RMK. I. 652.
1. péld.
(Teljes.)

~~LH, k.~~
~~(98) 5403.~~
~~quart. Stück.~~

L. 3.

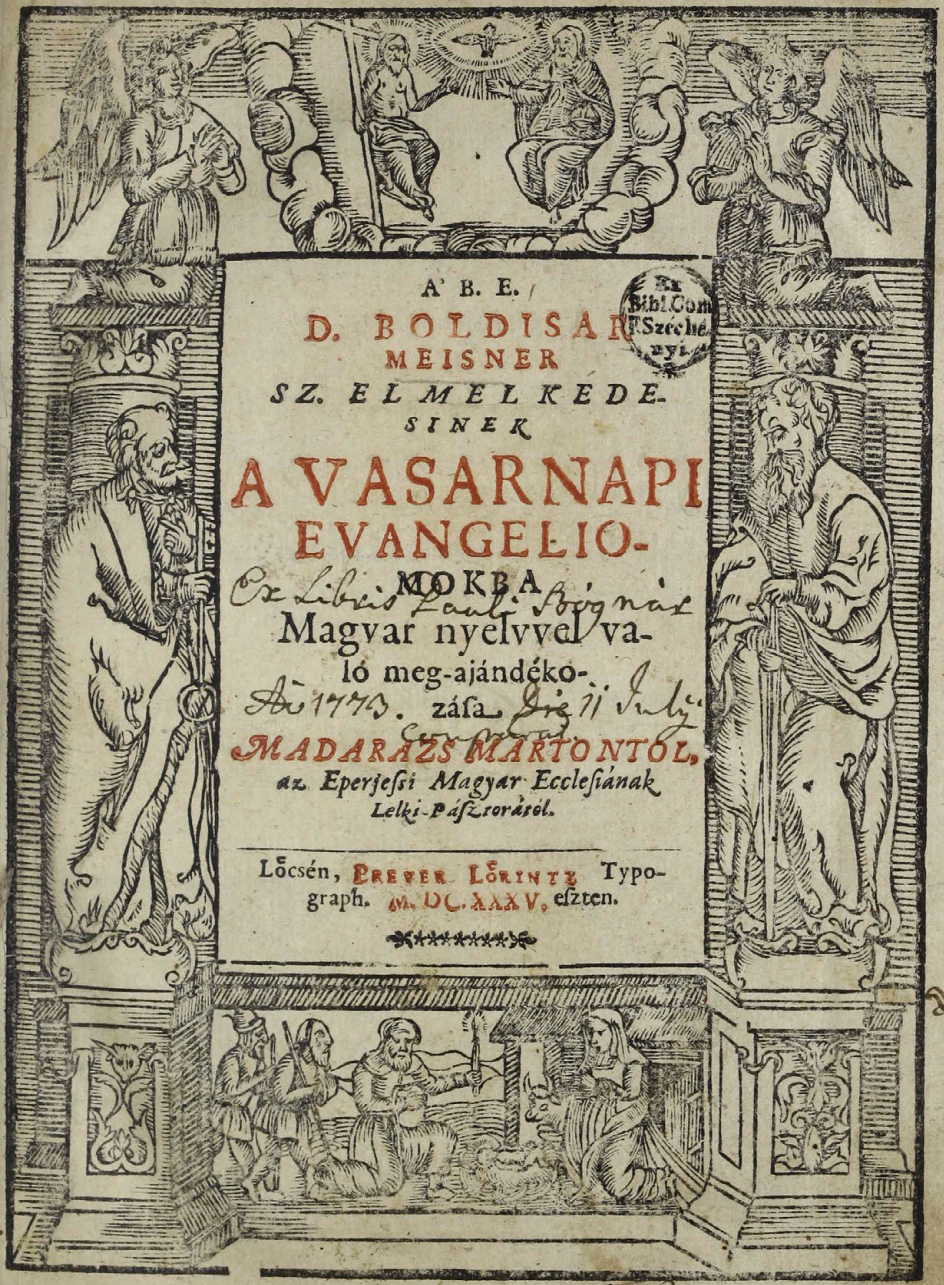

A' B. E.

D. BOLDISAR MEISNER

SZ. ELMELKEDESINEK

A VASARNAPI EVANGELIOMOKBA

Magyar nyelvvel való meg-ajándékozása

MADARÁZS MÁRTONTÓL,

az Eperjessi Magyar Ecclesiának Lelki-Pásztorától.

Lőcsén, PREVER LŐRINTZ Typograph. M. DC. XXXV. eszten.

Ex Bibl. Com. Széchényi.

Ex Libris Pauli Bognár

Ao 1773. Die 11 Julij Comparat.

101

A M.N.MÚZEUM
KÖNYV-
TÁRA

A'
TEKINTETES ES NAGYSAGOS
LOKACZI PREPOST-
VARI SIGMONDNAK,
A' SZENTSEGES ROMAI CSA-
ſzár és Magyar Orſzági Király Urunk ő
Felsége tanácsának és Komor-
nyikjának, mint kegyes
Urának.

Kegyelmet és békeséget kiványán az Iſtentől, a' mi Atyánktól és az Ur Jeſus Kriſtuſtól, alázatos ſzolgálattyát és Iſteni imádsá-gát ajánlya.

AZ Idötöl fogva, Tekintetes és Nagyságos Uram, hogy Nagyságodnak ſzemély-ſzerént-való iſmeretségébe jutottam és az Auguſtai el-nem változtatot Confeſſióhoz való nagy és tekélletes buzgoságát mint egy kezemmel meg-tapaſztaltam: nem ſzűnöm-meg, hogy Szent Pált

Eph. 1v. 16. kövétvén igy szóllyak, hálákat adni Nagyságodért., emlekezvén Nagyságodról az én imádságimban: hogy a' dicsőségnek Istene, a' mi Urunk Jesus Krisztusnak Attya adgya bévebben Nagyságodnak minden övével, a' bölcseségnek és a' jelenésnek lelkét az ő ismeretiben: és szivének meg-világositatott szemeit, hogy jobban jobban tudhassa naponként, mi légyen a' reménség, a' mellyre ő hit, és micsoda gazdagsága az ő öröksége dicsőségének a' Szentekben: Hogy igy erősitetvén és óltalmaztatván Nagd, az Urnak ereje és az ő hivei körül tábort járó Angyali-által, az egyszer meg-ismért el-nem változtatott Auguſtai Confessioban, melly a' Krisztus Jesus Apostolinak és a' Katólika, vagy az egész világra ki-terjedet Ecclesiajának, mellyet, Szent Tertullianusnak és Szent Agostonnak tanitása-szerént, hogy a' több Szent Atyák-mellől szárazlábbal müllyak-el, hól és kik-kőzőt légyen, csak a' Sz. Irásokban kell fel-keresni és azokból meg-mutatni, székja és béle; mellyet a' B. E. Carolus Imperator-is, abból itélt hamisnak nem lenni, hogy azt olly hamar annyi nagy Ur és renden való és tudos emberek bevették, mind végig meg-maradgyon és, az

Urban,

Urban, üdvözüllyön. Mert, noha sokaknak úgy láttzik, hogy e' mi vallásunk, mellyet Lutheránának-is mondanak, a' mi Szent Atyánkról, Luther Mártonról, mint első Reformatoráról, Meg-újitojáról, és mi-is künnyen fel-veszszük, a' metszöktől-való megválasztas-ért, úy vallás, mellyről Ujitóknak-is neveztetünk a' csekély indúlatú és itéletö ellenkezőinktől: de ki-tettzik ebből, hogy nem tegnapi, mint Luther a' Reformatora, hanem régi, mellynek kezdeti világ reremtése, és első szerzője a' dücsö Szent Háromság, az örökké-való Atya, az örökké-való Fiú és az örökké-való Szent Lélek egy igaz Isten: első vallója és szerény propugnatora Adám a' Paradicsomban és a' Paradicsom kivül, nem Apostatai, hanem Apostoli. Mert, a' mint az Apostolok tanitásában nem vólt s-nincs-is semmi emberi hagyomány és tudomány, sőt megfeddette és el-vettette azokat az emberekkel, mint heába valókat, mi-képpen Kristus Idvözitönk-is: Ugy az Augustai Confessioban-is, nincs semmi emberi rendelés, hagyomány és tudomány, melly turpis lucri gratiâ, ad expletionem carnis, rút nyereségnek kedveért, a' testnek hizlalására gondoltattanak vólna-

Coloss. 2. v 8. & 22.

Marc. 7. v. 7.

ki; sőt meg-veti mind azokat és a' nyilván való világos Szent Iráſokra kötelez minket. E' nyilván való igaſságtól, annyira meg-győzettettek az Avitók, hogy önnön magok, akarattyok-ellen, bizonyságot téſznek a' mi Sz. Iráſok-ſzerént való kereſztyéni valláſúnknak. Mert micsoda ſzidalmaztatta vélek undok ſzitkokkal (mellyeket csak emléteni-is bűn) a' Szent Lélektől ihletet Iráſokat, a' mint azok közzül egynehányat csak Coſterusban-is ólvashatni in Enchiridio cap. 1. de Sac. Script? avagy nem a' Szent Iráſoknak valláſúnktól ellenek-való ſzorgalmaztatáſa-é? Micsoda éſz gondoltatta-ki vélek e' hiúságos kérdéſt: *Bizonyítsák-meg, hogy a' Szent Irás-kivül ſemmit egyebet ne légyen ſzabad hinni*, nemde nem valláſúnknak Sz. Iráſokkal való conſenſuſa, eggyezéſe és a' mikben tőlünk külömböznek, a' Szent Iráſokból nyilván és világoſon-való meg-bizonyitásának kivánáſa-é?

Bizonyosbak ezek, Nagyságos Uram, hogy ſem mint erőſebb és fogaſabb bizonyságot kivánnának. Ekkius az Auguſtai Gyűlésben, mikor Wilhelmuſtól a' Bavariai Herczegtől meg-kérdetet vólna, a' mint Chriſtophorus Megander elő-hozza, ha meg-hamiſ-

Ekkius.

In Jubilæo Conf. Eu.

sit

síthatná-é a' Szent Iráſokból a' Luther vallá-
sát? azt felelé: *A' Szent Atyák Iráſiból ugyan meg, de nem a' Szent Iráſokból.* Tehát a' Szent Irás *murus aheneus, értz kő-fala* a' Lutherana valláſnak? Tehát nincs ellene a' Szent Iráſoknak, sőt a' Szent Iráſokkal vagyon, ha a' Szent Iráſokból meg-nem győzethetik? Pighius, a' mint D. Kemnitius irja, nagy foházkodáſſal és ſzánakodáſſal meg-vallya, lib. 1. de Eccleſ. Hierarch. cap. 4. hogy Lutherral a' Szent Iráſokból, elméjeknek és tudományoknak mutogatáſaért való diſputáláſok, gyúytotta-fel a' Romai Eccleſiát, a' melly tűzzel égh mind e' mái napig is. Tűz-fal tehát vagy tűz-kerítés a' Szent Irás az Auguſtai Confeſſio-kőrűl: azért fel-gyúytya mind azokat, mint a' Babyloniai égő tűzes kemenczének tűzé a' férfiakat a' kik Sidrákot, Misákot és Abdenágot be-vetettek vala a' kemenczébe, valakik reá-jőnek. Caſparus Nórthauſen felől-is mit mondgyak? Meg-vallya ő-is in Conſult. de Luther. & Cathol. Unit. Colon. Anno 1597. excuſa, hogy az Auguſtai Confeſſionak huſző egy Articuluſi közzűl *tredecim eſſe Catholicos & veros ac probabiles, tizen-három Katolicuſi, igaz és javalható.* Azért nem igaz ama' neve veſztet Fő vén embernek mondáſa, a' ki

angelico Sax. Con. 2. mihi p. 71. & 27.

Pighius. Part. 1. Ex. Conc. Trid. c. de Scrip. Sac. m. pag. 11.

Zach. 2. v. 5

Dan. 3. v. 22.

Northauſen. Citan. M. Herman. Samſon in Anti Jeſu. primo cap. 1. m. p. 105.

azt

azt mondgya Religiója változtatásának semmire-kellő fűz-fa okainak első okában: *hogy elébbi Religiojában, mellyet a' Prædikátorok csepegettek-vólt belé, nincs semmi a' Szent Iráſokban.* Egyéb-ként azok-is a' tizen-három Katolicuſi Articuluſok nem vólnának a' Szent Iráſokban, mellyet, nem vélem, hogy kűnnyen meg-engedgyenek a' ſzomſzédok. Emlétik némellyek Carolus V. Csáſzárnak Conſtantinus nevő Confeſſorát-is Thuanusból, hogy az-is meg-vallotta vólna, hogy az Auguſtai Confeſſio eggyez a' Szent Iráſokkal: Mellynek igaſságának bizonyságot téſzen Carolus Csáſzárnak halála-előt való vallás-tétele és maga vigaſztaláſa, a' mint Thuanuſtól elő-hozattatik, és tiſztán az Auguſtai Confeſſionak tanítáſa. Hozzák-elő ezen materiáról ama' VII. tudos férfiakot-is, a' kiket a' Pápa válaſztot vala Luthernak meg-hamiſſitására, kik valláſt tőttenek a' Pápa előt, hogy mind igaz a' mit Luther ír, de nagy botránkozás vólna kinyilatkoztatni. Caſſander-is mit vallyon az Auguſtai Confeſſio-felől, a' ki a' B. E. I. Ferdinand Csáſzártól iſteneſſen, eſzeſſen és dicséreteſſen parancsoltatot és a' B. E. Maximilian Csáſzárnak küldetőtt Conſultatioját, mellyet

Conſtantinus. Tom. 1. l. 23. p. 449. Chriſtoph. Megand. ſup. cit. loc. pag. 72.

Tom. 1. l. 21. mihi p. 430. ſub an. 1558.

VII. Viri. Chriſto. Megan. ſup cit. loc.

Caſſander.

Thua-

Thuanus lib. 36. ad an. 1564. m. p. 726. Cygnea vox, Hattyúi szózatnak nevez, indulattyának félre való tételével ólvasta vagy ólvasándgya, kűnnyen meg-itélheti.

Mind ezekből, Nagós U. a' vakódaknál vakab, a'minta' Deákok szokták módani, a'ki meg-nẽ láthattya e' ketről, 1. *Augustanam Confessionẽ non esse novã religionem, sed antiquam.* Hogy az Augustai Confessio nem úy, hanem régi vallás. 2. *Quod B. Lutherus non ab omnibus Romano-Catholicæ Ecclesiæ articulis secessionem fecerit.* Hogy a' B. E. Luther a' Romai Katolika Ecclesiának nem minden articulusitól, hiti-ágazatitól vőtt búcsút. Meg-bizonyúl ez, Nagyságos Uram, a' B. E. I. Ferdinand Császár igeiből, mellyeket Thuanus Galliai Historicus igy hoz-elő: *Collectoq; doctrinæ Catholicæ summario, præter antiqua & indubitata fidei Catholicæ in Confessione Augustana comprehensa dogmata, quæ semper fuerunt extra controversiam posita, etiam illos omnes articulos explicet, qui jam hinc inde inter eruditos utriusq; partis ad concordiam sunt deducti, &c.* Az az. *Es a' Katolika tudománynak vagy tanitásnak summariomát egybe-szedegetven, csinálván, a' Katolika hitnek Augustai Confessioba be-foglaltatot régi és kételkedés kivől-való hiti ágazatit-is, a' mellyek mindenkor vetekedés-kivől voltak, mind azokat-is az articulusokat meg-magyarázza, a' mellyek már imit amot mind a' két párton való tudos emberek-közőt egyenességre hoza tattak, &c.*

Ez ellenkező párt bizonysága-mellé a' Nagyságod és az egyűgyű vékony értekű Atyafiak kedveért, tettízet Nagyságos Uram,

a' B. E. D. Meisner Postilláját-is adnom, a' mellyben a' jámbor Doktor a' Vasárnapi Evangeliomokat jeles, könyü és az együgyüek elméjéhez illendő Methoduſſal, kevés igikkel, de dólgok ſokaságával és az Anya-ſzent-egy-házban, hívek meg-probalására és vaſtagitására és koronázására forgó Controverſiáknak ſzelid meg-rázogatásával, magyaráza-meg. Melly Vasárnapi Szent Evangeliomok mivel-hogy már Luther-előt ſok ſzáz eſztendővel dicséreteſſen magyaráztattak a' Szent Atyáktól a' Kriſtuſnak vérén meg-váltot Anya-ſzent-egy-házában, mint ſzépen bizonyittya a' mi meg-nevezet Doktorunk Postillája Præfaciojában; és a' B. E. Luther-is kereſztyéni és a' derék Szent Iráſokkal eggyező magyarázatokat irt azokra, mellyet mi-is meg-cselekeſzünk, a' Szent Iráſokat és a' régi Szenteket követvén és azok értelme-ſzerént ſzabván a' néphez való beſzédünket: Kétség-nélkül ebből-is elégendő-képen megbizonyúl, hogy mi nẽ ſzintén oly úy hitüek és elſzakattak vagyúnk a' Kriſtus Katolika Eccleſiajának régi hitétől és dicséretes ſzokásától, a' mint némellyektől hireſitetünk. Szent Pál Apaſtalnak-is az Athenásbéliek azt mond-

gyák

gyák vala: *Possumusne scire, quæ sit ista nova, quæ à te refertur doctrina? Nova enim quædam ingeris auribus nostris. Meg-tudhattyuk-é mi légyen ez úy tudomány, mellyet te mondasz? Mert néminémű úyságokat hoszsz à fűleinkbe*, Act. 17. 19. De mind-az-által az az úyság nem akadot a' Szent Pál tanitására: mert Szent Pál azt az ő tudományáról le-rázta az Isten rendelésének, vagy a' fel-támadás tudományának regeségével, ezt moudván: *Statuit diem, Napot rendelt, a' mellyben meg-ítéli e' világot igasságban, a' férfiú-által, a' kiáltal el-rendelte, hitet adván mindeneknek, fel-támasztván ötet halottaiból*, v. 13. Ugy a' mi valláſúnkra ſem ragad, Nagyságos Uram, valláſúnknak a' R. Eccleſiától úysággal való ſzidalmazáſa: mert azt kűnnyen le-rázzák róla canonicarum ſcripturarũ divina & certiſſima teſtimonia, a' regulás Sz. Iráſok iſtenes és bizonyos tanu-bizõysági, hogy Szent Agoſton igeivel ſzóllyak egy kicsinnyé el-váltóztatva. Mert ám térjenek egyebek csufoláſra, ám follyanak-el ſzidalmazáſra, egyéb-képpen meg-nem felelhetvén az igasságra és mondgyanak a' mit akarnak vallaſúnk-felõl, ugyan *Non Concilia contendentium Epiſcoporum, non diſputationes novitiæ, Nem a' veſzekedõ Pűſpökök Conciliomi, nem az úy vetekedéſek:* hanem *Canonicarum ſcripturarum manifeſtiſſima teſtimonia commendant religionis noſtræ & conſenſum noſtrum in Euangelium Chriſti & ſucceſſionem & legitimam ordinationem: omnia enim*

S. Aug. t. 7. lib. de Unit. Eccleſ. c. 3,

ista, qui extra scripturas habent, nos rectiùs habemus in canonicis scripturis. Ubi enim caput, ibi totum corpus. A' regulás Irásoknak nyilván való bizonysága ajánlya a' mi vallásunknak mind Kristus Evangeliomában való eggyezését, mind egymás-után való származásunkat, következésünket, s-mind rend-szerént való fel-szentelésünket: mert mind ezeket, a' kik az Irások-kivül bírják, mi igazbban bírjuk a' Szent Irásokban. Mert a' holot a' fö, ott az egész test-is. Tudot dolog pedig hogy a' mi fönk, a' Kristus Jesus, a' Sz. Irásokban vagyon. Azért ot vagyon a' mi Katedrank, otvannak a' mi Püspökink, ot a' mi Successiónk, ot a' mi Ordinatiónk és mindenünk. Bizonyitom ezt Szent Tertullianusnak imez mondásával: *Ipsa doctrina eorum cum Apostolica comparata, ex diversitate & contrarietate sua pronunciabit, neq; Apostoli alicujus autoris esse, neq; Apostolici: quia sicut Apostoli non diversa inter se docuissent, ita & Apostolici non contraria Apostolis edidissent, nisi illi, qui ab Apostolis desciverunt, & aliter prædicaverunt. Ad hanc itaq; formam provocabuntur ab illis Ecclesiis, quæ licet nullum ex Apostolis vel Apostolicis autorem suum proferant, ut multò posteriores, quæ deniq; quotidie instituuntur: tamen in eadem fide conspirantes non minus Apostolicæ deputantur pro consanguinitate doctrinæ.* Az az, *A' tudományok önnön maga, az Apostoli tudománnyal öszve-hasonlitatván, külömbözö es ellenkezö vóltával meg-magyaráza, hogj se nē valamelly Apostoli szerzö-é se nē Apostolikus-e: mert a' mint hogy az Apostolok ön köztök külömbözöt nē tanitottak, úgy az Apostolikusok-is az Apostolokkal ellenkezöt nem írtak, nyomtattak, hanem ha azok a' kik az Apostoloktól el-szakadtak és külömben prædikállottak. Az-okaert e' formára appelláltassanak azoktól az Ecclesiáktól, a' mellyek no-*

S. Tertullianus.

ha az

ha az Apoſtolok vagy az Apoſtolikuſok kőzzűl eggyet ſem nevezhetnek ő autoroknak, ugy mint ſokkal utólbbiak, és annakfőlőtte a' kik mindennap tanítatnak: mind-az-által azon hitben meg-eggyezvén, nem kevesbbé Apoſtóliaknak tartatnak, a' tudománynak vér-ſzerént való atyafiuságáért.

Es noha, Nagyságos Vram, a' mint Cicero mondgya: *Conſuetudinis magna vis eſt, A' ſzokáſnak nagy ereje vagyon.* Mind-az-által igazán mondgya Szent *Cyprianus*-is, hogy: *Conſuetudo ſine veritate, vetuſtas erroris eſt. A' ſzokás ígaſság-nélkűl, tevelygeſnek régisége vagy ósága.* Azért a' melly ſzokás az igazságból, az az, a' Szent Iráſokból, tévelygéſnek mutattatik lenni: bolondság, az igaſságot el-hagyván, azt kővetni. Mert nagyob az igaſság, a' ſzokáſnál. Igaſság-nélkűl való ſzokaſok pedig mind azok, a' mikkel az Auguſtai Confeſſio kűlőmbőz a' Pápiſtáktól. Mert meg-vallyák őnnőn magok, hogy azok kőzzűl ſemmi ſincs a' Szent Irásban. Azért a' meg-győző, vagy győzedelmes igazságtól ſzorongattatván, azok óltalmaért más Iſten igejét gondoltak-ki, mellyet *Verbum Dei non ſcriptum, Iſtennek nem írot igejének neveznek:* más-képen Traditionak mondgyák. De ez Iſten igejének meg-kettőztetéſe a' mint az ellenkezőktől præter neceſſitatem, a' ſzűkség-kivől lőtt, mellyet a' Bőlcsek bolondságnak mondanak:

Lib. 2. Tuſ. Quæſt.

Epiſt. 74. ad Pomp.

úgy minékünk nincs arra semmi szükségünk. Mert az Isten nékünk irot könyvtől nem iratlantól hágy fügnünk: és nem a' mik meg-nem irattattak, hanem quæ scripta sunt, a' mik meg-irattattak, azokat parancsollya megcselekednönk, Jos. 1. v. 8. a' mint Szent Cyprianus-is bizonyittya, oda-fel emlétet irásában. E' mellet azt mondgya Szent Irenæus, hogy: Ex ipsa Scriptura qui velint, possunt Apostolicam Ecclesiæ traditionem intelligere. A' Szent Irásból önnön magából a' kik akarják meg-érthetik az Ecclesiának Apostoli traditioját, hagyományát. Mellynek rendit ugyan követnünk, és in antiquissimas Ecclesias, az igen igen régi vagy idős Ecclesiákba kell vala futnúnk, Si Apostoli Scripturas non reliquissent nobis, ha az Apostolok az Irásokat nékünk nem hadták vólna, igazán mondgya megint a' vén jámbor. Azért a' melly traditionak a' Sz. Irások magok méltóságával bizonyságot nem tésznek, az méltán vettetik-meg Sz. Cyprianus tanácslásából. Nem tésznek pedig a' Purgatoriumnak és a' Szentek segitségül való hivásának. Azért méltán vettetnek-meg. A' Purgatoriumról Eccius in Enchir. cap. 25. de Purg. a' Szentek segitségül va-

Lib. 3. c. 3.

Cap. 4.

S. Cyp. sup cit. loc.

gűl való hiváſa-felől pedig Franciſcus Polygranius Ser. de S. Anna Avia Chriſti, így ſzól: *De Sanctis verò nihil prorſus memorat.* *A' Szentek-felől pedig mindeneſtől ſemmit nem emlét.*

De it meg-rekeſztetvén az ellenkezők, el-ſzaladáſra más útat vágának magoknak, tudni-illik: *hogy mi Lutheriſta Prædikátorok nem vagyúnk igaz Papok; azért á mi halgatoink tőlünk ſe igaz Kereſztſéget, ſe igaz Urnak Vég-vacsoráját nem veſzik, hanem csak puſzta vizet és kenyeret.* Ez igen kőzőnséges hitető beſzédek a' Papáſoknak, mellynek mikor tőlők fontos és terhes okát kérdgyük, miért nem vólnánk igaz Papok? ez hijás és űres okát adgyák: Mert Luther, a' kiről reánk ſzármazot a' Prædikatorság, nem vólt Pűſpők. Ebből e' sűl-ki, hogy csak az érdemli a' Papi nevet, és az igaz Pap, a' ki Pűſpőktől ſzenteltetőtt-fel. Oh igazság-előt való csavargás! It bű beſzéddel e' materiáról nem engedtetik ſzóllanom: hanem csak azt kérdem az ellenkezőktűl, Mi az oka, hogy a' régi Szentek az Eretnekek kőzőt, a' kik az Apoſtoli Eccleſiától el-ſzakadtak, és az ő eretnekségekben Pűſpőköket és Papokat ſzenteltek, igaznak vallották lenni a' Kereſztséget: és a' kik azoktól meg-kereſzteltettek, azokat viſzſzá nem kereſztelték, ſe Pűſpőkségeket és Papsá-

gokat

gokat nem ſzidalmazták? Ki vólt Creſconius Donatus? nem eretnek-é? Miért mondgya tehát ezt néki Szent Agoſton, kit Papiſtának mondotok: Agnoſcit in vobis Eccleſia cũcta, quæ ſua ſunt. Meg iſmeri beñetek az Eccleſia mind, a' mellyek övé. Vinc. Rogatianus-is haſonló eretnek vólt, s-még-is igy ír néki: Non in vobis mutamus, in quibus nobiſcũ eſtis. El-nem változtattyuk beñetek, a' mikben velünk vattok. Megint: Nobiſcum eſtis in Baptiſmo, in Symbolo, in cæteris dominicis Sacramentis. Velünk vattok a' Kereſztségben, az Apoſtoli Credobã és az egyéb Uri Szentségek'ben. Szent Pál-felől-is azt mõdgya, hogy mikor a' pogányok óltarán az Iſtennek nevét találta vólna, *confirmaſſe potiùs, quàm negaſſe, meg-erõſitette inkáb, hogy ſem meg-tagadta vólna.* *Kaifáſnak* Papi fejedelemségét-is helyén hadgya noha üldözője vólt *unius & veraciſſimi Sacerdotis, az egy és valóságos Papnak*, s-azt mondgya, hogy *quamvis ipſe non ſit verax, quod dat tamen verum eſt, ſi non det ſuum, ſed Dei, noha ő nem igaz, mind-az-által a' mit ád igaz, ha nem a' magáét: hanem az Iſtenét adgya.*

Lib. 2. cõt. Creſc. cap. 20.

To. 2. Ep. 48. ad Vin. Rogat.

To. 7. l. 1. cont. Creſ. cap. 30;

Actor. 17. v. 23.

To. 7. l. 2. cont. liter. Petil. c. 30.

Azt mondom azért, hogy a' mi Papságúnk igazságának tagadáſa, ſemmi nem egyéb, hanem igyek igazsága-felöl kétségben eſtek argumentoma. Mert lehetetlen, hogy

a' Püſpökség nagyob légyen az Iſtennek igéjénél: és, hogy az abból ſzármazot és az-által adatot tiſztet, a' vétek és a' tévelgésbe való eſęs el-ronthaſſa. Mert a' tévelgés és a' vétek nem a' Püſpökségnek és a' Papságnak állattyából ſzármazik: hanem az emberek megcsalatot ſzíve gondolattyából. Azért hogy ronthatná-el, ha nem állattya? Es ha némely Ferentz, Péter, Iſtván, &c. Papból Püſpök lehetet per electionem: miért nem Luther-is mint ordinatus Pap, per eandem rationem? Salamon, és egyebek ſokan a' Júda és az Iſrael Királyi-kőzzül, noha bálványozásba eſtek, mind-az-által a' Szent Iráſokban ugyan Királyoknak neveztetnek. Balaám ki vólt? és kik vóltak a' Balák Papjai? de azért ugyan Proféta és Papok a' Szent Irásban. A' Fariſæuſok és az Irás-tudók kik vóltak? nem tévelgők-é? mind-az-által Kriſtus Idvőzítőnk helyén hadgya őket a' Moyſes ſzékében, Matth. 28. v. 2. 3. Szent Péter meg-tagadván a' Kriſtuſt, ſe Püſpökségét, ſe tanitványságát el-nem veſztette mint Judás, nem a' Kriſtuſt el-árulván, hanē magát fel-akaſztván. *Johannes* XXIII. Pápa eretnek vólt az őrők életről és a' fel-támadásról való tudományban, mellyeket nem

Sess. 11. sub fin. ar. accus. to. 4. Conc. Vé. fol. 294

hit: az emberi lélekről való tudományban, mellyet a' testel eggyût barmok módgyára hit el-veszni, a' mint a' Basilliai Concil. elő-hozza. *Marcellinus* Pápa, a' mint Costerus írja in Enchir. cap. 3. de Sum. Pontif. m. pag. 133. bálványozo vólt, s-még-is Pápák: s-Luther miért nem Püspök a' Szent Irások szokása szerént? Hova lesz Sz. Matyásnak, hova Sz. Pálnak, hova Timotheusnak, hova Titusnak, hova Kelemennek, hova az Efesusi Presbytereknek, Act. 20. v. 17. a' kiket Sz. Pál v. 28. Püspököknek nevez, az ő Püspökségek és legitima' Ordinatiojok, ha csak a' Pápista formán való Püspökök ordinálhatnak? El-vész: azért vélek eggyût el-veszнek azòk-is a' kiknek az Evangéliomot hirdették, és az Urnak Szentségit szolgáltatták. Mert az Apostoli cselekedetekről irt könyvből ki-tettzik, hogy Ananias, a' ki Sz. Pált az Apostolságra fel-szentelte nẽ vólt se Metropolitanus, se olly meg-kenetet Püspök, a' minemût a' szomszédok szükség-képpen kivánnak a' fel-szentelésben. De távól légyen e' gondolat a' keresztyén ember szivétől. Mert, a' Szent Irások-szerént, melly az emberi rendeléснél nagyob, a' Presbytérekre-is néz a' fel-szentelés, 1. Tim. 4. v. 14.

Tagad-

Tagadhatatlan dolog, Nagyságos Uram, hogy Luther nem a' Papaságban szenteltetet vólna fel a' Papságra, az az, az Isten igejének közönségessen-való hirdetésére; és azt, elszakadván az időbéli Romai Ecclesiától, nem az Apostoli tudománytól, szintén úgy el-nem vesztette, mint az István nevő Romai Papának, vagy Püspöknek az eretnekké lőtt Egyházi szólgák el-nem vesztették tiszteket, és a' Szentségek szolgáltatását, noha abban *Szent Cyprianus* viszszát vont véle, ha ugyan eretnekséget tanitot vólna-is: mellyet még ez ideig meg-nem bizonyitottak az ellenkezők, meg sem bizonyithatnak örökkön örökké. Papi, vagy Prædikátori rend lévén azért, a' mit eggyűt vőt az Isten igéje prædikállásával, a' Saxóniai Háznak Eörökös és Ordinarius Magistratusától és Urától nem választathatot-é, propter ordinem, rend-tartásért, abban a' tartományban lévő Ecclesiáknak Püspökévé? A' Magistratus-é és a' kősség-é vólt eleitől-fogva az illyen választás, mint megbizonittyak Szent Agostonnak imez igei: *Illum cognosce missum à Deo, quem non paucorum hominum laudatio, vel potius adulatio elegit, sed illum, quem & vita & mores optimi & Apostolicorum actio commendat sacerdotu n : vel etiam qui universorum populorum judicio comprobatur, qui*

Epist. 74. ad Pomp. cont. Epist. Steph. Ro. Episc.

To. 4. Dial. 65. Quæst. quæst. 65.

non appetit præesse, qui nec pecuniam dat, ut episcopatus honorem acquirat. Nam eum, qui præesse festinat, quidam Patrum eleganter expressit dicens, sciat se non esse Episcopum, qui præesse cupit, non prodesse. Az az. *Azt ismérd Istentől bocsáttatnak lenni, a' kit nem kevés emberek dicséreti, vagy inkáb hizelkedése választot, hanem azt a' kit mind élete mind jó erkölcsi, s-mind az Apostoli Papok cselekedete ajánl: vagy azt-is a' kit az egész nép itéleti javall, a' ki nem kiván fő lenni vagy uralkodni, a' ki pénzt nem ád, hogy a' püspöki tiszteséget meg-nyerje. Mert azt, a' ki fő siet lenni, egy némelly az Atyák-közzül ékessen magyarázta-meg, mondván, tudgya, hogy nem Püspök, a' ki fő kiván lenni, nem használni.*

Platina-is sub Anastasio I. Szent Ambrus-felől azt írja, hogy: Mortuo Auxentio hæreticorum Episcopo, invitum populus Mediolanensis Episcopum delegit, Auxentius az eretnekek Püspöke meg-halván, a' Mediolanumi néptől akarattya-ellen Püspökké választatot. Szent Máthyást-is az Apostolok nem az önnön saját akarattyokból és méltóságokból, hanem az atyafiak egyenlő akarattyából választották Judás Iskariotes helyet. Ennek igasságának az okosságon fel-épitetet okosság-is bizonyságot tészen: Mert senki magát valakinek erővel Papjává nem teheti: se senki senkit valakire Papul erővel nem köthet: hanem kinek kinek csak a' lehet Papja, a' kit kedvel. Olvasom ezt-is Platinában,

Actor. 1. v. 15. & 23.

Plat. sub Pelagio II.

hogy

hogy régenten még Papát sem vólt szabad választani az Imperátor hire és akarattya nélkül. Azért semmi-képpen nem bontya fel Papságúnkat ez ellenkezők gyűlöségből és kétségben való esésből származot és hamis fondamentomon fel-alkotot patvarkodása.

Hogy pedig a' B. E. D. Meisner Postillájját Istentől vőtt girácskám-szerént való együgyű minden udvari ékes szolláftól üres Magyar nyelvel meg-ajándékoztam, és a' Nagyságod neve-alat közönségessé tettem: arra engem semmi egyéb nem vitt és inditot, hanem a' Nagyságod hozzám való jó indulattya, mellynek csak leg-kissebben sem felelhet-meg ez én alavaló munkácskam: hogy azok-által-is, a' miket, a' Doktorok adásából, a' könyv szélére irtam, Nagyságodat keresztyéni vallasúnkban valamennyire jobban meg-erősiteném, óltalmazására szerényebben fel-fegyverkeztetném, és a' Szent Lélek ereje által, abban végig álhatatosbban meg-tartanám: mellyet hogy a' Seregek Ura Istene meg-cselekedgyen, áitatos és buzgó imádságimmal kérem és kivánom. E' mellet Nagyságos Uram, néztem az együgyűebbek elméje segitségére és épüléségre-is: de leg-főképpen

az Isten nevének tiszteſségére és dicsőſségére: hogy fel-tőltvén ez illyen Prædikátios könyvből ez ideig való nagy fogyatkozását az Auguſtána Confeſſion való Magyar Kereſztyéneknek, házoknál való ólvaſaſa, és a' Kriſtus hitiben jobban jobban való meg-erősődéſeáltal, az Istent dicsőitenék. Mert ha annál nagyob-is, de mind heába-való múnka, a' melly-által az ember nem az Isten, hanem a' maga dicsőségét vadáſzſza. En kűlőmben tanúltam a' Profetától, ki igy ſzól: *Tibi, Domine, juſtitia: nobis autem confuſio faciei. Néked, Uram, igaſság: Nékünk pedig orczának piruláſa;* és a' pogányok Doktorától, ki ezt parancsollya a' Szent Lélek ſzájából, *Sive editis, ſive bibitis, ſive quid facitis, omnia in gloriam Dei facite.* *Akar eſztek, akar iſztok, akar valami mást miveltek: mindeneket az Isten dicsőségére cselekedgyetek.*

Az-okaért, ez lévén ſzándékozáſom és igyekezéſem, jó reménſségben vagyok, hogy Nagyságod ez egyűgyű és kicsiny munkámat, úgy mint az Istē neve dicsőségéhez és Nagyságodhoz való buzgoságomnak nyilván való és bizonyos jelenségét, jó neven veſzi, és a' Kriſtus igaſságának óltalmazásaért és a' maga méltoságaért, minden irégy és rágalmazó és gonoſz nyelvek-ellen Uri modon meg-ól-

talmaz-

talmazza. Nagyságodat pedig a' kegyes Ur Iſten nyomorúlt hazánknak és az el-nem változtatott Auguſtai Confeſſiónak méltoságoſsan való óltalmazására, az övéivel eggyût bóldog és csendes állapatban ſokáig éltesse, és az Ur Jesus Kriſtusban, jóvénségben és békeségben, bóldog és örök emlekezetre méltó Atyáihoz való el-menése-után, minden álhatatoſsokkal és megtérőkkel, az örök bóldogságban részesécse. Amen. Kőlt Eperjes Varasában, Auguſtusnak 29. napján, Anno M. DC. XXXV.

A' JESUS Kriſtus Kereſztes Zászlója-alat vitézkedő
Madaráſz Márton Pap.

A M N. MÚZEUM KÖNYV-TÁRA

A' JELES ES KEGYES OLVASOHOZ VALO LEVEL.

A' magát meg-tekintő kegyes Olvasónak mindenek-fölőt az Ur JESUS érdemét és kegyelmét kívánom, bóldog hoſzſzú élettel, a' Sz. Lélek-által.

ALkolmas idéje vagyon ugyan, Kereſztyén Olvaſó, hogy a' néhai bóldog emlekezetű és galambi ſzelídségű vagy egyűgyűségű és kigyói okoſságú D. Boldisár Meiſner Vasárnapi Evangéliomi Elmélkedéſinek meg-forditásában, Egy-házi ſzólgálatom tengerekőzőt, a' mint illet, csak mint egy lopva munkálkodtam: De nem a' mint ahoz kedvem és akaratom vólt, hanem csak a' mint az Iſten kegyelméből, Szent Lélek-által, adatot és vőt malaſztotskám és ſzámos dolgaim és egyéb tanuságim, irásim engedték. Igen kéſőn ért gyűmőlcs: de elég ha jól meg-ért, ama' régi igaz mondáſocska-ként: *Sat citò, ſi ſat benè. Eleg hamar, ha eleg jól.* A' mint hogy pedig te homo es, ember vagy, és humani nihil à te alienum eſſe putare potes, emberi dolognál egyebet ſemmit nem alíthatſz magad-felől, a' mint a' Terentianuſi Chremes maga-felől meg vallya: Ugy én is gyarló, egyűgyű és igen vékony értekű embernek vállom magamat, ki a' magam eſetivel járok; és még meg-ért értelemre és itéletre és bőlcseségre nem jutottam: hanem az Ur nevét ſegitségűl hiván, naponként orando, legendo & ſcribendo, imádkozván, ólvasván és írván igyekezem, hogy ha

valamint el-juthatok. Honnét, ha netalám a' fordítás kedved és szád ízi-szerént nem lőtt vólna (mivel-hogy mint Szent Agoston mondgya, Sunt quædam verba certarum linguarum, quæ in usum alterius linguæ, per interpretationem transire non possunt, Vannak bizonyos nyelvek némelly igéi, a' mellyek más nyelvnek élésére meg-magyarázás-által által-nem mehetnek:) a' dolog kedveért, mellyet, tudásom szerént, se el-nem hadtam, se senki kedveért el-nem változtattam, meg-nem hayotgattam, lágyítottam: hanem, a' mint a' közönséges igassághoz való köteleségem és a' nyelvnek nyelvre forditásában való tekélleteség kívánta és a' Magyar nyelvnek fogyatkozot és darabos vólta engedte, fide bona, meg-magyaráztam: a' fogyatkozást, ha mi eset vólna, a' mint hogy ne talám eshetet-is, (mert Plus vident plures oculi, quàm unus, A' több szemek többet látnak, hogy nem mint egy) az emberség és a' kereszty-éni szeretet paláštyával, meg-tekíntvén manticæ quod in tergo est, a' magad nyakába való két-fel iszákot, az az, gyarloságat, minden Aristarkusi itélet és Zoílusi rágalmazás-nélkül, jámbor és tudos lévén fődözd-bé és szenvedel. Mert tudhatod azt, hogy a' mint ez én goromba múnkámhoz a' te irégy itéleted, szinte úgy hozzá-fér egyebek itéleti a' te bölcs múnkádhoz-is. En e' múnkámban magamat meo modulo ac pede, a' magam könyökével és lábával mérvén, csak annyit cselekedtem, a' menyit cselekedhettem és a' magam szemeivel láttam és sajat számmal ólvastam. Es, törvény-szerént te sem kivánhattal, sem várhattál többet tőlem; s-en sem költhettem többet reád, hanem csak a' menyi vólt az én kevés kincsemben. Tudgyad, akarom, ezt-is, hogy én e' sótalan étket, nem amaz igen nagy tudósok kedveért készitettem, a' kik magokban el-hitték, hogy a' Minervát,

a' bölcseséget el-nyelték, és Soli sapiunt, csak egyedül ők bölcsek: hanem a' magamhoz hasonló együgyüknek, quorum scire hoc est, nihil scire, a' kiknek tudományok ez, semmit nem tudni. Azért a' ki magával el-hitette, hogy ő friss és sós étkekkel szokot élni, az az, vagy bölcs Platonak és Aristotelesnek, vagy ékessen szóló Ciceronak és Demosthenesnek alíttya magát lenni, éllyen az ő értelme-szerént, és légyen néki a' mint akarja. Boszszút nékem azzal nem tészen. Elég ennékem az én lelkem-ismeretinek bizonysága, melly bizonyságot tészen, hogy nugas, quæ nihil ad rem pertinent, alieno libro non adscripsi, hiúságokat, a' mellyek a' dologra semmit nem néznek, más ember könyvéhez nem írtam, így szólván Plutarchussal. Azok pedig a' kik eszessen erőtelenségeket velem egyűt könnyen meg-ismerik, míg nékik, Deo volente, a' Második részszel kedveskedhetem, ezzel, az Urat áldván, éllyenek haszonnal: és, rólam mindennapi imádságokban meg-emlekezvén, legyenek az Ur áldásában és sok ideig való jó egésségben,

AMEN.

MAGYAR NEMZETI MÚZEUM KÖNYVTÁRA

REVERENDO ET CLARISS.
VIRO,
D. MARTINO MADARASZIO, &c.
Pastori Eccl. Ungaricæ Epperjeñ vigilantissimo, felici & γνησίως Orthodoxo
Orthodoxorum Scriptorum
Interpreti;
quùm Meditationes Euangeliorum B. Meisneri in linguam Hungaricam versas ederet.

MEISNERI INTERPRES Tanais quẽ laudet, & ipse
Europæ ante alias maximus Ister aquas.
Per Te MEISNERI Pietas jam voce loquetur
Hungaricâ, Sanctos erudietq; Greges.
Per Te mitescet Feritas, & nescia fraudis
Religio verum discet habere decus.
Tu modò rade viam, quâ se nova gratia Pithus
Porrigit Hungaricæ, Pannonas ore juva.
Sic MEISNERUS eris, qui nunc MADARASZIUS audis,
MEISNERI INTERPRES præmia tanta feret.

F. Joh: Duchon. P. L. C.
Sch: Nov. R.

A N. MUZEUM
KÖNYV-
TÁRA

AZ
NEMES ES NAGYSAGOS
FERFIAKNAK

BRANDENSTEINI ESAIAS URAMNAK IN OPPURGK, KNAW, GRŰNAW ES KŰRBICZ, A' FŐLséges Saxoniai Electornak leg-belső tanácsának, és a' Lipsiai Provincialis Udvarháznak méltoságos Tiszttartojának.

BRANDENSTEINI ERIKUS FARKAS URAMNAK IN OPPURGK, a' Saxoniai Electorság Nagyságos Tanácsának,

Ennékem főlötte tiszteletes Uraimnak és Patronusimnak,

Kegyelmet és örökké-való Békeséget kivánok a' Jesus Kristustól.

NEMZETES *és Nagyságos Férfiak, ennékem mindenkor tisztelendő Patronusim, az Anya-szent-egy-háznak Régi, és már sok száz esztendőktől-fogva gyakorlottatot szokása, hogy az Evangéliomi historiából bizonyos textusok (igék) vétetvén, Vasárnapokon esztendőn-ként megmagyaráztassanak, és a' Keresztyén népnek elibe-adattassanak,*

honnét közöneégessen Vasárnapi Evangélimoknak szoktak neveztetni. Melly idö tájában lött pedig és ki múnkája-által ez textusoknak ki-válogatása, nem szintén elégendö-képpen-mehetni végére.

Sz. Agoston, a' ki Kristus Idvözítönk születése-után negyedik száz esztendöben virágozott, azt bizonyíttya, hogy a' Szent János Levelének magyarázattyát, ö hallaszlotta vóltel egy ideig, a' közben történt innep napokért, mellyeken más bizonyos Evangéliomok summariomi kellettettek meg-magyaráztatni. Ugyan ezennek idejében, hogy a' Szent Iráſoknak kiváltképpen való fejezeti, vagy részei szoktanak vala el-ólvaſtatni és meg-magyaráztatni minden Vasárnapokon, ki-tettzik az idöszerént irot beszédiból, és a' prædikatziós könyvéből, melly vagyon 9. Tomo operum.

Vannak pedig a' kik elsö egybe-szedegetését Szent Jeronymusnak tulaydonittyák, beszélvén hogy a' Theodósius Imperator a' Damasus Romai Püspöktöl, az Anya-szent-egy-házi hivatalnak bizonyos okát vagy módgyát kivánta vólna, melly, a' Damasus Püspök tanácslásából, csináltatott vólna Szent Jeronymustól, kinek múnkajával válogattattanak vólna-ki a' Vasárnapi Evangéliomok, melly el-osztást nem csak a' Damasus Püspök, hanem az ö harmadik Succeſſora-is Anaſtasius, Kristus Urunk születése esztendeje tája felé 409. eszt. javallot, ez rendelést adván hozzája, hogy annak utánna a' Keresztyének e' textusok el-ólvasására, a' Templomokban nagyob böcsületnek okaért, fel-kelnének. Hasonló-képpen Gregorius Magnusnak prædikátzioiból-is ki-tettzik, hogy az ö idejében-is bizonyos Evangéliomok igeí szoktanak vólt a' Sz. Gyülekezetekben meg-magyaráztatni, melyek mind-az-által hogy nem mindenestöl felelhyenek-meg a' moſtaniaknak, szabad akarat-szerént meg-vallyuk.

Innét némellyek Carolus Magnus idejére, és igy a' nyólczadik kegyelem száz esztendejére, vetik azt az osztást, a' mint a' mi Eccleſiainkban tartatik vagy találtatik. Mert a' Né-

metek

metek a' kereſztyéni hitre térvén, Alcuinus, vagy a' mint egyebek híják, Albinus Anglust; egy időben Karolus Császárnak Praceptorát, a' mint Paulus Diaconus-is, ki Kaſsinenſis Barát vala, az Imperatornak parancsolattyából, az Evangéliomok és az Epiſtolák textuſit ſzabták vólna illyen rendre, a' melly még maïs virágozik közöttünk, és eggyût Szent Agoſton, Szent Chryſoſtomus, Szent Gergely és egyebek iráſiból kivált-képpen való magyarázatokat emlétnek hogy ſzedegettenek vólna egybe, mellyeknek e' titulus adatot, Homiliæ præclarorum Virorum, Jeles emberek Prædikátziói, és mivel-hogy azoknak, az Evangéliomok-után, kelletet ólvaſtatni, onnét ſzármazot e' terminus Poſtilla, melly Azok-után magyaráztatik, mellyet annak-utánna a' tudatlan Barátok öſzve-vonytak, és egy aſszony-állatu nemen való névve gorombaúl változtattak.

Egyebek mind-az-által nem Alcuinusnak, hanem az ő meſterének, a' tiſzteletes Bedának tulaydonittyák ez egybe-ſzedegetést és el-rendelést, azért hogy ő mind téli, s-mind nyári Prædikátziokat hagyot maga-után, a' mellyek textuſi azokkal ſzépen eggyeznek, vagy azokhoz ſzépen illenek, mellyek ólvaſtatnak ma, a' mi Eccleſiainkban.

De akar mint légyen, bizonyos dolog ez, hogy a' Szent Atyák és az Iſten-felő Püſpökök vóltak ez eleve meg-mondot ſzokáſnak ſzerzői, noha az első egybe-ſzedegetőről nem ſzinten lehetünk bizonyoſok, és a' régiek rövideden való magyarázati vagy ſommáriomi ſem mindeneſtül eggyezzenek a' moſtaniakkal: melly eredetnek és régiségnek önnön magának az úyságnak és változásnak igyezesetől mindeneket és kit kit méltán elkellene híni, vagy meg-kellene tíltani.

Mind-az-által találtatnak olly emberek, réſz-ſzerént a' mi gyülekezetinkben, meg-únakodottak, vagy meg-útálók, a' kiknek gyomrok igen gyenge, kik azon textuſoknak, vagy tanitásra fel-vött igéknek, eſztendőnként való elő-hozatásából, nem tudom micsoda meg-utálást fogadgyanak, réſz ſzerént a' Kalvi-

niſtai

nistai társaságban, fölötte szorgalmatosok és tudosocskák, kik hogy közönséges Reformatoroknak láttassanak, a' Vasárnapi Letzkék-ellen-is hadat támasztanak, és jobnak itélik lenni, hogy egy egész Bibliai irás a' részek rendi-szerént szüntelen való rendel magyaráztassék-meg, ha ugyan innep nap vagy Vasárnap essék-is, hogy sem a' régi és kivált-képpen való ki-válogatot textusok esztendőn-ként újonnan elő-hozattatnának, mellyet elégendő-képpen meg-itélhetünk Kalvinusnak *Wesfalus-ellen valo 2. defensiojából, és az Angliai és Scotziai Ecclesiáknak* Praxisából.

Mi pedig a' mint hogy nem olly vakmerők vagyúnk, hogy keveseknek szorgalmaztatására a mingyárást el-törőllyük a' dicséretes és régi szokást; úgy olly ostobák és meg-általkodtak vagy engedetlenek sem lészünk, hogy bizonyos okok-által jobbakat mutatóknak ne engedgyünk, csak egyedül a' régiség titulusával kevélykedvén. Azon-közben míg az ellenkező párt a' szükséges meg újításnak eléggé terhes okait elő-nem hozza, senki nékünk vétekül ne tulaydonitsa, hogy az Ecclesiába sok száz esztendőtől-fogva be-vött régi szokást álhatatossan meg-tartyuk, fő-képpen hogy erősségink legyenek, a' mellyekkel világossan javallathatik és ajánlathatik e' szokás.

Mert szorgalmaztattyuk 1. Az Izrael Anya-szent-egy-házának példáját, *melly az Istentől parancsoltatot innep napokon, azokat a' textusokat rendelte hogy ólvastassanak, a' mellyek magokban-foglalnák azt a' jó tétemént, a' mellynek emlekezetire rendeltetett az innep. Igy nékünk-is nincs semmi kétségünk, hogy esztendőn-ként valamit elő-nem hoztanak volna Husvét napján. Egyiptusból való ki-jövetelekről, a' Sátoros innep napon egy némellyeket az Atyáknak a' pusztában negyven esztendeig való körül-hordozásokról, és igy következve. Tudot dolog ez-is, hogy a' Sidók a' Móyses öt könyvett ötven négy részekre, vagy magyarázatokra osztották, mellyeknek mindeniket minden Szombaton ólvasták, a' mi Evägéliomi textusink sze-*

rént,

rént, úgy hogy így a' Synagogákban esztendőn-ként a' Szombati ólvasások-által az egész Törvény el-végeztetnék, a' hova néznek kétség-nélkül Szent Jakab Apostalnak imez igeí, Actor. 15. v. 21: Móysesnek régi időktől-fogva vannak minden városokban, kik őtet hirdessék a' Synagogákban, a' holot minden Szombaton ólvastatik. *Továbbá, a' Profetákat-is ugyan annyi részekre osztották, hogy így a' Móyses öt könyveínek ólvasásával eggyűt a' Profetziai részekre való osztás-is mellynek meg-felelnek a' mi Letzkeínk, ha kinek tettzenék, egybe-köttethetnék. Ez illyen Profetziai részekre való osztást, el-bocsátásnak vagy meg-szűnésnek nevezték, mert az el-végeztetvén, a' nep el-bocsáttatott.*

II. Az Ujy Testamentomban való első Ecclesiának példaját, *melly e' szokást követvén az esztendőbéli Karátsoni, Husvéti és Pünkősti innepekben, hasonló-képpen az Evangéliomi historiából kivált-képpen való textusokat, mellyek Krístus Idvőzítőnknek meg-testesülését, fel-támadását és a Szent Léleknek el-küldését írják-meg, kétség-nélkül ki-szedegetet és a' népnek meg-magyaráztatta, hogy az Evangéliomi ólvasások az rendeltetett innepek végétől rútúl ne külömböznének. Igy, hogy minden Vasárnapokra-is bizonyos egész beszédek már régen rendeltettenek volt Szent Agostonból és Szent Jeronymusból oda-fel meg-mutattuk.*

III. A' halgatók épületit, *ugy-mint kik azon Vasárnapi textusoknak újonnan-való elő-hozatása-által, mind inkáb meg-tanítatnak a' hitben, mellynek azok rővid módgyát és sommáját, vagy értelmét magokba fogylallyák; s-mind inkáb meg-erősítetnek az igasságban, mert a' mint ugyan azonokat írni, úgy mondani-is szükseges vagy hasznos, Phil. 3. v. 1. és kézen-fogva vitetnek azokról othon való beszélgetésre, mellyáltal figyelmetesebb halgatásra készítetnek az elmék; és elméjekbe-is mélyebben fogadhattyák a' tudomány ágazatit, melly egyébként haylandó az esetre, vagy feledéken, és keveset tart meg*

a' mindenkor meg-újítot textuſokból; és nagy gyönyörûséget fogadnak ſzivekbe a' már annak elõtte tudot Evangeliomból, mert Lectio lecta placet, decies repetita placebit, A' Letſzke ólvaſaſal tettzik, megint ólvaſtatván tizerte inkáb fogtettzeni; *és végtére a' kéſértetekben és az halállal való küzdésben künnyebben meg-emlekeznek a' halottakról és a' gyakorta elõ-hozot Evangéliomi vigaſztaláſokról, a' mint ezt a' mindennapi proba elegendõ-képpen meg-bizoníttya.*

IV. Az Anya-ſzent-egy-házi jó rend-tartáſt, *mellyet meg-kiván az Apaſtal 1. Cor. 14. v. ult. Mert e' rõvid ſomma-ſzerént való igík elég ékeſek és az idõhöz illendõk; ugymint Karácson napja-elõt Evangéliomink vannak Kriſtus Idvõzítõnknek Teſtben való El-jövetelérõl, vagy az Adventrõl; Huſvét napja-után Fel-támadásáról és Sz. Attyához való menetelérõl és a' Sz. Lélek el-küldéſérõl; az aratásnak idején, a' Sz. Péter haláſzásáról, és ſok embereknek kevés kenyerek-által való csudálatos meg-elégétéſérõl, és igy a' többibẽ. Annak-fölötte innét ſzép eggyezéſe ſzármazik az Eccleſiáknak, midõn mindenikbẽ ugyan azon egy textus azon idõben gyönyörûséges eggyezõ ſzóval magyaráztatik-meg, és a' ſzarándokok, vagy az úton-járok, a' rabok, a' betegek és egyebek a' közönséges gyülekezetekbõl ki-rekeſztettek-is, elmélkedhetnek a' rendelt Evangéliomról, és igy lélekben azon textusról való elmélkedés-által az Iſten-felõk gyülekezetihez hozzá-adattathatnak, mellyek mind e' régi ſzokásnak el-törlésével eggyût vétettetnek-el. Mert mi következhetik egyéb, rendeletlenségnél és zürzavarnál és ide-ſtova való ſzaggatáſnál, ha-eggyik a' Kriſtus kín-ſzenvedéséről, a' máſik Születéséről, a' harmadik Menybe-meneteléről, a' negyedik az utólsó ítéletről, &c. téſzen prædikátziót? Igy az idõnek ſem ſzolgáltatik, s-az Eccleſiák eggyezéſe-is meg-háborittatik mivel-hogy mikor egyéb kereſztyenek Kriſtus Idvõzítõnk kín-ſzenvedeſének és fel-támndásának emlekezetit nagy Iſteni fé-*

lelem-

lelemmel szentelik, amaz újítók netalám a' Kána Galileai menyegzőről tésznek szót.

V. A' botránkozás veszedelmét, *melly kétség-nélkül adattatnék az együgyűeknek, hogy ha az Evangéliomi textusoknak alkolmatlan és szükségtelen változása rendeltetnék, ugy-mint a' melly eggyűt mind elmékben, s-mind figyelmetességekben nem kiesíny akadályt szerezhetne. A' közép vagy szabad dólgokban pedig, mindenkor az erőtelen atyánkfiaira kell néznünk, hogy azok meg-ne botránkoztassanak, a' Szent Pál intése-szerént, Rom. 14. v. 14. Az-okaért, a' mint úy rend-tartásokat kénszerítő ok-nélkül nem kell be-hozni, úgy a' régieket, a' mellyekhez már hozzá szoktanak a' Keresztyének, sokkal inkáb nem kell el-törleni, hanem ha azt a' szükség és az egész Ecclesiának kételkedhetetlen épületi nyilván való-képpen kívánándgya, a' minémű semmi nem hozattathatik-elő az ellenkezőktől. Hozzá-járúl ez-is, hogy ha szüntelen való rend-tartás-szerént egy egész Bibliai irás vétettetnék fel tanitásnak okaért, a' közönséges egybe-gyűlések napjain, ez okon minden innep napok cselekedet-szerént el-töröltetnének, mert az, példának-okaért, nem volna Husvétet illeni, ha netalám a' Szent Péter hivataláról vagy a' Herodes gyermek-öldökléséről tanttatnak a' Keresztyének: mellyet kétség-nélkül a' Kalviniták, ugy-mint az innepekhez kevesé igazak, ravaszúl eggyűt cselekeszsznek, és eléggé meg-tanította azt az Angliai Ecclesiának praxissa, melly, a' Vasárnapi textusok ki-vetésével, minden innep napokat és Isteni jó tetemények emlekezetét el-vesztette. Az illyen innepeknek el-vévése pedig nem csak meg-botránkoztató, hanem annak-fölötte ártalmas-is az Anya-szent-egy-ház épülésének és a' keresztyéni buzgoságnak, és, az Augustai Confessionak is, mellynek mind-az-által társainak akarják magokat vallani, ellene vagyon. Mert így szól art. 15:* Az Anya-szent-egy-házi szer-tartásokról azt tanittyák, hogy meg-kell azokat a' szer-tartásokat tartani, a' mellyek bűn-nélkül

meg-tartathatnak, és haſználnak az Eccleſiában csendeſségre és jó rend-tartáſra, ugy-mint a' bizonyos innepek és azokhoz haſonlók.

VI. A' ſzükséges okban való meg-fogyatkozáſt. *Mert micsoda okát adgyák az ellenkezők, és mint nyerhetik-meg az el-törlés ſzükséges vóltát? Nem Pápiſtai találmány e' ſzokás, hanem a' Szent Atyáktól vészen ſzármazáſt. Es ha ugyan csak elsőben a' Pápaságban kezdetet vólna-is, mind-az-által nem vólna az elégséges el-törlésére, holot magán haſznos ſzer-tartás, és ſemmi Pápiſtai vagy Antikriſtuſi dólgot nem foglal magában, és egyéb-ként ſokkal többeket kellene el-vetnünk nagy kőzönséges botránkozáſſal és kárral, a' mellyek a' Pápaságból e' mái napig meg-tartatnak.*

A' melly parancsolatot pedig ellen-vetnek, a' tudomány fejezetinek nem tellyes vagy tekélletes vólta és az egymáshoz való foglaláſnak meg-csonkítáſa, melly a' rővid ſummákkal el-ſzakaztatni láttatik. *De kicsíny dolog mind a' kettő. Mert ki nem tudgya, hogy a' kereſztyéni hitnek fő ágazati el-rőytve legyenek a' Vaſárnapi Evangeliomok és Epiſtolák textuſi-alat? a' miném̃uek az Iſtenről, a' Kriſtuſról, az ő hivatallyáról és jó téteményiről, a' bűnről, a' Törvényről, az Evangeliomról, a' Meg-igazuláſról, a' Pœnitentziáról, a' Kereſztségről, az Urnak Vég-vacsorájáról, a' Jó-cselekedetekről, az Eccleſiáról, vagy az Anya-ſzent-egy-házról, a' kereſztyéni Szabadságról, az Egy-házi-ſzólgálatról, a' Magiſtratuſról, a' Házaſságról, a' Halálról, a' Fel-támadáſról, a' Menny-országról és a' pokolról? S-nem-is igen múnkás dolog vólna, egyedűl e' textuſokból a' hitnek egéſz Compendiomát, rővideden való Magyarázattyát csinálni. A' mi pedig az egybe-foglaláſt illeti, egyéb-kent lehetetlen, hogy az egyűgyűek azt vagy meg-tarthaſsák vagy elméjekbe ſzegezheſsék. Továbbá, a' ſzüntelen való magyarázásban-is nem kevesebbé bizonyos réſzecskékre kell a' textuſt oſztani; mivel-hogy az egymáſſal egybe-foglaltatot cáputok, vagy réſzek*

egyſzer-

egyszer-s-mind nẽ tanítathatnak és meg-nem magyaráztathatnak. Annak-fölötte az ôszve-foglalás, a' prædikátziókban sokkal jobban meg-mutattathatik, magyaráztathatik, hogy sem mint, eggyût el-ólvastatnék az egyûgyû nép-elõtt. Es végtére valami haszon származhatik egy egész irásnak szûntelen való magyarázásából, *attól semmi-képpen meg-nem foszthatnak a' mi hallgatóink, mert a' hetetszaki és a' közbe-vettetet prædikátziókban azon szokást meg-tartyuk, és meg-tartani szorgalmaztattyuk, hogy a' Sz. Bibliának egész könyvei, a' részeknek rendi szerént el-szakadhatatlan methodussal magyaráztassanak-meg. Mert így használhatúnk, mind az öregbeknek az úy ôszve-foglaltatot textusoknak magyarázattyával; s-mind az egyûgyûbbeknek azon Evangéliomoknak tudtokra való adásával, azért ha elméjek olly vastag vagy erôs, hogy mindenkor meg-foghassa az úy materiákat, csak ne irégyellyék ezeknek az újonnan való elõ-beszélgetésnek segitségét: Ellyenek azok magokért vastag étekkel, az erôteleneknek pedig, a' kikrõl nagyob gondot kell viselni, az Evangéliomnak tejét kell elcíkbe tenni, és a' kûnnyeb tanuságra való dólgokat gyakorta eleikbe-adni, hogy végtére elméjekben mag-maradgyanak, ne ellenzék, hanem meg-szûnnyenek zúgolodni, hogy ezt ne kelleſsék hallaniok:* Avagy a' ti szemetek azért-é gonosz hogy mi olly jók vagyúnk, és mindeneknek minden igyekezûnk lenni.

Es ezeket tettzet rôvideden it elõ-beszéllenem, bocsátanom, a' végre, hogy valamelly Aristarchus (az az, Itélõ vagy visgáló) ellenem pört ne támaszszon, hogy az Evangéliomi textusokat a' régi osztás-szerént újonnan elõ-beszéllem, es az én, akar minémõ, elmélkedésimmel akarom meg-világositani, a' melly múnkától ugyan, meg-vallom, magamat meg-tartóztathattam vólna, és netalám meg-is kellet vólna tartóztatnom, ha a' parancsoltatot hivatalomnak oka ellenkedõt nem javallot vólna. Mert mivel-hogy e' nevezetes Akademiába sok idegen Német nyelvet nem tudó Deákok-is szoktanak jöni, fõ-képpen azok kedveért már

régen dicséretessen rendeltetett, hogy a' Vasárnapi Evangéliomok Deák nyelven-is meg-magyaráztatnának, és így azok-is az igaz Isteni félelemben és a' prædikálásnak módgyában gyakoroltatnának. Melly hivatal mikor ez előtt egynehány esztendővel reám bízatot vólna, azt az én érdemetes előttem valók példájára, férfiúi modon, a' Mindenhato Istennek kegyelmétől segítetvén, igyekeztem meg-ékesíteni. Es noha ez első elmélkedések irásában semmit kevesebbé nem gondoltam, mint, hogy valaha nap világot lássanak, mind-az-által némellyeknek szüntelen való únta-tása, esedezése azt cselekedte, hogy szándékomat el-változtat-nám, és végtére a' ki-nyomtatásban eggyezni kéntelenétetném. Előmesh és szabad akaratom-szerént meg-ismerem pedig e' magyarázatoknak fogyatkozását, mert nem mindenkor lehetet az időnek rövid vólta miat az egész Evangéliomnak meg-magyará-zása, hanem tettzésem-szerent csak egy vagy két czikelecske vá-lasztatott és feytegettetött-ki tőlem. Nem-is vóltā igen szorgal-matos a' controversiáknak, a' hitben való vetekedéseknek közzi-be-egyelitésében, vagy a' sulyossabb locusóknak szorgalmatosb és mélységesebb meg-magyarázásában: sőt inkáb közönséges prædi-kátor tisztit akartam cselekednem, és a' kegyeséghez és a' jó cse-lekedetekhez való szeretetnek, melly, ah! sokakban meg-hült, és szüntelen való fel-serkentés-nélkül szükölködik, a' hallgatók el-méjében való fel-indításra tettzet mindeneket igazúl ázom, és azért it senki magának a' veteménynél bévebb aratást ne igérjen s-várjon. A' Prædikatziok-előtt pedig az eredet-szerént való Görög textust a' Deákkal eggyüt a' Syriai fordításnak magyará-zása-szerént, a' mint az a' Királyi Bibliában találtatik és a' Luther Német nyelven való magyarázattyát, ez okból bocsáttam-elő, hogy a' jó kedvű Olvasónak nem csak önnön maga a' textus vólna mindenkor szemei-előtt, hanem a' fordításokkal, ha mi kételkedés történnék, annál jobban egybe-vethetné, és a' több könyvek meg-tekintését-is minden nehézség-nélkül el-hagyhatná.

Néktek pedig Ngős és Nemzetes Férfiak, nékem őrök-

ké tiſztelendő Pátronuſim, *akartam eggyût ez elmélkedéſecskéket ajánlanom és ſzentelnem, nem csák, hogy egy-más kőzőt atyaságnak és fiuságnak ſzoroſs kőtelével, hanem annak-fölötte hogy én hozzám-is méltatlanhoz nagy jó akaratnak ragadó enyvével legyetek egybe-kőttettek. Meg-tapaſztaltam ezt bévségeſſen nyilván való jelenségekből, ugy hogy innét adóſnak vallyam magamat, az én tiſztelétemnek és halá-adoſságomnak valami emlékeztető vagy bizonyság tévő jelenségének akar minémő légyen, helyheztetésére.*

Hozzá-járúl á' ti kivált-képpen való nem tettetés kegyeſségtek és buzgoságtok-is á' tiſztább valláshoz, mellyet Lutheránа vallásnak mondanak, melly bizonyos reménség gel biztat, hogy ez kőnyvecske nálatok kedvetlẽ nẽ leſzen, avagy csak á' kegyeſség nevével, á' mellyet ſzorgalmaztat; noha abbã á' tudománynak kicsíny kĩcſe találtaſſék el-tétetnek lenni. Mert ha á' terméſzetbẽ á' haſõlók á' haſonlóknak ôrûlnek: Miért kételkedném, hogy néktek kegyeſségnek gyakorlóinak es Atyáknak, ez kegyeſségnek magzattya kedvetlen lenne, mellyet ſokaknál, á' ti óltalmatok-alat, anyává lenni, áltatoſſan kívánok? Á' mi Lutherünk, á' mint ſzokot mindeneket, igen ſzépen írja á' Deákſághoz való ſzollásában, *midőn á' Sóltárok ólvasását el-kezdené Tom. 2. Lat:* Ego hoc video, non eſſe Theologum, qui magna ſciat, & multa doceat, ſed qui ſanctè & Theologicè vivat: A qua vita quò ſum alienior, eò magis mihi diſplicet mea profeſſio. *Az az.* Én azt alítom, hogy nem Theologus, vagy Iſtenes tudományt tanító, á' ki nagyokat tud és ſokat tanít; hanem á' ki ſzentül és az Iſtenes tudomány-ſzerént él: Á' melly élettől mennél idegenebb vagyok, annál inkább nem tettzik ennékem az én profeſſiom vagy tanitáſom, vallásom. *Á' mit pedig ő á' Theologuſok-felől, az nem illetlenül látſzatik mondatni mindenek-felől, valakik fellyeb kívánnak menni. Bizonyára nékem ſenki nem nagy, akar melly élet nemében-is, hanem csak á' kinél nagy á' kegyeſség vagy az Iſteni ſzolgalat. Az-okaért akar ki légy, és akar holot légy, kegyes vagy jámbor légy, és nagy léſzſz, sőt leg-nagyob. Ti* Igen jó Patronuſok *vattok, és á' mint á' régi nemzetség nagyokká, á' hivatalnak fényeſsége nagyobbakká; úgy á' tiſzta kegyeſség Leg-nagyobbakká tet benneteket. Ennek kedvéért, mivel-*

hogy

hogy önnön magamnak se nincs semmi, se alig érdemelhetek, valami kedveskedést, vidám elmével vegyétek e' könyvecskét, mint tartozot hála-adóságnak és bőcsületnek nyilván-való bizonyságát, és azt nem nagy, vagy fontos vóltáról, hanem a' dologról, a' mellyről tractál vagy szól, és az indúlatról, a' mellyből a' ti neveteknek írattatik, itéllyetek, és én reám a' ti jó akaratotoknak és óltalmazástoknak kegyes szellőjét továbbá-is fújjátok, lehellyétek. Igy legyetek az Urban jó egéségben és a' dólgot jól viselyétek! Kólt Viteb. A' győzedelmes hit Vasárnapján, közönséges-képpen Reminiscere *Vasár.* Kristus Idvözítőnk születése-után *M. DC. XIX. Esztendőben.*

Nemzetes Nagyságtok.

alázatossan tisztelője

Meisner Bóldisár D.

A.M.N.MÚZEUM KÖNYV-TÁRA

Hiba,

A' kegyes Olvasó e' két Periodust helyheztesse a' Sz. Hároms. IV. Vasár. Prædik. fol. 490. *a' hatodik Vers után.*

Noha pedig sokak a' jó cselekedeteknek okai, mind-az által el-lankad az embereknek szívekben azoknak szorgalmaztatása, honnan szűkség őket gyakorta hívatallyokra ínteni. Az-okaért mivel-hogy nyólczad nappal ez-előtt valami mondatot a' *pœnitentziáról*, most méltán tétetik prædikátzió az *élet meg-jobbításáról.*

Hosszan vagy béven tractáltatik, magjaráztatik-meg pedig e' thema, vagy dolog a' mái Sz. Evangéliomban, melly mindenestől semmi nem egyéb, hanem jó cselekedetekre való íntés: mellyek közzűl ugyan sokak jelentetnek-meg, de mi most csak az elsőket láttyuk-meg a' Kristusnak három parancsolatiban foglaltatnakat, mellyek *rész-szerént* azokat adgyák előnkben a' mellyeket cselekednünk-kell, *rész-szerént* azokat a' mellyeket el-kell távoztatnúnk. Az *Isten* légyen segítségül minnyájúnknak az ő Sz. Lelke-által, hogy a' jó cselekedetekről jól szóllyunk, és életünket sokkal jobban meg-jobbítsuk, Amen.

Evangé-

Evangeliom
ADVENT I. VASARNAPra. Sz. Mat. 21. az elsö v. à 10. v. Sz. Mark. 11. v. 1. Sz. Luk. 19. v. 29. Szent Janos, 12. v. 12.

A Kristusnak Jerusalembe való be-menetelérül.

1. ES mikor Jerusalēhez közelgettek vólna, és jöttek vólna Betfageba, az olay fák hegyére: Akkor Jesus el küldé két tanitvánt,

2. mondván nekik: Mennyetek à kastélyba, mely ellentekben vagyon, és mindgyárt találtok egy megkötöt szamárt, és à vele: ólgjátok meg, és hozzátok el nékem.

3. Es ha valaki nektek valamit szóland, mondgyátok, hogy az Urnak ezekre szüksége vagyon, és mindgyárt el-bocsáttya azokat.

4. Ez pedigh mind azért lött, hogy bé-tellyesednék à mi megh mondatot à Profeta által, mondván:

5. Mödgyátok-meg à Sion leányának: Imé à te Királyod jö neked szelidden, ülvén à Szamáron, és terh-viselö-

Fsa. 62. v. 11. Zach. 9. v. 9.

nek vemhén.

6. El-menvén pedig à tanitványok, cselekedének à mint parancsolt vala nékik Jesus.

7. Es el-hozák à szamárt, és à vemhet: és tévék azokra az ő ruhájokat, és őtet felyűl reá ültteték.

8. A sok sereg pedig le-terité az ő ruháit az úton: egyebek pedigh ágakat vágnak vala à fákról, és el-teritik vala az úton.

9. A seregek pedig, mellyek követik vala, kiáltnak vala, mondván: Hosánna à David fiának: áldot, à ki az Ur nevében jő: Hosánna à magasságban.

Prędikatzio.

Fel kel kelni, és à Kristusnak eleibe kell menni.

Ideje már, Atyámfiai, ideje, mondok, hogy az álomból fel-serkennyűnk, *Rom. 13. v. 11.* Mert imé! Ismet be-rekeszti az esztendőt az Anyaszentegyház: ki nem örűlne? Kristus üdvözitőnk el-jőt: ki alunnék? A Király el-jődögelvén, készen vannak az alatta valói, és nagy örömmel várják. A Királyok Királya el közelget ma: Jertek azért, mennyűnk ki eleibe. Gyalázat legyen az álomnak kedvezni, és ilyen nagy kegyelmet el-mulatni. Fel kell kelnűnk, mert à Kristus el-jőt: fel kell serkennűnk, *mert az Anyaszentegyház az Uy esztendőt el-kezdi.* Ennek pedig akar titkos fel-keléſnek, akar eleibe való menetelnek őt lépését adom, melyeket véghez-vévén, az el-jődögelő Kristussal, szorosan kőttetünk őszve.

Vagyon az

I. Az élet szám vetése által.

I. Az életnek megh-visgálása, szám-vetése. Mert az esztendő be-rekesztésében, meg-kell rola emlekeznűnk,

keznünk, mit és miképpen cselekedtünk. Három pedig, à mit minden cselekedetidben megh-kell tekéntened, ô ember. 1. Az Isten. 2. Felebarátod. 3. Tennen magad. Az Istenre nézve, avagy Isteni fęlelemben, felebarátunkra nézve, avagy igazán, tőkélletességben, őnnőn magunkra nézve, avagy jozanságban éllyünk, *Tit.2.3.* Vess számot, és meg látod, mely sokszor meg-bántottad az Istent istentelenségeddel, felebarátodat hamisságoddal, magadat mértékletlenségeddel. Továbbá, három tagocskák adattak főképpen az Istentől néked, 1. A sziv, à szeretetre. 2. A nyelv, à dicsiretre. 3. A kezek, à jo cselekedetre. Vess számot, s-meg ismered magadban, hogy szived el-fordúlt vólt az Istentől, nyelved gonoszt mondot, és kezeid hamisságot cselekedtenek. Annak-fölőtte à Tőrvény adatot neked, hogy à jót választanád, à gonoszt utálnád. Vesd meg, és fel-találod, hogy à tőrvént gyakorta meg-szegted, rész szerént à gonoszt cselekedvén, rész szerént à jót el-hagyván: annyira, hogy mindennek légyen miért à Szent Daviddal meg vallani: Ah vétettem az Urnak! 2. *Sam.12. v.13.* és à Daniel Profetaval: Uram Isten, nagy és rettenetes: Vétkeztünk, hamisságot miveltünk, és engedetlenek vóltunk! *cap. 9. v. 5.*

2. Bűn bocsánattya kérése. Mert bűneinkben nem kell kétségben esnünk, hanem minek utánna bűneinket meg-ismertük, azoknak bocsánattyát kell kérnünk. Mert szelid az Isten: Ha meg-ismered te, meg-bocsáttya ő, Sz. Agoston mondása-ként. *Si tu agnoscis, Deus ignoscit.* Neked és à te hasznodra jőt-el à Kristus. Bárány à ki el-veszi à világ bűneit, *Joh.1.v.29.* Eőrvendezz az-okáért à Jerusalem leányával ez innep napon, és igen vigadgy à Sion leányával, és az üdvőzitő érdemével vigasztald magadat. Mert ha engesztelő az egész világ bűneiért, *1. Joh. 2. v. 2.* bizonyára az irgalmas Ur te hozzád-is engedelmes lészen.

2. Bűn bocsánattya kérése átal.

Legyenek bár nagyok à te bűneid, melyeket ez eſztendőben cselekedtél; de mindazáltal nagyob az Iſtennek irgalmaſsága és à Kriſtuſnak igaſsága, à mely tulaydonitatik minden hivőnek.

3. Az uy élet ſzorgalmaztatáſa. Nem elég à hittel és à bocsánattal kérkedni, hanem cselekedetekből ſzükség azt meg-mutatni, *Jac. 2.v.14.* Ha meg bocsátattak ez eſztendei bűneink, kezdgyünk az élet ujulásában járni. Mert azért világoſodot, jelent megh à mi üdvőzitő Iſtenünk kegyelme, hogy megh tagadgyuk az iſtentelenséget és à világi kivánságokat, *Tit.2.v.11.12.* Mikor à Lázár fel-támaſztatot vólna, meg-kellet óldatni és le-kellet tétetni à ruháknak, à melyekkel meg kőttetet és be-takartatot vala; *Joh.11.v.44.* Azokáért mi-is ha à halál koporſójából, barlangjából fel-akarunk kelni, támadni, veſsük-el è világ ruháit, hogy à világhi gondokba, ſzorgalmatoſságokba be-kőtődvén, az el-jövendő Kriſtuſnak üdvőſséges látásából ki-ne-rekeſzteſsünk.

3. Az uy élet ſzorgalmaztatáſa által.

4. Hálá adás. Noha ſok bűnöket cselekedtünk ez eſztendőben: mindazáltal nagy jókat cselekedet velünk à ki hatalmas, *Luc. 1. v. 49.* Az ő ſzent igéje hogy hirdetteſsék az Anyaſzent-egy-házban, megh engedte, békeséget ada à polgári társaságban, áldomáſt à házi-gondviſeléſben. Az eſztendőt meg-ékeſité kegyeſsége koſzorujával, *Pſalm. 65.v.12.* és parancsolt felőlünk az ő Sz. Angyalinak, hogy őrizzenek minket, *Pſal.91.v.11.* Kicsoda azokáért à ki à Jákob Patriarkával nem kiáltaná, *Gen.23.v.10.* Uram, kiſsseb vagyok minden te irgalmaſságidnál! Annak-okáért, *áldot legyen az Atya Iſten, à ki minket ő alkotványit meg-tartot ez ideig, és mind eledelünkről ſ-mind ruházatunkrol bévségeſen gondot-viſelt. Áldot legyen à Fiu Iſten, à ki hozzánk jőt à megh-teſteſülés által, belénk à prædikálás által. Áldot legyen à Sz. Lélek Iſten, à ki à mi elméinket meg-világoſitotta, és à bűneink bo-*

4. Hálá adás által.

csánat-

esánattyát az ô ſzent ajándékival meg-pecsétlette. Hoſannát mondunk à küldô Atyának, Hoſannát az el-jôt Fiunak, Hoſannát à meg-erôſitô Sz. Léleknek: Hoſanna legyen à dücsô és el-válhatatlan Sz. Háromſágnak, mely à magaſságban uralkodik, moſt és mind örökké, AMEN.

5. A hiv könyörgés. Mert, mivel-hogy az Anya-ſzent-egy-házzal uy eſztendôt kezdünk, à könyörgéshez kell folyamnúnk, hogy ſzerencsés legyen. Mert, kérlek, mennyi nyomoruságok láttatnak vállainkra rakodni, közelgetni? A Sz. Karban eretnekségek, à közönséges gyülekezetben párt-ütések, à házaſághban veſzekedések hallattatnak. A világh dühösködvén agyarkodik, à Sátán ordít, ki nem félne? Az Iſten önnön maga mezitelen fegyverrel kün láttatik állani, hogy hadak, dög-halál és éhség által emészteſsünk-meg. Hól vagyon à közönséges Hit? Alig találtatik. Hól vagyon à fegyhetetlen ſzeretet? meg-hült. Hól vagyon à tökélleteſség? hól à buzgoság és az Iſteni ſzolgálatnak indulattya? Jay meg-óltattak, ugy hogy à Szent Polycarpuſsal méltán fohászkodva mondhattyuk: Ah Uram, micsoda idôkre tartottál minket? *Ah Domine, in quæ nos reſervaſti tempora?* De bizzatok, Kereſztyének: Kriſtus meg-tartónk el-jôt, à ki mondotta; En meg győztem, *Joh. 16. v. ult.* Eô hozzá folyamjúnk, és meg-őriztetünk. A könyörgés fegyvere az Anya-ſzent-egy-háznak. Könyörögjetek, és ez uy eſztendôt-is jó ſzerencsében végezitek. Minek-okáért ô kegyelmes Atya, emeld-fel ortzádat reánk és könyörüly raytunk. Látogasd meg à te ſzôlôdet; és koronázd meg è következendô eſztendôt. Ne veſs-el minket à vénség idején ſzinte ôſzségünkig. O Iſten, ne hadgy-el minket árvákat. Adgy külsô békeséget à polgári-társaságban, és belsô békeséget lelkünkiſmeretibe, hog' az örökkévaló bekeséget meg nyerjük à mennyei tanács-házban. Jeſus Chriſtus jöy belénk,

5. Hiv Könyörgés által.

Ambr. lib. de Vidu. *Arma Eccleſiæ oratio eſt, quæ adverſarium vincit.*

A könyörgés fegyvere az Eccleſiának, mel' meg-győzi az ellenséget.

ki jöttél mi érettünk, hogy à te szent neved dicsértessék tőlünk. Oh Uram szabadits-meg minket. Oh Uram szerencséltes minket, AMEN.

Ezek, szerelmes Atyám-fiai, amaz öt lépések, melyek által à bün álmából fel-kelünk, és à melyeket az Urnak el-jövetelének kezdetiben el-kell-lépnünk. Mostan azért, azokat el-végezvén, à jelen-való szent Evangeliomnak magyarázattyára megyünk, melyben à Jerusalembe menő Urnak El jövetelének meg-irása adatik elönkbe. Ez El-jövetele pedig az Urnak két-képpen magyaráztatik: I. A meg-testesüléshez nézve, à menyiben be-ment abba, mint igaz ember, mely természetet az üdő tellyességében vőn-fel magára. II. Szenvedésére tekéntve, à menyiben be-ment mint Isten báránya, ki magára fel-vőé à világ bűneit, és azokért magát à szenvedésre adá. Ez utolsó, Palma Vasárnapjára; amaz első, è mai Vasárnapra tartozik. Mert ma à Kristus JESUS elönkbe ugy állatatik, mint Istennek Fia, à ki à testben az emberekhez jöt, és abban az emberek közöt járt, szamár hátán ülvén, és Jerusalembe be-menvén. Mivel-hogy pedigh è Testben-való El jövetele rövid értelem szerént meg-iratot, rész szerént az Esaias Profeta jövendölésében, *cap. 62. v. 11.* rész szerént à Zakarias Profetájában, *cap. 9. v. 9.* mely mind à kettő öszve kötve hozatik elő è mai szent Evangeliomban, *v. 5.* azoknak rövid magyarázattyát ide alá vettyük, és azt három czickelkébe rekesztyük, szolvan

A' Kristus el-jövetele két-képen magyarázatik-meg.

A' dologh Sommája.

I. Az jövetel izenetiről, az Esaias Profeta igéiből; *Mondgyátok-megh.*

II. Az isten-félők öröméről, az Zakarias Profeta igéiből; *Vigadgy Sionnak leánya.*

III. Az el-jövetel módgyáról, ugyan azonnak igéiből; *Imé à te Királyod jö néked.*

Jöjön-el pedig à JESUS Kristus, és töltsön be minket

az ö ke-

az ő kegyelmével, hogy neki kedvesek, mi-nekünk mondassanak üdvösségesek, AMEN.

I. RESZE.

Az El-jövetel izenetéről.

A Szent Mathe Evangelista, à Profetziai jövendő-mondást hozván-elő, Parancsolo-modon kezdi-el, *Dicite, Mondgyátok-megh.* Mert nem Fejedelemnek valami tanácsát beszéllendő-meg, mely halgatást; hanem az Istennek cselekedetit, mely ki kiáltást kéván, *Tob. 12. v. 7.* E ki-kiáltásával pedig hivatallyokra inti;

A' Lelki-pásztorok hivatallya.

1. A Lelki-pásztorokat. Azoknak illik, *Os Domini*, Ur szájának lenni, prædikálással: *Oculos Ecclesiæ*, Anyaszent-egy-ház szemeinek, vigyázással. Ne legyenek néma ebek, *Esa. 56. v. 10.* hanem kiáltó szó, *cap. 40. v. 3.* hangos mint à trombita, *cap. 58. v. 1.* Ma meg-kell mondani, nem kell-halgatni. Az Apostal eképpen szól, *1. Cor. 9. v. 16.* Jay nékem, ha az Evangeliomat nem hirdetem. Meg-futamván à Syrusok tábora à setétben, mikor nagy gazdag prædát hagyot vólna táborában, és arra némely poklos férfiak találtanak vólna, mondának egy-másnak: Ez jó hirnek napja. Ha halgatunk, és hírré nem akarjuk tenni reggelig, bűnről vádoltatunk: jertek mennyünk-el és tegyük hírré à Király udvarában, *2. Reg. 7. v. 9.* Ez Adventi nap-is jó hírnek napja. Mondgyátok-meg azért, és è nagy dolgot halgatással el-ne reycsétek. Ot Samaria városa szállattatot vala meg: it az egész emberi nemzetség tartatot fogva à Satántól. Ot à testi éhség: it à bűn nyomorgatta à lelkeket. Ot ideig-való szabaditás: it lelki szereztetet. Ha azért az à nap, jó hírnek napja vala, menyivel inkáb è mai nap? ha ot nem kellet halgatni, menyivel inkáb ma?

A' halgatók hivatallya.

II. A halgatókat. Ha meg-kell mondani, tehát meg is

meg-is kell halgatni. Mert mondani és meg-halgatni, egymáſra tekintő igék: egy-máſt eggyűt hozzák-be magokkal à ſzólláſban; Azért mondatik, hogy meg-halgattaſsék. Az-okáért à Profeta parancsoló-modgyában, *Mondgyátok meg*; eggyűt reytetet-el à máſodik parancsolat-is, *Audite, Hallyátok-meg.*

1. A' teſti bátorságba élők pœnitentiát tarcsanak.

Hallyátok-meg azokáért, 1. Ti teſti bátorságban élők és pœnitentia tartatlanok. A Kriſtus el-jőt, és ti meg-maradtok-é à bűnökben? Imé! te kedvedért jőt-el, à te bűneid vonták alá őtet menyből. Te tehát è nagy kegyelmet el-mulatodé? è nagy jo tétemént meg-utálod-é? A Sába Királynéja hoſzſzu útat vet vala fel az Salamon bőlcseségének halgatására, *1. Reg. 10. v. 1.* Imé it nagyob à Salamonnál: it az Iſten Fia, it az Atyának Bőlcsesége az Evangeliomban ſzólni hallattatik; Es te fűleidet be-zárlod-é? A régiek kévánságit gondold-meg, menyiſzer kiáltották, *Pſ. 14. v. 7.* Ki ád Izraelnek Sionból ſzabaduláſt? *Eſa. 45. v. 8.* Egek harmatozzatok onnan fellyűl, *cap. 64. v. 1*: Oh ſzakaſztanád-meg az egeket! Ha azok illy nagy kévánsággal várták à Kriſtuſt, mely nagy gyalázat és illetlenség, à Kriſtuſnak El-jővetelekor alunni, és az ő el-jővetelinek hirdetését halgatni nem akarni? Jól mondgya ſzent Bernhárd: *Ardorem deſiderii Patrum cogitans, confundor & compungor in me ipſo, & nunc vix contineo lachrimas. Ita pudet teporis torporiſque miſerabilium temporum horum. Cui namq; noſtrum tantum ingerit gaudium hoc munus gratiæ exhibitæ, quantum accenderat veteribus Sanctis deſiderium ſola promiſsio? Illis dicebatur: Salvator veſter adveniet: Nobis autem, Ecce jam venit.* az az: Az Atyák kévánságának buzgoságát megh-gondolván, meg-ſzégyenlem magamat, és magamban meg-indúlok, és moſt alígh tartoztathatom megh à kőny hullatáſokat. Ugy ſzégyenlem è nyomorult idők lágy-melegségét és tunyaságát. Mert kicsoda kőzzűlünk à kinek è ki-adatott

kegye-

kegyelemnek hivatallya, olly nagy ôrömet töltene szivébe, a' menyi kivánságot gerjesztet vólt az igéret egyedül a' réghi Szentekben? Nékik e' mondatot vólt: *A' ti üdvözitôtök el-jô.* Minékünk penig ime': *Imé már el-jôt.* Kellyetek-fel azért már egyszer, a' kik alusztok; Fussatok és egymásnak mondgyátok, az Esa. 2. v. 3. *Jertek-el és mennyünk-fel az Urnak hegyére.* Mondgyátok a' szent Dáviddal az 122. Solt. v. 1. *Vigadtam azokban, a' mellyek nékem mondattak: Az Ur házába megyünk.*

2. A' fe-lelmesek bizzanak.

2. Hallyátok-megh *ti félelmesek és kicsiny-hitüek, vagy gyenge szivüek.* Ha titeket le-nyom a' bünök terhe, jelen vagyon a' Kristus, a' ki el-vette, Johan. 1. v. 29. Ha e' világ kisért, hogy meg-csallyon, Kristus, a' ki meg-gyözte, jelen vagyon, Johan. 16. v. ult. Az ördög, hogy megh-öllyön, ha gondolná; ihun a' Kristus, a' ki az ô cselekedetit el-rontá, 1. Johan. 3. v. 8. Halván Adám az eset után, az Isten szavát, mindgyáráft el-futa. Gen. 3. v. 8. de megh-engesztelteteť most az ô haragja; kegyessen szóllít ô minket: és mi-is vigadozva halgathattyuk ötet: *Ne fuss, oh Adám, mert velünk az Isten. Ne fély, oh ember, se az Isten szavát halván meg ne retteny, mert velünk az Isten: velünk a' tést hasonlatossága szerént: velünk hasznai szerént*, a' mint szent Bernhárd mondgya, Serm. 1. de Advent. Dom. *Noli fugere ô Adam, quia nobiscum Deus: Ne timeas ô homo, nec audito Dei nomine terrearis, quia nobiscum Deus: nobiscum carnis similitudine, nobiscum utilitate. Térjetek-megh el-veszték, azt jôt a' Jesus meg-keresni és megh-tartani, a' mi el-veszett vala. Gyógyüllyatok-megh betegek, el-jôt a' Kristus, ki a' töredelmes szivüeket meg-gyógyíttya az ô irgalmasságának kenetével*, a' mint szól ismet Szent Bernhárd, Serm. 1. de Vig. Nat. *Resipiscite perditi, venit Jesus quærere & salvum facere quod perierat. Morbidi convalescite, venit Christus, qui contritos sanat unctione misericordiæ suæ.* Igy annak-okáért meg-látók,

miképpen íntsen minden *Lelki pásztorokat* a' mi jövendő mondásunknak első szózattya, hogy meg-mondgyák: *a' juhokat*, hogy hallyák, a' bátorságban élők, pœnitentziát tartván, a' fęlelmesek, bízván: és mindgyájan az el-jövő Krisztushoz folyamván.

II. RESZE.

A' HIVEK Eő RŐMERŐL.

IGY vagyon dolgunk, hogy à vigasságosokat örömesben hallyuk, hogy nem mint a' szomorúakat. Hogy annak-okáért a' Lelki pásztorok a' meghmondásra, a' juhok pedig gyorsabbacká tételtessenek a' halgatásra, a' Prophęta örülnünk hágy. *Vigadgy*, ugy-mond, *Sionnak leánya, és örvendezz Jerusálem leánya.* Ezzel a' Törvénynek és az Evangeliomnak fő külömségét jelenti-meg. A' Törvény adatot vala nagy rettegéssel, Exod. 19. De az Evangeliom hirdettetik nagy örömmel. A' Törvény le-nyom: e' fel-emel. Amaz azt cselekeszi hogy szomorkodgyunk: ez hogy örüllyünk. Mert üdvősség tudománya, Luc. 1. v. 77. életnek igéje, Johan. 6. v. 68. békessęgnek Evangelioma, Eph. 6. v. 15. meg-engeszteltetésnek szolgáltatása, 2. Cor. 5. v. 18. jó illat, 2. Cor. 2. v. 15. felforró viznek kút-feje az örök életre, Johan. 4. v. 14. O mely szépek a' békessęgh hirdetőknek és prædikállóknak lábai! Esa. 52. v. 7. Eörüllyetek azért és vigadgyatok eggyüt Jerusálem pusztai, mert meg-vigasztalta a' Krisztus az ő népét, v. 9. Vigadnúnk kell az Urnak El-jövetelekor, nem külömben mint a' kik vigadnak az aratáskor, Esa. 9. v. 3. Melly nagy öröme vólt Jakób Patriarkának, midőn jó hírt halla Josefnek élete felől? *Eleg*, ugy-mond, *nekem hogy Józef az énfiam él: el-megyek és meg-látom őtet*, Gen. 45. v. 28. Eörüllyünk mi inkáb Sz. K. mert a' mennyei Józef minékünk jó igéket hágy hirdetni. Józef Ur vala Egy-

A' Törvénynek és az Evangéliomnak külömsęge, megválasztása.

ptusban,

ptusban, a' Kristus-is a' tengertől fogva a' tengerig uralkodik, Psal. 72. v. 8. Josef magához hívatta az Attyát: a' Kristus pedig maga jőt mi hozzánk. Jósef az övéinek gabonát igér vala, hogy éhel meg ne halnának: a' Kristus JESUS pedigh magát az igasságot hozza magával, hogy el-ne-veszszünk a' pokolba. Vigadgyatok azokáért és mondgyátok a' Jákób Pátriárkával: *Elégh nékem hogy az én megváltóm él: elég nékem hogy az én üdvősségem el-közelget. El-megyek hozzája penitentia által, és meg-látom őtet hit által.*

Két dolgot kell pedig itt meg-jedzenünk.

két nevezetes hegy vagyon.

1. Kiket illessen ez öröm? Csak egyedül Sionnak és Jerusalemnek leányát. Két hires-neves hegyek vannak. 1. A' *Sinai* hegye, a' honnét a' törvény adatott. 2. A' *Sionnak* hegye, a' honnét ki jőt az Evangeliom, Esa. 2. v. 3. Sion fiainak kell lennünk, ha az JESUS Kristus el-jöveteléből származot örömben részesülni akarunk. Intetünk pedig 1. *Hogy el-hadgyuk a' földieket.* A' Sion magas hegy, fel-emelkedet hegy vala, mellyen a' Dávid Kiraly vára épétetet vala, a' mennyei tornácznak árnyéka. Hadgyuk-el azért a' földieket és emelkedgyünk-fel az oda-fel-valókra, a' holot a' Kristus vagyon, Colos. 3. v. 1. Davidnak fia és Ura, Matth. 22. v. 45. Tarts-megh magadat a' hegyen, azt mondották Loth Pátriárkának az Angyalok, Gen. 19. v. 17. Néked-is a' mennyeknek hegyére kell fel-menned, hogy megh-tartassál és örőcké örüly. *Mennyünk-fel most szivünckel, hogy jövendőben kövessük testünckel-is*, ugy-mond Szent Agoston Ser. 175. de Temp. *Ascendamus interim corde, ut olim sequamur & corpore.* 2. *Hogy az Anya-szent-egy-házat kövessük.* Mert ennek vala árnyéka a' Sion és Jerusalem. Azért Sionnak fiai vagyunk, ha az Anya szent-egy-ház Anyánk lészen. Természet szerént ugyan haragnak fiai születtettünk, Ephes. 2. v. 3. de az élő Isten igéje által újonnan születtettünk, 1. Pet. 1. v. 23. mely

Sion hegye, melly eszünkbe juttassa?

az Anya-szent-egy-házban, a' mennyei Jerusalemben, prédikáltatik, melly a' keresztyének annyának mondatik, Gal.4. v.26. a' kinek emlőjével szoptattatunk, Esa. 66. v.11. Ennek adgyuk az-okáért magunkat társúl, ha Sionnak fiai lenni és örülni akarunk. Mert, *Non habiturus est Deum Patrem in cœlis, qui non habet Ecclesiam matrem in terris. Nem lészen az Isten Attya mennyekben, a' kinek az Anya-szent-egy-ház nem annya a' földön,* azt mondgya Szent Agoston lib.4. de Symb.cap.10. 3. *Reménségünket ne vessük a' cselekedetekben.* Nem a' Sina hanem a' Sion leányinak, fiainak hirdettetik az öröm. A' törvény hegye hagyattatsék-el, és meneteltsék az Evangeliom hegyére. Móyses a' Sina hegyéről rettegtet: a' Kristus a' Sion hegyéről meg-tart. Ennek neve igen erős vár és torony. Ahoz fussunk és fel-magasztaltatunk, Prov.18.v.20. A' kiket pedig a' Sina hegye magán tart, az az: a' kik reménségeket a' cselekedetekben vetik, az Ur szavát el nem szenvedhetik, mint az Israeliták, Exod.20.v.19. a' mennyei Kánaán földére sem mehetnek-bé, ugy-mint mellyre nem a' Móyses vit-bé, hanem Jósue, a' Kristus JESUS árnyéka.

II. *Minémúnek kell lenni az örömnek?* Felelet. A' mi Urunk Immánuelben, Psal.37.v.1. Philip. 4. v.4. Mert két-féle öröm adattatik: *A' Világnak és az Anya-szent-egy-háznak; a' Testnek és a' Léleknek* örömc. A' világh fiai örvendeznek tobzódással, részegeskedéssel (bolondoskodó játékokal) kevélykedéssel. De ez illyen öröm nem igaz öröm: Mert romlandó és földi dolgokból származik, 1. Johan.2.v.16. Nem *tellyes, tökélletes*, mert fáydalommal meg-egyelítetet, Prov.14.v.13. nem *állandó*, mert az istentelenek hamar el-ragattatnak és örökké meg-büntettetnek. Mert, Szent Agoston mondása-ként, *Mundi lætitia est impunita nequitia. A' világhi vigasságh büntetetlen*

Két-féle az öröm.

gonoság.

gonoſságh. A' Sionnak fiai pedig az Urban vigadnak, melly örőm áll *réſs-ſerént* az Iſtennek igaz iſméretiben, ama' leg-főbb jóban, melly az Iſten igejéből merítetik, Pſal. 122.v.1. *réſs-ſerént* a' lelki-iſméret csendeſségében, melyről Szent Pál Rómában küld. lev. 5.v.1. ſzól: *réſs-ſerént* az örőcké állandó *dicséretben,* mellyel ſzentellyük az eljövő Kriſtus jó-tételeményit. Es ez a' *valóságos igaz* örőm: mert a' Szent Lélektől ſzármazik; *tőkélletes,* mert bűnnélkül vagyon: *örőcké-való,* mert el-végeztetik és megtellyesétetik mennyekbe. Eőrüllyünk az-okáért a' Kriſtuſban, ſ-ne halgaſſuk az Anti-Kriſtuſt, a' ki ez időben ama' ſzép Dicséretet, TEGED UR ISTEN DICSERŰNK, és ehőz haſolókat el-törlőt, a' mint Durandus bizonyittya. Dávid Király, a' kinek vára Sion hegyén vala, mint örűlt, mikor az Ur ſzekrényét abba bé-vinné? 2.Sam.6.v.15. Moſt pedigh nem a' ſzekrény, hanem az Ur önnön maga jőtt-el: Nem kívűled tétetik, hanem a' ſzivedben jő-bé. Vigadgy azért a' Sion leányával és örvendezz, lelked-iſméretit meg-tiſztítván, a' Kriſtuſt bé-fogadván és az ő jótételeményit hirdetvén. Itt legyen az örőmnek kezdeti, hogy amot kőveſſe örőcké-való bé-tellyeſétése.

III. RESZE.

AZ EL-JŐVETEL MODGYAROL.

AZ örvendezéſnek okát akarván à Proféta meg-beſzélleni, csudálkozáſnak és figyelmeteſségnek jelét bocsáttya-elő: *Imé jő,* nem külőmben mint az Ur önnön maga mondyga Pſal.40.v.8. *Ihól jővők!* Ha a' Fejedelem, bé-akarván jőni, kéſik, a' várók meg-fáradnak és reſtebben állanak-elő. Hogy ha pedigh a' Poſta meghkiáltándgya: *Ihól jő már a' Fejedelem,* azonnal mindnyájan őſzve-futnak, és nagy örőmmel fogadgyák. Azon-kép-

pen a' Próféta az Anya-ſzent-egy-házat, melly ſok eſztendőktől-fogva várta a' Kriſtuſt valamenyíre megh-rőſtülvén, mint egy meg-ſzóllíttya: *Ihól jő, ihól már bé-megyen a' Meſſias*, Gen. 49. v. 10. már fel-támad a' Jákób csillaga, Num. 24. v. 17. moſt támad-fel az Igaſságnak Napja, Mal 4. v. 2. Gyűllyetek egybe, ihól jő. Fogadgyátok, mit kéſtek? Vigadgyatok, mit állotok hívolkodván és ſzomorkodván? Ez Anya-ſzent-egy-ház fel-ingerléſe után pedig, mindgyáráſt az el-jővő Urat és az el-jövetelnek módgyát irja-meg. Négy czickeli vannak pedigh e' meg-irásnak, mellyek bennünket eggyűt intnek, hogy az el-jővő Kriſtuſt bőcsületeſen fogadgyuk.

Az el-jővő Kriſtus Király.

I. *Méltóságáért.* Mert el-jőt *mint Király.* Az el-ſzélhedet jobbágyoknak mikor Király adattatik, mind az egéſz nép őrűl, 1. Sam. 10. v. 24. 1. Reg. 1. v. 39. 40. 2. Par. 23. v. 11. 13. 21. Mi el-ſzéledtünk és mint a' juhok el-téveledtünk vala, Eſa. 53. v. 6. Ihól pedig már a' Király mennyekből el-jőt, ki nem vigadna? Királlya pedigh nem egy országnak, hanem a' menynek és a' földnek, ſőt Királyok Királya, 1. Tim. 6. v. 16. Apoc. 17. v. 14. cap. 19. v. 56. a' kinek országa minden birodalmakat fellyűl hallad, *1. Bévſégével. 2. Nagyságával. 3. Hatalmával. 4. Gazdagságával. 5. Szabadságával. 6. Igazgatásával és 7. Tartó-véltával.* Három-féle országa vagyon pedig: *1. Hatalomnak* e' világon, mellyet bőlcsen igazgat, és hatalmaſon meg-tart. *2. Malaſtnak* az Anya-ſzent-egy-házban, mellyet az ige által gyűyt, a' Kereſztſég által meg-tiſztét, a' Vég-Vacsorában táplál, a' hit által meg-igazít, a' kereſzt-által probál, a' háborgatáſokban, üldőzéſekben meg-tart és őrőcké megdicsőít. Ez ország nem e' világból vagyon, Johan. 18. v. 36. és fő-képpen a' Próféták erre tekíntve neveztetik *Királynak. 3. Dicsőſégnek* mennyekben, a' holot a' bóldogúltak Szent Felſégét ſzínről ſzínre láttyák, és vég-nélkül

Három féle Országa vagyon a' Kriſtuſnak.

ſzünte-

szűntelen dicsérik, a' holot vagyon a' diadalmas Anya-szent-egy-ház, mellyhőz hozzá-adattatunk, ha a' vitézkedő Anya-szent-egy-házban jó harczot harczoltunk, 2. Tim. 4. v. 7.

II. *Tulaydonságáért.* Mert jőt, *mint mi Királyunk.* Imé! *A' te Királyod jő néked.* Nagy ugyan az ő Felsége és véghetetlen hatalma, de ne féllyetek: ti Királyotok és ti érettetek jőt-alá mennyekből. Jákób Pátriárka fiai miből Jósephet, az ő attyok-fiát, meg-ismerték és hatalmát látták vólna, meg-rettenének, ugy-mint kik tudgyák vala vétkeket és gyarlóságokat: de biztattya vala őket Jósef, mondván: *Ne féllyetek, se nehéznek ne tessék néktek, hogy el-adtatok engem e' tartományba: mert a' ti meg-tartástokért küldőt engem Isten el ttetek Egyptomba*, Gen. 45. v. 5. Ugy mikor a' mi atyánk-fiának, a' mennyei Jósefnek felségét, dicsőségét meg-gondolván félünk, miénknek és mi meg-tartásunkra küldettetnek tartsuk. Mellettünk áll, és mint ha ezt kiáltaná: *Ne féllyetek.* Mert nékünk KISDED adatot, Esa. 9. v. 6. Ha az-okáért miénk, ki ne fogadná nagy bőcsülettel? Miénk pedig, *1. A' meg-testesülésért*, mert a' mi testünket vőtte-fel. Honnét azt mondgya Szent Bernhárd: *Puto, quòd Christus non poterit me despicere, os ex ossibus meis & caro de carne mea.* *Alitom, hogy a' Christus megh nem utálhat engem, csont az én csontomból és test az én testemből.* *2. A' meg-váltásért*, mert minket az Isten haragjától, a' törvény átkától, a' haláltól, az ördögtől, a' pokóltól megh-váltot. *3. Az oktatásért*, mert, *Omnis Christi actio est nostra instructio.* *A' Christusnak minden cselekedete mi oktatásunk.* Azért kövessük őtet jóságos cselekedetiben, mint saját példájával előttünk világosító Királyunkat. Eőnnőn maga mondgya szent Jánosnál, 13. v. 15. *Peldát adtam néktek.* *4. A' meg-dicsőitésért.* Mert a' kik ő hozzá mint Királyokhoz hiven ragazkodnak, azokat a' Mindeneket meg-itélő

Miénk.

A' Krisztus miénk.

napon

napon fel-magaſztallya és öröcké meg-dicsöíti.

IGAZ. III. Az *el-jövetelnek haßnos-vóltáért*, mellyre három dolog néz. Mert el-jöt, 1. IGAZ, nem csak a' benne való igazságért, Eſa.53.v.9. de leg-fö-képpen a' mi igazságunkért; mellyet nyert, a' Törvénynek eleget-tévén, és a' meg-nyertet hozzánk-kapcsollya, a' bünöket meg-bocsátván. Mert lött nékünk igazságunk, 1.Cor.1.v.30. hogy ſokakat meg-igazítson, Eſa.53.v.11. azokáért-is neveztetik, Jehova mi igazságunk, Jer.23.v.6. cap.33.v.14.

IDVÖZITÖ. El-jöt 2. ÜDVÖZITÖ, és ezért mondatik Jeſuſnak, Matt.1.v.21. innét az ö Iſtenſége meg-bizonyítatik. Mert egyedül az Iſten-é az idvözités, vagy a' megh-ſzabadítás, Eſa.35.v.4. Midön pedig ugy jöt mint meg-ſzabaditó, azzal eggyüt ugy-is jöt mint élet, a' meg-elevenítéſre, Joh.6. v.51. cap.10.v.10. mint világoſság a' meg-világoſitáſra, Eſa.9.v.1. Johan.1.v.5. mint orvos a' meg gyogyítáſra, Exod.15.v.26. Eſa.35.v.5. mint az erös Góliát a' viadalra, Luc.11.v.21. Col.1.v.13. mint páſztor a' legeltetéſre, Pſal. 23.v.2. Johan.10.v.11. mint tanitó a' tanitáſra, Eſa.50.v. 4. Johan.1.v.18. mint yö-legény a' ſzeretetre és a' megh-óltalmazáſra, Jer.3.v.14. Oſe.2.v.19. &c.

SZILED. El-jöt 3. SZILED, mert nem bocsát-ki villámáſokat, nem meny-dörgéſſel vagy csattogáſſal jelenik-meg, mint az Iſten a' Sinai hegyen. Nem valami vad-terméſzetü, maga-hányó vetö lovö, hanem el-veret, oſtoba, ſziléd ſzamáron ül. Nem vitetetnek elötte lobogós kopiák, a' hadnak jelei; hanem pálma és olay-fa ágak, békeſégnek jelei. Nem jár háborgó, Eſa.42.v.3. hanem ſziléd ortzával, Matth.11.v.29. Jöyjetek azért ez illyen ſziléd Urhoz, hogy nyugodalmat találljatok lelketeknek. Roboám rettegtette az alatta valóit, és el-ſzakadtanak töle, 1.Reg.12.v.14.16. ez nyájaſon, édeſden ſzól, hogy gyönyörö ſéggel ſzolgállyanak néki.

Végezetre IV. A' *ſzabad-akarat-ſzerént-való ſzegény-ſégért.* Mert *bé-megyen ſzegény állapattal, ſzámár hátán és annak vehmén vitettetvén.* Oh csudálatra méltó dolog! A' mennyeknek Királlya, a' kinek mindene elég vagyon, ſzegénnyé léſzen, mayd ſemmie nem lévén! Matth. 8. v. 20. Szegénnyé léſzen, mondok, nem el-veſztvén hatalmaſſágát, hanem el-hagyván azzal-való élését. Mert ſzabad-akarattya-ſzerént üreſsítette-ki magát, Philip. 2. v. 2. Es azt-is mi érettünk, és hogy mi az ő ſzegény ſégével gazdagok lennénk, 2. Cor. 8. v. 9. és hogy az ő alázatoſságát követhetnénk, Philip. 2. v. 1. ſeqq. Innét énekli az Anya-ſzent-egy-ház: Szegény ſégben jőt e' világra, &c. Megínt: Ezt mind érettünk cselekedte. Pirúllyanak-meg az-okáért minden penitentia tartatlanok, kik e' nagy kegyelmet el-mulattyák. Pirúllyanak-megh a' kevélyek, a' kik ez illyen alázatos fő-alatt tollat viſelnek vagy ſzarvat emelnek. Mi pedigh a' mi Királyunknak mennyünk eleíbe, vivén ſzent Felſége előt irgalmaſságnak olay, és győzedelemnek pálma-fa ágait, dicsérvén az Urat, és énekelvén: *Hoſanna a' Dávid Fiának: Aldott a' ki az Ur nevében jő: Hoſanna a' magaſsághban.*

A M E N.

Evangéliom
ADVENT II. VASAR-NAPRA. SZ. LVK. 12. v. 25.
Szent Matth. 24, v. 29. Sz. Márk. 13. v. 24.

AZ UTOLSO ITELETRŐL.

25. ES jelek léſznek à Napban, és az Hóldban és csillagokban, és à Népeknek ſzorongatása, à tenger zúgása és à habjainak fel-haborodáſa miatt.

26. El-ſzáradván az emberek azoknak félelme és várakodáſa miatt, mellyek az egéſz világra következnek: mert az egek erei megindúlnak:

27. Es akkor látják az ember fiát eljönni à felhőben nagy hatalommal és dicsőséggel.

28. Ezek pedig meg-kezdvén lenni, feltekintsetek és emellyétek-fel à fejeteket: mert el-közelget à ti váltságtok.

29. Es haſonlatoſságot monda nékik: Láſsátok à fűge-fát, és minden fákat:

30. Mikor immár magokból ki bimbóznak,

nak, tudgyátok hogy közel vagyon à nyár.

31. Úgy ti-is midőn láttyátok ezeket meg-lenni, tudgyátok hogy közel vagyõ az Isten országa.

32. Bizony mondom néktek hogy el-nem múlik è nemzetség, mig nem mindenek meg-léſznek.

33. Az ég és à föld el-múlnak: az én beſzédim pedig el-nem múlnak.

34. Õrizkedgyetek pedig, hogy valamiképpen meg-ne nehezedgyenek à ti ſzivei-tek tobzódáſal és réſzegséggel, és ez életnek gondgjaival: és reátok jõjjõn amà hirtelen nap:

35. Mert mint à tõr jõ mind azokra, kik az egéſz föld ſzinẽ ülnek.

36. Vigyázzatok azért minden idõben imádkozván, hogy méltókleheſſetek mid ezeket el-távoztatni, à melyek kövétkezendõk, és az ember Fia elõt állani.

PRÆDIKATZIO.

AZ emberi ſzivnek két kivált-képpen való vétkei vannak: eggyik *kicsíny-hitűſegh*, a' máſik *teſti bátorságban való élet*, Jerem. 17. v. 9. Az Isten Anya-ſzent-egy-háza mind a' kettõt igyekezik el-távoztatni, *amazt* vigaſztalás-által; *ezt* rettentés által. Mert, a' miképpen az iſtenfélõ Anya, azon-képpen az Anya-ſzent-egy-

Két vétkei az emberi ſzívnek.

ház-is az ő fiait, *réſs-ſerént* ſzeretettel, *réſs-ſerént* félelemmel ſerkengeti hivatallyok cselekedetire. Mert hól hízelkedik, kedveskedik: hól fenekedik, hogy azt vagy csak a' büntetéſtől-való félelem indítsa-fel, a' ki a' jó ſzóval-való intéſeckel ſemit nem gondol. Némelly fával engedelmeſen kel báñi, ugy-mint az olay-fával; némellyel keménnyebben, ugy-mint a' dio-fával, mellynek gyümölcsei póznával, rúddal verettetnek-le, hogy a' következendő eſztendőre annál jobban teremjen: Ugy némellyek meg-jobbíttatnak hizelkedés, vagy lágy, engedelmes ige-által: némellyek fenyegetéſek-által: egyebek örömeſt, némellyek nehezen engednek. Szent Péter egyedül a' Kriſtus igéjére hagyot mindeneket, Matth.4.v.18. De a' Sz. Pál hertelen-való világoſság és rettentő ſzózat által tére-meg, Actor.9.v.4.5. Az-okáért e' különbözö elmének terméſzet ſzerént-való indúlatyáért két-féle beſzéddel kell élni, *mind* édeſſel, lágyal, hogy fel-emelteſſenek, meg-vigaſztaltaſſanak a' kicsíny-hitüek: *ſ-mind* éleſſel, keménnyel, hogy meg-dorgáltaſſanak a' bátorságban élők. Ha a' ſziléd *Joel* ſemmit nem haſznál, a' kemény *Amos* prædikállyon. A' mint e' Proféták egy-máſt követik a' Bibliai regulában, rendben, ugy éllyenek egy-más ſegitſégével a' mindennapi cselekedetben-is. Kriſtus idvözitönk két veſzſzővel legelteti, igazgattya az ő nyáját, Zac. 11.v.7. Az elsö neveztetik *Ekeſségnek*: a' második *Köteletskének, kemenynek, faydalmaſnak*. *Amazzal* a' félelmeſeket kell meg-ſuytani, ütni, hogy bizzanak: *Ezzel* meg-kell veretteniek a' bátorságban élőknek, hogy pœnitentiát tartſanak.

Innét két módgja kél fel a' tanitáſnak.

Es e' tanitáſnak rendit, módgyát tartya az Anya-ſzent-egy-ház, a' két elsö Anya ſzent-egy-házi eſztendőnek Vasárnapjain. Ennek előtte *nyólczad nappal* a' kicsíny-hitüeket vigaſztalta, hirdetvén örömet: *Ma* rettenti az

Melly tartatik-megh ezeſztendő tájában.

ellene

ellene-rúgodozókat, az ellene-járókat, meg-jelentvén ítélet napját. *Ott* a' Kriſtuſnak teſtben-való ő rvendetes eljövetelirő l hallottunk; *Ma* az ő rettenetetes felyhőben-való viſzontag-való el-jövetelirő l hallunk. *Ott* az emberek kedvéért jő t, hogy idvő zitse őket; *Itt* az emberek ellen jő, hogy meg-itéllye őket. *Nyólczad nappal* ez elő t az Anya-ſzent-egy-ház el-akarta venni a' félelmet, *Ma* a' teſti bátorságban-való életet. *Ott* megh-ű tő t a' kies, ékes bottal, véſzſző vel; *Ma* a' kő teletskét, vagy a' kemény botot mutattya. Az-okáért a' miképen figyelmeteſen halgattuk *mint vigaſztalót*, a' Szent Matthe Evangéliomából: azonképpē moſt békeséges tű réſſel halgaſſuk *mint fenekedő t*, a' Szent Lukáts Evangéliomából. Ennek főképpen három réſzei állattathatnak:

I. *Az elő-járó jelek meg-jövendőléſe.*
II. *Az itélő-birónak és az ítéletnek meg iratáſa.*
III. *Az vigyázáſra-való intés.*

A' dolog ſummája.

melly három dolgon rövid beſzéddel által megyünk. *Engedgye a' Jeſus Kriſtus, ama' kőzönséges Biró, hogy az ő dicső ſége és a' mi idvő ſségünk haſznoſan vitetteſsék eleb, AMEN.*

ELSŐ RESZE.

AZ ELŐ-JARO JELEKRŐL.

AZ utolſó ítélet jelei kőzzű l némellyek *ki-gondolttak*, némellyek *igazak*. *Ki-gondolttak* avagy a' Sidók-é, avagy a' Pápiſták-é. A' *Sidók* 15. jeleket ſzámlálnak, a' mint Aquinás Thamás beſzélli in Suppl. quæſt. 73. art. 1. Azt mondgyák, *hogy*: 1. minden tengerek tizen-ő t kőnyőknyivel emelkednek fel a' hegyek felet. 2. hogy minden tengerek a' mélyſégben vettetnek, annyira, hogy alég fognak látatni. 3. Első állapattyokra hozattatnak. 4 Minden oktalan állatok, és egye-

A' Sidók ki-gondolt jelei.

bek, a' mik a' vizekben mozognak, egybe-gyülekeznek, és fejeket fel-emelvén a' tengeren, mint egy háborgók módgyára egy-másra bögni fognak. 5. Minden éghi madarak egybe-gyülekeznek, a' mezőkön egy-mást siratván semmit se nem évén se nem iván. 6. Tüzes folyó vizek támadnak az erősség ellen, mellyek Nap-nyugattól-fogva Nap-keletig le-szakadándók. 7. Minden csillagok, mind a' bolygók s mind az állandók, magokból őstökőket származtatnak, mint az Eőstőkős csillagok. 8. Nagy föld indulás lészen, annyira hogy minden állatok le-veretetnek. 9. Minden palánták vérrel harmatoznak. 10. Minden kövek, kisdedek és öregek, négy részre oszlanak, egyik a' másikhoz vervén magát. 11. Minden halmok és hegyek és épületek porrá tétetnek. 12. Minden barmok az erdőkből és a' hegyekből a' mezőségre ki-jönek ordítván és semmit meg nem kóstolván. 13. Minden koporsók, Nap-kelettől-fogva Nap-nyugatig, meg-nyilatkoznak a' halottak fel-támadására. 14. Minden emberek ki-mennek az ő haylékokból, semmit nem értvén, se nem szólván, se meg nem választván. 15. Mindnyájan meghalnak és eggyüt fel-támadnak a' sockal előb meg-hóltakkal. *Ezek* a' Sidók ki-gondolt jelei, mellyek minden irások és hihetőség kivül vannak, annyira hogy önnön maga *Aquinas Thamas-is* azokbā kevés hihetőséget mond lenni.

A' Pápisták ki-gondolt jelei.

Es noha a' Pápisták a' Sidói fabuláktól búcsút veésznek, mind-az-által más hasonló illetlen jeleket állatnak helyekben, midőn Itélet napjának *négy* jeleit gondollyák-ki: *Első* Enóknak és Illyésnek prædikálása, kiket alítanak, hogy itéletnek napja-előt e' világra jönek, de az Anti-kristustól meg-ölettetnek. *Második*, az Anti-kristusnak eljövetele, kit csudálatoson irnak-megh; hogy egy ember lészen, s még pedig Sidó, a' Dán nemzetéből, kinek eredeti Babyloniából lészen, Koráczinban és Bethsaidában

nevel-

neveltetet, kinek uralkodása Kapernaumban, de fő-képpen Jerusalemben lészen, a' holot a' Templomot helyére állattya, a' Misét el-törli, a' hiveket meg-öli, de csak negyed-fél esztendeig fog uralkodni. Mert végezetre az olay-fák hegye palotájába szalad, melly meg-hasadván, a' Mihály Ark-angyaltól meg-kötöztetvén, elevenen vettetik a' pokolba: negyven-öt napok múlva pedig a' Kristus el-jő az itéletre: melly fabulákat láthatza *Hugó* Post-illájában. *Schoppiusnál* az Anti-kristusról-valo irásában, *Viegánál* a' Sz. János Mennyei látása magyarázattyába. *Josefus* a' Castánál az Utólsó időkről irt könyv. 16. és 17. r. *Harmadik*, az ő értelmek-szerént, a' kereszt jele, mellyhez Kristus Urunk szegeztetet vala, melly külömb-külömb helyekben tartatot részeiből, maradékiból az Istentől felállattatik. *Gregor. de Valent.* Tom. 4. Col. 3313. és *Osorius* Tom. 2. Concil. pag. 915. *Negyedik* a' világ meg-égése, mellyet elő-járónak *Valentzianus* Tom. 4. Col. 2276. *Aquinas Thamasból* in Supplem. quæst. 74. art. 7. azért mond, hogy az igazak meg-tisztitassanak. Es *ezek* a' Pápistai jelek, mellyek sohol meg nem iratattak, másut meg-hamisitattak, és valóba ki-gondoltattak, mellyek ha bé-vétettetnének, az utolsó nap, melly noha közel vagyon, következnék hogy még igen messze légyen. Az-okáért a' fabulákat el-hagyván, azokat lássuk-megh a' *jeléket*, a' mellyeket Kristus Idvözitönk számlálgat-elő a' mai szent Evangeliomban.

A' kristusnak igaz jelei.

Azok pedig főképpen három rendbéliek:

I. Fölöttünk. I. *Nemélly jelek felettünk valók*, a' mennyei teremtet állat környül, mellyekről Idvözitönk azt mondya, v. 25. *Es lésznek jelek a' Napban, és a' Holdban és a' Csillagokban.* Minémüek lésznek e' jelek megh nem magyaráztatnak Szent Lukátsnál, meg-illettetnek pedigh valamennyire Szent Mathenál, cap. 24. v. 29. *A' nap*, ugy-mond, *meg-homályosodik*,

lyosodik, és a' hold nem adgya világosságát, és a' csillagok le-esnek az égből, és az egek erei meg-indúlnak.

A' mi a' Napnak és a' Holdnak *meg-homályosodását* nézi, arról külömbözö magyarázatok hordoztatnak körös-körül a' Szent Irás magyarázó Doctorok közöt. *Jerónymus és Béda* öszve-hasonlítás-képest értik, a' Kristusnak eljövetelire tekíntve, kinek fényességéhez ha hozzá hasonlíttatik a' Napnak és a' Holdnak világossága mero setétségnek láttatnak lenni. *Szent Gergely Metaphoricè*, az igének tulaydon jedzéséről másuvá-való vonyatása-szerént magyarázza, hogy annak a' szólásnak módgyával a' mennyei világosságnak nem meg-kisebbétése jegyeztetnék, hanem külömb-külömb-féle gyötrelmek és nyomorúságok, mellyek gyakorta setétséghez hasonlíttatnak. Ez értelmet hozza-ki: *Præ timoris magnitudine mortalibus cuncta tenebrascent. A' félelemnek nagy-vólta miat az halandóknak mindenek meg-homályosodnak. Szent Agoston*, Epist. 80. azt mondgya, hogy az Anya-szent-egy-ház mondasék Napnak és Holdnak, mely meg-homályosodik az Anti-kristus idejében. De e' magyarázatok a' betü mellől igen elmennek, midön a' Kristusnak együgyü igei hasonlatosság-szerént valócká, és tulaydon jedzésében vött igei Metaphora-szerént-valócká változtatnak. *Igazábban* mondatik az-okáért, hogy a' Nap és Hold valóság-szerént meghomályosodandók. De már tovább kérdetik: Micsoda Eclipsisek, Napnak és Holdnak meg homályosodási értessenek? Mert, avagy *szokot rend* és természet *szerént* valók lésznek: avagy *szokot rend kivül* és kiváltképpen *valók. Vannak* a' kik azt állattyák, hogy noha a' szokot rend-szerént való Eclipsisek a' természet szerént való okokból állanak: mind-az-által itélet napjának jelei, *avagy* gyakorta-való létekre nézve, *avagy* az Istennek rendelésére tekíntve. Mert semmi meg-nem-bánthattya, hogy mind az-által a'

termé-

természet szerént-való dolog, valami kivált-képpen-való történendő dolognak jele ne légyen. *De ez elsőt* nevetik az Astronómusok, a' kik az ő principiumokból egyenlő okát mutattyák az Eclipsiseknek. *Az utolsó* pedig hihető nem lehet. Mert az Eclipsisek, *avagy* kezdettől fogva rendeltettek, hogy jelei legyenek itélet napjának, *avagy* világ vége-felé. *Ha kezdettől fogva*, Kristus szószólónk tanitása végét fel-nem-találta, el-nem-érte, a' ki itélet napjának leg-közelb elő-járó jeleit akarta ki-feytegetni. *Ha e' világ vége-felé*, a' honnét bizonyitatik-meg? Es mi módon fognak az utolsó Eclipsisek az elsőknél többet jelenteni, holot azon egy oka, módgya vagyon mindeniknek? Azokáért azt állattyuk inkább, hogy nem közönséges Eclypsisek értetetnek, hanem kivált képpen és természet-felet-valók, az utolsó nappal ímént támadók, ahoz igen közel járók, a' mint *VVinckelmannus Doktor* magyarázza a' Szent Lukács Evangéliomában, pag. 996. Mert azt, mind az igék betüje s mind a' kivált-képpen-való jedzésnek oka, világosan bizonyittya.

A' *csillagok le-hullásán* Arany-szájú Szent János érti azoknak el-tünését és semmié-való-létét, ugy hogy többé nem lésznek: mert az itélet után semmire nem lésznek szükségesek e' világon. *Némellyek* azt mondgyák, hogy a' csillagos egek le-szakadándók, nem létel-szerént, hanem világosságokra nézve, mert ezekis hasonlatos-képpen meghomályosodnak. Egyebek (kik közzül való Sz. Agoston is lib. 20. de Civit. Dei cap. 24.) ez értelmét adgyák, hogy a' csillagokhoz hasonló fel-gyúladot ki-lebellések és villámások bocsátatnak-alá a' levegő-égből. *E' két* utolsó *magyarázatok* pedigh öszve-forrasztathatnak, mivel nincsen semmi éktelenség bennek.

Az *egek erőinek meg-indulásán*, kétség-nelkül valami nagy változás és dólgok csudálatos abrázattya értetik, a'

hova vitetthetnek, a' szokatlan éghi-nyilások, üstökös csillagok, tüz-oszlopok, szelek, kő-esők és a' levegő-égnek, melly néha éghnek mondatik, egyéb szokatlan haborúi. *Vának* a' kik az egek ereín az Angyalokat értik, és azok meg-indúlását, csudalkozásokról és álmélkodásokról magyarázzák, de ez nem láttatik hihető dolognak lenni.

2. Bennünk.

2. *Nemelly jelek bennünk* az okos teremtet-állat (*az ember*) körül-*valók*, mellyekről az 25. és 26. v. vagyon emlekezet: *Es a' Népeknek szorongatása*, az az, sok-féle nyomorúságok és igen szomorú-állapat lészen. Mert, amiképpen a' Kristusnak első testben-való el-jövetelit, azonképpen az ő utolsó itéletre-való el-jövetelit is siralmas üdők veszik, vagy járják elő. Elő-veszik külömb-külömb-féle háborgatások zúrzavarok 1. *Anya-szent-egy háziak*, a' számlálhatatlan sok el-szakadások és mecsétsek miat, Matt. 24. v. 24. ugy hogy mayd hit sem fog találtatni, Luc. 18. v. 8. 2. *Polgári rend tartásiak*, a' párt-ütések és külömb-külömb-féle hadak miat, mivel hogy egy nemzetség a' másik ellen támad, Luc. 21. v. 10. 3. *Házi-rend-tartásiak*, a' házasoknak egy-mással-való háborgások és a' házba szükséges dolgoknak nehéz, szük-vólta miat. Elő-járják sok-féle gonoszok. 1. *Közönségesek*, ugy-mint a' Tyrannusok, kegyetlenek üldözési, országok támadási, a' hamis-atyafiak leselkedési és egyebek ezekhez hasonlók. 2. *Magok között, avagy kiváltképpen-valók*, és részszerént *belsők*, ugy-mint a' hit-vallásában való habozás és a' lelki-ismeretben való rettegés; részszerént *külsők*, a' minémük a' fiak engedetlensége, a' fele-barátok hívtelensége, szükségek és betegségek &c. Melly gonoszok jól-lehet más üdokben-is meg-történtenek, mind az által a' világnak veszte-felé inkáb meg-sokasodnak és ugyan rakásra gyüjtetnek. E' gonoszoknak, nyomoruságoknak okai, lésznek: 1. *Az Istennek méltán-való haragja, boszszu-*

Okai a' következésnek.

állása

álláſa mellyet inkább inkább ki fog nyilatkoztatni, mellyről a' Bölcseſségről írt könyvnek 5. v. 18. igy ſzóll Salamon Király: *Fegyvert fog az ő buzgósága és fel-fegyverkezteti a' teremtett állatot az ellenségeken-való boſzſzu-állásra.* 2. *Az egéſz terméſzet meg-hanyatlása,* melly mint egy megh vénhedik, és fohászkodván várja meg-ſzábaditását, Rom. 8. v. 19. 3. *A Sátán gonoſsága,* Ki, látván hogy kevés ideje vagyon, minden gonoſságokat meg-késért, Apoc. 12. v. 12. 4. *Az emberek viſzſza-fordulása,* kik mindenkor gonoſzbbakban eſnek, 2. Pet. 2. v. 20. Mind ezeket pedigh ah, nem-de nem mind láttyuk é? El-veſzet a' hit, mególtatot a' ſzeretet, nevekednek a' hadak és a' párt-ütések. Hól vagyon a' békeségh és a' tökélleteſségh? El-fogyot. Hól a' csendeſz nyugodalom és az öröm? El-tüntek. Bizonnyal el-fogyott a' ſzent a' földről, Pſal. 11. v. 1. Es igaz az emberek közöt nincsen, Mich. 7. v. 2. [A' mint az Enekbenn-is éneklyuk:

Oh Ur Iſten tekénts hozzánk,
Magas menyből nézz mi reánk,
Es könyörülly te népeden,
Nyomorúlt kereſztyéniden:
Mert el-fogytak a' te Szentid,
Meg-alutt feöldön az igaz hit
Minden emberek fiai közt.]

zendő nyomorúságoknak.

Az átok, a' hazugság és a' gyilkoſság el-áradtanak, Pſal. 4. v. 12. Innét belől félelmek, 2. Cor. 7. v. 5. kivül harczok: el-ſzáradnak az emberek, fejeket le-haytyák, és ſzívek fájdalmának miatta gyakorta meg-halnak. Jeleí ezek, *ſzerelmeſim,* jeleí mondok, az utólſó napnak már, már el-közelgetésének, azokáért meg-láſſuk, hogy idvöſségünket félelemmel cselekedgyük, Phil. 2. v. 12. és a' vő-legént az eſzes ſzüzeckel vígyázva, nagy ſzorgalmatoſan várjuk, Matth. 25. v. 1.

3. Alattunk.

3. *Nemélly jelek alattunk vannak,* az éltető teremtet állat környül, v. 25. *Es a' tengernek zugása leszen a' habjainak felháborodása miatt.* Minden éltető állatok bizonyságot tésznek itélet napjának el-közelgetésének. A' levegő-égh szokatlan *égi-változások* ábrázattyát mutattya gyakorta. A' föld mint egy meg-únván bennünket gyümölcsét meg nem termi; a' tengerek fel-emelkednek és a' vizek ki-áradási-is gyakorta kezdnek lenni, annyira hogy az emberek és a' barmok el-vesznek, a' minémű szerencsétlenséget

An. 1612. szenvedé Thuringia az el-múlt esztendőben.

E' jeleknek el-kell venni

1. A' testi bátorságot.

Es ezek azok a' hármas jelek, mellyeket a' mai Evangeliomban Krisztus Idvözitönk meg-magyarázott: és bizonyára három okaért. *1. Hogy azok által az emberek kőzzül ki-venné a' testi bátorságban való életet.* Mert vannak csúfolók, a' kik az itélet napjáról-való prædikátziókat, hanem igével, de cselekedeteckel meg nevetik, 2.Pet.3. v.3. Lóth Pátriárka az ő vejinek, kik el-véendők valának a' leányit, láttatik tréfába szóllani, mikor nékik Sodomának el-törlése felől szóllana, Gen. 19.v.14. Igy a' pœnitentia-tartatlanok meg kaczagják a' mi tanításunkat-is, mikor nékik a' világh *közönséges veszedelméről* prædikállunk: De ha nem hisztek a' mi beszédünknek, csak a' jeleknek hidgyetek. *Imé!* ugy-mond Idvözítönk, Matth. 24.v.25. *meg-mondottam ti-néktek.* Nem-de nem bé-tellyesedet-é pedig a' mit meg-mondott? Nem-de nem láttyátok-é a' jeleket az égen, bennetek, a' tengerben és a' földön? Térjetek-meg azért és a' bün-tételre-való igyekezetben meg-ne-maradgyatok. Nem múlik-el az Ur igéje mellyet az ő itéletiről szóllot, noha az égh és a' föld elmúlnak. El-jő bizonnyal, midőn az élőknek és a' hóltaknak birája fel-állattya itélő-székit a' felyhőkben, hogy számot adgyatok minden hívságos szóról, Matth. 12.v.36. Minden Szentek rettegnek és iszonyodnak az itélet emlé-

Enek: Mert el-jő a' nap, mely nap e' világ tűz-miatt mind megégh.

Enek: El-jő bizonnyal az Isten Fia szép fényes felyhőbeu.

tésére.

tésére. Mint léſzen néktek, kik minddeneſtűl el-merűltetek a' bűnökben? Béda mondáſa ez: *Quid tabulis fiet, quando tremunt columnæ? Mint léſzen a' tábláknak dólgok, mikor meg-rendűlnek az oſzlopok?*

2. *Hogy az emberek közzűl ki-venné itélet napjának vakmerő ſzorgalmatos viſgálását.* Kriſtus Idvözítőnk itélet napjának idejét nem akarta meg-nevezni, hanem csak hihető jeleit adta előnkben. Az Angyalok magok nem tudgyák az utólſó napot, Matth. 24. v. 36. Azért mi azt felettéb-való ſzorgalmatoſsággal ne viſgállyuk. *Latet unus dies, ut timeantur omnes dies. El-reytetet egy nap, hogy minden napokat féllyünk*, azt mondgya Szent Agoſton. Ha ennek iſmereti haſznos vólt vólna, azt Kriſtus Urunk el-nem-halgatta vólna. Mert minden *haſznos dólgok* meg-jelentettek, Actor. 20. v. 20, 27. Azért kéſzen legyünk minden orában, hogy kéſzületlenek lévén reánk ne jöyjön az Iſtennek haragja. Mint egy vadáſzó tőr úgy léſzen el-jövetele, Luc. 21. v. 45. Mint a' lopó évjel úgy jő-el, 2. Pet. 3. v. 10. a' mikor ingyen nem-is reménlenénk, Luc. 12. v. 45. 1. Theſſ. 5. v. 3. A' melly idő azokáért itélet napjának feletteb való ſzorgalmatos viſgálásának adatik, az inkább elméink ſzorgalmatos hozzá kéſzítésének adattaſsék. Legyenek minékünk elégendők e' közönséges jelek: az időt önnön magát ſoha meg-nem kémlélhettyük, eſzünkbe nem vehettyük. Mert az Iſten akarattya és a' Kriſtuſnak ſzava-ellen vagyon annak meg-kéſértéſe. Mind a' kettőnek ellene-állattyák magokat, a' kik az időnek réſzeit viſgállyák, mellyeket nem mi dólgunk tudni, Actor. 1. v. 7. Gondollyuk-megh Szent Ambrúſnak ama' mondáſát, ex lib. 1. de Vocat. Gent. cap. 8. *Ne appetemus habere cognitum, quod Deus voluit eſſe ſecretum. Ne kevánnyuk tudni, a' mit az Iſten el akart titkolni.* Es Szent Agoſtonnak e' mondáſát: *Loqui volentes de Dei profundo, merſi ſunt in pro-*

2. A' vakmerő ſzorgalmatos viſgáláſt.

Kéſz légy minden orában.

A' Szent Agoſton: *Quotquot de hac materia ſunt locuti, mendaces ſunt inventi.* Valamenyin e' dologról ſzólottak, ha-

zugoknak találtattak.

in profundum. Szóllani akarván az Isten mélységéről, bé-merültenek a' mélységbe, Ser. 6. de Verb. Apoſt. E' ſzégyenvallás példáit láthatſza in horis ſucciſivis *Camerarii,* Cent. 1. cap. 41. pag. 192. ſeqq.

3. A' kicsiny hitűséget, vagy a' lélek félelmét.

3. Hogy el-venné a' kicsíny-hitűséget. E' világon az Iſten-félők élete, valóba ſiralomnak völgye. Honnét az Anya-ſzent-egy-ház nyögő galambhoz, Cant. 2. v. 14. és ide-ſtova hányattatot hajócskához, Matth. 8. v. 23. haſonlítatik. Mert a' gonoſzoknak jol, a' jóknak pedigh gonoſzúl, roſzſzúl vagyon dólgok, mellyről panaſzolkodik Jeremiás Proféta irásának 12. v. 1. Meg-jövendölte ezt Kriſtus Idvözítönk, Szent Jánoſ. 16. v. 20: *Ti ſirtok, e' világ pedig örül.* De ſzenvedgyük ezeket álhatatos elmével. Mert el-közelget az idő, mellyben változás tétettetik. El-jő a' nap, mellyben a' mi ſzomoruságunk örömre fordúl, az utólſó nap tudni-illik, melly az-okáért *váltságh* napjának neveztetik, Luc. 21. v. 28. Ott meg-ſzabadúlunk a' teſtől, melly meg-veſzt; a' világtól, melly megh-csal; a' Sátántól, ki meg-ől. Ott meg ſzabadúlunk a' lélek gonoſzitól, az az, a' bünöktől; a' teſt gonoſzától, az éhségtől, a' ſzomjúságtól, a' betegségektől: az egéſz élet gonoſzától, az az, a' külömb külömb-féle nyavalyáktól és nyomoruságoktól. S-nincs-is meſzſze e' meg-ſzabadúlás. Imé jelen vannak mind eggyik a' jelek, a' mellyekről jövendölt Kriſtus Idvözitönk! Mikor a' fák magokból gyümölcsöt hoznak, abból azt itéllyük hogy közel vagyon a' nyár. Mi az utolſó nap jeleit láttyuk. Sokkára azért nem hallad, mellyel illik magunkat vigaſztalnunk. Mert azért jövendölte-meg Kriſtus Urunk a' jeleket, hogy békeséges türéſſel bírjuk a' lelkeinket. Mert csak egy ſzem-pillantás tart a' mit ſzenvedünk; az utólſó napon örőcké-való jutalmat veſzünk. Itt ugyan ſirva megyünk vívén a' mi magvunkat: de léſzen rövid idő múlva, hogy jövén jöjünk ör-

vende-

vendezéſſel hozván a' mi kéveinket, Pſal. 126. v. ult. Bízzunk azért, és e' *váltságunk, meg-ſzabadulaſunk* hirdetõ jeleckel vigaſztallyuk egy máſt. Ha a' kegyetlenek és az eretnekek nyomorgatnak bennünket, imé! e' nyomorgatás önnön maga jele az ítélet el-jövetelének, és a' mi meg-ſzabadulaſunknak. Igy azért a' mit ſzenvedünk, az eggyût hatható vigaſztaláſt-is ád, mert nem magán puſzta ſzenvedés, hanem olly ſzenvedés, melly aytónkban jelenti lenni a' mi meg-ſzabadúláſunkat, mellyben az Iſtennek csudálatos *jó kedvéből-való cselekedetin* (*gond-viſelésén*) elégendõ-képpen nem álmélkodhatunk, ki minden gonoſzokat úgy mértékel, hogy eggyût, *bizonyos jelei* legyenek következendõ örömünknek és meg-hûvösétési ſzomorú lelkünknek.

A' nyomoruságok míknek jelenséghi.

Az az, nyomoruságokat.

II. RESZE.

AZ ITELÕ BIRO MEG-IRASAROL.

HArom dolog magyaráztatik-meg à Bíróról és az itéletrõl a' mái ſzent Evangéliomban.

I. *Az itelõ Birónak neve*, ki ember fiának nevezteték, a' kinek hatalom adatót hogy itéletet tegyen, Johan. 5. v. 27. Actor. 17. v. 31. Szolgál ez *1. Meg-feddéſre*, a' Kálviniſták ellen, kik az Ur Jeſus teſtétõl, emberségétõl megtagadgyák a' minden-hatalomnak és minden-tudománynak közölését, noha e' tulaydonságoknak közölését avagy csak egyedûl az itéletnek ſzolgáltatáſá-is elégendõképpen meg-mutattya. *2. Vigaſztaláſra*, mert a' mi atyánk-fia, ki teſtben hozzánk haſonló, fog itélni: az-okáért az õ hiveinek kegyelmeſen meg-enged. *Is veniet judicaturus, qui eſt pro te judicatus.* *A' jõ megh-itelni, a' ki éretted meg-itéltetet*, azt írja Szent Agoſton. *3. Meg-dorgáláſra*, hogy

A' Birónak neve. Szolgál. Meg-feddéſre.

Vigaſztaláſra.

Meg-dorgáláſra.

hogy a' Kriſtus érdemét és a' Szentségeket meg-ne-utállyuk, mert megínt látható formában, ábrázatban jelenik-meg, hogy mindnyájan láſsák a' kit által ſzegeztek és megvetettek, Zach. 12. v. 10. Johan. 19. v. 37. Apoc. 1. v. 7.

Az itéletnek helye.

II. *Az itéletnek helye*, melly felyhőnek neveztetik. Jelentetik pedig ez által, *1. Az itélő-ſzék* (*vagy a' Kriſtus Királyi ſzékének*) *magaſsága.* Mert, a' miképpen a' felyhők magaſſak, vagy magaſſan vannak: azon-képpen az Urnak itélő-ſzéki-is magas léſzen. Ott helye léſzen a' Sóltár iró ama' mondásának, Pſal. 113. v. 6: *Kicsoda mint a' mi Urunk Iſtenünk, ki a' magaſságban lakik?* *2. Az embereknek közönséges elő-hozatáſa.* A' miképpen mindenek a' felyhők-alatt laknak: azonképpen mindnyájan a' felyhőkben fel-emeltetet itélő-ſzék-eleibe állattatnak. *3. Mindeneknek ki-nyilatkoztatáſa.* Ott el reytve ſemmi nem marad. A' miképpen a' felyhőből mindenek meg-látathatnak, a' mik itt a' földön léſznek és eſnek: azonképpen a' Kriſtus itélő Bíró előtt-is mindenek nyilván valók léſznek. Szolgál e' megínt, *1. a' hivek vigaſztalására.* Itt ha annál megh-vettettebbek léſznek-is, mindazáltal el-jő a' Biró, a' ki a' felyhőből meg-tekínti őket és örömmel elő hozza, akar melly zurdékjában, ſzegeletiben legyenek-is e' világnak. *2. Az iſtentelenek rettegésére.* Magokat el-nem-reythetik, az itélő-biró a' felyhőben fogh ülni, meg-láttya és megh-rontya őket. Ugy éllyünk azért, hogy a' Bírót a' felyhőben örvendezve nézheſsük, és ſzíne-elől ne kelleſsék el-futnúnk és kiáltanúnk: *Hegyek burícsatok-bé minket*, Oſe. 10. v. 8. Apoc. 9. v 6.

Rom. 14. v. 10. 2. Cor. 5. v. 10.

Az el-jövetelnek módgya.

III. *Az el-jövetelnek módgya*, v. 27. El-jő nagy hatalommal és dicsőséggel. Mert el jőnek véle az Angyalok és minden Szentek. Meg-hallatnak ackor a' trombiták ſzava és e' ſzózat, *venite mortui, jöjetek-elő halottak.* A' föld meg-égh, és az élteto egek el-olvadnak. Elő-hozat-

nak

nak minden ördögök, és az emberek, hogy hallyák a' sententziát; melly itélet felséges-vóltáról, mivel-hogy Sz. Háromságh napja utólsó Vasárnapján bévebben tanittatik, itt arról többel nem szóllunk.

III. RESZE.

A' KRISTUS INTESERÓL.

HArom-féle itt à Kristus Jesus intése. Mert 1. v.28. int, *Fel-tekintésre*. 2. v.34.35. *Eörizkedésre*. 3. v.36. *Vigyázásra és imádkozásra*. A' két utólsó intések nem mindenkor szoktak el-olvastatni, és azokról másut szólhatni. Az-okáért csak az elsőről vetünk ide-alá némelly hasznos dolgokat.

A' Kristusnak szava a' 28.v. *Ezek pedigh meg-kezdvén lenni, fel-tekíncsetek és emellyétek-fel a' fejeteket.* Szól az itélet jeleiről, és azok meg-gondolására int. *Szerelmesim*, már ezek meg-kezdnek lenni. Az-okáért meg-emlekezvén ez intésről, tekintsünk-fel. Négy pedigh a' dologh, mellyet az utólsó nap jeleiben meg-kell-gondolnúnk. Mert tekintsük-meg azokat:

Az utólsó itéletnek jelei.

1. *Mint kegyelemnek jeleit.* Olly szíléd az Isten, hogy nem akar mindgyárt reánk rohanni, hanem először megmutattya a' jeleket, mint egy közönséges prædikátorit a' pœnitentiának. Mikor Faraót el-akarná törleni, külömbkülömb elő-járásokat bocsátot-elő, hogy helye, alkolmatossága lenne a' pœnitentiára, Exod.6.7. seqq. Jerusálem városa veszedelmét menyi jelek vették vala elő, Josefus Flaviustól bévebben meg-irattatott. Azont cselekeszi az Isten most-is az utólsó itélet előt. Int minket külömbkülömb elő-futó követek-által az ő irgalmasságinak sokságából, hogy jó idején tartsúnk pœnitentiát. Hány esz-

1. A' kegyelemnek.

tendőtől-fogva mutogatta azokat? De még ma-is várakozik, hogy már egyszer meg-térnének, 2.Pet.3.v.9. A' Biró a' gonosz-tévőt keresvén, ha jó-akarattal vagyon hozzája, zörgetést szerez, hogy el-futván meg-tartsa magát. Azon-képpen az Isten-is az ő jelei-által az egész világon mint egy zörgetést szerez, hogy szívünk meg-térése által következendő haragját el-fordítsuk, kerüllyük. Ne mulasszátok-el azért ez illyen nagy kegyelmet, és avagy csak a' jelek látásából gondollyátok-megh mit kelleszék cselekednetek.

2. Haragnak.

2. *Mint haragnak jeleit.* Ha a' jelek olly rettenetesek, minémű lészen az itélet? Mikor Holofernes a' Damascusiaknak az aratás napjaiban minden veteményeket fel-gyúytotta volna, az ő félelme a' földnek minden lakóira esék, Jud. 2. ult. Mert ezt hozzák vala ki belőle, ha az ártatlan veteményen illy nagy kegyetlenséget cselekedet, mint lészen mi-nékünk, kik az Assyriai Király birodalmát, uralkodását meg-utáltük? *Szerelmesim*, mi-is hasonlatos-képpen okoskodyunk: Ha az Isten az *oktalan* állatokat mi miattunk annyira változtattya; mi-velünk mit fog cselekedni? A' Nap és a' Hóld a' mi bűneinknek világositottak, és imé meg-setétűlnek. A' föld gyümölcsöt termet, és kövérsége el-vétetik. Ha a' nem vétkes teremtett állatok így büntetetnek, téged micsoda ítélet talál, a' ki annyi gonoságoktúl meg-ferteztettél? Igazán mondgya Beda: *Quid fiet tabulis, quando tremunt columnæ? Mint leszen dólga a' tábláknak, mikor az oszlopok meg-rendúlnek?* Es Szent Gregor. Nazianzenus: *Multa debent mala præcurrere, ut malum sine fine valeant nunciare. Sok gonoszoknak, nyomoruságoknak kell elő-járni, hogy gonoszt véghetetlenül hirdethessenek.* Az-okáért e' jelek indícsanak-fel bennünket, hogy meg gondolván az Isten haragját, a' pœnitentziához folyamjunk.

3. *Mint*

3. Szomorúságnak.

3. Mint ſzomoruság jeleit. Mert e' jelek-által magát az egéſz világ mint egy kőzönſęges gyáſzhoz kéſzíti. A' cselédes-gazda halála oráján lévén, az egéſz háza-népe ſiráſban foglalatos: Azon-képpen az ember-is a' világh végén lévén, az egéſz világ háza-népe ſzomorkodik rayta. A' Nap és a' Hóld orczájokat bé-fődik, a' felyhők ſirnak, a' tenger zúg és el-bámúl. Saul Király meg-halván, Dávid mindeneket ſiráſra ónſzol vala, mondván: *Iſrael leányi ſirjatok Saulon*, 2. Sam. 1. v. 24. Ugy a' terméſzet-is eleve-látván romlását, minden teremtet állatokat foházkodáſra ingerel. Az éltető egek ſzomorkodnak, az oktalan állatok a' nagy ſzorongatáſnak miatta meg-halnak, és minden helyek panaſzolkodáſockal bé-telnek. S-te e' kőzönséges gyáſzban győnyőrkődnél és tobzódnál-é? Az oktalan teremtett állatok foházkodnak, és csak egyedűl az okos ember nem gondol-é ſemmit mind ezeckel? Légyen illetlen az egéſz világhnak ſzomorkodáſakor a' győnyőrűségeket űzni: ſőt inkább emellyétek-fel a' fejeiteket, és ennyi ſiráſoknak jeleit látván, eggyűt foháſzkodgyatok, hogy az Iſten kőnyőrűllyőn raytunk.

4. Utólsó el-végezéſének.

4. Mint utólsó el-végezéſnek jeleit. Mikor a' ház ingadoz, kőzel vagyon annak romláſa. Micsodák pedigh egyebek e' jelek, hánem a' terméſzet ingadozásának jelenséghi? A' főld meg-indúl és őſzve-verettetik. Mindenek nagyob romláſra haylanak, és laſſan-laſſan meghvénhedik e' világh. Emellyétek-fel a' ſzemeiteket: Az ég tiſztaságát és a' főld termését nem-de nem meg-vonſzák-é tőlünk? Mikor a' palotának ablaki és aytai bé-tétetnek, jele a' Fejedelem el-menetele kéſzűletinek. Imé! az egek ablaki, ama' világ aytai, a' Nap és a' Hóld bé-zárattatnak és meg-homályoſodnak. Az-okáért az Iſten, e' kőzönséges Palotának Fejedelme, e' világot nem ſok idő múlva el-hagya és hamuba oſzlattya. Mikor a' ſárgaságh az

egész testet el-fogja, abból könnyen jövendölhetünk az ember haláláról. Sárgodik a' szánto-földek és a' mezők színe. Az-okáért nem-de nem el-közelget-é a' Természet vége? Bizonnyal most mondhatni az Ezechiel Prófétai irásából: *El-jött a' vég, el-jött a' vég. Fel-serkent ellened: ímé el-jött!* Ezech. 7. v. 6. Vigyázzatok azért ti-is, hogy készek legyetek, mikor el-jövend. Mert fel-áll az Ur az itéletre, és fel-áll a' népek meg-itélésére, Esa. 3. v. 13. Jay ackoron az istenteleneknek, mert az ő kezeinek fizetése lészen néki, v. 11. De az igaznak mondgyátok-megh, hogy a' találmányának gyümölcsét eszi, v. 10. *Mellyet hogy őröcké együnk, engedgye az irgalmasságnak Attya, a' mi Urunk Jesus Krisztusnak, ama' jövendő Birónak, mi megváltónknak mindenkor áldott Istennek általa,* AMEN.

Evange-

Evangéliom
ADVENT III. VASARNAPRA. SZ. MATT. 11. az 2. v. 18. az 11. v. 52. Luk. 7. v. 18.

AZ KERESZTELŐ SZ. JANOS KRIstus idvőzitőnkhőz, kűldőt-tanitványiról.

2. JAnos pedig mikor hallotta vólna à fogságban à Kriſtus cselekedetit, el-kűldvén kettőt à tanitványi kőzzűl, monda néki:

3. Te vagy-é àki eljővendő vagy, avagy máſt várjúnk?

4. Es felelvén Jesus monda nékik: Elmenvén jelentsétek-meg Jánoſnak à miket hallottatok és láttatok.

5. A vakok látnak, à ſántak járnak, à poklosok tiſztúlnak, à ſiketek hallanak, à halottak fel támadnak, à ſzegényeknek az Evangeliom prædikáltatik:

6. Es bóldog àki én beñem meg-nem-botránkozik.

7. Azok pedig elmenvén, kezde Jeſus mondani à ſeregeknek Jánoſról: Mit mentetek-ki à puſztába látni?

ni? à ſzéltől hányattatott nádat-é?

8. De mit mentetek ki-látni? lágy ruhákba öltözöt embert-è? ímé, à kik lágy ruhákba öltöznek, à Királyok házaiban vánnak.

9. De mit mentetek ki-látni? Profetát-è? Sőt mondom néktek Profetánál-is nagyobbat.

10. Mert ez az, á kiről írva vagyon: Imé én az én Angyalomat küldöm ſzíned elöt, ki el-kéſzéti elötted à te útadat.

PRÆDIKATZIO.

A' Kriſtuſnak három nevei.

Es hármas el jövetele.

S. Bernhardus: *Venit ad homines, Venit in homines, Venit contra homines.*

AZ Eſaiás Proféta, három névvel ajánlya nékünk a' Meſsiáſt irásának 33. v. 22, *Az Ur*, ugy mond, *mi biránk, az Ur mi törvény-adónk: az Ur a' mi Királyunk: ő ſzabadit-meg minket.* E' három tituluſok, nevezetek hármas el-jövetelét jelentik a' Kriſtuſnak. Mert el-jöt az emberek-*höz*, el-jöt az emberek-*be*, el-jöt az emberek-*ellen*. Szent Bernhárd Ser. 3. de Adv. Az elsö el-jövetele *alázatos* vólt, a' második *kegyelmes*: a' hármadik *dicsöséges* léſzen. Az elsö az idö-ſzerént való meg-teſtesülésben, Joan. 1. v. 14. Galat. 1. v. 4. A második a' lelki újonnan való ſzületésben, Joan. 14. v. 23. Apoc. 3. v. 20. A harmadik a' közönséges itéletben áll, Matt. 24. v. 30. c. 25. v. 31. 1. Theſs. 4. v. 16. Az elsö már *régen* véghöz vitetet Júdæa országában: a' második *minden nap* meg cselekedtetik az Anya-ſzent-egy-házban: a' harmadik *megh* hátra vagyon, hogy véghöz viteſsék a' világ *közönséges itélet*-

letiben.

letiben. Az elsőben jőt mint *mi Királyunk*, kit az Átyák vártanak: A' harmadikban el-jő mint *mi itélő-birónk*, a' ki eleibe állattatunk minnyájan, Rom. 14. v. 10. 2. Cor. 5. v. 10. A' másodikban el-jőt mint *mi Törvény adónk*, avagy *Tanitónk*, a' ki tanit és meg-világositya az elméket. Királyi el-jöveteliről szóllottunk *első Advent Vasárnap*. Utólsó és itélő el-jöveteliről *ez elöt való Vasárnap*. Még ide hátra vagyon meg-magyarázásra *közepső* és titkos El jövetele, mely-szerént a' Kristus az ő szent igéje-által jő belénk a' sziveink meg-tisztétására és azokban való lakozásra. Ennek czíllya fel-vettetet a' mái Szent Evangeliomban, mellyben kereszteló szent János az ő tanitványit Kristus Urunkhoz küldötte, hogy szent Felségét szemtől-szemben hallyák, a' hallomásból hidgyenek, hivén a' Kristusnak lakó helyet készécsenek. Melly készétés, mivel hogy szokot rend-szerént a' Lelki-pásztorok szava-által szokot lenni, Idvözitönk a' Kereszteló Szent János képében meg-irja az igaz Evangeliomi tanitót, hogy tudgyuk, kiket kellyen követnünk, hogy a' béresek-által másuvá ne vitetteſsünk.

Annak-okáért *két* részei vannak e' Szent Evangeliomnak. Az *elsőben* meg-irattatik a' Kereszteló Szent Jánosnak Kristus Urunkhoz-való követsége feleletivel, v. 2. 3. 4. 5. 6. A' *másodikban* be-foglaltatik a' Kereszteló Sz. Jánosnak ajánlása, dicséreti; melly eggyüt az igaz Lelki-pásztornak tulaydonságit-is magyarázza, v. 7. 8. 9. 10. Mi a' szent Evangeliom *magyarázattyát* ez egy pontocskába rekesztyük:

Az Evangéliomnak részei.

Miképpen kelleſsék magunkat hozzá készétenünk, alkalmaztatnunk, hogy a' Kristus hozzánk jöjön, és szent malasztyával mindenkor bennünk lakozzék?

Propositio, vagy a' dolognak rövid summája.

Azért jöy-el Jesus Kristus, óld megh nyelvünket és nyisd-meg füleinket, hogy a' te titkos el-jöveledről szükségeſeket és idvösségeſeket mondhaſſunk, A. *A' DO-*

A' DOLOGNAK MEG-MAGYARAZASA.

Négy regulák, mellyeket követsünk, ha Christust akarjuk hozzánk el-jöni.

EZ Szent Evangeliomban egy-nehány tudaylonsághi magyaráztatnak-meg azoknak, a' kikhöz a' JESUS Kristus titok-szerént jö, és a' kiknél az ö malasztyával meg-marad. Mellyek hogy a' halgatóknak jobban szivekben óltassanak, *e' következendö négy regulákba foglaltathatnak:*

I. A türéshez hozzá készécs magadat.

1. Magadat hozzá készécsed a' türéshez.

Ezt taníttya a' Keresztelö Szent János fogsága és tömlöcze, a' mellyekröl mindgyárt az Evangeliom kezdetiben vagyon emlékezet. Keresztelö Szent János a' Kristusnak elötte-járója, vagy (a' mint némellyek szokták mondani) Hop-mestere vólt, Luc. 1. v. 77. Kiáltónak szava a' pusztában, Esa. 40. v. 3. Ut el-készétö Angyal, Malach. 3. v. 1. Második Illyés, Malach. 4. v. 5. Matth. 17. v. 12. & cap. 11. v. 14. az Illyés lelkeért és erejeért, Luc. 1. v. 17. Fegyhetetlen és ugyan kemény életet él vala, (kinek öltözete teve szörböl vala, és bör öve az ágyéki-körül: eledele pedig sáska és erdei méz vala) Matth. 3. v. 4. Marc. 1. v. 3. hivatallyában magát kivált-képpen-való buzgósággal viselte, Matth. 14. v. 4. Honnét Kristus Urunktól nagyobnak neveztetik az aszszonyi-állatok szülötti közöt, Matth. 11. v. 11. Arany szájú Szent János, *Virtutis stolam, sanctitatis normam & justitiæ formam; jóságos csekedetek palástyának, szentség regulájának, mértékének és iagasság formájának* nevezi. Azért illyen és illy nagy tanitó rekesztetik fogságba és vettetik tömlöczbe, s mégis hivatallyában hiven-való el-járásáért, a' Herodiás kedvéért, kit Arany szájú Szent János *filiam Diaboli & matrem iniquitatis, ördögh leányának és hamisság annyának nevez. Szerelmesim,* ha Ke-

reszteló

reſztelő Szent Jánoſon e' meg-történt; mi mit várhatunk egyebet? Ha azért Kriſtus tanítványa akarſz lenni, és az Ur Chriſtuſnak titok-ſzerént-való el-jövetelit kévánod, idején készítsd hozzá magadat a' türéshöz. *A' mi Keresztelő Szent Jánoſon meg-esett, mindnyájunkon meg-eshetik.*

Mert a' Kriſtus Orſzága nem e' világból-való, Johan. 18.v.36. El-jövén azért a' Kriſtus e' világ háborog, és nem egyébbel hanem csak tömlöczel fenekedik. Orſzágol az Ur, és azért meg-haragudtanak a' népek, és meg-indúlt a' föld, Pſal.99.v.1. Fel-kell a' kereſztet venni, ha a' Kriſtuſt akarjuk követni, Matth.10.v.38. Sírnunk kell, midőn e' világot el-hadgyuk, Johan.16.v.20. Szenvednünk kell, hogy a' Kriſtuſſal meg-dicsőíteſsünk, Rom.8.v.17. A' háboruságokat el-kell ſzenvednünk, hogy mennyeknek orſzágába bé-mennyünk, Act.14.v.23. az üldözéſt meg-kell ſzenvednünk, hogy áítatoſan éllyünk, 2. Tim.3.v.10. Mert a' kit az Ur ſzeret, meg ſanyargattya, Hebr.12.v.6. Apoc.3.v.19. Tobiás mivel-hogy kedves vólt az Iſtennél, nyomorgattatot, Tob.12.v.13. Azért honnét ſiratod, a' mit ſzenvedſz? *Medicina eſt, non pœna. Orvoſság, nem büntetés,* azt mondgya Szent Agoſton.. Illyés forgó-ſzél-által ragattaték mennyekbe: Akarod-é követni? Ne várjad a' vigaság csendeſz nap-nyugati ſzeleit, hanem inkább a' fogságok zörgéſit és a' háboruságok forgó-ſzeleit.. A' miképpen a' ſzelek a' ſzálkákat a' magaſságba fel-ragadgyák, és az égh magaſsága-ſzerént fontollyák: azonképpen a' háboruságok a' hivek lelkeit fel-magaſztallyák. A' Noé bárkája inkább fel-emelkedik vala a' vizek nevekedvén.: azonk-éppen a' hív lélek fel-magaſztaltatik a' gonoſzok reá-rohonván.. A' Szent Iſtván meg-akarván követtetni, meg-nyílatkozott egeket láta, Actor.7.v.35. Ugy a' mikor leg-inkább nyomorgattatunk, az Iſten könyörül raytunk. Mikor minket a' kegyetlenek tömlöcz-

A hív Lelki-tanitók jutalma a' világtól.

be vetnek, ackor a' mennyeknek országát megh-nyittya a' Jehova. Gondollyátok-meg ezt ti, kik az idővel az Ur szőlejében fogtok munkálkodni. Micsoda jutalmotok léſzen hívségtekért? Ha nem tőmlőcz a' Keresztelő Szent Jánoſſal, mindazáltal kereſzt minden Apoſtolokkal. De bizzatok! A' ti jutalmatok bévséges léſzen mennyekben, Matth. 5. v. 12. Keresztelő Szent János noha fogságban volt, el-nem hatta mindazáltal a' Kriſtuſt: hanem hozzája küldötte a' tanitványit. Az-okáért hivataltokban meg-ne csökkenyetek, *jobb az Iſten irgalmában lenni, hogy ſem a' világ kedvében el-veſzni*, kiálts a' Keresztelő Szent Jánoſſal, és meg-ne szűnnyél. Jelen léſzen a' Kriſtus, és meg-óltalmaz, akar tőmlőczben légy a' Joſefel, akar veremben, kútban, a' Jeremiás Prophétával, akar az égő kemenczében a' három férfiackal, akar az Oroſzlánok közepette a' Daniel Prophétával, akar fogságban a' Szent Péterrel, akar a' hohérok és az üldözők keze közőt a' Szent Iſtvánnal és egyéb Martyrockal. Mert megh-áll ki-mozdíthatatlanúl az Urnak amaz Eſaiás Prophetánál-való mondáſa: *Ne fęlly, neveden hittalak tégedet: enyim vagy te, és veled léſzek*, Eſa. 43. v. 1.

2. Az igaſságot ſzorgalmatoſon kereſsed.

II. Az igaſságot ſzorgalmatoſon kereſsed.

Példánk ebben a' Kereſztelő Sz. János tanitványi. Mert azokat el-küldé hogy a' Meſsiáſt kereſnék és halgatnák. Kereſztelő ſzent János, ugyan a' Kriſtus ſzemélye és hivatallya felől ſemmit nem kételkedet. Mert őtet a' kereſztségben kezeivel illette, Matt. 3. v. 13. újaival megmutatta, Joan. 1. v. 29. a' Sz. Lelket reá alá-ſzállani látta, v. 32. és az Atyát mennyekből ſzóllani hallotta vala, Matt. 3. v. ult. Azért csak a' tanitványi tudatlanságának akart haſználni, ſegétségel lenni. Igen a' Kereſztelő ſzent Jánoshoz ragazkodtanak volt, Johan. 3. v. 26. és mivel-hogy

fogság-

fogságba láttyák vala tartatni, nem keveſsé ſzomorkodnak, és a' Meſſiás-felől mayd minden reménségeket el-vetik vala. Az okáért, hogy ſzorgalmatoſsban tudakoznának, ínté őket, és hogy bévebben meg-tanítatnának, önnön magához a' Kriſtushoz küldé e' kérdéſſel: *Te vagy-é a' ki el-jövendő vagy?* az az, Te vagy-é az aſzſzonyi-állatnak amaz áldott magva? Gen. 3. v. 15. és az Abrahám magva, mellyben meg-áldandók a' nemzetségek? Gen. 12. v. 3. cap. 18. v. 18. cap. 22. v. 18. Te vagy-é amaz atya és anya-nélkül-való Melkizedek, Gen. 14. v. 18. Hebr. 7. v. 1. amaz el-küldendő? Gen. 49. v. 11. ama' Jákób csillaga, Numer. 24. v. 17. Te vagy-é ama' nagy Profeta? Deut. 18. v. 8. a' ſzűznek Fia? Eſa. 7. v. 14. Dávid gyökere? cap. 11. v. 1. Egy igével, te vagy-é a' Meſſiás, a' ki az Iſtentől igértetet, a' Profetáktól hirdettetet és ez ideig tőlünk várattatott?

Követſük, *Szerelmeſim*, e' viſgálás ſzorgalmatoſságát. Mennyünk a' Kriſtushoz és tanácsollyuk az Iſten igéjét. Vagy nem tudgyátok-é az Ur parancsolattyát, mellyet Szent János irásának 5. v. 39. adott: *Viſgállyátok az iráſokat?* Tekíntsétek-meg a' Berrheaiakat, kik noha az Apoſtolokat halgatták, mindazáltal az iráſokat ſzorgalmatoſan ólvaſták, hogy az igaſságot meg-értenék, Act. 17. v. 11. Nagy haſzon vagyon ebben. Kettős úton járúnk: Vagy mennyekbe, vagy pokolba mégy. Meűyekbe akarſzé menni? Meg-tudakozzad azért, ha az igaz úton állaſz-é? Mert ſzoroſs a' kapu és keskeny az út, és keveſen vannak, kik azt meg-találllyák, Matth. 7. v. 14. Az-okáért meg-viſgállyad a' Kereſztelő Szent János tanítványival, és a' te tanítoidhoz menny meg-kérdvén: *Te Kriſtus Prædikátora vagy-é, és az igaſság útát tanítod-é? Igaz hit-é, a' mellyet vallaſz?* Meg-iſmervén az Iſten igéjéből a' tudomány tiſztaságát, magadat viſgáld-meg és kérdgyed; *Te a' vagy-é, a' minek kell lenned?* Te azok közzűl-való vagy-é, a' kik az

Kettő az út.

Isten igéjét tiszta szível halgattyák, és gyümölcsét meghtermik békeséges türésben? Luc.8.v.15. Te, igaz juhocskája vagy-é a' Krisztusnak, melly az ő pásztora szavát halgattya, ismëri és követi? Johan.10.v.27. Te igaz keresztyén vagy-é, kinek jóságos cselekedetit az Apostal meghírja? Rom.12.v.10. seqq. Ephes.4.v.23. seqq. Illyen kérdéseket kell támasztani minden időben, minden nemben és rendben. Meg-probállya magát a' Lelki Pásztor, meg-probállya magát a' Magistratus, meg-probállyák magokat az atyák, a' fiak, a' szolgák, az Apostolnak intése-szerént, 2.Cor. 1. v. 15. Es ha mi fogyatkozást találnak magokban, idején meg-jobbítsák. Ugy jő-el a' Krisztus, és az ő szívekben magának kedves lako-helyet szerez.

3. A' Krisztus a figyelmezzél.

III. A Krisztus mikor szól, reá halgass. Ebben-is hasonlatos-képpen a' tanitványokat követsük, kik a' kérdést elő-beszélvén, halgatnak és örömest kévánnak meg-tanitatni. Mert meg-felel a' Krisztus csendeszen, és a' jelen-való dologra viszi a' tanitványokat. Meghmondatot vólt a' Messiás-felől, menyi csudákat fog cselekedni el-jövén, Esa.35.v.5. Azok pedig hogy már bé-tellyesednének, a' vakok látásával és a' sánták meg-gyogyulásával mutatta-meg a' Krisztus, hogy mind azokból eszekbe vennék, hogy ő a' Messiás.

Vayha, *mondhatnád*, halhatnám en-is a' Krisztust szóllani? Halhatod bizonyára. Mert Krisztus igéje, mellyet a' Krisztus szolgája prædikál. *A' ki titeket halgat, engem halgat*, ő szava ez, Luc.10.v.16. Ha azért a' Krisztust akarod halgatni, halgassad azokat, a' kik a' Krisztus igejét igazán magyarázzák. Es hogy a' Krisztusnak a' mái szent Evangéliomban előnkben adatot igéit kivált-képpen meg-gondollyuk, azok két jeles tanuságot adnak előnkbe:

A' Pápisták ellen

I. *Az Anya-szent-egy-ház igaz-vóltáról.* Nehéz, ter-

hes kér-

hes kérdés, *Mellyik és hól vagyon az igaz Eccleſia?* A' Kriſtuſra halgas, és meg-iſméred. Leg-előſzőr-is pedig két jeleit ajánlya nékünk. 1. *A' csudá-tételt.* Mert a' Kereſztelő János tánitványit a' csuda tételekre igazítya, hogy az igaſságot azokból itéllyék-meg. *Azért meg-győztük!* azt kiáltyák a' Pápiſta atyá-fiak. De, *kérlek* a' győzedelem-előt, ne dicsekedgyetek. Némelly csudák *Iſteniek*, némellyek *ördögi-ek*. *Amazok* igaz jelek, *ezek* hamiſſak, mellyekről láthatſza Szent Matthét cap. 7.v.12. c.24.v.24. Iſteniek, a' mellyeket Kriſtus, az Apoſtolok és azokat leg-közelebb követő tanitványok cselekedtek. A' melly tudománt azok meg-erősitettek, az igaz és kősönséges tudomány, avagy vallás. De a' mi valláſunkat, erősitették-meg nem a' Pápiſták-ét. Kételkedel é benné? Veſd-egybe, és meglátod melly igen külömbőznek egy-máſtól az Apoſtoli és a' Pápiſta hit. Mi egyedül csak azokat vallyuk, a' miket az Apoſtolok tanitottak: Míéink tehát az Apoſtolok csuda-tételi. Más a' Kriſtus, más a' Pápa tudománya: A' Kriſtus csuda tételi azért, a' Pápa tanitását, tudományát mimodon erősithetik-meg? Mondhatnád, Uy csudák ſzükségesek, ha az igaſságot meg-akarjuk iſmerni. *De.* 1. A' hit terjeſztéſe, tanitáſa idejében, vagy kezdetiben ſzükségeſek vóltak, az el-terjeſztés után már nem ſzükségeſek. Igazán mondgya Arany-ſzájú ſzent János, Hom. 23. ex cap. 2. & 3. Johan. *Si Chriſtum diligis, ut diligendus eſt: non indiges ſignis. Signa enim incredulis dantur.* *Ha a' Kriſtuſt ſzereted, á mint ſzeretni kell: jelek vagy csudák-nélkül nem ſzükölködöl. Mert a' jelek a' hitetleneknek adattatnak.* És Szent Ahoſton, lib. 22. de Civit. Dei, cap. 8: *Qui adhuc prodigia, ut credat, inquirit, magnum eſt ipſe prodigium, qui mundo credente non credit.* *A' ki mégh csudákat keres vagy kéván, hogy hidgyen, nagy csuda önnön maga, ki, e' világ már hivén, nem hiſzen.* 2. A' világ vége-felé nem a' csudák után halgatni,

fontos felelet az Eccleſiáról.

A' csuda-tételekről-való ranitás.

Igy kezdetnek-el az igék: *Si fidelis es, ut oportet.* Ha hívő vagy, á mint ſzük ſég. Ugy következek oſztán ezek: *Si Chriſtum, &c.*

hanem hagyattatunk azoktól magúnkat meg-óni, Matth. 24. v. 24. 2. Theſſ. 2. v. 9. úgy mint Anti-kriſtus jeleitől. 3. A' Pápiſták csudái avagy ki-gondoltattak, avagy tetetéſek, avagy pedig ördöghiek. 4. A' mi hitünk, mivel-hogy úy, úy jelek-nélkül nem ſzükölködik. 5. Es ha-ugyan jeleket kévánnak, *1. a' hit megh-ujítáſa csudálkozáſra méltó cselekedetit gondollyák megh*, melly által a' tiſztátalan lelkek a' Barátok a' Kalaſtromokból ki-üzetettek, és a' lelki vakok és ſiketek meg-gyógyíttattak. *2. Az Evangeliom prædikállását.* Fő és kivált-keppen-való jele az az igaz hitnek és Eccleſiának, hogy *az Evangeliom a' ſzegényeknek prædikáltatik*, az az, a' bűnök bocsánattya-felől örvendetes izenet hozattatik. Mert, miképpen a' ſzent Irás, úgy a' ſz. iráſockal eggyező tudományok-is tanitáſra és vigaſztaláſra ſzólgálnak, Rom. 15. v. 1. 2. 2. Tim. 3. v. 17. De az nincs ſemmi-képen a' Pápiſták, ſe a' Kálviniſták valláſa által. *Amá'* mérő kételkedéſeket tanit az Iſten elől-való meg-igazuláſba: *ez* a' kétségbe eſęſt, vagy a' teſti bátorságban-való életet, ockal menti az Eleve rendeléſben vagy válaſztáſban. Az-okáért eggyik ſem lehet Apoſtoli vallás. Mi pedig igaz *vigaſztaláſſal* biztattyuk a' félelmeſeket, az Iſtentől nékünk tulaydonított igaſság és rend-ſzerént-való válaſztás által: Kemény *intéſſel* el-hijuk a' teſti-bátorságban élőket, a' törvény átka és az Iſteni fenyegetéſek-által. Mivel-hogy azért mi nálunk az Evangeliom a' ſzegényeknek prædikáltatik, *Eccleſiánk* igaſsága-felől mi modon kételkedhetnék valaki?

Az Evangeliomnak prædikálláſa.

II. *Az Iſten kegyelméről.* Mert a' melly csudákat Kriſtus üdvözitönk teſt-ſzerént cselekedet, azok még ma is megtörténnek Lélek-ſzérent a' mi megh-igazuláſúnkban. Olly irgalmas az Iſten, olly nagy ereje vagyon a' Chriſtus érdemének, hogy a' vakok minden-nap látnak és a' ſánták járnak &c. Mert a' bűnös 1. *Vak* elméje tudatlanságaért,

Az Iſten mindennap cselekeſzik csudákat.

1. Cor.

1. Cor. 2.v.14. Eph. 4.v.18. c.5.v.8. ollyan mint a' bagoly, melly a' Napnak fényére nem nézhet. 2. *Sántikál*, mert a' lábai a' gonoszra futnak, Prov. 1.v.16. se ő igyenessen nem jár. 3. *Poklos*, mert a' bűn meg-veszt, és az Istent s-az embereket el-választya, Esa. 59.v. 1. 4. *Siket*, nem hallya az Isteni intéseket, Jer. 6.v.10. a' világi dolgok zörgése zanabonája miat. 5. *Hólt*, mert az Isten kegyelme nélkül vagyon, melly élete a' Léleknek. E' halál elsőnek és titok-szerént valónak, (Lelkinek) neveztetik, a' mint a' Szent János' Mennyei jelenésekről irt könyv. 20. v. 14. meg-érthetni. Végezetre 6. *Szegény*, mert a' lelki jók-nélkül szükölködik, ugy mint hit-nélkül, igaság-nélkül, szentség-nélkül és fogadot-fiuság-nélkül. Mind ezektől azért a' gonoszoktól meg szabadulunk, mikor a' Kristus belénk *jő*; azokáért őtet örömesbben kell halgatnunk. Meg-adgya *látasunkat* az elme meg-világositása, és az ő szent Igéje által, melly lámpás, Psal. 119.v.105. 2. Pet. 1.v.19. Meg gyógyitt minket *sántikalókat* a' belső igazgatás-által, hogy ő benne mindeneket meg cselekedhessünk, Phil. 4.v.13. El-veszi lelki-*poklosságunkat* az ő drágalátos vére-által, mellyel meg tiszteltetünk, 1. Johan. 1.v.7. Meg nyitty a a' *füleinket* hogy örömest hallyanak és a' titkokat meg-értsük, Matth. 11.v. 25. *Meg-elevenit* az újonnan-való születés-által, hogy lélek-szerént éllyünk, Rom. 8.v.10. és végezetre bé-tőlt minket Lelki-*gazdagságokkal*, mert ő azért lőtt szegénnyé, hogy mi az ő szegénysége-által meg-gazdagodnánk, 2. Cor. 8.v.9. Jőjetek-el azért vakok, világosság a' Kristus, Johan. 1.v.3. s-meg-világosit. Jőjetek-el sánták, út a' Kristus, Johan. 14.v.6. s-el-viszen. Jőjetek-el poklosok, Orvos a' Kristus, Exod. 15.v.26. és meg-gyógyit. Jertek-el siketek, meg-illet titeket a' Kristus úja, Marci. 7.v.33. Es hallotok. Jertek-el halottak: ez az élet vezére, Actor. 4.v.15. és éltek. Jertek-el szegények, a' Kristusban vannak

Psal. 19.9. *Præceptum Domini lucidum, illuminans oculos.* Az Ur parancsolattya világos, meg-világositván a' szemeket. Tahát, ha világos, né homályos, a' mint a' Pápisták allityák.

el-tétet-

el-tétetve minden kintsek, Col. 2.v.3. meg-elégedtek jókkal: Mert Boldogok a' szegények, mert ővék a' mennyeknek országa, Matth. 5.v.3.

4. A' botránkozásoktól magadat megőrizzed.

Végezetre IV. A botránkozásoktól magadat meg-ójad. *Bóldog*, ugy mond Kristus Urunk, *a' ki én bennem meg-nem botránkozik.* Mennyeknek Országába sokan el-érkeznének, ha a' botránkozásoktól meg nem bántattatnának. A' Sidókat micsoda késleltette-meg a' hitben? Elősző-is ez, hogy meg-botránkoztak a' Kristus alázatosságába. Bizonnyal ez a' botránkozás köve, Esa. 8.v.14. 1. Pet. 2. v.8. mellyben meg-ütköznek e' világnak hatalmasi. Igy veszet-meg az eredendő bűn-által az ember, hogy gyakorta morgolódgyék az Istẽ ellen. Mikor igazságából meg bűntet, boszszonkodik a' testet. Mikor irgalmasságából magához fogad, a' Farisęusok zúgodnak, Luc.15.v.2. mikor a' gonoszokal jól tészen, panaszolkodik Szent Jeremiás, cap. 12.v.1. Mikor Keresztelő Szent János kemény életet élne, azt kiáltyák vala hogy ördög vólna benne, Matth.11.v.19. Kristus Idvözitőnk mikor ennék, ezzel káromkodtak ellene, hogy zabálló és bor-ivó vólna, v. 20. Igy igazítatot-meg a' bölcseség az ő fiaitól. Nagy bűn ez, *Atyám-fiai*, melly a' Kristusnak kegyelem-szerént-való hozzánk jövetelét igen megbántya. Nem megyen-bé a' morgolódó, hanem az alázatos lélekbe. Megh-ne botránkozzál a' Kristus alázatosságában, mert most ül az Atyának jobján. El-ne szakaszszon az Anya-szent-egy-ház alá-valósága, mert dicsőséges lészen mennyekbe. Megh-ne neveséd a' Lelki-Pásztorok szavát, mert a' mindenható Istennek szolgái. Ne morgolódgyál a' szenvedésben, mert megh-fizettetik a' fel-támadásban. Ha Heródes téged fogságba vettet, a' szent Jánosal várjad meg-szabadulásodat türésel. Rövid igével, *Veszük az Urra minden gondunkat*, ő

megh-

meg-cselekeszi, Psal. 55. v. 23. Mit zúgolódol ember az Isten ellen? Visgállyuk-meg inkáb a' mi útainkat, és térjünk-meg az Urhoz, Thren. 3. v. 40. Ugy jö-el hozzánk az ö malasztyával; el-jö belénk jelen-létével, és mikor el-jövend az itéletre, fel-öltöztet, ruház bennünket az örök dicsöséggel, a' holot a' Kereszteló szent János nem lészen többé tömlöczben, hanem ö véle diadalmunk lészen a' Herodesen, meg-látván a' Kristust szinről szinre, és el-vévén az örömet vég-nélkül, *a' hova végyen mindnyájunkat a' ki kezdet és végh, áldott Isten mind öröcké,*

AMEN.

Evangéliom
ADVENT IIII. VASARNAPRA. SZ. IAN. 1. az 19. v. az 29. ig.

A' FARISÆUSOK KERESZTELÖ Sz. Jánoshoz való követségéről.

19. ES ez à János bizonjsága, mikor à Sidok Jerusalemből Papokat és Levitákat küldöttek hozzája, hogy meg-kérdenék ötet: Te ki vagy?

20. Es meg-vallá és meg-nem tagadá; és meg-vallá: Hogy nem vagyok én à Kristus.

21. Es kérdék ötet:

Micsoda tehát? Illyés vagy-é te? Es monda: Nem vagyok. Próféta vagy-é te? Es felele: Nem.

22. Mondának azért néki: ki vagy, hogy válaſzt adgyunk azoknak, kik minket küldöttek? mit mondaſz magad felől?

23. Monda: En à puſztában kiáltónak ſzava vagyok: igyeneſitsétek-megh az Ur útát, à mint megmondotta Eſaiás Próféta.

24. Es à kik küldettek vala à Fariſæuſok közzül valának.

25. Es kérdék ötet és mondának néki: miért kereſztelſz tehát, ha te nem vagy Kriſtus, ſem Illyés, ſem Próféta?

26. Felele nékik János, mondván: En vizben kereſztelek: közöttetek állot pedig, à kit ti nem tudtok:

27. Ő az à ki utannã jövendő, à ki előttem lőt: kinek én nem vagyok méltó hogy meg-óldgyam à ſaruja kötelét.

28. Ezek Betaniában (Betabarában) lőnek à Jordánon túl à hól János kereſztel vala.

PRÆDIKATZIO.

MIkor az Isten az Israëlitákat a Jordán-által Kanaán földére akarná vinni, Josue-által e' parancsolatot adá nékik: *Szenteltessétek-meg: mert hólnap az Ur közöttetek csudákat tészen*, Jos. 3. v. 5. Intetünk ez igék által, hogy hozzá készétsük szíveinket valamennyiszer meghjelenik az Isten dicsősége és csudák esnek. *Szerelmesim*, el-közelget Karácson napja, az innep nap, a' tiszteletes nap, tudni-illik ama' nap, mellyen közöttünk a' Felséges csudákat cselekedett. Csudálatos az *Atyának kegyessége*, ki a' véle *egyenlő állatú* Fiát menyből az el-esett emberekhez alá-küldi. Csudálatos a' *Fiúnak alázatossága*, ki bé-jő az emberi test sárból csinált haylékába. Csudálatos az *Eggyesülés magassága*, melly miatt az Isten meg-jelenik a' testben, és a' test fel-magasztaltatik az Istenben. *O kegyességnek nagy titka!* Kicsoda látot vagy hallot valaha illyen dolgot? Az-okáért mivel e' titok dolgokat ím ez előttünk-való napokban vagyunk meg-értendők, tanulándók, egy-mást íntsük, elő-hozván a' Josue igéit, *Szenteltessétek-meg*. Meg-hallyátok a' csudálatos dolgokat, mellyeket cselekedet velünk az Ur.

. Az Isteni cselekedeteknek ismméretire készület szükséges.

A' Krisztus születésében sok csudalatos dolgok vannak.

A' pogányok Papjai áldozni akarván, nagy fol-szóval ezt kiáltyák vala: ἐκὰς ἐκὰς ἔστε βέβηλοι. *Procul, ô procul este profani. Távúl, oh távúl legyetek szentségtelenek.* Méltóságosbb szent dologhoz nyúlunk mi: Nem valami bálványnak, hanem a' Jehovának innepét fogjuk szentelni. Azért távúl legyenek innét a' szentségtelenek, távúl legyenek az Epicuræusi diszнók és minden istentelenek. Szükséges a' maga-meg-szentelés. Szíveiteket hozzá készítsétek, hogy bé-mennyen a' dicsőségnek Királlya. Eleibe-mennyetek hogy a' malaszt ajándékit el-vegyétek.

Az útat meg-egyensíttsétek, hogy az illyen nagy titkokat áítatoſsággal halgaſsátok.

Nem tudod-é az igaz kéſzűlet módgyát? Imé ſegitſęggel vagyon megínt az Anya-ſzent-egy-ház. Mert a' mái Vasárnap arra ínt, hogy útat kéſzéts az Urnak; és meg-is tanít mi módon kéſzétsd-meg. E' czélra igazíttyuk *magyarázattyát* a' mái ſzent Evangéliomnak, melly egyéb-képpen *ket* réſzből áll, mellyeknek *első réſze* a' Fariſęuſok kővetsége, a' 19.v. az 26.v. *Máſodik* a' Kereſztelő Szent Jánoſnak Kriſtus Idvőzitőnkről-való bizonyságh tétele, v.26.27.28. De mi *a' jelen-való innep idvőſséges kéſzűletiről* ſzóllyúnk, mellyet Kereſztelő Szent János *1. Maga Példájával. 2. Igével és parancsolattal* tanít.

Az Evangeliomnak réſzei.

Az utólſót más időre halaſzſzuk: az elsőről rővid igével ſzóllyunk. *A' Jeſus Kriſtus, ki kőzőttűnk állot, moſt-is az ő malaſztyával legyen kegyelmeſen mellettűnk, Amen.*

A' dolognak rővideden való ſummája.

MAGYARAZAT.

A miképpen Samuel Proféta az Eliábot akarja vala fel-kenni a' királyságra, el-mulatván Dávidot, 1.Sam.16.v.16: Azon-képpen a' Fariſęuſok-is a' Kereſztelő Szent Jánoſt kinálták-megh a' Meſſiás tiſzteſségével, meg-utálván az Iſtennek Fiát. Mert a' Kereſztelő Szent János Papi nemből-való vólt és kemény életet él vala: A' Kriſtus pedig Alts-Meſter fiának és bor-ivónak mondatik vala, Matth.11.v.19. De a' Kereſztelő Szent János, a' ki tudgya vala, hogy az Iſten nem az ember látáſa ſzerént itél, 1.Sam.16.v.7. nem akarja vala fel-venni alázatoſságából, a' mivel őtet kinállyák vala a' Leviták elméjek vakságából. *Példa* adatik az-okáért előnkbe e' ſzent Evangéliomban, mellyet kővesſűnk: *tűkór*, melyben tekíntsűnk. Akarſz-é a' Kriſtuſnak útat kéſzéteni? A' Kriſtus elő-járo-

A' Kereſztelő Szent János példát ád az i-

ját kő-

ját kövesſed. Az ő cselekedete te oktatáſod legyen.. Eő el-bocsáttatot az útat el-kéſziteni, és idvőſség tudományát a' népeknek adni, Luc. 1. v. 76. Azért, ha az el-kéſzétésben ötet követed, el-nem téveledſz. Sokak pedigh a' míkre maga példájával tanít minket: mellyeket ide helyheztetvén, a' jelen-való innepet méltó-képpen meg-ſzentellyük. A' fő-képen-valókat rövidedē beſzéllyük-megh.

gaz hozza való kéſzületre.

Hozzá-kéſzéthettyük magunkat.

I. Maga iſméreti. Kereſztelő Szent Jánoſnak e' kérdéſt vetették vala eleíbe, *Te ki vagy?* S-megh nem haraguvék rayta, hanem mindgyárt magában-ſzálván meg-probálá és meg-viſgálá magát. Első tulaydonsága ez, ez idvőſséges kéſzületnek. Mert, a' miképpen megh-kell iſmernünk az útat, a' mellyet meg akarunk kéſzéteni: azonképpen magúnkat mindeneknek előtte meg-kell probálnúnk. *Magatokat késértsétek-meg, ha a' hitben vadtok-é: ti probállyátok-meg magatokat*, azt mondgya az Apoſtal, 2. Cor. 13. v. 5. *Hogy-ha mi magúnkat meg-itélnők, nem itéltetnénk-meg ugyan*, 1. Cor. 11. v. 31. De oh keſerűléſre méltó dolog! *Multi multa ſciunt & ſeipſos neſciunt. Alios inſpiciunt, & ſeipſos deſerunt. Sokan ſokat tudnak, és önnön magokat nem tudgyák. Egyebeket meg-tekéntnek, önnön magokat pedig el-mulattyák*, a' mint Sz. Bernhárd panaſzolkodik, lib. de Anim. cap. 1. Egyebek fel-forgatására kéſzek vagyunk, a' magunkéra reſtek. A' fele-barátunk ſzálkáját könnyen megláttyuk: de a' magúnk gerendáját meg-iſmérni nem akarjuk, Matth. 7. v. 3. Szokott ſzokás ez, oh atyám-fiai. Hadgyük-el a' harmadik ſzemélyről-való kérdéſeket: *Kicsoda ez, vagy amaz?* Magadat tekéntsd meg és kérdgyed, *Te ki vagy?* Hadd-el *a' többit, és tennen magadat hánd-meg: magadon menny-által és magadon álly-meg. Magadon kezdődgyék-el gondolatod, és magadon végeződgyek el-is: s-egyebekre hejába ne terjezd-ki magadat el-mulatván*, a' Szent Bernhárd intéſeként, cap. 65. Meditat. A' Törökök közöt a' Hocsáknak,

1. Az önnön magunk megiſmeréſéből.

kik tőlök szerzeteseknek tartatnak, szokások tükört a' kezekben hordozni, s-a' kiket elő találnak íntik, hogy abban meg-tekéntsék magokat, és látván testeknek romlandó ábrázattyát, alá-való állapattyokról meg-emlekezzenek. *Imé*! e' barbarusok tudgyák, mi haszon legyen a' maga-ismeretben: Es mi Keresztyének azt meg utállyuk-é?

Négy pedig a' dolog leg-főképpen, a' mellyekre tekíntve visgálást kell tennünk. Mert, *1. Te ki vagy természetedre nézve?* Föld vagy, ne kevélykedgyél. Okosságod vagyon, a' gyönyörűséget utáld-meg. Lélek vagy, a' mennyeieket keresséd. Meg-ferteztettél, Istentől bocsánatot kéry, és úgy élly, hogy ne mondathassék: *O superbe, quam degenerâsti!* *Oh kevély, mint el-fayzottál!* Nem vagy alázatos föld, hanem fel-dagadot szél. Nem okosággal élő ember vagy, hanem gonoszúl elő bestia. Nem vagy mennyeieket kereső lélek, hanem földieket értő test. *1. Te ki vagy, az Isten malasztyára nézve?* Sok jókat vettél testieket és lelkieket. Mert mid vagyon a' mit nem vettél vólna? 1.Cor.4.v.7. Az okáért ismérd-meg, adgy hálát, és a' Jákób Pátriárkával vald-meg, mondván: *Uram, kisseb vagyok minden te irgalmasságidnál*, Gen.32.v.10. *3. Te ki vagy, hivatalodra nézve?* Lelki-pásztor vagy-é? azért kiálts a' Keresztelő Szent Jánossal, és meg-ne szűnnyél, Esa.58.v.1. Magistratus vagy-é? Az-okáért igazán uralkodgyál, és el-ne távozzék tőled a' törvény könyve, Deut.17.v.10. Más-alá vetteted vagy-é? Azért a' Magistratust tisztellyed és légy ahoz engedelmes, Rom.13.v.1, 7. Atya vagy-é? Nevellyed gyermekidet a' hitben és Isteni félelemben, Ephes.6.v.4. Fiu vagy-é? Tisztellyed szüléidet, hogy hoszszú-életű légy a' földön, Exod.20.v.12.&c. Végezetre, *4. Te ki vagy életedre nézve?* Itt számot végy magadtól, hogy-ha a' jóban járasz-é, és ha megtartod-é az Urnak törvényét? Ha az Istenre, fegyhetet-

lenül,

lenül, fele-barátodra igazán, tennen magadra nézve tisztán élsz-é? Ha úgy vagyon, gyors légy abban: ha nem, idején jobbíts-meg magad. Mert, *gondold-megh, ki vagy?* Keresztyén vagy, és annak vallod magadat lenni. Azért a' Kristust kövesséd, hogy szentül élhess, és a' te világosságod világoskodgyék az emberek előt, Matth. 5. v. 16. Mert a' mint Szent Ambrus mondgya: *Mendacium est, Christianum se dicere, & opera Christi non facere. Hazugságh magát keresztyénnek mondani, és a' Kristus cselekedetit nem cselekedni.*

Pausanias, a' Lacedemoniaiak Királlya, mikor a' Simonides Filosofustól életnek Reguláját kérte vólna, ezt vévé: *Hominem te esse memento. Meg-emlekezzél róla, hogy ember vagy.* Ugy alítsad hogy néked-is ugyan azon mondatik. Az-okáért úgy élly mint ember, és nem mint oktalan állat: Ely úgy mint keresztyén, nem mint istentelen és hasnak szolgáló Epicúrus. Tarts-meg a' hitet és az igaz lelki-ismeretet. Igy igen jól hozzá készült lész, és idővel el-veszed az igasság koronáját, 2. Tim. 4. 8.

II. Az alázatosság követése. A' Keresztelő sz. Jánosnak a' Messiás tisztessége adatik vala: de ő nem akará fel-venni, nyilván azt mondván: *Nem vagyok én Kristus*, v. 20. Tovább mennek s-kérdik, *Ha Illyes vólna-é?* Tudni-illik ama' Thesbites és fel-támadt. De ismégh meg-tagadgya. *Ha Profeta vólna-é?* Megint megh-tagadgya, mert nem jövendölte a' Kristust el-jőni, hanem el-jőtnek mondotta. *Végezetre azért ki vólna azt kérdik.* Itt nyilván meg-vallya. *Szózat vagyok, és azon kivül semmi. Tisztességet nem kévánok, magasságról nem gondolkodom. Gyönyörködtet engem az én alázatosságom. Eleg nékem hogy szózat vagyok, melly által az én idvözitőmnek útat készitek.* Kövessétek szerelmes atyám-fiai. Oh melly szép joságos cselekedet az alázatosság!

2. Az igaz alázatosság által.

Trita beat, damnat corda ſuperba Deus.
Az Iſten a' tsöredelmes ſziveket bóldogítya,
A' kevély ſzivűeket pedig kárhoztattya.

Az hegyekre, avagy nincs ſemmi út, avagy igen nehéz: Ugy nem mégyen-be az Immanuël a' ti ſziveitekbe, hogy-ha mint a' hegy fel-dagad és fel-emelkedik. Alázza-meg magát e' domb, hogy az út meg igyeneſitteſsék. Az Ur el-ſzélleſzti a' kevélyeket, és fel-magaſztállya az alázatoſokat, Luc. 1.v.51. Kicsoda mint a' mi Urúnk Iſtenünk, ki a' magaſságban lakik, és az alázatoſokat nézi mennyben és a' földön? Pſal. 113.v.6. Alázzátok-meg azért magatokat az Iſtennek hatalmas keze-alat hogy fel-magaſztallyon titeket a' meg-latogatáſnak idején, 1. Pet. 5.v.6. *Gondollyátok*-meg a' Kereſztelő ſzent Jánoſt: Nem *támadott* az Aſzſzonyok-ſzülötti-között nagyobb ő nálánál, Matth. 11.v.11. Es mind-az-által magát ſemminek egyébnek, hanem csak alá-való kiáltó ſzonak mondotta lenni. Ha magát annyíra meg-alázta, a' ki leg-nagyobb az emberek közöt, te mi-okáért kevélkednél? Nagy méltósággal kénállyák vala ötet a' *Meſſiásnak* bőcsülettel az *Iſſlyeſnek* ſzentséggel a' *Profetának* titulusában: De meg-utálá mind azokat a' tiſzteket. S-mi azokat-is, a' mellyekkel meg-nem kénáltatunk, el-ragadnánk-é? E' nem vólna Kriſtus előt járni a' Kereſztelő ſzent Jánoſſal, hanem a' Kriſtuſſal ellenkezni a' Sátánnal. A' mi Immanuelünk önnön maga mely igẽ meg alázá magát? Mẽnyekből jő a' sárból alkotot teſtet magára fel-veſzi és abban ſzéllel jár.. *Pirúllyon-meg azért az orczád kevély hamú. Az Iſten magát meg-alázta, és te magadat fel-magaſztalod. Erubeſce igitur ſuperbe cinis. Deus ſe humiliat, & tu te exaltas?* azt mondgya Szent Bernhárd, Hom.1. in Feſt. Annunc. Es ha ugyan nagy akarnál-is lenni, nincs alkolmatoſsb eſzköz arra az alázatoſságnál. Kereſztelő Szent János

magát

magát leg-kiſſebnek alította, és ackor leg-nagyob vala. Az okáért, *ſi humilis es, quiſquis es, magnus es, ha alázatos vagy, akár ki légy, nagy vagy*, ugy-mond Szent Bernhárd d. l. és ſzépen ſzóll ſzent Gergely-is, mondván: *Magnum eſt, honorem non appetere, majus oblatum reſpuere, maximum de habito nõ ſuperbire. Nagy dolog, tiſztet nẽ kévánni, nagyobá meg kénálttatt meg-utálni, leg-nagyob á' fel-vöttben nẽ kevélykedni.*

III. A Kriſtuſnak csak egyedül való tiſzteleti. A' mint valakinek maga-felől alázatoſan kell érteni: úgy ellenben a' Jeſus Kriſtuſt fel-kell magaſztalni. A' Kereſztelő Szent János megínt maga példájával jár előttünk. Mert a' Kriſtuſt fel-magaſztallya: magát pedig a' Kriſtus előt a'földig meg-alázza. A' kereſzteléſben, azt mondgya, hogy csak vizet önt, a' Kriſtus a' ki hozzá adgya az erőt. Mert nem az valami a' ki plántál, ſem a' ki öntöz, hanem a' ki elő mentet ád az ISTEN, 1. Cor. 3. v. 6. Kriſtus Idvözitönknek e' nagy méltóságát meg gondolván a' Kereſztelő Szent János, méltatlannak itéli magát ſaruja kötelének meg-óldására. Igen alá-való tiſzt ez, ſ-mind-az-által meg-vallya a' Kereſztelő Szent János, hogy ő méltatlan arra. Olly nagy bizonnyal az Idvözitönnek felsége, hogy alíg vagyunk méltók ahoz járúlni. Az-okáért csak egyedül ötet magaſztallyuk: magunkat pedig meg-alázzuk. *Ebben dicsekedgyék, a' ki dicsekedik, hogy túd és ſmér engem, hogy én vagyok az Ur, ki irgalmaſságot cselekeſzem és ítéletet és igaſságot a' földön*; azt mondgya ő a' Jeremiás Profétánál, cap. 9. v. 24. Mondgyuk az Abrabám Pátriárkával a' teremtéſről irt könyvnek 18. v. 27. *Imé méreſzlettem ſzóllani az én Uramnak, holott por és hamu vagyok*, a' Szent Dáviddal az 115 Sóltárból v. 1. *Nem nékünk, Uram, nem nekünk: hanem á' te nevednek adgy dicsöséget.* Es a' Századoſſal: *Uram, nem vagyok méltó hogy haylékomba jöy*, Mátth. 8. v. 8. A' Fejedelmet bé akarván fogadni vára-

3. A' Kriſtuſnak tiszteleti által,

sunkba, nagy bőcsülettel várjuk: A' Királyoknak Királlya jő-el; Azért áitatossággal várjuk. Az innep el-közelgetvén meg-tisztétatnak a' városnak uczái, fel-csinosítatnak a' szobák, és megh-mosattatnak minden házi eszközök. Ha a' külső tisztaságra annyira igyekezünk, miért mulattyuk-el a' belsőt? Ha a' Krisſtust akarjuk tisztelni, a' szíveinket tisztétsük-megh inkább, hogy az által megbizonyítsuk tiszteletünket.

4. Egymásnak önköztünkvaló intésáltal.

IV. Egy-másnak ön-köztünk-való intése.

A' Keresztelő Szent János mindenkor megh-kettőztető szó vala, *Dirigite, Parate viam Domini. Igyenesítsétek meg, készítsétek-meg az Urnak útát.* Az Egy-házi szolgákat illető ugyan ez fő-képpen; mind-az-által azt egyebeknek sem kell mindenestül el-mulatni. Mindnyájan Kiáltók vagyunk, hogy innepet méltó-képpen szentellyünk. Felebarátunk fele-baráttyát intse, hogy ki-ki hivatallyát cselekedgye. A' Fejedelem bé-jövén, meg-kiáltatik, hogy ki-ki bőcsületessen fogadgya: Kiáltsunk azért mi-is, hogy minden készen legyen. Kiáltsunk a' Sóltár-iróval: *Emellyétek-fel, ó kapuk, a' ti fejetteket, Bé-mégyen a' dicsőságnek Királlya,* Psal. 24. v. 7. Kiáltsunk a' néppel: *Jertek-el, és mennyünk-fel az Úr hegyére,* Esa. 2. v. 3. Es az Oseas Proféta irásából: *Jertek, és terjünk az Urhoz,* Ose. 6. v. 1.

A' bűnösöket fel-kell serkentenünk.

Kiáltani szoktunk pedig: *1. A' siketeknek. 2. Az aluvókra. 3. A' zanabonában lévőknek. 4. A' távul-valóknak.* Mind ezek elő-jönek a' bűnösökben. [1.] *Siketek,* mert az Ur igéjét nem halgattyák, hanem aspis módgyára a' fülöket be-dugják, Psal. 58. v. 5. [2.] *Alusznak,* mert a' gyönyörűségek ágyában édesden alusznak, mint Samson Dalila ölében, Jud. 16. v. 19. Dalila a' test kévánsága, mellynek a' kik magokat adgyák, erejektől meg-fosztatnak és a' Sátánnak adattatnak. [3.] *A' világh zanabanájában* vannak, és annak zörgése miatt semmit nem hallanak.

[4.] Tá-

[4.] *Távul vannak* az Istentől, mert a' bűnök az Isten és az emberek-között válaſztáſt téſznek, Eſa. 59. v. 2. Azért kiáltani kell, hogy azok fel-kellyenek, vagy fel-támadgyanak.

Expergiſcere qui dormis, & ſurge a mortuis, & illuceſcet tibi Chriſtus. Kelly-fel a' ki aluſzol és támadgy fel a' halálhól, és meg világoſít téged a' Kriſtus, Epheſ. 5. 14.

Fel-kell emelnünk ſzavúnkat mint a' trombitát, Eſa. 58. v. 1. hogy hallyanak. Kiáltúnk pedig ſok-féle trombitával, [1.] dicsőſséget igérvén, hogy a' jónak ſzeretetiáltal őket hozzá vonnyuk. [2.] Büntetéſſel fenekedvén, hogy a' gonoſz félelmével őket el-vonnyuk. [3.] A' világnak hirtelen-való el-muláſa tanitásával, hogy őket attól el-ſzakaſzſzuk. [4.] A' halálnak eſzekbe juttatásával, hogy őket ahoz-való hozzá-kéſzétéſre fel indítsuk. [5.] Az Iſten itéletinek öregbétésével, melly előt mindnyájan meg-állunk, hogy mindenekről ſzámot adgyunk. Ha a' Kereſztelő Szent Jánoſſal eképpen kiáltúnk, és egymáſt ínttyük, igazán meg-igyeneséttyük az útat, és a' jelen-való innepet méltó-képpen ſzentellyük-meg.

Végezetre, V. A tekélletes vallás-tétel. Nem tagadta-meg Kereſztelő Szent János, hanem igazán meg-vallotta, nem csak ki legyen ő, de fő-képpen ki legyen a' Meſſiás. *Közöttetek állot*, ugy-mond, *a' kit ti nem tudtok. Ő az, a' ki utánnam jövendő*, emberségére és prædikállására nézve, *a' ki előttem lőtt*, Iſtensége ſzerént. *Szerelmeſim*, a' Kriſtus még ma-is közöttünk áll. Közöttünk vagyon [1.] *Mindenüt-való léte-által.* [2.] *Szent igéje hathatósága-által.* [3.] *Ajándékinak közlése-által.* [4.] *A' ſzegények ſzükölködeſe-által*, kickel midőn jól-téſzünk, a' Kriſtuſſal önnön magával téſzünk-jól, Matth. 25. v. 40. Azokáért ne kövéſsük a' Fariſæuſokat, kik őtet nem tudták, hanem a' Kereſztelő Szent Jánoſt, ki valláſt tőn róla. Miért tagadnánk-meg azt, a' ki közepettünk áll? Nem elégh belől akarni hinni: ſzáy vallásával kell meg-mutatni a' hitet, ha a' Hop-meſtert akarjuk követni, és a' Kriſtus ortzá-

5. A' tekélletes vallás-tétel-által.

A' Kriſtus négy-képpen vagyő ma közöttünk, vagy velünk.

ja elõt az útat meg-igyeneſiteni. Mert, *ſzível hiſzünk az igaſságra, és ſzájjal téſzünk vallás-tételt az idvõſségre*, Rom. 10.v.9. A' ki meg-tagadándgya a' Kriſtuſt, meg-tagadtatik a' Kriſtuſtól-is, Matth. 10. v. 33. Az-okáért legyünk kéſzek okát adni a' Jeſus Kriſtuſban-való hitünknek minden kérdõnek, 1.Pet.3.v.15. Illyen vallás-tévõk vóltak a' Daniel Proféta társai, cap.3.v.18. Daniel Proféta õnnõn maga, cap.6.v.19. Eleázár, 2.Machab.6.v.18. a' hét atya-fiak, 2.Machab.7. Az Apoſtolok, Actor. 4. v. 8. 19.

Két-képen tészünk a' Kriſtuſról valláſt.

Valláſt téſzünk pedig a' Kriſtuſról *1. Szájjal*, ha valláſt teéndünk a' hitrõl. 2. *Cselekedettel*, ha õtet ſzereteéndgyük és fele-barátunkkal jól-teéndünk. Mert, a' miképpen némelly meg-tagadás cselekedettel ſzokot lenni, Tit. 1. v. ult: azon-képpen némelly vallás-tétel-is. Annak-okáért itt minden tagaink elõ-jõjenek, ha igazán kéſzek akarúnk lenni. Hidgyen a' *ſzív*, meg-mondgya a' *nyelv*, jól-tégyen a' *kéz*. Szereſsük a' Kriſtuſt *ſzívünkkel*, vallyuk-meg *ſzájúnkkal*, és mind a' kettõt bizonyíttsuk-meg *cselekedetünkkel*. A' *ſzív* magát meg iſmérje és alázatos legyen: A' *nyelv* a' Jeſus Kriſtuſt tiſztellye, fele-barátúnkat íntse, és a' hitet meg-vallya, melly ha *jó cselekedeteckel* meg-erõſíttetik, kéſzületünk ſemmi hijával nem léſzen, hanem a' Kriſtuſnak el-jövetelét õrõmmel várhattyuk, és az Anya-ſzent-egy-házzal mondhattyuk az Enekekrõl írt könyvbõl, cap. 7. 11. *Jere ſzerelmeſem, jere és mulaſsunk*,

Ugy légyen! mondgyuk mindnyájan,

Ugy légyen, AMEN.

Evangéliom KARACSON NAPIA V. TANVALO VASARNAPRA,

Szent Lukáts 2. az 33. az 41. verſigh.

A' KRISTUS SZûLEI CSUDALKOzásáról, és a' vén Simeonnak és az Anna Aſzſzonnak prædikátziojáról.

33. ES az ő attya és annja csudálkoznak vala azokon, mellyek mondatnak vala ő felőle.

34. Es meg-áldá őket Simeon, és monda Máriának az ő annyának: Imé tétetet ez ſokaknak romlására és fel-támadására Iſraelben; és jelűl mellynek ellene-mondanak:

35. Es à te lelkedet-is által-járja à tőr, hogy ki nyilatkoztaſſanak ſok ſzivekből à gondolatok.

36. Es vala egy Anna Proféta aſzſzony, Fánuel leánya, Aſer nemzetségéből: ez nagy idős vala, és élt vala à férjével hét eſztende-

ig szűzeſségétől-fogva.

37. És ez özvegy vala nyólczvan négy eſztendeig: ki el-nem távozik vala à templōtól: bőytőléſekkel és könyörgéſekel ſzolgálván (az Iſtennek) éjel és nappal.

38. És ez, azon órában el-érkezvén, hálát ád vala az Urnak: és ſzóll vala ő felőle mindeneknek, à kik várják vala Iſraelnek váltságát.

39. És hogy el-végezének mindeneket az Urnak tőrvényeſzerént: meg-térének Galilæába, az ő városokba Názárethbe.

40. A gyermek pedig nevekedik és erősödik vala, tellyes lévén bőlcseſséggel, és az Iſtennek malaſztya vala ő rayta.

PRÆDIKATZIO.

DAvid Király lélekben meg-gondolván az Uy Teſtamentomnak jó-tételeit, az 46. Sóltár. mindeneket kegyes figyelmeteſségre akart indítani, *réſz-ſzerént* a' maga, *réſz-ſzerént* pedig az Iſtennek igéivel, mondván, v. 9. és 11. *Jőjetek-el és láſsátok-meg az Urnak cselekedetit, Jőjetek-el és láſsátok-meg hogy én vagyok az Iſten: fel magaſztaltatom a' pogányok (a' nemzetségek) közőt, és fel magaſztaltatom a' földön.* Ez íntéſnek noha minden időben, de fő-képpen e' moſtani időben kell vala bennünket az Iſtennek cselekedetinek valóságos elmélkedéſére és áítatos hálá-adására fel-ſerkenteni, indítani, Mert már

A' Kriſtus

abban

abban az időben élünk, mellyben az Anya-szent-egy-ház meg-emlekezik annak nagy álmélkodásra méltó cselekedetről, mellyhez hasonlót senki nem látott, s nem-is lát soha; senki nem hallott, s nem-is hall soha. Mert az Ur úy dolgot cselekedett a' földön: az aszszonyi-állat környülvötte a' férfiat, Jer. 31. v. 22. Harmatoztak onnét fellyül az egek, és a' fellegekből ide alá csöpögött az igaság, Esa. 45. v. 8. El-jött Sionból Israelnek a' szabaditó, Psal. 14 v. ult. és a' Szűz az Immanuelt szülé, Esa. 7. v. 14. Kisded születék nékünk, és Fiú adatéték nékünk, Esa. 9. v. 6. Ki-jött Bethlehemből, a' ki uralkodó Israelben, Mich. 5. v. 2. és el-jött a' minden pogányoknak (*nemzetségeknek*) kévánsága, Aggæ. 2. v. 8. Az Ige testé lön, Johan. 1. v. 4. és az Isten meg-jelenék a' testben, 1. Tim. 3. v. ult. midőn az Abrahám magvát és nem az Angyalokat vette-fel, Hebr. 3. v. 16. Annak-okáért jövetek-el és lássátok-meg e' nagy csudálatos cselekedetet: Jöjetek-el és lássátok-meg, mert ő az Isten.

születésén csudálkoznúnk és arról kegyesen kell elmélkednünk.

De, *Ki hitt a' mi hallásunknak, és az Ur karja kinek jelentetett-meg?* Esa. 53. v. 1. Az embereknek nagyob része az italra kél-fel, és keveſen tekintik-megh az Ur dolgát, Esa. 5. v. 12. A' bölcseség az útzákon kiáltoz, de nem akarják: ki-terjesztette a' kezét, de nincs senki a' ki nézné, Prov. 1. v. 24. Mert a' mi-képpen a' Krisztus születésekor Herodes Király és Jerusalemnek gyülekezete, (népei) a' testi-bátorságba bé-ültek vala, meg-nem gondolván az Urnak e' csudálatos cselekedetit: azon-képpen ma sokan a' vak-merő Sidókat követik, és e' nagyságos hitnek ágazattyát illendő (méltó) áitatosséggal meg-nem gondollyák.

De sokan el-mulattyák.

Mind-az-által azért mindenkor találtatnak valakik, kiket a' Dávidnak intése fel-ingerel, hogy az Istennek cselekedetit kegyesen, (nagy Isteni félelemmel) meg-tekintsék,

Keveſen elmélkednek illendő képen ez Isteni cselekedetről.

kíntsék, gondollyák, és illendő-képpen meg szentellyék. Isák szűletvén némellyek örűltenek, ugy-mint Sára és Abrahám: némellyek meg-nevették, csufolták, ugy-mint Agár és Ismael, Gen. 21. v. 1. 9. Ezen dolog meg-történt a' Messiásnak, a' mennyei Isáknak, szűletésekor-is. A' Sidók kicsíny dolognak tartották, a' Pharisæusok meg-útálták, a' Herodiánusok meg-csufolták és boszszonkodtak. Vannak mind-az-altal némellyek, kik el-jőnek és meg-tekíntik, kik a' cselekedet nagy vóltán csudálkoznak és az Istennek kegyességét, jó-vóltát hirdetik.

Erre való példát hoz-elő eggyet vagy kettőt a' mái szent Evangéliom, mellyben bé-hozattatnak 1. *A' Krisztusnak* csudálkozó *szűlei.* 2. A' jövendő mondó *Simeon*, és 3. A' Jesusról vallást tévő *Anna aszszony.* Ezek mindnyájan el-jőttek és meg tekíntették, és a' magok példájával e' követésre hínak minket is.

Az Evangéliomnak négy részei vannak: *Az első*, megírja a' Kristus szűleinek csudálkozását, v. 33. *A' második*, Simeonnak jövendő-mondását, v. 34. 35. *A' harmadik*, az Anna aszszonnak életét és vallás-tételét, v. 36. 37. 38. *A' negyedik*, a' gyermek Jesus szűleinek meg-térését és a' Jesusnak nevekedését, v. 39. 40.

Az Evangéliomnak részei.

Mi az Evangéliomnak két utólsó részeit más időre hallasztván, szóllúnk 1. *A' Kristus csudálkozó szűleiről*, és 2. *A' jövendő-mondó Simeonról.* Legyen pedig segítségűl nékűnk az Immanuel, hogy *igazán jőjűnk-el és figyelmetesen láthassuk-meg e' cselekedeteket, az ő dicsőségére és a' mi épűletünkre*, *AMEN.*

Kettős Propositio.

ELSŐ RESZE.

A' KRISTUS SZŰLEINEK CSUDALKOZASARL.

A Kri-

A Kriſtus ſzűlei ſok jeles dolgokat halottanak vala az ő *fiok-felől*, *Gábrieltől* a' fogontatás-előt; *Ersébettől és az Angyaltól* a' fogontatás után; a' *Páſztoroktól és a' Máguſoktól* ſzűletéſe útán; a' *vén Simeontól* a' templomban-való bé-mutatás után.. Mind ezeket ſzívekben híven egybe-vetvén, nem csudálkozhattanak nem a' dologhnak illyen nagy vóltán, és ennyi bizonyságoknak eggyezésén.. Mert igy beſzélli-megh Szent Lukáts a' dolgot: Az ő Attya és és az ő annya csudálkoznak vala azokon. A' Meſſiáſnak ugyan itt a' főldőn attya nem vólt, mert *Atya-nélkűl-való* embersége-ſzerént, miképpen *Anya-nélkűl-való* Iſtensége-ſzerént, Hebr. 7. v. 3. Jóſef mind-az-által Kriſtus attyának neveztetet *réſz-ſzerént* a' kőzőnséges vélekedésért, Luc. 3. v. 23. *réſz-ſzerént* az eljegyeztetésért, mert a' Kriſtus annya feleségűl Jóſefnek jegyeztetet vala, Matth. 1. v. 18. *réſz-ſzerént* pedig a' fogadot fiuságért és a' gond-viſelésért, mert néki az anyának és a' fiúnak őrizőjénnk és táplálojának kellet lenni. Honnét egy Hymnuſban (énekben) *Pater curæ non naturæ*, *Gond-viſelő nem terméſzet adó Attyának* neveztetik. A' réghi iráſokban és a' Syriai forditáſban nincs ez ige, *Pater*, *Atya*, hanem *Joſeph*, *Jóſef*: De nem ſzűkség e' textuſt elváltoztatni, mert Jóſef máſut-is Kriſtus Attyának neveztetik, a' mint tudot dolog Szent Matth. 13. v. 55. Sz. Márk. 6. v. 3. Sz. Luk. 4. v. 22. és ez 2. réſz. 27. v. többnek ſzámán *parentes*, *ſzűléknek* neveztetnek és önnön maga Mária Jóſefet atyának nevezi, v. 48. Azért e' vélekedés, ez el-jedzés és fogadot fiúság-ſzerént-való Attya és az Urnak Annya Mária, *Erant mirantes*, *valának csudálkozók*, az az, csudálkoztanak. Mert a' Sidó és a' Syriai nyelvnek tulaydonsága, hogy az Imperfectum participium és verbum Subſtantivum, a' mint a' Grammaticuſok ſzólnak, mondattaſsék-ki. Honnét Luther igazán fordította: *Az ő Attya*

és az Annya csudálkoztanak. Itt pedig szükség meg-magyaráznunk, *micsoda* a' Csudálkozás, *hány* nemei vannak, és *minémű* vólt a' Kristus szüleinek csudálkozása?

Micsoda a' csudálkozás.

A' *csudálkozás*, az elménck némönémö meg-indulása, melly a' közönséges élettül és a' terméfzet folyásától idegen, és az embernek erejét és gondolattyát fellyül-halladó dolgokból fzármazik, mellyeket mikor elégendőképpen meg-nem érthetünk, vagy elménkkel meg-nem foghatúnk, *csudálni vagy csudálkozni* mondatúnk.

Ez nem mindenkor egy módon fzokot lenni, hanem külömb-külömb módon. Es ha minden példákat fzorgalmatofon fel-keresünk, vagy meg futunk, fő-képpen *négy* nemeit találljuk a' csudálkozásnak. Mert adatik

Négy-féle a' csudálkozás.

I. A' hitetlenek-é.

I. *Admiratio infidelium.* *Hitetleneknek csudálkozása*, kik látván a' csudákat és halvan az Istennek nagyságos cselekedetit, álmélkodnak ugyan, de azokat nem javallyák, és ha annál inkább meg-győzettettek-is, mind-azáltal az ő hitetlenségekben vakmerő-képpen meg-maradnak. Illyen vólt a' Faraó Mágusinak, Varáslóinak csudálkozása, mikor (az Aáron hasonlatosága-szerént) tetveket (vagy szunyogokat) nem támaszthatnának (módván Faraónak: *Az Isten ujja ez,*) Exod. 8. v. 19. és a' Bethlehemitáknak, kik csudálkoznak vala a' Kristus születésén, de a' Kristust nem tisztelik vala, Luc. 2. v. 18. Sokkal külömb vólt a' Kristus szüleinek csudálkozása, ugy-mint kik mindeneket hív szívben tartottanak, a' szent irásokkal egybe-vetettenek, és innét merétették a' hitnek *tellyes bizonyosságát, tökélletefségét.* *Kövefsük* e' példát, s-ne csudálkozzunk az Istennek cselekedetin hitetlenségből, hanem inkább hív javallással (*egyenlő értelemmel*) engedelmefséggel és hálá-adofsággal. Rút dolog a' hit nagy-vólrát megismérni, és abban nem akarni eggyet érteni. Atok az ige

erejét

erejét megh-érezni, ſ-az engedelmeſséget megh-tagadni. Pogányi és Fariſæuſi dolog, az Iſtennek nagyságos dolgain csudálkozni, és mind-az-által a' réghi tévelygéſeket óltalmazni. *Ma ha az ő ſzavát hallyátok, meg-ne keményítsétek a' ti ſziveiteket*, Pſal. 95. v. 8. Hallyátok bizonnyal az Iſten kegyelméből és láttyátok az Evangéliomnak Iſtentől felgyúytot világoſságát. Ugy hallyátok az-okáért, hogy ſzíveitek megh ne keményüllyönek, és úgy láſsátok, hogy le-tételsék a' *hitetlenség*. Hárō jelei és okai vannak a' hitetlē csudálkozáſnak. 1. Az *Epicúriuſi teſti-bátorságban való élet*, mikor az emberek az Iſten dolgaival, cselekedetivel nem gondolnak, azokon nem csudálkoznak, és a' hitet kőz dolognak tartyák. 2. A' *Kálviniſtai vak-merőségh*, mikor valaki úgy csudálkozik a' titkokon, hogy azokat együt az ő okoſsága tiz-lábni mérő-rudával-is meg akarja mérni. Es végezetre 3. A' *Pápiſtai vakság*, midőn az Evangéliomnak ereje, hatalma nagy álmélkodáſſal eſzébevétetik, meg-tapaſztaltatik, mind-az-által az iráſok és a' hitnek igaz tudománya, tanitáſa-felől nem tudakoztatik, hanem a' réghi hamis Iſteni tiſzteletben meg-maradtatik. Vegyétek-el ez akadályokat és hitetlenségnek jeleit. Távol légyen tőlünk a' *teſti bátorságban-való élet*, és a' Máriával mindeneket ſzívünkben tartsunk. Távol légyen a' *vakmerőség*, és a' Kriſtus ſzüleivel csudállyuk, ne viſgállyuk. Távol légyen a' *vakság*, és az Urnak annyával ſzívünkben forgaſſuk, vagy egy be-veſsük a' mik mondattak, Luc. 2. v. 19. és a' Bereaiakkal viſgállyuk a' mik megirattattak, Actor. 17. v. 11. Igy a' hit inkáb inkáb meg-nevekedik, és á' bizonyoſság elméinkben naponként megerőſittetik.

A' hitetlenségből ſzármazot csudálkozáſnak három jelei és okai vannak.

II. *Admiratio ignorantium. Tudatlanok csudálkozáſa*, mikor valaki csudálkozik, mert nem tudgya a' hit titkait és az Iſteni dolgokban tudatlan, vagy hogy a' Kri-

2. A' tudatlanoké.

ſtus iſméretiben még elõb nem ment vagy nevekedet úgy a' mint kellet. Illyen vólt a' Fariſæuſoknak, Actor. 4. v. 19. és a' Kriſtus tanitványinak csudálkozása, Marc. 6. v. 17. Mert amazok a' Sz. Péternek bátorsággal-való ſzóllásán csudálkoznak vala, nem tudván a' Szent Lélek ajándékát; ezek a' Kriſtuſnak tengeren-való járásán, mert az egyéb csudáiból keveſet tanultanak vala. E' csudálkozók pedigh két-féle külõmségben vannak. *Némellyek* reſtek, és nem akarják kereſni a' miket nem tudnak, a' Sidók példájával, Marc. 6. v. 23. *Némellyek* ſzorgalmatoſok, és ſzorgalmatoſon meg-tudakoznak azok-felõl a' míket nem tudnak, a' Máguſok, Matth. 2. v. 2. és a' ſzüz Mária példájával, Luc. 1. v. 34. Ezeket köveſsük, és ha elõſzõr tudatlanságból leg-inkább csudálkozúnk-is, mind-az-által könnyen el-jutúnk az igazságnak iſméretire, ha illendõ ſzorgalmatoſságát meg-adándgyuk. Mert a' miképpen a' Csudálkozás ſzülte a' Filoſofiát (a' világhi bõlcseséget): azon-képpen útat nyit a' hitnek iſméretire-is

A' csudálkozás útat nyit a' hitnek iſméretire. 3. Az irégykedõk-é.

III. *Admiratio invidentium. Az irégyek csudálkozáſa*, mikor ki fele-baráttyának jó ſzerencsés allapattyán és ajándékin csudálkozván irégyli annak, és azokra méltatlannak alíttya lenni, minémü vólt Herodes, Matth. 2. v. 3. a' Fariſæuſok és a' Herodiánuſok, Matth. 22. v. 22. Illyenek e' moſtani idõbenn-is ſokan találtatnak, mellyben nincs ſemi vétek gyakrab az irégységnél. Virágzik-é valaki és az Iſtentõl ſzép ajándékokkal meg ajándékoztatot-é? Mindgyáráſt elõ-állanak a' gonoſz-akarók, a' kik boſzſzúllyák, irégylik, leſelkednek. Szokott erkõltse ez e' világnak, melly meſzſze el-távozott a' Kriſtus ſzüléinek eggyügyüségétõl, kik csudálkoztanak a' Páſztoroknak és a' vén Simeonnak ſzép prædikátzioin, nem irégy kedvén, hanem eggyüt örvendezvén. Ha csudálkozni akarſz fele-barátodnak ſzerencséjén, ne irégylyed,

hanem

hanem inkább az Isten jó-voltát magaſztallyad. Ha kűlőmben léſzen, mind az Istent, mind fele-barátodat, ſ-mind pedig tennen magadat meg-sérted. [1.] Az *Istent*, mert akarattyának ellene-állanak, és az ő cselekedetit faytalanúl kárhoztattyák, mint a' zúgolodó ſzőlő-míveſek, Matth. 20. v. 11. kik méltó felelettel meg-dorgáltattak, v. 14. [2.] *Fele-baráttyokat*, kit ſzeretniek kell vala, Levit. 19. v. 18. Johan. 13. v. 35. de irégykedvén gyűlölik, és ſzeretetеket el-veſztik: mivel a' régiek-kínt: *Invidia eſt toxicum caritatis & oſtium iniquitatis. Az irégység halálos mérge a' ſzeretetnek, és aytaja az álnokságnak.* [3.] *Tennen-magadat*, mert a' ſzíved örökké-való fáydalommal ſebhetik és teſted nyomorgattatik: mivel az irégység *putredo oſſium tetemek (csontok) rothadáſa*, Prov. 14. v. 30.

Juſtius invidiâ nihil eſt, quia protinus ipſum
Autorem torquet, diſcrutiatq; ſuum.
Az irégységnél igazbb,
Nincs ſemmi ſártalmasbb:
Mert mindgyárást ő ſzerzőjét
Csuda mint gyötri ſzűlejet.

El-intés az irégységtől.

Micsoda az irégség.

IV. *Admiratio credentium. A' hivők csudálkozása*, mikor az Istennek cselekedetit és a' hitnek titkait csudállyuk és csudálkozván azokról elmélkedűnk és elmélkedvén eggyet értűnk azokbā és el-hiſzſzűk. Így csudálkozék a' nép Marc. 12. v. 12. c. 7. v. 37. és Sergius, Act. 13. v. 12. melly csudálkozásról ſzóll Idvözitőnk-is, Johan. 5. v. 20.

4. A' hivők-é.

Es illyen csudálkozók vóltak a' Kriſtus ſzűléi is, kik nem *hitetlenségből* nem tudatlanságból vagy irégységből, hanem igaz és buzgóságos hitből csudálkoztanak ama' *minden verſengés-nelkűl való hitnek nagy titkán*, hogy az Isten meg-jelent a' teſtben, 1. Tim. 3. v. 16.

All e' csudálkozás, 1. *A' titkoknak ſigyelmeteſſen-való meg-gondolásában.* Mert, miképpen a' fű ſzerſzámok meg-

Háromba áll a' hitbéli csudálkozás.

tőretetvén szagosbbak: úgy az Istennek cselekedeti-is hasznosabban meg-gondoltatnak; a' mi szivünkben nagyobb örömet szereznek. 2. *A' hív egy-értelemben*. Mert nem elég a' titkokat meg-gondolni: hanem szükség hogy azokat erős hittel-is fogadgyuk, ha az okosságnak illetlennek látatnak-is lenni. 3. *Áitatos meg-szentelésben*. Mert, kicsoda a' ki nem magasztalná az illyen nagy és jó Istent, a' ki egyedül cselekedik csudálatos dolgokat, és meg-jelenti azokat az ő híveinek? Az-okáért magasztallya a' mi lelkünk az Urat, Luc. 1. v. 46. és áldgyuk az Istent, ki szabadulást szerzet az ő népének, v. 38. És mind ezekben példáink vóltanak mi-nékünk a' Krisztusnak szüléi, kiket valóságos és hív csudálkozással illik követnünk. Mert mindenek nagyok a' Krisztusban, és akar hova tekínts, csudálkozásra való okot találsz ő benne. Honnét *admirabilis, csudálatosnak* mondatik, Esa. 9. v. 5.

Bizonyára csudálatos, [1.] *Személyére* tekíntve, melly áll végetlenből és végezendőből. [2.] *Szűletésére* nézve, melly két-féle, örökké-való, anya-nélkül, idő-szerént-való atya-nélkül. [3.] *Hivatallyára* tekíntve, melly-szerént tanitot, mint Próféta, eleget-tett mint Pap, uralkodik mint Úr. [4.] *Testének fel-magasztaltatására* nézve, melly az Atyának jobján ül. [5.] *Országára* tekíntve, mellyet bír mindenek között hatalma-által; a' hivek között kegyelme-által; a' boldogok között dicsősége-által; a' kárhoztak között igazsága által. [6.] *Tudományára, tanitására* nézve, melly fellyül-halladgya az okosságot, és az Isten-félőknek életnek illattya, a' hitetleneknek pedig halálnak illattya, 2. Cor. 2. v. 16. [7.] *Cselekedetire* tekíntve, mellyeken a' természet gyakorta álmélkodik, mellyeknek okok néha-néha titkon valók, de soha nem hamisak. Mellyek közzül ha nem mindeniket-is de kétség-nélkül némellyeket szívekben rartottak, a'

Krisztus-

Kriſtuſnak ſzüléi, és azért csudálkoztak. Hozzá járúltak ezekhez ſok kiváltképpen való csudálkozáſſal tellyes dolgok, mellyek ſzületéſe előt és ſzületéſe után történtenek, úgy-mint [1.] a' Gábriel Angyalnak meg-jelenéſe, Zachariáſnak és a' Máriának cselekedeti. [2.] Keresztelő Szent Jánoſnak örvendezéſe, röpöséſe az annya méhében. [3.] Az Erſebeth aſzſzonnak áldáſa. [4.] Zakariás Papnak némának elöſzör, annak-utánna hirtelen meg-ſzóllaltnak ſzép prædikátzioja. [5.] Szüz Máriának fáydalom-nélkül-való ſzüléſe. [6.] Az Angyaloknak vigadozáſa és dicséret éneklése. [7.] A' Páſztorok el-jövetele. [8.] A' Mágusok vagy a' Nap-keleti bölcsek tiſztelete. [9.] A' vén Simeon Hattyui éneke. Mind ezeket rövideden egybe-foglallya Szent Ambrus, mikor azt írja: *Virgo generat, ſterilis parit, mutus loquitur, Elizabeth profetat, magus adorat, utero clauſus exultat, vidua confitetur, juſtus expectat.* az az: *A' ſzüz és a' magtalan ſzül, a' néma ſzóll, Erſebeth profétál, a' bölcs imád, a' méhben rekeſztetett örvendez, az özvegy vallást téſzen, az igaz várakozik.* Ambr. l. 4. lib. 2. Com. in cap. 2. Luc.

De a' Szent Lukáts más okát jedzi-fel álmélkodáſoknak, mikor azt mondgya. Csudálkoznak vala *azokon mellyek mondatnak vagy mondattak vala ő felőle.* Sokak és jeles dolgok mondattak vala pedig már régen ő felőle. Az Atya Iſten mondot vala ő felőle a' mi első Atyáinknak, Gen. 3. v. 15. és Abrahámnak, Gen. 12. v. 3. cap. 22. v. 18. Mondot vala Jákob Pátriárka, Gen. 49. v. 10. Mondot vala Bálaám, Num. 24. v. 17. Moyſes, Deut. 18. v. 18. Szent Jób, cap. 19. v. 25. Szent Dávid, Pſal. 2. v. 8. 16. 22. 40. 41. 68. 110. Salomon, Prov. 8. v. 22. és *az egéſz Enekekről írt könyvben.* Eſaiás, cap. 7. v. 14. cap. 9. v. 6. c. 11. v. 1. c. 53. v. 2. Jeremiás, c. 31. v. 22. Ezechiel, c. 34. v. 23. Daniel, c. 7. v. 13. c. 9. v. 25. Oſeás, c. 1. v. 7. c. 6. v. 2. c. 13. v. 14. Jóel, c. 2. v. 13. Amos, c. 9. v. 11. Obadiás, v. 21. Jónás, c. 2. v. 1. Mikeás, c. 5.

Azoknak rakáſa a' mik a' Kriſtus-felől mondattak.

ás, c.5.v.12. Náhum, c.1.v.15. Habakuk, c.2.v.3. c.3.v.18. Sofoniás, c.3.v.11. Haggæus, c.2.v.7. Zakariás, c.9.v.9. Malakiás, c.3.v.1. A' Profétàk-után a' Kriſtus felől mondot vala Gábriel, Luc.1.v.17.31. Az Angyal, Matth.1.v.20. Erſebeth, Luc.1.v.43. Zakariás, v.68. Az Angyal, Luc.2.v.10. A' páſztorok, v.17. A' Máguſok, Matth.2.v.2. Simeon, Luc.2.v.29.

Es ezek, ezek vóltak ama' nagy dolgok, mellyek a' gyermek Jeſus felől mondattak, mellyek az ő ſzűleit nem ok-nélkűl ragatták vala nagy csudálkozáſra. Kőveſsük, *oh halgatoim*, csudálkozzúnk, vigadozzúnk, prædikállyuk. Mert moſt tudgyuk, hogy a' Fiú meg-teſtesűlt, az Atya meg-engeſzteltetet, és hogy a' Szent Lélek bennünk lakik. Moſt ſzakadtanak-meg a' felyhők, és ſzállot-alá a' kegyelem. Moſt vétetet-fel az Igére a' mi teſtünk, és hatalmaſon uralkodik a' ſzéles világon. Moſt nyerte-meg Eva anyánk az Ur embert, és Abrahámban meg-áldattattak a' nemzetségek. Moſt jőt el a' Silóh, hogy hallyuk azokat, mellyeket ſokan kévántak hallani, de nem halhatták. Vegyétek eſzetekbe a' Kriſtus ſzűleivel e' nagyságos dolgokat, és csudállyátok. Eőrűllyön a' világh az ő eſzeségében, dicsekedgyék a' teſtnek és a' ſzerencsének javaiban. Csudálkozzék az ő gazdagságin és nagyságos épűletin, házain: Mi pedigh *vígadozzúnk a' mi idvőzitő Iſtenünkben, mert világoſságh és igazságh támadot mi-nékünk. Bóldog a' nép, kinek Ura az Immánuel*, Pſal. 144.v. ult.

Eſa. 64.v.1.

Gen.4.v.1. Gen. 22.v.18. Gen. 49.v.10.

II. RESZE.

A' SIMEONAK ALDASAROL ES jővendő-mondásáról.

SZent Lukáts à vén Simeon felől két dolgot emlét: 1. *Aldáſt.* 2. *Jővendő-mondáſt.* Mert, *előſzőr*

Kriſtus

Kriſtus Idvőzítőnket és az ő ſzűléit eggyűt áldotta-megh: *annak utánna* a' bóldog ſzűz Máriának kűlőn mondot jővendőt. Mind a' kettőről rővideden ſzóllyúnk.

I. A' VEN SIMEON ALDASAROL.

1. Az áldó Simeő.

Es meg-áldá őket Simeon, azt mondgya Sz. Lukáts, v. 34.

Az áldáſnak kűlőmb-kűlőmb nemei.

Kűlőmb-kűlőmb nemei vannak pedigh az áldáſnak. Kőzőnséges-képpen, némelly *Iſteni*, melly áll az Iſtennek jó-téteményiben ki meg-áldani mondatik, mikor jól téſzen velűnk; Mert, *az Iſtennek mondáſa cselekedet*, és így vétetik, Pſal. 112. v. 2. Nemélly *emberi*, melly három féle, *1. Szentségbeli*, mellyel az Egy-házi ſzólga meg-áldgya a' kenyeret az Urnak Vég-vacsorájában, mikor a' kőzőnséges eledeltűl el-válaſztya és titkos vagy ſzent éléſre rendeli. *2. Hála-adáſi*, mellyen az Iſtent áldgyuk, midőn dicséretet mondunk és hálákat adúnk Szent Felségének. *3. Kévánsági*, mellyel meg-áldgyuk fele-barátúnkat és eledelűnket, mikor kévánnyuk hogy ez idvőſséges, egéséges, amazok pedigh bóldogok és ſzerencséſek legyenek. Ez iſmét, vagy *magunk kőzőt-való*, mikor eggyik a' máſiknak jót kéván, vagy *kőzőnséges*, mikor az Iſtennek emberi a' Papok, a' Proféták, a' Lelki-páſztorok jókat kévánván az Ur Iſtentől meg-áldgyák az Iſten-félőket rend-tartás kivűl, vagy rend tartas-ſzerént, mellyről Móyſes negyedik kőnyvében vagyon emlekezet, Num. 6. v. 24.

Az emberi áldás három féle.

Minémű vólt a' vén Simeon áldáſa.

Már pedig a' mi a' vén Simeonnak áldását illeti, *réſz-ſzerént* Hálá-adó, *réſz-ſzerent* Kévánó vólt. *Hálá-adó* á' Kriſtuſra tekíntve, kit, kétség-nélkűl, ugy tiſztelt mint Iſtennek Fiát, és Sz. Felségének Teſtbe-való el jővetelеért hálákat adott. *Kévánó*, a' Kriſtus ſzűleire tekíntve, kiknek mind teſti ſ-mind lelki jókat ſzíve-ſzerént kévánt. Sőt mind a' két áldás mind a' kettőre, mind a' Kriſtuſra, ſ-mind az ő ſzűleíre vitettethetik, háríttathatik. Dicséite a' *Kri-*

ſtust mint Iſten Fiát, a' bóldog *Szűz Máriát*, mint Iſtennek annyát, és *Jóſefet* mint *Iſtent-ſzűlőnek* jedzettetett, vagy jedgyzését.

Jót kévánt a' *Kriſtuſnak*, hogy el-végezze a' váltságh dolgát: *ſzűleinek*, hogy a' Kriſtus érdeme-által nyerendő jó-téteményekkel gyönyörűségeſſen éllyenek.

Dicséretes és követésre méltó példa ez. A' Jeſus Kriſtuſtól ſokakat vettünk, és többek-nélkül ſzűkölködünk. Az-okáért áldgyuk a' Kriſtuſt, adván hálákat ſzent Felségének az el vett jók-ért; Áldgyuk egy-máſt, kévánván egy-máſnak azokat, a' mik-nélkül ſzükölködünk. Kiſſebbek vagyúnk mi az Ur Iſtennek minden irgalmaſságinál, Gen. 32. v. 10. Micsoda az ember hogy meg-emlekezik róla? Pſal. 8. v. 5. Azért légyen áldot az Ur neve örökkön örökké, Dan 2. v. 20. Mert mit adhatnánk mi az Urnak egyebet mind azokért a' miket nékünk adott, hanem csak hogy az ő nevét hirdeſsük? Pſal. 116. v. 12. 13. Mivelhogy pedig ſok jók hijával vagyunk, es ſok gonoſzok következendők reánk, áldgyuk egy-máſt, kérvén az Urat, hogy adgyon békeséget a' mi napjainkban. Mert azt akarja az Ur, hogy mindenekért legyenek kéréſek, 1. Tim. 2. v. 1. Mikor Móyſes az Iſraelitákért imádkoznék, meggyőzik vala azok az ő ellenségeket, Exod. 17. v. 11. és bocsánatot nyernek vala, cap. 32. v. 34. Ha egy-másért való könyörgéſſel magúnkat ellene nem vettyük a' veſzedelemnek, el veſzünk; könyörögjünk azért egyenlő ſzível, hogy terjedgyen az igazság az Anya-ſzent-egy-házban, virágozzék a' békeség és az igazság a' közönséges gyülekezetben, hogy légyen meg tartás a' Házi-gondviſelésben. Oh Uram, légy ſegitségül és adgy jó elő-menetelt, Pſal. 118. v. 25. Tekints a' te ſzólgaidra, és a' kezeink múnkájátigazgaſſad, Pſal. 90. v. 16. 17. Áldgy-meg minket jelen-léteddel és ſegitségeddel. Igy mi-is viſzontagh

áldgyuk

áldgyuk a' te nevedet, a' dicsőség örökké-való dicséretit hálá-adó szível énekelvén.

II. A' SIMEON JÖVEENDŐ MONDASAROL.

2. Jövendő-mondó Simeon.

Csak az anyát szóllitá-megh, mert tudta hogy Jósef nem természet szerént-való attya a' Kristusnak, úgy mint a' ki férfiui mag-nélkül fogontatott. Két ízecskékből áll pedigh e' jövendő-mondás: az *első* a' Kristusra, a' *második* néz a' boldog-szűz Máriára.

Micsoda értelem szerént mondatik Kristus tétettnek.

Kristus Idvőzitőnkről rend-szerént hármat jövendől, tudni illik, hogy tétetett *sokaknak romlására*. Azt mondotta vala Simeon, v. 31. hogy a' *Kristus idvőzitő minden népek színe előtt*: Most pedigh meg-választását, határozását adgya hozzá, hogy: *azzal egyűt sokaknak romlására is tétetett. Amaz* igaz Istennek szándékára tekintve, *ez* az emberek gonoszságára nézve. *Amaz* az idvősségh meg-szerzéséről szól, melly mindeneknek meg-nyeretetett: *ez* a' hozzánk-való kapcsolásról, mellyet sokan el-mulatnak, azokért-is örökké el-vesznek. Mert a' *romlás* vagy esett semmit egyebet nem jegyez, hanem a' lélek veszedelmét és az örök kárhozatot. Mindnyájan természet-szerént bé-merültünk a' bűn sárába, és a' magunk erejével fel-nem-kelhetünk. Az ISTENTŐL pedig tétetet Sionban és az Anya-szent-egy-házban a' Kristus szeglet-kővé, Matth. 21. v. 42. 1. Pet. 2. v. 7. mellynek híven-való meg-fogása, lelki fel-támadás. De sokak vétkéből vagyon, hogy nem fogják, sőt inkáb abban meg-botlanak, és meg-botolván el-esnek és el veszsznek. Es így a' szeglet köve az Istennek igyekezetiből, szándékából; botlásnak köve az embereknek gonoszságából, melly rómlásra tétetteknek nem az Isten tanácsára tekintve mondatik, melly külömben irattatik-meg az Ezékiel Proféta irásában, cap. 33. v. 11. Luc.

1. Romlására.

7.v.30. Matth.23.v.37. 1.Tim.2.v.4. hanem csak 1. *Történetre.* 2. *Alkolmatosságra* tekíntve, mellÿ magán nem adatik, hanem az istentelenektől történet-szerént ragadtatik. Mert botránkozásra-való alkolmatosságot vésznek a' Kristusból és az ő tanitásából. Igy szent Pál Rómaiakhoz küldöt level.7.v.8. a' szent Törvény *minden gonosz kévánságot, vagy álnokságot* mondatik *cselekedni*, tudni-illik alkolmatosság szerént,v.11. Igy a' Kristus itéletre jöt,Joh. 9.v.39. Igy az ajándékok meg-vakítnak,Exod.23.v.8. nem *cselekedet-szerent*, hanem *alkolmatosság-szerént.* Igy azért a' Kristus Jesus-is romlásra tétetetnek mondatik, nem szándék vagy igyekezet-szerént, az Istenre tekíntve, nem okszerént mi reánk tekíntve, hanem csak történet és alkolmatosság-szerént, mert ha külömben magyaráztatik, az egész derék szent Irásnak ellene-mondatik, és a' hitnek eggyezése el-fordítatik. Meg-lássuk pedigh, hogy óva járjunk, hogy a' szeglet köve mi-nékünk se légyen botránkozás kő-sziklája. Nem szereti a' Kristus Jesus a' mi veszedelmünket, hanem jót idvözíteni a' mi el-veszet vala, Luc.19.v.10. Innét édesgető szóval hí bennünket, Matt. 11.v.28. Jay azoknak a' kik magok vétkével meg-botlanak és el-vesznek. Mert *nem leszen semmi mentségek. Az Atya szeret, a' Fiu eleget-tészen, a' Szent Lélek hirdeti.* Vagyon igénk, mellyből születik (vagy lészen); vannak Szentségink, mellyek-által meg-erősítetik a' hit. Ne mulassuk-el ez eszközöket, hogy romlásunk ne következzék. Idvösségre tétetet magán és az Istennek akaratyából e' kő, esetre tétetik történetből és a' mi hitetlenségünkből. Mindnyájan meg szegyenülnek valakik megútköznek. Hatalmas ez a' kő: Az ellen-állókat megh-rontya, a' hozzája ragaszkodókat fel emeli. Azért a' kinek halláſra-való fülei vannak hallya, Luc.8.v.8. a' ki pedigh rutságban vagyon, még-is rutittassék, Apoc.22.v.11.

II. *Sokaknak fel-támadására.* A' miképpen a' halál kétféle, a' test-é és a' lélek-é: azon-képpen fel-támadás-is kétféle adattatik; *Lelki*, melly elsőnek; és *Testi*, melly másodiknak neveztetik; Apoc.20.v.6.14. Vén Simeon itt a' lelki *fel támadást* érti, midőn az ember a' bűnöknek meghalván, a' Kristusnak kezd élni, a' hit és a' penitentziaáltal, és a' setétségből a' világosságra, a' félelemből a' reménségre, a' szomoruságból örömre, a' halálból az életre és az örök idvösségre támad-fel. E' fel-támadásnak oka, szerzője a' Kristus, ki azért mondatik *fel-támadásra* tétetetnek. Honnét ki-tetzik külömbsége mind a' két szóllás módgyának. Mert a' Kristus *sokak romlására* alkolmatosság-szerént, nem ok-szerént tétetet. *Sokak fel-támadására* pedigh oknak módgya szerént, nem puszta alkolmatosságh-szerént. Az-okáért kelly-fel a' ki aluszol, Eph.5.v.14. Urad vagyon, ki élet és fel-támadás. Ha eleget aludtunk: miért veszněl-el? Imé az aytó-előt vagyon a' vő-legény, hogy bé-mennyen az ő ágyas házába. Ki-rekesztetel az esztelen szűzekkel, Matth.25.v.11. hogy ha a' bűn álmának adándod magadat. A' Kristus az élet; Ely ő véle a' hív engedelmességáltal, és élsz ő véle ő-ökké. A' Kristus éretted vigyáz: s-te ő véle nem vigyász-é? Bátorságban nyugszol-é? Imé elközelget az ítéletnek napja. Kellyetek-fel azért és járjatok mint világosságh fiai. Meg-hóltál-é a' bűnökben? Kelly-fel a' hitnek-általa. Aluszol-é a' jó cselekedetek futásában? Kelly-fel a' kegyesség és a' szeretet-által. Bűnekben estél-é? Kelly-fel a' penitentzia tartás-által. Ugy a' Kristus-is, a' ki élet és fel-támadás, Johan.11.v.25. megelevenét téged az ő kegyelme-által, és jövendőben minden bóldogúltakkal fel támaszt a' dicsőségre. 2. Fel-támadásra.

III. *Jelál, mellynek ellene mondanak.* A' Kristusnak szűlei csudálkoztanak az ő dicséretin, és ne talám alították hogy 3. Ellenmondás jeleül.

ták hogy az ő dicsősége világhi léſzen. Külömbet tanít Simeon. E' világon megh-vetet, útált leſzen; ellen-mondáſnak jele léſzen; fel-tet czél léſzen, mellyet viaskodva mindenek meg-késértnek ütni. Magán jelül idvősségre emeltetet, hogy meg-kereſteſsék, Eſa. 11. v. 10. de történetből jelül tétetik, mellynek ellene-mondanak. A' Paradicsomban ellene-mondot a' Sátán, Gen. 3. v. 4. Mégh moſt-is ellene-mondanak az *örd gőt*, ſokakat el-hitetvén: a' *Pogányok*, eggyet érteni nem akarván: a' *kegyetlenek*, a' hiveket üldőzvén: az *eretnekek*, az iráſokat meg-veſztegetvén: a' *hamis atya-fiak*, ſzakadáſokat támaſztván: a' *kép-mutatók*, a' parancsolatokat meg-vetvén: *minden iſtentelenek*, gonoſzul élvén, melly mindenik mód-által az Urnak neve káromlattatik és ellene-mondattatik annak, a' kit mindeneknek halgatniok és követniek kel vala. Ojuk-meg e' gonoságtól magunkat, hogy az Urnak haragjában ne eſsünk. Fuſsük ő hozzá, de ő beñe hivē és őtet ſegitségül híván, ſ nē ellē-módván és káromkodván: A' ki pedig ellene-mondánd ez életben, annak a' Kriſtuſ-is ellene-mond a' más életben, és ki-rekeſzti azt az örök dicsőségből.

A' Kriſtus jelnek *ábrázolás ſzerént neveztetik, Metaphorát, az az, az igének tulaydon jegyzéſe máſra vonyását, fejezését, vagy a' bőviſködőktől vévén, kiknek jelek a' czél, a' hova a' nyilakat igazáttyák: Ugy a' Kriſtus a' mi életünknek czellya; Vagy az úton-jároktúl, kinek fel-emelt jelek az erdőben az útnak es az úti-járáſnak regulája: Ugy a' Kriſtus mi-nékünk útünk és vezerünk; Vagy a' vitezektől, kinek jelek és záſzlójok a' jel, mellyhez tartoznak a' katonák: Ugy a' Kriſtus mi-nékünk záſzlógyanánt állattatot el-nkben, hogy ő alatta vitezkedgyünk, a' hova ſzolgal az Eſaiás Proféţának amá' bizonyságh tétele, cáp. 11. v. 10.*

Ez ideig a' Kriſtuſról-való jövendő-mondáſról ſzól-

A' bóldog

lottunk:

lottúnk: kővetkezik már a bóldog szűz Máriáról, v.35. *A' te lelkedet is által-járja a' tőr.* A' szomoruság jegyeztetik-meg, mellyel illetendő vala az Urnak annya, mert a' fegyver gyakorta háboruságokat és fáydalmakat jegyez, Psal. 22.v.21. Psal.36.v.15. Psal.105.v.18. Erzette e' szomoruságot a' bóldogh szűz Mária 1. Futásában. 2. mikor a' Farisæusok káromlánák és üldőznék a' Kristust. 3 Főképen kín szenvedésének és halálának idején, a holott olly nagy fáydalma vólt, mint ha valami éles fegyver járta volna által belső részeit. Igy árnyéka az Anya-szent-egyháznak, kinek lelkét mindenkor által-járja a' fegyver. E világon élünk, a' holott szorongatásink vannak. Vitézkedésben vagyunk, a' hól az ellenségek gyakran ki ütnek. De bízzatok: meg-győzte a' Kristus, Johan.16.v.ult. Eő benne mi-is meg-győzzük. Nem őrőkké-való lészen a' fáydalom: El-múlik és a' szomorúságh őrőmre fordúl, Johan. 16.v.20.

Végezetre ezeknek hozzája adatik kővetkezendő haszna: *Hogy ki-nyilatkoztassanak sok szívekből a' gondolatok.* Kristus idvőzitőnk romlásra tétetik, az Anya-szent-egyház nyomorgattatik, hogy a' kik meg-probáltattak, nyilván-valókká legyenek, 1.Cor.11.v.19. *A' jó szerencsés állapat gyakorta kép-utálásnak daykája:* de mikor el-jőnek a' botránkozások, és nyomorgatnak, szorongatnak a' veszedelmek, akkor ki nyilatkoztatnak a' kép-mutatók, és meg-probáltatnak a' hívek. Az-okáért a' fellyül valóknak itt nem annyíra oka, a' menyire ki-menetele és kővetkezése jegyeztetet-fel. Mert ez igétskét, *hogy* gyakorta *kővetkezés és ki menetel*-szerént, és nē mindenkor ok-szerént kell venni, a' mint ki-tetzik szent jánosnak 12.v.38. *Nem hívének ő benne: Hogy Esaiás Profétának beszéde be-tellyesednek, a' mellyet mondot: Uram, ki hitt a' mi hallásunknak?* Mi azért álhatatosok legyünk, ha vagy annál erősben által-

Szűz Máriát által-járó tőrről. Sz. Agostó az által-járásigéjéből bőlcselkedik, hogy a' botránkozás a' Kristus szenvedésekor meg-nem sebesitette a' bóldogh szűz Mária lelkét, hanem el-kerülte őtet. De Sz. Lukáts nem ez igével él, által-mégyen, vagy által-járja, hanem által-hattya, altal-veri.

járándgya-is a' tőr lelkünket. Mert nem elég el-kezdeni: hanē eléb-is kel menni a' futásban, és meg-kel mind végig maradni. Ugy idvőzülünk, Matth. 10. v. 22. és el-veſzſzük a' koronát, Apoc. 2. v. 11. Ezt tegye fejünkbe a' Jeſus Kriſtus, és adgya, hogy *ő általa fel-keliyünk, el ne-eſsünk, hogy kőveſsük, ellene-ne-állyunk:* Eő néki, amaz Anya-ſzent-egy-ház drága ſzeglet kővének egyedül légyen tiſzteſség és áldás mind őrökké, Amen.

Evangéliom.

KRISTVS KECRNYŭL-METELKEDESE VTAN VAló Vasárnapra, Szent Matth 2. az 13. v. ſzintén a vég.

KRISTUS IDVŐZITŐNK EGYPTUSba-való futásáról: és a' Herodes gyermekőldőkleſéről.

13. Kik midőn elmentek vólna, imé az Ur Angyala meg-jelenék Jóſefnek álmában, mondván: kelly-fel, és vedd a gyermeket ſ-az aňyát és Egyiptusba fuſs, és légy ott a migh mondom néked: mert kereſni

kelly- fog-

fogja Herodes à gyermeket, hogy el-veſzeſſe.

14. Ki fel-kelvén vévé à gyermeket ſ-az annyát éyjel és el-méne Egyiptusba: és lőn ott à Herodes haláláig.

15. Hogy bé-tellyeſednék à mi megh-mondatott az Urtól à Proféta-által, mondván: Egyiptusból hittam az én fiamot.

16. Akkor Herodes látván hogy meg-csufoltatot vólna á Máguſoktól igen megh-haraguvék, és el-küldvén meg-ölé mind à gyermekeket, kik Bethlehemben és annak minden határiban valának kéteſztendősöktől fogva, és alább az idő-ſzerént, mellyet á Máguſoktól kérdett vólt.

17. Akkor bé-tellyeſedék, à mi megh-mondatott Jeremiás Proféta-által, mondván:

18. Szózat hallatot Rámában ſirás és ſok orditás: Rákel ſiratván à fiait, és nem akart megh-vigaſztaltatni, mert nincsenek.

19. Meg-halván pedigh Herodes, imé az Urnak Angyala megjelenék Jóſefnek álmában Egyiptusban, mondván:

20. Kelly-fel és ved à gyermeket és az annyát, és menny Iſrael földébe: mert megh-hóltak à kik kereſik vala à gyermek lelkét.

21. Ki fel-kelvén

vévé a gyermeket és az annyát, és jöve Israel feöldébe.

22. Halván pedigh hogy Arkelaus uralkodnék Judæában az attyáért Herodesért, féle oda menni: és megh-intetvén álmában, el-téré Galilæa részeire.

23. Es el-menvén lakék a városban melly Názáretnek hivattatik: hogy bé-tellyesednék ami meg-mondatot a Prófeta által, hogy Názáræusnak hivattatik.

PRÆDIKATZIO.

Az Ecclesia hasonló az hóldhoz.

AZ Anya-szent-egy-ház igazán hasonlitatik a' *Hóldhoz*, melly a' Naphoz-való külömb-külömb állapattya-szerént változtattya tekintetit vagy ábrázattyát, hogy most tellyes lévén fénlyék, most el-reytetvén ne láttassék, vagy lappagjon. Vagyon az Anya-szent-egy-háznak-is Napja a' kire tekint, az *igazság Napja* a' Jesus Kristus a' mi eggyetlen egy idvözitönk, Malak. 4. v. 2. Honnét vagyon, hogy nem mindenkor azon egy állapatban légyen, hanem most látható, és meg-tessék; most láthatatlan, és meg-ne tessék. Ezen pedig nem igen kell csudálkoznunk, holot ugyan ezen állapat megtörtént az Anya-szent-egy-háznak fején-is, a Kristuson. Ez ideigh csak jeles dolgokat hallottunk szent Felsége felöl; *Csudálatos vólt* születése: *Csudálkozásra méltó vólt* a' mennyei seregeknek megh-jelenése: *Kivált-képpen-való vólt* a' pásztoroknak hirdetése és *szokatlan* az Isteni névnek adattatása. Most pedig következik a' nyomoruság és a'

szomo-

szomoruság, most ki-rohan az üldözés és a' szerencsétlen élet állapattya. El-kell menni a' most született gyermekecskének: Egyiptusban kell számkivetésbe menni, és a' Rákellel sirni, a' meg-ölet fiaiért. *Oh iszonyuságh! Oh Herodes halhatatlan kegyetlensége!* A' dicsőség Királlya után leseskedik, a' kit néki tisztelni kell vala. Megh-öli az ártatlan kis gyermekeket, a' kiknek szükség és illendő vala megh-tartani életeket. De meg-hal végtére a' kegyetlen, és haza-tér a' Kristus, és a' szám-kivetés után nyugodalmas életben él. Ugyan ezen állapattya vagyon az Anya szent-egy-háznak-is, mellynek három rendbeli idei beszéltetnek-meg az Evangéliomnak három részeiben. *Első* a' *szám-kivetes* ideje, a' mikor futnunk kell a' Kristussal. *Masodik* a' *Mártyromság* ideje, a' mikor meg kell halnunk a' kis gyermekekkel. *Harmadik örömnek és csendességnek* ideje, a' mikor haza kell térnünk a' Kristussal, melly örömünk mind az-által félelemmel egyelétetet-meg, miön az Anya-szent-egy-háznak mindenkor vannak Arkelausi, a' kiktől néki félni kell.

Három idei az Anya-szent-egy-háznak.

Mindenik időről e' hiſtória alkolmatosságával sokat szólhatnánk, de mivel-hogy rövidségnek kell szolgálnunk, a' szent Evangéliomnak csak az első részét *a' Kristus futásáról és a' kereszt'yének állapattyáról* magyarázzuk-megh, és a' főbb tanuságokat rövid igével beszéllyük-meg.

Propositio.

Kristus Idvözitönk pedigh az ő drágalátos kegyelmével hozzánk közelgessen, tőlünk el ne fussön, hogy néki mondhassunk kedveseket, minékünk pedig idvősségeseket, Amen.

MAGYARAZAT.

SZokása az Ur Istennek, hogy à mit egyszer meg-mondot, azt valóságban meg-tellyesétse, mert hatalmas cselekedetiben, miképpen igaz eleve-mondásában. Vén Simeon az Isten indétásából prædikált az el-

Az Istennek jövendő-mondási be tellyesednek.

len-mondás jelérül és a' lélek által-járó tőrről. Most mind a' kettőnek példája meg irattatik. Mert igy szokot lenni, hogy a' kereszttől (az az, a' nyomoruságokról) igével tett prædikátziót, mindgyárt a' valósággal vagy a' létel-szerént való kővessé. Ez igéket hallottuk a' vén Simeontól: *Ez jelül tétetet, mellynek ellene-mondanak.* Most magyarázattya adattatik az Angyaltól: *Leszen hogy Herodes keresse a' gyermeket hogy el-veszesse.* Kemény ellen-mondás volt ez a' Kristusra tekintve, és éles tőr a' bóldog szűz Máriára nézve, ki sok-féle nyomoruságokat látot az útban és Egyiptusban. E' pedigh a' História mivel-hogy felette igen méltó meg tartásra, leg-főbb részeit rövideden meg-magyarázzuk.

1. Az Angyalnak Jósefnek álmában való meg-jelenése.

Meg-irattatik pedig I. Az Angyalnak meg-jelenése, vagy a' Jósefnek álma. Mert a' Máguſok meg-térvén országokba. *Imé! Az Urnak Angyala meg jelenék Jósefnek álmába.* Lőtt e' meg-jelenés nem fel vőtt látható ábrázatban, se kivől formált, meg-gondolt szóban, mert ezek a' vigyázókon és nem az aluvókon szoktak meg-történni: hanem az ember elméjébe öntetőt képek, ábrázatok-által, mellyek az Angyalt mind jelen lenni, s-mind szólni jelentették, miképpen Jákób Pátriárka látta a' laytorját álmában ábrázolás-által, melly szíve szemeinek mutattatot vala meg, Gen. 28. v. 12.

Az Isteni jelenéseknek négy nemei.

Mert, a' mint *Abulensis* írja, quæst. 2. cap. 9. 3. Reg. & quæst. 55. in Matth. négy nemei vannak a' jelenésnek. 1. *Ocularis, szem-látomás-szerént-való,* mikor az Istennek Angyala bizonyos ábrázatot veszen-fel magára, és abban láttatik-megh, a' minémű példát olvasunk, Gen. 18. v. 1. Jud. 6. v. 12. cap. 13. v. 2. & 9. 2. *Vocalis, szózat-szerént-való,* mikor a' jelenés csak szóval vagyon vigyázó emberhez, a' míképpen szólla az Isten az Israelitáknak a' Törvény kiadásakor. 3. *Intellectualis, Értelem* vagy *elme-szerént-való,* mi-

kor

kor az Istẽ valakinek elméjét fel-emeli és el-változtattya a' természet felet való dolgoknak értésére, mely szokot leni rész-szerént *elméber-való el ragadtatás-által* a' szent Pál példájával, 2. Cor. 12. v. 2. rész-szerént *el-ragadtatás-nélkül*, az Illyés Proféta példájával, 2. Reg. 3. v. 15. seqq. 4. *Imaginária*, *Abrázolás-szerént való*, melly álomban álom-által szokot lenni, mikor az Isten se a' külsõ érzékenségben, se az embernek értelmében, elméjében nem cselekedik, hanem a' gondolatba bizonyos ábrázatokat önt-bé, és azok által nyilatkoztattya-ki akarattyát.

Es illyen vólt e' jelen-való jelenés, úgy mint a' melly álomban mondatik hogy történt, azért-is semmi nem vólt egyéb, hanem Istenes álom, mellyben Józsefnek, midõn alunnék, láttatot az Angyal meg-jelenni.

Az álomról való tanitás.

Es igy itt alkolmatosságúnk vagyon, hogy valamit mondgyúnk az álomról, melly közönséges-képpen így oszlattathatik-el, hogy *vagy természet-szerént-valók*, bolgók semmit nem jövendölõk, mellyek a' lehelleteknek, spirituſoknak hányattatásából származnak, mellyeket bolondság meg-tartani, vagy azoktól fügeni, a' bölcs Prédikátor és Syrák mondása-ként, Eccl. 5. v. 6. *A' hol sok álmok vannak, igen sok hivságok-is vannak, és számlálhatatlan beszedek: te pedig az Istent fellyed.* Syr. 34. v. 1. seqq. *Az álmok fel-fualkodtattyák a' balgatagokat: vagy bizonyosok* és valamit jövendölõk, mellyeknek közönséges képpen három nemei számláltatnak.

Három nemei az álmoknak.

Mert adatnak *álmok 1. Természet-szerént-valók*, mellyek származnak *rész-szerént* a' nappali látott és cselekedett dolgokból: *rész-szerént* a' nedvességekbõl és a' temperamentomokból, (az az, *a' négy minemüségek egyenlõségébõl*): *rész-szerént* az elménck indulattyából: *rész-szerént* a' *jövendöléſnek* vagy meg-érezésnek kivált képpen-való erejébõl, melly a' jövendõ történeteket meg-érzi: Hon-

Természet szerént való álmok.

nét az illyen álmok kivált-képpen eleve meg-érzö álmoknak neveztetnek.

Eördögi álmok.

2. *Eördögiek*, mellyek az emberekre az ördögtöl bocsáttatnak, vagy az elmék meg-rettentésére, vagy bújaságra-való fel-indításra, vagy a' hamis Isteni-tiszteletben-való meg-erösétésre és valami egyéb ártalmas végre, a' minémüekkel az eretnek Enthúsiásták szoktak meg-csalattatni. Nem olly igen nehéz pedig azokat meg-választani. Mert a' mellyek 1. Ektelenek. 2. Bizontalan értelmüek, vagy két-képpen érthetök. 3. A' szent irásokkal ellenkezök, és 4. Gonoszra kisztetök, azokat minden kételkedés-nélkül ördögi álmoknak kell tartanunk.

Istenieki, vagy Istenszerént valok.

3. *Istenesek, vagy Istenieki*, mellyek az Istentöl eszköznélkül, vagy az Angyalok szólgálattya-által bocsáttatnak az emberekre az Isten akarattyának meg-jelentésére, vagy a' következendöknek meg-jövendölésére, eleve meghmondására. Ezek-ha *a' jelentésnek módgyát* tekínted, *vagy elmélkedés-szerént valók* és világosok, *vagy kételmü-értelmüek* és mesékkel bé-takartattak. Ha *magát a' dolgot* meghgondolod, az Isten az álmok-által vagy rettegtet, meghrettent, mint az Abimeleket, Gen. 20. v. 3. és a' Lábánt, ibid. cap. 31. v. 24. vagy vigasztal, mint Józefet, Matth. 1. v. 20. vagy tanít, mint a' Máguſokat, Matth. 2. v. 22. és itt Józefet: vagy-következendö dicsöségröl jövendöl, mint Józefnek, Gen. 37. v. 7. vagy gyalázatról, mint a' sütök Mesterének, Gen. 40. v. 16. vagy nagy dolgok viselésére fel-indít, mint Gedeont, Jud. 7. v. 13. seqq. vagy titkokat jelent-meg, mint Jákóbnak, Gen. 28. v. 12. vagy valami kivált-képpen-való dolgot igér, mint Salomonnak, 1. Reg. 3. v. 5. vagy az emberi dolgok következendö változáſit, ki-menetelit mutattya-megh, mint Abrahámnak, Gen. 15. o. 12. Faraónak, Gen. 41. v. 1. seqq. Nabukodonozornak, Dan. 2. & 4. Melly példákból világoson ki-tet-

tzik,

ezik, hogy minden kételkedés-nélkül, az Istentől sok álmok bocsáttatnak az emberekre, mellyek igen bizonyosok, és meg-ismértethetnek. 1. *A' dolgokból*, ha titok dolgok, és az Isten igéjével nem ellenkeznek. 2. *A' végekből*, ha az Istennek dicsőségére és az Anya-szent egy-háznak használattyára igazgattatnak. 3. *A' meg jelentés módgyáról*, ha az embernek lelke kivált-képpen meg-indúl és valósígban meg tapasztallya magában, hogy Istennek erejétől indíttatik, mellyet kétség nélkül Jósef meg-érzett volt magában, s-azért engede mindgyárt az Isten parancsolattyának. *Mi* pedig illyen álmokat se ne kéjjünk, se ne várjúnk, se vakmerő-képpen magúnknak ne tulajdonítsúnk, hogy a' Sátántúl meg-ne csalattassúnk, ki tudgya magát világosság Angyalává változtatni, 2. Cor. 11. v. 14. Minékünk igénk vagyon, melly lucerna, lámpás, vagy szövétnek, 2. Pet. 1. v. 19. úgy hogy azon-kivől semmi álmok-nélkül nem szükölködünk.

Ha illik álmot kérni és azokat megtartani vagy azoktól fúgni.

Régenten ugyan az Isten álom-által szóllot, Num. 12. v. 6 most pedig bennünket a' Fiához küld, Matth. 17. v. 5. Hebr. 1. v. 1. a' Törvényhez és a' Bizonysághoz, Esa. 8. v. 20. a' Móyseshez és a' Próférákhoz, Luc. 16. v. ult. Azokáért nem az álmokra, hanem a' szent Irások olvasására hagyattatúnk figyelmezni, 1. Tim. 4. v. 16.

Mind-az-által nem mindenestul meg-tiltatott, vagy alkolmatlan az álmoknak meg-tartása, fő-képpen azoknak, a' mellyek 1. A' testnek állapattyát jelentik-megh. 2. gyakorta elő-kerülnek. 3. valami igazságot jelentnek-meg. 4. jóra serkentnek-fel, vagy 5. valami veszedelmet hirdetnek. De azért mindenkor meg-kell látnúnk, hogy azokban babonások ne legyünk, mellyet meg-tilt az Úr, Lev. 29. v. 26. & Deut. 18. v. 10. Mert vak merőségh mindeneket fel hánni: Vétkes szorgalmatosság, a' következendőket akarni tudni: babonaság dolgait az embernek

az álmok-

az álmok-szerént rendelni, oſtobaságh magát hivságos gondokkal-fonnyaſztani. Az-okáért, ha jó ſzerencsés állapat igértetik az álmok-által, fel-ne fuvalkodgyúnk: ha roſz állapat, kétségben ne eſsünk, de amazokat kérjük, ezek el-távoztatásáért pedig köngörögjünk és magunkat mindenekben az Iſtennek akaratyára hadgyuk.

2. Az Iſteńek elere-intéſe.

II. AZ Iſtennek eleve-intéſe. Herodes minek-utánna meg-hallotta a' Máguſoktúl: hogy a' Sidók Uy Királlya ſzületet vólna, mindgyárt leſt vete, és a' kis gyermekek meg-ölettetéséről gondolkodék. Látta azt a' *ſzivek-látó Iſtene*, azért az Angyal-által már meg-ínti Jóſefet, mondván: *Kelly fel es fuſs Egyiptusba.* Jeles példája az Iſten jó-vóltának: *Herodes* dühösködik, *Jóſef* aluſzik, de az *Iſten* vigyáz és őriz. Történik gyakorta, hogy teſti bátorságban éllyünk, mikor a' veſzedelem el-közelget. Az Iſten pedig az, a' ki ſtrását-áll, vagy vigyáz érettünk, midőn az ellenség felől semmit nem tudúnk. Mert, *Nem ſzunnyadoz ſem nem alſzik, a' ki Iſraelt őrzi*, Pſal 121. v. 4. Sokan vannak, a' kik magokat ellenünk vetik, és a' lelkünket keresik: de bizzatok az Urban: ő meg-cselekeſzi, Pſal. 37. v. 5. Ha mi el-aluſzúnk, ő vigyázni fogh. *Tekintsetek-meg fiaim, és tudgyátok-megh, hogy ſenki a' ki az Urban bizot, meg-nem ſzegyenúlt*, Syr. 2. v. 11: *tudgya az Iſten félőket a' kesertetből meg ſzabadítani*, 2. Pet. 2. v. 9. Ő az Immanuel, a' ki ki-mégyen velünk, lakozik bennünk, vigyáz érettünk: azért kicsoda leſz vagy lehet ellenünk? Ha meg-ſokaſodnak az ellenségink, mi mind-az-által bátorságban aludgyúnk: mert, *az Ur meg-tart minket*, Pſal. 3. v. 6. Sok eſzközi vannak néki, mellyek-által az ellenségink kezéből meg-tud bennünket ſzabadítani. 1. *Bölcseségével* él, a' titkos tanácsokat meg jelentvén, hogy annál jobban meg-ójuk magúnkat. Bizonyság ebben az Illyés Próféta, 1. Reg. 17. v. 2. Eliſæus, 2. Reg. 6. v. 12. és e' jelen való

textus-ban Jóſef. 2. *Gondviſelésével*, bizonyos eſzközöket irván elönkben és meg-íntvén bennünket: Gyakorta leſelkednek utánnunk az ellenségink, de az Iſten Egyiptuſt meg-mutattya, a' holot bátorságoſon lappaghatunk, meg maradhatunk. Mikor az éhség el-jöt vólna, Abrahamnak az Ur más földre hagya menni, Gen. 12. v. 10. Mikor Saul Dávidot üldözné, a' barlangot meg-mutatá néki hogy ott el-reyteznék, 1. Sam. 22. v. 1. Mikor Herodes ſzent Péternek halálára igyekeznék, az Urnak Angyala meg-óldá a' lánczokat, Act. 12. v. 7. 3. *Hatalmaſságával*, meg-ſzégyenítvén az ellenséginket és meg-ſzabaditván a' hiveket. Mert meg hallottuk hogy Jóſef a' Jeſuſocskával meg-tartatot és Herodes meg-ſzégyenítetet. Könyü az Urnak vagy vakſággal meg-büntetni, 2. Reg. 6. v. 18. vagy akadált csinálni, 1. Sam. 25. v. 27. hogy meg-tartaſsék az Eccleſia. Bízzunk az illyen kegyes és hatalmas Urban, és felettéb ne félljünk ellenséginktül. Am bár legyenek ravaſzok: bölcsebb az Iſten. Gondollyanak gonoſzt, gondot viſel az Iſten: Bocsáſsák el a' hadakat, az Iſten hadakozni fog érettünk, hogy bátorságoſon meg-ſzabadullyunk és vigaſsággal legyen győzedelmünk.

III. A' Joſef engedelmeſsége. Ugyan azon éyjel, vévé a' gyermeket az Annyával, és el-méne Egyiptuſba. Nem késék ſokat, nem tanácskozot az okoſsággal, a' parancsolat értelme-felől ſem diſputált, hanem eggyügyüképpen és alázatoſon akart engedni: Nem kéſelhette-meg ötet a' gyermeknek gyenge, nem az annyának erötlen, nem az útnak hoſzſzú vólta: Nagyob bőcsi vólt ő nála az Iſten parancsolattyának, hogy ſem mint az okoſságh tanácsának, vagy a' teſt tuſakodásának, vagy pedig a' következendő kárvalláſnak, veſzedelemnek. Mert a' Kriſtus tanitványit ſemmi inkáb nem illeti az engedelmeſségnél, úgy-mint melly jobb minden áldozatoknál, 1. Sam. 15. v.

3. A' Jóſefnek engedelmeſsége.

Ezt követsük.

22. Azért, a' mik a' szent Irásokban előnkbe adattatnak vagy hívésre, vagy cselekedésre, azokat ne fügeszszük az okosságh mértéke istápjára, hanem a' szívünk igaz alázatosságában cselekedgyük-meg. Gondolhatsza megh Abrahámot, a' hívők Attyát. Ennek parancsolat adatot volt, a' fia meg-áldozásáról, a' kibe mind-az-által meg-kellet áldattatni a' földnek minden nemzetségimek, Gen. 22. v. 2. 18. De ő a' reménség-ellen a' reménség-által hit, Rom. 4. v. 18. és az Istennek akart inkább engedni, hogy sem mint az ő gondolatit követni. Igy a' szent Páli-s nem kérdet tanácsot a' testől és a' vértől, Gal. 1. v. 16. Hanem az Isten akarattyában alázatosón meg-nyugott. Vayha Eva-is azt cselekedte volna a' Paradicsomban; hogy ne szenvednénk mindnyájan most-is az engedetlenségh büntetését! O ha el-távoztatta volna a' Sátánnal-való beszélgetést, hogy ne kelletet volna a' Kristusnak Egyiptusba futni! Annak-okáért mi az engedelmes Jósefet követsük; Ugy lehetünk bizonyosok az Isten kegyelme felől. Ha ugyan szám-kivettetünk-is: az Urtól el-nem hagyattatunk. Megh-mutattya bátorságos lakásunknak helyét: gondot viselá' szükségesekről és haza-hoz dicsőséggel. Mert soha jutalom-nélkül el-nem bocsátotta az engedelmeseket. Azért, ha a' test ellenkezik, el vonszon a' világ, meg-késleltet-is a' Sátán; semmit ne gondollyunk. Legyen nagyob nálunk a' parancsoló Istennek méltósága, hogy sem minden akadályoknak sulyossága.

4. A' Kristusnak futása.

IV. A' Kristusnak futása. Oh csudálkozásra méltó dolog! *Annak*, a' kinek színe előt el-futa a' föld, Apoc. 20. v. 11. a' kinek feddése-előt el-futának a' vizek, Psal. 104. v. 7. egy halandó féregnek fényekedése és kegyetlensége-előt kell futni! *Annak*, a' ki az Israelitáknak ki-hagyot vala futni Egyiptusból, nagy hertelenséggel kell Egyiptusba futni! *Annak*, a' ki alígh jőt vala a' tulaydoni-kőzzé, sza-

bad-akarattya-szerént-való szám-ki-vetést kell fel-venni! *De*, szűnnyél-megh csudálkozni: nem vak-szerencsétől, vagy heában lőtt az, nem félelemből, se erőtlenségből futot. Terhes okai vannak annak, mellyek külömb-külömb-féle tanuságokat és intéseket foglalnak magokban.

Miért futot a' Kriſtus?

Mert futot 1. Hogy értenünk adná, hogy mi futottak és a' Paradicsomból ki-buydoſtak vagyúnk, kiket az ő futásával a' mi örökké-való hazánknak akart meg-adni. 2. Hogy mind igaz emberségét, s-mind pedig ki-ürétet állapattyában való alázatoſságát meg-mutatná, melly könyörületeſségre való hayláſa, nem hatalmaſságának fogyatkozáſa vólt. 3. Hogy az Eccleſiának és a' kereſztyéneknek állapattyokat ki-képezné, kiket az ördögnek gyülölsége és a' világh üldözéſe mindenkor követ. Mert a' Kriſtuſſal gyakorta futnúnk és ſok nyomoruságokat kell ſzenvednünk. *Mert az Iſten az ő Szenteinek ſe háboruságokat, ſe gyönyörüſegeket ſzüntelen valókat nem enged e' földön*, azt mondgya Arany ſzáju ſzent János. *Nam Deus Sanctos ſuos neq; tribulationes, neq; jucunditates ſinit habere continuas.* 4. Hogy nékünk példát adna a' békeséges-türéſre, midőn ő, mindeneknek Ura lévén, ſok ſzerencsétlenségeket, nyomoruságokat engedelmes ſzível el-ſzenvedet. 5. Hogy ez ő országa módgyát árnyékozná, melly nem jó úgy, hogy valaki eſzébe vehetné, ſe nem áll külső fényeſségbe, pompában, de gyakorta meg-vettetnek látzik lenni a' világon. 6. Hogy annál jobban ſzenvedhetne eggyüt a' futottakkal és ſzám-ki-vetettekkel. 7. Hogy a' Herodes büntetését ſzernyűbbé vagy kegyetlenbbé tenné. Megengedi néki hogy dühöskődgyék, ſe nem mindgyárt bünteti-meg, hogy *kéſedelmeſségét a' büntetés nagy vóltával fizetné-meg.* 8. Hogy meg-jelentené, hogy a' pogányokkőzőt-is akarná az ő országát rendelni, és az Evangéliomot ſzéllel hintegetni. 9. Hogy meg-tanítaná, hogy a'

S. Chryſoſtomus.

törvény vagy a' szokot rend-szerént való eszközöket nem kellene meg-utálni. Mert nem kell az Istent késérteni, vakmerő-képpen sem kell a' veszedelmet szeretni. Igy szól Arany szájú szent János: *Hoc nobis reliquit exemplum, ut fugiente Domino, fugere indignum non putet servus.* az az; *E' példát hagyá nékünk, hogy az Úr futván, a' szolga ne alítaná illetlen dolognak lenni a' futást.* Chrys. Ser. 151. Ha az üldözés *személy szerént* való, és nem közönséges, szabad a' futás, a' Kristus intés-szerént, Matth. 10. v. 23. és mind e' jelen-való, s-mind a' szent János irásában megh iratot példa-szerént, Johan. 6 v. 15. & cap. 8. v. ult. Kihez hozzá-adgyuk szent Dávidét, 1. Samuel. 19. v. 12. Illyését, 1. Reg. 17 v. 3. Szent Pálét, Actor. 6. v. 24. 30. 2. Cor. 11. v. 33. Szent Péterét, Actor. 12. v. 17. Polycarpusét Eusebiusnál, lib. 4. c. 15. Athanásiusét, Socratesnál lib. 3. c. 13. & lib. 4. c. 20. Szent Ambrusét az ő életéről Paulinusnál, és az Arany szájú szent Jánusét in Tripart. lib. 10. c. 13. Ha pedig az üldözés *közönséges*, meg-kell maradni és a' farkas-előt nem kell el-futni, hogy a' juhok pásztor-nélkül lévén, vagy prédára ne legyenek, vagy a' szomoruság miatt el-ne bágyadgyanak, epedgyenek.

Az üldözésben jobb el-futni, hogy sem mint meg-tagadni.

Miér futot Egyiptusba?

Továbbá, hogy Kristus Idvözítönk nem más földre, hanem Egyiptusba futot, az-okáért lött, azt mondgyák a' réghiek. 1. Hogy az által igaz Messiásnak jelentené magát lenni, a' ki az ő népét a' testi-bátorságnak Egyiptusából, a' pokólbéli Faraonak kezéből, meg-akarná szabadítani és az igéretnek földére bé-vinni. 2. Hogy egy orvossággal Egyiptusnak tiz csapásit meg-gyógyítaná, és mindé büntetéseket és a' Törvénnek átkait ő reája vettetteknek mutatná lenni. Mert ugyan csak ez okáért ment által azokra az helyekre, a' holott a' Synai hegyről a' Törvény ki-adatot, a' holott a' pusztában az Ertz kigyó fel-emeltetet, a' holott elöször a' Húsvéti bárány a' pusztétó An-

tó Angyal-ellen meg-őletet. 3. Hogy a' nép, melly annak előtte őldőzője vólt az első-szűlőt népnek, őrizője lenne az első-szűlőt Fiúnak. 4. Hogy megh-jelentené, hogy a' tulaydoniba jöve, de az övéi bé-nem fogadák őtet, Johan. 1. v. 11. es az-okáért végtére az ő Evangéliomával a' pogányokhoz vólna menendő, melly már bétellyesedék, a' mint az Apostolok cselekedeti könyvében ólvassuk, Actor. 13. v. 26. 5. Hogy a' Sidók hitetlenségét a' pogányok hiti-által meg-feddené. Mert, *Dominum suum, quem Judæa fugaverat, Ægyptus obsequenter accepit, ut Ecclesiam Synagogæ, Judæis gentes anteponendas in fide suam panderet per figuram.* Az Urat, *kit Judæa kerget vala, Egyiptus engedelmesen fogadá, hogy az Anya-szent-egy házát a' Synagogánál, és a' pogányokat a' Sidóknál, a' hitben, fellyeb-bőcsülne, és a' magá-ét példa-által ki-terjesztené*, melly igék *Szent Kryszologusnak* igéi, Chrysolog. Ser. 151. 6. Hogy a' halál szerző bálványokat el-hánná, rontaná, az Esaiás Próféta jövendő-mondása-szerént: *Imé az Ur fel-jő a' könyű felyhőben, és Egyiptusba megyen, és meg-háborodnak az Egyiptusnak bálványi az ő színe el-tt, és az Ægyiptus szíve meg-eped ő benne*, Esa. 19. v. 1. Melly okot meg-illet Autor Imperf. Oper. in Matth. 7. Hogy bé-tellyesednék az Oseás Prófétának jövendő-mondása: *Egyiptusból hittam az én fiamot*, Ose. 11. v. 4. Melly igékkel kettőre néz a' Próféta: 1. *Az Israelnek*, 2. *A' Krisztusnak* Egyiptusban-való lakására. *Amazt* a' Próféta betűje, *ezt* a' szent Méthe igéi beszélik-meg. Mert az Israel Krisztus példája vala, és az Istennek szerelmes fia-is vala, (ki felől az Ur Móysesnek Faraó előt így hagya szóllani: *En első-szűlőt fiam az Izrael,*) Exod. 4. v. 22: ki a' Kanaán földében szűletet, és annak utánna Egyiptusba üzettetet, melly mint egy csőcs-szopásnak és gyermekségnek ideje vala, míg, Istentől hivattatván, ismét ki jöne: Ugy a' Krisztus-is az Istennek eggyetlen egy

szülött Fia, a' Kanaán földétben születtetvén, Egyiptusba futa, és ott csecs-szopásának egynehány esztendejét mulatá-el, míg az Istentől viszontag ki-hivattatnék. Annakokáért, mivel-hogy az Israel Kristus Idvözitönknek árnyéka vala, és a' mik a' tagokon meg-történtenek, a' szorosan-való eggyesülésért, a' főre igazán alkolmaztatnak, innét Oseásnak ugyan azon Profétziája bé-tellyesedetnek nem méltatlanúl mondatik a' Kristusban.

[*Nem csupa alkolmaztatás ez, a' mint Janseniusnak tettzik, hanem igaz jövendö-mondás, mert ez Irás akkor mondatik, hogy bé-tellyesedet, mikor Kristus Egyiptusba futot. Más pedigh a' bé-tellyesedés, más a' csupa példázás és alkolmaztatás. Kemnitzius in harm. pag. 264. négy módon jedzette-fel az Irások jövendö mondásinak be-tellyesedését.* [1.] *Midön meg lészen, a' mi egy általlyában és rövideden értetik a' jövendö-mondásban, úgy-mint Szent Matth. 1. v. 23.* [2.] *Mikor valami hasonló dolog leszen meg, a' melynek atya-fiusága vagyon az el-mult dologgal, úgy-mint Rákelröl.* [3.] *Mikor a' jövendö-mondás közönseges, azt akar mi kivált-képpen-való példákhoz hozzá alkolmaztathatni, úgy-mint Szent Matth. 15. v. 7. &c.* [4.] *Mikor vagy a' fön, vagy a' tagokon, vagy mind a' kettön be-tellyesedik a' jövendö-mondás, úgy-mint Oseásnál 11. v. 1.*]

5. A' Kristusnak szám-ki-vetése.

V. A' Kristusnak szám-ki-vetése. Mert ugyan azon-által, hogy hazájából el futot, szám-ki-vetett lön, hogy minket szám-ki-vettetteket a' Paradicsomba és az örök életre viszsza-vinne. Két szám-ki-vetésnek neme adattatik pedigh elönkbe a' Szent Irásokban. Az eggyiket *Halálosnak*, a' másikat *Elönek* nevezik a' Theologusok. *Halálos* szám-ki-vetés vala, a' mi első atyáinknak szám-ki-vetése, kik a' Paradicsomból ki-üzettetvén az esetért, szám-ki-vetésben kéntelenitettek lenni, és végtére osztán a' szomorú halál-alá vettetének. Mindnyájunkat azon

Kettö a' szám-ki-vetés, Halálos és élö vagy élet-szerént való.

Horatius: *Omnes eo-*

állapat

állapat sebhet, és innét származott a' hivek örökké-való szám-ki-vetése, úgy mint Abrahámnak, Isáknak, Jósefnek és az egész Israel népének.

Az Elő szám-ki-vetés a' Krisztusé, a' ki futván minékünk az életet meg-szerzé, és a' mi szám-ki-vetésünk nyavalyáit meg-enyhíté. Mert ha ugyan ki-üzettetünk-is, a' Krisztus vezérünk: Ha Szent Felsége meg-szenvedte érettünk a' szám-ki-vetést, miért nem akarnánk ő véle ideigh szám-ki-vetésben lenni?

Terra Dei est, & ubiq; sumus sub tegmine cæli
Exulis auxilium, qui fuit exul, erit.

Az az:

Istené a' föld, azért az égh-alat légyünk akar holott
A' szám-ki-vettetnek mindenüt segitsége lesz, a' ki szám-ki-vetet volt.

E' vigaszta lásban pedig csak azoknak vagyon részek, a' kik igaz és nem szín-mutató szám-ki-vettettek.

Az igaz szám-ki-vetéshez pedig, a' Krisztus példájával, szükséges. 1. *A' futás szükséges-volta.* Mert nem kicsíny, vagy semmire kellő okokból ment-el Jósef, de Istennek parancsolattyából és a' veszedelem kénszerétéséből. Annako-káért nem kell szám-ki vetteteknek tartanunk, a' kik, vagy túnyaságból, vagy vásotságból, vagy alkolmatlan (időnek előtte-való) félelemből, el-hadgyák hivatallyokat. 2. *Az engedelmesség alázatossága.* Jósef halván a' parancsolatot, magával sokat nem tanácskozott, hanem éyjel fel-kelvén, mindenét el-hagyá: Ugy az igaz szám-ki-vettettek nem igen gondolnak a' földiekkel, nem tettetik ideig hogy testi javokat el-vigyék, hanem készek ki-menni es a' Krisztusért válamit szenvedni. Igy mikor Abrahámnak mondatik vala, Gen. 12 v. 1. *Menny-ki*, mingyárt ki-méne, noha nem tudgya vala hova kellene menni. 3. *A' Krisztusnak es az Annyának társasága.* Jósef nem akart

dem cogimur: Omnium Versatur urna, serius, ocyus sors exitura, & nos in æternum Exilium impositura cymba. Az az Minnyájan azon egy helyre kenszeritetünk: koporsó készétetik minnyajúnknak későn, vagy hamar el-folyálattatunk, életünk, beültetvén bennünket az örök szám-ki vetés csólnakában, lib. 2. Car. od. 3.

Négy tulajdonsági az igaz szám-kivetésnek.

kart maga ki-menni, hanem a' gyermeket és az Annyát mágával vitte: Ugy a' Kriſtushoz ragaſzkodgyanak, a' kiknek ſzám-ki-vetéſbe kell menniek: az Anya-ſzent-egyházat köveſsék, a' kik bátorságoſon kévánnak menni. Ezek a' hív úti-társak, sőt vezérek, kiket követni nem annyíra ſzám-ki-vetéſbe menni, mint bóldogúl élni. Mert, *Omnia habet, qui Chriſtum omnia habentem habet. Mindene vagyon annak, a' kinél a' mindenekkel biró Kriſtus vagyon,* Szent Agoſton mondáſa-ként. Ez illyen ſzám-ki-vetet a' ſzent Dáviddal azt mödgya, az 73. Sólt. v. 29: *El fogyatkozzék bár az én teſtẽ és az én ſzívẽ, mind-az-által az én kőſziklã és az én réſzem (örökségem) vagy ô Iſten mind örökké.* 4. *A' ſzenvedés, vagy a' türés jelen-léte.* Jóſef engedelmes ſzívvel ſzenvedte, mikor Egyiptuſba a' bálványozó és meſzſze földre kelleték néki menni. Igy elégedgyünk-meg mi-is és türéſſel ſzenvedgyük, ha alá-való, roſz és bántáſunkra, nehézségünkre ſzólgáló ſzálláſunk történik. Mennél többet ſzenvedünk, annál jobb (nagyob) léſzen jutalmunk. Mert az igaz ſzám-ki-vetés ſoha nincs az Iſtennek ſegitsége és élő vigaſztalás-nélkül.

A' Kriſtuſt és az Eccleſiát követni nem ſzám ki-vétés, hanem bóldog élet.

Ide ſzolgál [1.] *Az úti-kölcségnek adáſa.* Nem hagya az Ur Jóſefnek fel kelni, hanem minek utánna ajándékot vet vólna a' Máguſoktúl. Bízzál azért: A' ſzükséges táplálásról gondot viſel az Ur. Elébb öntenének a' kőſziklák vizet, és hoznának a' hollók eledelt, hogy ſem mint az Iſten-félők el-hagyattatnának az Iſtentől. [2.] *Az ellenségeknek meg-csufoláſa.* Herodes a' róka ſok hálókat vetet vala a' Kriſtuſnak: de meg-ſzabadúlt azokból. Mert, *a' ki mennyekben lakik meg-neveti őket,* Pſal. 2. v. 4. El-bocsáttya az ő Angyalit, hogy tábort járjanak környülünk, Pſal. 34. v. 8. Azért ne fély, többen vannak velünk, hogy ſem vélek, 2. Reg. 6. v. 16. [3.] *A' ſzállás el-kéſzétéſe, rendeléſe.* Minek-előtte Herodes dühösködni kezdet vólna, már

Négy rendbeli vigaſztaláſi az igaz ſzámkivettetnek.

megh-

meg-kéſzétetet vólt Egyiptuſban a' ſzállás. Azért miért félnénk? A' réghi haylékúnkból ki-ũzettettũnk-é? Az Iſtenben bizzúnk, a' ki már máſt kéſzítet elõttũnk. Mert az Ur-é a' fõld, a' ki kõnnyen mutat bátorságos bé-fogadáſt. Tudta ezt Szent Balás, ki meg-kérdetvén, holott laknék ſzám-kivetésében? Kegyeſen ezt felelé: *Aut in cœlo, aut ſub cœlo. Vagy az égben, vagy az égh-alatt.* Végezetre [4.] *A' csudálatos meg-ſzabadítás.* Jóſef ezt hallá az Angyltól: *Légy ott a' míg̃h mondom néked.* Azért a' Kriſtuſnak ſzám-ki-vetéſe nem vólt õrõkké-való. Haza-hivattaték Egyiptusból, és *meg-hóltak a' kik kereſik vala a' gyermek lelkét.* Annak-okáért békeséges tũrésben bírjuk a' lelkeinket, Luc. 21. v. 19. Legyũnk álhatatoſok a' ſzám-ki-vetésben, míg minékũnk-is é mondaſsék: *Surgite & redite, Kellyetekfel és jõyjetek haza.* Mert léſzen olly idõ, mellyben a' ſzomoruság õrõmre fordúl, Johan. 16. v. 20. El-jõ a' nap mellyben meg-halnak az ellenségink. El-kõzelget az óra, mellyben a' mi ſzám-ki-vetésũnkbõl haza hivattatúnk és az õrõk életbe és a' hazánkba által-vitettetũnk, a' holot õrõkké-való léſzen maradáſúnk, és lakáſúnknak felette nagy gyõnyõrũsége és a' bóldog gyõnyõrũségnek õrõkké-valósága; *a' hova vigyen bennũnket ſzám-ki-vetetteket, a' bóldog ſzám-ki-vetet Jeſus Kriſtus, kinek az õ ſzám-kitéſéért és minden jó-tetéteményiért légyen õrõkké-való dicséret és hálá-adás,*

AMEN.

Evangéliom

VIZKERESZT UTAN I. VASARNAPRA SZENT

Lukáts 2. az 42. v. szintén à végig.

A' TEMPLOMBAN TANITO KRISTUSROL.

42. ÉS mikor Jesus tizen-két esztendős lőtt vólna, felmenvén ők Jerusálembe az innep napnak szokása-szerént:

43. És el-végeződvén à napok, midőn viszsza-térnének, elmarada à gyermek Jesus Jerusálemben, és eszekbe nem vévék à szűléi.

44. Vélvén pedig őtet az úti-társaságban lenni, menének egy napi útat, és keresik vala őtet à rokonok és ismerők-közőt.

45. És megh-nem találván viszsza-térének Jerusálemben keresvén őtet.

46. És lőn harmadnap után meg-találák őtet à templomban à Doctorok közőt ülve, halgatván és kérdezvén őket.

47. Almélkodnak vala pedigh mindnyájan, a kik ötet halgattyák vala az ő okosságán és feleletin.

48. És látván csudálkozának. És monda az Annya néki: Fiam, miért cselekedtél igy velünk? Imé az atyád és én bánkodva keresünk vala téged.

49. És monda nékik: Mi dologh hogy engem kerestek vala? Nem tudgyátok valaé, hogy azokban kell nékem foglalatosnak lennem, mellyek az én Atyám-é?

50. És ők nem érték az igét, mellyet nékik szólla.

51. És alá-méne véle és jöve Názáretbe: és engedelmes vala nékik. És az annya ez igéket mind szivébe tartya vala.

52. És Jesus nevekedik vala bölcseségben és időben és kedvességben Istennél és embereknél.

PRÆDIKATIO.

GEDEON Herczeg è regulát szabta vala az ő vitézi eleibe, Judic. 7. v. 17. A' *mit láttok engem cselekedni, azt cselekedgyétek.* Mert méltó dologh, hogy a' Fejedelmet a' hada kövesse és az ő példája-szerént cselekedgyék. *Imé pedig*, Minékünk-is Fejedelmünk vagyon! El-jöt a' világra a' menny ei Gedeon, hogy érettünk és minékünk hadakoznék. Azért azon parancsolatot adá mi-

A' Krístus példájat kell követnünk.

nékünk-is, és mint egy második Gedeon viszontagh elő-beszélli: *A' mit láttok engem cselekedni, ti-is azt cselekedgyétek.* Mert *minden Krisztus cselekedetinek, mi oktatásunknak kell lenni.* Azért mindenekben ő reája kell néznünk és ötet követnünk, mint a' hitnek vezérét és végezőjét, Hebr. 14. v. 2.

A' hitnek á Krisztus vezére, kalaúzza.

Es ez-okáért a' mai szent Evangéliomot annál nagyob áítatossággal illik halgatnúnk; Mert abban a' Krisztusnak első cselekedete irattatot-meg, tudni-illik mi módon tanítot a' templombã és maratt-meg azokban, a' mik az ő mñeyei Attyá-é, tizenkét eszendős gyermek lévén.

A' Romaiak sók csudákat gõdoltanak-ki, mellyeket Krist' gyermekségébẽ cselekedet, úgy mint hogy viaszból rõpülló madaracskákat és járó ẽberecskéket csinált vólna, a' mint *a' Krisztus gyermekségéről írt könnyvben* beszéllik. De a' szent Irás semmi ollyan dologról nem emlekezik, meg elégedvén ez eggyetlen-egy csudával, mellyet ma elõnkben ád megh-gondoláſra. A' miképpen azért ez ideig a' Krisztust mint istálóban születtetett, a' Máguſoktól imádtattatt, és Egyiptusban szám-ki-vettettet, meglättuk: azon-képpen most mint templomban, tanítót meg-szemlélgettyük, és minékünk-is mit kellessék cselekednünk, meg-tanúllyuk, hasznos léſzen, ez íntés, főképpen az iffiuságnak, melly haylandó lévén hanyathomlok megyen a' gonoszra.

Szent Dávid e' kérdést támaszttya, Psal. 119. v. 9. Mivel jobbíttya-meg az iffiú az ő útát? Es meg-felelvén, mond: *A' te beszédid meg-őrizésével.* A' miképpen pedig az Istennek mondási; úgy a' Krisztusnak cselekedeti-is tanítnak és az iffiúnak útát meg-jobbíttyák.

Propositio, vagy a' tanitásra fel-vet dolog.

E' jelen-való Evangéliomnak magyarázattyát azért egyedül oda igazíttyuk, hogy *a' mik a' Krisztus példájában követésre elõnkbe-adattatnak, azokat az igékből hiven ki-szede-*

gessük.

A.M.N. MUZEUM KÖNYV-TÁRA

geſsük, hogy így mi-is nevekedgyünk kegyeſségben az Iſten és emberek-előt. Te pedigh Jeſus Kríſtus, a' ki bőlcs nyelvet vettél, Eſa. 50. v. 4. tanícs minket, és az engedelmeſségre tégy alkolmatoſokká, a' te ſzentséges érdemedért, Amen.

MAGYARAZAT.

MAlakiás Proféta à Kriſtuſnak el-jőveteléről és életéről jővendőlvén, mond: *El-jő az ő templomába az uralkodó, a' kit ti kereſtek,* Malach. 3. v. 1. Bétellyeſedék moſt e' jővendő mondás: El-jőt az Iſten Fia, bé-ment a' magaſság-bélinek templomába, és ül a' Doktorok közepette. Melly cselekedetivel ſok dolgokról való intéſeket hagya nékünk, mellyek rend-ſzerént megneveztetnek a' ſzent Evangéliomban, és e' következendő regulákba rekeſztethetnek-bé.

A' Kriſtus példájától vőtt regulák.

I. Az Iſtent nagy Iſteni-félelemmel tiſztellyed. Kriſtus Idvőzítőnk az ő ſzüléivel fel-mene Jeruſálembe a' Huſvét innepébe, hogy tiſztelné az Attyát, és meg-adná néki a' törvény könyvében meg-irattatot tiſzteletit. Ez első igen igé méltó követéſre. Ha *Iſten fiai akarúnk lenni, a' mi mennyei Atyánkat aláztoſon tiſztellyük.* A' többi közőt pedig e' tiſzteletre három dolog ſzükséges.

Az innepek megh-ſzenteleſe.

I. *Az Innepek meg-illéſe.* Mert Kriſtus Idvőzítőnk-is *az innep napnak ſzokáſa ſzerént ment-fel,* példát adván nékünk, hogy az innep napokat vak-merő-képpen el-ne mulaſſuk. Az O Teſtamentomban az Ur Iſten *reſz-ſzerént* Közönséges, *réſz-ſzerént* Ceremoniás innepeket rendelt vala. *A' közönséges* és gyakorta elő-kerülő innepek *kettőnek* mondatnak vala lenni. 1. *A' Szombat,* mellyet minden héten meg-kellet ſzentelni, Exod. 20. v. 8. 2. *Az Uy Hóld innepe,* vagy az Uy Hóldnak kezdete, melly nap a' Teremtőnek és minden idők autorának, ſzerzőjé-

nek dicséretire szenteltetet vala megh. *Az esztendőn-ként való innepek* öt-rendbéliek: 1. *A' Husvét innepe*, melly az első Hónak tizen negyedik napján rendeltetet, Egyiptusból-való meg-szabadulásoknak emlekezetire. 2. *Pünkösd napja*, mellyet Husvét után való ötvenedik napon szenteltenek-meg, áldozván azon gabonának első sengéjével. 3. *Trombita zengésnek, kürtölésnek innepe*, Lev. 23. v. 24. mellyet sz. Mihály havának első napján kellet meg-illeni, Isáknak meg-áldozástól való meg-szabadulásának emlekezetire. 4. *Meg-engesztelésnek* vagy *Meg-kegyelmezésnek napja*, mellyet *Tisztulásnak* nagy innepének-is nevéztek, és szent Mihály havának tizedik napján szenteltek, a' tuloknak meg-áldozása után, Levit. 16. v. 27. & seqq. az Isten meg-engesztelésének emlekezetire, Levit. 23. v. 27. 5. *Sátorok innepe*, Levit. 23. v. 34. mellyet szent Mihály havának tizen-negyedik napján illettek, a' pusztában negyven esztendeig Sátorokban-való lakásoknak emlekezetire, ibid. v. 42. & seqq. Ezek-közzül három volt leg-illő, vagy szentebb, mellyeket hét nap kellet meg-illeni, úgymint, *Husvét, Pünkösd és a' Sátorok* innepe napja, melly időben minden férfiúnak fel-kellet menni Jerusalembe a' törvény-szerént, Exod. 23. v. 17. Deut. 16. v. 16. fő-képpen Husvét innepébe, holott semminek nem volt mentsége, hanem csak az erőtelenségnek, honnét Szent Lukáts-is csak e' leg-feőbb innepről akart emlekezni. Azért ez Istentül rendeltetet szokást, mind Kristus Idvőzítőnk, s. mind az ő szüléi kegyes áítatossággal meg-tartyák, és az Isteni szolgálatnak okáért, egy-néhány mély-feőldi útra indúlnak.

Kőveslük mi-is és az innep napokat megh-illyük, melly-által az Urnak nevét magasztallyuk, és minden jótéteményiről hálákat adgyunk. Mert annyit vettünk, hogy meg-nem számlálhattyuk; olly nagyokat, hogy

megh-

meg-nem mérhettyük, fontolhattyuk. Nagyobbakat cselekedék az Ur velünk, hogy nem mint régenten a' Sidókkal. Mind-az-által azok az útnak nehéz voltát nem tekintvén, örömest fel-mennek vala Jerusalembe. Mi pedig, kiknek a' Templom aytónk elöt vagyon, olly háládatlanok és olly restek lennénk-é, hogy az innep napokon fel-nem gyülekeznénk? A' bóldogh szüz Mária nagy panaszolkodással monda Kristus Idvözítönknek: *Fiam, miért cselekedtél így velünk?* illetlen dolognak alítván, hogy a' fiú meg-szomorícsa a' szüléit. Mint alíttyátok pedigh, az Isten, kinek fiai vagyunk, mit mond, mikor az innepeket el-mulattyátok és ötet meg-szomoríttyátok? A' dicsö szent Háromság panaszolkodni fog, és ezt fogja mondani: *Fiaim, miért cselekedtetek így velünk? En ti Istentek, én ti Atyátok vagyok, hól vagyö pedigaz én félelmem, hol az én tiszteletem* Mal. 1. v. 6. A' Sidóknak az iñep napokö sokat kellet az áldozatokra költeni; Mi tölünk semmi költség nem kévántatik, mind-az-által még-is restek vagyúnk az Isteni szolgálatban. A' Sidóknál sanyargattatni kellet a' lelkeknek az innepen, Levit. 23. v. 27: mi nálúnk penig a' bújaságh és a' tobzódás uralkodik. Ott sanyargatás kenyerét kellet enni, Deut. 16. v. 3: most külömb-külömb-féle gyönyörségeknek szoktak az emberek az innep napokon kedvezni. Igy változtattyátok-é az Isten innepét bün idejévé? Nem mégyen-el ez szárazon. El-hagyattatúnk a' Kristustól, és el-veszty ük ötet. *Csudálatos dolog!* Szüz Mária innep napon veszté-el a' fiát. Igy adattatik értésünkre az embereknek gonoszsága, kik gyakorta az innep napokon, mikor a' Kristushoz kellene ragaszkodniok, Szent Felségétöl igen igen távol vannak, messze el-távoznak. A' Hóld csak akkor szenved fogyatkozást, a' földnek közbe-vetése által, mikor tellyes: Azon-képpen a' keresztyén ember-is, ha az innep napokon gyönyörüségekkel

bévöl-

bévölködéndik, az igazság Napjától a' Kriſtuſtól vőt világoſságát könnyen el-veſzti.

A' templomnak gyakorláſa, vagy meglátogatáſa.

2. *A' Templomnak gyakorláſa.* Fel-mennek a' ſzülék és a' fiú Jeruſalembe, nem azért hogy jádzanak és igyanak, hanem hogy a' templomba be-mennyenek és az Iſtennek tiſztelkedéſeket tegyenek. Mert az Innep igazbban meg-nem ſzenteltethetik, mint-ha a' templom gyakorta meg-látogattatik. *Az Iſtennek emlekezeti leg-főbb feje az innepnek,* azt mondgya Szent Gergely. *Dei memoria præcipuum feſti caput eſt.* A' pedig a' templomokban és a' Szentek gyülekezetiben virágzik. Azért el-ne hadgyuk azt, Hebr. 12. v. 25. ſőt egy-máſt a' fel-menetelre ſerkengeſsük, Eſa. 2. v. 3. Am. 4. v. 2. Leg elsőben-is pedig ezt kell meg-látnúnk, hogy e' kegyeſség, vagy Iſteni ſzolgálat a' vénségre ne hallaſztaſſék, a' mint ſokan cſelekeſznek, *Florem juventutis Diabolo, feces ſenectutis Deo conſecrantes, Kik ifjúságoknak drága ſzép virágját az ördögnek, vénségek ſeprejét az Iſtennek ſzentelik.* Kriſtus Idvözítőnk bennünket más-képen tanít, ki, a' ſzüleitől fel-vitetvén, mindgyárt gyermek-korában fel-ment a' templomba. Kettővel tartoznak pedig az Atyák az ő gyermekeknek. 1. *Táplálással, vagy fel-neveléſſel.* 2. *Tanítással, vagy oktatáſſal.* Meg-láſsák azétt, hogy mikor a' gyermekek teſtéről gondot viſelnek, azon-közben lelkeket, elméjeket el-ne mulaſsák. Fiaid vannak-é? *Oktaſſad őket,* azt mondgya bőlcs Syrák, cap. 7. v. 25. Erről megdicsértetik Abrahám, Gen. 18. v. 19, és az Anna aſzſzony, 1. Sam. 1. v. 24. melly példák indícsák-fel az Atyákat, hogy az ő gyermekeket kegyeſségre vagy Iſteni félelemre, ſzolgálatra tanítsák, és az Ur templomába idején fel-hozzák. Sokan csak kénts-gyűytéſben mennek-el, de *Similes ſunt iis, qui calceorum curam habent, & interim pedem negligunt, Haſonlók azokhoz, a' kik a' ſaruról nagy gondot viſelvén, a' lábokról el-feletkeznek, vagy a' lábokkal ſemmit nem gondolnak,* a'

mint Plutarchus mondgya lib. de Educ. Puer. A' Kriſtuſnak ſzűlei ſem hadgyák othon az ő fiokat, hanem fel-viſzik magokkal: Mert könnyen megh-csalattathatnak a' fiak, ha magok hagyattatnak. Mikor Móyſes a' népnek vezére és attya távol vólna, a' nép igen vétkezék öntött borjút csinálván magának, Exod. 32.v.7. Illy ſzorgalmatos a' Sátán a' meg-csaláſban, ha a' fiakat a' templom kivűl és egyedűl találllya. *Két-fele* ſzokott oktatáſa vala a' gyermekeknek az Iſten népe közöt. Az első *közönséges*, mellyel mindnyájan réſz-ſzerént othon tanítattak, réſz-ſzerént a' templomba, hogy a' törvént halgatnák, fel-vitettetek, Exod.12.v.26. Deut.4.v.10. cap.6.v.7. az utólſó *kivált-képpen-való*, mellyel némellyek a' Synagogákban tanító meſtereknek adattattak tanításnak okáért, kik Próféták fiainak módattattak, 2.Reg.2.v.3.c.4.38. Megkévántatik ez az Uy Teſtamtóbá-is az atyáktúl, hogy az ő gyermekeket az Urnak félelmében nevellyék, *réſz-ſzerént* othónánítvá *réſz-ſzerét* közönséges tanítókra bizván őket.

Illyen Synagogák ſokak vóltak Jerusálemben, több 400. a' mint a' Rabbinuſok tanittyák.

3. *A' ſzorgalmatos halgatás.* Kriſtus Idvözítönk a' Doctorok közöt ült, és *halgatta őket.* Mert, noha a' bölcseſségnek minden kíntsei ő benne valának el-reytve, Col.2.v.3. mind-az által nem ſzégyenlett egyébet halgatni. Mi azért olly kevélyek léſzünk-é, hogy ne akarjuk a' Prædikátorokat halgatni? A' templomnk Iſtennek házai, mellyekben ő ſzóllít-megh bennnnket, vagy ſzóll nékünk. Nem emberek, hanem Iſten igéje, a' melly ott prædikáltatik, 1.Theſſ.2.v.23. Követségben járnak az Egy-házi ſzolgák, úgy-mint az Iſten íntvén ő általok, 2.Cor.5.v.20.

A' ſzorgalmatos halgatás.

A' templomban az Iſten ſzól az emberekkel. Matt. 10. v. 20. 2. Cor. 13. v. 3.

Annak-okáért nem a' ſzemélyt, hanem a' ſzemélynek hivatallyát nézzük, és a' Tanítókat a' Jeſus Kriſtuſſal nagy figyelmetes ſzívvel, lélekkel halgaſſuk.

II. A jóban végigh meg-maradgy. Kriſt' Idvözítönknek a' ſzűlei haza-térnek, de a' fiok meg-

2. A' jóban végig

meg-maradgy.

marad a' templomban. Igy keveſſen vannak a' kik végig meg-maradnak: *Incepiſſe quidem multorum eſt, ſed perfeciſſe paucorum. El-kezdeni ugyan ſokak-é, de el-végezni keveſſek-é*, azt mondgya Szent Gergely. A' kezdet néha-néha meleg, a' közép gyakorta lágy-meleg, és a' vég hideg. *De* távol légyen tőletek e' tunyaság: a' Kriſtuſnak követői legyetek, a' Kriſtuſt gondollyátok, a' ki, viſzſza-térvén az annya, mind-az-által meg-marad azokban a' mellyek az ő mennyei Attyá-é. Azért tartsad a' míd vagyon, hogy más el-ne vegye koronádat, Apoc. 3. v. 11. Pállya-futáſban vagyúnk: Ugy fuſſatok, hogy el-vegyétek, 1. Cor. 9. v. 24. Nem elég az áldozatnak a' feje, a' farkatskát-is meg kell áldozni, Levit. 3. v. 9. Mert mit haſznál el-kezdeni, és az életnek végén hátra-ugrani? Mit haſznált magának a' Loth Pátriárka feleſége, minek-utánna ki-méne Sodomából? Só-oſzloppá változék, mert hátra-tekínte, Gen. 19. v. 26. Meg-kell az Iſteni ſzolgálatba végig maradni, ha a' jutalmat el-akarjuk venni. Mert, a' mint Szent Bernhárd bizonyíttya, *Inter virtutes ſola perſeverantia coronatur. Az jóságos cselekedetek között csak egyedül a' végigh meg-maradás vagy álhatatoſság koronáztatik-meg:* Nem a' ki el-kezdi. hanem *a' ki végig meg-marad, vagy álhatatos léſzen végig, az idvőzűl*, Matth. 10. v. 22. *A' ki győzedelmes léſzen, oſzlopúl léſzen a' magoſságoſnak házában*, Apoc. 3. v. 12. *Nem alkolmatos az Iſten országára, a' ki hátra néz*, Luc. 9. v. 62. Nem jutnak-bé az igéret földére a' kik viſzſza gondolnak vagy igyekeznek térni a' nyomoruságok Egyiptusába. Oh nyavalyáſok, a' kik nem álhatatoſok végigh, midőn dicséreteſen el-kezdették! *Az-okáért légy hív halálig, és néked adatik az élet koronája*, Apoc. 2. v. 11. Ha akadály vettetik elődbe, ne gondoly véle, ſőt inkáb igyekezzél azt előled el-venni. Kriſtus Idvőzítőnknek ſzűléi valának, kiket néki követni kell vala, de inkább ſzerette az Iſtent. Az Annya

ſzemére

szemére hánnya, de ő kegyesen meg-felel: *Nem tudgyátok vala-é, hogy azokban kell nékem foglalatosnak lennem, mellyek az én Atyám-é?* Természet-szerént öltatot ugyan az Atyák szeretete a' fiakba, de felyűl ne halladgya a' Természetnek Urát. *Szűlénket szeretnünk kell, de fellyeb a' Teremtőt*, azt mondgya Szent Agoston. *Diligendus est generator, sed præponendus creator.* Mert inkább kell az Istennek engedni, hogy sem az embereknek, Actor. 5. v. 29. A' meny-aszszony el-hadgya az attya házát, és követi az Urát, Psal. 45. v. 11. Az Isten önnön maga a' mi vő-legény-ünk, mi meny-aszszony vagy únk, Ose. 2. v. 19. Az-ért ha a' szűléink minket viszsza-hínak, az Istent kövessük inkább, és mondgyúk: *Nem tudgyátok-é hogy nékem azokban kell foglalatosnak lennem, a' mellyek az én leg-jobb Atyám-é; a' mellyek az én kévánatos, kedves vő-legényem-é? Ti ugyan szűléim vadtok, de más vagyon mennyekben a' kit tisztelnem kell.*

Bolondság a' teremtet-állatot inkább szeretni a' teremtőnél.

III. A bölcsekhez adgyad magadat.

3. A' bölcsekhez add-társúl magadat.

Krisztus Urúnk Jerusalemben akarván mulatni, sohol nem akart maradni hanem a' templomban, és senki közöt, hanem a' Doctorok közöt akart lenni. Azok közöt találtatot-fel, azokat halgatta és kérdezte, v. 46. *Atyám-fiai*, ti-is azt cselekedgyétek, a' mit hallotok hogy Krisztus cselekedet. Fusátok a' gonoszok társaságát: se ne szeressétek a' tudatlanok beszélgetését. Mit tanúlhattok azoktól, a' kik nem taníthatnak? Az értelmeseket halgassátok, és az Isten-félőket kövessétek: Ugy nevekedtek kedvességben és bölcseségben. *A' ki a' szurkot illeti, megmocskoltatik attól*, Syr. 13. v. 1. *Meg-vesztik a' jó erkölcsöket a' gonosz beszélgetések*, 1. Cor. 15. v. 33. *Micsoda alkovása vagyon a' Krisztusnak a' Beliállal? Vagy micsoda része a' hívnek a' hitetlennel?* 2. Cor. 6. v. 15. Ha Krisztus tanítványa akarsz lenni és mondatni, miért adod magad társúl a' Beliál fiaihoz? Mikor a' Ketske a' Szamár-tövist meg-eszi, mind

az, ſ-mind az egéſz nyáj meg-áll: Ugy a' társaságban-is, ha egy vétekkel, gonoſzsággal tápláltatik, mindgyárt a' többi is megh-tartóztatik a' joságos cselekedetekben. A'pokloſt futtyuk, hogy teſtünket meg-ne veſzeſſe: miért nem inkább a' gonoſzokat, hogy lelkünket meg-ne öllyék? A' miképpen a' tűz fel-gyúytya a' mík hozzá közel vannak: azon képpen a' gonoſzok meg-veſztik a' jókat, és akarmi társalkodáſnak illetéſe-által a' roſz erkölcsök mérgét ki-lehellik. *Mert, ez a' dolgok terméſzeti,* azt mondgya arany ſzájú Szent János ſuper Matth. *hogy valamenyiſzer a' jó magát a' gonoſzhoz hozzá-kapcsollya, a' jótúl a' gonoſz meg nem jobbúl, hanem a' jó meg-motskoltatik, fertéztetik a' gonoſztúl. Rerum natura ſic habet, ut quoties bonus malo conjungitur, non ex bono malus melioretur, ſed ex malo bonus contamineter.* Annak-okáért, az iſtentelenektűl való el-válás, kezdeti az idvöſſéginek. Noe Pátriárka el-hagyván az özönviz-előt valókat, és bé-menvén a' Bárkába, a' vizeknek közepette meg-tartaték, Gen. 7. Abrahám Pátriárka a' Káldæai Urból ki-menvén, megh-áldaték, Gen. 12. v. 3. Az Iſraeliták-is Egyiptuſból ki-menvén, Kanaán földére vitetének-bé. Mennyünk-ki azért Babylonból és fuſſunk-el az iſtentelenektűl, Eſa. 48. v. 20. A' Doctorok közöt üllyünk a' Kriſtuſſal, nem a' csufolók ſzékében a' dögleleteſekkel, Pſal. 1. v. 1. A' régiekbe vagyon a' bölcseség, Job. 12. v. 12. Ezeket követſed és előb mégy vagy nevekedel tanuságodban. Mikor a' meny-aſzſony a' Kriſtuſt kereſné, meg-találá őtet az őrizők közöt, Cant. 3. v. 3. Ha ugyan őtet és az ő felőle-való igaz tudománt kereſed, ſohol fel-nem találhatod, hanem csak a' Doctorok közöt, a' kik őr-állói az Anya ſzent-egy-háznak, Ezech. 3. v. 17.

Az Iſtentelenektől való el-válás, az idvöſſéginek kezdeti.

4. Az alázatoſságot üzzed.

IV. Alázatoſságra igyekezzél. Kriſtus Idvözítönk már meg-intetvén, mindgyárt alá-méne az ő ſzűleivel, és engedelmes lön nékik, v. 51. Oh csudálatoſ-

ſággal

sággal tellyes dolog! Az Isten az embereknek, a' teremtő a' teremtett-állatnak, és az Ur az ő alatta-valóinak és szolgáinak engedelmes. *Pirúly-megh kevély hamu: az Isten magát meg-alázzá, és te magádat fel-magasztalod!* azt mondgya Szent Bernhárd. *Erubesce superbe cinis: Deus se humiliat, & tu te exaltas!* Hallyátok a' Kristus kiáltását és engedgyetek intésének: *Tanúllyatok tőlem, mert szelíd vagyok és alázatos szívű*, Matth. 11. v. 29. *A' ki magát meg-alázza fel-magasztaltatik*, Luc. 18. v. 14. Kristus Idvözítőnk engedelmes lévén az Attyának fel-magasztaltaték a' jobjára, Phil. 2. v. 9. Mert, *az alázatosokat nézi menyben és földön*, Psal. 113. v. 6. *Magos vagy, Uram, de az alázatos szívűek a' te haylékid*, azt mondgya Szent Agoston. *Excelsus es, Domine, sed humiles corde sunt domus tua.* Nem vala az Ur az igen nagy és sebes szélben, nem a' rendűlésben, nem a' tűzben, hanem a' lassú szellő zúgásában, 1. Reg. 19. v. 12: melly-által a' jelentetik, hogy (az Ur) nem mégyen-bé a' kevély lélekbe, melly igen nagy és sebes széltől hordoztatik: nem a' fősvény és mindenűt gazdagságot kereső lélekbe; nem a' bujálkodóba és mint a' tűz égőbe; hanem az alázatosba, szelídbe és alacsonba.

Azért Istennek hayléka, lako-helye kévánsz-é lenni? Légy alázatos és örömest engedgy. Adygátok-meg mindeneknek a' mivel tartosztok; *a' kinek tiszteséggel, tisztességet, a' kinek félelemmel félelmet*, Rom. 13. v. 7. Alája vettettünk [1.] *az Istennek*, kinek a' teremtésnek törvénye-szerént tisztelettel, az uralkodás törvénye-szerént félelemmel, a' meg-váltás törvénye-szerént szeretettel, a' meg-szentelés törvénye-szerént engedelmességgel tartozunk. [2.] *Az Isten szolgáinak*, a' mi lelki-pásztorinknak, a' kik követségben járnak, 2. Cor. 5. v. 20. és nékünk az Istennek igéjét hirdetik, Hebr. 13. v. 7. [3.] *A' Magistratusnak*, Rom. 13. v. 1. mert Istennek szolgája a' mi jónkra,

Kik alávettetetet az ember.

v.4. Az-okáért a' ki ellene-áll a' Magiſtratuſnak, az Iſten rendelésének áll-ellene, v. 2. Végezetre [4.] alája-vetteſſenek az attyoknak minden gyermekek, a' negyedik parancsolatnak erejével és a' Kriſtuſnak példájával. Jóſef csak gondviſelés-ſzerént, nem terméſzet-ſzerént való attya vala a' Kriſtuſnak, mind-az-által engedelmes vólt néki. Te azért ki vagy, ki a' ſzűleidnek ſzavát nem akarod fogadni? Vallyon nagyobnak láttatol é magadnak lenni az Iſten fiánál? A' ſzűleid bár alacson renden-valók legyenek: mind-az-által ſzűleid néked. Kicsoda vólt a' Kriſtus, bicsoda Jóſef? Eő Iſtenek Fia, ez ſzegény emberecske: ő dicsőségnek Ura, ez Alts-Meſter: ő örökkévaló, kőlcseség és gazdagságh, ez kőz-renden-való és ſzegény. Mind-az-által azért Kriſtus Idvőzítőnk Jóſefnek, és így az Iſtennek Fia emberecskének, a' dicsőségnek Királlya álts-meſternek, a' bőlcseség kőz-rendbélinek, és a' gazdagság a' ſzegénnek engedelmes lőn és alája-vetette magát. Sokkal-inkább ti fiak halgaſsátok az Atyátok itéletit, és úgy cselekedgyetek, hogy idvőzűllyetek, Syr. 3. v.2. Atkozot pedig a' ki az attyát és annyát nem tiſzteli, és mondgya az egéſz nép, Amen., Deut. 27.v.16.

5. Bőlcseſségben és kegyeſségben nevekedgyél.

V. Végezetre, Bőlcseségben és kegyes életben nevekedgyél. Mert a' mondatik Kriſtus Idvőzítőnk felől, és érthetni a' bőlcseségre tekíntve, *vagy* a' meg-határozot bőlcseség-ſzerént, mely valóságban és állapattya-ſzerént nevekedet *vagy* a' véghetetlen bőlcseség-ſzerént, mely nevekedet ki-nyilatkoztatás és hathatóság-ſzerént, miképpen a' Napnak világoſsága délben nevekedni mondatik. A' miképpen pedig Kriſtus Idvőzítőnk nevekedet: azonképpen igyekezzűnk mi-is nevekedni. Mindenkor műkálódgyatok a' ti idvőſségtekért, Phil.2. v.12. és igyekezzetek hogy a' jó cselekedetek-által bizonyoſsá tegyétek a' ti hivatalotokat, 2.Pet.1.v.10. Nevekedgyék *ből-*

cseſsé-

bölcseségünk, az Isten igéjének gyakran-való halgatásának és szorgálmatoson-való elmélkedésének-általa: Nevekedgyék *kegyes életünk*, a' jó-cselekedetek folyásában naponként-való el-járásnak-általa: Nevekedgyék *békeséges-türésünk*, az Istennek akarattyának mindenekben-való meg-esmérésének-általa. Utban vadtok, a' holot menni kell, nem állani. *Az Istennek útában elöb nem menni*, Szent Gergely mondása-szerént, *hátra-máfzni. In via Dei non progredi eft regredi.* Károlus Imperátornak Czimere, vagy Jele, az Hercules oszlopi valának, e' fellyül-való irással: *Plus ultrà. Kelletinél többet.* A' Keresztyéneknek e' légyen jelek, hogy minden-nap kelletinél többet gondolkodgyanak. Mindenkor eléb kell mennünk, míg futásunkat el-végezzük, és mennyekbe jutunk, a' holot tellyesek lészünk malasztal, kegyelemmel, tökélletesek bölcseséggel, és gyönyörüséggel élünk az örökké-való örömmel, *mellyet endedgyen mindnyájunknak a' ki elölment és az útat el-készetette, a' Jesus Kristus, ki áldandó örökké,*

AMEN.

M. N. MÚZEUM KÖNYV-TÁRA

Evangéliom

VIZKERESZT VTAN II. VASARNAPRA

SZENT János. 2. az 1. v. az 12. v.

A' KANAIAI MENYEGZŐRŐL.

1. ES harmad napon menyegzők lőn Galileai Kánában: és ot vala à Jesus annya.

2. El hivattaték pedig Jésus-is és az ő tanitványi à menyegzőre.

3. Es el-fogyván à bor, monda à Jésus annya néki: Nincs borok.

4. Es monda néki Jésus: Mi közöm nékem s-neked aszszony-állat? nemjőt még-el az én órám.

5. Monda az ő annya à szolgáknak: Valamit néktek mond meg-cselekedgyétek.

6. Vala pedig ot hat kő veder helyheztetve à Sidok tisztuláśa-szerént mindenik két vagy három mértékű.

7. Monda nékik Jé-

sus: Tölcsétek-meg à vedreket vizzel. És szintén teli tölték azokat.

8. És monda nékik Jésus: Meritsétek már és vigjétek à Náznagjnak. És el-vivék.

9. Hogy pedigh meg-kostolá à borrálöt vizet à Náznagy, és nem tudgya vala honnét vólna, à szolgák pedig tudgyák vala, à kik à vizet meritették vala: hivá à vőlegént

gént à Náznagy, és monda néki:

10. Minden ember először jó bort ád, és midőn meg-részegűlnek akkor azt à melly alább-való. Te pedig eddigh tartottad à jó bort.

11. E vala az első csuda mellyet cselekede Jésus à Galilæai Kánában: és meg-jelenté az ő dicsőségét és hivének ő benne az ő tanitványi.

PRÆDIKATIO.

HArom Szentséges birodalom, vagy szent rend szerzetet vagy rendeltetet az Ur Istentől, mellyeknek világ végeig kell tartani, el-végeztetni. Első a' *Ház-tartási rend*, mellyben kettőből egy test lészen, Gen. 2. v. 25. gyermekek nevelésére és az emberi nemzetségnek terjesztésére, Gen. 1. v. 28. Második az *Egyházi rend*, mellyben a' lelki-pásztorok élnek az igaz hitet tanítván és a' tökélletes Isteni-szólgálatra íntvén mindeneket, 1. Tim. 3. v. 5. & 4. v. 6. 7. A' harmadik a' *Polgári-*

Három szent-birodalmok.

rend, mellyben fő a' Magistratus, a' jóknak jutalmokra, dicséretekre, a' gonoszoknak pedig büntetésekre, Rom. 13. v. 1. seqq.

Példáztattak e' rendek ama' három emlékeztető dolgok-által, mellyek régenten a' szövetség ládájába tétettek vala, mellyek ezek valának, 1. *A' Manna*, a' mennyei kenyér. 2. A' Móyses *táblai*. 3. Az Aronnak *veszszeje*. *A' Manna*, az Ház-tartási, vagy a' Cselédes gazdái: a' két kő *Táblák* az Anya-szent-egy-házi: a' *veszszö* a' Polgári rendet árnyékozza. És a' miképen a' Kerubimok a' szekrényen a' szárnyokat ki-terjesztették, és azt az Isten-is kivált-képpen bé-fedezte: azon-képpen e' meg-nevezet rendeken-is az ő kegyelmének szárnyait ki-terjeszti, és azokat csudálatos-képpen óltalmazza.

Mellyeket Kristus meg-erősítet.

Ezt Kristus Idvözítönk maga példájával világosan meg-bizonyította; és hogy ki-nyilatkoztatná, hogy e' szentséges rendekre, fejedelemségekre néki gondgya és azokban szívének kedve legyen, mindeniknek dicsőségét ki-nyilatkoztatni és kivált-képpen-való csuda-tételével akarta híresé tenni. Mert a' Máguſoknak (a' bölcseknek) kik *Polgári rendből* valók vóltak, Nap-keleten kivált-képpen-való csillagot mutatot, melly-által őket alattomban híta és az igazságnak ismeretire hozta. Ez-előtt nyólczad nappal az *Irás-tudók*-közöt ült és javallotta a' tanítók munkáit. Már, hogy a' *Menyegzőnek* és a' Ház-tartási, Cselédes-gazdai rendnek-is ellensége ne látassék lenni, azt-is jelen-létével meg-tiszteli, és a' víznek borrá-való változtatásával híressé, dicséretessé tészi.

Első csuda-tétele vala ez szent Felségének minek-utánna szent tisztit vagy Egy-házi-szolgálattyát el-kezdette vólna. Es az-által tanítása állapattyát világosan árnyékozta. A' Farisæusok hagyományi hasonlatosok valának a' zavaros vizhez, mellynek nincs semmi ereje, hat-

hatoás-

hatósága: De Kristus Idvözítönk prædikállását el-kezdvén, a' vizet borrá változtatá: és a' hamis vélekedések helyébe az Evangéliomot állatá.

A' bor erejének jelei ezek: 1. Meg-vidámét. 2. Meg-melegét. 3. Táplál. *Igy* az Evangéliom a' szomorodtakat *meg-vidáméttya*, bocsánatot hirdetvén; a' bátorságban élöket *meg-melegéti* a' pœnitentiát fejekbe vervén: az éhezöket *táplállya*, kegyelmét ajánlván. Annak-okáért Kristus Idvözítönk tetteteſben el-nem kezdhette csuda tételit, mint a' víznek borrá-való változtatásával.

A' bor erejének, vagy emberben való cselekedésének múnkálódásának jelei.

Három részei vannak pedig a' szent Evangéliomnak. Az *elsöben* a' Kánanæai Menyegzö és a' hívatalosok irattatnak-meg, v. 1. 2. A' *másodikban* a' bornak el-fogyása és szüz Máriának Kristus Idvözítönkkel-való beszélgetése, v. 3. 4. 5. Az *harmadikban* a' csuda-tétel számláltatik-elö minden circumstántiai, környül-álló dolgai-szerént, v. 6. seqq.

Az Evangeliomnak részei.

Mi az Evangéliomnak hasznát, két elö-vetet kérdésnek meg-feytésében mutattyuk-meg.

I. Mi módon készíthetik igazán magokat az ifiak a' Házassághoz?

II. Mi módon kell a' házasoknak magokat házasságokban viselniek, hogy az Istentöl áldást vegyenek és az embereknek kedvében légyenek?

Propositio, vagy a' tanitásra fel-vet dolog.

A' házaságnak fö szerzöje adgya, hogy *mindenek az ö dicsöségére és a' mi épületünkre szolgállyanak, Amen.*

I. RESZE.

A' HAZASAGHOZ IGAZAN VALO KESZÜLETRÖL.

HAsznos à réghieknek amaz intések, *Quicquid agis, prudenter agas.* A' *mit cselekeszel, eszesen cselekedgyed.* Mert semmi nincs ártalmasbb mint a' maga

gondolatlan, tanács-nélkül-való vak-merőség és a' cselekedetben-való hirtelenkedés. A' ki gyorsan és sietve mégyen a' sáros úton, könnyen el esik: Ugy, mivel az emberi élet sáros vagy sik és kétséges, sok esetek, veszedelmek elejébe tétettenek-ki azok, a' kik cselekedetekben fölöttéb hirtelenkednek.

Az házasság készületihez való szükséges dolgok.

Hogy-ha pedig valami dologban jó idején kell magúnkkal tanácskoznúnk és magúnkat valamihez hozzá készétenünk, az bizonnyal mindeneknek-előtte a' házaságban kévántatik-meg. Három szükséges dolog kévántatik pedig a' házasághoz igazán való készülethez, mellyekről rend-szerént lészen szólásúnk.

1. A' házasságról való tiszteséges vagy bőcsületes értelem.

Első, A házaságról-való tiszteséges értelem. Ebben az értelemben vóltanak ez jelen-való Evangéliombéli úy házasok. Mert ha az házasságot szent és tiszteletes és Istentől rendeltetet állapatnak nē tartották vólna, bizonyára se ők menyegzőt nem szerzettek vólna, se Kristus Idvözítönket az annyával és a' tanitványival abba nem híták vólna.

A' Pápa kisebbiti a' Házasságot.

A' Pápaságban sok gyalázatos dolgok híntegettetnek ez állapat-felől, *hogy* ellenkeznék az imádsággal, *hogy* bántására vólna a' szentségnek, *hogy* gyönyörűségre édesgető bordélyság, és múnkálkodó-háznak szoros barlangja, a' mint *Adelhelmus* káromkodik lib. de Virgin. *hogy* testi állapat, mellyben a' kik élnének, kedvesek Istennél nem lehetnének, a' *Siricius Pápának* bolond itéleti-szerént, dist. 82. cap. 2.

Innét parancsollyák a' Papoknak a' nőtelenséget, és a' barát életet felette igen magasztallyák: az házaság-által ugyan a' föld, de a' szüzeség-által á' menyország töltetikbé, azt kiáltyák.

A' Házasság dicséreti.

De külömb értelembe vagyon az Apostal, ki az házasságot mindenekben tiszteletesnek mondgya lenni, Hebr.

13.v.4. és a' házaság meg-tiltását ördögi tudománnak nevezi, 1.Tim. 4.v.3 : az-okáért-is jelenti, hogy a' Püspök házas, nős-is lehet, 1.Tim.3.v.2. Tit.2.v.6.

A' hazaſság *igen réghi ſzerzet*, melly az Iſtentől önnön magától a' Paradicsomban ſzerzetet: *igen haſznos rend*, melly-által az emberi nemzetségh meg-tartatik, és a' mellyben az Anya-ſzent-egy-háznak veteményes kerte vagyon, és a' mennyeknek országának palántai neveltetnek: *igen igen ſzent rend*, mellyben a' kegyes életű Pátriárkák és Királyok éltenek, mellyről *Sz. Paphnútius* azt mondotta: *In Conjugio ſumma eſt caſtitas. Az házaſságban nagy szűzeség, tiſztaság vagyon.*

Meg-tiſztelte e' Házaſság rendit *az Atya Iſten*, az első házaſokat (*Adamot és Evát*) egybe-ſzerezvén, Gen. 2.v. 22. meg-tiſztelte *a' Fiú Iſten* a' Kánanæai menyegzőt maga jelen-létével fel-ékesétvén: meg-tiſztelte a' *Szent Lélek*, arról hol-ſzéllel ſzólván a' ſzent Iráſokban: meg-tiſztelik *a' Szent Angyalok*, kik az Iſten-félő, tiſzta életű házaſoknak jelen vannak, és azok magzatit meg-őrizik, Matth. 18. v. 10: meg-tiſztelték végezetre *a' Próféták és az Apoſtolok*, a' kik azt gyakorta ajánlották és magoknak-is válaſztották.

E' rend pedig, vagy állapat, a' Törvénnek nem csak egy parancsolattyában, hanem ſokban fondáltatot és meg erősíttetet, úgy-mint a' negyedikben, a' hatodikban és a' tizedikben: *E'* rend a' Kriſtuſnak meg-teſtesülésében meg-nemesétetet, mert ſzületni nem akart, hanem csak férfiúnak jegyeztetet ſzűztől, hogy a' házaságot nem kevesbbé kedvesnek mutatná előtte lenni, mint a' ſzűzeſséget, és így mind a' két rendet, állapatot meg-ſzentelné. *Ez* állapatnak ſok és igen nagy haſznai vannak, tudni-illik 1. Egy-máſnak ſegitsége. 2. Egy-máſnak vigaſztaláſa. 3. Egy-másért való könyörgés. 4. A' ſzeretetnek és az egyeneſségnek édeſsége, gyönyörüsége.

Theognid in Sent. Nihil in humanis patre & matre melius Eſt. Az az: Az emberi dólgokban nincs semmi jobb az atyánál és az anyánál. Tehát a' Házaſság-nál-is: Mert törvény-ſzerént a' ſzét Házaſság-által léſzen az ember atyává és anyává. Innét vagyon Virgiliuſnak imez verſecskéje: *& pulcra faciat te prole parentem*, és ſzép magzat-által tegyen téged ſzülévé, lib. 1. Æneid.

5. A' magzatok nemesége. 6. Külömb-külömb-féle jóságos cselekedeteknek gyakorlása, Honnét azt mondgyák a' régiek :

Conjugium humanæ quædam est Academia vitæ. az az : *A' házasságh az emberi életnek némő-némő Academiája, vagy Oskolája.* 7. Sok féle titkok, mert az férfiúnak és az aszszony-állatnak egybe-szerzése-által, *három-fele titkos házasság* árnyékoztatik. *Az elsőt* nevezzük *Személy* vagy állat-szerént valónak, melly vagyon az Ige és a' Kristusnak embersége közőt; (Johan.2.v.14. *Az Ige teste lőn és bennünk lakék*) melly természetek felette szorossan kőttettettek-őszve a' személy-szerént való eggyesülés-által. Es a' miképpen a' férfiú feje az aszszony-állatnak, azon-képpen *az Ige* az emberségnek. A' miképpen a' férfiú az ő javait közli az ő feleségével: azon-képpen az *Ige* az ő testével az ő dicsőségét és tulaydonságit. Es a' miképpen a' vőlegény a' meny-aszszont bé-viszi a' házába: azon-képpen az *Ige* menybe menetele-által mennyekbe bé-vitte az ő emberségét. A' *másodikat* nevezzük *Egy-házinak*, melly vagyon a' Kristus és az Anya-szent-egy-ház közőt, Eph. 5. v.32. mellyet el-jedzet magának, Ose.2.v.19. és örők házasság-szerént egybe-szerzet magával. Honnét származik 1. Az egy-más tekélletes szeretet, 2. az házassághbéli hit, 3. a' jók közőlése, 4. az eggyüt-bánkodás, 5. az óltalom, 6. az erőtlenségek el-szenvedésében, türésében való *kegyességh*, 7. a' lelki fiak szülése és nevelése, mellyeket mind végezetre igazán azok értenek, a' kik hasonlatosokat késértenek-meg, vagy veszsznek egy-mástól a' házasságban. Az *harmadikat* nevezzük *Keresztséghinek*, melly a' szent Keresztségben az Isten és a' hív lélek-közőt szokot lenni, melly szent Felségének jegyeztetik, és a' kegyelem szövetségébe bé-vétettetik. A' miképpen pedig a' házasságban, úgy e' titkos eggyesülésben-is *négy dolog* ta-

Három-féle titkos házasság.

láltatik:

láltatik: 1. Az egy-más szeretet és a' jóknak társaságavagy közölése. 2. A' házaságbéli hit. 3. A' fiaknak nemzése. 4. Az óltalom és az egy-más segítségh. Meglássuk pedig, hogy el-válást ne szerezzünk, melly a' halálos bünök-által szokot lenni, mellyek el-választyák az Istent és az embereket, Esa. 59. v. 2. Annak-okáért, mivelhogy az Isten e' titkokat nyitotte-el az házaságban, arról tiszteséggesen kell értennünk, és minden meg-utáloit megvetnünk és semminek tartanúnk.

A' második Az Istennek áitatoson való tisztelése. Mert a' miképpen minden jó a' világoságnak Attyától szálle-le, Jacob. 1. v. 17. azon-képpen az áldot házaság is'. Azért mindeneknek-előtte az Istennek kell áitatoson könyörögni, hogy a' dolgot mindenestől ő igazgassa és a' házaságot szerencséssé tegye.

Meg-tartották ezt a' mi Uy házaink, kik Kristus Idvözítönket az ő menyegzőjökbe kegyes igyekezettel elhíták. Mert nem kereszteyéni dologh, a' mi Kristus-nélkül kezdetik. Szerencsésen eléb nem mehet, a' mi a' Kristusnak jelen-léte-nélkül vitettetik-véghez. Azért e' vő-fért válaszszad magadnak, és könyörgésed-által szorgalmaztassad, hogy *egy et az óldal csontok-közzül* vévén mint szerelmes óldal csontot hozzon te hozzád-is és adgyon társúl néked-is. Mert ez csak az Urtól adatik, Prov. 19. v. 14. Istennek ajándéka, Syr. 27. v. 17. és a' ki azt meg-találta, vigaságot (gyönyörüséget) veszen attól, Prov. 18. v. 22. Bolondok, a' kik a' házaságot a' történetnek (vak-szerencsének) és a' Csillágokból álló éghi jegyeknek tulaydonittyák. Szent Agoston azt mondgya: *Nisi cor tuum esset fatuum, non crederes fatum.* az az: *Ha a' szived bolond nem volna, nem hinnéd a' történetet.* A' mint az Isten egyedül szerzője, (oka), úgy igazgatója-is az házaságbéli szövetségnek, a' ki maga szerzi-egybe a' szíveket, hogy nem kel-

letik az

letik az embernek el-válaſztani, Matth. 19. v. 6. Azért ő-tet híjad a' menyegzőbe, ő tőle kérhetſz magadnak Iſten-félő feleséget.

Conjugio jungā ſtabili, propriamq; dicabo. Allandó házaſság ſzerént magamhoz kötlek, és tulajdonomá téſzlek, Virg. d. l.

Mikor Iſáaknak a' ſzűz leánt el-kell vala hozni, ő az idő-alatt az Elő és Látó kútánál könyörgésben vala foglalatos, Gen. 24. v. 62. 63. Ugy mikor Sára az Iſiú Tóbiáſſal őſzve-adattak-vólna, mind ketten, fel-kelvén, ſzorgalmatoſon imádkoznak vala eggyűt, Tob. 8. v. 6: mely cselekedetek-által Iſteńek bévséges áldását vették. Kövesétek e' példákat, és ſemmi fogyatkozáſtok nem léſzen. Nem kell vak rohanáſſal a' házaſságra rohannunk. Hívattaſsék elől ſzőr az Iſten, és ő tőle kérjűnk tanácsot. Ugy lehetűnk bizonyoſok nyomoruságinkban való kegyelmes jelen-léte és ſegitsége-felől.

3. A' rendnek megh-tartáſa.

Harmadik A rendnek meg-tartáſa. Nem vakmerő képpen, nem tanács kérdés-nélkűl, nem ſzugolyában vagy ſzürdékben kell házaſodni. Tartaſsék-megh a' ſzokot és Iſtentől rendeltetet ſzép és kereſztyéni rend-tartás. Kétség-nélkűl meg-cselekedték azt e' mi Uy házaſink: egyéb-aránt nem vóltanak vólna nékik olly Iſten-félő és tiſzteletes hívataloſi.

Rend-tartáſſal jár a' Házaság.

A' kéz-fogás 1. Ne legyen csufságból vagy tréfából.

A' Kéz-fogás ne légyen 1. *Csúfságos*, a' mint ſokan réſzegségekben, és mint egy csúfság és játék-által veſznek feleséget vagy házaſodnak. Tanácskozás és jó idején való meg-ért itélet ſzükséges ahoz, hogy ne válaſzſzúnk magunknak feleséget a' teſtnek baromi kévánsága-ſzerént.

Itt kettős úton helyheztettél: itt út nyittatik vagy az élet bóldogságára, vagy örökké-való ſúllyoſságara, nehezségére. Azért eſzeſen kezd-el a' dolgot, hogy ne vétkezzél a' tanácsban. A' külső ſzépség meg-ne csallyon téged: Elég ha jámbort, Iſten-félőt és jó múnkáſt, gond-viſelőt vészeſz. Illyen vala *Sára*, ki házi-dolgairól ſzorgalmatos gondot viſelt. Illyen vala *Rebekka*, kit nem a' tükör

Si dare vis ſocium, da mihi, Chriſte, piam.

elől ál-

előtálván, hanem vedret hozván a' válján talált Eleázár, Gne.24.v.15. Illyen vala *Rákel*, kit Jákób az ő nyájával látot jőni, Gen.29.v.6. Azért eſzeſen ezekhez haſonlókat válaſzſzúnk, és a' gazdagságokról felettéb ſzorgalmatoſok ne légyünk. Ha az Iſteni félelem, *a' jámborság* meg-léſzen, a' többi az Iſtentől könnyen hozzá-adattatnak nékünk.

2. *Ne légyen ſzugolyában*, a' mint gyakorta ſzokot lenni, mikor vak indúlatból, és eſztelen ſzerelemből magoknak őſzve jőnek és bujálkodnak. Igy gyültenek vala őſzve Dína és Síkem, Gen.34.v.1. ſeqq. Júda és Thámár, Gen.38.v.16. Ammon és Thámár, 2.Sam.13.v.11. Ezek az ebek módgya-ſzerént való házaſuláſok, mellyeket a' pogányok vénei-is kárhoztattak. Különben cselekedtenek a' mi Ury házaſink: Nem ſzurdékban, hanem nyilván: nem tilalmas, vagy nem ſzabad mód-ſzerént, hanem ſzokot rend és mód-ſzerént tartották menyegzőjöket, és ebben nékünk dicséretes példát hattak.

2. Ne légyen ſzugolyában. vagy ſzurdékban.

3. *Ne légyen Titkon-való*, hogy az atyák és a' tútorok egyenlő-akarattya-nélkül cselekedteſsék, *Kezdetteſsék*. Szentül tartatot-meg ez az O Teſtamentomban: azokáért a' mieinktől-is kétség-nélkül el-nem mulattatott. Jelen vólt az Urnak annya, minek-előtte az egyéb hivataloſok el-hívattattanak vólna: egyebekkel le-nem ült, hanem fen-ſzolgált és gondot viſelt a' ſzükségekről. Honnét azt itélik a' magyarázók, hogy a' bóldogh ſzűz Máriának rokonsági-közzül való vólt, vagy a' vő-legény, vagy a' meny-aſzſzony, és az ő egyenlő-akarattyából lőtt házaságok. A' ſzent iráſokban bizonyára ſzéllel meg-hagyattatik az atyáknak, hogy az ő fioknak tiſzteſséges és illendő házságokról gondot viſellyenek, úgy-mint Exod.34.v.16. Es Jerem.29.v.6. Innét vagyon hogy némellyek meg feddettetnek, a' kik attyok tanácsa és egyenlő akarattya-

3. Ne légyen titkó való.

nélkül vettenek magoknak feleséget, a' mint Móyſes Eſau felől bizonyíttya, ki az ő édes ſzülei ſziveinek keſerüségére, meg-bántására vett vala magának feleséget, Gen. 26. v. ult. Igy az Apoſtal-is, 1. Cor. 7. v. 36. 38. a' gyermekek ki-házaſitásának törvényét, világoſon az atyáknak tulaydoníttya. Sőt az el-nem jegyeztetett leány attyának, a' kit más el-hitetet, vagy meg-ſzeplősitet, és a' Móyſes törvénye-ſzerént jegy-ruháját meg-kellet adni és feleségül el-venni, hatalma vólt arra, ha adgya-é avagy ne feleségül a' paráznának a' meg-ferteztetett leányát? Exod. 22. v. 16. 17. Azért örökké-veló rend tartás vólt ez az Iſten népekőzőt, hogy az atyák házaſitanák-ki az ő gyermekeket. Ebben eggyet értenek az Iſten-félő atyák és a' Juſtinianus Imperatornak törvénye, lib. 1. Inſt. tit. 10. Es hogy ennek így kelleſsék lenni, mind az emberségen ſ-mind a' természeten fel-épitet okoskodáſ-is javallya; mellyet az értelmeſb pogányok rendeléſi-is meg-erősitnek, a' mint tudot dolog *Hermioneſnek* ama' ſzava Euripideſnél, ki Oreſteſnek, midőn házaságra kévánná, eképpen felele: *Nuptiarum mearum curam pater meus habebit, meum non eſt de iſtis decernere.* az az, *Az én házaſságomról az én atyamnak leſzen gondgya, nem én dolgom arról végezni.*

4. Ne légyen egyenetlen.

4. *Ne légyen egyenetlen*, hogy könnyen külömbőző valláſon-való házas-társ ne véteſsék. A' mi Uy házaſink egy Sidó nemzetségből-valók vóltak, úgy-mint a' Mária rokonsághi közzül valók, és az Iſraelnek ſzokáſa-ſzerént ſzenteltek menyegzőjőket. Kövеſſed e' cselekedetet-is; azért, *Si vis nubere, nube pari. Ha meg-akarſz házaſúlni, hozzád haſonlót végy.*

Vagy: Ha féryhez akarſz menni hozzád haſonlóhoz menny.

Az Iſraelitáktól meg-tiltotta az Iſten a' Kananæus nēzetségével-való házaſságot az el-hitetésért; melly ok a' kereſztyénekre-is néz. A' Pátriárkák az ő gyermekeknek a' magok nemzetsége-ágából válaſztottak feleséget. Az

egyenet-

egyenetlen vagy külömbözö házaſságnak menyi kára légyen, Eſauban, Salomonban és egyebekben láthatni. Az házaſoknak eggyüt és egybe-köttetet imádsággal kell könyörögni. Ha pedig nem azon egy Iſtenhez ragaſzkodnak, azt mi módon cselekedhetik? A' gonoſz társaságok meg-veſztegetik a' jó erkölcsöket, 1. Cor. 15. v. 33. menyivel inkáb az illyen házaságok? Mert a' ki idegen a' Kriſtuſtól, az ö felöle ſemmi jót nem ſzól. Annak-okáért hitetlennel és eretnekekkel házaſságh ne ſzerzetteſsék, hanem ha meg-téréſe-felöl nyilván-való reménség vagyon.

UTOLSO RESZE.

AZ ISTEN-FELÖ HÁZASOK JOságos-cselekedetiröl.

Az Iſteni-félö házaſok tulajdonsági.

AZ ideigh à mi Uy házaſink az Házaſulandóknak az önnön-magok példájával világoſitottak: moſt már mi módon kelleſsék abban élniek, haſonlatosképpen meg-mutattyák.

Erre pedigh kévántatik:

1. A' kereſztnek vagy a' nyomoruſságoknak békeséges-türéſſel való ſzenvedése.

I. A kereſztnek türéſſel-való ſzenvedéſe. Mikor a' hivatalos vendéget nagyobb vigaſsággal kellet vólna tartani, akkor fogyot-el a' bor. Igy gyakorta az Iſten-félö házaſoknak ſok fogyatkozáſok vagyon, mellyeket türéſſel kell várniok. Az házaſságh nem mindeneſtül örvendetes állapat: az Ur Iſten több keſerüſéget egyelét a' közzé, hogy nem örömet. Mert meg-átkozta a' földet, hogy ortzánk verítékével kelletik ennünk kenyerünket, Gen. 3. v. 19. és teſtünkben gyötrelmet ſzenvednünk, 1. Cor. 7. v. 28. Innét a' réghiek régenten az Uy házaſok elöt *Spinarum calathos, Töviſſel meg-töltöt rakot kosárokat* vittek, hogy öket azok-által a' nyomoruságok várására íntenék, mellyeket házaſságokban kellene ſzenvedniek. Szé-

Plus aloës quam mellis habet. Juv. Sat. 6.

vedgyük pedigh bébeséges-türéſſel, ha mikor valami nyomoruságok történnek raytunk. Nem kell zúgolódnunk, ha ugyan el fogy-is a' borunk: bízzunk az Urban, ki megſegít alkolmatos időben. Mert, bölcs Syrák bizonyítván iráſ. 2. v. 11. *Senki, a' ki az Urbã bizot, meg-nẽ ſzégyenült.*

2. A' könyörgéſnek ſzorgalmaztatáſa.

II. A könyörgéſnek ſzorgalmáztatáſa.

Szüz Mária a' házaſok képében Kriſtus Idvözítönkhöz járula, és tőle nékik ſegitséget kére, alázatoſon mondván: *Vinum non habent. Nincs borok.* Elégnek alitotta lenni, ha fogyatkozáſokat, ſzükségeket meg mondándgya. Mert bizonyos vólt hatalmaſsága-felől, mellyel meg-ſegíthetné, és irgalmaſsága-felől, mellyből meg-akarná ſegíteni, hogy, mihelyt a' ſzükséget hallaná, a' meg-ſegítéſre késznek hinné. Bátorságos eſzköz ez a' nyomoruságokban. Mert kihez folyamhatnánk egyébhez, hanem a' Kriſtushoz? Ha el-fogynak a' ſzükségeſek, ne hadd el feleségedet, hanem tiſzteſségeſen kereſſed életedet, Pſal. 36. v. 3. nagy adoſságot ne ſzerezz: mert, *kölcsön veſzen a' bünös, es meg-nem fizeti*, v. 21. egyebek jószágát, marháját el-ne ragadgyad, mert a' ki prædál, el-prædáltatik, Eſa. 33. v. 1. hanem veſd az Urra gögödat, és ő el-táplál téged, Pſ. 55. v. 23. A' hegiekre emellyed ſzemeidet, honét jö néked ſegitséged, Pſal. 121. v. 1. nézzenek a' ſzemeid az Urra, (vagy legyenek a' ſzemeid az Uron) míg raytad könyörül, Pſal. 123. v. 2.

3. Az Iſten kéſedelmeſségének bekelſégestüréſſel való ſzenvedéſe.

III. Az Iſten kéſedelmeſségének el-türéſe.

Ne alíttsa ſenki, hogy az Iſten első eſedezésre mindgyárást meg-ſegéllyen. Szüz Mária kemény feleletet halla: *Mi közöm nekem ſ néked aſzſzony-állat?* az az, ſemmi igazságod nincs hozzám, (avagy hatalmad raytam) azokban a' mik az én hivatalomat és ſegitségemet nézik; Az-okáért *aſzſzony-állatnak* mondgya, nem annyának. Igy mutattyák e' ſzó-járást venni ez helyek, Jud. 11. v. 12. 2. Reg.

16.v.10. Esd.4.v.2. Es hozzá adgya Idvözítönk: *Nē jöt még el az én órám*, mellyē a' meg-segétésnek alkolmatos és Istētől rēdeltetet ideje értetik, mely értelē-szerént vétetik az óra szózattyá, Sz. Jan.13.v.1. Rō.13.v.11. Apoc.14.v.15. Es így külömbek az embereknek és külömbek az Istenek gōdolati, Es.55.v.8. Szüz Mária mindgyáráft elsö úttal itéli vala, hogy meg kellene segéteni, de Kriftus Idvözítönk várakozék, hogy annál kedvesbb lenne a' segétségh, és a' csuda híresbbé tétetnék. Mert, *Tardæ sunt horæ Dei, sed valdè gratæ. Az Istennek órái kesök, de igen kedvesek.* Annakokáért békeséges-türéssel várjad, ha az Ur mindyáráft meg-nem halgat. El-jö az ö órája, ha könyörögvén rayta lész. Jákób Pátriárkát követsed, ki az Urat el-nem akarta bocsátani, migh meg-nem áldgya ötet, Gen.32.v.26. Móyses kétszer ütötte a' kö sziklát, és úgy jövének-ki abból vizek, Num.20.v.11. A' Kanaán nemzétsgéből való aszszony-állat is elöször meg nem halgattatván, nem mene el mindgyáráft, hanem tovább-ment a' könyörgésben, és meg-gyözte a' gyözhetetlent, Matth.15.v.28. Igy ne essünk mindgyáráft kétségbe, ha késéndik az Ur: Szünetlen kell könyörögnünk: s-végezetre el-érkezik az Istennek órája, és ö nem késik, Hab.2.v.3.

IV. Az Házi vigyázás. Jelen vólt e' menyegzöben az Urnak annya, ki mindeneket igazgatot: Jelen valának a' szolgák kik szolgáltanak: Jelen vólt a' Náznagy a' ki az ételt és az italt tartotta kezei-alat. Mikor illyen rendel rendeltetnek-el mindenek, az Isten áldása soha távol nem lészen. Meg-láfsák az Uy házasok, hogy házi-dolgokat igazán (jól) és rend-szerént szolgáltafsák, igazgafsák. Nem tettzik Istennek a' hivolkodás, nem tettzik a' zür zavar és a' rendeletlenségh. Híven kell munkálkodni és a' dolgot eszesen viselni. Tekíncsétek-megh Abrahámnak és a' régi Pátriárkáknak házok-népét. Melly

4. A' házi-vigyázás.

szorgalmatosok valának azok a' munkálkodásban! melly eszesek az el-rendelésben! melly mértékletesek az életben! Es hogy-ha ez nem lészen, a' viz borrá nem változhatik, a' kevés jószág az Istentől meg-nem öregbétetik. Ha az házasok meg-akarnak gazdagúlni, e' három Sz. Elet parancsolatit tartsák-meg. 1. Buzgoságoson *imádkozzál.* 2. Szorgalmatoson *munkálkodgyál,* és 3. Házadat eszessen *igazgassad.* Az imádsággal öszve-kötteségek a' múnkálkodás, a' múnkálkodással az eszes el-rendelés: és önnön-kényén következik a' jószágoknak nevekedése.

5. Az Isteni-tiszteletben való végig meg-maradás.

V. Az Isteni-tiszteletben való végig meg maradás. Mert a' csudát meg-ismervén a' tanítványok és kétség-nélkül az Uy házasok-is a' Kristusban álhatatosson hittenek és Sz. Felségét méltó tisztelettel illették. Mert, *Dignum est, ut illi detur gloria, à quo accipiuntur beneficia. Méltó dolog, hogy annak dicsőség adattassék, a' kitől jó tétemény vetetik.* Kegyes dolog, hogy a' Krist' minékünk mindenünk légyen, és hogy mindékor és mindenekbé ő hozzá ragaszkodgyúnk. Eötet kel e' mi házasink példájával a' menyegzőre hívatnúnk, a' menyegzőnkben segítséggel hínúnk, és menyegzőnk után tisztelnünk. Ha a' te vized-is borrá változik, nem a' te múnkádnak, hanem a' megháldó Kristusnak tulaydonítsad, és a' dicsőségh dicséretit énekellyed. Aldgya a' lelked az Urat, és el-ne feleytse semmi adományit, Psal. 103. v. 1. 2. Erővendezzék a' lelked a' te Idvözítő Istenedben, a' ki egyedül az éhezőket bé-töltötte jókkal, Luc. 1. v. 47. 53. Tudgyad, hogy az Ur, ő az Isten, Psal. 100. v. 3. az ő áldása gazdagít-megh, Proverb. 10. v. 22. Annak-okáért, a' miképpen ő tőle adattatnak mi-nékünk mindenek, azon-képpn mi-nékünk-is néki kell egyedül adnúnk a' dicsőséget. Mert, *Talis gratiarum actio, est ad plus dandum invitatio. Az illyen hálá-adás, többek adására-való*

hivás.

hivás. Mert a' ki az Urat dicsőíténdi, azt az Ur-is megdicsőíti, 1. Samuel. 2. v. 30. A' ki magát előtte meg-alázza, fel-magaſztaltatik, Luc. 14. v. 11.

Ugy éllyenek azért az Uy házaſok, *hogy* a' fogyatkozáſt békeséges-türéſſel ſzēvedgyék, a' kőnyőrgéſben ſzorgalmatoſok legyenek, a' kéſedelmet el-ſzenvedgyék, dolgokat eſzeſsen igazgaſsák, ſzolgáltaſsák, és mindenkor az Iſtenhez ragaſzkodgyanak: Igy a' viz borrá, a' ſzeretet édeſséggé, és a' firás (a' keſerűſégh) őrőmre fordúl, és idejében az Iſten Bárányának mennyei és mindenkoron tartó menyegzőjére bízatatnak. Melly hogy minden Iſten-félő házaſokon megh-történnyék, *adgya az Ur Iſten, a' házaſságnak ſzerzője és a' házaſok Patronuſa, ki őrökké áldandó Iſten.* A-

M E N.

Evangéliom

VIZKERESZT VTAN III. VASARNAPRA SZENT Matt. 8. à. v. 1. uſq; ad v. 14.

A BEL-POKLOS NAK ES A SZAZADOS SZOLGAIANAK MEGgyogitasárol.

1. MIkor pedig lejőt vólna à hegyről, kőveté őtet sok sereg.

2. Es imé egy poklos jővén, imádá őtet, mondván: Uram, ha akarod meg-tiſztithatſz engem.

3. Es ki nyújtván Jes⁹ kezét illeté őtet, mődván: Akarom. Tiſztúlly-meg. Es mindgyárt meg-tiſztúla az ő pokloſsága.

4. Es monda néki Jeſus: meg-lásd, ſenkinek ne mond, hanem eredgy mutásd-megh magadat à papnak, és add-be az ajándékot, mellyet parancsólt Móyſes bizonyságul nékik.

5. Mikor pedig bement vólna Kapernaumba, egy Száz-ados méne hozzája kérvén őtet, és mondván:

6. Uram, à ſzolgám házamban fekſzik inaſzakadva, és gonoſzúl gyötrödik.

7. Es monda néki Jeſus: én el-mégyek és meg-gyógyitom ötet.

8. Es felelvén à Százados monda: Uram, nem vagyok méltó hogy hajlékomba jöj: hanem csak egj ſzóval mondgyad és meghgyógyúl az én ſzólgá.

9. Mert én-is birodalom-alat való ember vagyok, vitézek lévén allattam, és mondom ennek: Menny-el, és el-mégyen, és à máſnak, Jöſzte, és el-jö; és à ſzólgámnak, Miveld ezt, és megmiveli.

10. Halván pedig Jeſus, csudálkozék és à követöinek monda: Bizony mondom néktek, nem találtam ennyi hitet Jſraelben.

11. Mondom pedig néktek, hogy ſokan jönek Napkeletről és Nap-nyugatról és le telepednek Abrahámmal és Jſaákkal és Jákobbal mennyeknek Orſzágában.

12. Az Orſzág fiai pedig ki-vettetnek à külsö ſetétségre: ott léſzen ſirás és fogaknak csikorgatáſa.

13. Es monda Jeſus à ſzáz-adoſnak: Meñy el és à mint hittél ugy légyen néked. Es meg-gyógyúla à ſzólga azon orában.

PRÆDIKATZIO.

A Nap à Magaſságoſnak amà csudálatos munkája, mihelt fel-jő, mindgyáráſt el-veri a' sötétſéget, meg-világoſittya az eget, ágait mindenüvé ki-terjeſzti, az embereket és az oktalan-állatokat meg-vidámétya. Nagynak kell lenni az Urnak a' ki azt teremtette, Syr. 43. v. 1. 5.

Kriſtus az Eccléſiának Napja.

Vagyon pedig az Anya ſzent-egy-háznak-is Napja, tudni-illik az igazságnak Napja, a' JESUS KRISTUS, Malach. 4. v. 2. Ez mint az ágyas-házából ki-jövő vő-legény, az ő ki-jövetele a' leg-felsőbb éghből, Pſal. 19. v. 6. & 7. E' Napnak ki-jövetele ugyan eleitől-fogva az őrök napoktól-fogva vagyon, Iſtensége-ſzerént, Mich. 5. v. 2. nékünk pedigh amà' tellyes időben, Gal. 4. világoſodot-meg, (avagy virradot-fel) embersége-ſzerént. Eő a' magaſságból támadó, ki megh-látogatot minket az ő irgalmaſságából, Luc. 1. v. 78. Nagy ſetétség vólt a' földön az ő ſzületéſe-előt, ſok-féle nyomorúság ſzállotta vala meg az egéſz világot: de e' Nap fel-jövén, támadván, mindgyáráſt el-veretet a' tudatlanság homályoſsága, a' nép, melly ſetétségben járt, láta nagy világoſságot, Eſa. 9. v. 2. A' ſzomorodot ſzivű emberek megh-vigaſztaltattak, mert ő ſzületvén, nagy örőm hirdettetet minden népeknek, Luc. 2. v. 10.

Mert e' titkos Napnak ágait, nem csak Judæa Országa fogadta, vette-bé: idegen és igen meſzſze földre-is vettettek, és nem vala ſemmi, a' mi el reytezhetet vólna az ő melegségétől, Pſal. 19. v. 7. El-híntette, ki-terjeſztette ágait *Nap-keletre*, a' Mágusokat megh-világoſitván: Ki-bocsátta *Jeruſalem Templomára*-is, a' Doktorokat tanítván: Ki-nyújtotta *Galileára*-is, az Uy házaſokat megh-áldván.

Most

Most magasban mégyen-fel és jár melegétésével e' mi Napunk, midőn elevenítő erejét a' Sidókkal és a' pogányokkal-is eggyűt közli. Mert imé! mikor Kristus Idvözítönk a' hegyről alá jőt vólna, mellyen a' tanítás világosósága meg-világosította vala a' tanítványok elméjét, mindgyáráft eggyűt akarta a' szükölködőket melegségébe részesíteni. Járúlának e' Naphoz két nyavalyától meghnyomorítatott le-nyomatott férfiak, kik mind-az-által nem egyenlő állapatúak és vallásúak vóltak. Az *eggyik* poklos, Sidó nemzetből-való: Az *eggyik* Száz-ados pogány, kinek szolgája ina-szakadozot, vagy Gutta-ütőt vala. *Amaz* testében vólt bereg, a' poklosság-miat; *ez* elméjében, vagy szívében az eggyűt-szenvedésért. Csak alig járultanak vala pedig, S imé! az Isten kegyelmességének ágai ki-terjesztetének reájok: A' poklos meg-tisztítatik, a' Száz-ados meg-halgattatik, az ina-szakadozot (guttaütőt) szolga meg-gyógyítatik, a' nézők (csudálók) minnyájan meg-vidámítatnak, örvendeztetnek.

Az Evangéliomnak sommája.

Ez ideig az Isten leg-először-is Judæában vólt ismeretes, Psal. 76. v. 29. Mert a' Sidók és a' pogányok el-választot (külön) és köz-be-vetett fél-egek-alat laknak vala. De ama' titkos Nap, a' Kristus, mind a' kettő-höz el-hatot és mind a' kettőt meg-világosította, hogy kedveskedése (jó-akarattya) és ereje-felől gyanakodásra való alkolmatosága senkinek ne lehessen.

Sok és jeles parancsolatok és tanuságok származnak pedig ez Historiákból: mi csak a' főbb dolgokat illettyük-megh, és azokat *mind a' két csudából* rövid igével adgyuk a' keresztyének eleibe, mellyek kivált-képpen való íntést adnak mindnyájúnknak.

Propositio.

Kristus Idvözítönk, az igasságnak napja, *most-is terjeszsze-ki az ágait, hogy szíveink meg-világosítassanak, és a' kegyes áitatosságnak tüzével mindenestül meg-melegitessenek*, A.

MAGYARAZAT.

Két mesterségek vagyon a' keresztjéneknek.

KEt mesterségek vannak leg-fő-képpen, mellyek igen igen illetik és meg-dicsérik a' keresztyéneket. Az eggyiket *Békeséges-türesnek*, a' másikat *Imádsághnak* mesterségének nevezzük.

Míg e' világon élünk, szenvednünk kell. Micsoda egyéb a' mi életünk, hanem hartzolás és vitézkedés? Job. 7.v.1. hanem munka és fáydalom? Psal. 90. v. 10. hanem szorongatás és nyomoruság? Johan. 16.v. ult. Kristus tanitványa akarsz-é lenni? A' keresztet fel-vegyed, és a' Kristust követsed, Matth. 10. v. 38. Háboruságok-által kell nékünk az Isten országába mennünk, Actor. 14.v.21. és üldözést szenvednünk, 2. Tim. 3.v.12. Micsoda eszközünk, micsoda könnyebségünk lehet pedig a' keresztalat? Semmi nem egyéb az Imádságnál. Az Ur nevéhez fut az igaz, és fel-magasztaltatik, Pro. 18.v.10. Az inségbē (a' nyomoruságokban) meg-keresztetik az Ur, Esa. 26, v. 16. és a' nyomoruságnak napján segétségül hívattatik, Psal. 50. vers. 15.

A' mint pedig a' keresztt közönséges, de nem mindnyájan azon okkal viselik, szenvedik a' keresztet: Ugy sokan hiják az Istent segétségül, de nem mindnyájan halgattatnak-meg. Annak-okáért mesterség és okosság kévántatik, hogy a' keresztt igazán hordoztassék, és az imádság-is igazán tétetessék.

A' Százados és a' Poklos meg-mutattyák és eszünkbe jutattyák magok példájával.

Mind a' két mesterségnek *Mesteri* adattatnak a' jelen való Szent Evangéliomban. A' békeséges-türés Mesterségét a' *Száz-ados*: a' könyörgését a' *poklos* maga példájával tanittya és erősséti. Mivel-hogy pedigh mi-nékünk e' személyeket szándékozásunk nem annyira vagyon külön meg-szemlélgetni, mint példájokat együt meg-gondolni; ennek-okáért, minémű intéseket, tanuságokat adgyanak nékünk, most rövideden meg-láttyuk.

I. Mind

I. Mind a' kettőben előnkbe-adatik,

SPECULUM MISERIÆ HUMANÆ,

Az emberi nyomorúságoknak, nyavalyáknak tükőre.

Mert az eggyik poklos, a' másik ina-szakadozot: mind a' kettő szerencsétlen és nyomorúlt. Mert mi lehet rútabb a' poklosságnál, úgy-mint melly az embernek minden tagait meg-veszti, és az emberek társaságából ki-rekeszti? Micsoda ártalmasbb az ina-szakadozásnál, a' gutta-ütésnél, holot mindenkor ágy-fenekéhez szegez, és az embernek minden tagait alkolmatlanokká tészi? Illy szerencsétlen, boldogtalan állapatban vagyunk, forgunk mindnyájan, nem betegeskedvén úgyan testünkben, hanem előszőr-is lelkünkben. Az a' külső nyavalya a' belsőnek jelensége. A' pœnitentia-tartás és a' Kristus gyógyitása-előt mindnyájan *poklosok* vagyunk, az eredendő bűn miat: mindnyájan ina-szakadtak, gutta-ütöttek, a' cselekedet-szerént való bűn miat. *Amaz* meg-veszti a' természetet, *ez* meg-bántya a' jó cselekedeteket.

A' külső nyavalya a' belsőnek jelensége.

Az Isten úgyan jó állapatban teremtet vala bennünket, Gen. 1. v. 27. de háj! ki-estünk. Egéséges, ép és sz. lelket lehelle belénk, Gen. 2. v. 7. Eph. 4. v. 24. de ah ah! el-vesztettük. El-esék Adám, és ő benne mindnyájan el-esénk: el-veszе Adám, és ő benne mindnyájan el-veszénk. El-veszтetet az Isten képe, és helyébe-állattatot az ördögnek képe. Jay! a' Paradicsomnak lakoi valánk; már szám-ki-vettettek vagyunk. Fel-ékesétettek, ruházтattak valánk, már mezételenek vagyunk. Egésségesek és jó maga-birók valánk: már betegek és el-lankadtak vagyunk. El-veszet az elme bölcsesége, 1. Cor. 2. v. 14. El-veszet a' szív igazsága, Gen. 8. v. 21. El-veszet minden tehetségünknek *jó rend-tartása*, Rom. 3. v. 12. seqq. Beteg *értelmünk* a' tudatlanság-által: *akaratunk* a' gonoszság-által: *ételi kévánságunk*, a' gonosz kévánság-által. *Es ez* ama' lelki

Az embernek eset után való nyomorult állapattya.

poklosság, melly elöször az Adám személyét, és annakutánna az egész emberi természetet meg-veszttette.

Bünök képe a' poklosság.

Mellyet hogy igazbban meg-értsetek, mi modon példáztassék a' bün a' poklosság-által, gondollyátok-meg, és e' mi poklosunkat, mint bünök képét, szorgalmatoson meg tekéntsétek.

Az eredendö bün sok féle okokért hasonlítatik a' poklossághoz.

Eggyeznek a' poklosságh és a' bün [1.] *Eredetre tekintve*. A' poklosságh meg-éget, pörsölt és rothat vérböl származik: Ugy a' bün bennünk születik, nemzetik, midön a' szüleink tisztátalan véréböl és magvából foganatunk, Psal. 50. v. 7. Es innét Szent Pál Ephes. küld. ley. 2. v. 3. természet-szerént haragnak fiainak hívattatunk. [2.] *Minémüségre tekintve*. A' poklosságh minden betegségek közöt leg-nagyobb és nehezzeb: egyéb betegségek nem örökké-valók, hanem meg-gyogyíthatók: a' poklosság pedig semmi orvosságok segitségének nem enged: Ugy a' bün-is minden gonoszságok közöt leg-nagyobb és tellyességesen meg-gyogyíthatatlan, ha a' mennyei orvos segitségül nem leénd. [3.] *A' meg-veszteſre tikintve*. A' poklosság hamar meg-veszti az egész testet, és az el-ragadás-által eggyüt egyebeket-is meg-veszt: Ugy a' bün-is az embernek egész állattyát által-járja, és az Adámtól-fogva minden emberekre el-hatot, Rom. 5. v. 12. seqq. Ugy árt egyéb gonoszok példá'a-is. Miként a' száraz fa, ha a' rüzre tétetik, hamar fel-gyulad, lángot vét: Ugy az emberek-is egyebek büneit látván, a' természet romlása-miat, könnyen hasonló bünökre haylanak. [4.] *A' meg-veszteget esre nézve*. A' poklosság az embert élö-hólttá, vagy élö döggé változtattya, szemeit ki-eszi, orrát és minden tagait meg-veszteget és testét meg-eszi, Num. 12. v. 12. Ugy a' bün az embernek minden lelki érzékensgít el-veszi. Füleit bé-rekeszti, dugja, hogy az Isten igéjét ne halhassák, szemeit meg-vakíttya, hogy a' veszedelem

delem nehéz vóltát ne láſsák: Nyelvét meg-veſztegetik, hogy káromláſt ſzóllyon: ſzivét el foglallya, meg-ſzállya, hogy gonoſzt gondollyon: kezeit el-lankéttya, hogy jól ne cselekedgyenek: lábait kéſedelmeſekké, reſtekké téſzi, az Ur parancsolatinak utain való járáſra. [5.] *A' meg-rútetáſra tekíntve.* A' poklosság az embernek minden ſzépségét el-veſzi, és az embert felette meg-rúttya, annyira hogy a' poklosok ſzájok ruhájokkal bé-fedezve hagyaſſanak járni, Lev. 13. v. 45. Ugy a' bűn meg-foſztot, meg-prædált minket minden ſzépségünktől, ékeſségünktől, és úgy meg-rútétot, hogy útálatoſok legyünk Iſtennek előtte, Prov. 11. v. 1. & 20. [6.] *Az el-válaſztáſra tekíntve.* A' poklosság ki rekeſzti az embert az egéſségeſek társaságából: Ugy a' bűn-is meg-foſzt bennünket az Iſtennek kegyelem-ſzerént való és a' mennyei vitézek jelen lététől. [7.] *A' nehéz lehelletre nézve.* A' poklosokban minden nedveſségek meg veſztek, az-okáért azok lehellete büdös, és egyebeknek nehéz, noha azt magok nẽ érzik: Ugy a' bűn-is igẽ igẽ nehéz bűzt, büdöſséget ſzerez az Iſteñek és az Angyaloknak, noha mi azt ſzokáſunkért nem ſzagollyuk. Innét az iſtentelenek torka koporſóhoz haſonlítatik, Pſal. 5. v. 11. mellyből az hólt teſtek miat iſzonyatos bűz jő-ki. Oh mennyi bűzt kell a' mi Iſtenünknek napon-ként fel-vinni és ſzenvedni! Némellyek e' ſzájok koporſójából káromláſokat, némellyek hazugságokat, némellyek egyebet öntnek, okádnak-ki. [8.] *A' vizketéſre tekíntve.* A' poklosság a' bőrnek örökkévaló, ſzüntelen vizketését ſzerzi: Ugy a' bűn-is bennünk nem hivolkodó, hanem mindenkor munkálkodó, úgy hogy annak csiklandáſit és ſugalláſit mégh a' Szentek-is ſzenvedgyék, Rom. 7. v. 15.

Igy annak-okáért a' poklos példájában meg-láttátok, melly nagy legyen romláſa a' Terméſzetnek, és mely

boldog-

bóldogtalan, nyomorúlt légyen az embernek állapattya az eſet után! Az egéſz világ gonoſzban helyheztetett, 1.Jo.5.v.19. és ſemmi nem egyéb, hanem *Collegium leproſorum, Poklosóknak collegioma, gyülekezete.* Eſmérjük-meg ez eſetünket, rútságunkat, és ne hizelkedgyünk magúnknak. Siraſſuk-meg azt, és fel-ne fuvalkodgyunk ſzívünkben. Az egéſségnek kezdete, a' betegségnek meg-eſmérése: Ugy gyogyúlunk-meg könnyebben, ha a' terméſzet betegségét gyakortábban meg-gongolándgyuk.

Az egéſségnek kezdete, a' betegſégnek meg-eſmérése.

A miképpen pedigh a' poklos az eredendő bűnnek; azon-képpen az ina-ſzakadozot, a' gutta-ütöt *peccati actualis, a' cselekedet-ſzerént való bűnnek* typuſa, árnyéka: Mert, nem csak meg-romlot Terméſzetünk: hanem ahoz hozzá-járúlnak egyéb bűnök-is, mellyeknek a' pœnitentia tartatlanok mindenkor kedveznek. Azok rutságát az ina-ſzakadtnak, gutta-ütőtnek állapattya mutattya meg.

Az ina-ſzakadozot átnyéka a' cselekedet ſzerént való bűnnek.

1. A' ſzólga vólt.

1. *Szolgának* neveztetik. Szent Máthé ugyan gyermek igéjével él, v. 6. de Szent Lukáts ugyan *ſzolgának* avagy inaſnak nevezi, cap.7.v.2. Mert ſzokáſok vólt a' régieknek, hogy a' fogadot ſzolgákat gyermekeknek hínák, mint ki tetzik a' Bír.7.v.11. Sam.2.k.15.v.14.15. Joſ.1. v.1.2.7. 1.Paral.18.v.6.7. Igy mi-is ſzolgák vagyúnk, midőn bűnben vagyúnk foglalatoſok. Mert, minden a' ki bűnt cſelekeſzik, ſzolgája a' bűnnek, Johan. 8.v.34. Erkőlcsős, komor Urok vagyon azoknak, a' kik a' bűnöknek kedveznek, engednek. Az őrdőg az, a' kinek tőritől kőrős-kőrnyűl hordoztatnak. Annak parancsolattya ſzerént tartoznak élni és járni, mikor azt mondgya, *Vade, Menny-el*, a' mint az ő birodalmáról dicsekedik a' Százados. Mi lehet pedigh ſzomorúbb a' ſzolgálatnál? Nem hogy a' kegyetlennek, de még a' jó, a' kegyes Urnak-is kemény dolog ſzolgálni. A' Sátán pedigh ſe nem jó, ſe nem kereſi a' mi jónkat és idvőſségünket. Annak-okáért tá-

vol lé-

vol légyen tőlünk, hogy akaratunk-szerént vesszük magúnkat alája e' kegyetlennek.

2. *A' házban* mondatik *fekünni*, melly szó-járásaáltal testének igen igen nagy betegsége, erőtlensége jedzettetik-meg. Hasonlatos-képpen a' cselekedet-szerént való bűnök-is úgy le-vernek lábainkról bennünket, hogy igyenesen nem álhatúnk, hanem a' bűnök sarában, ganéjában fekűszűnk. Nyavalyás dolog el-esni: de nyavalyásb mindenkor fekünni. Igy tőn *az eredendő bűn* bennünket nyavalyásokká, nyomorúltakká: de a' cselekedet-szerént való bűn tészen sokkal nyavalyásbbakká, nyomorúltabbakká. *Amaz*-által Adám esek-el: *ez* által a' pœnitentia-tartatlanok fekűsznek és vesznek-el. Oh kétségben estek, reménségtől meg-foztattak, kiknek úgy tettzik fekünni, hogy ne akarjanak fel-kelni! Kicsoda szegeztetnék ágya-fenekéhez, ha a' járás néki meg-engedtetnék? Miért fekűsznek a' bűnökben, a' kiket az Isten járni akar az ő ösvényiben? Valaha fekünni fognak a' pokolban, a' kikit mind örökké hevernek a' bűnök sarában.

2. Agyban fekűt.

3. *Ina-szakadtnak*, *Gutta-ütőtnek* neveztetik. Az inaszakadás, vagy gutta-ütés pedig semmi nem egyéb, hanem az inaknak maga el-hagyása, meg-bocsátása és meg-óldattatása; melly két-féle, *avagy* Totalis, mindenestől-fogva való, mikor az emberben minden érzékenség és mozdulat meg-szűnik, és Apoplexiának, Gutta-ütésnek hívattatik: *avagy* Partialis, rész-szerént-való, mikor az embernek testének csak valamelly része bolgattatik-meg, és az érzékenség és a' mozdulat-is csak valami rész-szerént fogattatik-el. E' betegségről pedigh írják az Orvos-Doktorok, hogy történni szokot *vagy* az inaknak felettéb-való összve-vonattatásából, *vagy* pedigh felettébvaló megh-ereztéséből, bocsátásából. E' betegségtől fogattatván, fekűvék a' száz-adosnak szolgája-is; s-nem-

3. Megdorgáltatott vólt ina-szakadással vagy Gutta-ütésel.

A' csele kedet-szerént való bün a' bünhöz hasonlitatik.

is szükség, hogy it sokat disputállyunk, vetekedgyünk a' *Gutta-ütés specieséről*, neméről: mind-az-által hihető, hogy csak részszerént való volt, mert nem fosztatot volt megh minden érzékenségtől, holot gonoszúl mondatik gyötrödni, vagy gyötrelmet érezni. E' betegség-által pedigh ismét a' bünnek természeti és a bünösök állapattya magyaráztatik megh. *A' mint* a' Gutta-ütés-által azinak meg óldattatnak, mellyek szekeri, vagy hordozói az érzékenségeknek: *Ugy* a' bün-által is meg-tágíttatnak az Isteni szolgálatnak, a' kegyesen való életnek minden zárjai. *Meg foszt* a' Gutta-ütés a' mozdúlattól, és az érzékenségtől: *Ugy* a' bün-is el-veszi a' Szent Lélek mozdulattyát, és az Isten malasztyának, kegyelmének érezését. *A' Gutta-ütött* életének jelen-való veszedelmében forog: úgy a' bünös a' lélek veszedelmében.. *Az ina-szakadozás* gyakorta az inaknak el-oszlásából, meg-óldásából történik: úgy a' bün-is a' testi bátorságból és a' kereset szabadságból. *A' Gutta-ütés* vagy mindenestől, (egészen) való, vagy részszerént-való: úgy a' bün-is avagy mindenestől megkeményét, avagy a' bocsánatról valami reménséget hágy. Mindnyájan *gutta-ütöttek* vagyunk a' pœnitentia-tartáselőt, de külömb-külöm módon.. *Némellyekben* minden titok-szerént-való érzékenség és mozdúlat el-fogattatot, ugy-mint Faraóban, Antiókusban, Heródesben.. *Némellyekben* vagyon még valami mozdúlat és kegyelemnek kévánsága, ugy-mint Dávidban, Szent Péterben és a' Sidókban, Actor. 2. v. 37. Meg-láfsátok, hogy ezeket kövessétek: ha a' testnek gyarlóságából, a' bün gutta-ütése fogot, el-lelt benneteket, tellyességgel meg-ne keményécsétek a' szíveiteket: ne vessétek el a' haragnak minden érzékenségét, a' kegyelemnek minden kévánságát. Sőt inkáb segitséget kerestetek és kérjetek e' mi gutta-ütött emberünkkel. Ugy adattatik egészségh, úgy a' tagokkal

igazán

igazán és Istennél-való kedves élés".

4. Azt beszélli a' Száz-ados, hogy a' szolgája *malè torqueatur*, *Gonoszúl gyötrödik*. E' Görögh igével él *vastanizeste*, melly az igen igen nagy gyötrelmekről vétetik, és gyakorta a' pokol kínnyairól tétettetik, a' mint Szent Lukátsnál 16. v. 23. Apoc. 14. v. 11. Ugy a' bünnél nincs nagyob, nehezbb gyötrelem.

4. Nagy kinokat szenvedet.

Az-által meg-kötöztetnek az emberek, hogy a' Sátánnak szolgállyanak; kínoztatnak, hogy nyugodalmok ne légyen; rágattatnak a' lelki-esméretnek belső férgeáltal. Oh embereknek nagy és leg-végső esztelenségek, kik midőn vétkeznek egyebet nem cselekesznek, hanem hogy szabad-akarat-szerént-való gyötrelem-alá vessék magokat! Ojuk-meg magunkat, *Atyámfiai*, és ha gyötrödni nem akarunk, akarat-szerént-való bünökben ne éllyünk.

5. *Meg halandónak* mondatik, Meg-halandó vala, mond Szent Lukáts cap. 7. v. 2. Mert olly nagy vala a' gutta-ütésnek és a' gyötrelemnek ereje, hogy ezennel ezennel lelkét ki-bocsátani látatnék. Igy halandó, a' ki a' bünöknek adta magát. Mert a' halál a' bünnek földgya, Rom. 6. v. ult. és leánya, Jacob. 1. v. 15. Az istentelenek pedigh a' halálnak nem csak egy neme alá-vettettek. Meg halnak *quoad animam*, *lélek-szerént*, midőn az Isten kegyelmétől el-választatnak, Esa. 59. v. 2. Meg-halnak *testek szerént is*, mikor nagy nyögéssel és agyarkodással mennek-ki ez élctből, vagy halnak-meg, Psal. 34. v. 22. Meg-halándók *testek és lélek-szerént-is*, mikor az örök kárhozat és az utólsó halál-alá vettetnek, Apoc. 20. v. 14. Amazt közönségesen *mortem gratiæ*, *kegyelem*, emezt *naturæ*, *természet*, ezt *gloriæ*, *dicsőség* halálának nevezzük. Kicsoda pedigh a' ki megh nem iszonyodnék, irtoznék illyen nagy és sok-féle kínok, gyötrelmek hallására? A' természet-szerént-való

5. Közel járt a' hallhoz.

Aristotelestől.

halál a' Filosofustól, *Omnium terribilium terribilissimum*, *Minden rettenetesek rettenetesének* mondatik. De semmi ha a' kegyelemnek és a' dicsőségnek halálával egybe vettetik. *Amot* leg-fő-képpen külső faydalom érezteti: *it* belső. *Amot* vége szakad a' gyötrelmeknek: *it* örökké tartanak. *Amot* el-választás vagyon a' világtól: *it* a' meny-országtól, minden meg-szabadulásnak reménsége-nélkül. Bizonyára ennyi szorosságokba vetet bennünket a' bün; Es mind-az-által úgy iszszuk mint a' vizet. Vagy nem méltó-é meg-bánásra, hogy az emberek magoknak olly gonosz-akarói, hogy az ellenségeket magokhoz vonszák, magokba szíják és táplállyák? Kicsoda olly balgatag, a' ki a' mérget szabad-akarattya-szerént meg inná és magának holált szerezne? A' bün a' léleknek mérge, mi abban gyönyörködgyünk-é? Sőt inkáb utállyuk-meg, és az élet szentségében legyünk szorglmatosok. Mert, vagy el-kell veszniünk, vagy a' bünöktől magunkat meg-tartóztatnúnk. *Ezt* cselekedgyük, hogy *amattól* ne kellyen retteg-nünk. Mert, ha jól cselekedéndesz, jutalmát veszed, ha pedigh gonoszúl, mindgyárt aytódban lészen a' bün, Gen. 4. v. 7.

Vagy, Minden rettenetességek rettenetességének.

II. A' segitség kéresnek igaz okát.

II. Mind a' kettőben *a' segítség-kéresnek igaz oka* mutattatik-meg. Minden emberek betegeskednek ugyan, de nem mindnyájan gyógyúlnak-meg. Poklosok vagyunk természet-szerént: de keveſen tisztúlúnk-meg kegyelem-szerént. Sokan gutta-ütöttek a' bün miat, de nem sokan gyogyúlnak-meg az orvosságnak el-mulatása, meg-utálása miat. Annak-okáért a' magok példájával előttünk járnak a' poklos és a' gutta ütöt ügyit forgató Száz-ados. A' minémő eszközök-által gyogyúltanak-meg azok, ugyan azok által szabadúlhatúnk-megh mi-is testünk és lelkünk betegségiből.

A' lelki gyogyulásnak eszközi.

1. A' Kristushoz kel járulni.

1. *Ad Christum accedendum est.* *A' Kristushoz kell já-*

rúlnúnk.

rúlnúnk. Nem eſet kétségben a' poklos, ſe nem vetette-el ſzolgája minden gongya-viſelését a' Száz ados. Mind a' kettő a' ſegétséget nem az ő cselekedetekben és érdemekben, nē a' főldőn a' bű-bájolóknál, ſem menyekben a' ſzenteknél kereſte: hanem a' Kriſtushoz járúlnak, és minden reménségeket ő benne vetik. Ehőz jőyjetek a' kik terhelve vattok, ő meg nyugot, kőnnyebét titeket, Matt. 11.v.28. Ezt kereſsétek a' kik betegek vattok: Orvos ő, és meg-gyogyít, Exod. 15.v.29. Nem kell kétségben eſnűnk a' bűneinkben, nem kell gonoſz-kedvű ſzomoruságban el-ſzáradnúnk. Olly Urúnk vagyon, a' ki ſegétő az alkolmatoſságokban, (a' háboruságokban) Pſal. 9.v.10. Eő ſebesít és orvoſol: meg-vér és az ő kezei gyogyítnak-meg, Job. 5.v.16. Jertek-el azért és térjetek az Urhoz, ő ſzaggatot meg és iſmét meg-gyogyít, Oſe. 6. v. 1. Heába várattatik ſegítségh az emberektől: meg-nem ſzabadíthatnak. Heába hívattatnak ſegítségűl a' Szentek: * A' mi dolgaínkat nem tudgyák, Eſa. 63. v. 16. Heába-való reménség, melly az aranyban és az ezűſtben vettetik, Ezech. 7.v.19. Annak okáért hova fuſsúnk, hanem csak te hozzád, oh mi Iſtenűnk? Te ha miénk vagy, te benned mindenekkel bírúnk. Ha a' teſtűnk és a' lelkűnk el-fogyatkozik-is, te mind-az-által a' mi ſzívűnknek kő-ſziklája vagy, Pſal. 73. v. 26. Reád vettettűnk az any ánk méhétől-fogva, Pſal. 22. v. 10. Akar mi tőrténnyék raytúnk, tieid vagyúnk. Agyarkodgyék az őrdőg, nyomorgaſſon a' világ, mi te hozzád ragaſzkodúnk. Romollyon-el az égh, romollyon-el a' főld; minket tőled ſemmi el-nem ſzakaſzt. Verettesſűnk, égetteſsűnk, le-vágattaſsúnk, derébre-darabra vagdaltaſsúnk, te mi ſegedelműnk, várúnk és ſzabadítónk vagy, Pſal. 18. v. 1. Távozzatok-el hamiſságnak cselekedői es minden ellenségink: mert az Ur meg-halgatot minket, Pſal. 6. v. 9. E' vagyon velűnk, ſ-ki léſzen ellenűnk? Rom. 8. v. 31.

* A' mi ſz. Agoſton ez igékről magyáraz tom, 4. lib. de Cur. pro Mor. cap. 14 & 15. tellyeséggel bizonytalan opinio vélekedés. Mert noha a' ſzenteknek e' főldőn jártokban ſok dolgokat jelentetmeg: mind az által honnét bizonyűlmeg, hogy avagy azoktól hallyák a' kik, meghalván hozzájok mennek, avagy meg jelentetik nékik? kijőt-alá mennyekből a' ki mind ezeket megbeſzéllette vólna.

2. Szüntelen kell imádkozni.

A' mi a' Viz á' halnak, az a' könyörgés az embernek. A' viz élete a' halnak: ugy a' könyörgés-is élete az embernek. Es a' mint a' fáknak szükséges a' nedvesség: ugy az embereknek a' könyörgés. S. Chrisost. t. 5. lib. 1. de Orand. Deum.

A' könyörgés pedig légyen alázatos.

Mikor a' világi Fejedelmektől, fő-fő rendektől valamit kérünk, alázatoson szoktuk kérni Suplicatio által, melly annyit té-

2. *Indesinenter orandum est.* **Szüntelen kell imádkozni.** Mihelt a' Poklos és a' Kapitány, a' Kristushoz járúltanak, mindgyáráft fel-emelték szavokat és a' Kristus segitségét kévánták. Azért ne állyunk mint némák, hanem nyissuk-megh a' szívünk szorosságit. Ne halaszszuk imádságunkat, hanem mindgyáráft öntsük-ki azt. A' Poklos alig látta vala a' Kristust, és imé! mindgyáráft kiálta. A' réghiek azt mondották: *Necessitas est optimus orandi magister.* *A' szükség igen fő tanító mestere az imádságnak.* Soha nincs senkianélkül: mindeñek vagyō mit szenvedni és miről panaszolkodni. Azért imádkozzunk, és könyörgésink-által az Istent mindenkor szorgalmaztassuk. Mellyet, hogy igazán meg-cselekedhessünk, az igaz könyörgésnek e' következendō jeleit és conditioit szükségh megtanúlnunk.

[1.] *Oratio sit humilis.* *Az imádságh vagy a' könyörgés alázatos légyen.* Erre példát ád a' poklos, kiről szent Máthé azt mondgya: *Hogy imádá ötet*, v. 1. Szent Márk, hogy *térdet hayta*, cap. 1. v. 40. Szent Lukáts, hogy *ortzájára esék*, cap. 5. v. 12. Igaz alázatosságnak jelei ezek, mellyet magunkkal kell hoznunk, ha meg-halgattatni akarunk. A' Farisæusnak könyörgése meg-útáltatot, mert kevély vólt: a' Publikánusé tettzet, mert alázatos vólt, Luc. 18. v. 13. 14. Nagy az Ur, a' kit könyörgésünk-által meg szóllítunk. Járullyunk azért hozzája alázatossággal, és mondgyuk Abrahámmal: *Imé! mertem szóllani az én Uramnak, holott por és hamú vagyok*, Gen. 18. v. 27. Az Isten ugyan a' magasságban lakik, de az alázatosokat nézi, Psal. 113. v. 6.

Trita beat, damnat corda superba Deus.
Töredelmes szívet Isten bóldogít,
Kevély szívet pedig pokólra taszít.

Eōnnēn maga mondgya az Esaiás Proféta által, cap. 66. v. 2: *Kire tekintsek, hanem a' töredelmes szívűre?* Annak-

okáért

okáért alázuk-meg magúnkat az Istennek hatalmas kezealat, 1. Pet. 5. v. 6. mert mindnyájan bűnősők vagyúnk.

A' tőrvény cselekedetire nézve adatik kűlőmségh, midőn eggyik szentebb a' másiknál; de a' mi néz az Uri imádságra egyenlőségh vagyon; Mert mindeneknek ezt kell mondani: *Dimitte nobis debita, Bocsásd-meg a' mi bűneinket.* Annak-okáért senki tollat, szarvat ne emellyen, vagy egyebek felet ne kevélykedgyék.

szen mint alázatos könyörgés. Menyivel inkább az Istentől nagy alázatossággal kell kérnűnk, a' mit kérűnk.

[2.] *Sit devota, Aítatos* legyen. A' poklos kétséghnélkűl szíve mélységéből meritette könyörgését, mellyet ki-öntőt a' Kristus-előt. Mert, *mennel nagyob a' nyomoruság, annál buzgóbb az imádság.* A' mélységből kiáltsúnk, hogy segitséget nyerjűnk. Mert mi modon halgassonmeg az Isten, ha tennen magadat nem hallod? kezeinket őszve-teszszűk az imádkozás közben: de fő-képpen ezt lássuk-megh, hogy érzékenségink kőttessenek őszve és meg zaboláztassanak, tíltassanak a' gondolatink, hogy más dolgokra ne figyelmezzenek. Mikor imádkozol, az Isten Felsegének széki-előt állasz, az egész Mennyei vitézlő sereg jelen-létében. Az-okáért nem gyalázat-é illyen nagy eggyűt-le-telepedés-előt a' dolgot hidegen és szunyátán cselekedni? Az igaz imádók lélekben és igasságban imádnak, Johan 4. v. 23. Nem elég az ajakinkat mozgatni és a' szókat formálni. Aítatosságh kévántatik, hogy szívűnk, lelkűnk és minden valami bennűnk vagyon, az Istent gondollya, és szorgalmatos figyelmetességgel segítségűl híja. [3.] *Sit ad verum objectum directa. Igaz czellyára* légyen *igazittatot.* A' poklos a' Kristus Jesust mind a' két természeti-szerént, esedező közbe-járása-nélkűl hija segitségűl. Ha *Kálvinista* vólt vólna: egyedűl az *Igét* imádta vólna. De a' bóldog szűz Maria Fiát, ki a' hegyről jőt vala alá, kit szemeivel látot, seőt az egész Kristust mínd a' két természetiben imádgya. Ha *Pápista* vólt vólna elő-

Aítatos.

Igaz czéllyára.

Az Ephesusi Conciliũ vallása: Nõ alter cũ altero coadoratur, aut ũcupatur Deus; Sed unus intel-

szőr is

ſzőr-is avagy az Urnak Annyához, avagy az Apoſtolához járúlt vólna. De ſemmi illyen dolgot felőle nem olvaſunk. Igyeneſen a' Kriſtushoz ment, és meg-halgattatott. Eſedezni akart ſzűz Mária, Johan. 2. v. 3. a' tanitványok, Matth. 15. v. 23. de kemény felelettel illettettenek. A' mint a' kegyes Fejedelem: úgy a' Kriſtus Jeſuſ-is nehezen ſzenvedi a' kerengő-beſzédet és a' bizodalmatlanságot, vagy az hihetetlenséget. Annak-okáért ő benne bízzúnk, ő benne veſsük minden reménségünket, el-nem válaſztván egy-máſtól a' terméſzeteket, ſe nem kereſvén más eſedezőket, vagy közbe-járókat. [4.] *Sit diſcreta, Meg-válaſztott* légyen. Mert a' melly jókat kérünk *avagy* lelkiek, *avagy* teſtiek. *Amazok*-felől ne kételkedgyünk: *ezeket* hával kérjük. Tudta ezt a' poklos: azért ſzólla hával; *Domine, ſi vis. Uram, ha akarod.* Gyakorta *gazdagságot* kérünk, de tővis: *tiſzteſséget*, de eſetre való alkolmatoſság: *magzatokat*, de roſzſzakká léſznek. Igy nem tudgyuk a' mit imádságúnkban kérünk, Rő. 8. v. 26. Annak-okáért az Iſtennek akarattyában örömeſt meg-nyugodgyúnk. Bizonnyal meg-halgat, *vagy* a' te jó-akaratod-ſzerént, az ő tiſzteſségére, *vagy* az ő jó-akarattya-ſzerént a' te haſznodra. Avagy meg-adgya a' mit kérünk, avagy valamit egyebet haſznoſsbat ád nékünk. Bizonyoſok vagyúnk a' dolog akarattya-felől, de nem vagyúnk bizonyoſok a' dolognak módgya-felől. Mindenkor meg-halgattatúnk, mellyet *dolog akarattyának* mondunk; de nem mindenkor a' *ſzerént* a' mint meg-halgattatni kévánúnk. Az-okáért ſe módot, ſe időt ne ſzabjúnk: Eő meg-cselekeſzi. Követsük a' Kriſtus példáját, Matt. 26. v. 39. Dávidét, 2. Sam. 15. v. 25. Júdithét, cap. 8. v. 16. 17. Igy ſoha meg-nem bánnyuk, hanem inkáb bizonyos ſegétséget és örökké-való haſznot veſzünk, tapaſztalúnk-meg.

3. *Confidenter credendum eſt. Hiedelmeſen, bizodalma-*

ſon kell

ligitur Ch. Jeſus, Filiꝰ Dei unigenitus, una ſervitute cũ ꝓpria carne venerãdus. i. e. Né más máſſál egyűt imádtatik, vagy Iſtennek neveztetik, hané egy C. Jeſus, &c. Vide Clem. Romã. mihi fol. 230.

Meg-válaſztott.

Igj ſz. Mártó Pűſpők hával imádkozot: Domine, ſi vis populo tuo me diutiùs ſervire, ſerviã: Sin nő, fiat volűtas tua, & da mihi placidam migrationem. Az az: Urã ha akarod hogy még a' te népednek ſzólgállyak, ſzólgálok: Hanẽ, &c.

3. Hiedelmeſen kell hinni.

son kell hinni. Mert a' ki kõnyörgésében kételkedik, semmit nem vészen az Urtól, Jacob. 1. v. 6. Nem kételkedék a' mi Poklosúnk, nem a' mi Száz-adosúnk. Annak-okáért meg-nyerték, el-vették azt, a' mit kértek. Nagy vólt legelõször-is a' Kapitánnak hiti. Méltatlannak ismérte magat a' segétségre, és a' Kristusnak egy igéjét olly hatalmasnak hitte lenni, hogy ha csak egy szót mondánd-is, mind-gyáráft meg-gyogyúl az õ szolgája. Kõvessük e' bizodalmat: és ha egyenlõvé nem tehettyük-is, mind az-által vak-merõ-képpen ne kételkedgyünk.

A' Hitnek támaszi.

Sok és jeles támaszi vannak hitünknek. 1. Gondollyátok-meg, *Dei potestatem, Az Istennek hatalmasságát.* Nincs néki semmi lehetetlẽ, Luc. 1. v. 37. meg-tisztíthat, ha akarja. S-ki kételkédnék illyen hatalmas Urban? 2. Gondollyátok-meg *Christi bonitatem, A' Krisztusnak jó-voltát, kegyességét.* Alig végezte-vala-el a' poklos kõnyörgését, és kinyúytá kezét. A' Száz-ados egy igét kévánt, és jelen-létét vagy el-menetelét ajánlá. Oh jó Idvõzítõ! ki minek-elõtte kiáltanánk meg-halgat, Esa. 65. v. 24. S-ki kételkednék illy kegyelmes Urban? 3. Gondollyátok-meg *Verbi virtutem, Az Ige erejét.* Azt mondotta vala: *Volo, Akarom*, és imé! mindgyárt meg-tisztula a' poklosága. Azt mondotta vala: *Vade, Menny-el*, és imé! meg-gyogyúla a' szólga azon orában. Ha egy igének annyi ereje vagyon, kicsoda nem ragazkodnék tellyes szível õ hozzája? Nem kévántatik a' mi segítségünkre: Egy igétskét mondgyon, és meg-tartatúnk. Sõt mondotta, és segétségét egy-nehánszor igérte. Igaz õ, és az õ hívségét a' mi hitetlenségünk el-nem fogyattya, Rom. 3. v. 3. S-ki kételkednék illyen igaz-mondó Urban?

Ezek a' mi reménségünknek, ezek a' mi hitünknek erõs fondamentomi, mellyekhez ha ragaszkodúnk, semmi okúnk nem lészen a' kételkésben. Jelen vagyon a'

hatalom, hogy az Isten meg-szabadíthassa: jelen vagyon, meg vagyon az *akarat*, hogy meg szabadítani akarjon: megh vagyon az *igazság*, vagy *igaz-mondás*, hogy semmiképpen meg-ne csallyon, csalhassa: Az-okáért miért félnénk: Kicsíny-hitűek miért lennénk? Sőt inkább e' hatalmas, e' kegyelmes, ez igaz-mondó Urat alázatosan hívjuk segitségül, *hogy bennünket az Eredendő bűnnek poklosságából meg-tisztétsen, a' cselekedet-szerént való bűnnek ina-szakadozását gyogyítsa-megh, hogy lelekben buzgók és az imádkozásban szorgalmatosok lévén, végezetre az Abrahámmal letelepedgyünk, és a' hit végét, lelkünk idvősségét minden bóldogokkal el-vegyük,*

AMEN.

Evangéliom
VIZKERESZT VTAN IIII. VASARNAPRA

Szent Matt. 8. v. 23. szintén az 28. v. Sz. Márk. 4. v. 36. Sz. Luk. 1. v. 22.

A' KRISTUS HAJOCSKÁJÁROL.

23. ES mikor Jésus bé-ment vólna à hajóba, követék őtet à tanitványi.

24. Es imé nagy indúlat lőn à tengeren, úgy hogy à hajócska el-burittatnék à ha-

boktól: ő pedigh aluſzik vala.

25. Es hozzája járulának à tanitványi, és fel-költék ötet, mondván: Uram, ſzabadits-megh mínket, el-veſzünk.

26. Es monda nékik Jéſus: Mit féltek, kicsiny csiny hitűek? Akkor fel-kelvén, parancsola àſzeleknek és à tengernek, és nagy csendeſség lőn.

27. Az emberek pedigh csudálkoznak, mondván; Minémű ez, mert à ſzelek és à tenger engednek néki.

PRÆDIKATZIO.

AZ Szent Iráſokban négy rendbéli hajócskák irattatnak-megh, mellyek-által e' világon a' hiveknek *réſz-ſzerént* miſera conditio, nyomorúlt állapattyok, *réſz-ſzerént* mirabilis conſervatio, csudálatos meg-tartáſok árnyékoztatik.

Négy hajócskák nevezeteſek a' ſzent iráſokban.

1. *Navicula Noachi. Noé hajósskája*, Gen. 7. melly a' haboktól ideſtova hányattatván, mind-az-által meg-maradt éppen, mert az Ur bé-zárlotta vala aytaját, v. 16. hogy a' vizek rohanáſi, habjai bé-ne mennének. Micsoda az *Eccleſia*, hanem illyen *bárkácska?* Verik, csapdoſsák azt az eretségeknek ſzél-veſzi, háborúi, a' kéſértetek ſzelei, és az üldözéſeknek habjai: mind-az-által el-nem merül, mert az Ur tartya azt hatalmaſon.

Noe-jé.

Micsoda az Eccleſia.

Móyſeſ-é.

2. *Navicula Moyſis*, *Móyſes hajócskája*, mellyet az Sz. Irás *ſiſcella ſcirpea*, *gyekény Sátorocskának* nevez, Exod. 2. v. 3. A' folyó-vízbe vetteték ő, hogy meg-hallyon; de a' vi-

zek közepette meg-tartaték, mert ládácskába rekesztetet vólt bé. A' pokolbéli Faraó gyakorta kegyetlenkedik a' kereſztyének-ellen, de mindenkor találnak magoknak bárkácskát, mellyben el-reyteſſenek és megh-óltalmaztaſſanak.

Sz. Pál-é.

3. *Navicula Pauli*, *Szent Pál hajócskája*, Actor. 27. mellynek az hátúllya noha a' tengernek erejétől el-bomlot vala, mind-az-által az orra meg-akadván mozdíthatatlan marada, v. 41. és minden lelkek ki-menekedének a' földre, v. ult. Igy az Anya-ſzent-egy-ház-is gyakorta nagy erővel oſtromoltatik, mindeneſtől-fogva el-nem bontatik. Maradnak mindenkor Iſten-félők, és az Iſtennek óltalmából meg-tartatnak, ki-menekednek kár-nélkül.

Az Eccleſia el-fogyhatatlan. Tehát nem igaz, hogy mi Luteriſták azt tanitanók, hogy el-fogyot vólt.

4. *Navicula Chriſti*, *Kriſtuſnak hajócskája*, mellyről a' mái Szent Evangéliomban vagyon emlekezet, és a' melly által a' kereſztyének állapattya igen ſzépen példáztatik. *A' világ*, mellyben élünk, *tenger*: Az *Anya-ſzent-egy-ház*, mellynek tagai vagyúnk, *hajó*, ama' verſecske-ként:

Kriſtuſ-é.

Mundus ut eſt pelagus, ſic eſt Eccleſia navis.

Az az:

Miként tenger a' világh:

Ugy hajó az Anya-ſzent-egy-ház.

A' háborút pedig az ördög támaſztya, mellynek tartáſa-alat aluſzik a' Kriſtus, és úgy láttatik mint ha el-feletkezet vólna rolúnk: az-okáért-is félünk és rettegünk a' tanítványokkal. De mindeneſtől-fogva ſenki ne eſsék kétségben: járúllyúnk a' Kriſtushoz hiedelmeſen és költsük-fél ötet ſzorgalmatoſon. Fel-kél jó-kedvel, fel-kél, mondok, és parancsol a' ſzeleknek és a' tengernek, hogy nagy csendeſség légyen és minden népek csudálkozzanak a' mi Iſtenünknek hatalmaſságán.

Kriſtus vigaſztaláſa: Egy hayſzál a' fejetekről el-nem véſz. Luc. 21. v. 18.

Ez ſommája e' jelen-való Evangéliomnak, melly főképpen három réſzre oſzlattathatik:

Az *első*

Az Evangéliomnak részei.

Az *első* meg-írja a' hertelen támadot háborút, v. 23. 24.

Az *második* a' tanitványok kicsiny-hitűségét, v. 25.

Az *harmadik* a' Kristusnak hatalmasságát, midőn a' tengernek és a' szeleknek parancsol, az ot-állóknak nagy csudálkozásával, v. 26. 27.

Mi az Evangélium magyarázattyát két kivált-képpen való czikelkében rekesztyük-bé, szólván.

Propositio.

1. A' *kereszttyének háborúságiról*, mellyek a' Kristus hajócska-által példáztatnak.

2. A' *háboruságok el-vételéről*, melly a' háboruságok le-csendesétésében adattatik előnkben.

Uram szabadits-meg minket, hogy a' te igédet idvősségesen halgathassuk, és soha semmi időben el-ne veszszünk, Amen.

I. RESZE.

A' KERESZTYENEK HABORUSAGIROL.

AZ Ur el-fáradván, vagy a seregek tűl szorongattatván három nyugovó helyei olvastatnak hogy vóltanak. 1. *A' hegy.* 2. *A' puszta.* 3. *A' hajó.* Melly utólsót ragatta it-is, a' seregnek hozzája való gyülekezése miat, az-okáért szálla-bé a' Szent Péter hajócskájába.

A' hajócska árnyéka az Anya-szent-egy-háznak.

A' hajó sok okokból árnyéka az Eccleſiának; A' *hajócska* közepében széles, orrához és hátúllyához-képest pedig hegyes: Ugy az Anya-szent-egy-ház-is elől kicsiny kezdetekből gyűjtettetet, de maydan az egész föld kerekségére ki-terjesztetet: most pedig e' világ vége felé az üldözések és az eretnekségek miat ismet nem kevesbbé meg-szorongattatott. A' *hajócska* egy helyről más helyre, eggyik parttól a' másik parthoz mégyen: Ugy a' Kristus-

A' Kristus katolika Eccleſiája egj helyhez nem kötetet.

is az ő Anya-ſzent-egyházát által-viſzi, és egy helyhőz nem kötelezi. El-érkezet a' mi váraſúnkba és Akadémiánkba-is: meg-láſsátok, hogy a' teſti bátorságért minket el-ne hadgyon és máſuvá ne mennyen. A' *hajóban* óra kévántatik, mellyet közönségeſen *Compaſſum, Árnyék-órának* mondanak, mellynek járáſa-ſzerént igazgattya a' hajós-meſter a' hajót. Mi-nékünk-is vagyon ſzent óránk, útúnknak mennyekbe igazgatója, tudni-illik az Urnak igéje, melly ſzövétneke a' lábainknak, Pſal. 119. v. 105. A' *hajócska* a' ſzéltűl haytatik: úgj az Anya-ſzét-egy-házat-is az Ur ſzájának lelke vezeti és mozgattya. A' *hajóba* minden-féle jók hordattatnak: Ugy az Anya-ſzent-egy-házban ama' leg-nagyob kínts fel-találtatik; az Iſten malaſztya, a' Kriſtus érdeme, a' bűn-bocsánattya és az örök élet örökſége. A' *hajós-meſterek* a' ſzükséges éléſről jó-idején ſzoktanak gondot viſelni: Mi reánk-is elégh gondot viſeltenek az Anya-ſzent-egy házban; Vagyon kenyerünk, amaz életnek kenyere, ki menyből alá-ſzállot, Johan. 6. v. 33: vagyon italúnk, melly fel-forro víznek kút-feje az örök életre, Johan. 4. v. 14.

Az Anya-ſzent-egy-háznak tulaydonsági a' kriſtus hajótskájában árnyékoztatnak.

De nem akarúnk it többet elő-hozni közönségesképpen a' hajónak és az Eccleſiának öſzve-haſonlításáról: a' Kriſtus hajócskáját, a' melyről it emlekezet vagyon, kivált képpen meg-gondollyuk, és az-által mi modon képeſzteſsék-ki a' vitézkedő Anya-ſzent-egy-háznak állapattya, bizonyos pontocskákban, vagy állatatáſokban rövideden meg-mutattyuk.

A' kereſztyén embernek élete hajó.

I. A kereſztyén embernek élete hajó, vagy hajókázás.

Az Apoſtolok Kriſtus Idvözítönkhöz nagy világhi bóldógságnak és dicsőségnek reménségealat jöttenek vala: De e' reménségekben meg-csalatkozának. Kriſtus Idvözítönktől nem ékes palotába vitettetnek

tetnek gyönyörűségben való éléſre; hanem hajóba, háborúnak meg-kéſértéſére.

Egyébkor külömb-külömb-féle módon gyakorlotta tanítványit, hogy világi orſzága-felől való vélekedéſeket el-vetnék. *Elſőbb* hívattatáſok-után körül-hordozta őket a' faluk és váraſok-által, úgy hogy ſzám-ki-vettettek módgyára kéntelenétetnének ſzéllel búdoſni: *annák-utánna* által-ment vélek a' kaſtélyokon, vagy mező-városkákon, a' hólot ſzegénységet és éhséget ſzenvedtenek. Haza-térvén pedigh *mindgyárt* az ellenkezők vetekedéſében eſtenek, és látták hogy a' Meſtereknek les vettetet vólna. *Már* pedig rakáſra gyűjtetik a' veſzedelem, midőn a' tengerre vitettetnek, a' hólot minden ſzem-pillantáſban jelen vagyon a' halál, és ſok nyomoruságokat kell el-nyelni. Mert melly életnek rendi veſzedelmeſbb a' hajóſi-életnél? Már a' tengeri tolvajok készítnek veſzedelmet; már a' Tzet-halak fordíttyák-el a' hajót: már a' Sireniſek meg-csallyák a' hajóſokat; moſt ſebes, erős ſzél-veſzek ſzakadnak alá; moſt fel-emelkednek a' habok; moſt reájok rohannak a' ſzelek: maydan a' kő-ſziklákba ütközvén a' hajó ketté-haſad, vagy a' fövényeſen meg-ál: Es kicsoda a' ki a' hajóſoknak minden veſzedelmeket elő-ſzámlálhatná? mellyekről ólvaſtaſsék a' Sz. Dávid 107. Sólt. 23. v. és bölcs Siráknak 43. r. 26. v.

Semmi nem egyék pedigh a' kereſztyén embernek élete, hanem *navigium myſticum*, *titkos* vagy *titok-ſzerént-való hajózás, evezés*. Mihelt az Anya-ſzent-egy-házba bé-fogattatúnk, hajóba ſzállúnk-bé, melly e' világh háború Tengerén körül hordoztatik. Tévelygſz, ha tiſztán örömet tulaydonítaſz magadnak: hajóznod kell, veſzedelembe kell lenned: mert csak ſok háboruságok által megyünk Iſten orſzágába, Actor. 14. v. 21. üldözést ſzenvednek, a' kik áítatoſon akarnak élni, 2. Tim. 3. v. 12. Meg-

ſanyar-

A' kereſztyének veſzedelme.

ſanyargattya az Ur, a' kit ſzeret: meg-oſtoroz pedig minden fiát, a' kit hozzája fogad, Hebr. 12. v. 6. Jelen vannak a' pokolbéli *tolvajok*, kik a' Kriſtus hajócskájára ũtnek: nincsenek az igen nagy *Tzet-halak* vagy a' kegyetlenek hijával, kik ũldözéſeket támaſztanak, indítanak: nincsenek távol a' hizelkedő *Sireniſek*, e' világnak fiai, a' kiknek ſzavok olvaſtatnak, Eſa. 22. v. 13. c. 56. v. 12. Sap. 2. v. 1. ſeqq. Már *ſzél-vész* képeſt rohannak reánk a' kũlső ſzerencsétlenségek: fel-emelkednek a' kéſértetek *habjai*: fel-emelkednek az eretnekségek *ſzelei*: ſok féle bótránkozáſok *kőſziklái* és gonoſságok álkolmatoſsági-kőzőt kell eveznünk, mellyekbe nem keveſen ũtköznek, és el-veſznek: ſ-a' *meg-csaló fóveny-nélkül* ſem vagyúnk; mert ſokan hamis atya-fiak, kik ſzájokban mézet és ſzívekben mérget: dicséretet ſzólláſokban és álnokságot hordoznak cſelekedetekben. Innét annak-okáért kivől harczok, belől félelmek támadnak, 2. Cor. 7. v. 5. úgy hogy rettegjünk és kiáltsúnk a' tanitványokkal: *Domine, perimus, perimus. Uram, el-veſzünk, el-veſzünk.* Azért, hogy ha raytunk illyen nyomoruságok történnek, ne zugolódgyunk. Mert, avagj jobb-helyen akarunk-é lenni a' Kriſtus tanitványinál? *Feramus, quod mutare non poſſumus. Szenvedgyük, a' mit el-nem változtathatúnk.* Hajóban ülünk, azért veſzedelmek-nélkül nem élhetünk. Minek-okáért ne csudáikozzatok mint valami idegen (úy) dolgon, 1. Pet. 4. v. 12. Senki a' háboruságon (nyomorurágokon) megh-ne indúllyon. Mert magatok tudgyátok, hogy erre rendeltettünk, 1. Theſſ. 3. v. 3.

Iræneus in Proem. Similia loquentes, diſſimilia ſentientes. Haſonlókat ſzólnak külömbözőket értenek.

Az Eccleſia a' világon gyülőltetik, a' Kriſtuſtól ſzerettetik.

II. Az Anya-ſzent-egy-ház è világon utáltatik, (gyülőltetik,) à Kriſtuſtól ſzerettetik. A' Szent Péter hajócskájának, mellybe it be-ment a' Kriſtus, nem vólt annyi bőcsi, a' mennyi ſzokot lenni a' ter-

hes ha-

hes hajóknak. Mert haláſzó-hajócska vala, melly Szent Pétertől el-hagyattatnak mondatik, Matth. 4. v. 21. nem tulaydonságának máſra-való által-vitetéſe-ſzerént, hanem ritkán-való éléſe-ſzerent. Honnét lőtt kétség-nélkül, hogy haſadozot vólt, és hogy kevés hija lőn, hogy a' ſzelektől el-nem ſzaggattatot, rontatot. Mind-az-által tettzet a' Kriſtuſnak ez el-hagyattatot hajócska, ſ-nem-is akart máſban körül-hordoztatni. Annak-okáért példázattya az Anya-ſzent-egy-háznak, úgy-mint melly e' világon alá-valónak és meg-vettettnek láttatik lenni, a' Kriſtuſnál mind-az-által kedves és kellemetes. A' világ fiai mint egy terhes hajóban hordoztatnak, és azokban kevélkednek: az Iſten-félőknek pedig meg-kell elégedniek a' haláſzó-hajócskával. Ez-aránt az *Eccleſia* ſzegénykének és ſzél-véſztől el-ſzaggattatotnak hivattatik, Eſa. 45. v. 11. Szent Jób-is panaſzolkodik, hogy az igaz meg-vettetet lámpás a' gazdagok gondolattyoknál, cap. 12. v. 4. De veſsük-meg e' meg-veſztéſt, meg-utáláſt: Am bár nevetteſsünk, csufoltaſsúnk a' világtól, csak ſzeretteſsünk a' Kriſtuſtól. Tettzik néki a' Szent Péter meg-vetett hajócskája, ſ-nem-is tér-be azokhoz, a' kik csak magaſsakat és nagyságoſokat beſzélgetnek magok-felől. Mert a' mi az emberek-előt nagy, utálatoſságh az Iſten-előt, Luc. 16. v. 15.

III. Az Anya-ſzent-egy-ház gyakorta megh-fogyatkozik à külső óltalomban. Mert úgy haſonlítatot vólt a' Kriſtus hajócskájával, hogy ſem alatta nem vala fondamentoma, mellyhez támſzkodot vólna, ſe mellette nem vala oſzlopa, mellyel támogattatot, tartatot vólna; ſe maga-felet hajazattya, a' mellyel be-fedettetet vólna. Ki-nyitva vala, minden felől eleíbe vettetetvén az éghi háborúknak. Haſonló az *Ec-*

3. Az Anya-ſzent-egyháznak gyakorta nincs külső óltalma, ſegedelme.

clesiának állapattya. Nincs annak külső fondamentoma, sőt ikáb alatta a' pokol és az ördög vagyon, mint a' sivó-rivó oroszlány, 1. Pet. 5. v. 8. Nincsenek óldal-oszlópi, mert mellette a' hamis világ vagyon, mert *heába-való az ember szabadítása*, Psal. 60 v. 13. Szükös az emberi óltalomnak hajazattya-nélkül is, midőn egyebek az Anya-szent egyház-kivül lévén azt inkáb ostromlyák, hogy sem mint óltalmazzák. Mind-az-által azért nem szintén minden segitség-nélkül szükös, vagy segitségtől fosztatot-megh. Mert alatta fondamentoma vagyon a' Jesus Kristus, kihez támaszkodik, vagy a' kin áll, 1. Cor. 3. v. 11. Melletre igen erős oszlopi vannak, a' szent Angyalok, kik azt őrizik, Psal. 91. v. 11. Felette igen-igen merő, vagy vastag hajazattya, vagy padlása vagyon, az Ur neve, melly mint egy igen erős torony, ahoz fút az igaz és fel-magasztaltatik, Prov. 18. v. 10. Annak okáért ha a' világh el-hágy és szorongatis bennünket, mind-az-által bátorságban, békeségben maradhatúnk, mert a' Fölségesnek segétségében lakúnk, és a' mi Istenünknek nagy bizodalomal mondgyuk: *En óltalmazóm vagy te, és én segitségem: én Istenem ő benne bizom*, Psal. 91. v. 1. & 2.

A' mint az Anya-szétegj-háznak feje csak a' Kristy Eph. 5. v. 23. úgy fondamentoma-is csak a' Kristus, nem a' sz. Péter és ő-általa a' Romai Pápa,. Mert az Anya-szent-egy-háznak fődamentoma romolhatatlan és szakadhatatlan. Sz. Péter pedigh meghólt, és a' Romai Papák-is halandók. Azért.

IV. Az Anya-szent-egy-házat sok-féle háborúk nyomorgattyák. Mert Kristus Idvözítőnk a' hajócskába bé-menvén, Imé! *Nagy indulat lőn a' tengeren, úgy hogy a' hajócska el burítatnék a' haboktól.* Az az indulat, vagy háború pedig, hogy igen nagy és szokatlan volt légyen, meg-mutattya, 1. ez igécske, *ecce, ime!* melly csudálkozásnak jele. 2. Az *motus, indulatnak* szava, melly ollyan őszve-verést és rontást vagy romlást jegyez, a' minémű a' föld-indulásba szokot lenni. 3. A' *szel-vész* igéje, Marc. 4. v. 37. melly nagy szél-vészt és szörnyű forgó szelet jegyez, melly a' hajót ragadozta és tekerte, úgy hogy már, már el-veszni láttatnék. 4. A' *habok* igéje, mellyek nagy

4' Az Anya-szent-egy-házat sok féle háboruk nyomorgattyák.

zúgással

zúgással rohanának a' hajóba, úgy hogy az egész hajócska idestova haylanék, vizekkel meg-telnék, és a' tanítványoknak jelen-való veszedelmek következnék. *Ezen állapattya* vagyon a' vitézkedő Anya-szent-egy-háznak, és minden híveknek-is'. Mihelt a' Kristus hajócskájába bemennek, be-szállanak, mindgyárást indulat és háború támad. Abrahám Pátriárka mígh bálványozó volt, jó-szerencsés állapatban élt: de mihelt az Istenhez meg-tért, mindgyárást szám-ki-vetésbe üzetteték, Gen. 12. v. 1. Móyses-is a' Faraó udvarában elősször igen jól-tartaték: de az Israelitákhoz adván magát, el-futni kénteleníteték, Exod. 2. v. 15. Szent Pál üldözője lévén az Anya-szent-egy-háznak, nagy bőcsületben volt: de Apostallá lévén, azzal egyűt világ szemete és mindenek mosléka lőn, 1. Cor. 4. v. 13. Soha nem volt az Anya-szent-egy-ház indulat-nélkül, soha habok nélkül. Világ kezdetitől-fogva, külömb-külömb-féle háborúkat láta, szenvede. Az első világban idestova nyomorúltúl hányattatot, midőn a' Kainnak istentelen maradéki uralkodnának, és az Anya-szent-egy-házat Noé Pátriárka házának szoros falai-közzé szorítanák. Az özön-viz után elő-jöve a' Nimrodnak nemzetsége, ki a' szent Pátriárkákot igen háborgatta. Az Egyiptusi szolgálatban mennyi habokkal burítatot vala-be az Istennek hajócskája! A' pusztában az ellenségektől melly sokat szenvede! Es noha a' Kanaán földén ideigh meg-szűnt volt a' háború, mind-az-által végtére nagy erővel ki-rohana, mikor az Israeliták Babyloniába fogva elvitetének. Az Uy Testamentomban sem volt jobb állapattya az Anya-szent-egy-háznak. Elt *az erőszak-tétel*, vagy *hatalmaskodás idejében*, vagy *száz esztendejében*, a' Romai Imperatorok-alat, kik a' kereszty éneket igen üldözik vala. Elt a' *csalárdság idejében*, külömb-külömb-féle eretnekek-alat, kik mérges tudományokat híntegettek. Elt

Hárő száz esztendei az Ecclesiának az Uy Testam.

a' *csalárd hatalmaskodásnak és a' hatalmaskodó csalárdságnak idejében*, réſz-ſzerént a' Mahomet országa-*alat* Nap-keleten, réſz-ſzerént a' Pápa országa-*alat* Nap enyészeten, a' holot az igazságh meg-nyomorítatot, és a' bálványozás fegyverrel és csalárdsággal bé-hozattatot. És noha a' Reformátionak, vagy az Ujításnak idején valami csendeſbb ege fényeskedék, vagy támadot vala, mind-az-által nem üres a' haboktól. Támad *indulat*, támad *ſzel-véſz*, és külömb-külömb habok rohannak reája. A' Sátán *hamis tudománynak* ſzeleit támaſztya az Anya-ſzent-egy-házi állapatban: *hadaknak és támadáſoknak* ſzeleit a' Polgári-állapatban: *kéſértetteknek, betegségeknek* és egyéb *háboruságoknak, nyomoruságoknak* ſzeleit az Ház-tartáſi-rendben. Mert a' miképpen *Unda undam trudit, A' viz a' vizet tollya, haytya*, azon-képpen *calamitas calamitatem excipit, a' nyomoruság a' nyomoruságot veſzi-fel* vagy *éri*, annyira hogy ugyan panaſzolkodgyék az ingadozó Anya-ſzent-egy-ház a' Szent Dáviddal, mondván: Erőknek Ura Iſtene meddig haragſzol? A' kőny-hullatáſok kenyerével étetſz minket, és kőny-hullatáſokkal adſz nékünk italt mértékkel, Pſ. 80. 6.

5. Kriſtus az Anya-ſzent-egy-házban néha alunni láttatik. Okai miért alutt a' Kriſtus; 1. Hogy emberi természetinek igaz voltát meg-mutatná. 2. Hogy a' tanitványok hitit meg-probálná.

V. A Kriſtus az Anya-ſzent-egy-házban néha alunni láttatik. Jelen volt ugyan a' hajócskában de a' háborúnak idején alutt. Dávid Királynak e' vala vigaſztaláſa: Non dormit, qui cuſtodit. Nem aluſzik, a' ki őriz, Pſal. 121. v. 4. Az Apoſtoloknak pedig alutt a' Kriſtus, nem vigyázot: melly okból nevekedet a' külső háboruság: és az elmének belső el-remülése. Mert mi történhetik ſzomorúbb a' kereſztyén emberen, mint a' Kriſtuſt alunni látni, és a' meg-ſegétéſre fel-nem fegyverkezni, magát fel-nem övedzeni? Bátor ſzívű volt a' Szent Iſtván a' mártyromságban, mert nyitva látta az egeket, és az ember Fiat az Iſten jobja felől állani, Act. 7. v. 55. az az, Készneknek a' meg-ſegétéſre és az viadalra, mivel-hogy ülni ítélő-

jé és u-

jé és uralkodó-jé, áll ni pedig hartzoló-jé és meg-ſegitő-jé, a' mint Szent *Gergely* mondgya, Homil. de Aſcenſ. Annak-okáért, a' miképpen a' fen álló Kriſtuſnak vigyázáſa bátrakká azon képe aluvása félelmeſekké téſzi. * Alunni pedig akkor mondatik, mikor ſegétségét hallaſztya és rolúnk mint egy el-feletkezni láttatik. Gyakorta-való kéſértet ez, mellyel a' hivek leg-gyakortább gyakorlattatnak, tanítatnak.

Avagy nem alunni láttatot-é az Iſten, mikor az Iſraeliták ſok eſztendőkig nyomorgattatnának Egyiptusban? Avagy nem alunni-é, mikor a' Babyloniai fogságban hivolkodnának, hevernének? Vagy nem alunni-é, mikor ſok eſztendőkig heába várnák a' Meſſiáſt? A' Jóſef fogsága, tőmlőcze, a' Moyſes ſzám-ki-vetéſe, a' Szent Jób fekélyi, a' Szent Dávid el-futáſa, Illyés Próféta buſulása, Ezékiás Király betegsége, Daniel Próféta barlangja, és a' Kereſztelő Szent János fogsága, micsodák egyebek, hanem bizonyságai az Iſtennek néha-néha való aluvásának? Innét ſzármaznak a' Szentek panaſzolkodáſi, a' minémők vannak Pſal. 13. v. 7. Pſal. 73. v. 13. Jer. 12. v. 1. Hab. 2. v. 2. De jól vagy on; Ne eſsünk kétségbe: tettetés-ſzerént való, nem valóságos álom. Tudgya az Ur a' mi nyomorúságinkat: minden veſzedelmet jól lát; Csak ideigh tanít, ſzoktat bennünket, hogy a' ſzenvedésben erőſsekké, a' kőnyörgésben gyorſakká, a' ſzeretetben és a' reménségben buzgókká tétetteſsünk. Mert az Iſten nem kéſért bennünket gonoſzra, Jacob. 1. v. 13. hanem a' kisértetnek jó elő-menetelét adgya, 1. Cor. 10. v. 13. Mellyről már a' máſodik réſzben bévebben kell ſzóllanúnk.

3. Hogy a' tanitványok buzgoságosban imádkoznának. 4. Hogy oſztá hatalmát jobbá megmutatná.

* A' Kriſtuſnak, vagy az Iſtennek aluvaſa, ſegitségének hallaſztáſa.

Minémő a' Kriſtuſnak, avagy az Iſtennek álma.

II. RESZE.

AZ HABORUSAGOKNAK, NYOMORUSÁGOKNAK le-csendesétéséről, vagy meg-enyhétéséről és el-vételéről.

Az Isten a' keserűk közzé édesseket egyelít.

A Mint az értelmes Orvos-Doktor à keserű szerszámok (dolgok) közzé édeseket egyelít: úgy az Isten-is gyönyörűséges vigasztalásával enyhéti a' nyomorúságokat. Az égő-kemenczébe vettetet vas a' kovácstól végtére ki-vétetik és vizzel meg-öntettetik: Igy nem mindenkor heverünk, tartatúnk a' nyomorúságok kemenczéjében. Idejében ki vonattatunk mi-is és az élő és szabaditás vizével meg-öntöztetünk. Eörüllyetek, *Atyám-fiai*, a' veszedelmekben (*a' háborúságokban*); Mert meg-készítetet a' vigasztalás és következik végtére a' segítség, vagy a' szabaditás. Mert nem láttam hogy az igaz el-hagyattatot volna az Istentől, Psal. 37. v. 25. a' Kristustól sem hagyattatúnk árvaúl, Johan. 14. v. 18. Se nem mind örökké fogh a' háború dühösködni, hanem szép csendes idő-is támad. Es ha annál-inkáb dühösködnék-is az, mind-az-által vagyon mivel elménket vagy magúnkat biztatnúuk, és vigasztalnúnk.

A' keresztyénnek vigasztalása.

1. A' Kristus velünk vagyon.

Mert I. Christus nobiscum est. A Kristus velünk vagyon. Nem egyedül vóltanak a' tanitványok a' hajócskában, hanem jelen vólt a' Kristus-is vélek. A' kivel e' vagyon, azzal az egész világ Királlya, a' tengernek Ura, és minden háborúknak meg-győzője vagyon. *Mi-velünk vagyon* az Istennek kegyelmességéből, s-el-sem bocsáttyuk. Ő az *Ecclésiának* feje, Eph. 1. v. 22. Ő a' szentséges hajócskának vezére és hajós-meştere; El-jő hitnek-általa, és a' mi szíveinkben lakó-helyet szerez, Johan. 14. v. 23. Kegyetlenkedgyék a' világ, rohannyanak reánk a' habok: Semmit ne félljünk, mert az Ur-é a' szabaditás, és az ő

népén vagyon az ő áldása, Psal.3.v. ult. Eő fel-szóval kiáltya az 91. Sóltárból v.14.15. Meg szabadítlak és meg-óltalmazlak titeket, mert veletek vagyok a' háboruságban; Az Esaiás Proféta irásából, cap.41.v.9. En szólgám vagy te, ne fély; En veled vagyok. Az Zakariás Proféta irásából, cap.2.v.5. Lészek néki tűz keritése kőrös-kőrűl, és a' 10.v. Vigadgy Sion leánya, én el-jővök és te közötted lakom, ugy-mond az Ur.. Már ha az Isten velünk, ki léfzen ellenünk? Rom. 8. v. 31. Nem félek a' gonoszától: mert te velem vagy, Uram, Psal.23.v.4. Semmi habok nem lehettenek olly nagyok, a' mellyek e' hajós-mestert el-veszthették, vagy az ő hajócskáját el-rónthatták vólna.. Annak-okáért, *ő atyám-fiai*, bízzatok. Minékünk avagy csak a' Kristusnak jelen-léte egyedül elégh báftya gyanánt vagyon. Mikoron régenten Antiókiában nagy föld indulás lett vólna, a' Keresztyének ez igékkel erősítették, bátoritották magokat: *State, Christus nobiscum.* Az az: *Állyatok, a' Kristus velünk.* Igy ti-is, *Szerelmeſim*, állyatok a' veszedelemnek közepette, mert a' Kristus jelen vagyon veletek. Július Császár hajóban vitettetvén, és a' hajós-mestert látván hogy meg-ijedet, rémúlt vólna a' háború miat, ekképpen bátorittya, biztattya vala: *Confide nauta, Julium vehis.* Az az: *Bízzál hajós-mester, a' Julius Császárt viszed.* Látván tudni-illik, hogy néki bizonnyal jelen vólna az Istennek óltalma, mint Fejedelemnek, Imperátornak. De mi inkább bízzunk a' Kristusban, és mikor a' szent hajócskát ingadozni láttyuk, egy-mást ezzel vigaszallyuk, mondván: *Confide Ecclesia, Christum vehis. Bízzál Anya-szent-egy-ház, a' Kristust viszed.* Kit avagy még a' pokolnak kapui sem győzhetnek-meg.

A' Kristus hajócskája, az az: Anya-szent-egy-háza, el-ronthatatlan. Hazugság tehát, hogy valaha el-veszet vólna. Míg a' világ fennáll ki-nem vész a' világból, nè Romából, mellyben meg-veszet el-nem veszet. Julius Császár.

II. A Kristusnak hajócskája meg-támasztatik, vagy tartatik. Mert noha a' habok reá rohantanak, mind-az-által tellyességesen le-nem nyomattatot. Innét

ugyan

ngyan el-lepetnek mondatik, de nem el-merültnek. Mert a' Kriſtuſnak Eccleſiája őſzve-verettethetik, vagy meghnyomorittathatik, de el-nem meríttethetik. A' miképpen az Ur a' Noe bárkáját a' vízek rettenetes habjainak közepette meg-tartotta: Azon-képpen a' Kriſtuſnak hajócskája-is meg-marad éppen, ſérelem-nélkül és el-nem veſzhet. Sőt a' mint a' Noé ſzekrényecskéje annyival magaſban emeltetik-vala-fel a' vizek-felet, a' mennyivel inkáb áradnak, ſokaſodnak-vala a' vizek: azon-képpen mennyivel nagyobbak a' háboruſágoknak habjai, annyival nagyobbak, többek az Anya-ſzent-egy-háznak gyümölcsi. Gondollyátok-meg *Dávid* Királynak veſzedelmit! Saulnak irégysége és Abſolonnak hitetlensége miat avagy nem gyakorta el-veſzni láttatot-é? De *meg-menekedet*. Gondollyátok-meg *Illyés* Profétának idejét: a' ſzent hajócska abban avagy nem el-bomlotnak, és a' Jeſabelnek kegyetlensége és a' Báálitáknak dühőſsége miat hajótöréshez avagy nem közel láttatot-é lenni? De *meg-ſzabadult*. Gondollyátok-meg a' Szent *Pál* Apaſtalnak ſzerencséjét, állapattyát: egy-nehány útban avagy nem nagy háboruſágokbā vólte, úgy hogy magában halálra-való válaſzſza vólt? De *meg-ſzabadult*, 2.Cor. 1. v. 8. *Szerelmeſim*, mi-is meg-ſzabadúlunk, noha ideig bé-merítetünk, mert el-nem merülhetünk. Ennyi ſok eſztendőtől-fogva körül-hordoztatot a' világon az Urnak hajócskája: És moſt előſzőr a' világnak vége-felé alítanánk-é el-hagyattatni? Sőt pedigh már közel vagyon a' győzedelem, és mayd a' mennyei-hazánk rév-partyához érkezünk. Ez ideig eleget eveztünk. Elég ſokat ſzenvedtünk: El-közelget vége, és reá tündöklik a' tiſzta idő fényeſsége. El-jő rövid idő múlva a' csendeſségnek napja, mellyben a' tengerről a' rév-partra, a' háboruból a' nyugodalomra és a' veſzedelmekből a' Kriſtus vezérünk és ſzerzőnk lévén, ójókké-

Ha az Eccleſia el-nem veſzhet: tehát ſoha el-nem vesſzet.

A' mint a' dio fa menél jóbban póznával meg-veretteték, annál jóbban terem: Ugy az Eccleſia is, akkor hozzentuplumot, ſzáz-annyit, a' mikor leg-inkab üldöztetik, háborgattatik.

Mind ezekből könnyen megfelelhetni ama' Papiſták csacſogáſara, hogy: Luther-előtt mindeneſtől el-veſzet vala az eccleſia, kalauz. 8. könyv 2. §. 1. fol. mihi 539.

való

való örömbe nagy vigadva által-vitettetünk. Az idő-alat a' reménség vas-matskája támogassón, erősitsen bennünket, hogy elménkben, *reménségünkben* meg-csökenvén, kétségben ne essünk, és a' testi gyönyörüségektül meg-fogattatván, a' Kristus hajócskájából ki-ne ugordgyúnk, szökjünk, melly dolog meg-tartásunknak nagyob veszedelmével és lelkünknek örökké-való kár-vallásával jár.

III. Kristus Idvözitönk az álom-után felserken, meg-ebrül. Ő segitő az alkolmatosságokban, a' háborusságokban, Psal.9.v.10. Ő tudgya a' leg-jobb, alkolmatosbb időt, mellyben fel-kellyen. Midőn a' tanítványok mindenek-felől kétségben-esni láttatnának, akkor kele-fel a' Kristus, és a' meg-segítésre magát fel-övedzé. Mert *mikor az emberi segitség meg-szűnik, akkor az Isteni segitség kezdődik.* Ideig láttatot Idvözitönk alunni? Várakozzatok türéssel, és gondollyátok-megh, hogy még el-nem jöt az ő orája, Johan.2.v.4. El-jő pedig, a' mikor ingyen nem-is alítanátok; fel-kél a' Kristus; mikor legh-nagyob szükségtek lészen, hogy-ha a' tanítványok példáját követenditek. Ezek 1. a' Kristushoz *járúlnak*, 2. almából *fel-serkentik*, 3. könyörgések-által *szorgalmaztatták.* Ezek probált vagy javallot, kedves eszközi a' segétség kérésnek, [1.] *A' Kristushoz el-közelgetni.* Mert kit keresünk más segitőt, hanem ezt? Jónás Profétánál a' hajós-mesterek-közzül ki-ki az ő Istenéhez járul, és azt hija segitségül, de meg-nem halgattatnak, Johan-1.v.5. Mi a' Kristushoz járullyunk, és meg-tartatúnk. Nyilatkoztasd-meg az Urnak a' te útadat, és bízzal ő benne, ő meg-cselekeszi, Psal.37.v.5. Vesd az Urra gondodat, és el-táplál téged, Psal.55.v.23. [2.] *A' Kristust fel-kell serkenteni.* Lészen az, ha penitentiát igazán tartandúnk és ő hozzá meg-térendünk. A' bünök azok, a' mik az Istent alutat-

3. Kristus az álom-után fel-kél.

Három tulajdonsági az igaz keresztjének.

tyák, és Sz. Felségével bennünket el-feleyteznek. Annak-okáért a' bűnök ősvényéről téry-el, és fel-serkẽ a' Kristus'. A' mi meg-térésünk, mint egy zörgés, mely-által magunkat el-változtattyuk, és az Isten fel serkentetik. Alut az Ur, az Israelitákat, a' gonoságért, a' fogságban el-hagyván: de, penitentia-tartásokért, fel-serkent, őket ki-hozván. Annak-okáért esmérjük meg bűneinket, úgy megbocsát nékünk a' mi jó-akaró Atyánk. Szeretz-é jó napokat látni? *téry-el a' gonosztól és cselekedgyél jót*, a' Sóltárirónak intése-szerént, Psal. 34. v. 15. Végezetre [3.] *A' Kristusnak kell könyörögni.* Igy cselekedének az Apostolok, mondván: *Domine, serva nos, perimus. Uram, tarts-meg minket, el-veszünk:* melly könyörgések-által három dolog illettetik meg. 1. *hogy* meg-segíthet, mert Ur ő, 2. *hogy* meg-akar segíteni, mert meg-tartó vagy szabaditó, jövén meg-tartani. 3. *hogy* tartozik véle, mert különben el-kellene veszni. Kicsiny hitűek vóltanak ugyan a' tanitványok, de mind-az-által tellyességesen nem estenek kétségben. Közzibe egyelítetet vólt a' kicsiny-hitűséghnek a' bizodalom, mellyel a' Kristust mint *szabadítót* megfogták vala. Követsük e' példát, és bizonnyal meg-szabadúlúnk. Reánk rohannak-é a' habok? könyörögjünk. Ingadozik, idestova haylong-é a' hajócska? Az Istent hívjuk segitségül. Aluszik-é a' szabaditó? Serkencsük-fel és kiálcsúnk. Mert a' könyörgés *fortis remus*, erős evező *szerszám*, melly-által a' habok meg-rontatnak és el-üzettetnek: Annak-okáért az Urhoz kiálts a' Szent Dáviddal, Psal. 3. v. 5: Ugy meg-halgat téged az Isten, az ő szent hegyéről.

Precatio fortis remus. A' könyörgés erős evező-szerszam.

IV. A Kristus *végezetre* à háborút el-üzi, veri, és a' tiszta időt viszsza-hozza. Noha az Apostolok *kicsiny-hitűek* vóltak, kik, a' Kristus jelen-lévén, féltek, és hogy aluván csudát cselekedhetnék kétséggel hitték;

4. Kristus a' haboru időt el-veri és a' tiszta szép ezen-

mind-

mind-az-által ſegitség-nélkül őket nem hatta, hanem eleget tőn kévánságoknak, parancsolván a' ſzeleknek és a' tengernek és a' csendeſséget helyére állatván. *Oh ſziled! oh hatalmas Ur!* Ha a' ti hitetek erőtlen leſzſz, meg nem utállya, ki a' füſtölgő gyertya-bélt (avagy csepűt) meg-nem óltya, Eſa. 42. v. 3. Ha az Anya-ſzent-egy-ház veſzedelemben léſzen, el-nem hadgya, mert a' háborúknak parancsolhat. Bóldogh fordulás és örvendetes változás ez. Az Iſten-félők előſzőr háborút ſzenvednek; de végezetre az Iſten jó, ſzép, csendes időt ád. Mert, *Tribulatio nubecula eſt, citó tranſitura. A' háboruság (a' nyomoruság) hamar elmulandó felhőcske*, azt mondgya Szent Athanáſius'. Nem mindenkor dühősködnek a' habok: le-csendesétetnek az Urtól, és léſzen nagy csendeſség. Nem ſzükölködik ő ſok eſzközök-nélkül: egy igét mondgvon, és enged néki az éghi-háború. *Bízzatok*, kik nyomorgatás-alá mentetek! Az Iſtennek Fia az halál-alá ti érettetek ment, ſ-ti kedvetekért egy igétskét nem mondana? Bizonyára ſzól, mond, és parancsol az üldözés ſzeleinek, hogy végtére meg-ſzünyenek, el-tünyenek és enyéſzenek. Nem meſzſze vagyunk a' rév-partúl: El-közelget a' mindenecknek helyére-való állatatásának napja és a' csendeſségnek tellyeſsége. El-jő a' felyhőben rövid nap a' mi Idvözítőnk, a' mikor minden ſzeleket el-vér, és minden habokat megfedd; és az ő hajócskájátaz örök életnek rév-partyára által-viſzi. *Ot* meg-ſzünnek a' ſzél veſzek, *Ot* valóságban nagy-csendeſségh léſzen, mellyet ſoha örökké meg-nem háboríthat ſemmi éghi-háború. *Jőy-el jó Jeſus, hatalmas hadnagy és hajós-meſter; Jőy-el kérünk, és ſzakaſzſzad végét a' gonoſzoknak, hogy e' világhi háború tengerről meg-ſzabadúlván, a' mennyei hazánkba, a' valóságos áldás földébe bé-vétetteſsünk, és az örökké-való csendeſségben, minden bóldogokkal részesüllyünk, ÁMEN.*

des időt fel virraſztya.

Evangéliom
VIZKERESZT VTAN V. VASARNAPRA

Szent Matth. 13. az 24. az 31. versigh.

AZ UR SZANTÓ-FÖLDEBE VETtetet boytorjánról, vagy konkolyról.

24. MAS példabeszédet ada eleikbe, mondván: Hasonlóvá lőt mennynek országa az emberhez, ki jó magot vetet az ő földébe.

25. Mikor pedigh alunnának az emberek, el-jöve az ő ellensége, és felyűl konkolt vete a búza-közibe, és el-méne.

26. Mikor pedigh fel-nevekedet vólna a fű, és gyümölcsöt hozot vólna, akkor megtettzék a konkoly-is.

27. Elő-jövén pedigh a cselédes ember szolgai, mondának néki: Uram, nem jó magot vetettél é a te földedbe? honnét vagyon tahát konkolya?

28. Es monda nékik: Az ellenséges ember cselekedte azt: A

ſzolgák pedig mondának néki: Akarod-é el-megyünk, és ki-ſzedgyük azokat?

29. Es monda: Nē: hogy valami-képpen à konkolt ſzedvén, kine gyomlállyátok eggyüt azzal à buzát-is.

30. Hadgjátok mīd à kettőt fel-nőni az aratáſig, és az aratáſnak idejekor meg-mondō az aratóknak: Szedgyétek-ki előſzőr à konkolt, és kőſsétek azt kévékbe meg-égetéſre: à búzát pedigh gyüytsétek az én csűrőmbe.

PRÆDIKATZIO.

A Tőbbi kőzőt, fő-képpen kettő à mík egy-máſſal igen igen ellenkeznek, és fejedelmi vagy kezdeti az ellenkező dolgoknak, tudni-illik, *a' Kriſtus és a' Beliál*, 2. Cor. 6. v. 15. *Amaz* jó és jól cselekeſzik: *é* gonoſz és a' gonoſzra ſzorgalmatoſon igyekezik. *Amatól* az igazság ſzármazik: *ettől* a' hamiſság. *Amaz* a' világoſságban lakozik: *ez* a' sőtétségben. *Amaz* az embereknek baráttya, *ez* ellensége. *Ama'* meg-rontya ennek fejét, *ez* mardoſſa amannak ſarkát, Gen. 4. v. 15. honnét igen nehéz nagy hartz ſzármazik, melly világ kezdetitől-fogva kezdetet, és a' világ végezetén végeztetik-el.

Kriſtus és a' Beliál egy-máſſal ellenkeznek.

Ez ellenkezés és hartz pedigh fő-képpen az Anya ſz. egy-háznak állapattyából tettzik-ki, mellyet a' Kriſtus' gyüyt és meg-tart: De a' Beliál, a' menyiben ő rayta-ál, el-ront és meg-hábotít. Mert, *vala-holot a' Kriſtus temploma láttatik, ot gyakorta az ördőgnek kápolnája-is eggyüt találta-*

tik. Ha némellyek hívek és Istennek szólgálnak: a' Beliáltól maydon meg-csalattatnak; vagy ha ők̃et meg-nem csalhattya, az ő katonáit kőzzik-be egyeléti. Az első Anya-szent-egy-ház a' paradicsomban igen szépen fel ékesítetet vala. De ah! nem sok ideig tartá-meg az ők̃e ékességét: El-jőve a' Beliál a' kigyónak ruhájában, és az első szűleinket nyavalyásúl meg-csalá, Gen. 3. v. 1. seqq. Fel építetet vala az *Ecclesia* Adám atyánk házában az *első evangéliom*, vagy *őrvendetes izenet-által* és az igaz Isteni-tiszteletnek gyakorlása-által: De el-jőve a' Beliál, és Kaínt az ők̃et gyilkosát az hamis Isteni-tiszteletnek attyává, szűlejévé tévé. Ugyan azon mesterséggel élt a' következendő időkben-is, midőn az igazságot ostromlotta, a' hazugságot híntegette, és az Isten-félőket a' hitetlenek és az istentelenek-által mindenkor gyakorlotta, tanította. Innét igazán mondották a' réghiek: *Ubi Deus, ibi unà vult esse Diabolus: ubi Abel, ibi Cain: ubi Isaac, ibi Ismael: ubi Jacob, ibi Esau: ubi David, ibi Saulus: ubi Christus, ibi Judas: ubi Paulus, ibi Nero: ubi veritas, ibi mendacium.* az az: *A' holot az Isten, ot az ördög-is egy gyűt akar lenni: a' holot az Abel, ot a' Kain-is: a' holot Isáák, ot az Ismael-is: a' holot Jácób, ot az Esau-is: a' holot Dávid, ot a' Saul-is: a' holot a' Krisztus, ot a' Judás-is: a' holot a' Szent Pál, ot a' Nero-is: a' holot az igasság, ot az hazugság is.*

Az Evangeliom súmája.

Hogy pedig az *Ecclesiának* így volt dolga, és hogy e' mái nap-ig-is úgy légyen, Idvőzítőnk a' mai szent Evangéliomban jeles példa-beszéd-által meg-beszélli, jelenti. Mert az ő Anya-szent-egy-házát, melly e' világon gyűytetik, nemőmő szántó földhőz hasonlíttya, mellybe ugyan ő híntegeti, veti az ő egy-házi szolgai-által a' mennyei igazságnak jó magvát, mellyből búza terem, jegyezvén az Istennek hálá-adó és kedves fiait. Mivel-hogy pedigh gyakorta mind a' lelki-pásztorok a' prædikálásban, s mind a' halgatók a' meg-tartásban rőstőkké lésznek, innét

a' Beliál

a' Beliál ellenségh alkolmatoſságot véſzen a' konkolynak búza kőzzében-való vetésére, az az, hogy mindenkor gonoſz, lator fiak egyeliteſſenek az Iſten-félők kőzzibe az Anya ſzent-egy-ház ſzántó-földében. És azokat világh végezetig el-kell ſzenvednünk békével, míghá a kőzönséges itélet napján egy-máſtól az Urnak Angyali-által el-válaſztatnak.

Annak-okáért rővid értelme és czéllya e' példa-beſzédnek ez, hogy: *A' vitézkedő Anya ſzent-egy-ház ez életben nem mindeneſtől ſzent és fertőzetlenül való*; hanem az Iſten-felők mellet, mint egy búza mellet, eggyűt találtatnak az iſtentelenek-is, mint egy bóldogtalan, átkozott konkoly, boytorján.

A' Szent Evangéliomnak *két* réſzei vannak. Az *első* a' magnak és a' konkolynak meg-egy elitéséről ſzól, v. 24. 25. 26. Az *utólsó* a' ſzólgáknak a' cselédes gazdával-való beſzélgetéſekről, v. 27. ſeqq. Mi az *elsőt* meg-gondolván, kezünkbe vévén, meg-válaſztva, *külön-külön*, e' kettőről ſzóllúnk

Az Evangeliomnak réſzei.

I. A' jó magról.
II. Az ellenségtől fellyűl kőzzibe vetet konkolyról.

A' Prædikátzionak Propoſitiója, vagy a' tanitásra fel-vet dologh.

A' mi mennyei Atyánk légyen velünk az ő kegyelmével, *hogy az ige magva nálúnk*, bennünk, *ſok gyűmőlcsöt teremjen, hogy az ellenség a' konkolyt kőzzibe ne vetheſſe*, *Amen*.

I. RESZ.

A' JO MAGROL.

HOgy à mag példa-beſzéde igazbban, jobban meg-értetſék, négy doldot kell meg-gondolnúnk, magyaráznúnk. 1. A' mag-vetőt. 2. A' ſzántóföldet. 3. Ennőn magát a' magot. 4. A' buzát, melly

Meg-kell gondolni, magyarázni. 1. A' mag-vető.

a' mag-

a' magból termet, mellyekről rövideden kell szollanunk.

I. A mag-vető önnön maga à Kristus, a' mint a' tanítványoknak, meg-kérdettetvén, meg-mondotta, v. 37: *A' ki a' jó magot veti, az embernek Fia az.* Ki nem tudgya pedig, hogy Kristus Meg-váltónk *bőcsületnek-okáért*, mondatik embernek fiának? Eő annak-okáért az, a' ki világ kezdetitől fogva szántó-földet választot magának, mellybe kegyelmesen hintegeti az ő igéje magvát. Mindgyárt az első teremtésben a' Paradicsomot plántálá, hogy abban Anya-szent-egy-ház gyűjtettetnék, és a' sz. mag nevekednék, Gen. 2. v. 8.

Az Ecclesiának régi és idős voltát bőcsülik a' Luheranusok: mely a' Paradicsomban kezdetet. Tehát nem Rómából, sem Vitembergából, sem Heidelbergából zendült-ki a' Kristusnak Anya-szét-egy-háza.

Mi módon hintegettetet-el minden időben az Isten igéjének magva.

De a' Sátánnak ravaszsága-által meg-foytatot és kiszaggattatot a' magh a' Paradicsomból, mivel-hogy vétkeztenek a' mi atyáink, az idvősséges magból haszontalan konkolyálévén, Gen. 3. Nem szenvedé pedigh a' mi mag-vetőnknek jó vólta, hogy örökké el-veszszen az emberi nemzetség, hanem viszontagh akará az ő malasztya gazdagságit el-vetni. Midőn azért a' világh az eset után mint egy töviskes, ágas-bogas hellyé változot vólna, sovány a' jó cselekedetekre és a' bűnökben meg-hóltlévén, Eph. 2. v. 5. az Isten fia irgalmasságától indítatván, az ő szántó-földét viszőtag mívelni kezdé, és az első evangéliomnak magvát a' kigyó fejének jövendő meg-rontásáról el-vete: melly igéretet a' mi első szüleink igaz hittel magokhoz kapcsolván, viszontag jó magvá és dicséretes buzává lőnek. Es noha annak-útánna a' Sátán a' Pátriárkák közzé, a' Kain háza népe-által, vetette vala az ő konkolyát, mind-az-által az Istennek fia az ő titkos szántó földét minden veszedelem-nélkül meg-tartá. El-terjedet vólt az özön-viz előt a' konkoly, midőn minden testet megveszttette vólna az ő útát, Gen. 6. v. 12. de végtére el-veszve a' vizekben, meg-tartatván kár-nélkül az Urnak szántó-földe a' Noe bárkájában. Meg-nevekedének ismét

a' töviss-

a' tövisek a' Nimrod idejében, Gen. 10. v. 8. és a' Babyloniai esze-veszt̃éskor, cap. 11. v. 1. De a' mennyei mag-vető által-vévé az ő szántó-földét az Abrahám háza-népe közzé, kinek igéretet tőn, Gen. 12. v. 3. cap. 17. v. 7. cap. 22. v. 18. Noha pedig Ismael az ő maradékival el-fayzot vala, Isaák mind-az-által búza marada, és Jákóbot a' fiát az Istennek igaz ismeretire meg-tanítá. Ennek maradéki közöt mindenkor vólt szántó-földe az Istennek: és midőn Egyiptusba valamenyire el-pusztítatot vólna, hatalmas kézzel, egyebeket ki-űzvén, Kanaán földére vitte-által, holot az Urnak temploma fel-építeték, mellyből az igazság magva meszsze-földre ki-híntegetteték. Mivel-hogy pedig a' konkoly Israel földében hol-széllel bévebben nevekedik vala, az Ur Isten az ő szántó-földét egy ideig akarja vala mint egy el-hagyni és nem mivelni, melly a' Babyloniai fogságkor lőtt, melly mind-az-által nem vólt örökké-való, hanem hetven esztendők után a' mennyei magvető viszontagh el-veté Kanaán földében az ő magvát, mellyre viszsza-hozá és abban meg-tartá a' Sidókat mind szintén addig, míg nem el-jőne az Isten Fia a' testben, és az ő szántó-földén látható-képpen járván újjonnan gondgyát viselné. Mert meg-tisztitá a' magot, melly meg-veszet vólt a' Farisæusi hagyományoktól, kiirtá a' töviskes földet, a' kő szíveket a' Törvény prædikátziója hirdetése-által meg-lágyítván: meg-hizlalá, kövérité az Ecclesiát az ő vérével: meg-melegité a' Szent Lélekkel, és így a' haszontalon töviskes, bokros helyből gyümölcs-termő szántó-földet készíte magának: mellyet midőn az istentelen Sidók meg-útáltanak és pusztétani mérészlettek vólna, azokat el-hagyván, a' Pogányok közöt helyhezteté, és az Apostolok-által, ő *szólga-társai*-által, 1. Cor. 3. v. 5. a' szent magot igen igen meszsze el-veté, úgy hogy ez egész világon gyümölcsöznék, Col. 1. v. 6.

Az Ecclesiának Krisztus üdvözitönk idejében való Reformatioja, Megújitása.

De el-jövének a' következendő időben a' diſznók és a' fene-vadak, tudni-illik a' Romai kegyetlenek, kik az Urnak ſzántó-földét el-rontani igyekeztenek: de heába. Mert a' Kriſtus hatalmas ſzántó vagy mag-vető ember, ki az égből alá-tekint, és meg-látogattya az ő ſzőlőjét, Pſal. 80. v. 15. Külömb-külömb-féle eretnekségeknek konkolyi nevekedtenek vala: De az Iſten áldásából az Püſpökök munkái-által le-nyomattattak. Annak-utánna kikezde csirázni az Anti-kriſtuſnak ártalmas konkolya, mellytől ſok ſzáz eſztendeigh meg-veſzet vala az Urnak ſzántó-földe, és meg-ferteztetet vala az Evangeliomnak magva. De el-jöve végtére a' meg-tiſztitáſnak és a' meg-újitáſnak napja. Meg-tekínte az igen jó mag-vető, ki az ő magvának tiſztaságát Luther-által viſzontag helyére állatá, és közöttünk újonnan kövér ſzántó-földet plántála magának, mellyben fel-nevekednek az igazságnak csemetéi, Eſa. 61. v. 11. és a' gyümölcs-termő ſzőlő-veſzſzők, Johan. 15. v. 5. Oh e' mag-vetőnek igen nagy kegyeſsége, jó-vólta, ki illy híven viſeli gondgyát az ő ſzántó-földének, és illy hatalmaſon óltalmazza minden boſzſzukkal-való illetéſek ellen! Oh Anya-ſzent-egy-háznak nagy méltósága, melly nem embernek, hanem önnön magának az Iſtennek ſzántó-földe! 1. Cor. 3. v. 9. E' gond-viſelő és őrizö-által meg-tartatunk, hogy a' konkolyoktól el-ne nyomattaſſunk. Eőtet kérjük áitatoſon, hogy a' mint ez ideig, úgy ennek-utánna-is hintse, veſſe-el közöttünk az Evangéliomnak magvát, és az ő ſzántó-földét, mellyet it az ő ki-nyúlytot jobb kezével, karjával plántált, mint ſzintén világ végeig minden-féle reá rohanáſok ellen kegyelmeſségéből bátorságban óltalmazza és megtartsa.

Az Anti Kriſtuſnak ki-nyilatkoztatáſa.

2. A' ſzántó föld.

II. Szántó-földnek à Kriſtuſtól à *Világh* hivattatik, v. 38. mert a' világon és a' világból gyüjtettetik az

tik az Anya-szent-egy-ház. A' réghiek *öt-felének* mondották lenni az Istennek szántó-földét, 1. *Az égh*, mellybe az Angyali terméſzetet veté, de a' közzé a' Lucifer a' kevélység konkolyát egyelíté. 2. *A' Paradicsom*, mellybe az Isten az első embereket helyhezteté, de a' réghi Sárkány az engedetlenségnek konkolyát fellyül belé-veté. 3. A' *világ*, mellybe sok jó magokat vete az Isten, külömb-külömb-féle nemeknek és teremtet-állatoknak egy-mással-való eggyezésével fel-ékesítvén azt: de az ördög belé-veté az egyenetlenségnek és a' nyomoruságoknak konkolyát. 4. *Az Anya-szent-egy-ház*, mellyben az Isten kézről kézre származtattya, bocsátattya az Ige tisztaságát és a' Szentségek, Szent Sácramentomok épségét; de a' Sátán közzibe egyeléti az eretneki hivságot sok tévelygésekkel: a' metzési el-válást sok párt-ütésekkel, háboruságokkal, támadásokkal: az Epicuræusi testi-bátorságban való életet sok gonoszságokkal. 5. *A' keresztyén embernek lelke*, mellybe vettetik a' hit és a' szeretet; de az ellenséges ember fellyül be-veti abba a' kételkedéseknek és a' gonosz sugalláſoknak, igyekezeteknek, gondolatoknak konkolyát. Ez az Urnak öt-féle szántó-földe, mellyről a' réghiek szóllottak.

Hány-féle az Istennek szántó-földe.

Krisztus Idvözítönk pedig e' jelen-való példa-beszédben csak *egyről* szóll, és azt e' világnak nevezi, melly nevezet-által *távolról* a' világnak külső alkotványa, vagy a' földnek kereksége jelentetik, mellyben az emberek élnek: *közelről* az Anya-szent-egy-ház, melly a' világból gyüjtetik, a' világon forgodik és a' világon el-terjesztetik. Mert nem köteleszteteött egy helyhez, hanem a' földnek kerekségére ki-terjesztetött; honnét, a' többi közöt, *Catholicanak*, *Közönségesnek* neveztetik. A' Donátisták régenten azzal dicsekednek vala, hogy csak ö nálok és Afrikában találtatnék az Urnak szántó-földe: de azoknak

igazán felelt Szent Agoston: *Bonus seminator non tantum in Africa, sed ubiq; terrarum spargit bonum semen:* az az: *A' jó mag-vető nem csak Afrikában, hanem mindenút az egész földön el-hinti, veti a' jó magot.* Mert nem személy-válogató az Isten, hanem minden nemzetségben, a' ki féli őtet, kellemetes ő néki, Actor. 10. v. 35. Innét küldé-el az Apostolokat minden nemzetségekhez, hogy prædikálnák az Evangeliomot minden teremtet állatnak, Marc. 16. v. 15. Annak-okáért-is minden földre ki-ment az ő zengések, Psal. 19. v. 5. Rom. 10. v. 18.

Az Anja-szent-egy-házi szántó-földnek gondviselése.

Erről pedig az ő szántó-földéről a' Kristus nagy szorgalmatos gondot visel. Szántattatik a' törvény ekejével, be-töltetetik az Evangeliomnak magvával: meg-melegétetik a' Szent Lélek erejével: meg-hízik a' Szent Sacramentomoknak hathatóságával: megh-nedvesétetik öntöztetik az Isten malasztyának harmattyával és esőjével: meg-gyomláltatik a' törvény fenyegetésével és a' kereszt dorgálásával: be-sövényeztetik az Istenek óltalmával és a' mennyei tábornak őrizetivel. Oh melly bóldogok azok, a' kik e' szántó-földnek sövénye-belől vannak! Semmit nem árt azoknak vagy az eretnekek vetekedése, vagy a' kegyetlenek erő-tétele: de fel-nevekednek az Urnak félelmében és gyümölcsöt hoznak békeséges-türésben, Luc. 8. v. 15. Erüllyünk, atyám-fiai, hogy lakosok vagyúnk a' szent házban és palánták, a' Kristus szántó-földében. Oh melly szerelmesek a' te haylékid, Uram, Psal. 84. v. 1. Lakúnk mint a' veréb a' te szárnyaid árnyékában, v. 2. Cselekedgyed, jó Jesus, hogy lakjunk e' házban, és nevekedgyünk e' szántó-földbe életünknek minden napjaiban, Psal. 27. v. 4. Légyen békeség a' kerétésidben (erődben) és idvösség a' te tornyaidban, Psal. 122. v. 7.

3. A' mag.

III. A mag-felől, azt mondgya az Ur, v. 38. *A' jó mag, azok az Országh fiai*, az az, a' hív keresztyének,

kik fia-

kik fiaivá fogattatnak az Istentől. De ellenkező láttatik mondatni Szent Luk. 8. v. 11. a' holot Kristus Idvözítönk hasonló példa-beszédet magyarázván, azt mondgya: *A' mag, az Isten igéje.* Mi módon forrasztatnak pedigh ezek öszve? Mert *más* az Isten igéje, és *más* az Ország fiai. Azért ha ama' lészen a' mag, ezek mi módon lehetnek az?

De könyü az öszve-forrasztás, az eggyeztetés, ha a' külömbözö tekintetre figyelmezünk. A' mag vétethetik, *mind* a' minémö a' vetés elöt; *s-mind*, a' minémö a' szántóföldben a' vetés-után, mikor már nevekedni és gyümölcsözni kezd. Az *első* tekintetre nézve csupa mag, az *utolsó* tekintetre nézve gabonának vagy buzának neveztethetik. Hasonlatos-képpen az Isteni magnak-is kettös meg-gondolása lehet; *rész-szerént* a' mint el-vettetik; *rész-szerént* a' mint el-vettetvén gyümölcsözik, és az emberek szíveit újonnan-szüli. *Amot* a' magh Isten igejének mondatik, *it*, mivel gyümölcsöt hoz, annak az országh fiai mondatnak. Annak-okáért Kristus Idvözítönk Szent *Lukácsnál* szóll a' magról, melly el-vettetik, és az az Istennek igéje: Szent *Mathenál* pedig szóll a' magról, *melly* el-vettetvén gyümölcsöt hoz, és az Ország fiaiva tészen, kik Metonymia (*Név-változtatása*) szerént, a' mag igéjén jedzettetnek.

Miért hasonlítatik az Isten igéje a' maghcz.

Mivel-hogy pedig azok egy-mástól valamenyíre külömböznek, mi it a' magon, melly a' buzától ellenben meg-választatik, önnön magát az Isten igéje prædikállását értyük, és hasonlítatik az a' maghoz, 1. Az *el-hintésre*, (*el-vetésre*) tekíntve. Mert a' miképpen a' magh semmi gyümölcsöt nem terem, ha el-nem hintettetik, vettettetik: Azon-képpen az Isten igéjét-is a' hív prædikálás-által az emberek szíveibe kell hínteni, vetni, és áítatos halgatás-által be-vinni. 2. *Tenyésző* (*gyümölcsöző*) *vóltára* tekíntve. Mert mi-képpen a' mag terméset-szerént gyü-

mölcsözik: Azon-képpen az Istennek igéje-is hatható, és soha üresſen viszszá nem tér, Esa. 55. v. 10. seqq. 3. A' *miveléſre* nézve. Mert, hogy a' magh meg-ne foytaſsék szükséges a' szántás és az öntözés: úgy, ha az Istennek igéje-is, hogy gyümölcsét meg-akarja termeni, az emberek sziveit mint egy fel-kel-metélni, hasogatni, a' Törvény ekéjével, és meg-kell öntözni az Evangéliomnak harmattyával. 4. A' *jövedelemre*, vagy *haszna meg-adáſra* tekintve. A' miképpen a' mag, a' szántó-földnek állapattya-szerént, nem mindenkor egy-aránt hoz gyümölcsöt: Ugy az Istennek igéje-is külömb-külömb-képpen esik a' halgatókba, és avagy sok, avagy kevés, avagy semmi gyümölcsöt nem hoz, mert, gyakorta meg-veszteték az eretnekektől, gyakorta meg-foytatik a' kép-mutatóktól, gyakorta erő-tétel-által el-nyomattatik a' kegyetlenektől, 5. A' *külső-képpen való látáſra* vagy *tettzéſre* nézve. A' mag kicsiny-állat és alá-valónak láttatik lenni; mind-az által magában nagy ereje vagyon: Ugy a' prædikáltatot ige sokaknak bolondságnak láttatik lenni, 1. Cor. 1. v. 18. de mind-az-által Istennek hatalma idvösségre minden hivöknek, Rom. 1. v. 16.

Annak-okáért nagyra böcsüllyük e' jeles magot, úgy mint a' melly-által születtetünk egyedül úyjonnan, 1. Pet. 1. v. 23. azért csak egyedül azt fogadgyuk. Hínteget a' *Pápa*-is valami magot, de nem tiszta, meg-egyelítetöt az emberi hagyományok polyvájával, mellyekkel ok-nélkül, *(heába)* tiszteltetik az Isten, Matt. 15. v. 9. 13. A' *Kálvinisták-is* hintegetnek magot, de nem hatható, *(nincs hathatósága)* mert csak az emberi gondolatokat foglallya magában, mellyek ellenségi az Istennek, Rom. 8. v. 7. Mi-nékünk erösb beszédünk vagyon, 2. Pet. 1. v. 19. Arra figyelmezzünk, ahoz halgasunk. Az Isten igéje szövétnek, Ps. 119. v. 105. Ez után vigyázzunk. Orvosság, Sap. 16. v. 12.

Pápa. Némellyek a' Krisztust hirdetik nétisztán, Phil. 1. 17. Kalvinisták A' testnek bölcsesége az Istennek ellensége. Rö. 8. v. 7. A' ti hitetek ne lé-

Ezze-

Ezzel éllyünk. Eletnek igéje, Johan.6.v.68. Csak egyedül azt halgassuk.

IV. A Buzán, mellyről az 25. és az 30. v. vagyon emlekezet, az igaz és Isten-félő emberek értetnek, a' mint az 43. v. meg-arányozhatni. Mert a' miképpen a' jó magból hasznos búza terem, úgy az Ur igejéből születnek az Istennél kedves keresztyének. A' búza szemek, 1. tellyesek. 2. belől feirek. 3. kivől tiszták, polyva sincs igen sok közöttök: Ugy a' keresztyén embernek-is kivált-képpen való minémőségi vannak, a' kihez igazán illik a' szent búzának neve. 1. *A' Krisztusban való bizodalommal tellyes legyen*, s-ne ingadozzék, kételkedgyék, hanem Abrahámmal erősen hidgyen, Rom.4. v. 18. mert a' mi hitünknek *állatnak* vagy erős bizodalomnak szükség lenni, Hebr.11.v.1. Légyen 2. *feir vagy tiszta szívű*, ne uralkodgyék a' bün, Rom.6.v.12. hanem lélekkel, meg-öldököltessék a' test, cap.8.v.13. és meg-tartassék a' jó lelki ismeret. 3. *kivől fegyhetetlenül éllyen*, az Istent tisztelvén és fele-baráttyát szeretvén. Mert minden parancsolatnak vége a' tiszta szívből és jó lelki-ismeretből és nem tettetet hitből-való szeretet, 1. Tim. 1. v. 5. Ezek ama' három tulaydonságok, a' mellyek a' Kristus szántó-földében a' búzát kedvessé tészik, tudni-illik 1. a' bizodalomnak tellyes volta, 2. a' belső feirség, vagy a' lelki-ismeretnek jósága, 3. az életnek külső tisztasága. Ezekben gyakorlyuk napon-ként magunkat, hogy jobban jobban meg-erősödgyék a' hitünk, a' test meg-holdoltassék, vagy alánk vettessék és életünk meg-jobbítassék. Igy lészünk Istennek kedves búzája; és idejében a' mennyei asztalon tiszta kenyérré tétetünk a' Szent *Ignatius* Martyrral.

gyen az emberek bőlcseségébé, hanem az Isten erejében, 1. Cor. 2. v. 5. Auguſt. Ne ſis rationalis, ſed fidelis. Ne légj okos, hanem hívő.

Az igaz keresztyén embernek tulaydonsági.

II. RESZ.

A' KONKOLYROL.

KEvánnúnk, és viſzontag ſ-viſzontag kévánnúnk kellene, hogy az Anya-ſzent-egy-háznak ſzent ſzántó-földében ugyan csak a' jó mag és a' ſzent búza találtatnék; de ah! meg-egyelítetőt külömb-külömb féle konkollyal. Mert *mikor az emberek alunnának*, azt mondgya Kriſtus Idvözítönk, v. 25. *El-jöve az ellensége, és fellyül konkolyt vete a' búza közzibe, és el-méne.* Sok meg-magyarázáſra, vagy meg-tartáſra méltó dolgok jönek it elő. 1. *Micsoda* értetteſsék, jegyezteſsék a' konkolyon? 2. *Ha* mindenkor egyelítetik-é a' búza közibe? 3. A' fellyül közibe-vetés alkolmatoſságá-*ról*. 4. A' konkolynak igaz autorá-*ról*, ſzerzöjé-*ről*. 5. A' Sátán el-menetelé-*ről*. 6. Az emberek tudatlanságá-*ról*. 7. A' konkoly el-ſzenvedésé-*ről*. 8. A' lelki-páſztorok hivatallyá-*ról*. 9. A' búzának és a' konkolynak következendő el-válaſztásá-*ról*. Mivel-hogy pedig igen hoſzſzu dolog vólna mind ezeken a' czikelecskéken által-menni, annak-okáért röviden csak imez hármat magyarázzuk-meg:

I. Micsoda a' konkoly?
II. Holot légyen?
III. Honnét legyen?

Meg-kell gondolni; 1. Micsoda a' konkoly.

I. KERDES. Miccsoda à konkoly? Meg-felel magyarán Kriſtus Idvözítönk az 38. v. ſ-mond: *A' konkoly a' gonoſz fiak.* Görögül, *a' gonoſság fiai.* Luther. Gonoſság fiai. Ertetnek pedig mind azok, kik a' Kriſtuſt el-hagyván az ördögnek ſzolgálnak, és azért nem fiak, vagy örökösi az életnek, hanem inkáb a' Sátánnak és gonoſzságnak fiai. Illyenek 1. *Az eretnekek*, kik tévelygéſeket táplálnak, tévelyegnek a' hit fondamentomában.

2. *A' metzők*, vagy *szakadás csinálók*. kik a' czeremoniákért vagy a' kevesbbé, nem annyira fő hitnek ágazati-miat meg-háborittyák az Anya-szent-egy-házat. 3. *A' képmutatók*, kik a' külső szentségben foglalatosok és mind-azáltal a' szívek sok vétkekkel meg-ferteztetött. 4. *A' Csúfolók és az Epicuræusok, bátorságban élők*, kik akarat-szerént való bűnökben hevernek, és se az Istentől, se az emberektől nem félnek. Mert, a' mint hogy a' szent búza állapattyához kettő kévántatik, 1. *A' Tudomány, tanitás* tisztasága, 2. *Az élet* szentsége: Ugy a' konkoly-is a' búza ellenkezője, mind a' tudomány, tanitás hamisságát, s mind az élet gonoszságát magába foglallya. Ama' szüli az Eretnekeket és a' Mettzés, Szakadás szerzőket: ez a' képmutatókat és az Epicuræusokat, a' testi-bátorságban és gyönyörűségben élőket.

Mind ezek igazán hasonlítatnak a' konkolyhoz, a' *külső szín*-ért. Mert a' búza közibe egyelítetött konkoly, noha semmit nem hoz, használ az ételre, mind-az-által a' virágjáért gyakorta szép tekintetre. Honnan némellyek e' Sidó igéből származtattyák Tzitz, melly virágot vagy virágozó füvet jegyez a' Sidóknak. Igy az eretnekek és a' kép-mutatók-is az igasságnak és a' szentségnek színét, képét veszik magokra, holot azon-közbe semmire nem hasznosak, sőt inkáb sokat ártanak. 2. *Az összve-egyelitès* ért. A' konkoly szereti a' búzát, és mellette örömest nevekedik, honnét a' konkolyt (a' menyiben Görög nevezetire néz) mondatni alíttyák, mint ha Sítozánion: melly annyi mint, *Búza-konkoly*. Ugy az istentelenek-is mindenkor az Isten-félők közibe egyelítik magokat, és azok társainak, barátinak akarnak ismertetni, tartatni. 3. *Az ártalom erejé*-ért. A' konkoly meg-veszteget és meg-foytya a' búzát, honnan némellyek alíttyák mondatni, Görög nyelven, mint ha mondanád *Sitohizánion*,

Miért hasonlítatnak az Istentelenek a' konkolyhoz.

az az, *Búzának-ártó: a' búzáról és az ártalomról*, vagy *kár-tételről*: mert a' buzának szintén úgy árt mint a' dőgleletesség: vagy hogy, *a' búzának meg-vesztője, vesztegetője*: így a' gonoságh-fiai, az Anya-szent-egy-háznak dőgei, és annak sok kárt tésznek. 4. *Az éteknek meg-vesztegetése-ért.* Mert a' konkoly, ha a' liszt közzé egyelítetik, fő-szédelgést és okádást szerez az évőknek: Ugy az istentelen tudomány és a' kép-mutatás-is szédelgőkké tészi az embereket, és meg-utáláſt szerez a' Kristusnak, ki ez-okáért fenyekedik, hogy az ollyanokat ki-okádgya, Apoc. 3. v. 16. Végezetre 5. *A' nevezetnek-okáért.* Mert, a' miképpen a' konkoly név, melly külömb-külömb haytogatás módgya vagy formája-szerént haytogattatik: mert az első és a' második rá-tartozik a' mint a' Grammaticusok szokták mondani: azon-képpen az istentelenek külömb-külömb haylogatás-szerént való fejek, és semmit egybet nem indítnak háboruságoknál és párt-ütéseknél. Annak-okáért ki-ki meg-ója magát, hogy ezek számában ne találtasék. Mert közel vagyon az itélet napja, és el-jő az idő, mellyben ki-okádtatik a' szerencsétlen, haszontalan konkoly, és az örök tűz kemenczéjébe vettetik nagy gyalázattal.

2. Holot vagyon a' konkoly?

II KERDES. Holot vagyon à konkoly? *A' búza közőt*, azt mondgya Idvőzítőnk, v. 25. A' hamis keresztjének az igaz keresztjének közzé egyelítettek: a' gonoszok a' jók kézzé; a' Beliál fiai az ország fiai közzé. Az Anya-szent-egy-ház ugyan igaságnak oszlopa, 1. Tim. 3. v. 15. de mindenkor eggyűt hozzá-ragaszkodik a-hoz az hamisságnak konkolya-is. A' miképpen a' szántóföldben a' búzával eggyűt terem a' konkoly: azon-képen az Anya-szent-egy-házban-is eggyűt csirázik, bimbózik-ki a' tévelygéseknek és a' vétkeknek konkolya.

Krist Idvőzitőnk jó magot hintegetet vala-el, mind-az-általai vala Szent Felségének-is az ő háza-népe közőt

árulója,

árulója, Johan.6.v.70. Az Anya-ſzent-egy-háznak elsõ Diakonuſi közöt vala egy Nicolaus, Miklós nevõ ſzakadás-csináló, Actor.6.v.5. Az Apoſtolokhoz hozzá-adta magát Simon Mágus, Actor.8.v.32. a' hamis atya fiak ſem fogytanak-el, 2.Tim.3.v.5. Kik-felõl *a' Szent János Apaſtal 2. és 3. levelei* olvaſtaſſanak-meg. Annak-okáért az Anya-ſzent-egy-házat ſenki ne véllye mindeneſtõl ſzentnek: Szent ugyan mind tulaydonitás-ſzerént, ſ-mind elkezdés-ſzerént: de mind-az-által még nem el-végeztetés-ſzerént. Ez-okáért napról napra meg-kell újúlnunk, 2. Cor. 5. v. 10. és ſzorgalmatoſon meg-kell magunkat oltalmaznúnk, hogy a' ſziveinkben ſe a' tévelygéſeknek, ſe a' vétkeknek konkolya fel-ne nevekedgyék, sõt inkáb mindgyáráſt a' vetés-közben ki kell azokat ſzaggatnúnk.

III. KERDES. Honnét vagyon à konkoly? 3. Honnét vagyon a' konkoly?

A' textuſban fel-jegyeztetik a' konkolynak mind alkalmatoſsága, ſ-mind oka. *Alkalmatoſsága*, az emberek ſzunyatasága. *Igaz ſzerzõje* és fõ oka, az ellenségnek gonoſsága. Aluſznak az emberek, teſti bátorság-által, mikor az Egy-házi ſzólgák nẽ kiáltnak, a' Magiſtratuſok nẽ bũntetnek, és egyebek az idvõſséggel és az Iſteni ſzólgálattal ſemmit nẽ gondolnak. Az idõ-alat vigyáz az ellenség, eljárván a' földet, Job.1.v.7. és körül-járván mint az Oroſzlány. 1.Pet.5.v.8. hogy az õ konkolyát el-veſſe. Tudot dologh az elsõ ſzleink példája, Gen.3. Dávid-é, 2.Sam. 11. Akáb-é, 1.Reg.22. Judás-é, Matth. 26: mellyekbõl ki-tettzik, kicsoda legyen igaz autora a' konkolynak, tudni-illik az Eördög, nem az Iſten. Mert ez igaſságnak és ſzentségnek Iſtene, azért a' tévelygéſeknek és a' gonoſságoknak oka néki nagy káromlás-nélkül nem tulaydonittathatik. Jó. Matth.19.v.17. igaz és tekélletes, Deut.32. v.4. Honnét csak egyedül jó mozdúlatokat ſzerez, indít, támaſzt az emberek ſzíveiben.

Az Iſten nem oka a' bũnnek vagy a' gonoſznak.

Csak egyedûl e' jó és egyedûl bölcs Istent híjuk segitségûl alázatoson, hogy az ô igéje magvát meszsze vesse, és bennünk gyümölcsösé tegye, melly-álral ki-szaggattassék a' konkoly, és végezetre a' szent Angyaloktól a' mennyei örökké-való csûrök-be gyûjtettessünk: a' mi Urunk Jesus Kristusnak, a' sz. mag örizôjének-általa, ki áldot mind örökke,

A M E N.

Evangéliom
SEPTVAGESIMAE
VASARNAPRA, SZ.

Mat. 20. az 1. v. az 17. v.

A' KRISTUS SZÔLÔJERÔL.

1. HAsonló mennyeknek Országa à cselédes emberhez, ki jó reggel kiment miveséket fogadni az ô szôlôjébe.

2. Meg-szerzôdvén pedigh à miveskkel egy napi-pénzben, elkûldé ôket à szôlôbe.

3. Es ki-menvén három óra-táyban, láta más hivolkodókat állani à piaczon.

4. Es monda nékik: Mennyetek ti-is à szôlômbe, és à mi igaz lészen meg-adô néktek.

5. Azok pedigh elmenének. Ismégh pe-

dig ki-méne hat és kilentz óra-táyban, és hasonló-képpen cselekedék.

6. Tizen-egy óra-táyban pedig ki-méne és találá más vesztegállókat, és monda nékik: Mit állotok itt egész nap hivolkodva?

7. Mondának néki: Mert senki nem fogadot-meg minket: mõda nékik: Mennyetek ti-is à szõlõmbe.

8. Mikor pedig estve lõtt vólna, monda à szõlõ Ura à gond-viselõjének: Hid-elõ à miveseket, és add-meg nékik az õ béreket, elkezdvén az utólsoktól az elsõkig.

9. Mikor azért eljõttek vólna, à kik tizen-egy óra-táyban jõttek vala, vévének egy egy pénzt.

10. El-jõvén pedig az elsõk-is álitak, hogy többet vennének: vévének pedig õk-is egy egy pénzt.

11. Es el-vévén morgolódnak vala à cselédes ember ellen, mondván:

12. Ezek az utólsók egy óráig munkálkodtak, és egyenlõkké tetted õket hozzánk, kik à napnak terhét és hévségét viseltük.

13. Eõ pedig felelvén eggyiknek közzülök, monda: Barátom, nem tészek néked hamissat: nem egy pénzben szerzõdtél-é meg velem?

14. Vedd-el à mi ti-

éd és menny-el: annyit akarok pedig ez utólsóknak-is adni, à mint néked.

15. Avagy nem szabad-é nékem, à mit akarok, cselelekednem? talã à te szemed álnok hogj-ím én jó vagyok?

16. Igy lésznek az utólsók elsőkké: és az elsők utólsókká: mert sokan vannak à hivatalosok, kevesen pedig à választottak.

PRÆDIKATZIO.

Az Anya-szent-egy-ház két-féle, Vitézkedő és Győzedelmes.

AMi-képpen Kristus Idvőzitőnk régenten szenvedet e' földön, most pedig győzedelmes mennyekben: azon-képpen a' Kristus Ecclesiája, egy-részént *vitézkedőnek* egy-részént *győzedelmesnek*, *diadalmasnak* mõdatik. Mert némellyek pályát futnak, némellyek a' jutalmat veszik-el, 1.Cor.9.v.24. Mi it útban vagyúnk, mégh nem a' hazánkban. It vitézkednünk kell, hogy jövendőben a' koronát el-vegyük. It a' szarándokságh országában forgúnk, míg valaha (*végtére*) az örők és bóldog lakó-helynek országában fel-emeltetünk. Az Israeliták a' pusztában sokat szenvedtek, minek-előtte Kanaán földét bírnák: Igy e' világ pusztájában búydosúnk, minek-előtte a' mennyei Kanaánba be-mennénk.

Az Anya-szent-egy-háznak külömb-külömb hasonlatosági.

Ugyan ezen vitézkedő Anya-szent-egy-ház pedigh a' szent Irásokban külömb-külömb hasonlatosságok-által árnyékoztatot. Példáztatott [1.] a' Noe *bárkája*-által, Gen.6.14. 1.Pet.3.v.20. melly annyival inkáb fel-emeltetet, a' mennyivel inkáb meg-nevekedtenek a' vizek, és azok közőt csak egyedül maga tartatot-meg. [2.] A' Móyses *Sátora*-által, Exod.35. melly-ben a' Sidók az Istent

tisztel-

tiſztelték és ſegitségül híták. [3.] A' tőviſek kőzőt való *liliom*-által, Cant. 2.v.2. Mert az Anya-ſzent-egy-ház ſok gonoſzok-által nyomorgattatik, mint a' líliom ſok tőviſektől kőrnyül-vétetik. [4.] A' be-rekeſztetőt *kert*-által, Cant.4.v.12: mert az Anya-ſzent-egy-ház a' Szeretet árkával minden-felől meg-erősítetik, és a' hitben ſok népeket ſzül, mi-képpen a' jó föld ſzép virágokat bocsát-ki magából. [5] A' *ſzérő*-által, Matt.3.v.12. mellyen a' búza le-rakatott, és a' kőzőt eggyűt-találtatik a' polyva-is'. [6.] A' Kriſtus *hajócskája*-által, Matt.8.32. melly ſok-féle haboktól és ſzél-veſzektől ideſtova hányattatik. [7.] A' *ſzántó-föld*-által, Matth.13.v.24. mellybe az Iſten igéje magva el-hintegettetik. [8.] A' *muſtár-mag*-által, Matth.13.v. 31. melly nóha kicsíny, mind-az-által rővid idő-alat megnevekedik, és fa léſzen, mellyen féſzket raknak a' madarak. [9.] A' *gyöngy*-által, Matth. 13.v.45. melly haſonlatoſságot béven meg-magyaráz Selneccer part.2. Pædag. pag. 447. [10.] A' *háló*-által, Matth.13.v.47: melly mind jó s-mind gonoſz halakat magában fogad, rekeſzt. 11. A' *fige-fa*-által, Luc. 17.v.7. mellynek zőldellő és ſzáraz ágai vannak. [12.] Az *akol*-által, Johan.10.v.1. Kinek Páſztora a' Kriſtus, a' ki a' hiveket legelteti, táplállya, gyógyíttya, óltalmazza és kereſi.

E' meg-írot képek, ábrázatok, kivől a' teremtet állatokban-is gyönyőrűséges kép-iráſi találtatnak az Anya-ſzent-egy-háznak, mellyek a' Hóldtól, a' bárſony-virágtól, a' Hatyúktól, a' magzattól, az ivolyától, a' Halcyonoktól és egyéb ſok állatoktól vétettetnek.

Az Evangeliomnak ſommája.

Mind ez haſonlatoſságok kőzőt pedig nem utólso, a' melly a' mái napi Szent Evangeliomban előnkben adatik. Abban az Anya-ſzent-egyház *ſzőlőhőz* haſonlítatik, mellyet ama' mennyei cselédes ember it a' földőn plántál, épít, és a' mellybe míveléſnek, munkálkodáſnak-okáért, min-

ért mindenkor míveſeket küld. Ez az a' ſzőlő, a' mellyet az Iſten ki-hozot Egyiptuſból, Pſal. 80. v. 9. melly meg-virágzot, Cant. 2. v. 15. mely válaſztatot, Eſa. 5. 2. Jer. 2. 21. melly ſzín bort hoz, Eſa. 27. v. 2. és minden-felől ſövénnyel be-kerítetet, Matth. 21. v. 33. Marc. 12. v. 1. Luc. 20. v. 9.

Réſzek. E' ſzőlőről ſok dolgok mondathatnának e' mái napi ſz. Evangeliőból, mellynek *két* fő *réſzei* vannak: eggyik *A' miveſeknek hivása*, az 1. v. az 8. v. eggyik *a' jutalomnak el-oſztása, vagy meg-fizetése*, az 8. v. az 17. v.

Propoſitio. De mi csak egy tanuságot magyarázúnk-meg rövideden, ſzólván, tanítván *Az haſonlitás*, vagy *haſonlatoſságh okairól, a' mellyekért ſzőlőhöz haſonlíttatik az Anya-ſzent-egy-ház.*

Az *Iſten* a' ki plántállya a' ſzőlőt, és egyedül maga ád elő-menetelt *áldgya-meg kegyelmeſen múnkánkat*, Amen.

MAGYARAZAT.

AZ Iſten akarván jó-váltát egyebekkel közleni, az embert a' maga képére teremté, Gen. 1. v. 27. és az Eden kértébe helyhezteté, hogy bóldog életet élne, Gen. 2. v. 8. De meg-cselekedvén a' bűnt, és el-veſztvén e' valóságos bóldogságnak nedveſségét, ki-vetteték a' Paradicsomból, Gen. 3. v. 32. és az áldaſból átokba, a' kert-dől halálba, a' rosák-közzül a' tőviſek-közzé, a' vigaságból ſzomorúságba és ſanyarúságba vetteték. Az örökkéváló Atya pedig meg-tekíntvén e' nyomorúságúnkat, kiönté reánk az ő irgalmaſságát, úy Paradicsomat plántálván, minden nedveſség és elevenségh viſzſza-térne lelkeínkbe idvőſségünkre.

Micsoda az Anya-ſzent-egy-ház. Es ez a ma' lelki ſzőlő, mellyben ſzőlő-mives az' Atya Iſten, Johan. 15. v. 1. Szőlő-tő a' Fiu Iſten, kötőző fű a' Szent Lélek, mellyel mi ſzőlő-veſzſzők a' ſzőlő-tőhöz kőttetünk és gyümőlcsőſsé tétetünk. E' ſzőlő tulaydon

nevén

nevén *Anya-szent-egy-háznak* neveztetik, melly, *e' világból hívot Isten igéje halgató és a' Szent Sacramentomokkal élő emberek gyülekezete*. Ez a' Szent Léleknek mí-háza, ki az emberek szíveit úyjonnan szüli az örök életre. Ez az igasság kút-feje, ez a' hit hayléka, ez az Isten temploma, a' mint Szét Lactantius írja, lib.4.de Ver.Sap.cap.ult.h.e.30.

[*Sola Catholica Ecclesia est, quæ verum cultum retinet. Hic est fons veritatis, hoc est domicilium fidei, hoc templum Dei: quod si quis non intraverit, vel à quo si quis exiverit, à spe vitæ ac salutis æterna alienus est.* az az: *Egyedül a' Közönséges Anya-szent-egy-ház az, a' mellyben az igaz Isteni tisztelet vagyon. Ez az igaság kút-feje, ez a' hit lakohelye, ez az Isten temploma: mellybe ha ki be-nem ménend, vagy mellyből ha ki ki-ménend, az élet és az idvösség reménségétől idegen.*]

Ugyan ezen Anya-szent-egy-ház pedig micsoda állapatú légyen, imit-amot meg-magyaráztatik a' Szent Irásokban. E' pedigh *rész-szerént* értelmes vagy világos' nyilván-való ige-szerént: *rész-szerént* példa beszéd-által vagyon, a' hova tartozik a' mái Szent Evangeliomban elönkbé adatot hasonlatosság. Mellyet hogy jobban megértsünk, ez hasonlatosságnak fő okait rövideden ki-feszegettyük.

Hogy pedig e' légyen a' mostani Romai Ecclesia, a' ki tetteteslen bizonníttya, Auribus extensis, magnos commisit elenchos, Juven. Satyr. 6. igen versenyes bizonyság. Melly hogy idő-folyásában elcserélte Apostoli hitit, győzhetetlenül meg-bizonníttya Sz. Pál Apostolnak Romaiakhoz küldöt levele.

I. Az Anya-szent-egy-ház szőlőhöz hasonlíttatik tettzésre, láttásra tekintve. S-így-is ugyan két-képpen. 1. *Helyre-tekíntve*. Mert, a' mi-képpen a' szőlő a' földön rútnak és alá-valónak lattzik lenni, mind-az-által magán szép, jeles és a' magasson és a' hegyeken igen igen szépnek láttzik lenni: Azon-képpen az Anya-szent-egy-háznak-is mayd semmi fényessége, dicsősége nincs e' földön. Mert, *meg-csúfoltatik az igaznak eggyügyüsége: és megvettetet lámpás a' gazdagok gondolattyoknál, Job. 12. v. 4. & 5.* It szegény és nyomorúlt vagyúnk, Soph.3.v.12. Kicsiny

Az Ecclesia szőlőhöz hasonlítatik 1. Tettsés vagy látásszerént. A' helyre tekíntve.

sereg, Luc. 12. v. 32. kit a' világ gyűlől és meg-vét, mert nem a' világból való, Johan. 18. v. 36. De bízzatok! Noha meg-vettetünk, utáltatunk a' földön, mind-az-által Isten szőlője vagyunk. A' mi szépségünk a' magaságban vagyon. Mennyekben úgy fogunk tündökleni mint a' csillagok, Dan. 12. v. 3. sőt mint a' fényeskedő Nap, Matt. 13. v. 43. Dávid csufoltatik vala a' Goliádtól, mind-az-által meg-győzte őtet, 1. Sam. 16. Így ha meg-utáltatunk is a' világtól, mind-az-által meg-győzői lészünk a' világnak. Mert az Isten az alázatosokat és az el-vetteteket nézi, Psal. 113. v. 5. A' mi az emberek előt nagy, utálatosság az Isten előt, Luc. 16. v. 15.

Akarjátok-é tudni a' ti szabadságtokat, ti kik szőlő-veszszők vadtok az Istennek meg-utált szőlőjében? Imé! ti Istennek fiai vattok, Johan. 1. v. 12. Ti Krisztusnak attya-fiai vattok, Hebr. 2. v. 12. Ti a' Szentek polgár-társai és az Isten háza-népei vattok, Eph. 2. v. 19. Ti Krisztus háza vattok, Hebr. 3. v. 6. világosság fiai, Eph. 5. v. 8. szent nemzetségh és királyi Papságh, 1. Pet. 2. v. 9. Ország örökösi, Rom. 8. v. 17. és Isten szemeinek fénye, Zach. 2. v. 8. Oh melly nagy méltóság és fel-magasztalás ez! Am bár nevessék és utállyák-megh a' világh fiai az Isten szőlőjét, mi mind-az-által az Urban örüllyünk és vigadgyunk az Istenben a' mi Jesusünkban, Hab. 3. v. 18. Mert midőn szőlő-veszszők vagyunk, eggyüt Isten fiai-is vagyunk, Krisztus meny-asszonya, jegyese, a' Szent Léleknek temploma, és a' mennyei Országnak örökösi, melly mikor el-jövend, akkor fel-emeltetik, magasztaltatik e' szőlő, és meg-láttyák az istentelenek, kiket utáltanak-megh. Akkor fognak az igazak nagy álhatatosággal állani: akkor fognak csudálkozni a' meg-utálók, mondván: Ezek a' kíket valaha csúfnak tartottunk, Sap. 5. v. 1. & seqq.

Es az időre tekintve.

2' *Az időre tekintve.* A' szőlő télben pusztának

és sem-

és semmire kellőnek láttátik lenni: Tavaſzkor pedigh és Nyárban igen ſzép és el-rendeltetőt. Igy az Iſten Anya-ſzent-egy-házának-is vannak változáſi. *Tél* mikor reá rohannak a' nyomorúságok; *Tavaſz* és *Nyár* mikor az Iſten meg-ſegitéſre ſiet. Mert, a' miképpen a' Kriſtuſnak két állapattya vagyon, Ki-üreſités vagy Meg-alázás és Fel-magaſztalás állapattya: azon-képpen a' Kriſtuſnak Anya-ſzent-egy-háza-is, vagy nyomorgattatik, vagy ki-verekedik. Maydan lappang, el-rőytetőtt, maydan iſmégh ki-nyilatkozik és virágzik. *Amot Ki-üreſités, Meg-alázás* állapattyában: *itt* a' Fel-magaſztalás állapattyában forgódik. *Amot*, a' Hóld haſonlatoſsága-ſzerént, homályos, *itt* tellyes. Amaſzt *téli* időnek, ezt *tavaſzi és nyári* időnek mondhatni. Annak-okáért meg-csalattatnak a' Pápiſta atya-fiak, kik azt gondollyák, álmodgyák az Anya-ſzent-egy-ház-felől, hogy mindenkor látható és világos'. De ſokkal külömben haſonlítatot azzal. Mert melly ſzőlő virágzik mindenkor? Avagy nem be-fedetnek-é télben a' ſzőlők? Igy néha ſzomorú ábrázattya vagyon az Anya-ſzent-egy-háznak. Gyakorta barlangokban lappagot, reytekben vólt, gyakorta-a' nyomorúság haváyal el-lepetet, be-fedeztetet. Téli idő vólt *az arany-borjú tiſztelésekor*, a' holot az egéſz Iſrael népe el-ſzakadot vólt az igaz Iſteni tiſztelettől, Exod. 32. v. 3. 10. 17. Tél vólt az Illyés Próféta idejében, ki panaſzolkodik vala, hogy egyedül hagyattatot vólna, 1. Reg. 19. v. 10. Tél vólt a' Fariſaiſmus idejében-is, a' mikór a' Tanitók meg-veſztenek vala, és csak igen keveſen valának a' hívek. Gondold-meg az Anya-ſzent-egy-háznak tiz üldözését, gondold-meg az eretnekségh idejét, fő-képpen az Arrianuſság idejét. Akkor bizonyára tél vala, és tellyéſséggel el-virágzot vólt e' ſzőlő. A' föld-alat a' barlangokban fekűſznek vala e' ſzőlő-veſzſzők, melly a' Pápaságban lőtt.

Két rendbéli állapattya a' Kriſtuſnak és az Eccleſiának.

A' Papiſták meghhamiſſitatnak, az Anya-ſzent-egy-háznak minden időben yalo láthatóvóltában.

Hól vólt Luther elől az Eccleſia?

Ha azt kérded, holot vólt akkor az Anya-ſzent-egy-ház? Azt mondom, hogy *ott vólt, a' holot télben vannak a' ſzőlő-veſzſzők*, az az, *el vólt reytve, be-vólt fedve*. Mert a' Romai Vad-kan el-puſztitotta vala az Iſten ſzőlőjét, annyira hogy minden-felől ſzomorú ábrázattya láttatnék, ama' jővendő mondáſok-ſzerént, 2. Theſ. 2. v. 3. 1. Tim. 4. v. 1. Apoc. 12. v. 6. cap. 13. v. 3. 7. 8. 16. & 17. De az Iſtennek kegyelméből viſzſza-tért a' kellemetes, kévánatos Tavaſz, elébbeni fényeſségének, ékeſſégének meg-adatot a' ſzőlő, midőn Luther-által meg-újítatot az Anya-ſzent-egy-ház, és az Evangeliomnak világoſsága az Ur Iſtentől viſzſza-hozattatott.

Ha Luther idejében minden felől ſzomorú állapattya vólt az Eccleſianak tehát mindeneſtől el nem veſzet vólt.

Ki-tettzik innét, hogy a' mi-képpen négy réſzei vannak az eſztendőnek, azon-képpen a' ſzent ſzőlőnek-is négy egy-máſtól meg-válaſztot állapati, vagy ábrázati vannak. Mert a' Kriſtuſnak Anya-ſzent-egy-háza 1. *Szép ékes* vólt az Apoſtolok idejében, a' tudománynak, tanitáſnak tiſztaságáért. 2. *Valamenyire meg-ferteztőzőt* az eretnekek és az Atyák idejében, kik laſſan-laſſan el-távoznak vala a' haydani, elébbi tiſztaságtól. 3. *Tellyeſséggel meg-rútítatot*, a' Romai Pápa uralkodáſa idejében. 4. *Ujonnan meg-újítatot*, e' világnak utólsó emberi nyomában. Első ábrázattyát haſonlíthattyuk a' *nyárhoz*, mivelhogy tellyes vólt az aratás Kriſtus Idvőzítőnk idejében., Matth. 9. v. 37. Johan. 4. v. 35. és a' ſzent ſzőlő ſok gyümölcsöt termett, hozott. A' máſodikat haſonlíthattyuk az *Őſzhőz*, a' holot levelei laſſan-laſſan el-húllának és dicsősége-is aláb ſzálla. A' harmadikat a' *Télhez*, a' holot a' ſzőlő-tők a' főld-alat el-reytve feküttenek, az Anti-kriſtuſnak háborgatáſáért. Végezette a' negyediket a' *Tavaſzhoz*, mikor a' ſzőlő iſmét ki-fakadozik és meg-virágzik, melly akkor fog oſztán tellyeſségeſen zőldelleni, mikor az őrők bóldogságnak ſok időtől-fogva várattatott

Ezt boſzſzúllya a' fekete had, s' költőt dolognak mondgya, s'méré ſzen kérdi, kiket ölt meg a' Romai Papa?

— nyára

nyára el-jövend, a' mikor a' mennyei Szőlő-míves-gazda minket szőlő-veszszőket el-homlít, el-plántál a' Paradicsomnak áldot földébe. Mert mégh nem jelent-megh micsoda lészünk; mikor pedig meg-jelenik, hasonlók lészünk az Istenhez, 1. Johan. 3. v. 2.

II. Az erőre és a' jóságra tekintve. Mert, a' miképpen hogy a' szőlő nemes gyümölcsöt terem, tudni-illik bort, melly meg-vidámíttya az Istent az áldozatokban, és az embereket a' lakodalmakban, Judic. 9. v. 13. azon-képpen az Anya-szent-egy-házban-is igen igen nagy jók találtatnak, úgy-mint a' meg-igazúlás, álván a' bűnök bocsánattyában, Psal. 32. v. 1. a' meg-újulás, (*az újonnan-való szűletés*) és a' Szent Léleknek jelen-léte, a' ki bizonyságot tészen a' mi lelkünknek, hogy Isten fiai vagyúnk, Rom. 8. v. 26. Leg-először-is pedig é' szőlő három jeles szőlő gerézdet terem, mellyek a' kivől sohúl nem találtatnak.

2. Az erőre és a' jóságra tekíntve.

Az Ecclesiának harő jeles gerézd szőlője.

Az *első* meg-vidámíttya az Istent, és *a' hit az*, mellynélkül lehetetlen hogy valaki kedves légyen az Istennél, Hebr. 11. v. 6. E' szőlő gerézdnek sok szőlő-szemi, vagy részecskei vannak, úgy-mint *Istenuni ismíret, félelem, segítségül hivás, bizodalom, reménség, szeretet, engedelmességh, békeséges-tűrés a' keresztt-viselésben, a' nyomoruságokban, &c.* A' *második* meg-vidámíttya fele-barátúnkat, és a' *szeretet*, melly által jól-tészünk és könyörűlünk, a' melly kegyes és gonoszt nem gondol, 1. Cor. 13. v. 4. seqq. ennek-is sok féle szemei vannak, ugy-mint *igasság, irgalmasság, emberség, béven-való adakozás, gazdálkodás* és egyebek ezekhez hasonlók. A' *harmadik* meg-vidámít önnön magúnkat, és *a' lelki-ismíretnek csendessége, békessége*. Mert meg-igazúlván hitnek-általa bekeségünk vagyon Istennél, Ro. 5. v. 1. Ez a' valóba meg-vidámító, vigasztaló szőlő, holot a' jó lelki-ismíret mint a' szűntelen lakodalom, Pro. 15. v. 15.

1. A' hit.

A' hit szőlő gerézdnek szemei.

2. A' szeretet.

A' szeretet szőlő gerézdnek szemei.

Mind ezek igazán és idvősségesen, csak a' Kristus Katolica Ecclesiájában találtatnak

Ezek a' szent szőlőnek hármas gyümölcsei, mellyek-nélkül szükölködnek mind azok, a' kik kivül vannak és az Anya-szent-egy-házba be nem óltatnak. Szükölködnek ezek meg-vidámitó szőlő-nélkül, az az, hit-nélkül és jó lelki-ismeret-nélkül. S-nem csak ez életben szükölködnek pedig a' valoságos vigaság nélkül, hanem még a' más életben-is meg-foszlatnak a' mennyei jóktúl, a' holot a' hívek ellenben isznak a' Krisztussal az úy szőlő terméséből, Matth. 26. v. 29.

A' Krisztus Ecclesiájá kivől nincs vigaság és idvősség.

A' mi-képpen pedig a' szőlő kivől nincs semmi szőlő-szem, vagy szőlő-gerézd: azon-képpen az Anya-szent-egy-ház-kivől nincs semmi valoságos vigaság és idvősség. A' mint két atyák szültek bennünket a' halálra, Adám és Eva: úgy két atyák szülnek az életre-is bennünket, a' Krisztus és az Anya-szent-egy-ház. Mi-képpen azért a' Noe bárkájában az özön-vízből senki meg-nem szabadúlt, hanem csak a' ki abban vólt: Ugy *senki nem idvőzül, hanem csak a' ki tagja az Anya-szent-egy-háznak.* Szent Agost. *qu. 65. ad Osorium.* Mert *az Isten sem lészen Attya mennyekben, a' kinek nem Annya az Anya-szent-egy-ház e' földön,* Id. t. 9. lib. 4. de Symb. ad Catechum. cap. 10. [*Non habebit Deum Patrem, qui Ecclesiam noluerit habere matrem.*] Illy jeles e' szőlő, minek-okáért azt magasztalnúnk és annak társaságába magúnkat idején kell adnúnk. Legyenek nékünk szerelmesek az Ur hayléki, és mondgyuk a' Szent Dáviddal az 84. Sólt. 8. v. *Kévánkozik és el-ájúl az én lelkem az Ur pitvari után, v. 12. Inkább választottam el-vetett lenni az én Istenem házában, hogy sem a' bűnősök haylékiban lakni.*

Az Ecclesiának jeles vólta mikben áll.

A' mi-képpen pedig a' szőlőnek jósága és ereje a' szőlő-szemekben, nem a' veszszőkben, vagy a' levelekben áll: Azon-képpen az Anya-szent-egy-háznak jeles vólta-is, nem az igék leveleiben, vagy a' szép öltözetekben, hanem egyedül az igaz hitben és a' szeretetben, ugy-mint

lelki

lelki szőlőkben, helyheztetőtt. Mert nem minden a' ki azt mondgya, *Uram, Uram*, választot szőlő veszszője Istennek, Matth. 7. v. 20. A' fige-fát, mellynek csak levelei voltanak, meg-átkozta a' Kristus, Matt. 21. v. 19. Ugy átkoztak mind azok, a' kik az igék leveleit mutogattyák, és hitteknek és jó cselekedeteknek nincs semmi gyümölcse. Mutasd-meg hitedet jó cselekedetidből, ha élő veszszőt akarsz leni, Jac. 1. v. 18. Mit haszonál az embernek hitit szóval háni, és cselekedetivel meg-tagadni? Tit. 1. v. ult. Az az igaz szőlő veszsző, a' melly ágaihoz hasonló szőlőt terem. Annak-okáért úgy ély, hogy ne csak szőlő-veszszőidet mutogasd, és azon-közben semmi gyümölcsöd ne légyen. Mellyet annál könnyebben meg-cselekedhetsz, ha a' földieket el-hagyod. Mert, a' mi-képpen a' szőlő mennél magosban függ, annál hamarább meg-ér, a' földön fekűvén pedig meg-rothad: azon-képpen a' kereszty énekis menyivel inkáb keresik a' mennyeieket, annyival idejébben meg-érnek, az életre el-jutnak, de a' világ seprejében megrothadnak. Annak-okáért az oda-fel valókról elmélkedgyetek, nem a' földiekről, Col. 3. v. 2. *A' hegy óldalba plántáltatot szőlő jobb bort terem, hogy nem mint a' terjen és a' kővér földben plántáltatott szőlő*: Ugy a' kik az oda-fel valókról gondolkodnak, és a' magasságban lakozó Istenhez fohászkodnak, sokkal jobbak azoknál, a' kik a' sáros világhoz ragazkodnak. Azért leg-elősször-is keressétek az Isten országát, és a' többi hozzá-adattatnak néktek, Matt. 6. v. 33.

III. A gond-viselésre tekintve. Sok kévántatik a' szőlő gond-viseléséhez. Mi csak a' főbbekre, a' derekasbbakra vettyük kezünket. [1.] A' szőlőt szükség a' napnak érni, hogy a' szőlő-gerézdek meg-sütteséssenek, érjenek: Ugy az Anya-szent-egy-háznak-is mindenkor a' Kristusra, amaz igaság Napjára kell tekínteni, Mal. 4. v. 2. [2.] A' szőlő gyepűvel vétetik-környül: Ugy az

3. A' gód-viseléstre tekíntve.

Isten-is

Isten-is az ő Anya-szent-egy-házát az ő igéjével veszi környül. [3.] A' szőlőt meg-kell kővériteni: Ugy az Anya-szent-egy-ház-is a' Kristus vére-által tétetik kővérré. A' szőlő meg-kapáltatik, hogy a' tőviſek ki-szaggattassanak: Ugy az Isten-is az Anya-szent-egy-házat a' törvény kapájával forgattya-meg, vagy kapállya, és a' testi gyönyörűségek boytorjánát ki-szaggattya. [4.] A' szőlő néhaněha haſznos, termő-eső-nélkül szükölködik: Ugy az Isten-is az Anya-szent-egy-házban az Evangeliomnak élő-vizét ki-önti a' keresztyénekre. [5.] A' szőlő szemek megh-főzettetnek a' Napnak hévsége-által, hogy meg-érjenek: Ugy a' hivek a' kereszt hévsége, melegsége-által végeztetnek-el, vagy tétetnek tekélletesekké. [6.] A' szőlős-gazda az ő szőlőjét nem hadgya míveseknélkül: Ugy az Isten-is az Anya-szent-egy-házban mindenkor támaszt hív tanítókat. [7.] A' szőlőből kigyőkereztetnek a' tőviſek: Ugy az Anya-szent-egy-házban ki kell az eretnekségeket szaggatni. [8.] A' szőlő és a' szőlő-veszszők meg-kőttetnek, hogy a' földön ne függjenek: Ugy mi-is a' Kristushoz csügeszkedgyünk és a' Törvényhez és az Evangeliomhoz köttessünk. [9.] A' szőlő-veszszők haigen meg-nevekednek, el-metzetnek, szaggattatnak: Ugy az Anya-szent-egy-házban a' kevélységet és a' gyönyörűségeket el-kell mettzeni. [10.] A' szőlő-veszszőnek, ha le-mettzetik a' töről, nincs semmi haszna, Ezech. 15. v. 3. hanem tűzre vettetik: Ugy valakik a' Kristusbban meg-nem maradnak, az örők tűzre itéltetnek. [11.] A' szőlőt meg-kell szorítani, csomoszlani, minek-előtte abból bor szűretnék: Ugy a' világh szorongatásának elől-kell járni, minek-előtte következnék a' dicsőség. Végezetre [12.] A' mi-képpen télben a' szőlő-tők földel fedettetnek-be: Ugy mi-is a' koporsokban tartatúnk, hogy a' bóldogságh nyara el-jövén, érkezvén,

elő-jő-

elő-jőjünk, és a' Paradicsomnak igért földére által-helyheztetteſsünk, holot a' tiz pénzt és a' kévánatos jutalmat elveſzſzük, a' mennyei ſzőlő-gazdát ſzínről ſzínre meghlátty uk, a' Kriſtus ſzőlő-tőhöz ragaſzkodúnk mindenkor és minden hív míveſekkel őrökké őrülünk, *mellyet mindnyájúnknak és kinek kinek engedgyen az Iſtennek jó-vólta, a' mi Urunk JESUS Kriſtuſnak drágalátos vére-hullásáért, Ámen.*

§§§§§

Evangéliom
SEXAGESIMAE
VASARNAPRA, SZ.

Luk. 8. az 4. v. az 16. v. Sz.
Mat. 13. v. 3. Sz. Mar. 4. v. 2.

A' MAG PELDA-BESZEDERŐL.

4. Mikor pedigh nagy ſeregh gyűlne egybe, és a' váraſokból hozzája ſietnének, monda haſonlatoſság-által:

5. Ki-méne a magvető el-vetni az ő mag vát: és midőn vetné, némelly az út félre eſék és el-tapodtaték, és az éghi madarak meg-évék azt.

6. És némelly a kő-ſziklára eſék; és kikelvén meg-ſzárada:

mert nem vala nedvesége.

7. És némelly à tövisek közzé esék, és eggyütt fel nevekedvén à tövisek meg-fojták azt.

8. És némelly à jó földbe esék; és ki-kelvén száz annyi gyümölcsöt hoza. Ezeket mondván, kiált vala: A kinek fülei vannak à halláſra, hallya-meg.

9. Kérdik vala pedig ötet à tanitványi, mi vólna è példa-beſzéd.

10. Kiknek ő monda: Néktek adatot tudni az Isten Országa titkát, egyebeknek pedigh példa-beſzédekben: hogy látván ne lássanak, és halván ne értsenek.

11. Ez pedig à példa-beſzéd: A mag az Isten igéje.

12. A kik pedig az út félen, azok à kik halgattyák; az után el-jö az ördög és kiveſzi az igét az ő szivekből, hogy hivén ne idvözüllyenek.

13. A kik pedig à kősziklára, azok à kik midön hallyák, örömmel fogadgyák az igét: és ezeknek nincs gyökerek, kik egy ideigh hisznek, és à kísértetidején el-távoznak.

14. A melly pedig à tövisek-közibe eſet, azok, à kik hallották, és elö-menvén à szorgalmatoſságoktól és gazdagságoktól és az életnek gyönyörüségitöl meg-fojtatnak és gyümölcsöt nem

da- hoznak. 15. A

15. A melly pedig à jó földbe, azok, à kik jó és jeles szivel halván az igét meg-tartyák és gyümölcsöt hoznak békeséges-türésben.

PRÆDKATZIO.

MInden bőnök meg-bántyák ugyan az Istent, mind-az-által leg-inkáb az Isten igéjének meg-utáláſa, mellynek hathatoſága a' hitetlenség-által meg-bántatik. Mert mi lehet rútab és iſzonyatoſb, mint az idvőſség eſzközit, mellyeket az Ur Isten nagy ſzorgalmatoſsággal ád előnkben, vak-merő-képpen meg-utálni? Innét erőſen panaſzolkodik az Eſaiás Proféta által, mondván: *Jeruſalemnek lakói és Judának ferfiai tegyetek ítéletet közöttem és a' ſzőlőm közöt! Mit kellet többet cselekednem, és nem cselekedtem?* Eſa. 5. v. 3. & 4.

Meg-ſiratatik az embereknek reſtségek az idvőſség dólgára nézve.

Szerelmeſim, itéllyétek-meg önnön magatok is, ha ezen panaſzolkodáſát nem újíthattya-é ma megh az Ur Isten? Eő mint egy mennyei Cselédes-ember ki-ment tizen-egy órakor, már mikor a' világh napja meg-hanyatlot vólna. Meg-gyúytá az Evangeliom világoſsagát, ſzőlőt építe közöttünk, és ki-küldé a' hív míveſeket. Nincs ſemi, a'mit többet kellet vólna cselekedni. Menyin vańak pedig, a' kik meg-cselekednék hivataliyokat? Az Isten ſzőlőt vár, de ah, vad-ſzőlőt hoznak. Avagy ſokā meg nē utállyák-é az Istenek ellenek valo ítéletit? Luc. 7. v. 30. A' bőlcseség kinn kiált az útzákon, de hányadik a' ki hallaná? Prov. 1. v 20. Az Isten mind egéſz nap ki terjeſzti a' kezeit: de engedetlen, rugódozó néphez, Eſa. 65. v. 2. Mert ki hit a' mi halláſunknak? Eſa. 53. v. 1. Ellene-állanak a' Fariſæuſokkal a' Szent Léleknek, Actor. 7. v. 51, El-

verik magoktól (*meg-vetik*) á' Sidókkal az Urnak igéjét, Actor. 13.v.46. Álmélkódgyatok ezen egek, és rémüllyetek-meg és igen el-püfztüllyatok, azt mondgya az Ur, Jer. 2.v.12. Kerüllyétek-meg á' Jerusálem útait és nézzétek és szemléllyétek-meg, ha találtok-é tőrvény-cselekedő és hívséget kereső férfiat? Jer. 5. v. 1.

Micsoda az oka, hogy kevesen térnek-meg.

De micsoda az oka ez illyen nagy testi-bátorságnak? Miért fogyot-el á' Szent, és emésztettek-meg á' hívek az emberek fiaitól? Psál. 12. v. 1. Nem-is méltatlanúl csüdálkozunk ezen. Mert *imé!* az Atya Isten mindeneket szeret, á' Fiú á' szerettetteket meg-váltotta, á' Szent Lélek pedig á' meg-váltottakat hía. Senki előt bé-nem tétetett á' mennyeknek Országának aytaja. Nyitva vagyon mindeneknek, valakik abba be-menni kévánkoznak. Az igét, az idvősségh eszközét, sokan halgattyák, de á' hitet keveſsen veszik. Sokan jőnek-fel á' templomba: de igen keveſsen térnek haza kegyes és hív szível. Avagy az-okáért némellyeket minden ok-vetetlenül meg-vetett-é az Isten? Avagy azért nem hiszenek-é, hogy az Ur nem akarja hogy hidgyenek? Távól légyen ez, *Atyámfiai*, és igen messze légyen távól tőlünk, az Isten nem olly Isten, ki á' bűnős halálát akarná, Ezech. 18.v.23. cap.33.v.11. Tőled vagyon oh Israel á' veszedelem, én bennem csak á' segitséged, Ose.13.v.9. *Qui veniunt, Dei auxilio diriguntur; qui non veniunt, sua pertinacia reluctantur.* az az: *Á' kik el-jőnek, az Isten segitségétől igazgattatnak; á' kik el-nem jőnek, az ő vakmerőségek által ellent-tartanak, ellene-állanak*, mond Szent Prosper, lib. 2. de Vocat. gent. cap. 28.

Es ez az, á' mi á' mái szent Evangeliom Példa-beszédében meg-magyaráztatik. Mert abban Krisztus Idvőzítőnk magát hasonlítya *á' mag vetőhöz*, az ő igéjét, beszédét *á' maghoz*, az embereket *á' szántó-földhöz*: Á' magh magában gyümölcsös, mind-az-által nē mindenkor gyü-

mölcsö-

mölcsözik, nem a' maga, hanem a' föld fogyatkozásából, vagy más akadályból. Innét a' földnek négy meg-választott külömbözési, vagy halgatók rendei számláltatnak Kristus Idvözítönktül. Mert a' mag vagy az *út-felre* esik, az Epikúraüsok, testi-bátorságban élök szívében, és el-tapodtatik meg-útálás-által; vagy a' *kösziklára*, a' puhák szívébe, és meg-szárad az el-szakadás-által, vagy a' *tövisek* közzé, a' bujálkodók szívébe, és megfoytatik a' gyönyörüségek-által; vagy a' *jó földbe*, a' hivek szívébe, és gyümölcsöt hoz békeséges türésben. Annak-okáért hogy nem mindnyájan térnek-meg, az emberek vétke; mert nem mindnyájan azzal a' bötsülettel és áítatosággal, a' mellyel illik, vészik, fogadgyák az igét. Ugyan azon mag vettetik mindenek közöt, de nem azon egy modon esik mindenekbe, hogy így a' *gyümölcs* a' vetö Istennek, az *akadály* egyedül az emberek akarattyának tulaydonitassék. Mivel-hogy azért a' Példa-beszédet egészlen meg-magyarázni és minden rendeket meg-gondolni, az idönek rövid volta nem engedi, ez egy légyen tanitásunknak elö-vött dólga.

Kik legyenek azok, a' kiknél az ige meg-termi gyümölcsét, és mi modon kelleſsek magunkat viselnünk, hogy a' halgatók negyedik és leg-jobb rendi közzé számláltassunk?

Adgya Isten, hogy az ö magva most is jól essék, és bennünk száz annyi gyümölcsöt hozzon, AMEN.

MAGYARAZAT.

A' halál és az élet adattatik a' halgatók eleibe.

MOyses Proféta, midön az Ur törvényét kiadná, a' népnek így szólla, Deut. 30. v. 19: *Bizonyságúl hívom ma az eget és a' földet, hogy el tökbe-adtam az életet es a' halált, az áldást és az átkot. Válaszd az okáért az életet, hogy te-is élj és a' magod-is.* Ma az JESUS Kristus is, Moy-

ſes példázattya, valosága, ama' nagy Próféta fel-kél, és haſonlatos-képpen elõnkbe adgya az életet és a' halált. Az idvõſség útát meg-mondgya, jelenti, hogy õtet kõveſsük; és a' veſzedelmeket meg-mutattya, hogy magúnkat meg-óltalmazzuk. Válaſzd az-okáért, a' mellyik tettzik. Kettõs itt az út. Vagy mennyekbe mégy, vagy pokólba. Mennyekbe, ha engedſz: pokolba, ha meg-útálod, veted. A' kinek azért halláſra való füle vagyon, hallya. Imé! mi is, kik a' Kriſtusért járúnk követségben, 2. Cor. 5. v. 20. bizonyságúl híjuk az eget és a' földet, hogy mind a' kettõt hirdettük néktek. It vagyon mind az élet ſ mind a' halál: it vagyon áz idvõſség és kárhozat. Ha akarjátok, a' földnek javait eſzitek: Ha nem akarjátok, fegyver emészt-meg titeket, mert az Ur ſzája ſzóllot, Eſa. 1. v. 19. 20. *Akarom bizonyára akarom*, ki-ki felellye. Mert idvõzülni és bóldog lenni, ki nem akarna? De nem elég csak mondani: A' cselekedetre kell jõnünk, mellynek okát két-képpen mutattya-meg Kriſtus Idvõzítõnk. 1. *Példa-beſzed-ſzerént*, a' jó föld haſonlatoſsága által. 2. *Értelmes mondás-ſzerént*, nyilván való világos igék-által a' ſzent Evangeliomnak végében.

Kettõ az út, a' helyſzerént.

Sz. Cyprian. Hic vita, aut amittitur, aut tenetur. Az élet, vagy itt veſztetikel vagy itt tartatik-meg. lib. 5. ad Demetr. cap. 22.

I. A' mi az haſonlatoſságot illeti, annak rõvid ſummája, értelme ez. A' jó földnek ſzükség lènni 1. feketének, 2. kõvérnek, 3. Meg-míveltnek, 4. Gyümölcsõſnek. Ezen tulajdonságokkal, minémûségekkel bírnak azok, a' kikben az ige meg-termi gyümölcsét. Haſonlók 1. *A' feketeſ lahoz*, a' világtól való meg-útáláſok és a' külömb-külömb-féle nyomoruságok miat. Fekete vagyok, de ſzép, mond az Anya ſzent-egy-ház, Cant. 1. v. 4. Noha kivül nem fénlik, hanem meg-feketí tetett a' háboruságoktúl, mind-az-által fénlik belõl a' Sz. Lélek malaſzti miat. Annak okáért békeséges türéſſel ſzenvedgyed a' kereſztet, mellyet az Iſten ád reád. Jó föld-

A' jó földnek tulajdonsági.

Mellyek példázzák az igaz kereſztyén embernek tulajdonságit.

nek jele

nek jele az. Eörülly inkáb, és az Isten-ellen ne zúgolodgyál. Mert az által bizonyosá-tétetel, hogy réſetskéje vagy a' jó földnek, és tagja az igaz Anya-ſzent-egy-háznak, melly fekete kivül, de ſzép belől. 2. *A' kővér földhöz*, az Istenhez és fele-barátunkhoz való indulatért. *Amazt* kiki tellyes ſzívéből ſzereſſe, *ezt* mint önnön magát. Ne ragaſzkodgyunk inkáb a' világhoz, hogy nem mint az Istenhez. Kővér légyen ſzívünk és tellyes ſzeretettel, hogy mondhaſſuk az Aſaphal az 73. Sólt. v. 26. *El-fogyatkozzek bár a' teſtem: mind-az-által az én ſzívemnek kő-ſziklája és az én réſzem, te vagy Isten örökké.* 3. *A' meg-mivelt földhöz*, a' hit gyakorlásáért. Ha a' föld nem míveltetik, kevés gyümölcsöt hoz, úgy mívellyük a' lelkünk földét minden nap, hogy nevekedgyék és öregbedgyék a' hitben. Igen jó míveléſe a' ſzívnek; ha naponként meg-erősítetik, és a' hitben gyarapodik. Mert annélkül Istennek nem tetzhetünk, Heb. 11. v. 6. ez-által állúnk és dicsekedünk, Rom. 5. v. 2. ez-által óltattatúk-bé a' Kriſtusba, Col. 2. v. 7. és vitettetünk-által a' meñyei Paradiesöba, Hebr. 4. v. 3. Végezetre 4. *a' gyümölcsös földhöz*, a' ſok-féle jó cselekedetekért. Mert a' mi-képpē a' földnek jó-vólta a' gyümölcsözésből iſmértetik-meg, úgy az igaz kereſztyének-is a' kegyeſſégnek ſzorgalmaztatásából iſmértetnek meg. Mert a' Kriſtus Jeſus önnön magát adta érettünk, hogy tiſztítana magának kedves népet, a' jó cselekedeteknek követőjét, Tit. 2. v. 14. Annak-okáért mutaſd-meg hitedet cselekedetidből, Jacob. 2. v. 18. Mit haſznál, *atyámfiai*, ha valaki mondgya, hogy hite vagyon, cselekedeti pedig nincsenek? v. 14. Mi-képpen a' Nap nincs ágak-nélkül, ſe az élő teſt melegség-nélkül: Azon-képpen a' hit ſem lehet jó cselekedetek nélkül. Mert mindenkor a' ſzeretet-által cselekeſzik, Gal. 5. v. 6. Azért ne ſzabjátok magatokat e' világhoz, Rom. 12. v. 2. követſétek a' ſzeretetet, 1. Cor. 18. v. 1.

Omnis gloria filiæ regis ab intus. Minden dicsősége a' Király Leányának belől vagyon, Pſal. 45. v. 14.

és mél-

és méltán járjatok a' hivatal-szerént, mellyel hivattattatok, Eph.4.v.1. Igy tettzik-ki hogy jó föld vattok, melylet az Isten eggyetlen-eggyül szeret, és idejében mennyekbe helyheztet.

II. Kristus Idvözítönk igei, mellyekkel bé-rekesztetik a' példa-beszéd, így vannak, szólnak: *A' melly a' jó földbe, azok, a' kik jó és jeles szívvel halván az igét meg-tartyák, és gyümölcsöt hoznak békeséges türésben.* It világoson meg-magyaráztatnak a' híveknek tulaydonsági, a' kikben a' mag meg-termi gyümölcsét. Által-megyünk azokon rövid beszéddel, és hogy bennünket inkáb felindítsanak, azokat három regulába foglallyuk.

Három regulát kell a' híveknek meg-tartaniok.

I. REGULA.

Az Isten igéjét szorgalmatoson halgasad.

1. Az Igét halgassad.

MErt mi modon termi-meg gyümölcsét, ha mindenestöl el-mulatod? Mit hoz a' szántó föld egyebet tövisnél és boytorjánnál, ha azt be-nem veted? Igy a' szíved szántó földecskéjét sem mívelheted igazán, ha az Isten igéje magvának be-vétele, fogadása felöl nem lészsz szorgalmatos. Annak okáért valaki idvözülni akar, a' szóló Istenre figyelmezzék, egy igével, *Halgassa, é' sommája.* Mert az Isten nem cselekeszik velünk eszköz-nélkül, hanem eszköz-által: nem téríti meg az embereket *Isteni jelenés-szerént, elmében, lélekben való el ragadtatás által*, hanem *halgatás-szerént*, az ige-által. Idvözíthetne ugyan bennünket minden eszköz-nélkül, de nem akarja, hanem csak á' hit-által, Johan.3.v.15. Marc. 16. Rom.3.v.25. c. 4.v.5. Gal.2.v.16. Eph.2.v.8. A' hit pedig nem töltetik az emberbe *eszköz-nélkül*, hanem az ige által adatik. Az ige pedig semmit nem haszná, ha nem halgattatik. Leg-föb eszköze tehát az idvösségnek, *az igének halgatása*. Mert

a' hit

a' hit hallásbúl vagyon, a' hallás pedig a' Kriſtuſnak igéjeáltal, Rom. 10. v. 17. Tettzet az Iſtennek a' prædikálláſnak bolondságával idvőziteni a' hívőket, 1. Cor. 1. v. 21. Mert, *Impoſſibile erat ſine Deo diſcere Deum, per verbum ſuum docet homines ſcire Deum.* az az: *Lehetetlen vólt az Iſtennek Iſten nélkül való tanuláſa, az ő igéje-által taníttya az embereket tudni az Iſtent,* mond Szent Hilárius lib. 5. de Trinit. Annak-okáért a' ki Iſtentől vagyon, az Iſten igéjét halgattya, Johan. 8. v. 47. Mert az a' fő kűlőmség a' Kereſztyén és a' Pogány közőt.

Nem-is elég pedig hogy valaha halgattad, vagy hogy eſztendőben egyſzer halgatod az Iſten igéjét. Mindenkor vagyon ſzűkségünk erre az eſzkőre, és hit táplálására. Mert az el-esésre haylandók vagyúnk: Hamar történhetik el-esésünk. Jay nékünk ha az ige-által fel-nem kelűnk! Szent Péter annyíra láttatik vala magának állani, hogy ugyan kész vala a' Kriſtuſſal eggyűt az halálra menni, Matth. 26. v. 35. De el esék, v. 70. Az igéről való megemlékezés által pedig pœnitentiára indítatot, Luc. 23. v. 61. Minek-okáért ez idvősséges eſzközt magúnknak baratságoſsá, kedveſsé tegyük, hogy hitünk hajóját vagy a' kereſztnek (*a' nyomoruságoknak*) vagy a' kisértetnek habjai el-ne rontsák. Mellyet hogy őrőmesben meg-cselekedgyünk, fő okait rővid beſzéddel láſsuk-meg, a' mellyek bennünket az Iſten igejének ſzorgalmatoſon való halgatására indíthatnak, és a' mái Evangeliomba bé-ſzínlettetnek. Serkentse, *ebreſzſze-fel* azért a' ſzúnyata halgatókat.

I. Az eleink ſerénysége, gyorsasága. Az eleink gyorſaságáért.

Meg-hallók az Evangeliomnak kezdetiben, hogy nagy ſereg gyűlt vala a' Kriſtushoz, és a' váraſokból ő hozzája ſiettenek: Szent Máthe azt beſzélli 13. v. 2. hogy a' ſok ſeregnek miatta kéntelenéteték a' hajótskába bé ſzállani, és, az egéſz ſereg a' parton álván, abból prædikállani.

Pitúllyanbk-meg a' mi emberink! E' ſereg egy-nehány mély-fõldre ment, hogy halgatná a' Kriſtuſt: mi-nékünk aytónk elõt vagyon, ſ-mégh ſem akarjuk halgatni. Az O Teſtamentomban eſztendõnként fel kell vala menni Jeruſalem templomába. Moſt õnnõn maga az Iſten közelget hozzánk és az õ ſzent igéjét ajánlya nékünk: de, ſzánnya az Ur! meg útáltatik. A' Sabai Királyné meſzſzünnen jõt Salamont halgatni, 1,Reg.10.v.1. Imé! nagyob vagyon it Salamonnál! Matth. 12. v. 62. Az Atyának õrõkké-való bõlcsesége ſzól mi-nékünk az õ ſzent igejében, ſ-hoſzſzu út-nélkül ſem ſzükölködünk; Es mind-azáltal olly keveſen vannak, a' kik az igére figyelmeznek. A' Sidóknak költeniek kellet az Iſteni tiſzteletre és az Iſtennek áldozatira: Mi tõlünk ſemmi nem kévántatik, hanem csak a' hallás, és mind az-által reſtebbek vagyúnk a' Sidóknál. Mikor a' puſztában a' Szent helyet kellene épiteni, ajándékokat kellet a' népnek adni. Mindgyáráſt engede pedigh, annyíra hogy a' miveſek kénſzerítetének kiáltani: *Többet hord a' nep hogy ſem mint ſzükséges.* Innét Moyſes a' hirdetõ ſzavával meg-kiáltatá: *Séki többet ne hozzon*, Exod.36,v.5. & 6. Oh dicséretre méltó buzgóságh! Hova lõtt e' buzgóság? Mindeneſtõl el-tünt és el-oſzlott. Nem ſzükséges ſemmi kiáltónak ſzava. A' mieink nem adgyák-megh a' ſzükségeſeket (*vagy, a' mivel tartoznak*) nem úgy hogy többet hordanának, hoznának. Sõt nem kell ſemmit adniok, hanem csak figyelmetes fülecket hozniok, és kéſz azokat az Iſten mennyei ajándékokkal bétölteni. Miért vagyúnk tehát az eljövéſben olly késõk és a' halláſban olly rõſtök? Avagy ki-eſett-é elmétekbõl a' Pápaságh ſetétsége? Oh melly nagy fohászkodáſokkal kévántak a' mi eleink avagy csak egy Evangeliomi prædikácziót hallani! Oh melly nagy buzgósággal halgatták kezdetben Luthernek prædikállását! Gondollyátok-meg

Légyen áldot az Ur Iſten

a' Spa-

a' Spanyólokat és az Olaſzokat. Melly ſokan halgatnák, ha lehetne az Evangeliomot! Mi tőlünk meg-lehet, de nem akarjuk.

Oh meg-ſiratáſra méltó reſtség! Netalám azt alíttyátok hogy az Evangeliom ugyan házas-társúl adatot néktek? A' könnyen el-vétethetik, ha meg-utáltatik. Emlekezzetek-meg, mi történt a' Sidókon. Válaſztot népei valának az Iſtennek, de már ki-vettettek. Szemekben megmondotta nékik az Apoſtal, *Mivel-hogy az Iſten igéjét megvetitek: Imé! a' pogányokhoz fordúlunk*, Actor. 13. v. 46. Mert ez a' teſti bátorságnak méltó büntetéſe, mellyel fenyekedik az Ur, Am. 8. v. 11. Imé, el-jőnek a' napok ugy-mód az Ur, és éhséget bocsátok a' földre; nẽ a' kenyér éhségét: ſem a' viz ſzomjúságát, hanem az Ur igéje hallásának. *Oh mi nyavalyáſok*, ha az idvőſség eſzköze el-vétetik tőlünk! Azért hogy a' ne légyen, gyülekezzünk-egybe a' mái népel, közelgeſsünk a' Kriſtushoz és figyelmezzünk az igére. Ugy léſzen lelkünknek nyugodalma, és az Iſten kegyelme meg-marad raytúnk mind örökké.

II. A mag-vetőnek gondviſeléſe és méltósága. E' mag-vető ſenki nem egyéb, hanem a' mennyei Atya, kit Kriſtus Idvőzitőnk Szent János 15. v. 1. nyilván ſzőlő-miveſnek vagy ſzántó-embernek nevez. Szorgalmatoſon el-veti az az ő magvát, és 1. ugyan *A közönséges ſzántó-földbe*, melly a' világon el-terjedet Anya-ſzent-egy-ház. 2. *A réſz-ſzerént való ſzántó földbe*, melly a' hív lélek. Ki-ment pedigh mindgyárt a' Paradicsomban, prædikálván az első ſzüleinknek, Gen. 3. v. 15. Ki-ment az özön-víz tájában, beſzélgetvén a' Noe Pátriárkával, Gen 6. v. 13. Ki-ment a' Pátriárkák idejében, kiket barátságoſſan ſzóllita-meg. Leg-előſzőr ki-ment a' Sinai hegyen, kiadván az ő törvényét és rendelésit, Exod. 20. De mivel-hogy a' Sidók az ő ſzavát semmi képpen el-nem ſzenved-

(azt mődgyák a' Jeſuiták) az egéſz Spanyól birodalomnak határában, csak egy lakos ſincsen, a' ki Nyilván Lutheriſta tudományt követne P. P. 2. k. az Anya-ſz. 4. r. §. 3. f. 10. 7. Mellyből a' következik hogy vannak titkon némellyek, mint Nicodemus, Joſef Joh. 19. v. 23. & 89. Judeaban Kriſtus üdvözitőnk tudományán; s' elég vólt az a' Kriſtus igaſſágának. Ugy minékünkis. Nem lehet mindenkor és mindenüt nyilván a' Sauluſok miat. Nem fogás, fogatlan tehát e' Jeſu-

iták okoſkodáſa: Nincs nyilván: tehát ſemmi képpen. De mind-az-által mégis igaz és jó a' Conſequentia: mert az Eccleſiá-e' Ríſum teneatis amíci. Illik-e' az Eccleſiának ſűz-ſa Dialecticuſnak lenni?

hették, Exod. 20. v. 19. már tőbbé eſzkőz-nélkűl nem cselekeſzik, hanē az ő ſzólgait kűldi-el, a' kik el-hintegeſsék az Iſtē igejének magvát. Azt parancsollya, hogy azokat halgaſſuk, és azoknak engedgyűnk, Pſ. 95. v. 8. Luc. 10. v. 16. Annak okáért valamenyíſzer a' harang ſzót hallyuk, annyiſzor hivattatúnk az Iſtentől, úgy alíttsuk. *Ime!* gondold-meg, az én Iſtenem iſmét ki-mégyen a' mag vetéſre: Azért el-mégyek, hogy az én ſzívemnek ſzántó-főlde jó magval be-tellyék. Ha ő én kedvemért magát annyíra meg alázza, miért maradnék én ki és mulatnám-el ſzántſzándékkal az én idvőſségemet? Mert a' Sz. Háromságnak minden ſzemélyi és az egéſz mennyei tábor téged mint egy vár a' templomban. Az Atya Iſten kezeit ki-terjeſzti, Eſa. 65. v. 2. hogy téged meg-őlellyen. A' Fiú hív, Eſa. 55. v. 1. hogy a' lelked meg-elégedgyen. A' Szent Lélek zőrget. Ap. 3. v, 20. hogy ſzivedbe-meñyen. A' Szēt Angyalok mindnyájan várnak, hogy néked ſzólgállyanak, mert a' mi penitentzia tartáſunkban győnyőrkődnek, Luc. 15. v. 10. Azért, mivel-hogy bennűnket az egéſz mennyei polgári társaság vár, kicsoda a' ki őrőmeſt jelen nem lenne az Urnak templomában? Mondgya ki-ki: El-megyek *az Atya Iſtenhez*, hogy engemet fel-végyen: El megyek *az én Kriſtuſomhoz*, hogy engemet meg-elégíttsen, be tőltsőn. El-megyek *a' Szent Lelekhez* hogy be-jőyjőn hozzám és nálam maradgyon.

Oh melly nagy méltóság ez, az Iſtennel eggyesűlni, az Iſtent halgatni, és az Iſtennel beſzélgetni! Mind ezek a' templomban tőrténnek. Mert az Iſten ott ſzól velűnk az ige-által: ott ſzólúnk mi az Iſtennel a' kőnyőrgés-által: Ott eggyesűlűnk egy-maſſal mind a' kettő-által. A' jobágy őrűl ha csak láthattya-is a' Fejedelmet, vágy a' Királyt: menyivel inkáb, ha halhattya: Es mi az Iſteñek őñőn magának, a' Király ok Királlyának nékűnk való ſzóllását meg utállyuk és ſemminek tarttyuk-é?

3. *A'* ma-

III. A magnak ereje és méltósága. Mert a' mi-képpen a' mag magán gyümölcsös: azon-képpen az Istennek igéje-is, honnét méltán hasonlíttatik a' maghoz. Es ugyan [1.] Az *újonnan való születésre* tekíntve, mert az által, ugy-mint Isteni mag-által, újonnan-születünk, 1.Pet.1.v.23. [2.] A' *mivelésre* nézve, mert az Isten igéjének a' mi szíveinkben, úgy kell tápláltatni mint a' magnak a' földben, és meg-öntöztetni a' Krístus' vérével. [3.] A' *gyümölcsre* tekintve, mert soha nē hívolkodó, soha nē-tér-viszsza üresen, Esa.55.v.10. mert meg-téríti a' lelkeket, Psal.15.v 8 Olly íge, a' melly-által idvözülünk, Johā 20 v.31. Istenek bölcsesége, Actor.6.v.10. idvösségre való erö, hatalom, Rom.1.v.16. hitnek eszköze, Rom.10.v.17. erös beszéd, 2.Pet.1.v 19. Innét gyogyító írhez, orvosághoz, Sap.16.v.12 éles kardhoz, Esa.49.v. 2. Heb.4. v. 12. és tüzhöz hasonlíttatik, Jer. 5. v. 14. mert megh világosíttya az elmét a' tudomány-által, a' szívet meg-melegéti a' kegyesség-által, vagy az Isteni tisztelet által, és meg-keményíti a' gonoszokat a' Törvénnek átka által. Annak felette pörölly-höz, Jer. 23. v. 29. hó-hoz és esö höz, Esa.55.v.10. étek-hez, Ezech.3.v.3. szövétnek-hez, 2.Pet.1.v.19. méz-hez, Psal.19.v.11. a' Leviták kürti-höz, Jos.6.v.8. és Dávid parityájához, 1.Sam. 17.v.9.

A' magnak méltósagáért.

Miért hasonlíttatik az ige a' maghoz

Micsoda az Isten igéje, vagy a' Sz. írás.

Annak felette az Isten igéjének magva [1.] *Tiszta*, melly közzé nem egyelítetött az emberi hagyományoknak semmi polyvája, semmi-nékünk sem kell a' közzé egyelítenünk, Deut.4.v.2. cap.12.v.ult. Ezech.20.v.19. [2.] *Erökké való* melly nem Lutherrel kezdetet, mert ö azt a' Profétáktól és az Apastaloktól vette. Melly ok-ból *örökké valónak* hivattatik, Apoc.14.v.6. [3.] *Elö*, nem hólt betü, a' mint az Anabaptisták, vagy az Uy-keresztyének elözik. Mert meg-eleveníti a' szíveket, Psal. 119. v. 140. Annak-okáért élet igéjének mondatik, Johan. 6. v.68.

Piruljon meg tehát a' Papisták orczája, kik azt mondgyák hogy Luther a' Bibliát a' pad-alat

találta. ők a' pad-alat hevertet-ték: Luther az Istét félvén, és az ő sz. igéjét bőcsűlvén, a' pad-alól fel-vette és nagy reverentiával, bőcsűlettel a' thecába tőtte, és annak hegyes szarvaival a' pápistákat ember módőőklelgette, és elhányta.

[4.] *Gyűmőlcshőz*, mert kűlőmk-kűlőmd-féle gyűmőlcsőket hoz, *rész-szerént* a' kőzőnséges szántó-főldben, tudni-illik az Anya-szent-egy-házban, mellyben a' Sátan tudatlanságot, gonosságot, nyomoruságot vét: az Isten pedig az ő szent igéje-által tudományt, kegyességet, vagy Isteni-tiszteletet és dicsőséget nemz *rész-szerént* a' kivált-képpen való szántó főldben, tudni-illik a' hív lélekben, mellyben gyűmőlcsőt terem az értelemben, az ismeret-által, az indulatban, a' hit-által, a' cselekedetben a' jó cselekedetek-által és az Uy-élet-által. Annak okáért, mivel hogy illyen nagy ereje és hathatosága vagyon az Isten igejének, nagy kévánsággal halgassuk azt, és mindennap kőnyőrőgjűnk a' Szent Dáviddal az 27. Solt. 4. v. *Eggyet kertem az Urtól, ismeg azt kérem, hogy az Ur házában lakjam életemnek tellyes napjaiban.*

II. REGULA.

A jó vagy jeles szívvel hallot igét, meg tartsad.

2. A' hallot igét meg-tartsad.

NEm elég halgatnúnk, hanem az igét meg is kell szorgalmatossan őriznűnk. A' mag hogy ha a' főldbe el nem reytetik, és meg-nem győkerezik, ki-nem csirázik. Ugy az Istennek igéje-is ha a' szívben megh nem tartatik, gyűmőlcsét meg nem termi. It azért meg kell látnúnk, hogy a' pokolbéli Sas-keselyűk ki ne kapják, ragadgyák szivűnkből az Isten beszédét. Mert igen figyelmetesek és az el-ragadásra készek. Mikor a' szántó-vető emberek vetnek, a' hollók oda nagy számmal rőpűlnek: Ugy mikor a' Templomban az Isten igéje prædikáltatik, seregenként futnak oda az őrdőgők. De a' mi-képpen a' szántó-vető ember el-űzi a' hollókat: azon-képpen mi-is áítatos figyelmetességgel űzzűk-el az őrdőgőket. Az Atyák életében olvassuk, hogy egy Isten-félő embernek, kérésére, meg-

te, meg-nyilatkoztanak a' szemei a' templomban, és láta fekete hollókat az embereknek hón-allyok-alat (*vagy válokon*) ülni, kik igen figyelmeznek vala a' magnak el-ragadására. Ha meg-nyittatnának mi-nékünk-is a' mi szemeink, ah melly szomorú látást látnánk mi-is! Annak-okáért úgy halgassuk az igét, hogy azt jó és hív szívvel meg-tartsuk, fogadgyuk. Mellyet úgy cselekedhetünk-meg könnyebben, ha minden Isten igéje meg-őrizésétől el-vonó akadályokat el-távoztatunk, el-veszünk elölünk.

Négy akadályi az Isten igéje meg-őrizésének.

Leg-először-is pedig négy rendbeliek azok: 1. *Societas mundanorum. A' világiak társasága*. Mert ezek az út félen vannak, kik el-tapodgyák az igét: az-okáért fussuk azokat. 2. *Perversitas inimicorum. Az ellenségnek, az ellenkezőknek gonoszsága*. Ezek fő képpen az ördögök, kik az ige után nem különben leselkednek, mint a' madarak a' mag-után. Azért zárjuk-be a' szívünket az áítatos könyörgések-által, hogy abból a' jeles mag el-ne vitessék. 3. *Ariditas animorum. A' lelkek szárasága*, mikor az ember a' háboruságoknak idején az egy-szer meg-ismért igétől el-szakad. Mert, mi-képpen a' Nap hévségétől megszáradnak a' palánták; azon-képpen a' háboruságok melegségében, hévségében sokan el-szakadnak. Mi pedigh álhatatossan ragaszkodgyunk a' Kristus-hoz: mert ő az élő-víznek fél-forró kút-feje az örök életre, Johan. 4. v. 14. Végeztre 4. *Solicitudo terrenorum. A' földiek szorgalmatossága*. Mert a' világi gondok, szorgalmatoságok megfoytyák az Urnak igéjét. A' kik az ő gondolattyokkal a' templom-kívől az ő jószágok körül forgódnak, távúl vannak inkább hogy sem mint jelen. Mert, *Anima magis est, ubi amat, quàm ubi animat, A' lelek inkább vagyon ot, a' holot szeret, hogy sem mint ot, a' holot l* [illegible], a' mint szent Agoston szól. Annak-okáért fiacskáim, ne szeressétek e' világot, mert el-mulik, és az ő kévánsága-is eggyütt ő vele, 1. Johan. 2.

Az az, A' földiekről való szorgalmatoskodás.

Ezek ama' négy akadályok, mellyeket ha el-tiſztítunk, az Iſtennek igéjét könnyen meg tarthattyuk. Azért tegyétek-le a' kő-ſzikla és az engedetlen ſzívet, ſzaggaſsátok ki a' teſti gyönyörűségek töviſit, üzzétek-el az el-tapodó ördögöket, és úgy a' mennyei ſzántó-vető embernek magva a' jó földbe eſik.

III. REGULA.

Gyümölcsöt hozz békeſséges-tűrésben.

3. Gyümölcsöt teremj.

EZ a' jó földnek utolsó tulaydonsága. Mert mikor az Iſtennek igéjét halgattuk, és ſzívünkben meg-őriztük, tartottuk, gyümölcsét kell hoznunk, termenünk. Azok, Beda mondáſa-ſzerént, a' jó halgatók, a' kik, *Aure audiunt, mente condunt, opere implent*, Fül kkel hallyák, elmejekben, ſzívekben fogadgyák, és cselekedetekkel be tellyesitik, *meg-bizonyittyák*. Azért az Iſten igéjének halgatasát és meg-őrizését gyümölcsének kell követni, melly kettő: 1. Az igaz *hit*. 2. A' tekélletes *kegyeſség*, *Iſteni ſzólgálat*. Mert ezek haſznai a' prædikállot igének, midőn haſznál avagy az iſméretre, avagy a' cselekedetre. Mert minden irás, melly az Iſten igéje, haſznos a' tanitáſra, a' meg-feddéſre, a' meg-dorgáláſra, az igaſságban való oktatáſra, 2. Tim. 3. v. 16. Annak-okáért akkor léſzſz Iſtennél kedves halgató, 1. ha hiéndeſz az igének. 2. ha azt jó cselekedeteddel meg-bizonyitándod, és 3. ha mind a' kettőben mind végig álhatatoſsan meg-maradándaſz. Mert azt adgya ez íge érteni *hypomoni*, mellyet a' Déák forditó békeſséges tűréſnek fordítot. Légyen-megh felőled a' mit az Iſten akaránd-meg lenni: Te mind-az-által álhatatos légy, és el-ne ſzakadgy. Kegyetlen háború burit-é bé, vagy támad-é ellened? Szenvedgyed békével. A' jó mag be-óltatot a' ſzívedbe. Meg-emlekezzél arról, és valóban meg-

Az Iſten igéje megtartásának két gyümölcsi.

el-vené

elevenétő nedveſséget ád, hogy el-ſzenvedheſſed és meg-álhaſs. Mert a' háboruságokban meg-vigaſztal és meg-elevenét, Pſal. 119. v. 50. Azért jó harczot harczoly meg-tartván a' hitet és a' jó lelki-iſméretet az Apaſtalnak példájával, 2. Tim. 4. v. 8. Ne légy ſzóval mennyei, cselekedettel földi: okoſságoddal akaró, akaratoddal nem akaró, melly a' kép mutatók é: hanem cselekedeteddel tellyesícsd-megh, a' mit az igéből tanultál, és vallod, hogy ſzívedben hiſzed. Ugy hoſzſz ſzáz aňyi gyűmölcsöt, és az aratáſnak idején, mindé válaſztottakkal, a' Sz. Angyalok tól a' meňyeknek orſzágába gyűytettetel, és által-vitettetel, hogy tiſzta kenyér légy az Ur aſztalán, kinek légy é dicséret és hálá-adás mind örökké, AMEN.

Evangéliom QVINQVAGESIMAE Vagy ESTO MIHI VASARNAPRA, SZ. Luk. 18. az 31. v, fog. ſzintén à vég. Sz. Mat. 20. v. 17. Mar. 10. v. 33.

A' KRISTUSNAK JERUSALEMI UTAROL.

31. MElléje vévé pedig Jeſus à tizenkettőt, és monda nékik: Iméfel-megyünk Jerusálembe, és be-tellyeſednek min-

denek, mellyek meg-iratattak à Prophétàk által az ember fiáról.

32. Mert à pogánjok kezébe adátik és meg-csufoltatik, és meg-ostoroztatik, és megh-pögdöstetik.

33. És minek-utáña meg-ostorozzák meg ölik ötet, és harmad napon fel-támad.

34. És ök ezekben semmit nē értének, és ez ige el-vala reytve tölök, és nē érték à mellyek mondatnak vala.

35. Lön pedig mikor Jerikóhozközelgetne, egy vak ül vala az útfélen kóldúlván.

36. És mikor hallaná az által-menö sereget, kérdé mi vólna az.

37. Mondának pedig néki, hogy à Názárethi Jesus menne-által.

38. És kiálta, mondván: Jesu Dávidnak fia, könyörülly raytam.

39. És àkik elöl-mēnek vala, feddik vala ötet, hogy halgatna. Ö pedig sokkal inkáb kiált vala: Dávidnak fia, könyörülly raytam.

40. Meg-álván pedig Jesus, magához hagyá ötet hozatni.

41. És midön el-közelgetet vólna, kérde ötet, mondván: Mit akarsz hogy cselekedgyem veled?

42. Amà pedig monda: Urā, hogy lássak. És Jesus monda néki: Láss, a' te hited meg-szabadított téged.

43. És azoñal láta, és követi vala ötet magasztalván az Istent. És az egész nép hogy látá, dicséretet ada az Istennek.

PRÆDIKATZIO.

Az ember hasonló a' baromhoz.

A Bóldogh emlekezetö LUTHER MARTON az embert *baromhoz* hasonlíttya, mert a' rayta ülöje,

a' kitöl

a' kitől körös-körül hordoztatik, vagy az Isten, vagy az ördögh, *lib. de serv. arb.* Ez rayta-ülök mindeneſtől külömbözök, es egy-mással ellenkezök. Az *Isten* jó, és a' jókat jelenti-meg: Az *ördög* gonosz, és a' gonoszokra izgat, indít-fel. Innét az Istennek jóra-való intési és oktatási a' Sátánnak gonosz mestersége és praktikája-által meg-bántattatnak. Mert a' holot az Isten templomot épít magának, ot az ördög-is segestyét igyekezik magának csinálni.

A' Fársáng Pogányi innep.

Meg-történik az e' mostani időben: Mert mikor az Anya szent-egy-ház magát a' Kristusnak kín-szenvedésének áitatos elmélkedéséhez készíti, az ördög Pogányi innepet szenteltet, illet. A' *Fársáng* az az innep, mellynek jobb volt volna még csak nevét sem hallani. A' Bakkus pogány Isten volt, ki felől azt gondolták vala-ki, hogy a' vétkek gond-viselője volna. Annak tiszteségére innepét szerzettek, mellyet a' Bakkus nevéről *Bacchanal a* nak neveztek. (Mi *Fársángnak* mondgyuk), Illetni Egyptusban kezdetet, onnan Görög országba vitetőt, innét Hetruriába, Hetruriából Romába, és végtére juta Német-országba. Az innep sommája e' vala, hogy mindenek valakik bortúl meg részegültek ruhájokat el-változtatván, dühösségeket el-titkolván, nagy bögéssel, ordítással és felszóval való kiáltással idestova futkosnának. E' pogányi istentelenséget, *szánnya az Ur!* a' keresztyének-is követik. Mert noha a' Bakkust nem imádgyák, mind-az-által a' toroknak szólgálnak, és fel-ál-orczázván magokat körös-körül futkosnak e' szent időben, mellyben az Urnak kín-szenvedéséről kellene elmélkedni. Oh embereknek meg-siratásra méltó hála-adatlansága és gonosága! Az Isten képére teremtettünk-é? Miért rutíttyuk-meg tehát orczánkat: miért veszünk-fel más személt, a' kivől mellyénkünk adatot az Istentől? Az Al-orczát a' Sátán találta,

El-íntés.

ki Evat a' kígyo ál-orczája-által csalta-meg: Es mi a' mi ellenségünket követtük-é? Az Angyalok társaságára teremtettünk: azért miért nem akarúnk meg-ismértetni? Isten templomának és a' Szent Léleknek lakó-helyének kell lennünk: miért teszszük tehát bordéllá magúnkat? miért adgyuk rabságra az ördögnek a' szíveinket? Ne cselekedgyetek, ô Atyám fiai, ne illyen nagy gonoszságot. Ne szabjátok magátokat e' világnak fiaihoz, hanem hadgyátok a' pogányokét a' pogányoknak, és a' mik a' keresztyéneket illetik, azokat cselekedgyétek, hogy dicsőítessék az Isten a' ti testetekben.

Es kétség-nélkúl a' tiszteletre méltó réghiek ez okáért akarták a' mái szent Evangéliomot el-olvasni az Anya-szent-egy-házban, hogy az Urnak kín-szenvedésének emlekezeti-által a' keresztyének el-hívattatnának a' fársánglók bújaságáról és tobzódó, fellet életéről. Al pedigh az *ket* részből.

Az Evangeliomnak részei.

I. A' *Krisztusnak* kín-szenvedéséről való *Prædikátziója*, v.31.32.33.34.

II. A' *Krisztusnak csuda-tétele*, a' vaknak meg-gyógyításáról, 35.v. fogva *szinte a' végig.*

Mi rövid igével *az okokról* szóllyúnk, *a' mellyek e' napokban való szokott tobzodásról el-hínak.* Adgya a' kegyelmes Ur Isten, hogy szívünkben hassanak, és bennünket minden istentelenségtől el-vigyenek, Amen.

TRACTA.

A' megrögzött szokás nehezen vétetik-el.

AZ embernek szíve annyira meg-romlot, veszet, hogy könnyen el-nem távozik az ô meg-rögzött gonosz szokásától, hanem ha terhes indító okokat halland. Igen meg-szokták vala az özön-víz előt valók a' bújaságot: Honnét Noét az igasság prædikátorát nem akarták halgatni. Jeroboám gonosz bűnbe eyté Israelt, 1. Reg.

12.v.28.

12. v. 28. Honnan a' bálványozásról a' Prophétáknak nehezen engedték magokat el-tériteni. A' Farisæusok a' réghi traditiókkal, hagyományokkal dicsekedtenek, Matt. 5. v. 21: innét a' Krisztus tudományát, mint egy úy tudományt meg-útálták, vetették. Hasonló-képpen vagyon dólga az átkozot Fársáng innepének-is'. Kezdették azt illeni Krisztus Idvözítönk születése elött közel két ezer esztendövel, és most ennyi sok idötöl-fogva végeztetettel. Innét annyira szívekben ült e' szokás az embereknek, hogy nem tudom mit nem cselekednének inkáb, hogy sem mint a' Fársángot el-hagynák.

A' Fársáng kezdeti.

Annak-okáért hallyátok-meg okait, és sokkal terhesebb indító dólgait, mellyek ez átkozott szokástól bennünket el-intenek.

Okai miért ne kellyen a' Fársángot illeni.

I. A Krisztusnak melléje vétele. *Melléje vévé Jesus a' tizenkettöt*; azt mondgya Szent Lukáts Evangelista az Evangeliomnak kezdetiben: Szent Matthe c. 20. v. 17. ezt adgya hozzája, *titkon*: Hármat kell pedigh it meg gondolnunk: 1. *Magát* a' melléje-vételt. 2. *Honnét* lött az, és 3. *Miért* lött.

1. A' mi-képpen Krisztus Idvözítönk a' tizenkét Apostolokat melléje vette, úgy akar melly keresztyén embert-is maga mellé veszen valami mód-szerént. Micsoda a' kereszteség? *Melleje vétel*; mert a' kereszteség-által a' Krisztusba öltetünk, Gal. 3. v. 27. újonnan-születünk, Tit. 3. v. 5. és mint egy kötés vagy szövetség-által fiakká fogadtatunk, 1. Pet. 3. v. 21. Micsoda a' pœnitentzia? *Felvetel, Maga-melle való vétel*, mert a' pœnitentia-által az Istennel eggyesülünk, a' kitöl bennünket a' bünök el-választottak, Esa. 59. v. 2. és e' világosságra térünk, hogy részt vegyünk a' Szentek-között, Actor. 26. v. 18. Ez ama' titok-szerént való öszve-szerzés, a' melly-által a' Krisztus mi-nekünk férjünk, Esa. 54. v. 5. mi pedig ö jegyese, Ose.

Micsoda a' kereszteség.

Micsoda a' Penitentzia.

Az embernek Krisztussal való házassága.

2.v.19. és felesége vagyúnk, Jer. 3. v. 1. Ezekből könnyen meg-értheted, micsoda a' te hivatalod. Imé! *Melléje vétettél*, vagy, *Fel-vétettél a' Kriſtuſtól*: Azért el-hagyod-é a' te fel-vévődet, melléje vévődet, és a' világgal Fársángot ſzentelſz-é? A' Kereſztségben hitedet adtad az Iſteńek, és ellene-módottál az ördögnek. Azért, miért feletkezel-el hitedről, miért ſzólgálſz a' Sátánnak a' te ellenségednek? A' világoſságra tértél az igaz pœnitentia tartás-által: miért térſz tehát hátra és fo dítod magadat a' ſetétség cselekedetire? A' menny-aſzſzonynak az ő vőlegényéhez; a' feleségnek az ő férjéhez, a' fogadot fiúnak az ő pátronusához kell ragaſzkodni: Mi a' Kriſtuſtól menny-aſzſzonyúl, feleségül, fiakúl vétettünk-fel: és e' világnak *tobzodáſa*-által el-távozúnk tőle? Judás ugyan fel-vétetődött, melléje-vétetődött volt az egyéb Apoſtolokkal, de mivel hogy hátra ugordot, és a' Kriſtuſt el-árulta, ki vettetet és örökké el veſzet. Mi is el-árullyuk a' Kriſtuſt, és el-veſztyuk a' hitet ha a' torkoſságnak adván magúnkat az ő ſzentséges nevét a' pogányok közőt káromlattattyuk. Jay azoknak, mert el-veſznek és idejében fel-nem-vétetnek mennyekbe, midőn a' hív tanítványok be-fognak menni!

2. Kriſtus Idvözítőnk a' tanítványokat maga mellé vette, vagy fel-vette *a' világból*, és el-válaſztotta őket a' világh fiaitúl. Mert ez, a' mit Szent Máthe mond, maga mellé vette a' tizenkettőt *titkon* vagy *kúlön, csak magoknak*. Mert a' Kriſtuſnak orſzága nem e' világból való, Johan. 18. v. 36. innét a' tanítványokat e' világból válaſztotta, Joha. 15. v. 19. Annak-okáért az Apoſtoloknak az által az ő csak magoknak való el-vitetéſe-által arra intettetünk, hogy a' világot el-hadgyuk. Imé fel-vétettél a' világból és titkon, csak magadnak vétettél: Azért ne ſzereſſed a' világot, és azokat a' mik a' világban vannak, 1. Joh. 2. v. 15.

A' világot el-kell hagyni.

Micso-

Micsoda vagyon pedig a' világban? Test kévánsága, és az élet kevélysége, v. 16. Ezek a' jók, mellyeket a' fársángosok kővetnek lelkeknek nagy kárvallásával. Te pedigh emlekezzél-meg-róla, hogy fel-vétettél a' világból. Azért a' kévánsággal ördög légyen, a' gönyörüség el-veszszen. Azokban szükség nekünk a' Kristussal lennünk, a' mellyek a' mi Atyánk-é, Luc.2.v.49. Jósef paráznaságra úntattatik vala, Gen. 40. de tudta hogy ő Istennek fia, és hogy a' világból fel-vétetött: innét nagy Isteni félelemmel felele v. 9: *Hogy cselekedhetem e' szörnyü gonoszságot, és hogy vetkezhetem az en Istenem ellen?* Szerelmesim, a' világ e' mostani időben mint egy közönséges kurva az ő Fársángára hív minket. El jötök és szavát fogadgyátok-é? Ne, ó Atyámfiai. A' Kristus fel-vött, maga mellé vött titeket, a' Kristus a' világból ő meny-aszszonyává választot titeket. Azért mondgyatok ellene a' világnak, és mondgyátok: *Hogy cselekedhetem e' szörnyü gonoszságot, és hogy vétkezhetem az en Istenem ellen?* Imé! mindeneket nékem adott, azt akarta hogy én övé legyek, és nincs semmi a' mi az én hatalmamban nem volna. Azért az illyen kegyelmes és irgalmas Istent hogy hagynám-el és ingerleném haragra? A' Romaiak a' házaság-törésben, paráznaságban ért feleségeket minden hól-valójával ki-szokták vala vetni házokból, ez igékkel: *Exi, & res tuas tibi habeto. Meny-ki, és tarts magadnak hól-valóidat.* Szerelmesim, házaság-törésről, paráznaságról gondolkodik, elmélkedik e' világ. Minket, kik a' Kristustól meny-aszszony gyanánt vétettünk-fel, az ő szerelmére szorgalmaztat. De vessük-ki e' bordélt, paráznát a' mi szívünk társaságából, ha béfogadtatott: szedgyük-össze minden bújaságoknak, gyönyörüségeknek és gonoszságoknak zavdacskáját, portékáját, és ki-vetvén, mondgyuk: *Exi sceleste, & voluptatulas tuas tibi habeto.* az az: *Meny-ki te fertelmes, es a' te gyönyörüségidet*

A' világ micsoda.

A' Romaiak cselekedeti Házaság-törésben ért feleségekkel.

tarts magadnak. En a' Kriſtus-é vagyok, én tőled el-válaſztattam. En az én Iſtenemnek temploma vagyok. Menyki azért és magadnak más ſzáláſt kereſs.

Miért vette Kriſtus maga mellé az Apoſtolokat.

3. Kriſtus Idvőzítőnk maga mellé vette az Apoſtolokat, nem azért, hogy aludgyanak, vagy hogy idéſtova futkoſnának, hanem 1. *hogy* úti-társai lennének, 2. *hogy* néki ſzolgálnának, és 3. *hogy* kővetkezendő ſzenvedését várnák, és a' ſzenvedő Kriſtuſſal eggyűt ſzenvednének. Ugyã azõ a' mi maga mellé vételünknek, vagy fel-vételünknek és fogadot fiúságunknak-is vége, mellytől rutúl elſzakadnak a' fársángoſok. A' Kriſtuſt kell kővetnünk, a' ki nékünk példát adot, Johan. 13. v. 15. de azok az ál-orczás ördögöt követik. Az igaſságnak kell vala ſzolgálni: de azok mikor bűnt cſelekeſznek, a' bűnnek ſzolgaívá léſznek, Johan. 8. v. 34. E' meſtani időben illik hogy elménk ſzemeivel a' Kriſtus kén-ſzenvedésére tekíntsünk: de amazok ſzemeket a' pohárokra és a' bújaságra fordittyák. Oh ſzörnyű és meg-ſiratáſra méltó gonoſság! A' Kriſtus követőiből és ſzólgaiból ördögnek követői és ſzólgai léſznek: a' kiknek a' meg-feſzétetet Kriſtuſſal eggyűt kell vala ſzenvednek, azok a' Kriſtuſt az ő fársánglások-által viſzontag meg feſzitik, Hebr. 6. v. 6. A' ſzenvedéſieket kell ſzenvednünk, de imé Fársángiakká váltóztatnak. Annak-okáért meg-úti őket amaz Iſteni jay, melly mondatott azoknak a' kik ſemmit nem ſzánakodtak a' Jóſef romlásán, Am. 6. v. 6.

2. A' Kriſtus fel-menetele.

II. A Kriſtuſnak fel-menetele. *Imé*, mond a' tanitványoknak, *fel-megyünk Jeruſalembe.* Kettőről íntettetünk it feſtőtt beſzéd-ſzerént. 1. *Hogy a' mi életünk út és ſzarándokság, vagy vándorlás.* Mert, mint ſzinte, hogy Kriſtus Idvőzítőnk ma az Apoſtolokkal útban vagyon: úgy mi-is mind addigh míg élünk, úton-járók vagyunk, Honnét Jákób Pátriárka az ő életének napjait ſzarándok-

A' mi életünk ſzarándokság.

ság nap-

ság napjainak híja, Gen. 47. v. 9. Micsoda pedig az útonjárók hivatallya? Nemde nem idestova kőrös körül futosni-é, nem ki-tántorodni az igaz útból, hanem a' vezért követni, és előb menni, nem viszsza-térni?

1. A' Fársángot el-kell hadni.

Ezt hogy meg-cselekedgyed, szükség, 1. *A' Fársángot el hagynod.* Az útzákon széllel futosni, nem a' Kristussal menni, hanem az kivől nyakra főre vitetni. Ez illyenek a' Lóth Pátriárka feleségét követik, a' kik hátra tekíntvén a' gyönyörűségek Sodomájára, oktalan bálványokká változtatnak. Melly eszes úton-járó, tölti-megh magát borral és részegűl-meg, mikor útához kezd? Mert úgy az útat sem ismérheti-meg, és a' latroktól sem óltalmazhattya-megh magát. Annak-okáért nemde nem méltán csudálkozhatni-é a' fársángos kereszty énnek bolondságán? Útban vannak, mind-az-által a' részegséget nem futtyák. Ez avagy nem akarat-szerént félre-haylani, és magát a' tolvajokkal nem meg-foszttatni-é? Nincs semmi kétség felől, hogy a' pokolbéli tolvajok ezekhez magokat nem adnák, és őket minden lelki jóktól meg-nem foszttanák? Az Anya-szent-egy-házi Historiában beszéllik egy ál-orczás aszszony-állat felől, hogy azt a' Sátán mindgyáráft meg-szállotta. Es mikor a' gonosz lélek megkérdetet vólna felőle, hogy merte vólna e' szörnyű gonoságot meg-cselekedni? Azt felelé: *Juftiſſimè feci, quia in meis eam inveni.* az az: *Igen igazán cselekedtem, mert őtet az enyeimekben találtam.* Ez nyilván azoknak részek és jutalmok, a' kik a' Kristussal és az Apostolokkal meghnem maradnak a' kegyességnek és a' józanságnak országos útán: hanem a' gyönyörűségeknek és a' részegségnek csavargó útára haylanak, csavarodnak.

A' mennyeieket kell keresni.

2. *A' mennyeiket keresned.* Imé *fel-megyünk* azt mondgya Kristus Idvözítönk. Az Apostolok úta fel-menés vólt nem alá-jövés. Követsük *szerelmesim*, és mindeneknek-

előtte keressük az Istennek országát, Matth. 6. v. 33. az oda fel valókat keressétek, a' hol a' Krisztus vagyon, a' mint az Apastal int bennünket, Col. 3. v. 2. De mit cselekesznek a' Fársángosok? Alá-mennek, szálanak az ördöggel a' pokolba, nem fel-mennek a' Krisztussal Jerusalembe. Futnak a' tág úton, melly a' veszedelemre viszen, Matth. 7. v. 13. Mert a' kik részegségnek és tobzódásnak adgyák magokat, az Isten országát örökségül nem veszik, Gal. 5. v. 21. Könnyeb ugyan az alá-menés, szálás, és igen tettzik a' testnek, de örök veszedelem követi azt: A' Krisztussal való fel-menés igen nehéz, és szenvedéssel jár: de valaha örökké való öröm követi azt. Oh melly boldogok azok, a' kik úgy járnak, hogy a' Krisztussal ezt mondhattyák: *Ecce ascendimus! Imé fel-megyünk!* Lóth Pátriárkát intették az Angyalok, Gen. 19. v. 17. *In monte salvum te fac. A' hegyen szabadítsd-megh magad.* Hasonlatos-képpen a' lelki hegyre megyünk-fel mi-is, és meg-szabadítatik a' lelkünk. Ráháb, a' Kanaán földe meg-kémlelőinek, e' tanácsot adta vala, Jos. 2. v. 16: *A' hegyekre menjetek, hogy a' meg-térők valami képpen el ne találljanak.* Ugy mi-is az mennyeknek országának hegységire siessünk: mert e' világ völgyeiben sok ellenségink vannak. Fel-kell mennünk a' Krisztussal, és Jerusalemhez kel közelgetnünk, nem ugyan a' földihez, melly el-pusztíttatott, hanem a' mennyeihez, melly minde híveknek készíttetett, és a' Sz. János menyei látásában ki-képesztetet, c. 21. *Ascendamus hîc corde, ut olim sequamur corpore.* az az: *Mennyünk fel ma szívünkkel, hogy valaha követsük testünkkel*, azt mondgya Szent Ágoston, Ser. 175. de Temp. In fest. Ascen. Ser. 2. *Ott* mindenek el-végeztetnek, a' mik a' Prófétak-által meg-iratattak. *Ott* egy szombat után, más szombat lészen, Esa. 66. v. 23. *Ott* tündökleni fogunk mint az erősségnek fényessége, Dan. 12. v. 3. *Ott* a' halál, a' pokol és minden mi ellenségink min-

deneſtűl meg-rontatnak, Oſe. 13. v. 14. Akkor orditani fognak a' fársángoſok és el-réműlnek, midőn meg-látyák az Iſten-félők bóldogságát, mellyről a' Bőlcseségről írt kön. 3. r. 1. v. ólvaſtaſsék.

III. A Kriſtus ſzenvedéſe. Mert így ſzól az ember fiáról, az az, ő magáról a' Kriſtus, v. 32: *A' pogányok kezébe adatik, és meg-csufoltatik, és meg-oſtoroztatik, és meg-pőkdőſtetik, és meg-ölik őtet.* Azért, ha ſe a' lelketeknek idvőſsége, ſe a' pokolbéli bűntetéſek, kínok benneteket a' világnak győnyőrűſségitől és a' fársángoſoknak társaságától el-nem rettentnek; mind-az-által hívjon vonnyon-el azoktól, avagy csak a' Kriſtuſnak ſzőrnyű kín-ſzenvedéſe. Itt menyi, menyi titkoknak mélysége és csudálatos veteménye rőytetőt-el? A' hazugok igazat mondanak: az eſztelenek boſzſzuval illetik a' bőlcseséget: a' bűnősők oſtorozzák az ártatlanságot: a' nyavalyáſok meghpőkdőſik a' dicsőséget, és a' meg-hóltak meg-ölik az életet. *Imé!* a' foglyok ſzabadsága kézben adatik: az Angyalok dicsősége meg-csufoltatik: az örőkké való világoſságnak fényeſsége meg pőkdőſtetik. A' mindeneknek Ura meg-oſtoroztatik. A' mindeneknek élete meghal a' fán. Kézben adatik mint bűnős, meg-csufoltatik mint bolond: meg-oſtoroztatik mint gonoſz-tévő: megpőkdőſtetik mint alá-való: meg-őletik mint törvény megrőtő, (vagy a' törvénynek meg-rontója): vitetik és vilzſzavitetik itéletből itéletbe, gyalázatból gyalázatba, kénzáſból kénzáſba. Oh jó Iſten, micsoda ez? Az uralkodók Ura és mindeneknek teremtője méltatlanúl így nyomorgattatik és meg-feſzítetik! *O bone Jeſu, quid tibi eſt? Nos debuimus, & ſolvis! Nos peccavimus, & luis!* az az; *Oh jó Jeſus, mi lőlt téged? Mi vóltunk adoſsak, és te fizeted-meg ez adoſságot! Mi vétkeztünk, és te bűntettetel!* fel-ſzóval kiált eggyűt Szent Bernhárd. Oh ti mindnyájan, a'

3. A' Kriſtus ſzenvedéſe.

kik által mentek, az után figyelmezzetek, (tekéntsétek-meg) és láſsátok, ha vagyon-é fáydalam, mint az én fáydalmam? Thren. 1.v.12. Mi vagyunk pedig az oka, mi, hogy az Iſtennek fia annyit ſzenvedet. Mert azt mondgya az Eſaiás Próféta-által: *Szólgáltattál engem a' te bűneidért, munkát ſzerzettél nékem a' te hamiſságidért,* Eſa. 43.v. 24. Ő meg-ſebesíttetett a' mi hamiſságinkért, meg-rontatott a' mi bűneinkért, Eſa. 53.v.5. Annyiban állott néki a' mi meg-igazúlásunk: olly nagy árrón vétettünk meg, 1.Cor.6.v.20. cap. 7.v.23. Az okáért, nem leſzſz-é méltó átokra az emberek hálá-adatlanſága és gonoſsága? Az ártatlan Kriſtus mi érettünk bűnösökért ſzenvedett, és mi őtet viſzontag meg-feſzítyük a' mi baromi életünkkel! Rémüllyetek-megh és iſzonyodgyatok egek ezen: Az Iſten az emberekért ſzenved: és az emberek e' ſzenvedéſſel ſemmit nem gondolnak, hanem tobzódnak, paráználkodnak, fársángolnak! Oh útálatoſságra méltó gonoſság és éktelenség! Kriſtus Idvözítőnk, a' ki érettünk annyi fáydalmokat ſzenvedet, viſzontag el-árultatik és kézben adatik a' fársángoſoktól, a' világ gyönyörűſégecskeiért. Boſzſzúval-illettetik a' meg-útálás-által: meg-pökdöſtetik a' káromkodáſok-által: meg-oſtoroztatik és meg-ölettetik, mikor az ő tagjai üldözéſt ſzenvednek. Ki ád a' mi ſzemeinknek könyhullatáſoknak forrását, hogy meg-ſiraſſuk e' nagy gonoſságot? Uriás, mivel hogy Joáb Herczeg harczolna, házába menni, hogy gyönyörködnék, nem akara, 2.Sam.11.v.11. Az élet Vezére, a' Jeſus Kriſtus, e' moſtani időben a' mi ellenségink ellen, nem csak harczol, hanem ſzenved-is érettünk: és mi bémegyünk-é a' Fársángoſok házaiba, és gyönyörködünk-é a' Kriſtuſt meg-ölő Sidókkal? Sőt inkáb emlekezzetek-meg a' ſebekről, mellyeket a' mi bűneink vágtanak a' Kriſtuſon. Te érőtted adattatot kézbe: te érőtted csufolta-

tott-meg:

tott meg: te érőtted őlettetett-meg. A' ne tedd semmié e' te nagy árrodat: ne utáld-meg e' nagy érdemet. A' szenvedő Kristussal eggyűt-szenvedgy, hogy élly: hadd a' világnak az övét, hogy el-ne vesz. Mert, *Nemo potest gaudere cum mundo, & regnare cum Christo.* az az: *Senki nem örülhet a' világgal, és uralkodhatik a' Kristussal*, azt mondgya Sz. Agoston. De ah azon történt, a' mi az Apostolok-felől mondatik, v. 24. *Ők ezekben semmit nem értenek.* Igy sokaknak mindenestűl meg-vakúlt a' szemek: Nem értik, a' mik békeségekre valók, Luc. 19. v. 42. Mikor Kristus Idvőzítőnk fel-mégyen Jerusalembe a' szenvedésre, sok vakok űlnek az út-félen. Be-ál-orczázzák orczájokat, hogy mindenek vakoknak ismérjék őket. Ti pedig kik mégh mindenestől kétségben nem estetek, jőyjetek ide, és a' vakkal hív szívből kiálcsátok: *Jesus Dávidnak fia, könyörülly raytúnk.* Ugy meg-nyittatnak néktek a' szemeitek, mellyeket ál-orczáival meg-vakitott volt a' Sátán: *Ugy* láttok: *Ugy* viszontag maga mellé *(fel-vészen)* benneteket a' Kristus: *Ugy* mentek-fel a' mennyei Jerusalembe, a' holot mindenek el-végeztetnek, mellyek meg-irattattak, és a' míket az Isten igért a' híveknek. A' melly kévánatos várasba vigyen-bé bennűnket az érettűnk kézbe adattatott, meg-csufoltatott és meg-ölettetett Jesus Kristus, kinek légyen tiszteségh, és erő, és hálá-adás mind örökké,

A M E N.

MAGYAR NEMZETI MÚZEUM KÖNYVTÁRA

Evangèliom.

QVADRAGESIMÆ
Vagy
INVOCAVIT VASARNAPRA,

Szent Matth. 4. az 1. v. fogva az 12. verſ. Sz. Marc. 1. v. 12. Szent Luc. 4. v. 1.

A' KRISTUSNAK PUSZTABAN *való meg-kéſértetéſéről.*

1. AKkor Jeſus à puſztába vitetèk à Lélektől, hogy megh-kisértetnék az ördögtől.

2. Es midőn bőytől vólna negyven nap és negyven éyjel, az-után meg-éhezék.

3. Es hozzá-járúlván à kisértő, monda néki: Ha Iſten fia vagy mondgyad hogy èkövek kenyerekké legyenek.

4. Eő pedigh felelvén, monda: Irva vagyon: Nem csak kenyérrel él az ember, hanem minden igével, melly az Iſten ſzájából ſzármazik.

5. Akkor fel-vivé őtet az ördögh à ſzent városba, és à templom tetejére állatá őtet, és

Az ember nem mindé igével él, hanem csak azzal, a' melly az Iſten ſzájából ſzármazik. A' Purgatorium, a' Szentek ſegitségül való hivása és a' pénzé adot indulgentiák &c. nem az Iſtennek ſzá

monda néki:

6. Ha Isten Fia vagj bocsáſd-alá magadat. Mert irva vagyon: Hogy az Angyalinak parancsolt felőled, és kezekbe veſznek téged, hogy ne-talám kőbe ne üſſed à lábodat.

7. Monda, néki Jeſus: Iſmeg irva vagyő: Ne kisértsed à te Uradat Istenedet.

8. Iſmég fel-vivé őtet az ördög egy igen magas hegjre: és megmutatá néki à világnak minden orſzágit és azok dicsőségét, és monda néki:

9. Ezeket mind néked adom, ha le-eſvén imádandaſz engem.

10. Akkor monda néki Jeſus: Menny-el Sátán: mert irva vagyon: A te Uradat Istenedet imádgyad és csak néki ſzólgálly.

11. Akkor el-hagyá őtet az ördög: és imé az Angyalok jővének és ſzólgálának néki.

jákól ſzármaztak: Tehát azok-által nő él az ember A' Szentek ſegitségül való hivása felől azt mondgya Caſſander: hogy non eſt ſimpliciter neceſſaria ad ſalutem, nem egy általlyába ſzükſkges az idvőſségre, Caſſand. in Conſul. Art. 21.

PRÆDKATZIÓ.

A Szent Iráſok ſok hadakról irnak, mind à mellyek e' világon, ſ-mind a' mellyek e' világ kívől viſeltettek. Az égben a' Sárkány harczol a' Mihály Árkangyallal, Apoc. 12. v. 7. Eva a' földi Paradicsomban a' kigyóval, Gen. 3. v. 1. Szent Jób a' Sátánnal Káldeának kőzepette, Job. 1. v. 9. Judit Holoferneſſel Bethuliának kerétési, kő-falai előtt, Jud. 13. v. 8. Amán Mardokeuſſal Perſiában, Eſth. 5. v. 7. De egy viaskodás ſem vólt keményeb,

erőſseb,

erősseb, egy hartz sem vólt csudálatosb, mint a' mellyről a' mái szent Evangéliomban vagyon emlekezet.

Az Evangéliom summája.

Láthatsz itt két tanúlt Hadnagyot harczba menni: láthatsz külömb-külömb-féle és erős ingerléseket, boszontásokat: Láthatod a' hartznak jeles és dicsőséges kimenetelét. Mert imé! Hartzol a' Sátán, ki minden gonosznak kút-feje, az Isten Fiával, minden jónak authorával, szerzőjével. Három-fele ősszve-menetel szereztetik, és a' Krístus, bizodalmatlanságra, *(kételkedésre)*, merészségre és kevélységre készeritetik. Végtére az ördögh leveretik, *(meg-veretik)*, és az Isten Fia győzedelmessé tétetik, kihez hozzá-járúl a' mennyei vitézek tábora, és híven szólgálnak néki.

Kétség-nélkúl gyönyörűséges látás vólt, a' kis Dávidot Judeának mezejében a' Goliáth nevő Oriással hartzolni és győzedelmesnek látni, 1. Sam. 17.

De ma sokkal gyönyörűségesb látás vagyon Palestinának pusztáiban, az alázatos Jesust a' setétség nagy Fejedelme-ellen, a' ki az egész világnak már őt ezer esztendőtől-fogva szemére hánnya vala bűneit, bátor szívvel menni látni, és az ő ellenségét erősen le-verni. Annak-okáért valamenyivel csudálatosb e' hartz, anyival szorgalmatosbban kell azt meg-gondolnúnk.

Sok elmélkedésre méltó dólgok jőnek pedig itt elő. Meg-szemlélhettyük *amaz erős Hadnagyot*, a' kitől Krístus Idvőzítőnk a' hartzra vitettetett: *a' kemény, iszonyatos helyet*, a' holott a' hartz állott: *a' ravasz, álnok ellenséget*, a' ki a' Krístust bayra ki-híta: *az erős ingerlést, boszontást*, mellyet Idvőzítőnk szenvedett: *a' dicsőséges győzedelmet*, mellyet a' hartz után nyert. Mind ezek pedig két részre osztatathatnak, mellyekben az Evangéliomnak egész hístoriája végeztetik: *Az első* a' környúl-álló dólgokat; v. 1. 2. *a' második* önnön magát a' kísértetet és a' harczot írja-meg,

Az Evangéliomnak részei.

az 3. v.

az 3.v. ſzintén a' végig. Mi csak *a' circumſtantiákat, a' kőrnyűl-álló dólgokat* nézegellyűk-meg; és minémő tanuságok ſzármazzanak azokból, rővid beſzéddel meg-jelentyűk, ki-nyilatkoztattyuk. *A' Szent Lélek, a' ki Kriſtus Idvőzítőnket a' puſztába vitte, vigyen minket-is minden igazságra, hogy néki kedveſeket, mi-nékünk pedigh idvőſségeſeket mondgyunk, ſzóllyunk, Amen.*

Propoſitio, vagy a' tanítáſra fel-vet dolog.

A DOLOGNAK MAGYARAZATTYA.

Mikor a' Tővénnek ki-kellene a' Sidóknak adatni, Móyſes a' néptől el-távozván a' Sinai hegyre méne, és ott marada az Urral negyven napig étlen, Exod. 24.v.18. & c.34.v.28. Móyſes-által a' Kriſtus árnyékoztatott, a' ki midőn az Attya akarattyát akarná hirdetni, előſzőr ki-ment a' puſztába, el-távozván az emberektől, és ott negyven nap bőytőlt, és végezetre az őrdőggel harczba ſzállot, meg-űtkőzőtt.

Móyſes Kriſtuſnak árnyéka.

Ennek pedigh a' hartznak őtt kőrnyűl-álló dólgai magyaráztatnak meg a' mái Szent Evangéliomban. 1. Ideje. 2. Leg-főb Imperátora, Fejedelme. 3. Helye. 4. Az ellenség. 5. A' hartznak kőzőnséges módgya. Mindenikről rend-ſzerént kell ſzólnúnk.

Eőt Circumſtantiái e' hiſtoriának.

I. Az idő az első igécskében magyaráztatik-meg, *Akkor. Akkor Jeſus a' puſztába viteték.* Néz az Evangéliſta az ímént elő-járó kereſztségnek hiſtoriájára, és azt jelenti, hogy Kriſtus Idvőzítőnknek akkor kell vala hartznak állani, a' mikor meg-kereſztelkedék, és Egy-házi-ſzólgálattyát el akarja vala kezdeni.

1. Az idő.

Vegyék eſzekben ezt, 1. *Kőzőnségeſen minden kereſztyének.* Mikor a' kereſztség-által újonnan-ſzűletűnk, és Iſten fiaívá fogattatúnk, mindgyárt hartzolnúnk kell.

Harczolniok kell minden kereſztjéneknek.

Mert valaminémő állapattya vólt a' Kriſtuſnak az Anyaſzent-egy-ház fejének, ugyan azon állapatot kell meg-kéſérteni a' teſtének és minden tagjainak-is. Tudta ezt Sz. Jób, azért az Iſten-félők állapattyát meg-gondolván, mond: *Vitézkedés az ember élete a' földön*, Job.7.v.1. Kereſztyén vagy-é, és nevedet a' Kriſtuſnak adtad-é be? Mindgyárt hartznak álattatol. Akkor harczolnod, akkor viaskodnod kell. Mert az idő és ez *Akkor*, melly a' mi kereſztségünket és meg-téréſünket követi, a' háboruságoknak, nyomoruságoknak Ideje és *Akkora*, harczolásnak és kisértetnek ideje. Móyſes Próféta alig ſzületett vala, és *imé!* gyékényből csinált sátorba tétetvén a' folyovízbe vettetett, hogy a' hova a' víz vinné őtet, oda érkeznék, Exod.2.v.3. Ugy mihelt újonnan ſzületünk, mindgyárt az ellenségnek kezébe esünk és külömb-külömbféle nyomoruságok-alá vettetünk. Az Iſrael népe-is alig jőtt vala-ki Egyiptuſi fogságból; ſ-mindgyárt meg-üzé őket Faraó, Exod.14.v.6. Ugy mihelt a' kereſztségben kimegyünk a' bűn fogságából, a' pokólbéli Faraó nem ſzűnik-meg bennünket az ő fegyerével csapdoſni.

Nunquam bella piis, nunquam diſcrimina deſunt,
Et quocum certet mens pia ſemper habet.

Az az:

Az Iſten-félők hadakozás-nélkül
Nincsenek ſoha, és veſzél-nélkül.
S-vagyon mindenkor a' kegyes elménck
Kivel küzdeni, a' jámbor embernek.

Senki magának jób állapatot ne igérjen. Idvőzítőnk önnön-maga meg-kéſértetett, a' Meſter önnön-maga a' puſztába vitettetett. Ha a' fő-ellen hadat támaſztott az ördög, ſ-vallyon kedvez é a' tagoknak? Ha a' Meſtert felingerlette, bayra ki-hítta, ſ-vallyon enged-é nyugodni a' tanitványoknak? Sőt inkáb nem fellyeb való a' tanitvány

az ő Me-

az ő Mesterénél, se a' szólga nem fellyeb való az ő Uránál, Matth. 10. v. 24. Annak-okáért legyetek készek a' hartzra, és öltözzetek-fel az Isten fegyverébe, hogy az ördögh leselkedésinek ellene-állhassatok, Ephes. 6. v. 11. Mikor az Israeliták meg-tértenek volna a' Babyloniai fogságból, és Jerusalemnek kő-falait építenék, egy kézzel dólgot tésznek vala, és a' másikkal a' kardot tartyák vala, Nehem. 2. v. 17. & cap. 4. v. 17. Igy minden keresztyén embernek mind hivatallyát meg-kell cselekedni, s mind magát szükség a' harczra hozzá készíteni.

Leg-főképpen az Egy-házi szólgak.

2. Vegyék eszekbe ezt, *kivált-képpen az Egy-házi-szólgák.* Mert, noha a' Sátán minden keresztyének után, mind-az-által leg-inkáb az Isten igéje hirdetői után leselkedik. Mikor azért a' Kristussal szólgálatty okat el-kezdik, akkor az ördögnek ütéit, csapdosáit soha el-nem kerülhetik. Igy meg késérté Áaront bálvány-imádás-által, Exod. 32. v. 2. Móyseést kételkedés, (*bizodalmatlanság*) által, Num. 20. v. 12. Jeremiást türhetetlenkedés-által, cap. 20. v. 4. Jónást engedetlenség-által, cap. 1. v. 3. Annak-okáért meg-lássák hogy meg-ne csökkenyenek, győzetteséenek, hanem ez ingerléseket, (*boszszontásokat*) békeséges türéssel szenvedgyék. Mert javokra fog az-is nékik szólgálni; mert *Vexatio dat intellectum, A' háboruság értelmet ád*, Esa. 28. v. 19. Es három, a' mi a' Szent Irás-tudó Doktorokat tekélleteséssekké tészi: 1. *Oratio.* 2. *Meditatio.* 3. *Tentatio.* 1. *Az Imádság.* 2. *Az Elmélkedés.* 3. *A' Kisértet.* Azért a' könyörgésben legyünk buzgók, az elmélkedésben szorgalmatosok, a' kísértetben türők. Ne morgolódgyunk, hanem a' Kristus példájával harczollyunk. Mert, *a' nagy jutalmoknak kezdeti nehezek szoktak lenni:* De az Isten jelen leszen nekünk, vagy meg-ségít minket ez ő kegyelmével.

Három teszi a' Sz. Irás-tudó Doktorokat tekélleteséssé.

Per alta Virtus it. A' magassakő jár a' jóságos-cselekedet, Sen. l. Cur bon. vir. mal. fi. c. 5.

II. A leg-főb Hadnagy és Fejedelem,

2. A' Hadnagy és a' Fejedelem,

a' ki Kriſtus Idvözítönket ki-vitte a' harczra, a' Szent Lélek. Mert így ſzól Szent Mathe: *Akkór Jeſus vitetek a' Lélektől.* Szent Lukáts, 4.v.1. a' *ſzent* igéjét-is hozzá adgya, hogy ne-talám a' gonoſz lélekről ne értse valaki. E' vitetés pedig nē volt hirtelen el-ragadtatás, a' mint Illyés Proféta, 1.Re.18.v.12. 2.Reg.2.v.16. és Ezekiel Proféta-felől olvaſſuk, cap.3.v.12. cap.11.v.1. hanem inkáb a' Szent Léleknek belsö mozdítáſa és indítáſa. Innét a' *vitetés* igéjét, mellyel Szent Máthe él, Szent Lukáts ez igével mágyarázza-meg, *ágebatur vel actus eſt, vezettetett, haytatott*, melly izgatásért vagy indításért vétetik, Rom.8.v. 14. Gal.5.v.18. Szent Márk, cap.1.v.12. azt mondgya: *A' Lélek ki-ûzé ôtet*, nem erövel ugyan, hanem belsö hagyásáltál, nem külömben mint a' múnkáſok mondatnak kiküldetni az aratáſra, Matth.9.v.38. Luc.10.v.2. Mind ezekből azért azt itéllyük, hogy a' Kriſtus nem a' Sátántól ragattatott-el, ſe nem történetből vettetet vala a' kisértetek-alá, hanem a' Szent Lélektől, nem a' levegö-égbe magaſſan, fel-emeltettetvén, mind-az-által kéſzerétetvén, hogy a' puſztába ki-menne az ördöggel való megharczoláſra.

Vegyék ezt jól eſzekben, 1. *A' vakmerök*, hogy magokat ſzánt-ſzándékkal ne veſsék veſzedelemre és kisértetre. *A' Szent Lélek légyen annak vezére, a' ki igyekezik gyözedelemre.* Vakmeröségből ne híd bayra az ördögöt, hanem midön a' Szent Lélektől vitettetel, akkor bízváſt, bátor ſzível hartzoly. Mert, *A' ki a' veſzedelmet ſzereti, abban veſz-el*, Syr.3.v.27.

2. *A' Kicsíny-hitüek*: Harczolnod kelletik-é? Ne félly. Gyözhetetlen vezéred, hadnagyod vagyon. Nem hágy-el téged a' Szent Lélek, a' kitől mezöbe vitettél. Ha Iſten velünk, kicsoda ellenünk? Rom. 7. v.31. Ha az Ur paisúnk, (*óltalmazónk*), nem félünk ſok ezerektől, Pſal.

3.v.47.

3.v.47. Ha az Urtól vitetünk-ki a' harczra, kicsoda a' ki férfiui modon nem harczolna, és a' Sóltár iróval nem mondaná: *Bár el-fogyatkozzék a' teſtem és a' ſzívem, mind-az-által az én ſzívemnek kő-ſziklája és az én réſzem az Iſten örökké*, Pſal.73.v.26. *Kicsoda e' környül-metéletlen?* azt mondgya vala Dávid a' Goliáth-felől, 1.Sam.17.v.26. En a' ſeregek Urának az Iſrael ſeregi Iſtenének nevében mégyek, v.45. Ugy, kicsodák a' mi ellenségink? Kicsoda ez égből le-vettetet Sátán? Mi az Urnak nevében megyünk: mi a' Szent Lélektől vitettünk e' küzdésben való maga-gyakorláſnak helyére. Azért mit cselekedhetik az ellenségh? A' mi Hadnagyúnk jelen vagyon, ő ád fegyvert kezünkbe, ő meg-cselekeſzi, hogy meg-ne győzetteſsünk. Mikor Jóſue az Amalek-ellen hadakoznék, Móyſes csak fel-emeli vala kezeit az Urhoz, kinek ſegitségével el-kezdeték a' harcz, és mindgyárt győzedelmes lőn az Iſrael, Exod.17.v.11. Ha néked-is harczolnod kelletik, és látatnál magadnak el-fogyatkozni, csak a' te Vezéredhez emeld-fel a' kezeidet, híd ſegítségül a' Szent Lelket, a' kitől vitettél a' harczra, kétség-nélkül győzedelmes léſzſz. Csak meg-láſſad, hogy le-ne ereſzſzed a' kezeidet, a' mint Móyſes felől mondatik, v.12. Hanem ſzorgalmatoſsan, (*ſzüntelen*) könyörögj, hogy meg-futamodgyon az ellenség, és győzedelmes légy.

III. A harcznak helye, *puſztának* mondatik. Mellyik és minémű légyen pedigh meg-nem magyaráztatik. Kemnitzius *part.2.Har.cap.19. pag.42.* azt alittya hogy *deſertum magnum*, *nagy puſztát* kell azon érteni. 1. Mert az egyéb puſzták hozzá való adáſſal írattatnak-meg, ugy-mint Judæanak, Zífnek, Maonnak puſztája: e' pedig *abſolutè* magán mondatik puſztának. 2. Az egyéb puſztákban vala-holot embereknek lako-helyei-is voltak: Itt pedig Kriſtus a' vadakkal mondatik lenni, Matth.1.v.13. 3. A' hartz helye.

E' hely pedig sok dolgokról int, tanít bennünket.

A' bak árnyéka volt a' Krisztusnak.

1. *A' Krisztusnak árnyékozásáról.* Móyses harmadik könyvének 16. rész. 21. v. olvassuk a' pusztába ki-küldendő bakról, hogy annak fejére rakatatnak vala a' népnek minden vétkei és bűnei, és úgy üzettetik vala ki a' pusztába. A' baknak példája a' Krisztus, ama' macula-nélkül való bárány, Johan. 1. v. 29. Mert, mivel-hogy a' bűnnek elvételére küldetett vala, mindgyárt szolgálatryának, tanításának kezdeti felé ki-üzettetett a' pusztába, hogy megismerjék mindenek, hogy ő a' világnak Messiása és az Istennek báránya, a' ki a' Levítai bak-által árnyékoztatott.

A' világh hasonlatos a' pusztához.

2. *A' mi állapatunkról.* E' világh a' mellyben élünk micsoda egyéb pusztánál? It férgek, it fene vadak, it tengeri kő-sziklákon termő érzéken taplók, vagy spondiák és sok-féle tövisek vannak. A' *férgeken*, az imide amoda csúszó-mászó eretnekeket, a' *dühöskődő fene vadakon* a' kegyetleneket, a' *sértegető töviseken* a' hamis atya-fiakat értyük. It külömb-külömb kisérteteknek szelei, üldözéseknek háborui és gonosz kévánságoknak szél-veszi, fergetegi támadnak. Ez ama' puszta, a' mellybe a' Paradicsomból ki-üzettettünk: mellyben a' tolvajok kezébe esünk és nyomorúltúl meg-fosztattúnk. Annak-okáért, miért bocsülitek olly nagyra e' pusztát? Miért ragaszkodtok a' világhoz, és szeretitek annyira a' világot? Az útonjáró a' pusztában nem igyekezik mulatni, hanem hamarsággal által-megyen és hazája-felé tart. A' mi hazánk a' mennyeknek Országa, a' világh puszta. De ah! sokan a' pusztát szeretik, és hazájokkal semmit nem gondolnak. Mi pedigh, mivel a' világh puszta, gondollyuk el-hagyni. Azért a' mi övé, legyen övé: a' gyönyörüsége tövisit tartsa magának. Mi e' pusztában ne mulatozzúnk, hanem a' mennyei Jerusalembe siessünk. It nincs maradandó városunk, hanem a' jövendőt keressük, Hebr. 13. v. 14. Mi-

Kicsodák a' férgek és a' többi.

nek-oká-

nek-okáért pirúllyanak-meg azok, a' kik a' puſztát nagyobra bőcsülik hazájoknál. E' világ tőmlőcz és viadalnak helye, nem ſzálás, nem palota. Kicsoda azért olly eſztelen, hogy a' tőmlőczőt nagyobnak tartaná a' palotánál, a' tornácznál?

3. *A' pœnitentzia tartáſról.* A' mint Kriſtus Idvőzítőnk el hagyta az emberek társaſságát: Ugy hadgyuk-el mi is a' gonoſz tátſaſságokat. Idvőſséges pœnitentziának puſztája ez, midőn a' világ bűneit el-hadgyuk, és a' mi Iſtenünkhőz közelgetünk. Az Iſraeliták puſzta-által mentek az igéretnek földére: Igy mi-is hadgyuk-el a' gonoſságnak Egyiptomát, és mennyünk a' pœnitentzia puſztájába, hogy juſsunk a' mennyei hazánkba. Az mi Atyáink a' puſztában Mannát őttek, Johan. 6. v. 10. Igy igaz vigaſztaláſt veſzünk a' pœnitentzia tartásban. Kriſtus Idvőzítőnk a' kereſztség-után mindgyárt a' puſztába ment: Igy minékünk-is a' bűnők útáról el-kell távoznúnk, és pœnitentziát kell tartanúnk. Kriſtus Idvőzítőnk a' Thábor hegye puſztájában változott-el ſzínében, Matth. 17. v. 2. Ugy a' mi lelkeink-is el-változnak a' pœnitentzia puſztájában. A' mint Sz. Péter ott kiáltotta, mi-is ugyan azont mondhattyuk: *Domine, bonum eſt nos hîc eſſe. Uram, jó nékünk itt lennünk*, v. 4. Jó pœnitentziát tartani. Az Iſraeliták Faraónak kegyetlensége miatt futottak a' puſztába, Exod. 13. v. 18. Illyés Jeſabelnek dühőskődéſe miatt, 1. Reg. 19. v. 9. A' mennyei Jeleneſi-aſszony a' Sárkánynak üldőzéſe-miatt, Apoc. 12. v. 14. Ugy mi-is fusúnk a' pœnitentzia tartás puſztájába a' *Faraó-előtt*, az az, a' világ-előtt, a' melly bennünket meg-akar maraſztani, tartani: a' *Jezabel-előtt*, az az, a' Teſt-előtt, melly az uralkodáſt kévánnya: a' *Sárkány-előtt*, az az, az őrdőg-előtt, a' ki bennünket meg-akar csalni. Szent Bernhárd azt kiáltrya: *Fugite de medio Babylonis. Fugite, ſalvate animas veſtras. Periclitatur enim caſtitas*

A' Kriſtus puſztája a' pœnitentia tartáſt jedzi.

in deli-

in delitiis: humilitas in divitiis: pietas in negotio: Veritas in multiloquio: charitas in hoc nequam seculo. az az: *Fussatok-ki Babylonnak közepéből. Fussatok-ki és tartsátok-meg a' lelkeiteket. Mert veszedelemben vagyon a' szűzeség a' gyönörűségek közöt: az alázatoság a' gazdagságok közöt: az Isteni szólgálat a' dolog közöt: az igaság a' sok beszéd közöt: a' szeretet e' gonosz világban*, S. Bernh. Epist. 10.

Az egyedűl valóságot el-kel távoztatni.

4. *Az egyedűl valóságnak futásáról, el-távoztatásáról.* A' mint a' gonoszoknak társaságokat el-kell hagynúnk: Ugy a' jókhoz kell magúnkat adnúnk. Mert *nem jó az embernek egyedűl lenni*, Gen. 2. v. 18. Mikor Kristus Idvözítönk a' pusztában vólna, akkor járula hozzá a' kisértö: Igy a' kik az egyedűl-valoságban forgódnak, a' kisértettől üresek nem lehetnek. *Jay az egyedűl-valónak: mert ha el-esik, nincs fel-emelője*, Eccl. 4. v. 10. Mikor Eva egyedűl vólna, a' Sátántól meg-csalaték, Gen. 3. v. 1. Lóth egyedűl lévén könnyen meg-részegedék, Gen. 19. v. 32. Dávid mikor egyedűl sétálna, éktelen szeretettel fel-gerjede, 2. Sam. 11. v. 2. Annak-okáért ha a' kisérteteket el-akarjuk kerűlni, a' szentek társaságát el-ne mulassuk, kerűllyük, sőt inkáb az egyedűl-valóságot, és abból származott Melánkoliát, Eszelösséget fussuk. Mert igazán mondatot a' régiektől: *Caput Melancholicum est Diaboli balneum.* az az: *Az eszelyös, komor-kedvő fő, fördője az ördögnek.*

4. Az ellenség.

IV. Az ellenség *ördögnek*, vagy patvarkodónak-is, v. 1. *kisértönek is* neveztetik, v. 3. Mind a' két nevezet-által elméje és igyekezeti jegyeztetik-meg a' pokólbéli ellenségnek. *Patvarkodó*, mert az Istent és az embereket hazugságokkal és patvarkodásokkal, rágalmazásokkal terheli, honnan hazugság attyának-is neveztetik, Johan. 8. v. 44. *Kisértő*, mert az embereket meg-csalni és a' bűnre fel-indítani igyekezik. Mert azt keresi egyedűl, hogy bennünket az Istentől el-csallyon, és az örökké való ve-

Az ördög ereje és méltósége.

szede-

ſzedelembe nyakra-főre veſſen. Eő meg-kerüli és el-járja a' főldet, Job. 1. v. 7. mint a' vadáſz, Pſal. 91. v. 3. Kereſvén kit el-nyellyen, 1. Pet. 5. v. 8. mert kevés ideje vagyon, Apoc. 12. v. 12. *Ez* ama' réghi hadakozó, ravaſsággal és meréſs éggel hatalmas. *Ez* a' ki régenten mennyekben támadáſt indítot, és az Angyaloknak nagyob réſzét magával vonta. *E'* vőtte-megh a' Paradicsomban az első világnak lakoit. *Ez* ama' kegyetlen hohér, vagy győtrő, a' ki olly kegyetlen vólt a' ſzent Jóbhoz, cap. 2. v. 4. *Ez* ama' lator, a' ki a' Sodoma-bélieket teſti bátorságra, Egyiptuſt vakmerőségre, a' Sidókat bálvány-imádáſra nyakra-főre haytotta. *Ez* ama' lelkek gyilkoſa, a' ki Kaint az őcsének meg-ölésére fel-ingerlette, Gen. 4. v. 8. a' ki Sárának az ifiú Tóbiás feleségének első hét férjeit meg-ölte, Tob. 6. v. 14. a' ki annyi ártatlan gyermekeket a' Herodes dühőskedéſe által meg-ölt, Matth. 2. v. 16. a' ki őt ezer eſztendőnél tőb ideig uraldodot az egéſz világő: kinél maga erejébe bizakodób, méréſzb, vakmerőb nincs ſenki, kihez ha a' Poeták Herculesét haſonlítándgyuk, Therſiteſnek fogláttatni; ha az Oriáſt, Indiának Darvakkal harczoló apro népének, pvmæuſnak: ha a' hajó kőtelt, mazzagocskának. Almélkodáſra méltó dolog, hogy ez ellenség olly ſzemtelenné lőtt, hogy a' Jeſus Kriſtuſſal, a' Világ Meſſiásával őnnőn magával az Iſtennek Fiával is mert harczolni! Kicsoda a' ki el-nem rémülne, meg-nem rettenne, midőn ma láttya, hogy a' Sátán az Iſten-ellen fegyvert fog. Ha annyit mer az Iſten-ellen, ah! mit nem meréſzel mi ellenünk nyavalyás teremtett-állatok ellen? *Imé!* ez ellenségh a' teremtő ellen, és mennyekben az Angyalok ellen, a' Paradicsomban az emberek ellen, az Orſzágban Dávid ellen, az Apaſtalságban Judás ellen, sőt a' puſztában a' Jeſus Kriſtus ellen támad. Ha a' zőldellő fán ezeket miveli, a' ſzárazon mi léſzen? Luc. 23. v. 31. Azért vi-

gyázzunk, hogy e' kisértő bennünket vagy hívolkodásban, vagy bűnökben való foglalatosságban ne találljon. Mert úgy a' győzedelmet könnyen el-veheti, és az esztelenéket a' gehennára nyakra-főre vetheti.

5. A' hartznak módgya.

V. A harcznak, viadalnak módgya, ez igében magyaráztatik-meg, *hogy meg-kisértetnék*. Azért testi harcz, viadal volt, nem lelki: nem a' földi, hanem a' mennyei Országról. Mert a' kisértet nem a' testen, hanem a' lelken vág sebet. Mert semmi nem egyéb, hanem meg-csalás és a' bűn-tételre való erős, kemény izgatás. A' holott mind-az által eszünkben kell vennünk, hogy két-féle a' kisértet. Eggyik *Istени*, melly jóra vagyon, Jac. 1. v. 13. Másik, *Ördögi*, melly gonoszra vagyon. *Amaz meg-probálásban* áll, szerencsétlenség-által: *ez meg-csalásban*, bűn-tételre. *Ama*-ról másut, *erről* it kell szóllanunk. A' holot eszünkben kell vennünk, hogy kettő az *ördögnek kisérteti*. *Némelly* titkon való, melly belől vagyon, az embernek elméjébe, szívébe való ötlődés vagy sugallás-által: *némelly* nyilván való, melly kivől szokott lenni, látható ábrázatban, a' mint meg-csalá Evát, Gen. 3. v. 1. Mind a' két-képpen meg-kisérteték Krisztus Idvözítőnk a' Sátántól. Mert Szent Lukáts nyilván adgya értenünk, hogy a' kisértet ottan kezdeték, mihelt Krisztus a' pusztába jöve. Azért kétség-nélkül éles nyilaival lövöldözte őtet, *rész-szerént* el-szakadásra szorgalmaztatván, úntatván Szent Felségét, *rész szerént* külömb-külömbféle el-remétő dólgokat állatván a' pusztában eleibe. Mivel hogy pedig e' módnak nem volt semmi elő-menetele, a' negyven napok el-múlván más módon nyúl a' dologhoz, azért látható ábrázatban járúl-elő és kezd szóllani a' kisértő. Mert az Evangélisták igéi eléggé nyilván meg-mutattyák, hogy e' kisértet látható és külső-képpen volt, és nem csak láthatatlan és belső-képpen. It pedig

A' kisértet két-féle.

Kettő az ördögnek kisérteti.

hasznos

hasznos az okokat meg-gondolnúnk, miért engedte-meg Isten, a' Sátánnak, hogy az ő Fiát illy rettenetesen meg-késértené? Az mi érettünk lőtt: a' mind mi hasznúnkra szólgál.

Okai miért kisértetet-megh a' Kristus.

[1.] Mindenestül meg-kisértetett, hogy tudnánk, hogy olly Papi-fejedelmünk vagyon, a' ki tud szánakodni a' mi erőtlenséginkken, Hebr.4.v.15. [2.] Hogy meg mutatná, hogy a' kigyó fejének meg-rontására, és az őrdögh cselekedetinek el-rontására jött. Annak-okáért e' kisértet a' kín-szenvedésnek meg-jelenése volt. [3.] Hogy a' maga példájával tanitaná, minémő fegyverrel állyon-ellene a' hit az őrdögnek kisértetinek. [4.] Hogy az ő szólgáit meg-tanitaná, hogy szólgálattyoknak főbb része, az őrdöggel és az ő tagaival viaskodni. [5.] Hogy a' mi kisértetinkben a' Jesus Kristusban való győzedelmünkről reménségünk lenne, a' ki nékünk Vezérünk és Meg-győzőnk lőtt amaz erős fegyveres-ellen. Mert, *Victoria Domini, est Triumphus servi*, *Az Urnak győzedelme, a' szólga diadalma*, azt mondgya Szent Ambrus. [6.] Hogy magát igaz embernek bizonyitaná lenni. [7.] Hogy minket hozzá készétene a' kisértetekhez. Mert, a' mi a' Kristus főn meg-történt, ugyan azon szokot meg-esni a' tagokon-is. Gyakorta kell a' keresztyének-felől mondani: *Ducti sunt à Spiritu, ut tentarentur. Vitettek a' Lélektől, hogy meg-késértetnének.* Annak-okáért, *édes fiam*, az Isten szólgálattyára járulván, készíts-el lelkedet a' kisértetre, Syr. 2.v.1. Nem volt, nincs, s-nem-is lészen külömben: el-jő a' késértő és meg-probálly a erődet. De erősödgyél-meg, légy bátor szívvel. Nem árthat. Nagy haszna vagyon a' kisértetnek. Azért azt békeséges türessel szenvedgyed, és jób kezedet ne add a' kisértőnek.

Három rendbéli fegyvert mutat. 1. A' Mértékleteséget. 2. Az Imádságot. 3. A' Sz. Irást.

Mert a' kisértet [1.] *Mentem informat. Az elmét tanittya.* Mert, *A' ki meg-nem kisértetett, miket tud?* Syr.34.v.

A' kisértet haszmai.

11. Egyedül a' háboruságád értelmet, Esa. 28. v. 19. Nemzetségeket hagyott az Ur a' Kanaán földében, hogy oktatná a' Sidókat és tanulnának hadakozni az ellenségekkel, Jud. 3. v. 1. Igazán mondatot a' régiektől: *A' háboruságok, tanitások.* A' holott sok a' kereszt, ott sok a' világosság-is. [2.] *Cor humiliat. Meg-alázza a' szívet.* Mert midőn a' mi erőnknek erőtlenségét érezzük, az Istennek hatalmas keze-alat magunkat könnyen meg-alázzuk, 1. Pet. 5. v. 6. Igazán mondgya Szent Gergely: *Dum vitia nos tentant, proficientes in nobis virtutes humiliant. Midőn minket a' vétkek, a' bűnök kisértnek, a' bennünk növekedő jóságos cselekedeteket meg-alázzák.* A' kik az ellenségtől nyomorgattatnak, minden kevélységről el feletkeznek. *Hogy a' jelenéseknek nagy-volta fel ne fuvalkodtasson engem, adatot nékem az én testem ősztöne, a' Sátán Angyala,* azt mondgya az Apastal, 2. Cor. 12. v. 7. [3.] *Animam conservat. A' lelket meg-tartya.* A' nyers tégla ha a' vízbe vettetik, mindgyárt el-romol, nem, ha meg-égettetik: Így könnyen el-nem szakadnak, hátra nem ugranak, a' kik a' kisértet tüzével meg-égettettek. Az ezüst edény a' sok-féle veréskkel meg-nem emésztetik, hanem el-végeztetik: Így a' kereszty-éni jóságos-cselekedet-is a' kisértetek-által viretik véghez. [4.] *A voluptatibus avocat. A' gyönyörüségektől el-hív.* Mert lehetetlen hogy gyönyörködhessék az, a' kit a' kisértet háborgat. Azért meg-tisztétatik a' lélek a' gyönyörüségektől, úgy hogy igazán mondotta Sz. Agoston: *Quod lima ferro, quod flagellum grano, hoc facit tribulatio viro justo. A' mit cselekeszik a' reszelő a' vassal, a' csép a' maggal, azt cselekeszi a' háboruság az igaz férfiuval.* Végezetre [5.] *Coronat. Meg-koronáz.* Mert boldog ember a' ki a' kisértetet el-szenvedi: mert mikor meg-próbáltatik, el-veszi az életnek koronáját, Jacob. 1. v. 12. Annak-okáért bátran harczollyunk, és a' Sátán ütésit fel-vegyük békeséges tü-

réſſel; úgy győzzűk-meg végezetre a' Kriſtuſſal hatalmaſon, és el-veſzſzűk mennyekben minden bóldogokkal az igaſságnak koronáját, a' holott nem léſzen ſemmi puſzta, ſemmi kisértő hozzánk nem járúl, ſemmi harcz nem támad, hanem ſzűntelen-való csendeſség léſzen, és csendes bóldogság, és bóldog őrőkké-valóság: *melly bóldogságot adgyon mindnyájúnknak a' mindenekben meg-kisértetet JESUS Kriſtus, kinek adaſsék tiſzteſségh és győzedelem mind őrőkké;*

AMEN.

Evangéliom REMINISCERE VASARNAPRA, Sz. Matt. 15. az 21. v. fog. az 29. v. Sz. Mar. 7. v. 24.

A' KANANÆAI ASZSZONYROL.

21. ES ki-menvén onnét Jeſus, tére Tyrus és Sidon réſzeire.

22. Es imé egy Kananæai aſzſzonj azokból à határokból kijővén kiálta, mondván néki: Kőnyőrűlly raytam Uram Dávidnak fia: az én leányom gonoſzúl győtrőtte-

tik az ördögtől.

23. Ki egy igét sem felele néki. És el-jövén à tanítványi, kérik vala őtet, mondván: Bocsásd-el őtet; mert utánnunk kiált.

24. Ő pedig felelvén, monda: Nem küldettem, hanẽ csak az Israel házának elveszet juhaihoz.

25. Amaz pedig eljöve és imádá őtet, mondván: Uram, segélly engem.

26. Ki felelvén mõda: Nem jó el-venni à fiak kenyerét, és az ebeknek vetni.

27. Amà pedig mõda: Ugy Uram, mert à kölykök-is eszsnek à morsalékokból, mellyek le-hullanak az ő Urok asztaláról.

28. Akkor felelvén Jesus, monda néki: Oh asszony, nagy à te hited: légyen néked à mint akarod. És meg-gyogyúla à leánya az orától fogva.

PRÆDIKATZIO.

A Keresztyéneknek három örökké-való, vagy szünetlen és mindenkor öszve-foglaltatott cselekedetek vagy indúlattyok (tulaydonságok) vagyon: *1. A' háboruság. 2. Az imádság. 3. A' hálá-adás.* Mert a' kit az Isten szeret, meg-sanyargattya: meg-ostoroz pedig minden fiat, a' kit hozzája fogad, Hebr. 11. v. 6. A' sanyargatás pedig imádságot szül, Esa. 26. v. 16: mellyet mikor az Isten meg-halgat, követni kell azt a' hálá-adásnak. E' hármak öszve-kötve emlétetnek az 50. Sóltár. v. 15:

A' keresztyéneknek három tulaydonsági.

Hij segitségûl engem a' háboruságnak napján: meg-mentlek téged, és tiſztelſz enge n. Elől jár az Iſtentől bocsáttatot háboruság, réſzünkről követ a' ſegitségûl való hívás. Ez által-járja a' felyhöket és meg-halgattatik; melly jó-téteményért hálá-adók legyünk, és az Iſtent tiſztellyük. Igy azért a' kereſztyen embernek hivatallya ez egy aphoriſmusba *(rövid ſommába)* rekeſztethetik-be: *Sit in cruce patiens, in precando ardens, in celebrando diligens. A' kereſztben légyen türő, a' könyörgésben buzgo, a' tiſzteletben ſzorgalmatos,* mellyet e' Németek igy mondnak: *A' kereſztyén embernek békeséges türéſſel kell ſzenvedni, áitatoſſan imádkozni, ſzorgalmatoſſan hálákat adni.*

E' reguláról és kereſztyéni *cselekedetről* példát ád a mái ſzent Evangéliom. Aſzſzony állattatik abban ſzemeink eleibe, és eredeti-ſzerént ugyan Pogány, nemzetségére nézve Kánanæai, nemére Syrophœnicziai, Marc. 7. v. 26. Ez, 1. házánál nyomorgattatik, látván meg-ſzállot leányának ſzomorú játékát, melly-áltat a' Kriſtushoz kéſzeritetik menni. 2. Könyörög, és helyt nem ád, *(nem nyugſzik)* mind addig, míg nem meg-győzi a' Kriſtuſt és meg nem ſegíttetik. Mellyet meg-nyervén, *(kérvén)*, kétségnélkül áitatoſſan adot hálákat, és annak-utánna hív ſzível ragaſzkodot a' Kriſtushoz.

Az Evangeliomnak ſommája.

Tekéntetes, *(nevezetes)* példa ez, mellyet nem csak meg-kell nézegetnünk, hanem követnünk-is kell. A mint Eva az első aſzſzony nékünk bűnnek vólt példája: Ugy e' Kánanæai aſzſzony légyen orvoſságnak példája. Ez egéséget ſzerzet a' leányának: úgy mi-is idvöſséget ſzerezzünk a' lelkünknek. Annak-okáért hogy ez aſzſzony-állatot jobban meg-ſzemlélgetheſsük, és attól a' kereſztyéni praxiſt, cselekedetet, meg-tanulhaſſuk, fő-képpen mez három dologról ſzólyunk:

1. *A' nyo-*

Propoſitio.

I. *A' nyomoruság haſznos-vóltáról*, melly a' Kánanæi aſzſzont tartományából ki-űzte.

II. *A' könyörgés módgyáról*, melly-által a' Kánanæai győzödelmes lőn.

III. *A' dicséret áldozattyáról*, mellyet a' Kánanæai áldoza.

A' Jeſus Kriſtus ſegéllyen-meg minket, és irgalmaſsága morſalékival legelteſſen kegyelmeſen., AMEN.

I.

A nyomoruságok haſznos-vóltáról, vagy haſznáról.

Három aſzſzonyok emlekezteteſek az Uj Teſtamentomban.

A Szent Evangéliomi hiſtória három jeles aſzſzonyokat hoz-elő az Anya-ſzent-egy-ház ſzíne elejbe. [1.] *Hæmorrhoúſa*, Matth.9.v.20. [2.] *A' mi Kánanæaiánk*, Matth. 15.v.21. [3.] *Magdolna*, Luc.7.v.37. E' három aſzſzonyok három Iſtenes tudományi jóságos cſelekedeteknek ábrázati. Az Hæmorrhoúſa *a' hitnek:* A' Kánanæai *a' reménségnek:* Magdolna *a' ſzeretetnek. Amaz* hitte hogy meg gyogy úl, ha csak prémét illetné-is a' Kriſtuſnak: *Emez* bízot *(reménlet)* noha egy-nehány ſzor el-űzettetet. *Ez* igen ſzeretet, mert ſok bűnei bocsáttattak-meg. Es noha pedig a' mi Kánanæánkban leg-előſzőr-is nagy remenség fényeskedet, mind-az-által az egyéb jóságos cſelekedetek hijával ſem vólt: sőt minden jóságos-cſelekedeteknek példája és ábrázoláſa lőn. Mert nyomoruságában bátorságos *reménségét* mutatta, ki-mozdíthatatlan *hitit* könyörgésében, kép-mutatás-nélkűl való *ſzeretetit* hálá-adásában. Mindenikről még-is hozzánk némelyeket-elő.

A' Kánanæainak nyomoruſága, nyavályája két-féle.

Nyomoruságát a' Kánanæai aſzſzonynak, mi illeti, két-féle vólt. 1. *Belső és lelki*, mert *Gőrög* vagy *pogány aſzſzony* vala, Marc.7.v.26. Mert minden pogány ok Gőrögöknek

gőknek hívattattak; honnan gyakor Szent Pálnál a' Gőrőgőknek és a' Sidóknak kőzbe-vetése, úgy-mint Rom. 1. v. 16. cap. 2. v. 9. 10. cap. 3. v. 9. cap. 10. v. 12. 1. Cor. 1. v. 24. Gal. 3. v. 28.

Kezdetet pedigh e' meg-válaſztás a' Gőrőg Birodalom idejében, mellyben a' Sidók minden népeket, nemzetségeket Gőrőgőknek neveztek. Sz. Mathe *Kánanæanak* nevezi, v. 22. Jelentvén, hogy a' pogány Kánanæuſok átkozot maradéki kőzzűl való vólt, kit az Iſten nem akart el-tőrleni, hogy ellenségek lenne az Izraelítáknak, a' kikáltal gyakorlattatnának, Jud. 2. v. 3. Sz. Márk ennek-felette *Syrophœniczíainak* nevezi, azért nem nemzetsége ſzerént, hanem valláſa-ſzerént vólt Gőrőg. Mert Syrophœniczíának tulaydon-képen Phœniczíának az a' réſze mondatik, melly Tyruſſal és Sidonnal határos lévén Syriának nagyob réſzével őſzve-kőttetik. Honnan azok határinak lakoſi őſzve-kőttetőtt igével Syrophœniczíaiaknak mődattak. Ezekből ki-tettzik, hogy ez aſzſzony-állat nem az Abrahám magvából való vólt, hanem az átkozot Kám tőrsőkéből ſzármazot vólt, azért-is idegen vólt az Izrael nyájaskodásától és élt az Iſten és a' Kriſtus-nélkűl, a' mint az Apaſtal a' pogányok-felől írja, Eph. 2. v. 12. Nagy nyomoruság vólt ez, melly a' lelket meg-ſzállotta és az Iſten fiainak ſzámából ki-rekeſztette vala.

2. *Kűlső és teſti*, mellyet ugyan nem ő ſzenvedet, hanem a' leányában látott. Mert a' felől azt mondgya Szent Márk, hogy *tiſztátalan lélek* vólt benne, cap. 7. v. 25. Az anya őnnőn maga nyomoruságát így fejezi-ki: *Az én leányom gonoſzúl győtrettetik*, vagy mindeneſtől meg-ſzállatot, *az őrdőgtől*, Matth. 15. v. 22. Nagy nyomoruság ez, a' gyenge leányzót az tiſztátalan lélektől meg-ſzállattatnak és minden tagjaival ruſnyáúl (*gonoſzúl*) élni, látni. Kétségh nélkűl azt csuda és nyomorúlt módő győtrőtte, moſt ſzo-

katlan kiáltásokat tött, most nyelvét szájából messze kivetette, most nyakát ki-tekerte, most szemeit ki-tólta, most az egész testét össze-tekerte és mint a' laptát körös-környül csavargatta. *Oh melly* nyomorult játék nézés, csudálás volt ez! Menyiszer alittyátok hogy kévánta a' szegény anya, hogy soha nékie ne született vólna az az ő leánya, vagy hogy régen meg-hólt vólna? Kicsoda a' ki itt nem csudálkoznék az ördögnek dicsőségén és az Istennek meg-engedésén? Az Isten képére teremtetett embert, a' gyenge leánykát, még netalám ártatlan az annyának szeme láttára úgy gyötreni, háborgatni, nyomorgatni! Avagy ez-é az embert szeretni? Avagy ez-é a' gyönyörűség, mellyet a' bölcseség-ről mond néki lenni az emberek fiaiban? Prov. 8. v. 31. Allyatok-meg egy kevessé, *Halgatoim*. Nem haragos hanem jó-akaró Istennek jelensége ez. Kemény eszközökkel él, ha a' lágyabbak-által az emberek nem akarnak útokra térni. Nagy gonosz, meg-vallom, a' mellyet a' Kánanæai aszszony szenvedet: de nagyob a' haszon a' melly abból következet. Ez ideigh ő bátorságban él vala, és semmi gondgya nem vala néki a' Krisztusról vagy lelkének idvősségéről. *Imé pedig!* Most ki üzettetik, és a' kereszt-által, vagy akarja vagy nem, a' Krisztushoz készeritetik futni. Ez ama' *compelle intrare, kénszeréts be-jöni*, mellyről Szent Lukáts szól cap. 14. v. 23. Ez a' háboruságoknak amaz idvősséges haszna, mellyet nem gyülöségből, hanem jó végből bocsát az emberekre az Ur Isten. Mert, a' miképpen hogy a' nyári zápor nehézségére vagyó az úton-járónak, mind-az-által a' földet meg-elégéti, vidámittya: a' miképpen a' veszsző a' meg-veretendő tanitványnak nem tettzik, noha meg-jobbittya azt: Azonképpen minékünk-is a' kereszt ugyan kedvetlen, de magán idvősséges, vagy hasznos. Nem számlálgattyuk-elő a' keresztyéni keresztnek minden hasznait, hanem csak

azokat

azokat, a' mellyeket a' Kánanæai aſzſzony, maga példájával, ád elõnkben.

A' keresztnek haſznai.

Elsõ, *A világ el-hagyáſa.* Mert ímé! a' Kánanæai aſzſzony azokból a' határokból, tudni illik Tyruſnak és Sidonnak határiból jõve-ki. E' ki-jövetel nem csak teſtí volt, hanem titok-ſzerént való-is. Mert eggyût ki-jõt a' gonoſz emberek társaſságából: ki-jõt e' világ gyõnyörûſégibõl, és nem csak azokból, hanem mégh *a' határokból is*, az az, a' gonoſságoknak alkolmatoſságiból és okaiból. Jeles haſzna ez a' nyomoruságoknak hogy azok-által a' gyõnyörûségek orſzágából és annak minden õ határiból ki-mégyünk. Mert ſemmi-képpen nem lehet, hogy gyõnyörködhеſsék az, a' kit az Urnak keze ſanyargat. A' ki házánál láttya, hogy leányát az õrdõg meg-ſzállotta, nem ûzi az a' gyõnyörûséget. Az Iſtennek nyilai igen éleſsék, mikor belénk akadnak, meg-sértnek, és a' világi kévánságokat meg-rontyák. Igy Dávid Király, a' fiacskája betegségeért, ki-jõtt a' Bethſabeával való gyõnyörûségibõl, 2. Sam. 12. v. 16. A' gyermekek az annyok tejétõl, valami keſerûséggel válaſztatnak-el. Ugy a' hívek-is a' kereſzt ûrõme-által hívattatnak-el az ideig-való gyõnyörûségekrõl. Az Iſten nékünk nehéz útat ſzerez, hogy ne-talám midõn az útban gyõnyörködünk, azokról a' mík hazánkban vañak el-feletkezzünk. A' mint a' meſter ẽber (az õtvõs) az értzet a' tûz-által meg-tiſzríttya a' ſalaktól: Ugy az Iſten a' lelket, a' kereſzt-által, a' gyõnyörûségektõl, õnnõn maga így ſzól az Eſaiás Proféta-által: *Ki-fõzlek téged mint az ezûſtöt, és ki-válaſztlak téged a' nyomoruságoknak kemenczéjében*, Eſa. 48. v. 10.

1. A' világ el-hagyása.

Második, *A' Kriſtushoz való vitel.* A' mi Kánanæánk mihelt a' Kriſtus felõl hallot, mindgyáráſt hozzája ſietet, Marc. 7. v. 25. Ez ideig õtet nem kereſte, hanem már az õ házi nyavalyája kereſteti õtet és ſiettet véle õ hozzája.

2. A' Kriſtushoz való vitel.

A' nyomoruság tanitó meſter a' Kriſtushoz.

Annak-okáért a' kereſzt mint egy tanitó Meſter a' Kriſtuſhoz. Innét mayd mindnyájan, valakik ötet meg-kereſték, a' nyomoruságoktól készeritettek arra, mint ki-tettzik a' poklosnak, Matth. 8. v. 2. az ina-szakadozotnak, Matt. 9. v. 2. a' havi-korságosnak attyának, Matt. 17. v. 14. a' Jairusnak, Mar, 5. v. 22. a' siket némának, Matth. 7. v. 32. Bartimæusnak, Marc. 10. v. 46. a' tékozló fiúnak, Luc. 15. v. 17. a' Király udvarából való-nak, Joh. 4. v. 46. példájából. Honét Sz. *Chryſoſtom* azt mondgya: *Deus tribulationes irruere permittit, ut ad ipſum frequentius confugiamus.* az az: *Az Iſten, a' nyomoruságok hogy reánk rohannyanak, meg-engedi, hogy gyakorták folyamjunk ő hozzája*, S. Chryſ. hom. 10. in Matt. Es Sz. Bernh. *Multi cum ſentiunt pœnam, corrigunt culpam.* az az: *Sokan midőn a' büntetést érzik, meg-jobbittyák a' vétket, a' bűnt*, S. Bernhard. Ser. 48. in Cant. Az özön-víznek vizei menyivel inkáb nevekedtenek, anyival magosbban emelték-fel a' bárkát: Igy a' nyomoruságoknak vizei odafel emelik az elmét és az Istenhez közelgettetik. Mert a' Jehovának keze ollyan mint a' Magnes, s. midőn kő az embereknek szívek, meg-üti azokat keményebben és magához vonsza a' kereſzt-által.

3. Az alázatoſságnak meg-mutatása.

Harmadik, *Az alázatoſságnak meg-mutatása.* Mihelt a' Kananæai-aszszony a' Kriſtushoz jöve, azonnal a' lábaihoz borúla, Mar. 7. v. 25. Soha úgy magát meg-nē alázta vólna, hogy ha a' tisztátalā lélek a' leányát nē háborgatta vólna.

A' kevélység-ellen nincs semmi orvoſság hathatób a' kereſztnél. A' meg-keményedet Faraó, a' csapás tartván, úgy meg-lágyúl vala, hogy ugyan igéretet tészen vala a' népnek el-bocsátása-felől. Antiókus-is, ki igen tisztelség kévánó ember vala, a' nagy betegség-által úgy meg alázá magát, hogy ugyan azt mondgya vala: *Méltó Iſten alá-vettetni, és a' halandó embernek magát az Iſtenhez nem hasonlítani*, 2. Mach. 9. v. 12. Meg-ismérē ezt Dávid Prófétais, azért

is, azért ád hálákat a' nyomoruságokért: *Jó nékem, Uram' hogy meg-aláztál engem, hogy meg-tanulnám igaſságidat*, Pſal. 119. verſ. 71.

Negyedik, *A' könyörgéſnek fel-inditáſa.* A' Kánanæai aſzſzony midőn a' Kriſtuſt látta vólna, *kiálta.* Ez ideigh csendes lévén, halgatot, már ſanyargattatván, meg-nyittya a' ſzáját és nagy fel-ſzóval kiált. Tudni-illik így indíttya-fel a' kereſzt a' némákat, hogy kiáltani kezdgyenek és az eget zörgeſsék, *Uram*, az ő inségében meg-kereſtek téged: ſzorgalmatoſſan könyörgöttek néked, mikor oſtoroznád őket, Eſa. 26. v. 16. Midőn veſzedelembē vólnának az Apoſtolok, mindgyárt kiáltottak: *Uram, ſzabadits-meg minket, el-veſzünk*, Matt. 8. v. 26. Innét mondották a' régiek: *Crux, optimus orandi Magiſter.* az az: *A' kereſzt, jó Tanitómeſtere a' könyörgéſnek.* Es iſmét: *Ubi non eſt crux & tentatio, ibi non eſt vera oratio.* az az: *A' holott nincs kereſzt és késértet, nincs ott igaz könyörgéſ-is.*

A' holott kereſzt és fáydalom nincs,
Ott ſzívből ſzármazott könyörgés ſincs.

4. A' könyörgéſnek fel-inditaſa.

Végezetre ötödik, *A' békeséges türéſnek meg-próbáláſa.* Hozzá ſzokot vólt a' Kánanæai aſzſzony a' nyomoruságokhoz: innét türéſſel ſzenvedi megh-vettetését. Nem eſik mindgyárt kétségben, hanem erőſſen álván, a' reménség ellen a' reménségben hitt. Ez a' mit az Apoſtol mond, hogy a' háboruság türéſt ſzerez, mellyet a' reménség követ, melly meg-nem ſzégyenít, Rom. 5. v. 3. Vaſtag, *erős* nem lehet a' fa, hanem csak a' mellyben gyakorta meg-ütköznek a' ſzelek: Igy kényeſek, *kedvére tartottak*, a' kik a' nyomoruságok-által meg-gyakorlattatnak. A' téglák a' tűz-által meg-keményednek, hogy az épületre alkolmatoſſak legyenek, és ſemmi víztől el-ne olvaſztaſſanak: Igy az Iſten-félők a' báboruságokból lelkekben olly nagy vaſtagságot fogadnak, hogy ſemmi nyomoru-

5. A' békeséges-türéſnek meg-próbaláſa.

ságok habjaitól el-nem buríttathatnak *nyelettethetnek*, sőt inkáb a' lelki épületre igen alkolmatosokká tétettetnek. Innét gyakorlotta az Ur Isten *Adám* atyánk békeséges-tűrését Kaín-által. *Noe Pátriárkáét* az ózon-víz-által. *Lóth Pátriárkáét* Sodomának meg-égetése-által. *Abrahám Pátriárkáét* Isaák fiának meg-áldozása-által. *Jobét* a' fekélyek-által. *Ezékiásét* a' betegség-által. *Keresztelő Jánosét* a' fogság-által. *Szent Istvánét* a' kövek-által. *Szent Péterét* a' kereszt-fa-által. *Szent Pálét* a' fegyver-által. Allyunk azokáért, és a' mit az Isten reánk bocsát türéssel szenvedgyük. Mert *kegyelemnek, nem haragnak jele.* Hasznunkra szolgál, mert az Istent-szeretőknek (a' jóknak) mindenek jóra szolgálnak, Rom. 8. v. 28. Honnét siratod, a' mit szenvedsz? *Medicina est, non pœna. Orvosság, nem büntetés*, azt mondgya eggyüt *Szent Agoston.* * Mi lehet jób, mint a' világból ki-menni, és magát a' Kristushoz adni? A' keresztnek hasznai ezek. Melly joságos cselekedet jobb, *jelesbb* az alázatotságnál? A' kereszt szüli azt. Micsoda hasznosb, mint állatosan imádkozni, könyörögni és erősséggel fel-öltözni? A' keresztnek gyümölcsi ezek. Azért vedd-fel a' keresztet, hogy meg-nyerhessed ezeket.

S. Idiota Contemplat. 23: Magnum signum amoris tui est, Domine correptio & immissio flagelli. Uram a' tt szeretetednek nagy jele a' megdorgálás és a' megostorozas.

* To. 8. in Psal. 21: Intelligat homo Medicum esse Deum & tribulationem Medicamentum esse ad salutem, non pœnam ad damnationem. Ert-

II.

A Könyörgés modgyáról.

MEg-láttuk az igaz keresztyén embernek első *cselekedetét*, melly a' keresztnek türéssel való viselésében áll. Következik a' második, melly orvosságát, eszközét mutattya, melly-által a' nyomoruságokból való meg-szabadulást, vagy bizonyára a' keresztnek meg-tágitását megkérdetni. A' pedig semmi nem egyéb, hanem *az Istenhez való kiáltás és könyörgés.* Tekéntsétek-meg a' mi Kánaneánkat. A' leánya gonoszúl gyötrettetött, és ő a' miatt kesergött. Micsoda tanácsot tartott e' nagy nyomoruságá-

ban?

ban? † *A' Kriſtushoz folyamodott és kiáltott.* Ez minden meg-nyomorítattaknak orvoſságok, ez amaz idvöſséges ſegedelem. Igen erős torony, az Urnak neve: Ahoz fuſſatok, és fel-magaſztaltattok, Prov. 18. v. 10. Az Iſten a' mi gyógyítónk, Exod. 15. v. 26. Eő a' báſtya (erőſség) a' háborúſságnak napján, Nahum. 1. v. 7. Azért őtet híjátok ſegitségül, és meg-ment titeket, Pſal. 50. v. 15. Móyſeſſel emellyétek-fel a' kezeiteket, és meg-győzitek, Exod. 17. v. 11. Maga példájával előttünk jár Abrahám, Geneſ. 17. v. 18. Lóth, Gen. 19. v. 18. Rákel, cap. 30. v. 22. Az Iſraeliták, Exod. 2. & 3. Móyſes, Exod. 33. Samſon, Jud. 15. v. 18. Anna, 1. Sam. 1. v. 26. Samuel, 1. Sam. 12. v. 18. Dávid, 2. Sam. 15. v. 30. Illyés, 1. Reg. 18. Elíſæus, 2. Reg. 4. v. 32. Ezekiás, Eſa. 38. v. 21. Manaſſes, 2. Par. 33. v. 12. és egyebek ſokan, kik nyomoruságok orvoſságát könyörgéſben keresték. Nem minden kedves pedig Iſtennél, azért-is nem minden könyörgés halgattatik-meg Iſtenről. *Oratio ſine devotione, coram Deo, eſt mugitus boum.* az az: *Az áhitatoſság-nelkül való imádság Iſtennek előtte ökör bőgés*, azt mondgya Szent Iſidorus. Minek-okáért a' könyörgéſnek meſterségét és igaz módgyát ſzükség mindeneknek-előtte tudnúnk. Nem-is kell meſzſze mennünk: Tanitó-meſterünk a' Kánanæai aſzſzony, a' ki könyörgéſével meg-győzte a' győzhetetlent, meg-ſem ſzünt mind addig, míg nem kedves válaſzt hallana: *Légyen néked, a' mint akarod.* Azért, hogy minékünk-is úgy légyen, a' mint akarjuk, e' tanitó-meſter aſzſzont követsük, kinek példája az igazán való könyörgéſnek őt kivált-képpen való tulajdonságit adgya elénkben, mellyeket rend-ſzerént elő-ſzámlálgatúnk.

I. Eſzeſſen kell könyörögnünk. Könyörülly raytam Uram, Dávidnak fia, *kiált a' Kánanæai aſzſzony*, az én leányom gonoſzúl gyötrettetik az ördögtől. *Breve verbum, ſed magnum pelagus confeſſionis.* Rövid ige, de a' vallás-tételnek

† A' könyörgés igen jó orvoſság a' nyomoruságokban.

Eő tulajdonsági az igazán való könyörgésnek. Mert könyörögni kell.

1. Elzeſſen.

ſe, tudgya az ember hogy Orvos az Iſten, és a' nyomoruság Orvoſság az Idvöſségre, nem büntetés a' karhozatra.

nagy tengere, azt mondgya Szent Bálás. Bizonyára eſzes, bőlcs vólt e' könyörgés, ugy-mint melly az ő valóságos objectomára igazítatot. Mert nem a' Mágusoknál (a' bűbájolóknál) keres magának ſegitséget, ſe a' meg-hólt Szenteket nem hija ſegitségűl, hanem a' Kriſtuſt egyedűl, és egéſzlen pedig. Urát, Iſtenségére tekíntve, Dávidnak fiát, emberségére nézve. Pirúllyanak-meg itt, mind a' Pápiſták ſ-mind a' Kálviniſták.

A' Pápiſták meghamiſitatnak a' ſzentek ſegitségűl való hívasában.

1. A' Pápiſák, a' Szentekhez járulnak, de a' mi Kánanæánk egyeneſſen a' Kriſtushoz mégyen. Mert meghvagyon írva: *A' te Uradat Iſtenedet imádgyad, és egyedűl néki ſzolgálly*, Deut.6.v.13. cap.10.v.10 Nem ſzűkséges ſemmi kerengő, vagy tekergő út. Igen ſzelíd Urúnk vagyon és könyű a' meg-halgatáſra. Nem ſzűkölködik ſemmi könyörgés be-vívők-nélkűl. Eő maga kéván tőlünk ſegitségűl hívattatni, és meg-halgat. Nem-is ſegíti a' Pápiſtákat a' tanitvanyok példája, a' kik eſedeztenek a' Kánanæáért. Mert nagy kűlömség vagyon ebben. Az élők az élőkért eſedezhetnek, és tartoznak-is. Mert, a' mint Arany-ſzájú ſzent János mondgya, *Pro ſe orare neceſſitas; pro aliis orare charitas eſt. Magáért az embernek imádkozni ſzűkség; egyebekért pedig ſzeretet.* De a' Pápiſták a' hóltakhoz folyamodnak, a' kik minket nem tudnak, Eſa.63.v.16. Es azoktól nem csak eſedezéſt, hanem inkáb ſegítséget kérnek, és könyörgéſeket azok érdemében nyúytyák az Iſtenhőz, mellyekről nagy halgatás vagyon az Apoſtolok eſedezésében.

A' Kálviniſták meghamiſitatnak a' Kriſtuſnak emberségeſzerént való nem imádásában.

2. A' Kálviniſták a' könyörgés tiſzteletiben a' Természeteket egy-máſtól el-válaſztyák, és a' Kriſtuſt, emberségе-ſzerént, ſegitségűl-hini nem akarják. Meg-feddi őket a' Kánanæai aſzſzőy, a' ki a' Kriſtuſt mint Urát és Dávidnak fiát, azért-is mint Iſtent és embert, mint a' két természetben imádgya. Ha e' lőtt a' ki-üreſités állapattyá-

ban: me-

ban: menyivel inkáb meg-kell annak lenni a' Fel-magaſztalás állapattyában? Mert moſt adatot néki név, melly minden név fölött vagyon, Phil. 2. v. 9. ſeqq. innét minden teremtet állatok imádgyák a' Báránt, Apoc. 5. v. 13. melly meg-jövendöltetett vala, Pſ. 72. v. 9. és Dan. 7. v. 14.

II. Alázatoſon kell könyörögni. A' Kriſtuſnak lábaihoz burúlt a' Kánanæai aſzſzony, ſ-nem-is dicsekedett a' maga ſzentségével, hanem meg-iſmérte az ö erötlenségét, azokáért-is a' Kriſtus irgalmaſságára appellát, vagy hallaſztot. Könyeſsük ötet, *ſzerelmeſim,* mert az Iſten az alázatoſoknak imádságára néz, Pſal. 102. v. 18. Az ſzelídek és az alázatoſok könyörgéſe tettzet néked mindenkor, Judit. 9. v. 16. Mikor imádkozúnk, az Iſtent ſzóllittyuk-meg, ama' leg-nagyob és véghetetlen felséget. Annak-okáért kicsoda a' ki ez illyen nagy Ur-elött magát meg-nem alázná és Abrahámmal nem mondaná: *Meréſzlettem, Uram, ſzólni, holott por és hamu vagyok,* Gen. 18. v. 27. és 30. *Néked Uram, igaſság: nékünk pedig orczának piruláſa,* Dan. 9. v. 7. A' kevély Lucipert az Iſten mennyekből ki-üzte: ſ-a' kevélynek könyörgését mennyekbe be-fogadná-é? Kiált ö az Eſaiás Profétánál cap. 66. v. 2: *Kire tekintsek, hanem a' ſzegénykére és a' töredelmes ſzívüre, és az én beſzédemet rettegöre?* Alázzátok-meg azért magatokat az Iſtennek hatalmas keze-alatt, hogy fel-magaſztallyon titeket a' meglátogatáſnak idején, 1. Pet. 5. v. 6.

2. Alazatoſon.

A' Fariſeuſnak kevély imádſágát-is meg útalá az Ur, Luc. 18. v. 11. & 14.

III. Buzgoságoſon kell imádkozni. Aítatos vólt a' Kánanæai aſzſzony a' könyörgésben, meg-beſzéllette nyomoruságát, nyavalyáját, és tellyes ſzívből kiálta: *Az én leányom gonoſzul gyötrettetik.* Oh Jeſus Kriſtus, ha valaha láttál anyát ſzorongatásban, nyomoruságban lenni: Imé, az a' lábaidnál el-vetette magát! Vagyon egy leányom, kiben vetettem minden reménségemet, kit nyomorultúl gyötrenek az ördögök. Te parancsolhatſz az ördögök-

3. Buzgoságoſon.

nek: Azért parancsolly és könyörülly raytam. Nem vagyok méltó, meg-vallom, de emlekezzél-meg irgalmasságidról: Emlekezzél meg meg testesüléſedről. Avagy nem ezért jöttél-é, hogy el-rontanád az ördögnek országát? Ronts el azért és ſzabadíts-meg az én leányomat. Hallom, hogy meg-mondatott: *Híj ſegitségülengem a' háboruság napján, és meg-mentlek téged.* Imé Uram, már már a' háboruság napja vagyon: Halgas-meg és ments-megh. Az igéret körös-körül-hordoztatik: *Az aſzſzony-állat magva meg-rontya a' kigyónak fejét.* A' Uram, e' kigyó be-röpült az én leányomba. Te ellenséged, mikor minket megh-ſarkal, téged ſarkal-meg. Ronts-meg azért és üzd-ki. Ha te meg-nem cselekeſzed, meg-lött, *(oda vagyon)* el-veſzünk. *E' vala* a' Kánanæai aſzſzonynak buzgoságos könyörgéſe, melly áítatoſságra ád példát. Nem tettzik az imádság, a' melly indulat-nélkül vagyon. *Quid prodeſt ſtrepitus labiorum, ſi mutum eſt cor;* Mit haſznál az ajakaidnak zörgéſe, *ha a' ſzíved néma*, azt mondgya Szent Agoſton. Tenne magadat ne hallod, ſ-az Iſten téged meg-halgaſſon! A' ſok ſzólláſt kárhoztattya Idvözítönk, mert figyelmeteſség-nélkül vagyon, Matth. 6. v. 6. A' mint hogy az öt újainkat és kezeinket az imádkozás közben öſzvekócsollyuk: Ugy leg-elöſzör-is az öt érzékenséginket meg-zabolázzuk, hogy imit amot ne nyargallyanak. Meglehet az, hogy ha te nyomoruságodnak nagy vóltát meggondolod. Mindnyájunkat, nem csak a' Kánanæai aſzſzonynak leányát, nyomorúltúl gyötör az ördög. Gyötör, vagy háborgat az *Anya-ſzent-egy-házban*, az eretnekſégek-által: a' *Politiában* vagy a' *Polgári-rend-tartásban*, a' támadáſok, párt-ütéſek-által: A' *Ház-tartáſi-rendben*, kárvalláſok és ſzerencsétlenség-által. Gyötri Szent Pétert, hogy meg-tagadgya a' Kriſtuſt, Luc. 22. v. 31. Dávidot, hogy meg-ſzámlállya a' népet, 1. Par. 21. v. 1. a' Jákób fiait,

hogy

hogy Jósephet az attyok-fiát el-adgyák, Gen. 37.v. 27. Győtri az embereket a' hét czégéres vétkek-által, honnét hetet olvasúnk fő-képpen, a' kik áz ördögtől gonoszúl győtrettettek. Saúlt, az irigység lelke-által, 1.Sam.16. A' havi-kórt, a' kevélységh lelkének tayték turása-által, Matth.17. A' Gadarénust, kiben legio vala, a' haragnak lelke-által, Matth.8. A' meg-görbedet aszszonyt a' fösvénységnek lelke-által, Luc.13. A' néma-süketet és vakot, a' restségnek lelke-által, Luc.11. A' Synagogában való embert, a' torkosságnak lelke-által, Luc.5. A' Sárának férjeit, a' bujaságnak lelke-által, Tob.6. Annak-okáért mivel-hogy illy nagy a' Sátánnak dühősége, a' könyörgésben buzgóbbaknak kell lennünk, különben hátat az ellenség nem ád, hanem nevet: Meg-nem halgat az Isten, hanem meg-haragszik.

IV. Híven kell imádkozni. E' tulaydonság ki-fényeskedik a' Kánanæai aszszonynak könyörgéséből. Mert hiszi, hogy Krístus 1. ötet meg-segítheti, mert ötet *Urának* híja, 2. és hogy akarja-is meg-segiteni, mert *Dávid fiának* nevezi, az az, Messiásnak, ki azért jött vólna a' világra, hogy segítségül lenne az emberi nemzetségnek. Mind a' kettőt olly erősen hitte, hogy Krístus Idvözítőnk önnön maga ugyan ez igékbe fakad, *(felőle ezt mondgya) Oh aszszony-állat, nagy a' te hited!* Köveslük mi-is, és a' mi könyörgésinkben semmit ne kételkedgyünk. *Lelke a' könyörgésnek a' bizodalom.* Ved-el ezt, és büdös dögh lészen. Azért hittel kérjed, semmit nem kételkedvén, különben semmit nem veszesz, Jacob.1.v.6.7. Mindeneket valamiket imádkozván kértek, hidgyétek és el-veszitek, Mar.11. v.24. Ha nem azt, a' mit kérünk, mind-az-által mást valamit sokkal nagyobbat. *Aut dabit id, quod petimus, aut aliquid utilius.* *Avagy azt adgya-meg, a' mit kérünk, avagy mást valamit hasznosbbat,* azt mondgya Szent Bernhárd. Min- 4. Hivén.

denkor meg-halgat az Isten, vagy a' mi akaratúnk-szerént-hogy vigadgyunk: vagy az ő akarattya-szerént, hogy az őrők életre meg-tartassúnk.

5. Alhatatoson.

Végezetre V. *Alhatatoson kell imádkozni.* Mert sokat használ az igaznak szűntelen való kőnyőrgése, Jacob. 5.v.16. Az őzvegy aszszony, mivel-hogy úntatta, a' hamis birót-is kőnyőrűletességre inditotta, Luc. 18. v. 5. Annak-okáért szűntelen kell imádkozni, az Apastalnak intése-szerént, Ephes. 6.v.18. Col. 4.v.2. Mindenkor tart a' had; azért mindenkor ellenbe-vettessék az imádságh paisa. Kővessűk Jácób Pátriárkát, a' ki az Istennek fiát nem akarta el-bocsátani, míg nem meg-áldaná őtet, Gen. 32.v.26. Mert *az Isten nem utállya-meg a' keresőt, hanem gyakorollya a' kérőt,* a' mint Szent Agoston szól. E' mesterségben fellyűl-hallad mindeneket a' mi Kánanæánk. Elég keményen illettetett, mind-az-által meg-nem csőttent. A' Kristus halgat, de ő kiált. Az Apastalok esedeznek, a' Kristus nem ád helyt a' segitségnek. Meg tér a' meg-vetett aszszony-állat, de igen kemény feleletet hall. Eő mind-az-által nem enged, hanem csudálatos meg-forditással élvén végezetre meg-győzi és a' diadalmat el-vészi. Annak-okáért itt tanitásra való dólgot vehetni, az Istennek *háromféle* kisértetiről. 1. *Késedelmességéről és halgatásáról.* 2. *Rész-szerént valóságáról,* vagy *Nem mindenekre való nézéséről.* 3. *a' méltatlanságról;* mind ezeket mi módon kéllessék meg-győznűnk, meg-taníttya maga példájával a' Kánanæai aszszony.

Non contemnit Deus quęrentem, sed exercet petentem.

Az Istennek három rendbeli kisértetíről való tanúságok.

III.

A dicséret áldozattyáról.

A Harczot győzedelem szokta kővetni. Harczolt ez ideigh a' mi Syrofénicziaiánk, már győzedelmeskedik. Már nagy dicséretőt hall: *Nagy a' te hited:* és meg-kérte a'

segitsé-

ſegitséget: *Légyen néked a' mint akarod.* Oh kévánatos izenet! Oh örök emlekezetre méltó győzedelem! Az aſzſzony meg-győzte az Iſtent: az aſzſzony győzedelmes, úgy hogy a' mit akar meg-lenni, meg-légyen. Többé ellene nem álhat a' Kriſtus. Meg-győzöt kezeit nyúytya, és meg-felel: *Légyen néked, a' mint akarod.* Mert ez a' könyörgéſnek ereje, hogy mint egy kezét adván az Iſtent magához kapcsollya. *Aſcendit oratio, & deſcendit miſeratio. Felmégyen az imádság, és alá-ſzál az irgalmaſság*, azt mondgya *Szent Agoſton.* Eléggé nem csudálkozhatunk rayta, hogy az aſzſzony úntatására ezt feleli a' Kriſtus: *Légyen néked, a' mint akarod.* Oh ſzerelmes atyám-fiai, a' könyörgés paisát nagyra bőcsüllyük. Kicsoda kételkedik az Iſtennek ſegitsége-felől? Szüntelen könyörögjünk, és meg-hallyuk ama' gyönyörüséges ſzózatot: *Légyen úgy, a' mint akarod.* A' mint Joſef az ő attya-fiainak foházkodására tovább nem tartóztathattya-meg magát, Gen. 45. v. 1. Ugy a' mennyei Jóſef-is elő-veti magát, ſ-mond: *En vagyok a' Jeſus, a' ti atyátok-fia, Ne féllyetek.* Az Imádság a' veres tengernek kebelét meg-nyitotta, Exod. 14. Az imádságh meg-hasitá a' földet Kore, Dathán és Abiron lábai-alatt, Num. 16. Az imádságh a' tüznek melegségét, *hévségét* meg-ſzorongatta, *meg-rekeſztette*, Dan. 3. Az imádságh a' Napot meg tiltotta, *tartóztatta* járásában, Joſ. 10. Mi ſzükség többel: *Orationis vis naturam ſuperat. Az imádság ereje meg-győzi a' Természetöt*, azt mondgya Arany ſzájú Szent János, Ser. 13. ſuper epiſt. ad Epheſ. Sőt a' természetnek Urát, a' kit meg-állat, mint a' hajóta' Remora nevő halacska, mellyről láthatſza bölcs Ariſtoteleſt, lib. 2. de hiſt. animal. cap. 14.

A' könyörgéſnek haſzna.

A' mi hivatalunk pedig ez, hogy a' ſegitséget megkérvén, hálákat adgyunk. Mert nincs ſemmi kétség felőle, hogy a' Kánanæai aſzſzony, a' mint a' könyörgésben,

úgy áítatos nem vólt vólna az Istennek magasztalásában, dicsérésében-is. Sodomának Királlya melly hálá-adó vólt Abrahám Pátriárkához? Gen. 14. v. 21. Nagyob jótéteményit vőttük mi az Istennek. Azért, dicsérjétek az Urat, mert jó az Ur: dicséretet énekellyetek az ő nevének: mert gyönyörűséges, Psal. 135. v. 3. Két-féle az a' hálá-adás. *1. Szájjal. 2. Valósággal*, melly áll az igaz pœnitentziában és egyebek meg-térétésében, mellyről szól Szent Dávid Psal. 51. v. 14. seqq,

Két-féle a' hálá-adás.

Mi itt tanitásúnkat be-tekesztyük, *kérvén szívünk-szerént a' Jesus Krisłust*, hogy a' keresztben tégyen bennünket *türőkké*, a' könyörgésben *buzgókká*, a' dicséretben *szorgalmatosokká*, hogy halhassuk mi-is ama' dicséretet és kévánatos feleletet: *Nagy a' ti hitetek, légyen néktek, a' mint akarjátok.* Ugy kérjük, *Ugy légyen*, *úgy légyen*,

AMEN.

OCVLI VASAR-NAPRA, Szent Luk. 11. az 14. v. az 29. v. Sz. Matt. 12. v. 22. Mar. 3. v. 22.

A' NEMA EMBERNEK KI-ÚZESÉRŐL.

14. ES ördögöt úz ki-úzte vólna az ördög vala-ki, és az gőt, szóla a néma, és néma vala. Es midőn csudálkoznának a se-

15. Némellyek pedig közzülök mondának: Beelzebubnak az ördögök Fejedelmének-általa űzi-ki az ördögöket.

16. Es egyebek kisértvén az égből kérnek vala jelt tőle.

17. Ő pedig hogy látá az ő gondolattyokat, monda nékik: Minden magában meghasolott Országh elpusztul, és à ház à házra omol.

18. Ha pedig à Sátán-is meg-hasonlott maga-ellen, mi módon áll-meg az ő Országa? mert azt mondgyátok, hogy Beelzebub-által űzöm-ki az ördögöket.

19. Ha pedigh én Belzebub-által űzöm-ki az ördögöket, à ti fiaitok ki-által űzik-ki?

20. Az-okáért ők lésznek à ti bíráitok. Ha pedig az Istennek újával űzöm-ki az ördögöket: bizonyára el-érkezett hozzátok az Istennek Országa.

21. Mikor az erős fegyveres az ő pitvarát őrzi, békeségben vannak à miket bír.

22. Ha pedig erősebb nálánál jövén, meg-gzözi őtet, minden fegyverit el-veszi, à mellyekben bizot, és az ő ragadományit el-osztya.

23. A ki velem nincsen, ellenem vagjon, és à ki velem nē gyűyt, tékozol.

24. Mikor à tisztátalan lélek ki-mégyen

az emberből, vizetlen helyeken jár, nyugodalmat keresvén: és nem találván, mond: Viszsza-térek az én házamba, à honnét kijőttem.

25. Es mikor el-jő, meg-tisztítva talállya azt seprővel, és fel-ékesitve.

26. Akkoron el-mégjen, és melléje veszen más hét magánál gonoszb lelkeket, és bemenvén, ot laknak. Es annak az embernek utólsó dólgai gonoszbak lésznek az elsőnél.

27. Lőn pedig, midőn ezeket mondaná, fel-emelvén szavát egy aszszony-állat à seregből, monda néki: Bóldog à méh mely téged hordozot, és az emlők, mellyeket szoptál.

28. Eő pedig monda: Sőt bóldogok à kik az Isten igejét halgattyák és meg-őrizik azt.

PRÆDIKATZIO.

Intés mely a' mái Vasárnapnak nevétől vétetett.

A Mái Vasárnapnak titulusa, vagy fellyűl való irása, arra int bennűnket, hogy okosak és vigyázók legyűnk. Mert azért neveztetik, *Dominica Oculi*, az az, *Szemek Vasár-napjának*, hogy fel-emellyűk szemeínket, és magunkról jól visellyűnk gondot. A' név az huszon-őtődik Sóltárból vétetet, mellynek tizen-őtődik versét régenten az Anya-szent-egy-ház éneklette: *Az én szemeim mindenkor az Urra: mert ő vonsza-ki a' lábaimat a' tőrből.* Kővessétek a' Soltár-írót, és emellyétek-fel a'

szemei-

szemeiteket, mert a' *Szemek Vasárnapját* illyük. Mind két-felé tekintsetek, mind balra s mind jobra vigyázzatok. Mert, *imé! bal-felől* veszedelem érkezik, vagy jő: *jobb-felől* segítség. *Amonnét* szomoruság származik, *innét* öröm. *Amot* szemeinket le-függesztyük, *it* fel-emellyük. *Amot* harcz, *it* győzedelem.

Táborban vagyúnk, *Halgatoim*, midőn e' világon vagyúnk. Vitézkedés az embernek élete a' földön, Job. 7. v. 1. A' vilagh bennünket meg-csal, a' test meg-veszt, a' Sátán meg-öl. De erősödgyetek-meg! Jobra emellyétek a' szemeiteket; Jelen vagyon *a' Jesus Kristus*, a' ki jőt, hogy az ördög cselekedetit el-rontsa, 1. Johan. 3. v. 8. A' szent Angyalok-is jelen vannak, a' kik érettünk viaskodnak és nékünk szolgálnak, Hebr. 1. v. ult. Ha Isten velünk, ki-csoda ellenünk? Rom. 8. v. 31. Dühösködgyék a' Sátán, kerüllye-meg a' földet, sivjon rivjon mint az oroszlány? Semmit ne féllyünk. Az Ur vagyon velünk, a' ki őtet ki-üzheti, vetheti és meg-zabolázhattya. A' Nap, vagy a' világosság fel-jövén el-veretik a' setétség. A' mi világosságunk a' Kristus, Johan. 1. v. 9. Az ördögök setétségnek lelkei, Luc. 22. v. 53. Eph. 6. v. 12. A' mi-képpen azért a' világosság a' setétséget: azon-képpen ki-üzi a' Kristus az ördögöket.

Példát ád nékünk viszontag a' mái szent Evangéliom. Kétség-nélkül gyönyörüséges nézés, csodálás volt, látni a' kis Dávidot, mikor az Oroszlányra rohant és az el-ragadt juhocskát meg szabadította szájából, 1. Sam. 17. v. 34. De sokkal gyönyörüségesebb nézés, csodálás adattatik látnúnk a' mái Szent Evangéliomban. Kristus a' mennyei Pásztor reá mégyen a' pokolbéli Oroszlányra, mert a' nyavalyás juhocskát, az okos embert, meg-szállotta vala. Mind-az-által az ellenség nem mindenestül enged, hanem ingerkedik, ellenkedik a' győzedelmessel. Mert a' Farisæu-

Az Evangéliomnak summája.

ſok a' Sátántól fel-izgattatván, káromkodtanak, hogy a' Kriſtus a' Beelzebub cselekedetivel, és nem az Iſtennek újával üzné-ki az ördögöket. Igy a' mái ſzent Evangéliomban *két-fele* meg-ſzállás adattatik elönkben meg-gondoláſra. Eggyik *Teſti*, a' ſiket némában; a' máſik *Lelki*, a' káromkodo Fariſæuſokban. Mind a' kettö világoſon megmutattya a' Sátánnak kegyetlenségét, mellyről egy kevéſſé bévebben ſzóllyunk.

Kettös meg-ſzállás.

Sok dólgok jönek-elö ugyan it meg-magyarázáſra. 1. Eönnön maga a' csuda-tétel. 2. A' csudálók külömb-külömb-féle itéleti. 3. A' Kriſtuſnak maga-mentö-feleleti. 4. Az ördögnek meg-téréſe. 5. Egy aſzſzony-állatnak ſzava és a' Kriſtuſnak fel-ſzóval való kiáltáſa, vagy az Evangéliomnak értelmes mondáſſal való be-rekezté-ſe. De mivel-hogy mindeniket meg nem magyarázhatni, csak e' kettöről ſzóllyunk.

Propoſitio.

I. Az embert nagy nyomoruságban eytö *ördögnek kegyetlenségéről.*

II. Az ördög ki-üzö *Idvözítönek jó-váltáról*, holot eggyüt meg-látty uk, micsoda eſzközökkel üzetteſsék-ki a' Sátán.

Adgya a' mi Vezerünk és a' kigyónak meg-tapodója, *hogy átatoſon halgaſſuk, és mindeneket igaz haſznra fordítsunk*, Amen.

I. RÉSZE.

AZ EÖRDÖG KEGYETLENSÉGERÖL.

Nagy a' Sátánnek hatalma.

HOgy a' Sátánnak hatalma nagy légyen, alig kételkedhetik valaki felöle. A' mái Szent Evangéliomban, *Erösnek és Fegyveresnek* neveztetik. *A' Fejedelmek és a' hatalmaſságok és a' világi ſetétségeknek vezéri-ellen vagyon nékünk tuſakodásunk*, Epheſ. 6. v. 12. A' Sátán mindeneket meg-

cseleked-

cselekedhetik, valamellyek a' terméſzetet fellyűl nem múllyák. Győtőrheti a' teſteket; bizonyíttya Szent Job. cap. 2. v. 7. Meg-háboríthattya az elmét; meg-kéſértette azt Saul, 1. Sam. 16. v. 14. Az érzékenségeket meg-kőtheti; meg-bizonyíttya Nábukodonozor, Dan. 4. v. 30. Végezetre az embereket-is meg-ölheti; példa erről Sárának ama' hét férjei, Tob. 6. v. 14.

A' mint pedig hatalma, úgy gonoſsága-is igen nagy. Mert tekéntsétek-meg az őrdőngőſt, bizonyára igen ſzerencsétlen embert. Melly csuda és nyomorúlt módon meg-veſztegette azt az őrdőg? El-vette *nyelvét*, honnét néma őrdőgnek hivattatik; el-vette *látasát*, a' mint Szent Máthe beſzélli: el-vőtte *hallomását*, a' mint e' Gőrög ige jelenti κωφος, melly mind némát, ſ-mind ſiketet jegyez, Marc. 7. v. 32. és cap. 9. v. 25. Matth. 11. v. 5. Luc. 7. v. 22. Ennek-fölőtte tekéntsétek-meg a' Sidókat-is. Ezeknek ſzíveket el-foglalta, meg-ſzállotta a' Sátán, *hitetlenség* és irigység-által: ſzájokat pedigh patvarkodás és káromkodás-által. *Oh valóságos őrdőgi dühőſség!* melly-által az érzékenségek meg-bántatnak, melly-által az embernek tagjai el-foglaltatnak, és minden-féle gonoſságoknak ſzólgálattyára kéſzerítetnek. Es gonoſsága.

Holofernes Bethúlia várasának meg-ſzállásakor minden vizek csatornáit be-dugatta, vagy másúvá ſzakaſztatta, hogy a' meg-ſzállottak víz-nélkűl ſzűkölködvén el-fogyatkoznának, Jud. 7. v. 6. 11. Háſonló módon cselekeſzik ama' pokolbéli Holofernes-is a' lelkek meg-ſzállásában. Az érzékenségeket, mellyek mint egy erek gyanánt vannak, meg-ſzállya, el-foglallya, hogy a' lelkekbe ſemmi ſzent élés ne hozatathaſsék-bé. Mert, a' mint teſt-ſzerént meg-ſzállotta a' vakot és némát, úgy ſzállya-meg belső-képpen a' bűnősök lelkeit.

Hogy pedig meg-lássuk, menyi ſok nyomorúságok-

ba vesse-be a' Sátán az ő szolgait, az ördöngősnek és a' Sidóknak példáját egy keveséssé tellyesbben magyarázzuk-meg. Mert úgyan azonokat cselekeszi ma-is a' bűnösökben, a' míket azok-felől beszél a' mái Sz. Evangéliom.

Az ördög.

1. Megvakíttya az embereket.

Három féle a' szem.

I. Meg-vakíttya az embereket: mert megfosztya a' szemnek szükséges élésétől, hogy ne lássák, a' miket látniok kell. Három-féle a' szem: *1. A' test-é. 2. Az okosság-é. 3. A' hit-é.* A' mint a' testnek szemeit kivől be-zárlotta a' vakban: úgy az elménck és a' hitnek szemeit be-zárja belől a' bűnösökben. Mert elméjek setétséggel meg-homályosíttatott, Eph. 4. v. 18. Sőt semmik nem egyebek, hanem setétség, Eph. 5. v. 8: az okáért-is meg-nem foghattyák azokat, a' mík az Istennek lelké-é, 1. Cor. 2. v. 14. És nem csak a' hitnek világossága-nélkül szükölködnek, hanem elméjek-is meg-vakíttatik, hogy a' jót gonoszsznak, és a' gonoszt jónak mondgyák, Esa. 5. v. 20. A' mint a' Baglyok a' fényes Napra nem nézhetnek: úgy azok-is a' világos világosságban vakolnak, nem látnak. A' mint a' holló a' fel-akasztot embernek elől-ör-is a' szemeit vája-ki: úgy az ördög is szemektől fosztya-meg azokat, a' kiket gondol hogy fel-akasszon és a' gehennára nyakra főre vessen.

Illyen a' Papálok vaksága a' Papok házasságában: melyben házasságokat gonosznak, mert paráznaságnak: titkon való paráznaságokat pedig jobnak mondgyák, mert senkit meg nem botránkoztat. Ha tettzik az Istennek!

A' Sas-felől azt beszéllik, hogy mikor a' szarvassal meg-akar harczolni, a' szárnyaival vervén, hányván a' fövenyet sokat széd-fel tollára, és annak-utánna a' szarvasnak szarvai közzé szálván, teli tölti fövennyel annak szemeit, ki idestova futosván a' magas kő-sziklákról le-ugrik, mellyet a' præda fölőr szüntelen repeső Sas látván, le-szál és meg-eszi azt. Illyen Sas, *halgatoim*, az ördög. Mikor a' lelkeinkre készül jöni, e' világ fövenyesére szál-alá, és a' szívnek szemeit a' gyönyörüségek és a' hiúságoknak porával teli tölti, hogy az ember, hova vitetteték, vagy mennyen, ne tudgya, és a' veszedelembe és a' rettenetes

verem-

verembe, vagy meredekbe artzal esék. Nagy nyavalya, nyomoruság ez, melly minden Isteni szólgálatnak folyását be-rekeszti. Mert, a' mint a' vak, valahova menend, könnyen meg-ütközik: Ugy az elménck és a' hitnek szemeitől meg-foztattak az Isten ellen és fele-baráttyok ellen vitettetnek.

A' Sátánnak harom dárdái, vagy dákosi.

Három dárdája vagyon pedig leg-főképpen a' Sátánnak, mellyekkel ki-szokta a' szemeket szúrni, tolni, a' miképpen Joáb Absolonnak szívét három dárdával ökleltealtal, 2. Sam. 18. v. 14. Első, *a' gyönyörüségh*: második, *a' fösvénység*: harmadik, *a' kevélység*, mellyek mind emlétetnek Szent János Apastaltól, 1. Johan. 2. v. 16. Azért valamenyiszer illyen bünre izgattatol, késztettetel, gondold-meg, hogy annyiszor ökleltetnek-meg elmédnek és hitednek szemei az ördögnek dárdájával. Könnyen el-törhered pedig azt, csak emeld-fel a' szemeidet, és holott légy jól meg-szemlélly ed. *Fel*-nézz, hogy a' mennyei örömi jó-cselekedetre indicson téged. *Alá*-nézz, hogy a' pokólnak kényai a' bünöktől el-rettentsenek téged. *Hátra*-tekints, hogy az el-múlt bünеidet siratsad. *Elődbe*-nézz, hogy a' következendő gonoszokat el-távoztassad. *Balra*-nézz, a' holot sok ellenségid jönek-elődbe. *Jobra*-nézz, a' holot az Isten áll, és téged pœnitentziára vár. Illyen módon azért, ha mindenkor fel-emelve lésznek a' szemeink, meg-tartyuk látásunkat, és az ördög soha meg-nem vakíthat bennünket.

Voluptas, esca malorum. A' gyönyörüség, eledelek a' gonoszoknak.

Mi módon törhetni-el a' Satán dárdáit.

II. Megh-siketéti az embereket: Második nyomoruság vólt ez, mellyben fertenget az ördöngös. Fülei vóltanak, de nem halhatot: mert az ördög meg-szállotta vólt ötet. Ugyan ezen gonoszt cselekeszi a' bünösök lelkeiben-is. Mert a' kiket meg-szál, azok halván nem hallanak, Esa. 6. v. 9. Környül metéletlen a' fülök, azért nem halhatnak, Jer. 6. v. 10. Mert nem Istentől

2. Siketté teszi az embereket.

vannak, innét az Isten igéjét nagyra nem bőcsűlik, se nem őrőmest halgattyák, Johan. 8. v. 47. Nyitva vagyon fülők a' híúságra, de siket a' jóra, a' kegyességre vagy az Isteni szólgálatra. Szintén ollyanok, mint a' faragot képek és a' bálványok, mellyekről az 135. Sóltár így szól: *Fülők vagyon, és nem hallanak,* Psal. 135. v. 17. Az Isten őket jótéteményivel látogattya, még sem szeretik: Kegyessen híja, de nem gondolnak véle: bűntetéssel fenyegeti, de nem félnek. Nagy okos ravassága ez a' Sátánnak, mellyel az idvősség útát mindenestűl be-vágja. Mert hinni kell a' ki idvőzűlni akar, Marc. 16. v. 16. A' hit pedig az ige hallásából vagyon, Rom. 10. v. 17. Annak-okáértmindeneknek-előtte a' fülőket dugja-be, hogy az emberek az igét figyelmetessen ne halgassák, se hitet szívekben ne fogadgyanak, és a' hit-által ne idvőzűllyenek.

Példa. Az Ammoniták hamis-profétái, az ő polgárok fiait a' bálványnak akarván meg-áldozni, dobot vertenek és egyéb zőrgéseker szerzettenek, hogy a' kisdedek sirási az atyákat raytok való kőnyőrűletességre ne indítanák. O bűnősők, raytatok-is e' tőrténik! Mikor a' lelkeiteket, a' bűn-altal, az őrdőgnek áldozzátok; Mind ő, s-mind a' test, s-mind a' világ dobokkal zőrőgnek, a' fülőket trombita szóval és győnyőrűségekkel tőrőlgetik, édesgetik, hogy az Istennek panaszolkódásit ne halhassátok, és a' lelki-ismeretnek furdalásit és jaygatásit eszetekbe ne vehessétek, érezhessétek. Ojátok magatokat ez okos, ravasz álnokságtól, hogy valami módon, midőn a' Sátánra figyelmeztek, mindenestől meg-ne siketűllyetek. A' Nilus folyo-vize mellet lakók, némelly bizonyos helyekben, a' szűntelē való zugás miatt, mellyel az a' folyo-víz alá-foly, mayd mindnyájan siketek, a' mint a' Kosmografusok írják. E' világnak sebes tengere-is avagy nem olly nagy zugással foly-é, hogy az emberek, a' kik nem a' partyán, ha-

Példa. a' Nilus folyó-víztől.

nem

nem a' közepén lakoznak, az idvösséges hallástól leg-gyakorább meg-fosztassanak? A' Pythagoræusok azt állatták, hogy az egeknek kerekségi gyönyörüséges hármoniával, eggyező-zöngéssel forognak, de a' világon felette igen igen kemény indúlatú, vagy sebessen zúgó haboknak zúgási, zörüléssi vannak, a' mellyek miatt azok nem hallattathatnak. Így gyönyörüséges a' mennyei igének eggyező szózattya, de a' Sátán az embereket a' gyönyörüségeknek zörgése-által mindgyárást meg-siketéti, hogy azt eszekbe ne vehessék, vagy ne halhassák, érthessék.

Példa a' Pythagoræusoktol.

Avagy nem láttátok-é, *Halgatoim*, hogy mikor a' méhek ki-mennek az ö köpüjökből, csengéssel és zörgéssel állattatnak-meg és hozattatnak-viszsza az ö köpüjökbe a' cseléd-es-gazdáktól? Azon mesterséggel él a' Sátán-is. Látván hogy a' világ mézét és barlangját el-akarjuk hagyni, és az Istenhez akarunk röpülni; mindgyárt torkosággal, bujasággal, tisztesség kévánással és egyéb bolondságokkal zörög, hogy útunkat meg-bántsa, röpülöket meg-állassan, és az ö köpüjébe viszsza-vonnyon. Ah! azt most a' világ vége felé leg-gyakorább láttyuk. Majd mind az egész világ mint egy meg-siketült: többire mindnyájan a' csengető Sátánra figyelmeznek: nincs senkinek gödgya idvösségére. Nem hallani semmit itélet napjáról, semmit a' mennyei örömről. Oh *meg-siratásra méltó siketség!* Így lettenek-é az emberek olly hertelen siketekké és fosztattak-meg minden hallomás tehetségétől, erejétől! Ti pedig a' kik jók vattok, a' kik magatoknak jót kévántok, ez álnokságát az ördögnek eszetekhe vegyétek, hogy a' gyönyörüségek zörgésével meg-ne csallyon benneteket. Halgassátok a' hivó Istent, hogy jövendöben ne kéntelenétessetek hallani busulását vagy haragját. Mert a' ki it a' Sátánnak adta füleit, az ugyan azzal jövendöben, a' mindeneket meg-itélö napon, a' rettenetes itéletet fogja hallani.

Példa a' Méhektöl.

3. Némává téſzi az embereket.

III. Meg-néméttya az embereket.

Bizonyára *néma* az ördög, a' mint a' mái Szent Evangéliomban hívattatik. Néma pedig nem állattya-ſzerént és maga terméſzetiben, hanem cſelekedet-ſzerént, mert az embereket némákká téſzi. Mert a' miképpen a' meg-ſzállotnak minden ſzólláſa gyakorlását, úgy a' bűnösöktől az idvöſség gyakorlását el-veſzi. Szájok vagyon ugyan, de nem ſzóllyák a' mik illendők, Pſal.135.v.16. A' mint a' farkas leg-inkáb a' torok után leſelkedik: úgy az ördög-is'. Szóllanúkk kell, a' mik az Iſten dicsőſségére, a' mik fele-barátúnknak haſználattyára, a' mik lelkünknek idvöſségére ſzolgálnak. Mert, a' miképpen minden cſelekedetnek, azon-képpen a' ſzólláſnak-is közönséges objectoma, *vagy* az Iſten, *vagy* fele-barátúnk, *vagy* önnön maga az ember a' ki ſzól. De mindenekben meg-némúlnak a' bűnösök. *Némák* az Iſten jó-téteményinek hirdetésében: *némák* fele-baráttyok jó hírének nevének óltalmazásában: *némák* a' magok bűneink meg-vallásában, a' könyörgésben és ezekhez haſonlókban. A' mint a' farkas az el-ragadot juhot ottan mindgyáráſt meg-foytya, hogy valami módon bekegésére a' Páſztor fel-ſerkenvén el-jöyjön: úgy a' Sátán-is az embereknek mindgyáráſt ſzájokat zárja-be, hogy a' Kriſtus kegyes könyörgéſekkel ſzorgalmaztattatván a' meg ſegitéſre ne ſieſſen. Oh bóldogtalan lélek, melly nagy veſzedelembe vettetel, ha meg-nemúlſz! Kétségben eſnek a' betegnek élete-felől, mikor ſzólláſa meg-ſzűnik: Igy igen igen nagy veſzedelembe forog a' lélek, melly néma a' könyörgésben. Szóllyatok annak-okáért, *Halgatoim*, és a' nyelveteket, mellyel az Iſtentől fel-ékeſitettetek, a' Sátánnak ſzabad akarattyára ne adgyátok. Szóllyátok a' mik *kedveſek Iſtennek*, hogy dicsirteſsék mindenekben. Szóllyátok a' mik *haſznoſok fele-barátúnknak*, hogy el-ne nyomattaſsék az ártatlan.

Példa a' Farkaſtól.

Szóllya-

Szóllyatok ti magatoknak *idvősségeseket*, hogy bűneitek meg-bocsáttassanak és meg segítessetek. Mindé-felől nagj veszedelmektől vétettetek-környül. Nyissátok-meg a' szátokat, öntsétek-ki könyörgésiteket, hogy az Isten tekíntsen-alá menyből, és a' szőlőt, mellyet az ő job-keze plántált, tartsa-megh közöttünk, Psal. 80. v. 15. és 16.

IV. Káromkodókká tészi az embereket.

4- Káromlás szólók ká tészi az embereket.

Példa erről némellyek a' Sidók közzül. Mert midőn Krisstus Idvözítőnk ki-üzte vólna a' néma ördögöt, ottan mindgyáráft patvarkodni és káromkodni kezdének: *Beelzebubnak az ördögök fejedelmének-általa üzi-ki az ördögöket.* Beelzebub a' Filistæusok bálványa vólt, mellyről emlekezet vagyon, 2. Reg. 1. v. 2. Plinius, lib. 29. Nat. hist. c. 6. ez Istent *Myjodem*-nek hija, az az, legyek Istenének, legyek Urának, vagy legyek el-üzőjének: mert e' név ez igékből aggattatik-öszve, *Baál*, melly annyi mint, fejedelem, és *Zebub*, az az, légy. Szent *Náziánzénus* bizonyíttya, hogy annak légy ábrázattya vólt. Azért átokra méltó bálványnak neve vólt az Akaronítáknál, úgy neveztetvén, *hogy* azt hinnék, hogy a' halálos és az ártalmas legyeket, mellyek Akaronnak lakosinak nagy bántásokra vóltanak, elüzné: vagy hogy a' Sátán, a' bűvölő bájoloktól készerítetvén, öreg légy képében adot feleletet, vagy mondot jövendőt az emberek egesége-felől: *vagy* hogy az oda gyülekezet népnek sok áldozattyáért, magával, legyeknek szüntelen rajját, az Istennek mint egy meg-ismértető jelét, vonsza, vagy hordozza vala, a' mint D. *Gualtperio* part. 1. Sylloges pag. 103. fel-jedzette. Annak-okáért ez bálvány fejedelemnek nevén a' Sidók az ördögök fejedelmét értették, mert a' Pogányoknak Isteni ördögök, Psal. 96. v. 5. Es az ördögök igazán hasonlítatnak a' legyekhez, *mind* hogy a' levegő ég-alat, a' holot uralkodások vagyon, mint a' legyek körül-röpösnek; *s-mind* hogy mint a' legyek

Kicsoda a' Beelzebub.

mindeneket meg-mérgesétnek és meg-veſztnek. Mert a' *Zebub* nem egy-általlyában legyet, hanem mérges legyet jegyez, a' hova néz a' bölcs Prædikátornak ama' mondáſa: *A' hólt legyek el veſztik a' kenet gyönyörüſéget*, Eccleſiaſt. 10. v. 1. Es így patvarkodván, az Iſteni ki-üzés cselekedetit, ördög cselekedetinek tulaydonitották; melly káromlásnál alíg gondolhatni-ki ſzörnyübbet.

A' Sátán patvarkodo.

E' pedig az emberben lakozó Sátánnak örökké-való cselekedeti és gyümölcse. Ez *ördög* avagy patvarkodó, rágalmazó. Azért a' kíket meg-ſzáll, azok nyelvével patvarkodáſra, rágalmazáſra él. Mert noha tellyeſséggel megnémúlnak a' ſzent ſzólláſokban, *beſzélgetéſekben*, mindaz-által igen igen ſzóllók a' patvarkodáſra, *rágalmazáſra* nézve. Senkinek nem kedveznek, nem az Iſtennek, ſokkal inkább az Iſten ſzógainak. Ha a' cselédes embert Beelzebubnak hítták: menyivel-inkább a' háza-népét? Matt. 10.v.25. Móyſeſt az Egyiptziuſok bübájoſnak tartották; Illyés Izrael fel-háboritójának mondatott, 1.Reg. 18.v.17. Az Apoſtolok e' *világ ſzemetének* hívattattak, 1.Cor.4.v. 15. Annak-okáért ne csudállyuk ha mi raytúnk-is ugyan ezen meg-történik. Patvarkodgyanak, *káromkodgyanak* az eretnekek, híván, *nevezvén* bennünket Fláciánuſoknak, Ubiquiſtáknak, Fideſoláriuſoknak (*az az, Csak-hiteſeknek*). Semmit nem gondolunk véle, a' Sátán a' mi réghi azt tartya, vagy réghi ſzokását meg-tartya. Mikor az igaſságot nyilván való, vagy erős okokkal meg-nem győzheti, ſzidalmazáſokkal, *ſzitkozodáſokkal* harczol. Am éllyenek ez eledellel, a' kiknek tettzik, mi a' meg-iſmert igaſságból magúnkat ſemmi, vagy fenyegetéſekkel, vagy meg-csufoláſokkal, nem engedgyük, ki-mozdítani.

Jay pedig azoknak, a' kik nyelveket patvarkodás és káromkodás-által, kereskedéſre adgyák az ördögnek! Igy nyilván el-árúllyák magokat, hogy az ördögnek ama' ré-

gi pat-

gi patvarkodónak foglyai. Meg-láſsák azok, hogy gonoſzúl, *vakmerő-képpen* ellene-álván az igaſságnak, a' Szent Lélek-ellen ne vétkezzenek, melly káromlás-ſzóllás ſoha meg-nem bocsáttatik, Matth. 12. v. 32. El-jő az idő, a' holót minden hívolkodó ſzóról ſzámot kelletik adni, v. 36. A' halhatatlan Iſtenért! Ha a' hívolkodó ſzó meg-büntettetik, a' káromlás-ſzólláſon mennél nagyob boſzſzúállattatik? Annak-okáért legyetek jó fák, és jó gyümölcsöt teremjetek, hogy jövendőbe az örök tűzre ne kéntelenéteſſetek menni. Kérlek, menyi ſok nyomoruságokba vét benneteket a' Sátán: Es néki ſzólgáltok-é? Micsoda job a' látáſnál, a' ſzemeknél? de meg-vakíttya. Micsoda leg-job a' halláſnál? de ſiketté téſzi. Micsoda nemesſb a' nyelvnél? gonoſzúl él azzal, hogy némák legyetek a' jóban, ſzóllók a' gonoſzban... Azért valamenyiſzer e' vendég a' ſzíveteket igyekezik meg-ſzállani, üzétek-ki, és a' mi Idvözítőnkkel mondgyátok, a' Szent Máthé negyedik réſzének tizedik verſecskéjéből: *Vade Satana. Menj-el Sátán.* En az én Uramot Iſtenemet imádom és csak egyedül néki ſzólgálok.

II. RESZE.

AZ IDVÖZITŐ KEGYESSEGERŐL és a' Ki-üzés eſzközíről.

ERős fegyveres ugyan a' Sátán: de ſokkal erősebb a' Meſſiás. E' reája-jött és ki-üzte * az ördögöt. Honnan a' vaknak látáſa; a' ſiketnek halláſa; és a' némának ſzólláſa meg-adattatott. Nagy jó-vólta, kegyeſsége ez a' mi Idvözítőnknek, mellyet méltán hirdetünk. Móyſes Egyiptuſba méne-alá, hogy a' népet a' ſzolgálatból meg-ſzabaditaná, és a' veres tengeren által-hozná az igéretnek földére. Ugy a' Kriſtus Jeſus-is mennyekből e' világ Egyiptusába jöve-alá, hogy bennünket a' Sátán igájából ki-ragadna,

E' lócusból a' Pápiſtták alkolmatlanul bizonittyák a' Purgátoriomot ezt hozván ki belőle, hogy vagyon olly bün, melly a' más világon meg-bocsáttatik. De meg csúfollya őket Szent Márk, a' ki ſgy magyarázza-meg e' lócuſt: Non habet remiſſionem in æternum, ſed obnoxius eſt æterno judicio. Örökké nem léſzen bocsánattya, hanem köteles léſzen örök tűzre. Marc. 3. v. 29.

* A' Kriſtus meghgyőzi és elűzi az ördögöt.

gadna, és ki-ragattakat a' kín-szenvedés veres tengere-által, az örökké-való igéretnek földére be-vinne.

A' hegyből le-szakadot követske Nabukodonozor Királynak álmába mutattatot nagy álló-képét el-rontá, le-veté, Dan. 2. v. 45. Krisztus Idvözítönk e' drága kö, ki a' mennyei hegyről alá-szálván, a' Sátánt, úgy-mint pokólbéli álló-képet, meg-rontá és meg-győzé.

A' fegyver, mellyel el-üzettetik a' Sátán.

De igen szemtelen a' mi ellenségünk. Viszsza-tér, ha annál inkább ki-üzettetik-is. Minek okáért nem méltatlanúl kérdetik, *micsoda fegyverrel üzhetni-ki mindenkor és futamtathatni-meg?* It semmit nem haszná a' Pápisták eskövéssel való kénszerítése: semmit a' szentelt víz-is. Más eszközök mutattatnak minékünk a' Szent Evangéliomban, mellyek fő-képpen hármak:

1. Az Isten Ujának hatalmasága.

1. Az Isten Ujának hatalmasága. *Az Isten ujával üzetik ki az ördög*, azt mondgya Krisztus Idvözítönk. Ez úy, a' Szent Lélek, a' mint Szent Máthé magyarázza, c. 12. v. 28. Ez úyjal mindenestől meg-verettethetik a' Sátán. Adatik pedig nékünk a' keresztségben, adatik az igeáltal, melly igen igen hatható eszköz az ellenségnek ellene-való állásra a' mint Krisztus példájával tanítatunk, Szent Máth. 4. v. 4. seqq.

2. Az atya-fiak közöt való egyenesség.

2. Az atyafiak közöt való egyenesség, v. 13. Ezt Krisztus Idvözítönk alatomban rágja szájunkba, *veri-agyúnkba*, v. 13. *Minden magában meg-hasonlott Ország el-pusztúl.* Ha a' Sátánt meg-akarjuk futamtatni, fegyverünket összve-kössük, és egy-másért való (*vagy közönséges*) könyörgésünkkel üssük-meg azt, a' mint Sz. Páltúl intettetünk, Ephes. 4. v. 3. Hogy ha pedig egy-mást marjátok és eszitek: meg-lássátok hogy egy-mástól meg-ne emésztessetek, Gal. 5. v. 15.

3. Örökké való álhatatosság.

3. Mind éltig, vagy örökké való álhata-

toság.

tosságh. Ajánlya azt Kristus Urúnk, v.23: *A' ki velem nincsen, ellenem vagyon.* Azért maradgyunk-megh a' Kristusban, és soha meg-nem győzettetünk az ördögtől. Ha annál nagyob erővel tér-is visszá, és zörget-is a' szívünkön, mind-az-által meg ne nyissuk néki, hogy utolsó dolgaink gonoszbak ne legyenek az elsőknél.

De másut ez eszközökről bévebben szóllyunk: Mi hálákat adunk a' mi Idvözítőnknek, hogy az ellenségnek cselekedetit el-rontotta, kérvén hogy ha viszontag visszatér mindenkor ki-üzze a' szíveinkből; mely-által világosson láthassuk, a' mik igazak: áítatossan halgathassuk, a' mik tekélletesek, vagy jók: gyakorta, vagy szüntelen mondgyuk, a' mik Istennek és az embereknek kedvesek, az ő dicsőségére és a' mi épületünkre, Amen.

§§§§

Evangéliom
LÆTARE VASARNAPRA, Szent Ian. 6. az 1. v. az 16. v. Szent Matth. 14. v. 16. Szent Marc. 6. v. 35. Szent Luk. 9. vers. 12.

AZ ŐTEZERNEK CSUDALATOSsan való meg-elégétéséről.

1. EZek-után Jesus geren-túl méne, mely à Galilæai ten- à Tyberiás-é:

2. Es követi vala őtet nagy sokaság, mert láttyák vala à jeleket, mellyeket cselekeszik vala azokon, kik betegek valának.

3. Fel-méne azért Jesus à hegyre: és ott ül vala az ő tanítványival.

4. Közel vala pedig à Húsvét à Sidók innepe napja.

5. Mikor azért felemelte vólna szemeit Jesus, és látta vólna, hogy igen nagy sokaság jöne hozzája, mõda Filepnek: Honnét veszünk kenyereket, hogy ezek egyenek?

6. Ezt pedig mondgya vala kisértvén őtet: mert ő tudgya vala, mit vólna szelekedendő.

7. Felele néki Filep: két száz pénz-árra kenyér nem elégh nékik, hogy ki-ki mind csak valami keveset végyen-is.

8. Monda néki egy à tanitványok közzül, András, Simon Péternek à báttya:

9. Vagyon itt egy gyermek, kinek ötárpa kenyere vagyon, és két hala: de ezek micsodák ennyiközőt?

10. Monda azért Jesus: Telepittsétek-le az embereket. Vala pedig sok széna azon à helyen. Le-telepedének azért à férfiak szám-szerént úgy-mint öt ezeren.

11. Vévé azért Jesus à kenyereket, és mikor hálákat adott vólna,

7. Fe- el-

el-oſztá à le-telepedteknek: haſonló-képpen à halákból-is, à menyit akarnak vala.

12. Hogy pedig betelének, monda à tanítványinak: Szedgjétek-fel à melly morſalékok meg-maradtak, hogj el-ne veſzſzenek.

13. Fel-ſzedék azért és tizenkét kosárt töltének-meg az ôt árpa kenyér hulladékiból, mellyek meg-maradtak vala azoktól à kik ôttek vala.

14. Azok azért az emberek mikor látták vólna à jelt mellyet Jeſus cselekedett vala, mondának: Hogy ez bizonyára à Proféta à ki è világra jövendô.

15. Jeſus azért midôn eſzébe vötte vólna, hogy el-jönének, hogy meg-ragadnák ôtet, és Királlja tennék ôtet, ismégh à hegyre futa maga-egyedül.

PRÆDIKATZIO.

Négy titulusi e' mái Vasárnapnak. 1. Intô!

EMái Vasárnap négy nevezetes vagy méltóságos névei jegyeztetik-fel. Az elsô *Intô*, midôn *Lætare, Vigadozó* Vasárnapnak mondatik, *Vigaságh Vasárnapja*, az Eſaiás Proféta irásának 66. r. 10. v. *Vigadgjatok Jeruſalemmel és örvendezzetek abban mindnyájan, a' kik ôtet ſzeretitek.* Vigadozáſra bévséges materiánk vagyon, ha meg-gondollyuk a' mái Evangéliomot. Abban a' Krisſtus állattatik elônkben, mint jó-akaró és mindenható Páſzrór, a' ki az ôveit meg-elégéti, és éhvel meg-halni nem engedi.

A' máſo-

2. Emlekeztető. A' második *Emlekeztető*, midőn halál Vasárnapjának mint egy úyjal mutattatik, *Halál Vasarnapja*. Mert az Evangéliomnak világoſsága e' mái napon világoſodot-meg régenten a' pogányságnak Lengyel Orſzágban és Siléſiában, midőn Micziſláus Király az alatta-valoíval egyűt a' Kereſztséget fel-vette és a' bálványokat el-vetette vólna, Kriſtus Urúnk ſzületéſe után 965. melly-által a' halálnak és az őrdőgnek orſzágából meg-ſzabadúltak, melynek emlekezetire a' gyermekek fát ſzoktak kőrűl-hordozni, mellyet közönségeſen halál ki-űzésének mondanak, *a' halált ki-űzni.*

3. Pápiſtai. A' harmádik *Pápiſtai*, mikor *Róſa* Vasárnapnak neveztetik, *Róſa Vasárnapja*. Mert a' Pápa e' mái napon arany Rósát ſzentel, mellyet oſztán valamelly Fejedelemnek, Herczegnek küld, ugy-mint kegyelemnek jelét. Illyen Rósát ajándékozott a' 6. e. Friderikus Saxóniai Electornak, 1518. eſztend. hogy őtet az-által Luther Mártonnak üldözésére fel-indítaná.

4. Evangéliomi. A' negyedik végezetre *Evangéliomi*, midőn Meg-elégétés Vasárnapjának neveztetik, *Meg-elégétés Vasárnapja*. E' titulus űti-meg egyedűl az Evangéliomnak ſommáját, ugy-mint mellyben őt ezer embernek csodálatos meg-elégétéſe írattatik-meg.

Iſteni cselekedet vólt, midőn az Eliſæus Profétának a' meg-nyomorítatott özvegy aſzſzonynak házába való be-menésére, az olay úgy meg-ſzaporítatott, hogy a' házi edényekbe ſemmi-képpen nem férhet vala, 2. Reg. 4. v. 2. ſeqq. De ſokkal nagyob csuda adattatik előnkben e' mái napon. Mert imé! őt árpa kenyerek és két halatskák. úgy meg-ſokſitatnak, hogy őt ezer férfiak elégedgyenek-meg, és még tizen-két kosárok tőlteſſenek-meg az őt árpa kenyér hűlladékival.

E' dolog fő-képpen reménségünknek meg-erősíté-

sére szólgál, hogy ne legyünk fölöttéb szorgalmatosok eledelünkről, hanem bízzúnk a' Krisztusban a' mi kegyelmes Pásztorúnkben és meg-elégétőnkben.

Mi a' testi legeltetésről, meg-elégétésről másut szólván, rövid szóval a' *Lelki meg-elégétésről* szóllyúnk, a' melyre Krisztus Idvözítőnk int bennünket, Johan. 6. v. 27. Mert mikor a' népvisza-térvén a' Krisztushoz, újonnan akarna meg-elégétetni, e' parancsolatot adá nékik: *Múnkálkodgyatok nem az eledelért, melly el-vész, hanem a' melly meg-marad az örök életre*, v. 27. Mi módon munkálkodhatúnk pedig ez eledelért, hogy meg-elégedgyék a' lelkünk, a' mái szent Evangéliumból rövideden meg-magyarázzuk. Propositio.

A' mi Urúnk JESUS Krisztus legelteszen bennünket az ő malasztyával, hogy igazán meg-értheszük e' titkokat, A.

MAGYARAZAT.

NEmelly Doktorok a' kenyérnek *hat* nemeit számlállyák. Hat nemei a' kenyérnek.

Első, a' *Természet kenyere*, mellyel a' test tápláltatik, mellyről Móyses első könyv. 3. v. 19. *Orczád verítékével eszed a' kenyeret.*

Második, a' *Pœnitentziának és a' töredelmes szívnek kenyere*, a' Sóltárnak amaz igei-ként: *Az én könyhúllatásim kenyerim vóltak nékem éyjel és nappal*, Psal. 42. v. 4.

A' harmadik, *Tudománynak és Isten igéjének kenyere*, mellyről igy szól bölcs Syrák: *Eteti őtet az életnek és értelemnek kenyerével*, Syr. 15. v. 3.

A' negyedik, *Ur, vagy Vég-vacsorának kenyere*, mellyről Szent Matt. 26. v. 26. 1. Cor. 10. v. 16. & c. 11. v. 24.

Az ötödiket *segitségül való hivásnak kenyerének* nevezik, mellyel a' hit és a' lélek hizlaltatik.

A' hatodik *örök életnek kenyere*, mellyről Szent Luk. 14. v. 15: *Bóldog az, a' ki kenyeret eszik az Isten országában.*

Háromra hozattathatnak.

Mind ezek három nemre hozathatnak, úgy hogy a' kenyeret, *vagy* testinek *vagy* lelkinek *vagy* mennyeinek mondgyuk lenni. *Amaz* minden embereknek adattatik; *ez* csak az újonnan szülötteknek; *emez* a' bóldogúltaknak. *Amaz* a' testet, *ez* a' lelket, *emez* mind a' kettőt legelteti, táplállya és gyönyörködteti.

A' lelki kenyeret érti pedig Krisztus Idvözítönk ínt bennünket, hogy a' meg-maradandó eledelért múnkálkodgyúnk: melly eledel leg-elöször-is az igaz hitben és pœnitentziában áll, a' mint Krisztus Urúnk önnön maga adgya érteni ezen Szent Jánosnál az 29.v. *Ez*, ugy-mond, *az Isten cselekedete, hogy hidgyetek abban, a' kit ö küldött.*

A' lelki meg-elegetésre kévántatik.

Mík legyenek pedig szükségesek az idvösséges pœnitentziában, és mi-módon tápláltathassék és elégtethessék-meg a' keresztyén embernek lelke, tanittyák némelly Szent Atyák a' mái szent Evangéliomból, annak lelki értelem-szerént való meg-magyarázása-által. Annak-okáért az idö-szerént azoknak nyomdokát követtyük, és a' *lelki meg-elégétésnek* kivált-képpen való tulaydonságit fel-jegyezzük.

1. A' gonosz társaságok futása, eltávoztatása.

I. A gonosz társaságok futása és el-hagyása. Erre a' Krisztus el-menése-által intertetünk. Mert így kezdetik-el az Evangéliom: *Ezek után Jesus a' Galilæai tengeren túl méne.* Mert midön hallotta vólna hogy Herodes keresztelö Szent Jánosnak fejét vétette vólna, és az Apastalok-is meg-tértenek vólna követségekből, nem akart Idvözítönk a' Herodes tartományában több-ideig mulatni, *lakni*, hanem el-távozott azoktól a' kegyetlen és hamis emberektöl, Matt. 14.v. 13. Mennyetek-el ti-is a' Krisztussal, és az istentelen Herodest, az az, a' gonosz társaságot hadgyátok-el, ha a' Krisztustól kévántok meg-elégétetni. Hamis a' világ mint a' Herodes. Fogva tartya a' szólgait, és végezetre életektöl s-minden bóldogságoktól megfosztya.

foſztya. Annak okáért ne vonnyatok igát a' hitetlenekkel: Mert micsoda réſzesüléſe vagyon az igaſságnak a' hamiſsággal? Vagy micsoda társasága a' világoſságnak a' ſetétséggel? Micsoda alkováſa vagyon pedig Kriſtuſnak a' Beliállal? Vagy micsoda réſze a' hívnek a' hitetlennel? 2.Cor.6.v.14. Noe Pátriárka az özön-víz-elöt valóktól el-távozván a' bárkába ment-be, és meg-tartatott, Gen.7. Abrahám Pátriárka el-hagyá a' Káldæai Urt, és hívök Attyává lött, Rom.4.v.17. Lót ki-ment Sodomából, ſ-nem eméſztetett-meg a' kén-köves lángtól, Gen.19. Azért mennyetek-ki Babylonból és fuſſatok-el, azt mondgya az Ur, Eſa.48.v.20. A' bóldog, a' ki az iſtentelenek tanácsán nem járt, Pſal.1.v.2. A' ki pedig a' ſzurkot illeti, megmocskoltatik attól, Syr.13.v.1. Pliniuſnak jeles haſonlatoſsága vagyon, lib.22.cap.1. mellyet így hoz-elö: A' *Torpedo*, vagy *Sárban heverö hal* nem árt, hanem csak meg-illetéſſel, és a' mérgét a' levegö égtöl-is a' ſzöſz és a' nádnak csomós izein-által, a' haláſz kezére csudálatos-képpē tudgya által-bocsátani: *Ugy* a' gonoſzok és a' dögleletes emberek-is nem ártnak, hanem ha társaságot tartaſz vélek, és akarmi barátság illetésével erkölcsök mérgét reád-fújják. A' mennyei *Mannát* ſenki meg-nem kóſtolta, hanem csak a' ki Egyiptuſból ki-jött: *Ugy* a' lelki eledellel nem tápláltatik, valaki az iſtentelenek közzül ki-nem mégyen. *Illyés* Próféta el-menvén a' vér-ſzopó Jezabeltöl, az Angyaltól veſzen vala eledelt, *ételt*, mellynek erejével negyven nap és negyven éyjel jára, 1.Reg.19.v.8. *Szerelmeſim*, ha az iſtentelenek társaságát haſonló-képpen futtyuk, ſemmi kétség nem léſzen benne, hogy önnön maga az Iſten fia, a' nagy tanácsnak Angyala, az élet kenyerével bennünket úgy meg ne erösítsen, hogy rettenetlenül, *bátran* járhaſsunk, míg nem a' mennyei palotának magas hegyeire juſſunk, *érkezzünk*. *Annak-okáért* ne gyönyör-

kődgyél az istenteleneknek ősvényiben, se ne kedvellyed a' gonoszok útát. Fuss attól, se által-ne mennyen azon, Prov.4.v.14. A' ki poklos nem akar lenni, annak a' poklosok társaságát kell el-távoztatni. Az ép *egész* almák ha a' rothattak mellé tétetnek, hamarább meg-rothadnak: úgy az Isten-félők-is, ha az istentelenekhez adgyák magokat, könnyen meg-csalattatnak. Nem bátorságos a' juh a' farkas mellet, se a' csepű a' tűz mellet: Ugy az igaz sem a' bűnös mellet. Egy kevés gonoság az egész tésztát megposhasztya és a' társaságot meg-veszti, 1.Cor.5.v.6.

2. A' tengeren-túl való evezés.

II. A tengeren tul való evezés. Mert Jesus a' Galilæai tengeren-túl ment, melly a' Tiberiás-é, és el-tére Bethsaida városának egy puszta helyére, a' mint Sz. Lukáts hozzá-adgya, cap.9.v.10. Tiberiás pedig Galilæának jeles városa vala a' tenger mellet Nap-kelet felé. Honnan vött nevet a' tenger-is, melly Tiberiás tengerének mondatott. E' város régenten Generethnek mondatott, de a' Tiberius Császárnak tiszteségéért Herodestől sok szép épületekkel meg-öregbítetött és Tiberiásnak neveztetött. Ettől nem messze vólt Bethsaida, ezen tengernek partyán épitetött, kinek ellenébe a' tengeren-túl vólt az a' puszta, a' mellybe méne Kristus, a' mint D. Lyserus taníttya, lib. 4. Har. cap. 76. pag. 136.

Három titok szerént való tenger.

A' mint pedig Kristus a' Tiberiás tengerén által-evezet: úgy mindenek, valakik a' Kristusnak legeltetését kévánnyák, három-féle tengeren szükség által-mennek.

1. A' bűn tengere.

Első a' bűn tengere, mellyen által-megyünk igaz pœnitentzia tartás-által. Mert, mi-képpen a' tengeren evezők: úgy azok-is, a' kik a' bűn állapattyában vannak, örökké idestova hányattatnak, honnan az istentelennek szíve forró tengernek mondatik, Esa. 57. v. 20. Ne lakjúnk e' tengeren, 1. *A' veszedelmek sokságáért.* Mert, a' mint a' kik a' tengeren eveznek, annak veszedelmit be-

széllik,

széllik, Syr.43.v.26. Ugy a' kik a' bűnöknek kedveznek, *a' bűnökben elnek*, nagy veszedelemben hevernek. Mert elidegenedtenek az Istentől és az ördögnek szólgálnak: szükölködnek a' Szent Lélek malasztya-nélkül, és méltók az örök kárhozatra. 2. *Az ellenkező szelekért.* Mert, a' mint a' tengerē eggyik szél a' másikkal ellenkezik: úgy az istentelenek-is külömb-külömb-féle mozdúlatoktól és indúlatoktól öszve-veretnek. Vagyon ott hiúságos félelem, hiúságos reménség, hiúságos fáydalom és hiúságos öröm. Igazán mondatik azokról a' bölcs Prædikátornak ama' mondása: *Hiúságoknak hiúsága és mindenek hiúság*, Eccl. 1.v.2. 3. *A' csodák külömségéért.* Mert a' mint a' tengerben, úgy a' bűn állapattyábā-is külömb-külömb-féle csodák jelennek-meg. Vannak abban ördögök, kik a' bűnöst most rettegtetik, most meg-vidámíttyák. Fel-kelnek egy-mástól meg-választott vétkek: Már a' kevélység csudája rázza, *mozgattya* a' szívet: már az irégység-é. Most a' fösvénységh, most a' bújaság, most hozzá-járúl a' kegyetlenségh, mellyek mind azt cselekeszik, hogy ne légyen semmi békeségek az istenteleneknek, Esa. 48. v. 22. cap. 57. v. ult. Minek-okáért idején szállyúnk-bé a' hajócskába, tudnillik a' pœnitentzia hajócskájába, mellyben igen könnyen által-evezhetünk a' bűnnek tengerén.

Hiúságos félelem. Illyen a' dög-halálban való félelem, azokban a' kik az előt futnak: Alítván hogy az csak a' meg döglőt levegő-égtől, hubelé Balás módgyára, igaz gattatnék. Oh hiúság.

Második, *Világ tengere*. Mert mikor pœnitentziát tartúnk, a' világh magát ellenünk-veti, és az ő fiai-által, kiknek szavok meg-vagyon írva, Bölcseség. írt könyv.2. v.1. bennünket viszontag meg-csalni igyekezik. Igazán hasonlítatik tengerhez a' világh. *1. A' mértékletlenségért*, mellyre a' külömb-külömb-féle bűnök adnak okot. *2. A' meg-dagadásért*, mellyet a' kevélység szül. 3. *A' mélységért*, melly az embereknek ravaszságokban és tettetésekben, *kép-mutatásokban* áll. 4. *A' bévségért*, mert a' mi-képpen a' tenger vizekkel, azon-képpen bévölködik

2. Világ tengere.

Mikért hasonlítatik tengerhez a' világ.

a' világ bűnökkel. *5. Az álhatatlanságért*, mert a' világó támadásoknak és viszsza-vonyásoknak szüntelen való folyása és viszsza-folyása vagyó. Azért kicsoda a'ki e' nyughatatlã tengerbẽ gyönyörködgyék. Mennyünk-által gyorsabbã, meg-maradván a' hitben és az Isteni-szólgálatban, *a' kegyeſségben*. Ha a' világ Sireniſit hallyuk énekleni, Ulyſſeſt követsük és fülcinket be-dugjuk, hogy bennünket énekléſekkel meg-ne csallyanak.

3. Kereſztnek és veſzedelemnek tengere.

A' harmadik, *kereſztnek és veſzedelemnek tengere*. Be-szállot arra Kriſtus Idvözítönk, de türéſſel ment azonáltal. Be-kell mi-nékünk-is arra szállanúnk, mert sok háboruságok-által szükség nékünk az Isten Országában mennünk, Actor. 14. v. 21. Most az üldözések habjai támadnak, most az eretnekségeknek szél-veszi csapdoſnak bennünket. De

Durate, & vosmet rebus ſervate ſecundis.
Állyatok-megh, és a' jó szerencsés állapatra tartozzatok.

Végezetre e' tengeren-is által költözünk:

—— *dabit Deus his quoq; finem.*
Végét szakaſztya ezeknek-is az Isten.

hogy a' bóldog rév partra jussúnk, a' holot a' fáydalomtól és múnkától üreſſek lészünk.

Es ez vala amaz hármas tenger, tudni-illik, a' *bűnnek* tengere, mellyen a' pœnitenizia-tartás; *világh* tengere, mellyen az álhatatoſság; *kereſzt* tengere, mellyen békeſséges türés-által mehetünk és kell által-mennünk. Mellyet ha meg-cselekeszünk, ugyan az által meg elégétetik a' mi lelkünk, és idejében le-telepedünk menyben az Ur asztalához, melly meg-igértetett Sz. Lukácsnál 22. v. 30.

3. A' Kriſtushoz való járulás.

III. A Kriſtushoz való járúlás, menés.

Mert mikor Kriſtus a' tengeren-túl menne, nagy sokaság követé ötet. Dicséretes cselekedet ez, és minékünk id-

vöſséges,

vőſséges, *haſznos*. Mert kit kőveſsünk máſt egyebet, ha nem a' Kriſtuſt? ugy-mint mi meg-gyogyítónkat, Exod. 15.v.26. páſztorúnkat, Pſal.23.v.1. Atyánkat, Pſal.103. v.13. és vőlegényünket, Oſe.2.v.9. Nagy kévánság, *indúlat* vólt a' halláshoz abban a' népben.. Házokat el-hadgyák, hoſzſzú útat veſznek-fel és olly nagy gyorſasággal ſietnek, hogy Kriſtuſnak és az Apoſtoloknak előjőket vegyék. Jay a' reſt és ſzúnyata kereſztyéneknek, a' kikhez önnön maga jő a' Kriſtus ajálván, *hozván* kegyelmét, de nem akarják be-bocsátani és be-fogadni! Ha a' világ hívja, mindgyáráſt el-jőnek: Ha az ördög hívattya, azonnal kővetik. De haſonlók a' bolondokhoz, kik az árnyékot kővetik, mind-az-által meg-nē foghattyák, mert örökké fút. A' földieket kereſik, de a' mennyeieket el-veſztik.

Mi pedig az oda-fel valókat kereſsük, és mindenkor a' Kriſtuſt kőveſsük. Mert imé! A' világ kiáltya, *decipiam, meg-csalom*: a' teſt, *inficiam, meg-veſztem*: az ördög, *interficiam, meg-ölöm*: a' Kriſtus mondgya, *reficiam, meg-elégétem*. Quem ſeqnêris? Kit kővetſz? mond *Szent Bernhárd. Sequere reficientem & fuge decipientes. Kövéſſed a' meg-elégítőt, és fuſſad a' meg-csalókat.*

Mi módon kővetik a' Kriſtus.

Kővettyük pedig a' Kriſtuſt, 1. Az Iſten igejét *hallgatván*: 2. Alhatatoſſan *hívén*: és 3. Alázatoſſan *engedvén*. A' hallás ſzükséges, hogy abból merítsünk hitet, Rom.10.v.17. A' hit pedig a' ſzeretet-által múnkálkodik, Gal.5.v.6: azért is jó-cselekedetekkel kell azt meg-bizonyítanúnk, Jac.2.v.18.

4. A' ſzemek fel-emeléſe.

IV. A ſzemeknek fel-emeléſe. Mert midőn Kriſtus a' hegyre fel-ment vólna, a' ſzemeit *fel-emelni* mondatik, v.5. *Mikor azért fel-emelte vólná a' ſzemeit Jeſus.* Es ezek oktatásért mondatnak, *azt mondgya Szent Jeronymus.* Mert négyſzer olvaſſuk, hogy Kriſtus a' ſzemeit fel-emelte. 1. *Mikor* a' népet meg-akarná elégéteni,

Négyſzer emelte fel Kriſtus a' ſzemeit.

melly

melly a' mái Szent Evangéliomban történt. Mi-is mikor szegényeket segítünk, az szívünk szemeit az ISTENHEZ emellyük, hogy ne láttassunk embereknek való kedveskedésért, vagy dicsőségnek okáért, hanem csak egyedül az Istenért adni. 2. *Mikor* az Attyát akarná segitségül híni, Johan. 17. v. 1. szemeit fel-emelvén monda, &c. *Ugy* mi-is midőn könyörgünk, légyünk áitatosak, és az Urra nézzünk, hogy a' légyen a' szívben a' mi forog a' szában, Szent Dávid példájával, a' ki 123. Sólt. v. 1. így szól: *Hozzád emeltem az én szemeimet, ki a' mennyekben lakol*, Psal. 123. v. 1. 3. *Mikor* a' tanitványit akarná tanitani, Luc. 6. v. 20. fel-emelvén szemeit a' tanitványira monda, &c. *Kövessék* ezt mindnyájan a' kik hivatallyokban forgódnak, hogy legyenek szorgalmatosok, és szívek-szerént és nagy igyekezettel cselekedgyék, a' mik nékik parancsoltattak. Végezetre 4. *Mikor* Lázárt fel-akarná támasztani, Johan. 11. v. 41. Jesus pedigh fel-emelvén szemeit, monda, &c. *Ez-által* íntetünk, hogy mikor nagy dolgot akarunk megkésérteni, mikor fel-igyekezünk kelni a' bűnök álmából, csak egyedül az Istenhez folyamjunk, és szívünket fel-emelvén segitséget tőle kérjünk. Mert mikor nem tudgyuk mit kellessék cselekednünk, csak e' vagyon hátra, hogy szemeinket az Urhoz emellyük, 2. Paral. 20. v. 21.

Es ezek a' négy első tulaydonságok a' Szent Evangéliomnak kezdetiből ki-hozattattak és a' titkos eledelnek munkálkodására szükségesek. Sokkal-többek vannak el-rőytve titokban, ha a' Kristusnak, ha a' tanitványoknak, ha a' népnek cselekedetit meg-gondollyuk, mellyekről más időbé lészé helye szóllásunknak. Mi it álunk meg, az Istent kérvén alázatoson, *hogy úgy elégítsen meg bennünket az ő malasztyával, hogy az-által az istenteleneket futván, a' bűn, a' világ és a' kereszt tengerén álhatatossan által-*

evez-

evezhessünk, és á Kristushoz mindenkor fel-emelt szívvel ragazkodhassúnk, úgy annyíra, hogy it á lelki kenyérrel, jövendőben pedigh á mennyei kenyérrel éllyünk és tápláltassúnk mind őrőkke,

AMEN.

Evangéliom.

IVDICA (vagy) BEOIT V. VASARNAPRA, Szent Ian. 8. az 46. verstűl-fogva szintén à végig.

Á KRISTUSNAK SIDOKKAL való disputátziojáról, vetekedéséről.

46. KI fedd-megh engem kőzzűletek à bűnről? Ha igasságot mondok néktek, miért nē hisztek nékem?

47. A ki Istentől vagyon, Istennek igéjét halgattya. Az-okáért nem halgattyátok ti, mert az Istentől nem vattok.

48. Felelének azért à Sidók, és mondának néki: Nemde jól mōdgyuk-é, hogy Samaritanus vagy te, és őrdőgőd vagyon?

49. Felele Jesus: Ennékem őrdőgőm nin-

csen, de tiſztelem az Atyámat, és ti tiſzteletlenséggel illettek engem.

50. En pedig nem kereſem az én dicsőségemet: vagyon à ki kereſſe, és meg-itéllje.

51. Bizony, bizony mondom néktek: ha ki az én beſzédemet meg-tartya, halált nẽ lát őrökké.

52. Mondának azért à Sidók: Moſt iſmertük-meg hogy őrdőgöd vagyon: Abraham meg-hólt és à Próféták, és te azt mődod: Ha ki az én beſzédemet meg-tartya, à halált meg-nem kóſtollya őrökké.

53. Vallyon te nagyob vagy-é à mi Atyánknál Abrahámnál à ki meg-hólt? à Próféták-is meg hóltak. Mivé téſzed magadat?

54. Felele Jeſus: Ha én dicsőitem magamat, az én dicsőségem ſemmi: vagyon à ki dicsőit engem az én Atyám, à kit ti mődotok hogy tiſztentek.

55. Es meg nem iſmértétek őtet, én pedig iſmerem őtet. Es ha mondom, hogy nem tudom őtet, ti hozzátok haſonló hazug léſzek. De tudom őtet, és az ő beſzédét meg-tartom.

56. Abrahám az atyátok őrvendezett, hogy látná az én napomat: látta és őrült.

57. Mondának azért à Sidók néki: Még nincs ötven eſzten-

dőd, és Abrahámot láttad?

58. Monda nékik Jesus: Bizony, bizony mondom néktek; minek előtte Abrahám lenne, én vagyok.

59. Köveket kapának azért, hogy ő reája hagyigálnák: Jesus pedig el-reyté magát, és ki-méne à templomból.

PRÆDIKATZIO.

Meg-firattatik az emberek gonoszsága.

OLly nagy az embereknek gonoságok, hogy faytalanúl meg-vesék, a' míket nagyra kell vala bőcsülniek. Micsoda szentebb az igasságnál? micsoda hasznosbb? Ajánlya azt önnön maga a' Jehova, Zach. 8. v. 19. és a' Jehovának fia, Matth. 5. v. 37. és a' fiúnak Apostola, Eph. 4. v. 25. de meg-utáltatik és hamis gyűlöségekkel nyomorgattatik. Mert, *Veritas, odium parit. Az igasság, gyűlöséget szűl.* Menyivel inkább vítattatik, óltalmaztatik, annyival inkább meg-nevettetik. Hova nyilvábban elő-hozattatik, hirdettetik, oda keményebb szidalmazásokkal illettetik. A' mint az árnyék a' testet: úgy követi a' patvarkodás az igasságot. Mert az emberek az Isten lelkétől nem akarnak viseltetni, Gen. 6. v. 3. Ha tanítasz, nem hisznek: ha meg-feddesz, meg-szidalmaznak: ha meg-dorgálsz, meg-haragusznak: ha oktatsz nem engednek.

Kicsoda, *Halgatoim*, a' ki hinne a' mi hallomásunknak? Esa. 53. v. 1. Hiúságokat szóllot ki-ki az ő fele-baráttyának, Psal. 12. v. 2. Nemde nem nagyob része az istentelen Sidókat követi-é, mondván: *A' beszédet, mellyet nékünk szóllottál az Ur nevében, nem halgattyuk tőled: hanem*

cselekedvén meg-cselekeszünk minden igét melly ki-mégyen a' m szájunkból? Jer.44.v.16. Igy szokot bizonyára lenni, hogy az igasságnak tanitására az istentelenek inkább meg-busúllyanak és keményedgyenek. Mert, a' mint az *ellenbe való környül állásban, vételben* a' melegség meg-neveltetik a' hidegség-által: úgy a' szívek, meg-busúlnak, mennél szorgalmatosbban szájba-rágattatik, *tanittatik* az igasság. A' mint a' csipás szemüek a' Napnak ágaira vakolnak: úgy az emberek is az igasságh szavát el-nem szenvedhetik. Honnan, *Hæretici cum ex scripturis arguuntur, in accusationem convertuntur ipsarum scripturarum. Midőn az Eretnekek a' Szent Irásokból meg feddettetnek, a' Szent Irásoknak kárhoztatására fordúlnak*, S. Iren. lib.3.adverſ.hæreſ. Val.c.2.

Az Evangéliomnak summája.

Példát ád erre a' mái Szent Evangéliom, mellyben az igasság hirdetője, sőt önnön maga az igasság, a' Kristus Jesus, Johan. 14.v.6. meg-utáltatik, meg-nevettetik, megfeddettetik. Igasságot mond a' Sidóknak, de halgatni nem akarják. Atyai-képpen feddi őket, de szitokkal mondgyák viszsza. Illendő-képpen menti magát, de káromláſt szólnak. Abrahám Pátriárka példájára hallaszt, de meg-hazutollyák: Istenségét bizonyittya, de köveket kapnak és halállal fenekednek. Ez azért a' hív tanitóknak állapattyok, ez az igasságnak jutalma, hogy amazok gyülöségben essenek, ez szidalmazásban..

Sok tanuságok vannak pedig a' Szent János textusában, mellyekről mivel-hogy eggyen-ként nem szólhatni, rövideden csek e' háromról szóllyúnk:

Propoſitio.

I. A' Kristusnak közönséges-képpen való maga mentségéről.

II. A' kereszztyének hivatallyáról.

III. A' hivatal jutalmáról.

Adgya Isten, *hogy igasságot szóllyunk, szóllotnak hidgyünk, és a' hitben mind végig meg-maradgyunk*, Amen..

I. RÉSZE.

A' KRISTUSNAK KŐZŐNSÉGES-képpen való maga-mentségéről.

A Dicséretes tanítónak két tulaydonsági vannak, mellyek benne szükség-képpen meg-kévántatnak: *1. Az élet fedhetetlensége. 2. A' tanitás tiſztasága.* Honnan kőlt e' két verſecske:

Az igaz tanitonak tulajdonsági.

Quem non doctrinæ vitium, non crimina vitæ
Accuſant, tutus ſpernere cuncta poteſt.

Az az:

A' kit tanitása és élete vétke nem kárhoztat,
Az mindeneket nagy bátorságoſon meg-utálhat.

Mind a' kettő fel-találtatik, fellyül-halladás, *méltóság*-ſzerént, a' Kriſtusban: Es mind a' kettőről ſzót tészen a' mái Szent Evangéliomban. Mert látván, hogy a' Sidók élete-ellen tanácsot tartottanak vólna, *két* kérdéſt ada eleikbe, hogy *eggyikével* élete ártatlanságát, a' *máſikával* tanitásának igaſságát erősitené-meg.

A' Kriſtustól tamaſztot két kérdéſek.

Az első kérdés è vólt: *Ki fedd-megh engem közzűletek a' bűnről?* Nagy ártatlanságnak jele, az ellenkezőket közönséges helyen-is ki-hívni. Mert ezek, mikor gonoſzt kévántak, gyakorta ſok vétkeket ſzoktak ellen-vetni. Kriſtus pedig jól tudván lelke-iſméretit, hatalmat ád az ő ellenséginek, hogy ſzorgalmatoſon meg-tudakozzanak, és vagy csak egy bűnéről, *gonoſságáról* feddgyék-meg őtet, ha meg-cselekedhetik.

1. E'lete ártatlanſagáról.

Hozza-elő Plínius, lib. 31. cap. 10. hogy a' Kép-iró Apelles a' tábláit közönséges helyen ſzokta vala fel függeſzteni, hogy, ha mi vétek, *fogyatkozás* vólna a' képeiben, nyilván és nem titkon kárhoztatnának. Igy a' mennyei Apelles, és meſter ember-is az ő életének tábláját a'

Példa.

Sidó Synagogának aytaja eleibe állatta, hogy ha mit kárhoztathatnának abban, vagy akarnának, hallaná. De nem találhatának semmit a' mit igasság-szerént kárhoztathattak vólna. Vétkeit vetik eleibe, de meg nem bizonyíthattyák, és azon-által ugyan gonoságokat ki-jelentik, de a' Kristus ártatlanságát meg-erősítik.

Kristus üres vólt minden bűntől.

E' valóságban *minden bűn-nélkül való* vólt. Hamisságot nem cselekedet, és álnokságh nem vólt a' szájában, Esa.53.v.9. Innét Jeremiás Prófétától mi Igasságunknak hivattatik, cap.23.v.6. Daniel Prófétától Szentek Szentének, cap.9.v.24. Zakariás Prófétától, Igaznak és Idvözítőnek, cap.9.v.9. Mindenekben meg-kisértetett és hasonló lőtt hozzánk, de a' bűnön kívül, Hebr.4.v.15. Mert illet hogy illyen Fő-papúnk lenne nékünk, Szent, ártatlan, szeplő-nélkül való, a' bűnösöktől el-választatott, Hebr.7.v.26. Mi ugyan mindnyájan álnokságban fogantattunk, Psal.51.v.7. De üres vólt Kristus ettől, mert a' Szent Lélek meg-árnyékozásából fogontatott, azért-is szent születtetett, Luc.1.v.35.

A' mint pedig eredendő bűn-nélkül való vólt, úgy sokkal inkább cselekedet-szerént való bűn-nélkül való. Az egész világnak, minden embereknek szükség ezt vallaniok. Eönnön maga az áruló Judás bizonyságot tészen erről, Matth.27.v.4. Vétkeztem, el-árulván az igaz vért. Pilátus felesége azt mondgya, v.19: *Semmi közöd néked azzal az igazzal.* Pilátus maga meg-mossa kezeit, s-mond, v.24. *Ártatlan vagyok én, ez igaznak vérétől.* Minden áldozatnak tisztának és makula-nélkül valónak kellet lanni, Levit.12.v.20. Kristus azért, mivel engesztelő áldozat vólt az egész világnak bűneiért, 1.Johan.2.v.2. förtőzetlen és makula-nélkül való vólt. Példáztatott ez a' bátyaitól el-adatot ártatlan Jósef-által, Gen.37.v.28. a' makula-nélkül való Husvéti bárány-által, Exod.12.v.5. a'

pusztába ki-küldetett nem a' maga, hanem egyebek bűneivel meg-terheltetett bak-által, Lev. 16. v. 20.

Avagy csak felette nagy vigasztalásunkra szolgál ez, hogy ne kételkedgyünk bűneink el-törléséről. Ha pedig Krisztus Idvözítönk önnön maga vétkezett vólna, a' mi bűneinkért eleget nem tehetet vólna. Miért hogy pedig tudgyuk, hogy ötet senki meg-nem feddhette, innét igaz Messiásnak és eleget-tévő áldozatnak hiszszük lenni.

A második kérdés vólt: *Ha igasságot mondok néktek, miért nem hisztek nékem?* Kettőről int, hogy ő igasságnak tanitója, de a' Sidók gyülölői az igasságnak. Mert úgy szokot lenni, hogy ritkán hidgyenek az igasság mondóknak. Krisztus az igasságnak tanitására küldetett vólt, Johan. 8. v. 37. és a' világ meg-világositására, Johan. 1. v. 5. De az emberek inkáb szerették a' setétséget a' világosságnál, Johan. 3. v. 19. 2. A' tanitás igasságáról.

Akáb Király gyülölte a' Mikeás Profétát, mert nem mód vala néki kedve-szerént valókat. Mert így mond a' Jósafat Királynak, 1. Reg. 22. v. 8: *Gyülölöm ötet, mert nem profétál ennékem jót, hanem gonoszt.* Hasonló indulattal valának a' Sidók-is. Krisztus az igasságot tanittya vala, a' mint Nicodemus-is bizonyittya, Johan. 3. v. 2. és a' Farisæusok követi sem tagadgyák, Matt. 22. v. 16. Mind-az-által gyülölték, mert vétkek meg-feddését nehezen szenvedhették. Oh Sidók, ha igasságot mond néktek, miért nem hisztek? Nincs semmi a' mit nem hirdetett vólna, de mindeneket a' mik igazak meg-jelentett. Igasságot mondot *mennyeknek országáról*, hogy abban bévséges jutalmúnk tétetett-el mi-nékünk, hogy bízzúnk, Matth. 5. v. 12. a' *világról*, hogy tellyes gonosággal, hogy magúnkat attól meg-ójuk, Johan. 7. v. 7. a' *pokolról*, hogy ott sok és nagy gyötrelmek készítettek, hogy félly ünk, Matth. 13. v. 42. & cap. 25. v. 49. a' *bűnről*, hogy méltóvá tészen a' gehennára, hogy

Hamiſság tehát a' mit a' Pápiſták gyűlöségből beſzélgetnek felőlünk, hogy mi meg-tagadgyuk a' jó cselekedetek erejét.

ra, hogy fuſsuk, Matth. 5. v. 22. a' *jó cselekedetekről*, hogy kegyelemből meg-fizettetnek Iſtentől, hogy cselekedgyük, Matth. 19. v. 28. *ítélet napjáról*, hogy el-jő nagy hirtelen, hogy magúnkat mindenkor hozzá-kéſzítsük, Luc. 21. v. 34. Mind ezeket igaſságban tanította és nyilván, *világoſon* meg-mutatta: Mind-az-által nem akar hinni a' világ. *Oh halhatatlan hálá-adatlanság és vakság!* El-jött az orvos, és a' betegek nem akarnak meg-gyógyítatni: a' Meſter jelen vagyon, és a' tudatlanok a' tanitáſt el-mulattyák, *meg-utállyák*. Az igaſság ſzóll, és a' házugság attyára figyelmeznek az emberek.

Jeroboám.

Jeroboám Király midőn az Iſrael országára ment vólna, nem akará meg-engedni, hogy a' nép Jeruſalembe fel-menne, hogy magát a' terméſzet-ſzerént való és ſaját Királyokhoz ne csatlaná: az-okáért arany borjúkat emele, hogy azokban az Iſtent tiſztelnék, 1. Reg. 12. v. 26. Ugy a' Sátán-is féltvén az embereknek Iſtenhez való téréſeket, a' kitől el-idegenedtek, minden módon meg-bántani igyekezik, hogy a' templomba fel-ne mennyenek, ſe ott az igaſságot tanító Kriſtuſt ne halgaſsák. Azon-közben hiúságos dólgokkal, gyönyörűségekkel és gazdagságokkal, mellyek mint egy arany borjúk, tartóztattya és nyomorúltúl meg-csallya őket. Mi azért, *Halgatóim*, ójuk-meg magúnkat; Kriſtus bűn-nélkül vagyon. Kriſtus igaſságot mond. Azért kit halgathatnánk ő nálánál egyebet? Kihez csatolhatnánk örömesebben magunkat, mint ez igaſságnak hív Prædikátorához és Meſteréhez? Es hogy meg-láſſuk, mi légyen hivatalúnk, még-is a' Kriſtus példáját és igéit gondollyuk-meg, mellyekben nékünk ſok-féle tanuságink adattatnak elönkbe, a' jól, vagy igazán való eselekedésről.

II. RESZE.

A' KERESZTYENEK HIVATALYAROL.

A' kereſztyéneknek négy tulajságai.

Egy tulaydonsági illettetnek-meg it a' kereſztyéneknek.

1. Artatlanúl élni. Két féle az ártatlanságh.

I. Artatlanúl élni. Két féle az ártatlanságh. 1. Az *Iſten*-előtt. 2. Az *emberek*-előtt. Az első mód ſzerént, csak a' Kriſtus vólt ártatlan, a' ki ſemmi tulaydon bűnéről meg-nem feddethetett. Mi pedig Iſtennek előtte tiſztátalanok vagyúnk mindnyájan. Uram, ha a' hamiſságokat meg tartod, ki állya-meg? Pſal. 103. v. 3. Nem igazul-meg te előtted egy élő-is, Pſ. 143. v. 2. minden mi igaſságink mint a' havi folyáſoſnak ruhai, Eſa. 64. v. 6. Ha mindeneket meg-cſelekeſzünk is, mind-az-által azt kell mondanúnk, haſzontalan ſzolgák vagyunk, Luc. 17. v. 10. Ha pedig azt mondgyuk, hogy nincs bűnünk, magunkat csallyuk-meg, 1. Johan. 1. v. 8. *Omni prorſus peccato vacare, ſupra humanæ naturæ modum, Deus conſtituit.* az az: *Mindeneſtől fogva minden bűn-nélkűl lenni, az emberi természetnek módgya fölött rendelte az Iſten*, Nazianz. Orat. 2. in Judic. Azon-közben mind-az által az emberek előtt úgy kell a' mi világoſságunknak világoskodni, hogy láſsák a' mi jó-cſelekedetinket, Matt 5. v. 16. Erre Kriſtus adot nékünk példát, kit, midőn mindeneſtől fogva nem követhetünk, csak annyira követſük, hogy az ellenségink itéletére-is appellálhaſsúnk. A' mi teſtünkben ugyan a' bűn lakozik, Rom. 7. v. 18. Mind-az-által a' teſten való uralkodását elvehettyük, Rom. 6. v. 12. Ugy éllyünk azért, hogy a' Kriſtuſſal mondhaſſuk; *Ki fedd-meg engem közzűletek a' bűnről?* tudni-illik külső-ől és akarat-ſzerént valóról. Annak-okáért ne legyünk ſzorgalmatoſok egyebekről, hanem inkább önnön magunkról.

1. Artatlanúl élni. Két-féle az artatlaság.

Ezekből meg-felelhetni a' Pápiſtáknak, a' jó cſelekedetek bűn-vóltá-a, micsoda tekintettel mondgya azokat Luther bűnnek: tudni-illik az Iſtenre és az ő igaz és kemény itéletire tekintve. De ſzokáſok a' paivarkodóknak & in ſcirpo nodú quærere, a' kákán-is csomot kereſni.

Most úgyan, *curiosum est genus hominum ad cognoscendam vitam alienam, desidiosum ad corrigendam suam*, az emberi nemzetség feletteb szorgalmatos egyebek el tenek meg-esmerésében, *igen rösst a' magának meg jobbitásában*, a' mint Szent Bernhárd szól. De mi magunkon kezdgyük-el, hogy vakmerő-képpen itélvén, boszszút ne tegyünk felebarátunkon. Leg-elöször-is pedig a' Tanitók-é, hogy, a' menyiben raytok áll, ártatlan vagy fegyhetetlen életre igyekezzenek. Gyalázat igasságot mondani, és gonoszúl élni. Mert így egy kézzel el-rontatik, a' mi a' másikkal épitetik. Heába tanitasz, ha példáddal egyebeknek ártasz. A' Farisæusok azért kárhoztatt. tnak, hogy igazakat mondottak, de nem cselekedték, Matth. 23. v. 3. Meg-kell látniok az Evangelikusi Doktoroknak, *Tanitóknak, ne eloquenter dicendo & nequiter vivendo, animæ suæ sint inutiles*, hogy ékessen szóllo nyelvvel szólván, és gonoszúl élvén, a' magok lelkének haszontalanok ne legyenek, azt mondgya Szent Agostostö, lib. 4. de Doct. Christ. cap. 27. Esméretes *Matheſiusnak*-is ama' verseckéje:

Regula virtutum pulcherrima, Vita docentis.
A' jámbor Tanitóknak élete peldája,
Jószágos cselekedetek szép regulája.

Szent Nazianzenus-is azt mondgya:

Vel non doceto, vel doceto moribus.

Az az:

Vagy ne taníts, vagy jó erkölcsöddel taníts.

2. Igasságot mondani.

II. Igasságot mondani. Az Isten az igasságnak, az ördög a' hazugságnak attya, Johan. 8. v. 44. A' Krístus igazat, az ördög hamissat szól. Valaki azért az Istenhez akar ragazkodni, és a' Kristus tanítványa lenni, mindenkor az igasságra igyekezzék. Egy-másnak tagjai vagyunk: azért igasságot szóllyatok, Eph. 4. v. 22. Demosthenes kérdetvén, *Quid homines DEO haberent simile?* Az

Példa.

emberek-

embereknek miek vólna az Istenhez hasonlatos? azt felelé: *Benignè facere, & veritatẽ amare. Kegyelmessen cselekedni, és az igasságot szeretni.* Bölcs Aristoteles-is azt mondotta, hogy: *Duo sunt opera sapientis, non mentiri, & mentientem posse manifestare, Két cselekedeti vólnának a' bölcs embernek, nem hazudni és a' hazugot ki-nyilntkoztatni.* Innét az *Egyiptziusok* az emberi szívet torkon fügve szokták vala ki-írni, mert azt alíttyák vala, hogy a' szívnek indúlattyának, és a' torok szavának egy-mással mindenkor eggyezni kellene. De ah! meg-kissebbítetett ma az igasság az emberek fiaitól. Le-rohant az útzán, Esa. 59. v. 14. és le-vettetett a' földre, Dan. 8. v. 12. Annyira igazán mondotta bölcs Seneca: *Monstrabo tibi, quid omnia possidentibus desit, scilicet qui verum dicat.* az az: *Meg-mutatom néked, a' mindenekkel birók mi hijával legyenek, tudni-illik, a' ki igazat mondana.* De miért szeretitek a' hiúságot, és keresitek a' hazugságot? Psal. 4. v. 3. Mi a' Kristussal mondgyúnk igasságot, mert e' meg-marad, és erősödik örökké, és él, és nevekedik örökkön örökké, 3. Esd. 4. v. 38.

Példa.

Proverb. Meg-hólt Mátyás Király, el-költ az igasság.

III. Az Isten igejét halgatni. *A' ki Istentől vagyon, Istennek igejét halgattya,* v. 47. Mert a' Kristus juhai, az ő szavát halgattyák, Johan. 10. v. 27. A' ki pedigh nincs Istentől, nem halgattya, 1. Johan. 4. v. 6. Ezzel győzettettek-megh a' Farisæusok, hogy Istentől nem vólnának, mert az Isten igejét nem halgattyák vala. Ha azért azok közzé nem akarunk számláltatni, az igére és az olvasásra figyelmezzünk. A' meny-aszszont kövessük, és mondgyuk ő vele a' Salamon Eneke könnv. 2. r. 14. v: *Zengjen a' te szózatod a' füleimbe.* Mondgyuk a' Samuel Prophétával a' Samuel 1. könyv. 3. r. 9. v. *Szóllj Uram, mert hallya a' te szolgád.* Dávid Királlyal az 119. Sólt. 103. v. *Oh Uram, melly edessek a' torkomnak a' te beszédid!* Mert az Isten igéje hatalo, erő mindẽ hívőknek idvősségekre, Rõ. 1. 26.

3. Az Isten igejét halgatni.

Példa. Pyrrhus az Epiroták Királlya azt mondgya vala, *plures regno ſuo urbes Cyneæ Oratoris eloquentiâ, quàm armis acceſſiſſe, hogy ſokkal több váraſok adattattak országához a' Cynea Törvény-tudonak ékeſen való ſzólláſa-által, hogy ſem mint fegyver-által.* Ugy a' lelkek az Iſtenhez meg-téritetnek nem fegyver hatalmával, hanem az igének gyönyörüſéges prédikállásával. Mi váltóztatta-el olly hertelen Mária Magdolnát? mi Sz. Pált? *A' Kriſtus igéje.* Azért ez igét nagyra bőcsülljük, és áitatoſō halgaſſuk, ſ-nē csak halgaſsuk hanē engedelmeſek-is legyünk ahoz. Mert bóldogok azok, a' kik az igét halgattyák es meg-őrizik azt, Luc. 11. v. 28. ſ-a' Kriſtus beſzédét meg tarryák, Johan. 8. v. 51.

4. Az Iſtét dicsőiteni. IV. Az Iſtent dicsőiteni. A' Sidók ellen-vetették, hogy: *a' Kriſtuſnak őrdöge vagyon*, v. 48. Tagadgya ő, *mert az attyát tiſztelne*, v. 49. *ſe nem kereſné a' maga dicsőségét*, v. 50. Innét azért illyen *rövid értelem-ſzerént való következés* származik-ki: *A' ki az Atya Iſtent mindenekben dicsőiti, az az Iſtentől ſzerettetik s az őrdögtől nem gyötrettetik.* Annak-okáért, hogy Iſten fiainak láttaſſunk lenni, az Iſtent mindenekben tiſztellyük. Akar eſztek, akar iſztok, akar valami máſt míveltek: mindeneket az Iſten dicsőségére cselekedgyetek, 1. Cor. 10. v. 31. Hálákat adván a' Kriſtus-által, Col. 3. v. 17.

Micsoda ſzívvel. Három modon tiſzteltethetik pedigh az Iſten, [1.] *Szívvel*, ha mindeneſtül-fogva alája-vettetik az Iſtennek. Mert a' tőredelmes ſzív Iſtennek a' kedves áldozat, Pſal. 52. v. 19 A' ſzent Seraſimok az Iſtennek Felségére be-fedezik orczájokat, Eſa. 6. v. 2. A' vének le-téſzik az ő koronájokat, Apoc. 4, v. 10. S-mi magunkat alája-vetni, meg-alázni nem akarnánk-é? Kriſtus Idvőzítőnk nem kereſi az ő dicsőségét, és mi emberecskék kereſnénk-é?

Szájjal. [2.] *Szájjal*, ha az ő neve ſzóval prædikáltatik. Nem kell halgatni, hanem ſzólni. Magaſztallyuk az Urat a' bóldog ſzűz

dog szűz Máriával, mert nagyságos dolgokat cselekedék velünk, Luc. 1. v. 49. Hűn Dávid, és szóllot, Psal. 116. v. 10. Emellyük-fel azért ő véle a' szavúnkat, és mondgyuk mindenkor az 35. Sólt. 27. v. *Magasztaltassék az Ur.* [3.] *Cselekedettel,* ha az Isten törvényének engedtetik. Mert a' ki az Istent szájával dicséri, és istentelenül él, káromlya inkább, hogy sem mint tiszteli az ő nevét. A' nagyob dicséret, a' cselekedetben áll. Engedgy az Istennek, és elegedendő-képpen tisztelted őtet. A' kik pedig Sóltárokat énekelnek, és gonoszúl-cselekesznek, panaszolkodik azok-felől az Ur, Szent Matt. 15. v. 8. az Esaiás Próféta irásának 29. v. 13. E' nép, ajakival tiszt el engem, a' szívök pedig távól vagyon tőlem. Ollyanok mint a' sipok, mellyekből ha ki-mégyen a' szózat, bennek semmi nem marad. Ugy ezek is az igéket el-berbitelik, a' szíveket pedig semmi tekélletes kegyességnek, *Istenitiszteletnek* indulattya nem illeti, *indettya*.

Cselekedettel.

Hasonlatosság.

III. RESZE.

A' HIVATAL JUTALMAROL.

AZ, *halált nem látni örökké.* Mert így szól Idvözitönk v. 51. *Ha ki az én beszédemet meg-tartya, halált nem lát örökke.*

A' halál közönséges-képpen három-félének mondatik, *1. Naturæ. Termeszet-szerént való halálnak. 2. Gratiæ. Kegyelem-szerént való halálnak. 3. Gloriæ. Dicsőség halálának. A' Termeszet-szerént való halál* a' testnek és a' lélecknek el-válásában: *A' kegyelem-szerént való halál,* az Istennél való kedvetségnek el-veszt ésében: *A' dicsőség-szerént való halal,* a' mennyei örömtől való meg-foztásban és az örök kárhozatban áll. E' halál nemeit nem láttyák, az az, meg-nem szenvedik a' keresztyének, holot mind-az-által illik tudni, hogy a' testi halál, vagy a' természet-szerént

Három-féle a' halál.

két-képpen vétetik a természet szerént való halál.

való halál, két-képpen vétetik. 1. Mint *bûntetés*, és kezdeti a' veszedelemnek. 2. Mint *eszköz*, és által menetel az idvösségre. Az *első* mód-szerént nem láttyák azt az Isten-félők. Mert azok halálának nincs büntetésre való tekínteti, hanem idvösséges eszköznek, az életre.

Innét azok halála drágalátosnak mondatik, Pſ. 116. v. 15. és nyereségnek, Phil. 1. v. 21. és azok Isten kezében vannak, Sap. 3. v. 1. bóldogok mostantól-fogva, Apoc. 14. v. 13. Igy a' kegyelem-szerént való halál-alá nem vetttettek, mert az Istennek templomi, 1. Cor. 6. v. 19. a' ki az ő kegyelme-által lakó-helyet szerez azoknál magának, Joh. 14. v. 23. Honnan vigadoznak, *örvendeznek* ha annál többet szenvednek-is, Col. 1. v. 24. Fő-képpen pedig Kristus Idvözítönk a' dicsöség halálát, az az, az örök kárhozatot érti, melly *második* és utólsó halálnak hívattatik, Apoc. 20. v. 14. Innét az Isten-félők nem vettettek az halál-alá, mivel-hogy örökösi az örök életnek, Rom. 8. v. 17. és azoknak el-tétetett mennyekben az igasságnak koronája, 2. Tim. 4. v. 8. A' holot minden köny-hullatás el töröltetik, Esa. 25. v. 8. és egy szombat-után más szombat lészen, Esa. 66. v. 23. Melly örömben hogy részesüllyünk, és a' halált örökké ne lássuk, engedgye a' halálnak Ura, és a' győzedelmes JESUS KRISTUS, kinek neve légyen áldott mind örökké,

AMEN.

Evangéliom
VIRAG VASARNAPRA, Sz. Matt. 21. az 1. v. az 10. v. Sz. Márk. 11. v. 1. Sz. Luk. 19. v. 29.

KRISTUS URUNKNAK JERUsalembe való bé-menetelérôl.

1. ES mikor Jerusalemhez közelgettek vólna, és jöttek vólna Betfagéba az olay-fák hegyére.

2. Akkor Jesus elkülde két tanitványt, mondván nékik: Ménnyetek à kastélyba, melly ellenetekben vagyon, és mindgyárt találtok egy meg-kötött szamart, és à vemhet véle: oldgyátok-megh és hozzátok-el nékem:

3. Es ha valaki néktek valamit mond, mondgyátok, hogy az Urnak ezekre szükségé vagyon, és mindgyárt el-bocsáttya azokat.

4. Ez pedig mind meg-lött, hogy be-tellyesednék à mi megmondatott à Prófétaáltal, mondván:

5. Mondgyátok-meg à Sion leányának: Imé à te Királyod jö néked szelidden, ülvén

à szamáron, és à terh-viselőnek vehmén.

6. El-menvén pedig à tanitványok cselekedének, à mint parancsolt vala nékik Jesus.

7. És el-hozák à szamárt és à vemhet: és tévék azokra az ő ruhájokat, és őtet felyűl reája ülteték.

8. A sok sereg pedig le-le-teríté az ő ruháit az úton: egyebek pedig ágakat vágnak vala à fakról és el-terítik vala az úton.

9. A seregek pedig, mellyek elől-mennek vala, és à mellyek követik vala, kiáltanak vala, mondván: Hósanna à Dávid fiának: áldot à ki az Urnak nevében jött. Hósanna à magasságban.

PRÆDIKATZIO.

AZ Isten ugyan hozzá-járúlhatatlan világosságban lakik, 1.Tim.6.v.16. mind-az-által önnön magát sok-féle cselekedetiben jelentette-meg. Mellyek közzűl leg először-is kettő a' nevezetesb, mellyeket *magna Dei opera, Istennek nagy cselekedetinek* igazán nevezhetűnk. Eggyik, *a' világ teremtése:* Eggyik, *az emberek megváltása.* Innét a' Régick az egyebek fölött *két heteket* ítéltek méltóknak meg gondolásra, mellyeket azokáért *Nagy heteknek* mondottak, *neveztek.*

két emlekezetes hetek.

Teremtés. és Szenvedés hete.

Első a' *Teremtés* hete, mikor az Isten mindeneket hat napon teremtett, mellyről a' Teremtésről írt könyv. 1. r. A' második, a' *Kín-szenvedésnek* hete, mellyen Krístus sokféle győtrelmeket és végtére halált szenvede.

Igazán

Igazán nagy e' hét. 1. Az Istennek véghetetlen haragjá-*ért*, melly abban meg-engeszteltetett. 2. Az egész világnak gonoszsági-*ért*, mellyek el-tőröltettek. 3. A' szenvedő személy-*ért*, ki az Istennek Fia. 4. A' szenvedés-*ért*, melly szörnyű volt és sok-féle. 5. A' szenvedés sok-féle haszná-*ért*, melly mi reánk háromlott, *származott*. Mellyet meg-gondolván Arany-szájú Szent János így ír, Hom. 30. in cap. 10. Genes. *Magna hæc est septimana, quia magna quædam & ineffabilia bona nobis contigerunt in illa.* az az: *Nagy ez a' hét, mert némelly nagy és ki-beszélhetetlen jók történtenek azon nékünk.* Mert a' régi had el-oszlatott, a' halál el-óltatott, az átok meg öletett, az ördög meg-győzetett, az ő edényi el ragadtattak, az Isten megengeszteltetett, és a' meny által-járhatóvá tétettetett.

A' Németek e' hetet, nyelveken Karwoch, az az, *Birság hétnek* hívják, ama' régi német igéről, kar, melly birságot, vagy büntetésért való elég-tételt jegyez. A' Papisták azt mondgyák, hogy e' név emberi elég-tételeket mutat, mellyeket, e' mostani időben, gyakorta vetnek az emberekre a' Mise mondó Papok. De igazbban vészen eredetet a' Krisztus kín-szenvedésétől és halálától.

Kezdgyük pedig azt a' hetet e' jelen való Vasárnaptól, melly *Palma Vasárnapnak* mondatik, a' pálma-fa ágakról, mellyeket Krisztus Idvözítönk elött viszned vala, mikor Jerusalembe menne, melly be-menetelét akarván a' Papisták ki-ábrázolni, *szemlátomás-szerént* meg-mutatni, ágakat hintegetnek, és *palmai szamárt* hordoznak-körül, melly ostobaságot le-írva láthatsza Hospiniánusnál, lib. de Orig. festor. Christ. fol. 55.

Mi a' szamárt a' szamároknak hagyván, az Evangéliomat magyarázzuk-meg, mellynek két részecskéi lehetnek: Az első, *a' Krisztusnak be-meneteléről*, az utólsó, *a' Tanitványoknak és a' népnek örvendezéséről* szóll.

Az Evangéliomnak részei.

Propoſitio.

Az *elsőről* némellyeket, *valamiket* hozúnk-elő, az utólsót más alkolmatoſságra tartván. *Engedgye* a' Magoſságbéli hogy néki kedveſeket, minékünk haſznoſokat mondgyúnk, Amen.

MAGYARAZAT.

ZAkariás Proféta Kriſtus Idvőzítőnknek eleve-látván e' be-menetelét, ez következendő igékkel fel-kiált, c. 9.v.9: *Igen vigadgy Sionnak leánya, örvendezz Jeruſelemnek leánya.* Csodálatos be-menetele, *jövetele* ez a' kín ſzenvedés hetinek. Ha Kriſtuſſal eggyűt kell ſzenvednünk, a' Profétától vigadozáſra miért íntettetünk? De tudnunk kell, hogy kettő jő it eggyűt elő, 1. A' Kriſtus *ſzenvedése.* 2. A' ſzenvedéſnek *haſzna, gyümölcse.* Amaz *ſzomoruſágra*, ez *vigaſágra* ád okot. Még gondolván a' Kriſtus veréſit és csapáſit, méltán bánkodúnk: ha abból ſzármazott haſznúnkra figyelmezünk, méltán örülünk.

Melly hogy világosbban ki-teſsék, az Ur bé-menetelinek leg-főbb tulaydonságit láſsuk-meg, mellyek eléggé nyilván meg bizonyittyák, hogy a' ſzenvedés és a' Kriſtuſnak arra való be-menetele mindnyájunknak vigadozáſra és örvendezéſre való alkolmatoſságot ſzolgáltat.

A' Kriſtus be-menetele ſzabad akarat ſzerént való vólt.

I. Szabad akarat ſzerént való be-menetel vólt. Kriſtus Idvőzítőnk Jeruſalem kivűl forgódott, ſ-jól tudta a' Fariſæuſoknak vér-ſzopó tanácsokat. Mindaz-által ſzabad akarattya-ſzerént, ſenkitől nem kéſzerítetvén, mégyen oda, ſ-nem-is akar félre állani, hanem magát az ellenség eleibe állattya. Meg jövendőltetett vólt ez az 40. Sóltárnak 9.v. *Ihól jövök: a' könyvnek ſommájában írva vagyon felőlem, hogy a' te akaratodat cseleked-nem, en Iſtenem.* És az Eſaiás Proféta irásában, cap. 43.v.7. *Meg-áldoztatott mert ő akarta, és meg nem nyitotta a' ſzáját.* Ezen példáztatott Iſaákban, Gen.22.v.9. és Áronban-is,

Num. 20. v. 23. ſeqq. Innét mondgya Idvözítönk, Szent János, 10. v. 18. *Senki el-nem veſzi azt tőlem: hanem én té-ſzem-le azt magamtól.* Igen ſzépen mondgya Szent Agoſton: *Moriebatur Chriſtus non coactè, quia omnipotens: non jurè, quia innocens: ſed liberè, quia miſericors & clemens.* az az: *Meg-hal vala a' Kriſtus nem kéſzerítésből, mert mindenható: nem törvényből, mert ártatlan: hanem ſzabad akarattyából, mert irgalmas és kegyelmes.* Es Szent Epiphanius: *Fecit Chriſtum mori benignitas propria, non malignitas aliena.* az az: *Hogy Kriſtus meg-hallyon, a' ſaját kegyeſsége, nem más gonoſsága cselekedte.*

Bizonyára nagy ſzeretetnek nyilván való bizonyſága e' ſzabad akaratból való be-menetel. Mert ha minket valoságba nem ſzeretne, maga kényén magát a' halálra nem vetné. *Oh jó JESUS, mi lőlt téged? mi vóltunk adóſsok, és te fizeted-meg? Mi vétkeztünk es te bűntettetel!* mond Szent Bernhárd. *(O bone Jeſu, quid tibi eſt? Nos debuimus, & tu ſolvis? Nos peccavimus, & tu luis!)* Micsoda az ember, hogy meg-emlekezel rola? avagy az embernek fia, hogy meg-látogatod őtet? Pſal. 8. v. 5. Avagy nem bűnben fogantattunk és ſzülettettünk-é mindnyájan? Pſal. 51. v. 7. Avagy nem alá-valók vagyunk-é be-jövetelünkben, nyavalyáſok elő-mentünkben, ſiralmaſok ki-menetelünkben...? Létünk-előtt büdös mag, létünk-után ganéjok sákja, halálunk-után férgek eledele? Mit találtál azért mi bennünk, hogy nem csak ſzeretnél minket, hanem ſzabad akaratodból meg-is halnál érettünk? De ezek, ezek, ama' mi Istenünknek nagy irgalmaſságai! Luc. 1. v. 78. ez ama' ſzeretet, mellyel minket ſzeretett, még mikor bűnősök vólnánk! Rom. 5. v. 8.

Mert micsoda hívta-ki őtet mennyekből, hanem csak a' ſzeretet? micsoda vetette az oſtorok, a' kereſzt, a' halál-alá, hanem csak a' ſzeretetnek amaz égő fáklyája, és

a' mi idvösségünknek izzadó, *hév* kévánsága? Az, az a' szeretet, mellyről bölcs Salomon szóll az Enekekről írt könyvben, cap 8. v. 7. *A' sok vizek nem ölthatták-meg.* Vigadozz azért Sionnak leánya, és örvendezz Jerusalemnek leánya. Imé a' te Idvözítöd jö: Imé be-mégyen, hogy éretted szenvedgyen! Erösödgyetek-meg, *Atyám-fiai*, a' kiket a' háboruság és a' szorongatás nyomorgat. Mert ha Kristus szabad akarattyából jött, hogy éröttetek eleget tégyen, menyivel inkáb el-jö, hogy meg-ségéllyen? Ot meg kellet a' halált szenvedni, it csak egy igécske kévántatik. Avagy alíttyátok-é hogy az meg-tagad valamit töletek, a' ki életét szabad akarattyából adta éröttetök, és vérének drága árrán meg-váltot bennetek?

Ez-alat az ö példájából szenvedést is tanullyúnk. Ha érettünk annyit szenvedet, miért ne szenvednénk mi is valamit ö kedve-ért? Igazán mondották a' régiek: *Dedecus est sub capite spinato del ciari velle.* az az: *Ektelen dolog a' tövises fő-alat gyönyörködni akarni.* Kristus szabad akarattyából vetette magát a' keresztt-alá; és mi az Istentől reánk adatot keresztet el-nem szenvedgyük-é? Sőt inkább mindenkor meg emlekezzünk arnaz Kristustól önnön magától elünkbe-írt aforismusról, Szent Matth. 10. v 38. *A' ki fel-nem veszi keresztet s-nem kovet engem, nem méltó hozzám.*

2. Alázatos.

II. Alázatos be-menetel vólt. Kristus ugyan Ura vólt az egész világnak, mind-az-által minden pompa-nélkül mégyen-be Jerusalembe. Nem lovon, hanem szamáron ül. Nem mégyen elötte kopiás és trombitás sereg, hanem pálma és olay-fa ágakat viznek elötte. Nem mégyen valami hátúl követö friss seregtől környúl-vétetvén, hanem a' halászok szolgálnak néki. Nem a' Nagyságosoktól fogattatik, hanem az alá-való köségecskétől; mellyek mind meg-vettettek és semmi böcsben

nincse-

hínesenek e' világ-előtt. Ugyan ezen alázatoſság ſokakat meg-botránkoztatott, annyira hogy a' Kriſtuſt és a' Kereſztyéneket meg-csufolnák, *nevetnek*. Innét a' pogánjok patvarkodáſra való alkolmatoſságot vőttenek, hogy a' híveket *Aſinarios, Szamároſoknak* hívnák, a' mint Szent *Tertullianus* beſzélli in Apologetico adverſ. Gent. cap. 16. A' Rómaiak Kriſtus Idvőzítőnket férfiú képében írták valaki; de a' kinek ſzamár feje és lábai vóltanak, illyen fejefőlébe való iráſſal: *Hic eſt Chriſtianorum Deus ononychites.* az az: *Ez a' kereſztyének ſzamáros Iſtene*, S. Tertull. d. l.

De ha annál bűdőſſebb-is e' be-menetel a' világh-előtt, minékűnk mind-az által azért vigadoznúnk és őrvendeznünk kell. Mer mi érettünk alázta-meg annyira magát: a' mi nyavalyás vóltünk indította-fel őtet, hogy mikor az Iſten formájában vólna, magát ki-üreſitené, Phil. 2. v. 6. Eő amaz alázatos Dávid a' ki má minden fegyvernélkűl mégyen a' Goliáth-ellen, 1. Sam. 17. v. 39.

Kájus Császár Rómába elefant tétemből csinált ſzekérben ülvén, mellyet négyven Elefántok vonſznak vala, mutogatta győzedelmét. *Nero* Császár ſoha Róma városába be-nem mégyen vala, hanem ezer kocsikkal környűl-vétetvén, és az őſzvéreknek ezüſt patkójok lévén. *Seſoſtreſt* az Egyiptiuſok Királyát, a' mint írják, olly ſzekeren ſzokták vala vonni, mellyet négy királyi páltzával és koranával fel-ékeſitetőtt Királyok vonnak vala. *Aurelianuſnak* hintó-ſzekerét a' ſzarvaſok. *Antoniuſét* az Oroſzlányok vonnyák vala. *Es ímé!* a' Világnak Ura ſzamáron hordoztatván mégyen ma Jeruſalembe, és az ő fejedelmi nem egyebek hanem csak haláſzok. Angyalok hól vattok? mit míveltek Kerubiumok? Miért nem veſzitek környűl a' ti Uratokat és Királyotokat? De, *Ti ſzerelmeſim*, tudgyátok a' mi Urúnk Jeſus Kriſtuſnak kegyelmét, mert ti érettetek ſzegénnyé lőtt, holott gazdag vólna, hogy az

ő szegénységével mi gazdagok lennénk, Cor. 8. v. 9.

Annak-okáért menyi viszontag e' kegyesség? Barátinak váltságáért netalám valaki ki-osztaná javait: de mi ellenségek vóltunk, mind az-által Kristus Idvőzítőnktől úgy szerettettünk, hogy mi kedvünkért szegénnyé lőtt és igen alá-való ábrázatban járt. Legyünk készek mi-is ő kedve-ért mindeneket el-hagyni. Tegyünk mindenkor valást Szent Felségéről, ha úgyan minden javaink el-ragadtatnak-is. Példa. Ifiú Tobiás meg-tekíntvén Rafael Angyalnak jó-tételeményit, a' ki őtet egészségben mind el-vitte s-mind meg-hozta vala, hálá-adoság helyet, minden jókból, mellyeket hoztanak vala, felével kínálá-meg őtet, mondván az atyának, cap. 12. v. 2. *Atyám, micsoda jutalmat adúnk néki? avagy mi lehet méltó az ő jó-tételeményihez?* De sokkal nagjobbak a' Kristusnak velünk való jó-tételeményi. El-jőtt hozzánk a' világra, az ellenünk való kézi-irást eltörlötte, Col. 2. v. 14. az ördögöt meg-zabolázta, a' lelki vakságból meg-szabadított, és minden jókkal be-töltött. Minek-okáért, miért nem kínállyuk-meg mi-is javainknak valami részével őtet? Ha nékünk mennyeieket adot, miért ne hagynánk-el ő kedve-ért a' földieket? Ha nem szégyenlett érettünk szegénnyé lenni, nagy gyalázatleñe, ha a' világnak jovait ő nálánál fellyeb bőcsülnénk.

3. Idvősséges. **III. Idvősséges bé-menetel vólt.** mert mi-nékünk magával sok hasznot hozot. Mert bé-mégyen a' Kristus.

Mert el-jőt. 1. Mint Király. 1. Mint *Király.* Az alatta-valók királyoktól megfosztatván, szomorkodnak; Királyokat meg-koronázván pedig, örvendeznek. Örvendezzünk azért ma mi-is, mert a' mennyei Király el-jőt. Mikor *Jehu* Elisæus Profétától Királlyá kenettetett vólna, minden alatta-valói mindgyárást a' palástyokat a' lábai-alá tévék, kiáltván: *Ellyen Jehu, éllyen a' Király Jehu.* Vagy: *Jehu országolt,*

2.Reg.9.v.12. és 13. *Avagy* nem igazbban vigadozúnk-é mi ma, mikor Kriſtuſt a' mi Királyúnkat be-menni láttyuk? Emellyük-fel ſzavúnkat, és mondgyuk a' néppel: *Aldot a' ki jött az Urnak nevébe.* Es ezt annyival inkább, a' mennyivel Kriſtus nagyob Király minden királyoknál. Mert ő [1.] *Örökké való Király*, kinek hatalma örökké való hatalom, Dan. 7. v. 14. Kinek országának nincsen vége, Luc.1.v.33. Senki el-nem veſzi az ő koronáját. Fejébe adatott, és ki nem vehetni. [2.] *Közönséges Király*, ki a' tengertől-fogva a' tengerig uralkodik, Pſal.72.v.8. kinek minden hatalom adatot, Matt.28.v.19. és minden név-fölött való név, Phil.2.v.10. a' ki mindeneknek fölötte, Eph.1.v.22. és feje mindeneknek, Col.2.v.10. azokáért-is királyok Királyának, és uralkodók Urának mondatik, Apoc.19.v.16. A' mint Saul, testének magaſságára tekíntve, magoſbb vala az egéſz népnél, 1.Sam.9.v.2: Ugy Kriſtus Idvözítönk magaſbb minden Királyoknál, hatalmára nézve. [3.] *Mindent-tudó Király.* Mert tudta a' meg-kötött ſzamárt, tudtá a' helyét és a' gazdáját, ſ-a' tanitványoknak aval való beſzélgetéſeket. Iſtennek, nē puſzta embernek cselekedeti ezek. Iſten, ki, a' mint mindeneket igazgat, úgy mindeneket tud és eleve-lát. Ő a' ſzívet nézi, 1.Sam.16.v.7. Ő tudgya az embereknek gondolatit, Deut.31.v.21. Ő a' ki meg-probállya a' veséket és meg-viſgállya a' ſzíveket, Pſal.7.v.10. Jer.17.v.10. [4.] *Mindenható Király.* Mert mikor a' tanítványok a' ſzamár gazdájának mondanák: *Az Urnak ezekre ſzüksége vagyon*, ez igére mindgyáráſt el-bocsátá a' ſzamárt és engedelmes lőn. Mert illy nagy ereje vagyon a' mi Királyunknak, hogy ellene ſenki nem rugodózhatik. *En vagyok a' mindenható Iſten*, mond Abrahámnak, Gen.17.v.1. Azért ki áll az ő hatalma és akarattya-ellen? Rom.9.v.19. [5.] *Szelíd Király.* Nem mégyen-be meny-dörgéſekkel és villámáſok-

Eörökké való.

Közönséges.

Mindent-tudó.

Mindenható.

Szelíd.

lámásokkal, a' mint lőtt a' Sinai hegyen, Exod. 19. v. 16. hanem szelídden és csendessen, *engedelmesen* jő, nem hogy félnének tőle hatalmáért, hanem hogy szeretnék szelídségeért, mellyről szóll Szent Esaiás cap. 42. v. 3. 4. és Krisztus Idvőzítőnk önnön maga Matth. 11. v. 29. Azért jőyjetek e' Királyhoz, a' kik terhelve vattok. Nincsenek tudatlanságban nála a' ti nyomoruságitok, mert mindeneket tud. Vagyon meg-segitésre való ereje-is, mert mindenható. Meg-nem utállya a' ti imádságtokat, mert szelíd. Eőtet hívjátok segítségül, és meg-halgat. Eő hozzá fussatok, és fel-magasztaltattok. Dávid Királyt kővetik vala minden nyomoruságban lévők, és végtére meg-szabadulának, 1. Sam. 22. v. 2. Ugy a' Krisztust kővessük ma és fogadgyuk: úgy óltalmaz-meg minket a' szárnyainak árnyéka-alatt, és hatalmason meg-őriz minden-féle ellenségink-ellen.

2. Mint Meg váltó.

2. Mint *Meg-váltó*. Lelki-értelem-szerént ezt érti, a' szamárnak és annak vemhének meg-óldattatásán. A' szamár jedzi a' Sidókat, kik a' törvény igája-alá rekesztettek vala, Gal. 3. v. 23. A' szamárnak vemhe példáza a' kegyetlenkedő pogányokat, kik az ő kévánságokban jártak, Actor. 14. v. 15. Eph. 2. v. 3. Ezekért jőt a' Krisztus és bocsátta-el a' tanítványit, hogy el-óldanák őket, és a' lelki országra hoznák. S-pedig nem csak közönséges-képpen *Meg-váltó*, hanem kit-kit-is meg-óld és meg-szabadit: mert az ember a' mint szűletik, szamárhoz igazán hasonlitatik.

Az ember meg-romlot természetéért szamárhoz hasonlitatik.

Mert [1.] a' szamár igē igē ostoba állat: úgy az embernek értelme-is, természet-szerént, meg-vakúlt, Eph. 4. v. 18. cap. 5. v. 8. 1. Cor. 2. v. 14. honnan sokan a' Balaám szamáránál sokkal bolondabbak. Mert az engedet az Angyalnak, Num. 22. v. 3. Sokan pedig ha annál inkább látták-is az Istent ellenek-állani, mind az-által nem enged-

nek, ha-

nek, hanem gonſságokban el-mennek. [2.] A' ſzamár igen reſt állat, és futtya a' munkát: Igy az ember-is kéſedelmes a' jóra, mert az emberi ſzívnek gondolattya gonoſz az ő ifiúságától-fogva, Gen.6.v.5. cap.8.v.21. Pſal. 14.v.2. [3.] A' ſzamár igen félelmes állat, és a' félelemtől könnyen le-verettetik: Ugy az ember, természet ſzerént, fél, mert tudgya, hogy az Iſtent bűneivel meg-bántotta, melly okból fút vala Adám, Gen. 3. v.8. mikor az eſet-után hallotta vólna az Iſtent ſzólni. [4.] Meg-kőttettünk, mint a' ſzamár, minden tehetségünkre, vagy érzékenségünkre nézve. Meg-kőttetet *elménk* a' tudatlanság-által, *akaratúnk* a' gonoſság-által, *emlekezésünk* a' feledékenség-által. Meg-kőttettek *füleink*, ſ-nem őrömeſt halgattyák az Iſten igéjét. Meg-kőttettek *kezeink*, mellyek nehezen ſegétik a' ſzegényeket. Meg-kőttetet *nyelvünk*, ſ-nem-is hirdeti az Iſtennek dicséretit és jó-tetteményit. Igy azért mikor minden-felől meg-kőtőztettünk vólna, el-jött a' Kriſtus, és minden nap el-küldi a' ſzolgait. Ezeknek meg-óldozáſra való hatalom adatott, Matth.18. v.18. Johan.20.v.23. kiknek ha engedünk mindgyárt a' Kriſtushoz vitettetünk. Azért ellene ne rugódozzunk, hanem kéſz ſzívvel köveſsük. Valakik külömben cselekeſznek, mindenkor meg-kőtőzve maradnak, és végtére az ördöggel örökké való lánczokal kőtőztetnek-meg.

Több tekínteti vagy módgyai-is adattathatnak, tudni-illik, hogy Kriſtus be-mennyen mint *Idvőzítő*, mint *gyogyító*, mint *tanító*, mint *út, igaſság és élet*, mellyek mind vigadozáſra való bévséges materiát adnak, és azokról más időben bévebben ſzoktunk tanitani.

Mi már a' be-menő, vagy be-jövő Urnak mennyünk eleíbe, és fogadgyuk őtet igaz hittel és ſzívünknek nem tettetes alázatoſságával, terítsük-le *ruháinkat* az ő embert le-tévén és a' ſzegényekkel jól-tévén: vágjunk *ága-*

Salomon: Cum ſit timida nequitia, dat teſtimonium condemnationis: ſemper enim præſumit læva perturbata conſcientia. Mivel hogy félékeny a' gonoſság, bizonyságot téſzen a' kárhoztatásáról: mert mindenkor kegyetlen dólgokat vár fejére a' meg-haborodot lelki iſmeret. Mert ſemmi nem egyéb a' félelem, hanem ſegétség-felől való gondolatnak el-fogyáſa, Sap. 17.v. 10. ſeq.

kat a' gonosz cselekedeteket el-vetvén és a' Szentek példáit követvén. Mert ezek mint egy Istentől plántáltatot fák, Psal. 1. v. 3. Ezeket azért mikor követtyük, a' jó fákról ágakat vágúnk. Abrahámról vágjuk le a' *hitnek* ágát: Dávidról a' *szelídségnek* ágát: szűz Máriárúl az *alázatosságnak* ágát: a' Kananæáról a' *könyörgésnek*: Szent Péterről a' *penitentziának*: Szent Pálról a' *békeséges türésnek* ágát. Ez jóságos-cselekedetek ágait vigyük az Ur-előt, és vigadva kiáltsúnk a' néppel. Igy mégyen be a' mi szívünk belső részeibe-is, és végtére bé-viszen bennünket a' mennyei Jerusalembe, a' holot örökké való Hósiannát éneklünk, és minden ellenséginkken győzedelmet veszünk. Melly *örömben és győzedelemben* részeltessen bennünket a' dicsőségnek Királlya, a' ki jőt az Urnak nevében, kinek légyen dicséret, és erő, és áldás' mind örökké, AMEN.

§§§§§

Evangéliom
HVSVET NAPIARA
SZENT MARK. 16. AZ 1. v. fog. à 9. v. Szent Matth. 28. v. 1. Sz. Luk. 24. v. 1. Sz. Jan. 20. v. 1.

A' KRISTUS FEL-TAMADASAROL.

1. ES mikor el múlt bat, Mária Magdolna vólna à Szom- és Máriaà Jakab anya

bat, és

és Salóme keneteket vásárlának, hogy elmenvén meg-kennék Jesust.

2. Es igen reggel à Szombat első napján, à koporsóhoz menének, már à nap fel-kelve.

3. Es mondanak vala egy-másnak: kicsoda hengeríti el nékünk à követ à koporsó aytajáról?

4. Es tekintvén látják hogy à kő el-vólna hengeritve: mert igen nagy vala.

5. Es be-menvén à koporsóba, látának egy ifiat ülni job-kézfelől, fel-öltözve fejér hosszu ruhában, és el-rémülének. 6. Ki monda nékik: Ne félly etek: à meg-feszitetett Názáreti Jesust kerestek: fel-támadott, nincs itt, imé à hely à hova tették őtet.

7. De mennyetek-el, mondgyátok-meg à tanitványinak, és Péternek, hogy előtöket veszi Galilæaban: ott meg-láttyátok őtet, à mint mondotta néktek.

8. Azok pedigh kimenvén el-futának à koporsóból: mert elfogta vala őket à rettegés és à félelem és senkinek semmit nem mondának: mert félnek vala.

PRÆDIKATZIO.

AKristusnak szava, mellyel meg-szóllittya az Anya-szent-egy-házat, Cant. 2. v. 10. fő-képpen

a' mái szent innepre tartozik. Mert ez az a' nap, mellyen az élet Vezére a' koporsóból ki-jövén, szavát fel-emeli, és vigadva hirdeti: *Kelly-fel, sies én szeretőm, én galambom, én szépem, és jöy-el. Mert már a' tél el-múlt, a' zápor-esső el-ment, és el-távozot.* Kellyetek-fel, *oh atyám-fiai*, és jöyjetek-el: el-múlt a' szenvedésnek tele, és el-ment a' könyhullatások zápor-esője. Eleget sírtúnk: Elég sok ideig nyomorgatot bennünket az Istennek haragja, meg-csúfolt a' Sátán, vádolt a' Törvény, kárhoztatott lelkünk-ismére-ti. Most, most *a' felleges, homályos idő-után a' Krisztus* meg-jelent, a' halál-után meg-elevenedet, a' harcz-után győzedelmét nagy pompával szenteli, tartya.

Intés a' Krisztusnak fogadására és dicsérésére.

A' mint a' látható Nap, el-enyészik ugyan, de el-enyészése-után viszontagh mint egy meg-elevenedett, *meg-újúlt* láttatik Nap-keletben: Ugy az igasságnak Napja, meg-hólt a' keresztfán, de most viszontag meg-elevenedvén igen igen nagy fényességgel fundokolvén támad-fel. Kellyetek-fel azért, és a' fel-támadot Krisztusnak mennyetek-ki eleibe. Jertek-el és mennyünk-fel az Urnak hegyére, hogy őtet méltó bőcsülettel, *tisztelettel* fogadgyuk.

Mikor Abrahám Pátriárka Kódorlahómor Királyt meg-győzte vólna, Melkisedék a' Sálemi Király ki-méne eleibe és meg-áldá őtet, Gen. 14. v. 18. 19. Ma a' Juda nemzetségéből-való Oroszlány lőtt győzedelmessé, Apoc. 5. v. 5. és meg-foszta a' pokolbéli Kódorlahómort. Mennyünk-ki annak okáért és énekellyük vigan: *Aldot légyen a' magasságos Isten, a' ki minket meg-óltalmazot, és az ellenségünket meg-futamtatta.*

Faraó el-burítatván, Móyses és az Izrael fiai ez éneket éneklék, és mondának: *Enekellyünk az Urnak, mert dicsőségesen fel-magasztaltatott, a' lovat és a' rayta-úlót le vetette a' tengerbe*, Exod. 15. v. 1. A' Krisztus Jesus a' mi bűnein-

ket el-

ket el-burította, és a' halált az ő győzedelmével el-nyelte. Enekellyünk azért hasonlo-képpen, és mondgyuk: *A' te jobb kezed, Uram, fel-magasztaltatott az erősségben: a' te jobb kezed, Uram, meg-verte az ellenséget*, v. 6.

Az Izraeliták meg-győzvén az Ammonitákat, egybe-gyülének az *Aldás-völgyében*, hogy a' győzedelemért az istennek hálákat adnának, Kron. 2. k. 20. v. 26. Igy mi-is egybe-gyültünk már a' Magasságosnak házába, hogy magasztallyuk az ő nevét, mert nagy dólgokat cselekedék velünk, és földhöz veré ellenségünket. Annak-okáért dicsérjétek az Urat, mert jó: dicséretet énekellyetek az ő nevének, mert gyönyörűséges, Psal. 135. v. 3. Aldot légyen az *Atya* a' ki a' fiút fel támasztotta: Aldot légyen a' *Fiú*, a' ki meg-győzte a' poklot: Aldot légyen a' *Szent Lélek*, ki e' győzedelmet a' szíveinkben meg-erősíti és meg-pecsétli. Aldot légyen a' dicső Sz. *Háromság* minden mi velünk tett jó-tetteményeért, mostantól-fogva mind örökké.

Elő-bocsátván e' *győzedelmet*, az Evangéliomnak meg-magyarázásához kezdgyünk, mellynek két részei vannak. Az *első* a' koporsóhoz ménő aszszonyokat, az 1. v. f. az 6. v. Az *útólsó* a' koporsóból prædikálló Angyalt írja-meg, v. 6. 7. 8. Az Evangéliomnak részei.

Mivel-hogy pedig a' textus világos, valamit a' mi fel-támadásunk felől hozzánk-elő, szólván e' dologról: Propositio.

Mi-módon támadhatunk úgy fel a' Krisztussal, hogy minden jó-tetteményiben részesüllyünk?

Az életnek Vezére segéllyen meg bennünket, hogy mindenek a' mi fel-támadásunkra és idvősségünkre szólgállyanak, Amen.

MAGYARAZAT.

HOgy két-rendbéli légyen az embereknek fel-támadása, első és második, ki tettzik a' Szent János Mennyei látásáról írt könyv. 20. v. 5. és 12. Mit kellyen pedig azon Két-féle a' fel-támadás.

érteni, nem egyenlő-képpen magyarázzák, vagy nem szintén bizonyos'.

Vóltanak, a' kik azt mondották, hogy Kristus Idvözítőnk látható-képpen jő a' földre, és a' szentekkel uralkodván, ezer esztendeig külömb-külömb gyönyörűségekben fog élni, kiket az-okáért *Chiliásztáknak*, vagy *Millenáriusoknak (Ezerèseknek)* neveztenek. Mert e' Görög ige *chili*, ezeret tészen nyelvünkön, mellyről olvastatsék Sz. Agoston, tom. 5. lib. 20. de Civit. Dei cap. 7. E' tévelgésben hever, *Lactantius*, lib. 7. Inst. cap. 24. 25. 26. *Irenæus*, *Tertullianus és Apollinaris*-is, a' mint írják Szent *Jeronimus*, in cap. 36. Ezech. és Szent *Eusebius*, lib. 3. hist. eccl. c. ult. Ezek mindnyájan az első fel-támadáson *azt az ezer esztendei időt* értették, mellyben Kristus a' Szentekkel világi mód-szerént uralkodandó. Melly tévelgés mivel-hogy testi tellyeséggel, és a' hitnek *Analógiájában, eggyezésében* meg-ütközik, méltán meg-vettetik, *ki-súvóltetik*.

Nem-is gondolunk it a' *Sidók* csúfos-beszédével, *fabulájával*, kik azt csácsogják, hogy elősző az Isten-félők támadnak-fel, és gazdag, *kövér* lakodalommal meg-vidámíttatnak, és az neveztetnék első fel-támadásnak. Mert csak álmok ezek és gyönyörűséges *gondolatok*, mellyeknek nincs semmi fondamentomok. A' fel-támadásban sem nem házasodnak, sem nem isznak, vagy gyönyörködnek, hanem lésznek mint az Istenek Angyali, Sz. Matt. 22. v. 30.

Meg-vetvén azért egyebek találmányit, mi a' szent Irástól tudakozzunk, melly azt tanittya, hogy más a' *testnek*, más a' *léleknek* halála, az-okáért a' fel-támadás-is kettő. A' *testnek* halála áll a' léleknek el-válásában, a' mint tudgyuk. De a' *léleknek* halála a' kegyelemnek el-vétele, melly a' bűnök-által vagyon, ugy-mint mellyek az Isten és az emberek közöt választást tésznek, Esa. 59. v. 2. Mert a' mint hogy a' test, természet-szerént, a' lélek-által: Ugy

A' testnek, és a' léleknek halála.

a' lélek-

a' lélek-is, lélek-szerént, vagy lelki mód-szerént, az Istennek kegyelme és a' Szent Léleknek *benne-való lakása*-által elevenítetik-meg.

Azért, mikor az ember a' bűn állapattyában vagyon, akkor igazán mondatik lélek-szerént meg-hóltnak. Ez értelem-szerént mondgya Krisztus Idvözítönk Sz. Máthénál 8.v.22: *Hadd a' halottaknak el-temetni az ő halottyokat.* Itt a' halálnak mind a' két neme öszve-köttetik, mert az el-temetet halottakon *lélek-szerént* és az el-temetendőkön *test-szerént a' halottak* értettetnek. Igy Szent Jánosnál 5.v.25. azt mondgya Idvözítönk: *El-jö az óra, és most vagyon, midön a' halottak meg-hallyák az Isten Fiának szavát:* holot viszontag a' lélek haláláról vagyon szó. Igy az Apostol-is a' bűnökben heverő özvegy aszszony-állat felől azt mondgya, hogy, *élvén meg-hólt*, 1.Tim.5.v.6.

Mivel-hogy pedig mindnyájan bűnben születünk, Psál.51.v.7. és harag fiai vagyunk, Eph.2.3. Innét következik, hogy, első születésünkből, lélek-szerént, mindnyájan hóltak vagyunk. Ez-is a' többi közöt amaz halál volt, mellyel az Ur fenekedék a' mi első szüleink ellen, Genes. 2. v. 17.

Micsoda az első feltamádás.

Igy már ezeket elő-vetvén, könnyen meg-érthetni, mi légyen az első, mi a' második fel-támadás. Az *első* egyéb semmi nem lehet, hanem a' bűn állapattyából, a' kegyelem állapattyára való által-vitetés. Mert így elevenítetünk-meg újonnan és eggyesülünk az Istennel, melly titkos fel-támadásunkról hoszszú beszéddel szól az Apostol, Rómaiakhoz küldöt levelének hatodik részében. Es ugyan ezent jelenti, mikor Ephesusiakhoz küldöt levelének 5.v.14. imigyen ínt: *Kelly-fel a' ki alusz, és támadgy-fel a' halálból, és meg-világosit téged a' Krisztus.* A' kik ekképen támadnak-fal, azok bóldogoknak mondatnak az Apostoltól, Sz. János Jelen. k. 20. v.6: *Bóldog és szent a' ki-*

nek ré-

nek része vagyon az első fel-támadásban: azokon nincs hatalma a' második (az az, az örök) *halálnak.* Az-okáért *Resurgat in prima, qui non vult in secunda resurrectione damnari. Támadgyon-fel az elsőben, a' ki nem akar el-kárhozni a' második fel-támadásban*, azt mondgya Sz. Agoston, lib. 20 de Civ. Dei cap. 7. A' *második* pedig önnön maga a' testeknek fel-támadása, melly lészen az utolsó itélet napján. Szent Agoston mind a' két nemet rövideden így írja-meg oda fel czitált irásában: *Duæ sunt resurrectiones, una prima, quæ nunc est, animarum, quæ venire non permittit in mortem secundam: alia secunda, quæ nunc non est, sed in seculi fine futura est: nec animarum, sed corporum est, quæ per ultimum judicium alios mittet in secundam mortem, alios in eam vitam, quæ non habet mortem.* az az: *Kettő a' fel-támadás, egyik első, melly most vagyon, a' lelkek-é, melly nem enged menni a' második halálra: egyik második, melly most nincsen, de a' világ végezetén lészen, s-nem a' lelkek-é, hanem a' testek-é, melly az utólsó itélet-által, némellyeket a' második halálra küld, némellyeket arra az életre, mellynek nincs halála.*

Micsoda a' második.

Mind ezekből mind a' két fel-támadásnak különbsége könnyen ki-tettzik. Mert az *első* most vagyon, a' *második* jövendőbe lészen. Az *első* fő-képpen a' lelkek-é: a' *második* a' testek-é. Az *első* csak a' hivek-é: a' *második* mindenek-é lészen. Az *elsőben* az Isten irgalmasságát meg-mutattya, a' *másodikban* itéletét gyakorlya, *szolgáltattya.* Az *elsőt* el-veszthetni és meg-újíthatni: a' *második* csak egyszer történik. Az *elsőnek* életünknek minden napjai, a' *másodiknak* csak egy nap engedtetett. Az *elsőnek* szükségh eljárni, ha a' *második* dicsőséges akar lenni. Mert ha a' lélek a' test előtt fel-nő támad, akkor ugyan a' test meg-elevenétetik, de hogy örökké gyötretteſsék. Az-okáért el-ne mulassuk a' lélek fel-támadására rendeltetett időt. Most a' bűn halálából támadgyunk-fel, és lelkünket keresztyén

Az első és az második fel-támadásnak külömbsége, vagy megválaſztása.

ember-

emberhez illendő úy erkölcsökkel ékesítsük-fel: a' testnek ékességét és szépségét az utolsó napra hallasztván.

Továbbá még-is meg-kell látnúnk, mi módon támadhatúnk-fel titok-szerént, hogy az Isten kegyelmével éllyünk, és az által meg-elevenítessünk? Azt könnyen meg-tanúlhattyuk, ha a' Kristus fel-támadásának *circumstantiait*, környül-álló dólgait és módgyát jól meg-gondollyuk, és az ő példáját követtyük. Mert a' mik abban történtenek, *Allegoria* vagy külömb értelmő beszéd-*szerént*, (lellki-értelem szerént) a' lelki fel-támadásra szabhatni mind azokat, úgy ugyan, ha engedünk, mindnyájunk-felől mondhatni, a' mit az Angyalok mondottak a' Kristus felől: *Surrexit, non est hic, fel-támadott, nincs itt.*

A' Kristus testi és a' mi lelki fel támadasúnk körül eszünk be kell vennünk.

I. Az első circumstantia, környül-álló dolog, vólt, Föld-indúlás: Mert Szent Máthe a' Kristus fel-támadását meg-írván, azt mondgya: *Imé nagy föld-indúlás lőn*, cap. 28. v. 2. Meg-rendúlt pedig a' föld [1.] *A' vigasságért*, ugy hogy a' melly szenvedésben irtozással egybe-veretett vala, most már szökölni láttassék az örömnek miatta. [2.] *A' pokol hazának romlásáért.* Mert mint szinte hogy Jerikónak kő-falai le-omlának a' vitézek kiáltására, Jos. 6. v. 20. Ugy a' föld meg-indúlván a' Sátánnak kegyetlen birodalma le-omla. [3.] *Az Angyalnak alá-szállásáért* a' kinek jelen-léte és hatalma a' föld indulás-által jelentetik, a' mint Szent Máthe önnön maga jelenti. [4.] *Az őrzőknek meg-rettentéseért*, melly félelemtől meg-rettenvén el-futnának és ezeket hirdetnék a' Sidóknak, és önnön magok bizonysága lennének az igasságnak, a' mint *Enthymius* szóll. [5.] *A' fel-támadtnak felségének meg-jedzéséért.* Az Oroszlány a' barlangját, a' mellyben lakik, meg-rendéti, azt mondgya Szent *Isidorus* lib. 22. Origin. Es Szent *Chrysologus* Serm. 77. *Si sic tremuit, cum suorum Dominus resurgit ad veniam: quomodo contremiscet,*

1. Föld-indulás.

Miért indult-meg a' föld.

cum noxiorum resurget ad pœnam? az az: *Ha így rendûlt-meg, mikor az Ur fel-támadót az ôveinek bocsánattyára: mi módon rendûl-meg, mikor fel-támad a' bûnôsôk bûntetésére?*

Már a' mi, a' mi fel-támadásunkat nézi; abban-is valami indúlásnak, *rendûléſnek* kell elôl-járni. A' mi szívünk, természet-szerént, kô és kô szív, Ezech. 11. v. 19. cap. 36. v. 26. Kemény vagy te, és vas-in a' te nyakad, és réz a' te homlokod, azt *mondgya* az Ur a' Sidóknak, Esa. 48. v. 4. Annak-okáért, hogy a' bûnôk koporsójából fel-támadgyúnk, e' fôld szível kel elôször-is meg-indítani és meglágyítani, mely a' valóságos tôredelmeſség-által léſzê. Al ez a' tekélletes bûnôk eſméretibê, az alázatos vallás-tételbê az áizatos-meg kôvetésben, a' bûntetések figyelmetes meg-gôdolásábâ és ebbôl kôvetkezêdô nêtettetôt fáydalôbâ. E gráduſok és eselekedetek-által a' mi szívünk kônyê ôszve-verôdik, és a' félelemtôl úgy által-veretterik, hogy a' kôvetkezendô fel-támadáshoz nem kicsínnyé hozzá-készétetések. Mert laſsán laſsán magának nem tettzeni, és az Iſtennek kezd tettzeni, a' Sóltárnak ama' mondása-szerént: *Áldozat Iſtennek a' keserves lelek, a' tôredelmes és alázatos szívet Iſten meg-nem utálod*, Pſal. 51. v. 19.

1. Az ôrzôk meghrettenése.

II. Az ôrzôk meg-rettenése: A' Fariſæusok meg-erôſitették vólt a' koporsót egynehány ôrizôkkel, hogy a' tanítványok el-ne lopják a' Kriſtuſt, Szent Matth. 27. v. 64. De azoktól semmit nem félt a' halálon által-tûtô: kôzepettôk által-méne rettenhetetlenûl, és nagy erôvel támada-fel.

Vannak az ördôgnek-is ôrzôi, kik minket mint egy meg-szálnak, és fel-támadásunkat meg-bántani igyekeznek. Belôl bennünk *a' teſt*, melly vigyáz kévánván: kivôlünk *a' világ*, melly vigyáz el-hitetvén. Ez ôrizôit kibocsáttya és fel-izgattya a' Sátán, mihelt valami jeleit eſzében vészi a' fel-támadásnak. Ot a' teſt ellent-tart, ot a'

világ

világ fiai el-intnek, *mást javalnak*, és a' gyönyörűségekre édes beszédekkel hívnak, a' mint beszédek meg-írattatik Sap. 2. v. 1. seqq. Mi pedig emlekezzünk-meg rola, hogy ezek az ördögnek őrzői el-bocsátattak, hogy fel-támadásúnkban akadályt csinállyanak. Az-okáért a' Kristussal mennyünk-által bátor szívvel, és ne gondollyunk semmit azok morgolodásával, *ellen-szóllásával*. Mikor az égi madarak Abrahámtól meg-öletet állatokra le-szálnának, mindgyáráft el-űzi vala azokat, Gen. 15. v. 11. Kövessük ebben, és űzzük-el tőlünk e' pokolbéli vigyázokat, e' világnak tisztáralan madarait, kik a' szíveinket igyekeznek meg-ferteztetni.

Pambó Reméte, Szent Athanásiustól hivattatván a' pusztából, mikor Alexandriába menne, láta egy igen nagy pompáson fel-ékesitetett aszszony-állatot, melly-által az embereket csodálkozására hozza vala. Kit mihelt megsaydíta, keservesen kezde sirni; és mikor tőle okát kérdenék, azt felelé, *hogy két dolog-által indítatott vólna-fel: Egyikkel*, hogy látná az aszszony-állatot magának veszedelmére járni: *másodikkal*, hogy ő nem vitetnék arra olly nagy szorgalmatossággal, hogy magát az Istennél kedvessé tenné, a' mint az foglalatos az embereknek való hizelkedésben, a' mint írva vagyon Socratesnál lib. 4. cap. 18. O ha, mi-is mindnyájan illyen Pambók vólnánk! O ha, a' mely leseket vettetnek mi-nékünk a' Sátánnak őrzőitől, mélyebbé meg-gondolnánk! Bizony sokkal gyorsabban fel-kelnének a' bűnökből, hogy nem mint fel-kelni szoktak. Példa.

Mikor Krisztus Idvözítőnk ki-jőt a' koporsóból, az őrzők meg-rettenének, és mint egy meg-hóltak lévén, el-futának: Ugy, ha a' mi igyekezetünkben elő-megyünk, és a' bűnök koporsójából fel-kelünk, mindgyáráft el-rémülnek az őrzők: el-fut a' Sátán, el-távoznak az istentelenek, halgat és meg-zaboláztatik a' test, hogy úy

életben járjunk és az Istennek tessünk.

3. Hogy igaz és egész fel támadás.

III. Az Ur fel-támadásának módgyához tartozik ez-is, hogy Igaz és egész fel-támadás vólt: Mert az Ur nem *tettetés-képest*, hanem *létel*, vagy *állattya*-szerént, avagy valóságban támadot-fel, a' mint az Emauntiaiak beszéllik, Luc.24.v.34. S nem csak némelly tagjai pedig, hanem minden tagjai és egész teste elevenítetött-meg viszontag, és eggyesítetött a' lélekkel.

A' mi *fel-támadásunkban*-is mind a' kettő meg-kévántatik; 1. *Igaz légyen* nem tettetött, vagy szín-mutató. A' Farisæusok sokat dicsekedtenek az ő szentségekkel és az ő titkos fel-támadásokkal, de kép-mutatóknak mondatnak, Matth.23.v.13. Kikhöz számlálhatni Ananiást-is feleségestől, Actor.5.v.3. és Simon Mágust, Actor.8.v.18. kik mindnyájan csak tettzés és árnyék szerént támadtanak-fel. Mi pedig igazán támadgyunk-fel a' Krisstussal, hogy legyünk úy teremtett-állat, 2.Cor.5.v.17. és úy tésztak. 1.Cor.5.v.7. A' mint pedigh az Ur fel-támadásának igasága, illetés, látás és kostolás-által bizonyítatott meg, Luc.24.v.39: úgy mi-is akkor támadunk-fel igazán, ha magunkat a' háboruságoknak meg-engedgyük illetni, ha a' Krisstust hitünk szemével láttyuk, és végtére ha az élet kenyerében esszünk, nem a' régi kovászban, hanem a' tisztaságnak és az igasságnak kovásztalanában, a' mint Szent Páltól intetünk, 1.Cor.5.v.8. 2. *Egesz légyen*, hogy minden tehetségink-szerént fel-támadgyunk, és csak egyedül az Istenhez ragazkodgyunk. Szivünket nem kell két-felé választanunk, hanem egészlen Istennek tartanunk. Az igaz anya nem akarta, hogy a' gyermeket két-felé vágják, 1.Reg.3.v.26. Ugy a' mi Atyánk-is, a' kinek mennyekben vagyon, bennünket egészlen magának tulaydonít, részre oszlást meg-nem enged. Az-okáért támadgyunk-fel minden tagjainkra tekíntve. Támadgyon-fel

a' szív-

a' *szív*, híven vagy álhatatoſan hívén: támadgyon-fel a' *nyelv*, az Iſtent magaſztalván: támadgyanak-fel a' *kezek*, béven adakozván: támadgyanak-fel a' *fülek*, figyelmeteſen halgatván: támadgyanak-fel a' *ſzemek*, a' hiúságra nem nézvén. Somma-ſzerént, úgy vetkezzük-le az ó embert, hogy a' Szent János útban téró tanítványával mondhaſſuk: *Ego, non ſum ego. En, nem vagyok én.* Mert ezt felelte a' kurva aſzſzonnak, a' kivel feſſettül élt vala, és a' ki őtet pœnitentzia tartáſa után meg-ſzólította vala.

IV. A lepedőnek le-tévéſe. Mert mikor Szent Péter be-ment vólna a' Kriſtus koporſójába, látá a' lepedőket le-téve és a' keſzkenőt, Joh. 20. v. 6. Ugy mi-is tegyük-le a' bűnnek lepedőit, a' mellyekbe bé-takartattúnk. Lázár fel-támadot dé a' kez-kenővel, Johan. 11. v. 44. és iſmét meg-hólt. Kriſtus Idvözítőnk fel-támadot, de a' kez-kenő nélkül, és többé meg-nem hal, Rom. 6. v. 9. Ugy ha mi-is a' mi régi öltözetünket el-hagyándgyuk: a' Sátántúl olly könnyen meg-nem csalathatúnk.

4. A' lepedőknek letévéſe.

Közönséges-képpen pedig két büdös lepedők vannak, mellyeket le kell tennünk. Eggyik a' *hitetlenségnek*: a' máſodik az *iſtentelenségnek* lepedője. Mert, a' mint hogy a' mi kereſztyénségünk az igaz hitben és a' tiſzta életben áll: Ugy ellene mond annak, réſz-ſzerént a' *hitetlenségh*, réſz-ſzerént a' *hamiſság*. A' Pápiſtákat mi téltya-megh, hogy fel-nem támadnak? A' *cselekedetek lepedője*, mellybe úgy be-takartattak, hogy a' mennyeknek országa egyébokon meg-nem nyíttathatik, hanem csak a' jó cselekedetek-által. Mi a' Kálviniſtákat? A' *bolond okoſságnak lepedője*, melly őket úgy meg-vakétotta, hogy látván nem láthatnak. Ugy a' mi a' kereſztyén embernek életére néz, *három-fele* lepedő adattatik: *1. Kevelységnek. 2. Fösvénységnek.* és *3. Gyönyörűségeknek lepedője*, 1. Johan. 2. v. 16. A' kik e' poſztókkal takartattak-be, ſoha fel nem támadnak.

Kettőt kell le-tenni, az hitetlenséget' és az Iſtentelenséget.

Mikben áll az igaz kereſztyénség.

Pápiſták.

Kalviniſták.

Három féle lepedő.

Azért mi mind azokat a' bűnök koporsójába hadgyuk, és a' Kristussal lepedők-nélkül támadgyunk-fel.

Quid ratio in sacris, nisi deliteratio, rebus.

Az az:

Az okosság a' Szent Irásokban micsoda?
A' szent dólgoknak rút meg-homályositása.

Micsoda a' tiszteség? romlandó, múnkás és álhatatlan jó. Micsodák a' gazdagságok? Töviseк, mellyekkel sértegettetünk, Luc. 8. v. 14. Micsodák a' gyönyörüségek? Eledele a' gonoszoknak, és vánkosa a' Sátánnak. Azokáért miért ne vennök-meg annyin a' pœnitentziát? Miért bocsülnök olly nagyra a' lepedőket, és azon-közben el-veszténök életünket?

A' gyönyörüség micsoda.

5. Hogy reggeli a' fel-támadás.

V. Reggeli fel-támadás vólt. Az aszszonyállatok igen reggel menének a' koporsóhoz, Marc. 16. v. 2. és mind-az-által már az ő oda menetelek, *érkezések* előtt fel-támadot vólt a' Kristus. Mert némellyek a' Szent Atyák közzül azt állattyák, hogy az Ur fel-támadásának ideje első kakas szóllás-felé vólt vólna, melly az Ur napjának világosságát föllyeb bocsüllötte, a' mint Szent *Enthymius* szóll.

Tanúság.

Ez igen reggel való fel-támadás arra int bennünket, hogy ne hallaszszuk pœnitentzia-tartásunkat. Mert, *Humanum est peccare, sed Diabolicum in peccatis perseverare. Emberi dolog bűnt cselekedni, de ördögi a' bűnökben meg-maradni*, a' Szent Gergely mondása-ként. Könnyen el-eshetünk, és lélek-szerént meg-halhatunk: Meg-lássuk azért hogy a' bűnök koporsójába föllötte sok ideigh ne fekűdgyünk. Reggel és erőszak-képpen kell a' Kristussal fel-támadnunk. Mondgyuk a' Sóltár-íróval, az 57. Sóltar. 9. v. *Felserkenek jó reggel: Hálát adok néked, Uram, a' népek közöt: és dicséretet mondok néked a' nemzetségek-közöt.* A' kik pedig a' reggeli időt el-mulattyák, azok végtére el-veszнek, a' víz-

özö-

özön-előtt valók, Gen. 7. a' Sodomaiak, Gen. 19. és a' Bóldisár Király példájával, Dan. 5. Bizontalan a' halál: véletlenebb semmi nem jöhet reád. Jay néked, ha akkor részed nem lesz az első fel-támadásban! Azért, ne késsél meg-térni az Urhoz, és ne hallogassad napról napra, Syr. 5. v. 8. *A' késő penitentzia, ritkán igaz. Pœnitentia sera, rarò est vera*, S. Cypr.

Bolond lenne a' ki csak akkor akarna vetni, a' mikor szintén aratni kellene. Észtelen az, a' ki akkor csináltat magának menyegzői ruhát, mikor a' haláltól szorgalmaztattatik, holot szükség annak az előtt késznek lenni. Ne legyünk *Elefantok*, kik le-verettetvén fel-nem kelhetnek, és a' vadászoktól meg-fogattatnak: de ma támadgyúnk-fel a' Krisztussal, hogy örökké szám-ki-ne vettessünk mennyekből. Ma tegyük le a' bün lepedőit, hogy meg-ne szerezzük magunknak a' pokol büntetését, mellyből nincs semmi szabadúlás, nincs semmi fel-támadás.

VI Utólsó mellyet a' Krisztus *fel-támadása*-körül meg-kell gondolnúnk, az életnek örökké való tartása. Mert Krisztus Idvözítönk fel-támadván halottaiból már meg-nem hal, a' halál ő rayta többé nem uralkodik, Rom. 6 v. 9. Annak-okáért mi-is úgy tamadgyúnk-fel, hogy viszontag a' Sátánnak hálójába ne essünk, akadgyunk. Mit használt Saulnak, mit Judásnak, hogy a' bün koporsójából egyszer ki jöttek? Végig meg-kell maradni, és az Isteni szolgálat futásába előb kell menni. Ugy fussatok, hogy el-érjétek, 1. Cor. 9. v. 24. Légy hív mind halálig és néked adom az élet koronáját, Apoc. 2. v. 10. A' ki álhatatos lészen végig, az idvözül, Matth. 10. v. 22. Imé meg-gyogyúltál: már ne vétkezzél, hogy valami gonoszb raytad ne történnyék, Johan. 5. v. 14.

6. Az életnek örökké való tartása.

Mivel-hogy pedig mind ezek a' mi erönkben nem állanak: a' Jesus Krisztust, a' ki meg-győzte a' halált, alá-

Kévánság.

zatosan

zatosan kérjük, hogy légyen segitségül nékünk és támaszszon-fel bennünket a' bünök koporsójából. Indítsd a' szívünket, *oh hatalmas meg-győző*, hogy penitentziát tartson: Erősits, *bátorits* bennünket hogy a' Sátán őrzőinek kőzepette mennyünk-által: cselekedgyed, hogy létel-szerént, hogy egészlen és igen reggel támadgyunk-fel, az ő Adámnak minden lepedőit le-tegyük, és mindenkor úy életben járjunk. Cseleked-meg, kérünk, hogy támadgyon-fel it a' lelkünk a' te kegyelmedből, hogy a' testeink jővendőben fel-támadgyanak az örők dicsőségre, a' holot minden bóldogokkal vígh szóval és szívvel éneklyük, Szent Pál Apostal 1. Cor. 15. r. 55. és 57. v. *El-nyelettetet a' halál a' győzedelemtől. Hól vagyon halál a' te győzedelmed? hól vagyon halál a' te ősztönöd? Hól vagyon pokol a' te győzedelmed? Az Istennek pedig hálá legyen, ki nékünk győzedelmet adot a' mi Urünk Jesus Kristus által, ki örökké áldandó,*

AMEN.

Evangéliom.

QVASIMODOGENITI VASARNAPRA, SZENT Jan. 20. az 19. verst. f. szintén a' végig.

A' KRISTUSNAK, TANITVANYInak való, meg-jelenéséről.

19. MIkor azért azon a napon, a szombatnak első napján, és

azon az

az aytók be-téve vólnának, à hól à tanítványok egybe gyűltek vala à Sidóktól való félelmek miat: el-jővе Jesus és meg-álla kőzépben, és monda nékik: Békeség néktek.

20. Es midőn azt mondotta vólna, meg mutatá nékik kezeit, és óldalát. Eőrűlének àzért á tanítványok, látván az Urat.

21. Monda azért nékik ismég: Békeség néktek. A mint engem el-küldőt az Atya, enis el-küldlek titeket.

22. Ezeket midőn mondotta vólna reájok lehelle; és monda nékik: Vegyétek à Sz. Lelket: à kiknek bűnőket megh-bocsáttyátok, meg-bocsáttatnak nékik:

23. Es à kiknek meg tartyátok, meg-vannak tartva.

24. Tamás pedigh egy à tizenkettő-közzűl, ki kettősnek mondatik, nem vala vélek mikor el-jővе Jesus.

25. Mondának azért néki à több tanítványok: Láttuk az Urat. Eő pedig monda nékik: Hanem ha látom az ő kezeiben á szegek liggatását, és az újomat à szegek helyére bocsátom, és à kezemet az ő óldalába bocsátom, nem hiszem.

26. Es nyólcz napután ismég ben valának az ő tanítványi; és Tamás ő vélek. Eljővе Jesus aytók bé-té-

ve, és meg-álla közép-ben, és monda: Béke-ség néktek.

27. Azután monda Tamásnak: Erezd ide bé az újodat, és láſſad az én kezeimet; és hozd-ide à kezedet, és bocsáſd az én óldalõ-ba: és ne légy hitetlen, hanem hiv.

28. Felele Tamás és monda néki: En Uram, és én Iſtenem.

29. Monda néki Je-ſus: Mivel-hogy láttál en-engem Tamás, hittél: bóldogok à kik nem láttak és hittek.

30. Sok egyéb jele-ket-is cselekedék ugyã Jeſus, az õ tanitványi-nak látására, mellyek nincsenek irva è kõnyvben.

31. Ezek pedig meg irattak, hogy hidgyé-tek, hogy Jeſus az Iſtennek fia à Kriſtus: és hogy hivén élete-tek légyẽ az õ ne-vében.

PRÆDIKATZIÓ.

Két titulusi vannak a' mái Vasárnapnak.

KEt tituluſſal jedzette-meg, vagy ékeſitet-te-fel régenten az Anya-ſzent-egy-ház a' mái napot. Mert mondatot, 1. *Quaſimodogeniti*, az az, *Moſtan ſzûlettek* Vasárnapjának. 2. *Fejér Vasárnapnak*. Vagy, *Fejér ruhában öltöztek* Vasárnapjának. *Fejér Vasárnap*. Mind a' két tituluſnak, vagy névnek két tekinteti vagyon.

Mellyekkel nézet-

I. Az elsõ néz *a' pogányok kereſztségére*, melly régen-ten Huſvét idejében ſzokot vólt ſzolgáltatni: Az által, mivel-hogy újonnan ſzûlettetünk a' meg-kereſzteltettek,

Quasimodogeniti, *Mint egy most születteknek* mondattak, melly szolláſnak módgya ólvaſtatik a' Szent Péter Apoſtal első levelének máſodik részében, v. 2: *Tegyétek-le a' gonoſságot, mint a' most ſzületett gyermekek*, 1. Pet. 2. v. 2. Annakutánna egész nyolcz nap fejér ruhákban jártak, hogy úy életre és ártatlanságra intetnének. Azokat pedig, mivelhogy a' mái napnak eſti-felé ſzokták vala le-tenni, innét Fejér ruhába öltöztették Vaſárnapjának neveztetett. E' kettős nevezeti-által *a' ſzent Kereſztségnek kettős gyümölcse* jegyeztetik-meg, melly, rész ſzerént, Ujonnan-ſzületés, rész-ſzerént Meg-újítás Tit. 3. v. 5. *Amazt* a' moſtā ſzülettek tituluſa jelenti: *ezt* a' fejér ruhák ſzokáſa.

tetik.

1. A' kereſztségre.

2. A' máſodik néz *a' Kriſtuſnak fel-támadására*, mellynek gyümölcse haſonlatos képpen e' nevezetek-által jedzetik. Mert Kriſtus Idvözítönk az ö *fel-támadásával* igaz hitnek általa, hozzánk kapcsoltatván haſznállya nékünk, 1. *Az Ujonnan ſzületést*, melly áll a' bünök bocsánattyában, vagy a' meg-igazuláſban, a' mellyért fel-támadot, Rom. 4. v. ult. és a' melly okból mi-is mint egy moſt ſzülettekké tétetünk. 2. *Meg-újítást*, mellyet jegyez a' többi közöt a' kokorſoban meg-jelent Angyalnak fejér ruhája, Szent Márk. 16. v. 15. Mert a' mint Kriſtus fel-támadot, úgy mi-is az életnek úyságában járjunk, Sz. Pál Rō. 6. v. 4.

2. A' Kriſtus fel-támadására.

Es ide ſzolgál a' mái Szent Evangéliom, melly az Ur fel-támadásának kiváltképpen való haſznait foglallya magában, és a' hitetlen Szent Thamás példájával tanittya, mi módon ſzülettetünk újonnan, és ékeſitethetünk-fel az igaſságnak és a' hitnek ſzent ruhájával. All pedigh az leg-elöſzör-is négy részecskékből.

Az Evangéliomnak részei.

1. A' Kriſtuſnak eſtveli meg-jelenése, v. 19. 20.
2. Egy-házi ſzólgálatnak ſzerzése, v. 21. 22. 23.
3. Szent Tamáſnak hitetlensége és kételkedése, v. 24. 25.

4. A' kételkedőnek meg-téréſe és meg-erősétéſe, v. 26. ſeqq.

Propoſitio.

Moſt csak az első réſecskét gondollyuk-megh, ſzólván *az Ur jelenésének circumſtantiáiról, vagy környúlállo dolgairól*, leg-előſzőr-is pedig, *az időről és a' meg-jelenéſnek módgyáról*. Eő pedig közelgeſſen mi hozzánkis, hogy hidgyünk, és hívén boldogok légyünk és mindenkor ollyanok maradgyunk, Amen.

MAGYARAZAT.

A' Kriſtuſnak őt meg jelenési fel támádása napjan.

Előt úttal jelent-meg a' Kriſtus egy fel-támadáſa napján. [1.] Mária Madolnának, Johan. 20. v. 14. [2.] A' koporſótól viſzſza-tért aſzſzonyoknak, Matth. 28. v. 9. [3.] Az Emmauſba ménő két tanitványoknak, Luc. 14. v. 15. [4.] Simon Péternek,, Luc. 24. v. 34. Végtére [5.] A' Sidóktól való félelmek miat házba rekezkedet tanítványoknak, Szent Tamás jelen nem létében, melly tíz meg-jelenés a' Sz. Evangéliomnak kezdetiben írattatik-meg. A' körűl pedig leg-előſzőr-is négy dólgot kell eſzünkben vennünk. *1. Az időt. 2. A' módot. 3. A' Kriſtus köſzöntését. 4. A' ſzegek helyeinek meg-mutatását*, mellyek közzül csak a' két elsőt magyarázzuk-meg rövideden.

Két circumſtantziát kell eſzünkben vennünk.

1. A' meg jelenéſnek ideje.

I. A' megh-jelenéſnek Ideje, az Eſtvéli idő vólt. *Mikor azért késő-eſtve vólna*, azt mondgya az Evangéliſta, v. 19. Mert, a' mint az Iſten az eſet-után a' mi elsőſzüleinkhez eſtve-felé jövén őket előſzőr meg-dorgálta, és annak-utánna meg-vigaſztalta, Geneſ. 3. v. 8. ſeqq. Ugy Kriſtus idvözítőnk-is eſtve jőt a' tanitványihoz, kiket félelmes vóltokért meg-fedvén, viſzontag kegyes, *édes* ſzókkal meg-vidámíttya. Reggel támadot-fel, mind azáltal egy egéſz nap fűgve tartotta az Apoſtolokat, és végre eſtve jelent-meg. Mert, ez az Iſtennek ſzokáſa: Sokakat ſok ideigh gyakorll, *tanít*, ſ-nem mindgyárt meg-ſegít.

Az Iſten gyakorta

Mind-

Mind-az-által nem hágy-el bennünket mindenestől-fogva: végtére el-jő kévántatot, mikor be-estveledik, és maydan kétségben esni láttatúnk magunknak. Mert, *mikor az emberi segitség meg-szűnik, akkor az Isteni el-kezdődik;* Mikor meg-kettőztetnék a' tégla-csinálás, akkor jőt-el Móyses. Noe Pátriárkának egész esztendeig kelleték laknia' Bárkában, Gen.8.v.13. Jákób Pátriárka estve és életének vége-felé vőn örvendetes hírt Jósef fiának élete felől, Gen.45.v.26. A' Sidók negyven esztendeig hordoztattak kőrös-kőrül a' pusztában minek-előtte kánaán földének örökségét el-vennék. A' Messiás a' világ kezdetiben igérteret, de ugyan csak estve, mikor az óra utólsó vólna, tellyesedék-be ez igéret. Meg-hólt Lázárhoz melly későn jőve a' Kristus? már negyed napi vólt, és szagos. Mind-az-által el-jőt, és mindenek reménsége-kivől, fel-támasztá ötet, Johan.11.v.v.39. seqq. Midőn az Apostolok egész nap kemény szél-vésztől hányattatnának, és az étzaka ott érné őket, *imé!* el-jőve a' Kristus, és a' tengeren jár vala, Matth.14.v.25. Gondollyátok-meg az Ecclésiát a' Pápaság-alat. Bizonyára el-jőt vala az estve, temérdek setétség szakadot vólt-le, az Evangéliomnak világossága nem világoskodik vala, hanem mindeneket a' traditioknak fekete étzakája buritott, *lepett* vólt-bé. A' Pápaság országának aytají be-vóltanak-téve, úgy hogy nem láttatnék senki a' ki azokon-által-törhetne, vagy azokat fel-törhetné. De fel-töré azokat a' Magasságbéli, mikor már szintén estve vólna; Luthert támasztá, kinek szólgálattya-által a' tudomány, vagy a' tanítás meg-tisztétatott, az Anya-szent-egy-ház hamar reformáltatott, meg-újítatot. Az-okáért miért vattok olly kicsin hitűek? Miért estek tellyességgel kétségben, ha az Isten nem mindgyáráft jelenik-meg az ő segétségével? A' késedelmesség, az Urnak szokására néz. Allyatok azért és békeséges-tűréssel

el-hallaszttya segitségét, mind az által végtére meg-segít.

Pápaság ideje.

Ezt külömben meg-nem hamisíthatván a' Jesuiták, Luthernek emberi gyarlóságit turják-

fel: se az Istenek szokását nem tudván (vagy inkább álnokúl el-titkolván) se a' magok szemébe a' gerendát eszekbe nem vévén.

réssel várjátok. Ti magatok késedelmesek vattok a' penitentzia-tartásban: és az Isten mindgyárt sietne a' megsegítésre. Oh melly sok esztendeig várakozik ő a' ti megtéréstek-után: és ti segítségének egy kevés ideig való elhallasztását nehéz szívvel veszitek? Azért, ha mulatánd, várjad őtet: mert el-jővén el-jő és nem késik, Hab. 2. v. 3. Hasznodra szólgál az ő mulatása, *késedelmessége*. Mert így probáltatik-meg a' hit, gyakorlatik a' békeséges-tűrés, a' szeretet neveltetik, a' kőnyörgés gerjesztetik, és a' segítség annál kedvesebbé tétetik. Kicsoda a' ki nem alítaná inkább meg-vidámítatnak a' férfiat, a' ki harmintz-nyólcz esztendeig vólt beteg, és akkor meg-gyógyítatott, Joh. 5. v. 6. hogy sem mint a' Szent Péter napát, a' kit csak kevés ideig lelt a' hideg? Matth. 8. v. 14. Így menyivel nagyob szorosság, *háboruság* szorongatot téged, annyival nagyob vigaságtól kőrnyékeztetel-meg. Várjad a' tanítványokkal szintén estveig: Bizonyoson el jő a' te Idvőzítőd, és őrülsz látván az Urat. Honnan igazán mondották a' régiek: *Horæ Dei sunt tardæ, sed veldè gratæ.* az az: *Az Istennek órái késedelmesek, de igen kedvesek.*

Mennél tovább hallasztya Isten segitségét,
Annál inkább vigasztaliya az ember szívét.

2. A' meg jelenésnek módgya.

II. Az el-jövetelnek Módgya áll a bé-tett aytóknak által-hatásában. járásában, Mert el-jött a' Krisztus, *mikor az aytók be-téve vólnának, Sidóktól való felelmek mia.* Honnan vélhettyük, hogy aytó be-zárva ment bé a' házba, és azért a' merő alkotványt, vagy testet az ő meg-dicsőült testével által-járta, hatta.

Hét nyilván való bizonyságok hogy krisztus a' bé-tett aytókat által hatta.

Mert, 1. azt jelentik önnön magok az igék mellyeknek ez értelmek: *Mikor a' Krisztus meg-jelent az aytók be-zárva vóltak.* Nem nyitotta-meg azért senki, se magoktól meg-nem nyilatkoztanak. Mert ez nem aytó bezárva, *tévé*, el-jöni.

2. Az Evangéliſta ez igék-által kivált-képpen való és csudálatos be-menetelt akar meg-jedzeni, a' mint ezt az értelmesbb Kálviniſták ſem tagadgyák. De, kérlek, micsoda kivált-képpen való dologh vólt vólna, a' nyitva-álló és meg-nyilatkozot aytokon ment vólna-be? Azt egy potrohos paraſzt ember-is meg-cselekedheti.

3. Szent Lukáts ez el-jövetelt így írja-meg, cap. 24. v. 35. *Midőn ezeket beſzéllik, meg-álla Jeſus közöttök.* Azokáért a' meg-jelenés egy ſzem-pillantásban lött, kéſedelmes hozzájok való járulás, közelgetés-nélkül: hanem mikor beſzélnének, azon közben már ott áll közepekben. Nem nyitotta-meg elöſzör-is az aytót, és az aytotól közbe-vetött hely-által laſsán laſsán nem érkezet az Apoſtolokhoz: hanem egy ſzem-pillantásban, midőn ſenkit nem látnának, meg-állapék elöttök.

4. A' tanítványok azt vélik vala hogy el-tönö-állatot vagy lelket látnának, Luc. 24. v. 37. Honnan így okoskodhatunk, *ezt hozhattyuk-ki*: A' minémö a' *léleknek* a' be-zárlot házba való be-menetele, ollyan vólt a' Kriſtuſnak be-menetele-is a' tanítványokhoz. Mert ha más és ſzokot mód ſzerént jöt vólna hozzájok, a' lélek-felöl e' vélekedéſt nem fogadták vólna elméjekbe, ſem meg-nem rettentenek vólna aňyira. De a' *léleknek* be-menetele egy ſzem-pillantás-ſzerént való minden be-zárlot aytóknak meg-nyilatkozáſa-nélkül. Az-okáért a' Kriſtuſnak be-menetele-is ollyan vólt.

5. Az által-járás, vagy hatás nem lehetetlen, ſem nem jár ellen-mondáſſal. Mert adatnak példái, és történt 1. a' Kriſtus ſzületésében, mivel-hogy a' bóldog ſzüz Máriának méhe be-téve, *zárva* lévén ſzületett. 2. A' fel-támadásban, holot még a' le-nē hengerétet koporſó-kövön által-ment. 3. A' menybe-menetelben, mellyben min-

den ege-

den egeket által-hatot, mellyek mind másut bévebben meg-bizonyítatnak.

6. Erősség vétethetik a Zvvingliánusok éktelen és ön-köztök egy-mással ellenkező magyarázatoktól. Kalvinus azt mondgya, *Christum suâ potentiâ fores aperuisse, adeoq; sibi aditum patefecisse.* Hogy Krisztus Idvözítőnk az ő hatalmasságával az aytókat meg-nyitotta, és útat úgy nyitot magának, lib. 4. Inst. cap. 17. § 29. Ekolampadius *per fenestram fortè, aut per camini respiraculum intrasse,* hogy netalám az ablakon vagy a' kürtőn ment vólna-bé. Béza, *vel fores sponte patuisse, vel parietes factos fuisse pervios,* hogy vagy magoktól meg-nyiltanak vólna az aytók, vagy a' háznak falai által-járhatókká lettenek, tétettenek vólna. Petrus Martyr, *per fores venisse, prius instar ceræ illas emolliendo,* hogy az aytók-által ment vólna-be, elsőben meg-lágyitván azokat mint a' viaszt. Egyebek, *januam per Angelum apertam esse,* hogy az aytót az Angyal nyitotta vólna-meg. Egyebek, *Christum pulsasse,* hogy a' Krisztus zörgőt vólna az aytón. Egyebek, *clausas fores dici, quod nox jam esset, quo tempore claudi solent januæ,* hogy az aytók be-tétettek nek mondatnának, azért hogy már étzaka vólt vólna, melly idő tájában az aytók be-szoktak tétetni. Igy szokot az okosságh külömbőző magyarázatokat ki-gondolni, midőn a' textusnak világos betüétül el-távozik. Az Evangelisták azt mondgyák, hogy Krisztus el-jőt az aytók be-téve lévén. Ezek ellenben aytók meg-nyitva lévén, melly okon minden oka, módgya a' csoda-tételnek el-vétetik, és az Evangélisták világos igeínek ellene-mondatik.

7. Ezekhez hozzá adgyuk a' Szent Irások igaz regulája-szerént tanitó régi Szent Atyáknak bizonságit, úgy mint, Arany szájú szent Jánosnak, Cyrillusnak, Enthymiusnak, Theophylactusnak, in cap. 20. Johan. Justinusnak quæst. 117. ad Orth. Szent Ambrusnak, in cap. ult. Luc. Epiphaniusnak, hæres. 64. Szent Jeronymusnak, epist. ad

Pammach. Szent Gergelynek, hom. 20. in Evang. és Sz. Bernhárdnak, Serm. 1. de tem. & Serm. 159. a' holot ez igék ólvastatnak: *Si vera,* inquies, *caro fuerit, quæ resurrexit, quomodo ipsa januis clausis ad discipulos intravit? Redde mihi rationem, ô homo. Si rationem à me poscis, non est mirabile, si exemplum quæritur, non erit singulare. Et potiùs recedant paulisper modus & pondus: ille hoc fecit cui nihil est impossibile.* az az: *Ha igaz test vólt,* mondhatnád, *a' melly fel-támadot, mi módon ment-be a' tanítványokhoz aytók be-téve levén? Add okát en-nékem, oh ember. Ha okát kévánod tőlem, nem csodálatos dolog, ha példa kerestetik, kérdettetik, nem leszen kivált-képpen való. Sőt inkább távozzanak-el egy kevessé a' mód és a' nehesség: a' cselekedte azt, a' kinél nincs semmi lehetetlen.*

Hasonló-képpen szól Sz. Agoston Ser. 159. de Temp. Domin. oct. Pasch. Ser. 3.

Mind ezek olly bizonyosok, hogy *Marloratus* őnnőn maga el-távozván serege vélekedésétől, nyilván írja in c. 20. Johan. *Quod putant reseratas Christo fores per aliquem, aut humano more ingressum, prorsus à mente Evangelistæ discrepat. Sic igitur habendum Christum non sine miraculo ingressum.* az az: *Hogy azt alittyák némellyek, hogy a' Kristusnak valaki meg-nyitotta vólna az aytót, vagy emberi szokás-szerént ment vólna be, tellyesség gel kűl mhőz az Evangélistának értelmétől. Az-okáért így kell tartanúnk, hogy Kristus Idvőzítőnk nem ment-be csoda-nelkűl.* Ugyan ezen vélekedésben vagyon *Kasus János* Angliai Kálvinista, lib. 4. Phis. c. 3. pag. 522. & seq.

Szűkség pedig eszűnkbe vennűnk, hogy mikor azt mondgyuk, hogy Kristus Idvőzítőnk aytó be-téve jőt-el, hogy abból az által-hatást csak kőzőnséges-képpen hozzuk-ki, nē harczolúnk pedig azért leg fő-képpen, hogy az aytókat által-hatta vólna. Elég az, hogy a' ház mindenfelől be-vólt téve, annyira hogy ugyan által-hatás lőtt: melly részét hatta légyen pedig a' Kristus által a' háznak, ha egy-általlyában az aytókat, vagy a' falokat, vagy más részét-é, két-ségben hadgyuk.

E' disputatio, vagy vetekedés pedig sok-féle hasznot ád vagy szólgáltat nékünk. 1. *Meg-feddésre.* A' Kálvinisták az cságcsogják, hogy a' Kristus testének nincs vékonsága, és által-ható ereje, mert valóságos és természet-szerént való test. It pedig azt hallyuk, hogy e' kettő nem ellenkezik egy-mással. Meg-marad igaz test, a' természet-által, a' vékonság pedigh hozzá-járúlt a' kegyelem-által. Ha ez éktelennek láttatik lenni az okosságnak, mind-az-által illendő a' szent Irásokhoz, mellyekben mind a' kettő mondatik, és hogy hidgyük előnkbe-adatik. Ha módgyát nem tudgyuk, a' dólgot azért meg-ne tagadgyuk. Gondolhatsza-megh a' Szent Háromságnak, gondolhatsza meg a' Meg-testesüléſnek titkát, és a' következendő fel-támadásnak álmélkodásra méltó csodáját. Fellyül-múllyák az okosságot: mind-az-által a' hit-alá vettettek. Oh vak embereket, kik hinni nem akarnak, hanem csak a' mit okosságokkal meg-foghatnak! Hinni kell a' titkokat, de hogy meg-értessenek; nem érteni, hogy hijessenek. Igazán é-nekli Prosper az * emberi okosságról:

Quantó plus graditur, tantó longinquius errat.

Az az: *Mennél többet jár,*

Annál mészszeb-vár.

✠ *Természet-szerént* hiszszük *a' természet-szerént valókat*; miért nem hiszszük tehát *Isten-szerént az Istenieket*, vagy *az Isten-szerént valókat?* A' mondónak hatalmát bőcsüllyed, és el-tünik a' hitetlenség. A' mondotta ezt, a' kinél nincs lehetetlen semmi ige, Luc. 1. v. 37. a' kinek szemei előt nincs semmi nehéz, Zachar. 8. v. 6. a' ki mindeneket meg-cselekedhetik bévségesben, Eph. 3. v. 20. & ult.

2. *Tanításra.* Mert, mivel-hogy Kristus Idvőzítőnk az ő testével által-hatta a' be-tett házat, bizonyára meg-dicsőült vólt. Azért jővendőben mi-is illyen dicsősgben támadúnk-fel, mikor az Idvőzítő el-váltóz-

A' be-tet ajtóknak által-hatása ád hasznot.

1. Meghfeddésre.

Vide Cyrillum Alexan. lib. de S.S. Trin. cap. 17. a' holot a' Kristusnak testét impalpabile tapasztalhatlannak mondgya.

S. Aug. Ser. 158. de Temp. Ser. 2. in octa. Pasc. In homine carnali tota regula est intelligendi, consuetudo cernendi.

Quod solent videre credunt: q̃ non solent nõ credũt.

* Lib. de Ingr. c. 19.

✠ S Aug. d. l. Deus est qui fecit Considera autorem & tolle dubitationem. Isten a' ki

tattya

tattya a' mi alázatos testünket, hasonlóvá tévén az ő dicsőséges testéhez, Philip. 3. v. ult. All pedig ez el-változás a' minémőségekben nem a' természetben. Mert meg-marad *ezen* test, de nem *illyen* test. Lészünk *mint az Angyalok*, Matth. 22. v. 30. nem Angyalok. *Lelkiek* lésznek a' testek, 1. Cor. 15. v. 44. nem *lelkek*. *Detrahentur vitia, servabitur natura.* az az: *Le-vonatatnak a' vétkek, meg-tartatik a' természet*, azt mondgya Szent Agoston. cselekedte. Gondold-meg a' cselekedőt, és vedd-el a' kételkedést

Elsőben-is pedig négy ajándékokkal ékesitetünk-fel, mellyek közönséges-képpen *meg-dicsőitetőtt testek minémőségeinek* mondatnak. Négy ajándéki a' dicsőült testeknek.

Első *a' szenvedhetetlenség.* Többé nem lészünk a' betegségek vagy a' halál-alá-vettettek. Mert a' mint Kristus többé meg-nem hal, Rom. 6. v. 9: úgy mi-is örökké élünk. Rothadásban vettetik-el, rothatatlanságban támad-fel, 1. Cor. 15. v. 42. Nem éhezünk, se nem szomjuhozúnk többé, Apoc. 7. v. 16. de el-töröl az Isten minden könny-hullatást, v. 17. Nem lészen ott akadozó nyelvű Móyses, Exod. 3. v. 10. vagy fekélyes Jób, Job. 2. v. 7. vagy poklos Naaman, 2. Reg. 5. v. 1. vagy vak Barthimæus, Mar. 10. v. 46. hanem mindnyájan egéséges és tekélletes testel fognak bitni.

Második, *Fényesség*, mert akkor az igazak fénlenek mint a' Nap, Matth. 13. v. 43. és fel-támadnak dicsőségben, 1. Cor. 15. v. 43. az-okáért az illyen testek ez halandóságban mi-nékünk láthatatlanok, Matth. 27. v. 53. Luc. 24. v. 31.

Harmadik, *Gyorsaság*, melly miat a' bóldogok egy szem-pillantásban ott lésznek, a' holott akarják. Igy Kristus Idvözítönk egy szem-pillantásban álla-meg a' tanítványok közepette. Es ezt jelenti az Apostal, mikor bennünket a' fel-támadás erejében mond lenni, 1. Cor. 15. v. 43. Futosnak idestova az igazak mint a' szikrák a' nádasbā,

Negyedik, *Vékonyság*, melly-által a' merő testek által-hattatnak. Mert, a' mint hogy az Angyaloknak semmi ellenek nem álhat: úgy mi-nékünk-is, a' kik lészünk *mint az Angyalok*, Matth. 22. v. 30. és *lelkiek*, 1. Cor. 15. v. 44.

Ezek azok a' négy ajándékok, mellyek Kristus Urúnk példájával a' mái Szent Evangéliomban nagyob részről meg-mutattattak, mellyeket Szent Agoston rövideden egybe-foglalt, lib. 22. de Civit. Dei cap. 6. így írván: *Aberit à corporibus nostris omnis deformitas, omnis tarditas, omnis infirmitas, omnis corruptio.* az az: *Távól leszen a' testektől minden éktelenség, minden késedelmesség, minden erőtlenség, minden romlandóság.* Mert az *éktelenség* távól lészen a' fényesség-által; a' *késedemesség* a' gyorsaság-által; az *erőtlenség* a' vékonyság-által; és a' *romlandóság* a' szenvedhetetlenség-által. Oh mindeneket fellyül-halladó dicsőség? Kicsoda a ki azt nem szeretné és minden modon nem kévánná? Akkor veszszük pedig el azt, ha a' meg-mondot minémőségeket előszőr-is míg élünk, titok-szerént igyekezünk meg-nyerni.

E' minémőségeket it titok szerént igyekezzünk meg-nyerni.

Légyen az okáért bennünk, 1. *Vékonyság a' hívésben*, hogy által hassuk az okosságnak minden temérdek gondolkodásit, és hogy semmi akadékot ne csinállyon a' hív éggyet értésben, vagy javallásban. 2. *Gyorsasság az engedelmességben.* Mert a' mint az Angyalok készek az Istennek parancsolatit meg-cselekedni, úgy a' földőn-is nagy hamarsággal légyen-meg az ő akarattya. 3. *Fényesség a' jól cselekedésben*, vagy *a' jó-cselekedetekben*, Szent Máthenak amaz igéi-ként: *Ugy vilagoskodgyék a' ti világosságtok az emberek előtt, hogy lássák a' ti jó-cselekedetiteket és dicsőíttsék az atyatokat, ki mennyekben vagyon.* 4. *Szenvedhetetlenség*, vagy inkább békeséges-türés, *a' szorosságokban*, vagy *a' nyomoruságokban.* Sokak történnek raytunk, de legyünk erősek és mint egy szenvedhetetlenek. Jövendőben nagy meg-

fizetés,

fizetés, vagy jutalom kővet bennünket, mikor fel-támadúnk dicsőségben és élni fogúnk örökké való örömben.

3. *Vigasztalásra:* Az aytó be-téve vala, de nem vólt be-téve a' Kriſtuſnak irgalmaſsága. Igen nagy ſzomorúságban és félelemben forgodtanak az Apoſtolok; és ſemmit nem reménlettek keveſsbé mint a' Kriſtuſnak el-jövetelét, mert az aytót be-zárlották vala. De magát meg nẽ tartóztathattya az *ember-ſzerető*: meg-indúlnak az ő nagy irgalmaſsági, és a' mikor ingyen nem-is alítanák, imé! *közepettek meg-áll.* All, mondok, mint a' *Nap* a' csillagok közöt, meg akarván világoſitani a' tanítványokat. Áll mint *a' virág* a' liliumok közöt, fel-akarván őket ékeſiteni: áll mint *Fejednlem* a' vitézek közöt, meg-erőſsítvén őket. *Imé!* it áll, *Szív* a' tagok közöt, hogy azokat meg-elevenítse: *Tanító* a' tanítványok közöt, hogy tanítson: *Orvos* a' betegek elöt, hogy meg-gyógyítson: *Atya* a' fiak közöt, hogy könyörűllyön: *Tútor* az árvák közöt, hogy gondot-viſellyen. Eörülly hív lélek és vigadozz a' te Meg-váltó Kriſtuſodban. Mindenek be-zárolva legyenek, kételkedgyél, és ſohonnan ne légyen ki-menéſed: El-jő hozzád a' te Idvözítőd: Semmi zár néki ellene-nem álhat, ſem aytó ötet ki-nem rekeſztheti. Be-zárva vólt a' Noe bárkája, Gen. 7. De nem vólt távól attól az Iſtennek malaſztya. Jóſef a' fogságban, Gen. 40. Daniel az oroſzlányok barlangjában tartaték, Dan. 6. de által hatta azokat az Urnak keze, és mind a' kettöt ki-hozá egéségben. Azért mit cselekeſznek nékünk a' kötelek, mit a' tömlöczök: *Imé a' Kriſtus*, a' be-ſzegezet háznak közepette-áll! Allani fog még ma-is elöttünk, és meg-vigaſztal édes ſzóval. Atya, ſ-nem viſelne-é reánk gondot? Atya, ſ-nem ſzeretne-é? Tútor, ſ-nem óltalmazna-é? Távozzék-el a' félelem, távozzék el minden kételkedés. Miért félemlettetek meg, miért akartok meg-futamodni? Allyatok,

3. Vigaſztalásra.

oh kereſztyének, állyatok, mert a' Kriſtus kőzepettünk áll, Matth. 18. v. 20. Állyatok és láſsátok az Iſtennek nagy ſágos dólgait, mellyeket kőzöttünk cselekedendő, Exod. 14. v. 13.

4. Intéſre

Végezetre 4. *Intéſre*. Jó ugyan az Ur, mind-az által nem jő hanem csak a' jókhoz és az őtet félőkhőz. Mikor az aytó zárva vólna, meg-álla kőzépben.. Mi-nékünk-is vannak aytaink, tudni-illik az őt érzékenségink, mellyek-által mint, egy aytó-által bocsátatnak, *vitettetnek* a' dólgok az embernek elméjébe. Be-kell zárnúnk ez aytókat, hogy be-ne mennyenek a' meg-ferteztettek, és meg-ne bántaſsék a' Kriſtuſnak jelen-léte. Nem akarom ugyan hogy vakok, ſiketek, vagy tellyeſséggel eſztelenek legyetek: hanem titkos ſzentség vagy lélek-ſzerént való be-záráſt kévánok, melly a' bűnőkre néz. Zárjátok-be a' ſzemeitek aytaját, hogy ne láſsák az hiúságot: zárjátok-be a' füleiteket, hogy ne hallyák a' csel-csapságot: zárjátok-be az ajakítokat, hogy ne ſzóllyanak trágárságot, mellyek mind az Iſtent ſ-mind az embereket meg-sértik. Szorgalmatoſak legyetek mint az Apoſtolok. Ellenségitek vannak, a' kik utánnatok leſeskednek. Az-okáért ſzíveteknek és érzékenségiteknek minden kapuíra ſtrását állaſſatok, hogy be-ne rohannyanak, benneteket meg-ne csallyanak, *Az ablakínkon jőt-be a' halál*, azt mondgya Jeremiás Próféta, cap. 9. v. 21. De micsoda ablakokat ért? *Viſum oculorum, & auditum aurium, a' ſzemnek látását és a' fülek hallását*, azt feleli Szent Agoſton, *tom. 9. lib. de honeſt. mulier. cap. 4.* Ez ablakok ha be-tétetnek a' bűnők-előtt, el-jő a' Kriſtus és el-űzi a' halált. Ama' vőlegény az ő jegyesének házába be-akarván menni, minden aytókat és be-meneteleket zárva talát, annyíra hogy zőrgetni kéſzerítetnék; *Nyiſd-meg nékem én hugom, en galambom*, Cant. 5. v. 2. Akarúnk-é mi-is Kriſtus vőlegényünktől

meg-

meg-látogatni? a' világnak minden bé-menéseleket szükség be-tennünk s-nem kell semmi ő gyönyörüségít be-bocsátanúnk. Ugy jö-el a' mi szerelmesünk, úgy mégyen be a' mi szívünk kamarájába és lakó-helyet szerez bennünk. S-nem-is lészen ez heába. El-jö a' békeség ajándékával, a' miképpen első szava volt a' tanítványokhoz, *Békeség tinéktek.* Mert a' ki békeségért jöt volt méltán hirdeti az a' béketéget. Ö az örökké-való Salamö, békeségnek Fejedelme, a' ki a' mint az Apostolokat háromszor köszönti, úgy békeséget is három izben ki-álta, *születése-kor, életé-ben, halálakor.* Ö hoz békeséget a' *bün-ellen*, hogy ne kárhoztassón: békeséget *az Istennek haragja-ellen*, hogy meg-ne emészszen: békeséget az *Eördög-ellen*, hogy meg-ne-gyözzön. Bízzatok, *Atyám-fiai:* Békeségünk vagyon a' *halál-ellen*, melly elnyeletett, a' *világ-ellen*, melly meg-győzetett: a' *pokol-ellen*, melly el-rontatott. Békeségh vagyon *raytúnk, fölöttünk*, mert meg-békéltettünk az Istennel: bekeség *bennünk*, mert csendes lelki-ismérettel birúnk: béke-ség *mellettünk*, mert az atyánk-fiait szerettyük, és azöktól szerettetünk. Békeség *alattúnk*, mert a' kigyónak feje meg-rontatot és a' halálnak birodalma el-vétetött. üdvöz légy arany békeség.

A' Krístus sok féle bekeséget hozot minekünk.

—— pax optima rerum
Quas homini novisse datum est.

Az az:

Leg-jobb a' békeség, minden dólgok közöt,
Embernek elmeje mellyeket meg-fözöt.

Sőt inkáb üdvöz légy és áldot te békeségnek fejedelme, eggyetlen egy Meg-váltónk. *Jöy hozzánk*, mert el-jöt a' világnak esti: be-rekeztettünk bülömb-külömb-féle nyomorúságok, szorongatások közzé: hasál-által és állymeg közepettünk, hogy meg-szégyenüllyenek ellensé-

gínk, mi

gínk, mi meg-erősítessünk és az időnek külső, szívünknek belső, a' mennyei tornácznak örökké-való békeségével éllyünk, s-te hozzád pedig dicsőséges és áldot békeségnek fejedelméhez ragaszkodgyúnk mindenkor: mostantúl fogva mind örökké,. AMEN.

Evangéliom.

MISERICORDIAS VASARNAPRA, Szent János, 11. r. az 12. v. az 17. versig.

A' JO PASZTORROL.

11. EN vagyok amà jó Pásztor: à jó Pászror az ő lelkét (életét) adgya az ő juhaiért.

12. A béres pedig, àki nem pásztor, kinek à juhok nem tulaydoni, midőn láttya à farkast jőni, el-hadgya à juhokat és el-fut: à farkas pedig el-jővén elragadozza és el-oszlattya á juhokat.

13. A béres pedig el-fut, mert béres, és nincs néki gondgya à juhokra.

14. En vagyok à jò pásztor: és ismerem az enyimeket, és ismernek engem-is az enyi-

15. A mint engem az Atya iſmér, én-is iſmerem az Atyát: és az én lelkemet (*életemet*) le-téſzem az én juhaimért.

16. Egyéb juhaim-is vannak, mellyek nẽ ez akolból valók: azokat-is el-kell hoznom, és az én ſzómat hallgattyák, és egy akol léſzen és egy páſztor.

PRÆDIKATZIO.

ÖRvendezzetek igazak az Urban: mert az Ur irgalmaſságával teli à fõld, Pſal. 33.v.1. és 5. Ma virradot-meg nékünk a' Vasárnap, mellynek nevet ada, *az irgalmaſságh*. Mellyet a' Szent Dávid meg-gondolván, tellyes lélekkel kiált és a' mái napnak nevet ád. Pſal.89.v.1: *Az Ur irgalmaſságit õrökké éneklem.* Oh Uram kiſſebbek vagyunk minden te irgalmaſságidnál, Gen.32.v.10. Mert micsoda az ember, hogy meg-emlekezel róla? avagy az ember fia, hogy meg-látogatod õtet? Pſal. 8. v. 5.

Az Iſten irgalmaſsága ki-ſé nyeskedik.

Gondold-meg 1. *A' teremtés* jó-tétemẽnyét. Teſtünkbe lelket adot, lelkünkbe okoſságot, okoſságúnkba bõlcseſséget, mert a' maga képére teremte minket, Gen. 1. v. 26. Gondold-meg 2. *A' meg-váltás* jó-tétemẽnyét. Mikor nékünk dolgũk roſzſzúl vólna az eſet miat, e' világra jõve az Iſten fia, hogy érdemével a' menyeknek Orſzágát nékünk meg-nyitná. Ebben ajánlya nékünk az Ur Iſten áz õ hozzánk való ſzeretetit, hogy mikor még bũnõsõk vólnánk, a' Kriſtus meg-hólt érettünk, Rom. 5. v. 8. Gondold-meg 3. *A' meg-ſzentelés* jó-tétemẽnyét. A' Jeſus

A' teremtés jótétemẽnyéből.

A' megváltáseből.

A' megſzenteléſebõl.

Kristus nem csak meg-nyerte az igasságot, hanem a' meg-nyert igasságot hozzánk-is kapcsollya, meg-bocsátván a' bűneinket és meg-újítván a' szíveinket. Nem elég az, hanem hozzá-járúl a' 4. is; *A' meg-tartás* jó-téteménye, mivel-hogy az Isten őriz minket a' hitben az eretnekek-ellen: az Isteni-szólgálatban a' hitetők-ellen: az erősségben a' kegyetlenek-ellen: a' reménségben a' kisértetek-ellen: a' türésben a' kereszttek s nyomoruságok-ellen. Mert a' ki a' jó-cselekedetet el-kezdi, az bennünk el-is végezi, Phil. 1. v. 6. Honnan végezetre következik 5. *Az meg-dicsőítésnek* jó-téteménye. Mert a' ki álhatatos lészen végig, az idvözül, Matth. 10. v. 22. mikor a' jó harczot meg-harczoltuk, a' koronát el-veszszük, 2. Tim. 4. v. 8.

A' meg-tartásából

A' meg-dicsőítéséből.

Az-okáért kicsoda a' ki nem énekelné az Urnak irgalmasságit mind örökké? Legyünk, a' holott lehetünk: *Az Ur irgalmasságával teli a' föld.* Miért félnénk? A' földön vagyunk: Az-okáért az Urnak irgalmasságában-is részesülünk. Szenvednünk, vagy meg-kell-é halnunk? Jól vagyon. Mert menyivel nagyob a' nyomoruság, annyival nagyob az irgalmasság-is. Ez a' mi-képpen vólt öröktől-fogva, azon-képpen meg-marad mind örökké. Ez a' torony, ez a' vas-macska, ez a' kő-szikla: mellyhez ha támazkodúnk, ki árthat nékünk, s ki szakaszthat-el bennünket az Istentől?

Az Evangéliomnak summaja.

Ez irgalmasságot és kegyelmeséget pedig, jeles ábrázatban adgya látnunk a' mái Szent Evangéliomban. Minket *juhokhoz*, magát *pásztorhoz* hasonlíttya. Mi el-téveledtünk, ő az el-téveledteket keresi, legelteti, óltalmazza. Innét nevezi magát *jó pásztornak*, hogy senki ne kételkedgyék irgalmasága-felől.

Propositio.

Sok dólgok jönek-elő pedig it meg-magyarázásra: de mi csak egy dólgot magyarázúnk-meg, *a' jó pásztor Krisztusról*, tudni illik, micsoda okokért akarta magát juhok

pásztorához hasonlítani? Légyen

Légyen jelen nékünk a' mennyei *Fő-pásztor*, és az idvőséges eledellel legeltesse a' mi szíveinket és elégícsemeg mindenkor, Amen.

MAGYARAZAT.

A' Pásztornak neve tulajdonítatik.

A Pásztornak neve a' Szent Irásokban metaphoricè, vagy szó-járás-szerént, 1. *A' jó Magistratusról* mondatik, a' ki dicsiretessen igazgattya az alatta-valóít, a' mint 2.Sam.5.v.2. *Te legelteted az én népemet Israelt, és te lészsz Fejedelem Israelen.* 2.Sam.7.v.7. *A' bíráknak meg-parancsoltam, hogy legeltessék az én népemet Israelt.* Ez aránt *Homerus* Agamemnont, *pastorem populi, nép pásztorának* híja. Es Aristoteles-is azt mondgya: *Similis est collatio Regis ad subditos, pastoris ad oves & patris ad filios.* az az: *Hasonlatos a' Királynak egybe-vetése az alatta-valóival, a' pásztornak a' juhokkal és az atyának a' fiakkal.*

1. A' Magistrátusnak.

2. Tulaydonítatik az *Egy-házi szolgáknak*, holot legeltetni annyi mint tanítani és a' szólgálatnak egyéb részeiben forgódni. Igy az Apostolok cselekedetiről írt könyvben, az 20.r. 28.v. az Ephesusi Püspökök mondatnak rendeltetni, *pascere*, *legeltetni* az Istennek Anyaszent-egy-házát. Es az Apostal egybe-köti, Eph.4.v.11. *a' pásztorokat a' doktorokkal, tanítókkal.*

2. Az Egy-házi szolgáknak.

3. *Méltóság-szerént* a' *Kristus*-ról mondatik, a' ki a' mi lelkeinknek *Fő-pásztorának* hivattatik, 1.Pet.2.v.25: és a' juhoknak nagy pásztorának, Heb. 13.v.20. E' titulust magának tulaydoníttya, mikor a' mai Szent Evangéliomban azt mondgya: *En vagyok ama' jó pásztor.* A' tudni-illik a' kit az Atyák vártak, a' Proféták meg-jövendöltek, sok árnyékok példáztak. Az Atyák kévánsági ólvastatnak, Psal.14.v.7. Esa.45.v.8. cap.64.v.1. A' jövendö mondások, Esa.40.v.10. Ezech.34.v.23. cap.37.v.24. Az árnyékok vóltanak, Abel, Gen.4.v.2. Jákób, Gen.29.v.20. Móy-

3. A' Kristusnak.

ſes, Exod.3.v.1. Dávid, 1.Sam.16.v.11. Kik mindnyájan a' juhok legeltetésével nevezeteſek a' Szent Iráſokban.. Ezeknek *antitypuſa*, árnyékozot dólga a' Kriſtus, az-okáért nevezi magát nyilván páſztornak. Nem csak annak pedig, hanem meg-válaſztáſnak-okáért, *ſzépnek*, vagy jó páſztornak jelenti magát lenni. Es mi módon nem legeltetné jól, midőn merő jóság? Eő benne jók mindenek: a' Szív, az Ige, a' Cselekedet. Minek-okáért méltán neveztetik jó páſztornak.

A' Kriſtus hoz ſzabhatni:

Hogy pedig e' jeles haſonlatoſságot jobban meg-érthetſük, hármat kell it jól meg-gondolnúnk. 1. A' jó páſztornak *tulajdonságát*. 2. *Jelenségit*. 3. *Hivatallyát*, mellyek a' Kriſtuſban mind főllyeb-bévelkedve találtatnak.

1. A' jó-páſztornak tulajdonságit.

I. A' jó páſztornak TULAYDONSAGI a' jóságos cselekedetek, mellyekkel ſzükség annak ékeſnek lenni. Azok közzül fő képpen hármat ſzámlálhatunk-elő.

Szeretet.

1. A' *Szeretet*. Mert, ha elől nem járánd a' ſzeretet, nem következik a' juhokra való illendő ſzorgalmatos gondviſélés. Innét jelenti Kriſtus Idvözítőnk, hogy a' jó páſztor annyíra ſzereti a' juhait, hogy nem ſzánnya életét le-tenni azokért. *A' jó páſztor*, úgy mond, *az ő életét adgya az ő juhaiért*. Meg-cselekedte azt a' mi Meg-váltónk, kinek hozzánk való ſzerelmét nyelvvel ki-nem mondhatni, elmével meg nem foghatni.

Samuel Proféta 1. kön. 18. r. ſzeretetnek kiváltképpen való példáját olvaſſuk a' páſztor *Dávid* és *Jonathán* a' Saul Király fia közőt. Mert így mondatik az 1. v. *A' Jónatás lelke egybe forrada a' Dávid lelkével, és ſzereté őtet Jónatás mint a' maga lelkét*. Buzgó vólt e' ſzeretet, de ſokkal buzgóbban ſzerettetünk a' Kriſtuſtól. Mert inkább ſzeretet minket hogy ſem mint a' maga lelkét. Mi el-téveledet juhocskák vóltúnk, Eſa.53.v.6. Pſ.119.v.176. réſz ſzerént, értelmünkre, *elménkre* tekíntve, melly ſetétséggel

homá-

homályositatott-meg, Eph. 4. v. 18. cap. 5. v. 8. részszerént futásunkra és életünkre nézve, melly bizontalan és tellyességgel kétséges. El-veszet juhocskák voltunk, hét gonoságok miat, tudni-illik, 1. Az ördögnek csalárdságá-*ért*. 2. *melly-által* bűnbe estünk, 3. *és* így Isten haragját hoztuk fejünkre, 4. *Honnan* igen nyomorúlt életünk származot, 5. *mellyet* semmi egyéb nem követhet, a' kétségben való esés-nél, 6. *mellyhez* hozzá-ragadot a' halál. 7. a' *halálhoz* pedig az örök kárhozat. De megkönyörült raytunk az Istennek Fia. Eötet menyből alájöni készerítette a' szeretetnek nagy volta: hozzánk jöve mint egy jó pásztor; mi érettünk jöt, hogy az el-téveledett juhocskákat viszszá-hozná, az el-veszteket meg-gyógyítaná: Ugy jöt el, hogy életét érettünk le-tenné, és az önnön halálával a' halált és a' pokolbéli farkast meggyözné.

Az Israeliták el-futnak vala mindnyájan, látván a' Goliáth óriást, 1. Sam. 17. v. 24. Nem futot-el a' jó pásztor Dávid, hanem elébe méne az Oriásnak, v. 45. Igy a' pokolból ellenünk-jöt a' Luciper óriás, de el-nem futot a' jó pásztor Krístus, sőt annak, szeretetiből, erősen ellene-álván, a' juhokért életét el-veszté. Tekints-meg a' keresztfát, a' mellyhez szegeszteted: *Imé!* mint terjeszteté-ki kezeit, hogy az-által minden juhocskáit egybe-gyüjtené, és szeretetit meg-jelentené! Egyéb pásztorok le-tették életeket a' juhokért, de azokat meg-nem válthatták. A' Krístus pedig az ő halálával váltotta-meg a' juhokat, és ragatta-ki a' pokolbéli farkasnak haralmából. Innét a' hét gonoszok helyet, jóknak sz. hét-számát érdemlette nékünk, mellyeket ellenek-vethetünk és ugyan ellenek kell vetnünk a' gonoszoknak, tudni-illik, 1. Az ördögi csalárdság-ellen, *az Istennek hatalmasságát*, 2. a' bün-ellen, a' *Krístus igasságát*, 3. a' harag-ellen a' *kegyelmet*. 4. A ke-

reſzt-ellen a' *vigaſztalást*, 5. a' kétségben való esés ellẽ a' *reménséget*, 6. a' halál-ellen az *életet*, és 7. a' kárhozat-ellen, az *idvőſséget*. Oh ti ſgy ſzerettetett juhok, miért nem ſzeretitek viſzontag az illyen nagy ſzeretőt? Miért nem adgyátok-meg viſzontag e' kőlcsőn vett ſzeretetet? Szépen mondgya Szent Bernhárd. Ser. 31. in Cant. *Bonus paſtor animam dedit pro ovibus ſuis: animam pro illis: Carnem illis. Illam in precium, hanc in cibum. Ipſe paſtor, ipſe paſcua, ipſe eſt redemptio ovium. Quid retribuitis oves paſtori pro his, quæ tribuit vobis?* az az: *A jó pásztor életét adta az ő juhaiért: életét azokért: Teſtét azoknak. Amazt váltságúl, ezt eledelúl. Eő mind a' pásztor s-mind a' legeltetés, ő a' juhok váltsága. Oh juhok, mit adtok a' pásztornak mind azokért a' miket adot?*

Hivſeg. 2. *Hívség.* A' mi-képpen minden Sáfároktól, azon-képpen minden pásztoroktól leg-előſzőr-is a' kévántatik, hogy hívnek találtaſsék, 1. Cor. 4. v. 2. Roſzszúl vagyon dolgok azoknak a' juhoknak, a' mellyeknek hamis pásztorok tőrtént. Mert az, a' farkas el-jővén, el-fut, és a' juhocskákat veſzedelemben hadgya. A' jó pásztor külőmb indúlattal vagyon: gondot viſel a' juhokról, legelteti, tiſztíttya, gyogyíttya, keresi és ſzorgalmatoſsan óltalmazza azokat, Prov. 27. v. 23. Syr. 7. v. 24. E' jó-tétemények mind el-vettük a' Kriſtuſtól: valóságban hív pásztor. Meg-áll, el-nem fut; viaskodik, el-nem hágy; gondot viſel, el-nem mulat, ő az ő karjára gyűyti a' bárányokat, ő ölébe fel-emeli és hordozza azokat, Eſa. 40. v. 11. Meg-kereſi a' mi el-veſzet-vólt: viſzſza-hozza, a' mi el-vettetett-vólt; és bé-kőtőzgeti a' mi meg-tőrőtt-vólt, Ezech. 34. v. 3. Mikor az Iſten haragja nagy csapáſſal bűntette vólna-meg a' népet, ellenbe fel-méne Ááron a' jó pásztor, és kő-falt vette-kőzbe az Iſrael házáért, Num. 16. v. 48. Haſonló hívséggel viſel gondot mi rólunk-is a' mi *Fő-pásztorunk.* Mikor ſzent Attyának haragját láttya, éret-

tűnk

tűnk esedezik, Rom. 8. v. 34. és így békéltet-meg bennűnket az ő Szent Attyával, 2. Cor. 5. v. 18. Az el-téveledet juhocskát mikor meg-tekínti, mindgyárt meg-keresi és édes szókkal híja, és a' meg-találttatt vállaira veszi őrűlvén, Luc. 15. v. 6. Ez a' mit önnön maga mond, *En ismerem az én juhaimat*, melly ismeret nem tisztán Meg-gondolás-szerént való, sőt inkáb Cselekedet-szerént-való, álván a' szorgalmatos gondviselésben és őrizetben, inkáb jegyezvén cselekedetet, hogy sem mint egyedűl csak és puszta indúlatot.

Micsoda vigasztalás lehetne pedig hathatósb, mint hogy az Istentől esmértetűnk, 2. Tim. 2. v. 19. és kezeíre fel-írattatűnk, Esa. 49. v. 16. Ugy esmértetűnk és írattattűnk fel-kezeíre, hogy abból bennűnket senki ki-nem ragadhat, Johan. 10. v. 28. Meg jedzettettűnk, mi-képpen a' hív pásztor meg-szokta az ő juhocskáit jedzeni. Parancsolatot adot az Angyalnak, mondván: *Jegyezz Thaut a' síránkozó ferfiak homlokára*, Ezech. 9. v. 4. Az ő vérével, mellyet ki-öntot a' kereszt-fa óltárán, jegyez meg minket, hogy a' mint a' csapdoso Angyal által-ment az Israeliták házain, mellyek a' Húsvéti-báránnak vérével jedzettettek vala-meg, Exod. 12. v. 23. Ugy az ördög-is nékűnk többé semmi-képpen ne árthasson.

Sőt mégh a' halálban-is meg-marad, *tart* e' Krístus vérének piroság, hogy a' halálból által-mennyűnk az életre', mert a' halálnak kezéből meg-szabadított minket juhocskákat, Ose. 13. v. 14. Oh hív pásztor, a' ki olly figyelmetessen néz és olly szorgalmatossan visel gondot!

Bölcs *Aristoteles lib. 1. Oecon.* egy nemönemő Perfiai ferfiúnak értelmes mondását hozza-elő, ki meg-kérdettetvén, micsoda hizlalná meg fő-képpen a' lovat? azt felelé; *Oculus Domini. Az Urnak szemei:* mellyel az őrökösének gondvilését akarta jelenteni. Imé! a' mi Pász-

torúnk-

torúnknak szemei igen igen vigyázók: ő esméri az ő juhait, ő szorgalmatoson nézi őket. Azért kétség-nélkül meg-híznak, és nevekednek az ők élętre.

Jósef-felől mondatik, hogy mikor fejedelmé tétetőt vólna az egész Egyiptus földén ki-méne, és környül-járá Egyíptusnak minden tartományát, Gen. 41. v. 46. Igy a' mi pásztorúnk-is ama' mennyei Jósef az egész földet környül járá, és az ő juhocskáinak eledelt híven osztogata. Azokáért mivel-hogy ő esmér minket, méltó, hogy esmértessék mi tőlünk-is, a' mint önnön maga mondgya: *Esmernek engem az enyímek.* De az esméret-is *cselekedet-szerént való*, hitben és szeretetben álván. Mondgyuk a' titok-szerént való Anya-szent-egy-házzal, az Enekek könyv. 1. r. 3. v. *Vonny engem: utánnad futúnk.* Ezt keressük az útzákon, és meg-találván el-ne bocsássuk, a' mint viszontag mondgya az Anya-szent-egy-ház, Cant. 3. v. 4: *Megfogom ótet: el-sem bocsátom.* Oh mely bóldogok, a' kik e' pásztort meg-fogják, vagy meg-tartyák! Oh melly nyomorultak, a' kik gonoságok által meg-utállyák, vagy gondviseletlenségek által el-bocsáttyák.

Bátorság. Végezetre 3. *Bátorság.* Mert ha a' pásztor előttéb félelmes, a' farkasnak ellene nem áll, hanem mint a' béres el-fut. Szükséges a' bátor-szív és az erő vagy a' vastagság: a' bátor szív, hogy akarja, az erő vagy a' vastagság, hogy a' juhocskákat az erő-tétel-ellen óltalmazhassa. Mind a' kettő fel-találtatik a' Krístusban. Bátorsága vagyon, mert az Atyának jóbján ül, Psal. 110. v. 1. és a' tengertől-fogva a' tengerig uralkodik, Psal. 72. v. 8. Ereje vagy vastagsága vagyon, mert az ő keze ki-nyuytatott, és ki erőtelenítheti-meg? Esa. 14. v. 27. Imé! minden Pogányok mint a' kevés por alíttattak ő előtte, Esa. 40. v. 15. A' lehellet az ő orrában vagyon, mennyíre kell bőcsülnünk? Esa. 2. v. 22.

Mikor Dávid a' nyáját legeltetné, el-jönek vala az

Oroszlán-

Oroszlány és a' Medve, kik a' kost el-viszik vala a' nyájkőzzűl. Ő pedig bátor szívvel meg-űzi vala azokat, a' prædát ki-ragadgya vala szájokból, az oroszlányt megfoytya és mind a' kettőt meg-őli vala, 1. Sam. 17. v. 34. Igy szokot gyakorta lenni, hogy ellenünk támadgyanak az oroszlányok és a' medvék, a' kegyetlenek és az eretnekek. De bízzatok, bátor szívű Pásztorunk vagyon. A' Jesus Kristus, ama' mennyei Dávid, ellenek áll, és a' mi ellenségünket erőssen meg-veri.

Midőn Lóth Pátriárka, Abrahám Pátriárkának attyafia, rabságban esett volna, ez mindgyárt fel-kele, és az ellenségre rohana, és minden marhát viszsza-hoza, Gen. 14. v. 15. Meg-csalt és rabságába eytet-é benneteket az őrdőg? Meg-ne csőkennyetek elmétekben: A' Kristus ama' jó és erős pásztor Abrahám: minden teremtett-állatok néki szólgálnak. Fel-űl, és az ellenség kezéből hatalmason meg-szabadít benneteket. Ne félly tőlők, mert a' te Urad Istened kőzőtted vagyon, erős, nagy és rettenetes, Deut. 7. v. 21.

II. A' pásztornak JELEI, ezek, *1. Juh bőr mind gyapjastól, 2. sip, 3. kenyeres bőr tarisznya, táska, 4. bot, 5. süvöltés, 6. ebek.* Mind ezeket fel-találod a' mi főpásztorunkban. II. A' Pásztor jelei.

1. A' mi-képpen a' pásztor a' gyapjas juh bőrt magára fel-vészi, hogy gyorsabban kővessék őtet a' juhocskák: azon-képpen a' Kristus-is a' mi bőrünket, sőt nem csak bőrünket, hanem egészlen a' mi természetünket magára föl-öltőzte. Mert szólgai formát vévén-fel az emberekhez hasonlóvá lőtt, és külső ábrázatyában úgy találtatott mint ember, Phil. 2. v. 7. Felségének nem rettenetes ortzáját mutattya, hanem kegyes, *nyájas* emberi ábrázatban mégyen-elől. Azért mi emberek, mint embert kővessük: Szelíd, benne bízzunk. Az igája győnyőrűséges, ő hoz- Gyapjas juh bőr.

zá mennyűnk, Matth. 11. v. 28. Ha egyéb aránt, *Similis, simili gaudet. A' hasonló, hasonlónak örül,* mi sokkal-inkább örűllyűnk, hogy az Istennek Fia hasonlóvá lőtt hozzánk, azért viszontag mi-is tegyük magúnkat ő hozzá hasonlókká a' jóságos-cselekedetekben.

Síp. 2. A' Pásztornak *sípja* vagyon, melly-által a' juhokat magához édesgeti. A' Krisztusnak-is vagyon sípja, melly igen igen kedvesen, *gyönyörűségesen* szóll, tudni illik, *sistula divinarum promissionum, az Isteni igéreteknek sípja*, melly-által az el lankat, *bágyat* lelkek meg-vidámíttatnak. Hallották e' sípot a' mi első-szűleink, Gen. 3. v. 15. és örvendeztenek. Hallotta Abrahám atyánk, Gen. 12. v. 3. cap. 18. v. 18. cap. 22. v. 18. és örvendezett, Johan. 8. v. 56. Hallotta Szent Dávid, és fel-szóval kiálta, Psal. 103. v. 1. *Áldgyad oh én lelkem, az Urat, és mindenek a' mik én bennem vannak, az ő szent nevét.* Hallotta szűz Mária, Luc. 1. v. 28. és mindgyárt énekle, v. 49: *Magasztallya az én lelkem az Urat, és örvendezett az én lelkem az én üdvözítő Istenemben.* A' Dávid musikálása-által, vagy czitara-verése-által üzette-tett-ki Saulból a' gonosz lélek, 1. Sam. 16. v. ult. A' Krisztus sípolását halgassad, és semmi szomoruság nem bánt téged. Ordít-é a' Sátán, és öregbéti-é a' bűnöket? A' Krisztus sípját hallyad, Szent Pál Rómáb. küld. lev. 5. r. 20. v. *A' kegyelem fellyebb bévelkedik minden bűnnél.* Kiált-é a' Törvény és szorgalmasztattya-é az átkot? A' sípot hallyad, Szent Pál Galatáb. k. l. 3. r. 13. v. *A' Krisztus minket meg-váltott a' törvénynek átkától, mi érettünk átokká lévén.* Vádol és kárhoztat-é a' lelked-ismereti? A' sípot hallyad Szent Pál Rom. k. lev. 8. r. 1. v. *Semmi kárhoztatások nincs azoknak, kik a' Krisztus Jesusban vannak.* Erőtlen-é a' test és kételkedik-é a' végig meg-maradás-felől? Viszontag a' sípot hallyad, Szent Pál Philip. k. l. 1. r. 6. v. *A' ki kezdette bennetek a' jó dolgot, el-végezi a' Krisztus Jesus napjáig.*

3. A' Pász-

3. A' Pásztornak *táskája* vagyon, mellyben köveket, 1. Sam. 17. v. 49. és egyéb szükséges dólgokat hordoz. Nyerd-meg a' Kristus pásztort; ő sincs táska-nélkül. *Imé!* a' Szentségeket elő-hozza, mint egy mennyei táskákat, mellyekben el-tétetett a' lelkek eledele. *Imé!* Nyítva vagyon az öldala mint a' táska: ahoz folyamodgyál, bátorságos léfzfz, és menybe vitettetel. *Imé!* Kövek vannak a' Kristus táskájába, erős fegyveri vannak, mellyekkel meg-veri a' mi ellenségínket, mint Sz. Dávid a' Goliáthot. Táska.

4. A' Pásztornak *bottya* vagyon, mellyel néha előttök mégyen a' juhoknak, fő-képpen ellene-áll a' farkasnak. A' Kristusnak-is vagyon bottya, kettő pedig, Zach. 11. v. 7. Eggyik *szeretetnek* bottya, másik *fáydalomnak*. *Amazzal* előttök mégyen a' juhoknak, *ez* az ellenségeknek veszedelmekre szólgál. *Amaz* Evangéliomnak, *ez* Törvénnek bottya. Mert a' mint a' juhok az Evangéliomi prædikátziok-által gyönyörűségesen vezettetnek: úgy az istentelenek a' törvényi átkok-által meg-rettentetnek és kárhoztattatnak. Bott.

A' Kristusnak két bottya vagyon.

5. A' Pásztor *süvöltt*-is néha néha, és az által magához édesíti a' juhokat. A' Kristus-is süvölt, midőn kit kit magához hí. E' hivásnak, vagy hivatalnak süvöltése kétféle. *Eggyik* közönséges, melly minden keresztyénekre néz: *másik* kivált-képpen való, melly maga személyében kire kire néz. *Amaz*-által a' hitre és a' szeretetre hivattatunk: *ez*-által abban való bizonyos hivatalra és hívségre. Ti penitentzia-tartatlanok, hallyátok a' Kristust süvölteni, Matth. 4. v. 17. *Penitentziát tarcsatok.* Bánkodol-é bűneiden? Imé süvölt a' Kristus, Matt. 11. v. 28: *Jöyjetek hozzám mindnyájan a' kik munkálkodtok, és terhelve vattok. En meg-nyugotlak titeket.* Süvölt a' Kristus és fülébe súgja a' hirdetőnek: *Veritatem prædica. Igasságot predikálly.* A' Magistratusnak, *Rectè impera. Igazán uralkodgyál:* A' Süvöltés.

A' hivatal süvöltése két-féle.

Cselédes-gazdának, *Fideliter labora*, *híven munkálkodgyál*; a' tanuló deáknak, *diligenter auſculta*, *ſzorgalmatos légy a' halgatásban*, és így a' többiben. Az-okáért mikor a' Kriſtus sűvől, mi juhok engedelmeſek legyűnk. *Vagy nem* nagy gyalázat, éktelenség-é az okos embereknek futni, midőn láttyuk az oktalan juhokat az ő pásztorok sűvőltését mindgyáráſt kővetni.

Ebek. Végezetre 6. A' pásztor *ebekkel* vétetet-környűl, hogy ugatáſokkal a' farkaſokat meg-rettentsék és el-űzzék. A' Kriſtuſnak-is vannak nemes ebei, tudni-illik a' hív Egy-házi-ſzólgák és Predikátorok, kiknek mint a' trőbitát fel-kel emelniek a' ſzavokat, Eſa. 58. v. 1. Kiknek a' farkaſt, mikoron el-jő, meg-kell ugatniok, hogy a' Profétának ama' mondáſa ne énekleſsék felőlők: *Vak őr-állók mindnyájan: nem ugatható néma ebek, aluſzékonyok és álomnak ſzeretői*, Eſa. 56. v. 10.

III. A' Pásztornak hivatallya. III. HIVATALI ſokak a' jó pásztornak, de mi csak kivált-képpen valokról ſzóllyúnk rővideden. Azok közzűl fő-képpen tizenkettőt ſzámlálnak az Irás magyarázó Doktorok. Mert ſzükség a' pásztornak 1. A' juhok előt menni. 2. meg-jedzeni. 3. legeltetni. 4. az idegen rétektől meg-tiltani. 5. egybe-gyűjteni. 6. azok-fölőtt vigyázni. 7. azokat meg tiſztítani. 8. gyogyítani. 9. meg-kereſni. 10. hordozni. 11. óltalmazni és végezetre 12. ki vinni. E' jó-tételeket titok-ſzerént mind közli, *meg-cselekeſzi* velűnk a' Kriſtus.

Tizenkét hivatallya a' jó Pásztornak.

1. Előttünk mégyen. Mert 1. *Előttünk-mégyen* külőmb-külőmb-féle jó-cselekedetek példájával, hogy őtet kőveſsük. Ő alázatos, ő ſzelíd, ő békeséges annyíra hogy ugyan példát, Joh. 13. v. 15. és tűkrőt hagya nékünk, mellybe nézzünk. Előttünk-mégyen őrizeti-által is, a' mi-képpen az Iſraelitákat-is ki-hozta Egyiptusból, felyhő és tűz oſzlopban menvén-előttök, Exod. 13. v. 15. Végezetre elől-ment

menny-

mennyekbe Mennybe-menetele-által, hogy idejében kövessük a' dücsöséges fel-támadás-által.

2. *Meg-jegyez* bennünket az ő vérével, mellyel meg-hínteget-tetünk a' Szent keresztségben, és meg-pecsétel a' Szent Lélekkel, Eph. 1. v. 13. a' ki a' mi örökségünknek zálaga, v. 14. a' ki-által kiáltyuk, Abba, Atyánk, Rom. 8. v. 15. 2. Meg-jegyez.

3. *Legeltet* bennünket, és ugyan sok-féle módon, test szerént a' földi eledel-által, Psal. 145. v. 15. lélek-szerént, az ő érdeme-által, Johan 6. v. 35. Szentség-szerént, az ő teste és vére által, Matth. 26. v. 26. végezetre örökkevaloság-szerént a' nékünk mennyekben készétet vacsora-által, Luc. 14. v. 16. seqq. 3. Legeltet.

4. *Az idegen eledelektől meg-tilt*, mert nem akarja hogy a' bünösök útán állyunk, Psal. 1. v. 1. vagy hogy idestova futosúnk a' világ és az eretnekek ösvényin, hanem hogy az igasságnak idvösséges legeltetésével éllyünk, mellyekre ő viszen-ki minket, Psal. 23. v. 1. seqq. 4. Meg-tilt az idegen eledelektől.

5. *Egybe-gyüjt* bennünket mint egy el-szélledet juhokat, és meg-tartya az Anya szent egy-házat és annak tagjait a' hitnek, a' szeretetnek és a' egyenességnek eggyessségében. Ő az ő karjára gyüjti a' bárányokat, Es. 40. v. 11. 5. Egybe-gyüjt.

6. *Vigyáz* fölöttünk, mint a' Betlehemi pásztorok az ő nyájok-fölött, Luc. 2. v. 8. Mert nem szunnyadoz, sem nem alusik, a' ki Israelt őrizi, Psal. 121. v. 4. Az-okáért bátor szívvel legyünk, és semmit ne félyünk, mint juhocskák: igen vigyazó Pásztorunk vagyon, a' ki az ellenségink leselkedésit el-fordittya. 6. Vigyáz.

7. *Meg-tisztít* bennünket, és el-nem vét rusnyákat, *undokokat*, hanem még a' publikánusokat-is magához fogadgya, Luc. 15. v. 2. az ő vére az, melly minket meg-tisztít a' bünből, 1. Johan. 1. v. 7. A' mint Naamán a' Jordán vize-által meg-tisztétatott poklosságából, 2. Reg. 5. v. 7. Meg-tisztít.

14. Ugy mi-is a' Kriſtus vére-által a' bűnből.

8. Megh-gyogyit.

8. *Meg-gyogyíttya* a' betegeket, ſ-el-nem veti a' bágyadtakat. Eő a' meg-gyogyító, Exod. 15. v. 27. Igaz Samaritánus, ki meg-gyogyíttya, *orvoſollya* a' mi ſebeínket, Luc. 10. v. 33. Eő a' rűhős kecske-bakokat el-rekeſzti, hogy azoktól meg-ne veſzſzűnk.

6. Megh-keres.

9. *Meg-kereſi* az el-téveledteket. Mert e' világ puſztájába meg-kereſni jőt, a' mi el-veſzet vala, Luc. 19. v. 10. A' mint a' páſztor a' tővisek-kőzzé mégyen, hogy azok kőzzűl ki-vonnya a' juhot: Ugy a' Kriſtuſ-is a' tőviſeknek és a' nyomoruságoknak őſztőnőzését meg-ſzenvedte, hogy minket meg-váltana. Melly hogy heába ne légyen, kit-kit keres, és a' meg-találtattaknak főlőtte igen őrűl, Luc. 15. v. 6.

10. Hordoz.

10. *Hordoz* a' válain bennűnket miként a' Páſztor a' beteges juhot és az el-téveledés-után meg taláttatt. Meg-nem óltya a' fűſtőlgő gyertya-bélt, Eſ. 42. v. 3. hanem a' ki adta az akaratot, az meg-adgya a' véghez vitelt-is, Philip. 2. v. 13. melly ſemmi nem egyéb, hanem hordozni és meg-tartani.

11. Oltalmaz.

11. *Oltalmaz* bennűnket az űldőző kegyetlenek ellé, az el-hitető eretnekek-ellen, a' leſeskedő hamis atyafiak-ellen, a' hova néznek e' mondáſok, Eſa. 4. v. 6. c. 43. v. 2. Zach. 2. v. 5. és ezekhez haſonlók.

12. Haza viſzen.

Végezetre 12. halálúnk oráján *a' nyugodalomnak házába be-viſzen bennűnket*; e' nyomoruságok vőlgyéből, az őrőkké való vigaſságnak kő-várába, a' ſzarándokság főldéről lakó-helyűnk orſzágába, a' vitézkedés mezeíről a' győzedelemnek palotájába által-viſzen bennűnket, a' holot nincsenek ſemmi farkaſok, ſemmi el téveledet, ſemmi el-bágyat juhok, hanem valoságos nyugodalom, és nyugodalmas, *csendes* bóldogságh, és bóldogh őrőkké-

valóság. *Vígy oda bennünket, és vonny utánnad minket. Oh gyönyörüséges pásztor, mi eggyetlen egy Meg-váltónk.* Néked légyen dicséret: néked hálá-adás mind örökke, Ámen.

Evangéliom.

IVBILATE VASÁR-NAPRA, Szent Ianos 16.

az 16. v. az 24. v.

A KRISTUSNAK KEVESERÖL ES AZ Apoſtolok ſzomoruságáról.

16. EGy-kevesé, és már nem láttok engem: és ismég egy-kevesé és meglátok engem: mert az Atyához megyek.

17. Mondának azért az ő tanitványi közzül egy-másnak: Micsoda ez, à mit nékünk mond: Egy-kevesé, és nē láttok engem; és ismet egy-kevesé és megh-láttok engem; és, mert az Atyához megyek.

18. Mondának azért: Micsoda ez, à mit mond, Egy-kevesé? Nē tudgyuk mit szóll.

19. Meg-ismeré pedig Jesus, hogy megakarnák kérdeni ötet; és monda nékiek: E

gem; felöl

felől kérdezkedtök, közöttetek, hogy mondottam, Egy-kevesse, és nem láttok engem: és ismeg egy kevesse és meg-láttok engem.

20. Bizony, bizony mondom nektek: hogy könyveztek és sirtok ti, è világ pedig örül: ti pedig szomorkodtok, de à ti szomoruságtok örömre fordul.

21. Az aszszony-állat midőn szül, szomorusága vagyon, mert el-jőt az ő órája: mikor pedig szülte à gyermeket, már nem emlékezik az ő szorongatásáról azért az örömért, mellyel örül, hogy ember születet è világra.

22. Nektek-is azért most szomoruságtok vagyon; ismet pedig meg-látlak titeket, és örvendez à szivetek: és à ti örömeteket senki el-nem veszi tőletek.

PRÆDIKATZIO.

Az Evangeliom summája.

JAkob Pátriárka már már meg akarván halni, az ő tizenkét fiait egybe-gyűjté, és eggyűt nékik megjelenté mind a' jókat s mind a' gonoszokat, mellyek reájok következnének az utolsó napokban, Genes. 49. v. 1. Meg-tartá ezt a' Krisztus-is a' minden Atyák attya, az ő ez életből való boldog ki-menetele előt. Mert egybe-gyűjtvén a' tizenkét Apostolokat barátságoson el-bucsuzék tőlök, hasonlatos-képen eleve meg-hirdetvén nékik *mind a' gonoszokat*, hogy a' jókban fel-ne fuvalkodnának, *mind a' jókat*, hogy a' gonoszokban le-ne vettetnének, *kétségben*

ne esné-

ne esnének. Ez értelme e' jelen való Szent Evangéliomnak, melly mind-az-által fő-képpen az *Apostoloknak szorongatásokról, nyomoruságokról szól,* ugy hogy *keresztnek és siráznak Evangéliomának* igazán neveztethetik.

Akarjátok-é, keresztyének, tudni minémő lészē állapatotok? *könyveztek és sírtok ti, e' világ pedig örül.* Ezt önnön maga az igazságnak Doktora hirdeti, hogy ki-ki magát hozzá-készítse a' keresztviseléshez. Mert a' mi-képpen hogy, *az eleve-meg-látot nyilak kevesbé sértnek:* azō-képē *az eleve-meg-mutatot nyomoruságok kevesbbé rettentnek.* A' Basiliskus kígyó, ha eléb láttya az embert, meg-sérti; ha pedig előb láttatik az embertől, meg-nem-sértheti: Hasonlatos-képpen az eleve-látot és meg-jövendölt nyomoruságok is nem remétik el annyira az embereket, mint a' mellyek reménségünk és vélekedésünk-kivől hertelen szoktak meg-történni. Az-okáért e' jelen való Szent Evangéliomban mi nekünk akart a' Jesus Kristus tanácsot adni, hogy készültebben járulnánk a' keresztOskolájához.

Az eleve meg-látot gonoszok kevesbbé sértnek.

Foglal pedig fő-képpen négy részt magában.

Részei az Evangeliomnak.

1. A' következendőknek meg-jövendölését, v. 16.
2. A' Tanitványoknak kérdését, v. 17. 18.
3. A' Kristusnak feleletit, v. 19. 20. 21.
4. A' valoságos örömnek igéretit, v. 22.

Mi csak a' 20. v. magyarázzuk-meg, holot Kristus idvözítönk azt mondgya: *Bizony, bizony mondom nektek, hogy könyveztek és sírtok ti, e' világ pedig örül: ti pedig szomorkodtok, de a' ti szomoruságtok örömre fordul.*

Szóllyunk pedig,

Propositio.

1. *Az Isten fél'k nyomoruságiról.*
2. *Az istentelenek örömeről.*
3. *A' nyomoruságok jutalmáról és kévánatos el-változtatásáról.*

Engedgye a' Meg-feszítetet Jesus hogy a' keresztről igazán szólhassunk és békeséges türéssel szenvedhessük, A.

I. RÉSZE.

AZ ISTEN FELŐK KERESZTERŐL.

A Kriſtuſnak ſzava, mellyel az ő Apoſtolit meg-ſzóllítya, ſiráſnak hirdetője. *Ti*, ugy-mond, *könyveztek és ſirtok.* Nem néz pedig ez csak magokra az Apoſtolokra, noha csak nékiek ſzól a' Kriſtus. Mert azokban három rendbéli tekintet jő-elő: mert valának *1. Apoſtolok. 2. Tanítók. 3. Hívek*, vagy kereſztyének, honnét a' Kriſtuſnak három rendbéli meg-ſzóllításának nemei ſzármaznak.

A' Kriſtus Apoſtolokhoz való mondásinak három nemiéi.

1. Kivált képpen valók.

1. Némelly mondáſok *kiváltképpen valók*, mellyek az Apoſtolokat illetik, a' menyiben Apoſtolok, a' minémű ez Szent Matth. 28. v. 19. *El-menvén tanítsatok minden nemzeteket.* E' parancsolat egyedül csak az Apoſtoloknak adatot vala, a' kiknek közönséges Tanitóknak kell vala lenniek, mellyben a' ki őket akarná követni, az küldés nélkül futna.

2. Tulajdonképpen valók.

2. Némellyek *tulajdon-képpen valók*, mellyek az Apoſtolokra igazítatnak, a' menyiben Tanítók, az-okáért nem egyedül csak az Apoſtolokról, hanem minden lelki páſztorokról kell azokat érteni és magyarázni, ugy mint ezt Szent Mathenál 18. v. 18. *Bizony mondom néktek, valamiket meg-kötöztök a' földön meg-léſznek kötözve menyben-is; és valamiket meg-óldoztok a' földön meg-óldozva léſznek menyben-is.* A' kúlcsok hatalma engedtetik it meg, melly bizonyára nem csak egyedül az Apoſtoloknak, hanem minden Iſten ígéje ſzólgáltatóinak-is adattattak, *engedtettek.*

3. Közönségeſek.

3. Némellyek *közönségeſek*, mellyek az Apoſtoloknak mondattak, a' menyiben hívek vóltak, az-okáért minden kereſztyénekre egyenlő-képpen néznek, ama'-ként, Sz.

Márk.

Márk. 13. v. 37. *A' mit nektek mondok, minnyájoknak mondom: Vigyázzatok.*

Es illyen kőzönséges értelmes mondás e' jelen való, melly által Kriſtus Idvőzítőnk kereſztet, nyomoruságot és ſiráſt hirdetet az Apoſtoloknak, a' mennyiben hívek vóltak: az-okáért minnyájúnkat azon egy állapat kővet, *sebhet.* Szenvedni, ſirni kell: nem vólt külőmben, nem-is léſzen. Es e' jővendő mondáſnak igaſságát ſok dolgokkal meg-mutathatni. It légyen elég e' három: 1. Mondáſok. 2. Haſonlatoſságok. 3. Példák.

Hogy a kereſztyéneknek ſzenvedniek és firniok kelleſſék meg bizonyítatik. 1. Mondáſokkal.

I. A mondáſok ólvaſtatnak, Job. 5. v. 7. *Az ember a' múnkára (a' nyomoruságokra) ſzűlettetik, mint a' madár a' rőpűléſre.* Pſ. 34. v. 20: *Sok az igazak háboruſága.* Syr. 2. v. 1: *Fiam, az Iſten ſzólgálattyára járulván, kéſzéts a' lelkedet a' kéſértetre.* Matth. 16. v. 24: *Ha ki utánnam akar jőni, vegye-fel az ő kereſztét és kőveſſen engem.* Luc. 14. v. 27: *A' ki nem viſeli az őnnön kereſztét és utánnam nem jő, nem lehet én tanítványom.* Sz. Jánoſ-is 15. v. 20: *Ha engem űldőztek titeket-is űldőznek.* Sz. Luk. Apo. Csel. 14. v. 21: *Sok háboruságok-által kell nékűnk az Iſten orſzágában mennünk.* Sz. Pál Rom. 8. v. 17: *Eggyűt ſzenvedűnk, hogy eggyűt meg-is dicsőítteſsűnk.* 1. Theſſalon. 3. v. 3: *Senki meg-ne indűllyon e' háboruságokban: mert magatok tudgyátok, hogy erre rendeltettűnk.* 2. Tim. 3. v. 12: *A' kik áítatoſon akarnak élni a' Kriſtus Jeſusban, űldőzést ſzenvednek.* Szent Péter 1. level. 4. v. 12: *Szerelmeſim, ne csodálkozzatok a' háboruságnak hévségében, melly a' ti probáláſtokra vagyon, mint ha valami úy dolog történnék raytatok: hanem a' Kriſtus ſzenvedéſiben réſzesűlvén őrűllyetek, hogy az ő dicsőſégének meg-jelenéſében-is őrvendezvén vigadgyatok.* Sidok. 12. v. 6: *A' kit ſzeret az Ur meg-ſanyargattya: meg-oſtoroz pedig minden fiat, a' kit hozzája fogad.* Mind ezekből ki-tettzik, hogy mindenekre tartozik, 'néz a' mi az Apoſtoloknak mondatot, annyíra hogy mindeneknek ſirni és pana-

szolkodni kell Asafal az 80. Sóltár. 6. v. *Erőknek Ura Istene meddig haragszol a' szolgád imádságára? A' kőny-hullatások kenyerével etetz-é minket: és kőny-hullatásokkal adsz-é nékünk italt mértékkel?*

2. Hasonlatosságokkal.

II. A hasonlatosságok vétetnek azoktól a' dolgoktúl, a' mellyekhez hasonlíttatnak a' keresztyének. Hasonlatosok pedig.

A' keresztyének hasonlók.

1. A' szarándokokhoz.

1. *A' szarándokokhoz, vagy a' jövevényekhez.* Mert it útban vagyúnk és még nem hazánkban. Út a' világ, hazánk a' meny-országh. Az-okáért valameddig e' világon élűnk, mind addigh a' mennyeknek országától távúl-járúnk. Honnét Jákób Pátriárka az ő életének napjait szarándokság napjainak nevezi, Gen. 47. v. 9. A' mint pedig az úton-járókon sok gonoszok történnek: úgy a' hiveken-is. Maydan a' nyomorúságok zápor-esői rohannak reájok: maydan az üldözéseknek habjai emelkednek-fel ellenek. Harczolni kell a' pokolbéli tolvajokkal: viaskodni a' hitető eretnekekkel: el-kell űznönk a' bennünket minden-felől meg-ugató tisztátalan ebeket, mellyek mind eggyik sok és nagy síráft támasztanak a' hivek szíveiben.

2. Az evezőkhöz.

2. *Az evezőkhöz.* Mert hajócska az Ecclesia, Matt. 8. v. 23. mellybe be-szállúnk, mikor a' Kristusnak nevünket adgyuk. Már ki nem tudgya, az evezők veszedelmit? Bölcs Syrák bévéti azokat, iráf. 43. v. 26: *A' kik a' tengeren eveznek beszéllyék annak veszedelmit, és halván fűleinkkel el-csodálkozúnk.* A' régiek azt mondották: *Tantum distare vitam navigantium à morte; quantum navis supra aquas eminet.* az az: *Az evezők élete olly távúl vagyon a' haláltól; a' melly távúl vagyon a' hajó a' víztől.* Bölcs *Bias*-nak e' vólt itéleti: *Nautam nec inter mortuos, nec inter vivos esse.* az az: *A' hajós-mester nincs se az élők közőt, se a' halottak közőt. Aristippus*, meg-kérdetvén, micsoda külömség vólna az élet

és a' ha-

és a' halál közöt, mikor valaki evéznék? azt felelé: *Nil, nisi lignum.* az az: *Semmi, hanem csak a' fa*; mellyen a' hajót értette, melly el-törvén el-veſztetik az élet. Haſonlatos-képpen vagyon a' kereſzty éneknek is dólgok. Ők valóságban úgy élnek e' világon, mint egy ſebes vagy meg háborodot tengeren. Már az eretnekségek ſzelei rettegtetnek: már az üldözéſek habjai fel-emelkednek: már külömb-külömb-féle csodák, az az, külömb-külömb-féle bünösök vetik-elő magokat, és e' világ Sireneſi ſok eſzteleneket meg-csalnak, honnan viſzontag fáydalom és ſiras támaſztatik.

3. *A' vitézkedőkhöz.* Mert vitézkedés a' mi életünk, Job. 7. v. 1. és harczolás, 2. Tim. 4. v. 7. honnan ínt az Apoſtol, 2. Tim. 2. v. 3. Munkálkodgyál mint a' Kriſtus Jeſuſnak jó vitéze. A' vitézek pedigh, kérlek, mennyi nyomoruságokat ſzenvednek? Már az eledel, már az ital elfogy; mayd az ellenség reájok rohan, *út*, holot el-fáradnak; meg ſebeſítetnek, sőt gyakorta tellyeſséggel meg-ölettetnek: Igy a' kereſzty ének is e' földön úgy élnek mint egy közönséges táborban. Harczolnünk kell a' teſt ellen, hogy meg ne veſzeſſen; *mérgeſéſen*; a' világ ellen, hogy meg-ne csallyon; az ördög ellen, hogy meg-ne öllyön. Tuſakodnünk kell a' Fejedelmek és a' hatalmaſságok ellé, a' világi ſetétségeknek vezéri ellé, azt mődgya az Apoſtol, Ef. 6. 12. Melly küzdés melly keſerves és fáydalmas légyen, meg-mondgyák azok, a' kik meg-koſtolták, vagy *meg-kiſertették*. Mi pedig, mivel-hogy ſzarándokok, vagy úton járók, evezők és vitézek vagyunk, örökké való állando békeséget és bóldogságot ne várjunk, de magunkat a' kereſztnek viſelésére, a' ſiráſra és a' jaygatáſra jó idején hozzá-készítsük.

3. A' vitézkedőkhöz.

III. Példákkal bévelkednek az O és az Uy Teſtamentomi irások. Abel meg-ölettetik, Gen. 4. v. 8.

3. Példákkal.

Noe a' bárkába mint egy fogságba, *tömlöczbe*, be-rekeſztetik, Gen.7.v.7. Abrahám ſzám-kivettetik, Gen. 13. v. 10. és meg-kisértetik, Gen.22.v.1. ſeqq. Jákób az ipajától hamiſſan tartatik, *meg-csalattatik*, Gen.30. & 31. Jóſef el-adattatik, Gen.37.v.18. Jób igen meg-ſanyargattatik, Job. 1. & 2. az Iſraeliták Egyiptuſban nyomorgattattak, Exo. 1. & 5. a' puſztábã kőrőskőrül-jártak Kánaán főldébẽ az ellenségektül gyakorta nyomorgattattak, fő-képpen Antiochus idejében Kriſtus Idvőzíőnk el-jővetele előt. Az Ur Mennybe-menetele után valóságban meg-kisértették az Apoſtolok, a' mi itt meg-jővendőltetett vólt. *Szént Péter és Szent András* meg-feſzíttettek, a' nagyobbik *Szent Jakabnak* fejét vették, *Szent Fileppet* meg-kővezték, *Szent Bertalont* elevenen meg-nyúzták, *Szent Tamást* láncsával által-verték, *Szent Máthét* ſzegekkel ſzegezték a' főldhőz, a' kiſſebbik *Szent Jakabot* a' templom tetejéről vetették-le, *Judás Thaddæus* a' pogány Papoktól őlettetet-meg, *Simon* meg-oſtoroztatot, *Szent Mathiás* meg-kővezteteti, *Szent Márk* meg-égettetett, *Szent Lukáts* fel-akaſztatott, *Szent Pál* le-vágattatott. Avagy nem úgy tellyeſedet-é-bé a' mit Kriſtus Idvőzítőnk mondott: *Sírtok ti, e' világ pedig őrül?* Ha az egéſz Uy Teſtamentomi Eccleſiát meg-gondolod, *három ſzáz ſzáz eſztendei* vagy *emberi nyomai* állattattatnak a' nyomoruságokra tekíntve, a' mellyeket ſzenvedet és ſzenved.

Az Apoſtolok martyromſága.

Három ſzáz ſzáz eſztendei az Uy Teſtamentőnak.

Az első erőſzak-tétel vagy *hatalmaskodás* ſzáz eſztendejének, vagy emberi nyomának hívattatik, melly *háromſzáz eſztendeig* tartot, a' Római tíz üldőzéſek alat, mellyekben a' Templomok meg égettettek, a' kereſztyének csodálatos és nyomorúlt módon meg-őlettettek. *A' máſodik csalárdság* idejének neveztetik, mellyben az eretnekek az *Eccleſiát* az ő meſterséges álnokságokkal főlőtte igen háborgattak a' minémő vólt Arius, Macedonius, Ne-

Erőſzak-tétel ſzáz eſzteudeje.

Csalárdság ſzáz-eſztendeje.

us, Neſtorius, Eutiches, kik kárhoztattak a' négy kőzőnséges Conciliomokban, à Niceaiban, à Conſtantzinápoliban, az Efeſuſiban és à Kálczedóniaiban. A' *harmadikban* eggyűvé illenek, vagy egy-máſſal eggyeznek, *az erőſzak-tétel és a' verſengés*, az-okáért-is *erőſzak tétel csalárd és csalárd erőſzák-tétel idejének* vagy *emberi nyomának* neveztetik. Kezdetet ez idő Kriſtus ſzűletéſe után hat ſzáz eſztendőben, mikor a' Római Pűſpőkők Anti-kriſtuſokká változtanak vólna, kik az Anya-ſzent-egy-házat eretnekségekkel, a' Római Birodalmat, *Imperiumot* hadakkal és maga-kőzőt való támadáſokkal puſztitották. Abban az emberi nyomban, *időben* élűnk moſt-is, és tart ſzintén itélet napjáig: azért ſenki ne véllye, hogy a' nyomoruságoktól űres lenne. Mindenkor igaz a' Kriſtuſnak mondáſa. *Sírtok ti.* Az-okáért miért futnánk a' kereſzt előt, mellyet mind az-által el-nem kerűlhetűnk? Szépen mondgya *Szent András* Apoſtol: *Crucifixum Chriſtum non prædicarem, ſi crucem illius reformidarem.* az az: *A' meg-feſzítetett Kriſtuſt nem prædikálnám, ha az ő kereſzttitől iſzonyodnám.* Es Szent Bernhárd: *Pudeat membrum deliciari ſub capite ſpinis coronato.* az az: *Szégyenlyen a' tag győnyőrkődni a' tővisſekkel meg-koronázot fő-alat.* Szent Cypriánus beſzélli egy beteg ſzólga-tárſa-felől, hogy mikor kereſzti-alat tűrhetetlenkednék, Kriſtus Idvőzítőnk meg-jelenvén néki megh dorgálá azt mondván: *Pati non vultis, exire timetis, quid vobis faciam?* az az: *Szenvedni nem akartok, ki-menni fęltek, mit cselekedgyem veletek?*

Rómában el változot a' hit Kriſtus Idvőzítőnkſzűletéſe után hat ſzáz-eſztendőben: az első Gergely Pápa halála-után a' gyilkos Phoka Imperator idejében. Vide Plat. ſub Grego. I. & Bonifacio III.

Annak-okáért mi illy gyengék, *lágyak* ne legyűnk, hogy Kriſtus Urúnknak panaſzolkodáſra okot ne adgyúnk. A' mit el-nem változtathatúnk, tűrő ſzívvel ſzenvedgyűk. Holot a' jóknak mindenek javokra ſzólgálnak, Rom. 8. v. 28. a' gonoſz-is jó léſzen, és eggyűt fog

Kőlőmbkűlőmb haſznai a' kereſztnek.

múnkál-

múnkálkodni a' jóra. Mert így probáltatik-meg a' hit, meg-ismertetik a' bűn, meg-zaboláztatik a' test és a' Krístushoz hasonlítatik. Mert, *Schola crucis, schola lucis est.* *A' kereszt Oskolája, világosság oskolája.* Παθήματα Μαθήματα *Quæ nocent, docent.* *A' szenvedések, tanitások.* *A' mik ártanak, tanítnak.* Egyiptziusi Szent János egy némellynek, a' ki a' kereszttet nem akarja vala fel-venni, monda: *Rem tibi neceſſariam cupis abjicere?* *Néked szükséges dólgot kévánsz meg-vetni?* Alexandriai Sz. Kelemen: *Per crucem fies tei-ipſo melior.* *A' kereszt-által, tennen magadnál jobb leszsz.* Sz. Jeronymus: *Crux, fidei coticula.* *A' kereszt a' hitnek fen-kővetskéje.* Szent Agoston: *Ubi nulla tentatio, ibi nulla oratio.* *A' holot nincs semmi kisértet, ot nincs semmi imádság-is.* Egy Nólhardus nevő atyafi ezt szokta vala mondani: *Precatio ſine malis, est quaſi avis ſine alis.* *A' könyörgés gonoszok, nyomorúságok-nélkül, ollyan mint a' madár szárnyak-nélkül.* Aly először a' kereszt-alat, ha a' világosságban akarsz meg halgattatni. Oh szent könyörgés, mellyet szül a' szent háborúság! Ha a' Katekismust meg-gondolod, a' kereszt minden részeinek meg-cselekedésére hasznos. Mert a' nyomorúságoktól le-nyomattak a' Tíz-parancsolatot szorgalmatosbban meg-tartyák, a' hitnek ágazatit jobban meg-tanúllyák, buzgóságosbban imádkoznak, a' kereszt-ségről gyakrabban meg-emlekeznek, és az áldás kenyerével (a' Vég-vacsorával) gyakorta élnek. Annak-okáért, békeséges-türésben bírjátok a' lelkeiteket, Luc. 21. v. 19. Ha sirni és keseregni kell, gondollyátok-meg hogy a' kereszt az Isten-től bocsáttatik, a' ki mindenkor jót gondol felőlünk. A' régiek példa-beszéde e' volt: *Tribulatio juſti, est ludus Dei.* *Az igaznak háborusága, az Istennek játéka.* Egy kevesé el-reyti, *meg-vonsza* magát, és viszontagh mayd meg-jelenik. Az-okáért, mi okból sirsz azon, a' mit szenvedsz? *Medicina est, non pœna.* *Orvoság, nem büntetés,*

azt

azt mondgya Szent Agoſton, ki ez okból könyörgöt gyakorta illyen-képpen: *Domine, hîc ſeca, hîc cade, hîc ure, ut illic parcas. Oh Urá, it vágj, it verj, it ſüſs, hogy amot kedvezz.*

II. RESZE.

AZ ISTENTELENEK ÔRÖMERÔL.

Amint az Iſten-félöknek gyakorta roſzſzúl, úgy a' gonoſzoknak jól vagyon dólgok. *Könyveztek és ſirtok ti,* azt mondgya Kriſtus Idvözítönk, *é' világ pedigh örûl.* Oh csudálatos dolog! Az Iſtent-tiſztelök ſzenvednek. A' gyülölök vigadnak! De meg-ne botránkozzatok ebben, *ſzerelmes atyamfiai.* Ugy rendelte Iſten a' világ örömét, hogy azt ſenki ne kévánnya.

Mert 1. *Gaudium maledictum. Atkozott örôm.* Mert így olvaſſuk Szent Lukátsnál 6. v. 25. *Jay néktek kik most nevettök; mert keſergetek és ſirtok.* Ki merne pedig az Iſtentöl meg átkozot ételben enni? Illyen étek a' világ gyönyörüsége: Az okáért ki kévánnya azt? A' kigyót minnyájan gyülöllyük, mert meg-átkozta azt az Iſten, Gen. 3. v. 14. Miért nem átkozzuk inkáb a' világ örömét, melly a' réghi kigyónak mérge, mellyel minket meg-veſzt és minden jóktól meg-foſzt?

A' világ örôme 1. Atkozot.

Atkozot étek a' világ gyönyörüsége.

A' világ öröme az ördögnek mérge.

2. *Eſt gaudium vanum. Hiúságos örôm.* Mert a' világon ſemmi nem találtatik, a' mi valóságos és álhatatos vigaſságot, *örömet* ſzülne. *Szent Jeronymus* azt mondotta. *Mundum, ſi exenterari poſſet, ejuſq; interiora penitùs inſpici, præter fucum & inanes fallacias nihil intus habiturũ.* az az: *Ha a' világnak béli ki-vettethetnek, és belsö réſzei tellyeſségeſen meg-látthathatnának, belol ſemmi nem lenne egyéb kép-mutatáſnál és hiuságos csalárdságoknál.* Mert valamie vagyõ *avagy* elmúlt, melly valóságban már ſemmi; *avagy* következendö, melly tellyeſségeſen bizontalan; *avagy* jelen-való,

2. Hiuságos örôm.

mellÿ állhatatlan, ingadozó és erőtlen. Innen nem oknélkül haſonlítatik a' *Sodomiai almákhoz*, mellyek kivől ſzépek, belől pedig hamu és ſzikra. Mert fő-képpen háromért őrülnek a' világhiak. 1. *A' gyönyörűségek*-ért. 2. *az őrökség*-ért. 3. *a' tiſzteſség*-ért. Honnan három rendbéli emberek ſzármaznak. 1. *gyönyörűségben* élők, 2. *kereskedők*, 3. *tiſzteſségh kévánók*, a' kikről ſzól Szent János, 1. lev. 2. r. 16. v. De mind hiuságoſok ezek, és valoságos őrömet nem ſzűlnek, *adnak* a' ſzívnek. Mert a' gyönyörködők öröme *oktalan-állat*, mellÿ-által a' ſzerencsének a' teſtnek és a' léleknek javai el-veſztetnek. A' főſvények öröme *bolond*, mert nagy ſzorgalmatoſsággal gyűjtnek, melyeket mind-az-által meg-nē tarthatnak. A' tiſzteſség-kéváónók öröme *múnkás*, honnan bőlcs *Bias* meg-kérdetvén, *ki vólna nyavalyásbb?* azt felelé, *Alta affectans. A' magaſsaknak kévánója.* Mert gyötrődik, hogy a' magaſsakat meg-nyerheſſe, *el-érheſſe*, és meg-nyervén egyenlő-képpen gyötrődik, hogy el-ne veſzeſse. Az-okáért a' világ tartsa magának az ő örömét. Vigadozzék a' meddig akarja, kedve tartya: mi e' meg bánáſt annyín meg-nem veſzſzük, olly ſokra nem bőcsűllyük.

Három dologért őrűlnek a' világiak. Három rendbéli emberek.

3. Fáydalommal meg-egyelítetőtt örőm.

3. *Eſt gaudium dolore mixtum. Fáydalommal meg-egyelítetőtt örőm.* Mert a' nevetés fáydalommal egyelítetik, Pro. 14. v. 13. és nincs ſemmi békeségek az iſtenteleneknek, Eſa. 48. v. 22. A' mint a' csiklandás nevetéſt ſzerez, de nehezet: Ugy a' világnak vigaſsága-is ſok nehézségekkel öntöztetett-meg. A' ki őrvendetes álmot lát, őrül; de fel-ſerkenvén, bánkodik, hogy magát hiába való reménséggel biztatta: Ugy a' világnak gyönyörűsége merő álom: a' míglı tart valami módon őrülünk: de leſkünk iſméreti fel-ſerkenvén mayd viſzontag bánkodúnk. Innét mondgya a' Sóltár-iró: *Az ő álmokat aludták és ſemmit nem találtak az ő kezekben*, Pſal. 76. v. 6. Az az: A' világiak, mi-

dőn a'

dõn a' gyõnyõrûségek ágyában aluſznak, magokat bóldogoknak alíttyák lenni; de fel-ſerkenvén eſzekben veſzik, hogy azok mind hiuságok vóltak, és bánkodnak rayta.

4. Eſt gaudium perniciosum. Veſzedelmes õröm. Mert a' mi a' méregh a' teſtnek, az a' gyõnyõrûségh a' léleknek. *Ha a' teſt ſzerént éltek, meg-haltok*, Rom. 8. v. 13. A' világnak õröme oka, hogy a' teſt a' lélek-ellen: a' kivánság az okoſság-ellen, és a' lélek a' teſt-ellen pártot-ütnek és vitézkednek. *Non poteſt ad contemplandum Deum mens eſſe libera, quæ deſideriis hujus mundi inhiat.* *Nem lehet az az elme ſzabados az Iſtenrõl való elmélkedésben, a' melly e' világ kévánságit ſzája tátva* (az az nagy ſzorgalmatos kivánsággal) *kivánnya*, azt mondya *Iſidorus* libr. de Sum. bon. A' mint a' porral bétõltõt, vagy bé porozot ſzem az égbe: úgy a' gyõnyõrûségekben foglalatos elme-is, az oda-fel valókra nem nézhet. Honnan egyéb nem kõvetkezhetik, hanem õrõkké való ſzám-ki-vetés és veſzedelem. Mert a' kik jókban mulattyák napjokat, egy ſzem-pillantásban alá-mennek poklokra, Job. 22. v. 13. A' ki menyire dicsõíti magát, annyi gyõtrelem adatik néki, Apoc. 18. v. 7. Jeleſen mondgya Szent Bernhárd beſzédiben: *Qui in delitiis hujus mundi tranſigit vitæ curriculum, ſimilis eſt latroni, qui per prata florida ducitur ad ſuſpendium.* az az: *A' ki életét a' világ gyõnyõrûségiben viſzi véghez, haſonlatos a' tolvayhoz, a' ki virágos ret-által vitetik az akaſzto-fára.* 4. Veſzedelmes õröm.

Végezetre *5. Eſt gaudium breve & momentaneum. Rõvid és egy ſzem-pillantáſig tartó õröm.* A' mikor leg-inkáb vigadoznak, e' világból ki kõltõzni akkor hagyattatnak, a' mint a' gazdagnak példája meg-bizonyittya, Luc. 12. v. 20. Az iſtentelenek dicséreti rõvid, és a' kép-mutatók õröme egy ſzem-pillantáſnyi, Job. 20. v. 5. Csak egy pontotska, vagy egj ſzẽ-pillantás a' mit élünk, és mégh 5. Egy ſzem-pillantáſigh tartó õröm.

egy pontocskánál-is kisseb, azt mondgya bölcs *Senecca* lib. 6. ad Lucil. Tudot dolog az első világnak példája, Gen. 7. Nabukodonozornak, Dan. 4. és Boldisár Királynak, cap. 5. ki a' gyönyörűségeknek közepette ragadtattanak-el és büntettettenek-meg. *Momentaneum est, quod delectat, sed æternum, quod cruciat.* *Egy szem-pillantásig tartó a' mi gyönyörködtet, de örökké való a' mi gyötör,* azt mondgya Szent Gergely in Serm. A' kik pedig itt köny-hullatással vetnek, örvendezéssel aratnak, Psal. 126. v. 5. A' Hattyú tellyes egész életében szomorú, de halálához közelgetvén, gyönyörűségesen énekel: a' Siren viszontag, valamíg él, énekel; de halála el-közelgetvén, foházkodik. Ezek ábrázolási az Isten-félőknek és az istenteleneknek. *Amazok* itt könyveznek, de a' halálban, vagy halálok oráján vigadoznak: *ezek* viszontag nevetnek ez életben, de meg-halván, mint a' Sireniscsek, sírnak, mert egy szem-pillantásig tartókért az örökké valókat el-veszték.

III. RESZE.

A' KERESZTJUTALMAROL.

Az Isten-félők szomorusága örömre fordúl.

AZT így írja-meg Kristus: *A' ti szomoruságtok örömre fordúl.* Oh bóldog és kévánatos *el-változás,* melly-által a' sírás nevetésre, a' szomoruság örömre fordúl, változik! Két féle pedig e' változás.

1. Ideig való. Nem mindenkor sírás.

1. Ideig-való, mert az Isten-félők néha-néha ez életben-is meg-vigasztaltatnak, *vidámítatnak.* Nem mind örökké úl Noe a' bárkába, Jósef a' tömlöczbe, Daniel a' barlangba, néha-néha ki-mennek, elő-vonattatnak és meg-vidámítatnak. Ide való az Urnak amazigéreti az Esaiás Prófétánál: *Egy szem-pillantásig, egy keveſse hadtalak-el téged, és nagy könyörületeſségemben gyűjtlek-egybe téged,* Esa. 54. v. 7. Bóldogok a' kik sírnak, mert ők meg-vigasztaltatnak, Matth. 5. v. 4. A' kováts, mihelt meg-lágyíttya

a' vasat

a' vaſat a' kemenczében, mindgyárt vízzel öntözi-meg hogy meg-enyhíteſsék: úgy mikor a' háboruságok tüzével meg-égettetünk, az Iſteni vigaſztaláſnak vizével meg-hintegettetünk.

2. Eörökké való.

2. Eörökké való, melly mennyekben léſzen, a' holot valóságban minden ſzomoruság örömre fordúl. Mert ott a' köny-hullatáſt el-törli az Iſten, Eſa.25.v.8. és az ő ſzólgai eſznek, Eſa.65.v.14. ott meg-jövén örvendezéſſel jönek, hozván az ő kévéjeket, Pſal.126.v.6.

Ez örömáldot, igaz és tellyes léſzen. *1. A' lako-hely felséges*-vóltáért, melly a' mennyeknek orſzága, ama' máſodik Jeruſalem léſzen, mellynek ſzépsége meg-irattatik Apoc.21. *2. A' leleknek és a' teſtnek méltóságá*-ért, mert ama' jóságos-cselekedetekkel, ez úy minéműségekkel, vagy tulaydonságokkal ékeſítetik-fel, mellyeket meg-dicsőültek ajándékinak hínak. *3. A' cselekedetek gyönyörűséges*-vóltáért, mert 1. az Angyalokkal léſzen nyájaskodáſunk, 2. az Iſtent meg-láttyuk, 3. meg-láttatt ſzerettyük, 4. ſzerettettett dicsérjük és minden bóldogúltakkal örökké dicsőíttyük. *O quando veniemus eò & apparebimus ante faciem Dei! Oh mikor megyünk oda, és jelenünk-meg az Iſtennek orczája előt!* mond Szent Agoſton cap. 35. Soliloq. *Jöyel Uram és ne kéſsél*, hogy vigadozzúnk előtted tekélletes ſzívvel, és külömb-kólömb féle ſiráſink, javgatáſink után örökké való öröm Vasárnapját ſzentellyünk: *Néked azon-közben legyen dicséret és hálá-adás mind örökké,*

AMEN.

M. N. MÚZEUM KÖNYV-TÁRA

Evangéliom
KANTATE VASAR-NAPJARA, Szent János 16. az 5. v. à 16. verſig.

A' KRISTUSNAK ATTYAHOZ *való menetelérôl.*

5. MOſt pedig a-hoz mégyek, à ki engem kűldőtt: és ſenki kőzzűletek meg nem kérd engẽ, hova mégy?

6. De mivel-hogy ezeket ſzóllottam nék tek, ſzomoruság tőltőtte-bé ſziveteket.

7. De én igaſságot mondok néktek: haſznál néktek hogy én elmennyek: mert tha el-nem megyek, à Vigaſztaló nem jő hozzátok: ha pedigh elmegyek, el-kűldőm őtet hozzátok.

8. Es mikor az el-jővend, meg-feddi à világot à bűnről és az igaſságról és az itéletről.

9. A bűnről ugjãmert nem hittek én bennẽ.

10. Az igaſságról pedig, mert az Atyához megyek, és már nem láttok engem.

11. Az itéletről pedig, mert è világ fejedelme már meg itéltetett.

12. Még

12. Még sokat kellene néktek mondanom: de most el-nem viselhetitek.

13. Mikor pedigh el-jövend amaz igasságnak lelke, meg-tanit titeket minden igasságra; mert nem szóll ő magától: hanem valamiket hall, azokat szóllya; és à mellyek jövendők, meg-hirdeti néktek.

14. Eő engem dicsőit: mert az enyimből veszi, és meg-hirdeti néktek.

15. Mindenek valamellyek az Atyá-é enyimek. Az-okáért mondottam: hogy az enyimből veszi, és meg-hirdeti néktek.

PRÆDIKATZIÓ.

MInek-utánna à Rafael Angyal követségét el-végezte vólna, és a' Tobiásnak házát nagy bóldogsággal, vagy minden jókkal be-töltötte vólna, az atyától és a' fiútól el-bucsúzván, monda: *Ideje, hogy viszszatérjek ahoz a' ki engem küldöt: ti pedigh áldgyátok az Istent és beszéllyétek-meg minden ő csudálatos dólgait*, Tob. 12. v. 20.

Hasonlatos-képpen a' Krisztus Jesus-is, ama' nagy tanáts adásnak Angyala, Esa. 9. v. 6. a' mái Szent Evangeliomban el-bucsúzot a' tanitványoktól. Mert, a' miképpen a' követnek hivatallya ki-menni a' Fejedelemtől, és dólgát el végezvén haza-térni, azon-képpen a' Krisztus Jesus is ki-jöve az Atyától e' világra, és ismet el-hagyván e' világot, viszsza-tére az Atyához. Mikor azért a' mi váltságúnknak, és az ő követségének dólgát el-akarván végezni, és

Az Evangéliom summája.

ni, és az egész világot gazdagon meg-áldani, a' Rafael Angyal módgyára, monda: *Mostan ahoz megyek, a' ki engem küldött.* Ideje hogy viszsza-térjek; Ti áldgyátok az Istent, mert *néktek használ, hogy én el-megyek.* Bizonyára használ, mert ez el-menetel-által engesztelteted meg az Isten, szerzetet meg az idvősség és igértetet a' Vigasztaló Szent Léleknek el-jövetele. Innét e' jelen való Vasárnap méltán neveztetik *Énekellyetek-nek*, vagy *Eneklés Vasár-napjának.* Melly titulus vétetet az 98. Sóltárból, mellynek első versecskéje így szól: *Énekellyetek az Urnak úy éneket: mert csuda dolgokat cselekedett.* Igazán énekelhetünk úy éneket, melly fel-emeli a' le-nyomadtakat, meg-vigasztallya a' szomorottakat. Móyses meg-írta a' gonoszokat, de siráshra adnak inkáb materiát, vagy alkolmatosságot, hogy sẽ mit énekléshre. Mert meg-átkozza azt, a' ki a' törvénynek beszédében meg-nem marad, Deut. 27. v. 26. Galat. 3. v. 10. De már úy éneket éneklünk a' Kristus Jesus lévén Kántorúnk, a' ki el-menetelével az mennyet meg-nyitotta, és a' fel-menetelnek igaz okát meg-mutatta. Mert nem elég, hogy ő el-ment: hanem minékünk-is ötet követnünk kell, és egyenlő-képpen e' világot szükség el-hagynúnk. Mert nincs it maradandó városunk, Hebr. 13. v. 14: de a' mi polgári rend tartásunk, vagy nyájaskodásunk mennyekben vagyon, Philip. 3. v. 20. Oda kell táhát tartanúnk és mint eggyetlen egy czélúnkhoz arányoznúnk.

E' Vasárnapnak titulusa.

Három szükséges az úton járónak.

Három dolog szükség pedig az úton járónak. *1. Az útnak tudása. 2. Hív úti-társ. 3. Elégséges úti-költség.* Meg kévántatnak ezek a' mi lelki szarándokságúnkban vagy úti-járásúnkban-is, és íntetünk azokra a' mái szent Evangéliomban. Az *Utat* a' Jesus Kristus maga példájával intézi-el. Az *Hív úti-társ*, a' Szent Lélek. Az *úti-költség*, az igasság. *Amazt* a' Kristus igéri. *Ezt* amattól tanullyuk, honnan *igasság lelkének* mondatik.

Most-

Most csak a' két első részecskéket veszszük-elő, szólván *mind* a' mi lelki úti-járásunkról, vagy útunkról, *s-mind* az, úti-társról a' Szent Lélekről, a' ki hogy most-is bennünket el-vezérellyen, *meg-tanítson* minden igasságra, buzgó fohászkodásinkkal kérjük.

I. RESZE.

A' TITKOS, VAGY A' LELKI UTROL.

HA a' Krisztussal az Atyához akarunk menni, az útnak tudásával kell először-is magunkat fel-készétenünk. Kicsoda éri-el a' czílt, ha azt nem tudgya? Avagy soha, avagy nehezen vitetik véghez az út, melly mindenestül nem tudatik. Meg-lássuk azért, hogy mindgyárást az első küszöbön el-ne tévelyedgyünk. Keskeny az út, melly az életre viszen, és kevessen vannak, a' kik azt meg-találllyák, Matth. 7. v. 14. Mert többen futnak a' büntetésre, hogy nem mint a' dicsőségre: *Többen baráti a' gonoszúl hizelkedő vétkeknek, hogy nem mint a' hasznos jóságos-cselekedetek keménységének*, azt mondgya Szent Agoston lib. 2. de Civit. Dei cap. 19. Három dolgot kell pedig e' lelki útban eleve meg-ismernünk. *1. A' Kihőz. 2. A' kitől. 3. A' mi* vagy *a' ki-által* czílt, vagy határt, mellyekről rend-szerént szóllyunk.

A' lelki útban három rendbéli czílt kell meg-tartani.

I. A' kihez való CZIL, HATAR meg-mutattatik az Evangéliomnak első igeíben: *Most ahoz megyek a' ki engem küldöt:* melly az 28.v. világosban meg-magyarásztatik: *Az Atyához megyek.* Ez el-menetelen a' Krisztus szenvedése jedzettetik, fő-képpen pedig a' következendő mennyekbe való fel-magasztaltatása. Mert e' vólt az utolsó czíl, tudni-illik, hogy Krisztus mennyekbe fel-méne és üle az Atyának jobjára.

A' kihőz való czíl.

Követsük az elő-futót, és semmi más czílhoz ne fussunk, *tartsunk* egyébhez, hanem mennyekbe, a' holot va-

A' melly, a' menny-ország.

gyon az Atya Isten, a' holot vagyon a' Kristus, ki az Atyához ment. Mert így ínt az Apostal: *az oda-fel valókat keressétek*, Col. 3. v. 1. *Kellyetek-fel és mennyetek-el, mert nincs it nyugodalmotok*, Mich. 2. v. 10. A' menny-ország a' mi hazánk: Azért a' meñyei és a' kövétkezendő várost keressük, Hebr. 13. v. 14. Lóth Pátriárkának ezt mondgyák vala az Angyalok, Gen. 19. v. 17. *A' hegyen szabadíts-meg magad, hogy te se veszsz-el eggyût.* Ezen tanácsot jutattya eszünkbe a' Kristus-is. Az menny-ország hegyeire nézzetek, a' mellyek oda-fel valók azokra vigyázzatok: Úgy idvözültök, és örökké el-nem vesztek. Ráháb az Israel kémeinek e' parancsolatot adá, Josu. 2. v. 26: *A' hegyekre mennyetek, hogy a' meg-térők valamiképpen elől ne találljanak.* Így tartsúnk mi-is a' mennyek hegyességére, ha el-akarjuk kerülni az ellenségnek nyilait, és a' veszedelmeket, a' mellyek azokból következnek. Nincs-is, hogy valaki félljen és kétségben essék. A' Kristus elől el-ment, és szálláft szerzett. A' mi-képpen a' pœnitentia-tartó tolvajnak: azonképpen most-is minden hívőknek igéri: *Ma velem lész a' paradicsomba*, Luc. 23. v. 43. Nem búydos ide-fel-tova halálunk után a' lelkünk, hanem mindgyáráft be-fogadtatik mennyekbe. Ezt meg-nyerte a' Kristus Szent Janosnál meg-írt könyörgési által, Johan. 17. v. 24: *Atyam*, ugymond, *A' kiket nékem adtál, azt akarom hogy a' hol vagyok, ők-is velem legyenek: hogy láfsák az én dicsőségemet, mellyet nékem adtál: mert szerettél engem e' világ alkotása-előt.* E' dicsőséget ha kévánnyuk, mindenkor a' mennyeieket keressük. Itt mennyünk-fel elősző szívünkkel, hogy jövendőbe követhessük testünkkel. Segitségével a' Krist nē lészen távól, mert az Atyához ment. Ha az Atyánál vagyō, mīdēūt jelē vagyō, mert az Atya mindenūt uralkodik és cselekedik. Ne alítsuk hogy a' Krist a' meñyekbe be-rekesztetet és valami bizonyos helyhez szegesztetet vólna. A'mi-képpen az

A' Purgatorium meg hamisétatik.

Meg-hamisétatik amaz esztelenek esztelen okoskodása: Ascendit: ergo non

pen az Atya mindeneknek jelen vagyon; azon-képpen a' Kriſtus-is, ki az Atyának jobján ũl. Mert a' hol ketten vagy hárman ő̃ſzve gyũlnek az én nevemben, ott vagyok kő̃zepettek, Matth. 18. v. 20. Fel-ment hogy mindeneket be-tőltene, Epheſ. 4. v. 10. Azért velũnk vagyon minden nap, világ végezetig, Matth. 28. v. 20. E' hadnagyunk, vezérũnk, kalaúzunk lévén, ſerénységgel, vidámsággal menny̋unk, és elő̃-menetelũnkről ſemmit ne kételkedgy̋unk. Mert ő̃ fel-magaſztaltatott, ſ-innen minket magához vonſzon, Johan. 12. v. 32. Mert, A' hól én vagyok, *azt mondgya ő̃*, ott léſzen az én ſzolgám-is, v. 26.

II. A' kitől, vagy a' mitől, avagy a' hoñét való CZIL két-fęle: *eggyik* jelen való, *máſik* kő̃vetkezendő̃. *Amaz* a' világ, *ez*, ez élet. A' Kriſtus példájával mind a' kettőt el-kell hadnúnk. Mert ő̃ el-hagyta e' világot, Johan. 17. v. 28. és le-tette a' lelkét, Johan. 10. v. 15.

Igy mi-is, *1. Hadgyuk-el e' világot*, és mindeneket a' mík abban vannak. Mert, *Nemo poteſt gaudere cum mundo, & regnare cum Chriſto. Senki nem örülhet e' világgal, és orſzágolhat a' Kriſtuſſal*, azt mődgya Sz. Agoſtő. Micsoda e' világ? *Roſzſz emberek iſtálója*, azt feleli jó Luther Martő. Az egéſz világ gonoſzban helyheztetett, 1. Jo. 5. v. 19. Az-okáért a' ki e' világot ſzereti, nincs abbã az Atyának ſzeretete, 1. Jo. 2. v. 15. E' világbã ſzorőgatásũk vagyő, Jo. 16. v. ul. Kicsoda a' ki ahoz ragaſzkodnék ő̃rőkké? El-futũk a' helyről, melybẽ merő̃ háboruságok vañak; mi-okáért hadgyuk-el tahát olly nehezen e' háborgó világot? Eő̃ el-mulik és az ő̃ kívánsága, 1. Johan. 2. v. 17. Tahát mit válaſztaſz? Az idéig valóknak ſzeretetit-é, és az idővel eggyũt el-múlnod? avagy a' Kriſtuſnak ſzeretetit, és élned ő̃rőkké? Eggyiket el-kell hagynod, mert mind a' kettőt nem bírhatod. Minden madarak, mellyek eggyũt rő̃pülnek és úſznak, régenten az Iſtentől tiſztátalanoknak tartattak, Lev. 11. v. 26.

eſt hîc. Felment: azért nincs itt.

De mint tetzik ez a' ſzájatok meg-veſzetizének: A' ki velũnk vagyómindenden nap, a' felnẽment

A' Kriſtus velũnk vagyon minden nap.

Azért felnẽment.

A' kitől.

Ez a' világ.

Stabulum peſſimorũ hominum.

Ugy tiſztátalanok és nem kedveſek az Iſtennek, a' kik e' világ tengerén úſzni és eggyût a' mennyeiekre akarnak rôpûlni. Az O Teſtamentombéli egyéb tôrvények kôzôt vala ez-is: *Szántó földedbe ne veſs kûlômb-féle magot*, Levit. 19. v. 19. Azon-képpen a' lélek ſzántó fôldébe-is eggyût nem vethetni, ſ-nem-is kell, a' világi gyônyôrûségek és a' mennyeiek kévánsága magvát. Vala-meddig az Egyiptziuſi liſzt tartott a' Sidók edényiben, mind addig a' mennyei manna alá-nem ſzállot, Exod. 16. v. 4. & 13. E' világ gyônyôrûségi, micsodák egyebek, hanem Egyiptuſnak liſzte? Vala-meddig azok a' lelkek edényiben leſznek, a' mennyei manna alá-nem ſzál mennyekbôl, ſ-az embernek elméje ſem megyen-fel mennyekbe a' Kriſtuſſal. Igazán mondgya Szent Bernhárd Serm. 6. de Reſur. Dom. *Mens occupata carnalibus deſideriis, gratiam S. S. non ſperet. A' teſti kévánságoktól el-foglaltatott elme, a' Szent Lélek malaſztyát ne reménllye.* Hadgyuk-el azért e világot, hogy el-vegyûk a' Szent Lelket, és a' Kriſtuſſal el-juſsúnk mennyekbe.

Es az ideigh való élet.

2. *Tegyûk-le életûnket.* A' mi-képpen a' Jeſus Kriſtus kéſz vólt a' meg-halásra: azon-képpen kôveſsûk mi-is az ô kéſz-véltát. Micsoda egyéb ez élet, hanem munka és fáydalom? Pſal. 90. v. 10. Ugy élûnk itt mint az evezôk a' habok-kôzôt; és járûnk mint a' ſzarándokok a' tolvajok-kôzôt. Kicsoda a' ki ôrômeſt ki-nem-menne, és hazajába nem igyekezne? Ne háborodgyék-meg azért a' ſzívûnk. Mert a' mi-képpen a' Kriſtus, a' halál-által ment az Atyához: azon-képpen mikor meg-halúnk mennyekbe fel-vitetûnk. A' mi halálúnk igazán el-menetel és merô által-menetel. Itt távúl-járúnk az Urtól, 1. Cor. 5. v. 6: de az halál-által ô hozzá kôttetûnk. Kévánnyúnk azért az Szent Pállal el-válni, Philip. 1. v. 23. Haſznál nékûnk, hogy el-mennyûnk. Mert így kôttetnek-be a' mi lelke-

Micsoda a' hivek halála.

ink az

ink az élők kötőlékébe avagy csomojába, 1.Sam.25.v.29. az Urral lészünk, 1. Thes.4.17. és meg-látjtyuk őtet szín-ről színről, 1.Cor. 13.v.12.

III. A' ki-által való CZIL a' Kristus és az ő érdeme. *En*, azt mondya v. 7. *igasságot mondok néktek, használ néktek, hogy én el-mennyek.* Es hogy nem használna? Eő egyedül az idvősségh hída, a' melly által megyünk mennyekbe. Senki oda nem mehet, hanem a' ki a' Kristus-által mégyē-fel. Eő a' mi igasságūk, Jer. 23.v.6. és szentségünk, 1.Cor.1.v.30. ő-általa vagyon járulásúnk, Rom. 5. v.2. nincs-is másban senkiben idvősség, Actor.4.v.12. hanem csak az ő neve-által veszszük minnyájan bűnünk bocsánattyát, Actor. 10.v.43. En vagyok az ajtó, a' ki énáltalam be-menénd meg-tartatik, azt mondgya ő, Johan. 10. v. 9. Be-megyünk pedigh ő általa, ha őtet igaz hittel meg-fogándgyuk. Mert mit használna az ő szenvedése, ha azt a' hit magához nem kapcsolná? Jákob Pátriárka álmában egy laytorját láta, melly járulást ada mennyekbe, Gen.28.v.12. A' Jesus Kristus mennyeknek laytorjája, a' ki a' földet éri, emberségére nézve, az eget, Istenségére nézve. Fogd-meg e' laytorját hív szívvel, és bátran felmehetsz, minden veszedelem-nélkül. Mert a' ki ő hozzá mégyen, ki nem vettetik, Johan. 6. v. 37. A' mi-képpen pedig a' KRISTUSNAK érdemét hittel kell meg-fognúnk: azon-képpen *életét*-is, melly út gyanánt vala, a' menyire lehet, követnünk kell. Sok-fęle vólt az út, a' mellyen járt a' Kristus e' világon. Vala *szégénységnek* útja, Matth. 8.v.20. *A' rokáknak lyukok vagyon, és az éghi madaraknak feszkek: az ember fiának pedig nincs a' hova fejét hajtsa.* Vala *nagy szeretetnek* útja, mert önnön magát adta, szólgálván a' nyomoruságok sárában. hogy minket azokból ki-szabadítana, 1.Tim.2.v.6. Vala *nagy alázatosságnak* útja, a' mint mōdgya Matt. 11.v.29: *Szelíd vagyok és alázatos*

3. Ki-által.

Es a' Kristus.

A' JESUS Kristus menyország laytorjája.

A' Kristus életét kövessük.

Sok-félék vóltanak a' Kristusnak útai, a' mellyeken e' világon járt.

ſzivû. Vala *tekélletes engedelmeſségnek* úta, mellyről a' ſz. Pál imigyen ſzól, Philip. 2. v. 8: *Meg-alázta önnön magát engedelmes lévén mind halálig, a' kereſztnek haláláig pedig.* Vala *fölötte nagy türéſnek* úta, mellyről így ír az Eſaiás Próféta, cap. 53. v. 7: *Meg-áldoztatot mert ő akarta, és meg-nem nyitotta, a' ſzáját: mint a' juh vitetik a' halálra, és meg-némúl mint a' bárány az őtet nyírő-előt.* Vala *tekélletes győzedelmnek* úta, mert ő meg-győzte a' bűn cselekedetit, e' világot és az ördögöt, a' mint Sz. Janoſnál önnön maga mondgya, cap. 16. v. 33. *Bizzatok, én meg-győztem e' világot.* E' vala a' Kriſtuſnak ama' ſok-féle úta, mellyen ſzükség minékünk-is járnunk, nem hogy a' cselekedetink-által idvözüllyünk, hanem hogy hitünket, ugy-mint idvöſségünk eggyetletlen-egy eſzközét, meg-bizonyítsuk, és a' Kriſtuſhoz, a' ki-által mennybe mentünk, itt, valami mód-ſzerént, haſonlítaſsúnk, míg amot tekélleteſen hozzá haſonlókká téttettetünk, Rom. 8. v. 29.

II. RESZE.

AZ UTITARSROL.

AZ úton-járó mindeneknek-előtte ezt gondollya meg, hogy hív úti-vezért és társat ſzerezzen, vagy kereſſen magának. Az-okáért Kriſtus, midőn bennünket a' lelki úti-járáſra tanít, mennyei vezért, *kalaúzt* és úti-társat mutat. *Ha,* ugy-mond, *el-nem mégyek, a' Vigaſztaló nem jő hozzátok: ha pedig el-megyek el-küldöm őtet hozzátok.* Nagy jó-tétemény ez, és a' Kriſtus el-menetelinek jeles haſzna. Mert igen ſik és csoportos a' világ úta: könnyen el-téveledhetünk, és a' tolvajok kezébe eshetünk. De ſemmit ne félljünk, mert vezérünk vagyon, ki meg-maradandó a' tévelgéſek-ellen, hadakozó a' tolvajok és az ellenségek-ellen. Ne alítsuk pedig, hogy a' Kriſtuſnak e' földön való jelen-léte ellenkeznék a' Szent Lélek jelen-

A' kriſtuſnak jelen-létét nem rekeſzti-ki a' Sz. Lé-

létével

létével, hogy azt mondgya, *A' vigaſztalo el-nem jö, ha el-nem menénd*: hanem csak rendit mondgya-meg a' jo-tétemények-nek. Mert így rendeltetett vólt az Iſtentől, hogy a' Szent Léleknek látható-képpen-való ki-öntéſe, melyről itt tulaydon-képpen ſzól a' Kriſtus, ne lenne, hanem ha a' kín ſzenvedés és a' mennybe menetel elöſzör meglenne, vagy elöl-járulna.

leknek jelen-léte: és viſzontag.

Nékünk pedigh ez úti-társat a' JESUS Kriſtus főképpen három névvel ajánlya.

A' Szent Lélek.

I. Mert Vigaſztaló. Mert innen nevezi *Paracletuſnak*, melly ige törvényi ige, és Szó-ſzólót jegyez, a' ki a' törvénybe-fogattatnak igét, a' törvény-ſzék-előtt, híven forgattya, hogy fogyatkozáſa ne légyen, avagy ſzomoruſága-miatt kétségbe ne eſsék. Ugyan azont cselekeſzi velünk a' Szent Lélek. Vala-meddig ſzarándokságunkat járjuk, ſokat ſzenvedünk ugyan, de ö minket mindenkor vigaſztal. *Két-félek* pedig a' gonoſzok, mellyek a' kereſztyéneken ſzarándokságokban történnek. Némellyek *közönségeſek*: némellyek *tulaydon-képpen-valók*. *A' közönséges gonoſzok* vagy *nyomoruságok* eredetet veſznek *avagy* a' kegyetlenektől, *avagy* az eretnekektől, *avagy* pedig a' hamis atya-fiaktól. A' *kegyetlenek* fegyverrel ártanak, az *eretnekek* tévelgéſekkel, a' *hamis atya-fiak* gonoſz példa-adáſſal. *Amazok* a' teſt-ellen dühösködnek, *ezek* el-veſztik a' lelkeket, *imezek* pedig veſzedelmes botránkozáſokat indítanak. De mindenikben vigaſztalónk a' Szent Lélek. Miáön a' kegyetlenek dühösködnek, erös és bátor ſzivüekké téſzen minket, az eretnekek-ellen álhatatoſokká a' hitben, a' jóban vaſtagokká a' hamis atyafiak-ellen. A' *tulaydon-képpen-való* gonoſzok, az az, nyomoruságok *avagy* belsö kisértetek, *avagy* külsö veſzedelmek, *avagy* a' halál és az élettől való meg-foſztás. Ezekben-is a' Szent Lélek vigaſztalását érezzük. A' *kisértetekben* fel-emel, a' *veſze-*

1. Vigaſztaló.

Külömb-külömbféle a' kereſztyének nyomoruſagi.

delmek-

delmekben meg-tart, a' *halálban* meg-vidámit, *mindenekben* pedig az Istennek kegyelme-felől bizonyosokká tészen bennünket: mert zálaga a' mi idvösségünknek, Ephes. 1. v. 14. Ki bizonyságot tészen a' mi lelkünknek, hogy az Isten fiai vagyúnk, Rom. 8. v. 15. 16.

2. Megfeddő.

II. Mert meg-jobbító és meg-feddő. Ha e' világ meg-utál minket a' szent útúnkban, semmit ne gondollyunk véle, mert a' mi úti-társúnk a' világot meg-feddi és meg-itéli. Meg-feddi leg-elöször-is e' három dolgok-ért. 1. A' bűnért.

A' bűnért.

A' bűnnek szörnyűségéért. E' bűn, a' hitetlenség, úgy-mint minden gonoszságoknak gyökere és annya. Mert a' hitetlen szívből jönek-ki á' gonosz gondolatok, Matth. 15. v. 19. és minden a' mi hitből nincs bűn az, Rom. 14. v. 23. Közönséges és gyakorta-való gonoszsága ez e' világnak, úgy-mint a' melly avagy *semmit* nem hiszen, a' mint az Epicureusok, a' minemő vólt Pharaó, Exod. 5. v. 2. és a' Nikánor, 2. Machab. 15. v. 5. avagy *mindeneket* hiszen, a' mint a' kép-mutatók és a' kősségbéliek, kik széles lelki-ismeretű és sok hitű, az az, semmi hitű emberek. Mert a' mi-képpen hogy egy az Isten, azonképpen egy a' hit-is, Ephes. 4. v. 5. Valaki ezzel nem biránd, vagy fel-ékesítetett nem leénd, a' Krisztussal az Atyához nem mehet.

Senec. Ep. 3. Utrúq; vitium est, & omnibus credere & nulli. Mind a' kettő vétkes dolog, mind mindeneknek hinni s mind senkinek nem hinni.

Az igasságért.

Az-okáért válaszszuk-el magúnkat a' hitetlen világtól, hogy azzal el-ne veszszünk: a' hit szükséges nékünk: hitet fogadgyúnk, és a' fogadtatt megtartsuk, ha meg-akarúnk tartatni örökké. 2. Az *igasság hiúságáért*. E' világ kivált-képpen-való igasságot gondolt-ki magának és azzal kérkeszik, melly *avagy* Polgári, *avagy* Farisæusi. *Amaz* a' külső jó erkölcsökben áll, *ez* a' ki-választot és jó igyekezetből ki-gondolt cselekedetekben. Mind a' kettő hiúság, és mind a' kettőért meg-feddi a' Sz. Lélek e' világot. Mert így mond a' Krisztus, v. 10: *Az igasságról, mert az Atyához mégyek, és már nem láttok engem.*

Ez ér-

Ez értelme: Egyedül magam érdemlettem néktek igasságot az én Atyához-való menetelem-által. Ez el-menetelt, ez én szenvedésemet, mivel-hogy a' világ el-mulattya, és más igasságot keres magának, méltán feddetik-meg a' Szent Lélektől. Mert ő nyomta egyedül a' saytót, Esa. 63. v. 3. A' mi cselekedetink rész-szerént nincsenek, *semmik*, rész-szerént mások-é, rész-szerént tekélletlenek, rész-szerént egyéb-képpen tartásból valók: mi módon lehetnének azért érdemesek? Ollyanak mint havi-folyásosnak ruhája, Esa. 64. v. 6. Es ha mindeneket meg-cselekeszünk-is, haszontalan szólgák vagyunk, Luc. 17. v. 10. Ha többet törekedünk cselekedni, semmit nem használ, mert az Isten hejába tiszteltetik az emberek hagyományival, Matth. 15. v. 8. 9. 3. Az *itéletnek hamisságáért*. Mert e' világnak fiai gonoszúl itélnek a' Kristus és az ő tudománya-felől, holot, a' Kristus-által, e' világnak fejedelme már meg-itéltetett. Régenten ugyan az levegő-ég hatalmasságának fejedelme szerént jártunk, Eph. 2. v. 2. De a' Kristus-által meg-szabadúltunk, ki meg foztotta a' fejedelemségeket, Col. 2. v. 15. és a' Sátán cselekedetit el-oszlatta, 1. Johan. 3. v. 8. Hogy azért e' világ még most-is elmégyen az ő meg-útálásában, és hamis itéletet tészen a' Kristus tudományáról, törvény-szerént feddetik-megh azért a' Szent Lélektől. Mert éktelenség a' gonosz tévöktül a' Kristusnak, az igasságnak a' hazugságtól, a' bölcseségnek a' bolondságtól, az Istennek az emberektől, a' menny-országnak a' pokoltól meg-itéltetni.

Ezt comparatè, hasonlitás-szerént kel érteni, tudni-illik az Istennek igaz itéletihez hasonlitva, a' mit sz. Job szól c. 9. v. 2. & c. 25. v. 4. Pſ. 143. v. 2. Es az itéletért.

III. Mert Tanitó. Ha szükséges tanitás-nélkül szükölködünk, a' mi úti-társunkhoz mennyünk. Ez igasságnak Lelke, ez minket meg-tanít, el-vezérel minden igasságra, a' mint felőle Kristus az Evangéliom végefelé mondgya. Cselekeszi pedig e' tisztit nem *el ragattatás-által*, hanem az Isten Igéje *szava és hallása által*. Hal-

3. Tanitó.

gassuk annak okáért az Isten szólgait, ha meg-akarunk tanúlatni a' Szent Lélektől. Mert a' ki azokat halgattya, önnön magát az Istent halgattya, Luc. 10. v. 16. Mellyet ha meg-cselekeszünk, a' mi útúnkat boldogúl el-végezzük, és a' Krisztust igazán követtyük, hogy halálunk órája el jövén innét vigan mennyünk-ki és a Krisztussal mondhassuk: *Most örömmel hagyom-el e' világot, mert az én mennyei Atyámhoz mégyek.* Ugy légyen a' mi Urúnk Jesus Christusért, kinek az ő kegyelmes el-menetele-ért légyen hálá és örökké-való áldás, Amen.

§§§§

Evangéliom.

ROGATIONVM VASARNAPIARA SZ.

János. 16. az 23. v. az 31. versig.

AZ IMADKOZAS MESTERSEGERŐL.

23. Bizony, bizony mondom néktek; valamit kérendetek az Atyától az énnevemben, meg-adgya néktek.

24. Eddig nem kértetek semmit az én nevemben: Kérjetek és el-vészitek, hogy a' ti

ŏrŏmetek tellyes légyen.

25. Ezeket példa-beſzédekben ſzóllottam nektek: el-jŏ az óra, midŏn már nem példa beſzédekben ſzóllok néktek, hanem nyilván hirdetek néktek az Atya-felŏl.

26. Azon à napon kértek az én nevemben: és nem mondom néktek hogy én kérem az Atyát érettetek:

27. Mert ŏ-maga az Atya ſzeret titeket, mivel hogy ti ſzerettetek engem és el-hittétek hogj én az Iſtentŏl jŏttem-ki.

28. Ki-jŏttem az Atyától, és è világra jŏttem: iſmég el-hagyon è világot és az Atyához megyek.

29. Mondának néki az ŏ tanitványi: Imé moſt nyilván ſzóllaſz, és ſemmi példa-beſzédet nem mondaſz.

30. Moſt tudgyuk hogy mindeneket tudſz, és nem ſzŭkség néked hogy valaki téged meg-kérdgyen: ebben hiſzſzŭk hogy Iſtentŏl jŏttél.

PRÆDIKATZIO.

A Tŏbbi kŏzŏt három dolog ſzŭkségesb leg-inkáb a' kereſztyén embernek, *1. A' kereſzt el-ſzenvedeſe. 2. Vegenek tudaſa. 3. A' hív végig meg-maradás.* Mind ezekrŏl a' mennyei Tanito Doctor a' JESUS Kriſtus, halála-elŏtt, meg-tanitá az ŏ tanitvá-

Három ſzŭkséges a' kereſztyén embernek.

nitványit, Szent Jan. 16. r. honnét három Vasárnapi textus, vagy tanitásra való ige vétetett.

Az Evangéliomnak summája.

Mert 1. a' kereſztnek békeséges türéſſel való el viſeléſére indít fel, mert *kevés ideig tart, és végtére minden ſzomoruságok örömre fordúl*, melyről *Jubilate* Vasárnapjá ſzóllottúk. 2. Az reſztyénségnek folyásának igaz czíllyát veri fejünkbe, melly *az Atyához menni, és a' mennyeieket kereſni*, melyről ez-előtt nyólczad nappal ſzóllottúnk. 3. A' végigh meg-maradáſnak igen jó eſzközét mutattya-meg, melly *a' buzgoságos könyörgés*, mellynek terméſzeti és minémüsége *a' mái napi Szent Evangeliomban* irattatik-meg. Honnét e' jelen-való Vasárnap, *Rogationis dies, Kereſnek napjának* nem méltatlanúl neveztetik.

A' mi pedig utólſó dolog a' Kriſtus oktatásában, az első és fő dolog a' kereſztyéni cselekedetben. Mert, ha a' kereſzt-alatt *örvendezni*, ha a' mennyekben *énekelni* akarúnk, itt *imádkozni* idején tanullyúnk. Semmi *Örvendezzetek*, ſemmi *Énekellyetek* nem következik, hogy ha elől nem járulánd a' *Könyörögjetek*, vagy a' Kéréſnek napja.

Melly dolog hogy könnyebben el-hitetteſsék, bizonyos meg-halgatáſſal igéri magát a' Kriſtus: *Bizony, bizony mondom néktek, valamit kérendetek az Atyától az én nevemben, meg adgya néktek!* A' mi-képpen a' vő-legény meſzſze útra menvén, az ő jegyesétől nyájaſon el bucsúzik, és valamiket levele-által kévánand tőle, nagy bizonnyal igéri magát néki, hogy meg küldi: Ugy a' JESUS Kriſtus-is, ama' mennyei vő-legény, az ő világból való ki-menetele és látható jelen-létének el-vétele-előtt, az ő ſzerelmes jegyesének, az *Anya-ſzent-egyháznak*, az Apoſtolok neve alatt meg-parancsollya, hogy ha valami-nélkül ſzükölködnék, az Atyát kérné az ő nevében, a' ki ſemmit meg-nem tagadhatna tőle.

Salamont, mikor Gabaónban külömb-külömb-fé-

le áldozatokkal áldoznék, az Isten álmában éyjel megszollitá, mondván: *Kery a' mit akarsz hogy adgyak te-néked*, a' Királyokr. írt 1. könyv. 3. r. v. 5. Kron. 2. k. 1. v. 1. Imé a' Kristus, a' ki nagyob a' Salamonnál, testének szem-elől való el-vétele-előt, a' tanitványit egybe gyüyti, és öket vigasztalván, mond nékik: *Ha valamit kerendetek az Atyától az en nevemben, meg-adgya néktek.*

Gyönyörüséges és drágalátos vigasztalás ez, melly hogy szíveinkben mélyeb gyökeret verjen, az imádkozásnak igaz mesterségét, az Evangéliomi textusnak vezérlése szerént, rövideden meg-magyarázzuk, szólván, 1. *A' könyörgesnek tulaydonságiról*, vagy *a' Könyörgeshöz szükséges-képpen kevánt dolgokról.* 2. *Azoknak felette nagy haszonokról és gyümölcsökről.* Kérjük pedig az Atya Istent a' Kristus nevében, hogy adgyon nékünk értelmet és vegyükel a' Szent Lelket, a' ki vezérellyen bennünket minden igasságra, Amen. Propositio.

I. RESZE.

A' KÖNYÖRGES TULAYDONSAGIRÓL.

SOk okok vannak, mellyek minket a' szüntelen való könyörgésre mind ösztönözhetnek, s mind pedig kellis ösztönözniek. Az *Isten részéről*, hí minket 1. Az Isten parancsolattya. 2. Az Isten igéreti. 3. Tiszteleti és illendö böcsületi. 4. A' Kristusnak esedezése. 5. Az Szent Lélek inditása és segitsége. A' *mi részünkről* inditson bennünket 1. A' mi nagy szükségünk. 2. A' külömb-külömb-féle haszok. 3. A' magunk tisztessége, mellynek nem alá-való része, a' lélekben való mennybemenetel és az Istennel való beszélgetés. A' *felebarátunkra* nézve inditsanak minket, 1. A' Szenteknek példái. 2. A' keresztyéni szeretet, melly azt kévánnya hogy egye- A' könyörgésre inditó okok.

bekért könyörögjünk és könyörgésünket öszve-kösük. Az *Angyalok* részéről gondollyuk-meg 1. Könyörgésünkért való örömöket. 2. Könyörgésinknek Isten orczája-eleibe vitelre való kész-voltokat. 3. Könyörgésünk-után való hív szolgálattyokat. Az *ellenségink* részéről a' könyörgésben gyorsakká tésznek minket 1. A' világ csalárdsági. 2. A' testnek kévánságira és gyönyörüségire való édesgetési. 3. Az ördögnek ínczselkedési, *leseskedési*, mellyeknek jobban ellene nem álhatunk, mint a' buzgóságos és szüntelen való imádsággal, *könyörgéssel*.

Difficilius est orare, quàm arare.

Mi módon kellyen pedig imádságokat rendelniek, *szabniok*, sokan nem tudgyák, az-okáért-is a' könyörgésben tévelegnek. Kérnek, és semmit nem vesznek, mert gonoszúl kérik, Jacob.4.v.3. Nem könnyü dolog a' könyörgés, s-nem-is akar kitől cselekedtethetik-meg igazán. *Nehézebb imádkozni, hogy nem mint szántani*, azt mondotta az Agathó nevü Remete. Az-okáért hogy az igazán-való könyörgésnek módgyát meg-tanullyuk, a' könyörgésnek fő-képpen való tulaydonságit szorgalmatosan viségállyuk-meg.

Négy requisitomi tulaydonsági a' könyörgésnek.

Sokan sokakat számlálnak azok-közzül, hogy tudni-illik 1. hitből légyen. 2. Nagy Isteni-félelemmel. 3. Illendő dolgoknak kérésével. 4. Alázatos és buzgóságos légyen. 5. El-rendelt. 6. Rövid. 7. Figyelmetes. 8. Szüntelen. De mi a' könyörgésnek csak azokat akar tulaydonságit, akar eleve-meg-ismértető jeleit magyarázzuk-meg, mellyeket a' Jesus Christus az Sz. Evangéliomnak kezdetiben alattomban ád elönkben.

1. A' hit tekélletessége.

I. Tulaydonsága az igaz Könyörgésnek, A hitnek tekélletessége. Mert a' mi-képpen hogy hit-nélkül semmi nem kedves Istennél, Heb. 11.v. 6: azon-képpen a' könyörgés-is. Innét a' hitnek fel-inditására kettős eskűvését bocsáttya-elő a' Krisztus Jesus, *Bizony, bizony mondom*

néktek.

néktek. Tudni-illik én mondom a' ki igaz vagyok, sőt maga igasság, Johan. 14. v. 6. Egy-másra való tekínteteknek kell pedig lenni, a' Kristus igasságának, és a' mi kőnnyű-hitelűnknek. Mert mivel-hogy ő szent Felsége igazat mond és eskűvéssel bizonyíttya, mi-nékűnk bizonyára szűkség el-hinnűnk; és miért hogy bizonyos meg-halgatással igéri magát, a' felől ne kételkedgyűnk, hanem mindenkor meg-kérés bizodalmával járullyúnk ő hozzá. Hittel kérjed semmit nem kételkedvén, különben semmit nem veszesz az Urtól, Jacob. 1. v. 6. 7. Mindenek lehetségesek a' hívőnek, Mar. 9. v. 23. Ha hitűnk vagyon, úgy lészen meg nékűnk a' mint akarjuk, a' Kanaán nemzetéből való aszszony példájával, Matth. 15. v. 28. Ha pedigh el-fogy hitűnk, semmit meg-nem kérűnk, és bűnné változik könyörgésűnk. Mert mikor kételkedel, a' Kristust hazuggá tészed, mint ha meg nem állaná, tartaná, a' mit igért. De, ó melly bóldogtalanok, a'kik még az eskűvő Istennek sem hiszsznek! Minden versengésnek vége, a' meg-erősítésre, az eskűvés, Heb. 6. v. 16. Itt a' Kristus két versben eskűszik. Azért kicsoda kételkednék az ő segitsége-felől? Hidgyűnk azokáért, hogy a' Kristus szemre hányását ne hallyuk, ki a' hitetlenkedő Márthát imégyen szóllitá-meg Johan. 11. v. 40: *Nem mondám-é néked, hogy ha hiszsz meglátod az Isten dicsőségét?*

Továbbá pedig e' tulaydonságból ki-tettzik, hogy nem igaz, se Istenről nem kedves imádók *1. A' Pogányok.* Mert nincs igaz hitek; nem-is támaszkodnak a' Kristus igéretihőz. Neha-neha szorgalmatossan imádkoznak, de az igazán-való imádkozásnak módgyát nem tudgyák. Azért semmit meg-nem nyerhetnek, mert könyörgések hitből nem származik. *2. A' Pápisták.* Mert ezek Sceptikusok, az az, Bizontalanok, vélekedők, és az Isten malasztya, *kegyelme*-felől és a' bűnök bocsánattva-

Nem igazán imádkoznak a' Pogányok.

A' Pápisták.

felől

felől örökké kételkednek. A' holot pedig a' kételkedés uralkodik, ott helye a' hitnek nem találtatik. Merr ez erős, bizonyos *állat*, Heb. 11. v. 1. az az, ki-mozdíthatatlan hiedelme a' reménllendő dólgoknak. A' képmutatók. *3. A' Kép-mutatók*, kik hitekkel kérkeſznek, de iſtentelenűl élnek: a' Kriſtus előt térdet haytnak; de éggyűt verik-is, mint a' Pilátus vitézi. Ezek-is meg-fogyatkoztak a' könyörgés gyökeréből, tudni-illik az igaz hiedelemből. Mert ez ſoha nincs jó cselekedetek-nélkűl, Jacob. 2. v. 14. A' hit mindenkor a' ſzeretet-által cselekeſzik, Gal. 5. v. 6. A' miképpen a' Nap ágak-nélkűl, a' lélek cselekedő erők-nélkűl, és a' jó gyűmölcs-termő-fa gyűmölcs nélkűl nincs: Azon-képpen a' hit ſincsen jóságos cselekedetek-nélkűl. Az-okáért mivel-hogy ezekben meg-fogyatkoztak a' képmutatók, a' hittűl-is üreſſek, és, következés-ſzerént, hejába mozgattyák az ajakokat. Mert a' mi-képpen hogy ſemmi orvoſság nem haſznál, hogy ha még a' ſebben lcénd a' vaſs: azon-képpen a' könyörgéſ-is ſemmit nem haſznál, hogy ha még a' bűn az elmében avagy a' gyűlölség a' ſzívben vagyon.

2. A' kért dolognak minémű vólta.

II. A kért dolognak minémű vólta.

Ez ugyan az Evangéliomban nyilván nem helyheztettetik, mind-az-által alattomban jelengettetik, *reſz ſzerént* hogy valamit, *réſz ſzerént* hogy a' Kriſtus nevében hagyatúnk kérni.

Mennyei jókat kérjünk.

Mert 1. ez ige-által *valamit* fő képpen a' mennyei jók jedczettetnek-meg, mellyeket mindeneknek-előtte kell kérnünk. Mert azok egyedűl *valami*, igaz és valóságos állatok, vagy vagyonságok, holot a' gazdagságok és a' világ javai azokhoz haſonlítva, mayd ſemmik, és csak ki-gondolt vagy okoſság állati, *vagyonsági*. Előſzör azért kereſsétek az Iſten országát, és a' többi meg-adatnak néktek, Matth. 6. v. 33. A' mik oda-fel vannak, azokat kereſsétek,

Mert a' könyörgés a'

reſsétek, á' hóla' Kriſtus vagyon, Coloſ. 3. v. 1. Innét az Uri imádságban elől járnak a' lelki jók, minek-előtte kéretnének az ideig valók. De ma, *ah!* ſokan külömben cselekeſznek. A' mennyeiekről ritkán emlekeznek-meg; Mindnyájan a' mik e' világ-é azokat ſzóllyák, azokat reménlik, azokat kérik. Haſonlók az Iſraelitákhoz, kik Egyiptuſnak fazékait kérték, Exod. 16. v. 3. és ama' Samariai aſzſzonyhoz, Johan. 4. v. 7. ki a' Kriſtuſtól csak a' teſti vizet kérte, v. 15. *Uram, adgyad nékem azt a' vizet, hogy ne ſzomjuhozzam, ſe ide ne jőjek meríteni.* Samuel Prófétát Saul az Iſrael Királlya kéri vala, hogy az Iſtennek eſedeznék érőtte, hogy meg-ne foſztatnék országától, olly alkalmatlanúl kérte pedig, hogy meg-fogván a' paláſtya ſzélét meg-ſzakaſztaná, 1. Sam. 15. v. 24: de hogy vétkének bocsánattyát kérte vólna, arról egy ſzót ſem ſzóla. Igy ſokan ſzorgalmatoſſan kérik az ideig-valókat, keveſet gondolván az örökké valókkal. De ez nem valamit vagy valóságos jót kérni, hanem csak ki-árnyékoztattat, melly leg gyakortáb árt és veſzedelmet hoz. Rákel, a' Jákób Pátriárka felesége, a' magzatok kévánásának olly nagy tűzével éget, hogy nagy haraggal ugyan ezt mondá a' férjének: *Adgy magzatokat nékem, egyebként meg-halok*, Gen. 30. v. 1. Réſzelteté kévánságában őtet az Iſten, és ada néki két fiakat, Joſefet és Beniámínt, de az eggyiknek ſzülésében (*a' Beniáminnak tudni-illik*) meg-hala, Gen. 35. v. 18. 19. A' mi-képpen ez Iſten-félő aſzſzony, magzatokat kérvén, nem tudta hogy az néki halált ſzerezzen: azon-képpen ſokan eſztelenségből azokat kérik az Iſtentől, a' mik lelkeknek romláſt hoznak. Rebekka-is magzatokat nagy buſulláſſal járó ſzorgalmatoſsággal kére az Iſtentől, de midőn már méhében a' kettős gyermekek egybe-ütközznének, egy-máſſal vínának és egy-máſtól magokat talpokkal válaſztanák-el, kévánságát valamenyire meg-bánta, mi-

tiſzta elménck, ſzívnek Iſtenhőz való fel-emelkedéſe, vag' emeléſe.

Példa.

kor monda: *Ha így kelle lenni dólgomnak mi szükség-vólt mé-hemben fogadnom?* Gen. 25. v. 22. Igy nem keveſen ollyakat kérnek az Iſtentől, hogy minek-utánna azokat el-vették, meg-bánnyák. Mi pedig, ha eſzünk vagyon, valamit kérjünk, az az, a' mi jó és haſznos, és a' mi leg-előſzör-is lelkünk idvőſségére ſzólgál.

Három nemei a' jóknak.

2. Mivel-hogy pedig a' *Kriſtus nevében* kell kérnünk, intetünk az-által, hogy a' meg-válaſztot jókat meg válaſztva kérjük, nē külömben mint a' Jeſus Kriſtus akarta és parancsolta. Három rendbeli nemei vannak pedig a' jóknak a' Szent Agoſton tanitáſa-ként, 1. *Alsók*, vagy terméſzetnek, és ſzerencsének. 2. *Középsők*, vagy kegyelemnek. 3. *Felsők*, vagy dicsőſségnek javai. A' mi *a' Közép és a' Felső jókat* nézi, azok a' mi-képpen *há*-nélkül igértetnek, azon-képpen *há*-nélkül-is kérettetnek. Mert azokról közönséges-képpen igaz ez: *Kérjetek és el-veſziték.* Mert az Iſten ſemmit tőlünk meg-nem tagad valami a' mi idvőſségünkre kévántatik, ugy-mint a' ki nem akar ſenkit el-veſzni, 2. Pet. 3. v. 9. hanem mindeneket az igaſság iſmé-retire jöni, 1. Tim. 2. v. 4. De a' mi az *alsó jókat* nézi, a' terméſzetnek és a' ſzerencsének javait, *hával* kell kérni, tudni-illik, ha az Iſtennek tettzik és nékünk haſznál. Igazán mondgya Szent Agoſton: *Si temporalia petis, cum modo pete & cum timore. Ha ideig valókat kérſz, móddal és félelemmel kérjed.* Móddal, hogy felettéb-valót ne kérjünk, hanem meg-elégedgyünk a' ſzükséges eledellel és öltözettel, 1. Tim. 6. v. 8. mondván a' bölcs Salomonnal, Prov. 30. v. 8. *Küldüſságot és gazdagságot ne adgy nékem: csak adgyad eledelemre való ſzükségimet.* Félelemmel, hogy alkolmatlanúl ne kérjük, hanem mindeneket az Iſten akaratt-yára hadgyúnk. Mert mi haſznállyon avagy ártson, az Orvos tudgya, nem a' beteg. Az-okáértr gondollyuk-meg, hogy a' harmadik kérés, a' Minden-napi Imádság-

Az ideig valókat hával kérjük.

ban,

ban, méltán előzi-meg a' negyediket. Először könyörögjünk, hogy légyen-meg az Istennek akarattya, annakutánna kérjük a' mi minden-napi kenyerünket, melly imádkozás rendit nem kell meg-forditani. Tudta azt a' bél poklos, Matth.8.v.2. ekképpen imádkozván: *Uram, ha akarod, meg-tiszthatsz engem.* Tudta Dávid Király, ki országából ki-üzettetvén, türéssel mondá: *Ha kedvet találok az Ur szemei előt, viszsza-viszen engem, és meg-mutattya nekem azt, és az ő haylékát. Ha pedig mondándgya nékem: Nem tettzel: jelen vagyok, cselekedgye a' mi jó előtte,* 2.Sã. 15.v.25.26. Példával jára ebben előttünk Kristus Idvözítönk önnön maga, Matth.26.v.39. *En Atyám,* ugy mond, *ha lehetséges, múllyék-el e' pohár tőlem: mind-az-által nem a' mint én akarom, hanem a' mint te.* Hasonlatos-képpen ha mi-is magunkat az Isten akarattya-alá vettyük, mindenkor meg-halgattatunk, ha nem akaratunk szerént-is, de mind-az-által hasznunk vagy javunk szerént, a' mint Sz. Agoston szól. Ha meg-nem adgya a' mit kérünk, valamit hasznosbbat ád: az-okáért az ő jó tettszésében örömest meg-nyugodgyunk.

III. Az imádandó dolognak felséges vólta.

3. Az imádandó dolognak felséges vólta.

Mindeneknek-előtte szükség tudnunk, kit kellyen segitségül hívnunk, hogy a' Kristussal mondhassuk: *Mi azt imádgyuk, a' mit tudunk*, Johan.4.v.22. Ez imádásnak vagy segitségül való hivásnak igaz és sajat czéllya, a' melyhöz kel igazitatni az igaz keresztyén ember könyörgésének, egy névvel *Atyának* neveztetik: Ha mit kérendetek *az Atyától*, melly igében önnön maga az Isten értetik, ki állattyában egy, személyében három. Mert itt nem annyira személynek, mint mindenik személy közönséges tisztinek neve. Az okáért az Isten igaz és sajat czéllya a' mi könyörgésünknek; s azért a' szívnek nagy áitatossága és alázatossága kévántatik a' könyörgésben.

A' könyörgésben buzgók és alázatosok legyünk.

Az Istennel e' világnak eggyetlen egy Fejedelmével beszélgetünk, valamenyiszer imádkozunk. *A mi imádságunk Istennel való beszélgetés*, azt mondgya Szent Cypriánus: Imádkozván, ollyak vagyunk mint egy menybe menők, Hugó beszéde-ként. Legyünk azért az imádkozásban áítatosok és alázatosok, hogy az Isteni-Felség reánk meg-ne haragudgyon. Ha tennen magadat nem hallod, az Isten hogy halgat-meg? Mert, *Az imádság áítatosságnelkül, Istennek elotte ökrök bögése*, azt mondgya Szent Isidorus. Ha fel-fuvalkodot szívvel járulsz, mit nyersz-meg? Móyses a' sarujját alázatosan le-voná, hogy méltóvá tétetnék az Istennel való beszélgetésre, Exod. 3. v. 5. Gabaon városának lakói kegyelmet és meg-tartást nyertenek magoknak Jósuétól, mert alázatos és szakadozot, vagy ó ruhákba öltözve jöttenek vala ő hozzája, Josu. 9. v. 4. Semmi nem adatik a' kóldúsnak, ha gazdagságát hánnya, fitogattya, és szükségét meg-nem ismeri. A' jobágy ó mint reszket, mikor néki a' Fejedelmével kell beszélleni! Mi pedig a' királyok Királyát szóllíttyuk-meg, valamenyiszer imádkozunk. Azért ki ne alázná meg magát az ő hatalmas keze-alatt? Igy alázta-meg magát Abrahám, Gen. 18. v. 27: *Méreszlettem az en Uramnak szólni, holot por és hamu vagyok.* Es a' tékozló fiu, Luc. 15. v. 21: *Atyám, vétkeztem az egh ellen es te ellened: már nem vagyok méltó hogy te fiadnak hivattassam.* A' Publikánus-is, távúl álván és mellyét vervén, és alázatosan mondván: *Isten légy irgalmas, kegyelmes nékem bűnösnek.* Innét a' Szentek az Istent segitségül akarván híni leg-gyakortáb a' földre burúltanak, alázatosságok meg-bizonyítására.

Oratio sine devotione, coram Deo est mugitus boum.

Az Atya igéje, a' kit segitségül kel hínúnk, szolgál. Tanításra.

Továbbá pedig kivált-képpen *az Atya igéje*, mellyel az ISTEN, mint igaz, *valóságos* czíllya a' könyörgésnek meg-írattatik, sokakról int bennünket és sokakra használ. 1. *Tanításra.* Mert tanítatúnk innét, hogy nem csak az

Atyát,

Atyát, hanem eggyűt a' Fiút-is ſegitségűl hijúk. Mert egy máſra vagyon tekíntetek ez igéknek. *Atya és Fiu:* sőt egy, Johan. 10. v. 30. mert a' Fiú az Atyában és az Atya a' Fiúban vagyon, Johan. 14. v. 10. annyíra hogy a' ki tagadgya a' Fiút, a' mindgyárt meg-tagadgya az Atyát-is, 1. Johan. 2. v. 23. Ha az-okáért kőnyőrgésűnket az Atyához igazíttyuk, a' Fiút ki ne rekeſzſzűk, mivel ő-is Atyának mondatik, tudni illik a' kővetkezendő idő Attyának, Eſa. 9. v. 6. Es mivel-hogy a' Fiúban két terméſzet vagyon, Iſteni és emberi, az-okáért mind a' kettőt imádnúnk kell. Mert nem egyedűl csak az Iſtenség a' Közbe-járó, az emberség ſem, hanem mind a' kettőből álló egéſz ſzemély: Hogy ha azért az egéſz Közbe-járót akarjuk ſegitségűl híni, el-ne válaſzſzuk az emberséget, a' mint a' Kálviniſták akarják.

Meg-feddéſre.

2. *Meg-feddéſre.* A' Pápiſták a' Szentekhez folyamnak, de a' Kriſtus igéi ellenkezőt tanítnak. Mert nem az emberekhőz, hanem az ő Szent Attyához küld minket. Bálványozók léſznek azért, a' kik az Iſtennek illendő tiſzteſségét embereknek adgyák. De ők nem tudnak minket, Eſa. 63. v. 16. meg-nem ſegíthetnek és imádtatni nem akarnak. Az Atyához eſzkőz-nélkűl, *magúnktól*, mennyünk, ha meg-akarúnk halgattatni. Nem gondol az udvari kerengő beſzéddel, tekergő úttal: a' Szentek eſedezéſe ſem ſzükséges. Mennél ki bátorságoſban járul ő hozzája, annál őrőmeſsben meg-halgattya. Az-okáért a' tiſzteſséget úgy adgyuk a' Szenteknek, hogy az Iſtentől el-ne vegyük. Mert írva vagyon, Deut. 6. v. 13: *A' te Uradat Iſtenedet imádgyad, és egyedűl néki ſzogálly.*

A' Szentek ſegitségűl hívása neg-hamiſitatik.

Oktatáſra.

3. *Oktatáſra.* A' fiak tiſzti, hogy mindeneket az attyokra bízzanak és az ő akarattyokon meg-nyugodgyanak. Az Iſten nékünk Atyánk, mi néki fiai vagyúnk. Azért Szent Felsége-alá veſsük mindenekben magúnkat. *Veſſed az Urra gondodat, és ő el-táplál téged*, Pſal. 55. v. 23.

Nyilatkoztasd-meg az Urnak a te útadat és bizzál ő benne, és ő meg-cselekeszi, Psal. 37. v. 5. Heába való a' magzatok gondviselése: az Atyák az ő javokról eleget szorgalmatoskodnak. Ne fonyasszuk azért az idegen-való gondviseléssel magúnkat. Mi dolgúnk imádkozni és jó reménségben lenni: a' többit a' mi Atyánk Istenünkre bizzuk, a' ki gondot visel.

Meg-dorgálásra. 4. *Meg-dorgálásra.* Sokan vannak, a' kik az Istennek a' meg-segitésben időt és módot szabnak, de ezek meg-dorgálás-nélkül szükölködnek. Az Atya nem szenvedi, hogy néki a' fia határt vesse. Várakozniok kell a' fiaknak, mikor és mi módo segitsék-meg őket az ő szülé-jek. Miért vagyúnk az-okáért olj alkolmatlanok, hogy né-ha-néha módot merünk szabni a' mi menyei Atyánknak? Meg-cselekedték azt Bethúljának lakói, kik az Isté segitségének öt napot vetének, Judit. 7. v. 23. 24. & 25: de arról méltán meg-dorgáltatának a' Júdit aszszonytól, cap. 8. v. 11: *Kik vattok ti, hogy az Urat kisértitek? Nem olly beszéd ez hogy irgalmasságot nyerjen, hanem inkább hogy haragra indítson és busulást gerjesszen. Időt vetettetek ti az Ur irgalmasságának és a' ti akaratotok szerént napot rendeltetek néki.* Ojuk-meg magúnkat e' vétektől, hogy a' mi mennyei Szent Atyánkat haragra ne indítsuk. Ha mulat, várjuk: mert el-jövén el-jö, és nem késik, Hab. 2. v. 3. Menyiszer szóllét-meg ő minket, s nem hallyuk? Azért nem csuda, hogy ha minket sem minnyáráft halgat-meg. Annál kedvesbb a' segitség, mennél később. Mert, Az Istennek órái kések, de igen kedvesek.

Segitségül hivásra. 5. *Segitségül-való hivásra.* Mert az Isten a' kit segitségül hívúnk, a' Kriftustól nem hozattatik-bé, mint kegyetlen, *kemény* Biró, hanem mint kegyelmes Atya, a' ki mindeneftül-fogva atyai szeretettel vagyon hozzánk. Ő teremt, tart, igazgat, fiaiúl fogad, táplál, kedvez, óltalmaz

és kö-

és könyörül raytunk. Ki vólna azért olly félelmes, hogy hozzája bízváſt nem járúlna? Mint az Atya a' fiakon könyörül, úgy könyörült az Ur az őtet félőkön, Pſal. 103. v. 13. Ha ti gonoſzok lévén, jó adományokat tudtok adni a' ti fiaitoknak: menyivel inkább a' ti Atyátok menyből ád Szent Lelket az ő tőle kéröknek, Luc. 11. v. 13. Sőt ha bár az anya el-feletkeznék-is az ő magzattyáról, az Iſten mind-az-által el-nem feletkezik rólúnk, Eſa. 49. v. 15. Az Iſten irgalmaſsága meg-marad örökké, ſ-ő irgalmaſságának nincs határa: ha ő hozzá támaſzkodúnk, nem léſzen semmiben fogyatkozáſúnk. Mert, *ő maga az Atya ſzeret titeket*, az mondgya Kriſtus Idvözítönk a' Szent Evangéliomban. Az-okáért a' fiakat követsük, kik, ha mi nyavalyájok történik, az attyokhoz folyamnak, és az ő ſegítségét kévánnyák. Gyakorta minket-is ſok veſzedelmek ſzorongatnak: de bizzúnk, Atyánk vagyon mennyegben: ő hozzá fuſſatok, az ő ſegitségét kévánnyátok. Kész meg-ſegíteni, és ſoha atyai indulattyát le-nem téſzi. Mert, Az Ur neve igen erős torony, ahoz fut az igaz és felmagaſztaltatik, Prov. 18. v. 10.

4. A' módnak és az eſzköznek méltósága.

IV. A módnak és az eſzköznek méltóságos-vólta. Az Ur Jeſus Kriſtus e' módot rövid beſzéddel feyti-meg, midőn, *a' maga nevében* hágy kérnünk. Mert ő egyedül a' mi közben-járonk, 1. Tim. 2. v. 5. a' ki az Atyánál eſedezik érettünk, Rom. 8. v. 34. a' kiben minden igéretek Ugy és Amen, 2. Cor. 1. v. 20. Ennek érdemében ha könyörgünk, ſoha nem léſzen hejába-való a' könyörgésünk. Mert az Atya ſzereti a' Fiút, Johan. 5. v. 20: az-okáért-is a' kik a' Fiú nevében könyörögnek, meg-nem-vetetnek. A' réghi Sidók könyörgéſekben Abrahámnak, Iſaáknak és Jákóbnak, az ő ősöknek nevekről meg-ſzoktanak vala emlekezni, hogy a' mit kérnek vala könnyebben meg nyernék. De menyivel hamarább

meg-

meg-nyerjük, a' mit akarúnk, hogy ha a' Fiúnak nevében kerendgyük. Mert ez ama' szerelmetes, a' kiben az Atyának kedve tőlt, Matth. 15. v. 5.

Az O testamentomban az imádók orczájokat az kegyelem táblájára fordították. Mi nékünk-is vagyon az Uy Testamentomban kegyelem táblánk, a' Jesus Kristus, a' kire egyedül emellyük a' szíveinket a' könyörgés-közben. Jósef attya-fiai egyszer el-bocsáttatván a' gabonával, előb se Egyiptusba viszsza nem térhettek, se Jósefet meg-nem engesztelhették, hanem minekutánna Beniámint az ő kissebbik attyok-fiát magokkal eggyüt be-vitték volna. Mert így monda nékik, Gen. 43. v. 5. *Nem láttyátok az én orczámat, hogy ha magatokkal ide nem hoz zátok a' ti kissebbik öcséteket.* Azont hidgyük mondatni mi-is magúnknak a' mi mennyei Atyánktól, a' ki nem akarja hogy előb mennyünk az ő szent színe eleibe, hanem ha a' mi atyánkfiát a' JESUS Kristust, ama' valóságos Beniámint, a' job-kéz fiát, ki az Atyának jobján ül, magúnkkal viendgyük és az ő nevében imádándúnk. Ezen Jákob Pátriárka fiai, hogy réghi boszszúságokat eltörlenék, Jósefet Egyiptus Hely tartóját az attyok nevével kérték, hogy meg ne fizetné nékik a' gonoszt, mellyet véle cselekedtek, Gen. 50. v. 16. S-mi-is, kérlek, mennyiszer bántottuk-meg az Istent, e' világnak nem Hely tartoját, hanem Urát, a' mi bűneinkkel? Hogy ha azért ismég meg-akarjuk engesztelni, egyéb eszközünk, *orvosságúnk*, nincs, hanem csak hogy a' Fiú nevében járúllyunk ő hozzá. A' Papisták ismég némelly Szenteket mutatnak, és azok nevében könyörgenek, de hejába. Mert egyedül a' Kristus a' Segétő, és e' tiszt senkinek nem adatathatik az emberek közzül.

Az igaz közben-járónak tulajdonsági.

Mert a' Közben-járónak szükség, hogy 1. Az Istentől rendeltessék. 2. Minden-fele bűntől üres légyen. 3.

Elegsé-

Elégségeſſen meg-fizeſſen. 4. Mindent tudgyon és jelen légyen, hogy kőnyőrgéſinket hallya és iſmérje. Mind ezek közzűl eggyik ſem illeti a' Szenteket, Kriſtus Idvőzítőnknek tulaydona mindenik, az-okáért csak az ő nevében kell kérnűnk.

Micsoda a' Kriſtus nevébe kérni.

Léſzen ez 1. *Ha* a' meg-halgatáſnak érdemlő oka csak egyedűl a' Kriſtusnak kín-ſzenvedéſe álattatik. Mert ő mutatta-be kőnyőrgéſit és eſedezéſit Szent Attyának érettűnk nagy kiáltáſſal és kőny-hűllatáſokkal, Heb. 5. v. 7. ſ-azért egyedűl ő általa járúllyúnk, hogy irgalmaſságot nyerjűnk, Heb. 4. v. 16. honnét a' dicsőséget-is egyedűl néki kell adnúnk, Pſal. 115. v. 1. Eſa. 48. v. 11.

Léſzen ugyan azon 2. *Ha* a' kőnyőrgéſinkben nem bizúnk mint érdemes, vagy cselekődtt cselekedetben, hanem a' Kriſtus érdemében és eſedezésében. Mert, *Fariſæuſi, nem kereſztyéni dolog a' cselekedetekben bízni.* Nem a' cselekedetekért halgattatúnk-meg, hanem kegyelemből. Világ-biró Sándor, a' kicsínt-kérőnek, ſzegénységétől indítatván, egy egéſz városſt ajándákozot, melly jó-tételemény én midőn amaz csudálkoznék, monda néki: *Ut in te conferam beneficium, non quis ſis, aut quibus dignus, ſed quid me elargiri conveniat, attendo. Hogy jó-tételményemet adnám neked, nem arra néztem ki vagy és mik-nélkűl ſzűkölködől, hanem a' mit adnom illet.* mint Seneca írja lib. 2. de benefic. cap. 16. Igy alítsuk, hogy a' mi mennyei Szent Attyánk-is az adáſban és a' meg-halgatáſban, nem a' mi méltó-vóltúnkat nézi, hanem a' mit Szent Fia nevében, illik Szent Felségének adni, a' melly ben ſegítségűl hivattatik.

Végezetre 3. *Ha* csak idvőſségeſeket kérendűnk. Mert nem a' Kriſtus nevében imádkozik, a' ki haſzontalanokat kér. Mert a' Kriſtus mint eggyetlen egy Idvőzítő, igen ſzerető je a' mi idvőſségűnknek, mellynek a' mik ártalmaſok, meg-nem adgya. Valaholot pedig nincs a'

Kriſtus akarattya, ott a' Kriſtus nevében nem imádkozhatni. Innét mondgya Szent *Agoſton* tract. 73. in Johan. *Quicquid petimus adverſus utilitatem ſalutis, non petimus in nomine Salvatoris. Valamit az idvőſség haſznos vólta ellen kérünk, azt nem a' Kriſtus nevében kérjük.* Az-okáért Szent Pál meg-nem halgattatott, mikor a' hegyes őſztőnnek elvételeért kőnyőrgene, 2.Cor.12.v.8. mert az a' kisértet haſznos vólt.

És ez értelem-ſzerént kell a' Kriſtus igéit érteni, midőn mond az Apoſtoloknak: *Eddig nem kértetek ſemmit az én nevemben.* Imádkoztak ugyan de nem a' Kriſtus nevében: [1.] *Mert* a' kéréſben a' magok tanácsát, nem a' Kriſtus akarattyát kővették. [2.] *Mert* haſzontalan dolgokat kértek, tudni-illik hogy Kriſtus a' világhi orſzágát elkézdené, a' mellyben eggyik job-keze-ſelől máſik bal-keze-felől űlne, melly a' Zebedeus fiainak kévánságok vala, Matth.20.v.20. ſeqq. [3.] *Mert* hidegőn, (*az az, rőſtőn*) nem áitatoſon és figyelmeteſſen imádkoztak. Mert magok meg-vallyák, Luc. 22. v. 35. *hogy nékik a' Kriſtus halála-előtt nem vólt ſemmi fogyatkozáſok, ſzükségek.* [4.] *Mert* az O Teſtamentomnak ſzokáſa-ſzerént imádkoztak, a' holot a' kegyelem táblája előt imádkoznak vala: Már pedig az Uy Teſtamentomban igyeneſen, minden árnyékozáſoknak fedele-nélkűl, *homály-nélkűl* a' Kriſtus nevében kell imádkozni.

II. RESZE.

Két megbantáſi a' kőnyőrgéſnek.

KEttő, a' mi a' kőnyőrgéſt meg-bántya, *háborítya.* 1. *Az emberek tudatlansága.* 2. *A' Sátán gonoſsága.* *Amaz*ért rőſten, *emez*ért nehezen imádkozúnk. Az *elsőt* meg-orvoſollya a' kőnyőrgés tulaydonságinak igaz okainak iſméreti, *tudáſa*, mellyekről ez ideig ſzóllottúnk. Az *utólsót* ſok haſznok ſegéllik, mellyek a' kőnyőrgésből ſzár-

maznak.

maznak. Mert ha azokat meg-gondolándgyuk, az kőnyörgésben meg-bántó, háborító ördögnek erőssen ellene-álhatúnk.

Itt pedig nagy mezőnk nyittatik a' könyörgésnek jeles és hasznos vóltáról való szóllásra, melly annyi, hogy mayd meg-sem mondhattyuk. Mindenkor jól vagyon, és mindenkor jól lészen dolgúnk, vala-meddig imádkozúnk és könyörgünk. A' kő-fallal és árokkal környúlvött váras könnyen meg-nem vétethetik: Ugy az-is, a' ki könyörgéssel, mint egy bástyával, erősétetik-meg, minden ellenségének reá való ütését meg-játzodrattya. Arany szájú szent János, lib. 2. de Orando, jelessen hasonlíttya a' könyörgést az *inakhoz*. Mert a' mi-képpen hogy a' test az inak segítségével él, jár, nyugszik, mozog és öszve-foglaltatik: azon-képpen a' könyörgés-által a' lélek. El-esik a' test az inak el-vágattatván: azon-képpen a' lélek tántorog, ha el-vétetnek alóla a' könyörgés oszlopi. Sz. Agoston a' könyörgést nevezi *columnam virtutum, Deitatis scalam, cæli clavem & fidei fundamentum*, joságos cselekedetek oszlopának, Istenség laytorjájának, égh kúlcsának és hit fondamentomának. Arany szájú szent János, *custodem temperentiæ & stabilimentum pacis, mértékletesség őrzőjének és békeség támaszszának*, vagy *erősségének*. Climacus grad. 28. *Constantiam mundi, reconciliationem Dei, tribulationum interpositum parietem, bellorum confractionem, virtutum fontem, gratiarum ministram, nutrimentum animæ, mentis illuminationem. Világ álhatatosságának, Isten meg-békéltetésének, háboruságok közbe-vetet falának, hadak meg-rontásának, joságos cselekedetek kut-fejének, kegyelmek szólgálójának, lélek eledelének, elme meg világosításának.* De lássuk, micsoda hasznait ajánlya Kristus Idvőzítőnk a' könyörgésnek. Fő-képpan hármat emlét, mellyeket meg-magyarázzúnk.

A' könyörgés dicsirete.

A' buzgoságos könyörgés.

1. Meggyőzi az Istent.

I. A könyörgés meg-győzi az Istent, hogy adgya, à mit kérünk. Mert így szólnak az Idvözítönk igéi: *Ha mit kérendetek az Atyától az én nevemben, meg-adgya néktek.* Mert könyörgésünkkel az Istent mint egy készeréttyük, és ez erö kedves ö nála. Móyses második könyv. 32. v. 10. mond az Ur Móysesnek: *Ereszel engem, hadd gerjedgyen-fel ellenek haragom.* Azért Móyses az ö foházkodásival úgy tartotta kötve az Istent, hogy nem akarná el-törleni a' népet. Külömb, külömb Szent Irásbéli bizonyságokkal ajánlatot ez erö, Psal. 37. v. 4: *Gyönyörködgyél az Urban, és meg-adgya néked a' szived kérését.* Psal. 50. v. 15: *Hív segitségül engem a' háboruság napján, meg-mentlek téged.* Psal. 102. v. 18: *Az alázatosok imádságára nézet, és meg-nem utálta azoknak könyörgését.* Példákat akarsz-é? Gondolhatsza-meg Móyseset, a' könyörgésével az Amalekitákat meg-verte, Exod. 17. v. 11. Jósuét, a' ki a' Napot meg-állatta, Josu. 10. v. 13. Illyést, a' ki az eget be-zárta és meg-nyitotta, 1. Reg. 17. v. 1. honnét Szent Jakab cap. 5. v. 17. *Illyés hozzánk hasonló ember volt, szenvedhetö: és imádsággal imádkozot, hogy ne lenne esö a' földre, és nem lött esö három esztendeig, és hat hólnapig. Es ismégh imádkozot: és az égh esöt adott, és a' föld meg-adta az ö gyümölcset.* Gondold meg az Ezekiás Királyt-is, a' ki könyörgése-által csapdoso Angyalt nyert az Urtól az Senakerib tábora-ellen, Esa. 37. v. 36. Danielt, a' ki az oroszlányok száját be-dugta, cap. 6. v. 22. Júdit aszszont, a' ki Holofernes-ellen győzedelmet nyert, cap. 13. v. 10. Szent Pétert, a' ki a' gyülekezet könyörgése-által meg-szabadítatot, Actor. 12. v. 5. Tabíthát, ki az Szent Péter imádsága által fel-támasztatott, Actor. 9. v. 40. Teli az Anya-szentegy-házi historia-is, melly bévségesen tészen bizonyságot ez igéret igazságáról: *Ha mit kerendetek az Atyától, meg-adgya néktek.*

Meg-vidámit.

II. Az imádság meg-vidámit és az embernek elméjét meg-csendeséti. Mert igy mégyen tovább beszédében Idvözítönk: *Kérjetek és el-veszitek, hogy a' ti örömetek tellyes légyen.* Semmi inkáb meg-nem csendesét, mint az áitatos imádság. Mert az *Atya* Istent szóllittyuk-meg, a' ki irgalmas; a' *Fiú* nevében, a' ki esedezik érettünk; a' *Szent Lelek* inditásából, a' ki bizonyságot tészen a' mi lelkünknek, hogy Isten fiai vagyúnk, Rom. 8. v. 16. mellyek igy lévén, nem lehet nem, hogy az embernek szive ne örüllyön. Valami e' világ vagy ö, hiúság, álhatatlan és tekélletlé. Egyedül az Istenek kegyelme nemz igaz és tellyes örömet, melly mikor az imádkozásközben le-száll, az hív embernek lelke nagy örömmel öntöztetik-meg. Innét meg-vallya maga-felöl Szent Bernhárd: *Quoties languentem animum oratione recreavi? Quoties lætus abivi, quum tristis inciperem? Menyiszer vidámitottam-meg imádságom-által el-lankatt elmémet? Menyiszer mentem-el örömmel, mikor el-kezdeném szomoruság gal?*

3. Az Istennekszerelméről bizonyságot tészen.

III. A könyörgés az Istennek szerelméről világos bizonyságot tészen. Jelenti ezt Idvözítönk imé' következendö igékben: *El-jö az óra, midön már nem példa-beszédekben szólok néktek.* A' kereszt mint egy példa-beszéd és köz-beszéd: mert abban az Isten az ö kegyes ortzáját gyakorta el-reyti. Hogy ha e' fedelt el-akarod venni és az Istent-is nyilván szóllani, áitatosön könyörögj. Akkor ismég meg-mutattya az ö irgalmasságának orczáját, és hathato vigasztalást önt lelkedbe: meg ismered ötet, mint kegyelmes Atyát, többé semmi példa-beszéddel nem élöt, de téged nyájasön vigasztalót. Midön Sz. Jóbot a' kereszt szorongatná, az Isten példa-beszédben láttatot szólni: de midön könyörögvén esedeznék, ismég nyilván látá és két annyit vön az Ur kezéből, c. 42. v. 10.

Ezek a' könyörgésnek a' mái Szent Evangéliomban meg-érént haſznai, *gyümölcsi*; mellyek minket az imádkozáſban gyorſakká és buzgókká tehetnek és tegyenek. Többek ſzámlálhattatnának: *de azokat más alkolmatoſságra tartyuk, az-okáért-is* itt meg-állunk, *az Atya Iſtent az ő Szent Fia nevében alázatoſon kérvén*, hogy adgya nékünk a' könyörgés Lelkét, melly-által őtet áitatoſon kérjük a' kért dólgokat meg-nyerjük, és tellyes légyen örömünk, moſtantól fogva mind örökké, Amen.

Evangéliom.

EXAVDI VASARNAPIARA, SZENT Jan. 15. v. 26. 27. és 16. az 1. v. az 5. verſig.

AZ SZENT LELEK EL-JÖVETELEről és a' hívek háboruságiról.

26. MIkor pedig el-jövend a Vigaſztaló, kit én nektek küldök az Atyától, az igaſságnak Lelkét, ki az Atyától ſzármazik, ő bizonyságot téſzen felőlem;

27. Ti-is bizonyságot téſztek, mert eleitől fog-

től fogva velem vattok.

CAP. 16.

1. Ezeket szóllottam néktek, hogy meg-ne botránkozzatok.

2. A Synagógáktól meg-fosztnak titeket: de el-jő az óra, hogy minden à ki meg-öl titeket azt alitya, hogy az Istennek szólgálatot tészen.

3. És ezeket cselekeszik néktek, mert nem ismerik az Atyát sem engemet.

4. De ezeket szóllottam néktek, hogy midőn el-jő az óra, azokról meg-emlekezzetek, hogy én meg-mondottā néktek. Ezeket pedig néktek eleitől fogva meg-nē mondottā, mivel-hogy veletek valék.

PRÆDIKATZIO.

KEttő, à miket à kereszтyének leg-főképpen kérnek. 1. A' jóknak meg-adását. 2. A' gonoszoknak, nyomoruságoknak meg-enyhétését. Mind a' kettő igen igen szükséges. Mert szükölködünk mennyei jók-nélkül, hogy az Istennek kész szívvel engedgyünk: és segitség-nélkül a' nyomoruságokban, hogy meg ne fáradgyunk, vagy meg-ne bántassúnk. Mind a' kettőt igérte Kristus a' mái Szent Evangéliomban. Mert *előszőr* szóll a' Szent Lélek el küldéséről: *annak-utánna* a' kereszтyének veszedelmiről, nyomoruságiról, és azok orvosságáról. Mellyek mivel hogy szüntelen kéretnek, a' mái Vasárnap *Exaudi, Halgas-meg* nevét vette, az huszonhetedik Sóltár. 7. v. *Halgasd-meg Uram szómat, mellyel*

Két kérése a' kereszтyéneknek.

Az Evangéliomnak summája.

hozzád

hozzád kiáltottam, könyörülly raytam és halgass-meg engem.

Ez előt nyólczad-nappal ugyan meg-biztattattúnk, hogy valamit kérendűnk, az Atya meg-adgya nékünk: de könyörgésünk-által szorgalmaztatnúnk kell és gyakran meg-kettőztetnűnk: *Halgasd-meg, Uram, szómat, könyörülly raytam és halgass-meg engem.* Móyses kétszer ütötte a' kősziklát minek-előtte víz jöne-ki, Num. 20. v. 11. Hasonló-képpen, ha a' Kérések Vasárnapján meg-nem kérhettyük, el-nem veszszük, a' mit akarúnk, a' mi Halgass-meg-ünket hozzuk, beszéllyük viszontág-elő, és végtére meg-adatik, a' mi először megh-tagadtatott vólt tőlünk.

Mellyről hogy valaki ne kételkedhessék, *Imé a' Krisstus!* a' ki az ő kegyelmességét viszontag elég nyílván meg-magyarázza nékünk. Nem ment-fel heába: hanem az ő menybe-menetele által sok-fele jótéteményi szállanak-alá reánk. A' mái Szent Evangéliomban láttyuk őtet előttünk állani, 1. mint *Tanitó Doctort.* 2. mint *Profetát.* 3. mint *Vigasztalót. Tanít* bennünket, midőn a' hívek meg-ismértető jeleit alattomban meg-jelenti. *Proféta*, mikor az Isten-félők veszedelmit meg-hirdeti. *Vigasztalást* juttat eszünkbe, mert a' gonoszok, *a' nyomoruságok* ellen idvősséges, *hasznos* orvosságot mutat. Az okáért ha illy szelíd, ha jo-akaró Urúnk vagyon, kicsoda a' ki az ő Halgas-meg-ét meg-nem máztoztatná, és az-által magát a' jelen való Pünkősd napjához hozzá nem készítené? Mert ha a' könyörgésben szorgalmatosok lészünk, a' meghalgatás következik, a' Szent Léleknek bévségessen való ki-öntése következik.

Annak-okáért, hogy meg-tudhassuk mi légyen hívatalúnk, és mit kellessék mind cselekedniek, s-mind pedig várniok mindeneknek valakik Pünkősd napját méltóképpen akarják meg-szentelni, a' Szent Evangéliom i-

geiből

geíből fő-képpen e' három dologról ſzóllúnk:

1. A' hívek meg-iſmértető jeleíről.
2. A' reájok kővetkezendő gonoſzokról.
3. A' gonoſzok-ellen való orvoſságról és vigaſztaláſról.

A' mi Vezérűnk a' Kriſtus Jeſus bocsáſſa-el az igaſságnak Lelkét, hogy néki kedve ſzerént valókat, nékűnk idvőſségeſeket mondhaſsúnk, Amen.

I. RESZE.

A' HIVEK MEG-ISMERTETŐ JELEIRŐL.

NEm keveſet haſznál tudni, ha ki Szent Lélek temploma-é? Mert *réſz-ſzerént* vigaſztaláſra ſzólgál, *réſz-ſzerént* a' jóban való végig meg-maradáſra. Probállya-meg azért magát az ember, 1. Cor. 11. v. 28. Magatokat kisértsétek-meg, ha a' hitben vattok-é? 2. Cor. 13. v. 5. Mindeneket meg-probállyatok, 1. Theſs. 5. v. 21. Mert, némellyek a' *Sátánnak* tagjaí, *eſzközi*, némellyek az *Iſtennek* temploma. *Amazok* harag edényi, *ezek* irgalmaſságnak edényí, Rom. 9. v. 22. & 23. *Amazok* a' ſetétség fejedelmétől, *ezek* az igaſság lelkétől vezéreltetnek és viſeltetnek. E' ſzabadságban a' ki dicsekedni akar, ſzűkség hogy előſzőr a' Szent Léleknek kegyelem-ſzerént való benne lakáſa-felől bizonyos légyen. Mert, a' kiben a' Kriſtus Lelke nincsen, az nem ővé, Rom. 8. v. 10.

Az emberek vagy az Iſtennek vagy a' Sátánnak edényi.

Innét pedig e' kérdés támad, *Honnan iſmérhettyűk-meg, hogy a' Szent Lelek a' mi ſzíveínkben lakik?* Felelet helyet ſok jelenségek hozattathatnak-elő, mellyek az Apoſtolok példájától vétettetnek. Mert nékik a' Szent Lélek igértetik, *kit*, ugy-mond Kriſtus, *én néktek kűlkök az Atyától.* Ha azért az Apoſtolokat kővettyűk, kétség-nélkül ő vélek a' Szent Lelket el-veſzſzűk.

Minémők vóltanak az Apostolok.

Valának pedig az Apostolok [1.] *Hit-által meg világosíttattak*, Matth. 16. v. 17: Te vagy a' Krisztus az élő Istennek Fia. [2.] *Reménységgel fel-emeltettek*, Johan. 6. v. 69: Uram, kihez mennyünk? az örök életnek igéi vannak nálad. [3.] *Szeretettel fel gerjesztettek*, Rom. 5. v. 5. Az Istennek szeretete ki-ontatott a' mi szíveinkben, a' Szent Lélek-által, a' ki nékünk adatott. [4.] *Okossággal meg-jegyzettettek*, melly nékik ajánlattatott, Matth. 10. v. 16. Legyetek okosok, mint a' kígyók. [5.] *Igasággal fel-ékesítettek*, Rom. 5. v. 1. Meg igazúlván a' hit-által, békességünk vagyon az Istennél. [6.] *Erősséggel meg-vastagíttattak*, 1. Cor. 4. v. 12. Átkoztatúnk, és áldjúnk: üldöztetést szenvedünk, és el-tűrjük. [7.] *Mértékletességgel fel-övedzettettek*, 1. Tim. 6. v. 8. Elégedünk lévén s-a' mivel be-fedeztetésünk, azokkal meg-elégedgyünk. [8.] *Alázatossággal nevezeteséssek*, 1. Cor. 4. v. 10. Mi bolondok vagyúnk a' Krisztusért, mi erőtlenek, mi nemtelenek. [9.] *Mindenek szólgái és mindeneknek epitői*, Matth. 5. v. 13: Ti vattok a' föld sava, és a' világ világossága, v. 14. *Föld sava*, a' mi néz a' példára, mellyel elől-jártak: *világ világossága*, az Evangéliomra tekíntve, mellyet prædikáltak, *hirdettek*.

Ezek vóltak az Apostoloknak kivált-képpen való jóságos-cselekedeti, mellyeket követnünk kell, ha a' Sz. Lélek malasztyát meg akarjuk nyerni. A' ki az-okáért ezekben gyakorollya magát és azokban igazán gyönyörködik, annak a' Szent Lélek *Katickesimusa*-felől való kételkedésben nincs semmi oka.

Három jelenségi a' Sz. Lélek bennünk lakásának.

Továbbá pedig ez közönséges jelenségek-kivől, mellyeket az Apostolokban meg-mutatánk, Krisztus Idvözítőnk kivált-képpen háromról emlékezik, mellyek a' Szent Léleknek bennünk való lakozásának ki-hozására, vagy meg-bizonyitására igen hathatók.

1. A' vigasztalás érzése.

I. Jelenségh a vigasztalásnak érzése.

Mert

Mert a' Szent Lélek Kristus Idvözítönktől *Paracletus*-nak, az az, Szószólónak, vagy Vigasztalónak neveztetik. *Mikor el jövend a' Vigasztaló.* Az-okáért a' holot a' Kristusnak Lelke széket tétet magának, vagy lakozik, ott hatható vigasztalást cselekeszik. Mert fogadot fiuságnak Lelke, Rom. 8. v. 15. a' ki bizonyságot tészen a' mi lelkünknek, hogy az Isten fiai vagyunk, v. 16: ha pedig fiai, örökösi is, az Istennek örökösi ugyan, a' Kristusnak pedig örökös társai, v. 17. honnan élö-vigasztalás és tekélletes öröm támad a' szíveinkben, melly el-nem enyészik a' nyomoruságokban, sőt inkább nevekedik és öregbedik.

A' Sz. Lélek vigasztaló

Mert a' Szent Lélek mi-nékünk Vigasztalónk legfő képpen, *1. A' kisértetekben*, mikor a' Sátántól és a' lelkünk-ismeretitől vádoltatunk. Mert akkor eszünkbe jutattya nékünk a' Kristus érdemét, hogy meg-vigasztaltassunk; akkor meg-segít, hogy győzedelmet vegyünk. Mert hív, 1. Cor. 10. v. 13. s-nem-is hágy minket a' fölöt kisérteni, a' mint el-szenvedhettyük.

A' kisértetekben.

2. A' saját, vagy kivált-képpen való nyomoruságinkban, akar szegénység, akar betegség, akar egyéb szerencsétlenség légyen. Mert a' szegényeket a' mennyeknek országának igéretivel vigasztallya, hogy övék, Luc. 6. v. 20. a' betegeket meg-orvosollya és elébbi egészségeknek megadgya, a' Szent Jób, cap. ult. Tobiás, cap. 11. Ezekiás és egyebek példájával.

A' kivált-képpen való nyomoruságokbã.

3. A' közönséges üldözésekben, mellyekben meg-bátorit, vagy meg-erősít bennünket, hogy a' hitet meg-ne tagadgyuk, és a' győtrelmektől semmi-képpen ne féllyünk. Innét vagyon hogy az Apostolok, midőn megh-verettek vólna, örülvén mennek vala-el a' gyülekezet-elől, mivel-hogy méltókká lőttek a' Jesus neveért gyalázatot szenvedni, Actor. 5. v. 41. Ide néz Márkus Arethusánusnak példája, a' ki egy magas helyen helyheztetett kosárban,

A' közönséges üldözésekben.

Példa.

mezételen ki-tétetvén a' méhek csipdesésének, az it-alat nevető hóhérokat ő-is neveti vala bátorságoson mondván: *Ego quidem sublimis pendeo, vos autem humi jacentes despicio.* az az, *En ugyan magassan fügök, titeket pedig a' földön heveröket meg-utállak.*

A'halállal való tusakodásban.

4. *A' halállal való hartzolásban vagy küzdésben*, ha nanál nagyob erőszakkal leénd-is. Példát ád amaz Elsőmártyr a' Szent István, a' ki im maydan meg-kőveztetvén,

Ibat ovans animis & spe sua damna levabat.
Mégyen vala örvendező szívvel,
Kárait enyhítvén reménséggel.

Actor. 7. Szent Ignátius olly kész vólt a' mártyromságra, hogy ugyan ezt irá a' Romaiaknak: *Frumentum Dei sum, & bestiarum dentibus molor, ut purus panis Dei reperiar.* az az, *Isten buzája vagyok, és a' fene vadak fogai közöt meg-öröltetem, hogy az Istennek tiszta kenyere találtassam.* Szent Polycarpus ellen mikor az Ország-tiszttartoja fene vadakkal, tüzzel és egyébbel fenekednék, így felele néki: *Quid tardas? infer quicquicd lubet.* az az, *Mit kesel? azt cselekedgyed valami nék d tettzik.* Szent Blandina aszszony a' győtrelmeknek kőzepette ottan ottan ezt kiáltotta: *Christiana sum, Christiana sum, Keresztyén vagyok, Keresztyén vagyok*, melly szavával bizonyságot tőn, hogy annyira meg-vidámítatott, hogy mayd semmit sem érzet a' győtrelmekben. Szent Balás-ellen Válensnek Præfectusa jószágának elfoglalásával, szám-kivetéssel, győtrelmekkel, halállal fenekedik vala: De ő nagy mérészen ezt felelé: *Si quid aliud habes, id nobis minitare. Horum enim quæ adhuc commemorasti, nihil nos attingit.* az az, *Ha valamid más vagyon, azzal fenekedgyél ellenem. Mert azok közzül a' mikröl ez ideig emlekeztel, semmi nem néz mi reánk.* Szent Babylás Antiókiai Püspők, mikor fő-vételre ki-vitetnék nagy bátor elmével ezt éneklé az 116. Sólt. 7. v: *Tery, oh én lelkem, nyu-*

godal-

godalmadba: mert az Ur jól tőtt veled. Szent Lőrintz a' rostélyon félig meg-sűlvén víg elmével szóllitá-meg az ott állokat, mondván: *Has epulas, diu optavi.* *Ez eledelt, regen kévántam.* Honnan vagyon pedig, *szerelmesim*, e' nagy erősség; honnan az elménck illyen nagy vastagsága? Nem a' testől származik, nem a' vértől, mert annak természeti, a' halált futni. Eőnnőn maga a' vigasztaló cselekeszi ezt mi bennünk: a' Szent Léleknek cselekedeti ez, a' ki az ő templomiban mindenkor hatható. Az-okáért valaki morgolódik, és a' kereszt-alatt mindenestől fogva türhetetlenkedik, ugyan azzal árullya el magát, hogy a' Szent Lélektől nē viseltetik. A' kereszty éneknek Symbolumjok, vagy jelek: *Gaudemus in tribulatione.* *Eőrűlünk a' háboruságokban*, Rom. 5. v. 3. Annak-okáért, *Minden örömnek alittsátok, atyámfiai, mikor kűlömb-kűlömb kisertetekbe estek*, Jac. 1. v. 2. A' kik kűlőmben cselekeszsznek, a' Szent Léleknek temploma és kegyelemnek edényi nem lehetnek.

II. Az igasságnak ismérети. A' Szent Lélek *igasság Lelkének* neveztetik, az-okáért elősző-is az igasságot kell azoknak szeretniek, a' kik a' Szent Léleknek bennek való lakása-felől bizonyosok akarnak lenni. Egyébha sok nevei vannak az Isteni Léleknek. Hívattatik [1.] *Szent*-nek, mert minket szentekké tészen, és maga, vagy tisztán szentség. [2.] *Igaz*-nak, Psal. 51. v. 12. mert igazzá tészi az embert. [3.] *Jó*-nak, Psal. 143. v. 10. mert ő tőle vannak minden jók, ő tőle vagyon e' jelen való életben a' kegyelem, és a' következendőben a' dicsőség. [4.] *Kész-akaratú*-nak, mert a' szívet készszé és az engedelmességre serénnyé tészi. [5.] *Urnak* Lelkének, Esa. 61. v. 1. mert ő az Atyától és a' Fiútól származik, mindeneknek Ura, és az ő híveit Királyokká és Urakká tészi mennyekben. De e' nevei közől leg főképpen tulaydona és a' többinél fellyeb-való ez, hogy *igasság Lelkének* mondatik.

1. Az igasság ismérети.

A' Sz. Lélek dicsérети.

Miért mondatik igaſság Lelkének.

Mondatik pedig annak, 1. *Alattyára* nézve, mert maga igaſság. 2. *A' prædikálláſra* tekíntve, mert az Egy-házi ſzólgák-által igaſságot hirdettett. 3. *A' mi eggyet-értésünkre*, vagy *jóvalláſunkra* nézve, mellyet ő cselekeſzik beűnk, hogy igazán légyẽ hitünk. 4. *A' meg-hamiſítás*-képeſt, mert minden eretnekségeket meg-fed és meg-hamiſít. 5. *A' meg-tartás*-aránt, mert a' meg-iſmért igaſságban meg-tart és meg-erősít bennünket. A' kik azért a' Szent Lélek jelen-létében akarnak dicsekedni, az igaſságot ſzereſsék és csak egyedűl ahoz ragaſzkodgyanak.

Két-féle az igaſság.

Két fęle pedig, 1. *Polgári rendtartáſi*, melly áll az igaz és kép-mutatás-nélkűl való tekélleteſségben, mellyről így ír Pythagorás: *Nihil hominem magis proximum DEO reddit, quàm veritas & candor. Az embert az Iſtenhez közelbvalóvá ſemmi nem teſzi inkább, mint az igaſság és a' tekélleteteſség.* 2. *Iſtenes-tudományi*, melly áll az igaz hitben es az elmének meg-világoſitásában. Amaz *első* a' mint az Iſtennek mindenkor tettzik, úgy az Iſtentől-is vagyon: mindaz-által ez *utólsóról* mondatik fő-képpen a' Szent Lélek *igaſság Lelkének*. Azért, ha igaz hitünk nem leénd, a' Sz. Lélek *tanitásában* nem dicsekedhetünk. Annak-okáért ki-mennyenek a' Romai Babylonból, ki-mennyenek a' Kálviniſtai gyülevéſzből, ki-mennyenek a' gonoſzok társaſágából, a' kik Pünkősd napját méltó-képpen akarják meg-ſzentelni és a' Szent Lélek ki-öntését várni. Mert e' Szent Lelket be-nem fogadhattya a' példázatok árnyékihoz ragazkodó Sidó: nem fogadhattya-be a' hiúság lelkével fel-fuvalkodot világ: nem veheti a' ſzentség hazudó, kép-mutató: nem veheti az igaſságról el-tért eretnek. Az-okáért külömbőző és idegen tudományoktól el-ne viteſſetek, vagy ideſtova ne vonataſſatok, Hebr. 13. v. 9. hanem meg-probállyátok a' Lelkeket, ha Iſtentől vannak, 1. Johan. 4. v. 1.

III. A' val-

III. A vallás és a bizonyság-tétel álhatatossága. Mert, mivel-hogy a' Szent Lélek bizonyságot tészen a' Kristus-felől, illik hogy mi-is bizonyságot tegyünk ő felőle. Mind a' kettő rövideden ez igékbe foglaltatot-be: *Ő bizonyságot tészen én felőlem: Ti-is bizonyságot tésztek.* Ezen-kivől a' Kristusnak minden helyből és minden teremtett állatoktól vóltanak bizonyságai. *Mennyekből* Szent Attyának és az Angyaloknak bizonysága: *a' világból* a' Próféták, az Apostolok és a' tanitványok: *a' pokólból* az ördögök-é, a' kik őtet nyilván Isten fiának módották lenni, Marc. 1. v. 23. Igy bizonysága vólt minden teremtett-állattul. Születésekor az *egek* meg-nyilatkoztak és az *Angyalok* le-szállottak: *Az új csillag* bizonyságot tőn az ő születéséről: a' *Nap* meg homályosodot vólt szenvedésekor: *a' kenyerek és a' halak* az ő parancsolattyára meg-sokasodtak: által-menést engedet *a' tenger*: *a' pokol* el-iszonyodot pokolra való szállásakor: *a' föld* meg-rendült, vagy reszketet fel-támadásakor, &c. Nagy és sok bizonyságok ezek, mind az-által nem hit vólna azoknak a' világ, ha azokat a' Szent Lélek meg-nem erősítette vólna.

3. A' vallástétel álhatatossága.

Ez három ízben tőn czeremoniáson, vagy tisztelteteſen bizonyságot a' Kristus felől. 1. *A' Keresztségben*, a' galamb-képében. 2. *Az el-változásban*, meg-jelenven fényes kődben, Matth. 17. v. 5. 3. *Pünkösd napján* tűznek és tűzes nyelveknek formájában alá-szálván. Ezen Szent Lélek meg-cselekedte a' bizonyság hivatallyát mind *közönséges-képpen* az Evangéliomnak szólgai-által, kik azért mondatnak mártyroknak, vagy igaság tanúinak, Actor. 1. v. 8. s-mind *kivált-képpen* a' mi szíveinkben, hogy az Isten fiai vagyunk, Rom. 8. v. 16. Gal. 4. v. 6. melly okból mi nékünk-is bizonyságot kell tennünk és az igaz hitet közönséges-képpen vagy nyilván vallanunk. Mert e jele

A' Sz. Lelek három úttal tött bizonyságot a' Kristusról.

a' hívek-

a' híveknek és a' Szent Léleknek kegyelem-szerént való bennünk lakozásának, *de Christo verateſtificari*, *a' Krisztusfelől igazakat bizonyítani*. Hittem, ſ-azért szóllottam, ugymond Szent Dávid Pſal. 116. v. 10. Szájjal léſzen a' vallás tétel az idvösségre, Rom. 10. v. 10. A' ki meg-tagadgya a' Kriſtuſt, meg-tagadtatik ő tőle is, Matth. 10. v. 33. Azokáért legyünk álhatatos bizonysághi és vallás-tévői a' Kriſtuſnak a' mit valának az Apoſtolok-is, kiket a Sz. Lélek alkolmatoſokká tőtt a' bizőyság-tételre, 1. *Meg-tiſztítván a' bűntűl*, hogy valami exceptioval, vagy ellen-vetéſſel meg ne vettetnének. 2. *Meg-tanítván őket*, hogy tudatlanságok miat meg ne ſzégyenűlnének. 3. *Meg-erősítvén őket*, hogy kérés, vagy kéréſek, felelem, vagy gyűlőlség-miat a bizonyság-tételtől hátra ne álnának, vagy meg-ne szűnnének. Ugyan azon kévántatik mi tőlünk is, tudni-illik hogy a' vallás tételben legyünk kéſzek, a bizonyság-tételben álhatatoſok, az-okáért meg-láſſuk, hogy az igaz bizonyságok tulaydonsági-nélkűl ne legyünk, mellyek kőzönséges-képpen négynek ſzámláltatnak, 1. *A' fegyhetetlen élet*. 2. *Az igynek iſmeréſe*. 3. *A' tekélletes vallás-tétel*. és 4. *Az álhatatoſság*. Járjünk az-okáért a' Kriſtus Evangéliomához illendő-képpen, Phil. 1. v. 27. Eph. 4. v. 1. Viſgállyuk az iráſokat, Johan. 5. v. 39. hogy bizonyoſokká tételſünk; és tekélleteſſen adgyuk okát a' bennünk való reménségnek, 1. Pet. 3. v. 15. és álhatatoſok legyünk mind végig, Matth. 10. v. 22. Igy cselekeſzſzük hívatalúnkat és lehetünk bizonyoſok a' Szent Lélek jelen léte felől, és az ő kegyelmes *oktatáſa* vagy *tanitáſa*-felől.

Az igaz bizonyságok tulajdonsági.

III. RESZE.

A' KERESZTYENEK GONOSZIRÓL vagy nyomoruságiról.

Aki meg-iſmérte magában, hogy a' Szent Lélek temploma, azzal eggyűt tudgya, hogy néki ſok háboruſágok

ságok készítettek. Ezeket eggyűt jövendőli-meg a' Kristus, minek-utánna az Apostoloknak a' vigasztalásnak és az igasságnak Lelke-felől szóllot volna. Kettő pedig a' míkről jövendől.

Kristus jövendőt mond.

I. Az Anya-szent-egy-házi üldözés.

1. Az Anya-szent-egy-házi üldözésről.

Mert azt mondgya, *A' Synagogáktól meg-fosztnak titeket*, az az, szám-kivetnek és a' Szentek társaságához méltatlanoknak fognak beñeteket ítélni. *Két fęle pedig a' szá-kivetés.*

A' szám-ki-vetés, vagy kereszťyéni.

1. Kereszťyéni, mikor a' meg-általkodot bűnös, a' külömb-külömb-fęle heába tett intések-után, a' titkos testől, mint meg-veszet tag, el-metzetik, a' bűn bocsánattyától, az Ige es a' Szentségek közösülésétől meg-fosztatik, mind addig míg penitentiát nem tart tétéről. Ez törvény-szerént való, úgy-mint melly a' Kristustól szerzetet, Matth. 18. v. 15. és az első, vagy Apostoli Ecclesiának sok példáival meg-nemesítetett. Ettől magúnkat meg-ónúnk és fęlnűnk kell, [1.] *a' veszedelmekért*, mert a' szám-ki-vettettek az örök kárhozatnak leg-közelbb grádicsán helyheztettek. [2.] *A' kárért*, mert az Anya-szent-egy-háznak javaitól és kincseitől meg-fosztatnak. [3.] *A' gyalázatért*, mert nem lehet nagyob, mint ha valaki az Ecclesiából ki-vettetik, mint egy eb, és futtatik vagy távoztatik mint a' poklos.

A vagy Anti-kristusi.

2. Anti-kristusi, mikor a' méltatlanokra és minden fontos vagy terhes ok-nélkül, merő gyűlölségből és kegyetlenségből, vettetik a' meny-űtő-kő. E' törvéntelen hamis és meg-tíltatott, mind-az-által az Isten-fęlők gyakorta alája-vettetnek, a' Kristusnak jövendő-mondása-szerént. Igy a' Kainíták excommunikálták, szám-kivetették *o' Pátriárkákot*; Ismael, *Isaákot*: Esau, *Jákóbot*: A' Baalíták az *Istennek Profétáit*: *a' Kristust és az Apostolokat* a' Farisæusok, melly oktalan meny-űtő-kővet leg-először-is a' Romai Papi-fejedelem vagy Pápa vetet azokra, a' kik a'

dőgleletesség Székit vagy Kathedráját nem imádgyák. De jó reménségben legyünk, mert írva vagyon: *Átkozzanak ők, és te meg-áldasz: a' kik ellenem támadnak, szégyenüllyenek-meg: a' te szólgád pedig vigad,* Psal. 109. v. 28. Mert tudgyuk hogy ez illyen szám-kivetések, *excommunicatiók* hamisak, 1. Az *elmére* nézve, mert gyülöségből származnak. 2. Az *okra* nézve, mert az igasságnak el-nyomására rendeltetnek. 3. Abban való *processusra* vagy *el-járásra* nézve, mert se meg-nem halgattak se meg-nem győzettek kárhoztatátunk. Annak-okáért vigasztalás helyet gondollyuk-meg Szent Tertulliánusnak ama' mondását: *Si damnamur à mundo, absolvimur à Deo.* az az, *Ha kárhoztatúnk a' világtól, meg-óldoztatúnk az Istentől.*

2. A' külső üldözésről.

II. A külső vagy Polgári-rend-tartási üldözés. *El-jő az óra, hogy minden a' ki meg-ől titeket, azt alíttya, hogy az Istennek szólgálatot tészen.* Nem fognak meg-elégedni a' mi ellenségink a' szám-kivetéssel, hanem egybe-kötik azzal a' kegyetlenkedést és a' külömb külömb-féle vér-ontásokat, öldökléseket-is. S-ebben sem akarnak kegyetleneknek, hanem Istent-tisztelőknek láttatni, a' kinek tiszteségének alíttyák lenni a' hívek vér-ontását. Tudottak az O Testamentomi historiák, mi módon dühösködtenek a' pogányok a' Sidók-ellen, fő-képpen Antiókus idejében: Tudottak az Uy Testamentomi üldözések, a' tíz Imperátorok-alat, fő-képpen az Romai Anti-krístus-alat, a' ki meg-részegült a' Szentek vérével, Apoc. 17. v. 6. annyira hogy igazán írta Palingénius:

Sub Capricorno ppè finem. Nec precepta Patrũ, nec Christi dogmata curant. 11. Julius Pápa.

Pontifices nunc bella juvant, sunt cætera nuga.

Az az:

Hadak segítik mostan a' Pápákat,
Tarttyák a' többit mint hiúságokat.

Mert a' második *Julius* követik, a' ki hadba menvén a' Gallusok-ellen, a' Szent Péter meg-aranyozott kúlcsait

a' Tybe-

a' Tyberis folyó-vízbe veterte, és fegyverét ki vonván az egész nép elõt ez ígekbe rohana: *Quia Petri clavis nihil valet, valeat gladius Pauli.* az az: *Mivel-hogy a' Szent Péter kúlcsa semmit nem haſznál, haſznállyon a' Szent Pál fegyvere,* a' mint Oſiander czitállya *Cent. 16. lib. 1. cap. 8.* Azokáért mi, a' kik a' Szent Léleknek temploma vagyúnk, ez és ezekhez haſonló üldözéſekhez idején hozzá készítsük magúnkat. Mert mindenkor meg-kell emlekeznünk a' Sóltárnak amaz igéiről: *Eöldöklettetünk napon-ként: és úgy tartattúnk mint a' meg-ölni való juhok,* Pſ. 44. v. 22.

Sanguine fundata eſt Eccleſia, ſanguine cœpit,
Sanguine ſuccrevit, ſanguine finis erit.

Az az:

A' Szent-egy-ház vérrel épült, s-vérrel kezdetet
Vérrel-is nevekedet, vérrel-is veſzen véget.

III. RESZE.

A' GONOSZOK, VAGY A' NYOMORUSAgok-ellen való ervoſságokról.

HA mennyit ſzenvedünk-is, mind-az-által minden vigaſztaláſtól meg-nem foſztatúnk. Mert a' kivől, hogy a' Vigaſztaló velünk vagyon, a' Szent Evangéliomban négy könnyebségi, vagy orvoſsági érénttetnek-meg a' gonoſzoknak, vagy a' nyomoruságoknak.

I. A Kriſtuſnak eleve-megh-intéſe.

Ezeket ſzóllottam, ugy-mond, *néktek, hogy meg-ne botránkozzatok,* az az, meg ne ütközzetetek vagy háborodgyatok. Mert a' ſzenvedés-képeſt való, vagy vött, és nem a' cselekedet-ſzerént való, vagy adatott botránkozáſt érti tulaydon-képpen. Szólgál pedigh e' meg jövendölés, vagy eleve-meg mondás a' botránkozáſnak el-távoztatására, mert az eleve-látot nyilak keveſsbé ártanak, vagy ſértnek-meg, és a' gonoſz-is, mellyet mint egy távúlról

Bellica gloria plus q̃ Pontificem deceret, clarus. Hadi dicsőséggel nevezetesb hogy ſem mint Pápát illetet vólna, azt írja e' vitéz Pápa-felől Onuph. in Vit. Julii II. mihi f. 365. Más azt mondgya, bellator iniquiſſimus, igen igen hamiſs vagy álnok hadakozo, Stella, referente Baleo, l. 7. Act. Ro. Pont. Jul. II. fol. 419.

Négy orvoſsagi mutattatnak a' nyomoruságoknak.

1. A' Kriſtus eleve-megintéſe.

látúnk, nem annyíra sért vagy rettent-meg. Honnan írja a' bölcs Seneca: *Quæ alii diu patiendo levia faciunt, vir sapiens levia facit, diu cogitando.* Az az: *A' miket egyebek könnyekké téfznek szenvedéssel, azokat a' bölcs férfiú könnyekké téfzi hoszszú ideig való elmélkedéssel.* Kristus Idvözítönk azért fávdalmúnkat akarta meg-orvoslani, mikor megjövendölte következendö nyomorúságinkat.

2. Az Istének eleve-tudása.

II. Az Istennek eleve-tudása. Mert mivelhogy Kristus Idvözítönk meg-jövendöli a' keresztet, vagy jövendöt mond a' keresztrül, Azért az immár régen tudva vólt az Istennél. Az-okáért nem történetbül, se nem a' világ akarattya szerént, hanem az Istenek gödviselésébül esnek vagy történnek-meg. Mert minden hay-szálaink meg-számláltattak, Matth. 10. v. 30. Nem ád azért mindenestül a' Sátánnak, hanem módot ád, vagy határt vét az üldözésnek. Jákób Pátriárka meg-térvén hazájába, hátúl utánna vólt az ö hamis ipája, elötte pedig az ö haragos báttya, de az Isten tábori környékezték meg és óltalmazzák vala ötet, Gen. 22. v. 2. Ugyan mi környülettünk is tábort jár az Urnak erös Angyala, Psal. 34. v. 8. mert tudva vannak Istennél a' mi veszedelmink, nem-is aluszik a' ki örizi az Israelt, Psal. 121. v. 4.

3. Az istentelenek közzül való ki-menés.

III. Az istentelenek közzül való ki-menés. Mert mikor azok-által szám-kivettetünk, azzal együtt azoktól meg-szabadítatúnk. Nagy jó-tétemény ez, hogy ez okon ki megyünk az istenteleneknek seregébül, kikkel a' ki nem társolkodik, boldognak mondatik, Psal. 1. v. 1. Meg-ismerte ezt *Lucinus*, a' ki-felöl az Anya-szent-egy-házi históriában azt olvasszuk, hogy mikor amaz Istenfélö embert Ptolemeust látta vólna, hogy egész nap gyöttrenék, vagy kénoznák, álhatatosága-által fel-indíttatván, a' Keresztyénekhez adta magát, keményen meg-dor-

gálván

gálván a' hohérokat. De maydan ő-is el-ragadtatik és a' halálra vitettetik, mellyet midőn jó-tétemény gyanánt tartana, a' Præfectust eképpen szóllítá-meg: *Ego tibi gratias habeo, non tantùm quod ab improbis dominis liberor, sed etiam quod ad benignum patrem & principem proficiscor.* Az az: *En neked igen köszönöm, nem csak e' névvel hogy az istentelen Uraktól meg-szabadúlok, hanem hogy a' kegyelmes Atyához és fejedelemhez-is mégyek*, a' mint Eusebius elő-hozza libro 4. cap. 17.

4. Az Istennek javallása.

IV. Az Istennek javallása. Eők alíttyák ugyan, hogy az Istennek szólgálatot tésznek: de tévelegnek. Sokkal külömbbek az ő és az Istennek gondolati. Minket az embereknek alá-való ganéja gyanánt tartnak, de tettzünk az Istennek. Eők méltóknak alitának bennünket a' halálra lenni; de az Isten külömben itéli. Mert ezt nem ismerik, egyéb-aránt ellenünk nem dühösködnének. Mi pedig a' kereszt-által meg-ismerjük az Istent, és ő hozzája térünk, mi-képpen a' fel-fuvalkodot Hágár a' háboruság-által tért-viszsza az ő aszszonyához, Gen. 16. v. 9. Annak-okáért örüllyünk a' háboruságokban, mert azok-által önnön-maga az Isten csapdostatik, vagy üldöztetik, kitől a' mit szenvedünk, meg fizettetik. *Bóldogok vattok*, ugy-mond Krístus Idvözítönk, Matth. 5. v. 11. *midőn üldöznek titeket az emberek; örüllyetek és vigadgyatok, mert a' ti jutalmatok bévséges mennyekben.*

Az-okáért szenvedgyünk erősen, és várjuk jutalmát az Istentől álhatatosan: kit alázatosan kérünk, hogy tégyen minnyájúnkat buzgókká lélekben, szenvedhetőkké a' háboruságokban, és bévelkedőkké a' vigasztalásban, az ő szent nevének dücsőségére és a' mi épületünkre,

AMEN.

Evangéliom.

PŰNKŐSD NAPJARA, Sz. Ján 14. az 23. v. à végigh.

A' SZENT LELEK EL-KŰLDESERŐL és jó-téteményíről.

23. AKi engem ſzeret, az én beſzédemet meg-tartya, és az Atyám-is ſzereti ŐTET, és hozzája megyűnk, és lakó helyet ſzerzűnk nála:

24. A ki engem nẽ ſzeret, az én beſzédemet meg nẽ tartya. És à beſzéd mellyet hallottatok nem enyim: hanem az-é, à ki engẽ kűldŐt, az Atyá-é.

25. Ezeket ſzóllottam néktek nálatok-lévén.

26. A Vigaſztaló Sz. Lélek pedig, kit az Atya az én nevemben kűld, à titeket megtanít mindenekre, és eſzetekbe juttat mindeneket, valamiket néktek mondándok.

27. Békeséget hagyok néktek, az én békeségemet adom néktek: nem à miképpen à világ adgya, adom én néktek. Meg ne háborodgyék à ti ſzívetek, ſe ne fellyen.

28. Hallottátok

hogy én meg-mondottam néktek: El-megyek és el-jövök hozzátok. Ha engem szeretnétek, örülnétek ugyan, hogy az Atyához megyek: mert az Atya nagyob nálamnál.

29. És most meg-mondottam néktek minek-előtte meg-légyen: hogy midőn meg-lészen, higyétek.

30. Immáron nem szóllok veletek: mert el-jött è világ fejedelme, és én beńem semmie nincsen. (Az az, én raytam nincs semmi hatalma.)

31. De hogy meg-ismérje à világh hogy szeretem az Atyát, és à mint parancsolatot ádot nékem az Atya, úgy cselekeszem. Kellyetek-fel, mennyünk-el innét.

PRÆDIKATZIO.

MIkor az Aáron Papnak első áldozásakor tűz jöt-vólna ki az égből, és az éppen-égő áldozatot meg-emésztette vólna, minden seregek örvendezének orczájokra le-borulván, Levit. 9. v. 24. Eörvendezzünk mi-is, *szerelmes atyámfiai*, mert fel-virradot, meg-világosodot a' nap, melly felséges-vóltáért igen nagy, az ajándékoknak bévséges-vóltáért igen tiszteletes, nevezetes'. Az O Testamentomban az Ur ma szállot-alá tűzben a' Sinai hegyre, Exod. 19. v. 19. Az Uy Testamentomban ma illette a' Szent Lélek a' Szent Apostolokat, tűznek szinében, Actor. 2. v. 3. Ma, ha az innepet áítatosón meg-szentellyük, azon Szent Lélek el-jöt mi-*hozzánk*, el-

Kereszтyéni örömre való intés.

jöt mi-

jöt mi-*belénk*, el-jöt mi-*érettünk*. Mi-*hozzánk* az ige prædikálása-által. Mi-*belénk*, kegyelmének ki-öntése-által: Mi-*érettünk* az igaságnak meg-pecsétlése-által. Serkennyetek, kellyetek-fel, *ó atyámfiai*, örvendezzetek és dicsekedgyetek a' ti méltoságtokban. Most mindenünk vagyon, mert a' ki-é mindenek, azt bírjúk. Setétségben járunk-é? A' Szent Lélek meg-világosító. Gyötrődünk-é a' haláltól való írtozás miat? meg-elevenítő ő. A' bün terhétől nyomorgattatunk-é? Meg-szentelő ő. A' gonoszok, (nyomoruságok fölyhöjétől környül-vétettünk-é? Vigasztaló ő. Ha el-esel, fel-emel: ha szenvedsz, megsegít: ha mit nem tudsz, meg-tanít. Viszsza-hoz, ha eltéveledel; meg-tart ha el-rántorodsz: meg-erősít, ha haboszsz. A' halálban élet, az útatlan helyeken út, a' tévelgésben igaság. Értelmünket tanittya, akaratunkat indíttya, elménket ínti. A' jóságos-cselekedetekre fel-indít: a' vétkektől el-tílt: meg előz, hogy jól legyünk; és a' sz. és Isten előt kedves cselekedetekre alkolmatossokká tészen bennünket. *Eörüllyetek* azért az Urban. Ismét mondom, *Eörüllyetek*, és ez menyből le-szállot tüzet áítatoson fogadgyátok.

Melly hogy meg-légyen, a' mái Szent Evangéliomot egy kevessé szorgalmatosbban meg-nézegettyük; és noha abból sokakat hozhatnánk-ki, a' mik e' jelen való innepre néznek, mind-az-által csak két részetskékről szólunk.

Propositio.

1. A' mi hivatalunkról.
2. Az Isteni jó tételenyekről.

Amot meg-tanitatunk, mi módon szentelhettyük-meg hméltán Pünkösd napját: *it* micsoda haszsnot kell abból várnunk. *Amaz* oktatásra fog szolgálni, *ez* vigasztalásra.

Jöyjel pedig *oh szentséges Szent Lélek jó Tanitó-Doktor és Vigasztaló*, hogy igazat tanúllyunk, jókat cseleked-

gyünk,

gyűnk; és a' te malasztiddal, ajándékiddal mind örökké éllyünk, Amen.

I. RESZE.

A' MI HIVATALUNKRÓL.

MIkor az Isten a' Sinai hegyre le-akarna szállani, és a' törvént ki-akarná adni, Móysesnek ezt adá a' parancsolatot, Ezod. 19. v. 10: *Menny-el a' néphez, és szenteld-meg őket ma és hólnap, és mosák-meg a' ruhájokat*, melly parancsolatnak meg-cselekedése meg-irattatik, v. 14. & 15. Hogy ha azért az Israeliták szükölködtenek meg-szentelés-nélkül a' törvénnek meg-halgatására, az ô Pünkösd napján: sokkal inkább illik a' keresztyéneknek az úy Pünkösd napján magokat meg-szentelniek, hogy el-vegyék a' Szent Lelket, minden szentségnek szeretőjét és adoját. Sok tulaydonsági vannak pedig a' keresztyéni meg-szenteléshez, mellyek szükségesek mindeneknek, valakik Pünkösd napját méltán vagy illendő-képpen akarják meg-szentelni: de csak kettő magyaráztatik-meg az Evangélomnak kezdetiben, mellyeket rövideden kifeytegetünk, feszegetünk.

Két tulajdonsági a' meg-szentelésünknek.

Az első, à Kristusnak buzgóságoson való szeretete. *A' ki engem szeret*, azt mondgya az Idvözítő, *hozzája mégyünk*. Az-okáért a' Kristust kell szeretnünk, hogy a' Szent Lelket el-vegyük. Mert ez küldetik, és ő küldi. Szeressed azért a' küldőt, ha el-akarod venni a' küldendőt. A' Kristus tanitványira ki-öntetett a' Szent Lélek, Actor. 2. v. 1. seqq. Senki pedig Kristus tanitványa nem lehet, a' kiben nincs szeretet. Mert ezen ismerik-meg minnyájan hogy Kristus tanitványi vagyunk, ha szeretetünk lészen, Johan. 13. v. 35. Es miért nem szeretnénk ez illyen szelid Urat, a' ki előbb szeretett minket?

1. A' Kristusnak szeretete.

A' szeretetnek haznos volta.

Ő még mikor bűnösök vólnánk, meg-hólt mi érettünk, Rom. 5. v. 8. Ő mi kedvünkért vette-fel a' szólgai formát, Phil. 2. v. 7. és szegénnyé lőtt, hogy az ő szegénységével mi gazdagok lennénk, 2. Cor. 8. v. 9. Ő ama' Samaritánus, a' ki minket sebesseket orvosol és meg-gyogyit, Luc. 10. v. 33. Ő minket édes szóval szóllít, és ez nyájas igékkel hí magához, Szent Agoston mondása-ként: *Falli non vis? Veritas sum. Mori non vis? Vita sum. Errare non vis? Via sum. Non est quò eas, nisi ad me: non est quà eas, nisi per me.* Az az: *Meg-csalatni nem akarsz-é? Igasság vagyok. Meg-halni nem akarsz-é? Elet vagyok. Nincs hova menned, hanem csak én hozzám: nincs honnet menned, hanem csak én-általam.* Az-okáért ki nem szeretné tellyes szívéből az Urat? a' ki mi idvősségünk, váltságunk és szentségünk, 1. Cor. 1. v. ult.

Szeressük pedig mindeneknek fölötte.

Szeressük pedig, 1. *mindeneknek fölötte*, hogy ő nálánál nagyobra ne bocsüllyük a' földieket. Semmi ő hozzája-képest minden valamivel bír e' világ. Csak egy pontotska, hiúság. Csak egyedül a' Kristusban bírunk mindenekkel, a' kinek szereteti fellyül-hallad minden tudományt, vagy értelmet, Ephes. 3. v. 9. Ha ki pedig a' világot szereti, abban nincs az Atyának szeretete, 1. Johan. 2. v. 15. A' réghiek azt mondották: *Non poteris amare, nisi priùs oderis.* Az az: *Nem szeretheted, ha előszőr nem gyülölöd*, tudni-illik a' világot és a' testi gyönyörüségeket.

2. *Mindenestül* vagy *tellyességesen*, hogy nem csak őtet, hanem az ő tagjait-is, az az, felebarátunkat-is szeressük. Mert ha ki azt mondgya, hogy szeretem az Istent, és az ő attyafiát gyülöli, hazug az, 1. Johan. 4. v. 20. Mi pedig tudgyuk, hogy a' halálból által-vitettünk az életre, mert szerettyük az atyafiakat, 1. Johan. 3. v. 14.

Minden időben.

Végezetre 3. *Minden időben*. Nem csak jó szerencsés állatpatban, hanem a' nyomoruságokban-is szeressük

a' Kri-

a' Kriſtuſt. Nem elég el-kezdeni, hanem elöb-is kell menni a' ſzeretetben, hogy a' Szent Jóbbal mondhaſſuk: *Ha ſzintén meg-öléndis engem az Ur: én mind-az-által ö benne bizom*, Job. 13. v. 15. Mert a' ki meg-marad mind végig a' hitben, a' ſzeretetben, és a' békeséges-türésben, az idvözül, Matth. 10. v. 20.

2. Az Iſten igéjének meg-tartáſa.

A' máſodik tulaydonság. Az Iſtē igéjének meg-tartáſa. *A' ki engem ſzeret*, ugy-mond Kriſtus Idvözítönk, *az én beſzédemet meg-tartya*. Igen ſzoroſſan öſzve-köttettek, *a' Kriſtuſnak ſzeretete, és az ö beſzédének meg-tartáſa*. Ezek egymáſtól ſemmi-képpen el-nem válaſztathatnak: A' ki a' Kriſtuſt ſzereti, meg-tartya az ö beſzédét, és viſzontag. A' ki pedig meg nem tartya, az nem-is ſzereti.

Alván a' halgatásba.

Meg-tartyuk pedig az igét 1. *Halgatván*. Mert a' Kriſtus juhocskái az ö ſzavát halgattyák, Johan. 10. v. 27. A' kik pedig futnak a' templom-elöt és magokat a' világ fiaihoz kapcsollyák, a' Kriſtus ſzeretetiben nem dicsekedhetnek. Mert a' ki Iſtentöl vagyon, az Iſten igéjét halgattya, Johan. 8. v. 47.

Meg-bö-csülésben.

2. *Meg-böcsülvén*. Mert nem tartya-meg az igét, a' ki minek-utánna azt hallotta meg-utállya és annak nem akar hinni. Némüllyon-meg itt az okoſság, ſ-nem-is kell az ö itiletinek helyt adni, fogságba viteſsék a' hit engedelmére, 2. Cor. 10. v. 5. és a' ſzólgáló alája-vetteſsék az aſzſzonyának.

Emeld-fel a' füleidet Rationiſta.

Meg-cse-lekedésbé.

3. *Cselekedvén*, hogy cselekedetünkkel meg-mutaſſuk. Mert nem a' törvénnek halgatói igazak az Iſtennél, hanem a' törvénnek cselekedöi igazulnak-meg, Rom. 2. v. 13. Az-okáért legyetek cselekedöi, valóba meg-tartói az igének, és nem csak halgatói, Jacob. 1. v. 22. Mit haſznál a' mocsoknak, ſzenynek tükörben való meg-látáſa, ha le nem törlöd? Ugy mit haſznál az igének halga-

tása; ha nem követi azt semmi életnek meg-jobbitása?

A' szólga nem tartya-meg az Ura parancsolattyát, ha azt hallya ugyan, de ellene-cselekeszik: Ugy csúfolók és csalárdsággal járók, a' kik az Istennek igéjét halgattyák, de istentelenül élnek. Annak okáért ha ez innepet méltán vagy illendő-képpen akarjuk meg-szentelni és a' Sz. Lélek malasztit, vagy ajándékit el venni, e' regulákról emlezzünk-meg, hogy a' Kristust szeressük, szeretvén halgassuk, halgatván hozzája engedelmesek legyünk, és az engedelmességben álhatatossan meg-maradgyunk.

II. RESZE.

AZ ISTENI JOTETEMENYEKRŐL.

Az embereket semmi inkább fel-nem indittya a' jó-cselekedetekre, vagy az igazán-való cselekedetre, mint *a' jutalom reménsége*: Az-okáért hogy a' Kristus szeretete és az igének meg-tartása ez innep napon hamaréb el-hitetteſsék velünk, Idvözitönk egy-nehángy jó-tételeknek emlékezik, és azok fő-képpen imez *hármak*.

Háró Pünkösdi jó tételek.

1. Az örökké való Atyának szeretete.

I. Az örökké való Atyának szeretete.

Mert igy mond továbbá: *Az Atyám-is szereti ötet.* A' mint az emberek közöt kölcsönös a' szeretet: úgy az Isten és a' hívek közöt-is. Ha az Istent szereted, viszontag ö tőle-is szerettetel. Mert igy mond a' bölcseség: *En az engem szeretöket szeretem*, Prov. 8. v. 17. Mi lehet pedig nagyob jó-tétemény, mint ha mikor az Istentől az egész világ fejedelmétől szerettetünk? A' kinek kegyelmes fejedelme vagyon, csoda melly igen dicsekedik! Es mi a' királyok Királlyának szeretetit olly keveſre bőcsüllyük é?

Mondhatnád: *Nincs ebben semmi külömség, vagy kivált-képpen való szabadság, mert az Isten szereti az egesz világot.* Meg-vallyuk; az-okáért-is tudgyad hogy kettős az Isten-

Kettős az

nek sze-

nek szeretete. [1.] *Közönséges*, melly magát mindenekre ki terjeszti, Johan. 3. v. 16. mégh az istentelenekre-is, Rom. 5. v. 6. és az Istennek jól-tévő vagy kegyelmes akarattyát jedzi, mellyel idő-szerént meg-tart, Hebr. 1. v. 3. és akar idvözülni, 1. Tim. 2. v. 4. 2. Pet. 3. v. 9. [2.] *Kivált-keppen való*, mikor szeretetünk a' szerelmesben, Eph. 1. v. 6. melly szeretetből külömb-külömb ajándékok és *malasztok* származnak, úgy-mint az eleve-el-rendelés, Rom. 8. v. 29. & 30. az eleve-el-rendeltek meg igazúlása, Rom. 4. v. 2. a' meg-igazúltak meg-tartása, Philip. 1. v. 6. és végezetre a' meg-tartattak meg-dicsőitése, Matth. 25. v. 34. Mert e' szeretet az Istennek kivált-képpen való jóakarattyát jelenti, melly-által mi nála kedvesek vagyunk, mellyből a' mi jó cselekedetinket javallya, előb-viszi, meg ajándékozza, minket igazgat, óltalmaz és meg-tart. E' szeretet valóba atyai szeretet; mert mint az atya a' fiakon könyörül, úgy könyörül az Isten mi raytunk, Psal. 103. v. 13. Ha a' szív azt mondgya: *Uram, mig feleyteſz-el engem mind végig?* Psal. 13. v. 1. meg-felel az Ur, s-mond: *Vallyon el-feletkezhetik-é az aſszony az ő magzattyáról, hogy ne könyörüllyön az ő méhe fián? és hogy ha az el-feletkeznék-is, de én el-nem feletkezem rólad*, Esa. 49. v. 15. Ez ama' kivált-képpen való jó-tétemény, melly ben csak egyedül a' hívek és az Isten-félők részesülnek.

Istennek szeretete, közönséges és kiváltképen-való.

II. A dicső Szent Háromságnak bennünk kegyelem-szerént való lakása. Mert tovább menvén így szól Idvözítönk: *Hozzája megyünk és lako-helyet szerzünk nála*. Igen nagy jó-tétemény ez, hogy az Istennek önnön magának templomivá tétetünk. Mikor ama' három Angyalok Abrahám Pátriárkához betértenek volna, oh mint örült! Gen. 18. v. 2. A' mi szívünk az Istennek lako-helyévé lészen, s-ki nem vigadna?

2. A' dicső Sz. Háromságnak bennünk kegyelem-szerént való lakása.

Szent Erſebeth aſzſzony a' bóldog ſzűz Máriának hozzája való jövetele-által annyira meg-örvendeztetet vala, hogy ugyan ezt mondá: *Honnét vagyon ez nékem, hogy az én Uram annya én-hozzám jöjön?* Luc.1.v.43. De micsoda Mária az Iſtenhez-képeſt? micsoda az anya, a' fiához haſonlítva? Mi inkább ezt mondgyuk: *Honnét vagyon nékem hogy az én Uram, hogy a' magaſságból Jehovah én hozzám jöjön?* A' ſzázados nagy kegyelmeſségnek itélte, hogy Kriſtus Idvözítönk ö hozzája akart jöni. *Uram*, ugy-mond, *nem vagyok méltó hogy haylékomba jöy*, Matth.8.v.8. Mennyivel nagyob pedig, hogy nem csak a' mi haylékünk-alá, hanem ugyan a' ſzívünkbe jö-be? Az Iſten ugyan nincs meſzſze eggyikünktől-is, Actor. 17. v. 27. Nem meſzſziről-való Iſten, Jer.23.v.23. ollyanok ö előtte minden ſzigetek mint egy kevés por, Eſa.40.v.15. De Kriſtus Idvözítönk nem ſzól e' közönséges jelen-létéről, hanem érti kegyelem-ſzerént-való jelen-létét, melly-által a' mi ſzíveink léſznek lako-helye a' Szent Léleknek, ki-által megtiſztítatnak, meg-világoſitatnak, meg-újítatnak. Mert Kriſtus Idvözítönk ſokak ſzáma-ſzerént ſzól: *Hozzája megyünk, lako-helyet ſzerzünk.* Mert nem csak magát érti, hanem az egéſz *dicső Szent Háromságot*, a' ki a' hívekhez be-tér minden ö ajándékival. Oh melly nagy méltoság ez, az áldot Iſtennek a' mi ſzíveinkben lakni és mulatni. Eörülly hív lélek és dicsekedgyél. Mindeneket meg cselekedhetſz, mert a' mindent-meg-cselekedhetöt fogadtad magadba. Imé hozzád jö az *Atya Iſten*, hogy tégedfiává fogadgyon. Hozzád jöt a' *Fiú*, hogy elég-tételét néked tulaydonítsa. Hozzád jöt a' *Szent Lélek*, hogy e' kegyelmet meg-pecsétellye és be-vigyen minden igaſságra.

Régenten az Iſtennek tüze vólt Sionban és kemenczéje Jerusálemben, Eſa.31.v.9. Te vagy az a' Sion és Jerusálem: Te benned lakozik a' dicső Szent Háromság.

te ben-

te benned vagyon néki tűze és kemenczéje. Ezékiel Proféta lélekben egy váraſt látot vala, mellynek neve, *Az Ur vagyon-ott*, Ezech. 40. v. 35. Te vagy az a' váras, a' te neved ez: Az Ur vagyon ott, itt ſzerzet az Ur helyet magának és őntőtte-ki az ő malaſztit. Az-okáért ki léſzen ellenűnk, ha az Iſten nem csak velűnk, hanem bennűnk-is vagyon? bizonyos vagyok, *atyámfiai*, hogy már minket ſemmi el-nem válaſzthat az Iſten ſzeretetitől, a' ki nékűnk dicsőséges és mindenkor áldott vendégűnk, Rom. 8. v. 38.

III. A Szent Léleknek ki-őntéſe. Mert ezt nyilván igéri a' Kriſtus, v. 26. *Ama' Vigaſztaló Szent Lélek, kit az Atya az én nevemben küld, a' titeket meg-tanít mindenekre.* A' holot fő-képpen a' Szent Léleknek Apoſtolokra való látható ki-őntését érti: mind-az-által azzal eggyűt e' jó-téteménynek minden Iſten-fęlőktől való véghez-vitelére-is néz. Nékűnk ugyan nem azon formán, ſe nem annyi tellyeſséggel ajándékoztatik a' Szent Lélek, a' mint régenten az Apoſtoloknak: mind-az-által láthatatlanúl küldetik a' ſzíveinkbe, és azokat cselekeſzi, a' mik idvőſségűnkre ſzűkségeſek. Melly jó-tétemént hogy bévebben meg-iſmérheſsűnk, a' Szent Lélekről voló tudománt, ez alkolmatoſsággal, ſzűkség rővideden elő-hoznúnk, beſzéllenűnk. Az-okáért leg-főképpen *hármat* kell itt jól meg-gondolnúnk, 1. *A' Szent Léleknek állattyát.* 2. *Személye-ſzerént való meg-válaſztását.* 3. *Hivatallyát.* 3. A' Sz. Léleknek ki-töltéſe.

1. A' mi *állattyát* nézi, a' Szent Lélek nem teremtett-állat, azért Angyal ſem, ſe nem ſzél, ſe nem valami véget-érő ajándék, hanem teremtő és őrőkké való Iſten. *Az Iſten Lelke alkotott engem*, azt mondgya Eliú, Jób. 33. v. 4. Az Ur ígéjével erősődtek-meg az egek, és az *ő ſzájának Lelke-által* azoknak minden erejek, Pſal. 33. v. 6. Ez az a' Lélek, a' melly a' teremtéſnek kezdetiben a' vizek fölött A' Sz. Léleknek állattyáról.

leveg

leveg vala, Gen. 1. v. 2. és az-okáért a' teremtett-állatok közzé nem számlálhatni. Ide tartozik az-is, hogy a' Szent Lélek *Jehová*-nak neveztetik, melly az Istennek állattya-szerént-való neve. Mert minden Profeták azt beszéllik, hogy a' Jehovának igéje lött ő hozzájok: De az a' Szent Lélek igéje volt, a' kitől ihlettetvén szóllottak az Istennek szent emberi, 2. Pet. 1. v. 21. Innét vagyon a' mennyei Serafimoknak amaz *hármas-szentek*, Esa. 6. v. 3. melly csak az igaz Jehovához illendő és egyedűl a' Szent Lélekre hárítatik, Actor. 28. v. 25. Ananiás-is a' Szent Léleknek hazudván, az Istennek mondatik hogy hazudot, Actor. 5. v. 3. 4. mellyek mind világos bizonysághi a' Szent Lélek Istenségének.

Személye szerént való meg-választásáról.

2. Nem elég tudni, hogy a' Szent Lélek Isten, hanem hozzá kell azt-is adni, hogy *harmadik személy a Szent Háromságban*, meg-választatot az Atyától és a' Fiútól. Az Isten ugyan állattyában egy, Deut. 6. v. 4. de személyében három, *Atya*, *Fiú* és *Szent Lélek*, Matth. 3. v. 16. cap. 28. v. 19. 1. Johan. 5. v. 7. Hogy pedig a' Szent Lélek meg-választatott az Atyától és a' Fiútól, ki-tettzik, *rész-szerént* az el-küldésből. Mert más az el-küldő, más az el-küldetett. Már pedig a' Szent Lelket az Atya küldi, Johan. 14. v. 26. és a' Fiú, Johan. 15. v. 26. cap. 16. v. 8. Az-okáért ezektől meg-választatott a' Szent Lélek, honnét magyarán vagy nyilván *máznak* neveztetik, Johan. 14. v. 16: *rész-szerént* a' Krisztus meg-kenetéséből. Mert az Atya a' ki meg-kente, Psal. 45. v. 8. a' Fiú a' ki meg-kenetet, Actor. 10. v. 38. a' Szent Lélek pedig a' kenet, Esa. 61. v. 1. Johan. 3. v. 34. Már pedig a' meg-kenő, a' meg kentt és az olay mindenkor külömbözneк és azon nem lehetnek: *rész-szerént* a' Szent Lélek meg-árnyékozásából. Mert ennek erejéből fogantatott a' Krisztus, Luc. 1. v. 35. sőt a' Krisztuson-is mondatik lenni, Esa. 61. v. 1. Viszontag pedig kü-

lőmbőznek, az a' ki jelen vagyon, és a' kin vagyon.

Két-képpen válaſztatik-meg pedig a' Szent Lélek az Atyától és a' Fiútól, 1. *Belső-képpen*, a' ſzármazás-által, mert ihlettik vagy ſzármazik az Atyától, Johan. 15. v. 26. és a' Fiútól, midőn tőle küldetik, Johan. 16. v. 7. és az ő ſzájának Lelkének neveztetik, Pſal. 33. v. 6. 2. *Kűlső-képpen, mind* a' láthatatlan küldéſre és ki-ontáſra tekintve, melly egyedűl csak a' Szent Léleknek tulaydona: *s-mind* a' meg-ſzentelés-által, melly cselekedet az Apoſtolok Symbolumjában *fő-képpen* a' Szent Léleknek meg-válaſztáſnak-okáért tulaydonítatik.

A' Sz. Lélek hivatallyáról és ajándékiról.

3. *Hivatallyát és ajándekit* a' Szent Léleknek a' mi illeti, ſokak azok; a' mái Szent Evangéliom pedig csak *ótról* emlekezik.

Vigaſztaló.

Mert 1. *Mi vigaſztalónk*: melly okból Kriſtus Idvőzítőnktől ama' Vigaſztalónak neveztetik, tudni-illik a' ki már régen meg-igértetett vólt. Ez a' meg-nyomorítattakat annyíra meg-vigaſztallya, hogy dicsekedgyenek a' háboruságokban, Rom. 5. v. 3. Honnét vagyon ez? Mert a' háboruság türéſt ſzerez, és végtére reménséget, melly meg-nem ſzégyeníti. De honnét vagyon ez-is? Mert az Iſtennek ſzeretete ki-ontatott a' mi ſziveinkbe a' Szent Lélek-által a' ki nékünk adatott. Az-okáért minden vigaſztalás, és kereſztben-való dicsekedés fő-képpen a' Szent Lélektől ſzármazik, a' kiről ez előtt való Sz. Evangéliomban ſzintén eleget ſzóllottúnk.

Meg ſzentelő.

2. *Mi meg-ſzentelőnk.* Minnyájan terméſzet-ſzerént meg-ferteztettek vagyúnk a' tiſztátalan magtól, Job. 14. v. 4. annyira hogy még a' Szentek-közzűl ſincs ſenki a' ki tiſzta vólna, cap. 15. v. 15. Hogy ha meg-akarúnk tiſztúlni, ſzűkség hogy az Iſten Lelke ſzállyon onnét fellyűl reánk. Mert az *Szentnek* neveztetik, nem csak állattya-ſzerént, hanem cselekedeti-ſzerént-is, mert minket

tiſztákká és ſzentekké tészen, Tit. 3. v. 5. Innét vagyon hogy tűznek ſzíne-alat ſzállot-alá, hogy a' meg-tiſztétás erejét jelentené, melly a' tűznek tulaydona.

Meſter. 3. *Mi meſterünk.* Mert ő titeket *meg-tanít mindenekre*, ugy-mond Kriſtus Idvözítönk. Nagy tudatlanság ſzületett velünk-eggyüt, annyira hogy értelmünk ſetétséggel mondaſsék meg-homályoſittatotnak lenni, Eph. 4. v. 18. & 5. v. 8. De el-veri, üzi azt a' Szent Lélek, a' ki minket az ige-által tanít, a' honnét bölcseség Lelkének neveztetik, Eſa. 1. v. 2. Eph. 1. v. 17. a' kitől vagyon a' mi *elégséges-vóltunk*, 2 Cor. 3. v. 5. és az igének prædikálláſa Szent Lélek és kegyelem ſáfárkodásának, ſzolgálattyának neveztetik, Epheſ. 3. v. 2.

Meg-békéltető. 4. *Mi meg-békéltetönk.* Az én békeségemet *adom néktek*, mond továbbá Idvözítönk. A békeségnek kötele a' Szent Lélek. Az-okáért mikor Kriſtus Idvözítönk a' tanitványoknak békeséget kívánt vólna, Johan. 20. v. 19. végtére, oſztán a' reájok lehellés-által a' Szent Lelket adta nékik, v. 22. mint igaz, valóságos ſzerzőjét és megtartóját a' békeségnek: Ettől vagyon fő-képpen a' belső, vagy a' lelki-iſméretnek békesége, mellyben áll az Iſtennek orſzága, Rom. 14. v. 17. A' világh és a' Polgári-rendtartás békesége, igen jó dolog ugyan, de mind-az-által mulandó és fáydalommal meg-egyelíttetett: A' Szent Léleknek békeſsége álhatatos és mindenkor meg-vigaſztal, meg-vidámít. Mert akkor az Iſten velünk békeséges, lelkünk-iſméreti csendes, felebarátúnk jót-kévánó és ellenségink meg-győzettettek.

Meg-pecsétlő. Végezetre 5. *Mi meg-pecsétlönk.* Mert mikor a' ſzív erőtlenségből, gyarloságból meg-kezd háborodni, az Iſten kegyelmét meg-erősíti, és meg-pecsétli a' mit Kriſtus igért, mondván: *El megyek, és el-jövök hozzátok.* Innét Iſten zálagjának és pecsétének neveztetik, 2. Cor.

1. v. 22. & cap. 5. 5. mert bizonyságot tészen a' mi lelkünknek, hogy az Isten fiai vagyúnk, Rom. 8. v. 16. De ezekről másut bévebben. Mi itt végezzük-el, és az Anya-szent-egy-házzal áítatos szívvel énekljük:

Dicsőség Atyának, à Fiúval,
Es à Szent Lélek Vigasztalóval,
S-küldgve à kegyes Fiú nékünk-is
Szent Lelke malasztyát, kérjük mi-is.
A M E N.

Evangéliom.

SZ. HAROMSAG NAPIARA, Sz. Ián. 3. az 1. v. az 16. verſig.

A KRISTUSNAK NIKODEMUSSAL való beſzélgetéséről.

1. VAla pedig egy ember à Farisæuſok kőzzűl való, kinek neve Nikodémus vala, à Sidoknak Fejedelme.

2. Ez jővé Jeſushoz éyjel és monda néki: Meſter, tudgyuk hogy te tanitoúl jőttél az Iſtentől: mert ſenki nẽ cselekedheti à jeleket, à mellyeket te cselekeſzel, hanem ha az Iſten léſzen véle.

3. Felele Jeſus és monda néki: Bizony, bizony mondom néked: ha ki úyjonnan nem ſzűletik, nem láthattya az Iſten Orſzágát.

4. Monda néki Nikodémus: Mi modon ſzűlethetik az ember, mikor vén? vallyon

bé-mehet-é iſmeg az annya méhébe, és úyjonnan ſzűlethetik-é?

5. Felele Jeſus: Bizony, bizony mondom néked: ha ki úyjonnan nem ſzűletik vizből és Szent Lélekből, nem mehet-bé az Iſten Országába.

6. A mi à teſtől ſzűletet, teſt az; és à mi à Lélektől ſzűletet, lélek az.

7. Ne csodáld, hogy azt mondottam néked: Szűkség néktek újjonnan ſzűletnetek.

8. A ſzél, à hól akarja, ott fúy; és az ſzavát hallod, de nem tudod honnét jőjön, avagy hova mennyen: így vagyon minden à ki à lélektől ſzűletet.

9. Felele Nikodémus, és monda néki: Mi-képpen lehetnek ezek?

10. Felele Jeſus és monda néki: Te Meſter vagy Iſraelben és nem tudod ezeket?

11. Bizony, bizony mondom néked, hogy à mit tudúnk, azt mődgyuk, és à mit látúnk azt bizonyittyuk, és à mi bizonyságunkat be-nem veſzitek.

12. Ha földieket mondottam néktek és nem hiſzitek: mint hiſzitek ha mennyeieket mondok néktek?

13. Es ſenki fel nem ment menybe, hanem csak à ki le-ſzálot menyből, az ember fia ki menjbe vagyon.

14. Es à mint Móyſes fel-magſztalta à ki-

gyót à puſztában: úgy kell fel-magaſztaltatni az ember fiának. 15. Hogy minden

à kiben benne hiſzen el-ne veſzſzen, hanem örök élete légyen.

PRÆDIKATZIO.

Az Iſtent iſmernünk kell.

MOyſeſnek kévánsága à puſztában ez vala, hogy az Iſten orczáját látná. Mert ez igékkel ſzóla az Urnak, Exod. 33. v. 13: *Ha kedvet találtam előtted, mutasd-meg nékem az orczádat.* Ugyan azon légyen, *ſzerelmes atyámfiai*, a' mi kévánságunk-is. Mert az Iſteńek iſmeretében áll a' mi idvöſségünk és örök életünk, Johan. 17. v. 2: *Ez*, ugy-mond, *az örök élet; hogy meg-iſmérjenek téged egyedül igaz Iſtent, és a' kit el-küldöttél a' Jeſus Kriſtuſt.* Az-okáért mindenkor kévánnyuk az Iſten iſmeretit Móyſeſſel és imigyen könyörögjünk Szent Agoſtonnal, ex lib. Med. cap. 1: *Domine Deus meus, da cordi meo te deſiderare, deſiderando quærere, quærendo invenire, inveniendo amare. En Uram Iſtenem, adgyad az én ſzivemnek hogy téged kévánnyon, kévánván kereſſen, kereſvén meg-találjon, meg-találván ſzereſſen.*

Melly kévánságunknak hogy valamenyire kedvetelnék, a' mái innep nap a' Szentséges Szent Háromságnak tiſzteſségére rendeltetet a' mi eleinktől. Mert így adatik alkolmatoſság az Iſtenről való tudománynak megmagyarázására, és a' dicső ſz. Háromságnak meg-iſmerésére.

Ez ideig innepet ſzenteltünk fő-képpen mindenik ſzemélynek tiſzteſségére. Láttuk az Atya Iſten iralmaſságát, el-küldvén a' Fiát, *Karácson napján*. Láttuk a' koporſóból ki-jőt Fiúnak hatalmaſságát, *Husvét napján*, Láttuk a' Szent Léleknek a' mi úyjonnan ſzülönknek jótéteményit az el-múlt *Pünkösd napján*. Moſt mindenik

ſzemél-

személt eggyűt szemléllyük, és az Istent az egységben háromnak és a' háromságban egynek tisztellyük. Most a' titkoknak mélysége nyilatkoztatik-ki, mellyet csudálkozhatúnk inkáb, hogy nem mint vísgálhatúnk. Most a' Szent Háromságról kell szóllanúnk, mellynek állattya meg-foghatatlan, felsége meg-beszélhetetlen. *Micsoda az Isten?* azt kérdi Szent Bernhárd tract. de Confident. ad Eugen. *Longitudo*, inquit, *latitudo, sublimitas, profundum*. *Hoszszúság*, ugy-mond, *szélleség, magaság, mélység*. *Hoszszúság*, az örökké-valoságért, *szelleség* a' szeretetért, *magaság* a' felségért, *mélység* a' bőlcseségért. Ez az az Isten, a' kitől, a' ki-által és a' kiben vannak mindenek, Rom. 11. v. 36. ugy-mint az Atya, a' Fiú és a' szent Lélek. Más az Atyának személye, más a' Fiú-é, más a' Szent Lélek-é. Eörökké-való az Atya, örökké-való a' Fiú, örökké-való a' Szent Lélek; és mind-az-által nem három örökké-valók: hanem egy örökké-való. Isten az Atya, Isten a' Fiú, Isten a' Szent Lélek: és mind-az-által nem hárman Istenek, hanem egy az Isten, örökké áldandó.

Mellyhitnek agazattya igen magas.

S. Athanas. in Sym.

E' magasságos titokról bévebben való szólláshra jó alkolmatosságot ád a' mái Szent Evangéliom, mellyben noha fő-képpen *az embernek újjonnan való szűletéséről* vagyon szó: mind-az-által azzal eggyűt a' Szent Háromság titka-is meg-jelétetik. Az-okáért hogy beszédünk az idő szerént légyen, ez egy dologról lészen tanitásúnk, *Mi módon mutattathatik és magyaráztathatik-meg e' jelen-való Sz. Evangéliomból a' dicsőséges Szent Háromság titka?*

Propositio.

Te pedig, ô mi Urúnk Istenünk világositsd-meg elménket, hogy téged te-általad lássúnk és mindenkor te-általad te benned örűllyünk, Amen.

A' DOLOGNAK MAGYARAZATTYA.

EJelen-való Szent Evangéliom két fő Doktoroknak egy-más-

Két Dok-

torok beszélgetnek ez Evangéliomban.

egy-mással ön-köztök való beszélgetését foglallya magában. Az *eggyik* beszélgető *a' Jesus Kristus*, a' ki Doktoroknak Doktora, kinek az Ur tudós nyelvet adot, Esa. 50. v. 4. a' ki egyedül ismeri az Atyát, Matth. 11. v. 27. és az ő titkait meg-beszéllette, Johan. 1. v. 18. A' *másik Nikodemus* a' Farisæusok Fejedelme, a' Synagogának Mestere és nevezetes Filosófus, a' kinek hiti kezdetben kicsiny vala, de annak-utánna meg-nevekedék, mint ki-tettzik Szent János irásának 7. v. 12. és 19. v. 39. Mert ez látván a' Kristus csudáit, kételkedni kezde az ő Farisæusi tudománya-felől és a' Kristust mint nagy Profétát kezdé ismérni. Jöve azért hozzája, de éyjel,

Miért méne Nicodemus éjjel a' Kristushoz.

1. *mert* még a' setétségben élt, még úyjonnan nem születetvén. 2. *mert* a' szólga társaitól félt, a' kik gyülölték a' Kristust. 3. *mert* a' Synagoga Mesterének illetlen dolognak alította, hogy valakitől közönséges helyen valamit tanúllyon és tudatlanságát megvallya. A' Kristus eleibe-vetet kérdés pedig *az idvösségh meg nyerésnek igaz módgyáról* vala. A' Farisæsok a' Törvént és a' jó cselekedeteket szorgalmaztatták, Matth. 5. v. 19. seqq. De hogy ezekben az igaság nem állana, a' Kristustól és a' Szent Jánostól gyakorta hallotta vala Nikodémus'. Már azért igaz módgyáról tudakozik és a' Kristustól feleletet vészen.

Mi pedig e' kérdést valamenyire félre-tévén, mindeneket az Szent Háromság titkára fejezünk, mellyről ma kell szóllanúnk: és elő-vettetnek egy-néhány erős bizonságok, mellyekkel a' személyeknek állattyok egységében való meg-választása meg-bizonyítathatik, és e' nagy hitnek ágazattya meg-világositathatik. Hét rend-béliek főképpen azok, mellyeket most igaz rend-szerént elő-beszélgetünk.

Hét tanusági a' sz. Háromságnak.

1. A' Krisius kuldetésétől?

Az első erősség vétetet A Kristus küldetésétől, mert így kezd a' Nikodémus szólni: *Mester, tudgyuk, hogy*

te tani-

te tanitoúl jöttél az Istentöl. Minden küldés két személyt mutat. *Küldöt és küldettett.* Itt pedig valami el-küldésről vagyon emlekezet. Azért két személyek jelentetnek, tanítatnak. *Eggyik* az Atya, a' ki küld, *a' másik* a' Fiú, a' ki küldetik. Az Atya nyilván neveztetik ISTENNEK: Ugyan azon állatú a' Fiú-is, ugy-mint a' ki nem a' fogadot fiuságért, hanem az öröktöl-fogva való születésért neveztetik fiúnak, Psal.2.v.7: [*Az UR monda NEKEM: En FIAM vagy TE, én MA szültelek téged*]: honnét JEHOVANAK mondatik, Jerem.23.v.6: [Ez a' név, mellyel nevezik ötet: A' JEHOVA a' mi igasságúnk]: és Istennek, Rom. 9.v.5. [A' kik-é az Atyák, a' kikből-való a' Kristus test-szerént, ki mindenek-fölöt áldott ISTEN mind örökké,] és Seregeknek Urának, Esa. 8. v. 14. [A' Seregeknek Urát, ötet szentellyétek], Luc.2.v.24: [Az Urnak szenteltetnek hivattatik], és Királyok Királyának, Apoc.17.v.14: [A' bárány meg-gyözi öket: mert Uraknak Ura és Királyok Királya] a' ki az Atyával egy, Johan. 10.v.30: [En és az Atya, egy vagyunk], és állattya-szerént való képe, Col.1.v.15: [Ki a' láthatatlan Istennek képe], Hebr.1.v.3. [Ki az ö dicsöségének fényessége és állattyának ábrázattya:] a' ki örökké való, Mich. 5. v. 2. [kinek ki-jövetele eleitöl-fogva az örök napoktól-fogva] 1.Johan.1.v.1. [A' mi eleitöl-fogva vólt]: el-változhatatlan, Hebr.1.v.12. [Mint az öltözetet el-változtatod öket, és el-változnak: te pedig ugyan azon vagy, és a' te esztnedeid el-nem fogynak,] mindenhato, Apoc.1.v.8. [En vagyok az A és O, a' kezdet és a' vég, ugy-mond az Ur Isten, a' ki vagyon és a' ki vala, es a' ki el-jövendö a' mindenhato], mindent-túdó, Johan.21.v.17. [Uram, te mindeneket tudsz,] és 16.v.29. [most tudgyuk hogy mindeneket tudsz,] mindenüt-jelen-lévö, Matth. 28. v. 20: [Imé én veletek vagyok minden nap világ végezetig] A-

Sz. Agoston ez igékre igy magyaráz: Hodiernus tuus æternitas. Ideò coëternum genuisti cui dixisti: Ego hodiè genuite. Az az. A' te mád örökké valóság. Azért egyenlöképpen örökké valót szültted, a' kinek mondottad: Enma szültelek téged, S. Aug. to. 1. lib. 11. Conf. cap. 13. Vide & t. 8. in Psal. 2.

poc. 1. v. 8: [En vagyok a' kezdet és a' vég:] mindeneknek teremtője, Pſal. 33. v. 6. [Az Úr igéjével erősödtek-meg] egek: és a' ſzájának lelke-által azoknak minden ő erejek, Johan. 1. v. 3: Mindenek ő általa lőttek: és ő nálanélkül ſemmi nem lőtt, Coloſs. 1. v. 16: Ő általa teremtettek mindenek az egekben és a' földön, az láthatók és az láthatatlanok: meg-tartó, Hebr. 1. v. 3: Mindeneket viſel az ő igéjének erejével: meg-világoſító, Joan. 1. v. 9. Igaz világoſság vala, a' melly meg-világoſít minden e' világra jövő embert: eleveneknek és hóltaknak bírója, Joa. 5. v. 22. Az Atya nem-is ítél ſenkit: hanem minden ítéletet a' Fiúnak adot, hogy mínnyájan tiſztellyék a' Fiút, a' mint tiſztelik az Atyát, v. 27. hatalmat adot néki hogy ítéletet tégyen, mert embernek Fia. Actor 10. v. 42. a' ki az Iſtentől bírójává rendeltetett az eleveneknek és a' hóltaknak: mindenkor félendő, 1. Cor. 10. v. 9. és ſzentűl imádandó, Pſ. 97. v. 7. Imádgyátok őtet minden ő Angyali, Phil. 2. v. 10. A' Jeſuſnak nevére minden mennyeieknek, földieknek és föld-alatt valóknak térdek meg-hajóllyon, és minden nyelv valláſt tégyen, hogy az Úr Jeſus Kriſtus az Atya Iſtennek dicsőségében vagyon. Apoc. 4. v. 8. Szent, Szent, Szent a' mindenható Úr Iſten, a' ki vala és a' ki vagyon, és a' ki el-jövendő, v. 18. imádgyák vala az örökkön örökké előt. Vagyon azért már két ſzemélyünk, mellyikének mind a' ketteje Iſten. A' harmadik pedig, tudni-illik a' Szent Lélek, eggyűt mutattatik-meg, *réſz-ſzerént* mert az el-küldött Fiú az ő cselekedeti, vagy múnkálkodáſa-által fogantatott, Luc. 1. v. 35. és ő túle kenettetet-meg, Eſa. 11. v. 2. c. 6. v. 1. Pſal. 45. v. 8. Johan. 3. v. 24. *Réſz-ſzerént* mert a' régiek regulája így tartya: *Ubicunq; Patris & Filii fit mentio in ſcriptura, ibi Spiritus Sanctus ſubintelligitur, qui per ſcripturam loquitur.* Valahólot az Atyának és a' Fiúnak emlekezeti vagyon a' Szent

Iráſban,

Irásban, ott a' Szent Lélek-is azok-alat eggyűt értetik a' ki a' Szent Irás által szól. Zach. 7. v. 12: [Hogy ne hallanák a' törvént és az igéket, mellyeket a' Seregek Ura küldött az ő Lelkével az előbbi Próféták-által] és 2. Pet. 1. v. 21. [Soha emberi akaratból nem származot a' prófétálás, hanem a' Szent Lélektől íhlettetvén szóllottak az Istennek szent emberi] Johan. 14. v. 23: [Ahoz megyünk és lako-helyet szerzünk nála.] Esa. 63. v. 10: Ők engedetlenek vóltak és meg-haragították az Istennek Szent Lelkét, v. 11: Hól vagyon a' ki ő beléje adta az ő Szent Lelkét, v. 14: Úgy viselte az Urnak Lelke.

2. A' Kristus tanításától.

II. A Kristus tanításától, vagy tudományától. Mert imigyen mond Nikodémus: *Tudgyuk, hogy az Istentől jöttel tanitoúl.* Nem valami sereges Tanító, vagy közönséges Próféta értetik pedig, hanem ama' nagy minden nemzetségek Doktora, Deut. 18. v. 15. a' tudos nyelvő, Esa. 50. v. 4. és az igasságnak Mestere, Joel. 2. v. 23. ki meg-kenetet vigaság olajával a' társai-fölöt, Psal. 45. v. 8. Kiben a' bölcseségnek és tudománynak minden kincsei el-reytve vannak, Col. 2. v. 3. a' ki-által szólla az Isten nékünk ez utolsó napokban, Hebr. 1. v. 2. Honnét ismég az ő igaz Istensége világoson meg-bizonyul. Mert senki se az emberek közzül, se a' teremtett-állatok közzül az Atyát és az ő titkos tanácsit nem ismëri, tudgya, Matth. 11. v. 27. [Az Atyát sem ismëri senki, hanem a' Fiú] 1. Cor. 2. v. 11. [ki tudgya az emberek közzül, a' mik az emberben vannak, hanem csak az ember lelke, a' ki ő benne vagyon? úgy a' mik az Istenben vannak-is, senki nem tudgya hanem csak az Isten Lelke.] A' Fiú pedig, a' ki az Atyának kebelében vagyon, mindeneket meg-beszéllet, Johan. 17. v. 6. 8. & 26: az-okáért nem *puszta, csupa embernek*, vagy merő teremtett-állatnak, hanem örökké-való Istennek kell lenni, következik. A' hova tartozik annak-

fölötte a' Kriſtus tanitásának kivált-képpen-való *hathatóssága*. Mert idvösségre való erö, Rom. 1. v. 16. élö és ható beſzéd, Hebr. 4. v. 12. mellyet az Emausban menö tanitványok halván, ſziveknek gerjedezését érzették, Luc. 24. v. 32. és a' Sidok-is meg-indulának ſzivökben, Actor. 2. v. 37. Már a' kinek igéje olly hatalmas és hatható, bizonyára az nem léſzen puſzta ember, hanem inkáb Iſten, a' ki egyedül hatalmas, 1. Tim. 6. v. 15. Meg-mutatván pedig a' Kriſtuſnak Iſtenségét, minnyáráſt ki-nyilatkozik a' Háromság. Mert a' Fiú elejébe-veti az Atyát, és mind a' kettötül ſzármazik a' Szent Lélek, a' ki ez Iſtenségnek bizonyságit fel-jedzette a' Szent Iráſokban a' Kriſtus-felöl.

3. A' Kriſtus csudáitól.

III. A Kriſtus csudáitól. Okát adgya Nikodémus, a' melly-által meg-iſmérte, hogy a' Kriſtus Iſtentöl küldetet Meſter, vagy Tanitó. Mert *Senki nem cselekedheti a' jeleket, a' mellyeket te cselekeſzel, hanem ha Iſten léſzen véle*. A' Kriſtus csudái azért meg-bizonyittyák az ö *Iſteni-vóltat*, hogy ö véle és ö benne légyen az Iſten, nem közönséges-képpen-valo jelen-léte-ſzerént, ſe nem csak kegyelem-ſzerént, hanem kivált-képpen és ſzemélye-ſzerént-való jelen-léte-ſzerént-is, úgy hogy ö benne lakozzék az Iſtenségnek minden tellyes-vólta *teſt-ſzerént*, Col. 2. v. 8. Erös árgomentom ez, mellyet Kriſtus Idvözítönk a' Szent János tanitvanyinak elejkbe-vete, Matth. 11. v. 7. mellyel a' Fariſæuſokat meg-gyözte, Johan. 10. v. 38. melyböl Iſtenségét, Matth. 14. v. 33. és tiſztit-is ſokan meghiſmérték, Johan. 6. v. 14. Mert noha egyéb Szentek-is töttenek csudákat, mind-az-által nagy külömbség vagyon azok-közöt és a' Kriſtus csudái-közöt. Mert az Ur Kriſtus, 1. ſokkal többeket cselekedet. 2. nagyobbakat. 3. tulaydon erejével. 4. a' mikor akarta. 5. nem máſnak nevében, és 6. e' *csuda-tételre-való* eröt, hatalmat

A' Kriſtus és az Szentek csudai-közöt-való külömség.

másokkal-is közlötte, Matth. 10. v. 8. Marc. 6. v. 7. Luc. 10. v. 19. Johan. 14. v. 12. A' Szentek pedig 1. nem annyit töttenek. 2. nem olly nagyokat. 3. más erejével. 4. nem a' menyiszer latzik vala. 5. a' Kristus nevébe, és 6. azt az erőt egyebeknek nem adhatták, engedhették. Azokáért meg-marad, hogy a' Kristus csudái, az ő Istenségének bizonyos képpen-való bizonysága. Mert illyenképpen csak egyedül az Isten cselekeszik csudálatos dólgokat, Psal. 72. v. 18. 19. Psal. 136. v. 3. 4. És mivel hogy a' jeleket nem egyedül a' Kristusnak Istensége cselekedte, hanem az egész személy, és így eggyütt a Szent Lélektől meg-kenetett emberség-is, eggyütt annak Istensége-is meg-jelentetik. Mert a' Szent Lélek az az Isten úyja, a' mellyel Kristus ördögöket üzött, Luc. 11. v. 10. Azért itt ismét a' Sz. Háromság bizonyítatik-meg. 1. Az *Atya*, a' ki a' Fiúval volt. 2. A' *Fiú*, a' ki a' csudákat cselekedte. 3. A' *Szent Lélek*, a' kinek meg-kenése-által az emberség eggyütt cselekedet csudálatos dólgokat.

IV. Ami úyjonnan-való születésünktől.

4. A' mi úyjonnan-való születésünktől.

Nikodémus kétség-nélkül a' mennyeknek-Országába-való bé-menetelnek módgya-felől kérdezkedet: Most a' Kristus meg-felel néki v. 3: *Bizony, bizony mondom néked: ha ki úyjonnan (onnét fellyül) nem születik, nem láthattya az Isten Országát.* Össze-kötve vagyon itt *az idvösség módgya*, melly áll az úyjonnan való születésben; és *a' Szent Háromság bizonysága*, mellynek nevében úyjonnan-születünk. Ez a' *Keresztség*-által vagyon, melly *úyjonnan-születésnek fördője*, Tit. 3. v. 5. és az Atyának és a' Fiúnak és a' Szent Léleknek nevében szolgáltattatik, Matth. 28. v. 19. melly Szent Háromság magát világosson meg jelentette a' Kristusnak keresztségében, Matth. 3. v. 16. 17. Így most-is a' mi keresztségünkben mindenik személy jelen vagyon. Mert az Atyától fiaivá fogadtatunk, Gal. 4. v. 5. 6. a' Kristus

vére-által bűneinkből meg-tiſztíttatúnk, Epheſ. 5. v. 26. 1. Johan. 1. v. 7. a' Szent Lélektől meg-újíttatúnk és meg-elevenítetűnk, Rom. 8. v. 11.

Kriſtus üdvözítőnk a' máſ. Evangéliomban öt dólgot tanít, a' mi újjonnan való ſzűletésűnkről.

1. Szükséges vóltát.

Háromféle az embernek ſzűletése.

Továbbá, mivel hogy az Evangéliomnak el-arányozot czíllya, a' mi újjonnan ſzületésünk, valami kevéſſel ſzükség arról ſzóllanúnk. Kriſtus Idvözítőnk öt dólgot emlét a' felől, mellyekről rend-ſzerént ſzóllyúnk.

1. *Az újjonnan-ſzületéſnek ſzükséges-vólta.* Bizony, bizony mondom néktek: *Ha ki onnét-felyűl nem ſzületéndik, nem láthattya az Iſten Országát.* Három-féle az idvözűlendő embernek ſzületése. 1. *Teſti*, mikor e' világra ſzűletűnk. 2. *Lelki*, midőn az Anya-ſzent-egy-házba béóltatúnk. 3. *Dicsőséges*, mikor a' fel-támadot teſt a' Lélekkel iſmét éggyesűlni fog az örök élet birására. A' máſodik ſzületés *újjonnan való ſzületéſnek* neveztétik, mert elől-veti az elsőt. Mert bűnben fogantatúnk minnyájan, Pſal. 51. v. 7. haragnak fiai. Epheſ. 2. v. 3. és el idegenűltek az Iſtentűl, Eſa. 59. v. 2. Az okáért újjonnan-ſzületés-nélkűl ſzükölködűnk, melly a' kereſztség-által vagyon, mellynek fölötte nagy ſzükséges-vólta kettős eskűvéſſel erősítetik-meg a' Kriſtuſtól. Lehetetlen azért hogy valaki idvözűlheſſen kereſztség-nélkűl, nem ugyan *ok-vetetlenűl*, hanem 1. a' végezés erejéből, és 2. Az Iſten rend-tartásából. Mert rend-tartás-ſzerént nem akarja ſemmi egyéb eſzköz-által újonnan ſzületni a' kiſdedeket; Mind-az-által törvént magának nem ſzabot, hanem *a' ſzükség-idején* az hívek gyermekit *rend-tartás-kivűl-is* fiaivá ſzokta fogadni, és az öregeket hit-által idvözíteni, mellyről máſut többet.

2. Eſz-köze.

2. *Az újjonnan-ſzületés eſzközének méltósága.* Mikor Nikodémus temérdeken okoskodnék az újjonnan-ſzületéſnek módgyáról. Kriſtus Urúnk a' dólgot egy kevéſſé világosban hozza-elő és igaz módgyát meg-magyarázza,

v.5: *Bizony, bizony, mondom néked, ha ki újjonnan nem születik vízből és Szent Lélekből, nem mehet-bé az Isten Országába*. Itt meg-mútattatik oka, módgya, az *újjonnan-születésnek*, hogy a' Keresztség-által légyen, mert az-által öltözzük-fel a' Kristust, Gal. 3. v. 23. bűnünk bocsánattyát veszszük, Actor. 2. v. 38. és idvözülünk, 1. Pet. 3. v. 21. Egyűt pedigh állattya-szerént való részei-is meg-neveztetnek. 1. A' *víz*, földi része, mellynek semmi egyéb nedvességen, vagy síron el-nem kell cseréltetni. 2. A' *Szent-Lélek*, mennyei része, kinek meg-nevezésével, az egyéb személyek-is bé-rekesztetnek, mert az egész Szent Háromságh, a' szerzés erejéből, kivált-képpen-való módszerént eggyesül, a' Szent Keresztség vizével, Matth. 28. v. 29. E' két részekből áll a' mi keresztségünk, hónnét viznek forrójának neveztetik az élet igéjébe, Eph. 5. 29.

3. *Az embernek Keresztség előtt való állapatty*a. A' mi a' testől születet, *test az*, azt mondgya Kristus Idvözítönk v. 6. A' test szózattya három-képpen vétetik az irásokban, 1. *tulaydon-képpen*, avagy csak a' testes részért, avagy pedig az egész testért. 2. *Egybe foglalás-képest*, az egész ember-ért. 3. *Által-vitetés-képest*, a' testi indúlatokért és kévánságokért. Es ez értelem-szerént vétetik, valamenyiszer a' léleknek ellenébe-vettetik, melly, mivelhogy e' jelen-való textusban így vétetik, bizonyára a' testen, *fő-képpen*, a' természetnek romlott-vólta értetik, hogy értelme e' légyen, *Ex peccatoribus, peccatores nascuntur. A' bűnösöktől, bűnösök születtetnek.* Mert ki adhat a' tisztátalanból tisztát? Job. 14. v. 4. Minnyájan el-haylottak, Rom. 3. v. 12. elméjek setétséggel meg-homályositatot, Ephes. 4. v. 18. szivek a' gonoszra haylandó ifiuságoktól-fogva, Gen. 8. v. 21. Honnan természet-szerént haragnak fiai vagyúnk, Ephes. 2. v. 3. A' test az okáért, a' mellyről a' Kristús itt szól, áll 1. Az Isten képének *meg-fosz-*

3. A' mi kereszt-ség-előtt való álapatúnk.

A' test hány-képpen mondatik.

tásában.

tásában. 2. A' terméſzet meg-romlásának *helyheztetésében.* 3. A' bűntetéſnek és az örök kárhozatnak *méltó vóltában.* A' két első néz a' bűnnek eredetire, az utolsó cselekedetire, vagy létére. Az-okáért mivel-hogy minnyájan teſt vagyúnk, teſtől ſzűlettek, ebből fölötte igen ſzükölködűnk az újonnan való ſzületés-nélkül.

4. A' kereſztſégnek hathatósága.

4. *A' kereſztségnek hathatósága és ereje.* A' mi a' lélektől ſzületet, *lélek az.* Itt nem a' terméſzet tudománya-ſzerént való el-változás, és állatnak el-változáſa jegyeztetik, hanem a' terméſzet tudománya-fölöt való és a' minéműségeknek el-változáſa. Lélekké léſzünk a' kereſztségben, az az lelkiekké, vagy úy emberekké, Epheſ. 4.v.24. Coloſ. 3. v. 10. melly meg-újulás áll az elme megvilágoſitásában, Epheſ. 5. v. 8. a' ſzív tiſztaságában, Pſal. 51.v. 12. és a' teſtnek engedelmeſsége-alá való vettetésben, Rom. 6. v. 2. ſeqq. mert a' Szent Léleknek templomává tétetünk, 1.Cor.6.v.19. a' kitől vezettetünk, mozgattatunk, Rom. 8. v. 14. hogy a' Léleknek gyümölcsét cselekedgyük, mellyek meg-irattatnak, Gal.5.v.22. Mindaz-által e' meg-újulás nem tekélletes és az ôság maradékival egybe-köttetett, mert minden Szent ſzükölködik bocsánat kérés-nélkül, Pſal.32.v.6. Pſal.143.v.2. és kíntelenítetik az Apoſtolnak panaſzolkodását Romaiakhoz küldöt levelének 7. r. 24. ÿből meg-kettöztetni: [*En ſzerencsétlen ember, ki ſzabadít-meg engem e' halálnak teſtéből?*]

5. Az okoſságnak fogva-tartáſa.

5. *Az okoſságnak fogva-tartását.* *Ne csodáld,* mond Idvözítönk, v. 7. Nem teſt-ſzerént kell ezt meg-itélni. A' ſzélnek fuvását hallod, de útát nem tudod. Igy noha külső érzékenség, vagy látás-ſzerént e' titkokat meg-nem foghatod, mind-az-által elég hogy a' Szent Léleknek munkálkodását érzed a' kereſztségben. De Nikodémus még ſem ért eggyet, mondván: *Mi-képpen lehetnek ezek?* v. 9. Azért meg-dorgáltatik a' Kriſtuſtól, v.20: *Te Meſter*

Sz. Agoſton, hő. 181. de Te. Auſi ſunt reprehendere, quod non potuerunt huma-

vagy

vagy Iſraelben, és nem tudod ezeket? Bölcseségedben dicsekedel, és illy rutúl tévelygeſzſz: egyebeket akarſz tanítani, és nem tudod a' miket tanitani kell. Intettetünk pedig, hogy minden értelmünket, okoſságúnkat fogságba vigyük a' hitnek engedelmére, 2. Cor. 10. v. 5. és a' módfelől darabos, vagy vakmerő ſzorgalmatos kéréſt ne támaſzſzúnk. Mind-az-által illik tudnúnk, hogy két-féle a' *Mi-képpen* vagy *Mi-módon.* [1.] *Tanítás* vagy *Tanulás* ſzerént való, mellyről példánk vagyon a' bóldog ſzűz Máriában, Luc. 1. v. 34. [2.] *Hitetlenség*-ſzerént való, mellynek Nikodémus példája, mikor a' nyilván való világos igének nem hiſzünk, mert módgyát nem érthettyük, meg-nem foghattyuk. Meg-kell magúnkat ónúnk ez illyen hitetlenségtől, mert az Iſtennek titkai magaſſak, a' mi okoſságúnk vakol, az Iſten igaz, bölcs, hatalmas, a' ki többet cſelekedhetik, hogy ſem az emberi okoſság vagy elme meg-foghatná, Epheſ. 3. v. 20. Zach. 8. v. 6. Jerem. 32. v. 27. Az-okáért veſsük-ki az okoſság el-tűnő gondolatit, és a' parázna feleséget ki-vető Romaiakkal mondgyuk: *Exi, & res tuas tibi habeto.* Az az. *Meny-ki, és a' te hólvaloidat tartsd magadnak.*

na ratione cõprehédere. Hamiſétani méréſzlették, hogy okoſságokkal, fel-nem érhették.

Két-féle à Mi-képpé, vagy mi módon.

kárhozatos à Nikodemuſi, vagy à Sidói Quomodo, Mikeppen, avagy Mimódon, azért az igaz hittől távúl járjon.

V. Az el-oſzthatatlan bizonyság tévéſtől.

5 Az el-oſzthatatlã bizonyságtévéſtől.

A' mit tudúnk azt mondgyuk, és a' mit látúnk, azt bizonyittyuk. v. 11. Sokak ſzámával él Kriſtus Idvözítönk: azért többeket ért. Mert nem meg-tiſztelő ſzólás, a' mint e' világ Fejedelmi bujálkodnak a' tituluſokban, holott az illyen világi mód ſokkal távúlabb vagyon a' Kriſtuſtól: hanem az egyéb két Szent Háromság ſzemélyekre néz, az Atyára és a' Szent Lélekre, a' kik eggyűt téſznek bizonyságot a' Kriſtus tudományáról. *Mert hárman vannak a' kik bizonyságot téſznek menyben: az Atya, az Ige, és a' Szent Lélek: és e' három egy,* 1. Johan. 5. v. 7. A' mi-képpen azért a' ſokak ſzámán való ſzoláſokból, Gen. 1. v. 26. cap. 3. v. 22. cap. 14.

v. 7. az igaz kereſztyéni hiten való ſzent Atyák a' Szent Háromságot hozták-ki, úgy e' helen való textuſból-is igazán hozzuk azt ki, és eggyűt intettetűnk, hogy mikor az Iſten igéjét hallyuk, akkor az egéſz dicső Sz. Háromság eggyűt ſzól mi-nékűnk. Mert az ő ſzolgaiban az Iſten ſzól, Matth. 10. v. 20. és azért illik nagy áítatoſsággal halgatni.

6. A' Kriſtus fel-magaſztalásáról.

VI. A Kriſtus fel-magaſztalásáról.

Az idvőſségnek dólgai magasabbak hogy ſem okoſságúnkkal fel érhetnénk ſzélesbbek hogy ſem el-érhetnénk: mélyebbek hogy ſem meg-láthatnánk.

Kriſtus Idvőzítőnk a' földi Lélekről ſzólot vala, és az újonnan való ſzűletéſre fejezi. De még-ſem vehetre azt eſzében Nikodémus'. Azért magaſſab titkot akar az Úr néki meg-beſzélleni, hogy tanullya jobban okoſságát meg-zabolázni. *Senki fel-nem ment*, ugy-mond v. 13. *menybe, hanem csak a' ki le-ſzállot menyből, az ember fia, ki menyben vagyon*. Iſmét itt nyilván való bizonyſága vagyon a' Sz. Háromságnak. Mert [1.] a' *Fiú*, ment-fel. [2.] az *Atyá*-hoz, Johan. 10. v. 17. és [3.] a' *Szent Lelket* el-küldötte a' fel-menetel-után, Actor. 2. v. 1. ſeqq. Mert ajándékokat vett az emberekért, Pſal. 68. v. 19. és fel-ment hogy mindeneket bé-töltene, Eph. 4. v. 8.

Annak-előtte kettőt kell itt eſzünkbe vennünk, *1. Három rendbéli ſzóláſnak nemeit a' KRISTUSRÓL*, a' mellyekben áll e' verſecskének igaz értelme. Mert *három* mondáſok vannak azokban, a' holot ugyan a' *prædicatum* meg-külömböztetik, de a' *ſubjectum* ugyan azonban marad, melly az emberségről neveteztett Kriſtus, midőn ember fiának hívattatik. Mert *1. némellyek* a' Kriſtus-felől embersége-ſzerént mondatnak, ugy-mint *az embernek fia ment-fel menybe*, a' melly-által az emberséghez illendő fel-magaſztaltatás jegyeztetik. *2. Némellyek* a' Kriſtus-felől Iſtensége-ſzerént mondatnak, ugy-mint *az embernek fia ſzállot alá menyből*, melly ſzóláſnak módgya-által némellyek-ként az *Igének* meg-teſtesűléſe jelentetik, a' ki az ő felsége ſzékiből alá-ſzállot és magát meg-alázta, a'

Sz. Agoſt. Ser. 174. de Temp. Aſcédit, nec receſsit à nobis. Felment, s-tőlünk el-ſément.

földre

földre jövén és a' testet fel-vévén. Vannak mind-az-által némellyék, a' kik ez alá-szálláson az emberségnek meg üresétését értik, melly a' néki közöltetett dicsőséggel való éléſt egy-ideig el-hagyta vala, Philip. 2. v. 7. de mind a' kettő öſzve-köttettethetik, mint Szent *Bernhárd*-is ez alá-szálláſnak három garádicsát állattya, in Serm. parvis Serm. 18. mondván: *In deſcendendo, primus quidem gradus eſt à ſummo cælo uſq; ad carnem, ſecundus uſq; ad crucem, tertius uſq; ad mortem. Ecce! quouſq; deſcendit?* Az az. *Az alá-szállásban, az első garádics ugyan a' felső égtől-fogva ſzintén a' testig, a' második ſzintén a' kereſztig, a' harmadik ſzintén a' halálig. Imé! menyire ſzállot-alá?* Az első az Iſtenséghez, a' más kettő az emberséghez illenek.

3. *Némellyek* a' Kriſtus-felől mind a' két természet-ſzerént mondatnak, ugy-mint *az ember fia földön ſzólván egyűtt menyben-is vagyon*, melly nem kevesebbé igaz az emberség-felől, mint az Iſtenség-felől, az ſzemély-ſzerént való eggyesüléſnek *el-válhatatlan-voltáért*. Mert e' cſelekeſzi, hogy a' teſt az *Igével* és az *Igében* a' ki-üresétés állapattyában-is minden teremtett-állatoknak jelen volt, ſohól ki-nem rekeſztetvén: és így mindenűt jelen volt, távúl való nem álláſa-ſzerént, noha nem hatalmaſsága, és közönséges vagy mindeneſtűl-fogva való és tellyes uralkodáſa-ſzerént, melly a' Fel-magaſztalás állapattyában járult hozzája.

Az okoſság fogva-tartásának meſterségét.

2. *Az okoſságnak fogva-tartásának meſterségét.* Léſzen az, hogy ha a' hitnek nehéz ágazattyához más haſonlo-képpen nehéz, vagy ſokkal nehézbb ágazatot adúnk hozzája. Mert ha ezt az okoſság meg-ſaydíttya hogy ſz. hittel kell hinni, vakmerő-képpen amazt ſem merészli meg-tagadni. Innen Kriſtus az újonnan ſzületés-mellé az ő *Személyéről* való titkot adta, hogy az eggyiknek magaſsága, a' máſiknak lehetséges-voltát mutatná-meg,

vagy *Ut credibilior fieret fides, ex incredibilibus creditis*, Hogy a'hit hihetségesb leñe az el-hit hihetetlenebbekből, mint Sz. *Agoston* szól, lib. 1. de pec. merit. & remis. c. 31. Ugy ha az okosság zőrgőlődnék. *Mi-képpen* lehet a' Kristusnak természet-szerént való teste jelen a' Vég-vacsorában és a' világgondviselésében, igazgatásában, vagy sáfárlásában? A' Szent Háromság titkát és a' fel-támadás ágazattyát és egyebeket ezekhez hasonlókat vess-ellenében néki, mellyek mivel-hogy erős hittel hihetetnek, noha minden emberi értelmet, vagy elmében való fogadást fellyűl-múlnak, az okosság lassan lassan fogságba-vitetik, hogy tőbbé utánna ne járy, vagy halgass, hanem Szent *Prosperral* meg vallyad:

Quantò plus graditur, tantò longinquius errat.

Az az:

Mennél tőbbet futkos,
Annál inkáb ütköz.

Végezetre VII. A mi váltságúnktól. *A' mint Móyses fel-magasztalta a' kigyót a' pusztáhan, &c.* v. 14. & 15. A' historia Móyses 3. kőnyv. 21. r. 6. 7. 8. ỹ ből vétetőt, Num. 21. v. 6. seqq. A' holot a' kigyó a' sebeseknek, meg-mardostattaknak orvosságúl emeltetett vala fel, melly példázattyát viselte a' Kristusnak. Mert, *1. A' mint* az űress vólt méregtől, úgy a' Kristus az álnokságtól. *2. A' mint* a' kigyó karóra, úgy a' Kristus kereszt-fára függesztetet mint egy szegény férgecske. *3. A' mint* a' kigyó értzből vólt, és veres szinű: úgy a' Kristusnak teste meg-verettetett, hogy bévebben folyna abból vér. *4. A' mint* az emberek az értz kigyóra való tekíntés-által meg-gyogyúltak: úgy mi-is a' Kristusban való hit-által idvőzűlünk.

Utólsó bizonysága ez a' Kristus Istenségének és az egész Szent Háromságnak. Mert nem az az értz kigyó gyogyitotta-meg az Izraelitákat, hanem a' Jehova, a' ki

Sz. Bernhárd Epist. 190. ad Iñoc. Pap. Quid magis cõtra fidem, q̃ credere nolle, q̃ cquid nõ possit ratione attĩgere? Mi lehet ĩkáb ellene à hitnek, mĩt nẽ akarni hinni, valamit az okossággal meg nem foghatni?

7. A' mi valtságúnktol. Az értz kigyónak és a' Kristusnak őszvehasonlítása.

meg-

meg-kisértetet vólt, Num. 21. v. 6. e' pedig a' Kriſtuſra alkolmaztattatik, fejeztettetik, 1. Cor. 10. v. 9. Az okáért nem puſzta ember, hanem eggyütt igaz Jahovah. Igy nyilatkoztattatnak-ki a' Kriſtus fel-magaſztalásában vagy meg-feſzétésében minden ſzemélyek. Mert a' Fiú meg-feſzítetik, és az által meg-engeſzteli az Atyának haragját, és nékünk idvöſséget érdemel, mellyet e' Szent Lélek a' hivekben, mint örökség zálogja, meg-pecsétel.

Es ezek vóltak a' Szent Háromságnak ama' *hét* bizonyságí, mellyet áítatos ſzívvel hívúnk ſegitségül, hogy ez idvöſséges iſmeretit erösitse és nevellye megh bennünk, hogy a' kit már tükörben látúnk, jövendöben ſzínről ſzínre lássuk, és valóságban bírjuk, a' mit most reménségben tartúnk, mindenkor imádván az áldott dicső Sz. Háromságot, énekelvén az áítatos Serafimokkal az Eſaiás Proféta irásának 6. r. 3. v. *Szent, Szent, Szent a' Seregek URA Iſtene.*

Alleluja.

Evangéliom.

Sz. HAROMSAG I. VASARNAPRA, Sz. Luk. 16. r. az 19. v. ſzinte à végig.

A' KARHOZOT GAZDAGRÓL ES az idvözült Lázár-nevö kólduſról.

19. VAla pedig egj gazdag ember, ki bársonba és biborba öltözik: és minden nap frissen lakik vala.

20. Es vala egy Lázár nevő kóldús, ki annak aytaja előt fekszik vala, rakva fekélyekkel.

21. Es kéván vala meg-elégitetni à morsalékokból, mellyek á gazdagnak asztaláról hullanak vala, és senki nem adgya vala néki: de az ebek-is el-jőnek vala, és nyallyák vala az ő fekélyit.

22. Lőn pedig, hogj meg-halna à kóldús, és vitettetnék az Angyaloktól az Abrahám kebelébe. Meg-hala pedig à gazdag-is és pokolban temetteték.

23. Fel-emelvén pedig szemeit midőn à kinokbán vólna, látá Abrahámot távúl és Lázárt az ő kebelébē.

24. Es ő kiáltván monda: Atyám Abrahám, kőnyőrülly raytam, és küld-el Lázárt, hogy márcsa vízbe az úja-végét, hogy hivesitse meg az én nyelvemet, mert győtrettetem è lángban.

25. Es monda néki Abrahám: Fiā, jusson eszedbe, hogy el-vetted javaidat à te életedbē, és Lázár azon-képē gonoszit: most pedig è vigasztaltatik, te pedig győtrettetel.

26. Es mind ezek fölőt kőzőttünk és kőzőttetek nagy kőz erősittetett megh:

hogy azok à kik innét
által akarnának menni
hozzátok, ne meheſ-
ſenek; ſe onnét ide-ál-
tal ne jöheſſenek.

27. Es monda: kér-
lek azért téged Atyám,
hogy küldgyed ötet
az én atyám házába:

28. Mert öt atyám-
fia vagyon, hogy bi-
zonyságot tegyen az-
oknak, hogy ne jöje-
nek ök-is è kinok he-
lyére.

29. Es monda néki
Abrahám: Vagyon
Móyſeſek és Profétá-
jok halgaſsák azo-
kat.

30. Amà pedig mõ-
da: Nem Atyám A-
brahám: de ha valaki
à hóltak közzül mé-
gjen hozzájok, peni-
tentiát tartnak.

31. Monda pedig
néki: Ha Móyſeſt és à
Profétákat nem hal-
gattyák; ha valaki à
halottak-közzül fel-
támadna-is, nem
hinnének ne-
ki. S.

PRÆDIKATZIO.

KEt nemek vagyon è világon élö embereknek: némellyek *gazdagok* és bévölködnek: némellyek *ſzegények* és ſzükölködnek. *Amazok* vigadnak és friſſen laknak; *ezek* ſzomorkodnak és nyomorúltól élnek. Gyakorta ſzegénség követi az *Iſten fęlöket*: gazdagság a' viſzſza-fordúltakat vagy az iſtenteleneket. Honnan gyanakodás támad, mellyben ſokan meg-botránkoznak: Miért vagyon dólgok gonoſzúl vagy roſzſzúl a' jóknak, és jól a' gonoſzoknak? Mert ez ellene lát-

Két nemek az embereknek.

S. Aug. t. 8. in Pſal. 91. Revera fratres nullum mare tam profundum eſt, quàm eſt cogitatio Dei ut ma-

tzik

li floreant & boni laborent.

tzik lenni *mind* az Isten kegyelségének, a' melly-szerént jól kell vala tenni a' jókkal: *s-mind* igasságának, melly az istenteleneknek bűntetést hirdet, az Isten-félőknek pedig jutalmat igér.. Ez az, a' mín anyíra csodálkozik mind a' Szent Jób, cap.21.v.7: *Miért élnek tahát az istentelenek, fel-emeltettek (meg-vénheſznek) és meg-erősődtek gazdagság gal?* mind Asaf, Psal.73.v.12: *Imé a' bűnősök és bevelkedők a világon gazdagságokat nyertek. Es mondék: Tahát ok-nélkül igazítottam-meg a' szívemet, és az ártatlanok-között mostam a' kezeimet?* s-mind Jeremiás Próféta cap.12.v.1: *Miért szerencsésittetik az istenteleneknek úta: jól vannak minnyájan a' kik vétkeznek és hamissan cselekeſznek?*

Bizonyára a' tyámfiai nincs semmi tenger olly mélységes mint az Istennek gondolattya, hogy a' gonoszok virágozzanak és a' ők munkalkodgjanak.

E' kérdés azokáért meg-feytetik *a' mái Szent Evangéliomban*, mellyben *példa-szerént* meg-mutattatik, hogy a' gazdagok ugyan itt vígak de nem bóldogok: a' szegények ellemben nem vígak, mind-az-által bóldogok, ama' mondás-kínt Szent Lukátsnál cap.6.v.20: *Bóldogok a' szegények.* Mert hallyuk a' *vígan lakozó gazdag-felől* hogy éltében sokáktól tiszteltetett, de a' halálban el-vettetett, és a' halál-után kárhoztatott, úgy hogy néki csak az érzékenség, vagy látás-szerént és ideig volt *jól* dólga, de *roszszúl* a' mi a' dologra néz magára és a' ki-menetelre, mert az őrőm végét siralom foglalta-el, Prov.14.v.13. Hallyuk annak-fölötte a' *Lázár*-nevő *kóldús*-felől, hogy éltében meg-útaltatott volt de a' halálban meg-tiszteltetett, és a' halál-után idvőzült, úgy hogy néki csak a' közönséges népnek vélekedése-szerént volt *roszszúl* de *valoság*-szerént és a' bóldog el-változás-ért *jól* volt dólga.. Mert a' kik könyhúllatásokkal vetnek, őrömmel aratnak, Psal.126.v.5.

Az Evangéliomnak summája.

Az Evangéliomnak praxisa.

Az-okáért ez Evangéliom ama' kivált-képpen valók közzül és illik hogy azt szorgalmatoson meg-gondollyuk. Mert az-által intettetnek a' gazdagok, hogy ne kevélkedgyenek: fel-emeltetnek, vigasztaltatnak a' szegények,

hogy

hogy kétségben ne essenek. A' gazdagság gyakorta fel-emel, a' szegénység le-nyom: honnan a' gazdagok a' módot által-hágják a' bujálkodásban a' szegények a' sirásban. Mind a' két vétek-ellen alkolmatos oryosság készítetik itt. Mert a' tobzodó kárhoztatott, a' gazdagokban félelmet: Az idvözült Lázár pedig a' szegényekben bizodalmat gerjeszt. Ne kevélykedgyél *oh ember*, hogy a' gazdaggal be-ne merülly a' pokolba: kétségbe ne essél, hogy a' Lázárral az Abrahám kebelébe vitetteſsél. Valamit kell itt szenvedni, mert *per anguſta ad anguſta tenditur*, a' szoroſsak által juthatni a' tágaſokra. A' Lázár mind-az-által nem mindenkor kóldús marad: a' halál után vigasztaltatik, midőn a' gazdag azon-közben gyötrettetik. Mert a' mint hogy nem egyenlők vóltak a' halál-előtt, úgy a' halál után-is.

Ovid. l. 2. de Pont. el. 2. Difficile eſt fateor, ſed tendit ad ardua virtus. Et talis meriti gratia major erit.

Seneca: Non eſt ad aſtra mollis è terris via.

Melly thema, vagy elő-vött dolog mivel-hogy főképpen tractáltatik a' mái Szent Evangéliomban, azt mi is egy keveſsé bévebben meg-magyarázzuk, szólván, *a' tobzódó gazdag és a' Lázár-nevő kóldús közöt kivált-képpen való külömségről*; Melly hogy a' gazdagoknak meg-jobbulásokra, és a' szegényeknek vigasztalásokra szolgállyon, engedgye az Isten a' gazdagok Ura, és a' szegényeknek Patronusa, a' mi idvözítő Jesus Kriſtusunk-által, Amen.

Propoſitio.

AZ ELŐ-VŐT DOLOGNAK KI-FEJTEGETESE.

HAáromleg-fő-képpen, a' mi az embernek meg-iratkozására néz. 1. *Eletének oka* vagy *módgya*. 2. *Halálának neme*. 3. *Halála-után való állapattya*. Mind a' háromban nagy külömbség veti-elő magát, a' tobzódó gazdagra és a' Lázár-nevő kóldúsra tekíntve, melly egyenetlenséget rövideden lássunk-meg.

A' frisſen lakó gazdag és a' Lázár közöt való külömség áll

Az első külömség áll életek folyásában.

1. Eletek folyásábã.

Mert kűlőmb életet élt a' gazdag: kűlőmbet a' Lázár. Mind a' kettőt eggyenként meg-láttyuk.

A' gazdag kőrűl eszűnkben kell vennűnk.

A' gazdagnak meg-irattatásában hat dólgot kell eszűnkben vennűnk.

1. Kereszt nevének el hálgatását.

I. Kereszt nevének el-halgatását.

Mert kőzőnséges-képpen *egy embernek* hívattatik, kereszt nevét el-rekentvén. Ez az Isten-felőknek az ő méltóságok, hogy az ő nevek írva vannak mennyekben, Luc. 10. v. 20. és az élet kőnyvében, Phil. 4 v. 3. s. az-okáért neveken hívattatnak, Johan. 10 v. 3. Esa. 43. v. 2. és ismértetnek az Istentől, Psal. 1. v. ult. 2. Tim. 2. v. 19. De az istentelenek az igazakkal be-nem írattatnak, Psal. 69. v. 29. annyíra hogy az Ur ugyan tagadást tégyen felőlők, hogy nem isméri őket, Matth. 7. v. 23. cap. 25. v. 41. Jó-akaratnak, vagy kedvességnek jele, ha a' Fejedelem neve-szerént szólíttya az ő jobágyát: de kedvetlenségnek, mikor azt csak hallani sem akarja. Ugy őrűllyenek az Isten-fęlők, hogy tudgyák neveket bé-írva, fel-jegyeztetve lenni az Isten kőnyvébe. Utállyanak minket a' gonoszok, nevessen, csufollyon a' világ: mi mind-az-által őrűllyűnk, mivel-hogy tudgyuk neveinket be-írva lenni mennyekben.

2. Gazdagságát.

II. Gazdagságát. *Vala egy gazdag ember.*

Glossa. Nő damnat divitias, sed cor appositũ, q̃ scilicet nõ expendit, sed recondit. Né kárhoztattya a' gazdagságot, hané a'

Magán a gazdagságok nem kárhoztatnak Proverb. 10. v. 22. mint tudodtak Abrahamnak, Isaáknak, Jákóbnak, Josefnek, Dávidnak és egyebeknek példáí, kik gazdagságokkal bévelkedvén, mind-az-által tettzettenek az Istennek. Mert a' mint mindenekben, úgy a' gazdagságban-is

Usus habet laudem, crimen abusus habet.

Az az.

A' jól élés (méltán) dicsértetik.

A' gono-

A' gonoszúl-élés kárhoztatik.

Elni kell a' gazdagságokkal, *1. az* Egy-házi-szolgák táplálására. *2. a'* Respulikának, vagy a' Közönséges-gyülekezetnek meg-tartására. *3. a'* magúnk és a' mieink táplálására és *4. a'* szegények segitségére. Artalmasok pedig és kárhoztatók a' gazdágságok, ha ki azokat magának gonoszúl szerzi, meg-tartya és el-költi. Az hamisan való gyüytés-*ért* kárhóztatik a' gazdag mint a' lopo: a' fösvényē való birás-*ért*, mint fösvény: a' törvéntelē magának való tulaydonítás-*ért*, mint tékozló: mindenképpen vétkezet e' mi vígan lakó gazdagúnk. *Hamis* volt ha nem a' kereségben, kétség-nélkül mind-az-által az örökségül való birásban. A' birásban fösvény volt a' szegényekhez. A' magának való tulaydonitásban tékozló, bévebben költő, sőt ama' gazdagok számából való volt, a' kik az Istennek nem akarnak engedni, Job. 21. v. 14. hanem a' hasokat tartyák Istē gyanánt, Phil. 3. v. 19. a' kiknek jay hirdettetett, Luc. 6. v. 24. Jay néktek gazdagoknak, mert *meg-vagyon a' ti vigaszta-lástok.*

III. Eöltözetét. *Ki bársonba és bíborba öltözik vala.* A' ruhák kétség-nélkül igen drágák és ugyan Királyhoz illendők voltak, mellyről láthatsza *Pliniust*, a' ki meg-írla a' bársont, lib. 9. Nat. hist. cap. 36. és a' bíbort, lib. 19. cap. 1. Meg-feddetik az-okáért a' gazdagban legfő-képpen a' kevélység és a' felettéb-való bújaság, hogy olly ruházattal élt, melly állapattyához semmi-képpen nem illet: mellyben maga után hól-széllel sok attyafiait hagyta. Nem kárhoztatik ugyan az ékes ruha, s-az Remeték és a' Barátok superstitioja hamis-tiszteleti, vagy babonasága sem javallattatik, hanem csak valami mértékletesség kévántatik, tudni illik hogy a' ruhák ne legyenek, *1. Igen drágák* és csak maga-mutagatásnak okáért csináltattak. Pirúllyanak-meg a' kik a' ruhákban dicsekednek,

szívnek abbā való helyheztetését, mellyki nē oszlya, hanē el-tészi. S. Aug. in Ps. 61. Nō apponat cor in eo. q habet. Ne helyheztesse a' szívét abba a' mie vagjon Sz. Bern. Ser. 4: Usus horū bonus, abusio mala. Jól élések ezeknek jó, gonoszúl élések gonosz.

3. Eöltözetét. S. Bern. in Apol. Mollia indumēta animi mollitiēindicant. A' puha ruha, az elme puhaságát jelenti. Juv. Sat. 3. Hic vivim9 ambitiosa Paupertate omnes. A' ruhák ne legyenek igē Drágák,

Augustus Császár: Vestit9 insignis ac mollis superbiæ vexillũ est nid9q; luxuriæ. Suet. sub Aug. Cæs. A' jeles és a' puha ruha kevélység zászloja, &c.

Az el-vesztett épségnek, vagy tekélletes állapatnak, és a' szerzett vagy kapott nyomoruságoknak jelei. Mert az első szűléink a' bóldog állapatban mezételen jártak, Gen. 2. v. ult. Most a' bűnnek és a' gyalázatos vagy szégyenes mezételenségnek jeleűl szűkőlkődünk a' ruhák-nélkűl; s-az-okáért a' ruhákat mutogatni semmi nem egyéb, hanem a' bűnben és a' nyomoruságokban dicsekedni, melly ostobaság. 2. *Ne legyenek felettéb való agyaskodással, ki-gondolt formával csináltattak, vagy csodások*, az az, csodálatoson szemesek vagy hasogattattak, perémesek és arãy csillagosok, vagy sok-fęle szinű metélékekkel tarkások, mert álhatatlãságnak jelensége az. 3. *Ne legyenek felettéb sokak*, hogy ottã ottan meg-változtassanak. Mert a' szűkségnek nem a' bújaságnak szolgálnak a' ruhák. Es rút dolog a' szekrényeket rukákkal meg-rakni, tőlteni, a' Kristust pedig a' szegényekben mezételen hagyni, a' hova néz Szent Jerónymusnak ama' mondása: *Aliena rapere convincitur; qui ultra necessitatem sibi retinere comprobatur.* Az az: Másét el-ragadni meg-győzettetik, a' ki a' szűkség főlőt magának tartani meg-bizonyítatik. 4. *Ne legyenek mindenestol illetlenek*, hanem a' személynek rendét és állapattyát megtekíntsék. Mert nem illik a' Prædikátornak katona ruhában járni, a' paraszt embernek sem Királyi őltőzetben. Mert ha e' meg-határozások meg-nem tartatnak, nagy vétkezés lészen a' ruházatban, a' melly vétkezésről el-int bőlcs Syrák bennűnket, cap. 10. v. 10. Mit kevélykedik a' főld és a' hamu. Es cap. 11. v. 4. A' ruházatban soha ne dicsekedgyél, se tiszteſségednek napján fel-ne fuvalkodgyál.

Csodások.

Talis vestis, proditor vanitatis. Az illyen ruha, hiúság áruloja.

Sokak.

Illetlenek.

4. Testi eledelét.

Sardanapalusnak a' Syrusok Királyának Symbolũ-

IV. Testi eledelét. *Es minden nap frissen lakik vala.* Minden-fęle győnyőrűségek jedczettetnek, a' mellyeket az ételben, az italban, a' musika szerszámban és ezekhez hasonlókban keresek. Mert azok számából

valo vólt, a' kik reggel kelnek-fel a' réſzegség ůzésére és az eſtveig való italra, Eſa. 5. v. 11. Igen igen nagy bůn ez, mellynél a' mint hogy nincs gyakrab, úgy nincs-is ſemmi ártalmaſb. Mert az őrdőgnek *verme* nyakra-főre való belé-vetéſre: *tőre* meg-fogáſra: *horga* a' meg-csaláſra: *mérge* a' meg étetéſre: *fegyvere* a' meg-őléſre. Az embereket haſonlatoſokká téſzi a' fene vadakhoz, midőn az okoſságnak igazán való elésétől meg-foſztatnak: Minden tiſzteſséges cselekdeteket meg-bánt, az itélettől meg-foſzt, a' ſzivet el-veſzi, Oſe. 4. v. 11. a' léleknek minden hatalmaſságit vagy tulaydonságit meg-fertezteti, a' teſtet meg-veſzti, a' jó hir nevet és a' bőcsůletet meg-sérti, a' ſzerẽcsének javait el-rontya, és végezetre fáydalmat ſzerez és az kárhozat mélységébe nyakra-főre-vét. A' teſti győnyőrűségek haſonlatoſok az Orvoſok pilluláihoz, mellyek kivől arannyal és nád-mézzel meg-trágyáztatván belől igen keſerűk. Honnan igazán mongdya Szent Gergely: *In voluptatibus pro una guttula dulcedinis, invenitur abundantia amaritudinis.* Az az: *A' győnyőrűségekben egy csöpőcske édeſségért, keſerűségek bévsége találtatik.* Keveſsége a' méznek, de nagy ſokaság a' méregnek. A' mi győnyőrkődtet, egy ſzem-pillantáſig tartó, de a' mi győtőr, őrőkké valo.

V. Irgalmatlanságát. Mert az ayto-előtt fekűvő Lázárra nem tekínt, kiáltót meg-nem halgattya, kérőnek ſemmit nem ád. *O infeliciſſime hominum, mortẽ corporis tui vides jacere ante januam, & non miſereris?* Az az: *Oh minden embereknel leg-ſzerencsétlemb, a' te teſtednek halálát az aytó-előtt látod fekűnni, és nem kőnyőrűlſz rayta?* fel-ſzóval kiált, Arany ſzáju ſzent János. Nem ſokan, hanẽ csak egy kért alamiſnát, a' ki nem csak ſzegény, hanem annak-fölőtte fekélyes-is; egyebekhez nem mehetet teſtének betegsége miat, az okáért *fekűnni* mondatik. Sokat ſem kért, hanem csak aſztalról le-hullot morſalékokat. Es

ja: Ede, bibe, lude, poſt morté nulla voluptas. Egyél, igyál, &c.

Epitaphiűját láthatſza Ciceronál l. 5. Tuſc. Quę. Comedam. & bibamus: cras n. moriemur. Egyűnk igyűk: mert hónap meg halúnk, Eſ. 22. v. 13. Oh bolondok mít haſznál az étel és az ital a' koporſóban: Ede, ut vivas: nő vivas, ut edas. Egyél hogj ély: ne &c.

5. Irgalmatlanságát.

Né kőnyőrűlt a' Lázárő: mert né vólt dól gaſona Di-

donak ama' versecské-je-ként. Nõ ignara mali miseris succurrere disco, Virg. Æneid. 1.

olly nagy szerencsétlenség vólt ez, hogy még az ebeket-is fel-inditotta a' fekélyek nyalogatására. Mind-az-által még sem indúl-meg magában a' kegyetlen frissen-lakó gazdag. Az oktalan ebek a' nyelveket nyúytyák; ő pedig a' meg-maradot morsalékokat-is meg-tagadgya? Melly irgalmatlanságnál nagyob mayd nem neveztethetik. Mi pedig gondollyuk-meg Kristus Idvőzítőnknek ama' mondását, Luc.6.v.36: Legyetek irgalmasok mi-képpen a' ti mennyei Atyátok, is irgalmas'. Indítson erre bennűnket [1.] *Az Istennek kemény parancsolattya*, melly írva vagyon, Esa.58.v.7.Syr.11.v.26. Tob.4.v.9.17. Jac.2.v.15. [2.] *A' természetnek egyenlősége*. Mert minnyájunknak egy Atyánk vagyon, egy világ házába lakúnk, azért eggyik a' másiknak méltã légyẽ segitégűl, az Esaiás Profétának ama' mõdsaá-ként: *A' te testedet meg-ne utállyad.* Es.58.7 [3.] *A' lelki egység.* Minnyájan egy vagyúnk a' Kristusban, Eph.4.v.4. és az ő testének tagjai, 1.Cor.10.v.17. A' tagnak pedig szűkség eggyűtt szenvedni a' taggal, mint érteni adatik, 1.Cor.12.v.26. [4.] *A' saját szűkségűnk.* Minnyájan szűkőlkődűnk az irgalmasság-nélkűl. Az-okáért arra igyekezzűnk szorgalmatoson, hogy a' Szent Mathe irásából mi-nekűnk se mondattassék: *Alnok szólga, minden adosságot meg-engedtem néked, mivel hogy kértél engem; azért nem kellet vólna-é néked-is kőnyőrűlnőd a' szólga-társodon, a' mint én-is kőnyőrűltem raytad?* Math.18.v.32. [5.] *Az Isten irgalmasságának meg-mérhetetlen vólta.* Az Isten jeles példával ment-előttűnk, hogy mi-is kővessűk: raytúnk kőnyőrűlt, hogy ismég egyebeken kőnyőrűllyűnk. Az-okáért a' ki az irgalmasságot nem gyakorollya, Istennek fia nem lehet, ugy-mint a' ki irgalmasságoknak Attyának mondatik, 2.Cor.1.v.3. [6.] *Az irgalmasságnak hasznos vólta.* Mert a' mit felebarátunkkal cselekeszűnk, az Isten úgy alíttya hogy azt ő véle cselekeszszűk, Matth.10.v.40.

Az irgalmasságot javalló erősségek.

Sz. Agost. Nihil ad misericordiam sic inclinat, atq; proprii periculi cogitatio. Nẽ indít semmi inkáb az irgalmasságra, mint a' maga veszedelmének meggondolása.

azért

azért azt bévségesen meg-fizeti, Prov. 22. v. 9. és meg-dicséri itélet napján, Matt. 25. v. 40. Az-okáért igazán mõdgya Sz. Agostõ: *Nemo dicat quòd pauperi aliquid præstat: sibi enim plus præstat, quàm pauperi.* Az az: *Senki ne mondgya hogy a' szegénnyel cselekeszik valamit: Mert tőbbet cselekeszik magával, hogy sem a' szegénnyel.*

Végezetre VI. Hitetlenségét. Mert mivelhogy szive győnyőrűségét vagy bizodalmát a' gazdágságban hely heztette vala, azért az Istennel és az Isten igéjével semmit nem gondolt. Ki-tettzik ez az Abrahámmal való beszélgetéséből. Mert mikor ő Móysest és a' Profétákat akarja vala hogy halgatná, meg-utálá azokat és jelenéseket kévánt. Istentelenségnek jele, az igétől el-távozni, és úy parancsolatokat keresni, holot kőtelesek vagyúnk a' tőrvényre és a' bizonyságra, Esa. 8. v. 20.

6. Hitetlenségét.

Sz. Cyprianus ser. de Imor. Hoc est Deũ omninò non nosse, hoc est, Christũ credentium magistrũ peccato incredulitatis offẽdere. Ez az Urat mindenestől nẽ ismerni, ez, a' Kristust a' hívők mesterét a' hitetlenségh bűne-által meg-bántani.

Igy azért láttyuk, minémő és menyi bűnők járjanak eggyűt, vagy fussanak-őszve e' gazdagságban. *Kevélység* vólt az őltőzetben, *tobzodás* az eledelben, *irgalmatlanság* a' szegényekhez, *istentelenség* az Istenhez, és végezetre hozzá-járúlt a' *penitentia-tartatlanság* és mind e' bűnőkben való *végig meg-maradás*, mellyek mind külőn külőn, nem hogy őszve-kőtve, vagy eggyűt, őrők kárhozatot érdemlenek.

Továbbá pedig a' mi a' második személt nézi, a' felől négy dólgot kell eszűnkben vennűnk:

I. Nevének nyilván-való ki-fejezését. Mert Lázárnak hívattatik, melly így magyaráztatik, *Dominus ferat tibi opem.* *Az Ur légyen segitségül néked*, e' Sidó igéről, *Azár*, melly annyit tészen mint, *meg-segítet.* Meg-utált vólt ugyan az embereknél, de kedves az Istennél a' ki tulaydon nevén méltóztatta őtet nevezni. Mert, *Christianus mundo invisus, Deo est carus, A' világ-előtt gyűlőséges ke-*

A' mi a' Lázárra néz, négy dólgot kell meg-gondolnünk.

1. Nevét.

resztyén,

Lázár typusa az Ecclesiának.

reſztyén, kedves vagy ſzerelmetes az Iſtennél, azt mondotta Szent Ignatius. Az-okáért e' Lázár typuſa vólt az Eccleſiának, melly haſonlatos-képpen a' gazdagok aytaja-előtt fekſzik, ugy-mint *Faraó* aytaja-előtt Egyiptusban, Nabukodonozor-é-előt Babyloniában, a' Romai Pápa és a' Tőrők Csáſzár aytaja-előt e' mi időnkben. Innét meg-nevettetik és gyakorta meg-utáltatik, és noha ſokak-nélkül ſzükölködik, az emberektől mind-az-által ſegitséget nem kér, azon-közben pedig az Iſtent iſméri ſegitőjének, honnét énekli ma a' Sóltárnak imez igeit: *En a' te irgalmaſságodban bíztam: Eőrvendez a' ſzívem a' te ſzabaditáſodban, éneklek az Urnak a' ki jókat adot nekem: és dicséretet mondok a' felséges Urnevének*, Pſal. 13. v. 6. 7.

2. s szegénységét.

II. Szegénységét. Mert nem vala gazdagsága, mivel-hogy *Kóldús*-nak neveztetik; nem vólt tiſztelſége, mert a' gazdag aytaja-előtt fekût: nem vóltanak gyönyörüségi, mert csak a' morſalékokból kéván vala meg-elégittetni. El-hagyatot vólt mindenektől, ſe édes ſzüléi, ſe vér-ſzerént való attyafiai, ſe egyebek meg-nem ſegétik vala őtet; honnét a' ſzabad égh-alatt a földön fekſzik vala. Egyedül az ebek jövének-el, és a' nyelvekkel lőnek ſegitségül. Az emberi nyomoruságoknak tükőre ez. Mert mi minnyájan természet-ſzerént illyen Lázárok vagyunk. Régenten gazdagok vóltunk a' Paradicsomban: de moſt ki-üzettettünk az eſet miat, ſzegényekké lévén és meg-foſztatván az eredet-ſzerént való igaſságtól. Innét csak ſzéllel búydoſunk és nem adatik itt bizonyos vagy állandó lakó-helyünk. Az égh-alatt fekűſzünk: az eget még nem bírjuk. Azon-képpen ha az Iſten aytaját ſzüntelen való künyörgéſünkkel zörgettyük, végezetre megnyittya, és fel-emeli raytunk irgalmaſságának ortzáját, amaz ő igéreti-ſzerént, Pſal. 103. v. 31. Matth. 7. v. 7. Luc. 18. v. 6. &c.

Juv. ſat. 3. Nil habet infelix paupertas durius in ſe Quàm q ridiculos homines facit. A' ſzegénységből keményeb ſemmi nincsen, Mint hogy az emberek előt csúfá téſzen.

III. Teſté-

III. Testének betegségét. Mert teli vólt fekélyekkel, annyira hogy minden tagjai el-lankattanak vala. Kezei, lábai, és az egész teste el-fogyatkozott vala, úgy hogy fáydalom-nélkül se nem álhat, se nem ülhet, se nem fekhetik vala. Ez-is az emberi nyomorúságokra néz. Mert nem csak *kólduſok* vagyúnk, az Isten képétől való meg-fosztás miat: hanem eggyút *betegek*-is a' természetnek mindenestül való meg-romlása-miat. Fekélyeket és sebeket vöttünk minden mi tehetségünkben vagy tulaydonságinkban, mellyek-közzül leg-főképpen négyet számlálnak a' réghiek. 1. Az elmében való *tudatlanság*. 2. Az akaratban való *gonoſság*. 3. A' *gyönyörkőttető* kévánásban való *gonoſz kévánság*. 4. A' haragos indúlatban való *gyarlóság*, erőtlenség. Hozzá járúlnak a' testnek gonoſzi, nyomorúsági-is, a' külömb-külömb-fęle betegségek és egyéb szerencsétlenségek. De mind ezekben vigaſztaláſúnk vagyon: ha ugyan el-hagyattatúnk-is az emberektől, az Istentől mind-az-által el-nem hagyattatúnk. Sok teremtett-állati vannak néki, mellyeket ki-bocsát, hogy nékünk az emberek helyet ſzólgállyanak, a' mint itt a' nyalogató ebek példájából kitettzik. Igy az el-ſzaladot Illyéſnek a' hollók hoztak ebédelt, 1. Reg. 17. A' Medvék negyven-két gyermekeket el-ſzaggatának azok közzül a' kik az Eliſæus Prophétát csufollyák vala, 2. Reg. 2. Az Oroſzlányok Daniel Prophétának kedveztenek a' veremben, Dan. 6. A' Czet-hal Jonáſt a' gyomrába mint egy óltalomba vette, Jon. 2. A' hal Szent Péternek egy ſtátert hozot, Matth. 17. v. 26. A' fene vadak a' játék nézö helyen elö-hozattatván a' Mártyrok-ellen, őket meg-bántás-nélkül hagyták. A' vad kecskék és a' ſzarvaſok, a' Szent *Balás* rokonságinak, kik az üldözés-előtt Kapadócziának puſztáiba ſzaladtanak és nagy ſzegénységtől nyomorgattatnak vala, önnön kényeken

3. Betegségét. Morbi peccati filius & mortis nűtius. A' betegség bűnnek fia és halálnak követe.

Bőles Socrates kérdetvén mi vólna a' betegség, ezt feleli: Perturbatio corporis.

A' testnek meg-háborodáſa, Stob. Ser. 98.

Androduſt egy Romai Polgár mesternek elfutot ſzolgáját, kit az Úra midőn három esztendő múlva viſzſzahozattatot vólna, az Oroſzlányoknak vetetet vala, hogy el-ſzaggattatnék azoktól, Roma várasának piaczán, az

egyéb Oroszlányok ellen, egy Oroszlány meg-óltalmazta: hogy a' lábába akadot fát a' kietlenekben bújdosván, ki-vőta vólna: melly dólgon a' Romaiak álmélkodvan és okát Androduſtól meg-értvén, életét meg engedték és az Oroszlányt-is néki ajándékozták: mellyet oſztán ő a' váras útzáin körűl hordozot, nagy haſznával ezt kiáltván: Hic eſt leo, hoſpes hominis: hic eſt homo, Medicus leonis. [Ez az Oroszlány, az ember gazdája: ez az ember, az Oroszlány Orvoſa, Gellius lib. 5. cap. 14.

meg-engedik vala magokat fogni és ölni. Igy néha néha az érzéktelen állatok-is ſegitségül vannak a' híveknek: A' tenger útat nyitot az Iſraelitáknak és bé-meritette az Egyiptziuſokat: Az égh Mannával elsőzőt a' puſztában: a' kő-ſzikla vizet öntöt-ki: a' ſzelek őſzve-gyüytötték a' fürjeket: a' kürtők ſzava le-veté Jeriko városának kő-falait: a' csillagok Siſſára-ellen harczoltanak: a' ſzamárnak ál-kapczája italt ada Sámſonnak. A' tűz boſzſzuját-állotta az Illyés Proféta ellenségin és őtet fel-vitte az égbe: A' ſzelek a' Theodoſius Imperatornak a' hadban ſegitségül lőnek, és az ellenséget mint a' jó ſerény vitézek meg-futamtatták. Igy ſegíti-meg tudni-illik az Iſten a' háboruſágoknak közepette az ő híveit, hogy mindenkor vigaſztaláſt érezzenek, és a' kereſzt terhe alat le-ne eſſenek.

4. Jóságos cselekedetit. Virtus maximæ divitiæ. A' jóságos-cselekedet nag gazdagság. Plaut. in Amph. Virtus omnia in ſe habet, omnia adſunt bona, quê penes eſt virtus. A' jóságos-cselekedet mindenekkel bír, mint jók jelé

Végezetre IV. Jóságos cselekedetit.

Mert noha nem vóltanak gazdagsági, mind-az-által tellyes vólt jóságos-cselekedetekkel, mellyekbe mint egy tükörbe kellene nézniek és mint egy írott példát követniek minden ſzegényeknek. Ki-fényeskedik belőle, *1. Az igaz Iſteni tiſztelet*, mert az Iſtent tiſztelte és minden bizodalmát ő benne vetette, a' mint neve-is meg-mutattya. *2. A' Kriſtuſnak iſméreti*, mert ő-is mint ſzegény jőt a' világra, hogy minket meg-gazdagítana, 2. Cor. 8. v. 9. Ebben kétség-nélkül álhatatoſon hit, mert idvőzült, melly nem ſzokot lenni hanem csak hit-által, Johan. 3. v. 18. Marc. 16. v. 16. Hebr. 11. v. 6. &c. *3. A' mértékleteſség*, mert csak egyedül a' morſalékokkal akar meg-elégíttetni, és az étkek javait nem kéri. *4. A' békeséges-tűrés*, mert nem irégykedő, az Iſten és felebaráttya-ellen ſem morgolódik,

a' gazda-

a' gazdagot sem szidalmazza, hanem azon elmével szenvedi a' bosszúság-tételt, és meg-szabadulását várja békeséges türésben bírván a' lelkét: melly jóságos cselekedeteket követniek és gyakorlaniok kell minden szegényeknek.

Es e' volt ama' különbözö állapattya és élete mind a' frissen lakó Gazdagnak s-mind a' Lázár-nevö Kóldúsnak, mellyet különbözö ki-menetel-is követet.

A' második különbség pedig áll à halál veszedelmében: melly alá ugyan mind a' ketten vettettek valának, de nagy különséggel. Mert a' szegény job állapatra, a' gazdag gonoszbra juta. A' halálban *1. A' szegény elöl-helyheztettetik*, holot annak-elötte a' gazdag írattatott-vala-meg elöször. *2. A' lelke az Angyaloktól-vitetteték-el*, és részesül az örök bóldógságban, holot ellenben a' gazdagnak lelke az ördögöktöl vettetik a' pokolba.

Honnét harmadik különség származik, melly áll à más élet haylékában vagy lakó-helyében. Mert a' gazdag a' pokolban gyötrödik, a' szegény a' Paradicsomban vigadozik, melly *kebelnek* hívattatik, a' nyugodalomért; *Abrahám* kebelének, a' néki adattatot igéretért, és mivel-hogy minden hívöknek Attya, Rom. 4. v. 12. Ezekröl pedig más időben bévebben szóllyunk. Mi a' dolognak véget vetvén, az Ur Istent kérjük hogy a' szegényeknek adgyon békeséges-türést, a' gazdagoknak irgalmasságot, nékünk pedig minnyájúnknak a' Lázárnak nem a' Gazdagnak elméjét, hogy ez hitetlen világból az állhatatos hit-által jövendöben az Abrahám kebelébe által-vitettessünk és az örök bóldogsággal vigadva éllyünk,

AMEN.

vañak añak a' ki a' jóságos cselekedetekkel bír.

2. Halálok veszedelmében.

Sok elsök lésznek utólsók, és sok utólsók lésznek elsök, Matth. 19. v. 30.

3. A' más világi lakó helyekben. Sz. Jób, c. 17. 12. Post tenebras spero lucē. A' sörétség után világosságot reméllek. Senec. ep. 107: Nubilo serena succedunt. A' homályos id: &c. Post risum fletū. A' nevetés után sirás.

Evangéliom.

Sz. HAROMSAG VTAN II. VASARNAPRA,

Sz. Luk. 14. az 16. az 25. verſig.

A' NAGY VACSORARÓL.

16. EGY ember nagy Vacsorát ſzerze és ſokakat híva.

17. Es el-kűldé à ſzólgáját à vacsorának óráján, meg-mondván à hívataloſoknak, hogy el-jőnének, mert már mindenek el-kéſzítettek.

18. Es kezdék egygyűt minnyájan magokat menteni. Az első monda néki: Majórt vettem, és ſzűkség ki-mennem és azt meg-látnom: kérlek teged, ments-meg engem.

19. Es à máſik mõda: őt iga őkrőt vettem, és meg-probálni megyek azokat: kérlek téged, ments-meg engem.

20. Es más monda: Feléséget vettem és azért nem mehetekel.

21. Es meg-térvén à ſzólga, meg-jelẽté e-

ség zeket

zeket az ő Urának. Akkor meg-haraguván à cselédes ember, monda az ő ſzólgajának: Menny-ki hamar az útzákra és à városnak ſzerire; és à ſzegényeket és à bénákat és à vakokat és à sántákat hozd-bé ide.

22. Es monda à ſzólga: Uram, meglőtt à mint parancsoltad, és még-is hely vagyon.

23. Es monda az Ur à ſzolgának: Menyki az útakra és à sövényekhez: és kénſzeritsed bé-jőni, hogy meg-tellyék az én házam.

24. Mondom pedig néktek, hogy ſenki amà férfiak-közzűl àkik hívattattak meg-nem koſtollyák az én vacsorámat.

PRÆDIKATZIÓ.

MIkor az Iſtennek jó-vóltát meg-gondolná a' Sóltár-Iró, fel-ſzóval kiálta, Pſal. 34. v. 9: *kóſtollyátok és láſsátok, mely édes az Ur!* Bizonyára édes, avagy jó, mert nagy dólgokat cselekedett, Luc. 1. v. 49. és annyi jó-téteményit közlötte velünk, hogy Szent Agoſtonnal méltán mondhattyuk: *Dei miſericordia major eſt, quàm omnium hominum miſeria.* Az az. Nagyob az Iſtennek irgalmaſsága, hogy ſem minden emberek nyomorúsága. Hogy pedig e' jó-vólta, avagy édeſsége tőlünk meg kóſtóltathatnék, az Ur Iſten azt meg-bizonyitotta [1.] *Verbis ſuaviſsimis. Edes igékkel, ſzókkal,* a' miéneműek ólvaſtatnak, Exod. 34. v. 6. [*Uralkódo Ur Iſten, irgalmas és kegyel-*

Az Iſten

jó-vóltának külömb-külömbjelenségi.

mes, tűrő és sok könyörületességű és igaz-mondo, ki meg őrized az irgalmaſságot ezeriglen: ki el-veſzed a' hamiſságot és a' vétkeket és bűnöket] 2. Paral. 30, v. 9. [*kegyes és kegyelmes a' ti Uratok Iſtentek, és el-nem-fordittya orczáját tőletek, ha hozzája tértek*] Pſal. 107. v. 1. [*Dicsirjétek az Urat, mert jó, mert mind örökké vagyon az ő irgalmaſsága*] Prov. 8. v. 31. [Az én gyönyörűségem az emberek fiaival lenni.] Eſa. 49. v. 14. 15. [El-hagyot engem az Ur, és az Ur el-feletkezett rólam. Vallyon el-feletkezhetik-é az aſszony az ő magzattyáról, hogy ne könyörűllyön az ő méhe fián? és hogyha az el-feletkeznék-is, de én el nem feletkezem rólad.] Jerem. 31. v. 20. [Ha bőcsülletes fiam nékem az Efraim ha gyenge gyermekem: mert mi-óltálról fogva ſzóllottam felőle, még meg-emlekezem róla. Az-okáért meg-háborodot az én ſzivem ő érette: könyörűlvén könyörűlök rayta, ugy-mód az Ur.] Oſe. 11. v. 8. [Mi-képpē adlak oda téged Efraim, meg-óltalmazzalak-é téged Iſrael? mi-képpen adlak-é oda téged mint Adamát, tészlek-é téged mint Seboimot? Meg változott én-bennem az én ſzivem, egyſzer ſ-mind fel-indúlt az én ſzánakodáſom.] [2.] *külömb-külömb-féle cselekedetivel*, a' minémű a' teremtés, a' meg-váltás, a' meg ſzentelés és a' mik azokhoz foglaltattak. [3.] *Meg tartáſra méltó példákkal.* Mert az Iſtennek irgalmaſságát meg-tapaſztalták a' mi első ſzűleink, Gen. 3. v. 15. Az Iſraeliták a' puſztában, Exod. 32. v. 14. David páráznaságában, 2. Sam. 12. v. 13. Szent Péter meg-tagadásában, Matth. 26. v. ult. Szent Pál üldözésében, Act. 9. v. 1. ſeq. a' tolvay a' kereſzt-fán, Luc. 23. v. 42. a' parázna Magdolna, Luc. 7. v. ult. a' Publikánuſok, Luc. 15. v. 1. és egyebek. [4.] Szép haſonlatoſságokkal. Mert magát páſztorhoz haſonlíttya, Pſal. 23. v. 1. Ioh. 10. v. 11. vőlegényhez, Jer. 3. v. 14. Oſ. 2. v. 19. Atyához, Pſal. 103. v. 13. Matth. 23. v. 9. Anyához, Eſa. 66. v. 13. Orvoshoz, Exod.

15. v. 20.

15.v.20. Tűz keritéshez, Zacha.2.v.5. Végezetre [5.] Gyönyörűséges példa-beszédekhez, a' minémők olvasatnak a' hajócskának gondviseléséről, Matth.8.v.26. a' Lelki szántás-vetésről, Matth.13.v.24. az adósságnak kegyelemből való meg engedéséről, Matth.18.v.24. a' szőlőről, Matth.20.v.1. az el-veszet garast kereső aszszony állatról, Luc.15.v.8. a' tékozló fiat haza-fogadó Atyáról, v.12. &c.

Mindeniket föllyül-halladgya pedig e' jelen-való példa-beszéd,, mellyben világosson elönkben adattatik meg tekintésre sőt még-kóstolásra az Istennek jóvólta. Mert nagy vacsorát készitő gazdához hasonlitatik, mellyben gyönyörűséges étkek hozattatnak-fel és a' mellyre mindenek hivattatnak. El küldi a' szólgáit és mindeneket s-kit kit eggyen-ként édes szóval hivat, mivel hogy minnyájan hallyák, a' hívogattatónak gyönyörűséges szavát: Jertek-el, mert már már mindenek el-készittetnek. Méltán kiáltyuk tahát it fel-szóval a' Sóltár iróval: Gustate & videte, quàm suavis est Dominus. Kóstollyátok és lassátok mellyédes az Ur. Az Evangéliomnak summája.

De a' mint viselik magokat az emberek e' nagy gazdának illyen nagy kegyelmességéhez. Gyalázat elő-hozni: Mert el-nem jönek, kóstolni nem akarják, az Ur vacsoráját meg-utállyak, és magokat mindenestől semmire kellő erősségekkel vagy okokkal mentik. Oh háladatlanok és saját idvősségről el-feletkeztek! kiknek száma kőzzé hogy ne számláltassúnk, a' mái szent Evangéliomat szorgalmatosban lássuk meg: És mivel hogy annak summája ez egy Parancsoló-módban foglaltatot, *Venite, Jertek-el*, fő-képpen e' parancsolatot fogjuk szorgalmaztatni, szólván *az okokról, mellyek kit kit ez el-jövetelre és a' Vacsorának meg kóstolására fel ingerelhetnek és fel-is kell ingerleniek.* Az Isten a' ki a' Vacsorát készitette, készitse hozzá Propositio, vagy a' tanitásra fel-vet dolog.

a' mi szí-

a' mi szíveinket-is, hogy figyelmetesen halgathassuk, és a' vacsoráját nagy kévánsággal kóstollyuk-meg, Amen.

TRACTA.

Miért nevezteték az Atya Isten embernek.

Elsõ igei e' példa-beszédnek ezek: *Egy ember nagy vacsorát szerze;* Ez emberen csak egyedûl az Atya Isten értetik, a' ki embernek neveztetik, nem állattyára nézve, hanem, 1. *Példa-beszéd-szerént*, 2. *mert* az embert a' maga képére teremtette, és az okáért fel-veszi a' nevet-is. 3. *mert* a' Szent Lelket bé-bocsáttya a' szíveinkbe, melly által bé-óltatunk az Istenségbe, hogy az Isten légyen mi bennünk, és mi az Istenben. 4 *mert* szintén emberi és atyai szívet visel-hozzánk. Az-okáért ugyan ezen nevezet minnyaráft az Istennek irgalmasságát mutattya-meg, melly a' mi természetünknek nevét magának tulaydonittya, a' ki minket úgy szeret, mint ha egy természetünk vagy állatunk vólna õ véle, a' ki el-küldötte a' fiát, hogy Isten és ember lenne egy személyben. Ha azért az Isten velünk, kicsoda ellenünk? Az Isten ember: Mi-is emberek vagyunk, s-ki árthatna nékünk? mi az oka hogy rettegnénk? a' mi testünk és a' mi vérünk mennyegben ül: Atyánk vagyon, a' kinek emberi titulusa (neve) vagyon, és a' ki emberséges indulattal vagyon az emberekhez. Az-okáért ha ebben bizunk, örökké meg nem szégyenülünk.

Az Isten Vacsorája Két-féle.

Kegyelemnek.

Továbbá ez ember *nagy vacsorát* mondatik hogy készitet, melly nem közönséges, hanem mennyei: nem világi, hanem titok-szerént való és két-fele ugyan, a' mint az Atyák magyarázzák. [1.] kegyelemnek vacsorája, melly it a' földön tartatik és azon az Evangéliomnak prædikáltatása értetik, a' bünök kegyelemből való megbocsánattyáról, és a' Kristusnak mind helyheztetés s-mind meg-foztás-szerént való jó-téteményiről. Szent

Mathenál 22. v. 1. *a' menyegzői lakodalomhoz* hasonlítatik, mellyből egy némelly méltatlan ki-vettetett, honnan kitettzik, hogy Krisztus Idvözítönk e' példa-beszéddel az *Ecclesiára* néz, mellytől sokan el-szakadnak. Az Evangéliom pedig *Vacsorának* mondatik *mind* a' lelkek meg-elégitése-ért, *s-mind* a' későn való meg-jelenés-ért. Mert a' mint a' Vacsora estve készitetik, úgy az Evangéliom-is a' világ vége-felé prædikáltatott, 1. Cor. 10. v. 11. Johan. 2. v. 1. &c. [2.] Dicsőségnek vacsorája, melly tartatnifog mennyekben, és az örök bóldogságot jedzi, melly a' hiveknek igértetett, és a' Szent János Mennyei jelenése könyv. 19. v. 7. 9. írattatott-meg.

Es dicsőségnek vacsorája.

E' dicsőség vacsoráját érti fő-képpen Krisztus Idvözítönk, mint e' példa-beszédnek alkolmatossága taníttya, mellyet egy némelly Farisæus ada, a' kenyérnek Isten Országában való ételéről szólván, v. 15. Innét ugy-mond Szent Tertullianus: *Cœnæ paraturæ vitæ æternæ saturitatem figurat.* Az az: *A' vacsorának készületi az örök élet meg-elégitését ábrázollya.* Mert ez vacsorának neveztetik *1. mert* minden napok végén fog szereztetni. *2. mert* friss étkek fognak fel-hozattatni. *3. mert* a' kivől soha többé semmi asztal n fog vettetni. Az-okáért a' ki azt egy-szer elmulattya, annak örökké kelletik éhezni. Es ez-okáért küldi-ki az Ur mindé nap a' szolgait, hogy mindenek idején hívattassanak, és az el-jövetelhez hozzá-készítsék magokat. De mivel-hogy az emberi szív a' benne születet gonoságért a' földi gyönyörüségeket inkáb szereti, hogy sem a' mennyei vacsorát, nyilván való okokból származot erősségeket és okokat kell elő-hoznunk, mellyek bennünket az el-jövetelre fel-indítsanak és a' világi gondoktól el-vigyenek. Azok-közzül pedig sokak hozattathatnának-elő, de mi most e' keveskkel meg-elégedgyünk. Az-okáért indítson-fel minket.

Lib. 4. adv. Marc. cap. 31. mihi pag. 438.

1. A' hívató gazdának kegyesſége, vagy jó-vólta.

I. A hivogató gazdának kegyeſsége vagy jó-vólta.

A' kemény emberhez nehezen, de a' kegyelmeshez örömeſt járulunk. Az Iſten pedig igen kegyelmes és fölötte jó, sőt tiſztán joság, Matth. 19. v. 17. Azokáért ki nem ſietne hozzája? Meg-jelenti ez ő jó-vóltát vagy kegyeſségét.

Melly kifényeskedik.

Az emberi névnek magára való vételéből.

1. Az emberi névnek fel-vétele-által. Embernek híja magát, hogy mi emberek hozzája örömesben mennyünk. Ha a' Sátán ellen-vetné; *Nyavalyás és el-vetett ember vagy.* Ezt felellyed, Mennyekben más embert tudok lenni, a' ki az embereket ſzereti, és a' vacsorát az emberek kedveért ſzerzi. Mivel-hogy azért én-is ember vagyok, bizonyára engemet-is ſzeret és hív. El-jövök azért, hogy meg-elégítsen és az örökké-való örömmel éllyek.

A' vacsorának kéſzitéséből.

2. A' vacsorának kegyelemből való kéſzitéſe-által. Mi a' bűnöktől meg-veſztünk, úgy hogy igen drága vácsorát ſe nem kéſzíthetünk, ſe nem érdemelhetünk, ſe nem vehetünk. Csak egyedül az Iſten az, a' ki nékünk kegyelméből aſztalt kéſzít, Pſal. 23. v. 5. és kövérekből való lakodalmat, Eſa. 25. v. 6. A' Pápaságban bűn-bocsánattya és a' mennyorſzág igértetik, de pénznek közben-járáſa-által. Honnan mondatott régenten a' Romai Tanács-ház vagy Eccleſia-felől,

Pénzel jár a' búlcsú Romában. Igy vólt eleitől fogva Romába, mint Juvenaliſnak ime' verſets kéje megbizonyíttya: --- Omnia Romæ Cum pretio: quid das ut Coſſum aliquādo ſalutes? Juv. Sat. 3.

Dantes exaudit, non dantibus oſtia claudit.

Az az:

Az adókat meg-halgattya,
A' kik nem adnak ki-zárja.

De ſokkal külömb ſzívvel vagyon az Iſten mi hozzánk. Nem kéván árrút vagy érdemet: Ingyen adgya, és ſemmit egyebet nem kéván hanem csak el-jövetelt. Mert kegyelemből idvözülünk a' hit-által, és az nem mi tőlünk, Iſten ajándéka, nem a' cſelekedetekből, hogy valaki ne dicsekedgyék, Eph. 2. v. 8. 9. Jertek-el az-okáért minden

szomjúhozók, jertek-el a' vizekre, ti-is a' kiknek nincs ezüstök, siessetek, vegyetek és egyetek. Jöjetek-el, vegyetek ezüst-nélkül és minden cserélés-nélkül bort és tejet, Esa. 55. v. 1. seqq.

dáért: Qui vult accipiat aquam vitæ gratis. A' ki akarja vegye az élet vizét ingyen, Apoc. 22. v. 17. és Matth. 10. v. 8.

De Vitebergában mind a' mái napig, gratis, ingyen, ama' mon-

3. Edes, vagy nyájas szóval-való hivattatás-által. Mert nem minden ok-vetetlen végezéséből vét-meg némelyeket, hanem mindeneket hí és akar el-jöni, melly hívattatásnak három rendbéli idei jelentetnek, vagy színlettetnek-be. *1. A' Krisztus előtt*, melly ez igétskével jegyezterik-meg, ἑτοίμασε *paravit, szerze, készíte*. Mert az O Testamentomban semmi egyéb nem volt készületnél és *hozzá-készítésnél*, a' külömb-külömb árnyékok-által, a' Krisztusnak következendő meg-testesüléséhez. Innét mondatik: *Sokakat híva*. Mert az Ecclesia rend-szerént nem minden népekből gyüjtetett vala, hanem a' Sidokból, a' kik értetnek azokon a' sokakon.. *2. A' Krisztus-alat*: Es el küldé *a' szolgáját*. Nem mondgya, *A' szolgait* sokak számán, hanem a' szolgáját egynek számán, a' *Messiást* értvén, a' kit egyedül kell halgatnúnk, Matth. 17. v. 5. Innét a' vacsorának oráján küldetet-el, az az, a' világnak utólsó idejében, Hebr. 1. v. 2. Ez mindeneket hít, midőn monda: *Jöjetek hozzám minnyájan, a' kik munkálkodtok és terhelve vattok*, Matth. 11. v. 28. Végezetre a' 3. idő *a' Krisztus után*, mellyben az útzákra és a' yáras szereire küldettek a' szólgák és hivattattak a' pogányok az Apostolok és külömb-külömb Doktorok-által, kiket még ma-is el-küld az Isten, hogy minket el-híjanak és a' vacsorára kézen-fogva vigyenek. Az-okáért az illy kegyessen és barátságossan hívó Istennek ki nem engedne? Imé várakozik ő, hogy könyörüllyön raytúnk, Esa. 30. v. 18. ki-terjeszti kezeit egész nap, Esa. 65. v. 2. fel-emeli szavát és penitentiára int,

Es az édes szóval-való hivattatásból.

A' Krisztus előtt.

A' Krisztus alat.

A' Krisztus után.

Esa. 1. v. 16. Jer. 3. v. 12. Ezech. 18. v. 30. Ki vólna olly eszénélkül szükös és hála-adatlan a' ki ki-akarna maradni? Hámán dicsekedék a' háza-népei előtt, hogy a' Királynénak asztalához csak egyedül ő hívattatot vólna, Esth. 5. v. 12. De micsoda Esther Királyne az Istenhez-képest, a' ki uralkodók Ura, a' ki-előtt sok ezereknek ezeri állanak és szólgálnak? Az-okáért inkáb dicsekedgyünk mi, hogy illyen nagy és szelíd Urnak asztalához hivattatunk, a' mellyhez el jöni bóldogság, mellyet meg-utálni nagy nyomoruság.

2. A' vacsorának bévséges és méltóságos vólta.

II. A vacsorának nagy és méltóságos vólta. Mert *nagy vacsorának* neveztetik, mellyhez más egyéb nem hasonlíttatik. Pompás vólt az Absolon lakodalma, 2. Sam. 13. v. 24. Asuerus-é, Esth. 1. v. 3. Bóldisár-é, Daniel. 5. v. 1. De mind semmik, ha ezzel öszve-hasonlíttatnak.

S-mi lehetne hasonlatos az Istenhez és az örök élethez? Jól mondgya Sz. David: Domine, quis similis tibi? Uram, kicsoda hasonló hozzád? Psal. 35. v. 10.

A' gazdának felséges vóltáért.

Nagy, 1. *A' gazdának felséges vóltáért.* Ez önnönmaga az Isten, a' kinek hatalma véghetetlen, gazdagsága ki-meríthetetlen, felsége örökké való. Az-okáért melly friss és dicsöséges vacsorát fog szerzeni ez az Ur? Kicsoda a' ki el-nē jöne avagy csak egyedül a' gazdának felségén való csodálkozás-ért? Sábának Királyneája el-jött bölcs Salamō Király bölcseségének halgatására, és bóldogoknak mōdotta az előtte-álló szólgait, 1. Reg. 10. v. 1. & 8. De, imé! it nagyob vagyō Salamonnál: Az-okáért annál örömesbē jöjünk-el. Dávid Király vigadot, midön beakarna az Ur házába menni, Ps. 122. v. 1. Menyivel inkáb vigadgyūk hogy a' menyei tornczbā hívattatūk a' vacsorára? Sz. Péter látván a' Thábor hegyē a' menyei dicsöségnek valami ideaját, ábrázattyát, minnyáráft nagy fel-szóval kiálta: *Domine, bonum est nos hic esse: Faciamus tria tabernacula. Uram, jó nékünk itt lennünk: csinállyunk itt három hajlékot,* Matt. 17. v. 4.

Matth. 17. v. 4. Ha illy nagy vólt a' Szent Péter öröme a Thábor hegyén az Isteni felségnek valami részecskéjének látására; menyi lészen a' mienk mennyekben, midőn az Istennel öszve-szereztetünk és őtet színről színre fogjuk látni? Oh atyámfiai, jőjetek, jőjetek-el *mondok*, siessünk néki eleiben menni, hogy ez illyen nagy vigasságtól és dicsőségtől meg-ne foszlassunk.

A' helynek nemes-vóltáért.

2. *A' helynek nemes-vóltáért.* Nem a' földön fog-tartatni e' vacsora, hanem mennyekben, melly igen bévséges haylék. Tekinthetsze-meg a' teremtett egeket. A' föld azokhoz képest alég vagyon annyi mint egy pontotska, úgy-mint mellyet a' Napi-test vagy alkotvány nagysággal egy-néhányszor fellyül-hallad. Ha olly nagy a' csilagos égh, menyivel nagyob lészen a' bóldogok eghe? Annak-fölötte csodálkozunk az éghnek szépségén és a' csillagoknak ékessegén: de mind semmik ezek a' bóldogok helyéhez-képest. Annyi annak dicsősége, hogy meg-nem mondhatni, 1. Cor. 2. v. 9. Csak árnyékoztatik, Apo. 21. és mind-az-által anyira fel-inditatunk e' ki-irattatás-által, hogy a' Sz. Agostó annyával ki-ki kévánnya és módgya: *Evolemus hinc. Röpüllyünk-ki innét. Plinius* hét csodáit említi a' világnak, 1. Babylő várasának keritése. 2. Az Epheſumi Diánának temploma. 3. Az Olympiai Jupiter Istennek bálványa. 4. Az Egyiptiusi négy szegő hegyessen tűz formára fel-épitőt alkotvány. 5. A' Napnak Rhodus várasában való oszlopa. 6. Mausolusnak koporsója. 7. Cyrus Királynak királyi palotája: mellyeket mind, kicsoda, a' ki nem örömest látot vólna? De mert hiúságok, ha az éghel öszve-hasonlítándod, mellyben nékünk a' vacsora készítetik. Sz. Agostonnak a' többi közöt e' vólt kévánsága, *Romam videre in flore*. *Roma városát virág jában látni.* A' mi kévánságunk ez légyen; *cœlum videre, a' mennyeknek Országát látni*; melly úgy lészen ha

Plat. lib. 35. de Epino. Solem totum, tota terra majorem esse. Az egész Nap nagyob az egész földnél.

Vide loca omnia Plinii in Calep. sub voce, Miraculum.

az Urnak nagy Vacsorájára kész szívvel sietünk.

A' vendégek felségeért.

3. A' vendégek felsége-ért. Ha a' Romai Imperator az Electorokkal asztalhoz ül, azt a' pompát ki-ki csak nézni vagy látni-is kívánnya, és annak látására sokan idegen helyekről-is el-jönek. Az-okáért melly nagy-lészen mennyekben a' dicsőség, mikor a' vacsora fog-tartatni? Ott eggyűt fog-ülni a' menynek és a' földnek nagy Imperatora, a' mi Istenünk, ki egy állattyában, és három személyében. Jelen lésznek ott a' mennyei Kerubimok és Serafimok, és az Istennek minden tábora. Eggyűt telepednek le a' Szent Pátriárkák, és a' Próféták, és az Apostolok. Társai lészünk mi-is minden bóldogoknak, a' kik Fejedelmek, Királyok, Apoc. 1. v. 6. Kik tündöklenek mint az erősségnek fényessége, Dan. 12. v. 3. Matth. 13. v. 43. és ollyanok *mint az Angyalok*, Matth. 22. v. 30. Oh bóldog és kívánatos tarsaság, mellyben jelen-lenni ki nem kívánna? A' Pátriárkák és a' Szentek életét mikor olvassuk, látások kivált-képpen való kívánságától el-ragattatunk. Ha ez akaratotok, *Halgatoim*, jöjetek-el a' mi Istenünk vacsorájára, és meg-láttyátok Adámot a' mi első atyánkat, meg-láttyátok Noét, ki csodálatossan meg-tartatott a' bárkában. Meg-láttyátok Abrahámot, a' hívek attyát. Isaákot, a' kiben meg-áldattak minden nemzetségek; Jákóbot, az Isten meg-győzőt. Móysest, az Israeliták vezérét. Jósuét a' győzhetetlen fejedelmet. Meg-láttyátok mind a' Prófétakat, az Apostolokat, a' Martyrokat, a' mi Eleinket valakik igaz hitben múltanak-ki ez életből.

Az étkek édessége-ért.

A' Pogányok Poetái egy étket és egy jtalt tulay-

4. Az étkek edessegeért, gyönyörüségeért. E' vacsorának étkei, az örök élet jutalmi, mellyek olly nagyok, hogy meg-nem mérhettethetnek; olly sokak, hogy meg-nem számláltathatnak. Adattatnak e' világon-is némelly tisztességes gyönyörüségek, midőn némellyek Musika szerszámokban, egyebek kertekben, mások írott-

képek-

képekben, egyebek egyéb dolgokban gyönyörködnek és mulattyák vagy meg vidámíttyák magokat. Ha azért a' földiek bennünket annyira meg-vidámítnak, menyivel inká a' mennyeiek? *O Deus, si tanta fatis nobis in carcere, quid ages in palatio? Oh Isten, ha ezeket cselekeszed velünk a' fogságban mit nem fogsz cselekedni a' Királyi palotában?* ugymond Szent Agoston.

donítnak az Istenek-nek: az étket Ambrosianak, az italt Nectárnak nevezik. Mid a' kettő édes, és hal-

hatátlanság étkének és italának mondgyák. Martialis: Juppiter Ambrosia satur est, & nectare vivit. Vide Cic. l. 1. Tusc. Quæst. De édesbb e' mi Istenünk vacsorája. Mellyről Sz. Dávid: Dulciora super mel & farum. Edesbbek a' szín méznél, és a' lépes méznél, Psal. 19. v. 11. Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo? Melly édesek a' torkomnak a' te beszédid, a' méz-fölött a' számnak, Psalm. 119. v. 103.

Eőt-féle étkeink vagy jutalmink lésznek pedig az örökké-való vacsorában. *Első*, az elme bölcsesége, melly-által a' titkok mélységit meg-fogjuk érteni. *Második*, a' szívnek igasága és szentsége, a' lelki-ismeretnek igen igen nagy vigasságával és csendességével eggyütt. *Harmadik* minden érzékenségek tekélletesége, midőn a' fülek gyönyörüséges melódiákat, gyönyörüséges notájú énekeket fognak hallani, a' szemek a' mennyeknek országának fényeségét fogják látni, a' kezeink a' mi Idvözítőnknek testét fogják illetni, &c. *Negyedik*, a' test dicsősége, melly áll a' gyorsaságban, a' fényességben, a' vékonyságban és a' szenvedhetetlenségben. *Eőtődik*, a' cselekedetek méltósága, mert az Angyalokkal fogunk társalkodni, az Istent meg-láttyuk, meg-látván szeretty ük, szeretvén dicsérjük, és a' dicséretekből örökké való gyönyörüséget veszünk vagy fogadunk.

Mellyek közzül őt számláltatik.

S. Aug. t. 5. l. 22. de Civ. Dei c. ult. Ibi vacabimus & videbimus, videbimus & amabimus, amabimus & laudabimus. Ott nyugszúnk és meg-láttyuk, meg-láttyuk és sze-

Ezek, ezek lésznek amá' fölötte friss étkek, mellyek mindenkor gyönyörködtetnek, és soha semmi meg-unást vagy csömört nem szülnek. Mert igazán mondgya Szent Gergely: *Spirituales deliciæ cum non habentur, in fastidio sunt, cum habentur, in desiderio.* Az az: *A' lelki gyönyörüségek mikor*

nálunk

retyűk, ſzerettyűk és dicsirjűk.

nálúnk nincsenek, unamlásban vannak, mikor azokkal bírúnk, kévántatnak. Az-okáért jőjetek-el és magatokat ſemmivel meg-ne kéſleltesſétek. A' míveſek egéſz nap ſerényen múnkálkodnak, mert tudgyák hogy még hátra vagyon a' vacsora, mellyel meg-elégítetnek: Mi-is e' világon míveſek vagyúnk, a' Napnak hévségét tűrő ſzívvel ſzenvedgyűk, viſellyűk. El-jő az idő, el-jő a' bóldog nap, mellyben a' mennyei étkekkel bévségeſſen meg-elégíttetűnk, vidámitatúnk, újítatúnk.

Eőrőcké-való tartásért.

5. *Az őrőkké-való tartásért.* A' világnak vacsorái rővidek és veſzendők, vagy mulandók: sőt vacsoráknak, de mayd ebédeknek ſem mondathatnak, mellyeknek végét ſiralom foglallya-el, Prov. 14. v. 13. Az Iſtennek meñyekben kéſzítetőtt vacsorája pedig, őrőkké fog-tartani, mert a' Kriſtus orſzágának nem léſzen vége, Luc. 1. v. 33. Itt nem mindenkor űlűnk az aſztalnál, mert végezetre únamlás kővetkezik: Ott pedig olly nagy édeſsége, győnyőrűsége léſzen a' vacsorának, hogy mennél tőbbet fogúnk enni, añál tőbbet fogúnk kéváñi. Mert *Sitientes ſatiabimur, & ſatiati ſitiemus, ſzőjuhozván meg-elégedűnk, és meg-elégedvén ſzőjuhozúnk,* ugy mőd Sz. Gergely. Oh kévánatos vacsora, ô bóldog férfiú, a' ki e' kenyérben fog-enni az Iſtennek orſzágában! Jőjetek-el azért, és járúllyatok az Urnak aſztalához. Tekíntsétek-meg a' világnak fiait. Ha a' teſt, ha a' világ, ha az őrdőg híja őket a' győnyőrűségekre, minnyáráſt el-jőnek: és mi az ő vacsorájára hívó Iſtennek nem engedűnk-é?

Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos. Meg réſzegűlnek a' te házad bévségétől és a' te győnyőrűséged patakából itatod őket. Pſ. 36. v. 9. Non eſurient neq; ſitient amplius.

Nem éheznek, ſe nem ſzomjuhoznak tőbbé, Eſa. 40. v. 10. Apoc. 7. v. 16. Azért, Beati, qui ad cœnam nuptiarum Agni vocati ſunt. Bóldogok, a' kik a' Bárány menyegzőjének vacsorájára hívattattak, Apoc. 19. v. 9.

3. Mindeneknek el-kéſzétéſe.

III. Mindeneknek el-kéſzétéſe, vagy kéſzen való vólta. Barátinktól hívattaván egy keveſsé várakozúnk, mert azt alíttyuk hogy a' vacsora még

Tehát a' Sz. Iráſok,

el-nem

el-nem készítetett. De nem szükség itt semmi késedelmesség. Mindenek készen vannak, valamik az idvösségre szükségesek. Kész az Atyának szeretete, Johan.3. v.16. a' Fiúnak elég-tétele, Johan.2.v.2. Az igének prædikáltatása, a' honnét a' hit, Rom.10.v.17. A' kereszтség, melly újonnan születésnek fördöje, Tit.3.v.5. a' bünökből való meg-óldozás, Matth. 18. v. 18. Johan.20. v.23. Az idvösséges úti-költség, tudni illik a' Krisztus testének és vérének közölése, 1.Cor. 10. v. 16. az idvösségnek zálogja és pecséti, tudni-illik a' Szent Lélek, a' ki meg-tartya a' hitet bennünk az eretnekek-ellen, a' szeretetet az hitetlenek-ellen, a' reménséget és a' békeséges-türést a' háboruságokban... Imé úgy vannak mindenek készen, hogy nincs semmi hijával! Jöjetek-el az-okáért, *szerelmes atyámfiai*, és a' világhoz fölöttéb ne ragaszkodgyatok. Igér az-is vacsorát, de meg-csal. Gazdagságra hí, de mégh megszerzendöre: tiszteségre, de álhatatlanra: örömre, de fáydalommal meg-egyelíttetre. Az Isten vacsorája pedig már meg-készítetett és el-végeztetett, vagy meg-tekéllettetett. Nincs semmi egyéb hija, hanem csak hogy el-jöjünk, és azzal örömmel éllyünk. Azért úgy éllyetek, mivel-hogy mindenek el-készítettek, hogy ti-is készek legyetek, hogy az esztelen szüzekkel a' menyegzöből ki-ne rekesztessetek, Matth. 25. v. 1. seqq.

letet a' Traditiokról, és ne kellessék futnúnk az Ecclesiákra, a' mellyekben ök tanítottak, Sz. Irenæus d. l. cap. 4. Consulatur & S. August. tom. 7. lib. de Unit. Eccles. cap. 16. 17. 18. 19. & 20. Tom. 9. tract. 49. in Johan. D. Chrysost. h. 1. in cap. 1. ep. ad Rom.

Szent Dávid: Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum. Kész az én szivem, Isten, kész az én szivem, Psal. 108. v. 1.

mellyek az Istennek igéje, nincsenek semmi hijával, a' mellyel káromlyák a' Romaiak a' Sz. Irásokat, a' meg-nem iratott Traditiok miatt; mellyeket, ha Apostoli Traditiokké, avagy nem? a' Sz. Irásokból mutathatni meg, mint Sz. Irenæus tanittya, l. 3. adv. hæres. Val. & si. c. 3. & 11. Mert csak ugyan ezért hatták az Apostolok nékünk a' Sz. Irásokat, hogy azokból tegyünk ité-

Ezekhez hozzá-adattathatnék a' negyedik ok-is, A maga-mentségnek hiúsága, mellyet elö szoktanak az emberek vetni, hogy el-nem jöhetnek, midön eggyik majorát, ez ökreit, amaz feleségét bocsülli na-

A' maga-mentségnek hiúsága.

gyobra a' mennyei vacsoránál: De mivel hogy az idő nem engedi, hogy ezekhez többet adgyúnk, itt beszédünket be-rekesztyük, adván hálákat az Istennek, hogy nékünk vacsorát készítet, és kérvén, hogy meg-is engedgye kóstolnúnk, melly légyen, ha jól reá emlekeztek az Urnak parancsolattyára, mellyet el-végezés okáért viszontagh eszetekben juttatok és mélyen beakasztok: Jöjetek-el, mert már mindenek el-készítettek, Jöjetek-el,

Amen.

Evangéliom.

Sz. HAROMSAG VTAN III. VASARNAPRA,

Szent Lukáts 15. az 1. v. az 11. v.

Az El-vesztet Juhról es Garasról.

1. Közelgetnek vala pedig hozzája à Publikánusok és bűnösök, hogy hallgatnák ötet.

2. És morgolódnak vala à Farisæusok és az Irás-tudók, módván: Hogy ez à bűnösöket be-fogadgya, és vélek észik.

3. És szólla nékik imez példa-beszédet, mondván:

4. Kicsoda az emberkőzzűletek, à kinek száz juha vagyon; és ha el-veszt eggyet azok-kőzzűl, nem hadgya-é à kilenczvenkilenczet à puſztában és ahoz mégyen à melly el-veszet vala, míg nem meg-talállya azt?

6. Es mikor megtalállya, vállaira veszi őrűlvén:

6. Es haza menvén egybe híja barátit és szomszédit, mondván nékik: őrvendgyetek nékem, mert meg-találtam az én júhomat, melly el-veszet vala.

7. Mondom néktek, hogy úgy őrőm lészen menyben egy penitentia tartó bűnősön, inkább hogy sem kilenczven-kilencz igazakon, kik nem szűkőlkődnek penitentia-nélkűl.

8. Avagy mely aszszonyi állatnak tiz garassa lévén, ha el-veszt egj garast, nem gyujt-é gyertyát, és meg-sőpri à házat, és meg-keresi szorgalmatoson, míg nem meg-talállya?

9. Es mikor megtalállya egybe-híja barátit és szomszédit, mondván: őrvendgyetek nékem, mert meg-találtam à garast mellyet el-veszténem vala.

10. Igy, mondom néktek, őrőm lészen az Isten Angyali-előt egy penitentia-tartó bűnősön.

Prædikatzio.

Az Evangéliomnak ſommája.

Mikor Dávid Saul elŏt ſzaladván, à puſztába és az Odollám barlangjába jútot vólna, hozzája-adák minnyájan magokat, a' kik nyomoruságban és adóſsággal meg-terhelve valának és a' keſerves ſzívűek, 1. Samuel. 22. v. 1. 2. Haſonló dolog tŏrtént a' mái ſzent Evangéliomban. Az Iſtennek fia, ama' valoságos és mennyei Dávid e' világ puſztajába jŏt: de ok-nélkűl ŏldŏzték ŏtet a' Fariſæuſok. Hogy pedig minden ſzólgálat és útitárſaſság, avagy ſereg nélkűl ne lenne; *ime* a' hozzája kŏzelgetŏ publikánuſok és bűnŏsŏk! Ezek-is keſeredet ſzívvel és bűnŏkkel meg terhelve valának. Az-okáért a' Kriſtushoz folyamnak és ŏtet mint Fejedelmeket és oltalmazójokat válaſztyák magoknak. Eŏ pedig, noha az Atyának egyetlen-egy ſzűletet Fia volna. Joan. 1. v. 18. és dicsŏſségnek királlya, Pſal. 24. v. 8. mind-az-által a' publikánuſokat oltalma-ala nem-ſzégyenli fogadni. Sŏt hogy vagy a' Fariſæuſoknak morgolodásra, vagy a' bűnŏsŏknek kételkedéſre való alkolmatoſságok tŏbbé ne lenne, hoſzſzu prædikátzióval meg-mondgya, hogy ŏ azért jŏt, hogy az el-eſteket hiná penitentziára, Marc. 2. v. 17 és meg-kereſné a' mi el-veſzet vala, Matth. 18. v. 11.

Ez ŏ el-kűldetéſe véget pedig *három rendbéli példabeſzéddel* magyarázza-meg, mellyek-kŏzzűl *az elsŏ* az el-téveledet, de iſmét viſzſza-hozatot juhról vagyon: *a' második* az el-veſztet de végtére meg-talált garaſról: *a' harmadik* a' tékozló, de annak-utanna attyához tért és kegyelmet nyert fiúról. E példa beſzédek-alat nagy dolgok fekűſznek; mivel *réſz-ſzerént* az embernek nyomorult állapattyát irják-meg, *reſz-ſzerént* az idvŏſség orvoſságát és modgyát mutattyák meg. Mert mi vagyúnk azok az el-tévelyedet juhok; Eſa. 51. v. 6. elŏſzŏr az Iſtentŏl a' Para-

dicsom-

dicsomba be-vitettek, de, az eſet-által, e' világ útatlan és tövískes helyeire jutottak. Mi vagyunk az el-veſztet gáras, mert mi reánk, mint drága ſzép pénzre, az Iſten képe üttetet elöſzör, annak-utánna a' bün által iſmét bé-kenetteteti. Mi minnyájan tékozló fiak vagyunk, kik az Iſtentől a' teremtéskor engedtetet jókat el-veſztegettük és külsö ſzegénységre vettettünk. *Ime!* hány és menyi gonoſzokban merültünk természetből, úgy hogy igazán mondotta Szent Ágoſton: *Tota hominum vita pœna eſt, quia tota peccatis plena eſt.* *Büntetés egéſz életek az embereknek, mert egéſz életek bünökkel tellyes.*

Mind az-által ſenki azért kétſégben ne eſsék; orvoſsága találtatot e gonoſznak. *Ime!* hárman veſzik-fel gondunkat, *Páſztor, Aſszony, Atya.* A' *Páſztor*, az Iſten Fia, a' ki minket el-tévelyedteket válain hordoz és viſzſza-hoz. Az *Aſszony* az Anya-ſzent-egy-ház, melly a' törvényi fenyegetések söpröje-által és az Evangéliomi igéretek lámpásával keres minket és meg találá. Az *Atya* önnön maga az Iſten, a' ki minket meg-téröket fel-véſzen és fiaivá fogad. Három gondviſelöi az embernek.

Így azért az egéſz Evangéliom ſemmi nem egyéb, hanem *concio pœnitentiæ penitentziáról-való predikátzió*, melly-nélkül mivel hogy minnyájan leg-inkáb ſzükölködünk, azért magyarázatúnkat mi-is oda igazíttyuk, ſzólván fö képpen, *A' meg térésnek módgyáról*, hogy ha ki, mint egy juhocska, ſzéllel, imit-amot tévelyegnék, idején meg térjen, és meg-térését napról napra ne hallaſzſza. Propoſitio.

Adgya Iſten hogy e' mi beſzédünk ſzólgállyon az el-tévelyedteknek meg-térésére és a' kereſteknek meg-találására. Amen.

TANITAS.

AZ el-tévelyedet bünösöknek három nemek találtatik. 1. *Némellyek* Epikuræusok, minden iſtől teſti Az el-tévelyedet bünösök-

nek három nemek.

bátorságban élő emberek, kik nem-akarnak gonoszságokból ki térni. *Némellyek* Farisæusok, szentségek véleked-désével fel-fúvalkodtak, kik kép-utalásból tettetik, hogy már régen meg-tértek. *Némellyek* a' bűnöknek és azok büntetésének látásától, avagy érzésétől meg-rettentek, kik meg-akarnak térni, ha-csak igaz módgyát látnák a' meg-térésnek. Ezek mindeniknél jobbak, kik a' szent Dáviddal könyörögnek az 119 Soltárból v. 176, mondván: *Tévelygek mint az el-veszet juh; Uram, keresd-meg a' te szólgádat.* Mert a' mi-képpen Dávid Próféta igen vétkezet: azon-képpen az újonnan születteknél-is könnyű az el-esés. Az *Szent irás magyarázó Doktorok* tévelygnek a' hamis vélekedések-által: A' *Magistrátusok, a' Bírák* az igazságnak meg-tagadása, hatalom és a' szegényeknek meg-nyomorítása-által: Tévelygnek *mások* kevélység-által, *mások* főség-vénység-által, *mások* e' világnak gyönyörűségi és nyájasági-által. Mind ezek el-veszet juhok, el-veszet garasok, tékozló fiak. Térjenek-meg az okáért és szakaszszák-el magokat *mind* az testi-bátorságban élőktől, a' kik meg-nem akarnak térni, *mind* a' kép-mutatóktól, kik meg-étréséket tettetik; és magokat a' publikánusokhoz adgyák társúl, kik valóságos meg térésnek kévánságával gerjedeznek. Hogy pedig valaki a' meg téréſnek módgyában ne tévelygjen, e' következendő négy tulaydonságit irjuk eleibe és jól meg-tartani akarjuk.

Négy tulajdósági az igaz meg-téréſnek.

1. Peccatorum agnitio & confeſsio.

1. A' bűnöknek meg ismérése.

A bűnöknek meg-ismerése és meg-valláſa.

Es. 43. v. 26 Befzéld-meg ha mid vagjő, hogj meg-igazúlly.

E' légyen első mindeneknek előtte szükség, ha ki az igaz útra akar hozattatni. Mert a' mi-képpen a' beteg meg-nem gyogyítatik, ha betegségét meg-nem vallándgya: azon-képpen senki nem vészen bocsánatot, ha meg-nem vallya vétkét. Mert, *Notitia peccati eſt initium ſalutis. A'*

bűnnek

bűnnek eſméreti, az idvőſségnek kezdeti, ſzent Agoſton mondáſa-ként.

Példával mennek-előttünk, e' dologban, *a' publikánuſok* kiket ugyan a' bölcs Cziczero *florem nobilitatis Romanæ, Romai nemeſség virágjának* nevez; de nagy gonoſzságokban éltek. Mert a' Romai Tanácstúl az adó vetésnek és ſzedésnek ſzabadságát meg-vészik vala, és azt annak-utánna akarattyok ſzerént öregbitik vala, az ſzegényektől pénzét álnokſággal és csalárdſággal gyüytvén rakáſra. Ezek azért penitentziát akarván tartani, publikánuſoknak és ſok gonoſzságokkal meg ferteztetteknek iſmérték magokat lenni, mellyet az egyéb Kriſtus Urunkhoz közelgetet bűnősök-is meg-cselekedtek, kik meg-vallották, hogy ez-ideig halálos és temérdek bűnöknek kereſték kedvét.

Így ma-is ſok nemeſsékben a' nemeſség eſt pallium omnium ſcelerum, minden latorságoknak palátya. Ha annál nagyob latorságot cselekeſznek-is, mindgyárt ezzel mentik és óltalmazzák magokat, Nobilis ſum, Nemes ember vagyok. De parvâ eſt nobilitatis ratio ſine virtute: at maxima virtutis ſine nobilitate. Kicsíny tekínteti vagyon a' nemeſségnek a' jóságos-cselekedetek-nélkül: nagy pedigh a' jóságos-cselekedeteknek a' nemeſség-nélkül, Natal. Com. l. 3. Hiſt.

E' példát illik követnünk, ha meg-akarúnk gyogyúlni. Mert noha publikánuſok nem vagyúnk, mindazlátal minden bűntül üreſſek ſemmi-képpen nem vagyúnk. Mert, *ki adhat a' tiſztálantól tiſztát?* Job. 14. v. 4. Bűnben fogantattúnk minnyájan, Pſal. 51. v. 17. és teſtül teſt, Johan. 3. v. 6. annyíra hogy még a' Szentek-is ſzükölködgyenek bocsánat kéres-nélkül, Pſal. 32. v. 6. és készíteſſenek a' Szent Pállal mondani, Rom. 7. v. 18: *Tudom hogy nem lakik én bennem, az az, az én teſtemben a' jó.* Az-okáért e' meg-veſzet, romlot vóltúnkat ſemminek ne tartsuk, ne mentsük, ſ-óltalmazzuk a' kép-mutatókkal, hanem meg-vallyuk a' publikánuſokkal. Ha azt mondgyuk hogy nincs bűnünk; magúnkat csallyuk meg, és igaſság bennünk nincsen. Ha meg-vallyuk bűneinket; hív és igaz hogy *meg-bocsáſſa nékünk bűneinket, és meg-tiſztítson*

minket

minket minden hamisságból, 1. Johan. 1. v. 8. 9. *A' ki bűneit el-reyti, nem igazgattatik: a' ki pedig meg-vallya és el-hadgya azokat, irgalmasságot nyér*, Prov. 28. v. 13. David midőn hallgatot vólna, meg-avúltak a' csontyai, Psál. 32. v. 2. de mikor meg-vallotta vólna, meg-bocsátta az Isten bűne istentelenségét, v. 5. Szépen mondgya Sz. Agoston: *Si homo celat, Deus revelat: Si homo tegit, Deus detegit: Si homo agnoscit, Deus ignoscit.* Az az: *Ha az ember el-titkollya, az Isten ki-jelenti: ha az ember el-fedezi, az Isten fel fedezi: ha az ember meg ismére, az Isten meg-engedi.* Az el-téveledet úton-járó, ha tagadást tészen el-téveledéséről, az igaz útra viszsza nem tér: Ugy a' bűnös, ha gonoságit el-színli, vagy eltitkollya, az Istenhez semmi-képpen meg-nem tér. Ananias el-födözte-vala bűnét, és a' Szent Péter szavára, igéjére mindgyárt meg-hala, Actor. 5. v. 5. Daniel Próféta alázatoson meg-vallya mind az önnön-maga s-mind a' népnek bűneit, s-bocsánatot nyer, Dan. 9. v. 5 Szent David mikor Náthán Próféta-előt vallást tenne: *Vétkeztem az Urnak*, 2. Sam. 11. v. 13. mindgyárt meg-óldozást halla: *Az Ur-is el-vette bűnödet, meg-nem halsz.* A' tékozló fiú mikor az ő *Vétkeztem*-ét meg-kettöztetné, az attya szívét azonnal könyörületességre vagy irgalmasságra haytá, indítá, Luc. 15. v. 21. 22. Az-okáért kövessük e' példákat, mondván a' Szent Daviddal: *Ha a' hamisságokat meg-tartod, Uram: Uram, ki állya-meg?* Psál. 130. v. 3. *Az-okáért ne menny itéletbe a' te szólgáddal: mert egy élő sem igazúl-meg te színed előtt*, Psál. 143. v. 2.

To. 8. sup. Ps. 31. Si ille cognoscit, & ille ignoscit. Ha ő meg-ismeri, ő-is meg-bocsáttya.

Marc. Aur. Imper: Magna emédationis in eo spes est, qui culpá spontè agnoscit.

Nagy reménség &c. Gvevara, Fejed. Ser. Or. 2. k. 20. r. f. 423.

Sen. ep. 28. Initiú est salutis notitia peccati. Az idvösségnek kezdeti a' bűnnek ismére-ti

II. Ad Medicum appropinquatio. Az Orvoshoz valo közelgetés.

2. Az Orvoshoz való közelgetés vagy járulás.

S. Amb. in quod ser.

Mert mivel-hogy a' mi természetünk meg-romlott, bizonyával magúnk magúnkat semmi-képpen meg-nem gyogyíthattyuk. Az-okáért orvos-nélkül szükölködünk, a' kit keresnünk,

a' kihez

a' kihez közelgetnünk-kell. A' pedig senki nem egyéb, hanem *a' Kristus Jesus* az Istennek és a' szüz Mariának fia, ugy-mint a' ki jöt meg-keresni és idvözíteni azt, a' mi elveszett vólt, Matth. 18. v. 11. Luc. 29. v. 10. a' hova egyéb mondások-is vonyattassanak, ugy-mint Esa. 62. v. 1. Jer. 31. v. 19. Actor. 4. v. 12. cap. 10. v. 43. 1. Cor. 3. v. 11. 1. Tim. 1. v. 15. cap. 2. v. 5. Tudták azt a' Publikánusok, azért a' Kristusnál kerestek magoknak segítséget. Közelsük, és a' Kristushoz, hasonlatos-képpen szívünknek igaz alázatosságával közelgessünk. Innét jól mondgya Szent Ambrus: *Oves sumus, pascua quæramus: filii sumus, patrem quæramus: moneta sumus, valorem habeamus.* Az az: *Juhok vagyunk, a' legeltetést keressük: fiak vagyunk, az atyát keressük: pénz vagyunk, keletünk vagy mértékünk légyen.* Szelíd a' mi Meg-váltónk, a' ki a' bünösöket magától el-nem üzi, Joh. 6. v. 37. Ha keresed az Istent, meg-találod, 1. Paral. 28. v. 9. A' Gabaoníták mikor Józuéhez ó vagy szakadozot ruhákba öltözve jöttenek vólna, kedvet találának magoknak, Jos. 9. v. 4. seqq. Ugy ha a' mennyei Józuét töredelmes szívvel követendgyük, bizonnyal bocsánatot nyerünk.

Omnia habemus in Christo, & omnia nobis Christus. Si à vulnere curari desideras, medicus est: Si febribus æstuas, fons est: Si gravaris iniquitate, justitia est: Si indiges auxilio, virtus est: Si mortem times, vita est: Si tenebras fugis, lux est: Si cœlum desideras, via est: Si cibum quæris, alimentum est.

Mindenünk vagyon a' Christusban, és a' Christus bennünk minden. Ha sebedből meg-akarsz gyogyúlni, orvos: ha hideg-lelésben hevülsz, kut-fő: ha álnokságtól meg-terhelrettél, igalság: ha segítség-nélkül szükölködöl, erő: ha a' haláltól félsz, élet: ha a' setétséget futod, világosság: ha a' mennyeknek országát kévánod, út: ha étket, eledel.

All pedig e' közelgetés, *1. Az áitatos könyörgésben.* Nincs a' mi hatalmunkban a' Kristushoz való járulás vagy közelgetés, Matth. 7. v. 18. 1. Cor. 2. v. 14. 2. Cor. 3. v. 5. Jo. 6. v. 44. 56. Csak egyedül az Isten szül-újonnan bennünket, Ezech. 36. v. 26. Jer. 32. v. 39. Az-okáért ötet híjuk segitségül, hogy meg-térítsen minket, Psal. 75. v. 1. Jer. 31. v. 18. Ose. 6. v. 1. mert közel vagyon az ötet segítségül hívókhoz, Psal. 145. v. 18.

Melly áll Az áitatos könyörgésben.

1. Oratio oranti est subsidium. A' könyörgés a' könyörgőnek segítség, S. Aug. in Ser.

2. Az ige halgatásában. Mert a' Publikánúsok az-

Az ige halgatásában.

S. Hilar. in Ps. 118. Omnis doctrina cœlestis dux nobis ad iter vitæ est, quæ lucernæ modo in hac nocte seculi præferenda est, &c. Minden tudomány kalaúzúnk nékünk &c.

ért kőzelgettek a' Kristushoz, hogy az ő igéjét halgatnák. Eletnek igéje az, Johan. 6. v. 69. idvőſségre való hatalom, Rom. 1. v. 16. a' melly-által ſzűletik a' hit, Rom. 10. v. 17. és ſzővétnek a' lábainknak, Pſal. 119. v. 105. 2. Pet. 2. v. 19. Már kicsoda a' ki az úta-veſztéſben, vagy az útatlan helyekben és a' ſetétségben ſzorgalmatoſon nem vigyázna, hogy vagy ſzót hallyon, vagy világoſságot láſſon? Mi tévelygűnk, mi ſetétségben helyheztettűnk. Imé az Iſteñek Anya-ſzent-egy-házban zengedező ſzava! Imé a' homályos helyen világoskodó ſzővétnek! Mi az oka tehát hogy ſokan ſe hallani, ſe kővetni nem igyekeznek?

A' hív engedelmeſſégben. S. Bern. de præcep. & diſp. Ver9 obediens mandatum nõ procraſtinat: ſed ſtatim parat aures auditui. Az igaz engedelmes a' parancsolattal nem holnapoſztat: hanem mingyárt hozzá kéſzéti fűleit à haláshoz.

3. *A' hív engedelmeſſégben.* Nem elég a' hallás, ha hozzája nem járúl az élet meg jobbitáſa és az engedelmeſſęg. Mert nem a' tőrvénynek halgatoi, hanem a' tőrvénynek cselekedői igazúlnak-meg, Rom. 2. v. 13. Az-okáért ne legyűnk haſonló az Eſaiás, vagy az Ezékiel Proféta halgatoihoz, a' kik boſzſzúval illették a' Profétákat, Eſa. 28. v. 10. Ezech. 33. v. 32. ſem Amaſiáshoz, a' ki csapáſokkal, vagy veréſekkel fenyekedik vala, 2. Paral. 25. v. 26. hanem minden bőcsűlettel vegyűk bé az igét és annak alázatoſon engedgyűnk. Ha az Ur azt kiáltya, *Mennyetek-ki Babylonból*, Eſa. 48. v. 20. mennyűnk-ki. Mikor Kriſtus Idvőzítőnk azt mondgya, *Jőjetek*, Matth. 11. v. 28. jőjűnk-el. Midőn a' Sóltár-író ínt bennűnket, *Meg-ne keményíttsétek ſzíveiteket*, Pſal. 95. v. 8. meg-ne keményíttsűk: és így a' tőbbiben. Ha ezt meg-cselekeſzſzűk, a' Kriſtushoz kőzel léſzűnk a' Publikánuſokkal, és bizonyos nyugodalmat találúnk a' lelkeinknek.

3. A' botránkozáſoknak gyűlőléſe. Scandalũ duplex eſt:

III. Scandalorum averſatio. A botránkozáſoknak gyűlőléſe. Mikor a' Fariſæuſok Kriſtus űdvőzítőnket a Publikánuſokkal látták vólna nyájaskodni, morgolódtanak ellene; melly morgolodáſok minde-

neſtől

neſtől hamiſs és iſtentelen vólt *mind* az ő réſzekről, mert tőrvénytudók-vóltak, a' kiknek a' bűnősőket az igaz útra kell vala hozniok, és a' meg-térültekre nem kell vala haragunniok: *mind* a' Kriſtus réſzéről, a' ki-ellen méltatlanúl patvarkodtanak, holot e' nagy kegyelmeſségért hálákat illik vala adni: *ſ-mind* pedig a' publikánuſok réſzéről, a' kíket meg-utálnak vala, és nékik a' mennyeknek Orſzágát írígylik vala, Matth. 23. v. 13. Igy vagyon bizonnyal, hogy mihelt a' Kriſtushoz kőzelgetűnk, a' világ mindgyárt ellenűnk-állaſsa magát, meg-neveſſen és patvarkodgyék-ellenűnk.

De mi ſemmi-képpen meg ne botránkozzúnk, ſe az iſtenteleneknek morgolodáſok miatt az okádáſra viſzſza ne térjűnk. Mert ugyan ezen tőrtént-meg *Kriſtus* Idvőzítőnkőn-is, a' kit bor-ivónak neveztenek, Matth. 11. v. 19. és az *Apoſtolokon* a' kiknek tudományokat vagy tanitáſokat a' hamis Doktorok a' jó-cselekedetek ellenségének mondották lenni, Rom. 3. v. 7. Igy nevettetett-meg Sz. Jób a' barátitól, cap. 4. v. 3. és Tobiás, cap. 2. v. 15. mind-az-által a' miat az Iſtentől el-nem ſzakadtanak. Ugy ha bár a' Pápiſták, ha bár az egéſz világ morgolódgyanak-is, mi mind-az-által járjúnk-el az Iſteni ſzolgálatban, és hárra ne nézzűnk a' Lóth Pátriárka feleségével, ſ-a' Sidókkal ſe kévánnyuk az Egyiptziuſi fazékakot. Mert ſenki az ő kezét az ekére vetvén és hátra nézvén, nem alkolmatos az Iſten orſzágára, Luc. 9. v. ult. Eggyűt pedig minden ſzorgalmatos igyekezetűnkkel azon legyűnk, hogy a' Fariſæuſokkal ſe a' Kriſtus cselekedetin kiſſebséget ne tegyűnk, ſe a' meg-tért, vagy penitentiát-tartó felebarátúnkra ſe irigykedgyűnk. Mind a' két vétek főlőtte igen nagy, melly-által az Iſtennek tiſzteſsége meg-sértetik, és a' felebarátúnk ſzereteti el-mulattatik, henyéltetik. Az O Tőrvényben a' prædához ſzokot és hús-évő madarak

Datum & Acceptum. A' botránkozás kétfęle: Adatot és Vőt. Kriſtus Urúnk it nem adot botrãkozáſt a' Fariſęuſoknak: hané magokvőttek magoknak botránkozáſt à Kr. jó cselekedetiből. Ez illyé botránkozáſſal ſęmit né kell gő dolni. Sz. Gergely in Ezech. Si de veritate ſcandalũ oritur, utilis naſci ſcandalũ ꝑmittitur, q̃ veritas relinquatur. Mikor a' botránkozás az igaſságból ſzár mazik haſznosban engedtetik-meg a' botránkozás lenni, hogy ſem az igaſság el-hagyattatni.

Horat. l. 1. Ser. sat. 4. -- Abſentē q rodit amicū: Et -- comiſſa tacere Qui neqt: hic niger ē: hūc tu Romane caveto. A ki jelen nē lévő baráttyát rágja, Es vétkeit annak el-nem halgat: &c.

meg-vettettenek vólt mint tiſztátalanok, Lev. 11. v. 13. melly-által e' jelentetet, hogy az egyebeket mardoſó, az az, ragalmazo ember Iſtennek-előtte tiſztátalannak itéltetik, tartátik. Mert ſem az átkozódók, ſem a' ragadozók, az Iſten Országát nem birhattyák, 1. Cor. 6. v. 10. Azokáért ne hivattaſsál fondorlónak a' te életedben, Sir. 5. v. 16. Mert a' kigyó és a' ragalmazó egyenlők: *Quomodo. n. ille mordens venenum infert, ſic iſte detrahens pectoris ſui virus in fratrem effundit. Mert ami-képpen az meg-marván ónti-beméregét az emberbe, haſonló-keppen ónti-kiſzive a' mérgét a' ragalmazot az ő felebaráttyára*, úgy mond ſz. *Jeronymus* in Eccleſiaſtem. Minek-okáért tárvoztaſd-el tőled a' gonoſz ſzájat és a' ragalmazó ajákok távúl légyenek tőled, Prov. 4. v. 24.

4. Az eſzközőknek magához való, kapcsoláſa. Mellyek,

IV. Mediorum applicatio. Az eſzközöknek applikáláſa, magához-való kapcsolása.

A' beteg meg-nem gyogyúl, ha meg-útállya az orvoſságot: úgy a' bűnös-is nem üdvözül, ha meg-veti az eſzközöket. Azok közzül három emlétetik az Evangéliomnak példa beſzedében.

A' Páſztornak keresése.

Első, A' *Páſztornak meg-keresése.* Mert Kriſtus Idvözitőnk magát Páſztorhoz haſonlíttya, ki az el-veſzet, téveledet juhot meg-keresi, melly igen igen nagy kegyeſségnek jelensége. Az O Teſtamentomi ládát, vagy ſzekrént csak a' fő-Papnak vólt ſzabad meg-látogatni és ahoz járúlni: de a' Kriſtus az új Teſtamentomi láda vagy ſzekrény, ſzabad akarattya-ſzerént járúl mindenekhez és az el-téveledteket nagy örömmel kéváñya viſzſza-hozni. Köveſsük azért e' Páſztort, hogy az igaz útra térjünk és idvözüllyünk. Mikor az özön-víznek vizei meg-nevekednének, minden oktalan-állatok a' Noë bárkajához úgy folyamtanak mint egy menedék helyhez: Ugy ha az Iſten boſzſzu-állásának, haragjának vezei környúl-veſz-

Az el-téveledet juh látván a' Páſztorát, hozája fút: az ember pedig látván az ő lelkének Páſztorát a Kriſtuſt, el-fút. Oh bolődság! Maga, Non venit mactare,

nek

nek bennünket, a' Kristushoz, az idvösség valóságos bárkájához, fussunk. *Omnis anima accedat ad Christum, quia Christus nobis est omnia.* *Minden lélek a' Kristushoz járúllyon, mert nékünk mindenünk a' Kristus*, ugy-mond Szent Ambrus. Ha seb-nélkül kévánsz lenni, orvos ö: ha hideg-lelésben hevülsz, kút-fö: Ha álnokságtól meg terheltettél, igasság: Ha segitség-nélkül szükölködöl, erö: Ha a' haláltól félsz, élet: Ha a' mennyeknek országát kévánod, út: Ha a' setétséget futod, világosság: Ha étket keresz, eledel.

A' mint pedig ö a' *fö pásztor*, úgy rendelt egyéb pásztorokat minden statusokban, rendekben, a' kiknek hasonló-képpen illik nékünk engednünk. Adattnak pásztorok, [1.] *Anya-szent-egy-háziak*, a' kikre az Isten igéjének prædikálása és a' lelkek gondviselése bizatot, Fsa. 58. v. 1. Ezech. 33. v. 2. [2.] *Polgári rend-tartásiak*, a' kik a' Tizparancsolat második táblájának örizöi és a' jó rend-tartásoknak meg-tartói, minémö volt Dávid, Josafát, Jósiás, Hiskiás. [3.] *Ház-tartasiak*, tudni-illik az atyák, a' kiknek az ö fiokat nevelniek kell az Urnak tanitásában és fenyitékében, Eph. 6. v. 4. Az-okáért halgassuk mind ezeket e' pásztorokat, és valamenyiszer vagy az Egy-házi-szólgasszavát, vagy a' Magistratus törvényét, vagy a' szüléink jóra való intését hallyuk, anyiszor alíttsuk hogy az Istentöl kerestetünk.

2. *Gyertyának, szövétneknek gyúytása.* Ide szólgál a' második példa-beszéd az el-veszet garast keresö aszszony-állatról. Azon az Anya-szent-egy-ház értetik, a' mellyben sok garasok veszttettek-el, az az, a' penitentia-tartatlan bünösök. De az gyertyát gyúyt, midön az Istennek világos igéjét hirdeti, mellynek ereje vagy hathatóvólta-által viszontag sokan meg-találtatnak. Ez *Ecclesiát* az Isten világos, vagy Hires-neves helyen helyheztette, az igéje gyertyáját nem a' véka-alá, hanem a' gyerta-tartóra

sed vitam dare. Nem jöt meg-ölni, hané életet adni, Jo. 10. 10.

S. Cyp. Ep. 52. Nec put tét sibi vitę aut salutis cóstare ratione, si Episcopis & sacerdotib. obtęperare noluerint. Ne véllyék hogj életek vagj idvösségek felöl bizon: &c. Deu. 17. 7. 12. A' ki kevélykedik nē akarván engedni a' pap parancso: &c.

Gyertyának gyúytása.

Mulier, Ecclesia: lucernæ lumen, Dei verbū. Az aszszony-állat, az Ecclesia: a' gyertyának világossága

az ISTENNEK igéje, S. Tertul. lib. de Pudic. cap. 7.

rette, hogy mindeneknek világoskodgyék, Matth. 5. v. 15. E' gyertya-által világosittattak-meg a' publikánusok: a' kereszt fán meg-tért tolvay, Luc. 23. v. 42. a' Kandaces Királynénak Komornyíkja, Actor. 8. v. 27. Szent Pál, Actor. 9. v. 1. és igen sok pogányok. Az-okáért ne zárjuk-be arra a' szemeínket, hogy az őrőkké-való setétségben ne heverjünk. A' ház meg-nem világoskodik, ha az ablakok lepedőkkel be-vonattatnak; Ugy az ige világossága benem hat, hogy ha a' szíved házát a' hitetlenség és az istentelenség-által be-zárandod.

A' meg-sőprés. Esa. 14. 23. Meg-sőprőm azt meg-rontván a' sőprővel.

3. *A' sőprőkkel való élés, vagy Meg-sőprés.* Mert a' mint az aszsony-állat a' házat meg-sőpri, hogy az-által az el-vesztet garast meg-talállya: Ugy a' Kristusnak-is vannak sőprői, a' mellyek-által a' bűnősőket őszve-gyűyti, vagy szedi és bé-jőni készeréti.

Mert adatnak Előszőr, *Törvény-béli fenyegetéseknek sőprői*, mikor a' bűnők szemre hányattatnak és a' bűnők bűntetési őregbítetnek. Illyen sőprővel kerestetet és találtatot-meg Szent Dávid, 2. Sam. 12. v. 13. Szent Pál, Actor. 9. v. 4. a' Ninívæ-béliek, Johan. 3. v. 4. A' Sidók, Actor. 2. v. 36.

Es a' test háboruságí. S. Theoph. in cap. 24. Famē & pestē nunq̃ aliūde ꝓvenire quam à Deo. Az éhség és a' dőg-halál mindenkor az Istentől vagyon. Mert az Isteñek négy

2. Adattatnak, *háboruságok sőprői.* Mert mikor az Istennek íntését el-mulattyuk, csapásit bocsáttya reánk, meg-ostoroz bennűnket dőg-halállal, éhséggel és haddal, hogy az-által a' világ pusztáját el-hadgyuk és ő hozzája folyamjúnk. A' tékozló fiú soha haza nem jőt vólna, ha a' hasát malátával bé-tőlteni nem kéntelenétetett vólna, Luc. 15. v. 16. Ugy a' Királyi-ember és a' Száz-ados Kristus Idvőzítőnkhőz nem járúltanak vólna, hogy ha egygyiknek a' fia, Johan. 4. v. 46. eggyiknek a' szólgája betegségben nem fekűt vólna, Matth. 8. v. 5. Igy azért az Isten *sæpè facit opus peregrinum castigando, ut suum exerceat miserendo, gyakorta idegen dólgot cselekeszik meg-ostorozván,*

hogy

hogy saját dólgát gyakorollya irgalmazván.

Es ezek az kettős sóprők, mellyeket midőn érezzünk, ne haragudgyunk, hanem inkáb az Istennek, a' ki így keres minket, hálákat adgyunk, és a' Sóltár-íróval mondgyuk, az 119. Sólt. 71. verséből: Bonũ est mihi Domine, quòd humiliasti me: ut discerem justificationes tuas. Jó nékem, Uram, hogy meg-aláztál engem: hogy megtanúllyam igasságidat.

Légyen elég ama' titkos viszsza-téréstnek négy tulaydonságiról, mellyekre hogy mindenkor igyekezzünk, adgya a' Magasságbéli Isten. Pásztor ő, keressen-meg minket el-téveledet juhocskáit. Atya ő, fogadgyon haza bennünket tékozló fiakat. Eő gyúytya-meg a' gyertyát vagy a' szövétneket; világositson-meg; hogy lássuk a' világosságot, és a' setétségből ki-ragattatván, általvitetteſsünk az örökké-való világosságba, a' mi Urúnk

JESUS Kristusnak-általa, a' ki világosságh, út, igasság, és élet áldandó mind örökké, A-

MEN.

veszedelmes itéleti közzül valók, Ezech. 14. v. 19.

S. Cyp. ep. 11. ad Mar. & Cóf. Visitamur & castigamur frequenter, &, ut in nobis Domini mandata incorrupta, & inviolata pmaneant, admonemur. Meglátogattatúk és megostoroztatúk, gyakortatúk, és, hogy beńünk az Istenek parancsolati épen &c.

Evangéliom.

SZ. HAROMSAGVTAN IV. VASARNAPRA,

Sz. Luk. 6. az 36. v. á 43. v.

A SZERETET CSELEKEDETIRŐL.

36. Legyetek azért irgalmasok, mint à ti Atyátok is irgalmas.

37. Ne itéllyetek, és nem itéltettők: ne kárhoztaſsatok, és nẽ kárhoztattok: megbocsáſsatok és megh-bocsáttatik néktek.

38. Adgyatok, és adatik néktek, jó és meg-tőmőt és megrázot és ki-folyo mértéket adnak à ti kebeletekbe. Mert azon mértékkel à mellyel mértek, viſzſza méretteték néktek.

39. Monda pedig haſonlatoſságot is nékik: Vallyon à vak, vezetheti-é à vakot? nem mind ketten à verembe eſnek-é?

40. Nem fellyebvaló à tanitvány à Meſternél; tekelletes léſzen pedig minden, ha léſzen mint az ő Meſtere.

41. Miért nézed pedig à ſzálkát az Atyádfia ſzemében, à gerendát pedig, melly à te ſzemedben vagyon, nem veſzed eſzedbe?

42. Avagy mint mondhatod az Atyád fianak: Atyamfia, had veſsem-ki à ſzálkát à ſzemedből: magad à ſzemedben à gerendat nem látván? képmutato, veſd-ki előſzőr à gerendát à te ſzemedből; és akkor láſsad hogy ki-vegyed à ſzálkát az atyádfia ſzeméből.

PRÆDIKATZIO.

SZoroſsan kőttetet-őſzve egy-máſsal, *hominis pœnitentia & nova obedientia, az ember pœnitentzia tartáſa és életének meg-jobbitáſa.* Mert a' hit, melly *anima converſionis a' meg-térésnek lelke,* a' ſzeretet-által mindenkor hatható, vagy múnkalkodó Gal. 5. v. 6. A' mi-képpen a' Napnak ágaí, valamit meg-illetnek, meg-melegétik: azonképpen a' meg-igazitó hit-is vala-holot csillámlik, jó-cselekedetek tűzét gerjeſzti. A' mi-képpen a' formákból, avagy a' dólgok vagyonsága okaíból, ki-buzognak, forranak azoknak tulajdonsági, és a' jó fából, jó gyűmőlcsők teremnek: Azon-képpen az idvőzítő hitet kővetik a' jó cselekedetek. A' Filoſofuſok azt mondgyák, *duo naturæ momenta,* hogy *a' Terméſzetnek két mozdulatotskája* vagyon: *első*, melly a' dólgoknak formája, vagy léte, és *máſodik*, melly a' formák, vagy a' lételt adáſnak tulaydonsági: mellyek kőzzűl eggyikének helyheztetésével, mindgyárt a' máſik-is helyheztetik. Ugy a' mi kereſztyénségűnknek-is két fő mozdulati, vagy mi-vóltai vannak, az *első* mint egy forma gyanánt, tudni-illik a' meg-igazitó hit, a' *máſodik* kőveti a' formát, vagy az embernek mi-vóltát, melly a' ſzentségnek ſzorgalmaztatáſa. Es e' kettők annyira egybe lánczoltattak, hogy eggyik a' máſik-nélkűl nem lehet. Mert a' hit a' cselekedetek-nélkűl meg-hólt őnnőn magában, Jac. 2. v. 17. az-okáért a' jó cselekedetekből kell azt meg-mutatni, v. 18. Es noha azok ſenkit nem idvőzítnek, mind-az-által ſzűkség-képpen cselekednűnk kell azokat. [1.] Az *Iſten*-ért, a' ki azokat meg-kévánnya, 1. Theſs. 4. v. 3. [2.] Az *Angyalok*-ért, a' kik a' mi jámborságúnkon őrűlnek, Matth. 18. v. 10. Luc. 15. v. 10. [3.] *Felebarátúnk*-ért, hogy meg vigaſztaltaſsék, ha Iſten fęlő; fel-őſztőnőzteſsék, indittaſsék, ha iſtentelen, 1.

Szoroſſan őſzve-kőttettek egy-máſſal, a' penitentia és az élet meg-jobbítáſa.

A' Terméſzetnek és a' Kereſztyénségh-nek két mozdulati.

Chriſtianiſmus duo habet capita: contemplativam & practicam virtutem.

A' kereſztjénségnek két feje vagyon: az elméikedő és cselekedő joságos cselekedet, S. Theoph. in cap. ult. Mat. Chriſtianiſmus non ſolum recta do-

gmata, sed & honestam vitam exigit. A' keresztyénség igaz hitet és jó cselekedeteket-is kéván, Idem

Cor.9.v.10.2.Cor.6.v.3. 1.Pet.2.v.22. [4.] Az *Eördög*-ért, hogy törében ne essünk. [5.] *Eönnön-magúnk*-ért, hogy hitünket meg-mutassuk, Jacob.2.v.15. azt táplállyuk, 2.Tim.1.v.6. a' büntetéseket el-kerüllyük, Rom.8.v.3. Colos.3.v.6. és jutalmat vegyünk, Lev.26.v.3. Esa.1.v.19. 1.Tim.4.v.8.

in cap. 3. Johan, * Okai miért kellessék jór cselekedni. Ez okokból könyü meg-felelni a' Pápistáknak ama' hiúságos okoskodásokra: Ha a' jó cselekedetekből nincs meg-igazulás; vagy a' jó cselekedetekből nem idvözülünk: tehát heába valók a' jó cselekedetek. Nem következik: mert más hasznai vannak a' jó cselekedeteknek: mellyek között ez nem aláb-való, hogy: sunt custodes & conservatores salutis, örizöi és meg-tartói az idvösségnek. Mert ha jót nem cselekeszünk, el-vesztyük idvösségünket, 1. Cor.6.v.9. seq. Matt. 7.v.19. Johan.5.v.29. Igy felelt Sz. Pál-is meg a' Galatziaiaknak a' Törvénnek hasznos vóltát óltalmazván, Gal. 3.v.19. & 23.

MAGYARAZAT.

A' jó cselekedetek két képpen vétettetnek

Ezt nem úgy kel érteni, mint ha az Isten nemkévánná az emberektől a' jó cselekedeteket, vagy hogy nem vólnának az embereknek szükségesek: hanem

A jól cselekedő keresztyén, Luther Marton-ként két rendbéli vagy Törvény-tévő-hely, vagy Fél-égh-szerént, a' mellybē helyheztettetik, láttattathatik-meg, vagy vétettethetik. Mert vagy a' *fölsön* az Isten-előt forgódik; a' ki előtt a' cselekedetek semmit nem használnak a' bün bocsánattyára, mert kegyelemből igazulúnk-meg, Rom. 11.v.6. a' cselekedetek-nélkül, c.3.v.28. az Isten ajándéka-által, Eph.2.v.8. vagy az *alson* cselekeszik az emberek-előt, a' holot, azt taníttya Luther, hogy egy jó cselekedet a' földet és a' mennyet meg-győzi. Mert a' jó cselekedetek a' hitnek jelei, szeretetnek köteler, és a' keresztyén társáságnak inai, annyira hogy azoknak üzésének, gyakorlásának szakadatlannak és örökké valónak kell lenni.

hogy bününk bocsánattyát vagy meg-igazulásunkat elő-nem veszik, hanem követik, mint Szent Agoston taníttya, tom. 4. de fid. & oper. cap.14. Sequuntur justificatum, non præcedunt justificandum. Követik a' meg-igazultat, nem veszik-elő a' meg-igazulandót. Tehát Cósterus Jesuita nem a' szent Agoston elméjéből mondgya ezeket: Operibus ipsis ex gratia potiùs quàm gratiæ mercedem donari. Az az: A' kegyelemből származot cselekedeteknek ajándékóztatik inkáb a' jutalom, hogy sem a' kegyelemnek, in Enchir. cap. 7. de bon. oper. m. pag. 279.

A' cse-

A' cselekedetek regulája pedig a' *Törvény*, mellynek tekélletességének és végének a' *szeretet* mondatik, 1. Tim. 1. v. 5. melly két-fele: eggyik az *Istenre* háromlik, és az első táblában; eggyik *felebarátúnkra*, és a' második táblában parancsoltatik.

Mind a' kettőt meg-kévánnya és őszve-kőti Kristus Idvőzítőnk, Matth. 22. v. 37. & seqq. Mert az Istent nem szereti a' ki az ő attya-fiát gyűlőli, és viszontag, 1. Johan. 4. v. 20. Az-okáért illyen parancsolatúnk vagyon, hogy a' ki az Istent szereti, szeresse az ő attyafiát-is, v. ult. Ez atyánkfia és felebarátúnk szeretetiről szól Idvőzítőnk a' mái Szent Evangéliomban, midőn kivált-képpen való cselekedetit rővideden hozza-elő és ajánlya. Azokkőzzűl háromról emlekezik az Evangéliom kezdetiben, mellyeket rővid igével meg-magyarázúnk.

A' keresztyéni szeretetnek hárő cseleketi adattatnak értésűnkre a' mái Sz. Evangéliomban.

Első cselekdeti a' keresztyéni szeretetnek, Az atyafiui kőnyőrűletesség. Legyetek, ugy-mond Kristus Idvőzítőnk, irgalmasok, mint a' ti atyátok-is irgalmas'. Kettő vagyon ez igékben, *Intés* és annak *Oka*. Int bennűnket Kristus Idvőzítőnk az irgalmasságra, melly áll 1. Az eggyűt szenvedés *indulattyában*. 2. A' szelíd és fáydalmat enyhítő *indulatban*. 3. A' *tétemény*ben és a' cselekedetben, mikor fele-barátúnkat meg-segíttyűk és a' szenteknek szűkségekben adakozúnk, melly meg-kévántatik, Rom. 12. v. 13. E' jóságos-cselekedettel a' Stoikusok, a' kikrőlemlekezet vagyõ, Act. 17. v. 18. nẽ igen gõdoltak. Mert azt alították, hogy az erős férfiúnak nem illenék meg-indúlni vagy a' saját vagy az egyebek nyomoruságín: azért minden fáydalmat és szomorságot ki-akartanak űzni. De nem teremtettűnk tőkékké és kőyekké. Indúlatok óltattak Istentől a' sziveinkbe, hogy vigadhassúnk, szenvedhessűnk, vagy eggyűt-szenvedhessűnk. Innét *irgalmasságot* kéván Kristus Idvőzítőnk, *melly* az egye-

1. Az atyafiui irgalmasság.

Míkbenn ál az irgalmasság.

Láthatsza Sz. Agostőt to. 5. l. 9. de ci. Dei, c. 5.

Sz. Pál: Eőrűllyetek az őrvédezőkkel: sirjatok a' sirókkal, Ro. 12. 15.

Micsoda az irgalmaſság.

bek nyomoruságán eggyüt-ſzenvedő ſzívnek *indulattya*.

Miſericordia eſt alienæ miſeriæ in noſtro corde compaſſio, quâ utiq; ſi poſſumus, ſubvenire compellimur. Az irgalmaſság egyebek nyomoruságán a' ſzívünkben való ſzánakodás, melly-által bizonyára, ha lehet, meg-ſegítésre kéſzerítetünk, S. Aug. lib. de Civ. Dei cap. 5. tom. 5.

Fő vagy jeles jóságos cselekedet ez, az-okáért-is elől helyheztettetik. Szent Agoſton *coronam virtutum & reginam regni cælorum, joságos cselekedetek koronájának és mennyeknek országának királyné aſzſzonyának* nevezi. Mert csak egyedül ez hozza-alá az Iſtent az emberhez, és viſzi az embert az Iſtenhez. Ez ama' láncz, a' mellyel a' menny és a' föld egy-máſſal öſzve-lánczoltatnak. Ezt rágja ſzájokba Kriſtus a' Fariſeuſoknak, Matth. 9. v. 13. az Oſe. 6. v. 6.

Hogy pedig ez intés hathatób légyen, oka mindgyárt hozzája adattatik, *Mint a' ti Atyátok-is irgalmas*. Ha titeket ſem az én parancsolatom, ſem a' ſaját ſzükségtek, ſem a' terméſzetnek egyenlősége irgalmaſságra nem indít, avagy csak a' ti mennyei Atyátoknak példája indítson, a' ki mivel-hogy igen igen irgalmas, nemde nem illik-é tinéktek-is égyebekhez irgalmaſnak lennetek? Az-okáért ez igék-által három dolog adattatik elönkbe. 1. Az Iſtennek *irgalmaſsága*. 2. Ez irgalmaſságnak *követéſe*. 3 A' követéſnek *módgya*.

Az Iſtennek irgalmaſsága, melly, minémő, menyi?

Az Iſtennek irgalmaſsága mindeneſtől mérhetetlen és véghetetlen. Mert az Urnak minden útai; irgalmaſság és igaſság, Pſal. 25. v. 10. Ezzel teli a' föld, Pſal. 33. v. 5. Ez öröktől-fogva mind-örökké meg-marad, Pſal. 103. v. 17: ez minden teſtre ki-terjeſzti magát, Syr. 18. v. 12. A' mint a' Paradicsomnak ama' nagy folyó-vize négy főre, vagy folyó-vizekre oſzol, Gen. 2. v. 10. Ugy amaz Iſten irgalmaſságának nagy tengere-is négy kebelekre és tengerekre oſzlattatik a' menynek és földnek meg-öntözésére. Első a' *Teremtéſnek*: második a' *Meg-tartáſnak és igazgatáſnak*: harmadik a' *Meg-váltáſnak*: negyedik a' *dicsőítéſnek*

Az Iſten irgalmaſságának négy tengeri.

tengere.

tengere. Mind ezek az irgalmaſságnak mélységes ő rvényéből veſznek eredetet, vagy ſzármaznak. Irgalmas az Iſten [1.] A' bűnöſt meg-újítván, Eſa. 1. v. 16. Jer. 3. v. 12. [2.] Az után a' ki meg-akar térni várakozván, Eſa. 30. v. 18. Rom. 2. v. 4. 2. Pet. 3. v. 9. [3.] A' Sátánnak intſelkedéſi-ellen meg-óltalmazván, Thren. 3. v. 22. [4.] A' bűn-tételre-való alkolmatoſságot el-vévén, vagy előttünk be-sövényezvén, Oſe. 2. v. 6. [5.] A' hiváſt el-végezvén. Eſa. 65. v. 2. Apoc. 3. 20. [6.] A' meg-téréſre malaſztot, kegyelmet adván, Pſal. 59. v. 11. Jer. 31. v. 19. [7.] A' penitentia-tartókat kegyelmeſen magához fogadván, Joel. 2, v. 13. Eſa. 54. v. 7. Luc. 15. v. 20. [8.] A' nyomorúltakat vigaſztalván, 2. Cor. 1. v. 3. Pſal. 94. v. 19. [9.] A' meg-kisértetteket meg-tartván; Phil. 1. v. 6. cap. 2. v. 10. [10.] A' híveket meg-dicsőítvén, Matth. 25. v. 24. Rom. 8. v. 30. Imé melly irgalmas a' mi mennyei Atyánk! Annak-okáért mit kellene egyebet cselekednünk, hanem csak őtet követnünk? Mert a' jámbor fiak, az ő attyokat követik és ahoz haſonlítatatnak. Az Iſten képére teremtettünk: melly noha az eſet-által el-veſztetött, mind-azáltal a' Kriſtuſtól helyére állattatott. Meg-láſſuk az-okáért hogy az irgalmas Iſtenhez haſonlóvá tételünk, és hogy az ő képe bennünk helyére állattaſsék. Iſteni-félelemhez illendő dolog ez, mert *Religionis ſumma eſt, imitari quem colis. Az Iſteni-ſzólgálatnak ſummája, azt követni, a' kit tiſztelſz*, ugy-mond Szent Agoſton, lib. 8. de Civ. Dei cap. 17. Igaſság ez, mert illik hogy a' fiak haſonlók legyenek az attyokhoz. Legyetek azért az Iſtennek követői, mint ſzerelmes fiak, Eph. 5. v. 1. Három fiai vóltanak az Iſtennek, Lucifer, Adám és a' Kriſtus. De a' Lucifer az égből, Adám a' Paradicsomból vettetet-ki, mert nem akarának

Tantas audis miſericordias & in tua virtute audes confidere? Annyi irgalmaſságot hallaſz és a' te erődben merſz bizni? S. Am. S. Aug. lib. Medi. c. 39. Cui proprium eſt miſereri ſemper & parcere. Kinek tulajdona mindenkor irgalmazni és meg-engedni. Sz. Bernhárd hét irgalmaſságit tapaſztalta-meg az Iſtennek magában, Ser. 88. Vide Polyan. ſub voce, Miſeric.

Omnis ſumma diſciplinæ Chriſtianæ

in miſericordia & pietate eſt. A' kereſztyéni tudománynak minden ſummája az irgalmaſságban és az Iſteni ſzolgálatban vagyon, S. Amb. in 1. ad Tim. 4.

Phil. 2. v. 8.

engedelmesek lenni. Egyedül a' Krisztus vólt engedelmes az ő Szent Attyának, és az irgalmasságban ő hozzá-hasonlatos, innen mondatik ő felőle, Matth. 3. v. ult: *Ez az én szerelmes fiam, a' kiben nékem kedvem tőlt.* Akartok-é ti-is az Atyától szerettetni? Irgalmasok legyetek, mint ő-is irgalmas. Mert nē szeressétik az Istentől, a' ki meg tagadgya eggyűt-szenvedését felebaráttyától. A' Sátánnak tulaydona a' kegyetlenség, s-azért nem követi az az Istent, a' ki gyönyörködik a' kegyetlenségben.

Miképpen követhettyük az Istennek irgalmasságát?

De mondhatnád: *Mi-képpen követhetem az Istent, midőn az ő irgalmassága végheteten?* Felelet: Ez igécske *sicut*, *mint* nem egyenlőségnek, hanem hasonlatosságnak jele. Ha az Istent mindenestűl nem követhettyük, mind-az-által annyiban követsük, hogy a' mint az ő irgalmassága, úgy á' mi irgalmasságunk-is légyen [1.] tékélletes nem tettetet, Col. 3. v. 12. [2.] személy valogatás-nélkűl való, mert az Isten-is szereti az ellenségit, Matth. 5. v. 44. [3.] álhatatos, vagy állando és nem félben-szakat, mi-képpen az Isten minket mind végig szeret. Mellyet hogy-ha meg cselekeszünk, viszontag irgalmasságot nyerünk, Szent Mathenak ama' mondása-ként, cap. 5. v. 7: *Bóldogok az irgalmasok: mert ők irgalmásságot nyernek.*

2. A' vak-merő ítéletnek elhagyása.

Második cselekedete a' szeretetnek, A vak merő ítéletnek elhagyása. Mert az irgalmasságot sémi inkáb meg nem bántya, vagy meg-nem késedelmezteti, mint a' fele barátunk-felől-való bal, vagy gonosz ítélet. Ezt akarja Idvözitönk hogy mindeneknek-előtte el-távoztassuk, mondván: *Ne ítéllyetek: és nem ítéltettők.* Ez igéket Julianus Apostata ragadván, a' kereszténeknek meg tiltotta az ítéletet. Az Uy-keresztyének, vagy az Anabaptisták ugyan ezen igíkből akarják el törleni a' Polgári rend-tartást, vagy a' Törvény-széket. De sokkal kű-

Meg hamisítatnak az Anabaptisták.

lömb

lőmb a' Kriſtusnak ſzententziája vagy értelme, melly hogy meg magyaráztaſsék, tudnunk illik hogy két-féle az itélet.

Két-féle az itélet.

Eggyik *igaz* és Istentűl rendeltetet, melly főlőtte igen ſzükſéges és ſemmi-képpen nem kell kárhoztatni. Ez iſmét réſz-ſzerént *Anya-ſzent-egy-házi*, melly-által meg-itéltetnek az eretnekségek, Tit. 1. v. 9. és a' bűnők, Eſa. 58. v. 1. Matth. 18. v. 18. réſz-ſzerént *Polgári-rend-tartáſi*, melly-által a' jóknak jutalom, és a' gonoſzoknak büntetés rendeltetik, 2. Paral. 29. v. 6. Rom. 13. v. 1. réſz-ſzerént *Ház-rend-tartáſi*, melly-által az othon valók, vagy a' ház népei itéltetnek meg, és a' tudomány vagy a' fenyéték meg-erősítetik, Prov. 22. v. 13. cap. 23. v. 12. 13. Eph. 6. v. 4. melly itéletek mind ſzabadok, és ſemmi-képpen meg-nem tíltatnak a' Kriſtuſtól.

1. Igaz.

Eggyik *nē ſzabad, meg-tíltatot*, mellyet a' Sátánhozotbe mellyről vagyő egyedűl it a' ſzó. Ezviſzontag két-féle.

2. Nem ſzabad.

1. Mert némelly *eſztelenségből* ſzármazik, és igazán præjudicium, időnek előtte való itéletnek mondatik, midőn a' ſzemélyek, a' kikre rend-ſzerént bizatot az igynek meg-itéléſe, maga-gondolatlanúl, hamis ſententiát mondanak, vagy törvént téſznek. Ez ſzokot lenni [1.] Ha a' circumſtántziák nem igen jól ſzemlélternek-meg. Illyē volt az Iſraelitáknak itéleti, Joſ. 22. v. 12. a' Héli Pap-é, 1. Sam. 1. v. 13. Nábál-é, 1. Sam. 25. v. 20. a' Sidók-é, Jer. 37. v. 15. a' Melitáiak-é, Actor. 28. v. 4. [2.] Ha egy cselekedetből erkőlcs itéltetik, és a' miat valaki mindgyárt latornak kiáltatik, ugy-mint ha réſzegeſnek mondod, a' ki egyſzer meg-réſzegedet. Illyen maga-gondolatlan itélet volt, midőn a' Fariſæuſok Kriſtus Idvőzitőnket zabáló és bor-ivó embernek híták, Matth. 11. v. 19. holot Sz. Felsége ſemmi által-hágáſt nem cselekedet ſe az ételben ſe az italban. [3.] Ha egyebekben a' kárhoztatik, a' mit a' Biró vagy maga cselekeſzik, vagy egyebekben javall,

Mellyſzármazik. Eſztelenségből.

Mikor ſzokotlenni az eſztelenségből ſzármazot itélet.

Anſel. de Simil. Mū. Quatuor modis judicium humanum pervertitur: timore, cupiditate, odio, amore.

vagy

Az emberi ítélet négy képpen fordittatik-el: félemmel, kévánsággal, gyülöséggel, szeretettél.

vagy dicsér. Mert ez személt válogatni nézni, és az ítéletet el-bontani, vagy meg-veszteni, melly meg-tíltatik, Prov. 17. v. 15. cap. 18. v. 5. Igy a' Farisæusok Kristust a' Szombat meg-szegésével vádolták, holot önnön magok vóltak abban bűnösök, Luc. 14. v. 5.

Zelevcus a' Lókriaiaknak Birájok törnént szabván, hogy a' ki paráznaságban találtatnék, a' szemei tolattatnának-ki; mikor a' fia abban találtatott vólna, parancsolá hogy mind a' két szemei ki-tolattatnának: midőn pedigh a' kősségh esedeznék az ifiuért, gondolkodásra való napot vón magának; és hogy törvényének eleget tenne, és hogy a' fia mindenestől meg-ne foztatnék szemeitől, eggyik szemét magának, eggyiket a' fiának tolta-ki, Beda l. 2. sup. illud Prov. Stat dolosa.

Némelly *álhatatlanságból*, és azért igazán mondatik *vakmerő* itéletnek, midőn azok merészlenek itélni, a' kiket az itélet nem illet, ugy mint ha a' halgatók az ő lelki pásztorokat, a' jobágyok vagy az alája vettettek az ő Magistratusokat meg-itélik, holot önnön magok vagy ugyan azon vétkekben, vagy azoknál-is nagyobakban meg-fertezödtek. Ez illyen itéletek e' mi időben igen gyakorlatosok. Ki-ki egyebek beszédi és cselekedetiről tészen itéletet és kéván patvarkodni. A' tulaydonokat el-mulattyák, az egyebekét meg-tekíntik: el-hadgyák dólgokat és a' mi dólgok-kivől vagyon (vagy, a' mi nem dólgok) azt üzik vagy követik, cselekeszik: az egyebek szálkáját meg láttyák, s-a' magok gerendáját meg-tekinteni és meg-ismérni nem akarják. Ezeknek erköltsöket meg-irja Szent Bernhárd, lib. de anim. cap. 1. mondván: *Multi multa sciunt et se ipsos nesciunt: alios inspiciunt et seipsos deserunt, Sokan sokat tudnak és magokat nem tudgyák: egyebeket meg-tekíntnek és magokat el-hagyák.* A' kiknek nincs othon dolgok, az utzákon szerről-szerre járnak, folyatnak, és mindeneket meg-nézegetnek: igy visgállyák-meg egyebek vétkeit, s-meg-nem tekíntik a' szívek bélső részeit. Ez időnek előtte itélni, melly meg tíltatik, 1. Cor. 4. v. 5. Ektelenség egyebeket meg-böcsülni, és a' maga életét meg-nem jobbítani.

Hugo l. 1. de klaust. Animæ: Multi multa sciunt, & seipsos nesciũt, cũ sũma philosophia sit, cognitio sui. Sokan

A' kik

A' kik az egész Város szemetét ki-hordgyák, igen alá-való embereknek tartatnak: igy a' kik csak egyebek vétkeit jedzik meg és öregbétik, abból micsoda dicséretet érdemlenek? Jól mondgya Gregorius Magnus in Mor. *Stulti tantó intensius de alieno judicant, quantó sua profundius ignorant. A' bolondok annyival figyelmetesben itélnek az egyebekéről mennyivel mélyebben nem tudgyák a' magok-ét.*

Miserere mei Dom. Magnus accessus ad Deum est, cognitio infirmitatis suæ. Nagy Istenhez való járulat a' maga erőtlenségének ismèreti.

De büntettetlen el-nem mennek, hanem viszontag meg-itéltetnek, *rész-szerént* egyéb emberektől, *rész-szerént* az Istentől, a' ki a' vakmerőséget gyülöli és meg bünteti. Az-okáért fel-ne fualkodgyál lelkednek gondolattyában mint a' bika, Syr. 6. v. 2. se egyebek felől balúl, gonoszúl ne itély, mert ki-ki az Urának áll és esik, Rom. 14. v. 4. a' ki meg nyilatkoztattya a' szívek tanátsit, 1. Cor. 4. vers. 5.

Melly hogy könnyebben légyen. 1. *Magadat tekints* meg. Mert elég lészen mit meg jobbitanod, úgy hogy nem lészen szükség az egyebekéről szorgalmatoskodnod. Illyen-modon dugta-be Krisztus Idvözítönk szájokat a' Farisæusoknak, Ioh. 8. v. 7. Ez a' mit szent Bernhárd száy barág, cap. 65. Medit. *Relinque cætera et te ipsum discute: per te curre et in te consiste. Hagy békét a' többinek, és magadat roszáld vagy visgáld-meg: magadon fuss-által, és magadon álly-meg.*

noscere. Magát meg-ismerni, Laërt. lib. 1. in Thal. De nincs szebb-is. Rutabb sincs, mint magát meg-nem ismerni. De veszedelmesbb sincs: mert absq; sui cognitione nemo salvabitur, a' maga ismereti-nélkül senki nem idvözül, azt mondgya Szent Bernh, Ser. 37. sup. Cant.

Nosce teipsum, ô homo: tibi attende, teipsum scito. Ismerd-meg magad ô ember: magadra vigyázz, tennen magadat tudgyad, S. Amb. lib. 6. Hexam. cap. 7.

2. *A' vádolóknak ne hidgy*, Mett nincs semmi úyság, hogy egyik a' másikra hazudgyon. Minek-okáért e' bölcs Syrák intését jól meg-kell tartani: *Non omni verbo crede.*

sokat tudnak, s-magokat nem tudgyák: holot legnagyob bölcseség magát tudni. Cassiodor. sup. Psal.

Hárő rendbéli regulák a' vakmerő itélet ellen.

Thales Miletsius megkérdetvén mi vólna nehézbb: azt felelé: Seipsum

Ne hidgy minden igének, Syr. 19. v. 16. A' Levitáknak meg-parancsoltatot volt hogy, a' poklosságnak meg-nézése után, heted napon itéllyék oszlán a' poklost tisztának, Lev. 13. v. 27. Ugyan ezen környül nézés vagy vigyázás kévántatik, ha a' lelkek poklosságáról, az az, egyebek vétkeiről akarunk itéletet tenni.

3. *A' cselekedetnek okát meg-fontollyad.* Mert sok gyanús vagy kétséges és közép dolgok vannak, mellyek most jóra, most gonoszra magyaráztathatnak. Az okáért igen könyü a' meg-esés, ha ki vakmerő-képpen itélénd künnyen történhetik, hogy a' jó gonosznak mondattasék, és azért ama' eleve-meg-mondatot jay szó essék raytad, Esa. 5. v. 20. Melly hogy ne légyen, minden dolgot jól meg-gondolly, és olly vakmerőn sétentziát ne mondgy.

3. Ön-köztünk való kárhoztatásnak futása.

Harmadik, Az ön-köztünk való kárhoztatásnak futása. *Ne kárhoztassatok, és nem kárhoztattok.* Nagyob bün valakit kárhoztatni, hogy sem meg-itélni. Ez-által a' cselekedetek ótsároltatnak, szidalmaztatnak, amaz-által önnön-magok a' személyek mindenestől meg átkoztatnak, vagy a' pokolra vettetnek. Nem minden kárhoztatás törvéntelen pedig. Mert adatik *Anya-szent egy-ház*, a' melly-által kárhoztatik a' hamis tudomány, Gal. 1. v. 8. és az Istentelen vagy a' gonosz élet, 1. Cor. 16. v. 22. adatik *Polgári rend-tartási* mikor a' gonosz-tévőknek illendő büntetés hirdettettetik, a' minemő kárhoztatás meg engedtetett és meg parancsoltattatott. De máss ért it Kristus Idvözitönk, tudni-illik a' *vakmerő* és *hamiss* kárhoztatást, mellyeknincs semmi erős fondamentoma, mikor felebarátunk méltatlanul és minden parancsolat-nélkül kárhoztattatik, a' Semei példájával, 2. Sã. 16. v. 7. E' bün sok egyéb bünöket vonszó vagy hoz magával. Eggyüt jár az *egyebek nyomoruságin, gonoszin való örőm*, mellynek

Nem minden kárhoztatás kárhoztató.

példája

példája az Edomíták, Psal. 137. v. 7. A' patvarkodás melyről bölcs Syrák cap. 5. v. 17. az irigység, mellyről Példabeszédekről írt köny. 14. v. 30. személynek gyűlöléſe, a' kit inkáb meg-kell szabadítanúnk, nem gyűlölnünk, Szent Agoſtonnak ama' mondáſa-ként: *Vitium oderis, non vitiosum; peccatum, non peccatorem; morbum, non morboſum.* *A' vétket gyűlöllyed, nem a' vétkest; a' bűnt, nem a' bűnöst; a' betegséget, nem a' betegest.* Az-okáért, mivel-hogy ennyi bűnök származnak, a' vakmerő kárhoztatáſtól méltán tartóztaſſuk-meg magúnkat. A' kik külömben cselekeſznek, tudgyák, hogy nékiek-is kéſzítetet kárhozat a' pokólban az ördögnél, a' ki minden patvarkodóknak attya, honnan *Diabolus*-nak-is neveztetik. Mert igaz Jeremiás Profétának ama' ſententziája: *Fizeſſetek néki az ő cselekedete-ſzerént: mind azok-ſzerént a' miket cselekedett, cselekedgyetek néki*, Jer. 50. v. 15. 29. Az Iſten pedig távoztaſſa-el tőlünk, hogy haſonlót meg-ne kéſértsünk, hanem inkáb tégyen bennünket ſzeretettel buzgókká, és irgalmaſsággal hartzolókká, hogy eſztelenül ne itéllyünk, ſe vakmerő-képpen ne kárhoztaſsúnk, hanem a' mi mennyei Atyánkat követvén a' boldog tartományban hozzá-társoltaſsúnk, kötteteſsünk, haſonlítaſsúnk, és az ő irgalmaſságinak gazdag-ságival mind örökké nagy gyönyörűséggel éllyünk: a' Kriſtus Jeſuſnak, az irgalmaſság ki-meréthetetlen kut-fejének általa, AMEN.

Egy pogány bölcs így ſzól: Qui vitia odit, homines odit. A' kiá vétkeket gyűlöli, az embereket gyűlöli. De, Hoc é perfecto odio odiſſe, ut vitia, nő homines oderis, nec vitia propter homines diligas. Ez tekéllettes &c. S. Aug. to. 8. in Pſal. 139. Item ib. Dilige q fecit Deus, odi q fecit homo. Szereſſed á mit az Iſten cselekedet, gyűlöllyed a' mi az ember cselekedet.

Evangéliom.

Sz. HAROMSAG VTAN V. VASARNAPRA,

Szent Lukáts 5. az 1. v. az 12. verſig.

A' SZENT PETER HALASZASARÓL.

1. Lőn pedig, mikor à ſeregek reája tódúlnának, hogy az Iſten igejét halgatnák, és ő áll vala à Genezaret tava mellet.

2. Es láta à tó-mellet két hajót álván: à haláſzok pedig ki-ſzállottak vala, és moſsák vala à hálókat.

3. Be-menvén pedigh eggyik hajóba, melly Simon-é vala, kéré őtet hogy à földtől bellyeb vinné egy keveſsé. Es le-ülvén tanittya vala à hajótskából à ſeregeket.

4. Hogy pedigh meg-ſzűnnek ſzóllani, monda Simonnak: Vidd à mélyére, és eréſzſzetek-meg à ti hálóitokat à hal fogáſra.

5. Es felelvén Simon, monda néki: Meſter, egéſz étſzaka munkálkodván, ſemmit nem fogtunk: de à te igédre meg-ereſztem à hálót.

6. Es midőn azt

miveltek vólna, halaknak bévséges ſokaságát rekeſzték-be, ſzakadoz vala pedig az ő hálójok.

7. Es intének à tárſoknak, kik à más hajóban valának, hogy el-jőnének, és ſegétenék őket. Es el-jővének és meg-tőlték mind à két hajótskát, úgy hogy csak el-nem merűlnének.

8. Mellyet midőn látna Simon Péter, à Jeſus térdeihőz borúla, mondván: Menyki tőlem, mert bűnős ember vagyok, Uram.

9. Mert az álmélkodás kőrnyűl-vőtte vala őtet, és mind à kik véle valának à halak fogásán, mellyet fogtak vala.

10. Haſonló-képpen pedig Jakabot-is és Jánoſt à Zebedæus fiait, kik à Simon tárſai valának. Es monda Simonnak Jeſus: Ne fęly; moſtantól-fogva már embereket fogſz.

11. Es ki-vonván à főldre à hajókat, mindeneket el-hagyván kőveték őtet.

PRÆDIKATZIO.

A Máiſzēt Evangéliom, à csoda tétel méltoságos-vólta-ért és a' tudománynak, vagy a' tanuságoknak bévséges-vóltá-ért, méltó ſzorgalmatos meg-gondolásra. Es a' tőbbi-kőzőt két-fęle kép-iráſt foglal magában, mellyek kőzzűl eggyik az *Anya-ſzent egyházé*, eggyik a' *Miniſteriom-é*. Ez Evangéliő magá bā-foglallya kép irását

1. Az Ecclésia az hajócska-által irattatik meg, Az Eccleſiának.

mellybe bé-mene Kristus Idvözítönk. Mert a' mint a' hajó a' Tengeren idestova hordoztatik, hányattatik: úgy az Ecclesia-is körös-körül-hordoztatik a' világon. A' mint a' szelektől meg-indíttatik mozdíttatik a' hajócska, úgy a' mennyei lehellet-által az ecclesia. A' tengeren senki meg nem tartya életét, ha meg-nem marad a' hajócskában: Ugy nem remélheti idvösségét, a' ki el hagya az Ecclesiát. Mert a' kivől nincs idvösség miképpen az özönvizkor a' Noe bárkája-kivől senki meg nem tartatot. Innét jelesen mondotta Szent Nazianzenus:

Nemini salus esse nisi in Ecclesia potest.

Idvösége senkinek né lehet hanē csak az Anya-szentegy-házbā. S. Cyp. ep. 62.

Quæror atem Noe, quô mortis flumina vitem
A' Noe-kis Bárkáját keresem:
Hogy a' halált el-kerüllyem.

2. Az egy-házi-szólgálat a' szent Péter halászása-által ábrázoltatik, sőt a' Szent Péter homály beszéd-nélkül *emberek halászának* neveztetik. Leg-fő-képpen pedig négy dólgot kell a' halászás körül eszünkben vennünk. 1. *A' halász.* 2. *A' halak.* 3. *A' folyó-viz.* 4. *A' hálók.* Mind ezek valami mód-szerént elő-jönek az Egy-házi-szólgálatban-is. Az igének hirdetői, halászok, Ezech. 47. v. 10. Az emberek, halak, Hab. 1. v. 3. Kik rész-szerént jók, rész-szerént gonoszok. Matth. 13. v. 47. A' folyó-viz a' mellyből kivonattatnak, a' világ, melly gonoszban helyheztetet, 1. Joh. 5. v. 19. és forró tengerhez hasonlítatot, Esa. 57. v. 20. A' háló semmi nem egyéb hanem a' szent irások, mellyekkel meg-fogattatnak az emberek és a' mennyeknek országára fel-vitettetnek. A' Papának ugyan két varsája vagyon, mellyek Pörlődés és erőszak, csalárdság és kegyetlenség: de a' mi fegyverink nem testiek, 2. Cor. 10. v. 4. a' lelki ismeretek sem készeritetnek, hanem az Istennek igéje-által édesdeden vagy gyönyörüségessen vonattatnak.

Es az Egyházi-szolgálatnak.

A' Romai Pápának két varsája vagyon.

Paling. in Capric. Nō disceptādo aut subtilibus argumentis Vincere, sed ferro mavult sua jura tueri. Né nyilván való bizonyságokkal, akar győzedelmes lenni: hanem fegyverrel akarja törvényét oltalmazni. Cui vis est, jus non metuit, jus obrūitur vi, Id. ibid.

Ezekről és ezekhez hasonló tanúságokról, ez Evangéliomnak alkalmatosságával, szólhatnánk; de mivelhogy a' tiszteletes régiek azt ez mostani aratás-idétt először-is azért akarták meg-magyarázni, hogy az emberek munkájok áldásáról, és házi gondviseléseknek jól-rendeléséről meg intetnének: mire' tanácsot követvén, fogadván, ugyan ezen dólgot veszszük-fel, szólván: *Hivatalunk munkájának igazán-való fel-vételéről*, mellyből végezetre bévséges áldás következzék, származzék. Az *Ur Isten*, a' kinek parancsolattyára ereszttyük-meg most-is lelki halónkat, bennünket minden-felől áldgyon-meg, *Amen.*

Propositio. A' ki hatalmas, nem fél a' törvénytől, hatalommal el-nyomatik a' törvény.

MAGYARAZAT.

A Mi testünk az esett-után *lelkes* testnek mondatik, 1. Cor. 15. v. 44. a' többi közöt ez-okáért, hogy étel és ital-nélkül szükölködik. Ezek pedig nem adattatnak *eszközök*-nélkül, sem a' szél-által, hanem bizonyos *eszközök*-által. Azok-közzül némellyek *nem szabadok* vagy *tilalmasok*, és az emberektől fel-vétettettek: Továbbá némellyek *szabadok*, és az Istentől rendeltettek.

A' megazdagulásra nem szabad eszközök.

Nem szabad, vagy meg-tiltott eszközök-által keresik eledeleket, vagy életeket, 1. A' *vastag* vagy *egéséges kólduśok*, a' kik a' munka-előt futnak, és szükségeket egyebektől igyekeznek ki-tekerni, kik-ellen ír bölcs Syrák, cap. 40. v. 20. seq.

2. A' *nyilván-való lopók*, a' kik egyebek javait az Urok hire-nélkül és akarattya-ellen el-lopni kévánnyák, és a' hetedik parancsolatot nyilván meg-szegik.

Mercator vix aut nunquam potest Deo placere. A'

3. *Az álnok kereskedők*, a' kik fele-baráttyokat a' kereskedésben meg-csallyák, vagy egyéb okokkal a' szegények javait meg-emésztik.

kereskedő ember alig vagy soha nem tetzhetik az Istennek. Ideò nullus Christianus debet esse mercator: Azért egy kereszttyén se legyen kereskedő. Mert, qui emit & vendit, sine mendacio & perjurio esse nō potest, a' ki veszen és el-ád hazugság és hamis eskűvés-nélkül nē lehet, S. Chr. op. Im. h. 38. inc. 27. Matt.

A' hiúsá-

4. *A' hiuságos Alchimiſták*, az az *Ertzet arannyá változtató Meſterek*, a' kik az Iſtent kővetni és a' dólgok terméſzetét el-változtatni meréſzlik, és az-okáért nincs ſemmi jó ſzerencsés elő-menetelek.

Ezek a' meg-tíltot eſzkőzők, az Iſten igéjében meg-tíltattak, és a' mellyek az Iſteni fęlelemnek és a' jó-erkőlcsőknek ellene-mondanak.

Sokkal kűlőmbeket ajánl nékűnk maga példájával a' ſzent Péter, kinek halaſzását ha ſzorgalmatosbban meg gondollyuk, az igaz őrőkség vagy joſzág keresésnek Meſtersége, abban mint egy tűkőrben adattatik látnúnk. A' mint pedig minden meſterség ſaját ſzabot-rendiből és Regulaíból áll, ugy e' ſzent Péter haláſzásából ki-fényeskedő ſzent őrőkség keresésnek meſtersége-is, haſznoſan vagy illendő-képpen e' kővetkezendő præceptumokba, intő-hagyaſokba, regulákba rekeztethetik.

Eőt regulák az őrőkségnek igazán való keresé-ſeért.

1. Az Iſtē igejét ſzorgalmatoſon halgaſſad.

I. Az Iſten igéjét ſzorgalmatoſon halgaſsad. Mert a' ſereg-felől a' mondatik, hogy a' Kriſtushoz ſzorgalmatoſon kőzelgetet. A' Gőrőg textusban ez igécske ólvaſtatik ἐπικεῖσθαι, melly kőzel hozzá-járulásnak és mint egy máſnak hátára való ſzorulásnak magyaráztatik, hogy így a' halgatásnak nagy ſzorgalmatoſsága jegyeztetnék.

Az embernek nem csak lelki, hané még teſti bóldogsága és jó ſzerencsés állapattya-is az Iſten igejének halgatásában és meg

Első és fő ez a' ſzent őrőkség keresés meſterségében. Mert ha azt akarjuk, hogy a' jók hozzá- adattaſsanak, az Iſten Orſzágát kell kereſnűnk, Matth 6. v. 33. Semmi nem fogattatik, mikor az Iſten igejének halgatáſa elmulattatik, ha ſzinte egéſz étzaka múnkalkodtatik-is. Az-okáért indítson-fel bennűnket e' népnek buzgosága, hogy mindeneknek-előtte a' Kriſtushoz kőzelgeſsűnk. Az Iſtennek igéje igen nagy kínts, mellynél nincs ſemmi

tartásában vagyon, Deut. 28. v. 1. Erről való hiſtoriát két Vargákét láthatſza in Theatro Hiſt. Hondorffii, in exemp. ter. præcep. mihi pag. 199.

haſznoſb

haſznosb, nincs ſemmi jobb. Csodálatos dólgokat cselekeſzik és kűlőmb-kűlőmb gyűmőlcsőket ſzűl a' mi ſzíveinkben. Az elmét meg világosíttya, honnan ſzővétneknek mondatik, Pſal.119.v.10. a' ſzívet a' mennyeiek ſzeretetivel fel-gerjeſzti, innét eleven ſzén-hez haſonlítatik, Eſa.6.v.6. a' lelket legelteti, Matth.4.v.4. meg-gyogyíttya, Sap.16.v.12. meg-ſzenteli, Joh.17.v.17. meg elevenéti, Joh.6.v.69. és meg-bóldogíttya, Luc.11.v.28. Annak-okáért kicsoda a' ki e' kíntsnek el-vételére nem ſietne? kicsoda a' ki a' ſereggel az íge halgatására egy-be nem gyűlne? De *ah fáydalom!* meg-lankad e' ſzorgalmatoſság és minden buzgoság laſsán, laſsán el-óltatik. Hányan vannak a' kik a' Kriſtushoz kőzelgetnek? Hányan a' kik a' halgatáſra egybe-gyűlnek? Gyalázat, a' maga idvőſségéről úgy el-feletkezni, hogy az íge, az őrők életnek ama' egyetlen-egy *eſzkőze* vagy mindeneſtől el-mulattaſsék, vagy bizony asítva, rőſten halgattaſsék. Ez *Atyám fiai*, ez oka, hogy ſokan munkálkodnak, de ſemmi elő-mentet nem éreznek. Meg-erőſéti ezt ſzent Péter maga példájával, a' ki a' Kriſtus prædikátziója-előt ſemmit nem fogot, noha egéſz étzaka munkálkodot. Igy ſokaktól megtagadtatik az áldás, mert bűdős nékik az íge prædikálláſa. Innét vagyon e' ſzent Péteri panaſzolkodás: *Laboravimus. Munkálkodtúnk*, de ſemmit nem fogtúnk. Az okáért előſzőr a' prædikálló Kriſtuſt halgaſsad, akkor fog oſztán jól folyni a' dolog és a' múnkád nem léſzen haſzontalan.

S. Aug. in Pſal. 118. Cuſtoditio ýborű De intelligẽda eſt operatione præceptorum: fruſtra .n. cuſtodiuntur memoriâ, ſi non cuſtodiuntur & vitâ. Az Iſten' igéjének meg őrizését parancsolatinak meg-cselekedésével kell értęni: mert heá-

ba őriztetnek-meg elmében való tarttáſſal, ha meg-nem őriztetnek-élettel-is.

2. Tulaydon hajód légyen

II. Tulaydon hajód légyen. Mert Szent Péter-felől a' mondatik, hogy bizonyos vagy ſaját hajója vólt, mellybe annak-utánna bé-ment Idvőzítőnk. Ugy kinek kinek tulaydon hajója légyen, az az, bizonyos élet' állapattyára adgya magát, és tulaydon hívatallyában járjő

Két-féle a' hivatal.

Az Oskolákban kettőnek mondatik lenni a' Hiva-

tal. 1. *közönséges-nek*, a' mellyel az Evangéliomnak szavaáltal ki-hivattatunk a' világból, hogy kereszтyénné légyünk, mellyről 2. Tim. 1. v. 9. De azt it eleve-vettyük. 2. *Személy-szerént valónak*, melly tulaydon hivatal, egy bizonyos személynek tulaydona; és ez értetik it fő-képpen, s-három-féle pedig. Mert az Istennek e' világi háztartásban három szerzeti vagy állapati, rendi mint egy három hajócskai vannak, honnan három rendbéli hivatal származik. 1. A' kóruſra, vagy Anya-szent-egy-házi. 2. A' törvény székre vagy Polgári-rend-tartási, 3. Az házasságra, vagy Ház-tartási, a' hova tartoznak a' szántás-vetés, a' kereskedés és minden kézi mesterségek. Ezek közzül ki ki valamelly élet nemét vagy állapattyát válasza magának, és a' szent Péterrel kinek-kinek tulaydon hajócskája légyen. Mert a' ki a' hivolkodásnak kedvez, vagy szólgál, mint egy idestova csavargó, most ezt, most amazt kezdvén cselekedni; az vagy semmit, vagy keveset fog. Az-okáért az Atyák az ő gyermekekről gondot viselljenek, és azokat jól nevellyék, hogy az-által idő múlva magokról és az övéikről tiszteségesen tudgyanak gondot viselni. Ezt önnön maga az Isten parancsollya, a' természet tanácsollya, a' Respublikának közönséges és a' gyermekink tulaydon meg-tartása tőlünk meg-kéványa.

A' személy szerént való hivatal háro félé.

Görögök példa-beszéde: Quamq; novit artē in hac se exerceat. A' ki micsoda mesterséget tud, abban legyen foglalatos, Ci. l. 1. Tuſ. Q.

III. Hálódat meg-ereszszed, ki-veſsed, vagy le-veſsed. Szent Péternek azt mondgya vala Kristus Idvözítönk: *Vidd a' mélyre, és ereszszétek-meg a' ti halóitokat a' hal-fogásra.* Igy mondatik ma-is mindenikünknek: *Duc in altum. Vidd a' mélyre*, az az,, munkálkodgyál és parancsoltatott hivatalodban járj el szorgalmatoſon. Mert

3. Hálódat meg-ereszszed.

Major Cato e hármat bántameg: 1.

Arcana mulieri ſi credidiſſet. Ha titkát aszszony-állatnak megjelentette. 2. Si aliqnando navigaſſet, quò pedibus ire licuiſſet. Ha tengeren evezet, a' hova gyalog, vagy lábon el-meheter vólna. 3. Si qua ei dies inanis præteriiſſet. Ha valamely napot heába el-mulatot, Plur. in Cat. Maj. Az-okáért Nulla dies ſine linea. Egy nap se mullyék-el &c. Labor ōnia vincit. Vir. l. 1 Geor.

munkára

múnkára teremtettünk, Gen.2.v.15.c.3.v.19. Job.5.v.7. Az-okáért átok lenne, ha minden időt a' hivolkodásban eméſztenénk-meg, mulatnánk-el. Szent Péter midőn a' Kriſtuſnak parancsolattyát halotta vólna, mindgyárt kiveté vagy meg-ereſzté hálóját: Azont hallyuk mi-is; de miért röſtölködünk? Az Iſten ſzüntelen munkálkodik; és nincs csak egy-is a' teremtett-állatok közzül, a' melly hivolkodnék, hanem minnyájan ſzentül meg-cselekeſzik hivatallyokat. Azért oh melly ſzégyen vólna, ha mi, kiknek e' közönséges meny és föld munkájában, elsőben kell hozzá kezdenünk a' dologhoz, mind örökké csak veſzteg ülnénk mint egy hívolkodó csodálók? Bölcs Salamon a' hangyához küld minket, hogy annak példájával ſzorgalmatoſságra hivattaſsunk, indíttaſsunk, Prov.6.v.6. A' múnka títok-ſzerént való csatorna, a' melly-által külömb külömb féle jók ſzármaznak reánk. A' ki pedigh nem akar múnkálkodni, ne-is egyék, 2.Theſ.3.v.10. A' ki a' munkálkodáſt el-henyéli, magát átokban eyti. Mert írva vagyon Szent Jeremiáſnál: *Átkozott, a' ki az Ur dolgát álnokúl cselekeſzi*, Jer.48.v.10.

S. Bernh. ſup. Cant. Qui in labore hominum non ſunt, in labore profectò Dœmonum erunt. A' kik nincsenek az emberek munkajában: léſznek azok bizonyára az ördögök munkajában.

Meg-láſſuk pedig hogy a' Szent Péter példájával a' Kriſtus nevében ereſzſzük-meg halónkat, és kezdgyükel múnkánkat, melly úgy léſzen, *1. ha a' Kriſtuſtól kérünk ſegitséget.* Mert az Iſten-nélkül ſenkinek igyekezeti haſznos nem lehet.

ὐ ξὺν διδόντος, *&c.*

Non adjuvante, nil valet labor, Deo.

Az az:

Nem ſegítvén az Iſten,

Haſznunk múnkánkban nincsen.

Arat9 Solen. in Ap-

Ha az Ur a' házat nem építi, heába múnkálkodik a' ki épí-

paren. A Jove principium : quem nunquam mittimus ipsi In fatum

ti, Psal. 127. v. 1. Csak egyedűl az Isten áldása gazdagít-meg, Prov. 10. v. 22. Az-okáért kérjük ötet hogy a' mi hajócskánkba velünk eggyüt be-szállyon, és jó szerencsés elő-menetelt adgyon.

Az Istentől kezdetessék-el minden : kit mi sem mulatúnk-el soha meg-szólli-tás-nélkül. Id. ib. Ubiq; Jove indigemus omnes. Minnyájan szükölködünk mindenüt az Isten segitsége-nélkül.

2. Ha az igérő Krisztusbã bizándúnk. Mert mivel-hogy az áldás-felől reménséget tőt, tellyes bizodalomal mükálkodgyúnk. Igy sz. Péter az ő igejére és nagy bizodalomal ereszté meg az ő hálóját. Igy a' mi halászásunk ha az Isten igejéhez ragaszkodándik, nem lészen haszontalan. Gondollya-meg azért az Egy-házi szólga : O Domine, Oh Uram, a' szent hajócskára hítál engem, és reám bíztad az Evangéliomnak hálóját ; meg-ereszte, be-vetem azt a' te nevedben, és ama' te igédben való bizodalmamban, melly az Esaiás Profétá irásában olvastatik : *A' mint le-száll az eső, úgy leszen az én igém*, Esa. 55. v. 10. Gondollya-meg a' Magistratus : *En reám* bízatot a' polgári rend-tartási háló, meg-ereszte azt ama' te igéd erejében : *En általam parancsolnak (uralkodnak) a' fejedelmek*, Prov. 8. v. 16. Gondollya-meg a' cselédes ember : Ház-tartási *hálóm* vagyon, le-bocsátom azt a' Krisztus nevében, a' ki reménséget tőtt vagy meg-biztatott, mondván: *A' kezeid munkáját észed*, Psal. 128. v. 2.

Si qua sedes sedes, & est tibi cõmoda sedes, Ilia sede sede, nec ab illa sede recede. A' melly he-

3. Ha saját hivatalúnkban meg-maradandúnk. Mert nem a' Krisztus nevében munkálkodik, a' ki hivatallyát el-hadgya, és úy élet neméhez kezd. A' ki kezét egyszer az eke szarvára vetette, nẽ kel annak hátra nézni, Luc. 9. v. ult. A' lelki pásztor maradgyõ-meg az Anya-szent-egy-házan, a' Magistratus a' tanács-házban, és a' meg-külömböztetet hívatalok egybe ne egyelítessenek, Sy. 3. v. 22. c. 11. v. 23.

yen űlsz, és a' néked tetzik, űlly azon, és fel ne kelly arról.

4. Ha-

4. Ha a' ki-menetelt az Istenre bizándgyuk. Meg-cselekedte azt Szent Péter, és szerencséssen lőn minden dólga. heába való gondal semmit nem használhatni. Az Urra vessük azokat, ő meg-cselekeszi, Psal. 55. v. 23.

5. Ha mindeneket az Isten dicsőségére és felebarátúnknak használattyára igazgatandúnk. Mert ez a' hálót a' Krisztus nevében meg-ereszteni, ha mindeneket a' Krisztusra háritandúnk. Ez jó vitézséget vitézkedni, ha meg-tartándgyuk a' hitet és a' jó lelki-ismeretet, 1. Tim. 1. v. 18. *Amaz* az Istenre, *ez* fő-képpen felebarátunkra néz. Az-okáért mindenekben az Istennek dicsőségét, 1. Cor. 10. v. 31. és felebarátúnk hasznát keressük, 1. Thes. 4. v. 10. Különben ha lészen, a' munkának semmi haszna nem következik, ama' fenyegetések szerént Jer. 12. v. 13. Ose. 8. v. 7. Mich. 6. v. 15. Hag. 1. v. 6.

4. Társaidat híjad segitségül.

IV. Társaidat híjad segitségül. Gyakorta szükölködünk egyebek segitsége nélkül. Azért őket hívjuk, és ők meg-segítsenek. Szent Péter mikor a' társainak íntene, mindgyárt jelen-lőnek. Igy mindenkor költsönös legyen cselekedetünk. Mert semmi inkáb nem épít, mint az egyenesség és a' múnkának társasága, egybekötttetése. Jó az atyafiaknak eggyütt lakni, Psal. 133. v. 1. A' holot a' veszekedés uralkodik, ott helye az Isten áldásának nem találtatik. A' Tyrrhenus kő egész lévén, a' vízen fellyül uszkál; meg-rontatván, be-merül: Ugy a' kereszttyének-is míg egy-más közöt egyenesek, győzhetetlenek ha pedig ön-köztök meg-hasonlanak, meg-győzetnek. Ha a' közönséges-gyülekezet virágozni akar, költsönös, vagy egy-más segitség kévántatik. A' Papot a' Magistratus, a' féry a' feleségét ne hadgya, hanem követsék a' Szent Péter társait, hogy eggyütt múnkálkodyanak, a' kik azon egy áldást várnak. Egyéb-ként minden rendekben meg-szakadoznak a' hálók, és többé semmi jó szeren-

Cassiod. l. 2. Epist. Ipsi quoq; homini duplices manus, socias aures, oculos geminos Divina tribuerunt, ut robustius perageretur officium, quo duorum fuerat societate complendum. Az Isten az embernek-is két kezeket, tár-

sas fűleket, két szemecsés fogás-felől reménségh nem lehet.

ket, adot, hogy vastagban cselekedtetnék a' dolog, mellyet kettőnek kell vala véghez vinni.

5. A' jótéteményért hálákat adgy.

V. A jó-tételéért hálákat adgy.

S. Bern. sup Cât. Disce ad singula dona gratiasagere. Tanúly minden ajándékokra hálákat adni.

Mert Szent Péter e' csodát látván, szívének tekélletes alázatosságából térdre esék. Ugy nem magúnknak, hanem az Istennek adgyuk a' dicsőséget; Psal. 115. v. 1 Mért mink vagyon a' mit nem vettünk vólna? 1. Cor. 4. v. 7. Kisebbek vagyúnk az Urnak minden irgalmasságinál, Gen. 32. v. 10. Borullyúnk azért mi-is térdeinkre, és adgyúnk méltó, illendő halákat, mert *gratiarum actio, est ad plus dandum invitatio*, a' *hála-adás, többeknek adására való hivattatás*, a' mint Arány szájú Szent János mondgya.

Élt Krisztus Urúnk szűletése után 1130. eszt. Bellar. de Scrip. Ec. in. p. 227. Mit kovácsolnak te-

Légyen az, 1. *A' magúnk erőtlenséget meg-ismérvén*, hogy ne kevélykedgyünk, ha mi dicséretre méltó dólgot cselekeszünk, hanem Hugonak ama' mondását meg kettőztessük: *Mala mea pure mala sunt, bona verò mea nec pure bona sunt, nec mea sunt.* Az az: *Az én gonosz cselekedetim tisztán gonosz cselekedetek, és enyímek, az én jó cselekedetim pedig se nem tisztán jók, se nem enyímek.*

hát a' Papista atyafiak Luther Márthonő, hogy a' meg-igazúltak cselekedetit, az Istennek igaz itéletire tekíntve, bűnnek, vagy non plenè bonum, nem tellyességesen jónak mondgya? Tom. 2. Jen. Lat. in Asser. art. Art. 31. ex Es. 64. v. 6. Eccl. 7. v. 17. Psal. 143. v. 2. Item S. Greg. & Aug. quorum dicta ibidem citantur.

2. *Az Istent igével, szóval magasztalván, dicsérvén*, Jó az Urat dicsérni, Psal. 92. v. 1. és a' segítség-után őtet dicsőíteni, melly meg-kévántatik, Psal. 50. v. 15.

3. *A' szűkölködőkkel jól tevén*. Szent Péter a' fogot halakat, nem magának tartotta, hanem a' társaival megosztotta: Ugy a' mi kút fejeink-is ki-származzanak, follyanak, mert bóldog a' ki osztogat a' szegényeknek, Psal. 112. v. 9. szólgálatot sem tehetünk nagyobbat az Istennek, mint ha a' szűkölködő felebarátúnknak a' mi javainkból nyújtunk.

4. A' Kr.

4. *A' Kriſtuſt követvén.* Mint Szent Péter a' társaival a' Kriſtuſt követte el-hagyván mindeneket: úgy engedgyünk mi-is ő néki. Mert a' dicséretnek leg-nagyob része a' hív engedelmeſségben áll. A' mint Szent Pétert, úgy akarkit ma-is meg-szóllít Kriſtus Idvözítönk; *Sequere me. k. veſs engem.* Az-okáért távól légyen tőlünk, hogy a' Kriſtuſtól el-fuſsunk, vagy a' mi hajócskáinkat nagyobra bőcsüllyük. Ha a' szükség kévánnya, hadgyuk-el mindenünket, csak tarthaſsuk-meg a' Kriſtuſt. Mert ez száz annyit ád, Marc. 10, v. 30. és az ő jelen-léte-nélkül fő-képpen e' világ eſtvején szükölködünk. Minek-okáért mondgyuk az Emmauſiakkal a' Szent Lukáts Evangéliſta irásának 24. v. 29:

Veſpera jam venit nobiſcum Chriſte maneto,
Extingui lutem ne patiare tuam.

Az az:

Kriſtus, bé-eſtveledik, kérünk, maradgy-meg faiddal,
S. ígéd világát, Belzebub, óltsa, ne hadd.

Ezek vóltak ama' Szent örökség szerzésnek *öt præceptomi, hagyáſi,* mellyeket ha cselekedet-szerént meg-cselekedéndünk, a' Szent Péterrel bévséges fogáſt tészünk, melly hogy meg-légyen, engedgyé, a' ki minden jóknak adója, az Iſten. *A' mi Urunk Iſtenünk fényeſsége légyen raytunk, és igazgaſſa a' kezeink munkáit az ő dicsőségére, az Anya-szent-egy-ház haſználattyára, és a' mi idvöſségünkre, a' mindenkor áldot Jeſus Kriſtus által, Amen.*

S. Idiota Cont. 20: Non poteſt eſſe pauper q. Deũ habet quem amat. Et quomodo poteſt eſſe pauper, q. te, qui es omne bonum, habet in conſciétia? Qui habet aurũ iu arca, dives non eſt: ſed q. te habet in cõ ſcientia, dives eſt. Né lehet a' szegény, a' kiben az Iſtẽ vagyon, a' kit szeret. Es hogy lehet szegény a' ki téged, ki mindẽ jó vagy, &c.

Evangéliom.

Sz. HAROMSAG VTAN VI. VASARNAPRA,

Szent Matth. 5. az 20. v. az 27. verſig.

A' FARISÆUSI IGAZ-SAGRÓL.

20. HOgy ha felyebb nem bővölködendik à ti igaſságtok az Irás-tudók és à Fariſæuſok igaſságanál, be-nem mentek mennyeknek Orſzágába.

21. Hallottátok hogy meg-mondatot à régieknek; Ne ölly: à ki pedig öl, itéletre köteles.

22. En pedig mondom néktek; hogy minden, à ki attyafiára haragſzik, köteles az itéletre. A ki pedig mondgya az attyafiának, Raka; köteles à gyülekezetre. A ki pedig mondgya; bolöd: köteles à gehenna tüzére.

23. Ha azért ajándékodat az óltárra viſzed, és ot meg-emlekezel, hogy az atyádfiának vagyon valami ellened:

min- 24. Had

24. Hadd ot az oltár-előtt, és menny először meg-békélleni az atyádfiával: és akkor el-jövén add-be ajándékodat.

25. Eggyezz-meg hamar ellenkeződdel, míg az úton vagy vele: hogy valami-képpen az ellenkeződ ne adgyon tégedet a birónak, és a biró adgyon tégedet a szólgáknak: és a tömlőczbe vetteſsél.

26. Bizony mondom néked, ki nem jősz onnét, míg nem meg-fizeted az utólsó fillyért.

PRÆDIKATZIO.

AZ Ur Móyſes Profetának ezt-is meg-parancsolta vólt, hogy a' kegyelem-táblájára fellyűl két kerubimot-is állaſsan, mellyek egy-máſra nézzenek, Exod 25.v.18. E' két kerubimok a' többi közöt a' két Teſtamentomat, az O és az Uy Teſtamentomat jedzették, mellyek közöt haſonlatos-képpen egy-máſra-való nézés, avagy tekintet vagyon. Mert az O Teſtamentom az Uy Teſtamentomnak bé-fedezéſe, avagy el-rejtéſe, és az Uy Teſtamentom az O Teſtamentomnak ki-nyilatkoztatása. Az O Teſtamentomban el-rejtetet az Uy Teſtamentom, az Uy Teſtamentomban ki-nyilatkoztatot az O Teſtamentom.

'A' két Teſtamentő.

A' mi-képpen pedig két Teſtamentom vagyon: azon képpen a' kereſztyéni tudománynak, valláſnak-is fő-képpen két réſzei vannak: Az eggyik *Törvénynek*, a' máſik *Evangeliomnak* neveztetik. A' *Törvényben* az O Teſtamentom, az *Evangeliomban* az Uy Teſtamentom erősíttetet meg. A *Törvény* rettegtet, az *Evangéliom* vigaſztal. A' *Törvény* cselekedetet, az *Evangéliom* hitet kéván. *Ez a'*

Két réſzei a' kereſztyéni tudománynak a Törvény és az Evangéliom.

szorgalmatos igaſságot ſzorgalmaztattya, *amaz mértékletes vóltát* mutattya-meg. *Ez* ezt mondgya, *Ezt cselekedgyed*, Luc. 10. v. 28. *amaz*, hidgy csak, Mar. 5. v. 36. *Ez* parancsolatokat, *amaz* igéreteket foglal magában. *Ez* a' betegségről, *amaz* az Orvoſságról való tudománt mutattya-meg. *Ez*-által rettegtetnek az Iſten-ellen rugodozók, *amaz*-által meg-biztattatnak a' félelmeſek.

A' praxisban mind á két tudománt öſſze kell kötni.

Noha pedig mind a' két tudomány magában igen meg-válaſztatot, külömböztetett, mind-az-által a' praxisban eggyüt munkálkodnak, vagy egy-máſt ſegétik, és mint egy kerubimok egy-máſra néznek, mert a' *Törvény* töredelmeſséget, az *Evangéliom* hitet cselekeſzik, és így *mind a' kettő* elő-járúl a' Pœnitentzia inditásban. Innét a' Tanitónak hivatallya, mind a' két tudománt tanítani, és úgy a' kincséből újakat és ókat elő-hozni, Matth. 13. v. 52. Meg-cselekedte ezt keresztelő ſzent János, a' bűnösöket meg-fedvén a' Törvény-által. Matth. 3. v. 7. annak-utánna az Iſten barányát meg-mutatván az Evangéliom-által, Joh. 1. v. 29. Úgy a' Szent Péter, Act. 2. elöſzör meg-dorgállya a' Sidókat, v. 32. annak-utánna az idvöſségnek módgyát meg-jelenti, v. 38. Ezent tartya-meg az Eſaiás Profeta-is cap. 1. v. 2. & 18. és Szent Pál Rómajakhoz és Epheſuſiakhoz küldöt leveleiben.

A' Kriſtus példájával.

Úgyan ezent meg-cselekedte a' Kriſtus Jéſus, amaz tekélletes Irás-tudó és Doktor-is, a' ki, noha leg-fő-képpen az Evangéliomnak prædikállására jöt vala: mind-az-által a' törvénynek meg-magyarázását el-nem mulatta. Mert a' Kriſtusnak a' törvényről egy prædikátziója ſem vólt vagy terhesbb, vagy hoſzſzabb, mint a' mellyet a' hegyen tött vala a' tanitványok-előtt, melly írva vagyon Szent Mathénál 5. 6. és 7.

A' törvénnek és az Evangéliomnak ſzükség-képen eggyüt kell tanítatni. Mert a' tanítás

dorgálás és vigaſztalás-nélkül nem lehet, 2. Tim. 4. v. 2. Amazt a' Törvény: ezt az Evangéliom cselekeſzi, S. Chrom. in cap. 5. Matth.

Abból vétetőtt a' mái Szent Evangéliomnak rővideden való ſommája, mellynek két réſzei vannak.

Az Evangéliomnak ſommája.

1. Az első *az igaſságról való rővid íntést foglallya magába*, v. 20.

2. A' másodík *az ótődik parancsolatnak fontos magyarázattyát*, v. 21, ſeqq.

Mi az elsőt meg-gondolván, vagy meg-akarván magyarázni, *közönséges-képpen az igaſságról és annak minden ſpecieséről, nemeiről* ſzóllunk. Mert noha Kriſtus Idvözítőnk it csak a' Fariſæusi igaſságot feddi, mi mindazáltal az igaſságnak egyéb nemeit-is hozzá-adgyuk, és mellyik legyen az igaz, és mellyik a' hamis igaſság, rővid igével meg-mutattyuk.

Propoſitio.

A' *Jehova* az igaſságnak Attya, igazgaſſon bennünket, hogy a' mi igaz azt mondhaſſuk és cselekedheſsük, Ámen.

MAGYARAZAT.

IGaz az Ur, Pſal. 119. v. 137. és minden ő útai itéletek, Deut. 32. v. 4. ſem nem gyönyörködik ſemmi hamiſságban, Pſal. 5. v. 5. Az-okáért ha azt akarjuk hogy az Iſten jelen légyen velünk és kegyelmes hozzánk, mindeneknek-előtte az igaz igaſságot kereſsük. Mert nem lakik az hamiſsakban, ſem bé-nem mégyen a' gonoſz-akaró lélekben, Sap. 1. v. 4.

Ide néznek Kriſtus Urunknak a' mái ſz. Evangéliomban való első igéi, ki így ſzól: *Hogy ha fellyeb nem bévölködéndik a' ti igaſságtok az Irás-tudók és a' Fariſæuſok igaſságánál, be-nem mentek mennyeknek Országába.* It csak két igaſságról, melly az Iſten és az ember közöt vagyon (mert a' polgári-rend-tartáſi, vagy Jó-erkölcsi igaſságról, melly az ember és ember közöt vagyon, it nem ſzólunk) emleke-

Fellyebb bévölködő igaſság, a' Kriſtushitiből való igaság, vagy a' Kriſtusnak igaſsága, Phil. 3.

v. 9. Merr a' mi igaſságunk ollyan mint a' havi-folyáſoſnak ruh ja. Eſ. 64. v. 6. Azért az-által mennyeknek Országába nem mehetünk: hanem csak a' Kriſtus

igasságáltal, 1. Cor. 1. v. 30.

zik Idvözítönk, *1. Farisæusi. 2. Az Igaz*, vagy *Valoságos* igasságról, mellyet fellyeb bévölködönek vagy jóbnak jelent lenni. Mert mivel-hogy akkor csak a' Farisæusokat akarta meg-hamisítani, az igasságnak egyéb nemeit halgatással mulatta-el. Mi azokat-is hozzá-adván az embernek igasságát a' mint a' meg-külömböztetett, választatott rendek-szerént vétetik, elöször-is *öt-felének* mondgyuk, és minden nemeit rövid igével meg-magyarázzuk.

Eöt speciesi az igasságnak.

1. Velünk eggyüt teremtetet igasság.

Micsoda az Eredet szerént való igasság?

Innét Sz. Damasc. l. 2. de Or. fid. c. 12. az embert An-

Az első ember álapattya magyaráztatik-meg.

Az első ember álapattyában igen igen jeles hasonlatossága volt az Istenhez az ö *első példájához*, melly az Oskolákban *kettönek* mondatik, második-rendbélinek, és első-rendbélinek.

gelum alterum, második Angyalnak nevezi.

A' *másod-rendbéli* helyheztetet volt a' testnek álapattyában, melly halhatatlanságban teremtetet volt, Gen. 2. v. 17. Sap. 2. v. 23. Rom. 5. v. 12. cap. 6. v. 23. és minden teremtet állatokon való uralkodásban, melly megírattatik Gen. 1. v. 26. Syr. 17. v. 3. 4. De ezek az eggyüttteremtet igasságnak tekíntetire nem néznek vagy tartoznak: Az *első-rendbéli* hasonlatosságban helyheztetett az, melly három-fele.

Scotus azt tanitotta, hogy az eset előtt-is, vagy a' tekélletes álapatban-is szenvedet volna betegségeket az embernek teste. Vide D. Himmel, in Mathæol. Papist. disp. 7. pag. m. 126. Melly nyilván ellene mond a' tekélletes állapatnak. Mert micsoda tekélletes állapat az; a' mellyben fogyatkozás vagyon?

1. Az Ertelem az Istenhez hasonló-volt a' *bölcseséggre* tekíntve, mint meg-bizonyúl mind az szent Irások mondasiból, Gen. 1. v. ult. Eccl. 7. v. 30. Sir. 17. v. 5. Col. 3. v. 10. s-mind Adámnak cselekedetiből, ugy mint a' nevek

adásá-

adásából, Gen. 2. v. 19. és Evának meg-ismeréséből, v. 23.

2. Az Akaratnak hasonlatossága vólt az Istennek *szentségéhez és igasságához*, ugy hogy haylandó vólt a' jóra és azt könnyen meg-cselekedhette, Eph. 4. v. 24. Syr. 17. v. 3. Honnan Szent *Damascenus* lib. 2. de Orthod. fid. cap. 12. azt írja, hogy Adám nem csak *gonosság-nélkül* vagy igaz, hanem *jóságos cselekedetű* és *tekélletes* és minden jókkal fel-ékesitetött-is teremtetett volt.

Illyen állapatban teremtetvén az ember, csodál kozhatnék valaki rayta, hogy gonoszt-akaróva és kívánova lött az ember? De nem vólt vólna olly nyilván való az embernek nemes vólta, ha az Isten szabad akaratban nem teremtette vólna az embert, melly a' szabad akaratból fényeskedet-ki leg-inkább. Az-okáért, hogy se a' kéntelenségtől ne láttatnék az ember viseltetni, se az Istent erővel tisztelni; hagyta az embert szabad akarattyában, törvényével meg-környékezvén és annak meg-szegésétől meg-tiltván ötet, nagy büntetés-alat, Gen. 2. v. 16. & 17. Mert, Non virtus est, quod violentia fit factum. Nem jóságos-cselekedet a' mi erőltetésből vagyon, azt mondgya Sz. Damascenus loco sup. citato.

3 A' kévánság hasonlatos vólt az Istenhez, *a' szüzességre*, *a' tisztaságra és az épségre* nézve. Mert Adámban nem uralkodot semmi vétkes *kévánság*, és azért mezítelen lévén nem szégyenlette magát, Gen. 2. v. 5. Nem vólt benne semmi rendeletlen indúlat, semmi gonosz kévánság vagy mértékletlenség, hanem az igaz okosság akarattya-alá vettettek vólt a' kévánságnak minden indúlati, *mind* a' fel-indításra, *s-mind* a' tartóságra és a' garádicsokra tekíntve, úgy hogy igazánál se magasbak se alacsombak nem valának. Egy igével, fölötte nagy épség, tekélletesség és eggyezés vólt minden erejekben vagy tehetségekben, minden nehézség, küzdés és pártolkodás, vagy ellenkezés-nélkül.

Es e' három hasonlatosságok, vagy méltoságok egy névvel, vagy igével *Eredet-szerént való igasságnak* mondatnak, melly eléggé fellyebb bévólkodó vólt, mind-az-által különbözattól, a' mellyről emlekezet vagyon a' mái Szent Evangéliomban. Mert *ez*-által mennyeknek Országába megyünk, *amaz*-által nem.

Az Eredet szerént való igasság és az Evángéliomi igasság között való különbség.

Ha Adã az ártatlãság állapattyában érdemelhetté idvőſséget.

Adám az Iſten jóvóltából teremtetvén az Iſten képére és haſonlatoſságára: hogy érdemelhette vólna idvőſsőgét? Mert az érdemet cselekedet ſzokta meg-előzni. Adám pedig ugyan a' cselekedetben teremtetet: hogy cselekedgye az Iſten képét és haſonlatoſságát. Sőt hogy cselekedheſſe azt-is az Iſtentől vőtte vala. Mert hogy az Iſten képére és haſonlatoſságára teremtetett, mi vólt egyéb, hanem facere id, quod Deus eſt, azt cselekedni, a' mi az Iſten. Tudni-illik a' jót. Mellyre hogy ſzabad akarattya volt, azért idvőſségét nem érdemelhette: mert a' ſzabad akaratot-is az Iſtentől vőtte. Azért Adám a' ſzentségben az idvőſséget nem érdemelhette: holot azt az eſet-után-is nem érdemből, hanem az Iſten kegyelméből vőtte, Rom. 5.

A' Pápiſták ugyan azt alittyák, hogy Adám az ártatlanság állapattyában a' jó cselekedetek-által érdemelheti vala idvőſségét, de hamiſſan vélik: Mert 1. Adám az életre teremtetett vólt, úgy hogy azt csak moſt, vagy elsőben nem vólt ſzükség néki érdemleni. 2. A' jó cselekedetek már annak-előtte tartozás vagy adoſság ſzerént valók vóltak, ugy-mint a' mellyeket a' bőlcs teremtő hála-adoſságnak jeleül kévánt-meg tőle. 3. Az-is az igaſság réſze vólt a' bóldog életnek és a' mennyeknek orſzágának, Rom. 14. v. 18. Az-okáért érdemlő vagy érdemes oka nem lehetet az idvőſségnek.

De nem ſokáig tartotta-meg azt az ember, hanem a' teremtés után mindgyáráſt el-veſztette. Mert ſzabad akaratban teremtetett vólt, hogy ſzabad akarattya-ſzerént tiſztelné az Iſtent, az-okáért hatalma vólt mind a' meg-maradáſra ſ-mind az el-ſzakadáſra, Syr. 15. v. 14. de a' Sátánnak ſugalláſa-által ſzegte-meg az Iſtennek parancsolattyát és a' véle teremtetett igaſságot, *keſerüllye az Ur!* el-veſztette, mellyhez mindgyáráſt hozzá-járúlt az elmében a' tudatlanság, 1. Cor. 2. v. 14. Eph. 4. v. 18. az akaratban a' gonoſság, Gen. 6. v. 5. cap. 8. Pſal. 14. v. 23. Rom. 3. v. 9. a' kívánságban az engedetlenség, vagy ellenkezés, Rom. 7. v. 23. Gal. 5. v. 17. minden erőkben vagy érzékenségekben a' pártolkodás és rendeletlenség, Job. 14. v. 4. Az-okáért mivel-hogy az Eredet-ſzerént való igaſságtól, az eſet-által, meg-foſztatot az ember, továbbá az igaſságnak egyéb nemeiről kell ſzóllanúnk.

A' má-

2. Farisæusi.

A' második az-okáért Farisæusi igasság, mikor a' meg-igazúlás a' Tőrvény cselekedetiből várattatik. A' *Farisæusok* a' Sidók Theologusi, Sz. Irás magyarázó Doktori vóltak; de igen eretnekek. Mert, hogy semmit ne mondgyák a' Messiásnak személye, hivatallya és Országa felől való tévelygésekről, leg-főképpen a' meg-igazulásról való tudománt rútúl meg-vesztegették vólt. Mert e' vala az ő hypothésisek: *Az igasságh és az örök élet a' törvény bé-töltésében áll.* Látták pedig hogy mindeneket még a' leg-kissebbeket sem tarthattyák-meg a' kévánságnak ki-rohanása és a' belső vétkes indúlatok miat. Az-okáért illyen meg-külömböztetést gondoltak-ki, hogy a' Tőrvénnek némelly parancsolati *kicsinyek* némellyek *nagyok*. A' kicsinyek belső tekélletességet kévánnak, a' nagyok külső engedelmességet. A' ki a' kicsinyeknek eleget nẽ tehet, elég ha a' nagyokat meg-tartya és külső-képẽ jót cselekesik. Mert ez-által tétetnék igazzá az ember Istenek előtte, mint ki-tettzik e' Farisæusnak kevély imádságából, Luc. 18. v. 11. E' vélekedés, mivel-hogy az okossággal eggyez, melly azt adgya tanácsúl, hogy *lehetség-szerént való* törvények adattassanak, illendőnek láttatott lenni, és a' Farisæusokat annyira fel-gerjesztette vólt, hogy a' cselekedeteket merészlenék ellene-állatni, vagy vetni az Isten itéletinek.

A' Farisæusok értelme az embernek igasságáról.

Igy ma-is némellyek külömbséget tésznek a' Tőrvény és az Evangéliom cselekedeti közőt. Es né a' Tőrvény hanem az Evangéliom cselekedetiből várják meg igazulásokat és idvősségeket.

mint ha más és külömb cselekedeteket kévánna az Evangéliom, és külömbeket parancsolna a' Tőrvény. Es amazokat be-tölthetné: ezeket be-nem tölthetné az ember. De bolondság mind a' kettő. Mert ugyan azon cselekedeteket kévánnya tőlünk az Evangéliom-is noha más-képpen.

Mellyekből ki-tettzik, hogy az igasságról való Farisæusi vélekedés *öt hypotheſisekben* vagy *sommákban* áll. 1. Hogy az idvősség a' Tőrvény cselekedetiből adattatik. 2. Az-okáért azt bé-kell tölteni. 3. Melly mivel-hogy tellyességesen nem lehet, külömbséget kell tenni a' nagy és a' kicsiny parancsolatok közőt. 4. Elég ha a' nagy

Eőt Farisæusi hypotheſisek.

paran-

parancsolatok meg-tartatnak és a' nagyobb bűnök el-távoztattatnak. 5. Hogy e' szentségnek ál-orczája az igaz és Istennek-előtte hasznos igasság.

Krist9 Idvözítönktől meghvettetik a' Farisæusi igasság.

De azt Idvözítönk nyilván meg-veti mint hiúságost és semmire kéllőt, és sokkal bévölködőbbet vagy tellyesbbet ád a' tanítványok eleibe. Az-okáért kettőt cselekeszik a' mái szent Evangéliomban.

Hat fogjatkozási a Farisęusi igasságnak.

1. Nem tekélletesnek mondgya lenni a' Farisæusi igasságot. Hogy ha fellyebb nem bévölködéndik, &c. Mert sok fogyatkozási vóltanak, mellyeket a' réghiek így számláltak-elő, hogy *1. Külső* nem belső igasság vólt, honnan a' meg-fejírttetett koporsókhoz hasonlítatnak, Matth. 23. v. 27. mert kivűl ékeseknek, vagy tisztáknak láttattanak lenni, belől pedig rakvák vóltak ragadománnyal, v.25. alítván hogy a' törvény a' kezeket, nem az elmét vagy az igyekezetet, szándékozást tartoztattatnámeg: a' gyilkosságot nem a' gyűlöséget tiltaná-megh.

Ma-is béresek azok a' kik a' jutalomért szolgálnak az Istenek; melly nem tisztességes dolog: Mert, Non pretio, sed amore, Deũ vir justus adorat. Az igaz ember az Istent né jutalóért hanem szeretetből imádgya. Paling. in Leo.

2. Béres igasság, nem hitből és az Istennek tekélletes szeretetiből származot. Mert azért cselekedtek jól külső-képpen, hogy az idvösséget az Istentől mint egy kitekernék és az ő érdemekkel diadalmaskodnának. 3. *Felfuvalkodással egy gyűt-járó és alázatosságtól üres* igasság vólt. Mert mindeneket azért cselekedtek hogy láttassanak az emberektől és dicsértessenek, Matth. 23. v. 5. Ide tartoznak a' gyakorta való böytölések, a' bév alamisna adások a' közönséges helyeken való imádkozások, a' mellyek mind eggyik hoszszan meg-írattatnak Szent Matthanál 6. r. *4. Kemény* igasság volt *egyebekre tekintve, lágy az önnön magok cselekedetire nezve*. Mondották ugyan, de nem cselekedték, Matth. 23. v. 3. Nehéz, és el-hordozhatatlan terheket kötöznek és tésznek az emberek vállaira, de illetni nem akarták azokat, v. 4. el nyelvén a' tevét a' tulaydonokban, és a' szunyogot meg-szűrvén az egyebek

csele-

cselekedetiben, v. 24. 5. *Emberi* és nem Isteni igaſság vólt. Mert külömb külömb *hamis-isteni-tiſzteleteket* gondoltanak-ki, és a' régiek *hagyományit* ſzorgalmaztatták, az Isten parancsolatival és azoknak meg-tartásával keveſet gondolván. Honnan Kriſtus Idvözítönk *Szent Mathenál* 15. v. 3. vádollya öket, hogy által-hágják az Isten parancsolatit az ö hagyományokért. 6. *El-kezdet*, de el-nem végezet igaſság vólt. Cselekedtenek valamit, de el hadták a' mi főbb volt. A' Törvénnek vége Kriſtus, a' kihez el-annyira nem jutottak, hogy minden képpen gyülöltek és meg-feſzitették ötet. Innét a' Meſſiáſban nem vólt igaz hitek, és következés-képeſt ſemmi ö cselekedetek kedveſek nem lehettek Istennél, Rom. 14. v. ult. Hebr. 11. v. 6. Az-okáért mivel-hogy annyi és olly ſok fogyatkozáſi vannak a' Fariſæuſi igaſságnak, igazán mondatot, *Hogy ha fellyebb nem büvölködendik a' ti igaſságtok, be-nem mentek mennyeknek Országába.*

Igy ma-is az Avítók (maga min denkor Ujítók) el-hadgják az Isten világos igejét, és az emberi homályos traditiókat követik.

II. A' törvennek igaz értelmét adgya, vagy *taníttya* az ötödik parancsolat példájával. A' Fariſæuſok magyarázattya már ſok eſztendöktöl-fogva be-vétetett vólt, hogy csak a' gonoſságból ſzármazot gyilkoſságok tíltatnának-meg e' törvény-által, *Ne ölly.* Az-okáért Kriſtus Idvözítönk igaz értelmét akarván adni a' Törvénnek mond: *En pedig mondom néktek*, melly igíket nem a' Móyſes törvényének (mert azt fel-nē-bontya, Matt. 5. v. 17. és a' melly nem keveſbbé tíltya a' belső gyülöléſeget, Lev. 19. v. 17. 18. Pſal. 112. v. ult.) hanem a' Fariſæuſi magyarázatnak vét-ellene, és továbbá meg-jelenti hány módon bontatnék-fel az a' törvény. * Mert a' felebarátunk meg-öletik, *1. Kézzel*, vagy nyilván, vagy titkon. 2. *Szívvel*, a' harag által, a' holot nem értetik a' hivatal-ſzerént való buzgoság; hanem az ön-köztünk kivált-képpen való boſzſzu-állás

A' Törvénnek igaz értelme.

Mellyből ki-tettzik hogy a' Fariſæuſok a' kévánságot ſem tartoták bünnek. De az Ur azt módgya ſzent Mathenál, hogy az ember a' gonoſz kivánságal-is lehet paráznа, Matth. 5. v. 28.

* Az ötödik parancsolat hány modon bontatik-fel.

igyekezeti. 3. *Magà viseléssel*, ha ki azt mondándgya *Ráka*, melly igébe be-foglaltatnak minden gonosz akaratnak és haragos szívnek jelei és maga-viselési. 4. *Nyelvvel* kissebség tétel, vagy rágalmazás, hazugság, és felebarátunk jó hírének-nevének meg-gyalázása, rágalmazása-által. Bizonyára ennyi és illyen külömb külömb-féle bűnök nemei tíltattak-meg az ötödik parancsolatban, a' mellyeknek meg-választott büntetéseknek garádiesi is rendeltetnek a' Sidók törvény szék ítől vött igékkel, és örök büntetést, mind-az-által meg-választva, jegyeztettekkel, a' mellyeket mind bévebben és értelmessen meg-magyaráz a' b. e. *Kemnitzius* Doktor in Harm. Evang. cap. 51. Oda néz pedig Kristus Idvözitönknek ez az ő hoszszu prédikátziója, hogy a' Törvény nem csak valami szín-szerént való és külső, hanem leg-tekélletesbb engedelmességet és a' cselekedetekben, a' beszédekben és a' gondolatokban való igasságot kéván, mert a' ki egyben vétkezik, mindenekben vétkessé lött, Jacob. 2. v. 10. és átkozotnak mondatik, valaki meg nem marad mindenekben, Deut. 26. v. ult. Gal. 3. v. 10. és kissebnek neveztetik az Isten országában, az az, senkinek vagy semminek, ha fel-bont egyet a' leg-kissebbik parancsolatok közzül, Matth. 5. v. 19. Mivel-hogy pedig e' testnek erötlenségében ez illyen nagj tekélletesség, és a' Törvénnek mindenestől-fogva való be-töltése * lehetetlen, innét a' jö-ki, hogy hiúságos a' Farisæusi igasság, és hogy a' Törvény cselekedetiből senki meg-nem igazúlhat, Rom. 3. v. 20. Gal. 2. v. 16. Eph. 2. v. 8. Szünyenek-megh az-okáért a' Barátok az ő cselekedetes-kéjekben dicsekedni, szünyenek-meg a' kép-mutatók a' cselekedetekben reménségeket vetni. Tekélletlenek vagy fogyatkozottak mindenek, és az Istennek itéleti-elött meg-nem álhatnak. Minek-okáért más igasságot kell keresnünk, jobbat és bévelkedöbbet, melly nékünk

A' Törvény egyaránt tíltya a' gonosz cselekedeteket és indúlatokat.

S. Aug. t. 9. Tract. 7 in Johan. Legem implere ex omni parte, ita ut in nullo offendas, difficile est. A' Törvént minden részeiben úgj bé-töltени, hogy semmiben ne vétkezzél, nehéz dolog.

* Az Isten ugyan lehetetlent és ereje fölött valót nem parancsol az embernek, Deut. 30.

kivált-

kivált képpen való ſpecieſt vagy nemet téſzen vagy állat- v. 11. mert egyéb-ként

annak fel-bontásáért meg-nem bűntethetné az embert: De még-is mi az oka hogy a' Kriſtuſnak ama' válaſztot edénye a' Szent Pál már, hitnek-általa, meg-igazúlt és Iſten kedvébe fogadot lévén, azt mondgya maga-felől: Nem a' melly jót akarok, azt cſelekeſzem: hanem a' melly gonoſzt nem akarok, azt mivelem? Rom. 7. v. 19. Gonoſzt pedig cſelekedni, azt mivelni, quod vetat lex, a' mit tílt a' tőrvény. Azért a' ki azt cſelekeſzi a' mit a' tőrvény tílt, az a' tőrvént be-nem tőlti.

Harmadik neme annak-okáért az igaſságnak Tulaydonítatott, vagy Evangéliomi igaſság, mellyet nem kell magúnkban kereſnünk, a' terméſzetnek meg-romlot és a' Tőrvény be-tőltésének lehetetlen vóltáért; hanem magúnk-kivűl, nem ugyan egyéb emberek-nél, holot az atyafi meg-nem váltya attyafiát, Pſal. 49. v. 8. ſem az Angyaloknál, a' kiknek ſzolgálattyok már annak előtte tartozáſból való, ſ. végheteten árrok ſincsen: hanem egygyes-egyedűl a' Kriſtus Jeſuſnál a' világ meg-váltójánál. Mert ő egyedűl a' mi igaſságúnk, Jer. 23. v. 6. Ki az Iſtentűl lőtt minekünk váltságúnk, 1. Cor. 1. v. 30. mert eléb lőtt mi érettünk átok, Gal. 3. v. 12. Eő valláſt téſzen maga-felől, hogy nem jőt a' Tőrvént fel-bontani, hanem be-tőlteni, Matth. 5. v. 17. Két-képpen tőtt pedig eleget a' Tőrvénnek, [1.] *Cſelekedetével*, midőn mindeneket, valamiket a' Tőrvény tőlünk kéván, érettünk meg cſelekedett és valóságba be tőltött, melly engedelmeſsége az Iskolákban *Activa*, Cſelekedet ſzerént valónak hívattatik, mellyről ſzól a' Szent Pál Rom. 5. v. 8. ſeq. [2.] *Szenvedésével* midőn a' Tőrvény átkát magára vette; és minden bűnteréſeket érettünk meg ſzenvedett, melly engedelmeſsége *Paſsiva*, Szenvedés ſzerént valónak neveztetik, mellyről emlekezet vagyon Eſa. 53. v. 4. 2. Cor. 5. v. ult. Hebr. 9. v. 13.

3. Tulaydonítatott.

Kriſtus eleget tőtt a Tőrvénnek.

Cſelekedetével.

Es ſzenvedésével.

Szent Pál: A' mi lehetetlen vala a' Tőrvénynek, a' meny-be erőtelen vala a' teſt miat: az Iſten az ő Fiát el-küldvén a' bűnös teſtnek haſonlatoſságában, és a' bűnből kárhoztatá a' bűnt a' teſtben, hogy a' tőrvénynek megigazuláſa be-tőltetnek, mi bennünk, a' kik nem teſt-ſze-ént, hanem élek-ſze-

rént járúk, Rom. 8. v. 3. seq.

Ezama' jobb igaſság, a' mellyet ért és ajáni itt Kriſtus Idvőzítőnk. Mivel-hogy pedig kivúlúnk vagyon, eſzkőz kévántatik, a' melly által miénk-é tegvúk. Illyen eſzkőz penig nincs egyéb, hanem a' *hit*, melly a' Kriſtus érdemére vitetik, és a' melly által az hozzánk kapcsoltatik. Innét írja ſzéllel az Apoſtal hogy hit-által igazulúnk-meg; és a' hit igaſságát gyakorta előnkben adgya, vagy ſzánkban rágja.

A' hitnek tulaydonítatik á meg igazulás nẽ azért hogy jót nẽ kellene az embernek idvőſségére

cselekedni: hanem hogy a' hitet meg-nem előzik a' jó cselekedetek, mint ſz. Agoſton tanít, mondván: Nemo jactet bona opera ſua ante fidem. Senki né hánnya-veſſe az ő jó cselekedetit, hiti-előtt, S. Aug. in Præf. Pſ. 31. ad fin.

A' hitnek réſzei.

A' hit pedig kőzőnséges képpen három réſzből mődatik állani. *1. Iſmeretből. 2. Javallásból.* 3. *Bizodalomból.* A' két első kőzőnséges az újonnan-nem ſzülettekneк, sőt az őrdőgőknek-is, Jac. 2. v. 19. A harmadik formája a' meg igazító hitnek, és ſemit egyebet nem jegyez, hanem a' Kriſtus érdemének bizodalommal való megfogását, mikor Kriſtus Urúnk nem csak kőzőnséges-képpen Világ Meg-váltójának mondatik, hanem ki ki maga ſzemélyében-is őtet Meg-váltójának, és hogy az ő érdeme-ért bűnei meg-bocsátattak, erőſſen hiſzi és reménli.

Mert az Iſten az iſtételent igazíttya-meg Rom. 4. v. 5. a' Kriſtusban való hit-által, c. 3. v. 22.

Azért mivel-hogy nincs ſemmi jó az iſtentelenben a' hit előt, S. Auguſt. ſup. cit. loc. előſzőr-is annak a' Kriſtus érdemihez kell ragaſzkodni, és az ő érdeméből kell venni a' mi nincs a' kintsében Szent Bernhárdal a' ki ezt mondgya: Scio, quod merita mea mihi non ſufficiunt: quod mihi deeſt, audacter uſurpo ex viſceribus Chriſti. Tudom, hogy az én érdemim nékem nem elégségesek, a' mi hiával vagyok mereſzen veſzem a' kriſtus veſeiből.

A' meg-igazúlás két tlaydonitásba áll.

E' bizodalomnak helyheztetésével, mindgyárt helyheztettetik a' meg-igazúlás, melly *ket* actuſokban vagy cselekedetekben áll, mellyek kőzzűl az *első* Imputatio affirmata meg bizonyítatott vagy erősítetőtt tulaydonitáſnak hivattatik, a' melly-által a' Kriſtus igaſsága, mint ha mienk vólna, nékűnk tulaydonittatik: az *utólsó* Negata, Meg-tagadtatott tulaydonitáſnak, midőn nékűnk a' bűneink nem tulaydonítatnak, mint ha bennűnk nem

Hamiſsíttya ezt a' Kalauz 12. k. 1. r. §. 2. m. p. 746. Sz. Ago-

vólná-

vólnának. E pedig amaz Evangeliomi igaſság, melly által idvőzűlt Ábrahám a' hívők Attya, Rom. 4. v. 1. ſeqq. Daniel Próféta, cap 9. v. 7. és minden ſzent Atyák, Actor. 15. v. 11. Az-okáért hogy ha azt akarjuk, hogy a' mi igaſságúnk fellyeb bévelkedő és elégendő légyen, csak egyedűl a' Kriſtushoz folyamjúnk, és a' mi heával vagyúnk, az ő tekélletes elég-tétele-által erőſſen hidgyűk, hogy megſizettetik nékünk.

ſtoñak imé' nyilván vá ló mondáſa-ellen: Dimitti cõ cupiſcentiam carnis in Baptiſmo: non ut non ſit, ſed ut in peccatum

non imputetur. A' teſtnek kévánsága a' kereſztségben meg-bocsáttatik: nem hogy nem vólna, hanem hogy bűnné nem tulaydonittatik. S. Aug. tom. 7. l. 1. de nup. & concupiſ. cap. 25. A' kévánság pedig hogy bűn légyen, bizonyitya Szent Jeronymus, mondván: Hoc eſt, neſciebam eſſe peccatum. Az az, nem tudtam hogy bűn légyen, S. Hieronymus in cap. 7. ad Rom. S. Ambroſius in cap. 7. ad Rom.

Következik a' negyedik ſpecies vagy nem, tudni-illik az El-kezdet, vagy el-végezetlen igaſság. Mert mikor a' bűneink kötelébűl meg-óldattúnk a' Kriſtus érdemeért, melly hit-által nékünk tulaydonítatott, követni kell azt az élet meg-jobbitásának és a' jó cselekedeteknek. Mert noha ezek az idvőſségre nem ſzükségeſek, meg-kévántatnak mind az-által mint hitnek gyümölcsi, melly mindenkor a' ſzeretet-által múnkálkodik, Galat. 5. v. 6. Mint a' Nap ágak-nélkűl: úgy a' hit jó cselekedetek-nélkűl nem lehet. Azért ha igaſságodban dicsekedel, azt életed ſzentségéből mutaſd-meg. Lelki-pásztor vagy-é? Taníts, dorgály, ínts, fedgy. Magiſtratus vagy-é? Az Iſten tiſztéletit vidd-eléb vagy ſegéllyed, és az igaſságnak ſzolgálly. Tiſzt-nélkűl élſz-e? Iſteni tiſztelettel légy az Iſtenhez, ſzeretettel felebarátodhoz, hogy világoskodgyék a' te világoſságod az emberek-előt, és dicsőiteſsék a' te mennyei Atyád, Matth. 5. v. 16.

4. El-kezdet.

Haſzontalan kérdéſtforgatnak itt az Avítók: Ha megh-marad-é a' bocsánat-után a' bűn az emberben, vagy nem? Azt mondgyák ők, hogy meg-nem marad: az Auguſtai Confeſſiót pedig kárhoztattyák hogy azt

tanittya hogy meg-marad, Hieron. Torrenſ. in Confeſs. Auguſtini, lib. 2. c. 2. 9. 4. pag. 153. edit. Colon. Ann. 1610. De ebben nagyot nem botlot az Auguſtai Confeſſio in Apolog. de Pec. Orig. Sőt az Avitó Tanitók botlottanak ebben nagyot, es meg-kű.őnődtek mind a' Szent Páltól ſ-mind a'

Szent Agostontúl, kik nyilván azt tanittyák a' mit az Augustai Confessio. Az Újonnan-születtet Szent Pál, a' ki a' szent Keresztségben, Ananias-által bűnbocsánattyát vette, Actor. 9. v. 18, azt mondgya maga felől: Már nem én mivelem azt, hanem inhabitans in me peccatum, a' bennem lakó bűn, Rom. 7. v. 17. Szent Agoston így felel Julianusnak, t. 7. lib. 2. cont. Julian. Pelag. Lex ista peccati, quæ in membris corporis hujus, & remissa est regeneratione spiritali, & manet in carne mortali. Remissa scilicet, quia reatus solutus est sacramento, quo renascuntur fideles, manet autem, quia operatur desideria, contra quæ dimicant & fideles. E' bűn törvénye, melly e' halál testének taggjaiban, mind meg-bocsáttatot a' lelki újonnan-születés-által, s-mind megh-marad a' halandó testben. Meg-bocsáttatot tudni-illik, mert a' kárhoztatás meg-óltatot a' Szentség-által, melly-által újonnan-születnek a' hívek, megmarad pedigh, mert vágyódást, vagy kévánságot cselekeszik, a' melly-ellen hartzolnak a' hívek-is. Ismét: Remittitur in reatu, & manet in actu. Meg-bocsáttatik a' büntetésben, vagy a' vétekben, meg-marad a' cselekedetben, ib. E' pedig, Non habere peccatum, reum non esse peccari, Bűnünknek nem lenni, a' bűn büntetésére köteles nem lenni, S. August. t. 7. lib. 1. de nup. & concupisc. cap. 26. A' vágyódást pedig vagy a' kévánságot Szent Agoston az újonnan-születtekben nem egy-általlyában, hanē ez okkal mondgya nē bűnnek, quando illi ad illicita opera non consentitur, mikor a' nem szabad cselekedetekben azzal nem eggyeznek. Mind-az-által egy-nehány mód-szerént bűnnek nevezi. Mert Szent Pál annak mondgya, Rom. 7. v. 7. Vide B. August. tom. 7. lib. 2. de pec. mer. & remiss. cap. 22. lib. 1. de nup. & concupisc. cap. 23. lib. 6. cont. Julian. cap. 11. Tom. 10. Ser. 6. de Verb. Apost. & to. 7. lib. cont. du. ep. Pelag. cap. 13. Azt mondom azért, valaki a' kévánságot bűnnek nem tartya, vallása fondamentomával, szabadon élhet minden gonosz kévánságokban: és nem szükség néki könyörögni, hogy a' néki meg-bocsátassék. Nagy derék alkolmatlanság, Krisztus Idvözítőnek Szent Mathenál való mondása-ellen, cap. 5. v. 28.

Es ez az igasság az emberek előtt, a' világ törvényszékében, melly az Isten-előtt való Evangélomi meg-igazulásnak jele és a' Szent Jakab Apastaltúl commendáltatik, cap. 4. De csak el-kezdés képest való és nem tellyes vagy tekélletes, a' mint a' Papistak magoknak ámittyák. 1. A' Törvénnek fölötte nagy tekélletes voltá-*ért*. 2. A' kévánságnak hozzánk ragadásá-*ért*. 3. A' testnek és a' Léleknek egy-mással örökké-való küzdése-*ért*. 4. és az embernek lassan lassan, vagy egy-más után következve-való meg-újulásá-*ért*. Mert ez napról napra, lassan lassan, nem mindgyárást szokot lenni: és a' sz. Keresztségben el-vétetik a' kévánság, nē hogy beńünk nē volna, hanē hogy ne ártson.

Hátra vagyon az utólsó nem, tudni-illik az El-végezet igasság, mellyel fel-ékesítetünk a' más életben, a' testnek dicsőséges fel-támadása-után. Mert akkor megüresül a' mi rész-szerént vagyon, 1. Cor. 13. v. 10. akkor az értelem meg-koronáztatik tekélletes tudománnyal, az akarat tekélletes szentséggel, minden erők tekélletes igasággal. Nem lészen többé bennünk semmi bün, mert elől fog járni a' tellyes meg-tisztulás. Négy vagyon a' bünben, 1. A' vétek. 2. Az uralkodás. 3. Az indúlat vagy érzékenség. 4. A' gyökér. A' vétek, vagy a' büntetés el-vétetik a' meg-igazulás-által, az uralkodás a' meg-újulás-által, az indúlat vagy az érzékenség a' halál-által, a gyökér a' hamúvá vagy porrá való létel és a' fel támadás-által, úgy hogy lészünk mint az Angyalok, Matth. 22. v. 30. meg szabadulunk a' testül, fel-ékesítetünk erővel, meg-láttyuk az Istent színről színre és szerettyük tellyes szívből.

5. El-végezet.

Paccatum in hac vitâ regnum pdit, in alia perit. A' bün országát, vagy uralkodását ez életben el veszti, a' más é-

letben el-vész, S. Auguſt. tom 10. Ser. 6. de Verb. Apoſt.

Ha ez igasságot kévánnyuk, elősőr itt úgy éllyünk, hogy a' meg-igazúltak számában találtassunk. Mert nem következik az el-végezés, ha elő-nem járúlánd az el-kezdés, és a' Kristustól nyert igasságnak tulaydonitása. Melly mivel hogy a' mi erőnkben nincsen, az Istent, az igasság kút-fejét alázatoson kérjük, hogy állassa helyére bennünk a' mit Adám el veszte, hogy futván a' kép-mutató igasságot, az Evangéliomit meg-nyerjük; hogy a' szentség it el-kezdessék, és mennyekben el-végeztessék, a' Krístus JESUS igasságh Doktora és fel-épétője-által, ki örökké tiszteltendő,

AMEN.

Evangéliom.

Sz. HAROMSAG VTAN VII. VASARNAPRA,

Sz. Márk. 8. r. az 1. v. az 10. v. és Sz. Matt. 15. v. 32.

A' KRISTUSTÓL MEG-ELEGITET NEGY EZERRÓL.

1. AZokban à napokban pedig midőn ſok ſereg vólna, és nem vólna ſemmi à mit ennének, egjbe-hívá à tanítványit, és monda nékik:

2. Szánom à ſereget: mert ímé már harmad napja hogy velem vañak, és nincs mit enniek.

3. Es ha éhen bocsàtom-el őket házakhoz, el-fogyatkoznak az úton: mert némellyek kőzzűlők meſzſzűnnen jőttek.

4. Es felelének néki az ő tanítványi: Honnét elégítheti-megh ezeket valaki kenyerekkel it à puſztában?

5. Es kérdé őket: Hány kenyeretek vagyon? Kik mondának, hét.

6. Es parancsola à ſeregnek hogy le-telepednék à földön. Es

vévén à hét kenyereket, hálákat adván meg-ſzegé és adá à tanitványinak, hogy eleikbe tennék, és à ſereg eleibe tévék.

7. Kevés halatskájok-is vala: azokat-is meg-áldá, és eleikbe hagyá tenni.

8. Es evének és megelégedének, és à megmaradot húlladékokból hét kosárt ſzedének-fel.

9. Valának pedig á kik ötték vala ugy-mint négy ezeren: és el-bocsátá őket.

PRÆDIKATZIO.

ÖT fő-képpen-való kúlcsokat tulaydonitottak a' réghiek az Istennek, mellyekkel az Szent Iráſokban az erősebb zárokat, avagy lakatokat mondatik meg-nyitni. Az első neveztetik *Clavis pluviæ*, *Esőnek kúltsa*, mellyel az eget nyittya-meg, Deut. 28. v. 12. Fel-nyittya az Ur leg jobb kincsét, az eget, hogy esőt adgyon földeknek ő idejekor. A' második *Clavis annonæ*, *Drágaság kúltsa*, mellyel a' barmokat és az embereket táplállya, legelteti, Pſalm. 145. v. 16: Fel-nyitod a' kezedet: és be-tőlteſz minden élő állatot áldomáſſal. A' harmadik *Clavis generationis*, *Szúletéſnek kúltsa*, mellyel a' terméſzet reytekét fel-nyittya, Gen. 30. v. 22: Meg-emlekezvén az Ur Rakelről-is, meg-halgatá őtet és meg-nyitá az ő méhét. A' negyedik *Clavis reſurrectionis*, *Fel-támadás kúltsa*, mellyel fel-nyittya a' koporſokat és fel-tőri a' halálnak kapuit, Ezech. 37. v. 12: Imé én fel-nyitom koporſóitokat és ki-hozlak titeket koporſóitokból: mellyekből a' Kriſtuſnál mondatnak lenni a' halálnak és a' pokolnak

Est Isteni kúltsok.

kolnak kúltsai, Apoc. 1. v. 18. Az ötödik végezetre *Clavis æternæ beatitudinis*, *Eörök bóldogság kúltsa*; mellyel a' Paradicsom nyittatik-meg, mellynek aytaja be-téve mondatik lenni az öt esztelen szüzeknek, Matth. 25. v. 10.

E' kúltsok közöt pedig a' második méltán tartatik mind leg-nagyobnak, s-mind leg-erösbnek; mert annak haszna mind mindenekre terjed, s-mind szüntelen való élésben vagyon. Ez csudálatos fel-nyitást cselekedék a' pusztában, midön hét kenyerekkel négy ezer ember elégítetett-meg, melly história a' mái szent Evangéliomban íratatott-meg. Nagy sokaság gyült vala egybe a' Kristushoz: Mikor pedig nem vólna semmi a' mit ennének; Idvözítönk az éhség kúltsával fel-nyitá az ö kincseit, és a' keves kenyereket és halatskákat úgy meg-áldotta, hogy az emberek meg-elégedvén, a' meg-maradot húlladékokból hét kosárt szedének-fel. Mert úgy adatnak-hozzá a' többi, ha elöször az Isten Országa és az ö igassága kerestetik, Matth. 6. v. 33. Honnét eggyüt ki-tettzik, melly illendö-képpen illyenek-öszve a' Vasárnapi textusok.

Az Evangéliomnak sommája.

Mert ez elöt *nyolczad nappal* az valoságos igasságról hallottúnk, a' mellynek elöször kell kerestetni; *ma* megmondatik ideig-való jutalma, hogy a' többi, valamik a' Test táplálására tartoznak, az Isten áldomásából mayd hozzá-adatatnak. Mert a' Kristus Jesus szánakodik a' seregen, és annak éhvel nem hágy meg-halni.

Az Evangéliomnak részei.

Két részt foglal pedig magában a' mái Szent Evangéliom: Az elsöben meg-írattatik *a' Kristusnak elö-járó beszelgetése a' tanitványival*; v. 1. 2. 3. 4. 5. A' másodikban *a' következendö csuda*, v. 6. & seqq.

Propositio.

Mi az Apostoli reguláról meg-emlekezvén, Heb. 12. v. 2. a' Jesus Kristust szemlélgettyük-meg, és az ö cselekedetit külön láttyuk-meg, mellyek eszünk be fogják juttatni rész-szerént *jó-tétemenyit*, melly a' testi táplálásban ada-

tik-ki,

tik-ki, rész-szerént *a' mi hivatalúnkat*, melly szűkség-képpen meg-kévántatik, hanem ha az Isten áldomásától meg-akarúnk fosztatni. *Adgya Isten*, hogy a' mi lelkeink a' lelki kenyérrel, testeink pedig a' testi kenyérrel mindenkor meg-tőltessenek és meg-elégítessenek, Amen.

MAGYARAZAT.

ARatás tája idejében esztendőn-ként két Ház-tartási Evangéliomok szoktak meg-magyaráztatni. *Eggyik* Szent Háromság napja-után való ötődik Vasárnapon: *a' második* e' mái Vasárnapon. *Amaz* a' Szent Péter gazdag hal-fogásáról szól; *ez* a' népnek szűkségéről, vagy ofgyatkozásáról, mely végtére az Isteñek áldomásából meg-elégétetett. E' textusok vagy tanitásra fel-vett ígék az időhőz szabattak és bizonyára *az időről* vannak. Mert aratást tészűnk, *avagy* béven, *avagy* szűkőn. Ha *bévet*, a' Szent Péter halászása taníttya, hogy az mind a' Kristus áldomásából származik, hogy hála-adatlanok ne legyűnk; ha *szűket*, a' mái Szent Evangéliom taníttya, hogy táplálásúnkra kevés kenyér-is elégséges, hogy fęlelmesek és kételkedők ne legyűnk. Az emberek kezei tőbbire vagy mindenkor szemesek, azt hiszik a' mit látnak. Iñét kicsíny hitűekké lésznek, ha annyit nem látnak, a' menyit testi táplálásokra elégségesnek alítanak lenni. Mellyből osztán e' kérdés támad, *Mit egyűnk, mit igyúnk?* Matth. 6. v. 25. *Honnét vegyűnk kenyeret a' pusztában?* Matth. 15. v. 33. E' hiuságos szorgalmatosságnak és bizodalmatlanságnak pedig eleit vehettyűk, hogy ha a' Kristusra tekíntűnk, a' ki ma magát kegyes Sáfárnak jelenti. Bizonyára magát úgy viseli, hogy az éhezők be-tellyenek jókkal, és űressen elne bocsátassanak, Luc. 1. v. 53. Az-okáért a' csuda-tétel egész járását és minden cselekedetit a' Kristusnak, mellyek mind vigasztalásúnkra, s-mind tanitásúnkra néznek, rő-

Két aratási Evangéliomok.

Plaut. in As. Act. 1. scen. 3. Sẽper oculatę nostræ sunt manus, credunt ꝙ vident. Mindenkor szemesek a' mi kezeik, &c.

A' mái Sz. Evangéliő bã a' Krist9nak ha tcselekedetit kel eszűnkbé veñűnk.

vid igével lássuk-meg, és azok-közzül fő-képpen hatot számlállyunk-elő.

1. Atyai szánakodása.

I. Paterna commiseratio. Atyai szánakodása. Mert mikor a' Kristus Jesus a' sok seregnek szükségét látta volna, monda: *Szánom a' sereget*, v. 2. Minden belső részeim meg indúlnak én bennem, az én szivem meg illettetik és bizonyába szenved, midőn ez ehezö sokaságot meg-tekintem. E' szánakodásnak pedig négy okait számlállyák a' Szent Atyák.

Négy okai vagy alkolmatossághi a' Kristus szánakodásának.

1. Első *természetinek tulaydonsága* vala. Mert a' Kristus nem csak ember, hanem eggyűt Isten-is, mind a' két részről irgalmas. Mert hogy ember, eggyűt szenved az emberrel, Hebr. 2. v. 17. Hogy pedig Isten, kegyelmesen és Atyai-képpen meg-segíti az embert. Mert könyörülő és irgalmas az Ur: nagy türhető és igen irgalmas, Psal. 103. v. 8. Az Istennek tulaydona mindenkor könyörülni, irgalmazni és meg engedni, azt mondgya Szent Gergely: Deo proprium est misereri & parcere.

Seneca: Quæ causa est diis bene faciendi? Natura. Micsoda oka az Istéek jó tételének? Természet: l. Ep. ep. 95

2. Második vala, *a' sereg sokasága*. Ha az Isten künnyen csak egynek sem hágy el-veszni, sokkal inkáb fel-veszi az egész nép gondgyát. Egynek könyörgését meghalgattyá, sok-ét meg-útálná? Móyses könyörgésére vizet hoza-ki a' kő-sziklából, és fürjeket küldé a' táborba, Exod. 16. v. 13. & 17. v. 6. Illyés könyörgésére esőt ada, 1. Reg. 18. v. 45. és meg-sokasitá a' lisztet, 1. Reg. 17. v. 16. Miért nem könyörülne sokkal inkább a' seregen, melly éh szájyal kiáltdogál ő hozzá.

S. Aug. l. 3. Confess. c. 11. Sic unúquemq; curat, tanquam solum curet, & sic omnes tanquam singulos.

Mindenikről úgy viselgondot, mint ha csak egyről viselne gondot, és mindenekről úgy mint eggyen-ként mindenikről.

3. Harmadik, *a' népnek Isteni szólgálatban való áitatossága és pœnitentia tartása*. Mert már harmad napig maradtanak vala a' Kristusnál, és az ígét áitatossan halgatták vala. Az Isteni szólgálat pedig nagy nyereség, 1 Tim. 6.

Az Isten igéje szeretőknek az

v. 6. igé-

v.6. igéreti lévén, 1.Tim.4.v.8. Annak-okáért nincs semmi fogyatkozások az Isten-félőknek, Psal.34.v.10.

Istenél készen vagyó mindenkor és minde-

nűt az ő kenyerek. Az Apostolok egy időben Krisztus fel-támadása után, halásznak vala, semmi élések nem lévén a' tenger partyán: meg-jelenvén pedig nekik Krisztus Idvözítőnk, mikor parancsolattyára bé-vetvén a' hálót, és halaknak sokságát bé-rekesztvén ki-szállottának vólna: szenet és azon fellyűl halat s-kenyeret találának a' parton, Johan.21.v.5. & seqq.

4. Negyedik *az eledelből való szükölködés és fogyatkozás*, melly származot eledeleknek el-költéséből, az helynek száraz és házoknak messze-véltából. A' Manna áz Israel népének nem adatot eléb menyből, hanem minek-utánna el fogyot vólna az Egyiptziusi liszt, Exod.16.v.1. Ugy Krisztus Idvözítőnk-is a' csudálatos meg-elegítésről nem gondolkodot minek-előtte az eleség el-nem fogyot vólna. Mikor azért az emberi segitség meg-szünt vólna, az Isteni mindgyárt el-kezdeték, és Krisztus Közben-járónknak szive szánakodásra, könyörületességre indúla.

A' Krisztus szánakodása nagy vigasztalást szül.

E' hűvös kút-főből bévséges vigasztalásunk származik. Szükölködik-é valaki közzülünk és nyavalyákban hever-é? Ne essék kétségben. *Szánakodó* Krisztusúnk vagyon, a' ki tud raytunk szánakodni és velünk eggyüt szenvedni. *Igen ember szerető* nem *ember gyülölő*: az-okáért mondgya az Oseás Profetanál cap.11.v.8. *Meg-változot en benném az én szivem egyszer s-mind fel-indúlt az én szánakodásom.* Innét irgalmasságoknak Attyának mondatik, 2. Cor.1.v.3. mert gazdag az irgalmasságban, Ephes.2.v.3. és az Urnak minden útai irgalmasság és igasság, Psal.25.v.10. Az emberek néha örülnek egyebek gonoszín, örülnek az éhségnek s-nem szánakodnak a' szükölködő seregen: Krisztus szó-szólónk külömb indúlattal ruházta-tot-fel. Az ő szemei az igazakon, és az ő fülei azok könyörgésin, Psal.34.v.16. Imé! a' haláltól meg-menti a' lelkeket, és az Isten félőket táplállya az éhségben, Psal.33.v.19. Igy táplálta a' Sidókat a' pusztában, Exod.16.v.35. Illyésta'

Jósef Pátriárka Egyiptusban az éhséghnek idején, meg-ismervén a' bátyait, főképen végtére Beniámint az ő csét, megindúla szive ő hozzájok, és keserveseen

sira, és a' sákjokat meg-tőltetté gabonával, megtérétvén a' pénzeket-is, Gen. 42. v. 8. seq. & c. 43. v. 29. seq. Hasonló-képpen a' Kristus Jesus-is az éhségnek és a' szük-

számkivetésében, 1. Reg. 19. v. 1. Danielt az oroszlányok barlangjában, cap. 6. v. 22. Noha azért néha néha éhséget szerez, bocsát az országokra, mind-az-által azt ismét el-veszi. Idegen dólgát cselekeszi, hogy az ő dólgát tégye, Esa. 28. v. 21. Azt az Atyát követi, a' ki az engedetlen fiútól az ételt meg-tagadgya, a' meg térőnek pedig és a' kérőnek kész szível adgya. Ugy az Isten-is néha el-fogja áldását, hogy buzgoságosban hijjuk segitségül. Melly ha meg-lészen, kész a' meg-segítésre és viszontag elő-beszélli ezt az ő igéjét, *Szánom.* Az alázatosok imádságára néz, és meg nem utállya azok könyörgését, Psal. 102. v. 18.

ségnek idején, meg-ismér minket-is ő attyafiait, Heb. 2. v. 17. és testi elédelünket és ruházatúnkat meg-adgya, ha életét érettünk adta, Joh. 10. v. 15.

Socrates: Si Deus ipse te curat cur tu sollicitus tibi sis? Ha az Isten gondot visel

Nem csak szíve indúl pedig szánakodásra, hanem annak-fölötte minden tagjai-is sietnek segitségünkre, a' mint tanitatúnk a' szent Evangéliomban. *Szemei* látták szükségünket, *lábai* sietnek segitségünkre, *kezei* fogják a' kenyereket hogy el-osztassanak és meg elégedgyék a' nép. Oh ki meréthetlen irgalmasság! Oh szelíd Idvözítő! Miért szorgalmatoskodúnk az eledelről? Istenünk vagyon, a' ki gondot visel és meg-szán.

rólad, te magadról miért szorgalmatoskodol?

A' sereget követsük ha azt akarjuk, hogy a' Kristus hozzánk irgalmas légyen.

Mi pedig ha e' nagy jó teteményével akarunk élni, a' sereget követsük, 1. A' Kristust *követvén.* 2. Az igét *hallgatván.* 3. Alhatatósan *meg-maradván.* Mert ez okát adgya a' Kristus: *Szánom, mert ímé harmad napja, hogy velem vannak.* Maradgyunk-meg mi-is, hogy irgalmasságot nyerjünk. Végig meg-kell maradnunk az Isteni szólgálatban és az imádkozásban, ha mennyekből ajandékot akarunk venni, mind a' Kananeaiának, Matth. 15. v. 24. s-mind az alkolmatlan zörgetőnek példajával, Luc. 11. v. 7. Es bizonyára egyebet kit követsünk, örömesebben kinel maradgyunk, ha nem a' Kristusnál? Avagy Királyt

hatal-

hatalmasbbat; Urat nagyságosbbat, Atyát szerelmesbbet, vőlegént szebbet találhatunk-é? Mondgyuk az Anya-szent-egy-házzal; *Meg-fogám őtet, el nem bocsátom*, Cant. 3. v. 4. Mondgyuk a' Szent Péterrel: *Uram, kihez mennyünk? Az örök életnek ígei vannak nálad*, Johan. 6. v. 68.

II. Diligens provisio. Szorgalmatos gondviselése. Nem csak szánakodik, hanem valóba gondot-is visel a' népről és szorgalmatoskodik az eledel megszerzéséről. Járult a' tanítványihoz és azokkal tanáeskodot, v. 1. 4. Bizonyára véghetetlen hatalmaságából a' sereget étel-nélkül meg-tarthattya vala, mint Móyseſt, Exod. 34. v. 28. és illyéſt, 1. Reg. 19. v. 8. avagy külömb-külömb-fęle eledeleket semmiből teremthet vala, a' mi képpen mindeneket semmiből teremtet, Gen. 1. v. 1. seqq. Rom. 4. v. 17: de a' táplálás szokot módgyától semmi-képpen el-nem akart távozni; mellynek okáért vala beszélgetése az Apostolokkal, kik felelének: *Honnét veszünk kenyereket a' pusztában hogy ezek meg elégedgyenek?* kenyérről vagyon a' szó, nem friss eledelekről, hogy Salamon Királlyal tanullyúnk kőzönségesekkel meg-elégedni, Prov. 30. v. 8. A' pusztáról vagyon emlekezet, tudni-illik arról, mellyben a' sok sereg követte vala a' Krisſtust. Sokan pusztát szerecznek magoknak torkosságok és bújaságok-által, kiket méltó hogy az Isten meg büntessen: A' kik pedig nem magok vétkeért jőnek pusztába, hanem a' Krisſtust követvén, azokról gondot visel és kenyerekről tudakozik, hogy meg-elégedgyenek. Az-okáért a' Krisſtus illy szerencséſen viselvén rólúnk gondot, ki kételkednék?

2. Szorgalmatos gőd-viseléſe.

Ha minek előtte az ember teremtette vólna, olly nagy gondgya vólt az emberre, hogy mindeneket az ember kedveért terétet, S. Lact. l. 2 de Orig. erro. cap. 9. S. Chryſ. Hom. 7. in cap. 1. Gen. Cic. lib. de Nat. Deor. és minek előtte behozta vólna a' világba, afztalt vetet és e-

ledelt kéſzitet néki béven: menyivel inkább gondot visel már be-hozván a' világra az embert, az embernek testi táplálásáról? Azért az igaz keresztyén ember mindenkor bizzék az Istennek kegyes gondgya viselésében: és hivatalyában el-járván híven, és mértékletesſen élvén, Symbolumja e' légyen: Deus providebit. Az Isten gondot visel, Gen. 22. v. 8. E' vólt Symbolumj a' b. e. Maximilian Császárnak-is.

Sokan

Sokan támaſztyák a' tanitványok kérdéſét, *Honnét veſzünk kenyereket?* Egybe-vetik a' kőlcséget a' jövedelemmel, mellyet ugyan magán nem kárhoztatunk, ha attól tavól léſzen a' bizodalmatlanság. Haſznos a' Kriſtuſſal a' kenyereket és a' meg-elegírendőket meg-ſzámlálni. Mert ſzólgál *mind* a' ſzűken, avagy mértékletesſen való kőltéſre, hogy több meg-ne emészteſsék, hogy ſem mint keresſterik: *s-mind* az hála-adóságra, ha meg-iſmérjük hogy kevés elégséges eledelünkre. Hogy ha pedig e' vigyázáshoz hozzá-járuland a' hitetlenség, már oda vagyon és el-veſztetet az Iſtennek minden áldáſa az Iſraeliták példájával, Amos 4. v. 6. Mi azért az Urra veſsük gondunkat, Pſal. 55. v. 23. Ha ő olly ſzorgalmatos, ki kételkednék? Ha annyi ſokaságot elegítet-meg, ki eſnék kétségbe? Ha e' kérdés támaſztatik, *Honnet vegyünk kenyeret?* Mondgyuk alázatoſon: *Ah Uram a' kenyér csak hét, es ſokaknak ſzükséges az én eledelem. Te pedig gazdag vagy jóſzaggal:* Nem nehéz néked vagy ſok vagy kevés-által meg-ſzabaditani, 1. Sam. 14. v. 6. Az-okáért benned bizom, és a' te áldomásodat békeſséges türéſsel várom. Mellyet hogy ha meg-cseleke-ſzünk, a' Kriſtus mindgyárt parancsol hogy le-telepedgyünk, és az ő javaival bévségeſsen be-tőlt minket.

3. A' le-telepedésnek meg-parancsolása.

III. Diſcubitus Præceptio. A le-telepedésnek parancsolása. Mert midőn a' Kriſtus hallotta vólna, hogy még hét kenyerek vólnának, mindgyárást meg-parancsolá a' ſeregnek hogy le-telepednék a' földőn, v. 6. Ez fő-képpen a' mi oktatáſunkra ſzólgal. Le-kel-telepednünk ha meg akarunk elegítetni a' Kriſtuſtól. A' *le-telepedésen* értem ez életnek bizonyos nemét és hívatallyát. Sokan hívolkodnak, némellyek ſemmi bizonyoſt, hanem most ezt, most amazt méréſzlik cselekedni. Ezek ſzerrül ſzerre futoſnak, nem le-telepednek: azokáért ſemmi áldáſt nem veſznek. Eſau ki-futot vala vadat fogni, Jákób

othon maradot vala és ő nálánál inkáb meg-áldaték, Gen. 27. v. 28. Igy sokan saját hívatallyok kívől múnkálkodván jókat keresnek, de nem találnak. Az-okáért le-telepedgyünk, és méltán járjúnk hívatalúnkban, mellyben hivattattúnk, Ephes. 4. v. 1.

Mi-képen kell igazán el-járnúnk a' mi hivatalúnkban.

Ez szokot lenni, 1. *Ha* nem az Isten parancsolattyanélkül telepedünk-le. 2. *Ha* hitünk lészen, melly-nélkül semmi kedves nem lehet. 3. *Ha* hozzá-járuland a' szórgalmatoság, a' segitségül hívás és a' hála-adás. 4. *Ha* mindeneket az Isten dicsőségére és felebarátunk haszálattyára igazítándúnk. 5. Ha türők lészünk, mikor kévánságúnnak nem mindgyárt felel-meg az elő menetel. E' módon és e' szível a' ki le-telepedig, bizonyoson áldást veszen a' Kristus kezéből.

Ez arant vétkeznek tehát azok a' Mester emberek a' kik Mesterségeket el-hadgyák, és nagjob nyereséghnek bizontalan reménségealat kereskedésre adgyák magokat, a' mellyet nem tanúltak. Ezek mivel-hogy nem úgy ülnek a' mint letelepedtettek, nem csoda ha osztán mind nyereségeket s-mind házokat elveszti.

Annak-fölötte pedig meg kell látni, hogy ki-ki helyén maradgyon-meg, a' mellyre ültettetett. Mert nem minnyájan azon egy helyet foglalnak-el. Eggyet az Isten le-telepít az *Anya-szent-egy-házban*, mást a' *Tanács-házban*, másikat a' *Ház-tartásban*. Azért ki-ki, a' melly hívatalban hívattatott, abban maradgyon-meg, 1. Cor. 5. v. 20. Más helyet ne foglallyon nagyob nyereségnek és haszonnak reménsége-alat. Minden, valaki féli az Urat, meg elegítetik, ha melly helyen üléud-is. Mert nem láttúnk igazat, a' ki el hagyatot vólna, sem hogy az ő magva kenyeret keresét vólna, Psal. 37. v. 25.

4. A' kenyerek el-osztása.

IV. Panum distributio. A kenyerek el-osztása. Minek-utánna le-telepedet vólna a' nép, Kristus Idvözitőnk a' csuda tételhöz járúlt, mellyben három dolog említetik Szent Felsége felől. 1. *Hálákat adot*, 2. *Megszegé a' kenyereket* 3. *A' tanitványinak adá*, hogy a' sereg eleibe tennék, melly meg-lévén, ugy meg-áldá, hogy min-

nyáján csudálatos-képpen meg-elégedének a' keves kenyerekkel és halacskákkal, v.6.7. Nagy kegyelmesség és béven-való adakozás vala ez, mellynek mását nehezen találhatod. Títus Vespásiánus felől irják, hogy panaszolkodik estve, ha nappal valakinek valamit nem ád vala, mondván: *Amici, diem perdidi. Barátim, a' napot hejába vesztettem.* Alexander Severus meg-haragut ha ki tőle semmit nem kért. Innét a' szólgai közzül egynek, kit tudván hogy tőle soha semmit nem kért volna, a' mint beszéllik, monda: *Quid est cur nihil petis? an me tibi vis fieri debitorem? Mi dólog hogy tőlem semmit nem kérsz? ne-talám azt akarod hogy adósod légyek?* Dionysius a' fia palotájába be-menvén és pohároknak nagy sokaságát látván, meg-haraguván monda: *Non est in te regius animus, qui his poculis, quæ à me tam multa accepisti, neminem amicum feceris. Nincs benned királyi indúlat, ki e' pohárok közzúl, mellyeket illy sokakat vettél tőlem, egygyel sem tettél senkit barátoddá.* Nem közönséges adakozás volt ez, meg-vallom. De sokkal nagyobb a' Krístus Idvözítőnk-é. Meg elegíté a' népet, lelkek-szerént, szent eledellel, úgy-mint az Evangélium igéjével: Már, hogy jó-tétemenyében valami fogyatkozás ne légyen, azt az egész négy ezerből álló sokaságot a' pusztában éhségnek idején ingyen elegéti-meg, midőn egyébként el-kell vala veszni; és úgy elegéti-meg, hogy a' megmaradott húlladékokból hét kosárt szedgyenek-fel. Itt ki nem kiáltaná fel-szóval a' Sóltár-íróval: *Kóstollyátok és lássátok, mellyédes az Úr,* Psal.33.v.9.

Sz. Dávid: Dísperfit, dedit pauperibus: justitia ejus manet in seculú seculi. Osztogatot, adakozot a' szegényeknek: az ő igasságamegmarad mind örökké, Psal. 112.v.9.

Mi fő-képpen a' Jesus Krístusnak sok fereg meg-elégétésében való rend-tartására nézzünk és azt kövessük. Mert a' ki az Úrtól áldást vár, az a' Krístussal .1. *Hálákat ád;* Ne alítsuk, hogy csak a' munkánk-által szerzettük a' mit birúnk. Inkáb az Istennek köszönnyük, a' kitől minden jó származik, Jacob.1.v.17. úgy hogy semmink ne légyen

Hálákat adgyúnk.

Prudent. in Hym:

a' mi-

a' mit nem vettünk vólna, 1. Cor. 4. v. 7. Az-okáért adgyúnk hálát az Ur nevének, mondván: *Oh Uram Isten, tied a' mim vagyon, a' te kegyeſségedből birom ezeket, néked légyen egyedül dicsiret és hála-adás.*

post cib. Paſtis viſceribus, cibo; ſumpto, Quę lex corporis imbecil-

la poſcit, Laudem lingua Deo Patri rependat.
Teſtünk étellel meg-elegétetvén,
Erötlen teſt juſſa, Istentől lévén:
Adgyúnk hálát néki; ötet dicsérvén.

2. Meg-ſzegje és el-oſzſza. Ne csak magúnk éllyünk a' jókkal, hanem a' mi kenyereinket el-oſzſzuk a' Kriſtuſſal a' ſzükölködöknek. Ne légyenek csak *el tett javaink* hanem *eléſre-való javaink-is*; ne bírattaſsúnk a' pénztül, hanem mi bírjuk azt. Egy réſze juſſon házúnk népének, egy réſze felebarátúnknak, a' kit ſzükségében nem táplálni meg-ölni. Tekintsétek meg Szent Jóbot, a' ki olly irgalmas és béven adakozó vólt, hogy ugyan azt mondgya, cap. 31. v. 18: *Gyermekségemtül-fogva velem nevekedet a' könyörülés.* Ez illyen bóldognak mondatik, Pſal. 41. v. 1. Bóldog a' ki könyörül a' ſzükölködön és a' ſzegényen.

A' kenyeret meghſzegjük.

3. Egy réſzét a' Kriſtus tanitványinak adgya. Kriſtus Idvözítönk a' kenyereket elöſzör-is az Apoſtoloknak adta: A' mi emberink az Isten igejének hirdetöiről mindeneſtől el-feletkeznek. Mert azt alíttyák hogy nékik ſemmivel nem tartoznak, mivel-hogy ingyen parancsoltatot adatni, Matth. 10. v. 8. De egybe-egyelétik a' csoda-tételek ajándékát, mellyet Kriſtus Idvözítönk ingyen parancsolt cselekedni, a' prædikálás munkajával, mellynek jutalmát meg-kell adni, 1. Cor. 9. v. 7. ſeq. A' tudománynak ugyan egyenlö árra meg-nem adattathatik, a' múnkát mindaz-által, melly a' tudomány prædikállásában tétettetik, meg-kell fizetni. Az-okáért ha e' réſzecskékben haſonlók léſzünk a' kriſtushoz, meg nevekednek ſzaporodnak javaink és bévséges léſzen az Istennek áldáſa raytünk.

S. Aug. Ser. 220. de Tē. Dabis impio militi, q, non vis dare Sacerdoti. Adod az istentelen vitéznek, &c.

A' bálvány imádó Mikás egy Levitának ſzólgálattyáért eſztendönként tíz ezüſt ſikluſt

adot, két-ſöle ruhát és a' mik táplálására ſzükségeſek vóltak, Jud. 17. v. 10. De

ma, a' prædikátziokból, Scire volunt omnes, mercedem ſolvere nemo. Tudóſok akarnak lenni mindnyájan, de a' jutalmát meg-adni ſenki nem akarja.

5. A' húlladékoknak fel-ſzedéſe.

V. A meg-maradot húlladékoknak fel-ſzedéſe.

Ez-is meg-parancsoltatott vólt a' Kriſtuſtól, hogy ſemmi el-ne veſzſzen a' mi fellyeb-bűvőldőkőc. Gondollyuk-meg hogy minékűnk-is ugyan azon parancsoltatik. Tőbbeket ád az Iſten, hogy ſem a' mik ſzűkségeſek. Az-okáért mi dólgúnk a' fellyeb-bűvőkődőket, vagy a' meg-maradtakat el-tenni, nem el-veſzteni. Sokan, ha mi meg-marad, el-tékozlyák; ezek az őveiket el-hadgyák, melly meg-tíltatott, 1. Tim. 6. v. 8. és magoknak ſzánt-ſzándék-ſzerént való ſzegénységet ſzereznek. Iſiuságunkban gyűytsűnk, hogy vénségűnkbē ne ſzűkőlkődgyűnk. Mert azt mondgyák kőzőnségeſen: *Bonus condus, bonus promus. A' jó takargató, jó ki-oſztó.* Midőn Plátó egy vén embert látna hogy csak kenyeret ennék, azt módgyák hogy ezt mondotta vólna néki: *Si parcius pranſus fuiſſes, lautius cœnares.* Az az: *Ha fősvényebben el édlettél vólna, friſſebben vacsorálnál.* Az-okáért hogy mi raytúnk-is azon meg-ne történnyék, az Apoſtolokkal idején ſzeddgyűk-fel á' meg-maradot húlladékokat, hogy gyalázattal nekelleſsék éhséget ſzenvednünk.

Sokan kezdetben béven költők: végezetre oſztán ſzűkön költők. kikék bőlcs Seneca ezt énekli: Sera parſimonia in fundo eſt. A' ſzűkön kőltés késő az erſzény fenekén. Sen. Ep. 1. Az-okáért: Cum incipis parſimonia utere in omnibus, ne in fine indigeas. Mikor el-kezded, a' mértékleteſséggel ély, hogy a' végén ne ſzűkőlkődgyél, Phocyl. in Senten. Ugy kell tehát az értelmes embernek enni és innya, hogy azokból máſzorra maradgyon. Mert az illyen mértékleteſség igen meg-ſzokta javainkat ſzaporitani.

6. Jó-akarat-ſzerént való el-bocsátás.

VI. Jó-akarat-ſzerént való el-bocsátás.

Mert minek-utánna Kriſtus Idvőzítőnk a' népet meg-elegíterte vólna, el-bocsátá őket, v. 9. Nem akarta hogy mind őrökké le-telepedgyenek, hanem hogy iſmég kézimúnkájokra térjenek. Nem tettzik az Ur Iſtennek, a' Barátok hamis-iſteni tiſztelete, a' kik a' templomban egéſz nap hívolkodva űlnek. Sokkal inkáb nem tettzik egyebek bújasága, a' kik úgy telepednek-le hogy ritkán kellyenek-fel,

nek-fel, a' kik jó reggel fel-kelnek hogy részegeskedgyenek mind estveig, Esa. 5. v. 11. Halgatnúnk kell az ígét, de nem kell el-mulatnúnk hivatalúnkat. Telepedgyünk-le a' néppel vagy a' sereggel, de ismeg kellyünk-fel és a' rendelt kézi-munkáinkra térjünk, vagy mennyünk. Mert mind ezek egy más-alá vettettek és egyenlő-képpen szükségesek: 1. *Az ige halgatása* az idvösségre. 2. *Az eledel* a' testnek táplálására. 3. *A' múnka* hivatalúnknak megcselekedésére. A' ki ez egybe-köttetteket egy-mástól el-választya, az Istent haragra ingerli, és az ő áldásában akadékot a' saját vétkével szerez. Azért magúnkban megne fogyatkozzúnk, vagy el-ne hadgyuk magúnkat, ha a' Kristustól meg-akarúnk elegítetni.

Az Apostolok prædikálásoktán halásztak, Jo. 21. v. 3. Sz. Pál felől-is azt írja Sz. Lukats Act 18. v. 3. hogy Korinthus városába jövén az Evágéliommal, mikor Áquilára találkozot

vólna, mivel hogy az ő mesterségén való vólt, tudni-illik Sátor csináló, nála lakék és mivel vala. Innét vannak Szent Pálnak imez beszédi: Magatok tudgyatok: hogy azokra a' mellyekre szükségem volt, és azoknak, a' kik velem vannak, e' kezek szólgáltak, Actor. 20. v. 34. Ismég: Munkálkodúnk kezeinkkel dolgozván, 1. Cor. 4. v. 12. Má sokan az Egy-házi szólgák közzül, szólgálattyok-után örömesebben hívo kodnak, hogy sem mint elmélyek megújulásáért egy fél orátskáig valami házi múnkát vagy paraszt dólgot tennének. Oh rósz hasak! Tit. 1. v. 12.

Ezt buzgóságoson híjuk segitségül, hogy raytúnk könyörüllyön, rolúnk kegyelmessen gondot viselvén, bévségessen osztogatván és lelkünket s. testünket hatalmasson meg-elegítvén: Néki a' Jó és Nagy Sátárnak dicsőségnek dicséretit éneklyük, mostantól-fogván mind örökke,

AMEN.

Evangéliom.

Sz. HAROMSAG VTAN VIII. VASARNAPRA,

Szent Matth. 7. r. az 15. v. f. az 24. verſig.

AZ HAMIS-PROFETAKTÓL VALO MAGA MEG-ŐVASRÓL, ŐRIZESRŐL.

15. Ojátok magatokat à Hamis-profétáktól, kik hozzátok juhok ruházatiban jőnek, belől pedig ragadozó farkasok.

16. Az ő gyümölcsökről iſmeritek-meg őket. Vallyon ſzednek-é à tövisekről ſzőlőt, vagy à boytorjánokról fügét?

17. Igy minden jó fa jó gyümölcsöket terem: à gonoſz fa pedigh gonoſz gyümölcsöket terem.

18. Nem teremhet à jó fa gonoſz gyümölcsöket: ſem à gonoſz fa jó gyümölcsöket nem teremhet.

19. Minden fa à melly nem hoz jó gjümölcsöket, ki-vágattatik, és à tüzbe vettetik.

fa 20. Az-

20. Az-okaért az ő gyümölcsökről ismeritek-meg őket.

21. Nem minden à ki mondgya nékem, Uram, Uram, mégyen mennyeknek országába: hanem à ki az én Atyám akarattyát cselekeszi, à ki mennyekben vagyon.

22. Sokan mondgyák nékem azon à napon: Uram, Uram, nem à te nevedben profétáltunk-é, és à te nevedben ördögöket üztünk-é, és à te nevedben sok csudákat tettünk-é?

23. Es akkor megvallom nékiek: Mert soha nem ismertelek titeket: Távozzatok el tőlem, kik hamisságot cselekesztek.

PRÆDIKATZIO.

SZent Dávid az Anya-szent-egy-háznak állapattyát meg-írván, azt így hozza-bé szóllásban, Pf. 129. v. 1: *Gyakorta ostromlottak engem ifiuságomtól-fogvà.* Mert tellyességessen még nem diadalmas az Anya-szent-egy-ház mennyekben, hanem még vitézkedik itt a' földön: Innét vannak a' külömb, külömb ellenségek, és a' sok-féle üldözések, hogy az Isten-félők gyakorta foházkodva mondgyák a' Profétával, az 80. Sólt. 6. v-ből: *Ah Uram, a' köny-hullatások kenyerével etetsz-é minket!* Pſal. 129. v. 1.

Leg-először-is pedig három-féle nyomorúságokkal szorongattatik az Anya-szent-egy-ház, I. A' *kegyetlenek-é*, kik fegyverrel dühösködnek a' híveknek javok és testek-ellen, 2. Tim. 3. v. 12. II. Az *Eretnekek-é*, kik jeleket és Három nyomorgatási az Anya-szent-egy-háznak.

csudá-

csudákat téſznek, hogy az ő tévelygéſekkel meg-veſzeſſék az emberek elméjét, Matth. 24. v. 24. III. A' *hamis-atyafiak-é*, kik gonoſz példa-adáſſal botránkozáſokat ſzereznek, és a' titkos teſtnek (az Anya-ſzent-egy-háznak) ſzent eggyeſéségét el-ſzakaſztyák, valván az Iſtent ſzóval, de meg-tagadván cselekedetekkel, Tit. 1. v. 16.

Abrázoltattak a' Mennyei jelenéſi lovakon.

E' három rengbéli háboruságit az Anya-ſzent-egy-háznak, úgy alíttyák némellyek, hogy, a' többi közöt, amaz három Szent János mennyei-jeleneſi, cap. 6. lovak-által példáztatnak. A' *veres* lovon, v. 4. értik a' vér-ſzomjuhozó kegyetleneket: a' *fekete* lovon, v. 5. a' hamis-atyafiakat, kik a' ſetétség cselekedetit követik: a' *halavány ſzínű* (vagy ſárga) lovon v. 8. az eretnekeket, kik ábrázattyoknak halavány vóltával magok meg-rartóztatását és ſzentségét tettetik; de az halavány ſzínű, vagy a' ſárga halálra és a' pokolra viſznek.

De világoſban ſzóllot ezekről Idvözítönk, a' hegyen tett hoſzſzu predikátziójában... Az kegyetlenek üldözéséről kezdetben jövendől, Matth. 5. v. 11. De a' többiről a' mái Szent Evangéliomban ſzól, mellyet e' ſzép predikátziónak be-rekeſztéséből vett.

Az Evangéliomnak réſzei.

All pedig e' ſzent Evangéliom két réſzből: mellyeknek *elsőjében* meg-íratatnak az Eretnekek, kik juhok ruházatiban jönek, az 15. v. az 21. v. Az *máſodikában* a' hamis Atyafiak, kik ezt mondgyák, *Uram, Uram*, de a' mennyeknek Orſzágából ki-rekeſztetnek, v. 21. 22. 23.

Ez utólſó réſzecske az Evangéliomos könyvecskékben néha ki-hagyattatik, honnét azt mi-is moſt az időre nézve, félre teſzſzük, az elsőről gondolkodván és valamit mondván, *A' hamis-prophetákról.*

Sok ſzólláſra való dolgok adatnak itt elönkben, de könnyen két réſzre hozathatnak, ha 1. Az *Eretnekekről* ſzóllándunk, honnét jöyjenek, és minémő jelek által iſ-

merteſ-

merteſſenek, válaſztaſſanak-meg. 2. Az *Eretnekségek vagy a' tévelygéſektől való maga meg-óváſnak modgyáról*, hogy azokban ne eſsünk és az ő örök bóldogságtól meg-ne foſztaſsúnk.

Propoſitio.

Mi csak *az első réſzről* ſzóllyúnk, meg-magyarázván *az eretnekségeknek okait, és azoknak meg-iſmértető jeleit*, melly hogy az igaſságnak terjeſztésére és a' hamiſságnak el-nyomására ſzolgállyon, adgya az igaſságnak eggyetlen egy ſzerzője és meg tartója, Amen.

MAGYARAZAT.

Ami-képpen minden jó, azon-képpen az igaſság-is Istentől vagyon. Ellenben, a' mi képpen mindén gonoſz, azon-képpen az hamiſság-is az ördögtől vagyon. Ez hazug és hazugságnak attya, Johan. 8. v. 44. Ez amaz konkoly hintő ellenség, Matth. 13. v. 25. 39. a' ki olly álnokúl cselekedik, hogy az eggyügyüek könnyen meg-csalattaſſanak. Az-okaért hogy ſzorgalmatoſon vigyázzunk, Idvözítönk, ma ínt minket az ő rövid ſomma-ſzerént való tanitó predikátziójának vége-felé, mondván: *Ojátok magatokat a' hamis-profetáktól.*

A' Próféta íge kétséges, vagy ſok-képen vétethető.

E' ſzózat, *Profeta*, kétséges: *Néha, kivált-képpen*, arról mondatik, a' ki jövendőt hirdet: *néha, közönséges-képpen*, minden tanitó Doktorról, valaki a' Szent Iráſt magyarázza és a' népet Isteni dólgokra taníttya, a' mint vétetik, Joel. 2. v. 28. Actor. 2. v. 17. Matth. 13. v. 57. 1. Cor. 14. v. 1. 3. 24. Kriſtus Idvözítönk, a' Szent Evangéliomban, ez utólſó értelemmel veſzi, azért a' Hamis-profétákon ſemmit egyebet nem ért, hanem az eretnekeket és hamis tanitókat. Hogy pedig annál jobban meg-óhaſſuk magúnkat, közönséges-képpen egynehány dólgot kell a' Hamis-profétákról jó-eleve eſzünkbe vennünk. Es elöſzöris négy kérdéſeket kel it meg-feytenünk, mellyekről rend-

Négy kérdéſek a' hamis-profétákról.

1. Hataláltatnak-é minden időben az Eccleſiábã?

I. Ha mindenkor találtatnak-é az Iſten Anya-ſzent-egy-házában Hamis-próféták.

Meg-vallása e' kérdéſnek, ſzánnya az Ur Iſten! kelletinél igazbb. Mert a' holott az Iſten temploma meg láttzik, ott eggyűt tettzik-meg az ördög kápolnája-is'. Ha Hamis-próféták-nélkűl vólna, a' Kriſtus azoktól való magúnk meg-óvásáról miért ſzólna? Ne-is alítsad, hogy csak abban az időben vólt vólna ez intés ſzükséges'. Ha a' Szent Irás mondáſit, ha mind a' két Teſtamentomnak példáit meg-tekínted e' nyomorgatását az Kriſtus Anya-ſzent-egy-házának örökké valónak találod lenni.

Ha tehát à Kriſtus Eccleſiája mindenkor a' Hamis Próféták közőt vólt: bizony balgatag verſengésből

kérdetik: Holot vólt Luther Márton előtt? Es: Ha mindeneſtől maculanélkűl való-é itt e' világon az Eccleſia? Ennek negativaját vide apud S. Auguſt. t. 1. lib. 1. Retract. t. 6. c. 7.

Meg-vallása megbizonitatik mondálokkal.

A' Szent Irás mondáſi e' helyeken ólvaſtatnak, Deut. 13.v.1. ſeqq. cap. 19.v.20. Prov.28.v.10. Jer.27.v.9. Mat. 24.v.24. Marc.13.v.21. Actor. 20. v. 29. 1. Cor. 11.v. 19. Col.2.v.8. 2.Theſſ.2.v.11. 1.Tim. 4.v. 1. 2. Tim. 3. v. 1. Tit.1.v.11. 2.Pet.2.v.1. Epiſt. Judæ v.18.

Példákkal.

A' példák, e' világnak kezdetivel kezdettek. Még a' Paradicsomban támadot az Eretnekeknek-fejek és az első Hamis-próféta, az ördög, ki az Iſten igéjét mindeneſtől el-fordította. Ezt mondotta vala az Ur Iſten Gen. 2. v.17: *Valamelly napon ejéndel arról, halállal halſz-meg.* De meg-fordítá a' Sátán, és ellenkedőt taníta, Gen. 3. v. 4: *Semmi-képpen halállal meg-nem haltok.* Agyokban csöpögteté e' meſterségét minden Eretnekeknek, kik jóllehet a' Szent Iráſokat hozzák-elő, de magyarázattyokkal tellyeſſeggel meg-veſztegetik, a' mint látnúnk adatik a' Pápiſtákban és a' Kálviniſtákban. A' Jehova azt kiáltya, Dent. 6. v. 13: *A' te Uradat Iſtenedet féllyed, és egyedűl néki ſzolgálly.* A' Pápa azt mondgya: *Semmi-képpen nem*, hanem eggyűt a' Szenteket-is imádgyad. A' Jeſus Kriſtus azt ta-

Ez Eretnekeknek fődamentűkövők az ördög, melj a' Paradicsomban vettetett: Azért igen réghi és idős.

níttya: *Vegyétek, ez az én testem*. A' Kálvinisták ellenben: *Semmi-képpen nem* adatik a' Kristus teste, hanem csak az ő testének jele. Kristus Urúnk azt parancsollya: *Igyatok ebből mindnyájan*. A' Pápa: *Semmi-képpen nem*, hanem igyanak egyedűl a' Papok. Kristus eggyetlen egy Szószólónk azt mondgya; *Jöyjetek en hozzám minnyájan*, Matth. 11.v.28. A' Kálvinisták: *Semmi-képpen nem*; hanem csak egyedűl azok hívattatnak, a' kik az ok-vetetlen végezésének decretomába rekesztettenek-bé. Igy vesztegeti-meg mindenkoron a' Satán az ő tagjai-által az igasságot, annyira hogy az Anya-szent-egy-ház soha nincs Hamis-próféták-nélkűl.

Kain első szerzője, a' cselekedetekből való meg igazulásnak: Azért ez-is igen réghi tévelgés.

Adám Atyánk házában *Kain* vólt, a' ki meg-igazulását cselekedetiből kereste annyira hogy a' Pápásos-káknak Attyoknak igazán neveztethetik; a' kik utánnunk azért leseskednek, mint Kain Abel után, látván hogy az ő hitből áldozot áldozattya, Hebr. 11.v.4. kedves vólna Istennek előtte. Kaint követte *Lamek*, ki az *egy-szer-smind sok feleségek vételet* hozta-be e' világra minden útmutatási-sárlás-nélkűl, Gen.4.v.19. Az első világ, melly víz-özön-által veszet-el, kétségnélkűl, Hamis-próféták-nélkűl nem vólt. A' *Tháre* háza-népe-közöt, mellyből való Abrahám, Gen.11.v.26. az áldozatok a' bálványoknak áldoztattak, Josu. 24. v. 2. A' Sodomiaiaknak külön tanitoi vóltanak, kik nékiek tettzések-szerént valókat szólottanak. *Lában* bizonyos Isteneket tisztelt, Gen. 31.v.19. Egyiptomban Faraó a' Hamis-próféták-által csalatot-meg, és szokot az Israel népe a' bálvány-imádáshoz. Aron a' pusztában borjút emelt, Exod.32.v.2. Nadáb és Abiu idegen tüzet áldoztanak, Levit.10.v.1. Kóre a' társaival Moyses-ellen támada, Numer.16.v.2. Bálaám, mint Hamis-próféta, meg-átkozásra ki-hívattatik, Num. 22.v.1. Jósuæ halála után a' Baalim nak szólgáltanak, Jud.

Suidas sub voce Abraham azt írja, hogy Abrahám Patriárka Tharét eképen fedette-meg: Quid seducis homines ob lucrum pernicioſum, hoc eſt, ob imagines? Mit csalod meg az embereket a'

veſzedelmes nyereségért, az az, a' képek ért? Es oſztán ragadván az Attya képeit, kit el-rontot közzülök, kit porrá égetet. Sz. Agoſton-is azt mondgya, hogy Abtahámbã reformáltatot az igaz Iſteni iſmeret, t. 4. l. q. ex N. T. q. 83.

2. v. 11. Mikás a' házában bálványt tiſztelt, Jud. 17. v. 1. ſeqq. A' Héli fiai nem járnak vala igazán az Urnak útaiban, 1. Sam. 2. v. 12. A' Baaliták ſokakat meg-csaltak az Illyés Proféta idejében, 1. Reg. 18. v. 22. Akáb idejében, 1. Reg. 22. v. 14. Jéhu idejében, 2. Reg. 10. v. 18. Minden Próféták panaſzolkodnak a' hamis-doktorok, tanitók és a' népnek el-ſzakadáſa-felől. Az Eſaiás Proféta cap. 2. v. 2. Jeremiás, cap. 14. v. 14. Ezekiel, cap. 13. v. 3. Daniel veremben vettetik, cap. 6. v. 16. Amos Amaſiától a' Bétel Papjától be-vádoltaték, cap. 7. v. 10. Mikæás a' hitetőknek veſzedelmet hirdet, cap. 3. v. 6. A' Babyloniai fogságután ſokakat meg-csaltak a' *Samaritánuſok* kik a' vallás dólgában lágy melegek vóltak, és nagy haragoſi a' Sidóknak, a' templomnak meg-épitéſeért, kiknek Eſdrás és Nehemiás ellenek-álla_. Tartott ſzüntelenül e' hárſolódás ſzintén a' Kriſtuſnak el-jövételeig, a' ki-előt ſok Hamis-prófétákat bocsáta-ki az órdög. Valának *Fariſæuſok*, ſzentségek vélekedésével fel-fuvalkodtak, Matth. 6. v. 2. ſeqq. cap. 23. v. 1. ſeqq. Valának *Sadducæuſok*, kik a' halottak fel-támadását tagadták, Matth. 22. v. 23. Valának *Eſſæuſok*, kiknek erkölcsöket meg-írja Jóſephus Flávius lib. 18. Antiq. Jud. cap. 2. Valának *Herodiánuſok*, Matth. 23. v. 16. Nazaræuſok, Irás-tudók, Hemerobaptiſták és egyebek, mellyekről láthatſza Carol. Sigon. lib. 5. *de Repub. Hébr.* c. 11. E' tévelgéſek, metſzéſek virágoztak a' Kriſtus idejében, a' ki e' Hamis-próféták-ellen gyakorta diſputált_. Es noha láttathatnék valakinek, hogy a' Kriſtus tanítván néki minden eretnekségek engedtenek vólna, mind-az-által külömbet bizonyítnak a' Szent Irások. Sőt a' Kriſtus ſzületéſe-után minden emberi nyomban, vagy ſzáz eſztendőben támadtanak az Anya-ſzent-egy-házban eretnekek és meg-veſztegetői az Iſten igejének.

Kriſtus Urúnk idejében mics oda Sectariuſok, vagy Eretnekek vóltak. Vide de his Polyd. Vir. l. 8. c. 4. m. pag. 535.

Kriſtus ideje után

Az *első* emberi nyomban jöve Theudas, és Judas,

Actor.

Actor. 5. v. 36. 37. Simon Magus, Actor. 8. v. 9. Elymás, Actor. 13. v. 10. A' Hamis-Apostolok, Actor. 15. v. 1. seqq. Hymenæus és Alexander, 1. Tim. 1. v. 20. Fygellus és Hermogenes, 2. Tim. 1. v. 15. Filetus, cap. 2. v. 17. A' Krétaiak, Tit. 1. v. 12. Az Anti-krisztusok, 1. Johan. 2. v. 18. 2. Johan. v. 7. A' Nikolaiták, Apóc. 2. v. 15. Ebion és Czerinthus, kinek ellenek-veté Szent János az ő Evangéliomát.

származot Eretnekek.

A' *második* emberi nyomban meg-háborították az Anya-szent-egy-házat, a' Valentiniánusok, a' Herakleoniták, Marcziták, Ofiták, Arkontikusok, Czerdoniánusok, Marczioniták, Enkratiták, Montanisták, és a' Quártadeczimáriusok.

A' *harmadik* ember nyomban, a' Novatiánusok, Sabelliánusok, Samosateniánusok, Manikæusok, Kiliasták.

A' Novatziánusok á Romai Eccleſiának egy Novatus nevő Presbiterétől származtak, K. U. születése után 255 esz. Polyd. Virg. l. 8. c. 4. pag. 539.

A' *negyedikben* Ariánusok, Maczedoniánusok, Apollinárius ok, Donatisták, Prisciliánisták, Pelagiánusok, Fotiniánusok, Antrhopomorfiták, Jóviniánusok.

Az *ötődikben* Nestoriánusok és Eutykiánusok.

Az *hatodikban* Theopaskiták, Agnoeták, Monothelitáh.

Az *hetedikben* az előjáró eretnekségek, mellyek részszerént személyét, rész-szerént érdemét öldözték, oltrőlották az Ur Krisztusnak, Nap-keleten délre el-fayzának a' Mahomet tévelygésére, Nap-enyészeten északra a' Pápa találmányira. Mert az idő tájában ragadták magoknak a' Romai Püspökök az Anya-szent-egy-házban való főséget, vagy fejedelemséget, a' következendő emberi nyomokban meg-öregbitették, a' Fejedelmi felséget magok-alá holdoltatták, vetették, és íminnen amonnan külömb-külömb-féle vélekedéseket, veszetségeket hoztanak-bé, hogy végtére a' világ nagy ostoba álmélkodással, fejét fel-emelvén, csudálkoznék magán, hogy Anti-krisivá lőtt vólna. Tartott e' nyomoruság szintén a' tizen-

Melly időben vagy száz esztendőben változot-meg Romában a' hit.

Mellyik emberinjőban Reformáltatot a' hit.

ötödik emberi nyomig, mellyben a' kegyelmes Ur Isten meg-szánván az ő Anya-szent-egy-házát, a' bóldog emlekezetű Luther Mártont Szent Lelke-által, mint egy Illyéſt, fel-inditá és az ő szájának lelkével, 2. Thess. 2. v. 8. az Anti-kristust le-csendesité, meg-feddé, meg-térítvén az Evangéliomi igasságot. De ez az aranyas idő sem vólt Hamis-próféták hijával. Mindgyárt Cvingliánusok, Svenkfeldiánusok, Anabaptisták, Antinomusok, Fél-Pelágiánusok, Fláciánusok, Servetziánusok, támadának, a' melly eretnekségek mind e' mái napon fen-vannak és neveked-nek. Fő-képpen a' kettő fene módgyára máſzkál, a' *Kálviniſták* és a' *Fotiniánusok* tévelygése. Valóba atyafias tévelygések; úgy hogy eggyik Anya, a' máſik leánya nevét láttassék viselni, és fél hogy végtére a' Kálviniſtaságh a' Mahúmet tévelygésére ne fajullyon, ha a' Jesus Kristus az ő dicsőséges el-jövetelivel meg-nem tíltya, mellynek előtte a' tévelygésektől semmi békeséget, és szabadúláſt nem remélhetünk.

A' Pápisták ezzel kárhoztatryák a' mi Lutheránaval lásúnkat: hogy mind ezek az Eretnekségek Luther tanításából ugrottanak-ki: De ha az Luthert kárhoztattya, mint

lészen a' Szent Irásokkal, Kristussal és az Apostolokkal: a' kik tanitását sok eretenekek követték? Matth. 24. v. 24. Vide S. Iren. l. 1. c. 20. & seqq.

Igy azért meg-látók, mi módon támadtak világh kezdetitől-fogva a' Hamis-próféták, és maradgyanak meg mind szintén a' közönséges itélet napjáig az Eccleſiában.

Ez emlekezés ínti A' halgatókat.

Mi haszna pedig ez illyen bű beszéddel való emlekezésnek? Nem hejába-való *szerelmeſim*, hanem ínti 1. *A' halgatókat*, hogy Angyali Eccleſiát, Anya-szent-egy-házat ne véllyenek e' földön lenni. Régenten így értették a' Donatisták és az Anabaptisták, kik az Eccleſiában tekélletes tisztaságot kévántak. De nem lehet az, a' mint ím eléb meg halánk, az eretnekségek külömsége miatt. Innét a' Jesus Kristus az Anya szent-egy-házat akolhoz hasonlíttya, Johan. 10. v. 1. mellyet gyakorta meg-ostromolnak a' farkasok, és a' szántó földhöz, Matth. 13.

v. 24.

v. 24. mellyben eggyűt konkoly-is találtatik.

2. *A' Lelki-Pásztorokat*, hogy eggyűt tanítsák *az ellenkező tudománt-is* és arról meg-íntsék a' halgatókat. Vétkeznek az-okáért a' Fejedelmek, a' kik az Anya-szentegy-házi *meg-feddéſeket* meg-tíltyák: Vétkeznek a' Prædikátorok is, a' kik annak engednek és meg-némúlnak. Jól mondgya Szent Agoſton: *Fugiſti, quia tacuiſti: tacuiſti, quia timuiſti. El futottál, mert halgattál: halgattál, mert féltel.* Az Iſten igéje hirdetőit a' Szent Irás nem csak tanitóknak híja, hanem őr-állóknak-is, Ezech. 33. v. 13 kiknek tiſztek ſzájokat fel-emelni, Eſa. 58. v. 1. nem csak a' mikor az ellenség a' városra reá rohan, hanem még mikor távól jő-is, Ezech. 33. v. 3.

A' Lelki-pásztorokat.

3. *Minden rendbéli kereſztyéneket*, hogy inkáb mególtalmazzák magokat, hogy tévelygéſekben ne eſſenek. A' Sátán ezer Meſter: a' ki a' jó elméjű emberekkel eretnekségekre él. Judas az áruló, Apoſtol vala: Cerinthus az Apoſtolok halgatója; Arrius tudos férfiu és igen fő Dialektikus. Ha illy nagy emberek meg-csalatnak, vallyon meg-nem eshetik-é egyebeken-is? Azért, fenn ne érts hanem félly, Rom. 11. v. 20. A' ki fenn áll, meg-láſſa hogy el ne eſsék, 1. Cor. 10. v. 12. Az őrdőg vígyáz, ſ-te aluſzol? mond Szent Agoſton: *Vigilat Diabolus, & tu dormis?* Mindenkor fületnkben zengjen a' Kriſtuſnak ſzava: *Ojátok, ójátok magatokat a' Hamis-profetáktól.* Lehet ez; 1. Társaságokat futván. 2. Az eretnek könyvek olvasásától magát meg-tartoztatván. 3. Az Iſten igéjét ſzorgalmatoſon olvaſván és halgatván. 4. Az Hamis-próféták gyümőlcsit eſzében vévén, és 5. A' Profétával ſzüntelen imádkozván az 119. Sóltár. v. 43. *El-ne vedd a' ſzámból az igaſság igéjét*, melly parancsolatok máſut-bévebben megmagyaráztatnak.

Minden rendbéli kerſztyéneket.

Meg-bizonyúl innét a' mit oda fel mődottá, tudni illik hogy az Apoſtolok tanításából iseretnekek ugrottak-ki. Meljnek né az Apoſtolok tanitáſa vólt oka: hané az emberek ſzive gonoſz gondolattya.

II. Micsoda okai legyenek az eretnekségeknek?

2. Mik le-

gyenek okai az eretnekségeknek?

geknek? A' kereſztyén ember halván az Hamis-próféták támadását, mindgyárt okait visgállya, mi légyen ez illyen nagy gonoſságnak. Avagy ne talám azért vannak az eretnekségek, hogy idvőſségeket nem mindeneknek akarja az Iſten? De hamis ez a' ſzent Pál tanitásából, 1. Tim. 2. v. 4: *Az Iſten minden embereket akar idvőzülni és az igaſság iſméretire jőni.* Vagy a' tudos emberek veſzekedéſi és diſputatiói akadoztattyák-é a' hit-vallása békeségét? Semmi okon nem. Mert Kriſtus Urúnk és az Apoſtolok, kiknek a' Sekták vétke nem tulaydonithathatik gyakorta diſputáltak. Es igazán mondgya Arany-ſzáju Szent János: *Diſſidia cum hæreticis habere non eſt contentionis, ſed pietatis. Az eretnekekkel ellenkezni, nem veſzekedés dólga, hanem Iſteni ſzolgálat áitatoſsága.* Az okaért honnét vagyon a' konkoly, és micsda okai vannak annak el-vetéſinek? Fó képpen négy okai ſzámláltathatnak. 1. Az ördög gonoſsága. 2. A' Püſpökök teſti bátorsága, vagy hívolkodáſa. 3. A' világ latorsága. 4. Az elmék vásotsága, mellynek oka, a' *kevéſnek tanuláſa*, honnét az Anabaptiſmus, avagy az Uy-kereſztyénség; a' *meg-veſztegetet világbi bőlcseség*, honnét a' Kálviniſtaság; és a' *fel-fúvalkodás, avagy az ővének ſzeretéſe*, honnét a' Pápiſtaság vőt eredetet. Ez okoknak tellyeſbb alá-hozását meg-találod, part. 2. Philoſo. Sobr. in Præfat. à p. 16.

Négy okai az eretnekségeknek.

3. Miért engedtetnek-meg az eretnekségek?

III. Miért enged-meg az Ur Iſten ennyi eretnekségeket? Nem méltatlan álmélkodik az áitatos elme, mikor a' hit vallásában ennyi ſok átokra méltó tévelgéſeket lát. Az Iſten a' Szent Léleknek jelen-létét az ő Anya-ſzent-egy-házának igérte és azt mondotta, hogy ő mindenek idvőſségét kévánnya, ſ-a' konkoly hínteget ő Sátánt könnyen meg-zabolázhatná. Miért engedi-meg annak-okaétt hogy annyi eretnekségek nevekedgyenek, és annyi emberek el-hitetteſſenek? Atyámfiai, az Iſten

kegyes-

kegyes jó-vóltának nem mond az ellene, ſ-nem-is gonoſz végből engedtetik-meg Szent Felségétől. Mert, *Non ſineret bonus fieri malè, niſi omnipotens de malo poſſet facere benè. Nem engedné, jó lévén, gonoſzúl lenni, ha a' mindenható a' gonoſzból jót nem tudna tenni*, azt mondgya Szent Agoſton in Enchir. p. 100. Hét okai hozathatnak pedig az Iſten meg-engedésének, mellyeknek mindenike haſznos végeket foglal magában. 1. Az igaz közönséges Anya-ſzentegy-háznak meg-iſmértetése. 2. Meg-tiſztétása. 3. Az igaſságnak meg-világoſitása. 4. Az eretnekségeknek gyűlöléſe, utáláſa. 5. Az Iſten-félők probáláſa. 6. A' röſtök fel-ſerkentéſe. 7. Az iſtenteleneknek megbüntetéſe, mellyek mivel azon oda-fel fel-jedzet helyen bévebben meg-magyaráztattak, kétſzer főt étket itt felhozni nem akarok.

Hét okai az eretnekségek meg-engedésének.

á p. 8.

IV. Mellyek à Hamis-proféták jelei?

4. Micsoda jelei vañak az eretnekeknek?

Minek-előtte meg-felelnék, tudnunk illik, hogy a' Tanitóknak három nemei találtatnak. [1.] Némellyek *mindeneſtűl el-fordúltak*, mind tudományokra, tanitáſokra, ſ-mind életekre nézve, a' minémű vólt Elimás, Actor. 13. v. 10. [2.] Némellyek igaz Tanitók, de eggyűt *iſtenteleneknek*, igazán tanitván ſ-gonoſzúl élvén, a' minémű vólt a' Sárdiſi Püſpök, Apoc. 3. v. 2. [3.] Némelly Tanitók *képmutatók*, a' kik hamiſſat tanítnak, de be-kenve az igaſság ſzíne-alat, és nagy ſzentséget mutogatnak magok-felől. Az elsők könnyen meg-iſmértethetnek: de az utólsók nem annyira, a' kép-mutatásért és az Iſteni ſzolgálatnak külső ékeſségéért. Ezeket azért ma a' Jeſus Kriſtus megírja és eleven ſzínekkel ki-képezi, hogy könnyen meg-iſmérhettyük őket, ha tulaydonságokat ſzorgalmatoſon meg-tekínténdgyük.

Lupus eſt ſub pelle ovina q. aliter vivit q. docet. [A' juh ruházat alat farkas, a' ki külömbé él, hogy ſem a' mint tanít.

Első a' Tanitás hamiſsága, honnét a' Kriſtus-

Főt jelei az Eretnekeknek.

1. A' taní-

tás hamisága.

tól *Hamis prophetáknak* neveztetnek.

Hamis tudománt hirdetnek
Nagy ki-gondolt csalárdsággal,
Ellenkedőt csirippelnek
Az ige gyalázattyával.

Nincs az-okaért semmi bizonyosbb eszköz a' megválasztásra, a' tanitásnak meg-tekintésénél, annyira hogy igazán mondották a' régiek. *Doctorem, doctrina probát. A' tanitót, tanitása probállya meg.* Az igaz, a' jót; a' hamis, a' gonoszt mutattya-meg. *Amaz* a' Krisztusnak, *ez* az ördögnek szólgája. A' mi-képpen azért *amaz* az igasságot, azonképpen *ez* a' hamiságot tanittya, mert ki-ki a' mesterének elméjét, értelmét követi. Az-okaért *amannak* hidgyünk, *ettől* magunkat meg-ójuk.

2. A' Ceremóniáknak kiváltképpen való vólta.

Második a' Ceremoniáknak, avagy az Egyházi rend-tartásoknak kivált-képpen valósága. Szokások az eretnekeknek, hogy ők a' Ceremoniákban mindenkor ki-válttak; és külömb, külömb szín-mutatásokkal, fogásokkal élnek, mellyek-alat el-bűyattyák avagy a' törvény béli erőltetést, avagy a' keresztyéni szabadsággal gonoszúl-való élést. Az Ó Testamentomban nevezetes a' Jeroboám két arany borja, mellyikének eggyikét Bételben, a' másikat Dánban helyheztette vala, 1. Reg. 12. v. 28. a' réz-kigyó, 2. Reg. 18. v. 4. a' cselekedet cselekedetről, vagy opus operatomról való vélekedés és külömb, külömb hagyományok a' Farisæusok Országában a' bőytről, a' mosódásról, az innep napokról, az alamisnáról és ezekhez hasonlókról. Az Uy Testamentomban az *hamis-atyafiak* igen szorgalmaztatták a' Ceremóniai törvénnek meg-tartását; melly noha el-töröltetett vólt: a' pogányok ellenben a' szabadsággal gonoszúl élnek vala *rendeletlenségre* és testi kévánságokra. Igy a,

követ-

kövétkezendő időkben gyakorta vítanak a' közép szabad dólgokon, míg nem egyenlőkké tétetnének a' Pápaságban a' hitnek ágazatihoz. Sőt fellyeb bőcsültetnének. Midőn pedig az Evangéliomnak világossága meg-világosodot yólna, a' közép szabad dólgok yiadalma hamar helyére állattatot a' Karolostadiánusoktól, az Anabaptistáktól és a' Kálviniſtáktól, hogy így a' Hamis-profétákat, az Anya-szent-egy-házbéli rend-tartásoknak kivált-képpen valóságából, mellyeket elsőben ostromolni szoktak, kűnnyen meg-ismerhettyük.

Harmadik a' hivatalnak semmisége, mellyet Kristus Idvőzítőnk meg-akarván mutatni, mond: *kik hozzátok jőnek* tudni-illik magoktól, nem hívattatván, és futnak, nem küldettetvén, Jerem 23.v.21. 2.Tim. 3. v. 6. Ekképpen ravaszúl jőt vala Evához a' kigyó és meg-csallya yala őtet, Gen.3.v.1. seqq. Igen jól meg-tanúlták e' mesterséget a' Kálviniſták, kik titkon csúszsnak, mászsnak-be, elősző-is be-fedezvén eretnekségeket, és tettetvén álhatatosságokat, míg nem osztán ki-rohannyanak és mérgekkel mindeneket meg-yeszessenek. Ki-vesső ez illyeneket és ne engedgyük, hogy a' mi Eccleſiáinkat meg-háborítsák, a' mellyekbe hívatal-nélkűl jőnek. Melly cselédes gazda szenvedné-el az ollyan álnok embert, a' ki titkon be-jővén a' házba abban kezdene múnkálkodni, a' mire nem hívattatott? Es mi meg-engedgyük-é hogy az eretnekek az Ur templomába be-rohannyanak és a' szent szőlőt olly nyomorúltól pusztítsák?

3. A' hívatalnak semmisége.

De a' Jesuiták-is nem kevesbé tudgyák ez ortzátlan mesterséget, mint kötelessségeket, Thuan. lib. 37. Hist. ad an. 1565. pag. 746. Kik küldetlen az egész világot eljárják: és oda-is be-színlik magokat a' hová nem hívattattak. Es ha kit el-hitethetnek azzá tészik, a' minek az Ur mondgya Sz. Matth. 23.v.15.

Negyedik a' juhi tisztaság. Ezt érti Kristus Idvőzítőnk a' *juhok ruházattyán*, mellyet minden eretnekek csalárdúl yesznek-fel magokra. *Christianismum simulant, & contra christum in pugnam descendunt.* Az az: *A' kereszty én-*

4. A' juhi vagy bárányi tisztaság.

séget tettetik, és a' Kristus-ellen hartzolnak, azt mondgya Sz. Athanasius Orat. 2. cont. Arr. A' mint az Eördög a' kigyónak áll-ortzáját fel-vette vólt, Gen. 3. v. 1. Ugy az eretnekek-is az igasság színét fitogattyák, és az ő Mesterekkel magokat világosság Angyalivá váltóztattyák, 2. Cor. 11. v. 14. A' vadász vad bőrt vészen magára, hogy a' vadakat meg-fogja: Ugy a' Hamis-próféták a' juhok ruházattyába takaróznak-bé, hogy meg-csallyák a' juhokat.

A' juh ruházatnak részei.

S. Hieron. l. 6. sup. Es. Levius est in alium apertè peccare, quàm simulare & fingere sanctitatem.

Könnyeb vagy kisseb vétek más ellen nyilván vétkezni, hogy sé szentségét tettetni és mutogatni. Sz. Pál Rő. 16. v. 18: Edes és hizelkedő beszédekkel el-hitetik az eggyügyüek szíveit. Ismet: Az én beszédem és prædikállásom, né az

Eőt részből áll e' juhok ruházattya. [1.] *Az életnek tettetet ártatlansága*, midőn csak színe vagyon nálok az Istenes életnek, 2. Tim. 3. v. 5. bőytölvén, imádközván, és jól tévén: de azon-közben annak erejét meg-tagadgyák. Mert *Simulata sanctitas, duplex est iniquitas. A tettetet szentség, kettős istentelenség*, ugy-mond Szent Jeronymus. [2.] *Hizelkedő beszéddel való szóllás*, midőn igen igen nyájas igékkel sokakat meg-csalnak. Mert a'mint néha néha a' mérget nád-mézzel híntik bé: úgy azok az ő dögleletes tudományokat az ő nyájas vagy hizelkedő igéjekkel fődözik-be. [3.] *Az ajándek nagy-vólta*, mellyekkel az Istentől gyakorta fel-ékesítetnek, de azokkal gonoszúl élnek. Ide néz az elme, a' tudomány, a' *magyarázásnak ereje* és ezekhez hasonlók, mellyekkel az eggyügyüebbek úgy meg-étettetnek, hogy azt állítsák, hogy azok (vagy az ollyanok) nem tévelyeghetnek. Az-okáért tudgyák hogy néha a' Hamis-próféták hoz-is hozzájok illenek ez ajándékok, Bálaám, Numer. 24. v. 15. Kaifás, Johan. 11. v. 49. és egyebek példájával, Matth. 24. v. 24. [4.] *A' Szent Irásokkal való dicsekedés*, melyekkel tévelgéseket igen mesterségessen el-tudgyák palástolni. A' mint a' tengeri tolvajok világot gyúytnak a' csekély, vagy meg-lábolható helyeken, hogy egyebeket magokhoz csallyanak mint

emberi bőlcseségnek hitető igeiben, hanem a' léleknek s-az erőknek meg-mutatásában vólt, 1. Cor. 2. v. 4.

egy

egy rév-parthoz, vagy ki-kötő helyre: úgy az eretnekek is néha néha a' Szent Irásokból láttatnak világot gyúytani, de csalárdság és tisztán meg-csalás. [5.] *Beszéddel okossan-való patvarkodás*; mikor ékes, vagy tettetes argomentomokkal, erősitő bizonyságokkal kételkedést öntenek az emberek szívébe; melly mesterségben igen igen fők a' Fotiniánusok és a' Jesuiták; kik csak nem keserves siráffal akarják velünk el-hitetni az ő sovány tudományokat, tanitásokat. Mi pedig gondollyuk-meg hogy az réfze a' juhok ruházattyának, azért nékik olly könnyen ne hidgyünk.

Miden Eretnekek élnek a' fz. Irásokkal: mind-azáltal nem illik azért meg-vetnünk a' Sz. Irásokat. Mert amelj Sz. Irásokkal az Eretnekek ha misian élnek: azokkal igazán

élnek a' keresztyének. Példának-okaért: Kristus Urunk a' Szent Irásokkal igazán élt az ördög-ellen: az ördög hamissan Kristus Urunk-ellen, Matth. 4. v. 6. Vide August. t. 3. l. 7. de Gen. ad l. c. 9.

Végezetre az ötödik; Farkasi ragadozás. Mert így szól Idvözítönk: *Belől ragadozó farkasok.*

5. A' farkasi ragadozás.

Farkasok; 1. Mert a' juhokra jönek és meg-eszik azokat. 2. Alatomban jönek, mint a' farkas éyjel. 3. El-hitetik mind a' tudosokat s-mind a' tudatlanokat, mi-ként a' farkas minden-fele juhokat meg-eszen. 4. Hizelkedő szóval szólnak, mint a' farkas néha az ebek és az emberek szavát követi, hogy meg ne ismértessék a' juhoktól.

Innét bolondúl kérdik a' Jesuiták: Mikor változot meg. Romában a' hit? holot a' tévelgés sene módgyára szokot alatomban el-terjedni, úgy hogy nehezen vehesse az ember eszében. Az Apostolok nem tudták mikor hintetött a' konkoly a' búza közzibe: hanem csak akkor vették azt eszekbe, mikor már ki-költ és fel-nevekedet volna, Matth. 13. v. 26. 27. Azért elég ha idő mulva ki-jelentette meg-változását, és már ma bizonyos, hogy a' Szent Irások-ellen tanít a' Szent Irásokból, ha nem tudhatni-is idejét meg-változásának, a' régiségért és az eretnekségnek tulaydonságáért: elég ha a' Szent Irásokban és minden-napi tanitásokban világosan és nyilván láttyuk a' Szent Irások-ellen való tanitásokat. Nem idejéről vagy eredetiről, hanem Doctrinâ suâ noscitur vir. Tudományáról ismértetik-meg a' férfiu, Prov. 12. v. 8. Szent Agostonis Manichæust tanitásából ismerte-meg hogy a' Szent Irások-ellen tanít, és hogy más Kristust prædikál, nem a' kit az Apostolok prædikállottak, S. Aug. to. lib. 12. cont. Faust. Manich. c. 4.

Ragadozók, mert elragadgyák, 1. a' keresztyének kezéből a' Szent Irásokat. 2. a' szívekből a' hitet és a'

vigaſztaláſt. 3. ſzekrényekből a' pénzt. 4. teſtekből a' lelket, melly a' pokolra vettetik, míg nem oſztán eggyűt kárhoztaſſanak ítéletnek napján.

Annak-okaért a' mennyivel nagyob a' veſzedelem, annyival inkáb ójuk-meg magúnkat, hogy a' Hamis-profétákat követvén, el-veſzeſsük lelkeínket, mellyet a' mi Jó és Nagy Iſtenünk távoztaſſon-el tőlünk, a' ki bennünket az igaſságban meg-erősítsen, a' hitetőket meg-zabolázza, az el-hitetteket meg-térítse, és bennünket minnyájan örökké üdvözítsen, a' Kriſtus Jeſusnak, a' mi üdvősségünk ſzerzőjének és az igaſság Doktorának, általa, kí áldandó mind örökké, A-

MEN.

Evangéliom.

Sz. HAROMSAG VTAN IX. VASARNAPRA,

Szent Lukáts 16. r. az 1. v. az 10. v.

A' HAMIS SAFARRÓL.

1. MOnda pedigh az ő tanitványinak: Vala egy gazdag ember, kinek Sáfára vala: és az be-vádoltaték ő nála, mintha el-tékozlotta vólna az ő javait.

2. Es hívá ötet, és monda néki: Mit hallok felöled? adgy számot safárságodról: mert már nem safárkodhatol.

3. Monda pedig à Sáfár önnön magában: Mit mívellyek, hogy im az Uram el-veszi tölem à safárságot? nem kapálhatok; kóldúlni szégyenlek.

4. Tudom mit cselekedgyem, hogy, mikor ki-vettetem à safárságból, be fogadgyának engem az ö házokba.

5. Egybe híván azért az Urának minden adósit, monda az elsönek: Mennyivel tartozol az Uramnak?

6. Az pedig monda: Száz tonna olayjal. Es monda néki: Ved-elö à szám-tarto könyvedet, és ülly-le hamar, iry ötvént.

7. Az után monda à máſiknak: Te pedig mennyivel tartozol? Ki monda: Száz köböl buzával. Monda néki: Vedd-elö à te leveleidet, iry nyólczvant.

8. És dicséré az Ur à hamiſságnak safárát, hogy eszesſen cselekedett vólna: mert è világ fiai eszesbek à világoſság fiainál az ö nemekben.

9. En-is mondom néktek: Szerezzetek magatoknak barátokat à hamiſság mammonajából, hogy mikor meg-fogyatkoztok be-fogadgyanak titeket az örök hajlékok

PRÆDIKATZIO.

ESzesen ínt à bölcs Syrák irás. 7. rész. v. 40. *Minden cselekedetidben meg-emlekezzél utolsó dolgaidról (vagy utólsó végedről) és örökké nem vétkezel.*

Négy utólsók.

Közönséges-képpen pedig négy utólsó dólgok, vagy utólsó végek mondatnak lenni, két *nap* és két utólsó *állapat*. A' mi a' napokra néz, eggyik *halálnak* napja, a' másik *itéletnek* napja. A' mi pedig az állapatra, eggyik *mennyekben* dicsöséges lészen, a' másik a' *pokolban* gyalázatos'. Ezeknek szorgalmatos elmélkedése a' bünöktöl el-hív, az Isteni-tiszteletre fel-ingerel, az-okáért azokról való meg-emlekezésre nem ok-nélkül serkenget bennünket bölcs Syrák.

A' többi közöt pedig a' fel-inditásra leg-nagyob ereje vagyon *itélet napjának* meg-gondolásának. Mert nem vétkezik vak-merö-képpen, a' ki meg gondollya, hogy számot kelletik néki adni minden cselekedetiröl, beszédiröl és gondolatiról. El-jö, *szent h.* el-jö a' nap, a' mellyen a' szívek titkai ki-nyilatkoztatnak és az Isten itélö-széki eleibe állattatunk minnyájan. Vay-ha meg emlekeznénk arról, vaj ha mint Sz. Jeronimus Doctor füleibeu, úgy zengenék a' mieinkben-is az Angyalnak amaz szózattya: *Surgite mortui, & venite ad judicium. Kellyetek-fel halottak, és jöyjetek az iteletre.* Abban az utólsó megvisgalásban, *igasság* lészen a' fel-keresésben, *nyilván-valóság* a' ki-hirdetésben, *keménség* az törvény ki-szólgáltatasában. Kicsoda az-okáért, a' ki szent Bernhárddal meg-nem rettenne és nem félne a' szent Jóbbal, ki imégyen panaszolkodik, cap. 31. v. 14: *Mit cselekedgyem, mikor fel-kél az itéletre az Isten? es ha meg kérd, mit felellyek neki?*

De, ah! hányadik közzülünk, a' ki ezeket meg-gondolná? Minden nap csak a jó-lakasban mennek el az em-

berek minnyájan, s az lelkek idvősségét el-mulattyák, a' kegyes intésekkel senki semmit sem gondol, mint ha mennyekben boszszu-állo nem volna, vagy nem kellene semmi számot adni. O Adámnak kemény és meg-kemé-nyúlt fiai! Az Istennek parancsolati, a' Teremtőnek jó tételényi, a' Meg-váltónak sebei, a' jutalomnak igéreti, semmi-képpen fel-nem indíthatnak-é benneteket? Indícson-fel avagy csak a' szám-adásnak napja, a' melly kőzel vagyon; igen rettenetes és iszonyatos nap, a' holot semmi el-nem titkoltatik, semmi bűntetetlen nem hagyattatik. Ezt gondollyátok-meg, ezt tekincsétek-meg, hogy a' hitetlenekkel ezt ne kelleſsék kiáltanotok: *O hegyek eſsetek reánk, burítsátok-be minket ő halmok*, Luc. 23. v. 30. Ha mi nékűnk Lelki-Pásztoroknak nem akartok engedni, csak a' Kristushoz halgasatok, a' ki beszéde meg-ítél benneteket az utólsó napon, Johan. 12. v. 48.

Az Evangéliomnak ſommája.

Imé! e' jelen való Szent Evangéliomban fel-kél és mint ha az egész világot egy-be híván, mindennek parancsollya: *Adgy számot a' te sáfárságodról.* Mert a' mi *példa-beszéd-által* a' hamis sáfárnak mondatik, az minnyájúnknak mondatik. Mi vagyúnk a' kikre a' mennyei cselédes-gazda bízta az ő javait: Mi vagyúnk a' kik ő nála gyakorta bé-vádoltatúnk: Mi vagyúnk, a' kik bizonyába fel-idéztetűnk és szám-adással tartozúnk. Az-okaért, mivel-hogy mindenek a' mi oktatásúnkra szólgálnak, e' jelen való példa-beszédből ez egy dologról lészen tanitásúnk.

Propoſitio.

A' reánk bizott jókat mi-képpen szólgáltathattyuk-ki igazán, hogy elégséges számot adhassúnk és az örök haylékokba be-fogadtassúnk?

Adgya a' Mindenható Ur Isten, hogy idvősségeſeket hozzúnk-elő, és mind azokat álhatatoſon vigyűk véghez, Amen.

Magyarazat.

Terhes az Apostolnak imez szava, 1. Cor. 4. v. 2. *A' sáfárokban semmi egyéb nem kévántatik, hanem hogy kiki hívnek találtassek.* Ez ama' jóság, mellyet az Isten megtartani parancsol és bévségessen meg-ajándékoz. Mert a' mindenek itélete napján ezt fogja mondani: *Erőlly jó és hív szólgám, miért hogy a' kevesben hív vóltál, sokat bízok reád, menny bé az Urad örömébe*, Matth. 25. v. 21. Innen ínt Kristus Idvőzítőnk Apoc. 2. v. 10. *Légy hív halálig, és néked adom az élet koronáját.* Miben állyon pedig az a' hívség a' jelen való Evangéliomban nyílván meg-mondatik. Mi az egész dolgot három regulába rekesztyük, mellyek az igazán való sáfárkodásnak lésznek mind indító okai, mind igazgato jelei.

Háró regulák mellyeket az igaz sáfároknak meg-kell tartaniok.

1. Hívatalodat meggondold.

I. Regula: Hivatalodat meg-gondold. *Vala egy gazdag ember*, ugy-mond Kristus Idvőzítőnk, kinek sáfára vala. Azon az emberen az *Isten* értetik, a' ki valóba *elégséges* vagy *mindeneket-adó* és igen igen gazdag őröktűl-fogva mind őrökké. Mert ő mindeneknek Ura, és gazdag mindenekhez, Rom. 10. v. 12. Enyím a' föld kereksége és annak tellyessége, azt mondgya ő, Psal. 50. v. 12. Nálam vagyon a' gazdagság, és a' dicsőség, a' tetteres kincsek, és az igasság, Prov. 8. v. 18. Ez igen gazdag Atya a' cseléde közzé sáfárokat fogad, hogy az ő javait igazán szólgáltassák-ki, a' mellyeket reájok bízot. De kicsodák azok? Az emberek, a' kikre e' világ nagy Ház-tartását bízta. Honnét a' réghiek azt mondották: *Genus humanum nihil aliud est, quàm familia quædam Patris cœlestis.* Az az: *Az emberi nemzetség semmi nem egyéb, hanem a' mennyei Atyának nemőnemő háza-népe vagy cseléde.* A' mi-képpen pedig külömb-külömb szólgákat tart a' cselédes-gazda, hogy eggyik ezt, eggyik amazt vigye-végh-ez: Ugy az Isten-is

Kicsoda gazdagabb az Istennél? Senki. Ő teremtője mindeneknek. Azért mindé jók ő tőle származnak és adattatnak Jac. 1. v. 5. & 17. Tehát mi Nő sumus Domini divitiarum, né vagyúnk Urai ágazdagságnak. S. Theoph.

ſten-is külömbözökre hí, és kinek-kinek cselekedendöt ád-eleibe. Mellyekről hogy gondot jobban viſelhesſünk, azoknak iſmeretesſége eleve meg-kévántatik. Mert nem ſzólgálhat az dicséreteſſen, a' ki, mi légyen hívatallya, nem tudgya. in cap. 16. Luc. hanē csak ſafári és adminiſtratori, kiſzolgáltatoi, Eurip. Haud bona

homines ſua atq; propria poſſident, ſed adminiſtrant tradita hæc divinitùs.

Két-féle a' hívatal.

Az-okaért tudgyad, hogy *Két-féle* a' hívatal, a' mellynek erejével igyekeznünk kell, hogy a' reánk bízot jókból igazán ſafárkodgyúnk. Eggyik *közönséges*, melly minden ki-válás-nélkül minden emberekre néz, és ſzentnek neveztetik, 2. Tim. 1. v. 9. Ez hívatal-által, a' mint a' Régiek ſzólnak, négy-féle majorság bízatott reánk.

1. Közönséges. Mely-által reánk bizatott

1. A' Lelek majorsága, a' mellyre néznek *mind* a' terméſzet javai, ugymint az igaz okoſság, a' jó erkölcsökben való ſzabad-akarat, az éles elme és ezekhez haſonlók: *ſ-mind* a' kegyelemnek javai, mellyek a' teremtésben bízattattak reánk, Gen. 1. v. 17. Eph. 4. v. 24. Mellyek noha az eſet-által el-veſztettek, Job. 14. v. 4 Eph. 2. v. 3. De a' Kriſtus-által meg-újíttattak, 1. Cor. 4. v. 10. 2. Cor. 8. v. 9. az igében és a' Sacramentomokban nékünk ajándékoztattak, honnét a' hit ſzármazik, Rom. 10. v. 17. és meg-erősítetik, Rom. 4. v. 11. a' Szent Léleknek kegyelme által, Rom. 8. v. 16. a' ki bizonyságot téſzen a' mi lelkünknek, hogy az Iſten flai vagyunk.

A' lélek majorsága.

A' teſtnek majorsága.

2. *A' teſtnek majorsága*, a' hova tartozik a' jó egeſség, az igyenes termet, a' tagok külömbſége, mert az Iſten a' nyelvet a' ſzólláſra, a' kezeket a' munkára adta, és az érzékenségeknek külömbözö eſzközi. Mind ezek a' mennyei Atyának ajándéki, mellyekkel igazán, illik élni, nem rútúl gonoſzúl-élni.

A' világ majorsága.

3. *A' világ majorsága*, ugy mint a' melly nékünk lakó helyül jutot minden teremtet állatokon való uralkodáſſal, melly adatot Móyſes 1. könyv. 1. r. 28. v. Es noha az

Magnus mundꝰ parvi mundi domus. A' nagy világ a' kis világnak háza.

esetben el-vesztetett, az tellyes és kűnnyen való *elésre* nézve, mind-az-által meg maradt a' *birodalomra, hatalomra* és valami rész szerént való élésre tekíntve, melly meg újítatot, Móys. 1. k. 9. r. 1. v.

De nyomoruságokkal rakva, Job. 14. v. 1.

A' felebarátúnk majorsága.

Vegezetre 4. *A' felebarátúnk majorsága*, a' kinek javai noha nem mieink birás-képest, mind-az-által kőtelesek vagyúnk arra, hogy azokat előb-vigyűk, nevellyűk, ne fogyassuk, óltalmazzuk, el-ne veszessűk, vesztegessűk.

Es ez az a' négyes majorság, a' mellyben az Isten minket embereket kőzőnséges hívatalnak módgya-szerént safárokká tőtt.

2. Kivált-képpen való.

Hárő-fęle a' kivált-képpen való hívatal.

Hátra vagyon a' második hívatal, melly *Kivált-képpen-valónak* mondatik, mert nem mindenekre néz, hanem csak bizonyos személyekre. Es három-fęle, *Anya-szent-egy-házi*, a' karra, Ephes. 4. v. 11. Actor. 20. v. 28. *Polgári-rend-tartasi*, a' tőrvény-székre, Rom. 13. v. 1. *Ház-tartási*, a' házasságra, Syr. 3. v. 3.

Az igaz keresztyén embernek hivatallya ez, az Istétől vet jókkal nem az ő akaratya, hané az Istennek parancsolattya szerént élni.

Ezek ama' meg-kűlőmbőztetet jók, a' mellyeknek safárlása reánk bízattatott. Azokról mindenkor meg-emlekezzűnk, hogy mind azokkal a' mi tettzésűnk-szerént gonoszúl ne éllyűnk. Gondold-meg *ó ember!* hogy nem tieíd, a' míket bírsz. Az Isten-é, a' mennyei Atya-é, a' ki csak ideig bízta azokat reád, és ismég számot vészen tőled mind azokról. Mert micsodád vagyon a' mit nem vettél? 1. Cor. 4. v. 7. Te semmi egyéb nem vagy, hanem szólga és safár.. Az-okaétt jól viselly-gondot a' te talentumodra, hogy a' főldbe el-ne reytessék, vagy el-ne vesztessék. Imé értelmes, vagy okos lelked vagyon, annak idvőségére viselly szorgalmatos gondot. Egességes, vastag tested vagyon, vakmerő-képpen veszedelemre ne vessed: A' szerencse javaival bírsz, tobzodással el-ne tékozlyad. Igy mindenekben a' hívatalról való meg-emle-

Senec. Ep. 110. Disce parvo esse contentus. Tanúly ke-

kezés,

kezés, ősztőne lészen az igazán való safárkodásnak.

II. A hívó Istennek engedgy. Mert nem elég a' hívatalnak meg-gondolása, hanem kévántatik elsőben-is meg-cselekedése. Tudta a' hamiss safár-is, míket kellessék néki cselekedni, de nem akart engedni. Annak-okaért elsőben-is a' szűkség, hogy a' mñeyei Atyának engedgyűnk, és hívatalúnkban igazán el-járjúnk. Az-okaért a' hívatalnak minden részein által-megyűnk, hogy engedni tanullyúnk, és tőbbé magúnkat semmi tudatlansággal ne menthessűk.

A' mi *a' közönséges hívatalt* illeti, és 1-is *a' lélek majorságát*, kettő kévántatik annak gondviselésére, az igaz *Hit* és a' tekélletes *Kegyesség*, a' mellyeket egybe-foglal a' Szent János Apostal, 1. lev. 3. v. 23. Mert a' mi egész keresztyénségűnk semi nem egyéb, hanem az Istenben való hit, és felebarátúnkhoz való szeretet, azt írja Szent Ignatius Epist. 7. Ezekkel az ajándékokkal a' Léleknek ékesnek kell lenni, ha az Istennek akar tettzeni. A' hit pedig áll, *rész-szerént* az Istennek ismeretiben, *rész-szerént* az őnnőn magúnk ismeretiben, Szent Agostonnak ama' móndása-ként: *Domine, da mihi nosse te, nosse me*. Az az: *Uram, adgyad ennekem hogy meg-ismerjelek téged, meg-ismérjem magám*. Az *Istent* meg-kell ismérnűnk őnnőn magára tekíntve 1. *esse, létére, (vagyonságára)*, melly illyen, hogy állattyában egy, *szemelyeben* három. 2. *Velle, akárattyára*, melly két-fęle, Tőrvénybéli és Evangéliombéli. 3. *Operari, cselekedetére*, melly belső vagy külső, és a' teremtett állatokra néz. Az ember meg-ismértetik a' meg-külőmbőztetett állapatokra nézve, mellyek-kőzzűl *első* az adatot kegyelemről, az Adámban: *második* az adatot kegyelemnek el-vesztéséről, az eset után: *har-*

véssel meg-elégedni.

2. A' hívó Istennek engedgy.

Mint kell gondot-viselni

A' lélek majorságára.

Kettő kévántatik a' lélek gondviselésére.

Míkben áll a' hit.

Sz. Bernhárd lib. de Anim. c. 1. Multi multa sciunt, & seipsos nesciunt. Sokan sokat tudnak, őnnőn magokat nem tudgyák.

De ellenben: Multi seipsos sciunt, & Deum nesci-

unt. Sokan Tudgyák magokat, s-az Istent né tudgyák. Mert né úgy tisztelik és vallyák, a' mint a' Sz. Irásokban magát parancsollya tisztelni és vallani.

madik az el-veſztet kegyelemnek meg-újításáról, a' Kriſtus által: *negyedik* a' meg-újítatotnak el-végezéſéről, mellyet mennyekben várunk. A' kegyeſség pedig ki-világoſkodik a' ſzeretetből, mellynek két objectoma vagyon: *eggyik* fölöttünk, az Iſten: *eggyik* mellettünk, a' felebarátunk. *Amazt* ſzereſſük tellyes ſzivünkből, *ezt* mint önnön magunkat. *Ama* ról az első, *er*-ről a' Törvénynek máſodik táblája parancsol, a' mellynek regulája vagy mértéke ſzerént a' ki élni igyekezik, a' lélek majoráságáról igen jól viſel gondot.

Nő diligit Deũ, qui odit proximũ ſuũ. Az Iſtétnẽ ſzereti, a' ki felebaráttyát gyűlöli, 1. Jo. 4. v. 20. & 21.

2. *A' teſt majorsága* és annak adminiſtrálása, gondviſeléſe körül három dolog ſzükséges. [1.] *Hogy* a' teſt fölötté b ne ſanyargattaſsék böytöléſſekkel, vigyázáſokkal és oſtorozáſokkal, a' mint ſzokáſok a' Pápiſtáknak. Mert az az Apoſtolnak parancsolattya-ellen vagyon, Col. 2. v. 23. [2.] *Hogy* a' bujaság és tobzodás miat meg-ne betegedgyék. Mert a' teſtünkről gondot kell viſelnünk, de nem a' kévánságok-ſzerént, Rom. 13. v. ult. Mert úgy az egéség el-veſztetik, és az Iſten ajándéki gonoſzúl hely heztettetnek. [3.] *Hogy* a' teſtnek minden tagjai az Iſten dicsőségének elő-mentére rendeltetteſſenek, 1. Co. 10. v. 31. A' ſzíved a' Szent Léleknek temploma légyen. A' nyelved az Iſtennek nagyságos dólgait ſzóllya, a' füled az Evangéliom igeit halgaſsák. Szemeidet a' hiúságtól el fordícsd, kezeiddel a' ſzükölködőknek ſegitséggel légy és így a' többiben. Ezt ha meg-cselekeſzed, igaz Sáfár léſzſz, és igen igen bévséges jutalmat véſzſz.

A' teſt majorságára.

Sz. Fulgentius epiſt. 3. ad Prob. mihi pag. 501. Jejuniis ſic eſt adhibenda temperies, ut corpus noſtrũ nec ſaturitas excitet nec inedia immoderata debilitet.

Ugy kell a' böytöléſt meg-mértéklenünk, hogy a' teſtünket ſe a' meg-elégedés fel-indítsa, ſe a' mértékletlen étlenségh megh-ne erőtelenétse.

3. A' *Világ majoráságát* és ez élet javait a' mi nézi, azokkal nem kell gonoſzúl élni, nem gyönyörűséggel élni, hanem élni. Gonoſzúl élnek a' *tékozlók* és a' bujálkodók, a' kiknek *Iſteneka' haſok, templomok a' tűdőjök, óltárok a' diſznó*

A' világ majoráságára.

válú,

Kinek kinek az Istene, a' miből vagyó gyönyörüsége.

válú, szakácsok a' Pap. Azoknak minden szeretetek a' vas-fazékákban for, minden hitek a' konyhákon meleg, minden reménységek az étkekben fekszik, a'mint azokat meg-írja Szent *Tertullianus* lib. cont. Psychic. cap. 16. 17. *Deus venter est, pulmo templum, aqualiculus altare, cocus Sacerdos. Eorum tota caritas in cacabis fervet, tota fides in culinis calet, tota spes in ferculis jacet.* Ezek a' hamis sátárok, kik mennyeknek Országából ki-rekesztetnek, Gal. 5. v. 21. Gyönyörüséggel hogy már élnek magokban el-hitték a' *főszvények*, a' kik a' gázdagságokban helyheztetik a' szíveket, és a' bóldogságót azokban keresik. Ezek az ő javoknak Urainak tartyák magokat, holot csak Sátárok, vagy Házi-gazdák, gond-viselők, kik innét magokkal semmit el nem viznek, Psal. 49. v. 12. 1. Tim. 16. v. 7. Az-okaért follyanak-ki a' mi Kútaink, Prov. 5. v. 16. és a' világ örökségivel, vagy javaival az Isten dicsőségére, az egy-házi szólgák és a' szegények táplálására éllyünk. Ezekkel a' mit cselekeszünk, a' Kristussal önnön magával cselekeszszük, Matt. 25. v. 40. Igazán mondgya Szent Chrysologus: *Manus pauperis, est gazophilacium Christi.* Az az: *A' szegénynek keze, a' Kristusnak kincses ládája, vagy pőssölye*, mert valamit a' szegény elvészen, azt a' Kristus el-fogadgya kedvesen. De nem csak el-fogadgya, hanem bévségesen meg-is ajándékozza, száz annyit adván, Matth. 19. v. 29. Es ha nem itt a' földön, mind-az-által mennyekben. *Pulchra commutatio, pro eo, quod retinere non potes, accipere, quod amittere non potes.* Az az: *Szép csere, vagy váltság, azért, a' mit meg-nem tarthatz, el-venni; a' mit el-nem veszthetsz*, ugy-mond Szent Agoston. Ide néz Kristus Urunknak ama be-rekesztésképest való íntése: *Szerezzetek magatoknak barátokat a' hamisság mammonajából*, az az, a' ti javaitokból, (mellyek gyakorta gonosz névalat bírattatnak, vagy hamissan sáfároltatnak) a' szegényeknek valamit osztszatok, hogy be-

Senec. Ep. 110. Turpe est beatã vitam in auro & argento reponere: æquè turpe est in aqua & polenta. Rút dolog a' bóldogságot az aranyba és az ezüstben helyheztetni: egyenlőképé rút a' vízben és az árpa lépényben.

Isocrates in Præn. ad Demonic. Diligè quas habes facultates duas ob causas, ut

fogadgya-

damnum aliquod magnum resarcire, & bono amico laborâti opem

fogadgyanak titeket az ő ők haylékokba, nem érdemelvén azt az ő cselekedetetskéjekkel, hanem *részszerént* érőttetek kőnyőrőgvén, *részszerént* a' ti hitetekről és hiteteknek gyümőlcséről bizonyságot tévén.

ferre queas. Szeresséd a' mi javaid vannak két okaért, hogy valami nagy károdat helyére állassad, és jó akaró barátodat szükségében meg-segéllyed.

A' felebarátúnk majorságára.

4. *A' felebarátúnk majorsága* kőrül szorgalmatosok legyünk, hogy a' mieinktől meg-ne csalattassék; megintsük, ha veszedelmét láttyuk: meg-segéllyük, ha erőt szenved, Abrahám Pátriárka példájával, Gen. 14. v. 14. és Dávidéval, 1. Sam. 30. v. 6. seqq. mellyet ha szorgalmatoson követünk, safárságúnk hívatallyábã igazán el-járúnk.

A' kiváltképpen való hívatal miket kévánnyon.

Es ez ideig a' közönséges hívatalról: A' mi a' *kiváltképpen valót* illeti, hasonlo-képpen ki-ki cselekedgye azokat, a' miket a' mennyei Cselédes-gazda kéván. A' Lelki-pásztor vigyázzon a' nyáyra, Actor. 20. v. 28. emellyel fel szavát mint a' trombitát, Esa. 58. v. 1. íntsen az Isten helyet, 2. Cor 5. v. 2. mint az Atya a' fiait, 1. Thess. 2. v. 11. jó példával járjon a' halgatoi előtt, 1. Tim. 3. v. 2. A' Magistratus a' mi illendő és igaz arra igyekezzék, meg-gondolván hogy nem heába bízatot reá a' fegyver, Rom. 13. v. 4. hogy ne találtassanak azok számában, a' kik-felől az Ur panaszolkodik, Esa. 1. v. 23. Az Magistratus alá-vetettek, vagy a' kőség a' Magistratust meg-bőcsüllye és engedelmes légyen, Rom. 13. v. 5. A' férfiak szeressék a' feleségeket, Eph. 5. v. 26. ezek az ő férjeknek engedgyenek, v. 23. Az atyák az ő gyermekeket nevellyék az Urnak tanitásában és fenyitékében, Eph. 6. v. 4. és ezek ne legyenek engedetlenek, Sir. 3. v. 18. a' szólgálók és a' szólgák engedgyenek az ő testi Uroknak félelemmel és rettegéssel, Eph. 6. v. 5. tudván hogy ki-ki, valami jót cselekeszik, annak vészi jutalmát az Urtól, v. 8. Melly parancsolatoknak a' ki

Cic. lib. 1. Offic. In officio excolendo sita est vitæ honestas omnis & in negligendo turpitudo. A' hívatalnak gyakorlásában vagy cselekedésében vagyon az életnek minden tisztessége és elhenyélésében, mu-

latásában minden rútsága vagy gyalázattya.

enged,

enged, jól sáfárkodik, és jövendőben bévséges meg-fizetést vészen.

III. Az engedésnek okait meg fontoldd. Azok igen sokak, de a' mái szent Evangéliomban fő-képpen három hozattatik-elő.

3. Az engedésnek okait meg-fontoldd.

I. Keményen való bé-vádolás. Mert az hamis sáfár mindgyárt bé-vádoltaték az ő Uránál, hogy el-tékozlaná az ő javait. *Ugy*, meg-emlekezzél róla, te-is bé-vádoltatol, mihelt a' te talentomoddal hamisan éléndesz. Egyébként az Istennek felséges szemei vannak, és az ő színe-előt mindenek ki-nyilván valók, Psal. 139. v. 12. Sir. 16. v. 16. 17. De annak-fölötte hozzá-járúlnak kűlömb-kűlömbféle vádolók-is, a' kiknek emlekezésének, kit kit el-kellene híni a' bűnökről. Imé *fölötted* vádolnak az Angyalok, kik a' mennyei Atyának orczáját mindenkor láttyák, Matt. 18. v. 10. és a' gonosz cselekedetekett bé-vádollyák. Innét mondották a' régiek:

Mellyek 3. Terhes bé-vádolás.

Seneca Ep. 10. Sic vive cum hominibus, tanquam Deus videat: sic loquere cum cum Deo, tanquã homines audiant. Ugy élly az emberekkel, mint-ha az Isten látná: úgy szólly az Isten-

Ne pecces, Dominus videt, & tuus Angelus adstat.

Az az.

Ne vétkezzél, ô ember, mert az Ur láttya,
S-az Angyal, ki melletted áll, bé-vádollya.

nel, mint-ha az emberek hallanák.

Melletted vannak [1.] az igének hirdetői, a' kik igen panaszolkodnak az illyés Prophéta példájával, 1. Reg. 19. v. 10. az Esaiáséval, cap. 53. v. 1. és a' Jeremiaséval, cap. 61. v. 10. Nem-is heába valók e' panaszolkodások, hanem fel-mennek és az eget által-hattyák. [2.] A' Magistrátus, a' ki hasznos Törvényeket szab, a' jóra jutalommal hí, a' gonosztól fenyegetésekkel rettent-el. Ezek szomorkodnak az alattok-valói engedetlensége miat és az Istentől boszszu-állást kévánnak ellenek. [3.] A' felebarátúnk, a' ki meg-bántatik, azért sír, melly az álnokságot az Isten eleíbe viszi, Sir. 35. v. 19. [4.] Minden te-

Cic. l. 2. ep. ad Brut. epist. 15. Is (Solon) Rempub. duabus rebus contineri dixit, præmio &

pœna. Eő (tudni-illik Isolon) a' közönseges gyülekezetet két dologgal mondotta hogy határában tarthatni, jutalommal és büntetéssel.

S. Bernhardus lib. de Anim. cap. 13. Peccata mea celare non possũ, quoniam quocunq; vado, conscentia mea mecum est, secum portans quicquid in ea possui, sive bonum sive malum. A bűneimet el-nem titkolhatom, mert valalahova mégyek, a' lel-

remtett-állat, mellyel ha ki gonoszúl él, fohászkodtat azzal, Rom 8.v. 22. Bé vádol az ital, melly részegségre; az étel, melly tobzodásra; a' ruházat, melly kevélységre készerítetik szólgálni. Fohászkodik a' főld, melly ártatlan vérrel meg ferteztetik; fohászkodik az arany, melly szekrénybe vagy ládába rekesztetik-bé, a' gabona, hogy a' szegényeknek nem osztogattatik; a' vas, mellyel a' felebarátúnk meg-ölettetik: és ennyi s-illyen sok bé-vádolóktól nem félnélé?

Sőt *belől*-is benned vádolód vagyon, tudni-illik a' gonosz lelki ismöreted. Ez ama' nagy könyv, *in quo quotidiana vitæ nostræ descripta sunt*, a' *mellyben meg-irattatik a' mi életünknek minden napi cselekedeti*, a' mint Arany-szájú Szent János szól. Ez ama' szívek kínozó hóhére, és gyakdosó vagy furdaló féreg, melly Káint kétségben esésre készerité Gen. 4. v. 13. mint Judás Iskárióteſt-is, Matth. 27. v. 3. seq. De még nem elég: Hátra vagyon az *alattad* való más vádoló, és igen kegyetlen... *Ime!* Az ördög fel-jőt a' pokolból és magát az Angyalok közzibe egyelítette, és eyjel nappal vádol bennünket, Apoc. 12. v. 10. ezt mondván: *Judica, æquissime judex: Iudica meum esse, qui tuus esse noluit.* Az az. *Iteld igasságos biró: iteld enyímnek lenni, a' ki néked nem akart engedni*, a' mint azt szóllásban bé-hozza Szent Agoston, Ser. cont. Pagan. & Arrian... Az-okáért rettegjünk ez vádolóktúl, hogy ennyi vádolókat gyüytvén rakásra, nagy büntetést ne szerezzünk magúnknak.

kem-ismöreti velem vagyon, magával hordozván valamit belé-tettem, vagy jót vagy gonoszt. Conscientia mille testis. A' lelki-ismöret ezer bizonyság.

2, Hamar való czitálás.

II. Hamar való czitálás. Mikor a' safár bé vadoltatot vólna, mindgyárt hivá, szóllitá azt az Úra, és monda néki: *Mit hallok felőled? adgy számot safárságodról.* Igy senki szárazon, az az, büntettetlen, el nem mégyen... El-jő a' czitalásnak ideje, mellyet meg kévánnak az elő-járó vá-

dolások.

dolások. Igy czitáltatott Adam, Gen.3.v.9. Káin, Gen.4. v.9. Dávid, 2.Sam.12.v.1. seq. és egyebek. Ezen sorsa minnyájunknak. Az Isten itélő-széki eleibe czitáltatunk, és ugyan külömb-féle módon. 1. A' pœnitentziára intő prædikátziók-által. 2. a' törvénybéli fenyegetések-által. 3. az Isten haragjának jelei-által. 4. a' háboruságok, nyomoruságok-által. 5. a' halál-által, melly semmi nem egyéb, hanem az Istennek czitalása a' szám-adásra. Ot az Isten mint egy alá-szálló mennyekből, és a' beteg szívet meg-illeti: *Mit hallok felőled?* En gondviselésedre bíztam a' Lélek, a' test, a' világ és a' felebarátod majorságát. Adgy már számot sáfárságodról. Teneked az Ecclesiában kell vala nékem szólgálnod, néked a' Tanács-házban: Adgyatok számot és a' ti vádolóitoknak felellyetek-meg. Avagy végtére e' processusnak, vagy rend-rartásnak nem kellene-é belőlünk a' röstséget kiűzni, és bennünket életünknek eszesben való rendelésére fel indítani?

A' czitálásnak külömb külömb módgyai.

A' halál szám-adásra való czitálás. Mors est citatio ad reddendam rationem.

III. Kemény boszszu-állás. Mert a' hamis sáfár hivatallyáról vagy tisztiről mindgyárt le-tétetik és néki e mondatik: *Már nem sáfárkodhatol.* O rettenetes itélet! kicsoda a' ki arról meg emlekezvén el nem rettenne? Hasonló tisztekről való le-vetést várjanak minden hamis sáfárok. Két-féle pedig az. Az *első* e' világon szokot lenni, mikor az Isten az ő ajándékit el-szokta venni, Ose.2.v. 9. Matth.25.v.29. és a' hatalmasokat az ő székekből leveti Nabukodonozor példájával, Dan.4.v.28. Az *utólso* a' más világon lészen, a' holot mindenestül-fogva való meg-vetés fog hirdettetni, igen igen rettenetes igékkel: *Mennyetek-el tőlem átkoztak az örök tűzre*, Matth,25.v 41.

3. Kemény boszszu-állás.

Két-féle a' tisztről való le-vetés.

S. Bern. lib. de Anim.cap.3: Justitia Dei aliud judicare non potest, nisi quod merentur opera nostra. Qui enim plus diligit mundum quàm Deum: sequitur diabolum, & ibit cum eo in supplicium æternum. Az Istennek igasága egyebet nem itélhet, hanem csak a' mit a' mi cselekedetink érdemlenek. Mert a' ki a' világot inkáb szereti az Istennél: az

az ördögöt követi, és el-mégyen azzal az örök kárhozatra.

Ot senkit meg nem ment az ifiuság, senkit a' részegség, senkit a' rosz társaság, hanem kinek kinek meg fizettetik az Ő fejére, Sir. 17. v. 19. A' mint az Ő jó-vólta, úgy az Ő haragja-is, midőn fel-gyúlad, véghetetlen, Sir. 16. v. 19. Ezt hogy el-távoztathassuk, mindenkor füleinkben zengjen a' csitálásnak szava: *Adgy számot* hogy ne kéntelenétessünk a' kárhozat szententziáját hallani: *Már nem safárkodhatol.* A' menynek és a' földnek Nagyságos Attya igazgasson beműnket Szent Lelkének-általa hogy a' reánk bízot jókat igazán szólgáltathassuk, czitáltattak, jelen lehessünk és a' jó safárkodásnak jutalmát el-vehessük, Halván Szent Felségétől amaz édes séges szókat:

Erőlly jó és hív szólgám, menny-be az Urad örömébe, Amen a' Krisztus Jesusbã, Amen.

Evangéliom.

Sz. HAROMSAG VTAN X. VASARNAPRA,

Sz. Luk. 19. r. az 24. v. f. szintén à végig.

Jerusalem varosanak el-pusztulásáról és a' templomnak meg-újításáról.

41. ES hogy el-kö- à váras sira azon, Ezelgete, látván mondván:

à va- 42. Mert

42. Mert ha megismérted vólna te-is, és fő-képpen ezen à te napodon, mellyek à te békeségedre vannak: most pedig elrőjtve vannak à te szemeidtől.

43. Mert reád jőnek à napok, és környűl vésznek téged à te ellenségid árokkal, és környűl fognak téged: és meg-szorongatnak téged minden-felől.

44. Es à földigh lerontanak téged és à fiaidat, kik benned vannak: és nem hagynak te benned követ à kövön: azért hogy meg nem ismérted à te látogatásod idejét.

45. Es be-menvén à templomba, ki kezdé hánni azokat, à kik abban árulnak és veszsznek vala, mondván nékik:

46. Irva vagyon: Hogy az én házam imádságnak háza: ti pedig azt latroknak barlangjává tőttétek.

47. Es tanít vala minden-nap à templomban. A Papi Fejedelmek pedig és az Irás-tudók és à kőssségnek fejedelmi el-akarják vala őtet veszteni.

48. Es nem találnak vala mit cselekednének néki, mert az egész nép ő tőle függ vala, halgatván őtet.

PRÆDIKATZIO.

Az Istennek két igén nevezetes tulajdonsági az Irgalmasság és az Igasság.

AZ Istennek tulaydonsági közöt, kettőà legfőbb, Az *Irgalmasság és az Igazság*. Mind a' kettőt egybe-kőti az Ur a' törvény-ki-adasában, Exod. 20.v.5. és elő-hozattatik, cap.34.v.7. *Irgalmasságából*, szeret minket; *Igasságából* meg büntet. Mindenkor elől-jár az ő szereteti; ha pedig meg utáltatik, és hálá-datlanok lészünk, méltó büntetés követ bennünket. Tulaydon cselekedeti ugyan az Istennek az irgalmasság, Esa. 28.v.20. de ha az idvősségnek eszközi meg-utáltatnak fel-gerjed az ő haragja, ugy hogy ellene senki ne álhasson, Jób.19.v.11. Mert akkor meg emésztő tüz, Deut.4.v.24. Buzgo haragú Isten, Nahu.1.v.2. kinek kezében esni, rettenetes dolog, Heb.10.v.31.

Az Isten haragjának nyólcz emlekezetes példái.

Ez égő haragjának leg elősször-is, nyólcz emlekezetre méltó példáját olvasuk a' szent irásokban. 1. Az ördögök kárhoztatása. 2. Az el-esett emberek büntetése. 3. A' közönséges viz özön. 4. Sodomának meg-égetése. 5. Faraónak el-buritásá. 6. Az Kánaneusoknak ki-üzése. 7. A' Kristus kín-szenvedése és 8. Jerusalemnek utólsó el-pusztulása.

Ez *utólsó* haragnak veszedelmes példajáról, e' mái vasárnapon szokot esztendőn-ként az Anya-szent-egyház tanitani, hogy bennünket okosokká tegyen az egyebek veszedelme. Ha az Ur az ő népének nem kedvezet, nékünk mi módon kedvezne? Ha ez eset a' nyers fán mi nem eshetik a' száraz fán? Előnön maga nagy szóval kiálttya a' Jeremiás Prophetánál cap.15.v.29. *Imé a' városban, melyben az én nevemet segitségül hiták, nyomorgatni kezdek, és ti meg-maradnátok-é? Meg nem maradtok, azt mondgya a' Seregeknek Ura.* Annak-okáért, hogy a' Sidókkal el-ne mulasuk a' meg látogatásnak idejét, e' jelen való szent Evangéliomot szorgalmatoson meg-magyarázzuk.

Publius apud Senec. lib. de Consol. ad Mar. c.9: Cuivis potest accidere, quod cuiquam potest.

Két

Az Evangéliomnak részei.

Két részei vannak pedig a' mái szent Evangéliomnak: az *első* szól Jerusálem várasának el-pusztulásáról, v.41.42.43.44: az *utólsó* az Templomnak meg újításáról, v.45. és a' többiben. Minékünk Krisztus Idvözítönkre kel, fő-képpen ma, tekíntenünk, és az ő szent Felsége mondáſit és cselekedetit jól meg gondolnúnk: a' holot 1. Elő-jő, *keserves sírása.* 2. Az el-pusztúlás *meg jövendölése.* 3. a' templom *meg-tiſztétása*, hogy így látnúnk adáſsék a' Krisztus, 1. *sírni.* 2. *jövendőt mondani.* 3. *Ujítani.*

Próposítio.

Hogy pedig a' tanitásnak hoszszú-vólta meg-únáſt ne szerezzen, most *csak a' Krisztus síralmáról* szóllyunk, kit segitségül buzgoságoson hivünk, vesse-ki szíveinkből a' gonosz-gondolatokat, hogy a' szent Léleknek temploma és irgalmaſságnak edényi legyenek Amen.

TRACTATZIO

A' Mardokæus Hiſtoriája a Krisztusra fejeztetik.

Olvaſsuk az *Eſther* aszszony irásának 6. r. hogy Mardokéus, az aſsvérus Király parancsolattyából, nagy tiſztelettel illettetvén a' Király lován a' váras útzain szélyel hordoztatot Amántól, ki ezigéket kiáltya vala, v.11: *E' tiſzteletre méltó, valakit a' Király tiſztelni akar.* De e' külső pompa, kérség-nélkül, el nem vette vala Mardokéusnak belső keserüségét, mellyet a' Sidókra tött törvényből, cap.3.v.13. fogadot vala szivében. Valami ehhez hasonló dolog történt a' mái szent Evangéliomban. A' mennyei Mardokéus a' Jésus Krisztus, Jerusálembe bémenvén, nagy örömmel fogattatik és tiſztelletik á' néptől, mely ezt kiáltya vala: *Aldot a' Király, a' ki az Urnak nevében jő*, Luc.19.v.38. De midőn minnyájan örülnének, ő szívének belső fáydalmából bévségesen sir vala. Mert Jerusálem várasát látván, sira azon. *O csudálkozásra méltó dolog!* Az Istent sirni, az Istennek Fiának bevséges könyhúllatáſoknak záporától meg ázni! A' népnek nagy örömével jöve, és sira! Meg-váltáſra jöve, és sira!

Micsoda

Miért sirt Kristus Idvőzítőnk?

Micsoda okát alíttyuk pedig e' reméntelen sirásának lenni? Vallyon *kín-szenvedése-é*, melly maydan kővetkezendő vala? Semmi-képpen nem, mert az Evangéliomi historiában sóhól nem ólvassuk hogy sirt vólna, se mikor szenvedne se midőn meg feszitetnék. Vallyon *szegénysége es fogyatkozot állapatya-é?* A' sem, mert szabad-akarattyából űresítette-meg magát, és mi érőttűnk lőtt szegénnyé, holot gazdag vólna, hogy az ő szegénységével meggazdagúlnánk, 2. Cor. 8. v. 9. Micsoda facsart-ki tehát a' Kristus szemeíből illy sűrő kőnyveket?

Ugyan-is micsoda egyéb à sirás hané bűnnek sóldgya? A' bűn miat sirúnk mellyet ha nem cselekedtűnk vólna, soha nem sirtűk vólna.

A' bűn vólt, szent halgatóim, a' Sidoságnak bűne, és ábból eredendő kemény bűntetése oka, melyet eleve-látot vala. Jerusálem várasa választatot vala, hogy az Istennek lako helye és kemenczéje lenne, Esa. 31. v. 9. hogy annak házaiban a' Magosságbéli meg-ismértetnék Psal. 48. v. 4. Ot vala a' szent Templom, ot vala a' szekrény és a' kegyelemnek széki, ot vala a' fő-Pap és a' nagy gyűlekezet. Azért az egész világon egy váras sem vólt, mellyet az Isten avagy úgy tisztelt vólna, avagy az emberek kővőt oly nevezetes vólt vólna. De annak lakói az úrnak e' nagy jó-tétéményét megh útalták és sok-fęle rútgonosságokkal meg-fertesztették, hálá-datlanok lévén az Istenhőz, boszszúsok az Isten szólgaihoz, kegyetlenek az Istennek Fiához. Mert ezek vóltak azok, a' kik nem sok idő múlva az ő Idvőzitőjőket meg-fogándok, meg-feszítendők és meg-őlendők valának. Annak-okaért a' mi Urúnk Jésus Kristus, midőn eleve-látta vólna hogy az ő keserves kín-szenvedése és az ő szőrnyű halála, azokra az emberekre tekíntve, a' kiket tekélletessen szeretne és a' kikért előszőr-is jőt vólna, heába való és hasontalā lenne, azért mindenestől sirásba és fohászkodásba fakada. Annak-főlőtte meg-gondolta vala a' bűntetést-is melly ez ő nagy háládatlanságokat kővetendő vala, és nem csak

örökké való büntetéseket, hanem fő-képpen ideig-való büntetéseket tudni illik Jerusálemnek el-puſztúlását és a' Sidóknak ſzörnyű veſzedelmeket. *Ezek* azok *ezek*, a' mik a' ſzeléd Idvözitőnek ſzívét által-hatták. Sírt az-okaért *ex amore*, *ſzeretetiből*, mellyel ſzerette nemzetségét. Sírt *ex indignatione*, *harag jából*, mellyet fel-indítot vala benne a' népnek háládatlansága. Sírt végezetre *ex commiſeratione*, *ſzánakodásából*, melly a' ſzörnyű puſztulásnak eleve-látásából ſzármazot.

Micsoda okokból ſirt a' Kriſtus.

Innét vagyon, hogy a' váraſt ſiralmas ſzóval ſzóllíttya-meg: *Oh ha meg-iſmérted vólna te-is, és fő-képpen ezen a' te napodon, mellyek néked békeſſégedre vannak moſt pedig el-reytve vannak a' te ſzemeidtől.* Héjával való vagy félbe-harapot beſzéd ez, a' mint a' zokogáſsal ſírók ſzoktak ſzólni. Azt akarja pedig jelenteni: *O ha te-is* meg-gondolnád a' reád következendő veſzedelmet bizonyára haſonló-képpen ſirnál. *Oh Jerusálem, Jerusálem*, ha engem te Királlyodnak iſmernél, melly bóldog lennél! *Imé!* ma a' te idvőſſéged kedveért jövök bé: miért nem akarod? Orvos jövök, miért utálſz-meg? Idvözitő jövök, miért feſziteſz-meg? Az életnek és békeſſégnek ſzerzője jövök, miért ölſz-meg? *Vay ha már egyſzer* fel-ebrednél! *Ah ha* azokról a' mellyek a' te békeſſégedre vannak gondot-vilelnél! *De héy* heába panaſzolkodom: el-röytettek ezek a' te ſzeméidtől: Meg-keményült a' ſzíved. Innen jő el az el-puſztulásnak napja. Az-okaért nem ſirnék-é raytad, azon a' váraſon, a' mellyet válaſztottam, a' mellyben ſzenvedendő vagyok, a' melyért meg-halok, a' mellyért emberré lőttem! Igen későn, későn gödolod te meg ezeket, mert moſt a' kegyelemnek idejét el-mulatod.

Joſephus Flavius l. 6. de Bello Jud. c. 14. azt írja Titus Veſpaſianus felől: hogy mikor a' Sidoságnak nagj veſzedelmét látta vólna, ingemuit: & extentis manibus, Deű teſtabatur, factum illud ſuum non eſſe, foházkodot és kezeit kiterjeſztvén vagy fel-emelvén az Iſtennel bizonyitott hogy az né ő dólga vólna. De ſemmi vólt az a' Kriſtus ſirásához képeſt.

Es ez ideig a' Kriſtusnak ſirását láttuk, panaſzolkodását hallottuk: Már haſznára figyelmezzünk. Mert nem heába húllattattak a' könyvek, hanem igen jeles haſznai

A' Lombardica Historia, vagy az Aurea Legenda, Legé. 189. az Otiliának kőny-hulatásiról egyéb képpen nem emlekezik: hané hogy az attyát a' Purgatoriumból sirása által szabadította vólna meg.

A' Kristus kőny-húllatási használnak.

1. Az ő emberségének meg-mutatására

De külőmbet mutatnak Sz. Hilariusnak imez igéi, Cano. 18. in Matth. Quem Lex & Prophetæ passibilem prædicaverunt. A' kit a' Törvény és a' Proféták szenvedhetőnek prædikálottak.

vannak. A' Pápaságban ajánlattatnak az *Otiliának* kőny-húllatási, mellyek a' szemek gyógyitására sokat használnának: de merő csufos beszéd. A' Kristus kőny-húllatásival éllyünk, és meg-gyógyúlunk. Fáy *rész-szerént* a' mi testünknek szeme, látván a' hiuságot; *rész-szerént* az elménknek szeme, nem látván az igasságot, de mind a' két véteknek vagy fogyatkozásnak segitségül vannak a' Kristusnak kőny-hullatási: Ezekből ha szem gyogyitó csináltatik, látúnk ama' intés-szerént Apoc. 3. v. 18. Ananiás mikor a' világtalan szent Pálra vetette vólna a' kezeit, a' hályog le-esek az ő szemeiről, Act. 9. v. 18. Ugy meg-adatik mi-nékünk-is a' mi titok-szerént való latásúnk ha kegyesen meg-gondolándgyuk a' Kristusnak kőny-húllatásít. Hogy pedig azoknak hasznait külőn-külőn hozzuk-elő, használnak.

I. A Kristus emberségének meg mutatására. A' Manikæusok régenten az igasság utáról el-térvén azt vallyák vala, hogy az Jstennek Fia csak árnyékát vagy képét vőtte-vólna-fel a' testnek. A' Marcioniták azt vélték, hogy testet vet ugyan fel magára, de ollyat a' melly külőmbőzne a' mi testünktül. Némellyek azt vallottak, hogy nem vettetőtt-vólt semmi szenvedések és faydalmak-ala, a' mint ezt szent Hilárius-felől alíttyák hogy vallotta vólna. Mind ezek erőssen meg-hamissítatnak a' Kristusnak kőny-húllatási-által. Mert a' sirás igaz emberi természetnek bizonyos jelensége, a' mint faydalmas és eggyüt-szenvedő léleknek-is. Az-okaért mivel-hogy Kristus Idvőzítőnk kőnyveket húllatót, bizonyára igaz ember vólt, és hasonló vólt a' teste a' mi testünkhőz. Sőt az vigasztalásunkra-is szólgál, hogy tudgyuk, hogy olly Papi fejedelmünk vagyon, a' ki szánakodhatik erőtlenséginken mindenestül meg-kisértettet, Heb. 4. v. 15.

II. A' Kri-

II. A Kristus szeretetének meg jelentésére. Nem *nő szeretet indulattya-nélkül való* vagy *gonosz akaró*, nem gyönyörködik az emberek veszedelmében, a' mint a' Kalvinisták álmodozzák. Mert ha az ő ok-vetetlen, vagy el-végezet jó tetszéséből kárhoznának az emberek miért hullatna könyveket? Mert *sunt lachrymæ legati doloruin*, *a' köny-hullatások faydalmoknak követi*, mint Szent Cyprianus bizonyíttya lib. 2. cap. 7. *sunt sanguis animi vulnerati*, *a' meg-sebesitetett leleknek vére* a' mint a' b. e. Brentzius szóll sup. cap. 11. Joh.

Az ő szeretetének meg-jelentésére.

Est animæ sanguis lacryma vera piæ. A' sirás vére a' kegyes léleknek, Chyt. Vid. Came. Cé. 3. c. 98. p. 369.

Ha azért a' Kristus fáydalmat szenved az emberek veszedelme miat, hogy akarhattya vagy végezheti azt ok-vetetlenül? Ne-is véllyük hogy ez Krokodili sirás volt volna. Tavúl légyen tőlünk, hogy a' Kristusra illyen nagy kép-mutatást és tettetést fogjunk. Valoságoson sirt, a' mint magában meg-indúlt szóval szóllot beszéde világoson meg-bizonittya. És ha olly keservesen sirt idő szerént való el-pusztulásán vagy romlásán, mennyivel inkáb fog-bánkodni az embereknek örökké való kárhozatokon? Az-okáért valamennyiszer az Istennek ok-vetetlen végezése-felől zajognak a' Kalvinisták, valamennyiszer ugyan azonnal kisért bennünket a' Satán, mindgyárt a' Kristusnak köny-hullatását vesük-ellenek és meg-szégyenülnek az ellenkezőink. Mert a' mint a' Sidók veszedelmén nem örült. Ugy a' miénken sem örül, hanem várakozik hogy meg-térjünk, 2. Pet. 3. v. 9. és ő könyörüllyön raytunk, Esa. 30. v. 18. Sőt most-is sir, ha meg-nem térünk, nem ugyan *eszk sz-nélkül* hanem *eszköz által*, [1.] *Az ő tagjaiban*, melyek a' világ hála-adatlanságán sirnak. [2.] Az *egy-házi szólgákban* a' kik gyakorta fohászkodnak, Esa. 33. v. 7. Jer. 9. v. 1. Act. 20. v. 31. [3.] *A' magistratusban* a' ki a' népnek engedetlenségén sir. [4.] Az *egyéb teremtet állatokban*, mikor az ég bévséges esőt adván sirni lát-

S. Prosp. lib. Respó. ad Object. Vincentiã. resp. ad Ob. 3: Omniũ hominum Deus creator est, sed nemo ab eo ideò creatꝰ est ut periret: quia alia est causa nascendi & alia est pereundi. Ut enim nascantur homines conditoris est beneficiũ: ut autem pereant, pvacaricatoris est meritum. Az Isten min-

den embereknek teremtője, de tőle senki nem terét-

tatik, és egyéb jelek által meg-bizonyíttatik, hogy az Isten nem akarja a' bűnősnek halálát, sőt inkáb hogy éllyen, és idején pœnitentziát tartson.

tetett azért hogy el-veszszen: mert más a' születésnek oka, és más az el-veszésnek. Mert hogy születettenek az emberek a' teremtőnek jó-tételének: hogy pedig el-veszszenek az által-hágónak érdeme.

3. Könyörületességre való indításra.

III. Könyörületességre való inditásra.

S. Prosp. lib. Resp. ad capitul. Gallo. Ref. ad Obj. c. 11. Diabolo gaudiũ est ruina sãctorum. Az ördögnek öröme a' Szenteknek esete.

Mert mivel hogy Kristus Idvözítönk szánakodik a' Sidókon, miért ne indúlnánk-meg mi-is egyebek nyomorúságin? A' Satán *gonosz akaró*, vagy *egyebek nyomorúságin örülő*, azért az ő fiai-is örülnek mikor egyebek szenvednek, mint az Edomiták, Psal. 137. v. 7. Mi pedig az irgalmas Kristúst követsük, a' Szentek szükségére adakozván, Rom. 12. v. 13. és a' sirókkal sirván, v. 15. Meg kévánnya ezt a' keresztyéni szeretet, melly nem gondol gonoszt, sem nem örvendez a' hamisságon, 1. Cor. 13. v. 6. A' kik pedig a' meg nyomoríttatotnak nyomorúságira nyomorúságot raknak, és a' szenvedő Dávidot a' Semeivel szidalmazzák, 2. Sam. 16 v. 15. azok az Istent haragra ingerlik, és azért az illendő büntetést soha el-nem kerülik. Amán gőnyörködik vala a' Mardokæus veszedelmében, mellyet reméll vala: de ő akasztatot-fel az akasztó-fára, mellyet csinált vala. Ugy az istentelenek a' veremben esnek, mellyet az Isten félőknek készítettek: és a' kik egyebek veszedelmén örvendeznek, annak-utánna magokat egyebek szánakodására méltatlanokká tészik. A' miket azért akartok hogy mivellyenek néktek az emberek, ti-is mívellyétek nékik, Matth. 7. v. 12.

Prov. A' ki másnak vermet ás, a' maga nyaka szakad belé.

Ének: Vermet ástak nékem, és ők belé estek: Csalárdságok miat önnön magok vesztek, Psal. 7. v. 16. & 9. v. 16.

4. Az álnokságnak meg-siratására.

IV. Az álnokságnak meg-siratására.

S. Aug. ser. 11. ad frat. in ere.

Mert imé! az Istennek Fia sir, s-mi nevetünk-é? Ő az egyebek gonoságit sirattya, és mi a' tulaydonínkon ör-

Sed dicet aliquis: Quid flere oportet, & quare flere debe-

vende-

vendezünk-é? Vigad a' Úr az ő álkotmányiban, Pſal. 104.v.31. és örül mikor az egyéb teremtet állatokat kéſzeknek láttya lenni az engedelmeſségre. Csak egyedül az emberek; a' kik az igaz útból ki-tántorodnak kiket meg-báná az Iſten hogy teremtett, Gen.6.v.6. a' kik miat egyedül ſirt má a' Kriſtus. Az-okáért avagy nem nagy gyalázat-é, a' világnak olly nagy teſti bátorságban élni, hogy ſemmi gondot ne viſellyen azokra a' mellyek békeſségére és idvöſségére valók? Az Atya Iſten ki terjeſzti a' kezeit; Eſa.65.v.2. A' Fiu Iſten hí, Matth.11.v.28. a' Szent Lélek Iſten zörget, Apoc.3.v.20. Kicsoda pedig a' ki el-jöne, vagy meg nyitná? Minnyájan a' Sidókkal megutállyák az igét és el-mennek a' gonoſságban. Ezeket meg-kellene ſiratni, de ſokan dicsekednek azokban. Azokaétt mivel hogy mi nem akarunk ſirni, imé a' Kriſtus ma ſir! Mennyi és melly ſok jó tételeményit közlötte Német (Magyar) országgal a' mi hazánkkal? Békeséget engedet, csendeſséget adot, és a' melly nagyob az Evangéliomnak világoſságát meg-gyúyta. De kicsoda a' ki úgy járna a' mint az Evangéliomhoz méltó? Napon-ként csak a' jó lakásban mennek-el az emberek, az Iſtent káromlyák, az Iſten igéjét meg-nevetik, az igének pecséti a' Szent Sacramentomok meg-utáltatnak, és a' teſti bátorságban való életben ſemmi mértekleteſség, vagy mód nem tartatik. De avagy azt alíttyátok-é hogy mind ezekkel büntetetlen mentek-el? Ne fogadgyatok ſzíveitekbe heába való reménséget. All az Ur az ítéléſre, és áll a' népek ítélésére, Eſa.3.v.13. Imé ma a' Kriſtus ſir és az ő fohászkodáſit iſmég meg-kettőzteti: *O ha te-is meg-iſmérted vólna Német (Magyar) Orſzág, a' mellyek a' te békeségedre ſzolgálnak! O ha te-is fel-emelnéd a' fejedet és az el-közelgető veſzedelmet meg-gondolnád!* Az-okáért az intő Urat hallgaſsátok és az orvoſságokról gondolkodgyatok. Nincse

mus? Ego autem filioli & fratres dico, quòd flere debemus peccataque commiſimus. Iſte enim fletus ſit panis noſter, quem quotidie comedere debemus die ac nocte.

De mondhatná valaki: Mit kell meg-ſiratnúnk és miért kell ſirnúnk? En pedig, fiacskáim és atyámfiai, azt mondő, hogy a' bűneinket kel ſiratnúnk, a' mellyeket cſeleked-tünk. Mert e' ſirás légyen a' mi kenyerünk, melljet nídennap éyjel és nappal kell ennünk.

nek kezek, *Holgatójim*, nincsenek el-rőytve a' mi szemeinktől. Hátra vagyon az idvőſséges eſzköz, melly a' pœnitentia. Sírjatok a' Sidókkal, Jud.2.v.4. és meg-kegyelmez az Ur. Sírjatok a' Ninivebéliekkel, Jon.3.v.7. és elvétetik a' bűntetés'. Sírjatok Mária Magdolnával, Luc.7. v.38. Szent Péterrel, Matt.26.v.ult. és meg-bocsáttatik a' bűn. Kriſtus Idvőzítőnk őnnőn maga ſir, hogy kőnyhúllatáſt facsarjon-ki a' ſzemeinkből. Eőrvendezni fog az Angyalokkal ha utúnkra térendűnk. Mert, *Lachryma pœnitentium ſunt cibus Angelorum. A' penitentia-tartók kőnyhúllatáſi étkek az Angyaloknak*, mint ſzépen ſzóll Sz. Bernhárd ſup. Can. Mikor a' ház ég, egyéb eſzközzel nem élnek, hanem vízzel: úgy mikor az embernek elméje a' kivánságoknak gerjedezéſe miat hevűl, nincs egyéb út a' gyuladáſnak el-óltására, a' penitentzia kőny-húllatáſinak belé vetésénél, vagy őntésénél. *O humilis lachryma! Tuum eſt regnum, tua eſt potentia. Sola quidem intras ad judicem, ſed non ſola recedis.* Az az: *O alázatos könyhúllatás! Tiéd az ország, tiéd a' hatalom. Egyedűl mégy ugyan bé a' bíróhoz, de nem egyedűl mégy el*, mond ſzavát fel-emelvén Szent Jerónymus in Epiſt. A' kőny-húllatáſok mennyeknek Országának aytón-állói, a' bűnősök tolmácsi, vagy magyarázoi, a' penitentzia-tartók patrónái, Iſtennek baráti, az Iſteni-ſzólgálatnak trombitai és a' ſzentségek gerjeſztői. O melly bóldogok azért azok a' kik ſirnak, mert ők megvigaſztaltatnak, Matth.5.v.3. Mert a' kik kőny-húllatáſſal vetnek, őrvendezéſſel aratnak, Pſal.126.v.5. és azért minnyájan meg-jegyeztetnek az Angyaltól, a' kik bánkodnak az utálatoſságokon, Ezech.9.v.4.

Lachrymæ pœnitentiæ ſunt indices. A' kőny-húllatáſok penitentziának jelenségi.

S. Aug. ſupra cit. l. O aqua ſalutaris, per quã omne peccatum deſtruitur! O idvőſséges víz, melly-által mindé bűn el rontatik.

Ovid. l. 1. de Pont. Eleg. 7. Sœpe per has flecti Principis ira ſolet. A' kőny-húllatás vagy a' ſirás által gyakorta meg-enyhitetik a' Fejedelem-

nek haragja. Az Iſten-é ſokkal inkáb. Mert ember ſzerént ſzólván, Deo eſt cor molle. Lágy ſzíve vagyon az Iſtennek,

5. A' világ nevetésének el-hagyására.

V. A világ nevetésének el-hagyására.

Némellyek a' győnyőrűſségeket nagy kívánſággal kivánnyák

és a' világ gyönyörűségiben keresik a' bóldogságot. De ezeket el-kel vala azokról híni a' Kristus könyhullatásinak. Mert sirni egy nehányszor, de nevetni egyszer sem olvastatik a' szent Evangéliomban. Az-okaért nem nagy gyalázat-é, a' tagoknak gyönyörködni, és a' főnek sirni á tagokgonosságiért? It idegen tartományban lakunk, mint egy hazájokból szám-kivettettek. Azért inkáb illik sirnunk, hogy sem gyönyörködnünk. Az Israeliták hazájokból kiüzettetvén, soha magokat reá nem vehették hogy énekelnének vólna, kérettetvén a' Babylóniaiaktól, hanem éjjel nappal szüntelen sirtak. Mert önnön magok illyen bizonyságot tésznek magokról: *A' Babylon folyó-vizei-mellet ültünk és sirtunk*, Pf. 136. v. 1. Mi-is it szintén úgy élünk mint egy fogságban és idegen tartományban. Azért a' világnak gyönyörüségit és nevetését utállyuk-meg, hogy a' mennyei hazánkról el-ne feletkezzünk. Innen azt mondgya a' bölcs Prædikator: Jobb a' siralom házához menni, hogy sem a' lakodalom házához, Eccl. 7. v. 3. Mert a' világ nevetése és öröme [1.] nem állando, vagy sok ideig tartó, hanem csak mint egy pontocska, vagy egy szem-pillantás, Job. 20. v. 5. és el-vész a' mikor ingyen sem alitanád. [2.] el-veszti eszét, vagy meg-bolondittya az embert, mint az erős bor, melly vizzel megnem egyelítetet. A' bölcsnek szive pedig a' hól a' szomorúság, Eccl. 7. v. 5. Innen bölcs Salomon bölcsen beszélhetet, mikor nem gyönyörködnék. [3.] Végézetre siralomra fordúl, mert az örőm végét siralom foglallya-el, Pro. 14. v. 13. Mellyek mivel hogy igy vannak, hadgyuk a' világnak az ő nevetését, és sirjunk inkáb a' Kristussal.

A' Kristusnak sirásához semiképen nem hasonlítható a' mi sirásunk. Mert a' mi sirásuk tisztátalan indúlatból származik, és bűnül tulaydonitatik: a' Kristus sirása pedig tiszta indúlatból származot és a' mi á kerézt fán való sirására néz, a' mi bűneink büntetése vólt. vid. Cam. cér. 1, Hor. subcis. c. 29. pag. 145. S. Aug. sup. cit. loc. Mű dí gaudia sequentur æterna lamenta: qa nemo potest hic & in futuro gaudere. A' világ örömét

örökké való sirás követi: mert senki nem örülhet it és á más világon.

Négy ízben sirt a' Kristus.

Ide számlállyák némellyek a' Kristusnak négyes sirását, mellyben hasonlóknak kell hozzá lennünk. Mert, 1. sirt *születésekor*, mert mindenekhez hasonló első szóza-

Zoroastres születetvé

tott

nevetett: mely nevetése ördöngősségének volt jelensége, S. Au. l. 21. de Ci. Dei c. 24.

tott sirván bocsátot-ki, mint a' gyermekekről mondatik, Sap. 7. v. 3. E' sirás-által a' világ nyomorusági jelentetnek, mert a' sirás vagy a' köny-hullatások a' nyomoruságoknak bizőysági. Az-okaért azokat siraſſuk és a' gyönyörüségekre ne-igyekezzünk kívánsággal, a' hova tartozik Sz. Agostonnak ama' mondása: *In valle miseriæ sumus, in quâ eò magis est flendum, quò minùs flemus.* *A' nyomoruságok völgyében vagyunk, mellyben annál-inkább kell sirnunk, mennél kevesebbet sirunk.* 2. *A' Lazárnak fel-támasztásakor*, a' kinek halálán sirt, Joh. 11. v. 36. Siraſſuk mi-is azokat a' kik lélek-szerént meg-hóltak a' bünökben, a' Sz. Pál, Rom. 9. v. 1. 2. Cor. 2. v. 4. és Sz. Jeremiás példájával, cap. 9. v. 1. 3. *A' keresztfán*, köny-hullatásokat mutatván-bé az Istennek nagy kiáltással, Hebr. 5. v. 7. E' sirást a' mi bünein facsarták-ki, mellyeket az-okaért hasonló-képpen meg-siraſsunk. De sokan nevetnek az ő gonoſságokban, holot sirniok kellene, a' kiket végezetre el-nyom, vagy meg-ront az Urnak haragja, úgy hogy örökké orditaniok kelletik. 4. Végezetre sirt *Jerusálem várasán* a' mái szent Evangéliomban szíve bánattyában, hogy minket-is hasonló irgalmaſságra indítana Szent Jób példájával, cap. 30. v. 25. Ezek a' Kriſtuſnak négyes siráſi, mellyeket meg-gondolván eggyüt kell sirnunk, mind az önnön magunk ſ. mind az egyebek bünéiért és nyomoruságiért, mellyeket vagy magunk szenvedünk, vagy egyebeket szenvedni látunk.

Flere debemus populorũpeccata, quaſi noſtra vulnera. Siratnúk kell az egyebek bünéit mint az önnön magunk sebeit, S. Au. Ser. 11. ad Frat. in ere.

VI. A nyomorúltak vigaſztalására.

6. A' nyomorúltak vigaſztalására.

Mert kétségben nem esik a' bünei-miat, a' ki meg-gondolándgya a' Kriſtuſnak sirását. Vigaſztaláſt szülnek 1. *A' nyomoruságokban*. Mert ha sirni kell e' világon, tudgyuk hogy a' Kriſtus eggyüt szenved, és mint egy eggyüt-sir velünk. Azért midőn illyen nagy Úr viſel-tolünk gondot, miért fonnyaſztanák magunkat heába való keſergéſ-

A' nyomoruságokbã.

Sive pium vis hoc, ſeu

sel, vagy busulással? Vesdd ez Urra minden gondodat, ő meg-cselekeszi, Psal. 55. v. 33. Te sirván ám őrüllyenek egyebek: elég hogy a' kristus eggyűt bánkodik veled. Scipio mikor Karthagó várasának meg-égését látta vólna, meg-nem tartóztathatá magát a' sirástól: sokkal szelídebb vagy lágyabb szívű a' mi Idvőzítőnk, a' kinek szíve meg-indúl, valamennyiszer nyomorgattatnak az ő tagjai.

vis mulierbre vocari, confiteor Chrō molle cor esſe meo. Akar kegyes akar aszszonyállati dolognak mődgyák à si-

rást, Meg-vallom én, hogy lágy szive vagyon az én Kristusomnak.

A' kisértetekben.

2. *A' kisértetekben.* Nincs miért kétségben esnünk. Nem őrvendez a' Kristus a' mi veszt ünkőn, nem őrül a' mi kárhozatúnkon. Mert ha a' Sidók veszedelmén sirt, a' kik őtet meg-feszitették és kegyetlenül megőlték, hogy irígylené néked idősségedet? Még nem vétkeztél azokban a' mellyekben a' Sidók, miért esnél azért kétségben? Es ha szinte azokat cselekedted vólna-is, mind-az-által biztatnak téged a' Kristusnak foházkodási, mellyek jó-akaratnak nyilván való jelenségi.

A' Kristusnak sirása szeretetnek bizősága, Jo. 11. 36.

3. *A' halálban.* Mert abban nem maradúnk, hanem a' Kristusnak ereje-által fel támadúnk. Mert a' mint az ő kőny-húllatási által-hatták a' Lazár koporsóját, hogy abból ki-jőjőn, Joh. 11. v. 44. Ugy ugyan azon erő-által meg nyittatnak a' mi koporsóink-is, hogy örökké minket meg ne tarthassanak.

A' halálban.

4. *A' kárhozat félelmében.* Miért félnénk a' satántúl, holot illy irgalmas Urúnk vagyon? Ha meg indúlt magában Jerusálem varasának idő-szerént való veszedelmén: sokkal inkáb meg-indúl a' Léleknek örökké való veszedelmén. Az-okáért ő benne bizzúnk, és soha meg nem szégyenülünk. A' fęlelmes szívet a' Kristus kőny-húllatásival kennyük-meg, és hatható vigasztalást fog érezni.

A' kárhozat félelmében.

Es ezek vóltak a' Kristus sirásának vagy kőny-húlla-

táſinak amaz *hat* haſznai, a' kit iſmég hivúnk ſegitſégûl, hogy méltóztaſsõ azokat a'ſzivekbẽ meg-erõſiteni, hogy az õ kõny-hullatáſi ſzolgállyanak nékünk a' bünõk megutálására, életünknek meg-jobbitására, a' kereſztyéni egyût-ſzenvedéſre, meg-elevenétõ vigaſztaláſra és õrõk bóldogságra, hogy végezetre el-tõröltetſſenek minden kõny-hullatáſink, és vigadozva aratſúnk,

AMEN.

Evangéliom.

Sz. HAROMSAG UTAN XI. VASARNAPRA,

Sz. Luk. 18. r. az 9. v. f. az 15. verſig.

A' FARISÆUSRÓL ES A' PUBLICANUSRÓL.

9. MOndá pedig némellyeknek, kik magokban bíznak vala mint igazak, és meg-utálnak vala egyebeket è példa beſzédet-is.

10. Két ember mene-fel à Templomba hogy imádkoznának; eggyik Fariſæus à máſik Publicánus.

11. A Fariſæus álván így imádkozik va-

la magában: Isten hálákat adok néked, hogy nem vagyok mint egyéb emberek: ragadozók, hamisak, paráznák: à mint è Publicánus-is.

12. Kétszer böjtölök egy hétben; dézmát adok mindenekből à miket birok.

13. Es à Publicán távol álván szemeit sem akarja vala fel-emelni az égre: hanem à mellyét veri vala, mondván: Isten légy kegyelmes nékem bűnösnek.

14. Mondom néktek, alá-méne ez à házához, inkább megigazitatván amannál: mert minden à ki magát fel-magasztallya, megh-aláztatik; és à ki magát meg-alázza, fel-magasztaltatik.

PRÆDIKATZIO.

AZ Anya-szent-egy-ház, Kristus Idvözitőnktől, varsához hasonlítatik, Matth. 13. v. 47. mellyben jo és gonosz halak fogatatnak: Honnét két rendi következik a' Keresztyéneknek: az elsők a' *jókat*, a' második a' *gonoszokat* foglallya magában. Melly megválasztásból *négy kettős dolgok* származnak, mellyek az Anya-szent-egy-házban mindenkor elő-kerülnek. Négy kettős dolgok.

1. *Két hit.* Az eggyik az Isten-félőké, kik az szent irásoknnk egy-általlyában hisznek, és a' Kristusban alázatosan bíznak. A' másik a' *kép-mutatók-é*, a' kik a' titok dólgokat a' magok okosságához szabják, és jó cselekedetek érdemes vóltát hánnyák. Két hit.

2. *Két igasság*, mellyet *némellyek* a' Kristus engedel- Két igasság.

meſségében keresnek: *némellyek* a' magok ſzentségében.

Két imádság. 3. *Két imádság*, midőn *némellyek* alázatos ſzível, *némellyek* fel-fuvalkodottal járulnak az Istenhőz.

Két élet. 4. *Két élet*, mert *némellyek* meg-ismérik bűnöket és azokról penitentziát tartnak: *némellyek* minden hit és félelem-nélkül, a' ſzentség hiúságos vagy heába-való elhitetéséből járnak.

E' kettősöknek példája adatik-előnkbe a' mái ſzent Evangéliomban, mellyben a' Kriſtus Idvőzítőnk, *példa-beſzéd-ſzerént*, két embert hoz-bé, a' *Fariſeust* és a' *Publikánust*. A' *Fariſæus* az istenteleneknek, a' *Publikánus* az Isten-félőknek eredet-ſzerént-való ábrázattya. *Amaz* Az Evangéliomnak ſommája. reménségét helyhezteti a' maga tulaydon cselekedetiben: *ez* egyedül az Istenben. *Amaz* igaſságát magában keresi: *ez* maga kivől. *Amaz* fel-fuvalkodva imádkozik: *ez* alázatoſan. *Amaz* meg-marad a' penitentzia-tartatlanságában: *ez* penitentziát tart.

Réſzei az Evangéliomnak. Az-okáért alkolmatoſſan két réſzre oſztathatik e' ſzent Evangéliom.

Az *első*, a' Fariſæus ſzemélye-alatt, meg-írja a' képmutatókat:

Az *utolsó*, a' Publikánus ſzemélye-alat, meg-írja a' penitentzia-tartókat.

Mi most az elsőt elő-véven, kivált-képpen e' kettőről ſzóllyúnk.

Propoſitio. *I. A' Fariſæuſi ſzerzetről közönséges-képpen.*

II. E' Fariſæus vétkeiről kivált-képpen.

Az Isten légyen kegyelmes mi hozzánk-is, és agdya kegyelmeſſen mi-nékünk-is a' Szent Lélek malaſztyát, Amen.

I. RESZE.

A' FARISÆUSI SZERZETRŐL.

Megh-

MEg-jövendölte vala az Esaiás Próféta, cap. 40. v. 4. hogy a' Messiásnak el-jövetele-alat, *minden hegyek és halmok meg-aláztatnak, és minden völgyek fel-magasztaltatnak.* A' *hegyeken* pedig a' kevélyek értetnek: a' *völgyeken* a' töredelmes szivüek és az alázatosok. Az okáért a' Krisztus meg-szokta a' kevélyeket alázni, az alázatosokat pedig fel szokta magasztalni.

Mert a' mint a hegyek magosak és fel-emelkedtek: ugy a' kevélyek is: és a mint a' völgyek alácsonok: úgy az alázatosok-is.

Példát ád erről a' jelen való szent Evangéliom, melyben szemeink eleibe egy-mástól külömbözö személyek állattatnak, a' fel-fuvalkodot *Farisæus* és az alázatos *Publikánus*. Amaz mint egy hegy fel-magásztallya magát, de meg-aláztatik: ez mint egy völgy meg-alázza magát, de fel-emeltetik. Igy aláztatnak-meg a' kik magokat fel-magasztallyák; de fel-magasztaltatnak a' kik magokat mag-alázzák.

Hogy pedig e' fel-emelkedet halmot, tudni-illik a' fel-fuvalkodot Farisæust, jóbban meg-magyarázhassuk, *a' Farisæusi szerzetről magáról*, a' fel-fuvalkodásnak eredetiről, némönemö dólgokat közönséges-képpen hozzunk-elö; mivel-hogy arról gyakorta emlekezik az Evangéliomi hisztória. Hat pedig a' dolog, melly elöször-is meg-magyarázást kévan: 1. A' Farisæusoknak *nevek*. 2. *Eredetek*. 3. *Tudományok*. 4. *Eletek*. 5. *Nemek*. 6. *Az úy Farisæusi szerzet*, mellyekről rend-szerént kell szóllanunk.

Hat Farisæusi meg-magyarázásra szükséges dólgok.

I. A' névről. Meg-választot eredeti találtatnak az Irás magyarázóknál a' névnek. *Szent Jeronymus* az Luciferiánusok-ellen ez értelemben vagyon, hogy a' Farisæusok e' Sidó igéről mondatnának, *Páratz*, melly annyit tészen mint, meg-osztatot: honnét a' Farisæus annyi, mint *meg-osztatot*, vagy *el-választatot*, a' ki egyebektől igyekezettel kévánt, vagy fel-fuvalkodot és maga-hit szentséggel rekesztetet-el, egy szóval, *vallás-követö*; mellyről az

1. A' Farisæusoknak nevek.

Apoſtal a' Fariſæuſok ſzerzetét nevezi, Actor. 26. v. 5. Elváltak voltak pedig egyebektől 1. ſzentséggel. 2. méltósággal. 3. életnek nemével. 4. öltözettel. De mivelhogy a' Sidók és a' Syriaiak a' Fariſæuſok nevét e' betűvel írják ſchin, innét némellyek ez igéből *Faraſch* hozzákki a' Fariſæuſok nevét, melly annyit jegyez mint, magyarázó, hogy a' Fariſæuſok mondattattak mint egy *Törvénynek magyarázói.* Noha *Förſterus* in Lexico más okát adgya, tudni-illik hogy a' Fariſæuſok a' magyarázáſról azért mondatnának, hogy életek mindenek ſzemei-előt nyilván való és mint egy *ki-feytegettetőtt* vólt vólna: melly mind-az-által, hogy igen meſzſzűnnen vett oka légyen a' Fariſæuſok nevezetinek, akar ki-is künnyen meg-értheti. A' ſzónak első eredetit javallya Jóſéfus Flávius, midőn ezt mondgya: *Fariſæuſoknak azok mondatnak, a' kik a' törvényi rend-tartáſoknak leg-bizonyosbb iſméretit vállották, vagy tanitották. Phariſæi dicuntur, qui certiorem legalium rituum notitiam profitentur*, Joſ. Flav. l. 2. de Bel. Jud. c. 7.

2. Eredetek.

II. Eredetekről. E' bizonytalan, ſ-idejek ſem írattatot-meg egy-általlyában a' hiſtoriákban. Igen idős emlekezetek vagyon a' Fariſæuſoknak Jóſefuſnál Jonathás-alat, a' Makabæuſok idejében, Kriſtus Idvözitőnk ſzületéſe-előt 150. eſztendővel. Hoſpiniánus azt írja lib. de Orig. Monachatus cap. 2. p. 4. hogy Kriſtus Urúnk ſzületéſe-előt ugy-mint 130. ſzáz ſ-harmintz eſztendővel Hirkánus János-alat, ki Simon fia vala, három ſecták támadtanak vala, azért hogy a' Törvénynek tanitói közzül eggyik a' máſiknál ſzentebnek akar vala láttatni, a' kik ruházattal és bizonyos rend-tartáſokkal válaſztatnak vala-meg egy-máſtól; valának pedig Fariſæuſok, Sadducæuſok és Eſſæuſok. Mivel azért erről elégendő-képpen bizonyoſok nem lehetünk, a' Fariſaiſmuſnak támadásának idejét kételkedéſben hadgyuk, mellyről hoſzſzabban ír

Lib. 13. Antiquit. cap. 8.

Bizontalā a' Fariſaiſmuſnak támadáſa.

I. Drúſius lib. 2. de Feſt. Jud. cap. 7. & ſeqq. Bizonyos dolog ez, hogy a' tőrvénnek Fariſæuſi meg-veſztegetéſi régiek vóltanak, nem kevés idővel bé-hozattattak a' Kriſtus el-jővetele-előtt. Mert Szent Máthé 5. r. a' holot meg dorgáltatnak a' hamis magyarázatok, Idvőzítőnk őnnőn maga jelenti e' régiséget egy-nehányſzor hozván-elő: *Dictum eſt antiquis.* Meg-mondatot a' régieknek, melly igék nem a' Móyſes tőrvényét, hanem annak Fariſæuſi meg-veſztegegetését nézik, mint eggyűt meg-bizonyítatik. Az-okaért nē mindgyárt, hanē laſsán, laſsán és egymás-után kővetkezve tőrténék a' Sidók közőt az igaz tudománynak meg-hanyatlása, midőn ez-által emez, amaz-által ama' hitnek ágazattya veſztegettetet-meg, míg végezetre a' tőrvénynek magyarázói, a' kik egyebeknél inkáb vadáſzſzák vala a' tudomány és az eſzeſség dicséretit, nemőnemő egyenes magyarázatot válaſztanának, a' közőnségeſekre nézve: és ezek egyebektől-való meg-válaſztáſnakokaért magokat *Fariſæuſoknak* nevezték.

Haſznál ez eſzébe-vétel a' Jeſuiták kiáltásának megzabolázására, midőn tőlünk őrökké csak idejét, helyét és kezdőjét kérdik a' réghi Romai hitnek el-változtatásának, mivel-hogy mi el-változását állattyuk. De viſzontag azt hévánnyuk tőlők, hogy a' Fariſaiſmus támadásának minden circumſtántiáit kőrnyűl állášit és a' Sidó hitnek el-változásának módgyát beſzéllyék-meg nékünk, mellyet mivel-hogy nem cselekedhetnek, meg-vallyák ſzükség végtére, hogy a' hit vallásának el-változáſa megmutatására nem kévántatik minden circumſtántiáknak kőrűl-álló-dólgoknak ſzorgalmatos avagy tudáſa, avagy pedig elő-ſzámlálása, holot ezek a' dólgot nem alkottyák, hanem csak kivől kővetik. Kriſtus Idvőzítőnk őnnőn maga jelenti Matth. 13. v. 24. hogy a' konkoly, az emberek aluván és ſemmi olly dólgot eſzekben nem vévén, vettetik.

Ezek ellé a' pápiſták ezzel erősítik magokat, hogy: ſenki irásban né hatta, hogy a' Romai Eccleſia el váltóztatta vólna hitit. Azért ſoha el né váltóztatta. De igé gyége erőſségh ez: mellynek erőtelensége kitettzik eb-

tik. Mondgyák-meg a' Konſtanczinápolyi Eccleſia melly időben váltóztatta-el hitit? Mondgyák-meg mikor csúſztak-bé a' Romai Anya-ſzent-egy-házban az abúſok, mellyeket az V I. Adriánus Pápa el-nem titkolt a' Nóribergai Gyűléſben 1523. eſztendőben? Mellyet midőn megnem cselekedhetni, bizonyára válaſztáſt kell tennűnk a' *laſsán* és a' *hirtelen* támadot változás kőzőt. *Ama'* titkon *e'* nyilván ſzokot lenni. *Ama'* ſokaktól tudatlanságból és gondviſeletlenségből ok adáſſal mentetik vagy találtatik: *ez* némellyektűl gonoſságból és gyűlőségből hozattatik-bé. A' változás az-okaért, mikor hirtelen, kőrűl-álláſi kőnnyen fel-jegyeztethetnek és meg-itéltethetnek: nem pedig, mikor egy-más-után kővetkezik, mellyben az Anya-ſzent-egy-háznak teſte laſsán laſsán eſik-el, és réghi tiſztaságáról el-tér. Mert a' mint nem minden betegségeknek kezdeti vétetetnek eſzébe: hanem azoknak magvai laſsán laſsán híntegettetnek: Ugy haſonlítatot az Anya-ſzent-egy-házzal-is, ama' titkos lelki teſtel, hogy a' fogyatkozáſoknak eredeti nem mindenkor iſmérteſſenek meg, mivel-hogy néha néha egy más-után kővetkező, mint a' Fariſaiſmus példajával világoſon meg-mutatók.

vólt, Joſ. 24. v. 2. mind-az-által igaz hogy a' hit el-változot vólt.

III. Tudományokról.

Tudományok kűlőmb kűlőmb-féle vólt, *némelly* igaz, *nemelly* hamiſs. *Igaz* vólt, hogy vagyon Iſten, ki az eget és a' főldet teremtette, hogy el-jővendő a' Meſſiás, hogy az Abrahám maradéki igaz Eccleſia, hogy gonoſz és jó Angyalok vannak, hogy a' lelkek a' halál-után élnek, hogy fel-támadás léſzen, mellyben az iſtentelenek meg-bűntettetnek, az igazak pedig meg-ajándékoztatnak, mellyekről láſdhatſza Joſeph. lib. 18. Ant. cap. 2. *Hamiſſak* vóltanak pedig ſokak, hogy egy az Iſten és csak egy az Iſtennek ſzemélye is, Joh. 8. v. 41: hogy a' Meſſiáſnak csak emberi terméſzeti lé-

ſzen,

ből: Senki irásban né hatta miképpen változot-el Abraham-előt az igaz Iſteni tiſztelet. Azért ſoha el nem változot. Nő valet conſequentia: mert Abrahám Patriárka hívatalából, Gen. 12. v. 1. meg-bizonyul hogy el-változot. Es noha az ellen ſenki nem írt; holot Thare és Abrahám-is bálványoztak

3. Tudományokról.

Minden eretnekségben vagyő valami igaz és az Sz. Iráſokkal eggyező: de ezer annyi azok mellet a' hamis. A' Romai Eccleſiábā

ſzen, Matth.22.v.42: hogy az ő Orſzága polgári és világi léſzen, honnét folyamot az Zebedæus fiainak tévelygéſek-is, Matt.20.v.21. A' törvént csak a' külső engedelmeſségről mag járázzák vala, azért a' gonoſz idúlatokat nē tartyák vala bűnnek, melly vélekedéſeket meg-hamiſittya Kriſtus Urúnk ſz. Máth. 5. r. Taníttyák vala azt-is, hogy a' törvény a' terméſzet erejéből bé-tőltethetik, melly okból dicsekedik ma a' mi Fariſæuſunk: *Nem vagyok mint egyéb emberek.* Innét az Iſten-előt való meg igazuláſt a' jó cselekedetekben helyheztetik vala: az-okaért a' rendeléſeknek, fő-képpen a' Szombatnak babonás, hamis-tiſzteletű meg-tartásával nagy ſzentséget mutogatnak vala, magok-felől, mellyről ſzent Máthénak 26 r. vagyon emlekezet. A' házaſok el-válását alíttyák vala hogy akar mi okból ſzabad vólna, Matth.19.v.3. és hogy job vólna a' teſti jókból valamit a' templom ſzükségére adni, hogy ſem az embernek az ő attyát ſzükségében táplálni, Matt. 15.v.5. Leg-előſzőr-is pedigh ſzorgalmaztattyák vala a' vén emberek hagyományit, rendeléſit, mellyeket *legem non ſcriptam nem írt, vagy íratlan törvénnek* neveznek vala. Ide tartoznak ama' *hagyományok* is a' Szombatról, Matth. 12.v.2. Luc.6.v.7. Johan. 9.v. 16. a' bőytről, Matth. 9. v. 14. Luc.5.v.33. a' kéz mosásról, Marc.7.v.4. Matth. 15. v. 2. a' piaczról való meg jövetel moſódáſáról, Marc.7.v. 4: a' bűnősökkel való nem ételről, Matth.9.11. Luc. 7. v. 39. a' teremtet állatokra való eskűvéſiről, Matth. 5.v. 34. a' tizedről, vagy dézmáról, Matth.23.v.23. mellyel a' mi Fariſæuſunk-is dicsekedik. E' vala a' Fariſæuſok tudománya, mindeneſtől meg-veſzet vagy mételeſedet, mellyet Kriſtus Idvőzítőnk el-hágy távoztatnúnk, ugy-mint meg-ferteztető és meg-veſztő kováſzt, Matth.16.v.6.

IV. Eletekről. Mindeneket csak a' végre cſelekedtek, hogy az emberktől tiſztelteſsenek és dicsir-

ſem módgyuk hogy mid hamis a' mit tanít: hané csak a' mellyek az Apoſtolok idejében és az ő idejek után alkolmas ideig né taníttattak az Eccleſiábā: és azok felől az időſſebb Atyák iráſiba ſem ólvaſunk ſemmit; ugy-mint Sz. Clemens Romanuſnál, Sz. Irenæuſnál és Sz. Juſtinus Martyrnál. Kiknek iráſiban nincs ſemi nyoma az Indulgétiáknak, és azok kedvéért ki-gondolt Purgatoriúnak.

4. Eletekről.

teſsének. A' hoſszan való imádkozásban igen ſzorgalmatosok vóltak, Matth. 6. v. 7. alamiſnát az útzákon nyilván adtak, 16. v. 2. Hoſszab ruházatokat viſeltek, mellyeken ki-varva vóltak az Iſtennek parancsolati, honnét mondatik Szent Matth. 23. v. 5. *ki-ſzélesítik az ő emlekeztető hártyájokat*, mellyek bárſonyból valók valának, a' mint Epiphánius mondgya, lib. 1. cont. Hæres. tom. 1. Hæres. 15. & 16. A' pogányok meg-térésében nagy buzgoságok és ſzorgalmatoſságok vólt, Matth. 23. v. 15. Teſteket ſok-képpen ſanyargatták és kemény életet éltenek. Vide Epiph. d. l. Némellyek, a' mint *Baronius* elő-hozzá tom. 1. Annal. pag. 13. edit. Antverp. három fertál ſzéleſségnyi deſzkákat csináltattak magoknak, és azokon háltak, hogy el-aluván a' földre eſnének és az által iſmég fel-ſerkentetnének az imádkozáſra. Némellyeknek vánkosok tövíſek valának: némellyek vízből ſzedet kövecskéket raktanak magok ala, hogy azoktól ſértegetetvén, nyomatatván, mély álomban ne eſnének. Eledelek együgyű vólt, ſemmi gyönyörűſséggel meg-nem puhítatott. Az véneket tiſztelték, és azoknak intésére viſſzafelelgetni, vagy ellen-mondani nem mertek, a' mint Joſéphus beſzéli lib. 18. Jud. Antiq. cap. 2. Annak-fölötte közzülök ſokan a' ſzűzeſségben és örökké való nőtelenſségben éltek, mellyel az embereknél magoknak nagy bőcsületet és hatalmat ſzerzettek, honnét Joſéphus azt írja, lib. 13. Antiq. cap. 23: *Phariſæos apud populum plurimum potuiſſe, ſive exoſum aliquem concupiverint lædere, ſive ſocium & amicum juvare.* A' Fariſæuſok a' népnél ſokat haſználhattak vagy ha valamelly gyűlöſségeſnek kévántak ártani vagy társokat, és baráttyokat meg-ſegélni. Innét hatalmokban bizván magokat a' Királyoknak ellene tamáſztották, és a' Csáſzárnak meg-eskünni nem akarták, a' mint Joſéphusnál írva vagyon, lib. 17. Antiq. cap. 3.

De minek utánna azt el-terítették geheńa fiává kétſzerte inkább tették magoknál, Matt. 23. v. 15. Haſonló-képpen má-is az eretnekek ha valamel' kereſztjént el-fordítnak, magoknál kegyetlenbé téſzik: és az által inkább fiává a' gehennának. Probált dólog.

De ha-

De ha mint dicsékedtenek-is szentségekkel, mindaz által sok vétkekkel valának meg-ferteztettek, leg-elő-szőr-is kép-mutatással, Matth.23.v.13. tiszteség-kévánással, v.6. fősvénységgel, v.14. Luc.16.v.14. és kegyetlenséggel, mellyet elégendő-képpen meg-bizonyítottak a' Krisztushoz és az ő Apostolihoz.

5. Nemei, melly hét.

V. A' Farisæusok meg-választot, vagy külömb külömb nemeiről. Ez hogy hét vólt ki-tettzik a' Thalmud Sutta nevű irásából cap.3. a' mint Drusius elő hozza lib.2. de Sect. Judæor. cap.22. és Selneccer. part.3. Postillæ pag.573. Emléretnek. 1. *Sikimíták*, kik e' valláſt valami testi haszonért vették vala-bé, a' mi-képpen régenten a' Sikimíták a' környül metélkedést a' Dinának, Jakób leányának menyegzőjének meg-kéréséért, Gen.34.v.24.

2. *Meg-útkőzők*, *meg-botlók*, kik illyen névvel neveztették, vagy hogy a' földtől lábokat fel nem emelték, vagy hogy lábokat kőbe meg-ütötték.

3. *Vér ontók*, kik gyakran falhoz vagy oszlophoz verik vala fejeket, mind addig míg nem véreket bocsátanák.

4. *Kérdezkedők*, Mit kell cselekednem, és meg-cselekeszem azt? mint ha mondanád: Mit kellet cselekednem, a' mit meg nem cselekedtem vólna? Mert magokat úgy viselik, mint ha mindeneket meg-cselekedtek vólna.

5. *Mósárosok*, kik berétrommal, vagy fátyollyal födték-bé a' fejeket, és mint egy mély mosárból néztenek ki, csak igyenesen alá, nem fel se óldalra nézvén.

6. *Szeretetből lőt Farisæusok*, kik a' parancsolatokat a' jóságos cselekedetekhőz avagy a' jutalomhoz valo szeretetekből cselekedték.

7. *Félelemből lőtt Farisæusok*, kik a' Törvént a' büntetéstől való féltekben tartották-meg, és az Isten haragjá-

tól való féltekben vallották e' Sektát avagy szerzetet. A' mit az-okáért Szent Pál mondott Act.26.v.5. hogy ő a' hitnek leg- bizonyosb vallása-szerént mint Farisæus élt, azt avagy a' Farisæusiságról érthetni közönséges-képpen, hogy ha egybe hasonlíttatik a' Sadduczæusokkal, az Essæusokkal és ezekhez hasonlókkal, avagy a' ki e' hét nemek közzül azt választotta, a' melly mindenik nél leg-keményebb.

6. Ujfiak. A' Jesuiták.

VI. Az Vy Farisæusiságról. Valamik ez ideig mondattak, arra valók, hogy egybe hasonlítás tétethessék a' mi időnk és a' régi idők közöt. Mert a' mi-képpen régenten a' Kristusnak testben való el-jövetele-előt a' Farisaismusiság tartotta a' főséget: azon-képpen az ítéletre való utólsó el-jövetel-előt e' mostani időben, egy nemönemő szerzet támadot, melly mindenestül hasonlatos a' Farisaismushoz. *Az Jesusnak ellene mondó Társaság*; melly először Ignátzius Lojolától hozattatot-bé. És noha sok féle egybe-hasonlítása adattadhatnék, mind azálfal azt ez hat fejekre szabjuk. Mert a' Jésuitákat a' Farisæusokhoz hasonlóknak mondgyuk lenni.

Hasonlíttatnak a Farisæusokhoz.

1. Nevekre nézve.

1. *Ratione nominis. Nevekre nézve.* A' mi-képpen a' Farisæusok semmi embertől nem vették neveket, hanem tisztekről magokat törvény magyarázóinak nevezték. Azon-képpen a' Jesuiták-is nem úgy mint egyéb rendek emberi nevet, hanem az Idvözitőnek nevét adták magoknak, mint ha ő hívséges tanitói volnának, holot ellenségi és *Anti-Kristusok*, honnét mind a' két nevét, mind a' Farisæusokét s-mind a' Jesuitákét, viszszá kel érteni.

Jesuitarű nomé arrogétiæ plenű, Thuã.l-37. Hist. pag. 746.

2. Eredetekre.

2. *Ratione originis. Származásokra vagy eredetekre nézve.* A' Farisæusok támadtak minek-előttea' Kristus a' testben el jőt volna: a' Jesuiták mikor ismég várattatnék a' Kristus el-jőni az ítéletre: és így mind a' két szerzet

A' Jesui-

annak

ának az időnek seprején és végén, melly a' Kristus el-jövetelit elő vészi. És a' mi-képpen a' tiszteség kévánás és a' szentségnek maga-felől való el hivése ada eredetet a' Farisaismusnak, azon-képpen a' Jesuitismusnak.

Trident. pag. 2. Thuan. lib. 37. Hist. pag. 745. & seqq.

3. *Ratione dogmatum*. *Tudományokra nézve.* Eggyeznek, a' *meg-igazulás* tudományába, mert az idvőséget mind a' kettő a' jó cselekedeteknek tulaydonittya. Eggyeznek az *Eredendő bűnben*-is, mellyet kicsinnek tartnak; a' *szabad akaratban*, mellyet nagyra bőcsülnek; a' *törvény-bé töltésében*, mellyet bé töltésre lehetségesnek állatnak; az *Anya-szent-egy-házról* és a' *Papok egy más után való következéséről*, mellyre idéznek mindenkor. Eggyeznek a' *fellyeb-bevl ködő cselekedetekben* és a' *traditiókban*, az emberi rendelésekben-is, mellyeket hasonló vetekedéssel és buzgósággal szorgalmaztatnak. Egy sommában, a' mi-képpen a' Farisæusok négy privilégiomakkal és argumentomokkal támasztották magokatt a' Kristusnak-ellene, mellyek közzül 1. *Nép* vala, tudni illik hogy ők Istennek választot népe. 2. *Templom*, Jerusalem temploma. 3. A' *hely*, Kanaán földe. 4. törvény a' Móyses törvénye: azon képpen a' Jesuiták-is e' privilégiomokat, szabadságokat örökké magoknak tulaydonittyák, hogy ők Isten *népe*, hogy ő nálok találtatnék a' titkos vagy a' lelki *templom*, az az, az Anya-szent-egy-ház, hogy ők a' szent *helyhöz* ragaszkodnak, a' Római székhöz, és hogy ő nálok vagyon a' *törvény* és a' szent Irásoknak igaz magyarázattya. Ha tellyesbb öszve-hasonlitását kévánod láthatsza D. Eckartust in Papa Pharisaizante, és Hunfredusnak Prædikátzióját de fermento vitando, tom. 2. doctrinæ Jesuit.

vólt: nem külömben mint a' Kristus-é születése előtt, Luc. 24. v. 44.

4. *Ratione cultus et rituum*. *Az Isteni tiszteletre és a' szer-tartásra nézve.* Mind a' kettőnek nagy hasonlatos-

ták sánta Lojolától származtak, Anno 1536. D. Chem. in Exa. Conc.

3. Tudományokra.

Kaldi Húsv. 3. Præd. 2. rész. p. 614. Mi keveset vagyunk és ne igen régiek. Miért hánnyátok tehát nékünk szemünkre újságunkat ha nem igen régiek vadtok? Azt alitom hogy több az 1517. az 1536-nál. Tehát Luther idősebb a' Jesuitáknál. Még tudományára nézve-is, mely ő előtte az Szent Irásokban

4. Az Isteni tiszteletre.

sága láttatik a' külső ékeſségre, a' Czeremoniák ſokaságára, az innepek gyakor-vóltára, a' ſzombatnak babonás meg-tartasára, a' ſzentek hólt tetemínek tiſzteletire, az magok oſtorozására, a' válaſztot ſzentſégekre és egyebekre ezekhez haſonlókra nézve.

5. Életekre.

5. *Ratione morum & vitæ. Erkölcsökre és életekre nézve.* A' mint a' Fariſaiſmus, úgy a' Jeſuitiſmus-is ſemmi nem egyéb, hanem magához máſtól-vőt és fel-fuvalkodásból kévánt ſzentségnek abrázattya. Hatalmas Iſten! melly nagy it az eggyezés! Nincs ſenki a' Jeſuiták közzül, a' ki a' mi Fariſæuſunkkal alattomban, vagy magában nem futtogná, *Non ſum ſicut cæteri. Nem vagyok mint egyebek.* Megtartyák a' bőytőt, oſtorozzák a' teſteket, ki-ſzélesítik az ő emlekeztető hártyájokat, ſzeretik az első üléſeket, hoſzſzu imádságokat imádkoznak, alamiſnát oſztogatnak, ſzüzeſségekkel dicsekednek, egyebek meg-téritésére való buzgoságokat, és mindenekben a' régi Fariſæuſokat követik. Innét rővid idő-alat a' közönséges népnél nagy bőcsületet ſzerzettek magoknak, és hatalmaſokká lőttek, annyira hogy a' Királyok-ellen nem félnek támadni és azokat meg-ölni vagy el-veſzteni. Ha a' Fariſæusok vétkeit meg-gondolándod, a' Jeſuitiſmusban főllyeb-bé-völködve fel-találod. Uralkodik közöttök, a' kép-mutatás és a' tettetet ſzentség: Virágozik a' tiſzteſség kévánás, mellyről az egyéb Pápiſta rendek-is panaſzolkodnak: Az első helyet a' főſvénység tartya, midőn nagy Collegiomokat épitnek és ſokak javait magokhoz ragadgyák. Semmit nem ſzóllok a' meny-orſzág kúlcsaival való goſzúl-eléſről, a' Magiſtrátusnak meg-utalásáról, a' hívek gyülöléséről, a' kegyetlenségről és az üldözéſtől, holot azok iſméretesbbek és kelletinél iſmeretesek.

Angyali ſzentséget tulaydonítnak magoknak: mert így ſzól P. Kaldi Víz ker. 2. Vaſ. 2. Præd. 1. r. p. 158. A' Házaſság nagy akadékokot ſzerez az Egy-házi tiſztben; úgy mint, Elsőben: Az áldozatban: mely Angyali tiſztaságot és ſzentséget kéván. Melly nem találtatik a' Házaſok társolkodásában, mellyet nē nyilván, hanem rejtekben viſznek végbe: a' miben pedig rutság nincs, azt nem kell ſzégyenleni, a' mint Szent Agoſton mondgya. De nem ſzól Szent Agoſton lib. 14. de

6. Ratio-

Civ. Dei cap. 17. a' Házaſságról, hanem az első ember mezétlenségéről. Mert olvaſta ő Szent Pálnak amaz igéit, cubile impollutum, makula-nelkül való ágy, Heb. 13. v. 4. De kicsoda olly Szent és tiſzta mint az Angyal? Senki. Azért, e' Jeſuita ratiojából, ſenki ſe nem ſzolgáltathattya az Urnak Vég-vacsoráját, ſe nem élhet azzal. Abſurdum. Elég rühes Jeſuitákat láttunk. Sapienti, ſat dictum.

6. *Ratione diſtinctorum generum.* *Külömbözö nemeire nézve.* Ezeket ha tettzik fel-kereſned, könnyen fel-találhatod a' Jeſuitiſmusban. Avagy nem ſokan Sikimíták-é, a' kik e' társaſsághoz a' teſti haſznáért adgyák magokat, úgy mint mellynek Regulái bévebbek hogy ſem az egyéb rendek-é? Láthatſz öt meg-botlókat: lathatſz csuklásokat, vagy kápásokat: láthatſz oſtor-hordozókat, kevély kérdezkedöket, ſzeretöket, félöket, és mit nem. 6. Nemeire,

Az-okaért mivel-hogy a' Jeſuiták-által régi csufos beſzéd cselekedtetik, és a' Fariſaiſmus meg ujítatatik, közzülünk ki ki könnyen meg-értheti mi légyen hivatallya.

1. *A' magaſságbélinek hálákat kell adnúnk*, a' ki bennünket ki-ragadot a' Pápaságból, hogy e' ſaskáktól megne emészteſsünk és a' Jeſuiták ſzólgálattya-alá ne vetteſsünk.

2. *Magúnkat annál ſzorgalmatosbban meg-kell ónúnk.* Mert a' Jeſuiták tudománya-is kovász, melly ſok tartományokat meg-veſzt és meg-ferteztet. Fene, a' melly máſz és mindeneket meg-veſzt, és azért ne engedgjük magúnkat meg-csalni vagy el-hitetni. E' kovászt el-kell távoztatnúnk, ne meg-ennünk. Magúnkat attúl meg-kell ónúnk, nem bé-vennünk. Semmi határidban kovász ne láttaſsék, Deut. 16. v. 4. Minden ajándék, melly az Urnak bé-mutattatik, kovász-nelkül légyen, Lev. 2. v. 11. Azokaért ne áldozzatok, hanem el-vegyétek vagy ki veſsétek, mert a' kovász fel-dagaſzt, fel-dagaſztván hiúságoſsá téſzen és meg-veſzt. Stephanus Paſcaſius Thuanuſnál oda-fel citált helyen, ſectã ambitioſam & furioſæ religionis plenam, tiſztaſség kévánó és tettetet Iſteni ſzólgálattal tellyes ſzerzetnek

3. *Imád-*

nevezi. Novos sectarios, Uy szerzeteseknek; scissuræ constitutores, ut alii sint Jesuitæ, alii Christiani, szakadás szerzőknek, hogy mások legyenek a' Jesuiták, mások a' keresztyének.

3. *Imádkoznunk kell,* hogy az Isten meg-tartson bennünket a' meg-ismért igasságban, és hogy az Evangéliomnak világosságát maradékinkrá, ha mi lészen, világosson és épen származtassa vagy bocsássa-által.

II. RESZE.

A' FARISÆUSNAK BÛNEIRŐL.

S. Jerol. 6. sup. Esa. Si castũ me simulo & aliud est in cõscientia, habeo gloriam

A Farisæusnak bũnei-közzül leg-elõször-is három illettetik-meg a' textusban. 1. A' kép-mutatás, mert nagy szentséget fitogatot maga-felõl. Fusátok e' vétket, mert gyülõséges Istennek elõtte, ellenkedõje a' keresztyéni eggyügyüségnek, és esik ama' jay szóban, melly meg-mondatot Szent Matthenál cap. 23. v. 13.

mercenariã, sed supplicia peccatoris, & in ea comparatione duorũ malorũ: levius est in alium apertè peccare, quàm simulare & fingere sanctitatem.

2. A' cselekedetekben való bizo-

S. Bernh. Serm. 9 sup. Qui habi-

tabit. Tu es Domine, spes mea. Prætendat alter meritum, sustinere se jactet pondus diei & æstus, jejunare bis in sabbatho se dicat, post emò non esse sicut cæteros hominum glorietur. Mihi autem adhærere Deo bonum est, & ponere in Domino Deo spem meam.

II. A' cselekedetekben vetet bizodalom, mert azokba vetette idvõssége reménségét. Nem lehet az, mivel-hogy a' jó cselekedetek, 1. fogyatkozottak, 2. már annak-elõtte adoság vagy tartozás-képest valók, 3. nem tiszták, 4. sok vétkekkel meg-fertõztettek.

III. Felebaráttyának meg-utálása, mert a' Publikánust maga elõt meg-utálta. Es az elménck fel-fuvalkodásából és a' *mvga szeretetibõl* származik, melly kezdeti minden bũnnek, Syr. 10. v. 15. az embert meg csallya, Gal. 6. v. 3. meg utálást szül, Esa. 33. v. 1. az Istentõl el-fordit, bũntetést gyüyt rakássa, és a' Sátánhoz kõtelez. Hon-

3. Felebaráttyának meg-utálása.

nan.

nan Szent *Bernhárd* a' Farisæus igeihez: Nem vagyok mint egyéb emberek, mindgyát hozzá-adgya; *Ergò sicut cæteri dæmonum*. *Tehát mint egyéb ördögök.* Melly vétkekről, mivel-hogy másut bévebben tanitatik, mi itt végezzük-el, és az Istēt alázatossan hijuk segitségül, és a' Publikánussal foházkodúnk: Isten, légy kegyelmes nékünk; gyökerez-ki szíveinkből mindē bűnöket, a' Farisaimust zabolázd-meg, és adgy igaz penitentziát, hogy it a' mi házunkhoz alá-mennyünk meg-igazítatván, amott pedig a' mennyei házadba fel-mennyünk meg-bóldogúltak, a' Krístus Jesus által, ki az igasságnak szerzője, és a' mennyeknek Országának meg-újítoja, mindenkor áldandó,

AMEN.

Evangéliom.

Sz. HAROMSAGNAPIA VTAN XII. VASARNAPRA

Sz. Márk. 7. az 31. v. fogva szinte a' végig.

A' SIKETRŐL ES A' NEMARÓL.

31. ES ismégh kimenvén a' Tyrus határiból, jöve Sidon-által a' Galilæai tengerhöz, a' Dekapolis határi-közöt.

32. Es hozának nékí egy siketet és némát

és kérik vala ŏtet, hogy reá tenné a' kezét.

33. És félre vévén ŏtet a' seregből, annak fülébe bocsátá az újait: és pŏkvén illeté annak nyelvét:

34. És fel-tekintvén menybe, fohászkodék, és monda néki: effata, az az, nyilatkozzál-meg.

35. És mindgyárt meg-nyilatkozának à fülei, és meg-óldaték az ŏ nyelvének kŏtele és igazán szól vala.

36. És meg-parancsolá nékik, hogy valakinek meg-ne mondanák. Menyivel inkább parancsollya vala pedig nékik, annyival inkább hirdetik vala.

36. És annál inkább csudálkoznak vala, mondván: Mindeneket jól cselekedet: a' siketeket-is hallóká tŏtte, s-a' némákat-is szólókká.

PRÆDIKATZIO.

Az Isten szeretetinek ajánlása.

A' Szent János Apostal az Isten szerelmének mélségét meg-gondolván, nagy fel-szóval igyen kiált, 1. Epist. cap. 3. v. 1. *Lássátok minémű szeretetet adot nékünk az Atya, hogy Isten fiainak neveztessünk és legyünk.* Nagy méltóság valakinek e' földŏn hires-neves Attyának lenni: de mennyivel nagyob, az Istennek fiának lenni és neveztetni? E' *fiuságnak* szerzője pedig a' Krístus, a' mi atyánkfia és Emmanuelünk, az az, velünk lévŏ Istenünk: mellyet meg-illet ugyan azon Apostal, ezt írván, v. 8: *erre jelent-meg az Isten fia, hogy el-rontsa az ördög cselekedetit.* E' kegyetlennek hatalma-alat tartattúnk fogva:

de el-

de el-jöve a' Kristus, hogy abból meg-szabadítván az Atya Istenhöz vinne minket. Mert az Isten Fia ember fiává azért lött, hogy az ember-is Isten fiává lenne, azt mondgya Szent Irenæus lib. 3. cap. 11. *Filius Dei factus est filius hominis, ut & homo fieret filius Dei.*

Mellyről szól a' Sz. Evangéliom-is.

Ennek árnyéka adattatik elönkben e' jelén való Sz. Evangéliomban, mellyben egy nyavalyás Siket és néma ember hozatik-elö. De azt a' Kristus Jesus, ama' mennyei orvos nem csak test-szerént, hanem lélek-szerént-is meg-gyogyítá: hogy a' gyalázatos edényből, (Rom. 8. v. 21.) kegyelem edénye, v. 23: az ördög fiából Isten fia lenne, ki annak-utánna az Evangéliom prædikátzioját halgathassa, és az Isten nagyságos cselekedetit maga nyelvével hirdethesse. Az-okaért lássátok-meg e' példában, minémü szeretetet adot az Atya nékünk. Gondollyátok-meg hogy azért jöt a' Kristus, hogy el rontsa az ördög cselekedetit. Nézzétek e' nyomorodot embert a' kinek tagjait a' Sátán meg-vesztegette és magának lakó hely-é csinálta vala. *De ímé!* Az Atya Isten ötet fiává fogadá, a' Fiu meg-gyogyítá, a' Szent Lélek szívét meg-tisztítá, és így az egész dicsö Szent Háromság szeretetit hozzánk világosson meg-mutátá: mellyet amaz áitatos nép megh-gondolván, a' Kristusnak dicséretét tulaydonita: *Mindeneket jól cselekedet, a' siketeket hallókká tette és a' némákat-is szólókká.*

Mellynek három részei vannak.

Három dolog foglaltatik az-okaért e' jelen való Sz. Evangéliomban.

1. *A' Sátánnak gonosz cselekedete*, a' ki ez embert meg-nyomorítá.

2. *A' Kristusnak jó-tétemény*e, ki a' nyomorítatott embert meg-szabadítá.

3. *A' népnek tiszti*, melly a' Kristus jó-voltát hirdeté. E hármak egy-mást követik. 1. Az ö. dög *árt*, 2.

A' Kriſtus *gyógyít*, 3. A' nép dicsér. Elől jár a betegség, a' betegséget meg-gyogyíttya a' Kriſtus, a' Kriſtuſnak hála adatik.

Mi fő-képpen e' kettőről ſzóllyunk.

Propoſitio. 1. *A' meg-veſztő Sátánról*, ki mindeneket gonoſzul-cselekeſzik.

2. *A' meg-ſegítő Kriſtuſról*, ki mindeneket jól-cselekedet. Ugyan ezen Kriſtus, az ő malaſztya-által, cselekedgye hogy moſt-is mindenek jól legyenek, és a' mi kőzönséges éppületünkre ſzolgállyanak, Amen.

I. RESZE.

A' MEG-VESZTŐ SATAN. *RÓL.*

Az ember, a' kinek meg-gyogyitása meg-írattatik, vólt

HOgy az egeſz emberi nemzetség ſok gonoſzokkal, az az, nyomoroságokkal, nyavalyákkal küzdgyék, múnkás, vagy ſzorgalmatos meg-bizonyítás-nélkül nem ſzükölködik. Tekintsétek-meg az embert, a' ki ma a' Kriſtushoz hozattatik, és világos tükürét láttyátok az emberi nyomoruságoknak.

1. Siket. Vólt az 1. Siket. Mert noha fülei vóltanak, de mind az-által bé-zárva valának, és nem halhat vala. Nagy nyavalya vólt ez, melly által a' hit és a' tudomány nyeréſnek minden reménsége bé-rekeſztetik. Mert a' hit, halláſból vagyon, Rom. 10. v. 17. és ennélkül ſemmit nem nyerhetünk, mert a' meſter ſzava nem értethetik, honnét a' hallás *ſenſus diſciplinæ tudomány érzékenségének* nevezteték, a' mi-képpen a' látás *ſenſus inventionis találás érzékenségének.*

2. Néma. 2. Vala Néma. Ez illyen embernél mi lehet nyomorultabb? Nem jelentheti-meg ſzomoruságit: egyebek ſegítségét nem kévánhattya: nyelvével az Iſtent ſe nem kérheti gonoſzíban, (nyomoruságiban) ſe nem

dicsir-

dicsirheti jó-téményiben. Két nagy ajándéki nem vóltanak azért ez embernek. 1. A' hallás. 2. A' szóllás. A' *hallás*-által az Isten beszél velünk a' prædikátziókban: a' *szóllás*-által mi beszéllünk az Istennel a' könyörgésünkben. Ugy meg-vesztegettetnek vala azért ennek a' tagjai, hogy se az Isten ő vele, se ő az Istennel semmiről nem beszélhet vala. De még nem valának elégségesek e' nyomorusági. Hozzájok járula a' harmadik-is, mert

3. Sánta. 3. Sánta-is vólt. Mert a' Görög textusban így olvassuk: *és vívének vagy hozának ő hozzá.* Honnét némelyek azt itélik, hogy nem járhatott. Az-is elég nagy nyomoruság, mikor ki se nem állhat, se nem járhat, hanem mindenkor az ágya fenekéhez szegeszteted. De még ennél-is nagyob nyomorusága vagyon hátra, mert

4. Bolond. 4. Meg-bomlot elméjű-is vólt. Meg-mutattya azt a' Görög ige κωφος, melly nem csak némát jegyez, hanem még bolond és esztelen embert-is.

Az okaért annyi és illyen sok nyavalyákkal nyomorgattatot e' nyavalyás ember: Fülei bé-dugva vóltanak, nyelve meg-kötöt, lábai sánták, szívé balgatag, annyira hogy oktalan állathoz vólt vólna inkáb hasólatos hogy sémit okos emberhez. Igy vóltanak nyavalyásbá mindenek gonoszúl cselekedvé és igen gonoszúl meg-vesztegetve.

Az egész emberi nézetségnek nyavalyái. 1. A' testre nézve. Vayha pedig és ismég vayha csak egyedül ez múnkálkodot vólna e' nyavalyákban! De szánnya az Ur Isten, minnyájan és kiki közzülünk belé-akadott e' sárba és nyomorúlt állapatban él. Mert, ha testünket meg-tekínttyük, mennyi betegségek-alá vetteted? Életünknek minden napjai kicsinyek és nyavalyásók, Gen.47.v.9. Itt mit várhatunk egyebet múnkánál és fáydalomnál? Psal. 90.v. 10. Ha nagy tiszteletben élsz, a halál, mikor ingyen sem a' tanád, hozzád mász. Mert, minden test széna, és minden ő dicsősége, mint a' mezei virág, Esa.40.v.6. Mi-

csoda jobb a' paradicsomnál? Mind-az-által abba bé-ütte a' halál és az első atyáinkat abból ki-űzé. Így veszteget-tettek-meg mindenek és vettettek hiuság-alá, hogy *Nemo sibi craſtinum poſſit polliceri. Senki a' holnapi napot magának nem igérheti*, Euripid. Ha el-mégy, és a' léleknek állapat-tyát meg-gondolod, *a' halhatatlan Istenre*, menyi ott a' nyavalya! menyi a' meg-veszetség!

2. A' lélekre nézve.

Mellyben vagyúnk

1. Siketek.

1. *Siketek vagyúnk*, az Isten igéje halgatására, mint a' Sidók Esa.6.v.10. Johan.12.v.40. Jer.5.v.21. Es a' mi-képpen a' Selyem termő bogarok a' menydörgést nem halhattyák, azon-képpen sokan az igasságh igéjét meg-utállyák.

2. Némák.

2. *Némák vagyúnk*, az Isten dicsíretinek hirdetésére és az imádkozásra: némák a' bűnök meg-vallására, mint az első atyáink, Gen. 3.v.10. és Dávid Király, Psal.32.v.3. Annak-fölötte némák sokan a' *Szent Irás magyarázó Doktorok* közzűl, kik az eretnekeknek kedveznek a' *Polgári társaságbéliek* közzűl, kik tettetik és titkollyák vallásokat: az *atyák* közzűl, a' kiknek kedvezése meg-veszti a' gyermekeket, annyíra hogy a' mái szent Evangéliombéli némának mindenűt sok társai legyenek.

3. Sánták.

3. *Sánták vagyúnk*, mikor a' lábaink a' gonosznak meg-cselekedésére járnak, és tőlünk a' békeség úta meg-nem ismértetik, Psal.14.v.2.3. Rom.3.v.14. v.16. Igy az Ur házába sokan későn, rösten jőnek, de a' bűnösök útára gyorsak és a' vér-ontásra készek.

4. Ostobák.

4. *Ostobák és esztelenek vagyúnk*: mert a' lelki dólgok-ban meg-homályosodot az értelmünk, Eph.4.v.17. úgy hogy a' lelkes ember meg-nem értheti azokat, a' mik az Isten lelkejé, 1.Cor.2.v.24. és nincs senki a' ki nem vétkeznék, Eccles. 7.v.21. holot az emberi szívnek minden érzékenségi és gondolati a' gonoszra haylandók ifiuságától-fogva-Gen.8.v.22. jó sem lakozik a' mi testünkben,

Rom. 7. v. 18. Honnét harag fiainak mondatunk természetünk-szerént, Eph. 2. v. 3. Rövid szóval mondván, *A' lábunk talpától-fogva tetőnkig nincs bennünk egeség*, Esa. 1. v. 6.

Itt pedig álmélkodnak és csudálkodnak minnyájan e' nagy nyomoruságoknak okain. Mert, ha az Isten az embert az ő képére teremtette, Gen. 1. v. 27. ha mindenek, a' miket teremtet, jók, v. ult. nem méltatlanúl kérdetik, honnét és mi módon hozatot-bé e' nagy nyomoruság és természetnek romlása?

Külömb-külömb féle vélekedések a' jóknak és a' gonoszoknak okáról.

Itt külömb külömb féle feleleteket hallasz. Az *Epicureusok* azt vélték, hogy a' gonosznak oka-felől nem kellene tudakozni, mivel-hogy mindenek történetből történnének-meg, és a' szerencsének vak igazgatásából származnának.

A' *Stoicusok* az Isteni-végezést (vagy a' történetet) az okoknak szükség-képpen való és el-távoztathatatlan öszve-illésével, vagy eggyezésével magyarázván-meg, annak tulaydonítottak akar mi cselekedeteket-is, melly okból menti vala amaz magát, mondván: *Fato, furatus sum*: *Történetből loptam*, kinek más értelmessen felele: *Ergò & Fato suspenderis*. *Tehát történetből akasztatol-is fel.*

A' *Manikæusok* két egy-mással ellenkező kezdetet és két Istent gondoltanak-ki, Jót és Gonoszt, mellyek közzül amaz a' jóknak, emez a' gonoszoknak vólna szerzője.

Ha el-mégy, és az *Astrologust* meg kérded, az égh gonosz aspectusira, látásira igazít.

Ha a' *Physicust* vagy a' *Természet-tudót* a' prima materianak gonosz vagy veszet vóltát fogja kárhoztatni hogy kezdeti a' romlásnak és hogy veszte-felé hanyatlot.

Ha a' *Politicust*, vagy a' *Polgári-rendtartás-bélit*, azoknak a' tanács-nélkül és magában való gondolkodás-nelkül kezdet cselekedeteknek fogja tulaydonítani.

Ha az *Orvos Doktorokat*, hoszszú discursust, sok-féle

ók adá-

ok adásokat, beszélgetéseket hallasz, a' négy nedvességeknek egy-mással-való ellenkedésekről, és abból származot meg-veszet mértékleteségekről.

Ez utólsók mondnak ugyan valamit, de a' gonosznak (vagy a' nyomoruságoknak) okát nem találták-fel. Mert magasbban kell fel-hagnúnk és jobban meg-magyaráznúnk, honnan származzanak a' meg-veszet, vagy vétkes nedvességek és a' tanács-nélkül kezdet cselekedetek? és miért hanyatlyon romlásra a' mi testünknek materiája? Itt meg-némúlnak minnyájan, és felelet csak a' szent *Irásokból* adattathatik. Azok világosan taníttyák, hogy a' *bún* eredeti minden gonosznak, mivel-hogy a' halál a' bún-által és a' bűnnel jőt-bé minden nyavalyáknak neme a' világra, Rom. 5. v. 12.

Igaz okai mindé nyavalyáknak.

Az Isten igen bóldog állapatban teremtette vólt az embert, *mind* lelkére nézve; melly az Istennek képére teremtetet vólt, *mind* testére nézve, melly halhatatlansággal vólt fel-ékesitetett, *s-mind* lakó helyére nézve, melly a' gyönyörűségnek kerte vólt. Törvént adot vala pedig; hogy a' jónak és a' gonosznak tudásának fajáról semmit ne ennének, Gen. 2. v. 17. egyéb-képpen halállal halnának-meg. De e' fenyegetésre semmit nem figyelmezvén a' mi első szüleink ki-hágnak a' kerék-vágásból és által-hágók lésznek. Melly gonoságot meg-cselekedvén, mindgyárt el-veszteték az Istennek képe, és a' jóság helyébe következik a' *rendeletlenség*. El-futnak az Urnak színe-előt Gen. 8. v. 18. az aszszony-állatra faydalmak, Adámra munkálkodások és mindenekre külömb külömb nyomoruságok rakattatnak.

De még egy kérdés vagyon hátra, *Mi vólt az első bűnnek oka?* Nem de nem az Istennek akarattyából és végezéséből esét-é-el Adám? A' Kalviniták ugyan úgy taníttyák, de meg-csalnak. Mert hogy az Isten Adámnak bű-

Calvinus Janos az Isten akarattyának tulaydonit-

nét vagy vétkezését nem akarta, kűnnyen meg-bizonyíthatni az 5. Sóltár mondásával v. 5. a' meg-tíltot fával, Gen. 2. v. 17. bőlcs Syrák bizonyság-tételével, cap. 15. v. 14. 15. és az *első szűleink* bűntetésével. Végezetre azért mi vólt az első bűnnek oka?

tya, és okát tsak ezt adgya: quia sic voluit, mert úgy akarta, lib. 3. Inst. cap. 23. §. 5. mihi pag. 336. Ektelen vallás, melly meg-hamisíttatik, Psal. 5. v. 5. Matth. 23. v. 37.

Két okát jelenti a' Szent Irás'. *Eggyet* kűlsőt és felingerlőt, *másikat* belsőt és cselekedőt.

Kettő oka az első bűnnek.

Kűlső vólt az ördög, a' ki a' kigyóba búyván Evát édes vagy hizelkedő szókkal meg-csalá. Ez szerzője, ez kezdeti minden gonoszoknak, mert az ördög irégységéből jőt-bé a' halál, Sap. 2. v. 23. és ő gyilkos eleitől-fogva, Joh. 8. v. 44. Innét igazán mondgya Theodoretus: *Peccati Pater Diabolus, peccatum mortis mater.* *A' bűnnek attya az ördög, a' halálnak annya a' bűn.*

1. Kűlső.

Belső vólt az embernek saját akarattya, a' ki az ördöggel szabad akarattya-szerént értet eggyet. Mert a' mint az Isten hozta-bé az ember életének állapattyát: Ugy az ember maga vette-magához a' halál állapattyát, Szent *Tertulliánus* mondása-ként, lib. 2. adv. Marc. Az-okaért ne csudálkozzúnk többé azon, honnan szarmazzanak a' sok nyomoruságok? A' bűn az oka, mellyet *rész-szerént* a' szűleinktől veszűnk, *rész-szerént* a' Sátán késztetéséből magúnk cselekeszűnk.

2. Belső.

II. RESZE.

A' MEG-SEGITŐ KRISTUSRÓL.

MEg-ismertetvén a' nyavalya, következik hogy felkeresteséek az orvoság. Mert a' ki meg-akar gyogyúlni, leg-előszőr-is hív orvost kéván. Kit válaszszúnk pedig és leg-főképpen kihez folyamjúnk? A' Kristus Je-

S. Aug. in Man. c. 22. Mors Christi meritum meű & refugiű. A' Christus

halála én érdemé és én folyamom. Csak egyedül a' Christus cselekedet jol mindeneket.

Alexáder Severus meg-kérdettetvén, Quis esset Rex optimus? Ki vólna a' leg-jób király? azt felelé: Qui amicos muneribus retinet & inimicos beneficiis ambit & sibi conciliat. A' ki barátit ajándékokkal tartja-meg, és ellenségit jo-tétményivel veszi környül és tészi jo-akaroivá, Maxi. Ser. 9. de Mag. Philippus Macedo azzal di-

sus, az Istennek és a' szűz Máriának fia, egyedül a' mi legjobb gyogítónk, Exod. 15. v. 26. A' mint az ördög az ő mérgével mindeneket meg mérgesét, vagy meg-veszt: Ugy a' Kristus ellenbe mindeneket jól cselekeszik, úgy hogy nem méltatlanúl nevezteségek mennyei *jól-tévőnek*. A' Fejedelmek néha sokat jól cselekednek, de nem mindeneket. *Augustus* Romai Császár birodalmának dicsíreteſſen való igazgatásáért *Pater patriæ, Hazája Attyának* mondatot. *Vespásiánust, Amorem & delicias generis humani, Emberi nemzetség szerelmének és gyönyörűségének* nevezték. *Tiberius* Császár ha valamelly nap senkivel semmi jót nem cselekedet, fohászkodván ezt mondotta: *Amici diem perdidi: Barátom napját el-veszttettem*. *Alfonsus* Király kész vólt életét le-tenni *pro lege & pro grege, a' törvényért és a' nyájért*, melly okból ez igékkel Symbolum gyanánt élt. De akar melly jól urálkodgyanak, mind az-által meg nem tagadhatni, hogy gyakorta nem vétkeznének. Egyedül a' Kristus az, a' ki-felől igazán hirdettetik: *Omnia bene fecit. Mindeneket jól cselekedett*. Meg bizonyította azt. 1. *A' teremtésben*, mellyben mindeneket jókat teremtet. 2. *A' meg-valtásban*, mellyben az idvősséget ismég meg-szerzette, vagy viszsza-nyerte. 3. *A' meg-szentelésben*, mellyben a' mi szíveink, az ő érdeme által, meg-tisztítatnak és meg-újítatnak. Mert a' mint a' siketet hallóva, és a' némát szóllóvá tette: úgy adgya azon jó-tétményét a' hivőknek-is. Igazán mondgya Szent Gergely: *Quod Christus fecit corporaliter, intelligi vult spiritualiter. A' mit Kristus test-szerént cselekedet, lelek szerént akarja érteni*. Azért a' minémő eszközökkel gyogyitotta-meg è nyavalyás embert, ugyan azonok-

csekedet, hogy à nemine beneficiis victus fuerit, jo-tétemménnyel senkitől meg-nem győzettetet, Plut. in Apoph. Ezt igazábban mondhatni a' Kristus Jesus felől: mert Felségét jo-tétemménnyel soha senki meg-nem győzte, s meg sem győzheti soha.

kal,

kal, lelki értelem-szerént értvén, gyogyít meg-minket-is a' mi lelki betegségünkből. Azok közzül pedig *hét* számláltatik-elő a' mái szent Evangéliomban, mellyeket rövid igével láfsúnk-meg.

A'gyogyitásnak hét eszközi.

I. Félre vitél. Mert Kristus a' siketet magát fogván, félre vitte a' néptől. Ugy ki-mennyen a' világból, a' ki meg-akar gyógyitatni a' Kristustól. Mert a' világ gonoszban helyheztetett, 1. Johan. 5. v. 19. s-ki szeretné? E' világ el-mulik és az ő kévánsága, 1. Johan. 2. v. 16. s-ki ragaszkodnék hozzá? Ne vonnyatok igát a' hitetlenekkel, 2. Cor. 6. v. 14. Mennyetek-ki Babylonból, Esa. 58. v. 20. A' ki pedig a' szurkot illeti, meg-motskoltatik attól, Syr. 13. v. 1. Igy Noe el-változtatta vala magát az özön-viz előt-valoktól, Gen. 7. v. 7. Abrahám ki-méne a' Kaldæai Urból, Gen. 11. v. 31. Lóth Sodomából, Gen. 19. v. 17. Az Israeliták Egyiptusból, Exod. 12. v. 36. Kövessük, és a' gonosz társaságokat hadgyuk-el a' Kristust követvén és az ő hagyományiban járván. Ez meg-fog minket és félre viszen. 1. A' Kereszts'g-által. 2. Az ige-által. 3. A' Vég-vacsorának Szentsége által, mellyek mind semmik nem egyebek, hanem e' világtól való el-vitetések, az-okaért úgy éllyünk azokkal hogy a' Christushoz társoltassunk és az istentelenektől el-választassúnk.

1. Félre vitél.

A' világból ki-menni, nem mennyekbe felhágni, vagy a' tengeren túl menni: hanem a' világi gonosz társaságoktól búcsút véni, és az Istennek parancsolattya-szerént éli.

Mik-által viszen ma bennünket a' Kristus félre.

II. Ujának be-bocsátása. Mert a' mondatik Kristus Urúnk-felől, hogy a' néptől félre vitt siketnek fúleibe bocsátta az újait. Mi módon fejeztethetik ez a' titok-szerént való gyógyitásra? *Szerelmesim*, a' Kristusnak igen erős úja vagyon, tudni-illik a' Szent Lélek, Matth. 12. v. 18. Luc. 11. v. 20. Kivel ha meg-illetendi a' sziveinket, mindgyárt által-hattya és meg-gyógyit. E' Kristus úja nyitotta-meg sziveket a' Szent Péter halgatoi-

2. Ujának be-bocsátása.

Spiritus S. Christi digitus. A' Sz. Lélek Kristusnak úja. Vide S. Theoph.

in c. 11. Lu. Spiritus dr digitus. A' Lélek mondatik újnak S. Ambr. in c. 11. Luc: Propter operatoriá virtutem. A' cselekedő erőért: Id. ibid.

nak, Actor. 2. v. 37. az Eunukusnak szivét, Actor. 8. v. 29. Lydiának szivét, Actor. 16. v. 14. A' Juda fiainak szíveket, hogy Hiskiás Királynak parancsolattya-szerént cselekednének, 2. Paral. 30. v. 12. Az-okaért engedgyük-meg őtömest, hogy bennünket ez úy illessen, és valamenyi-szer a' prædikátió-előt a' harang szót hallyuk, ki-ki meggondollya magában: *Imé* most nyúytya-ki az Isten az ő újját, a' szivemben bocsátani akarván. Azért hozzája járúlok, hogy illetteſſem és meg-gyogyúllyak, vagy idvőzűllyek.

3. Pőkés. Plin. l. 7. Natu. Hist. c. 2: Omnibus hominibus contra serpentes ineſt venenum. Feruntq; ictas saliva, ut ferven-

III. Pőkés. Mert Kristus Idvőzítőnk pőkni mondatik, mellyet akkor-is cselekeszik, mikor a' Sátannak cselekedetit és minden féle bűnőket utál, a' mellyek akadékot szereznek az Isten akarattyában. Az-okaért mi-is pőkjűnk-ki és hadgyunk-el minden hiuságot, viszsza küldvén azt a' Sátánnak. Ha e' végre meg-tekintendgyük a' Kristus pőkit, jelen való, vagy kész orvoság lészen a' bűnők-ellen, nem külőmben mint a' kigyók az étlen embernek pőkivel meg-ölletnek.

tis aquæ contactu fugere. Quod si in fauces penetraverit etiam mori. Idq; maximè humani jejuni oris.

4. A' nyelvnek illetése. Anacharsis meghkérdetvén, Quid in homine esse pessimű, & q doptimű? Mi vólna az emberbe leg gonozb és mi legjob? azt felelé: lingua a' nyelv. Laert. l. 1. c. 9.

IV. A' nyelvnek illetése. Ez által óldatotmeg a' néma nyelvének kőtele, hogy igazán szólna. Hasonló-képpen illeti Idvőzítőnk az ige-által a' mi nyelvünket, hogy igazat szóllyúnk és hirdessük az Istennek nagyságos cselekedetit. Némák mind azok, a' kik vagy mindenestől halgatnak és az Istennek cselekedetit nem hirdetik, vagy ha szólnak, nem szólnak egyebet, hanem csak hazugságot és álnokságot. Az-okaért azok gyakorta nem csak lágyan illettetnek az Evangéliomi intések-által, hanem keményen-is a' Törvénybéli prædikátziok és a' külőmb-külőmb nyomoruságok-által, a' mellyekben türők legyünk, mert tudgyuk hogy az az illetés idvősségünkre igazgattatot.

V. A' szé-

V. A' ſzemek föl-emeléſe. Mert a' Kriſtus mint égy csudálkozik ez embernek nyavalyáján, az-okaért fel-tekint menybe, a' honnét jõ a' ſegitség. Emellyük-fel mi-is a' ſziveinket, kereſvén azokat a' mellyek óda-fel valók, Col. 3. v. 1. It nyavalyáſok ſzám-kivetéſben forgodúnk, útban vagyúnk és még nem a' hazánkban. A' mi *polgári rend-tartáſunk* pedig mennyekben vagyon, Philip. 3. v. 20. Annak-okaért a' mi ſzivünknek ſzemei csak egyedül oda igazítaſſanak, hogy nyavalyáinkból meg-ſzabadúllyúnk, és ott az õrök dicsõséggel fel-öltöztetſsünk.

5. A' ſzemek fel-emeléſe. Syr. 31. v. 15: Nequius oculo, quid creatum eſt? Micsoda teremtetet álnokb a' ſzemnél? Nem terétet az Iſten álnok ſzemet, hanem

jó és igaz ſzemet: A' ki pedig álnokságot cselekeſzik a' ſzemével, az õrdõgöt követi. A' ſzem csõje az elmének.

VI. Fohászkodás. Mert Kriſtus Idvözítõnk menybe fel-tekintvén fohászkodék, és kétség-nélkül mint ember az õ mennyei Attya ſegitségét kévánta, és mint ha mondotta vólna: *Edes Atyám*, az embert a' te képedre teremtetted, okoſsággal és ſzóllással fel-ékeſitvén, de imé e' nyavalyás ẽber! mely rútúl meg-veſzteget-tetet a' Sátántól, és én nem könyörúlnék-é rayta? *Mi* ez foházkodáſokról meg-emlekezvén, a' bünöktõl annál hamarább meg-ſzünnyünk. Mert ezek azok, a' mik a' Kriſtuſnak ſzemeiből könyveket hoznak-ki és foházkodtatnak õ vélé. Mert nem javallya a' vétkeket, hanem utállya és tíltya. Az-okaért valamnenyiſzer a' Törvént által-hágod, annyiſzor fohászkodtatſz a' Kriſtuſſal, melly ſoha el-nem mégyen üreſſen.

6. Fohászkodás. Egy ſzívbéli foházkodás hathathatób Iſtennek elõtte ezer hoſszú imádságnál. Példát és tanuságot ád azért it Idvözítõnk, hogy ha nyelvünkkel nem ſzólhatúnk ſzivünkben fohászkodgyúnk.

VII. Szóllás. Mert ezt mondá: *Effata*, melly így magyaráztatik, nyilatkozzál-meg. Ez ama' *fortis Imperativus, erõs Parancsolo-mód*, melly által Kriſtus Idvözítõnk a' ſiketnek füleit meg nyitotta, és nyelve kötelét

7. Szóllás.

Mikor az Szent David mondgya: Misit verbum ſuum, & ſanavit eos. El-bocsátá az ő igéjét, és meghgyogyítá őket, Pſal. 107. v. 20. azt adgya értenünk, hogy az Iſtennek igéje, medicamentum eſt corporis & animæ, a' teſtnek és a' léleknek orvoſsága.

meg-óldotta. Azért az Iſtennek igejét nagyra bőcsüllyük, ugy-mint a' melly hatalom minden hívők idvőſségére, Rom. 1. v. 16. A' mint a' Siketnek mondotta: *Effata*, úgy azon igét gyakorta elő-hozza, 1. A' *Kereſztségben*, hogy meg-újullyunk. 2. Az *igében*, hogy hidgyünk. 3. A' *pœnitentziában*, hogy Szent Lelket vegyünk, 4. A' Vég-vacsorában, hogy a' Kriſtuſt örömmel fogadgyuk. 5. A' *kereſztben*, hogy a' meg-látogató Kriſtuſnak békeséges türéſſel engedgyünk. 6. *Halálunk orájan*, hogy a' lélek mennyekbe mennyen. 7. A' *fel-támadáskor*, a' mikor meg-nyilatkoznak a' koporſók, és a' Kriſtuſnak ſzava hatalmaſſon fog zengeni: *Surgite mortui, venite ad judicium. Kellyetek-fel halottak, jőjetek az itéletre.*

Es ezek azok a' hét eſzközök, mellyekkel élt az Ur a' ſiketnek meg-gyogyításában, mellyek-által a' Kriſtuſnak jó-tétemények és as a' lelki orvoſságnak mivólta valamennyire ki-ábrázoltatnak.

E' *mennyei Orvoſt* áitatoſſan kérjük, hogy bennünket a' világtól el-vévén, az ő erős újával illeſſen, és ſzivünket nyiſſa-meg a' hitelre vagy a' hivéſre, füleinket a' halláſra, és öldgya-meg nyelvünket a' ſzólláſra, hogy az ő nagyságos cselekedetit mind itt, ſ. mind amott hirdetheſsük, énekelvén a' néppel: *Omnia bene fecit, Mindeneket jól cselekedett.* Eő néki tiſzteſség és erő és áldás mind örökké, A.

Evangéliom.

Sz. HÁROMSÁGVTAN XIII. VASARNAPRA,

Sz. Luk. 10. r. az 23. v. ſ. az 38. v.ig.

A' TÖRVÉNY SOMMÁJÁRÓL és a' Samaritánuſról.

23. ÉS fordulván a' tanitványihoz, monda: Bóldogok a' ſzemek, mellyek látják, a' miket ti láttok.

24. Mert mondom néktek, hogy ſok Próféták és Királyok akarták látni a' miket ti láttok, és nem látták; és hallani a' miket ti hallotok, és nem hallották.

25. Es imé egy Törvény-tudó fel-kele kéſértvén Ötet, ésmondván: Meſter, mit cselekedvén birhatom az örök életet?

26. Eő pedig monda néki: A' Törvényben mi vagyon irva? mint olvaſod?

27. Amaz felelvén mőda: Szereſſed à te Uradat Iſtenedet, telljes ſzívedből, és tellyes lelkedből, és minden erődből, és minden elmédből; és felebará-

rátodat, mint tennen magadat.

28. Es monda néki: Igazán felelél: ezt cselekedgyed, és élſz.

29. Amaz pedig akarvã magát igazítani monda Jeſuſnak: S-kicsoda az én felebarátom?

30. Felelvén pedig Jeſus, monda: Egy ember alá-mégyen vala Jeruſalemből Jerikóba, és a' tolvajok kőzzé akada, kik meg-is foſzták őtet; és meg-ſebeſitvén hólt elevenen hagyván el-menének.

31. Tőrténék pedig hogy egy Pap menne-alá azon az úton: és látván őtet el-méne mellőle.

32. Haſonlatos-képen egy Lévita-is, midőn a' helj mellet vólna, és látná őtet, el-méne mellőle.

33. Egy Samarítánus pedigh úton járván, melléje méne: és látván őtet kőnyőrűleteſségre indúla.

34. Es hozzája kőzelgetvén, be-kőté az ő ſebeit, olayt és bort tőltvén azokba, és feltévén őtet a' barmára vivé a' ſzálláſra és gongyát viſelé.

35. Es máſod nap két pénzt vővén elő, es a' gazdának adá és monda: Viſeld gongyát ennek: és valamit ezen felyűl kőlteſz, én mikor meg-térek, meg-adom néked.

36. E' három kőzzűl, ki láttatik néked, hogy felebaráttya

vólt annak, a' ki a' tolvajok kőzibe akadott?

37. Ama' pedigh monda: A' ki irgalmaſságot cselekedett véle. Es mőda neki Jesus: Meñy el, te-is hasonlo-képpen cselekedgyél.

PRÆDIKATZIO.

MInden Vasárnapi tanitáſra fel-vett igék ugyan tanuſsággal és vigaſztaláſſal bévelkődnek: mind-az-által a' réghiektől kivált-képpen két Evangéliomok dicsértetnek-meg. *Eggyik* a' Kanaán nemzetéből való aſszony-állatról: a' *máſik* a' Samaritánuſról. *Amabban* győzedelmes hitnek példája adatik előnkben: *ebben* a' hitnek objektoma írattatik-meg: *ott* az aſszony-állat a' győzhetetlent meg-győzi könyőrgésével: *itt* a' Kriſtus véghetetlen ſzeretetit mutatá-meg könyőrületeſségével. Elég e' kettő, és minden kincset magokban foglalnak, tudni-illik 1. a' *hijedelmes könyörgés*, a' mi részünkről, 2. a' *buzgó könyörületeſség*, a' Kriſtus részéről. *Amannák* példája a' Kánaneaiban: *ennek* tükőre a' Samaritánusban adattatik előnkben, annyíra hogy e' két Evangéliomok igazán neveztethetnek, *Kereſztyenség rővideden való értelménck, es Szent Iráſok bélinek.*

Két legnevezetesb Evangéliomok.

Magába foglallya pedig e' jelen-való ſzent Evangéliomnak *rővideden való magyarázattya* a' Kriſtus Jeſuſnak két rendbéli beſzélgetését. Az *első* a' tanitványival, kiket bóldogoknak hirdet: a' *máſik* egy Törvény tudóval, kit a' Törvény tekélleteſségére igazít, és ennek alkalmatoſságával beſzélli a' Samaritánuſról való példa-beſzédet.

Az Evangéliomnak ſommája.

Nagy veteménye veti-elő magát a' tanuſságnak, annyíra hogy a' míket ſzükséges tudni a' kereſztyén embernek, azok mint egy rővideden való ſommában magya-

ráztatnak-meg. Mert a' mi utólsó és leg-nagyob kévánságúnk, a' *bóldogság*. Ennek okát a' Jesus Kristus az Apostolok példájával mutattya-meg. Mivel-hogy pedig azt alíttyák sokan, hogy a' magok cselekedeti-által bé-mehetnek mennyeknek Országába, innét a' Törvénynek tekélletességét és bé-töltésének lehetetlenségét adgya elönkbe. Félre tévén a' Törvény igasságát, *példa-beszéd-által*, az Evangéliom igasságát mutattya-meg, meg-mutatván hogy elöször-is a' nyavalyának meg-ismerése kévántatnék, tudni illik hogy minnyájan meg sebesítettünk és meg-sosztattúnk: annak-utánna az Isten irgalmasságának megfogása, a' melly egy edül gyógyít-meg és idvözít. A' mint azért három részei vannak az Evangéliomnak: úgy három fő ágatskái-is vannak. 1. *Az igaz bóldogságról.* 2. *A' Törvény tekélleteségéről.* 3. *A' Lelki meg-gyogyításról.*

Propositio.

Mi hogy beszédünkben igen bévek ne legyünk, a' harmadikat el-hallasztyuk, és a' két elsőt rövideden kibélezzük, az az, meg-magyarázzuk.

A' mi Urúnk Jesus Kristus, ama' mennyei Samaritánus, öntse-ki reánk onnét föllyül a' Szent Lélek olaját, hogy ő néki kedve-szerént mi nékünk pedig idvösségünkre valókat szólhassunk, Amen.

I. RESZE.

AZ IGAZ BOLDOGSAGROL.

A Tizenkét Apastalok kivől, a' kiket Idvözítonk az Uy Testamentomnak mint egy tizenkét Pátriárkait, és Élimnek mint egy tizenkét viz forrásit, az az, az Anyaszent-egy-háznak erős fal-törő kosit és hadnagyit választot vólt, Exod. 15. v. 27. el-bocsátot vólt hetven tanitványokat-is, kik a' hetven pálma-fák-által példáztattak. Ezeknek, midőn meg-térvén sok gyümölcsét beszéllenék prædikálláskoknak, örvendezet Kristus Urúnk, és eggyüt alázatosságra intette őtet, hogy fel-ne fuvalkodnának az

ajándé-

ajándékokért, hanem meg-emlekeznének a' Sátánról, a' ki nagy fel-fuvalkodása miat le-vettetet mennyekből. Midőn pedig így örvendezne lelkében, és az Atya Istennek hálákat adna az Evangéliomnak gyümölcseért, azonnal a' tanítványokhoz fordulván, monda nékik: *Bóldogok a' szemek, mellyek láttyák, a' miket ti láttok.* O melly kívánatos időben éltek! O ti ismég és ismég bóldogok! Ti sokkal nagyob csudákat láttok. Ti bölcseséget hallotok, mellyet e' széles világtol el-reytetet. Ki ne mondana azért titeket bóldogoknak? Várták ez időt a' *Pátriárkák*, Abrahám, Isaák és Jákok: kívánták a' *Próféták*, Illyés, Esaiás, Dániel: igen kívánták a' *Királyok*, Dávid, Salamon, Ezekiás: de még sem lőtt nékik kívánságok szerént, se nem érték-el a' ti bóldogságtokat. Eva anyánk ezt mondá: *Megnyertem a' férfiat az Urat*, Gen. 4. v. 1 Lámek Noe-felől: *Ez vigasztal meg minket*, Gen. 5. v. 29. Jákob ezt mondá: *A' te szabaditódat várom, Uram*, Gen. 49. v. 18. Dávid kívánnya: *Ki ád Izraelnek Sionból szabadulást?* Psal. 14. v. 7. Esaiás imégyen könyörög: *Egek harmatozzatok onnan felyül*, cap. 45. v. 8. Es ismet: *O szakasztanád-meg az egeket és szállanál-le*, cap. 64. v. 1. E' vólt buzgoságok, e' vólt kévánságok a' régieknek, a' kikre nézve bóldogoknak mondatnak az Apostolok.

A' régiek kivánsági a' Krisztus el-jövetéleért.

De avagy nem szegény halászok vóltak-é, mindenektől meg utáltak, szükölködők, és sok nyomorúságok-alá vettettek? mi módon nevezthetnek az-okaért bóldogoknak? E' kérdésre hogy meg-felelyünk, tudnúnk illik, hogy három-féle a' bóldogság. 1. *Világi*, mely tettetes. 2. *Bölcseségi*, mely elégtelen. 3. *Szent Irás tudományi*, mely egyedül igaz és tekéllétes.

Három-féle bóldogság.

A' *Világi* helyhesztetik, *avagy* a' gazdagságban, honnét a' *pénz gyüjtő* vagy *pénzel kereskedő* embereknek nemek származik: *vagy* a' gyönyörüségekben, honnét *világi gyö-*

1. Világi. Horat. l. 4. Od. 9. Nec possidente

multa vocaveris. Ritè beatum.

gi gyönyörûségekben élő embereknek neme fakad-ki: *avagy* a' tiſztelетekben, melyből a' *polgári rend-tartásbéli* emberek neme kelik-ki, mellyek mind, hogy nem érdemlik a' bóldogságnak titulusát, máſut bővebben meg-bizonyittatik.

2. Világi-bölcseségi. Hor. l. 1. Epiſt. 16. Neve putes aliũ ſapiẽte bonoq; beatum.

A' *világi bölcseségi bóldogság* a' jóságos cselekedetekнek ſzüntelen való gyakorlásában helyheztettetik, de elégtelennek igazán mondatik: mert az embernek lelkiiſméretit meg-nem csendeſzéti, ſ. nem-is találtatik csak egy-is, a' ki tekélleteſſen birná a' joſzágos cselekedeteket.

3. Sz. tudományi bóldogsag.

A' *Szent tudományi bóldogság* egy ſzóval ſemmi nem egyéb, hanem a' *Kriſtuſnak látáſa*. Ezt önnön maga beſzélli-meg a' ſzent Evangéliom első igeíben: *Bóldogok a' ſzemek, mellyek láttyák, a' míket ti láttok.* De itt viſzontag jól eſzünkben kell vennünk, hogy ſok-féle a' Kriſtuſnak látáſa.

1. Arnyék ſzerént való.

1. *Arnyék-ſzerént való*, melly tulaydona az O Teſtamentomnak, a' holot a' Kriſtus az áldozatok-által példáztatott és lélekben láttatott, a' minémű értelemmel mondatik Abrahámról, Johan. 8. v. 56. *hogy látta a' Kriſtus napját és örvendezet.*

2. Teſti.

2. *Teſti*, mellynek helye, a' Kriſtuſnak e' földön látható-képpen való társalkodáſakor vólt. De magán ez illyen látásában a' bóldogságot nem helyheztethetni, mivel-hogy eképpen látták a' Kriſtuſt Pilatus, Herodes, és a' Fariſæuſok, mind-az-által azért bóldogoknak nem mondattathatnak.

3. Lelki.

3. *Lelki*, melly hit-által vagyon, mikor a' ſzívnek ſzeme a' Kriſtuſra emeltetik, és igaz hijedelemmel ſzent érdeme meg-fogattatik.

4. Elvegyes.

4. *Elvegyes*, mikor a' teſti és a' lelki látás egymáſſal egybe-forraſztatnak, és a' Kriſtus, emberségére nézve, teſti ſzemmel, ſzemélyére és tiſztire nézve pedig a' hitnek ſzemével nézettetik.

Es-

Es e' vala ama' bóldog látás, mellyel látták a' Kriſtuſt az Apoſtolok. Mert a' mi eleitől-fogva vólt, az életnek igéje, ſzemekkel látták, 1. Johan. 1. v. 1. látói lévén az ő Felséges voltának, 2. Pet. 1. v. 16. és nem csak kivől látták az ember Kriſtuſt, de belől-is meg-vallották Iſtenségét és tiſztit, Matth. 16. v. 16. Melly bizony nagy bóldogság. Szent Agoſtonnak kívánsága e' vólt: *Roma városát virágjában,* (az az, előbbeni állapattyában) *Szent Pált prædikállásában, de fő-képpen a' Kriſtuſt a' teſtben látni.* Es kicsoda a' ki ezt minden indúlattyából nem kívánná? Mert a' ki a' Kriſtuſt láttya, a' magoſságbélinek Fiát láttya, Luc. 1. v. 32. a' mindent meg-világoſító világoſságot láttya, Johan. 1. v. 9. az életet és az igaſságot láttya, Johan. 14. v. 6. a' láthatatlan Iſten ábrázattyát láttya, Colloſ. 1. v. 15. a' dicsőſségnek fényeſségét láttya, Hebr. 1. v. 3. az elsőt és az utolsót láttya, ki él örökkön örökké, Apoc. 1. v. 18.

Romam in flore, Paulum in ore, Chriſtum in carne.

Mondhatnád: Előmeſt akarnám bizonyára látni, de holot és mi módon? Mert már többé nem jár a' földön, hanem fel-ment mennyekbe: mi módon láthatom azért őtet, és lehetek bóldog az Apoſtolokkal? *Szerelmeſim,* Nem nehéz, ſokkal inkább nem lehetetlen az. Mi-is bóldogok lehetünk, és nem csak az Apoſtolokat illeti az. Ha a' Kriſtuſt akarjuk látni, ez őt dólgokra vigyázzunk, mellyek ſzükségeſek a' teſti látásban.

Előt dolog ſzükséges a' Chriſtus látására.

I. A' látás czillya. Sok dólgokat kell a' Kriſtuſban látnunk: Tanitását, hogy meg tanitaſsunk: csudatételit, hogy meg erősődgyünk: életét, hogy őtet követeſsük: erkölcsét, hogy békeſséges türökké tételeſsünk. De a' látáſnak fő czíllya, *az ő érdeme.* A' ki lelki ſzemeit arra fordittya, az ő bűnös vóltában meg-nem czetten, az az, kétségben nem eſik, a' nyomoruságokban ſem félemlik-meg. Mert mivel-hogy engeſztelő az egéſz világnak bűneiért, 1. Johan. 2. v. 2. ki-nem vét téged, hogy ha

1. Objectum, vagy a' látás czíllya, a' mi a' látás vagy a' ſzé eleibe veti magát.

hozzája igaz hittel járulándasz, Johan. 6. v. 37. Lőtt nékünk igasság, 1. Cor. 1. v. 30. s-ki félne? Esedezik érettünk, Rom. 8. v. 34. s-ki esnék kétségben? Eő ama' bárány, ki el-vészi ez világ bűneit, Johan. 1. v. 29. Eő felmagasztaltatott mint az értz kigyó, hogy az ő tekintetivel meg-gyogyúllyunk és idvőzüllyünk, Johan. 3. v. 14. Az-okaért ez a' valoságos bóldogság, ez az őrők élet, mivel tudgyuk hogy a' Jesus ama' Kristus, Johan. 17. v. 3. az az, a' Messiás és a' mi eggyetlen egy Meg-váltónk.

2. Távól valóságh, vagy közbe vetés.

2. Távol-valóság. Nem láttatik a' látható dolog, melly ha vagy igen közel vagyon a' szemhőz, vagy igen távól vagyon a' szemtől. Azon-képpen ha a' Kristust az Apostolokkal meg akarjuk látni, az egyenlőséget meg-kell tartanúnk, hogy Sz. Felsége ne légyen tőlünk vagy igen messze, vagy igen közel. *Távól* vagyon, hogy ha avagy ritkán emlekezünk-meg érdeméről, avagy ha a' Szentek érdeméhőz támaszkodúnk. *Igen közel* lészen, ha magúnk alitándgyuk hogy hozzája mehetünk és magúnkat meg-téréthettyük. Mert magúnktól elegendők nem vagyúnk, 2. Cor. 3. v. 5. De egyedül az Isten az, a' ki minket magához vonszon, Johan. 6. v. 44. és meg-térét, Jer. 31. v. 18.

3. Eszkőz.

3. Az eszkőz, melly a' szem. Adatik pedig a' titkos (vagy lelki) látásban-is bizonyos szem, tudnillik *a' hit*, melly egyedül az alkolmas eszkőz, mellyel a' Kristust meg-fogjuk és láttyuk. Az Laodiczéai Püspők vaknak mondatik, és szem gyogyitóval hagyattatnak meg-kenetni, mert nem vala idvőzitő hiti, Apoc. 3. v. 18. Samsonnak ki-vágattatván a' szemei, tőbbé az égh világát nem láthatta, Jud. 16. v. 21. Igy a' kiknek hitek nincs, semmi-képpen nem láttyák a' Kristust. Eő ugyan az engesztelő, de a' hit által, Rom. 3. v. 25. ő a' világosság, Joh.

1.v.9. de azoknak a' kik az ő nevében hiſznek, v.12. Hidgyűnk azért, hogy láſſuk; mert a' miképpen hit-nélkűl ſenki Iſtennél kedves nem lehet, Hebr.11.v.6: azon-képpen a' Kriſtuſt-is hit-nélkűl ſenki meg-nem láttya.

4. Kőzbe-vetés, mellynek vékony és világos teſtnek kell lenni, ugy-mint égnek vagy víznek, mert a' merő vagy temerdek dólgok-által nem lehet a' látás'. Vagyon nékűnk-is kőzbe-vetésűnk, a' Kriſtus látására elég alkolmatos'. A' pedig nem egyéb hanem csak a' *Szent Irás*, mellyet ugyan csak ez okból hagyattatúnk viſgálni, Johan.5.v.39. Az Iſten ugyan kőzőnséges-képpen meg-iſmértethetik, *mind* a' Terméſzet kőnyvéből, Rom.2.v.14. *s-mind* a' Teremtet-állat kőnyvéből, Rom.1.v.20. De a' Kriſtus csak a' *Szent Irás* kőnyvéből, mert az ő tudománya őrők időktől-fogva el-titkoltatot titok, Rom.16.v.25. Meñyen dólgára innét az okoſság, mert az Evangéliomi hit minden okoſság-főlőt való. Pironkodgyék-el a' régi traditio, vagy hagyomány, mert csak azt kell hinnűnk, a' mit Kriſtus ki-adot a' Szent Iráſokban. Néki adgyúnk aítatoſſan hálákat, hogy bennűnket a' pápaság ſetétségéből ki-ragadot, hogy azt halgathaſſuk, a' mit mi előttűnk ſokan nem hallottak. Oh mennyiſzer kévántatot a' mi eleinktől az Evangéliomi prædikátio! de heába. Azért bóldogok a' ſzemek, bóldogok a' fűleitek, midőn azt hallyák, a' mit egyebek nem halhatnak, mellyet alázatoſſan meg-kell iſmérni, nem kell teſti-bátorsággal meg-utálni. Mikor Korazin és Bethſaida e' Kriſtus kegyelmét meg-utálnák, jay hirdetteték nékik, Matth.11.v.21. Azon átok eſik minden Iſten igéje gyűlőlőkőn, a' kik a' ſetétséget nagyobra bőcsűlik a' világoſságnál, és az Evãgéliomnak idvőſséges eſzkőzét meg-utállyák.

4. Kőzbe-vetés.

S. Bernh. Ser. de Ver. Pſ. Audiã quid &c. Eſt velut communis quidam liber & catena alligat9 mundo iſte ſenſibilis, ut in eo ſapientiam Dei legat, quicunq; voluerit. E' látható világ mint egy kőzőnséges és lántzra kőttetet kőnjv úgy hogy az Iſtennek bőlcseségét olvashattya abban a' ki akarja.

De a' Kriſtus Jeſus iſméretinek és a' mi idvőſségűnknek Kőnyve csak a' Sz. Irás: csak abban olvashattya a' ki akarja a' Kriſtuſnak és idvőſegének iſmére-

5. Látáſ-

tit, és nem az okosság kőnyvében és a' traditiokban, a' mellyekkel nincs semmi dólga a' Kristusnak és a' mi idvősségűnknek.

5. A' látásnak módgya.

5. A' látásnak módgya, mellyáll a' bé-fogadásban. Ugy mi-is a' Kristust bé-fogadgyuk, és erőssen meg-fogjuk, melly kűlőmben nem lehet, hanem ha legelőszőr-is el-vétetnek az akadékok. A' ház, ha az ablaki be-vonatnak leplekkel, be-nem veszi a' világosságot: úgy a' mi szivűnk-is ha fedellel be-fődőztetik, a' Kristus tőlűnk meg-nem láttathatik. Kettő pedig az: 1. A' *hitetlenség* az elmében. 2. Az *istentelenség* az akaratban. El-kell venni ezeket, hogy be-fogadhassék a' Kristus'. Ugy kell pedig el-vennűnk, hogy ismég viszsza-ne vegyűk és bűnőkbe ne essűnk. Mert igazán mondgya Szent Agoston: *Noli cadere, & non tibi occidet hic Sol: si tu feceris casum, ille tibi faciet occasum. El-ne essél, és nem enyészik-el néked a' Nap: ha te el-esendesz, ő Nap-enyészt csinál néked.*

Két akadék ja a' Kristus be-nem fogadásának.

Es e' vólt ama' lelki látás, melly szerént láthattyuk ez életben a' Kristust, és az Apostolokkal bóldogok lehetűnk. De csak homály-szerént való és mint egy tűkőr-által, 1.Cor.13.v.12. mint egy álōbā, a' mint Jakób Patriárka látta az Istent a' laytorján, Gen 28.v.12. De el-jő az idő, a' mikor őtődik neme és igen világos engedtetik a' látásnak, tudni-illik *dicsőséges* látás mennyekben, a' holot szinről szinre meg-láttyuk a' Kristust, 1.Cor.13.v.12. a' mi testűnkben, Job.19.v.26. a' mint vagyon, 1.Johan.3.v.2. főllyeb hogy sem az emberek szemei, fülei és szivei megfoghatnák ez életben, 1.Cor. 2. v. 9. Most ugyan reménségben látúnk, de akkor valoságban. Most csak hátullyát Moysessel, Exod.33.v.ult. akkor szinét láttyuk minden Szentekkel. Mostan a' Kristusnak látható jelen-létét kívánnyuk, mint a' Sz.Atyák testbē-való el-jővetelét; akkor pedig eggyesűlűnk ő véle, akkor az ő színe látásával és beszélgetésével győnyőrűséggel élűnk, akkor nem fé-

Némellyek azt al ttyák hogy a' Kristusnak mo[illegible]tőlűnk való testi nem látásának oka az, hogy fel-ment mennyekbe, és hogy távúl vagyon tőlűnk: De est fallacia Non causę, ut causæ: mert ez az oka, hogy még most

len.

len vagy rész-szerént valami ágait, hanem önnön magát a' világoſságot fogjuk látni, sőt a' világoſságban léſzünk, hogy mi-is örökké világoskodgyünk. O bóldog szemek, a' mellyeknek ezeket adatot látni! Kicsoda a' ki oda nem kivánkoznék, és ez örömet békeséges-türéſſel nem várná? Légyen a' nékünk, *Szerelmeſim*, a' mint az Vrnak keze végezte: mind-az-által; *bóldogok vagyünk.* Kisértesünk a' Sátántól, el-ragadtaſsúnk a' haláltól: Ne félljünk, mert *bóldogok vagyünk*, és itt azokat hallyuk, a' mellyeket nem hallanak a' hitetlenek, ott azokat fogjuk látni, a' mellyeket az iſtentelenek nem fognak látni. Az-okaért legyenek magoknak a' világnak javai: tartsák dólgokat minden világi gyönyörürégek: ez a' mi bóldogságunk, hogy itt a' Kriſtuſt hit-által láttyuk, és idejében ſzinről ſzinre nézzük.

hát nincs benned? Oh eſztelenség!

nincs semmi egyenlőségh a' Kriſtuſnak dücsőült teſte és a' mi ſzemeink közőt. Azért nem eſzesek azok, a' kik azt mondgyák: Hiſzem látnám, ha jelen vólna. Az Iſtent nem látod: hát nincs jelen? A' lelkedet nem látod:

II. RESZE.

A' TÖRVENY TEKELLETESSEGERŐL.

Mikor Kriſtus' Urúnk bóldogoknak modaná a' tanítványit, fel-kele egy némelly mi Meſterünk, Törvény-tudó, tellyes maga csodálkozásával, nem akarván tanitatni, hanem akarván meg-halgattatni, a' ki kiváltképpen való beſzéddel és maga-viſelésével nagyságoſſan, vagy kevéllyen kéſértéſből kérdi Kriſtus Idvözítönktől: *Meſter, mit cselekedvén bírhatom az örök életet?* *En* nehéz és fogas dolgokat vetek-elő; *En* tudos és bőlcs vagyok; *En* tudom a' törvént, és az én themaím, diſputáláſra fel-vött dólgaim igen mélységeſek. Ally-elő azért Meſter és diſputály velem a' mennyei dólgokról.

E' fel-fuvalkodását látván Idvözítönk, a' Törvényre igazittya őtet, mert cselekedet-által akart idvözülni. Ké-

sértő elmével járúlt hozzája, azért az Evangéliom béli prædikátziót nem halgattya, mint Nikodémus, Johan. 3. v. 14. a' ki buzgoságból és tanulásnak-okaért jőt vala a' Kristushoz. Mert a' bátorságban élőknek a' tőrvént kell eleikbe adni, nẽ az Evangéliomot. Az okaért szelíd igével felel Kristus Idvőzítőnk néki, mondván: *A' Tőrvényben mi vagyon írva?* Mivel-hogy a' cselekedetről kérdezkedel, a' Tőrvénytől a' cselekedetek regulájától kérdgy tanácsot, a' holot szintén elég Istentől parancsoltatot cselekedeteket találsz.

Kész arra a' Tőrvény-tudó, és az egész Tőrvénynek summáját Moysesből beszélli-elő, mellynek két részei vannak, *eggyik* az Istennek szeretéti, *eggyik* a' felebarátúnknak szeretéti, honnan a' Tőrvénynek tekélletes és tellyes vólta elégendő-képpen ki-tetzik. Mert e' kettőtől függ az egész Tőrvény, Matth. 22. v. 40. és vétetőtt az első parancsolat Móyses ötődik könyv. 6. v. 5. az utólsó Harmadik könyv. 19. v. 13. Mind a' kettőben kettő parancsoltatik, vagy irattatik-előnkbe, 1. *Eönnön maga a' szeretet.* 2. *A' szeretetnek módgya.*

Az első parancsolat.

Az Istennek szeretetiről.

S. Bernh. Serm. de Quad. deb. Totum q. es Deo debes à quo totum habes, illi præcipuè Domino, qui & te fecit, & benefecit tibi.

Az első így szól: Szeressed a' te Uradat Istenedet. Ennél semmit többet nem kéván az Isten, hanem csak a' szeretetet. Ezzel tartozol, *alája-vettetés*-szerént, mert Ur ő: a' *teremtés*-szerént, mert Isten, *jó-tételényi*-szerént, mert tiéd. Oh mennyivel és melly sokakkal látogatot bennünket, mellyeket mayd gondolatúnkkal sem érhetünk-fel. Eő minket szeret, s-mi viszontag nem szerettyük-é? Eő meg-tisztel minket, s-mi viszontag őtet nem tisztellyük-é? Azért a' ki a' mi Urúnkat nem szereti, átkozot légyen, Márán-Atha, 1. Cor. 16. v. 22.

Mindenestől a' mi vagy, azzal az Istennek tartozol, a' kitől vettél mindent, annak tő-képpen az Urnak, a' ki mind teremtett, s-mind jól-tőtt veled.

A' sze-

A' szeretet módgya így magyaráztatik-megh: Szeressed tellyes szivedből, és tellyes lelkedből, és minden erődből, és minden elmédből. Nem szükség pedig itt a' kemény disputatio, hogy kellessék ez részetskéket meg-választhani vagy különböztetni, holot együgyű az értelem, hogy az Istent szeretnünk kell mindeneknek-fölötte, mindenek-szerént, és mindenekben, hogy az Istennek szeretetinél semmit föllyeb ne bőcsüllyünk. Mert amaz ige-által, *tellyes* négy féle universalitas vagy közönségesség (tellyesség) jelentetik: 1. *Objecti diligendi, A' szeretendő objectumé*, vagy *szem eleibe vetet dolog-é*, hogy az Istent mindenestül, és valami ő benne vagyon, és valami ő reá nézendő, szeressük. Az Istenért atyánkfiaival jól kell tennünk, a' nyomoruságokat el-kell szenvednünk, a' halálra való büntetéseket fel-kell vennünk, és így a' többiben. Mert itt mindenek az Istenre hárítatnak, a' mennyiben az ő akarattyát jelentik. 2. *Subjecti diligentis, A' szerető subjectum-é*, vagy az ember-é a' kiről a' szeretet mondatik, hogy az egész ember a' lelkének minden ő erejéből, vagy tehetségéből, és a' testének-is minden ő erejéből szeresse az Istent, úgy hogy semmi ne találtassék az egész emberben, a' mi mint egy nem forrana, vagy buzogna az Istennek szeretetivel, és úgy forjon, vagy buzogjon, hogy fölötte nagy indulattal ragadtassék az Istennek engedelmére. 3. *Actionum nostrarum, A' mi cselekedetink-é* hogy minden gondolatinkban, beszédinkben és cselekedetinkben az Istent szeressük, annyira hogy csak ő érötte cselekedgyünk mindeneket, és mindenek az Istennek dicsőségére szolgállyanak, se a' cselekedetnek eggyik része az Isten-ért, eggyik része egyéb okokárt, hanem mindenek csak egyedül az Istenért vétessenek-fel és viteſſenek véghez. 4. *Temporis, Az*

Négy-féle tellyesség foglaltatik az első parancsolatban.

idő-é, mert olly szeretet kívántatik, melly a' szívnek tellyességéből származik és belé-óltatot és természet-szerént belé-metzetet légyen, hogy semmi idő ne adattassék, mellyben az Isten tellyes elméből ne szeretteſsék.

Ezek ha szorgalmatoson meg-gondoltatnak, kitetzik innen *mind* a' Törvénnek nagy *ereje* vagy *szorgalmatos kivánsága*, s-mind a' mi meg-tartásban való *erőtlenségünk*. Mert nem-is találtatot senki, s-nem-is találtathatot, a' ki szüntelen tellyes szívéből egyéb dólgok kívánása-nélkül minden cselekedetiben az Istent és egyedül és mindenestől és önnön maga-ért szerette vólna. Mert a' mi Dávid Király, 1.Reg.14.v.8. Jósiás, 2.Reg.23.v.25. és Asa, 2.Paral.15.v.12. felől mondatik, 1. *Eősszve hasonlitás-szerént* egyebekre nézve, 2. *el-kezdés-szerént*, önnön magokra nézve. 3. *tulaydonitás-szerént*, az Isten. től való kedvelléſre tekintve. 4. *Synecdochicé*, vagy *értelem foglalo mód-szerént*, kivált-képpen való cselekedetre és az ő tekélletességekre, mely ellene-vettetik a' kép-mutatásnak, kell érteni, hogy tellyes szívből szeretni, e' példákban nem jegyez vagy helyheztet tekélletességet, hanem ki-rekeszti a' kép-mutatást és az álnokságot. Es ez az első parancsolatról.

Mit cselekedgyünk tehát? ezt mondgyuk a' Sz. Daviddal: Miserere mei Domine, Könyörüly raytam, Uram, Psal. 6. v. 3.

Következik a' második, mellyben 1. *önnön maga a' szeretet* parancsoltatik, Szeresſed felebarátodat. Ezen nem csak a' vér-szerént való atyánkfiai és szomszédink értetnek, hanem minden emberek, még az ellenségink-is, a' mint a' Samaritanusnak példa-beszéde tanittya, mivel-hogy ezek közöt és a' Sidók közöt örökké való ellenkedések vóltak.

Második parancsolat. A' felebarátünk szeretetiről.

S. Prosper l.3. de Vit. Contemp. c.15. Non illi tantum proximi nostri cre-

Az-okaért minden ember minden meg-válaſztás-nélkül felebarátünk, 1. A' teremtésre. 2. A' hasonlatosságra. 3. A' közönséges életre tekíntve. A' kik pedig velünk eggyüt élnek az Anya-szent-egy-házban, sok

okok-

okokból felebarátink, tudni-illik, 1. Titkos testre. 2. A' közönséges hivatalra. 3. az újonnan való születésre. 4. A' következendő dicsőségre tekíntve. Mert minden kereſztyének az egy *Iſtentől* vannak, a' ki hí: egy *Kriſtus*-alat, a' ki igazgat: egy *Lélekben*, a' ki öſzve-ſzerez, vagy eggyé téſzen: egy *ige*-által világoſitatnak-meg, egy *végre* törekednek, és azon egy *tudományban* eggyet értenek. Az-okaért mivel-hogy illy ſzoroſſan köttettünk öſzve, méltán ſzerettyük egy-máſt.

felebarátinknak tartanúnk, a' kik vér-ſzerént való atyánkfiai: hanem felebarátinknak kell tartanúnk minden embereket, a' kik réſzeſek a' mi emberi természetünkben.

2. Meg-magyaráztatik *a' ſzeretetnek módgya*. Mint tennen magadat. Eönnön magunkat pedig ſzerettjük, 1. igazán. 2. buzgoságoſa. 3. jókat vagy jóſzágot ſzerezvén. 4. a' gonoſzt el-távoztatván. 5. álhatatoſsá és mindé örökké. Azon ſzeretettel ſzereſsük felebarátünkat-is, annak haſznát elő-vévén vagy ſegélvén, kártól meg-óltalmazván, íntvén, óltalmazván, tanácsot adván, indultúnkkal, beſzédünkkel, cselekedetünkkel és ezekhez haſonlókkal. Innét igazán mondották a' Scholáſticuſok: *Proximus diligendus eſt amore ſincero, gratuito, integro, recto, non ad propria commoda reflexo & diſcreto, ut vitia deteſtemur, perſonas verò diligamus.* Az az: *Felebarátünkat kell ſzeretnünk tökélletes, ingyen való, tiſzta, igaz, a' magúnk haſznára nem hayló és meg-válaſztatot ſzeretettel, hogy a' vétkeket meg-utállyuk, a' ſzemélyeket pedig vagy az embereket ſzereſsük.*

ſzereteti ez, hogy a' melly jót magadnak kívánſz, azt kívánnyad felebarátodnak-is: és a' melly gonoſzt nem kívánſz magadnak, azt ne kívánnyad felebarátodnak-is.

E' vólt ſummája az egéſz tiz parancsolatnak, mellyet a' Törvény-tudó a' Móyſes iráſa-ſzerént igazán beſzéllet-elő, és az-okaért Kriſtus Idvözítönk dicséri annak

dendi ſunt, quos nobis gradus ſanguinis jungit: ſed proximi noſtri credendi ſunt omnes homines naturæ noſtræ participes.

Nem csak azokat kell

Id. ibid. Hæc eſt proximi tota dilectio, ut bonum, quod tibi conferri velis & proximo: & malum & tibi nolis accidere, nolis & proximo.

A' mi felebarátünknak tellyes

feleletit: és igen rövid igékkel hozzá-adgya: *Ezt cselekedgyed, és élsz.* Melly parancsolattal nem az idvösség módgya írattatatik elönkbe,, hanem a' Törvény-tudónak fel-fuvalkodása dorgáltatik-meg. Mert Kristus Idvözítönk igen figyelmetessen meg-tartotta a' halgatók-közöt való külömnséget. Ha valami dólga vólt a' kevélyekkel és a' testi bátorságban élökkel, a' Törvényre igazitotta öket, hogy az ö fogyatkozásokat és nyavalyájokat meg-ismernék. Ha a' töredelmes szivüekkel, az Evangéliomot prædikállotta, a' mint Szent Jánosnál cap. 3. v. 16. c. 5. v. 24. c. 6. v. 40. Az-okaért mivel-hogy ez Irás-tudó fel-fuvalkodot vólt az igasság vélekedésével, és cselekedet-által akart idvözülni; innét a' cselekedetek regulájára igazítatik, hogy értse-meg a' maga *erötlenségét*, és a' Samaritánushoz, ama' mennyei Orvoshoz folyamodgyék. Mert, *Non valet consequentia à præcepto ad esse*. *Nem jó a' következés a' parancsolatról a' lételre*. Kristus Idvözítönk ugyan elö-beszélli a' Törvénynek parancsolattyát *Ezt cselekedgyed.* De azt nem jelenti, hogy nékünk tehetségünk vólna a' meg-cselekedésre. Mert hogy az *a' lehetetlen dólgok közzül való légyen*, arról elégendö-képe meg-tanítatik, Rö. 3. v. 8. Gal. 3. v. 11. 12. 13. 21. 24. Azokaért senki ne keresse idvösségét a' Törvényböl és a' cselekedetekböl: mert a' Pap és a' Levíta el-mentenek mellölünk: csak egyedül a' Kristus könyörül és segél-meg, a' ki a' Törvény borával meg-tisztít, az Evangéliom olajával meg-vidámít vagy meg-újít, és az ö házi-gazdáival és szólgaival gondúnkat viselteti.

A' Törvény bétöltésre lehetetlennek mondatik a' test erötlenségéért. Sz. Bernhárd: Grave legis jugum testibus ipsis Apostolis, qui hoc & sibi & Patribus importabile clamitant. Nehéz a' Törvénynek igája a' mint önnön magok az Apostolok bizonyíttyák, a' kik azt mind magoknak s-mind az Atyáknak el-hordozhatatlannak kiáltyák, S. Bernh. Ser. 30. sup. Cant. Vide & Ser. 14. sup. Cant.

Ezt aítatossan híjuk segistégül, mert mivel-hogy minnyájan Jerusalemböl Jerikóba mentünk-alá, és a' tol-

vajok

vajok kezébe estünk, viselljen gondot rólunk, hogy meg-gyogyulván Őtet férfiui elmével szeressük, hit által lássuk, és az Apostolokkal bóldogok valóságban legyünk, és örökké lakozzúnk, AMEN.

Evangéliom.

SZ. HAROMSAGNAPIA VTAN XIV. VASARNAPRA

Szent Lukáts 17. r. az 11. v. fogva az 20. v. ig.

A' TIZ POKLOSOKROL.

11. ES lőn mikor Jerusalemben menne, által-méne Samarián és Galilæán.

12. Es mikor bemenne egy kastélyba, eleibe jövének tiz poklos férfiak, kik távól meg-állának.

13. Es fel-emelék szavokat, mondván: Jesus Mester, könyörűly mi raytunk.

14. Kiket hogy meg láta, monda: menny etek-el, mutassátok meg magatokat a' Papoknak. Es lőn midőn mennének, meg-tiszta tulának.

15. Egy pedig közzülök, hogy látá hogy meg-tiſztúlt, viſſzatére, nagy ſzóval magaſztalván az Iſtent.

16. Es orczájára borúla az ő lábai előt, hálákat adván: és ez Samaritánus vala.

17. Felelvén pedig Jeſus, monda: Nemde tizen tiſztúltak-é-meg? és a' kilencze hól vagyon?

18. Nem találtatot a' ki meg-térne és dicsőſséget adna az Iſtēnek, hanem csak ez idegen nemzet.

19. Es monda néki: Kely-fel, menny-el: mert á te hited megſzabaditott téged.

PRÆDIKATZIO.

Két Samaritánuſok emlekezeteſek a' Sz. Evangélii. omban.

KEt Samaritánuſról vagyon emlekezet az Evangéliomi hiſtoriában. Az *eggyik* Orvos: *A' máſik* beteg. *Amaz* híven gyogyít: *ez* a' meg-gyogyulás után buzgoságoſan ád hálákat. *Amaz* a' Kriſtuſt példázza, *ez* a' Kriſtuſnak ſzeretőit irja-meg. *Amattól*, a' nyomoruságidban végy vigaſztaláſt: *ettől*, a' hála-adoságra, példát. *Amarról* ez előt nyolczad nappal hollottúnk, *erről* e' jelen való Evangéliomban hallúnk.

Az Evangéliomnak ſommája.

Mert mikor a' Kriſtus Samariá által-menne, kínſzenvedéſe előt valami-kevéſſel, eleibe jövének tíz poklos férfiak, kiket, midőn alázatoſan könyörögnének, meg-halgatá és pokloſságokból meg-gyogyítá. Azok között vala egy *Samaritánus*, ki egyedül viſſza-tére a' Kriſtushoz és az el-vött meg-tiſztulás jó-téteményeért hálákat ada néki. E' *tíz poklosokban* az emberi erőtelenségnek

A' tíz pok-

árnyékát

árnyékát láttyuk: a' *Kriſtusban* irgalmaſságnak és eggyût ſzenvedésnek tükörét. A' *Samaritánusban* illendő hálaadóságnak példáját. Nincs ſenki közzülünk a' ki beteg nem vólna: A' Kriſtus pedig jőt, hogy meg-gyogyúllyunk, az-okaért igazán mondotta Szent Agoſton: *Magnus utiq; venit Medicus, quia ubique jacebat ægrotus. Bizonyára a' nagy Orvos el-jőt, mert a' beteg mindenût fekût.* De a' meg-gyogyulás-után keveſſen cselekeſzik, a' mit cselekedniek kell. Sokan háladatlanok: alig tér egy avagy két Samaritánus viſzſza a' hála-adáſra és a' jó-tétemény magaſztalására. Igen közönséges ſzokáſok ez az emberekneк, hogy a' nyomoruságokban minnyájan kiáltsanak a' poklosokkal: de a' meg-ſzabadulás-után nem minnyájan hála-adók a' Samaritánuſſal. Az-okaért e' mái ſzent Evangéliom igazán meg-irása, írot képe a' világi ſzokáſnak, és nyilván-való magyarázattya az emberi háladatlanságnak.

loſok az emberi erőteléſségnek árnyéka.

Két réſzei vannak pedig.

Réſzei.

1. A' *tíz poklosok csudálatos meg-gyogyitásáról*, v. 11. 12. 13. 14.

2. A' *Samaritánus egyedûl való meg-téréséről és hálaadoságáról*, v. 15. 16. 17. 18. 19.

Mi mind a' kettőt meg-gondolván ſzóllyunk,

Propoſitio.

1. *Mit* kell cselekednünk, hogy mi-is megh-gyogyúllyunk.

2. *Mit* kell fel-vennünk, minek-utánna immár meg-gyogyúltunk.

A' Kriſtus Jeſus adgya nékünk az ő kegyelmét, hogy mi-is néki adhaſſuk-meg az ő dicsőségét.

I. RESZE.

A' MI MEG-GYOGYULASUNK-nak eſzközirôl.

Két nemei a' betegségeknek.

Amiképpen két részből állunk, testből és lélekből; azon-képpen két rendbéli betegségek nemeiben munkálkodunk, *egyik* a' testet sebheti, *a' másik* a' lelket. Beteg a' test, a' mértékletlen nedvességek miat: beteg a' lélek, a' bűnök miat.

Mind a' két-féle betegségeknek példája a' poklosokban állattatik elönkben. Mind a' tizen poklosságban munkálkodtak, kilenczen a' lelkiben. A' testi poklosság vala az nedvességeknek fölötte igen meg-vesztegettetett-az testnek és a' bőrnek meg-veszet volta. De a' lélek-nek poklósága a' bűn, mellynek nagy atyafiusága vagyon a' külső poklosággal.

Eösszve-hasonlíttathatnak, 1. *A' meg-vesztegetésre nézve*: Mert, a' miképpen a' poklosság az egész testet, azon-képpen a' bűn a' lelket meg-veszti.

2. *A' meg-vesztésre nézve*. A' miképpen a' poklosság egyebeket meg-vesztet, azon-képpen a' bűn el-ragado, és azokat, a' kik attól magokat nem óják, künnyen meg-motskollya.

3. *Az el-választásra nézve*. A' miképpen a' poklosok ki-üzettetnek, vetettetnek a' közönséges társaságból: azon-képpen a' bűn el-válást szerez az Isten és az ember között, Esa. 59. v. 2.

4. *A' meg-gyógyításra nézve*. A' miképpen a' poklosságból egyedül az Isten gyógyította-meg az embereket: azon-képpen a' bűnöket egyedül a' Kristus törlötte-el.

Mivel-hogy azért minnyájan hamisságban fogantatúnk, Psal. 51. v. 7. és harag fiai születünk, Epheſ. 2. v. 3. innét következik hogy mi-is minnyájan lélek-szerént poklosok vagyúnk.

Es pedig ugyan ezen bűn avagy lélek poklosága oka, hogy néha a' test-is küzdgyék a' betegségekkel. Mert,

a' miképpen

a' miképpen az egyéb nyavalyák, azon képpen a' betegségek-is a' bűnnek büntetési és gyümölcsi. Mivel-hogy pedig nincs senki a' ki az egésséget nem kívánná, és a' ki betegségéből, akar minémő légyen, akar egyedül lelki, akar eggyütt testi, nem akarna meg-gyogyúlni, a' meggyogyulás eszköziről idején kell tudakozni. Azokat a' poklosok magok példájával mutattyák-meg, és leg-elősző-is rend-szerént ötöt számlálnak-elő. Ti dólgotok, kereszťtyének, szorgalmatoson azokra figyelmezni, és mindeneket cselekedetre hozni.

A' meggyógyulásnak öt eszközi.

I. Első eszköz Impiorum desertio. Az istentseleneknek el-hagyása. E' poklosok külön és egyebektől el-választva laktak, a' törvény szerént, Levit. 13. v. 46. Azért ha mi-is azokkal eggyütt meg-akarúnk a' Jesus Krisztustól gyogyítatni, a' gonoszok társaságát hadgyuk-el mindeneknek előtte. Mert a' lelki gondviselésnek nincs semmi a' mi inkább ártana, mint az istentelenek útáin való járás. Az-okaért, szerelmes fiam, ha hitetnek téged a' bűnösök, ne engedgy nékik, Prov. 1. v. 10. Mert, *Melius est habere malorum odium, quàm consortium.* *Jób a' gonoszoknak gyúlölségekben esni, hogy sem társaságokban lenni,* azt mondgya szent Isidorus Hispal. l. 1. Soliloq. Jósaphát meg-feddetik, hogy az istentelen Akábnak adot segitséget, 2. Paral. 19. v. 2. A' Sidókat meg-tiltá az Isten az idegeneknek minden ő barátságoktól, Exod. 34. v. 16. Minden meg-tiltások a' tisztátalanoknak nem illetéséről, Lev. 5. v. 2. & 11. v. 43. ez okot foglallyák magokban, hogy az istentelenek társaságától kiki szorgalmatossan meg-ója magát. A' poklosokat és a' meg-veszteket kicsoda a' ki el-nem kerülné? Mi-okaért nem hajólunk-el inkább a' gonoszok útáról, ugy-mint a' ki önnön magát a' lelket veszti és veszteget-ik-meg az ő ragadó rúhákkel: Hadgyuk az-okaért néktek, atyámfiai, a' mi Urunk Jesus Kri-

1. Az istentseleneknek el-hagyása.

Pythagoras: Non gusta, quibus nigra est cauda. Meg-ne kóstold azokat az állatokat, a' melljeknek fekete farkok vagyó. Melly ænigmát Plu-

ſtus nevében, hogy meg-vónnyátok magatokat minden atyafiútól a' ki mód-nélkül jár, 2. Theſ. 3. v. 6. De ki hitt a' mi hallásúnknak? Eſa. 53. v. 1. A' mint a' betegek hevenyébben kívánnyák, a' mit keményebben meg-tílt az Orvos: úgy mennél több intéſeket teſzünk, annál keveſsebbet haſználunk. Avagy pedig azt alíttyátok-é, hogy mindenek büntetetlen mennek-el? El-jö a' Nap, mellyen meg-nem álhatnak az iſtentelenek az ítéletben, Pſal. 1. v. 5. hanem el-veſznek, v. 6. és az ördögök rettenetes tárſaſságával az örök tüzre vettetnek.

tharchus lib. de educ. puer. így feyt-meg: Non conſuescendũ cum hominibus ob maliciam nigris. Né kell azokkal az emberekkel barátkoznúnk, a' kik a' gonoſság miat feketék.

2. A' Kriſtushoz való járulás.

II. A' Kriſtushoz való járulás, Mert a' mondatik a' poklosok-felől, hogy *eleibe-jövének* Kriſtus Idvözítönknek mikor a' kaſtélyba be-menne. Oh bóldog eleibe-jövetel, a' melly-által a' beteg az Orvoshoz közelget! Oh ſzent kívánság, mellyel a' Kriſtus ſegitsége várattatik! Mert mivel-hogy a' városokba és a' kaſtélyokba a' poklosság-miat nem volt ſzabad be-menniek, az útban jönek-eleibe a' Kriſtuſnak. Nem kell el-mulatni az idvöſségre való alkolmatoſságot: meg-kell az Orvoſt kereſni, hogy meg-téréteſsék az egeség. Jay azoknak, a' kik önnön magokról el-feletkezvén e' ſzorgalmatoſsággal nem élnek! A' kiknek a' Királynál vagyon valami dólgok, mindẽ hozzá-menetelnek módgyára igẽ igen reá vigyáznak: A' Kriſtushoz való menetelnek útja vagy aytaja mindenkor nyitva vagyon, és olly reſtek léſzünk-é, hogy ſoha hozzá ne mennyünk? Ö egyedül a' mi meg-gyogyítónk, Exod. 15. v. 26. és mennyei Orvoſúnk, Eſa. 63. v. 1. ſ-ki nem járulna, menne hozzája örömeſt? Vannak némelly Orvoſok a' kik ſegíthetnek, de nem akarnak: vannak egyebek a' kik örömeſt ſegítenének, de nem ſegíthetnek. A' Kriſtusban mind a' kettö fel-találtatik, mind a' *tehetség*, mert mindenható, ſ-mind az *akarat*, mert irgal-

S. Auguſt. ſup. Pſal. 70. Qui vult ſimul eſſe cũ Deo, non ab illo recedat ſed ad illũ accedat.

A' ki eggyütt akar lenni az Iſtennel, ne távozzékel tőle, hanem járullyon hozzája.

mas'.

mas. Nem rövidült-meg, vagy kicsinyé nem lett az ő kezе, Esa. 50. v. 2. Ő hatalmas mindeneket bévségesben meg-cselekedni, Eph. 3. v. 20. Ő minden betegeket magához hí, Matth. 11. v. 28. és senkit valaki ő hozzá jő, ki nem akarja vetni, Johan. 6. v. 37. Szent *Ambrus* azt írja, hogy Krístus Idvözítőnk azon a' helyen feszítetet-meg, a' melly helyen a' mi első el-esett atyáink el-temettettenek, hogy meg-mutattatnék hogy ő az egész emberi nemzetségnek meg-gyogyítója. Mert így szól: *Ubi jacet ægrotus, ibi suspensus est Medicus.* *A' holot a' beteg fekszik, ott feszítetett-fel az Orvos.* Az-okaért járullyunk és mennyünk eleibe a' poklosokkal a' Krístusnak illyen kegyes Orvosnak, melly lészen, ha gyakorta egybe gyülekezünk a' templomba. Mert ez az a' kastély, a' mellybe örömest be-mégyen, a' mellyben a' betegek meg-gyogyítatnak. Ott zengedez az ő szava, melly-által meg-vigasztaltatnak a' szívek, Psal. 19. v. 9. melly-által fogontatik a' hit, Rom. 10. v. 17. az ő vérében, melly meg-tisztít minket minden bűnből, 1. Johan. 1. v. 7.

III. A' betegségnek alázatos meg-ismerése. Távúl álottanak e' poklosok, kik magokat tisztátalanoknak ismerték lenni, és az-okaért engedni akartak a' Móyses törvényének. Meg-parancsoltatott vólt Levit. 13. v. 46. hogy a' poklosok magokat az egészségesek közzé ne egyelétenék, sőt inkáb nyilván kiáltanak: *Tisztátalan vagyok, tisztátalan vagyok.* Meg-emlekezvén e' törvényről *távúl* állának, meg-ismervén mind az ő erőtlenségeket, s-mind méltatlanságokat. Dicséretes és követésre méltó cselekedet ez. Meg-nem gyogyítatik a' beteg, ha magának vastagnak vagy egészségesnek láttatik lenni. A' ki magát egészségesnek alíttya lenni, nem jő ahoz az Orvos. Meg-kell betegségét vallani, a' ki kíván meggyógyítatni. Az-okaért meg-ne tagadgyuk bűneinket,

3. A' betegségnek alázatos meg-ismeréſe.

S. Bernh. Ser. de Sep. grad. Conf. Post cognitionem sui, post pœnitentiã mêtis, post dolorê cordis, sequitur confessio oris. A' maga ismereti után,

az elme penitétia tartása után, a' szívnek faydalma után következik a' száynak vallás-tétele.

hogy osztán ne panaszolkodgyúnk a' Szent Dávidal, Pſ. 32. v. 3. Mivel-hogy halgattam, meg-avúltak a' csontaim. 5. Vallyuk-meg és kiáltsúnk a' poklosokkal: Tisztátalanok, tisztátalanok vagyúnk, mert sokakban vétkeztünk minnyájan, Jacob. 3. v. 2. ſ. nincs ember a' ki nem vétkeznék, Eccl. 7. v. 11. *Az alázatos vallás-tétel első garádicsa a' meg-gyogyuláſnak.* Sokã erősöknek és egésségeseknek látatnak magoknak lenni: de ha kezeket Móyseſſel a' kebelekbe bocsátanák, mindgyárt poklosoknak ismernék magokat, Exod. 4. v. 6.

Háromféle poklosság.

Hárō-féle poklosság vólt a' Sidok közöt: 1. *Testeké.* 2. *Ruhák-é.* 3. *Házak-é.* Azon nyavalya lelki értelemszerént meg-találtatik mi bennünk-is. *Test* poklosságával betegeskedünk, ha a' tagainkat ezközül adgyuk az álnokságnak és a' testi gyönyörüségekben élünk. *Ruházatúnkban* poklosok vagyúnk, ha ki közzülünk fölöttéb pompáson és frisſen jár, mint a' vigan lakó gazdag Luc. 16. v. 19. *Házúnk* poklosságával betegeskedünk, ha nagy házakat épitünk, és a' szegények javait illendő-képpen és illetlenül el-vonszuk, mellyről panaszolkodik az Úr, Esa. 5. v. 8. Az-okaért e' mi maculáinkat ismerjük-meg alázatoſſan, mert, *Notitia peccati est initium salutis. A' bünnek ismëreti, az idvősségnek kezdeti*, Szent Bernhárd mondásaként. Hív az Isten, és meg-bocsát, ha valláſt teéndünk, 1. Johan. 1. v. 9. Az-okaért állyúnk távúl a' poklosokkal, *rész-szerént* meg-ismervén erőtlenségünket, *rész-szerént* meg-alázván magúnkat a' Kriſtus-elöt. Igy állot a' Publikánus, és alá-ment meg-igazúlván inkább hogy sem a' Farisæus, Luc. 18. v. 14. Szelíd az Idvözítő, a' ki a' mi alázatosságúnkat látván, közeleb hágy járulnúnk. A' Jósef bátyai látván az ő felségét és meg-emlekezven gonosz cselekedetekről, nem merének közelebb járúlni, Gen. 45. v. 3. de ő kegyeſſen magához szólítá őket, v. 4. *Járullya,*

In animam suã peccat, q se excusat. Az önnön maga lelke ellen vétkezik, a' ki magát menti, S. Ber. Se. 16. sup. Cant. Confeſſio

tok én,

tok én hozzám, En vagyok Jóſef az atyátok fia, ne féllyetek. Hasonlo-képpen Kriſtus Idvözítönk-is minden vallás-tévőket és pœnitentia-tartókat édes ſzóval ſzólit magához: Járullyatok én hozzám, *En vagyok az Immanuel, én vagyok a' ti atyátokfia és a' ti vő-legényetek.* Távúl légyen a' félelem, a' ti idvöſségtekért küldöt engem az Iſten, hogy titeket meg-gyogyítsalak és idvözítselek. Oh nyájas meg-ſzólítás! Kicsoda a' ki hozzá örömeſt nem járulna, hogy e' nagy kegyelemmel élhetne?

via eſt, ſine qua nemo venit ad Patrẽ. A' vallás-tétel út, mellynélkül ſenki nem mẽgyen az Atyához, Id. Ser. de B. Andr. Ap.

Confeſſio eſt pecca-

toris vita, juſti gloria. A' vallás-tétel a' bünösnek élete, az igaznak dicsősége, Id. Ser. de Sep. grad. Conf.

IV. Irgalmaſságnak kéréſe. Fel-emelék ſzavokat a' poklosok, mondván: *Jeſus Meſter, könyörüly mi raytunk.* Akar melly betegségben-is nincs jelenb-való, vagy kéſzeb orvoſság, mint az Iſtenhöz való kiáltás, és a' hív, vagy hitből ſzármazot könyörgés. A' kereſztekben és a' kisértetekben, némellyek, 1. *Silentes.* Halgatók. 2. *Ejulantes.* Jaygatók. 3. *Murmurantes.* Morgolodók, vagy Zugolodók. 4. *Blaſphemantes.* Káromkodók. De minnyájan tévelegnek és bünt bünre gyüytenek. Mi a' poklosokkal kiáltók legyünk, és a' *Könyörüly raytunk*-nak meg-kettöztetői. Mert, a' mint a' Poeta mondotta:

4. Irgalmaſságnak kívánáſa.

Per miſerere mei, tollitur ira Dei.
A' könyörüly raytunk
Az Iſtennek haragját, El-veſzi mi rólunk.

A' tékozló fiú midön nagy nyomoruságba eſet vólna, meg-tért az attyához, Luc. 15. v. 20. Ugy az Iſten ajándékinak el-tékozlása és a' meg-betegedés-után nincs egyéb folyámünk az Iſten irgalmaſságánál. Nincs ſemmi inkáb kedve-ellen az Iſtennek, mint mikor ki ö-kivüle másban helyhezteti bizodalmát: innét meg-dorgáltatnak a' Sidók, Jer. 2. v. 31. ſeqq. és Aſia el-hagyattatik az Urtól, 2. Paral. 16. v. 7. Járúllyunk azért csak egyedül a'

kegye-

kegyelemnek királyi székéhez: hogy irgalmaságot nyerjünk, Hebr. 4. v. 16. Meg-cselekedték ezt a' poklosok, és mindgyárt első szavokra meg-halgattattak. Követsük őket; És nem heába könyörgünk. Ismerik a' Kristust, 1. *Jesusnak*, az az, Idvözítőnek. 2. *Urnak*, vagy *Mesternek*. 3. *Irgalmasnak*, mert irgalmasságára hallasztanak, vagy appellálnak. Volt e' Könyörgés, 1. *Alázatos*, mert tályúl állottanak. 2. *Buzgó*, mert kiáltottak. 3. *Bölcs*, mert a' Messiást meg-ismerték és egészlen híták segitségül. 4. *Hitbéli*, mert kegyelemből, nem érdemből kívántanak meg-halgattatni. 5. *Eöszve-kapcsoltatot*, mert eggyüt emelték-fel szavokat, mondván: *Könyörüly raytunk*. Azon tulaydonságokkal legyenek fel-ruháztattak a'mi könyörgésink-is, ha az eget által-hatni és irgalmasságot akarnak nyerni.

Anshelm: Vox magna significat vocem devotam potius q̃ clamosam. Leprosi sunt alias rauci: sed fiducia animi reddit eos vocales. Az az, A' felemelt szó áitatos szózatot jegyez inkább hogy sem kiáltást. A' poklosok egyéb-képpen be-rekettek: de a' lélek bizodalma szólókká tette őket.

V. A' Ministeriumnak meg-bőcsülése.

5. A' Ministeriúnak meg-bőcsülése.

Kristus Idvözítőnk semmit egyebet nem felel, hanem hogy el-mennyenek és magokat meg-mutassák a' Papoknak. Lőt az 1. *Hogy* a' Móyses törvénye meg-tartassék, Levit. 13. v. 9. mert a' poklosság meg-itélése a' Papoknak adatot vólt. Azoknak azért se bőcsületeket, se abból várt jutalmokat nem akarta Kristus Idvözítőnk meg-kissebbiteni. 2. *Hogy* a' poklosok hiti és engedelmessége meg-probáltatnék. 3. *Hogy* e' csuda-által a' Messiás a' Papoktól meg-ismertetnék. 4. *Hogy* a' poklosok tanúlnának a' ministeriumot mindenkor meg-bőcsülni.

Az Auricularis Cófessio, vagy a' fül-hallása-szerént való vallás-tétel.

A' Pápások innét a' fülbe-súgó vallás-tételt akarják erősiteni. 1. Bolondúl. Mert nem a' bűnök elő-számlálására, hanem a' poklosság jelenséginek meg-ismérésére küldettettek. A' mint parancsoltatott vólt pedig nékik hogy cselekedgyenek, úgy cselekedtek. Kristus Idvözi-

tőnk

tõnk alig adot volt parãcsolatot, és ottãkõvette az ẽgedelmesség. Csodálkozásra méltó dolog! A' Papoknak meg kellet magokat mutatniok, mind-az-által meg-nem gyogyultak. Nem volt azért semmi oka a' meg-mutatásnak, mert a' Papok a' poklosságot megh nem gyogyithatták, hanem csak meg-itélték ha valóba meg-gyogyult-é. Ezek mind-az-által az okosságtól tanácsot nem kérdnek, se sokat nem disputálnak, hanem egyũgyũ hittel engednek. Tanúllyunk tõlõk *mind* engedelmességet, hogy a' Nammal meg-ne haragudgyunk, 2. Reg. 5. v. 11. se módot ne szabjunk a' királyival, Johan. 4. v. 9. *s-mind* leg-elõször-is a' ministeriumhoz való bõcsũletõl. Ezek Isten követi, 2. Cor. 5. v. 20. és az Ecclesiának szemei, Es. 21. v. 6. Ezech. 3. v. 17. Ezekhez kũldettetünk, hogy a' mi betegségünket nékik meg-jelentsük. Ezekre bízatot a' mi lelkeinknek gondgya-viselése. Az-okaért azok tanácsával éllyünk és nékik nagy bõcsũletesen engedgyünk. A' ki ezeket halgattya, a' Kristust halgattya, a' ki meg-utállya, a' Kristust utállya-meg, Luc. 10. v. 26. Ezeknek az õ itéletek úgy meg-erõsitetett, hogy valamit meg-óldoznak itt a' földõn, meg-óldozva lészen; valamit meg-kõtõznek, meg-kõtõzve lészen mennyekben-is, Matth. 18. v. 18. Azért tellyes lelkedbõl féllyed az Urat és az õ Papját tiszteliyed, Sir. 7. v. 31. Mert ezektõl bõlcseséget tanúlsz, és mindeneket valamik szũkségesek az idvõsségre. Ez intésrõl pedig ha az emberek el-feletkeznek, az Ur gyakorta betegségeket bocsát reájok, mellyek a' ministerium eleibe való czitálások. Ezzel keveszen gondolnak, de gyakorta a' betegségek-által kiszeritetnek hogy gondollyanak, és fogyatkozásokat meg-mutassák. Melly hogy

tel mi nálunk Lutheránusok nál semmi nem egyéb hanem az Ur Vacsorájával élõ embernek maga szájával való vallás-tétele a' bũneirõl kõzõnségesképpen. Nem hazud pedig abban, mikor magát az egész Tíz parancsolatban tészi bũnõssé Istennek elõtte: mert a' Tíz parancsolat nem csak test szerént, hanem lélek szerént-is értetik. Az-okaért nem csak az bálvány imádó, a' ki idegen Istent tiszttel: hanem a' fõsvényis, mint sz.

Pál taníttya, Eph. 5. v. 5. Col. 3. v. 5. Sõt kinek kinek az Istene, a' mit szeert. Mi azért az embereket nem kiszeritryũk a' bũnõknek kivált-képpen vagy nevezet szerént való meg-vallására; noha, a' ki magától meg-vallya, meg-halgattyuk és magúnknál tartyuk: mert tudgyuk hogy a' ki egy parancsolatban

vétkezik; az mindenikben vétkeſsé lőtt, Jacob. 2. v. 10.

ne légyen, őrőmeſt halgaſſuk az Egyházi-ſzólgákat, míg még egéségeſek vagyúnk. Ugy gyogyítatúnk-meg a' pokloſokkal a' menetel és a' halgatás-kőzben, és ſzabadúlúnk-meg minden betegségűnkből.

II. RESZE.

A' MI MEG-GYOGYULASUNK-után való hívatalúnkról.

A Mint a' Kriſtuſnak irgalmaſsága nagy vólt: úgy nagynak kellet lenni a' pokloſok hála-adoságának-is'. Minnyájan meg-tiſztúltak, de nem minnyájan térnek-viſzſza a' Kriſtushoz. Haſonlók vóltak a' betegségre tekíntve, és azon ſegítséget érzettek minnyájan; de nem vóltak haſonlatoſok a' meg-tiſztulás-után. *Oh meg-ſiratáſra méltó dolog!* A' tízből egy léſzen: a' kilenczből ſemmi. Tízen tiſztúltak-meg a' teſti pokloſságból: de kilenczen veſznek-meg lelki pokloſsággal. Mert háladatlanokká lőnek, és viſzſza-térének az okádáſra. Csak az egy Samaritánus emlekezék-meg az el-vett jó-tétemény-ről, és à Kriſtuſnak érdemlet hálákat ád. Azokaért az egyéb kilencze múllyék-el innét, mi a' Samaritánuſt ſzemlélgeſsűk-meg, a' ki bennűnket a' maga példájával hivatalúnkra világoſſan fog ínteni.

Négy réſzei a' mi hivatalűknak.

I. Meg-kell térnűnk.

I. Meg-kell térnűnk. Mert a' mint a' Samaritánus ki-ment vólt: úgy ſemmit ne gondollyúnk egyebekkel, hanem a' Kriſtushoz meg-térjűnk. Sokan vannak a' kik bennűnket a' világ útatlaníra hínak: de ne kővesſűk őket. Legyenek egyebek háladatlanok, mi meg-térjűnk. Járjanak egyebek a' gonoſságok útán: mi úy teremtet állat legyűnk a' Kriſtuſban. Mert illendő dolog, hogy ahoz adgyuk magúnkat, a' kitől jó-tétemént vettűnk.

Naamán meg-tiſztulván az Eliſæus Proféta tanácsára, meg-tére minden őtet kővető ſeregivel, és ajándékokat ada néki, 2. Reg. 5. v. 15. Mennyivel inkáb, a' lelkünk meg-tiſztuláſa-után, illik egéſz házúnk népével a' Kriſtus-hoz térnünk. Nem kiván ajándékokat, hanem csak hív és pœnitentia-tartó ſzívet. Ezt elég ha néki ajándékozod: ha nem hozándod, bűntetéſt veſzſz. Azért mindenkor meg-emlekezzél ama' mondáſról, Johan. 5. v. 14: *Imé meg-gyogyúltál: már ne vétkezzél: hogy valami gonoſzb raytad ne tőrténnyék.*

Az ember magától el térhet az Iſtentől: de az Iſtenhez nem térhet az Iſtennélkül.

II. Orczánkra kell borúlnúnk. A' Samaritánus orczájára borúlt a' Kriſtus lábai-előt, mert a' hála-adáſban leg-előſzőr-is a' ſzívnek alázatoſsága kívántatik. A' ki az ő érdemét hánnya-veti a' Fariſæuſſal, Luc. 18. v. 11. gyalázattal illeti az Iſtent. A' pedig tiſzteli, a' ki ſzent Dáviddal énekli az 115. Sólt. 1. v. *Non nobis Domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriam. Nem nékünk Uram, nem nékünk, hanem a' te nevednek adgy dicsőséget.* és Daniel Profétával meg-vallya, irásának 9. v. 7. *Tibi, Domine, juſtitia, nobis autem confuſio faciei. Neked, Uram, igaſság: nékünk pedig orczánk piruláſa.* Mert a' kevélyek ſoha nem tetzettenek az Iſtennek, hanem leg-előſzőr is az alázatoſokat nézi, Pſal. 113. v. 6. Az Angyalok midőn az Iſten-előt nem akarnának le-borúlni; ki-űzettettek mennyekből. Nabukodonozor, midőn elméjében fel-fuvalkodnék, ſzámkivetéſbe-űzettetett, Dan. 4. v. 30. Mi azért alázatoſſan borullyúnk le és ſziveinket kéſzitsűk-hozzá az Iſten dicséretinek meg énekléséhez, vagy magaſztalásához.

2. Orczákra kell borulnúnk.

S. Aug. in Pſal. 139. Meritis ſuis nihil tribuerunt ſancti: totum nonniſi miſericordiæ tuæ tribuunt: ô Deus. A' Szentek ſemmit né tulajdonítnak az ő érdemeknek: mindent csak a' te irgalmaſságodnak tulaydonítnak: ô Iſten Id. in Pſal. 31. Vis excidere gratia? jacta tua merita. Ki akarſz-é eſni a' kegyelemből? hánnyad-veſſed érdemedet.

III. Magaſztalnunk kell az Iſtent. A' mint e' Samaritánus annak-előtte fel-emelte ſzavát kőnyőrőgvén: úgy moſt-is fel-emeli ſzavát magaſztal-

3. Magaſztalnúnk kell az Iſtnet.

ván. Mert nagy szóval mondatik hálákat adni. Jeles jóságos cselekedet a' hála-adoság, kedves mind Isten, s mind emberek-előtt. Bölcs Syrák irásának 38. v. 1. meg parancsoltatot: *Honora Medicum.* *Tisztellyed az Orvost.* A' Kristus a' leg-nagyob és leg-job Orvos; azért ki nem tisztelné? A' Samaritánus mihelt látta hogy meg-tiszta túlt, mindgyárt magasztalni kezdette az Istent. Lássátok ti-is atyámfiai melly nagy szeretetet adot az Isten! Oh ki meréthetné-ki avagy csak gondolattyával az Isten jótéteményének illyen nagy mélységét? Lássátok, mint adot életet, és tartya-meg azt! Lássátok, mint oltalmazot-meg a' veszedelmekben, mint szabadítot-meg a' nyomoruságokból és táplál bennünket. Itt vannak az ő *közönséges* jó-tételi, mellyeket cselekedet az egész emberi nemzetséggel: Itt vannak az ő *kivált-képpen való* jó-tételi, mellyeket bévségesen cselekedet a' hívekkel az Anya-szent-egy-házban: Itt vannak az ő *külön külön való* jó tételi, mellyeket velünk kivel kivel tulaydonúl cselekedet. Jertek-el azért és borulyúnk-le az Ur előt: mondgyúnk éneket az ő nevének, és hirdessük nemzetségről nemzetségre. Magasztallya a' mi lelkünk az Urat, és örvendezzen a' mi lelkünk a' mi Idvözítő Istenünkben. Mert nagy dólgokat cselekedet velünk a' ki hatalmas, légyen áldot az ő neve mind örökké. Mert az Istennek cselekedetit ki-nyilatkoztatni és meg-vallani tisztességes, Tob. 12. v. 7. Ha a' Samaritánus olly hála-adó testének el-változásáért, nékünk mit kell cselekednünk, kik ennyi jó-tételt vettünk.

Cassiod. in Psal. 47. Gratias agere Deo possumus, referre non possumus. Az Istennek hálákat adhatúnk, de hasonló jó tételt véle nem cselekedhetünk.

Az Istent többeknek adására indíttya, a' ki az el-vét jókat az Istennek meg hálálja.

De, oh embereknek nagy háladatlanságok! Tízen tisztúltak-meg, és alig ád egy hálákat. Hól vagyon a' kilencze? Oh melly sokan kérnek sokat, de melly kevessen magasztallyák az Istent! Bizonyára nagy gyalázat, hogy a' keresztyénekben illy nagy háladatlanság találta-

S. Bernh. Ser. de sept. Misericor. Ingratitudo est hostis gratiæ,

tik!

tik! Fel-kél az Isten, és az-okaért panaszolkodik, Esa. 1. v. 2. Fel-kelnek a' pogányok, és kárhoztatnak bennünket. Aldoztanak az ő Isteneknek: a' győzedelmeseknek bálványokat emeltek, semmit ki nem hagyván valami a' hála-adoságra láttatot szólgálni. Mi az igaz Istent ismerjük, mi számlálhatatlan ajándékokat veszünk tőle: kicsoda pedig a' ki meg-ismerné, a' ki hirdetné? Tobiás az Angyalnak minden jóknak a' mellyeket hozot vala, felét akarja vala adni, cap. 12. v. 4. seqq. Micsodák pedig annak az Angyalnak jó-tétményi, ha az Isten jó-tétményivel őszve-veted? Mit adhatunk azért méltót az Istennek mind azokért? Eő nem kíván semmi jókat, semmi áldozatokat. Csak egyedül a' hála-adoság, a' mivel néki tartozunk. Ha áldozni akarunk, a' dicséret áldozatyát áldozzuk, nagy szóval kiáltván a' szent Dáviddal az 31. Sólt. v. 20: *Melly nagy Uram a' te édességed sokasága!* Eő tőle, és ő általa, és ő benne vannak mindenek. Eő néki légyen dicsőség, Rom. 11. v. 36.

detvén, micsoda vénhednék-meg leg-hamaráb az emberek közöt? Azt felelelé: Beneficium. A' jó-tétemény.

IV. Végigálhatatosoknak kell lennünk.

Nem elég az Istent szájyal dicsérni, de a' hála-adoság főképpen a' cselekedetben áll. Álhatatos hittel hidgyünk a' Kristusban; és eléggé magasztaltuk őtet. Meg-cselekedte ezt a' Samaritánus, a' ki el nem távozot a' Kristustól, hanem híven hozzája ragaszkodot, és a' hite-által meg-szabadult vagy idvőzült. Az egyéb kilentze jól kezdette volt, de nem voltak álhatatosak végig, és azért a' Kristusnak igen nagy haragjában estenek. Sokak-é az el-kezdés, de kevessék-é a' végig meg-maradás, mert sokan vannak a' hivataloson, de kevessen a' választottak, Matth. 20. v. 16. A' hit és a' jó cselekedetek-után a' kezdet gyakorta hév, az előb-menetel vagy a' közép lágy-

inimica salutis: quoniam nihil ita displicet Deo, quemadmodum ingratitudo. A' háladatlanság ellensége a' kegyelemnek, ellenkezője az idvőségnek: mert sem nemtettzik inkáb az Istennek, mint a' háladatlanság.

Diogenes meg-kér-

4. Végig álhatatosnak kell lennünk.

S. Bernh. in quad. ep. Perseverãtia est unica filia summi regis, finis virtutũ earumq; consummatio totius boni repositor & virtus, si-

ne qua nemo videbit Deum.

meleg, a' ki-menetel vagy a' vég hideg. De mi a' Samaritánuſt követsük, és véle álhatatoſok legyünk végig, hogy idvözüllyünk, Matth. 10. v. 22. Az-okaért vigyázzúnk, hogy a' hitünk lámpáſa el ne aludgyék. Légy hív mind halálig, és az élet koronája néked adatik, Apoc. 2. v. 10. A' joságos cselekedetek közöt csak egyedül a' végig maradás koronáſztatik-meg, ugy-mond Szent *Bernhárd*. A' ki hátra néz nem alkolmatos az Iſten orſzágára, Luc. 9. v. 62. Mit haſznál az elsö meg-gyogyulás, ha ki iſmét betegségben eyti magát? Az igaz ha el-tér az igaſságról, meg-nem ſzabadithattya ötet, Ezech. 33. v. 12. Azért az Iſtent áítatoſſan hijuk ſegitségül, hogy mindē betegségünkből meg gyogyulván mindenkor ö hozzája ragaſzkodgyünk, és az ö Szent nevét reá emlekezö, vagi hála-adó elmével magaſztallyuk mind ör: Am.

A' végigh meg-maradás a' nagy királynak eggyetlen egy leánya a' joságos cselekedeteknek vége és el-végezéſe, minden jóknak tárháza és ereje, a' melly nélkül ſenki nem láttya az Iſten.

§§§

Evangéliom.

Sz. HAROMSAG VTAN XV. VASARNAPRA,

Sz. Matt. 6. az 24. v. fogva ſzinte a' végig.

AZ HIUSAGOS SZORGALMAtoſságnak meg-tiltásáról.

24 SEnki két Urnak mert vagy eggyikét nem ſzolgálhat: gyülöli, és a' maſikát

vagy ſzere-

ſzereti; vagy eggyikét el-ſzenvedi és a' máſikát meg-veti. Nem ſzolgálhattok az Iſtennek és a' mammonnak.

25. Az-okaért mõdom néktek, ne legyetek ſzorgalmatoſok lelketekről, mit egyetek, ſe teſtetekről, mibe öltözzetek. Nem jobb-é a' lélek az eledelnél; és a' teſt nem jobb-é az öltözetnél?

26. Tekintsétek az égi madarakat, mert nem vetnek ſem aratnak, ſem csűrbe nem gyűjtnek; és a' ti mẽnyei Atyátok táplálja azokat. Nem bőcsűletesbek vattok-é ti azoknál?

27. Kicsoda pedig közzűletek gondolkodván adhat magaſságához egy könyöknyit?

28. Es a' ruházatról miért vattok ſzorgalmatoſok? Nezzétek a' mezei liliomokat, mint nevekednek: nẽ munkálkodnak, ſe nem fonnak.

29. Mondom pedig néktek, hogy Salamon ſem vólt minden ő dicsőségébe felöltözve mint egj ezek közzűl.

30. Ha pedig a' mezei füvet, melly ma vagyon, és hólnap a' kemenczébe vettetik az Iſten igy ruházza: mennyivel inkább titeket, kicsiny hitűek?

31. Ne legyetek ſzorgalmatoſok, mõdván: Mit eſzűnk, vagy

mit iſzünk, vagy mivel ruháztatúnk.

32. Mert mind ezeket a' pogányok keresik. Mert tudgya a' ti Atyátok, hogy ezeknélkül szükölködtök.

33. Keressétek azért elöször az Isten országát, és az ö igasságat: és mind hozzá adatnak néktek ezek.

34. Ne legyetek azért szorgalmatosok hólnapra: mert a' hólnapi nap szorgalmatos lészen magáról: elég a' napnak az ö nyavalyája.

§§

PRÆDIKATZIO.

ISztenes és bölcs a' Salamon Királynak könyörgése, Prov. 30. v. 8. *Küldússágot és gazdagságot ne adgy nékem: csak adgyad eledelemre való szükségimet.* Mert mind a' kettöben veszedelem vagyon, mivel a' gazdagságból gyakorta fel-fuvalkodás, a' küldúlásból pedig kétségben esés származik. Felebaráttyokat meg-utállyák, a' kik bévelkednek: gyakorta meg-csalnak, a' kik szükölködnek. A' mértéklet gazdagság jó tehát, és az emberi életben igen szükséges'. *Segitsége* a' jóságos cselekedetek keresésének; *ékessége* a' kereszteknek; *eszköze* a' szeretetnek és a' nagyságnak. Az Isteni szólgálatnak nincs ellene a' jószág *keresése*, ha igaz lészen; *birása* sem, ha fösvénységnélkül lészen; *élése* sem, ha abban mód tartatik és felebarátúnk segíttetik. Hányan vannak pedig az emberek közzül, a' kik abban a' közepett tartanák? Keveszen vannak, a' kik Salamon Királlyal csak az eledelre-való szükségesekkel elégednének-meg: Többen az által-hágás-

ban,

ban, a' fŏlyeb-bévelkedésben vétkeznek, és a' MIDA Frigusok Királlyával azt kívánnyák, hogy valamit meg-illetnek, aránnyá változzék. Minden gondolattyokat és minden szándékozásokat csak a' joszág keresésre igazíttyák, és akkor itélik magokat bóldogoknak lenni, mikor a' szekrények pénzel és a' csŭrŏk rakvák gabonával. Ha pedig kŭlŏmben tŏrténik, mindgyárt kételkednek és életek meg-tartása-felŏl kétségben esnek.

Az Evangeliomnak summája.

Ez hiuságos szorgalmatosságokról pedig és a' gazdagságoknak fŏlŏttéb-való szeretetirŏl, keményen elínt bennŭnket Kristus Idvŏzítŏnk a' mái szent Evangéliomban. Tudta, hogy mi nem csak a' lelkiekben, hanem a' testiekben-is nem vagyúnk eszesek. Innen szól *mind* eggyŭt a' léleknek *s-mind* itt a' testnek gondviselésérŏl: és meg-mutatta módgyát, mellyet a' gazdagságok gyŭytésében kell tartani. Mindeneknek-elŏtte az Istennek országát kell keresni, és a' tŏbbi hozzá-adattatnak. Vessŭk az Urra gondúnkat, és ŏ el-táplál minket, Psal. 55. v. 23. Az-okaért az egész Evangeliom két jó erkŏlcsŏkrŏl való parancsolatokra osztathatik. Az eggyik *tagadás-képest* való, hogy ne legyŭnk fŏlŏttéb szorgalmatosok: a' masik *meg-vallás-képest* való, hogy elŏszŏr-is az Isten országát keressŭk. Mi mind a' kettŏt meg-magyarázzuk, halván.

Részek.

Propositio.

1. *A' hiuságos szorgalmatosságnak futásáról.*
2. *Az Isten Országának keresésérŏl.*

Kristus a' mi Mesterŭnk az ŏ kegyelmét adgya nékŭnk, hogy a' halgatásban legyŭnk figyelmetesek, és az engedelmességben készek, Amen.

I. RESZE.

A' HIUSAGOS SZORGALMAtosságnak futásáról.

KEt-féle a' gondviselés vagy a' szorgalmatoság: *Egyiket* szentnek és szükségesnek nevezzük: a' *másikat* pedig szentségtelennek és pogányinak.

Az elsőt önnön maga az Istē meg-kívánnya tőlünk, és a' parancsoltatot hivatalunkban való szorgalmatoságot jedzi. Az egyházi szólgák arra viselly enek gondot, hogy az Istennek akarattya meg-jelentessék, és meg-térjenek az istentelenek, Ezech. 3. v. 17. seqq. A' Magistratusnak arra légyen gondgya, hogy meg-óltalmaztassanak a' jók, és meg-büntettessenek a' gonoszok, Rom. 13. v. 1. seqq. Gondgyok légyen az atyáknak, hogy az ő fiokat az Urnak tanitásában és fenyitékében nevellyék, Eph. 6. v. 4. Ki ki az ő hivatallyában arra viselly en gondot, hogy az Urnak dólgát álnokúl ne cselekedgye, Jer. 48. v. 10. Ez hivatal gondviselését Kristus Idvőzítőnk javallya, nem nem javallya; parancsollya nem tiltya, jutalommal nem büntetéssel illeti.

De sők Magistratusok e' versetske szerént cselekeszsznek: Dat veniam corvis, vexat censura columbas. A' hollokat el bocsáttják: a' galambokat pedig megfoytyák.

Az az, a' bűnőst meg-szabadittyák: az ártatlant pedig kárhoztattyák.

Vagyon pedig más szorgalmatoság, melly csak az ideig való jókban foglalatos, tisztán csak kételkedésből vagy bizodalmatlanságból származot, mikor az emberek mód nélkül szorgalmatoskodnak az eledelről és a' ruházatról, mindenkor meg-kettőztetvén: *Mit eszünk, mit iszunk, mivel ruháztatunk?* Példája e' kételkedésnek, vagy bizodalmatlanságnak Móyses, Num. 11. v. 21. és szent Filep és szent András, Johan. 6. v. 5. 8.

Igen nagy bűn pedig ez, melly mindenkor másokat vonszon magával, honnan ez illyen kívánság, *minden gonoságok gyökerének* hivattatik, 1. Tim. 6. v. 10. Ez has szorgalmatosága és elme kételkedése-ellen teszen szót Kristus Idvőzítőnk a' mai szent Evangéliomban és azt külömb külömb-féle argumentumokkal vagy okokkal el-

A' hasnak fölöttéb való gondvi-

tanā-

tanácsollya, mellyek mivel-hogy fontosok és igen világosok, méltán szükség azokat egy keveſsé bévebben meg-magyaráznúnk.

Az *első* a' Bálvány-imádáſtól vétetik. Mert a' kik a' földiekről fölöttéb való szorgalmatoſsággal viſelnek gondot, és csak a' gazdagságok gyüytésére igyekeznek, hogy ne szükölködgyenek, azok bizodalmokat nem a' Teremtőben, hanem a' teremtet-állatokban: nem a' Kriſtusban, hanem a' pénzben helyheztetik. Innen a' fösvénység bálványi szólgálatnak hívattatik, Col. 3. v. 5. és a' fösvények bálványok szólgáinak, Eph. 5. v. 5. és a' Jehova panaszolkodik, hogy az emberek az ő ezüstökből és aranyokból bálványokat csináltak magoknak, Oſe. 8. v. 4.

belső-is, mikor valaki pénzében, gazdagságában, méltoságában és erejében veti bizodalmát. Azért nem hazud az, a' ki az első parancsolatban bűnösé téſzi magát gyonásában. Mert lehet, hogy valamit inkáb szeretet az Istennél. Honnan mondgya Szent Tertullianus, hogy Et ſine idolo idololatria fiat, Kép-nélkül-is lehet a' bálvány imádás, S. Tertul lib. de idol. cap. 3.

Ez okot illeti-meg Kriſtus Idvözítönk a' mái sz. Evangéliomnak kezdetiben, módván: *Senki két Urnak nem szolgálhat.* Nem szól pedig az egymás-alá rendeltetet, vagy egymáſſal eggyező Urakról, mivel-hogy valaki jól szólgálhat azillyen Uraknak (ugy-mint az Istennek és a' Magiſtrátusnak, a' ki az Istennek szolgája, Rom. 13. v. 9. a' lelki pásztoroknak és az atyáknak, kik az Isten helyet ínteznek bennünket) hanem az *közbe-vetet*, vagy *egymáſſal ellenkező Urakról*, a' kik mindenekben ellenkeznek egymáſſal. Mert akkor az eggyik szerettetik, a' másik megutáltatik és gyülöltetik. Eggyiknek parancsolati meg-cselekedtetnek, a' másiknak meg nem cselekedtetnek. E' közönséges theſiſt pedig, vagy rövid ſumma szerént való értelmet e' jelen való tanitására applikállya Kriſtus Idvö-

ſelését nem javalló okok.

1. A' bálvány imádáſtól.

A' bálvány imádás nem csak teſti vagy külső, mikor valaki a' hiúságos képeknek adgya az Isteni tiſztelettet: hanem lelki vagy

zítónk; és erősen be-rekeszti: *Azért nem szolgálhattok az Istennek és a' mammonnak.*

A' Mammon igéje honnét származik?

A' *Mammon* igéje idegen ige. Némellyek ez Sidó igéből hozzák-ki *Hamoon*, melly akar mi dolognak bévségét jedzi, melly ez igéből származik *hamon*, melly annyi mint bévséges volt, és a' gazdagságokról vétetik, Eccl. 5.v.10. Psal.37.v.16. Ezech.29.v.19. Ez ige pedig Mammon az Sidó Irásban nincs a' mem betűvel, hanem a' Syriai nyelvben, hogy a' bévséget és a' kincset kivált-képpen való igével jedzené-meg, a' Hamonból Mammont csinált és a' végéhez Alefet adot, honnan e' jó-ki Mammona, mint *Kemnitius* fel-jedzette, cap.51.Harm.p.500.

Két Urak vannak e' világon.

Es innen ki-tettzik, hogy a' Mammonon fő-képpen és egy-általlyában nem értetik az ördög. Két Urak vannak ugyan e' világon, eggyik *törvény-szerént*, az Isten, ki öröktől-fogva Ur volt, szólga soha nem: a' másik *cselekedet-szerént*, a' ki soha nem volt Ur, hanē szolgának kell vala néki lenni, mind-az-által magának ragadgya az uraságot, s-azért ellenséges az Istennel, úgy hogy a' ki egynek szólgál, a' másiknak nem szolgálhat; Honnan következik, hogy a' ki, a' fősvénység-által el-szakad az Istentől, és a' Mammont tiszteli, az, következés-szerént, az ördögnek szolgája: mind-az-által Kristus Idvözítónk a Mammonnak való szolgálaton közönségesen nem az ördögnek való szolgálatot, hanem kivált-képpen a' gazdagságok kivánását akarta meg-jedzeni.

Mi módon lészen valaki a' Mámonnak szólgája.

Léznek pedig az emberek a' Mammonnak szólgai, 1. A' *keresésben*, ha illendő-képpen és illetlenül gyűytenek magoknak jókat, avagy kincset; 2. A' *birásban*, ha szíveket azokban helyheztetik. 3. *Azok sáfárlásában* ha szükölködő felebaráttyokat azokból nem segétik. Mind ezek a' Mammonnak szolgálnak, mellyet mikor meg-cselekeszsnek, kettős bűnben vétkeznek. Mert

minden

minden bálvány imádásbã két terminus, vagy czíl vagyon *à quo, honnét*, tudni-illik az Isten, a' ki el-hagyattatik; és *ád quem, kihez*, tudni-illik a' bálvány a' melly imádtatik. Azon történik a' gazdagságoknak szorgalmatosan való keresésében-is. Az illyenek, 1. *El-szakadnak az Istentől.* Mert õtet meg-utállyák, parancsolatit semminek tartyák, egyéb-ként nem vólnának olly szorgalmatosok. Avagy pedig nem nagy gonoság-é, az Istentõl el-távozni, a' kinek szolgai vagyúnk a' teremtésnek és a' váltságnak tõrvénye szerént, a' kinek nevében meg-kereszteltettünk, a' kinek szolgálatúnkat fogattuk? *A Deo avertí, cadere est; Deum nescire, mors est; Deum spernere, perire est. Az Istentõl el-fordúlni, el-esni; az Istent nem ismerni, halál; az Istent meg-utálni, el-veszni*, ugy-mond Szent Agoston, lib. 1. Confes. c. 4. Az Isten a' leg-nagyob, fõbb és leg-tekéllettesbb jó, úgy hogy a' kinél az Isten vagyon, annak mindene vagyon. Az-okaért mikor a' fõsvények el-távoznak az Istentõl, eggyût el-távoznak az leg-fõbb jótúl, mert az Istent a' kinek mindene vagyõ és àki mindeneket ád el-hadgyák, és így mindeneknél leg-szegényebbekké lészsnek. 2. *Igen rút bálvánt imádnak.* Mert úgy tiszteltik a' pénzt mint a' bálvány imádók az õ Isteneket. Szekrénbe rekesztik, minden szorgalmatos gondviseléssel õrizik, a' fõsvénység miat illetni nem merik. Avagy pedig nem nagy ostobaság-é azokban a' dolgokban vetni reménségét, a' mellyeket a' moly és a' rosda meg-emészt, és a' lopók ki-ásnak? Avagy nem nagy nyavalya-é az ellenségének szolgálni, és fegyvert maga ellen adni? A' te ellenséged, *ó ember*, az õrdõg, a' kinek fegyveri a' fõlõttéb való kivánságok. S-nem igyekezel õtet és a' mik õvé el-hagyni, sõt inkáb a' gazdagságok gyûytése-által néki igyekezel szolgálni? Szépen mondgya Szent Agoston: *Res, quam capis, decipula est: dùm capis, caperis à Di-*

A' fõsvények el-szakadnak az Istentõl.

Két képpen vagyúnk az Istennek szólgai.

És bálvánt tiszteltnek.

Bálvány imádók azok-is, a' kik a' bũnnek és az õrdõgnek szolgálnak

abolo. *A' dolog, mellyet meg-fogsz, csaloka: midõn meg-fogod, meg-fogattatol az ôrdõgtõl.* Az okaért valamennyiszer a' pénzt kivánod, annyiszor adsz tõrt a' Sátánnak, hogy meg-fogja a' lelkedet, és a' pokólba vesse. Jay azért néked és õrökké való jay! Az Isten szeret, és õtet el-hagyod? A' Sátán gyûlõl, és néki szolgálsz? Ne alítsad hogy mind a' kettõhõz ragazkodhatnál. Mert világos a' Kristusnak beszéde: *Nem szolgálhattok.* A' mint jobb szemeddel az égre és bal szemeddel a fõldre nem nézhetz: úgy az Istennek és a' Mammonnak eggyût nem szolgálhatsz. A' hóla a' kintsed ott a' szived. Nincs itt helye semmi oszlásnak. Ha a' Mammont szereted, az Istent el-mulatod, melly okon magadnak itt gondot, amott bûntetést szerzesz, és magadat nyakra fõre viszsza-nyerhetetlen kárral õrök veszedelembe veted.

Mert mind ezek az Isten kivûl vañak. Valami pedig az Isten kivûl vagyõ annak nem illik szolgálni. Bizonyittya Kristus Idvõzitõnk, mikor azt mondgya: Omnis qui facit peccatum, servus est peccati. Minden a' ki bûnt cselekeszik, szolgaja a' bûnnek, Johan. 8. v. 34.

2. Az Isten gondviselésétõl.

Mikor Isaák Abrahámtól az Attyától az épen égõ áldozatra való állattól tudakoznék, eképpen felele néki: Deus providebit. Az Isten gondot visel, Gen. 22. v. 8. S-úgy Jon, v. 13. Honnan a' helynek nevét nevezte, Dominus videt, az Ur lát, v. 14.

II. A' *második* az Isten gondviselésétõl vétetik. Ezt mág-tagadván meg-tagadgyák, a' kik fõlöttéb szorgalmatoskodnak. Mert ha hinnék hogy az Isten rólok gondot visel, olly szorgalmatossan nem gondolkodnának. Bizonyára semmi ok hathatób nem hozattathatik-elõ a' heába való gondolkodások-ellé az Isten *gondviselésének* meg-gondolásánál. Az okaért Kristus Idvõzitõnk arra igazit bennünket, mondván: *Ne legyetek szorgalmatosok lelketekrõl*, az az, a' ti életetekrõl, a' mint Luther igazán forditotta, mivel-hogy a' lélek gyakorta az életért vétetik, úgy-mint Matth. 20. v. 39. cap. 16. v. 25. Nem tiltatik meg pedig minden gondviselés, munkálkodás és kereskedés, mivel-hogy az atyák tartoznak az õ fioknak kincset gyûjteni, 2. Cor. 12. v. 14. 2. Thes. 3. v. 11. és a' ki az õ háza-népérõl gondot nem visel a' hitetlennél aláb-való, 1. Tim. 5. v. 8: hanem csak a' kétségben-esés

szen-

szentségtelen szorgalmatosága dorgáltatik-meg, és pedig három nyilván-való okokkal, mellyek az Istennek gondviselésétől vétettetnek. Melly kitettzik.

1. *A' mi teremtésünkből.* Nem jobb-é a' lélek az eledelnél? és a' test nem jobb-é az öltözetnél? *Imé!* az Isten adta néked mind azokat, a' mid vannak; az Istentől vetted a' lelket és a' testet. Miért kételkedel tehát és esel kétségben az el-tartás-felől? *Qui præstitit majora, præstabit etiam minora. A' ki meg-adta a' nagyobbakat, meg-adgya a' kissebbeket-is*, ugy-mond Szent Jeronymus'. *Creator, priusquam essemus, curam habuit nostri, ut essemus. A' teremtőnek gondgya volt reánk minek-előtte vólnánk, hogy lennénk*, azt mondgya Szent Agoston. A' ki rólunk gondot viselt minek-előtte még nem vólnánk, ugyan az gödot viszi rólunk minek-utánna már lettünk, teremtettünk. *Nisi ea, quæ fecit, vellet, quam diu vult conservare; non creasset, ut existerent. Ha azokat, a' miket teremtet, nem akarná, a' meddig akarja meg-tartani; nem teremtette vólna, hogy legyenek*, ugy-mond Szent Chrysostomus'. Eő reá vessük azért a' mi gondunkat, Psal. 55. v. 23. és mondgyuk Szent Dáviddal az 22. Soltárból v. 11. *Reád vettettem a' méhtől fogva.* A' mi teremtésünkből.

2. *Az égi madaraktól.* A' kételkedő vagy bizodalmatlan embert Kristus Idvözítönk ki-viszi a' mezőre: Nem mutattya pedig a' puszta, a' holot a' Sidók negyven esztendeig táplaltattak; nem az Oroszlányok barlangját, a' mellyben Daniel meg-tartatot, mivel azt mondhatná valaki; ezek kiváltképpen valók: hanem az égi madaratskákat mutattya, és a' mennyei Atyának azokról való gondviselését hirdeti. *Tekintsétek-meg*, ugy-mond, *az égi madarakat, mert nem vetnek semaratnak: és mind-azáltal a' mennyei Atya táplállya azokat. Nem bőcsületesebbek vattok-é ti azoknál?* Mennyi madarak röpösnek körös- Az égi-madarak el tartásából.

környül

kőrnyűl a' levegő-ég-alat, ſ-mind-az-által el-tartatnak? Mennyi vadak futoſnak ſzéllyel az erdőkben, ſ-még-is el-tápláltatnak? Mennyi halak úſzkálnak a' vizekben, ſ-mind-az-által tápláltatnak? Az Iſten, a' ki a' méhecskéket a' virágok-által táplállya, a' pókokat a' legyek-által, a' hollók fiacskáit az égi harmat vagy a' férgecskék-által, mellyek a' féſzkekben teremnek. E' teremtet-állatok mind az ő teremtőjőkben bíznak, és ſemmit nem gyűytnek, hanem békeséges-tűréſben várják az ő eledeleket, Pſal. 145. v. 15. Es mi emberek olly kételkedők és ſzorgalmatoskodók léſzünk-é? Avagy nem nagy gyalázat-é nagyobnak lenni a' madarak bizodalmának, a' mi bizodalmunknál? Mert az Iſtenben biznak, midőn nincs ſemmi kéſzületek. Mi csűrökkel, tárházakkal, patikákkal birúnk: mi vetűnk, aratúnk, gyűytűnk, ſ-mind-az-által kételkedűnk? Oh embereknek nagy gonoſsága! Kik a' teſti eſzközőknek rakáſra való gyűlekezésében nem akarják azt meg-cselekedni, a' mit az oktalan madaracskák nemőnemő terméſzet-ſzerént való haylandoságból, minden illyetén eſzközőcskék-nélkűl meg-cselekeſznek?

Es a' virágok ruházattyából.

3. A' mezei líliomoktól. Azok az Iſtentől ruháztatnak minden ő ſaját munkálkodáſok-nélkűl, még pedig úgy, hogy Salomon Királynak minden ő dicsőségét meg-győzzék vagy főllyűl-halladgyák. *Ha a' mezei fűvet, melly ma vagyon, és hólnap a' kemenczébe vettetik, az Iſten így ruházza, mennyivel inkáb titeket, kicsíny hitűek?* Micsoda ſelyem, micsoda Királyok bárſonya haſonlítathatik a' virágokhoz? Micsoda olly piros, mint a' róſa? micsoda olly fejér, mint a' líliom? Az-okaért ha az Iſten a' virágokat nem csak ruházza, hanem ékeſéti-is, az emberek miért kételkednek az őltőzet-felől, a' kik a' virá-

Ez aránt ſokan vétkeznek mind a' főlső mind az alsó rendben valók. Kiknek ha gyakorta eſzekben jutna a' ne-

goknál

goknál sokkal bőcsületesebbek és az Istennek szerelmetesebbek.

veszтet gaz dagnak állapattya,

vagy historiája, Luc. 16. v. 19. aláb hadnának benne, és a' bűn zászlojában nem győnyörködnének.

A' harmadik el-intésnek erősége vétetik a' lehetetlentől. Hiuságosok minden mi gondolkodásink, vagy gondgyaink. Kristus Idvözítőnk hasonlatossággal magyarázza-meg azt. Ha az emberecskemágát gondolkodással leginkáb győtrené-is, hogy magasságához egy könyöknyit adna, mind az-által e' szorgálmatoskodásával semmit nē használna. Meg nem lészen, a' mit kéván, hanem csak az elméje fog-győtrődni: Illy hiuságosok az emberek gondgyai vagy gondolkodási, mert lehetetlen dólgot kisértnek-meg. Az Istē kinek kinek osztogatta az ő ajándékit, és adot talentumot, hogy azzal kereskedgyék, Mat. 25. v. 15. E' kivől ha többet kívánsz, heába lészen, és semmit sem használsz. Az-okaért a' Poeta intése-szerént:

3. A' lehetetlentől.

Tu præsens cura, Domino committe futura.
Viselj gondot, ember, a' jelen valokról,
Az Úr gondot viselvén a jövendőkről.

Mellyet ha meg nem cselekedendesz, örökké nyughatatlanságban maradsz. Mert a' fősvényeknek mennél többök vagyon, annál többet kívánnak. Innét hasonlítatnak, *a' feneketlen*, vagy *a' lyukas sákhoz*, melly meg nem telhetik; *a' pokolhoz*, melly mindeneket meg-emészt; *a' tengerhez*, mellybe minden vizek viszsza térnek, s-ki nem árad; *a' vízi-korságoshoz*, a' ki annál többet szomjúzik, mennél többet iszik; *a' tűzhöz*, a' mellyre mennél több vettetik, annál inkáb nevekedik és nagyob táplálást kíván. Honnan vagyon, hogy midőn sok javok vagyon, semmiek nincsen, mivel hogy semmivel meg nem elégesznek. Mert a' kincsek meg nem elégíthetik elméjeket, mert 1. meg-határozottak, 2. testiek, 3. mulandók.

A' fősvények mikhez hasonlítatnak.

A' lélek pedig végheterlen, az ő bévsége, vagy magába való fogadása-által; testetlen, állattya által; örökké való, tartósága-által. Azért örökké való gondok és bántások vagy nyughatatlanságok uralkodnak a' fösvények elméjében, a' mint gyötrődik az ember, a' ki testének nagyob magosságát kívánnya. Mert a' gazdagságok az embereket tészik *szorgalmatosokká*, minek-előtte meg-szerezteténének; *félelmesekké*, mikor már birattatnak; *fóházkodókká*, mikor el-vesztetnek. A' gazdagságok tövisek, Luc. 8. v. 14. A' ki azért a' gazdagságokat szereti, a' bizonyára töviset szeret. A' mint pedig a' tövisek az ő gyakdosásokkal a' testet nyomorgattyák: úgy a' gazdagságok az elmét gondokkal gyötrik. *O infelix. Quis tui non misereatur, videns tanta te perpetientem mala! O mira & crudelis affectio, & parum distans à furore ac rabie. Oh szerencsétlen. Kicsoda a' ki raytad nem könyörülne, látván hogy annyi gonoszokat szenvedsz! Oh csodálatos és kegyetlen indulat, melly kevéssel külömbözöl a' dühösségtől*, nagy szóval kiáltya Szent Balás, Ser. de Avar.

A' gazdagságok mikké tészik az embereket.

4. A' pogányságtól.

A' negyedik a' pogányságtól. Mind ezeket a' pogányok keresik, úgy-mond Krisztus Idvözítönk, v. 32. Az okaért a' keresztyénekből pogányok lésznek, valakik fölöttéb kívánnyák a' gazdagságokat. Mert mivel-hogy a' pogányok az Istennek országát nem ismerik, azért azzal nem-is gondolnak. Csak az ideig való jókat szemlélgetik, és azokban nyugosznak-meg (mert ez az ἐπιζητεῖν, kívánni vagy keresni, a' melly igével él a' Görög textus) és ha mit kerestenek, vagy találtanak, nem az Isten áldásának, hanem az ő szorgalmatosságoknak és eszességeknek köszönik. Illyen pogányokhoz hasonlítatnak minnyájan a' fösvények: mert 1. az idéig való jókat fölötte nagy szorgalmatossággal keresik, 2. mindenestül azok-

ban

ban nyugoſznak-meg, 3. Annak-utánna az Iſtenben kételkednek, és 4. mindent az ő gondviſeléſeknek tulaydonítanak, mellyek kételkedés-nélkül való jelenségi a' pogányságnak. Igy azért a' főſvények a' melly ſzövetséget a' Szent Kereſztségben az Iſtennel kötöttenek vólt, fel-bontyák vagy meg-tagadgyák, és a' kereſztyénségtől rútúl el-ſzakadnak. Szent Dávidnak e' vala kivánsága, Pſal.27.v.4: *Egyet kértem az Urtól, hogy az Ur házában lakjam, életemnek tellyes napjaiban.* De a' főſvények ez ellen munkálkodnak, hogy az Anya-ſzent-egy-háznak tagai meg-ſzünyenek lenni, és pogányokká legyenek. Es így *fœnus pecuniæ, fit funus animæ*, a' *pénz nyereſsége, a' lélek temetsége*, a' Leo Pápa mondáſa-ként. Es, *Lucrum in arca, fit damnum in conſcientia. A' ſzekrényben való nyereſség, kárvallás a' lelki-iſméretben*, mint Szent Auguſtinus' mondgya.

Omnis avarus apoſtatat a Chriſtianitate. Minden főſvény el-ſzakad a' kereſztyénségtől.

Az ötödik és utólſó, a' mennyei Atyának ſzeretetitől. Mi ſzorgalmatoſſan kereſsük, a' miket ſzükségeſeknek alítúnk lenni: de az Iſten, mint mi mennyei Atyánk, jobban tudgya azt, hogy ſem mint mi. Mit fonnyaſztanánk azért heába magúnkat? A' fiak és a' ſzólgák ſemmiről nem gondolkodnak, hanem hivatallyokat cſelekeſzik, és a' többit az ő ſzüléjekre és Urokra bizzák. Mi a' nagy Jehovának fiai és ſzólgai vagyúnk. Azért a' mi el-tartáſúnk gondgyát ő reá hadgyuk, és azonközben a' mi hívatalúnkban ſzorgalmatoſſan el-járjúnk. Melly atya engedné-meg, hogy néki fia ſzabjon módot; *Ezek ſzükségesek ennékem, honnan veſzed? mint ruháſz engemet?* És alíttyuk hogy azt az Iſten meg-engedi, el-ſzenvedi? Ne legyetek azért ſzorgalmatoſok: Az Iſtennek gondgya vagyon reátok, 1. Pet. 5. v. 7. Atya ő, ſ-gondot nem viſelne-é? Eő miénk, ſ-nem ſzeretne-é? Eő mennyekben vagyon, ſ-nem cſelekedhetné-é? Eő tudgya a' mi ſzük-

5. A' mennyei Atyának ſzeretetiből.

Negat ſe Deũ habere Patrem, qui de ſui ſuſtentatione dubiã gerit mentem. Tagadgya az Iſtent Atyának lenni, a' ki az

ő el-tartása felől kétséges szivet visel.

ségünket, s-raytúnk nem könyörülne-é? Nincs az-oka-ért semmi kételkedésre való okúnk. Kétségessé nem tehetni az Istennek *hatalmasságát*, mert mennyekben vagyon, az az, mindenható: nem *akarattyát*, mert mi Atyánk: nem *gondviselését*, mert tudgya a' mik-nélkül szükölködünk. A' kik ezekre nem figyelmeznek, hanem a' hiuságos szorgalmatosságban mennek-el, azok az Istent Attyok gyanánt nem ismerik, hanem magokat a' fiuság számából ki-rekesztik. Mert nem annyira szorgalmatoskodnának, ha fiak akarnának lenni és maradni. Mi pedig a' mennyei Atyánkhoz ragaszkodgyúnk, a' kinek szemei nem alusznak, és a' ki a' mi szükségünket jól tudgya. Mert ha mi gonoszok lévén, tudúnk jókat adni a' mi fiainknak, mennyivel inkább meg-adgya a' mi mennyei Atyánk, a' miket kérendünk? Luc. 11. v. 13.

II. RESZE.

AZ ISTEN ORSZAGANAK kereséséről.

EZ ideig a' Kristusnak tagadás-képest való parancsolattyát láttuk, következik már a' meg vallás-képest való, v. 35: *Keressetek el szőr az Isten Országát és az ő igasságát.* Ha valakinek ugyan bizonyába meg-gazdagulásra való szándékozása vagyon, az a' Kristust halgassa, és meg-tanittya azt *a' meg-gazdagulásnak igaz mestersegere.* Igy mond pedig: *Keressetek*, melly íge kivált-képpen való szorgalmatosságot jegyez, mikor az elme tellyességessen csak egy dologra figyelmezik, melly értelem-szerent vétetik, Johan. 5. v. 16. Luc. 15. v. 8. Mit kell pedig keresnünk? *Az Isten Országát*; Ez három-féle, *Hatalomnak*, e' világon, *Kegyelemnek*, az Anya-szent-egy-házban, *Dicsőségnek*, mennyekben. A' *hatalomnak* Országát itt nem

Három-féle az Istennek Országa.

érthet-

érthettyűk, mert azt mi se nem kereshettyűk, se meg nem szerezhettyűk. Az-okaért *mind* a' kegyelemnek Országa jegyeztetik, a' mellybe fel-vétetűnk, ha a' bűnőkből az Istenhez térűnk, mellyről Rom. 14. v. 17. *s-mind* a' dicsőségnek Országa, a' hova fohászkodnúnk, és elménket a' földiekben nem kell helyheztetnűnk, Phil. 3. v. 20. Col. 3. v. 2.

Az út, mellyen oda mehetűnk, *az Istennek igasságá*, tudni-illik az, a' melly altal az igaz hitnek-általa él. Rom. 1. v. 27. és a' melly-által meg-igazulúnk, Rom. 3. v. 24. Kristus Idvőzítőnk azért mind a' kettőt úgy őszve-foglallya, hogy gondolkodgyúnk, 1. *az Istennek Országáról*, mint utolsó végről. 2. *annak meg-nyerésének módgyáról*, melly a' hit igassága.

Az Isten Országába való út, a' Kristus igassága.

De micsoda jutalma lészen e' szorgalmatosságnak? Ez tudni-illik, hogy mindenek valamik e' jelen való élet re szűksegesek az Istennek áldásából *hozzá-adattatnak*. A' Gőrőgben ez íge vagyon [*prostetisete*] melly az Istennek áldásáról vétetik, Deut. 1. v. 11. Psal. 115. v. 14. Prov. 11. v. 24. Igy magyarázhatni-meg azért ez igét, a' mint a' Gőrőgők mondgyák [*en prostikis meri*] (az az, csak szám, vagy számhoz-adás) melly magán semmit nem jegyez, hanem csak mint egy valaminek meg-szerzése és máshoz való hozzá-járulás, *szerez-meg*. Illy kész bizonyára az Isten az ideig valóknak adására, ha csak előszőr a' mennyeiek keresteſſenek. Az-okaért, ô atyámfiai, ne gyűytsetek kincset a' földőn, hanem inkább mennyekben, a' holot se a' rosda, se a' moly meg-nem eszi, és a' holot a' lopok kinem ássák, se el-nem lopják. Hallyátok Idvőzítőnknek ez íntését, hogy osztán ne kíntelenítessétek hallani haragját, Matth. 25. v. 41: *Mennyetek-el tőlem átkoztak*. E' rettenetes sententiát hogy ne hallyuk, hanem hogy mindeneknek-előtte a' kegyelemnek Országát keressűk, a' di-

A' lelki hasznos szorgalmatosságnak jutalma.

csőségnek Országát várjuk, és a' többi hozzá adattassanak nékünk, engedgye az, a' ki mindeneket megcselekedhetik, a' mi mennyei Szent Atyánk, ki mind örökké áldandó és dicsérendő Isten, Amen.

§§§§

Evangéliom.

Sz. HAROMSAG NAPIA UTAN XVI. VASARNAPRA

Szent Lukáts 7. a' 11. v. fogva, a' 18. versigh.

A' NAINI Eő ZVEGY-ASZSZONY fia fel-támasztásáról.

11. Es lőn, az után a' városba mégyen vala, melly Naimnak hívattatik, és mennek vala véle a' tanitványi, és sokaságos sereg.

12. Mikor pedig a' város kapujához közelgetne, imé egy halot vitetik vala, ki eggyetlen egy fia az annyának: és ez özvegy vala: és a' városnak sok serege ő vele.

13. Kit mikor látot vólna az Ur, könyörűlvén rayta, monda néki: Ne siry.

14. Es oda járula, és

illeté a' koporsót. (Azok pedig a' kik viszik vala meg-állának) És monda: Ifiu, néked mondom, kelly-fel.

15. És fel-ůle a' ki meg-hólt vala, és szóllani kezde. És adá ő-tet az ő annyának.

16. El-fogá pedig minnyájokat a' félelem, és magasztallyák vala az Istent, mondván: Hogy nagy Próféta támadot közöttünk, és hogy az Isten meg-látogatta az ő népét.

17. És ki-mene ez a' beszéd egész Judæábã ő felőle, és mindẽ környůl-való tartományban.

PRÆDIKATZIO.

Az emberek nyavalyás állapattya.

AZ emberi dólgoknak változások örökké való, annyira, hogy nincs semmi bizonyos, nincs semmi a' mi azon állapatban meg-maradna e' világon. Egészségben vóltál é valami ideig? mayd ágyadba esel, és kůlömb kůlömb féle betegségektől kínosztatol. Eltél-é valahány esztendeig? Rendeld-el házadat Ezekiás Királlyal, Meg-halsz és nem élsz, Esa. 38. v. 1. Micsodák egyebek a' mi esztendeink, hanẽ csufos beszéd? Ps. 90. v. 10. O mely-nyavalyások és kicsinyek a' mi szárándokságúnknak, buydosasúnknak napjai! Gẽ. 47. v. 9. *Nyavalyások*, a' kůlömb kůlömb-féle változások miat; *kicsinyek* az élet rövid vólta miat, és az el-közelgető halálnak gyorsasága miat.

Az embernek három rédbéli állapattya.

Bizonyára, ha szorgalmatossan meg-gondolod az embernek állapattyát; háromnak találod, mellyek egymást

máſt kővetik és fogadgyák. *Első* egéségnek állapattya, mellyben étel és ital-nélkül ſzükölkődünk. *Máſodik* betegségnek állapattya, mellyben ſzükségünk vagyon az orvoſságra. *Harmadik*, Halálnak állapattya, mellyben földbe megyünk, a' mellyből vétettünk. Az *első* állapatban az emberek gyakorta fölöttéb ſzorgalmatoſok: a' *máſodikban* igen ſzomorúk: a' *harmadikban* ſokan kétségben eſnek, és innen ſiráſſal és orditáſſal mennek-ki. A' fölöttéb-való ſzorgalmatoſságnak pedig ellene kell vetnünk az Iſten gondviſelését: a' ſzomoruságnak a' Kriſtus ſegitségét: végezetre a' kétségben esésnek a' kővetkezendő élet és a' bóldog fel-támadás reménségét.

Ez állapatokban minémük az emberek.

Az Iſten gondviſeléséről ez-előt *nyolczad nappal* hallottúnk: a' Kriſtuſnak betegségekben való ſegitégéről *tizen negyed nappal* ez-előt: a' fel-támadás reménségéről pedig meg-tanit bennünket a' *mái Szent Evangéliom*. Mert két-rendbéli tükört fügeſzt-előnkbe egy ifiúban, *mind* a' halálét, *s-mind* az életét. Meg-hólt vólt mikor az annya ingyen nem-is alírotta vólna: De az életre viſzſza hívattatot a' Kriſtuſtól, mikor ingyen nem-is reménlette vólna. A' mi pedig ez ifiún meg-történt, minnyájún kon-is meg-eshetik. Mindenkor halottak vitetnek-ki, és a' halál mindennap kővet bennünket. Keveſſen vannak pedig a' kik ezt meg-gondolnák, ſ-azért gonoſzúl költőznek-ki innét, mert arról ritkán gondolkodtanak hogy valaha innét ki-kelleſsék nékik menniek. Az-okaért hogy magúnkat idején hozzá kéſzitsük a' halálhoz, a' bölcs régiek ez okból akarták a' mái Szent Evangéliomot eſztendőnként meg-magyarázni. Három réſzei vannak pedig:

Az Evangéliomnak ſommája.

Sen. l. cō. c. 9: Cuivis poteſt accidere q̄ cuiq̄ poteſt. A mi eggyikē meg-tőrténhetik, máſikon-is meg-tőrténhetik.

Réſzek.

Az *első* meg-írja Kriſtus Urúnknak Naim várasába való jővetelét, v. 11. (14. 15.

A' *máſodik* őnnőn magát a' csuda-tételt, v. 12. 13.

A' *harma-*

A' *harmadik*, kövétkezendő gyümölcsét vagy haſznát, v. 16. 17.

Mi közönséges-képpen valamit *az igazán vagy a' jól meg-halás meſterségéről* mondúnk, némelly *Regulákat* ſzabván, a' mellyek a' bóldog ki-muláſra ſzolgálnak. Propoſitio.

Az élet Vezére adgya Szent malaſztyát, hogy mindenek a' mi épületünkre ſzolgállyanak, *Amen.*

MAGYARAZAT.

A Platonikuſok a' Filoſofiát, vagy a' világi bölcseséget, *Meditationem mortis*, *A' halálról való elmélkedésnek* mondották, *réſz-ſzerént* mert a' dolgokról való elmélkedés-által az elme mint egy el-válik a' teſtől, *réſz-ſzerént* azért, mert a' joságos-cſelekedetek ſzorgalmaztatáſa-által el-vonattatik a' földiektől és a' halandoságról gyakorta meg-emlekezik. De igazábban mondhatni ezt a' Theologiáról, vagy az Iſtenes tudományról és a' Kereſztyénségről. Ott meg-tanullyuk *mind* eredetit a' halálnak, *mind* az halál-ellen való orvoſságokat, *s-mind* a' halálhoz való igaz készületet, úgy hogy a' mi kereſztyénségünknek méltán kelleſsék neveztetni *Meditatio mortis*, *Halálról való elmelkedeſnek.* A' kereſztyénség halálról való elmélkedés.

Ez értelme a' mái Szent Evangéliomnak-is, mellyben egy-nehány tulaydonságok foglaltatnak-bé a' bóldog halál *készületihez* ſzükségeſek és fölötte igen haſznoſak. Ezeket egy nehány Regulákba rekeſztyük, mellyek vezetését ha követtyük, nem csak kegyeſſen élünk, hanem idejében jól-is meg-halúnk. Négy regulák, a' mellyek a' bódog meghaláshoz tartoznak.

Első a' Kriſtuſt követſſed. Meg-gyogyitotta vala ő a' Száz-adoſnak ſzólgáját Kapernaumban, Luc. 7. v. 1. ſeqq. de máſod nap Naim várasába megyen vala, melly két ezer lépéſnyi föld vala a' Thábor hegyétől, a' mint Sz. 1. A' Kriſtuſt követſſed.

Jeronymus beszélli. Ez útában Kristus Idvözítönknek nagy késéro serege vala. Mert követik vala ötet, 1. Az Apastalok. 2. A' Tanitványok. 3. Nagy sereg, a' mint a' Szent Evangéliomnak kezdetiben meg-mondatik. E' példát illik nékünk követnünk, ha csendeszen akarunk meg-halni. Mert ha ki a' Kristust nem követi, soha meg-nem hal békeségben. Két Vezéri vannak az emkereknek, 1. *A' Kristus*, a' ki mennyekbe viszen, és 2. *Az ördög*, a' ki pokolra viszen. Akarod-é azért hogy a' lelked az Abrahám kebelébe vitettessék, elöször a' Kristust követsed a' tanitványokkal. A' ki pedig nem követi, nem méltó a' Kristushoz, és el-veszti a' lelkét, Matth. 10. v. 37.

Két Kalaúzi vannak az emberek nek. Az ördög vak Kalaúz: mert nincsenek szemei. Azért a' ki

e' vak Kalaúzt követi, azzal eggyüt a' verembe esik, Matth. 15. v. 14. Luc. 6. v. 34. A' Kristus pedig a' Napnál-is világosb szemü Kalaúz, a' ki az Isten igasságra, nem a' régiek hagyományi, hanem az ö világos igéje-által vezet, Psal. 119. v. 105. Azért a' ki e' Kalaúzt követi az ö igejében, el-kerüli a' vermet.

1. Alhatatossan hívén.

Követsük pedig a' Kristust, 1. *Alhatatossan hivén*. Mert a' hit a' meg-fogás, Johan. 4. v. 12. és a' hit-által eggyesülünk a' Kristussal. Az-okaért ha az ö tudományával eggyet-értünk, ha az ö érdemét meg-fogjuk, vagy magúnkhoz kapcsollyuk, akkor a' Kristust követtyük, és kegyessen, vagy jól halúnk-meg. A' hit a' mi gyözedelmünk, 1. Johan. 5. v. 4. a' mellyel a' halált és minden ellenségünket le-verjük. A' ki azért hittel fel-fegyverkeztetett, örömest ki-mégyen e' világból, és azt mondgya a' vén Simeonnal, Luc. 2. v. 29: *Uram, most bocsátod-el a' te szolgádat.* Szent Pállal, Philip. 1. v. 22: *Kívánok el-válni és a' Kristussal lenni.* Illyés Prófétával: *Elég nékem, Uram, vedd-el lelkemet*, 1. Reg. 19. v. 4.

Kegyessen vagy jámborúl élvén.

2. *Kegyessen élvén*. A' ki a' vétkeknek kedveskedik és a' világhoz ragaszkodik, a' Kristusnak úti-társa nem lehet. Szent ö. Azért illik hogy mi-is szentek legyünk, Levit. 19. v. 2. Tanúllyatok én tölem ugy-mond ö, Matt.

11. v. 29.

11. v.29. és nyugodalmat találtok a' ti lelkeiteknek. A' szövetségnek szekrénye elől-menvén az egész nép követi vala, Jos.3.v.11. Ugy a' Kristus ama' szövetségnek valóságos szekrénye jó példákkal előttünk menvén, miért nem követnénk? Kristus Idvözítönknek minden cselekedeti mi oktatásunk, úgy hogy a' mit látunk, hogy ö cselekeszik, mi-is azt cselekedgyük, a' mint Gedeon parancsolta az ö vitézinek, Jud.7.v.17. Eö pedig engedelmes lön az ö Szent Attyának, Phil.2.v.8. Szelíd és engedelmes a' nyájaskodásban vagy a' társalkodásban, Matt. 11.v.29. türö a' kereszten, Esa. 53. v. 7. egy igével, a' jó cselekedeteknek typusa, vagy példája. Ezekben, a mennyire lehet, legyünk hasonlók ö hozzája: és midön el-jö halálunk orája, hasonló-képpen csendeszen el-aluszunk, mondván a' Szent Lukáts huszon harmadik részeből v. 46: *El-végeztetet, Atyám a' te kezedben ajánlom az én lelkemet.*

Szorgalmatossan munkálkodván.

3. *Szorgalmatossan munkálkodván.* Ki ki légyen hív az ö hivatallyában, ha a' Kristust akarja követni. Eö a' Magasságbélinek fia, Matth. 16. v. 17. de mivel hogy az emberek tanitására küldetet vólt, Johan.3.v.2. az-okaért nem szégyenlette a' földet el-járni és az Evangéliomot széllyel prædikállani. Hoszszú beszéddel tanitotta az Apostolokat a' hegyen: az után Kapernaumban tanitot: már el-megyen, és azon gondolkodik, hogy a' Náiniaknak hirdesse az igasságnak útát. Ha Kristus Idvözítönk olly szorgalmatos vólt hivatallyában, avagy nem kell-é nékünk ötet követnünk? Minnyájan az Istentöl küldettettünk bizonyos hivatalnak véghez vitelére. Jay azoknak, a' kik nem akarják cselekedni! Ki-mondatot a' törvény Jeremiás Prófétánál, cap.48.v.10. *Átkozot a' ki az Ur dolgát álnokúl cselekeszi.* Ez igék meny ütö-kö lésznek az halálhoz készülö lelki ismeretedben, ha röst lész a' hivatalodban.

A' mennyeiekre nézvn.

4. *A' mennyeiekre nézvén.* Kriſtus Idvözítönk noha itt a' földön forgolódot, mind az-által mindenkor a' mennyeiekről gondolkodot. Ö mennyekből jöt, mennyekből ſzóllot, és fel-ment mennyekbe. Az-okáért követsük ötet, keresvén mindeneknek elötte az Iſtennek Országát, Matt. 6. v. 33. és a' mellyek oda fel vannak, Col. 3. v. 1. Naimba mégyen ma Kriſtus Idvözítönk igen igen kies városba, melly Sido nyelven ez igéről mondatik, *Naám*, melly ſzépnek magyaráztatik, mint ha mondanád, *Szép város.* A' menny-ország illy ſzép Naim: ott vagyon a' mi *polgári-rendtartásunk*, Phil. 3. v. 20. ott ſok gyönyörüségek vannak, Pſal. 16. v. 11. Azért oda igyekezzünk, a' Kriſtuſſal oda mennyünk. Sokan vannak a' kik a' világ gyönyörüségit keresik: de hiuság. Semmi igaz vagy valoságos Naim nem adatik itt, hanem csak múnka és fáydalom, Pſal. 90. v. 10. Mennyekben vagyon hazánk és tellyes gyönyörüségünk: a' hova kivánkozzunk mindenkor, hogy valaha a' Kriſtuſſal fel-mennyünk.

5. Eörömeſt meg-halván.

Plaut in Pelopida. Lacedemoniis virtutis opus fuit vivere libenter & æquo animo mori. A' Lacedemoniaiaknál jóságos cseleked vólt örömeſt élni és egyenlö ſzível meghalni.

5. *Eörömeſt meg-halván.* Az úton-járónak hivatallya, az ö vezérét vagy vezetöjét követni és parancsolattyát fogadni. A' mi Vezetönk, vagy Kalaúzunk a' Kriſtus; mi úton járok vagyunk. Azért ötet követsük, mikor bennünket másúva hív és ez életből ki hágy költözünk. Dicsekedet a' Száz-ados, hogy ha a' vitézi közzül eggyiknek azt mondgya, menny-el, el mégyen, és a' másiknak, jöſzte, mindgyárt el-jö, Matth. 8. v. 9. Ha az ember annyira enged az embernek, mennyivel inkáb ſzükség a' Kriſtuſnak engednünk? Ö a' leg-nagyob Imperator, vagy Fejedelem, a' ki bennünket a' föld háta ſzinén mint egy táborát táplál, és kit kit közzülünk bizonyos hivatalban helyheztet. Mikor már egy ideig harczoltunk, mindgyárt ennek, mindgyárt amannak ezt mondgya: *Vade, diſpone domui, colligeris ad Patres tuos.* Menny-

el, ren-

el, rendeld el a' te házadat, az Atyáidhoz gyűjtettetel. Itt mi dolgúnk nem panaſzolkodni, hanem követni, vagy engedni, és kéſz ſzívvel innét ki-költözni. Mert nem történetből halúnk meg, hanem a' mi hadnagyúnknak parancsolattyára. Ő adta nékünk egyedül az életet, és iſmég ő veſzi-el egyedül, Sap. 16. v. 13. Az ő kezeiben vannak a' mi ſorſaink, Pſal. 31. v. 16. Az-okaért őtet követſük kéſz ſzívvel, meg-nem bánnyuk, hanem a' nyomorúságból bé-viſzen a' dicsőségbe, a' firalomnak völgyéből a' valoságos Naimba és az örök boldogság tornáczába.

2. A' halált gyakorta meg-ſzemlélgeſd.

Máſodik Regula: A' halált gyakorta meg-ſzemlélgeſd. Mikor Kriſtus Idvözítőnk a' várashoz közelgetne, még be-nem ment volt, és már elő-vette vala Szent Felségét az iſiúnak halottya a' kapu-előtt. Mert Ímé: *egy halot vitetik vala, ki eggyetlen egy fia az annyának.* Itt azért a' halálnak képe állattatik előnkbe, mellyről gyakorta meg-kell emlekeznünk. Ki alitotta volna, hogy az ollyan kies városban találtaſsék a' halál? Az Anyának minden reménsége a' fiában volt, de *Ímé!* most halva vitetik-ki előtte. Igy mindennap ſzemeink előtte vitetnek-ki a' halottak, és mi is követtyük idejében. Al és meg-ál vagy meg marad a' végezés. *Ki-kell mennünk, meg-kell halnúnk.* El-jő a' nap, mellyen az Aáron Pappal ruhánkat le-vetni és meg-halni hagyattatúnk, Num. 20. v. 25. Por vagy, akar ki légy, azért a' földbe, a' mellyből vétettél, viſzſza-kell térned, Gen. 3. v. 19. El-vagyon végezve hogy minden egyſzer meg-hallyon, Hebr. 6. v. 27. Meg-írva és meg-ſzámlálva vannak minden mi napjaink, Pſal. 136. v. 16. és határ vettetet öröktől-fogva. El-ſzakaſztatik életünk, mint a' takácstól a' fonál, Eſa. 38. v. 12. A' mint

Fulgoſ. l. 7. cap. 3. Conſtantinus Imperator mikor Hormiſdának Roma várasának dicsőségét mutogatná, és mit itélne felőle, megkérdené, rövid igével ezt felelé: Et Romæ, ſic-

ut in cæteris locis, homines mori. Romában-is ſzintén úgy halnak az emberek mint máſut.

Vitæ ſumma brevis ſpē nos vetat inchoare longam. Életünk rövidsége meg-tiltya hogy hoſzſzu reménséggel ne táplállyuk magúnkat, Horat. l. 1. Car. od. 4.

a' tyúkocska hamar meg-fogatik: úgy az ember-is a' haláltól gyakorta véletlen ragattatik-el. Minnyájan meg-halúnk és mint a' vizek el-folyúnk a' földbe, 2. Sam. 14. v. 14. Virág vagyúnk, melly könnyen, vagy hamar el-ſzárad, Pſal. 90. v. 6. Fű, vagy ſzéna vagyúnk, melly mindgyárt meg-ſzárad, Eſa. 40. v. 8. Buborék vagyúnk, melly el-vész, mikor fel-dagadot vagy fujódoz. A' mi életünk nem annyira élet, mint köd, mint füſt és árnyék. A' fazékas munkálkodo házába ha be-mégy, ſok fazékakot látſz el-törni, némellyeket csinálni. Ez egéſz világ palotája micsoda egyéb, hanem illyen munkálkodó-ház? Mi edények vagyúnk. Az Iſten fazékas, a' kerék a' dólgok változása. Ha némellyek ſzületnek, mindgyárt el-költöznek egyebek: Itt örökké-való töréſek, ketté-haſitáſok, egybe-veretteteſek adatnak látatni. Ezekről gyakorta kell elmélkednünk, ezeket elménkbe kell rekeſztenünk. Itt ki-váláſt ſenki ne álmodgyék. A' halál mindeneket vár. Kies és egeséges helyen lakol-é? Semmit nem haſznál. Naim igen kies város vólt, a' halál mind-az által be-mene abba. Mi vólt ſzebb a' Paradicsomnál? Es mind-az-által elöſzör-is ott ſzületet a' halál, Gen. 3. v. 19. Erős helyen lakol-é? A' halál fel-jö az ablakidon, és be-mégyen a' te házadba, Jer. 9. v. 21. Ifiuságod idejével vigaſztalod-é magadat? De nincs a' halálban az élet ſzáma vagy ſzámlálása, Syr. 41. v. 6. meg-hal a' kicsiny ſ-a' nagy-is, Job. 3. v. 19. Imé! ifiú vitetik-ki Naimból, Sőt még a' kis gyermekeknek ſem kedvez a' halál, a' Szent Dávid Király fiacskája példájával, 2. Sam. 12. v. 18. Vagy gazdagságodban és méltoságodban helyhezteted-é bizodalmadat? Oh hiuságos reménség, bizodalom! eggyűt veſznek-el az eſztelen és a' bolond, Pſal. 49. v. 11. Az Iſtenek, (az az, a' Fejedelmek) önnön-magok mint az emberek meg-halnak, Pſal. 82. y. 6. Senki az-okaért ne igérjen magának

Horat. ib. Pallida mors æquo pulſat pede pauperum tabernas Regumq; turreis.

A' sárga halál ugyã azon lábal zörgeti-meg a' ſzegények kúnyoit, Es a' Királyok palotáit.

Világ biró Sándor a' hartzõ ſebben eſvén, így ſzóla

ſok

ſok eſztendőket, hanem meg-emlekezzék áma' gazdag házi-gazdának mondot ſententziáról; Luc. 12. v. 20. *Bolond, ez éyjel a' lelkedet meg-kérik tőled: a' miket ſzerzettél pedig ki-é leſznek?* Igazán mondgya Szent Ambróſius: *Vita hujus exordium, mortis principium eſt, & non prius incipit augeri ætas, quàm minui: cui quicquid accedit ſpatii temporalis, non accedit ad hoc, ut maneat, ſed ad hoc, ut tranſeat.* Az az, *Ez élet kezdeti, a' halálnak kezdeti, és nem eléb kezd az idő nevekedni, mint fogyni: mellyhez valami idő jő, nem azért jő, vagy járúl, hogy meg-maradgyon, hanem azért, hogy el-mullyon.*

a' népének: Omnes me prædicant Jovis eſſe filium: ſed vulnus hoc hominem eſſe me clamat. Minnyájan azt hirdetik hogy én a' nagy Jupiter Iſten fia vagyok: de e'ſeb azt ki-

álltya, hogy ember vagyok, Plut. & Q. Curt. in Alex.

E' halálról való elmélkedés igen nagy bőlcseség, mellynek nagy haſznai vannak. 1. *Nihil ſic revocat homines à peccatis, quàm imminentis mortis cogitatio. Semmi úgy viſzſza nem hija az embereket a' bűnről, mint az el-közelgető halálnak meg-gondoláſa*, mint Szent Agoſton mondgya, lib. 2. de Gen. cont. Man. cap. 28. Meg-emlekezzél utólſó dolgaidról, és örökké nem vétkezel, Syr. 7. v. 40. Mert magát buzgoságoſbban meg dorgállya, a' ki gyakortább meg-emlekezik a' halálról.

A' halálról való gyakor elmélkedésből ſzármazot haſznok.

Herod. l. 2. in Euterpe §. 52. azt írja azok felől az Egyiptziu-

ſok-felől, a' kik a' gabona termő réſzen laknak, hogy mikor mulatságban vannak, hólt ember ki-faragot képét hordoztattyák-körül eggyikkel, ki kit kit, mutatván néki a' faragot képet, ekképpen ſzóllit-meg: In hunc intuens pota & oblectare; talis poſt mortem futurus. Erre nézvén igyál és gyönyörködgyél, illyenné lévén leendő a' halál-után.

2. A' világi dólgok meg-utálását ſzüli, mint az Eſau példája meg-mutattya, a' ki halálát meg-gondolván, monda: *Imé meg-halok, mit haſznál nékem az én első-ſzülötségem?* Gen. 25. v. 32. Igazán mondgya Szent Jerónymus ad Paulinum: *Facilè contemnet omnia, qui ſe citò credit morituram. Könnyen meg-utál mindent, a' ki azt hiſzi, hogy hamar meg-hal.*

3. Orvoſsága a' kevélységnek, Syr. 10. v. 13. és a' fösvénység-*ellen való orvoſság*, 1. Tim. 6. v. 7. Baruc. 3. v. 19.

le-nyo-

le-nyomattatik a' bujaság, ha meg-gondolandgyuk, hogy a' rothadás léſzen atyánk, Job. 17. v. 14. és el-rontatik az irégység, mivel-hogy mindeneknek ugyan azon egy ki-menetelek vagyon, Job. 14. v. 21. Az okaért így futtattya velünk a' halálról való elmélkedés a' bűnőket, meg-utáltattya a' világot, meg-gyűlőlteti őnnőn magúnkat, igazán igazgattattya velünk e' jelen való életünket, meg-mértékelteti a' világ vigaſságát és csendes el-váláshoz (az az, meg-haláshoz) kéſzéteti velünk magúnkat.

3. A' halottakat késértsed.

Harmadik: A' halottakat késértsed. Mert mikor a' Naini őzvegy-aſzſzonynak fia ki-vitettetnék, a' váraſnak ſok ſerege vala ő véle. Dicséretes és leg-elő-ſzőr-is kereſztyén emberhez illendő cselekedet vólt ez. Igazán kell a' halottakról gondot viſelnünk, a' mint a' Szent Iráſokban ſzéllyel íntettetünk. Bőlcs Syrák mayd mind egybe-foglallya, a' mik e' gondvileléshez tartoznak, cap. 38. v. 16. és két rendre oſzlattathatnak a' temetségről való parancsolatok. Mert némellyek *a' vér-ſzerent való atyafiakra*, némellyek egy ebekre néznek.

A' vér-ſzerént való atyafiak hivatallya.

Vége a' halottak ſiratásának.

Keveſsé ſiraſd a' halottat, mert el-nyugot, Syr. 22. v. 11. Vide & c. 38. v. 21. ſeqq.

A' vér-ſzerént való atyafiak, 1. *A' halottat ſiraſsák* Jóſef példájával, Gen. 50. v. 3. a' Jábes Galaád-béliekkel, 1. Reg. 31. v. últ. az Iſraelitákkal, Num. 20. v. 30. Deut. 34. v. 9. Kriſtus és a' Mária példájával, Johan. 11. v. 31. Vége, nem hogy felebarátúnk meg-ſegitteſsék, hanem hogy tanu-bizonságot tegyünk ahoz való ſzeretetünkről, és ſiraſſuk az emberi gyarloságot a' bűnőkkel eggyűt, mellyből az ſzármazik. A' ſirás pedig mértékletes légyen, Lev. 19. v. 28. Deut. 14. v. 1. ne legyünk mint a' pogányok, 1. Theſ. 4. v. 13. a' kiknek nem vólt reménségek a' fel-támadás-felől.

Cyrus Király a' fiai-

2. *A' hólt-teſtet be-fődözzék*, hogy a' hólt-teſtek mezételen el-ne vetteſſenek. Igy vólt be fődőztetett vagy takartatott Lázár, Johan. 11. v. 44. és Kriſtus Idvőzí-

tőnk

tőnk, Matth. 27. v. 60. Annak-fölötte meg-is kenték a' testeket; fő-képpen a' Nap-keletiek, hogy annál inkább tiszteltnék az övéiket, és tanu-bizonságot tennének a' fel-támadás-felől.

nak illyen parancsolatot adot vólt: hogy az ő testét se aranyba,

se ezüstben ne temessék, hanem csak úgy tegyék a' földbe. Mert, Quid hac re beatius, quàm terræ misceri, quæ pulchra & bona omnia gignit atq; nutrit. Mi lehet bóldogabb e' dolognál, mint a' földbe egyelittteni, melly szépeket és minden jókat nemz s-nevel, Xenoph. lib. 8.

3. *Temetésre való helyet szerezzenek.* Mert mindenkor szokás vólt az Isten népe közöt, hogy a' hólt-testek a' földbe, a' mindenek annyába, temetessenek, és az Isten sententziájának vagy itéletének eleget tegyenek, Gen. 3. v. 19. Itt fölötte igen meg-csalatkoztanak, vagy tévelygtenek a' pogányok. A' *Scytiaiak* az ő halottyokat meg-ették. A' *Hirkánusok* az ebeknek vetették. A' *Párthiabéliek* a' halottak husát az éghi madarakkal étették-meg, a' csontyokat pedig el-temették: A' *Lotofáguſok* a' tengerbe vetették. A' *Görögök és a' Romaiak* meg-égették, és a' hamvát tiszta edényecskékbe rekesztvén meg-tartották. De tartsa dolgát e' Pogányi gorombaság: tudgyuk az Isten igéjéből, hogy el-kell temetni a' halottakat. Igy cselekedék a' Naini özvegy-aszszony, és ő előtte Abrahám Pátriárka, Gen. 23. v. 4. Jákób, Gen. 35. v. 19. Jósef, Gen. 50. v. 1. Szokot e' lenni, *részszerént* hogy az Isten félők testei meg-tiszteltessenek, mellyek tagai vóltak az Anya-szent-egy-háznak, Eph. 5. v. 30. és templomi a' Sz. Léleknek, 1. Cor. 6. v. 19. *részszerént* hogy meg jelentsük hitünket, hogy idejében ugyan azon testek fel-támadnak a' földnek porából.

Egyebek hivatallya.

A' mi *egyebekre* néz, azoknak hivatallyok ki-tettzik a' régiek ceremoniaiból vagy szertartásiból.

1. *A' meg-hóltnak házához gyülekezteneK*, melly kétség-nélkül itt-is meg-lött, és hasonló példák olvastatnak, Matth. 9. v. 23. Actor. 9. v. 30. Innét int bölcs Salomon,

Ez ellen masok keresztyének vétkeznek,

és ama' versecske kent cselekeszenek: Cum moritur dives concur-

Eccles.7.v.3. *Melius est ire ad domum luctus, quàm ad domum convivii. Jobb a' siralom házához menni, hogy sem a' lakodalom házához.*

runt undiq; cives, Cum moritur pauper, vix adest unus & alter.

2. *Gyász ruhában gyûlekeztenek,* mint az *Ezechiel Profétairásának* 24. v. 17. meg-érthetni.

Ma' sokan nevetnek, kikék bőlcs Syrák azt mondgya: A' siralomban az é-

3. *Siralmat tettenek,* hogy meg-bizonyitanák *természetből származot egymáson való szánakodásokat,* Gen. 50. v. 10. Jer. 6. v. 26. Actor. 9. v. 1. mellyet mind-az-által nem a' jaygatásról, hanem a' halot-felől való beszélgetésről kell érteni.

neklés, alkolmatlan beszéd, Syr. 22. v. 6.

A' szomorodot szívek keserűségének felét elveszi, a' ki a' halotton kesergőket a' temetéskor el-késéri.

4. *A' meg-hóltak felebarátit el-késértették,* mint itt sok sereg ment-ki a' Naini őzvegy-aszszonnyal. Hasonló dolog beszélletik, Gen. 50. v. 7. 2. Sam. 3. v. 31. Johan. 11. v. 19. 33. E' példákat kővetnűnk kell, [1.] az Isten parancsolattyá-*ért,* Rom. 12. v. 15. [2.] a' keresztyéni szeretet-*ért,* melly azt kívánnya. [3.] a' tisztesség-*ert,* mellyel a' Szenteknek taztozúnk. [4.] a' halál meg-gondolásá-*ért.* [5.] a' hasonló hozzá készűlés-*ért.* [6.] a' feltámadás-felől való reménségnek táplálásá-*ért* és meg erősitése-*ért,* mellyet nyilván vallúnk a' mi Ecclesiáinkban ama' be-rekesztő vagy fejezőenekecskében, melly a' Zakariás Profétairásának 14. v. 1. 5. 6. 7. vétetett: *Ecce Dominus veniet, & omnes sancti ejus cum eo, & erit in die illa lux magna. Imé el-jő az Ur, és mind a' Szentek ő véle, és lészen a' napon nagy világosság.*

4. A' Kristus jó-vóltát meg-gondold.

Arist. l. 3. Eth. c. 6: Omniũ rerum nihil

Negyedik: A' Kristus jó-vóltát meg gondold. Keserű a' halál, Syr. 41. v. 1. és minden gonoszok kőzőt, leg-rettenetesbb. Az-okaért készszen légyen vigasztalásúuk, mellyet ellene-vessűnk e' gonosznak. Hathatób pedig nem adattathatik, mint a' Kristusról való

meg-

meg-emlekezés. Sok képpen meg-bizonyitotta ő az ő jó-voltát a' mái Szent Evangéliomban, a' honnan élő vigaſztaláſunk ſzármazhatik.

morte terribilius, nihil acerbi 9.

Meg-gondollyuk, 1. *A' Kriſtuſnak el-jövetelét*, ő eleibe ment a' halálnak és el-jőt hívatatlan. Mit cselekedendő, ha őtet áitatóſſan hívándod ſegitségül? A' halált el-közelgetni látod-é? Ne fély, a' Kriſtus el-jő, a' k élet, Johan. 11. v. 25. és azt cselekeſzi, hogy a' halál-által általmenny az életre.

Meg-gondoltaſsék, A' Kriſtuſnak el-jövetele.

Seneca: Mortem timeat, qui non ſperat vivere poſt mortem. A' féllyen a' haláltól, a' ki a' halál után életet nem reménl.

2. *A' Kriſtuſnak könyörületes ſzivét.* Mert mikor látná az özvégy-aſzſzont ſirni, könyörületeſségre indúla. Ne alitsad hogy a' Kriſtus nem tudná a' te fáydalmidat és a' te halállal való küzdéſedet. Láttya a' láthatatlan, nem csak láttya pedig, hanem könyörül-is. Ah melly ſzelíd az Ur, Matth. 11. v. 29. Künnyen meg-indúlnak az ő belső réſzei, Matth. 15. v. 32. hogy könyörülvén könyörüljön, Jer. 31. v. 30.

Könyörületes ſzivét.

3. *A' Kriſtuſnak barátságos* vagy *édes ſzavát.* Mert ezt mondá az özvegy aſzſzonynak, *Ne ſiry.* Miért fonnyaſztod magadat hiuságos ſiráſſal? Imé meg-ſegítő jelen vagyok: Nem bocsátlak el téged ſegitség-nélkül: tarts módot, mértéket: eleget ſirtál már, bizzál én bennem, én meg-nyugotlak téged. Az-okaért mindenkor füleinkben zengedezzék Kriſtus Idvözítőnknek ez az ő ſzava: *Ne ſiry.* Iſmég elő-beſzélli azt, *a' halál-előtt*, meg-ſzabaditván a' gonoſzokból, *a' halálban*, vigaſztaláſt jutatván eſzünkbe, *a' halál-után*, el-törölvén a' könny-hullatáſokat és által-vívén a' Paradicsomba. Miért lenne azért a halál nékünk keſerves? miért ſirunk a' halál idején? Imé a' Kriſtus az ágy-előtt ál, és iſmét elő-beſzélli ezt: *Ne ſiry*, már el-jőt a' bóldog el-költözésnek ideje. *Ne ſiry*, már

Igen barátságos vagy édes ſzavát.

Seneca ep. 78. Quid fles miſer? quid trepidas: omnes hac neceſſitate ucuntur, eò ibis, quò omnia eunt. Mit ſirſz nyavalyás? mit rettegſz:

mindenek e' szükségtől viseltetnek, oda mégy, a' hova mindenek mênek.

vége lészen a' gonoszoknak. *Nesiry*, már a' te lelked el-vitetik az Abrahám kebelébe és lészen örökké való örömben. Kicsoda a' ki nem követné az Urat, a' ki bennünket illyen édes szóval szóllít-meg?

A malis mors abducit, non à bonis. A' gonoszoktól nem a' jóktól viszen-el a' halál, Cic. lib. 1. Tuscul. Quæst.

Illetését.

4. *A' Krisztus meg-illetését.* Mert oda járúla és illeté a' koporsót. Hatható vólt ez illetés, mellyel az ő teste elevenétőnek bizonyítatot lenni. Azon erejével fogja az utolsó napon illetni a' mi koporsóinkat-is, meg-nyittya azokat, hogy elevenen ki-jöjünk. Miért félünk tehát innét ki-menni? miért rettegünk a' koporsotól? Élő-járúl idejében a' Krisztus, illeti a' földet, a' mellyben alusszúnk, hogy bennünket ismégh meg-adgyon és el-bocsássón.

Ezt tagadgyák némellyek, s bizonyíttyák Krisztusnak ama' mondásával: Spiritus est qui vivificat, caro non prodest quicquam. A' lélek az, a' ki meg-elevenít: a' test nem használ semmit, Johan. 6. v. 63. De láthatsza melly nem eszesek azok. Mert ha a' Krisztus teste nékik semmit nem használ, el-veszet az ő váltságok. Mert a' Krisztus teste-nélkül nem lehetet a' váltság, 1. Pet. 1. v. 19. c. 2. v 24. & 4. v. 1.

Végezetre 5. *A' Krisztusnak fel-támasztó igejét.* Mert így mond: *Ifjú, néked mondom, kelly-fel.* Oh erős parancsoló-mód, melly-által meg-győzetet a' halál, és a' meg-hólt szóllani kezde! Melly nagy a' mi Idvözítőnknek hatalma! A lá-viszen a' pokolra és viszsza-hoz, 1. Sá. 2. v. 6. Egy igécskével el-üzi a' halált, és a' meg-hóltat meg-adgya az életnek. Azon reménség táplállyon minket-is. Noha innét meg-hóltak vitetünk-ki, mind-az-által ismégh föl-támasztatúnk. El-jő mennyekből a' mindenható ige: *Surgite mortui. Kellyetek-fel halottak,* mellynek erejének általa egybe-szerkeztetnek a' csontaink és környül-vétetnek a' bőrünkkel, úgy hogy meg-láttyuk az Istent a' szemeinkkel és vigadozúnk örökké.

Es föl-támasztó igéjét.

Plato in Phæd. Est certè, ô Cebes, maximè omniû ita ut mihi videtur, ex mortuis reviviscentes homines fiunt, mortuorû supsunt animæ aliq; bonis melius est, malis verò pejus. Bizonyára, ô Cebes, mindeneknek fölötte úgy vagyon a' mint nékem látzik, a' halottakból élő emberek lészsnek, fenn-vañak a' halottak lelkei, és

a' jóknak jobban, a' gonoſzoknak pedig gonoſzbból vagyon dólgok.

Ezek vóltanak ama' négy Regulák, mellyek-által e' világból való bóldog ki-muláshoz hozzá-kéſzétetünk. KRISTUS a' ki örökké él, sőt a' ki maga élet és az életnek vezére, adgya kegyelméből nékünk, hogy őtet kéſz ſzívvel követhetſük, és a' halálról áítatoſſan elmélkedhetſünk, hogy az ő jó vóltában bízván a' halált meggyőzzük, és a' halálból által-mennyünk az életre, a' nyomorúság földéről a' mennyei Naimba mennyünk, a' holot az élet halál-nélkül léſzen, az egeség betegség-nélkül, az öröm ſirás-nélkül, a' holot merő gyönyörűség, és gyönyörűseges bóldogság és bóldog örökké-valóság léſzen; légyen néki az Atyával és a' Sz. Lélekkel dicséret és örökké való áldás, Amen.

§§§§

Evangeliom.

Sz. HAROMSAGNAPIA VTAN XVII. VASARNAPra, Szent Lukáts 14. az 1. v. az 12. verſig.

A' SZOMBAT NAPON MEG-GYOgyitott Vízi-korságoſról.

1. ES lőn, midőn egy Fariſeuſok Fejebe-menne Jeſus delme házába Szom-

baton kenyeret enni, és ők reá vigyáznak vala.

2. És imé egy vízkorságos ember vala előtte.

3. És felelvén Jesus monda a' Törvénytudóknak és Fariseusoknak: Ha szabad-é Szombaton gyogyitani?

4. Azok pedig hallgatának. Ő pedigh fogván őtet meggyogyitá és el-bocsátá.

5. És felelvén nékik monda: Kinek közzűletek szamára vagy ökre esik a' kutba, és nem mindgyárt kivonnya-é azt Szombat napon?

6. És nem felelhetének ezekre néki.

7. Monda pedig a' hivataloſoknak-is példa-beszédet, nézvén mi-képpen válogatnák az első üléseket, mondván nékik:

8. Mikor menyegzőre hivattatol, ne üly az első helyre, hogy vala-miképē bőcsületesb náladnál hivattatott ne légyen attól:

9. És az el-jövén a' ki téged és azt hitta: mōdgya néked: Adgy helyt ennek: és akkor kezdgyed piruláſſal az utolsó helyet tartani.

10. De mikor hivattatol, eredgy, üly az utolsó helyre: hogy midőn el-jövend a' ki téged hívot, mondgya néked: Barátom, menny fellyebb. Akkor lészen dicsőséged a' veled eggyűt le-le-

telepedtek-előtt.

11. Mert minden a' ki magát fel-magaſztal-

tallya, meg-aláztatik; és a' ki magát meg-alázza, fel-magaſztaltatik.

PRÆDIKATZIO.

AZ emberi nemzetségnek egyéb bűnei közöt nem kiſſeb az *hála-adatlanság*. Mert mennél több jókkal látogattatnak-meg az Úr Iſtentől az emberek, annál háladatlambak. Erre példát ád imitt-amott az Evangéliomi hiſtoria. Egy réſzről hallunk a' Kriſtuſnak jó-vóltáról, máſik réſzről a' világ háladatlanságáról. A' Kriſtus Jeſus jó-akarattyát meg-bizonyította e' világhoz *mind* prædikállásával, *s-mind* ſegitségével: de ó mely ſok csalárdsággal járó irégyi és gonoſz-akarói csúfolói vóltanak! Igaz Szent Bernhárdnak ama' mondáſa: *Chriſtus habuit obſervatores in dictis, calumniatores in factis & peſecutores in paſſionibus.* Az az, *A' Kriſtuſnak leſeskedői vóltanak beſzédiben, patvarkodói cselekedetiben és üldözői ſzenvedéſiben.*

Ose 3. v. 7. Nagy a' világnak háladatlansága.

Ezek közöt leg-előſzör is főllyeb valók vagy legnagyobbak a' *Fariſeuſok* vóltak, a' Kriſtuſnak *örökké-való* vagy *kegyetlen* és *hitetlen* ellenségi. Semmi olly igazán nem mondathatot Szent Felségéről, a' mit meg nem feddettek vólna, ſemmit olly jól nem cselekedhetet, mellyet meg-nem nevettenek vagy csufoltának vólna. Ez ő irégy elméjeket vagy ſziveket elégendő képpen meg-mutatták a' mái Szent Evangéliomban. Három dólgot cselekeſzik Idvözítönk, mellyek tellyeſſék igaz ſzeretettel: *Hozzájok járúl*, mint baráttyok vagy jó-akarójok: *meggyogyíttya* a' víz-kórságoſt, mint Orvos: *tanúttya* a' hiva-

Példa a' Fariſeuſok.

A' gonoſz elme mindent gonoſzra magjaráz, meg nevet és meg-csufol.

talo-

talosokat, mint mennyei Doktor, a' kinek az Ur tudós nyelvet adot, Esa. 50. v. 4: de midőn hozzájok járúlt vólna mint jó-akarójok, a' Fariseusok reá vigyáznak vala, mint ellenségi. Mikor meg-gyogyította vólna a' víz-korságost, alattomban a' Szombat megh-szegésével kárhoztatták őtet. Mikor lakodalomi Regulákat szabna, kétség-nélkül sokan hamissan nevették, csufolták, hogy hiuságos vagy alá-való dolgokról tenne szó beszédet. Igy nincs sohol bátorsága a' hitnek, és a' helyessen vagy igen jól mondot beszéd-is gonoszra magyaráztatik.

Kész a' patvarkodóknál mindékor a' kárhoztatás.

Ez sommája a' mái Szent Evangéliomnak, mellynek fő-képpen három részei vannak.

Az Evangéliomnak részei.

Az *elsőben* meg-írattatik a' Fariseusi lakodalom, v. 1.

A' *másodikban* a' Krisztusnak csoda-tétele, v. 2. 3. 4. a' maga-mentő beszédével, v. 5. 6.

A' *harmadikban* a' lakodalomi íntés, az 7. v. szinte a' végig.

Mi a' két első részecskéket magyarázzuk-meg, és rövideden csak a' leg-főbb tanuságokat jegyezzük-fel.

A' *Krisztus Jesus*, ama' mennyei Doktor, jöjön-be a' mi elméinkbe, gyogyítsa-meg a' betegeket és tanítsa-meg a' tudatlanokat, az ő szentséges érdemeért, Amen.

I. RESZE.

A' FARISÆUSI LAKODALOMROL.

ABsalom, mikor Ammonnak az öcsének lest akarna vetni, arra való eszközt semmit nem alítot alkalmatosbbat lenni a' lakodalmnál. Az-okaért lakodalmat szerze, és arra el-hívá Ammont: de a' szeretetnek színealat a' merő gyűlöségnek és irégységnek mérgét csalárdúl el-

dúl el-titkolta, 2.Sam.13.v.23.seqq. Azon fabulát vagy csúfos beszédet cselekedték a' Fariseusok-is, a' kik egybegyülekezvén az ő Fejedelmek házánál, a' Krisztust-is elhíták, nem igaz, hanem festőt vagy kép-mutató szeretetből; nem hogy Szent Felségével jól-tennének, hanem hogy minden cselekedetire reá vigyáznának és lest vetnének. E' Fariseusi lakodalom körül pedig három meg-jedzésre vagy meg-tartásra mélto dólgok jönek-elő.

A' Fariseusi lakodalom körül eszünkben kel vennünk.

I. Az eledelnek készítése. Mert a' Fariseusok és ő vélek Krisztus Idvözítőnk kenyeret enni gyülekeztenek vólt egybe, melly névvel a' közönséges Sidószó járás-szerént, közönséges-képpen az étel és az ital értetik, a' mint ez ige vétetik, 2.Reg.6.v.32., Exod.18.v.12.15. Honnan meg-tanúlhattyuk, hogy a' tiszteséges lakodalmak az innep napokon, nem mindenestől kárhoztattatnak. Régi szokások vólt ez a' Sidóknak, hogy minek-utánna az ő Isteni tiszteleteket el-végezték vólna, az atyafiak lakodalomra gyülekeztenek-egybe, mint kitettzik Nehem.8.v.10. Tob.1.v.2. El-kell hínúnk pedig nem csak a' gazdagokat és az atyánkfiait, a' mi-képpen a' Szent Jób fiai egymas-közöt lakodalmakat tartottanak, Job.1.v.4. hanem a' szükölködöket-is, Luc.14.v.13. és a' szarándokokat, vagy a' jövevényeket, Abrahám Pátriárka példájával, Gen.21.v.8. és az Apastalnak íntése-szerént, Hebr.13.v.2. Vége és haszna a' lakodalmaknak, 1. A' tiszteséges maga meg-újitás'. 2. Barátságnak plántálása. 3. Néha néha egyebeknek meg-térétése, mint Krisztus Idvözítőnk be-tért Szent Máthæhoz, Matth.9.v.10. és Zakæushoz, Luc.19.v.17. hogy a' Publikánusokat és a' bűnösöket meg-téritené. Gonoszúl való éléshez, hogy ha a' lakodalmak szereztetnek [1.] tobzodásból való igyekezettel, a' mint lőtt a' Nábál nyírettetésekor, 1.Sam.24.v.28. és a' Bóldisár Király lakodalmakor, Dan.

1. Az eledelnek készítése.

Az innep napokó való lakodalmak magán nem kárhoztattatnak: hanem az Isten igéje halgatásának elmulatására tekíntve.

Minémüeknek kell lenni a' lakodalmaknak.

A' lakodalmak gonoszúl éléshez.

5. v. 2. &c. [2.] Reá-vigyázásból és a' hívataloſok beſzédében való patvarkodaſból, melly véget gyülekeſztenek itt egybe a' Fariſeuſok. [3.] Leſeskedésből és megöléſre való igyekezésből, a'mint Abſalō cselekedék, 2 Sā. 13. v. 28. Az illyen lakodalmakat az Iſten gyülöli, a' jó emberek átkozzák, és önnön magával a' dólgok természetivel-is ellenkeznek, mivel-hogy a' lakodalom (a' Deák nyelven) az élettől nem a' halaltól veſzen nevet.

2. Kriſtuſnak hozzájok járulása.

II. A' Kriſtuſnak hozzájok járulása.

A' Fariſeuſok Viperák vagy mérges kigyók, fayzati vóltak, Matt. 3. v. 7. gonoſz nemzetség, Matth. 25. v. 14. és képmutatók, Luc. 13. v. 14. Kriſtus Idvözítönk mindent-tudó, és jól tudta, hogy leſeskedő igyekezetből hívattatik tőlök a' lakodalomba. Mind-az-által hozzájok járúl, és ugyan a' Fejedelemnek házába mégyen-be, a' ki az egyéb álnok reá-vigyázók közöt künnyen a' fő helyet tartotta. Es ekképpen két rend-béli példát hagyot nékünk.

Dicsértetik az emberség az ellenségekhez.

1. *Emberségnek példáját, az ellenségekhez.* Mert nem azért ment-be, hogy meg-töltse a' gyomrát, hanem hogy a' tudatlanokat tanítaná, és még az ellenségit is meg-téritené. *Imé!* melly irgalmas az Ur, a' ki az idvöſség útát meg mutattya az ellenségnek. Ez amaʼ jó Pásztor, a' ki az el-veſzet juhokat keresi, Johan. 10. v. 11. Ez amaz ember fia, a' ki jöt idvözíteni, a' mi el-veſzet vala, Luc. 19. v. 10. Ez amaz Orvos, a' ki a' betegekért és a' roſzszúl lévökért mennyekből alá-ſzállot, Matt. 19. v. 10. Mi-is ő Sz. Felsége követői legyünk, és az ellenséginkkel haſonlóképpen jól-tegyünk. Sokan alíttyák a' Fariſeuſokkal, hogy felebarátunk ſzeretetiről való parancsolatnak elegendő-képpen meg-felelnek, ha felebaráttyokat, vagy jóakarójokat ſzeretik. De külömben magyarázza-meg Kriſtus Idvözítönk Szent Máthenál cap. 5. v. 43. ſeqq. A' mint az Iſten a' Napot fel-támaſztya a' jókra és a' gono-

Senec. l. 4. de Benef. c. 28. Satius eſt, pdeſſe etiam malis propter bo

ſzokra,

szokra, v.45. Ugy mi-is, kik az Isten képére teremtettünk, felebarátinkkal és ellenséginkkel jól-kell tennünk. Innét ád bölcs Salamon parancsolatot az ellenségünk táplálásáról vagy meg-elégítéséről, Prov.25.v.21. és ír Móyses az ellenségünk és gyülölönk ökrének vagy barmának fel-emeléséről, Exod.23.v.4.5. Levit.19.v.18. Ne szeressünk pedig csak szóval és nyelvel, hanem cselekedettel és igasággal, Johan.3.v.18. melly szeretet áll, 1. a' szívnek jó-akaratból származot indúlattyában. 2. a' barátságos köszöntésben. 3. az egymásért való könyörgésben. 4. a' boszszúk el-feleytésében. 5. a' jó-tetemények valóságos cselekedésében, mellyekről másut bévebben szoktúnk tanítani.

nos, quàm bonis deesse propter malos. Job a' gonoszoknak-is használni a jókért, hogy sem a' jókat a' segitségtől meghfosztani a' gonoszokért.

2. *Az eretnekekkel való társalkodásnak, vagy nyájaskodásnak példáját.* Mert ha Kristus Idvözitönk a' Fariseusokkal nem félt enni, miért nem volna szabad az eretnekekkel nyájaskodni? Igy Abrahám az éhségnek idején Egyiptusban lakot, Gen.12.v.10. Isaák a' Filistæusokkal, vagy a' Palæstinusokkal barátságossan lakot, Gen.26. és Salamon a' Hirám Királlyával barátságot vagy atyafiuságot tartott, 1.Reg.5. Mert minden emberekkel békeségünknek kell lenni, Rom.12.v.18. sőt követnünk kell, Hebr. 12.v.14. S.nem-is ellenkezik ez az Apostollal, a' ki az illyenekkel való nyájaskodást meg-tíltani láttatik, 1. Cor. 5.v.12. 1.Thes.3.v.14. 2.Johan.v.10. Mert a' keresztyén ember e' világon mint egy két életet él, 1. *Anya-szentegy-házit* és Lelkit a' Hitre és a' Szentségekre tekíntve. 2. *Polgári-rendtartásit* és külsőt, az eggyüt-lakásra és a' polgári szerződésre nézve. Az *elsőre* tekíntve el-kell magúkat az eretnekektől választanúnk, hogy az ő *el-szakadásokat* javallani ne láttassúnk: az *utolsóra* nézve pedig magúnkat el-nem választhattyuk mindenkor, hanem ha ki-akarnánk menni e' világból. Annak fölötte a' czitált

Es az eretnekekkel való nyájaskodas.

A' keresztyén embernek két rendbéli élete e' világon.

Az oda-fel czitált lo-

cusokat mi csoda eretnekek felől kell érteni.

helyekben az Apastalok nem minden eretnek vagy el-hitettetőtt-felől szólnak, hanem rész-szerént a' szám-ki vetett és igen igen csalárd vagy gonosz eretnekről, mint 1. Cor. 5. v. 12. rész-szerént a' nyilvan való és káromlást szóló el-tévelyítőről, mint 2. Thes. 3. v. 14. & 2. Joh. v. 10. Ez illyenekkel kűnnyen nem szabad társolkodni a' veszedelemért, azért itt eszessen kell cselekedni, és e' következendő társolkodást meg-mértéklő Regulákat jól meg-kell tartani.

A' minéműk meg-magyarázzatnak.

1. *Hogy az eretnekek barátságát szabad akaratunk-szerént ne kívánnyuk*, hanem azokkal csak avagy a' szűkségtől készeritetvén, avagy hivattatván társalkodgyunk, mint Kristus Idvözítőnk csak hívattatván járúlt hozzájok.

2. *Ne igen gyakorta*, hanem ritkábban beszéllyünk vélek.

3 *Némák ne legyünk*, vagy az ő tévelygésekre ne hunyorítsunk, hanem a' mi ellenkezésünket nyilván meg-valllyuk.

4. *Azokat a' tévelygésben ne hadgyuk*, hanem rész-szerént keménnyen, rész-szerént engedelmessen bánnyunk vélek, és minden meg-térítés eszközit melléje adgyuk.

5. Végezetre *ha* vakmerők lésznek, el-mennyünk és őket el távoztassuk, a' Szent Pál intése-szerént, Tit. 3. v. 10. mellyekben mind Kristus Idvözítőnk önnön maga példájával világositot nékünk.

3. A' Farisseusok reá-vigyázása.

III. A' Farisseusok reá vigyázása.

Ezek álnokúl hiták Kristus Urunkat házokhoz, nem hogy őtet tisztelnék, hanem hogy reá-vigyáznának, ha mit bátorságosbban mondana a' lakás közben, mellyet osztán fel-forgatnának és patvarkodván el-fordítanának. Mert ez a' világnak gonosz szokása, hogy a' gonoszok a' jók u-

tán.

tán leſeskedgyenek, és a' Kriſtuſnak és a' Kriſtus tanítványinak hálot veſſenek. E' meſterséget a' Sátántól tanúlták, a' kinek két fő fegyveri vannak, 1. *Erőszák-tétel.* 2. *Verſengés*, vagy *csalárdság.* Mert avagy az *Oroſzlányt* követi, és dühősködik; avagy a' *Sárkányt*, és meg-csal. Innét a' *kigyóhoz* haſonlíttatik, melly rész-szerént igyenes, rész-szerént tekergős, Eſa.27.v.1. *Igyeneſſén* jő, mikor az Eccleſiát nyilván való erővel üti-meg: *tekergőſſen*, mikor álnoksággal él, és az ártáſra való alkolmatoſságra ravaſzon reá-vigyáz. Illyen cselekedeti-által csalta-meg Evát, Gen.3.v.1. és töltötte-be Jóſef-ellen a' Potifár feleségét, Gen.39.v.14. Daniel-ellen a' Dárius katonáit, cap. 6.v.5. a' Sidók-ellen Ámánt, Eſth.3.v.8.9. Kriſtus Idvözítőnk-ellen a' Fariſeuſokat, Matth.22.v.17. Szent Péter-ellen Simon Máguſt, Actor.8.v.9. A' Sidókat Szent Pál-ellen, Actor.21.v.27. Ezen praxis vagy cselekedet e' világ utólſó idejében igen gyakorlatos. Micsoda kőzönségesebb, vagy gyakorlatosbb mint kűlőmbbet ſzólni, kűlőmbbet érteni? Sokan híják lakodalomba azokat, a' kiknek halálokat kivánnyák. Méz a' ſzáyban, méreg a' ſzívben. Dicséret a' mondáſokban, de csalárdság vagyon a' cselekedetekben. A' barátságot hannyák-vetik, és azon-kőzben leſt vetnek. Sőt, melly meg-bánáſra méltó, a' dolog arra jutot, hogy e' nagy bűn ékeſség nevét vette. Dicsértetnek mind a' jó kőſség-béliek, a' kik ravaſz reá-vigyázók vagy leſeskedők. Egyűgyűnek és oſtobának neveztetik, a' ki fél tettetni és el-titkolni. De hallyad *Fariſeuſok fayzattya* mit itéllyen a' Szent Irás e' ſzokás-felől. A' vér-ſzopó és álnok emberek nem érik az ő napjoknak felét, Pſal.55.v.24. A' lakik az Ur haylékában á' ki ſzívében csalárdságot nē fogad és felebarattyát meg-nem csallya, Pſal. 15.v.1.3.5. A' bőlcseſség nem gonoſság tudománya, és okoſság a' bűnősők gondolattya, Syr.19.

A' Sátánnak két fő fegyveri vannak.

Mel in ore, fel in corde.

Fridericus Imperator: Quæ res eſt qua homines decipiuntur magis, quàm ſi aliud cogites, aliud dicas. Mi dolog, a' mi által inkáb meg-csalatatnának az emberek mint ha gondolſz

és más szó lasz.

v. 19. Boszszu-álló az Ur azért, a' ki meg csallya az ő atyafiát, 1. Thess. 4. v. 6. Nem onnét fellyül származó bölcseség ez, hanem földi, testi, ördögi, Jacob. 3. v. 15. Azokaért el-távoztassátok e' vétket, [1.] az Istennek megtültásaért, 1. Pet. 2. v. 1. [2.] fölötte nagy rútságaért, Syr. 5. v. 17. Cap. 21. v. 31. mellyel gyülölségessé tészen az Isten és az emberek-előtt. [3.] A' terhes büntetések-ért, Syr. 21. v. 39. Psal. 55. v. ult. a' mellyekkel az illyen rágalmazók bizonyossan meg-büntettetnék.

II. RESZE.

A' KRISTUS CSUDA-TETELERŐL.

KEttőt kell itt eszünkben vennünk. 1. *Önnön-magát a' csoda-tételt.* 2. *A' csoda-tételnek idejét.* Mert a' vízkórságosnak Szombaton való meg-gyogyítása irattatik-megh.

A' *csodákról* gyakorta hallyuk, hogy az Isten erejének jelei, az Evangéliomi tudománynak pecséti, a' Krisztus hivatallyának és kegyességének tanu-bizonsága, és egyebek a' mik a' csodák tudományára közönséges-képpen tartoznak.

A' vízkorságosnak halgatása.

Itt kivált-képpen kettőt vegyünk eszünkben. 1. *A' halgató víz-kórságost.* Mert nem-mondatik felőle, hogy a' Krisztustól segitséget kért vólna, hanem csak a' mondatik, hogy előtte vólt. Egyebek, kiket Krisztus meg-segitet, vagy önnön magok kiáltottanak, Matth. 15. v. 27. Luc. 17. v. 13. vagy érettek egyebek esedeztenek, Job. 4. v. 47. Matth. 8. v. 5. De halgat a' víz-korságos, s-a' Farisеusok sem esedeznek érötte. Csodálatos dolog! mellynek netalám nem vólt egyéb oka, hanem hogy a' víz-korságos a' lelke-ismereti bizonyságától meg-győzettetőt vőlt,

hogy

hogy a' maga mértékletlen élete-által szerzette vólt magának azt a' betegséget. Az okaért nem mert szóllani, gonoságiról és gonosz életéről való meg-emlekezése miat. Azért mi annál szorgalmatosbban távoztassuk-el a' bűnöket, ha tutságokkal meg-akadályoztattyák könyörgésünket és be-dugják szájunkat.

2. *A' gyogyító Krisztust.* Noha halgatot a' Víz-korságos, meg-felelt mind-az által a' Kristus. *Meg-felelt* tudni-illik nem a' külső igékre, hanem a' belső fohászkodásokra. Merr a' szívnek fohászkodása-is kiáltás gyanánt vagyon Istennél. A' feleletet mindgyárt a' gyogyítás veszi-bé vagy követi. Mert a' víz-korságost fogja, meggyogyíttya, el bocsáttya. *O jó akaró Meg-váltó!* Megfelel a' halgatóknak: meg-gyogyíttya azokat, a' kikért senki nem esedezik: meg gyogyíttya azokat-is, a' kik az önnön magok bűnökkel szerzettenek magoknak betegséget. Mert olly nagy az ő irgalmassága, hogy látván a' nyomoruságot, fel-indúl az ő szánakodása, Ose. 11. v. 9. és soha el-nem rontya a' meg-repedezet nádat, Esa. 42. v. 3. Matth. 12. v. 10. Csak mi álassuk magúnkat ő eleibe, de nem a' Farisæus házában, hanem az Urnak templomában, a' holot az ige prædikáltatik és a' Szent Sácramentomok szólgáltattatnak, mellyek a' léleknek minden betegségét meg-gyogyíttyák. De elég eddig a' csodáról.

Kristus gyogyitása.

Térjünk az *időre* melly a' *Szombat.* Mert Kristus Idvözítönk látván a' Farisæusoknak gondolattyokat, kik azt alittyák vala, hogy nem vólna szabad Szombaton gyogyítani, cselekedetét rövid maga mentséggel óltalmazza, és az ő tanitását a' Szombat napon való munkálkodásról meg-magyarázza. Hasznos ez oktatás, melly a' harmadik parancsolatnak igaz értelmére tartozik: az-okaért ez alkolmatossággal a' mik tudni szükségesek a' Szombatról rövideden fel-jegyezzük.

A' *Szom-*

A' Szombat igéje.

A' *Szombat* nem Gör. ige, *mint* Plutarchus alíttya, származtatván ez igéből Sabbo vagy Bacho, vagy [*apo tu sabazin*,] melly részegeskedésnek és vígan való lakásnak magyaráztatik: hanem Sido ige, melly nyugodalmat jegyez, és olly Sido gyökérből származik, melly annyi mint meg-nyugot, vagy meg-szűnt. Meg-választot nemei vagy *Specieji* számláltatnak pedig a' Szent Irás magyarázó Doktoroktól, és fő-képpen négy.

Az *elsőt* nevezik *Teremtés* Szombattyának, melly az Istennek nyugodalma, a' ki hetedik napon szűnt-meg az ő csinálmányától mellyet alkotot vala, Gen. 2. v. 2. Hebr. 4. v. 4. Jegyez pedig az a' nyugodalom az Istenben nem valami fáratságot, nem csinálmányának el-hagyását, hanem inkáb mindeneştől-fogva való el-végezést és a' teremtéstől-való meg-szűnést.

A' *másodikat* nevezik *Váltság* Szombattyának, mellyen Kristus Idvözítönk el-törölvén a' bűnt, az ő szenvedésitől és fáydalmitól nyugodot a' koporsóban.

A' *harmadikat* nevezik *El-végezés* Szombattyának, melly nem adatik ez életben, hanem reménletik a' következendőben, a' holot a' bóldogok Szombatot Szombatból fognak innepleni, Esa. 66. v. 23. és meg-szűnnek minden nyomoruságoktól.

Végezetre a' *negyedik Meg-szenteléjnek* Szombattya, melly a' hetedik napnak nyugodalma, mellyet az Isten a' szolgai múnkától való meg-szűnésnek, és az Isteni szólgálatban való foglalatosságnak rendelt.

Két-féle a' Meg-szentelés Szőbattya.

Ez az a' Szombat, mellyről Kristus Idvözítönk itt szól, és a' mellyről a' harmadik parancsolatban vagyon emlekezet.

Szer-tartási Szombat.

De még eszünkben kell vennünk, hogy a' Meg-szentelés Szombattya két-féle.

1. *Szer-tartási*, vagy idő-szerént való, melly néz az

O Testa-

O Testamentomra, és a' hétnek hetedik napja vólt, az Istentől rendeltetett, Gen. 2. v. 3. és Móyses által meg-erősítetett, Exod. 20. v. 19. rész-szerént hogy a' Sidók megemlekeznének az első Teremtésről, melly a' hetedik napon végeztetet-el, rész-szerént hogy *emlekeztetője* lenne Egyiptusból való meg-szabadulásoknak, melly a' hetedik napon lőtt, Exod. 12. v. 17. Deut. 5. v. 15 rész-szerént hogy e' népnek meg-választo jele lenne az egyéb nemzetségektől.

Jó erkölcsi Szombat.

2. *Jó-erkölcsi*, vagy örökke való, melly a' hétnek valamelly napja, az Istennek szolgálattyára kivált-képpen rendeltetett, mellyet az Apostolok az Uy Testamentomban, búcsút vévén a' hetedik naptól, elsővé változtattak, és azt az Ur Fel-támadásáról, *Ur napjának* nevezték. Régenten *Kenyér* napjának-is mondatott, az Ur Vacsorája Szentségéről: *Világosság* napjának, a Szent Keresztségnek szólgáltatásáról: *Nap* napjának, a' Kristusról, az igasság napjáról, Mal. 4. v. 2. a' ki az O Testamentomnak mindẽ árnyékit el-oszlattya. E' napról nyilván való emlekezet vagyon, Apoc. 1. v. 10. homályos, Actor. 20. v. 7. 1. Cor. 16. v. 2. Az okaért senki ne szerezzen pört vagy versengést nékünk a' hetedik napnak el-változtatása miat. Mert [1.] Nincs arról Kristustól parancsolatunk. [2.] Jelen vagyon arról az Apostolok cselekedeti. [3.] A' parancsolat nem szól a' hetediknapnak, hanem a' Szombatnak vagy a' nyugodalomnak meg-szenteléséről. [4.] Ment bennünket a' keresztyéni szabadság. [5.] Mindenkor hozzája adattatik a' Sidókra tekintve való meghatározás, mikor a' hetedik napról vagyon emlekezet. Honnan azt hozzuk-ki, hogy annak meg-szentelésére csak a' Sido Sinagóga kötelezteretett, melly a' Szent *Agoston* mondása-ként, nagy pompával vitte a' koporsóba. Nem kevesbbe ki-tettzik innét-is, hogy a' harmadik pa-

rancsolat *rész-szerént* Ceremoniai, vagy Szer-tartási; a' menyiben a' hetedik napot rendeli, *rész-szerént* Jó erkőlcsi, a' menyiben a' hétnek egy bizonyos napját kőzőnséges-képpen Isteni tiszteletre parancsollya hogy fordítsuk.

A' keresztyén Szombatnak okai.

Az-okaért a' keresztyéni Szombatnak okai ezek. 1. Hogy az Isten tiszteltessék. 2. Hogy az emberek és a' barmok meg-újúllyanak, vagy meg-nyugodgyanak. 3. Hogy *emlekeztető jele* légyen a' teremtet dólgoknak, és 4. Hogy árnyéka légyen az őrőkké való és a' lelki Szombatnak. Az Isteni tiszteletben pedig áll leg-előszőr-is a' *meg-szentelés*, mellyet azon a' napon kell cselekednűnk, és azt állani mondgyuk, 1. Az Isten jó-téteményinek magasztalásában. 2. Az íge olvasásában és halgatásában. 3. A' gyakorlatos imádságban. 4. A' Szentségekkel való éléſben. 5. Az alamisna osztogatásban, és ezekhez hasonló Istenes dólgok gyakorlásában, a' mellyek szentek, ha cselekedtetnek, [1.] Az Istennek parancsolattyáért, a' melly-nélkűl heába tiszteltetik, Esa. 29.v.13. Matth. 15. v. 9. [2.] ha hitből, melly-nélkűl senki nem lehet kedves az Istennél, Hebr. 11.v.6. [3.] az Isten tisztességére, 1.Cor.10.v.31. [4.] érdem vélekedése-nélkűl, Eph. 2. v. 8. Az egyéb cselekedetektől pedig Szombaton meg-kell magúnkat tartóztatnúnk, tudni-illik a' szólgai cselekedetektől, a' mint meg-magyaráztatik, Levit. 13. v. 8. a' mellyek nyerességnek okaért cselekedtetnek, és az isteni szolgálatot meg bántyák. A' többi pedig szabad, mellyet hogy rővideden eszűnkben vegyűnk, tudnúnk illik, *hogy* a' mi cselekedetink *vagy* szentek *vagy* emberiek. A' *szentek* igazán meg-szentelik a' Szombatot. Az *emberiek*, vagy *szeretetnek* cselekedeti, ugy-mint a' betegeket meg-látogatni, gyogyitani, vigasztalni, és ezek szabadok, és az Istennek tettzenek, mely aránt a' Farisæusok vétkeztenek, igen babonások lévén;

A' meg-szenteléſnek módgya.

alítván hogy a' víz-korságoſt nem vólna ſzabad meg-gyogyítani: *vagy maga meg-ujitáſnak* cselekedeti, ugy-mint ſetálgatni, lakodalmat ſzerezni, mellyet ſzabad cselekedni az Iſteni ſzolgálatnak el-végezéſe-után, ha mód tartatik benne: *vagy kereskedéſnek és ſzolgálatnak cselekedeti*, a' mellyek nem ſzabadok, akar azok paraſzt vagy mezei, akar városi, akar házi cselekedetek legyenek, mind-az-által a' ſzükség eſetitől meg-válva, mellynek nincs Törvénye.

A' ki többet kiván a' Szombatnak meg-ſzenteléséről és meg-ferteztetéséről, a' methodikus vagy rövid ſumma-ſzerént írt könyvetskéket tekintse-meg. Mi itt be-rekeſztyük beſzédünket, *az Iſtent alázatoſſan imádgyuk*, kérjük, hogy bennünket meg-gyógyitson a' bün víz-korságából, hogy itt a' meg ſzentelés Szombattyát igazán ſzentellyük, míg a' koporſóban való Szombatot el-végezvén, által-vitetteſsünk mennyekbe, és éllyünk az el-végezés Szombattyával örökké, néki légyen dicséret, erő és hála-adás', Amen.

Evangéliom.

Sz. HAROMSAGVTAN XIIX. VASARNAPRA,

Sz. Matt. 22. az 34. v. f. ſzinte a' veg.

A' Tőrveny es az Evangéliom ſommájáról.

34. A Fariſæuſok pedigh halván hogy be-dugta vólna a' Sadduczæuſok ſzáját, egybe-gyűlének.

35. És kérdé őtet egy Tőrvény-tudó Doktor közzűlök, késértvén őtet:

36. Meſter, mellyik a' nagy parancsolat a' tőrvényben?

37. Monda néki Jeſus: Szereſſed a' te Uradat Iſtenedet tellyes lelkedből és tellyes elmédből.

38. Ez a' leg-nagyobb és első parancsolat.

39. A' máſik pedig haſonlo ehőz: Szereſſed felebarátodat mīt tennen magadat.

40. E' két parancsolatban fűgg az egéſz tőrvény es a' Proféták.

41. Eőſzve-gyűltvén pedig a' Fariſæuſokat, kérdi őket Jeſus, mondván:

42. Mit alítotok ti a' Kriſtus-felől? Ki fia? mondának néki, Dávid-é.

43. Monda nékik: Miképpen hija tehát Dávid őtet lelkében Urának, mondván:

44. Monda az Ur az én Uramnak: űlly az én jobbomra, míg az ellenségidet sámollyá téſzem a' te lábaidnak.

45. Ha azért őtet

Dávid Urának hija, mi módon ő fia?

46. És senki egy igét sem felelhete néki, se nem meré őtet senki a' naptól fogva többször kérdeni.

PRÆDIKATZIO.

A Mi Keresztyénségünk, mellyről Keresztyéneknek neveztetünk, fő-képpen e' két részecskékben áll, a' *hit igasságában és a' jó cselekedetek gyakorlásában*. Ezt jelenti az Apostal, Timotheust intvén, hogy meg-tartsa *a' hitet és a' jó lelki-ismeretet*, 1. Tim. 1. v. 19. *A' hit* által a' tudomány tisztasága jegyeztetik, a' *jó lelki-ismeret* az Isten-előt kedves cselekedetekből származik. Mind a' kettőt egybe-kötötte a' Niceai *Anastasius* nevő Püspök, ki az ő Katekismusának első kérdését ezt akarta lenni: *Micsoda a' jó keresztyénnek jele?* És meg-felel, mondván: *A' hit és a' jó cselekedetek.* Ezent mondotta ő előtte Szent Ignátius Martyr-is, 7. lev. ekképpen írván: *Totus noster Christianismus nihil est aliud, quàm fides in Deum & caritas in proximum.* Az az: *A' mi tellyes egesz Keresztyénségünk semmi nem egyéb, hanem az Istenben való hit, és a' mi felebarátunk szeretete.* Innét vagyon, hogy a' Szent Pál leveleiben semmi egyéb nem rágattatik szánkban, hanem a' *hit* és *a' szeretet*, az Istenről való igaz értelem és az Istennek tulaydon tiszteleti, hogy igazán elmébe fogattassék az igasság, és állatossan gyakoroltassék az Istени szolgálat. Mellynek okaért köz-képpen mint egy két részei mondatnak lenni az Istenről való tudománynak, mellynek *egyike* a' *hitről*: a' *másika* a' *cselekedetekről* vagyon, és *amaz* a' hiendőket: *ez* a' cselekedēdőket magyarázzameg:

A' keresztyénségnek két részei vannak, a' Hit és a' Szeretet.

amaz a' hitről ſzól, *ez* a' ſzeretetről: *amaz* a' kereſztyéneket taníttya igazán hinni, *ez* ſzentűl élni. Mert *ez az Iſtennek parancsolattya, hogy hidgyűnk az ő fia nevében, és eggyikűnk a' máſikúnkat ſzereſſe*, 1. Johan. 3. v. 23.

Sz. Agoſt. I. de Fid. ad Petr. Diac. in Prolog. Fides eſt humanæ ſalutis initium. A' hit az emberi idvőſségnek kezdeti.

A' hit első réſze a' kereſztyénségnek, mellyel az igérő Iſtennek hiſzűnk és a' Kriſtus érdemét magúnkhoz kapcsollyuk. A' hitből ſzármaznak a' *jó cselekedetek*: mert az, ezek által ható vagy múnkálkodó, Gal. 5. v. 6. A' Nap ágai valamit érnek, meg-melegétik. Ugy a' meg-igazító hit-is valaholot csillámlik, a' jó cselekedetek tűzét gerjeſzti. A' dolog formájából, vagy állattyából forranakki a' tulaydonságok, a' jó gyűmőlcs termő fából teremnek bizonnyal a' jó gyűmőlcsők. Azon-képpen az idvőzítő, vagy meg-igazító hitet, a' ſzeretet és a' jó cselekedetek mindenkor kővetik.

A' kereſztyéni tudománynak két réſzei vannak, a' Tőrvény és az Evangéliom.

A' mīt pedig két réſzei vañak à kereſztyénségnek: úgy két egymáſtól el-vált fejezeti vannak a' kereſztyéni tudománynak-is, ugy-mint a' *Tőrvény* és az *Evangéliom*. A' Tőrvény cselekedetet kéván és az engedelmeſséget ſzorgalmaztattya, honnét cselekedők Tőrvényének mondatik, Rom. 2. v. 13. De az Evangéliom a' Kőzben-járót mutattya és a' hitet veri fejűnkbe, honnét *hit Tőrvényének* nevéztetik, v. 28. Ezek amaz két botok, a' fáydalomnak és a' ſzeretetnek, vagy az ékeſségnek bottya, a' mellyekkel igazgattatik és legeltettetik e' főldőn az Anya-ſzent-egyház, Zach. 11. v. 7. Ezek amaz első principiomok, kezdetek, a' mellyekre oſztatik a' mi telly es Kereſztyénségűnk.

Az Evangéliomnak ſommája.

Mind a' kettő pedig rővideden tanítatik és megékeſitetik e' jelen való Szent Evangéliomban; melly azokaért *Evangéliomok bélinek és a' kereſztyéni tudománynak rővid értelmének* nem méltatlanúl neveztethetnék. Mert

Réſzek.

két réſzből áll, mellyeknek *első réſzében* a' Tőrvényről, és a' Tőrvénbē való leg-nagyob parancsolatról tanítatik,

melly

melly az Isten és felebarátúnk szeretetiben áll, az 34. v. az 41. v. A' *másodikban* pedig az Evangéliomnak sommája, vagy rövid értelme adattatik elönkben, a' Kristus személyéről, hogy nem csak Dávidnak Fia légyen, emberségére nézve, hanem Ura-is a' Dávidnak, Istenségére nézve, a' 41. v. szinte a' végig.

Mi csak az első részt vefzszük-elö, szólván és tanítván a' Törvény *leg-nagyobb és első parancsolattyáról*, mellyben parancsoltatik hogy az Istent tellyes lelkünkből szeressük. Propositio.

Adgya kegyelmessen a' mi leg-nagyobb Mesterünk, hogy figyelmetessen halgassúnk, és kész szívvel engedgyünk, Amen.

MAGYARAZAT.

AZ Istentelenek valamenyiszer egybe-gyülnek, leggyakortábbb újabb gonoszságról tanácskoznak, mert a' hamisságot a' hiuságnak kötelivel vonszák, Esa. 5. v. 18. Erre példát ád a' mái Szent Evangéliom, melly ben a' Sadducæusok a' Farisæusokkal a' Kristus-ellen tanácsot tartanak. A' Sadducæusoknak és a' Farisæusoknak egybe-gyülése.

A' *Sadducæusok* az Epikurus serege dicsnai voltak, kik a' halottak fel-támadását nem hitték, se az Angyalokat se a' Szent Lelket, Actor. 23. v. 8. A' *Farisæusok* a' Törvény tudományát magoknak tulaydonittyák vala, kivől szentek, Matth. 6. v. 2. belől rakvák ragadománnyal, Matth. 23. vers. 25.

E' mettzés szerzö találmányok egyéb-ként el-oszlattak voltak egy-mástol és ellenkeztenek egy-mással, a' mint ki-tettzik amaz Apostoli cselekedetekről irt könyvnek 23. r. meg-irt Gyüléséből. Most pedig barátságossan egybe-gyülnek, és a' Kristus-ellen egyenlö akarattal tanácsot Sz. Jerön. l. 3. in Mat. Qui inter se contrarii sunt: sed ad tentandum Jesum pariter consentiunt.

A' kik egymáſſal ellé-keznek: de a' Jeſus meg kisértésére egyenlő elmével meg eggyeznek.

nácsot tartanak. Meg-szégyenítette vala ő a' *Sadducaeuſokat*, a' hét atyafiak felesége-felől kérdezőket, kiknek tévelygéseket és Sz. Iráſokban való tudatlanságokat szemekre veté, mert a' földiekről a' mennyeiekre, nem helyes a' conſequentia, vagy a' következés'. Nehéz néven vették azt a' *Fariſaeuſok*, írégyelvén Kriſtuſnak a' tiſztelteſséget és bánkodván a' népnek álmélkodáſaért. Azokaért Herodes és Pilátus modgvára egybe-gyűlnek, és a' Kriſtuſnak meg-szégyenétéséről barátságoſſan tanácskoznak.

Non quaſi diſcipulus ſed quaſi tentator accedit. Nem mint tanítvány hanem mint kisértő járúl hozzája, Id. Ib.

Hogy azért végeket meg-nyerjék, vagy igyekezéſeknek elő-mente légyen, egy némelly Törvény-tudó küldetik-el, a' ki egyebeknél mind okoſsággal, ſ-mind tudomány vélekedésével fel-fúvalkodottab. Ez kisértő elmével járúl Kriſtus Idvözítőnk hőz és nagy kevélyé kérdi, v. 36: Meſter, *Mellyik a' nagy parăcsolat a' törvénybē?* Doktorságoddal kérkedel, és dicsekedel a' Sadducæuſok megſzégyenétésével; de én téged keményebben meg-viſgállak. En a' törvént tudom: Jőhetſze diſputálly-meg velem; ha Meſter nevedet meg-akarod óltalmazni. A' Törvénynek ſok parancsolatit tudod elő-ſzámlálgatni, Mond-meg azért, mellyik leg-nagyob azok közzűl, hogy teſsék-ki, hogy mindenekben légyen tudományod.

A' nagy parancsolatról való kérdés.

Ez abban az időben igen *gyötrelmes* vagy fő-törő, és a' külömbözö értelem miat igen gyűlöſéges kérdés vólt: Mert a' Törvént *parancsolatokra és meg-tiltáſokra* oſztották. *Parancsolatokat* Móyſesben azt mondották hogy három ſzázat és hatvan ötöt találni; tudni-illik a' mennyi napok ſzámláltatnak az eſztendőben. *Megtiltáſokat* pedig két ſzázat és negyven nyolczat állatnak vala az ő módgyok-ſzerént. Az okaért a' Törvénynek ennyi ſzámában, igen nehéznek láttatott, egy-által-

lyában

lyában meg-mondani, mellyik volna a' nagy vagy fő parancsolat. De Kristus Idvözítőnk, a' kiben vannak el-reytve minden tudománynak és bölcseségnek kincsei, Col. 2. v. 3. hoszszu elmélkdés-nélkül nem szükölködik, hanem az elő-vetet *kérdésre* leg-ottan és készen meg-felel. A' kérdés a' Törvényről volt, azért a' Törvény-adó Móyséstre igazíttya e' fel fuvalkodot Farisæust. Móyses *két táblát* vött az Istentől, hogy két fő tekínteti vagy czéllya jelentetnék lenni a' Törvénynek, mellyek közzül eggyik önnön maga *az Isten:* eggyik a' *felebarátunk.* Mind a kettőt szeretnünk kell, az *Istent*, az első: *felebarátunkat*, a' második tábla-szerént. Az Istennek szereteti elönkben irattatik, vagy parancsoltatik, Deut. 6. v. 5. a' felebarátunk-é, Levit. 19. v. 18. E' két parancsolatokat Kristus Idvözítőnk Móysesből beszélli-elő, és a' Farisæusnak felelet gyanánt adgya-elcibe. Az első parancsolatról, melly az Istennek szeretetire néz, magyarán azt mondgya: *Ez a' leg-nagyobb és első parancsolat.*

Két táblák és a' Törvénnek két tekínteti vagy czéllya.

Bizonyára *leg-nagyobb*, *mind* tekélleteſſen és magára tekíntve, mert az Istenről szóll, a' kinél nincs semmi nagyobb és magosbb: *s-mind* tekíntet-szerént és a' törvényekre nézve, mellyek mind abból származnak, és abba viszsza folynak, midőn mindent az Istenre kell háritanúnk, és ő érette cselekednünk. Mivel-hogy azért ez a' leg-főbb és a' leg-nagyobb parancsolat, bizonyára szorgalmatos meg-magyarázást kéván. A' virágocskák és a' fű-szerszámok mennél gyakortább meg-törsöltetnek kézzel, annál nagyobb illatot származtatnak magokból: Ugy az Istennek parancsolattya-is szorosbban meggondoltatván, mind erősbben fellyül hallad bennünket: s-mind gyönyörűségesbben fel indít.

Mi módon leg-nagjob az Istennek szeretetiről való parancsolat.

Hármat kell pedig a' törvénynek saját értelmeért eszünkben vennünk és meg-magyaráznunk.

Az első parancsolat körül hármat kell

meg-gondolnunk.

1. *A' szeretetnek természetit.*
2. *Okát.*
3. *Módgyát*, mellyekről rövideden és rend szerént szólunk.

1. A' szeretet természeti.

I. Mit jegyez és mit foglal magában az Istennek szeretete? Nem lészen azt nehéz meg-ismernünk, vagy tudnunk, ha a' szeretetnek természetit közönséges-képpen meg-gondolándgyuk. Eléggé tudot, vagy ismeretes dolog az, holot nincs senki, a' ki vagy nem szeretne, vagy nem szeretetnék.

Melly hármat foglal magában.

Hármat foglal pedig magában... [1.] *Jó akaratos indúlatot*, mellyel vagyunk a' szeretet dologhoz, dicsérjük, tisztellyük, óltalmazzuk azt, a' minémű indúlat volt Dávid és Jonathás közöt, 1. Sam. 18. [2.] *Bizodalmat*, melly a' szeretett személyben helyhezterik. Mert arra reá bizzuk minden titkunkat, annak hívsége és segitsége-felől semmit nem kételkedünk, honnan öröm származik és az elmének csendesége. Ugy Sámson nagy szeretetiből meg nyilatkoztatá vagy meg-vallá Dalilának tellyes szivét, Jud. 16. v. 17. [3.] *Kedveskedés igyekezetit*, midön a' szeretök, a' mit tudnak hogy kedves, egymással cselekeszik vagy közlik, és kölcsönös hívatallal, vagy szolgálattal igyekeznek küzdeni egymással. Síkem az ő Dinajának kedve-ért kész lön a' környül-metélkedésre, Gen. 34. v. 19. Ez a' szeretet ama' három jelei és közönséges tulaydonsági, a' mellyek sokkal inkább meg-kívántatnak az Istennek igaz szeretetiben.

Az Istennek tartozunk tiszteletel.

Meg-kell lenni, 1. *A' Tiszteletnek*, hogy őtet mindeneknek fölötte tisztellyük, és ő néki szolgállyunk. Három fő tagokat adot nékünk, *Szivet, nyelvet, kezeket*. A' szívvel elmélkedünk, a' nyelvvel szólunk, a' kezekkel munkálkodunk. Mind ezeket egyes egyedül az Istennek

tiszte-

tiszteſségére kell igazítanúnk. A' szívünk mindenkor ő róla gondolkodgyék, őtet kereſſe és ő benne nyugodgjék-meg a' Szent Dávid példajával, Pſal. 42. v. 1. 2. és Asaféval, Pſal. 73. v. 26. 27. A' menny-aszszony mindenkor gerjedez a' vő-legény szeretetivel, és azzal őtet eggyesűlni kivánnya. A' mi vő-legényünk a' Jehova, Eſa. 54. v. 5, Oſe. 2. v. 19. Azért ő hozzája ragaszkodgyúnk, és az ő kegyelmes jelen-létét nagy kivánsággal várjuk. Nyelvünk őtet magasztallya, és az ő dicséretit minden nap hirdeſſe, az 103. v. 1. és 106. v. 1. ſeqq. Sóltárokból. Eő az Enekekről írt könyvben bennünket ő jegyesének, galambának, nőstény-szarvasának és szerelmesének nevez; nékünk menyivel inkább illik őtet tisztelnünk és az ő dicsőségét hirdetnünk? Kezeinknek és minden tagainknak az Istennek kell szolgálni és szükség meg-szenteltetteknek lenni. A' szemek ő hozzá emelteſſenek-fel, Pſal. 121. v. 1. Pſal. 123. v. 3. A' füleink figyelmeteſſek legyenek a' halgatásra, hogy a' szíveink meg ne keményűllyenek, Pſal. 95. v. 8. A' lábaink legyenek gyorsak a' Jerusálem pitvariban való álláſra, Pſal. 122. v. 2. A' kezeink legyenek készek a' megſegitésre, és ne mindenkor tudgya a' bal kezünk, mit cselekeszik a' jobb kezünk, Matth. 6. v. 3. Ekképpen ha minden tagaink az Isten tisztelésére szereztetnek-egybe, őtet igazán és tettetés-nélkül fogjuk szeretni.

Jelen kell lenni 2. A' *bizodalomnak*, hogy egyedül az Istenben helyhezteſsük reménségünket, és elménk erős bizodalmával ragaszkodgyúnk ő hozzája. Nehéz néven vészi a' szerető, ha a' másik fél kételkedik: Ugyan azont kell gondolnúnk az Isten-felől-is'. Ezt tanittya Asának példája, a' ki idegen segitséget kereſvén, ſok veszedelmeket szerze azzal magának, 2. Paral. 16. v. 27. ſeqq Azért bátor szívük legyünk és az Istenben bízzúnk. Eő a' mi óltalmúnk és erőnk, azért nem félünk, Pſal 46 v. 1.

Bizodalom.

Sz. Gergelj l. 2. Moral. De Creatore deſperare, eſt ſpem in creatura ponere. A' teremtő ſelő kételkedni, te-

remtet állatban reménségét vetni.

Eő benne bízunk, és úgy örökké meg-nem szégyenülünk, Psal. 71. v. 1. Jó példával járt előttünk Abraham Patriárka, Gen. 22. v. 8. és Daniel Próféta, cap. 6. v. 10. 22. 23. és Szent Péter, Actor. 4. v. 19. a' kiket illik követnünk, hogy az Istent tekélletessen szeressük.

Engedelmesség.

Jelen, vagy meg-kell lenni 3. Az *engedelmességnek*, hogy egyedül az Istennek engedgyünk, és az ő útaiban járjunk. Nem szeretetnek, ha nem gyülöségnek jelensége, ha eggyik a' másiknak beszédét neveti, és ha azokat cselekeszi a' miket tud, hogy nem tettzenek. Az engedelmesség szükséges, ha az Istennek szeretetivel akarsz dicsekedni. Mert jobb az engedelmesség, hogy sem az áldozatok, 1. Sam. 15. v. 22. Az okaért őrizzétek-meg az Ur parancsolatit, Deut. 4. v. 2. Semmit ahoz ne tegyetek, se abból el-ne vegyetek, cap. 12. v. ult. Samuel Prófétával készek legyünk, és az ő példájával mondgyuk: *Szólly, Uram, mert hallya a' te szolgád*, 1. Sam. 3. v. 9. Szent Dáviddal könyörögjünk az 119. Sóltárnak ötödik verséből: *Vajha igazgattatnának az én útaim, a' te igasságodnak meg-őrizésére!* Ha azért életünket így rendellyük, az Istennek szeretetiről való parancsolatot igazán be-tőltyük.

S. Greg. l. 12. Mor. Obedientia non servili metu, sed charitatis affectu, servãda est: non timore pœnæ, sed amore justitiæ. Az engedelmességet nem szólgai félelemmel, hanem szeretet indúlattyával kell meg-tartani: nem a' büntetéstől való félelemből, hanem az igassághoz való szeretetből.

2. A' szeretetnek okai.

II. Micsoda okokból kell az Istent szeretnünk? Késedelmesek, vagy rőstök az emberek a' jól cselekedésre, ha fel-nem serkentetnek, és az Istennek törvényét el-mulattyák, ha az engedelmességnek okai meg-nem beszélletetnek. Az okaért azokat elő-hozzuk, hogy a' szunyatákot, mint egy sárkantyúk, az Istennek szeretetire erőssen fel-ingerlyék, vagy izgassák.

Hivatalúnk tekínteti.

Indítson-fel azért bennünket, 1. *Hivatalúnk tekínteti*. Nem a' mi akaratúnkban vagyon az Istennek szeretteti, hanem tőlünk mint tartozot kivántatik-meg. Mert

kemény

kemény parancsolattya ez a' Magaſságbélinek, *Szereſſed*, ſzeretned kell. A' vitéz az ő Kapitányához úgy köteles, hogy tartozik minden ő illendő hagyáſit meg-cseleked-ni. Honnét ama Százados dicséri az ő vitézinek engedel-meſségét vagy ſzó-fogadását, Matth. 8. v. 9. Sőt pedig mi is vitézek vagyúnk, a' leg-nagyob fejedelemnek az Iſten-nek köteleſi minden-féle ſzolgálatra. Az önnön maga ſzeretetit pedig parancsolya: Az-okaért engednünk kell, és a' mit kiván meg-kell cselekednünk. Az Iſtennek min-den teremtett állatok mint teremtőjöknek engednek: és így bizonyíttyák meg hozzája való ſzeretetöket. Az ember pedig csak egyedül tántorodik-ki az igaz útból és engedetlen az Iſtenhez, avagy nem meg-ſiratáſra méltó dolog-é? A' gazda meg-ſzokot haragudni, ha a' ſzólga meg-nem cselekeſzi a' mit néki parancsolt. Az Iſten me-nyivel inkáb meg-haragſzik, csak gondollyátok, ha a' ſze-retetről való parancsolatot el-mulatándgyuk? Mert ő meg-emésztő tűz, Deut. 4. v. 24. és ha meg-nem térünk, a' fegyverét meg-éleſitette, Pſal. 4. v. 13.

perieram. Én nyavalyás ember, mint tartoznám ſzeretni az én Iſtenemet, a' ki engemet alkotot midőn nem volnék: meg-váltot midőn el-veſz-tem vala, mond Szent Agoſton lib. de Spir. & An. cap. 17. tom. 3.

Lege naturæ & lege divina tenemur Deo dilectione.

A' termé-ſzet és az Iſten törvé nye-ſze-rént tar-tozúnk az Iſtennek ſzeretettel.

Mert csak egjedül ezzel vagyúk az Iſtenek adóſok.

Miſer ego, quantum deberem diligere Deum meum, qui me fecit cum nő eram: redemit cum

2. *A' cselekedet édeſsége.* Mert nem kévánnya az Iſten, hogy vagy minden jókat hozzúnk néki, vagy hogy a' teſteinket oſtorozzuk, hanem csak egyedül ſzeretetet kiván. A' ſzeretetnél pedig nincs ſemmi édeſsb, nincs ſemmi gyönyörűségeſsb. Es mivel-hogy az Iſten ſzere-tetni akar, bizonyára ſzerethető objectom, vagy ſzem e-leibe vetet dologléſzen. Az bizonnyal, és ő benne elő-jönek mindenek, a' mik a' ſzeretetöket ok-adáſſal men-tik. Valakit ſzeretünk *méltóságáért* és bőcsületiért, a' mellyel bír, Az Iſtennél pedig mi lehet méltóságoſsb, s-mi magaſsb? Eő a' magaſságbéli, Luc. 1. v. 32. Eő a' magaſságban lakozik, Luc. 2. v. 14. mennyekben, Matth.

A' cselel e-det édeſsé-ge.

Tehát nem eſzeſek a' Barátok, hogy mago kat vérben való keveréſig oſto-rozzák.

Mert ha máſnak vérét nem ſza bad ki-ontani, az I-ſtennek pa-

6.v.9. fel-emelt királyi széken, Esa.6.v.1. Az-okaért ki nem szeretné ez illyen felséges és magaſságos Urat? Szeretünk valakit *eſzeſſégeért* és bölcseségeért, a' mellyel felruházratott. Honnan Sabának Királyné-aſzszonya bölcs Salamon kedveért Jerusálembe jöve, 1.Reg.10. Az Istennél pedig mi lehet bölcsebb? Ö csak egyedül bölcs, Rom. 16.v.26. sőt maga bölcseség, Prov. 1. v. 20. melly mindeneket bölcsen teremtett és ma-is el-tart. Ki nem szeretné ez illyen bölcs Urat? Szeretünk valakit *szépségeért*, a' mellyel fel-ékesitetett. Az Istennél pedig micsoda szebb? micsoda ékesbb? Ö világoság, Johan.1. v.5. és világoságban lakik, 1.Tim.6. v.16. Azért a' hegyen mulató Móyseſnek orczáját fényessé tévé, Exod.34. v.29. Tekinthetsz-meg e' világot, az Isten múnkáját, és itéld-meg abból a' teremtőnek szépségét: Ki nem szeretné az illyen szép teremtő Urat? Szeretünk valakit *hatalmaſságáért* és gazdagságáért, mellyel fellyül-hallad egyebeket. Az Istennél pedig micsoda vagy hatalmasbb, vagy gazdagbb? Övé a' hatalom és az erősség, Matth.6. v.13. Ö a' föld kerekségén ül, és annak lakoi mint a' sáskák, Esa.40.v.22. Minden kincsek az ő kezében vannak, és ő tőle szál-alá minden tekélletes ajándék, Jacob. 1. v. 17. Ki nem szeretné az illyen hatalmas és gazdag Urat? Szeretünk valakit *emberségéért* és az ő jo vóltáért, mellyel hozzánk vagyon. Az Istennél pedig kicsoda emberségesbb, vagy jobb-akaró? Szereti ő a' népeket, Deut. 33.v.3. Az ő gyönyörüsége az emberek fiaival lenni, Pro. 8.v.32. Ö egyedül jó, Matth.19.v.17. Innét magát mi gyogyitónknak vagy Orvoſunknak híja, Exod.15.v.26. és mi páſztorunknak, Pſal.23.v.1. és mi Atyánknak, Pſal. 103.v.13. és mi Anyánknak, Esa.49.v.13. mi férjünknek, Jer 3.v.14. tüz keritésünknek, Zach.2.v.5. ör állónknak, vagy őrizőnknek, Pſal.121.v.4. S ki nem szeretné ez illyen.

rancsolatya-szerént, Gen. 9. v.6. magának sem szabad. Sémi minden az Istennek igaz szeretet-nélkül 1. Cor. 13. v. 3. Tobzodni pedig, részegeskedni és titkon való parázna-ságban élni, az Istét nem szeretni. Mert azok az Isten beszédét megh-nem tartani. A'ki pedig az Isten beszédét meg-nem tarrya, az az Istent nem szereti, Johan. 14. v. 23. Mert, diligere est, quasi de omnibus eligere, Szeretni, annyi, mint mindenek közzül választani, azt mondgya S. Caſſiup. Pſ. 18.

lyen jó-akaró és szelíd Urat? Ha az el-hagyót szolgálóleánt Király kívánná házas-társúl, és édes szóval szólítaná, ama' pedig szeretetit meg-tagadná, nemde nem méltán tartatnék-é bolondnak? Minket a' királyoknak Királlya szeret, és szerelmesſen szól hozzánk: és mi olly esztelenek lészünk é, hogy viszontag ne szeretnők.

Az uralkodásnak vagj uraságnak meg-gondolása.

3. *Az Uraságnak meg-gondolása.* Mert *Urnak* hívattatik, a' ki szeretetet kíván, mondván: *Szeresſed a' te Uradat.* Uralkodik pedig raytünk, mind a' *teremtésnek* tőrvénye-szerént, mert a' föld agyagából alkotta az embert, Gen. 2. v. 7. mind a' *meg-tartás* tőrvénye-szerént, mert ő benne vagyunk, mozgunk és élünk, Actor. 17. v. 28. s mind a' *meg-váltás* tőrvénye szerént, mert minket el-esteket a' Satán hatalmából ki-ragadót és magának tulaydonitot, Luc. 1. v. 24. Mivel-hogy azért Ur, mi dólgunk néki szólgálni és őtet szeretni, hogy ne panaszolkodgyék a' Malakiás Próféta irásából: *Ha Ur vagyok, hól az én félelmem?* Malath. 1. v. 6. A' szólgák szemei az ő Urokra figyelmeznek, Psal. 123. v. 2. minékünk menyivel inkáb kell az uralkodók Urára figyelmeznünk és őtet szeretnünk? Az Angyalok, a' mennyei lelkek, az Isten-előt álnak és szeretetből néki kész szívvel szolgálnak, Dan. 7. v. 10. És mi, az Angyaloknál sokkal alacsomb renden valók, nem szerettyük-é? néki nem szolgálunk-é?

per nos ejus adjuvaretur neceſſitas, ſub qua & ipſe ſerviret. Az Isten azért egyedül igaz Ur, mert néki nem az ő, hanem a' mi haſznunkért és idvősségünkért szólgálunk. Mert ha nálunk-nélkül szükölködnék, azon okból nem volna igaz Ur, holot szüksége mi-általunk segítetnék, a' melly alat ő-is szólgálna.

Istennek való nevezése.

4. *Istennek való nevezése.* Szeresſed, ugy-mond a' Tőrvény-adó, *a' te Uradat Istenedet.* Az Isten neveztetvén pedig, minden felség, minden hatalmaság, és minden jóság neveztetik, és ottan mindgyárt önnön maga a' lelki ismeret és a' természetnek belénk óltot Tőrvénye-is az Istennek

Sz. Agoſt. l. 8. de Gen. ad Lit. cap. 11. tom. 3. Deus ideo verus ſolus Dominus eſt, quia non illi ad ſuam, ſed ad noſtram utilitatem, ſalutemq; ſervimus. Nam ſi nobis indigeret, eo ipſo non verus Dominus eſſet, cum

Sz. Agoſt. tom. 8. ſup. Pſal. 26: Quicquid

præter Deum est, dulce non est: Quicquid mihi vult dare Dominus meus, auferat totum, & se mihi det.

Valami az Isten kivől vagyon, nem édes: Valamit nékem akar adni az én

stennek tiszteletire és szeretetire int bennünket. Mert az Isten *summum ens* ama' leg-nagyob vagyonság, vagy vagyok, Exod. 3. v. 14. a' kitől fügnek mindenek. Ő teremtő, a' ki semmiből teremtet mindeneket. Ő alkotot minket és nem mi magunkat, Psal. 100. v. 3. Mi Atyánk és mi teremtőnk, mi pedig sár vagyunk, Esa. 64. v. 8. Az-okaért tisztellyük és szeressük őtet, mint jámbor fiak: hogy átok ne üssön bennünket. Absolon gyülölvén és üldözvén az Attyát Dávidot, a' Joáb dárdájával ökelelteték-által, 2. Sam. 18. v. 14. Meg-lássuk hogy bennünket nagyob büntetés ne találljon, ha a' mennyei Attyát gyülölni és nem szeretni fogjuk.

Uram, vegye-el mind, és nékem önnön magát adgya. Clemens Alexand. l. 2. Stro. Deus res quædam est captu ac venatu difficilis, semper recedens atque à persequente procul se removens. Az Isten valami meg-fogásra és vadázásra nehéz dolog, mindenkor el-távozván és az üzőtől magát messze el-vévén.

A' hozzája adatot Pronomennek elmélkedése.

5. *A' hozzá-adatot Pronomennek, vagy név helyet helyheztetet igének elmélkedése.* Mert *Tuus, Tiédnek* neveztetik, a' kit szeretned kell, mivel hogy ki-fejezve mondatik, *Szeresséd a' te Uradat Istenedet.* Tiéd pedig a' veled tőt külömb külömb-féle jótéteményekért. O melly sokak és melly nagyok, a' miket velünk cselekeszik az Ur! Ő tőle vagyon életünk, egészségünk és táplálásunk. Ő hí minket, újonnan szül és a' Szent Lélek-által meg-világosit, úgy hogy Jákób Patriárkával kiáltanunk kelletik: *Domine, minor sum cunctis miserationibus tuis. Uram, kisseb vagyok minden te irgalmasságidnál,* Gen. 32. v. 10. Dávid Király az Urnak e' rendbéli jóvóltát meg-gondolván, mond: *Ki vagyok én, Uram Isten? és micsoda az én házam? hogy ennyire hoztál engem?* 2. Sam. 7. v. 18. Ugyan ezent vagyon kinek kinek miért meg-vallani, ha élete folyását szorgalmatossan meg-gondolándgya. Az-okaért mivel hogy annyit és olly nagyokat vettünk, és még tőb-

Nem az bóldog, a' ki hiszi hogy Isten vagyó, hanem a' ki azt hiszi, hogy az Istene néki Istene, mint Szent Dávid bizonyittya, mondván: Beatus populus cujus Dominus Deus ejus. Bóldog a'

beke

beket vagyunk veénéök, az ISTENT hogy igazán szeressük, avagy nem önnön maga az igasság kivánnya-é? A' szegény ha a' gazdagtól meg-segitetik és ajándékokat veszen, fölötte igen szereti az ő jó-tévőjét, és igéket alig talál, a' mellyekkel nagy szerelmetes szivét hozzá meg-jelencse. Mi pedig igen igen szegények vóltunk, szükölködvén az Isten dicsősége-nélkül, Rom. 3. v. 23. De ő gazdagokká tött bennünket, és meg-áldot bennünket a' Kristusban, Eph 1. v. 3. a' ki érettünk szegénnyé lött, hogy az ő szegénységével gazdagok lennénk, 2. Cor. 8 v. 9. Azokaért avagy nem fölötte igen kötelesek vagyunk-é e' mi fölötte jó és nagy jó-tévőnknek szeretetire? Azért rekeszszük-be az Apostollal és nyilván mondgyuk: *Ha ki nem szereti a' mi Urunk Jesus Kristust, átkozott légyen, Maramatha*, 1. Cor. 16. v. 21.

nép kinek az Ur az ő Istene, Psal. 144. v. 15.

III. Hogy kell az Istent szeretnünk?

3. A' szeretetnek módgya.

Az ez igékben magyaráztatik-meg, *Tellyes szivedből, lelkedből és elmédből.* Mert az Istent szeretni kell.

Szeretni kel az Istét Tellyességellen. B. Anselm. Med. de ge. hu. cap. 7: Certè Domine, quia me fecisti, debeo amori tuo me ipsum totum.

1. *Tellyesség ssen*, vagy tellyes szívből, hogy az meg ne osztassék az Isten és a' Teremtet-állatok közöt. Mert egész szivet kiván, és a' mint az igaz Anya nem akarta hogy meg-osztassék a gyermek, 1. Reg. 3. v. 26. úgy az Isten, a' mennyei Atya, nem engedi-meg semmi szivünknek osztását. Mert lehetetlen két egymással ellenkező Urakhoz, az ISTENHEZ és a' Világhoz ragaszkodni, Mat. 6. v. 24. El vesztenek a' Királyok, a' kik nem tellyes szívből szerették az Urat; Mert átkozot, a' ki másban bízik, Jer. 17. v. 5.

Bizonyára Uram, mivel-hogy engem alkodtál, a' te szeretetednek tartozom mindenestől magammal.

Alhatatossan.

2. *Alhatatossan*, vagy lélekből, hogy az Istent mind addig szeressük, míg az meg-marad a' testünkben. Mert nem elég, el-kezdeni: hanem meg-is kell a' szeretetben

A' ki az Istent akarja szeretni, az Istennek barátyának kell leg-először-is lenni. Mert a' hív barát szeret minden időben Prov. 17. v. 17. à hamis

és az Isténi tiszteletben maradni mind addig míg a' lélek a' testből ki-nem múlik. A' Lóth Patriárka feleségének semmit nem használt Sodomából való ki-menése, semmit Egyiptusból a' párt-ütő Korének, mert amaz hátra tekíntet, és só-oszloppá változék, Gen. 19. v. 26. ez Móysestől el-pártolt és alá-szállot elevenen a' pokólba, Num. 16. v. 32. Minek-okaért ragaszkodgyúnk az Urhoz életünkek minden napjaiban: Ugy szerettetünk viszontag ő tőle és minden áldások nemeivel be-töltetünk.

a' jó szerencsés állapatban. Syrac. 6. v. 8.

Buzgoságossan.

S. August. lib. 1. de Doct. Chr. Illi Deum diligunt, qui non aliud, quàm unde nomen ejus glorificetur, exercent. Azok szeretik az Istent, a' kik semmiben egyébben nem gjakorlyák magokat, hanè a' miből az Istennek neve dicsőítetik.

3. *Buzgoságossan*, vagy tellyes elménkből, úgy hogy minden gondolatink egyedül az Istennek tiszteségére igazgattassanak, és mindenek a' mik bennünk vañak, az ő szent nevét áldgyák, Psal. 103. v. 1. Faraó az Israeliták juhait és csordáit magának akarja vala tartani, Exod. 10. v. 24. De Móyses azt felelé, v. 26: *Egy körőm sem marad el azokból.* Ugy mikor a' pokólbéli Faraó a' mi gondolatinkból, vagy cselekedetinkből valamit magának akar tulaydonítani, semmit ne hadgyúnk néki, mondván.: *Soli Deo me sacravi, tibi nihil penitus remanebit. Csak egyedül az Istennek szenteltem magamat, néked mindenestül semmi nem marad.* Ha így szereténdgyük az Istent, ő-is kölcsönös szeretettel fog bennünket szeretni, és tanácsot fog adni a' kétséges dólgokban, segitséget a' nyomorúságokban, vigasztalást a' kisértetekben, mert az őtet tisztelőket meg-dicsőíti, 1. Sam. 2. v. 30. és az őtet szeretőket szereti, Prov. 8. v. 27.

Ez az igen igen jó Atya Isten, a' ki önnön maga igasság, 1. Joh. 4. v. 16. az ő Szent Lelke-által gerjesszse-fel szívünket, hogy őtet álhatatossan szeressük, és ő tőle viszontag szerettessünk, és végezetre a' mennyei szeretők gyönyörüséges karához adattassúnk a' dícsőségben, az ő Sz. Fiáért a' Krisztusért a' mi szerelmes atyánkfiáért, *Amen.*

EVAN-

Evangéliom.

Sz. HAROMSAG NAPIA VTAN XIX. VASARNAPRA,

Sz. Matth. 9. r. az 1. v. az 9. v. Sz. Mark. 2. v. 1. Szent Lukáts 5. verſ. 18.

A MEG-GYOGYITOT GUTTAûtôt emberrôl.

1. ES be-menvén a' hajocskába, által-kele a' tengeren, és jöve az ő városába.

2. Es imé hozának néki egy ágyba fekűvő ina-ſzakattat. Es látván Jeſus azoknak hitit, monda az ina-ſzakatnak: Bizzál fiam, meg-bocsáttatnak néked à te bűneid.

3. Es imé némelyek az Irás-tudók közzűl mödának magokban: Ez káromkodik.

4. Es mikor látta vólna Jeſus az ő gondolattyokat, monda: Miért gondoltok gonoſzt ſzivetekben.

5. Micsoda könnyeb; mondani-é: meg-bocsátatnak néked bűneid; vagy mödani: Kelly-fel, és járj?

6. Hogy pedig tud-

gyátok, hogy az ember fiának hatalma vagyon a' földön a' bűnök meg-bocsátására, akkor mõda az inaszakatnak: Kelly-fel, vedd-fel az ágyadat és menny a' házadba.

7. Es fel-kele és haza mene.

8. Látván pedig a' seregek meg-félemlének és dicsõiték az Istent, ki illyen hatalmat adot az embereknek.

Praedikatzio.

Az embernek minden javai közöt, fõképpen kettõ leg-nevezetesb, 1. *Az Isten malasztya*, mennyekben. 2. *A' testének jó egéssége* ez földön. O melly szerencséses és bóldogok azok, a' kiknek ezek adatattak! Az elsõ kincset *Isten malasztyának* nevezzük, melly leg-elõször-is a' velünk születet rútságnak meg-tisztitására szükséges. Mert minnyájan bünben fogantatúnk, Psal. 51. v. 7. el-váltak az Istentõl, Esa. 59. v. 2. õ ellenségi, Rom. 5. v. 10. haragnak fiai, Eph. 2. v. 3. és átok alá-vettettek, Gal. 3. v. 13. E' gonoszokból azért, hogy meg-szabadullyúnk, a' meg-békéltetés és az Isten malasztya szükséges, mellyet a' Kristus szült, ugy mint eggyetlen egy közben-járó, 1. Tim. 2. v. 5. meg-békéltetvén minket az Istennel, 2. Cor. 5. v. 19. és vérét ki-ontván érettünk, Matth. 26. v. 28. Nem használ pedig a' Kristus érdeme, ha hitnek-általa hozzánk nem kapcsoltatik: mert az, a' mi részünkről, kéz, mellyel a' nékünk adatot kegyelmet meg-fogjuk. Ezek amaz három titkos laytorják; mellyek-által az Istenhez megyünk mennyekbe, tudni-illik az igaz hit, a' Kristus érdeme és az Isten malasztya. A' *hit*-által tulaydonítatik a' Kristus *érdeme*, melly

Az embernek két leg fõb javai vannak.

1. Az Istének malasztya vagy kegyelme.

A' hit az idvõsségh dolgaiban kezе az embernek.

Három Laj

meg-

meg-szerzi az Atyának *kegyelmét*, hogy mennyekből alászállyon az irgalmasság és a' bűnöknek bocsánattya, mert *az Isten az ő kegyelméből, a' Krisztusnak érdmeért, hitnek-általa igazittya-meg a' meg-térő bűnösöket.* Ezek ha meg-lésznek, mindenkor csendesz és víg szivel lehetünk. Mert micsoda, a' mi meg-háborithatna minket? *Veszedelmek* esnek-é raytunk? Elég, hogy az Isten mennyekben kegyelmes mi hozzánk. Eő tűz-kerétés légyen körülettünk, Zach. 2. v. 5. és hatalmason meg-oltalmaz minket. *Szükség* szorongat-é? Gazdag Atyánk vagyon fölöttünk, a' ki jókkal be-tölti az éhezőket, Luc. 1. v. 53. *Kisértetek* érkeznek-é reánk? Hív az Isten: ki nem hágy titeket erőtők fölöt kisérteni, 1. Cor. 10. v. 13. Az *ördög* vádol-é? A' Krisztus érettünk esedezik, ugy-mint a' ki azért jőt, hogy a' Satán cselekedetit el-rontsa, 1. Johan. 3. v. 8. *A' halál és életünk vége* el-közelget-é? Az Ur könyörül raytunk és el küldi az ő Angyalit, hogy lelkünk az Abrahám kebelébe vitetessék, Luc. 16. v. 22. Igy semmi nem árthat annak, a' ki a' mennyei Atyától kegyelmet nyert magának, sőt mindenek javára szólgáltatnak annak, Rom. 8. v. 28.

torja-által megyünk az Istenhez.

2. A' testnek egészége.

A' második kínts a' *testnek egészége*, mikor jó egészségben vagyunk és a' tagainkkal jól birhatunk, élhetünk. Nagy jó tétemény, ajándéka ez az Ur Istennek, mellyet Plató meg-dicsér, mondván: *Primum bonum est, benè valere. Első jó, jó egészséggel birni.* Agyban fekünni, a' templomból ki-maradni, szám-kivettetni, hivatallyában el-nem járhatni, bár hogy nyavalyás és fáydalommal tellyes dolog. A' világtalan és beteg Tóbiásnak ezt mondá az Angyal: *Gaudium tibi sit semper. Eőrömed legyen néked mindenkor*, Tob. 5. v. 11. De ő azt feleli vala, v. 12: *Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris sedeo, & lumen cæli non video? Minemű örömem lehet nékem, ki a' sötétségben ülök és az ég világosságát nem látom?* Tudni-illik jelentvén,

Horat. l. 1. Ep. ep. 12: Si ventri benè, Si lateri est pedibusq; tuis; nil Divitiæ poterunt regales addere majus. Ha hasadnak, óldalodnak és lábaidnak jól vagyon

dólga: A' nagy gazdagság semmit né adhat nagyobbat azoknak hozzája.

hogy azt semmi meg-nem vigaſztalhattya, a' kit le-nyom a' teſtnek betegsége. Mivel-hogy pedig a' betegségek be gyakorta a' bűn miat esünk, a' meg-gyogyulás meſtersége idején tanullyuk-meg, hogy így mind a' két jót, *mind* az Iſtennek kegyelmét, *s-mind* a' teſtnek egéségét meg-nyerheſsük.

Az Evangéliomnak ſommája.

Mellyet mi módon kérhetni és kelleſsék meg-kérni, a' mái Szent Evangéliom a' Gutta-ütött példájában mutattya-meg. Mert annak, 1. a' Kriſtus-által bűnei bocsáttattak-meg. 2. Gutta-ütése meg-gyogyítatot, úgy hogy fel-kelhetne és járhatna, melly-által igaz eſzközi mutattatnak-meg nékünk, *mind* az Iſten kegyelmének, *s-mind* az el-veſztet egéségnek meg-nyerésének.

Propoſitio.

Mi csak az elsőről ſzóllyúnk, rövideden meg-magyarázván, *Mi tégyen bennünket Iſtennél kedveſsé, és hogy lehet és maradhat a' mi várasúnk és lakó helyünk mindenkor Kriſtus váraſa és lakó helye*.

Kérjük pedig a' Magaſságbélit, hogy e' beſzédet igazgaſſa kegyelmeſſen az ő ſzent nevének dicsőségére és a' mi épületünkre, *Amen*.

MAGYARAZAT.

A' Gergeſenuſok bodondsága és gonoſzsága.

SZent Mathe az nyolczadik káputnak vége felé verſ. 28. azt beſzélli, hogy Kriſtus Idvözítönk a' *Gergeſenuſok* tartományába jövén, két őrdöngősökből ki-üzte az őrdögöket, a' kik Szent Felségétől ſzabadságot kérvén magoknak a' diſznók csordájába menének és azt nyakra-főre rohontaták a' tengerbe. Melly dolog midőn megizentetett vólna a' lakoſoknak, meg-ſzomorodának rayta, és kérék Kriſtus Idvözítönket hogy el-menne az ő határokról, hogy több javokban kárt ne vallanának. Mert olly el-fordúltak vagy gonoſzok ſokan, hogy az ideig való kat föllyeb bőcsülyék az örökké valóknál, és örö-

Találtatnak ma-is illyen Gergeſenuſok, a' kik örömesbben el léſznek a' jámbor igaſság ſzóló lelki-

meſsben

meſbben veſztik-el a' lelkeket, hogy ſem a' diſznójokat, ama' verſecske-ként:

Cura ſuum major, quam veræ cura ſalutis.

Az az:

A' gondviſelés nagyob a' diſznokról,
Hogy ſem a' valoságos idvőſségről.

Az-okaért Kriſtus Idvőzítőnk, a' ki a' ſzentet nem akarja az ebeknek adni Matth. 17. v. 6. helyt adot vagy engedet a' diſznóknak, és a' hajóba ſzálván által-eveze és jőve *az ő várasába*, a' mint Szent Mathe ſzól ez Evangéliomnak első versében.

jobbitását kivánnya, el-bocsáttyák: amazt bére meg-jobbitásával megtarttyák: Tanta eſt injuria mundi. Illyen a' világ boſzſzúja.

Mellyik vólt az, Szent Márk meg-jelenti, nyilván Kapernaumnak nevezvén, cap. 2. v. 1. melly a' tengermellet való váras vólt, a' Zabulon és Neftalim nemzetségében, egéſz Galilæának metropoliſa, Matth. 4. v. 13. Micsoda értelemmel mondattaſsék pedig Kriſtus várasának, kérdéſben forog. Mert nem egy váraſnak Ura, hanem minden váraſoknak a' mi néz Iſtenségére, és ez úralkodáſt kőzlőtte a' fel-vett teſtel, melly mind-az-által magát ideig meg-űreſitette, Phil. 2. v. 7. úgy hogy nem vólna hova fejét le-haytaná, Matt. 8. v. 20. Az okaért miért mődaſsék Kapernaũ kivált-képẽ Kriſtus várasának és fő-képpen *meg-űresétet állapattyában*, kétségbẽ vagyon. Vañak egy éb váraſok, a' mellyek e' tituluſt méltábban meg-érdemlenék, ugy-mint Bethlehem, a' mellyben ſzűletet, Luc. 2. v. 5. és Nazareth, a' mellyben fel-neveltetett, Matth. 2. v. ult. Mind-az-által eggyik ſem neveztetik Kriſtus várasának, de e' titulus csak Kapernaumnak tulaydonítatik.

Némellyek azért Allegoriát kereſnek, azt mondván, hogy Káphar, mellyből vagyon Kapernaumnak eredeti, kettőt jegyez, [1.] a' motskot be-fődőzni vagy

pásztorok-nékűl, hogy ſem a' diſzno pásztorok-nélkűl. Hamaráb és kűnnyebben meg-jobbíttyák bérét à diſznopáſztornak, hogy ſem a' lelki tanitónak. Ezt, ha fizetéſe meg

Micsoda értelemmel és micsoda okok ból neveztetik Kapernanm Kriſtus várasának.

a' vétket

a' vétket el-tőrleni, a' mint Deut. 21. v. 8. Pſál. 79. v. 9. [2.] enyvel meg-kenni, be-fődőzni, a' mint Gen. 6. v. 14. Honnan vagyon *Kaphoreth*, fedel, hajazat, vagy bárkának fedele, hogy így Kapernaum *réſz-ſzerént* Levicziai áldozat által való el tőrléſt vagy tiſztuláſt, Meg-engeſzteléſnek, vagy Meg-tiſztuláſnak váraſa, *réſz-ſzerént* ugyan alá-való házacskát jegyezne, de nem ſzintén ollyat a' mellynek ſemmi kieſsége és vigaſztaláſa nem vólna, vigaſztaláſnak váraſa. Az okaért Kapernaum Kriſtus várasának mondatik, *mind* hogy a' bűnők el-tőrléſére és a' motskok be-fedezéſére jőtt, *s mind* hogy a' mi alá-való házacskánkba jőt és igaz vigaſztaláſt hozot. Így azért a' meg-teſtesűléſnek vége és a' Kriſtuſnak hivatallya jelentetik-meg, mikor Kapernaum ő várasának neveztetik.

Kapernaum micsoda.

Miért módatik Kapernaum némellyek ſzerént Kriſtus várasának.

De ezek valamenyire távúlról és meſzſzűnnen vétettek. Nevezetének más okát találljuk, hogy ha az Evangéliomi hiſtoriát meg-tanácslyuk.

Olvaſſuk Szent Mathenál 4. v. 12. hogy Kriſtus Idvőzítőnk Kereſztelő Szent Jánoſnak fogságba való vetteréſe vagy halála után Galilæába ment vólna, és el-hagyván Nazareth várasát Kapernaum várasába lakot vólna, melly okaért az *adót* is meg-fizette, Matth. 17. v. 26. és kőzönséges-képpen mondani ſzoktuk: *Bethlehem genuit, Nazareth educavit, Capernaum ſuſcepit & domicilium præbuit. Bethlehem ſzülte, Nazareth nevelte, Kapernaum be fogadta és lako helyet vagy ſzállást adot.* Továbbá olvaſſuk, hogy Kapernaumban ſok prædikácziokat tőrt, Matth. 4. v. 16. és ſok csodákat cselekedet, mellyeket önnön maga őregbít, Matth. 11. v. 23. Végezetre olvaſſuk, hogy ott nem kevés jó-akaroi vóltanak. Ott vólt ama' nagy hitű Száz-ados, Matth. 8. v. 5. ott vólt a' Jairus az Iskolának Fe-

Igazabb oka, miért neveztetik Kapernaum Kriſtus várasának.

S. Chryſ. hom. 30. in Matt. Propriam hic civitatem ejus Capernaum appellavit: Bethlehem enim tulit. Nazaret educavit: ſed

jedelme,

jedelme, Marc. 5. v. 22. ott vóltanak egyéb hívek, a' kik az igejét szorgalmatosſã halgatták, meg-tartvã azt jó és jeles szívvel, és gyũmõlcsét hozvã békeséges tũrésbẽ, Lu. 8. 15.

Itt õ városának Kapernaumot mondotta: mert Bethlehem hozta, Nazareth nevelte: de Kapernaum õrökké való lakó-helye vólt.

Capernaum perpetuum ipſius erat habitaculum.

Igy azért három okai vannak, miért mondattaſsék Kapernaum Kriſtus városának, tudni-illik, 1. *mert* csak *ott* lakot. 2. *ott* gyakorta prædikállot. 3. *ott* vóltanak az õ jó-akaró baráti, a' kikkel õrõmeſt társalkodot.

Háro okáért mondatik Kapernaum Kriſtus városának.

Szent *Agoſton* fel-szóval kiált, s-mond: *O verè beata civitas, quæ nominaris Chriſti. O bizonyára bóldog város, melly Kriſtusének mondatol.* Nagy dolog valamelly Imperátorról neveztetni, ugy-mint Tibérias, Adrianopol, Konſtanczinapol: de leg-nagyob a' Királyok Királyáról neveztetni és Kriſtus városának hívatatni.

Vitebergánkat jobbã meg-szẽlélgettyük, bizonyára egyéb városok fõlõt magának tulajdoníttya e' méltoságot, hogy igazán nevezteſsék Iſten és Kriſtus lakó-helyének. Mert ez az a' város, melly a' Pápaságban szám-kivetet Kriſtuſnak és az õ viszontag-megvirágozó Evangéliomának elõszõr-is szálláſt vagy lakóhelyet adot. Ez az a' város, mellyben mind drága szép prædikácziok tétettettek, s-mind Anya-szent-egy-háznak reformatioja, meg-újitása, és az Antikriſtuſnak ki-nyilatkoztatása-által igen igen nagy csodák tétettek. Ez továbbá az a' város, a' mellyben Kriſtus Idvõzítõnknek vóltanak egyedül baráti, tanitoi és hívséges prædikátori.

Vitebergának dicséretes cſelekedeti.

Nem elég pedig hogy Kriſtus városa vólt légyen; inkább meg-kell látnunk, hogy még-is a' légyen és mindenkor a' maradgyon. Kapernaum szintén az égig fel-magaſztaltatot vólt, de az õ teſti bátorságban való életeért és háladatlanságáért, a' pokólba szállot-le, Matth. 11. v. 23. Hogy haſonlo ne történnyék idején gondot kell reá

Luther Marton jövendõ módáſa, in Pſ. 123. to. 3. Viteb. Lat. Etſi hic Vitebergæ, Norib[illegible]

& in aliis locis ruet Evangéliú, propter ingratitudinem, tamen non ubiq; ruet.

viselnünk; és ugyan azon végre, a' fel-vött dolognak, a' mellynek kedvéért ezeket elő-bocsáttuk, fontos magyarázattyához járulván, meg-hallyuk, *Mi modon lehet és maradhat a' mi várasunk, Kristus váraſa, mi modon lehetnek és maradhatnak kinek kinek ſzivei és házai, Kriſtuſnak lakó-helyei és házai?* Meg-mutattatik az a jelen való Szent Evangéliomban, és leg-először-is *hat* tulaydonságok adattatnak abban, a' mellyek-ſzerént minden váras Kriſtus váraſa lehet, mellyekről már igyenes rend ſzerént ſzükség emlekeznünk.

A' Kriſtus várasának hat tulaydonsági.

1. A' Kriſtuſnak be-fogadáſa.

I. A' Kriſtuſnak be-fogadáſa. Meg-cselekedték ezt a' Kapernaiták, kik Kriſtuſt a' Gergeſenuſoktól meg-vettettet örömeſt be-fogadták, és nagy ſzívek kivánságával halgatták. Bizonysága ennek Szent Lukáts, a' ki cap. 8. v. 40. így ír: *Mikor meg-tért vólna Jeſus, be fogadá ötet a' ſereg. Mert mindnyájan várják vala ötet.* Ezt kövesſük, ſ-Kriſtus váraſa úgy léſzünk. Ne veſsük-meg ötet a' Gergeſenuſokkal, hanem fogadgyuk-be ötet a' Kapernaitákkal. Emellyétek-fel a' ti kapuitokat, hogy bemennyen a' dicsőségnek Királlya, Pſal. 24. v. 9. Nem kell be-zárnunk a' ſzívünk aytaját: Senkire magát erővel nem kőti. El-jő ő és zörget, Apoc. 3. v. 20. de ha meg-nem nyitod, el-mégyen. Gyönyörűség gyanánt tartya az ember fiaival lenni, Prov. 8. v. 31. Azért meg haragſzik és meg-átkoz, ha meg-utálod és ki-üzöd. Vigadoz pedig és meg-áld, ha kéſz ſzível be-fogadándod. Abrahám Patriárka nem engedte hogy az Úr meg-jelenvén néki mellőle el-mennyen, hanem kérte hogy hozzája be-térjen, Gen. 18. v. 3. és áldáſt vőn, v. 10. Obedédom házát a' Jehova meg-áldotta, hogy a' ſzövetség ſzekrényét örömeſt bé-fogadta, 2. Sam. 6. v. 11. Haſonló-képpen, ha kéſzek léſzünk a' Kriſtus be-fogadásában, az Iſten ajándékinak külömb külömb-féle nemeivel be-töltetünk. Az-okaért

A' ki az Iſtent be-fogadgya ſzívébe, az az Iſtennel egyűt minden teſti és lelki ſzükségét magába fogadgya: és így annak nem léſzen ſemmi ſzüksége. Mert, a' mint Sz. Agoſton mondgya, Deus tibi totum eſt: ſi eſuris panis: ſi ſitis aqua tibi

fogad-

fogadgyátok-be a' ti Idvőzítőtöket, az igének szorgalmatos halgatása-*által*, a' melly által hat-bé csak egyedül a' szíveinkbe. Fogadgyátok-be őtet a' Szentségekkel gyakorta való élés-*által*, a' mellyek Isteni *szekerek* és idvősséges eszközök. Fogodgyátok-be őtet, a' pœnitentia-tartás-*által*, az élet meg-újítása-*által* és a' jó cselekedetekneк szűntelen való gyakorlása-*által*. Ha mellőlünk el-akar menni, készerétenünk kell az Abrahám Patriárkával és kérnünk az Emauntiusokkal: *Mane nobiscum Domine, quoniam advesperascit. Maradgy velünk, Uram, mert beestveledik*, Luc. 24. v. 29. Igy meg-szenteli a' szíveinket templomúl magának, és a' mi városunk Jesus Kristus városának igazán fog hívattatni.

zitelen vagy, halhatatlansággal ruha néked.

eſt: ſi in tenebris es, lumen tibi eſt: ſi nudus es, immortalitate tibi veſtis eſt. Az Isten néked minden: ha éhezel, kenyér: ha szomjuhozol, víz néked: ha setétségben vagy, világosság néked: ha me-

II. Az ige prædikállása. Kristus Idvőzítőnk gyakorta prædikállot Kapernaumban, és ott sok halgatói vóltanak, és az okaért *Kristus városának* nevezik az Evangélisták. Igen szükséges requisitum, melly-nélkül e' titulus egy váraſt sem illet. Mert az ige mennyei szekér, mellyel Kristus mint el-jövetelünek eszközivel él. Az ige Isteni bot, Psal. 23. v. 4. mellyet mikor meg-fogúnk, azzal eggyűt a' Kristuſt magúnkhoz vonszuk. Az ige titkos gyertya tartó, Apoc. 1. v. 12. melly közöt áll mindenkor a' Kristus, Apoc. 1. v. 12. azért eggyiket be-fogadván, a' másik-is eggyűt jelen vagyon. Mert igy igérte Szent Jánosnál 14. v. 23. *Ha ki engem szeret, az én beszédemet megtartya, és az Atyám is szereti őtet, és hozzája megyünk és laká-helyet szerzünk nála*. Az-okaért nagyra bőcsülljük mind az igét s-mind az igének prædikállását. Távúl légyen a' testi bátorság és a' meg-unás. Előmeſt halgaſſuk, ha Kristus váraſa akarúnk lenni. A' Kapernaiták felől azt írja Szent Mark cap. 2. v. 2. hogy halván a' Kristuſnak jelen-létét, mindgyárt sokan gyűltenek a' házba, úgy

2. Az ige prædikállása.

Jerusalem Istennek városának arról mondatot, hogy az Isten abban helyheztette vólt lakását, és az ő szent igéjét, 1. Reg. 8. v. 16. Ugy ma-is csak azok mondattatnak a' városok igazán Isten városinak, a' mellyben az Isten lakik és az ő

hogy el-nem az férnének az aytonál-is. Pirúllyanak-meg erre a' mi emberink, a' kik mind fősvényen s. mind ritkán gyűlnek egybe az ige halgatására. Büntetés-nélkül el-nem mégyen e' meg-útálás. El-mégyen a' Kristus, és ki-mozditva helyéből a' gyertya-tartót, mikor az emberek émelygőkké léfznek és e' kincset meg-vetik. Kiment az ősön-víz-előt valók közzül az ő kegyelmével, hogy be-vefznének az ősön-vizbe, mert az Istennek meg-dorgáló lelkét meg-utálták vólt, Gen. 6. v. 3. Kiment a' Sodomaiak közzül, hogy a' mennyei tűztől meg-emésztetnének, mert az ollyã nagy számban tíz igazak nẽ találtattak, Gen. 18. v. 32. Ki-ment az Egyiptiusok közzül, hogy be-merülnének a' veres tengerbe, mert a' Jehova szavának nem akarának engedni, Exod. 14. v. 17. Mert úgy szokot lenni, hogy mikor a' Kristus-ellen és az ő tanitványi-ellen gyűlnek egybe, ő el-mennyen és azt mondgya: *Surgite eamus hinc. Kellyetek-fel mennyünk-el innét*, Johan. 14. v. ult. Jay pedig nékik mikor el távozom tőlök, azt mondgya az Ur, Ose. 9. v. 12. Mert a' Kristus el-távozván, el-távozik tőlünk a' mi világosságunk, mely meg-világosit, Johan. 1. v. 9. el-távozik az élet kenyere, melly meg-elevenit, Johan. 6. v. 48. el-távozik az igasság, melly meg-szentel, Johan. 14. v. 6. cap. 17. v. 17. El-távozik az Orvos, a' ki meg-gyógyit, Exod. 15. v. 26. El távozik a' pásztor, a' ki legeltet és óltalmaz, Psal. 23. v. 1. seqq. A' szövetség szekrényét mikor az Israeliták el-veszteték vólna, a' Fines felesége azt mondotta, hogy minden dicsőség el-viretet Israelből, 1. Sam. 4. v. 21. Igy soha nem lehet nagyob vagy nyavalya, vagy gyalázat, mint ha ki-mégyen közzülünk a Kristus és az ő szent igejét el-viszi tőlünk. Ez ideig ugyan meg-tartotta annak prædikállását közöttünk: Meg-láfsátok, hogy ennek utánna el-ne veszefsétek. Mert a' mit meg-engedet kegyelméből, el-

szokta-

szent igéje tisztán hirdettetik és szorgalmatossan meg tartatik, Exod. 20. v. 24. egyéb ként ördögnek barlangi, nem Istennek váraſi. Halhatisza mit mond az Ur az Sidoknak: Nolite confidere in verbis mendacii, dicétes: Templum Domini, Templum Domini, Templum Domini. Ne bízzatok a' hazugság igéiben, mondván: az Ur temploma, az Ur temploma, az Ur temploma, Jer. 7. v. 4. Mert ha jól igazgatjátok az útaitokat, &c. veletek lakom e' helyen, &c. v 5. & 7. Másut azt

szokta venni az emberek testi bátorságából. Tekintsétek-meg a' Romai Ecclesiát: Gondollyátok-meg a' virágozo Görög Országot. Mind a' kettő Istennek háza vólt, és az Isten igejének be-fogadó helye. Azt cselekedte pedig a' háladatlanság és a' meg-utálás, hogy amot a' Nap-nyugati Pápa, itt a' Nap-keleti Török az Antikristus most gyakorollya kegyetlenségét. Az-okaért félly etek és idvösségteket félelemmel cselekedgyétek, Phil. 2. v. 12. Ne tévelegjetek, az Isten meg-nem csúfoltatik, Gal. 6. v. 6. Ha meg nem térendetek, éhséget bocsát a' földre, nem a' kenyér éhségét, hanem az Ur igéje halgatásának éhségét, Amos 8. v. 11.

mondgya Krisztus Idvözítönk, hogy az ő házát speluncam latronum, latrok barlangjává tötték, Matth. 21. v. 13.

A' pusztában mivel-hogy csak Mannával éltek, elöször a' felöl

ezt mondották, Manhu? Micsoda ez? Exod. 17. v. 15. annak-utánna így szóllának: Utállya immár lelkünk ez igen könyü eledelt, Num. 21. v. 5. Ma-is a' mi halgatoinkban micsoda cselekeszi az Isten igéje halgatásának meg-utálását? 1. Amor mundi & quæ in mundo sunt. A' világnak szeretete és azoknak a' mik e' világban vannak, 1. Johan. 2. v. 15. 2. Assiduitas. A' gyakorlatosság, quæ contemptum generat, melly meg-utáláſt szül, a' mint Szent Ambrus mondgya. Gyakorta prædikáltatik az Istennek igéje, Azért meg-únták már azt a' mi emberink-is mint a' Sidók a' Mannát. Honnan félö, hogy tölök el-ne vétessék, és olly nemzetnek adassék, melly meghozza az ő gyümölcsét, Matth. 21. v. 43.

III. A' hitbéli magához való kapcsolás.

3. A' hitbéli magához való kapcsolás.

Mert nem elég az igének halgatása, hanem meg-kivántatik az eggyet-értés és a' Krisztushoz való hitbéli járulás-is, mert hit-nélkül lehetetlen hogy valaki kedves légyen az Istennél, Hebr. 11. v. 6. Ismég magok példájával járnak elöttünk a' Kapernaiták. Hogy semmit ne mondgyak a' Százados hiti felöl, Matth. 8. v. 8. csak a' jelen való Evangéliomot gondollyuk-meg. Abban két tükőre veti-elö magát a' bizodalomnak. Az *eggyiket* a' hozók adgyák, a' *másikat* önnön maga az ina-szakat. *Azok* az ő hitekről bizonságot tésznek hozzája hozván; *ez* minden reménségét a' Krisztusban vetvén. Amazok-felöl nyilván monlatik, v. 2. *látván Jesus azoknak hitit:* ez hogy hitt ki-tet-

Két tükőre a' bizodalomnak.

Az Istenhez bizodalommal kell járúlni, né félelemel:

mert a' bizodalom hitből és szeretetből származik. A' szeretetben pedig nincs félelem, 1. Jo. 4. v. 18. Sőt a' tekélletes szeretet ki-rekeszti a' félelmet, ib. Azért nem tekéletesek az Istennek szeretetiben, a' kik bűnőkből származot méltatlansagokért magoktól, nem mernek az Istenhez járulni. Qui timet, amet. A' ki fél, szeressen.

tzik innét, mert bűnei bocsánattyát vette. Mert az igaz az *önnön maga* hitiből él, nem a' máséból, Hab. 2. 34. Mi dólgúnk kővetni, és a' sziveinkben hasonló bizodalmat fogadni. Mert ez ama' szent meg-tartó eszkőz, melly-által a' Kristus meg-tartatik; ez ama' kőtél, mellyel meg-kőttyűk, hogy tőlűnk el-ne mennyen. Jákób Patriárkától mikor a' kűzdés-után el-akarna menni, erős hittel tartotta, és ezt mondotta: *Non dimittam te, nisi benedixeris. Nem bocsátlak-el téged, hanem ha meg-áldasz engem*, Gen. 32. v. 26. Ugy el-menendőt tartsad te-is tellyes bizodalommal: és ez erő igen kedves lészen. Ha kűlőmben lészen, egyebekhez ha folyamodándol, erőssen ha hozzája nem ragaszkodándol, mindgyárt el-mégyen és kegyelmét meg-vonsza. A' Kristusnak szűléi mikor a' fiokról restebben viselnének gondot, el-vesztették, Luc. 2. v. 43. és nem egyébűt, hanem a' templomban találták-meg, v. 46. Ugy ha mindenkor nála nem maradsz, mindgyárt el-veszted, és nem egyébűt, hanem a' templomba és az Isteni géje Doktorinál találod meg. Az Anya-szent-egy-ház az ő el-vesztet jegyesét keresi, és az őrizők-kőzőt találya-meg, Cant. 3. v. 3. 4. Ezek az igének hirdetői: ezek-által gerjesztetik a' hit, Rom. 10. v. 17. hogy a' Kristussal újonnan eggyesűlhessűnk és meg-békélhessűnk. Azért az Istennek igejét szorgalmatossan halgassad, hogy hidgy és álhatatossan hidgy, hogy mindenkor tessél a' Kristusnak és ő temploma maradgy.

4. Az egymás szeretet.

IV. Az egymás szeretet. Ezzel a' Kapernaumbéliek jelessen vóltak fel-ékesitettek, mert eggyűt szenyedtek az ina-szakattal, módot keresnek benne mint vihessék azt a' Kristus eleibe, fel-mennek a' héjazatra, és a' padláson bocsáttyák-alá, hogy meg-szabadúllyon az ina-szakatságból, Luc. 5. v. 18. 19. Jeles jóságos cselekedet ez, melly azt cselekeszi, hogy valamelly váras igazán

légyen

légyen kedves váraſa a' Kriſtuſnak. A' tiſzta fegyhetetlen ſzeretet és az állandó egyeneſség jelen légyen, ha kedvesek akarúnk lenni az Iſtennél. O melly jó és melly gyönyörűſéges az atyafiaknak eggyűt lakni! ott paranesolt az Ur áldomáſt, Pſal. 133. v. 1. 3. Az-okaért békeségben lakjúnk eggyűt, és atyafiui-képpen bánkodgyúnk egymáſon. Nékünk-is ſok ina-ſzakattaink vannak, az az, ſok-féle betegink. Vigyük azokat a' Kriſtushoz és könyörögjünk érettek, hogy meg-gyogyúllyanak. A' lelki páſztorok könyörögjenek az ő juhokért, hogy tellyenekbé az íge iſméretivel, Eph. 1. v. 16. Imádkozzanak a' Magiſtratusért az alatta-valók, hogy nyugodalmas életek légyen, minden Iſteni ſzólgálattal, 1. Tim. 2. v. 2. Imádkozzanak a' fiak az atyák-ért, hogy be-tölteſſenek Iſteni áldomáſſal. Imádkozzék ki ki minden ſzentekért, Eph. 6. v. 16. hogy egy ſzivek és egy lelkek légyen, Actor. 4. v. 32. Mert Kriſtus várasának nem hivattatik, a' holot verſengéſek hallattatnak. Minnyájúnknak egy atyánk vagyon menyben, és azért atyafiak vagyúnk, a' kiknek egymáſſal veſzekedniek, rút dolog. Egy főnk vagyon, és egy teſtnek tagai vagyúnk: Azért ha egy-máſt marjuk, el-kell veſznünk. Egy Urúnk vagyon, és minnyájan Iſten háza-népe vagyúnk, a' ki bennünket e' világon mint polgár-társokat egybe ſzerkeſztet: Avagy nem nagy gyalázat-é e' Magaſságbélinek házában verſengni? Az Iſten a' békeséget ſzereti. Azért ha Iſten váraſa akarúnk lenni, békeségben éllyünk. Mert ezen iſmerik meg minnyájan, hogy Kriſtus tanitványi vattok, ha ſzeretetetők léſzen egymáshoz, Johan. 13. v. 35.

Nem tekéletes a' ſzeretet, a' holot nincs az egyeneſség. Az egymás nem ſzeretők pedig ſzintén úgy élhetnek egymáſſal egyeneſségbé, mint a' matska, az egérrel: a' farkas, a' juhval: és ſzintén úgy nem illenek őſzve, mint rectum cũ curvo, az egyenes a' görbével, a' mint Muſonius ſzól apud Stob. Ser. 78.

Boëtius l. 4. de Philoſ. Cõſol. Omne q̃ eſt, tam diu manere atque perſiſtere, quam diu ſit unũ: ſed interire atq; diſſolvi pariter atq; unum eſſe deſierit. Minden csak addig marad-meg, míg egy: de el-vész és eloszol mihelt egy nem kezd lenni. Bizonittya ezt Kriſtus Idvözítönk-is, Luc. 11. v. 17.

V. A' gonoſz gondolatoknak le-nyomá-

5. A' gonoſz gon-

ſa. Ka-

dolatok-nak le nyomása.

A' közönséges nép kérdeni szokta: Ha a' gonosz gondolatok szintén oly bűnök, mint a' meg-cselekedet bűnök? Ez egész kérdés a' bűnök kisebbétésére és mentségére való, melly keresztyén emberhez nem illik. Mert, a' mint Quicquid pudet dicere, pudet & cogitare, Valamit szégyen mondani, szégyen meg-gondolni-is, a' mint Sz. Jeronym 9 szól in Ep. ad Demetr. Ugy Quicquid non licet facere, non licet & cogitare, valasa. Kapernaumban istentelenek-is vólták, tudni illik az Irás-tudók, a' kik halván hogy Kristus a' bűnöket megbocsáttya, azt mondgyák vala: *Ez káromkodik*, v. 3. De Kristus Idvözítönk mint *szivek-tudója* látta és meg-dorgálta róla őket, mondván: *Miért gondoltok gonoszt szivetekben?* v. 4. Nincs semmi kétség benne, *szerelmesim*, hogy közöttünk sem találtatnának ollyanok, a' kik Kristusnak halgatoi, és mind-az-által gonoszt gondolnak. O ha kinyilatkozva vólnának az embereknek szivei, melly sok gonosz gondolatokat találnánk sokaknál? Egyebek az Isteni dólgokban az okosságtól kérnek tanácsot, egyebek kevélységgel fel-fúvalkodtak, némellyek az irégjség miat el-fonnyattak, némellyek meg-töltek fösvénységgel, bújasággal és az ige meg-útálásával. De a' Kristus ti közöttetek vagyon, a' Kristus középben áll, és kinek kinek most-is ezt kiáltya: *Miért gondoltok gonoszt a' szivetekben?* Mert felséges szemei vannak, mindent-tudó, minden titkokat lát, láttya, mondok, és boszszuját állya, ő tudgya a' szíveket, 1. Reg. 8. v. 39. és az emberek veséit meg-probállya, Jer. 17. v. 10. Az okaért úgy éllyetek, hogy a' gonosz gondolatok-által el-ne üzettessék. Mert bűdősség ő előtte, mellyet nem akar el-szenvedni. A' füst és a' bűdősség-által a' vendégek ki-üzettetnek a' házból. A' gonosz gondolat bűdősség és füst az Urnak szine-előtt. Kimégyen azért a' szivedből, ki-mégyen a' mi várasunkból, ha a' gonosz gondolatok idején ki-nem vettetnek. A' világ ugyan azt alíttya, hogy szabadok a' gondolatok, csak a' külsők legyenek jól. De az Isten a' szívet nézi, és a' szerént tészen itéletet a' mi beszédink és cselekedetink-felől, Gregorius Magnusnak ama' mondása-ként: *Apud homines corda æstimantur ex verbis, sed apud Deum verba ex corde*. Az az: *Az embereknél a' szivek a' beszédből itéltetnek meg, de az Istennél a' beszédek a' szivből.* Az-okaért a' szive-

det tiſztéts-meg mindeneknek előtte, és veſd-el az iſtentelen gondolatokat. Úgy lehetſz a' Kriſtuſnak temploma, úgy a' Szent Léleknek lakó-helye.

mit nem ſzabad cselekedni, nem ſzabad meg-is gondolni. Azért ha meg-gondolás-ſzerént való bűn nem olly nagy bűn-is, mint a' meg-cselekedés-ſzerént való bűn: elég hogy bűn. Es noha apud homines malæ cogitationes non puniuntur: apud Deum tamen æquè puniuntur, az embereknél a' gonoſz gondolatok meg-nem büntettetnek, az Iſtennél mind-az-által egyenlő-képpen meg-büntettetnek, mint a' cselekedet-ſzerént való bűnök, ha meg-nem bánattatnak. A' bűn gondolat-ſzerént-is ſzokot lenni. Sőt primum peccatum eſt cogitaſſe, első bűn a' meg-gondolás, S. Jeron. lib. 1. in Amos. Máſut azt mondgya, origo peccandi, bűnnek eredeti.

6. Az Iſten nevének magaſztaláſa.

VI. Végezetre az hatodik requiſitum, Az Iſten nevének dicsőítéſe. Mert a' Kapernaiták ſeregi látván a' csodát, mellyet Kriſtus Idvőzítőnk cselekedet, csodálkozának, és az Iſtent dicsőítették, ki illyen hatalmat adot az embereknek, v. 8. Csodálkozzúnk mis és hirdeſsük az Iſtennek jóvóltát. Nagyok és ſokak a' mellyeket az Ur velünk cselekedet. Eő tőle *kőzőnségesképpen való* jó-téteményeket vettünk, a' teremtéſt, az eltartáſt, az igazgatáſt. Eő tóle vettük a' *kivált-képpen való* jó-téteményeket, a' hivatalt, a' meg-igazuláſt, a' megſzenteléſt: ő tőle vőttük a' *tulaydon-képpen való* jó-téteményeket, midőn egyebeket bőlcseséggel, egyebeket ſzép ábrázattal, egyebeket gazdagsággal és tiſzteſséggel ékesét-fel. Az-okaért dicsőítsük ez illyen kegyes Atyát, énekelvén a' Szent Dáviddal az 103. Sólt. v. 1. *Áldgyad lelkem az Urat.* A' bóldog Szűz Mariával, a' Szent Luk. 1. v. 46: *Magaſztallya az én lelkem az Urat: és őrvendezet az én lelkem az én idvőzitő Iſtenemben.* Az Zakariás Pappal, a' Szent Luk. 1. v. 68: *Áldot az Ur Iſraelnek Iſtene, mert meg-látogatta és meg-váltotta az ő népét.* Jeruſalem ſzent váras vala, a' mellyben az Iſtennek tűze és kemenczéje vólt, Eſa. 31. v. ult. Ha okát kérded, oka adatik Pſal. 122. v. 3. 4. mert azért épitetőtt, hogy oda fel-mennyenek a'

Amiſiſti, pro quo Deo gratias non egiſti. Elveſzterted, a' miért az Iſtennek hálákat nem adtál.

nemzetek, az Úr nevének hálát adni. Akarjátok-é hogy a' mi váraſúnk-is kedves légyen az Iſtennél? A' templomba fel-mennyetek és a' Magaſságbélit magaſztallyátok. Mert a' holot meg-énekeltetnek az ő dicséreti, ott igérte jelen-létét-is'. Ezekiel Proféta meg-akarván könyvének utólſó réſzeiben a' ſzent váraſt írni, e' nevét adgya annak, *Dominus ibidem*. *Az Ugyan ott*, cap. ult. v. ult. Réſzesülünk mi-is ez illyen tituluſban, ha az Iſteni tiſzteletben vagy ſzólgálatban és hirdetésben ſzorgalmatoſsak léſzünk. Mondatni-fog a' mi váraſúnk-felől-is: *Ibi Dominus*, *Ott az Úr*, a' ki teremtet: *Ibi Dominus*, *Ott az Úr*, a' ki meg-váltot: *Ibi Dominus*, *Ott az Úr*, a' ki meg-ſzentelt. *Ibi*, *Ott*, rendelte sátorát az imádandó és ſzentséges Szent Háromság. O melly jól léſzen dólgunk, ha ez az Úr jelen léſzen velünk! mert ő benne és ő-általa mindenünk léſzen.

Négy dólgok magaſztallyák fel a' váraſt.

Négy a' mi a' váraſt fel-magaſztallya. 1. A' nagy *privilegiomok*, vagy *ſzabadságok*. 2. A' kegyelmes és adakozó *Magiſtratus*. 3. Az erős *kerétés*. 4. A' dólgok *bevsége* és ocsúság. Mind ezeket fellyeb bévelkedő graduſſal vagy mértékkel találhattyuk, ha az Iſtenhez való engedelmeſségben meg-maradúnk és ő váraſa léſzünk. Eő gazdag vagy dicsőséges *privilegiomokat*, *ſzabadságokat* ád, midőn bennünket fiaivá fogad, országának örökösivé téſzen, a' Kriſtuſnak örökös társaivá, királyokká és papokká, Apoc. 1. v. 6. Eő igen *kegyelmes* és az alatta-valoiról ſzorgalmatos gondot viſel, ő *tűz-keretes* körülettünk, Zach. 2. v. 5. és minden erőt el-űző: ő mi rólunk *gondotviſel* és mindeneket a' mik-nélkül ſzükölködünk bévségeſſen meg-ſzerez.

Mellyek meg-találtatnak az Anya-ſzét egy-házban.

Fogadgyátok-bé az-okaért az illyen kegyelmes Urat: halgaſsátok örömeſt az ő ſzent igéjét, kapcsollyátok magatokhoz igaz hittel, bizodalommal: Szereſsé-

tek egy-

tek egymáſt: a' gonoſz gondolatokat veſsétek-el: és az Iſtennek nevét magaſztallyátok. Ugy léſzen a' ti váraſtok ISTEN váraſa: úgy tétetik a' ti ſzivetek-is az Iſtennek igen kedves lakó-helyévé és haylékává, melly hogy kőzzülünk kinek kinek történnyék, engedgye az, a' ki mindeneknek meg-cselekedésére hatalmat vett, tudniillik az Iſtennek és az embernek fia, az egyetlen egy kőzben-járó, ki mindenkor áldandó, Amen.

Evangéliom.

Sz. HAROMSAG VTAN XX. VASARNAPRA,

Szent Matth. 22. az 1. v. az 15. verſig.

A KRISTUSNAK ANYA-SZENT. egy-házzal való Menyegzőéről.

1. ES felelvén Jeſus iſmég példa beſzédekben ſzólla nékik, mondván:

2. Haſonlóvá lőtt mennyeknek országa egy ember Királyhoz, ki menyegzőt ſzerze a' fiának.

3. Es el-küldé a

szólgait, hogy el-hínák a' hívataloſokat a' menyegzőbe, és nem akarnák vala el-jőni.

4. Ismég más szólgákat küldé, mondván: Mondgyátok-meg a' hívataloſoknak: Imé el-készítettem az ebédemet, tulkaim és hizlalt állatim megh-ölettettek, és mindenek készek: jőjetek a' menyegzőre.

5. Azok pedig el-múlaták: és el-menének némelly a' majorjába, némelly pedig a' kereskedésére.

6. A' többi pedig meg-fogák az ő szólgait, és boszszúsággal illetvén meg-ölék.

7. A' Király pedig midőn hallotta vólna, meg-haraguvék; és el-küldvén az ő hadait el-veszté azokat a' gyilkoſokat, és azok városát fel-gyúytá.

8. Akkor monda a' szólgainak: A' menyegző kész ugyan, de a' hívataloſok nem vóltak' méltók.

9. Mennyetek azért az útak végeire és valakiket találtok hijátok a' menyegzőre.

10. És ki-menvén a' szólgai az útakra, őszve-gyűyték mind a' kiket találának gonoszokat és jókat: és be-telék a' menyegző a' le-telepedtekkel.

11. Be-méne pedig a' Király hogy látná a' le-telepedteket, és láta ottegj embert nem menyegzős ruhába öltözöttet.

12. Es monda néki: Barátom, mint jöttél ide-be menyegzős ruhád nem lévén? Amá' pedig el-némúla.

13. Akkor monda a' Király a' szólgáknak: Meg-kötözvén kezeit és lábait, vessétek ötet a' kúlsö setétségre: ott lészen sirás és fogaknak csikorgatása.

14. Mert sokan vannak a' hivatalosok, de kevesen a' választottak.

PRÆDIKATZIÓ.

KEt lakó-helyek vagyon az embereknek a' halál-után; a' *pokól* mellybe az istentelenek vettetnek, és a' *meny-ország*, mellybe gyüjtetnek az Istenfélök. Két lakóheljek a halál-után.

A' *pokólban* örökké-való rútság és fogaknak csikorgatása vagyon, mert a' kárhoztaknak *föl'ttök* a' haragos Isten vagyon, *bennek* a' mardosó, rágó féreg, *mellettek* a' kínozó ördögök, honnét veremnek nevezterik, mellybe nincs víz, Zach. 9. v. 11. tömlöztnek, Matth. 5. v. 25. és gyötrelem helyének, Luc. 16. v. 28. A' pokól.

A' *mennyekben* pedig merö dicsöség és öröm vagyon. *Ott* az Angyalok és a' bóldogok társaságába helyheztetünk. *Ott* az Istent színről színre láttatik: *Ott* világosság vagyon setétség-nélkül, egéség betegségek-nélkül és élet halál-nélkül. *Ott* vagyon az Abrahám kebele, Luc. 16. v. 23. és az Isten-váras, Hebr. 12. v. 22. és a' mennyei Jerusalem, Apoc. 21. v. 1. seqq. *Oh mikor jövök oda és jelenem-meg, Uram, a' te orczád-elöt!* nagy szóval kiáltya Szent Ago- A' mennjeknek országa.

ſton az 42. Sóltár. 3. v. in Soliloq. c. 35. *O quando veniam eò, & apparebo, Domine, ante faciem tuam.*

Mikor az Iſtennek felséges vólta tűznek lángjában meg-jelent vólna, mindgyárt látása kivánságával gerjedez vala Móyſes, és monda: *El-mégyek, el-mégyek, és meg-látom e' nagy látást*, Exod. 3. v. 3. Sokkal nagyob léſzen az Iſten felségének meg-jelenése mennyekben hogy ſem mint vólt a' csipke bokorban. Az okaért ſokkal inkáb kiván-kozzúnk oda és Móyſeſſel mondgyuk: *Ibimus & videbimus viſionem hanc magnam. El-megyűnk es meg-láttyuk e' nagy látást.*

Nem-is lehet valaki könnyen olly bolond és idvőſ-ségéről olly feledéken, a' ki valóba nem kivánna men-nyekben a' bóldogokhoz adattatni. Mert mindenek ter-méſzet-ſzerént kivánnyák, hogy jól légyen dólgok, és keresik a' bóldogságot. De, *ſzánnya az Iſten!* igen keve-ſen vannak a' kik azt meg-találnák. Az embereknek leg-kevesebb része fog a' kivánt dolgokban részesűlni és men-nyekben fel-magaſztaltatni.

Mellyre keveſsen jutnak.

El-oſzlot a' világ *Pogányokká, Sidókká és Kereſztyénekké.* Amazok és emezek, mivel-hogy hitetlenek, nem idvőzűl-hetnek. Mert a' ki nem hiend, kárhozik, Marc. 16. v. 16. El-veſznek az-okaért a' vakmerő Sidók, el-veſznek a' Tő-rökök és a' Tatárok, el-vész a' barbaruſoknak meg-ſzám-lálhatatlan ſokasága.

A' világ háró rend-béli embe-rekre oſz-loi.

Továbbá, a' kereſztyéneket a' mi illeti, azok *vagy* eretnekek, *vagy* Orthodoxuſok, (a' Szent Irások regulája-ſzerént hívők.) Az *eretnekeknek* és gonoſz értelem-benvalóknak, halhatatlan Iſten! menyi a' veteménye? Ki nem tudgya, iſméri, a' Kálviniſtákat, a' Pápiſtákat, a' Foti-niánaſokat, az Uy-kereſztyéneket és ezekhez haſonlókat? El-kell ezeknek-is veſzniek, hogy ha vakmerők léſznek és penitentziát nem tartanak.

A' kereſz-tyének két rendbéliek.

Hátra vagyon az *Orthodoxusoknak*, a' Szent Irások regulája szerént hivőknek leg-kisebbik része, melly miat kicsíny seregnek mondatik, Luc. 12. v. 32. De még e' seregből sem minnyájan idvőzülnek. *Negyed része* alig termi-meg gyümölcsét és idvőzül, a' mint Krisztus Idvőzítőnk tanitotta Szent Lukátsnál 8. v. 12. seqq.

Az Orthodoxusokközzül sem minnyájan idvőzülnek.

Micsoda pedig e' gonosznak oka? Es hogy vagyon, hogy olly kevesen vétetnek-fel mennyekbe? Avagy talám az Isten nem akar mindeneket idvőzíteni? Vagy némellyeknek irégyli a' bóldogságot?

Okát megmagyarázza Krisztus Urúnk e' jelen való Sz. Evangéliomba.

E' nehéz *kérdésre* már Krisztus Idvőzítőnk önnön maga meg-felel e' jelen-való Szent Evangéliomban, és valóságos okát, *miért ne idvőzüllyenek némellyek, példa-beszéd-szerént* meg-mutattya. Hasonlíttya az Anya-szentegy-házat és az örök életet *menyegzőhöz*, mellyben *önnön maga* a' vő-legény, az *Atya* a' menyegzőnek szerzője, Az *igének hirdetői* a' hívogató szólgák, *mi* a' hívataloſok, és a' vendégek. El-készétetik a' menyegző, el-hívatatnak a' hívataloſok, el-várja a' vő-legény és az Atya. *Miért?* Nem akarnak el-jöni, *ah!* el-mulattyák a' háladatlan emberek és nem akarnak el-jöni. Némellyek noha el-jönek, tiszrátalanok mind-az-által és menyegzős ruha-nélkűlvalók, és azért a' kűlső setétségre küldetnek.

Némellyek kárhozásának fő okai.

Ezek, ezek, mondok, fő okai a' kárhozásnak, tudniillik *securitas*, *a' bátorságban-való élet*, ha el-nem akarúnk jöni: és a' *kép-utálás*, ha menyegzős ruha-nélkűl jövendűnk. Innét vagyon, hogy sokan legyenek ugyan a' hivataloſok, de kevesen a' válaſztottak, mellyet Krisztus Idvőzítőnk fő-képpen akar e' példa-beszéd-által tanitani.

Részek.

Két *részei* vannak fő-képpen e' Szent Evangéliomnak.

Az elsőben meg-magyaráztatik, a' *menyegzőnek elkészétése*, mellyből ki-tettzik az Istennek *emberekhez való*

nagy

nagy szerelme, szinte az 5. versig.)(

Az utólsóban meg-irattatik *a' hivataloſoknak mind meg-utáláſok, s-mind méltatlanságok és tiſztátalanságok;* melyből az embereknek háladatlanság világoſodik-ki, az 5. v. a' végig.

Propoſitio, vagy fel-vetet czíl.

Mi az Evangéliom kezdetiben ki-fejezet *ſzemélyeket* láttyuk-meg rövid beſzéddel, mondándók valamit *az Atya Iſtenről*, a' ki a' menyegzőt ſzerzi, és *a' Fiuról*, a' ki a' vő-legénséget viſeli e' ſzent menyegzőben. *Mind a' kettőt alázatoſan kérjük, hogy tegyenek bennünket figyelmeteſekké, a' halgatásban, kéſzekké az el-jövetelben, Amen.*

MAGYARAZAT.

SZent Dávid Proféta az negyven ötödik Sóltárban, melly titkos menyegzőről-való vers, így ſzólláttya-meg a' Meſſiáſt, v. 3: *Ekeſſéb vagy ábrázattal az emberek fiainál, a' kedveſség el-terjedet a' te ajakidban.* Valóba kedves ajaki vannak néki és igen édes ſzókat ſzól, mellyet a' mái napi ſzent Evangéliomban eléggé meg-bizonyít. Abban igen gyönyörüséges példa-beſzédet hoz-elő a' menyegzőről, és ugyan abba idvőſségnek egéſz dolgát rekeſztibe: *Haſonlóvá lőtt*, ugy-mond, *mennyeknek országa az ember Királyhoz, ki menyegzőt ſzerze a' fiának*, mint ha mondaná, akarjátok-é tudni, ô emberek, micsoda indulattal légyen az én mennyei Atyám ti hozzátok? Meg-mondom örömeſt: Ennékem haſonlatoſnak láttatik lenni valami hatalmas Királyhoz, ki a' fiának ſzegény leánzót jegyez-el, és gazdag menyegzőt ſzerez, és minden alattavalóit kegyelmeſſen el-hívattya. *Oh melly* édes és kedves igék ezek, méltók egyebek-fölőt ſzorgalmatoſb meggondoláſra! Menyegzőt tartani és menyegzőben lenni gyönyörüséges dolog, a' külömb külömb-féle vigaságnak

és mulatságnak, mellyek ott elő-jönek, módgyának-okáért. Már ha a' mennyeknek Országát meg gondolod, Krisſtus Idvözítőnk bizonyitván, menyegzőhöz haſonlónak találod. Azért ott mindenek vigaságoſok és gyönyörűſséggel tellyeſek léſznek, mellynek-okáért e' haſonlatoſságot ſzorgalmatoſan kell meg-viſgálnúnk.

A' közönséges menyegzőkben leg előſzőr-is öt dólgok kívántatnak és tartatnak-meg. 1. *Ki* ſzerezze a' menyegzőt? 2. *Kicsoda* a' vő-legény és a' meny-aſzſzony? 3. *Minémű* léſzen a' menyegző, vagy a' menyegzői lakodalom? 4. *Kik* legyenek a' hívogatók? 5. *Kik* a' le-telepedtek, vagy a' vendégek? Ugyan e' dólgok jönek-elő a' Krisſtuſnak titkos (lelki) menyegzőjében-is, mellyek mind mivel-hogy eggyűt és egyſzerſ-mind elnem végeztethetnek, moſt csak a' két elsőt egy keveſsé bévebben magyarázzuk-meg.

Mik kívántatnak a' menjegzőkben.

A' meñyei lakodalomnak ſzerzőjéről, a' ki az Atya Iſten,

I. A' menyegzői lakodalomnak ſzerzőjéről.

Ez ſenki nem egyéb, hanem az Atya Iſten, a' mennek, földnek teremtője, a' ki örök időtől fogva-való titkos tanácsában el-végezte, hogy az ő eggyetlen egy ſzülőt Fia a' világra alá-ſzállana: Anya-ſzent-egyházat gyűytene, gyűytvén magának el-jedzené, és mindeneket elhína a' menyegzői lakodalomra. Három-képpen, vagy módon írattatik-meg pedig itt e' jó Atya.

Meg-írattatik az, Felségére nézve, midőn Királynak hívattatik.

1. *Felségére nézve* mert *Királynak* neveztetik. Királyi tiſztet viſelni nagy méltoság, és annyival méltoságoſb, vagy dicsőségeſb, menyivel nagyob az Orſzág, a' birodalom. Már pedig a' ki nékünk a' menyegzőt készéti, Király, sőt királyoknak Királlya és Uraknak Ura, Apoc.17.v.14. 1.Tim.6.v.15. Azért királyi és nagyságos lakodalmat ſzerez. Mert mikor a' királyok menyegzőt ſzereznek, mindeneket friſſen készétetnek. Melly nagy dicsőség és gazdagság vala az Aſsverus Perſak és Meduſok

Királlya lakodalmában, melly meg-írattatik, Esth. 1. v. 3. seqq. Ha a' világi Királyok illy bév-kezők, mit alitúnk leendőnek az Isten menyegzőében?

Az Istenek négy-féle Országa vagyon.

Sok-féle Országi vannak pedig e' mennyei Királynak, és fő-képpen [1.] *Regnum potentiæ, Hatalomnak országa*, midőn az egész világot igazgattya, az eget és a' földet be-tölti, Jerem. 23. v. 23. Ennek Vasalluſi, mind az egyéb Királyok, ugy-mint kik az ő kezéből veszik az ő Koronájokat, az-okaért-is írniok és meg-vallaniok szükség: *Nos Dei gratia.* Mi Isten kegyelméből, &c. [2.] *Regnum justitiæ, Igaság országa*, a' hova a' kárhoztak és a' pokólbéli ördögök tartoznak. Mert azokat vas veszszővel igazgattya, Psal. 2. v. 9. és azoknál az ő boszszu-álló igazságát nyilván meg-mutattya. [3.] *Regnum gratiæ, Kegyelemnek Országa*, melly az Anya-szent-egy-ház, mellyet az ige-által gyűyt és a' Szent Lélekkel igazgat, honnét könyörgünk: *Adveniat regnum tuum.* Jöjön-el a' te országod, Matth. 6. v. 10. [4.] *Regnum gloriæ, Dicsőségnek Országa*, melly mennyekben vagyon a' boldogok-közőt, kiknek ki-nyilatkoztattya felséges-voltát, hogy örökkévaló örömmel örvendezzenek, mellyről szó beszéd Sz. Máthénak 25. v. 34. vagyon.

Es e' két utólsó Országok értetnek fő-képpen *a' mennyeknek Országán*, mellyről az Evangéliom kezdetiben vagyon emlekezet. Mert az Isten ama mennyei Király szerez és tart menyegzőt *mind* itt e' földön a' vitézkedő Anya-szent-egy-házánál, *s-mind* mennyekben a' diadalmas Anya-szent-egy-házánál. E' világon kezdetik-el a' lelki öröm és az Isten dicsőségének meg-jelenése, de a' más világon el-végeztetik.

Jó-voltára nézve mett mindeneket el-készétet.

2. *Jó-voltára nézve.* Ezt meg-mutattya az Isten, *mind* hívagatok el-küldésével, kikről másut lészen szóllásunk, *s-mind* minden szükségünkre tartozóknak el-

készé-

készétésével. Mert így hágy kiáltani: *Ime! el-készítettem az ebédemet, jöjetek a' menyegzőre*, v.4.

Oh jó-tévő Király! ki mindeneket olly idején el-készétet kedvünkért. Mert semmit ki-nem hagyot a' mi szükséges volt idvősségünkre. Ő minket szeretet és választot a' Krisztusban a' világ teremtése-előt, Ephes. 1. v. 4. Ő az idő tellyesége el-jövén el-küldé az ő Fiát, aszszonyálatból lőttet, Gal. 4. v. 4. Ő találta az örök váltságot, mikor a' mi álnokságinkat az ő Fiára vetette, Esa. 35. v. 6. Ő hirdettette az ő igéjét, hogy annak hallásából hitet fogadnánk, Rom. 10. v. 17. Imé, hogy mindenek készen legyenek! imé kész az újonnan szülétésnek főrődője, Tit. 3. v. 5. Kész a' meg-óldozás és a' bűnök bocsánattya, Matth. 18. v. 18. Johan. 20. v. 23: Kész a' mi örökségünknek pecséti és zálogja, Eph. 1. v. 14. Rom. 8. v. 15. Kész a' Vég-Vacsora idvősséges úti-elesége, 1. Cor. 10. v. 16. Készen vannak a' Szent Angyalok, kik fel-vegyék a' mi lelkeinket és el-vigyék az Abrahám kebelébe, Luc. 16. v. 22.

Lássátok meg *szerelmesim*, minémő szeretetét adta minékünk az Isten, melly szorgalmatoson el-készéte mindeneket! Ah, jöjetek a' menyegzőre, és ne engedgyétek hogy valami abban benneteket meg-késleltessen. Valaki baráttya menyegzőére hívatatván, idején el-mégyen, nem gondol se egyebek esedezésével se házi dolgainak el-végezésével, hanem siet, hogy a' rendelt orán jelen légyen. Már pedig mi-is hívattattúnk a' mennyei nagy Királytól: Készen vannak mindenek és ő minket vár: Jöjünk-el azért, és semmi-képpen ne engedgyük, hogy arról el-hívattassúnk. Ha vagy a' faytalan, vásot test, vagy a' kárhozat-alá vettetet világ, 1. Johan. 5. v. 19. akar-is meg-késleltetni, ne halgassad, hanē ezt mondgyad néki: *El-kell nékem jönöm és sietnem kell az én Istenem menyegzőére. Készen vannak mindenek: Vár az Isten: Ki*

Tehát az electio, a' választás nem absoluta, mint Calvinus Janos tanittya, lib. 3. Inst. c. 21 §. 5. & seq. és Pareus nagy vakmerő-képpen óltalmazza, in cap. 9. ad Rom. dub. 8. & in Iré. c. 28. art. 6. & 7: hanem respectiva, tekintetszerént való, a' mint a' Sz. Irás tanittya, Matt. 23. v. 37. 38. Jo. 3. v. 15. 16. 17. 18. & 19 cap. 5. 29. Mert a' jó cselekedetis az Ur Isten malasztyának műkája a' hívőkben, Eph. 2. v. 10.

nem maradok, és nem-is engedem hogy a' ti hiúságtok ez illyen szent menyegzőről el-híjon.

Igasságára nézve mert a' kik el-né akartanak jőni, meg-bűntette.

3. *Igasságára nézve.* Ezt meg-mutatta meg-bűntetvén az hála-adatlan és nem méltó vendégeket. *Mert némellyek nem akarának el-jőni:* és ezek a' testi bátorságban élő meg-útálók. *Némellyek el-jőnek, de menyegzős ruha-nélkül.* Ezek a' tisztátalan képmutatók, mutogatván az igaz hitet és a' jámborságot, mellytől mind-az-által távúl vannak, idegenek. Mind a' két rendbéliekre igen meg-haragut a' mennyei Király. Mert a' meg-útálókat el-veszteni és városokat fel-gyúytani, v. 7. a' képmutatókat pedig meg-kőtőzni és a' külső setétségre vetni v. 13. parancsollya.

Az Istennek két lábai vannak.

Imé, *Atyámfiai*, nem csak jó és kegyelmes a' mi Istenünk, hanem igaz és kemény-is. *Két lábai vannak* (a' Sz. Bernhárd-ként Ser. 56. int. parvos) *Az irgalmasság és az itélet. Egyedűl egygyiket sem kell meg-fognúnk. Duos pedes habet Deus. Misericordiam & judicium. Neutrum debemus solum apprehendere.* Ha meg-vetitek irgalmasságát, el-érkezik reátok az itélet és fel-gerjed ellenetek a' Magosságosnak haragja. Melly Fejedelem szenvedné-el, ha az alattavalóinak lakodalmat szerzet vólna, azok pedig kevélységből ki maradnának? Az Asverus Király el-bocsátá Vastit a' feleségét, hogy hívattatván el-nem jőt vólna, Esth. 1. v. 2. seqq. s-az isten a' mi testi bátorságunknak és kevélységünknek kedvezne-é? Nem akarának a' menyegzőre el-jőni az ózon-víz előt valók, és a' vizektől el-nyeletteténe, Gen. 7. v. 19. A' Sodomaiak: és boszszu-álló tűzet szenvedének, Gen. 19. v. 24. 25. A' Sidok, és városok fel-gyúytván külömb külömb helyekre szélleszteténe, a' Krisztus jövendő mondása-ként, Matth. 22. v. 37. Luc. 19. v. 42. Már azért mi-is hívattattúnk: El-küldi az Isten az ő szólgait, a' kik mindennap az ige prædikálása-

által

által a' menyegzőre hínak minket. Annak-okaért jöjetek-el és meg-ne utállyátok: sőt inkább a' mennyei Királyt féllyétek, mert ki-vonta fegyverét, ha meg-nem tértek, Pſal. 7. v. 13. Szolgállyatok néki félelemmel, hogy el-ne veſzſzetek az igaz útról. Bóldogok pedig minnyájan a' kik ő benne bíznak, Pſal. 2. v. 11. 12. 13.

II. A' ſzent menyegző vő-legényéről.

2. A' Sz. Menjegzőben való vő legényről, ki a' Kriſt 9.

Ez az eléb meg-mondot Király Fia. Mert így ſzólnak az igék, v. 2. *Haſonlóvá lőtt Mennyeknek Orſzága egy ember Királyhoz, ki menyegzőt ſzerze a' fiának.* Már a' mi-képpen a' *Királyon* az Atya Iſtent, azon képpen a' *Király fián* az Atya Iſtennek eggyetlen egy ſzülőt fiát kell ſzükség-képpen értenünk. Mert e' váltotta-meg egyedül az Anya-ſzent-egy-házat, és ez' amaz egy férfiú, a' kinek el jegyeztettünk, 2. Cor. 11. v. 2.

Kinek megjelentetik Iſtensége.

Három dolog érdemel pedig itt meg-tartáſt. 1. *A' vő-legény Iſtenségé.* Mert mivel-hogy az örökké-való Királynak és az igaz Iſtennek Fia, bizonyára következik, hogy ő-is igaz örökké-való Iſten légyen. Es bizonyára Iſten az Iſtenből, világoſság a' világoſságból, igaz Iſten az igaz Iſtenből, ſzülött, nem teremtett, egyenlő állatu az Atyával, ki által teremtettek mindenek, a' mint a' *Nitzeai Symbolum* vallya. Eő a' láthatatlan Iſtennek képe, Col. 1. v. 15. dicsőségének fényeſsége és állattyának ábrázattya, Hebr. 1. v. 3. Eő az Ige, melly-által lőttek mindenek, Johan. 1. v. 3. a' kinek ki-jövetele őröktől fogva vagyon, Mik. 5. v. 2. a' ki vólt minek-előtte Abrahám vólna, Johan. 8. v. 58. Mivel-hogy azért igaz Iſten, innét következik, hogy hatalommal, ábrázattal ſzép, élettel halhatatlan, jóságos cselekedettel fő, mindent-tudó, minden-bölcseségű és mindeneknek igazgatója. S-ki nem jőne örömeſt és kivánna e' vő-legénynek menyegzőére, hogy annak ékeſségét és fényeſségét nézhetné? Eő mennyei Sa-

Az Arianuſok és a' Fotinianuſok teremtet Iſteńek mondgyák a' Fiú Iſtét. De a' kit az Atya ſzült, Pſal. 2. v. 7. az illetlenül és éktelenül mődatik teremtetnek. Mert ha az Atya Iſten teremtettet ſzült,

lamon, és békeség Királlya, kiről az Enek.3.v.11.e' mondatik: *Mennyetek-ki és láſsátok Sion leányi Salamon Királyt a' koronában, mellyel meg-koronázta ötet az Annya, az ő el-jegyzéſe napján*. Mikor Saul Iſrael Királlyává válaſztatott vólna, az egéſz nép egybe-gyüle és fel-ſzóval kiálta: *Vivat Rex, Ellyen a' Király*, 1.Sam.10.v.24. Mi ſokkal inkább mennyünk a' mi Királyúnknak, a' mennyei vő-legénynek eleibe, és őtet nagy örömmel fogadgyuk.

mint a' mi atyáink minket: az Atya Iſten-is teremtet léſzen, a' mely éktelen: ha pedig nem, a' Kriſtus ſem léſzen teremtet, hanem örökké való.

Alázatoſſága.

2. *A' vő-legény alázatoſsága*, melly innét eléggé kitettzik, hogy az emberi nemzet közzül válaſztot magának meny-aſzſzony. Mert az Anya-ſzent-egy-ház, vagy mi nyomorúlt emberecskék vagyúnk, a' kiket magának el-jegyzet, Oſe.2.v.18. Eph.5.v.25. Mi lehetnék, kérlek, nagyob alázatoſság, mint hogy a' magaſságbélinek a' fia önnön maga a' magaſságos, minket, kik ellenségi vóltúnk, minket, kik a' bűntől meg-veſztünk vólt, minket, mondok, bűnösöket annyíra ſzeretet, hogy velünk házaſságbéli ſzövetséget nem általlot ſzerezni? Gondollyátok-meg az ő Felségét és a' mi erőtlenségünket: Es melly nagy légyen a' vő-legénynek és a' meny-aſzſzonnak külömsége, könnyen meg-érthetitek. Eő leg ſzebb, Pſal.45.v.3. ſnékünk nincsen ſemmi ſzépségünk. Az Iſten ugyan a' mi ſzüleinket az ő képére teremtette, Gen. 1.v.26. De hay! el-veſztetet a' bűn-által, és a' helyet kedvetlen rutság ragada reánk. Eő eredet ſzerént Iſten fia, mi teſtől teſtek vagyúnk, Johan.3.v.6.. Eő egyedül jó, sőt állat-ſzerént való jóság, Matth.19.v.17. mi tiſztátalanok vagyúnk, Job.14.v.4. és a' mi ſzívünk gondolattya gonoſz gyermekségünktől-fogva, Gen.8.v.21. Eő gazdag és mindenekkel bír; mi ſzegények vagyúnk, megfoſztattak a' pokolbéli tolvajoktól, Luc.10.v.30. Eő igen emberséges és ſziléd, Matth.11.29. Mi ellene rugodozók (embertelenek) és vas homlokuak vagyúnk. Mind-az-

S.Auguſt. lib. 2. Ret. cap. 24: Quod dixi, Adam imaginem Dei, ſecundùm quam factus eſt perdidiſſe peccato, non ſic accipiendum eſt, tanquam in eo nulla re-

által

által még-is szeretet minket, és magának el-akart jedzeni. A' szépség eggyeséti magával a' rutságot, az utálatosságot, az Isten az embert, a' jóság a' bűnt, a' gazdagság a' szegénységet, a' szilédség a' keménységet. O mód nélkül való malaszt! O példa nélkül való szeretet! Ezeket ki beszélheti-meg szájával elégendő-képpen, vagy érheti-el gondolattyával?

manserit, sed quod tam deformis, ut reformatione opus haberet. Az az, A' mit mődottam, Hogy Adam az I-

stennek képét, a' melly szerént teremtetett, a' bűn-által el-veszttette, nem úgy kell venni, mint ha semmi benne nem maradot volna, hanem hogy olly éktelen, hogy meg-újítás-nélkül szükölködnék.

3. *A' mi méltóságunk.* Mert ha az Ur Jesus Kristusnak jegyeztetünk-el, bizonyára nagy méltóságra emeltetünk-fel. Ha Kristusnak jegyesi vagyunk, bizonyára az *Atya Isten* mi ipánk lészen, ki a' szükségesekről gondot visel: *a' Fiu Isten* mi férjünk lészen, a' ki hatalmason meg-óltalmaz; *a' Sz. Lélek Isten mi barátunk leszen*, ki minket kegyelmesen igazgat: a' Szent Angyalok *a' mi őrizőink és szólgáink* lésznek, kik kezekben hordoznak és az ellenségink ellen hadakoznak. *Dicsőség Istennek a' magasságban!* Az ő irgalmasága nemzetségről nemzetségre vagyon, Luc. 2. v. 13. cap. 1. v. 50.

A' mi méltoságunk.

Ha a' Kristusnak jegyesi vagyunk, bizonyára minket igazán szeret, mint Jákób az ő Rakelét, Gen. 29. v. 20. és sok-képpen fel-ékesét minket, mint Asverus az ő Estherét, cap. 2. v. 17. és nyájason meg-szóllét, mint Tobiás az ő Sárájét, cap. 8. v. 4. Ő minden javait közli velünk és hozzánk ragaszkodik mind örökké. Eva anyánkat, mikor Adám atyánk látná, szerelmére mindgyárt fel-gerjede, mondván: *Ez csont az én csontomból, és hús az én húsomból*, Gen. 2. v. 23. Igy ölel-meg a' Kristus-is minket, és ezt mondgya minnyájúnknak: *Te csont vagy az én csontomból, és hús az én húsomból.* Oh tiszteség! oh ki-beszélhetetlen méltóság! *Dicsőség legyen Istennek a' magasságban.* Az ő irgalmasága nemzetségről nemzetségekre.

Ha a'

A' Kriſtuſnak záloga őt drága győngyőkkel vagy kővekkel tűndőklik.

S. Auguſt: Ser. 15. de Verb. Ap- Nos ſimus juſtitia non noſtra, ſed Dei, ab illo accepta, non à nobis aſſumpta, impartita, non uſurpata, donata, non rapta.

Az az: Mi legyűnk igaſság, nem mi igaſsá-

Ha a' Kriſtuſnak jegyeſi vagyúnk, bizonyára annak Szent Felségétől jelét, vagy zálogját-is veſzſzűk. Bizonyába drága zálagot ád, igen jeles gyűrőt őt drága kővekkel tűndőklőt, melly meg-írattatik az Oſeás Proféta irásának 2.v.19. Az első kő *Juſtitia, az Igaſság*, mellyet réſz ſzerént nékűnk tulaydonit, réſz-ſzerént az újonnan való ſzűletés-által ſzerzi bennűnk. A' máſodik *judicium, az itélet*, mellyben az Anya-ſzent-egy-háznak óltalmat és ellenségin való boſzſzu-álláſt igér. A' harmadik *immenſa gratia, meg-mérhetetlen malaſzt*, mellyel napon-ként illet minket. A' negyedik *multiplex miſeratio, ſok-fele kőnyőrűleteſség*, mellyel a' hozzánk ragadot fogyatkozáſokat be-fődőzi és meg-bocsáttya. Végezetre az őtődik *fides, hit*, mellyet bennűnk fel-indít, hogy az Iſtenhőz meheſsűnk, Rom. 5. v. 8. az őrdőgnek tűzes nyilait meg-ólthaſſuk, Eph. 6. v. 16. és a' világot meg-győzheſsűk, 1. Johan. 5. v. 4. *Dicsőség légyen Iſtennek a' magaſságban*. Az ő irgalmaſsága nemzetségről nemzetségekre.

gúnk, hanem Iſtené, ő tőle vőtt, nem mi tőlűnk fel-vőtt, kőzlőt, nem magától tulaydonitatot, ajándékoztatot, nem ragadtatot igaſság.

Az-okaért mivel-hogy tudgyuk, hogy a' Kriſtus menyegzőében nékűnk annyi jók ſzereztettek, bizony őnnőn magúnktól kellene el-jőnűnk, és a' Kriſtuſt nagy kivánsággal fogadnúnk. Mert úgy ſzerettetűnk ő tőle egyebek főlőtt ez életben, és végezetre az őrőkké-való tornáczba által-vitettetűnk, a' holot az Atya Iſten, mint ſzerelmes ipánk be-fogad, a' holot a' vő-legény Kriſtus bennűnket meg-őlel, a' holot a' Szent Lélek meg-vidámít; a' holot a' Szent Angyaloknak és minden bóldogoknak igen kedves vendégi léſzűnk.

Jőy-el Uram Jeſus, ó te mennyei vő-legény, jőy-el hamar, és vígy-bé bennűnket a' te Orſzágodba az őrőkké való menyegzőre, hogy vigadva énekekellyűk a' Szent

János Jelenéséből cap. 19. v. 6. és 7: *Alleluja: Mert uralkodot a' mi mindenható Urunk Istenünk: Örüllyünk és örvendezzünk, és adgyunk dicsőséget ő néki: mert el-jött a' bárány menyegzője,*
AMEN.

Evangéliom.

Sz. HAROMSAG VTAN XXI. VASARNAPRA,

Sz. Jan. 4. az 46. v. fog. szintén a' végig.

A' KIRALYI-EMBER MEGgyogyítot fiáról.

46. ES vala Kapernaumba egy Királyi-ember, kinek a' fia beteg vala.

47. Ez midőn hallotta vólna, hogy Jesus Judæaból Galilæaba jőt vólna, hozzája méne és kéré őtet, hogy alá-menne és meg-gyogyítaná az ő fiát, mert meg-kezd vala halni.

48. Monda azért Jesus néki: Ha jeleket és csodákat nem láttok, nem hisztek.

49. Monda néki a' Királyi ember: Uram, Jőy-alá minek-előtte

meg-hallyon a' fiam.

50. Monda néki Jesus: Menny-el a' te fiad él: Hűn az ember a' beszédnek mellyet Jesus monda néki, és mégyen vala.

51. Már pedig ő alá-menvén a' szolgák eleibe-jövének, és hírt tőnek, meg-mondván, hogy az ő fia élne.

52. Meg-kérdé azért az órát tőlök, a' mellyben meg-kőnnyebbedet vólna: Es megh-mondák néki: Hogy tegnap hét órakor hatta-el őtet a' hideg-lelés.

53. Eszébe vévé azért az attya, hogy az az óra vólt, a' mellyben mondotta néki Jesus: A' te fiad él. Es hűn ő, és az ő egész háza.

54. Ismeg e' második jelt cselekedé Jesus, mikor Judæából Galileába jőt vólna.

PRÆDIKATZIÓ.

Ez Evangéliom kereszтyéni életnek tűkőre.

Ez Jelen-való Szent Evangeliom nem méltatlanúl neveztethetnék, *Speculum Vitæ Christianæ. Kereszтyéni élet tűkörének.* Mert meg-írja mind e' világon állapatúnkat, s-mind pedig hívatalúnkat: *Állapatúnkat*, a' Királyi-ember fiában: *Hívatalúnkat*, az attyában. A' fia, *szenved*; Mellyből azt tanúllyuk, hogy a' kereszтyének kereszт-alá vettetnek. Az attya a'

Kristus-

Kriſtuſnak *ſegitségét kivánnya* és minek-utánna meg-nyerte, illendő-képpen *meg-hálálta*. Es ez a' mi hívatalunk, hogy tudni-illik a' kereſzt-alat imádkozzunk, és a' megſzabadulás-után az Iſtent dicsérjük. Mert négy dolog kőttetet-egybe a' kereſztyén ember életében. 1. Szenvedni. 2. Imádkozni. 3. Meg halgattatni. 4. Hálát adni. Mert mindennap nyomorgattatunk, és azért kell az Iſtent ſegitségül hínunk, a' ki minket végtére meg-ſzabadít, és akkor magaſztalnunk kell ſz. felségét, a' Sóltár irónak ama' beſzéde-ként: *Hij engemet ſegitségül a' nyomoruſágod napján, meg-ſzabadítlak és dicsőiteſz engem*, Pſ. 51. v. 15.

Négy egybe ſzerkeſztet dolog.

A' tanuló Deáktól három dolog kívántatik. 1. Hogj az Iskolai ſzám-tartó könyvbe be-írattatván az Akadémia törvénye engedelmeſsége-alá adgya magát. 2. Hogy életét jól viſellye. 3. Hogy tanuságában-való nevekedésének nemőnemő ſengéét meg-mutaſſa. Már pedig a' kereſztyének minnyájan Deákok az Iſten Akademiajában, melly az Anya-ſzent-egy-ház. Annak okaért ſzükség, 1. *Hogy magokat törvényi-alá adgyák*, mellyek közöt vagyon ez-is, hogy: ſok nyomoruságok-által kelleſsék mennyeknek országába mennünk. 2. *A' kereſzt-Iskolájában magokat jól viſellyék*, melly ſzüntelen-való könyörgés és hív végig meg-maradás-által ſzokot lenni. 3. *Tanuságok elmentének, életek ſengéjét meg-mutaſsák*, mellynél job nincs mint a' Kriſtushoz meg-térni, és az ő dicsőségét meſsze terjeſzteni.

A' tanuló Deáknak requiſitomi vagy tulajdonsági.

A' kereſztyén embernek tulajdonságí.

Mind ezeket a' Királyi-ember maga példájával tanitotta és világoſon meg-magyarázta, ugy hogy, *Chriſtianæ praxe s idea, kereſztyéni cselekedet eredet-ſzerént való ábrázattyának* igazán neveztethetik. Mert 1. A' ſia betegségéből ſzármazot kereſztit türéſſel ſzenvedte. 2. A' Kriſtushoz folyamodot; és noha el-üzettetik vala, mindazáltal könyörgésével mind addig ſzorgalmaztatta Sz.

S. Aug. Nullo ſervus Chriſti eſt ſine tribulatione. Si putas te non habere perſecutiones nondü cœpiſti eſſe

Christian 9. Egy Krist 9 szólgája sincs háborusság-nélkül. Ha azt alítod, hogy nincsenek üldözésid, nékezdettél még lenni kereszтyén.

Propositio.

Felségét, míg nem meg-halgatása-felől néki igéretet tenne. És végezetre 3. mind ő, s mind az ő egész házanépe hűn. Ezek a' Kereszтyén Deáknak igaz *hozzája adatot tulaydonsági*, mellyeknek követéséről illik mindenkor szorgalmatosson gondolkodnúnk.

Ezekről az-okaért e' jelen-való Szent Evangéliom alkolmatosságával egy kevesé bévebben tanitúnk, szólván.

1. *A' kereszтről*, mellyet hordozniok kell minden kereszтyéneknek.
2. *A' mi* kereszт-alat való *hivatalúnkról.*
3. A' kereszт-után való illendő *hála-adásról.*

Az Ur Isten adgya szent malaszтyát minnyájúnknak, hogy ezekről igazán elmélkedhessünk, és a Királyi-embernek jóságos cselekedetit mindenkor követhessük, Amen.

I. RESZE.

A' KERESZTRŐL, MELLY KŐZŐNséges mindeneknek.

S. Augusт. Ser. 11. ad Frat. in ere. Omnia hæc valde communia. Mind ezek igen közönségesek.

Syrac. cap. 38. v. 23: Mihi heri & hodie tibi. Vel:

HOgy a' Kereszтyének-közzül kiki gyakorta meg-sanyargattassék és sokat szenvedgyen, nem szükség azt hoszszű beszéddel meg-bizonyitanúnk. Azt minden Isten-félők kelletinél fellyeb meg-tapaszтallyák, annyira hogy a' nyolczvanadik Sóltárból, Psal. 80. v. 6. naponként foházkodva kellessék mondani: *Ah, Uram, a' könyhullatások kenyerével etetsz minket!*

A' mái szent Evangéliomban két rendbéli példánk vagyon, ugy-mint a' mellyben szemeink eleibe állattatik 1. A' *szenvedő* Fiú. 2. Az *egyűt-szenvedő* Atya.

Hodie mihi, cras tibi. Ma ennékem, holnap tenéked.

A' *Fiú*

A' *Fiú* idejének virágjában vala és mindenekkel bévelkedet, mind az-által a' kereſztet, (a' nyomoruságot) ſemmi-képpen el-nem kerülhette. Mert *teſtében beteg vólt*, v. 46. mert a' gyúlaſztó hideg-lelés, v. 5. minden erejét meg-emészttette és minden tagait úgy meg erőtlenítette vólt, hogy mindenünnét csak a' halálnak jelei tetzenének-ki. Ugyan azont, itt mi nálunk-is, ez eſztendőben, ſok ifiak ſzenvedték, ſokakat a' hideg-lelés hévsége az ágyok fenekéhez ſzegezet; úgy hogy kéntelenek vóltak a' Királyi-ember fiával panaſzolkodni és ſirni.

De a' kereſzt nem csak a' fiát találta, tovább-is ment és az *Attya* ſzivét-is meg-ſzorongatta és ſzomoruságban eytette. *Királyi embernek* neveztetik az, v. 46. nem úgyan hogy Királyi felséggel bírt vólna, de kétség-nélkül, mivel-hogy a' Királynak tiſzt-viſelője és a' Király-előtt nagy bőcsületben vólt. De már néki keveſet haſznál mind nemzetségének nemeſsége, ſ. mind Királyi-ember vóltának méltósága: Szenvedni kell mind-az-által. Látni kell a' fia bágyadását s-félteni azt a' haláltúl, kit a' magyarázók eggyetlen egynek vélnek lenni, mert ſe nevével, ſe más valami jellel meg-nem válaſztatik a' többitől, hanem egy általlyába mondatik: *A' Királyi-ember fia* beteg vala Kapernaumba. Az-okaért ez nevelte-meg igen fáydalmát, hogy azt az eggyetlen eggyet és egyedül ſzerelmeſet hirtelen halál-által kelletnék el-veſzteni. Reménlette hogy háza-népének, nemzetségének oſzlopa és vénségének iſtápja léſzen: de moſt a' hideg-leléſtől megnyomoritotnak és a' halálhoz közel valónak láttya lenni. Sok orvoſságokat kisértet-meg, de hejába: Nevekedet a' betegség, fogyot ereje az ifiúnak, honnan az atyának ſzíve inkáb inkáb gyötrődött, annyira hogy mi tanácsal kellene élni mayd fel-nem találhatná magában.

A' ſzenvedő Fiú.

Az eggyüt ſzenvedő Atya.

Cœlio Rhodigin. l. 12. Antiq. c. 4. Halyattes a' Lyguſok Királya, bőlcs Biáſt magához hívatván, a' bőlcs ily rövid válaſztón néki: Ego, Haliatti mádo, cepas commeſſe. En Halyatteſnek azt parancsolom, hogy hagymát egyék. Mely rövid értelmes homály-beſzéde-által a' bőlcs csak azt jelentette: hogy a' Királyoknak-is vólna házoknál ſiroſok, nyomoruságok.

Minden keresztyéneknek szé vedniek kell.

A' mi pedig a' Királyi-ember fián történt, az kin kin és mindenen meg-történhetik. Szenvedni kell: A' keresztet hordozni kell: ez sorsok, ez állapattyok minden keresztyéneknek. Tévelygsz, ha tisztán csak gyönyörüséget igérsz magadnak. Sok-féle nyomoruság, a' mi mindennapi életünk. A' nyomoruságok és szükségek, a' keresztyéneknek mindennapi kenyerek. Igy vólt az Anya-szent-egy-háznak kezdettől-fogva, s igy lészen mind világ végeig állapattya.

A' Szentek példája.

A' Paradicsomban a' mi *elsö-atyáinkat* mindgyárt keresztet és szorongatás találta, mikor a' haragra fel-ingerlet Istennek szavát és az eset miat való átkat hallanák, Gen. 3. v. 10. Gondolhatza melly nagy fáydalom lelé-el öket, mikor a' Káinnak rettenetes gyilkosságát és az ártatlan Abelnek halálát meg-értették vólna? Gen. 4. v. 8. *Noe* Pátriárka, szorongatását, az özön-víz-elöt valók-közöt és a' Bárkában-való esztendei fogságát és az oktalan állatok-közöt való külömb külömb bántáſit, ki nem tudgya? Lóth Pátriárkának nyomorusága sem ismeretlen nálúnk, ki az ellenségtöl el-vitetet, Gen. 14. v. 12. és a' Sodomai égéskor javaitól és útában szerelmes feleségétöl meg-foſztatot, Gen. 19. v. 23. Ki nem tudgya az *Abrahám* Pátriárka szarándokságit, *Jákob* Pátriárka szám-kivetését, *Jósef* fogságát, *Móyses* szorongatását a' puſztában és az egyéb atyák szerencsétlenségit? Szent Jóbot az Isten javainak el-vétele, és fekéllyekkel való meg-verése-által tanitá. *Dávidot* Saul-általl. *Ezekiást* a' beteg-ség-által. *Jeremiást* a' fog-házban, a' *három ferfiakat* az égö kemenczében. *Dánielt* az Oroszlányok barlangjában. *Keresztelö Szent Jánost* a' tömlöczben. *Szent Istvánt* a' kövek-által. *Szent Pált* fegyver-által és minden *Apostolokat* sokféle öldözések-által.

S. Aug. Ser. 31. ad Frat. in ere. Surgat venerabilis pater Adam cum omnibus filiis suis, & uno ore loquantur, utrum in hac vita gaudium habuerint sine dolore, pacem sine discordia, quietem sine metu, sanitatem sine infirmitate, lumen sine tenebris, panem sine dolore, risum sine fletu.

Kellyen-fel a' tiszteletes atya Adám minden ö fiaival, és szóllyanak egy

Es nem

szájjal, ha volt-é ez életben nékik örömök fáydalom-nélkül, békeségek egyenetlenség-nélkül, nyugodalmok félelem-nélkül, egeségek betegségnélkül, világosságok setétség-nélkül, kenyerek fáydalom-nélkül, nevetések írás-nélkül?

Es nem csak külön ki ki kereszt-nélkül múnkálkodik: az egész Anya-szent-egy-ház szorongattatik és sok nyomoruságokat szenved mindenkor.

Az O Testamentomban menyit nyomorgattatot Egyiptomban a' szólgálat házában, a' nehéz terhekkel sanyargató Királyok-alatt? Ennek-utánna, noha az Urnak hatalmas kezével hozatot-ki, mind-az-által a' pusztában sok veszedelmeket kellet annak szenvedni. Ezeken általmenvén meg-kellet az ellenséggel víni, hogy ki-üzettetnék Kanaán földéről. A' következendő időben sem voltak ellenség-nélkül. Bizonysága a' Birák historiája, gyakorta menyi szorosságokba vagy nyomoruságokba vettettenek volt: Bizonysági a' Királyok Kronikái, a' mellyekben a' hadak zúrzavari, és a' népnek szorongatási meg-írattatnak. Innét el-hatalmazot a' bálvány-imádás és az Isten-félők el-nyomása, honnan lött, hogy az Istennek igaz boszszú-állásából a' Babyloniai fogságba vitetnének-el. Szenvedniek kellet ott egész hetven Esztendeig, mellyeket el-végezvén, nem kicsiny gondal vagy törekedéssel jövének viszszá hazájokban és kezdének Jerusalemnek épitéséhez. Annak-utánna Antiokus támada, és egyéb kegyetlenek, a' kiktől sokakat szenvedtek. Ezeknek fölötte a' tudományba sok meg-vesztések hozatattának-be a' Farisæusoktól, a' kik úy paranesolatokat és sok-féle választot tisztelteteket gondoltanak ki.

Az O Testamentomi Ecclésiának praxissa.

A' Sidók Babyloniába hetven esztendeig szenvedtek nyomoruságot.

Az Uy Testamentomban sem volt job állapat. El-jövén Kristus Idvözítönk, meg-háborodék az egész Judæa; Az Apostolok ki-menvén a' prædikállásra, sokféle akadékok vetették eleikbe magokat. Hírdetvén az Evangéliomot, és valamenyire az *Ecclesiát* fel-álatván, az

Az Uy Testamentomnak praxissa.

erőszak-

Socrates lib. 7. Hist. Eccl. c. 3. Orthodoxa Ecclesia homines persequi non solet. Az igaz Orthodoxa vagy keresztyén Ecclesia, az embereket üldözni nem szokta. Melly ha igaz, Orthodoxusok nem lésznek, a' kik

erőszak-tételnek ideje kezdeték, mellyben a' Romai üldözők-alat sok ezer keresztyének ölettettenek-meg. Ennek-utánna eredetet vön *a' csalárdságnak ideje*, mellyben az Ecclesia az ottan ottan ki-csirázó eretnekségek-által el-hányattatott és nyomorúltúl egybe-verettet vólt. Végezetre meg-kettőztetett a' gonosz és az *csalárdságnak és az erőszak-tételnek ideje* kezdetet, midőn a' Romai Püspökök veszedelem-fiaivá fajúltanak vólna, és az Ecclesiát rész-szerént hamis tudományokkal töltötték bé, rész-szerént fenyegetéssel és fegyverrel hóldoltatták-meg magoknak, melly nyomorúság fölötte sok ideig tartot, míg az Isten raytúnk könyörülvén az Ecclesiát a' hív lelki pásztorok szólgálattya-által meg-tisztította, és az Evangéliomnak igaz világosságát kegyelmessen meg-téritette.

vallásokért egyebeket üldöznek. Mert a' Krístus Ecclesiajának tulaydona, Diligere inimicos, Ellenségit szeretni, Matth. 5. v. 44. Már pedig: quomodo potest esse dilectio, ubi est persecutio? Hogy lehet békeség, a' hol üldözés vagyon? Vagyon ez, Non amore veræ religionis, sed aviditate boni temporalis, quod specioso nomine vocatur bonum spirituale. Nem az igaz vallás szeretetiből, hanem az ideig való jók kivánásából, mellyek szép név-alat lelki jóknak vagy jószágnak hívattatnak: hogy azok az eretnekektől el-vétessenek. Turpis quæstus Theodosianus. Theodosiusi rút nyereség. Vid. Socr. d. l.

De még az után a' meg-újítás után sem vagyunk szorongatások-nélkül: *Egy fel-ől* dühösködik-ellenünk az *Anti-Krístus*, más-felől ellenünk támadnak *az eretnekek és a' hamis atyafiak*, úgy hogy kínteleníttetünk az Szent Dávid panaszolkodását meg-újítani az 129. Soltárból v. 1. *Gyakorta ostromlottak engem ifiusá-gomtól fogva &c.*

Ugyan azon állapatot kel mindeneknek meg-kóstolniok.

Azokaért mivel-hogy a' világ kezdetétől fogva minden Isten félők kereszt-alá vettettek, bizonyára bóldogab állapatott mi sem várhatunk. Mert nem vagyunk jobbak, a' mi Atyainknál: Azért a' szenvedéshez idején hozzá készétsük magunkat. A' ki nem viseli az önnön kereztét, Krístus tanítványa nem lehet, Luc. 14.

Nem eszes agnők szó-

v. 26.

v.26. *E' világban szorongatástok leszen*, úgy-mond Idvözítőnk önnön maga, Ioh.16.v.ult. Sok háboruságok-által kell nékünk az Isten országába mennünk, Act.14.v.21. Senki meg-ne indúllyon a' háboruságokban.. Mert arra rendeltettünk, 1.Thes.3.v.3. A' kik áitatosan akarnak élni, üldözést szenvednek, 2.Tim.3.v.12. Azért ne csodálkozzatok mint valami úy dólgon, 1.Pet. 4.v.12. Liliom vattok, de a' tövisek-közöt, mellyek gyakorta gyakdosnak, Cant.2.v.2. Vitézek vattok, kik az ellenségek ingerlését gyakorta szenvedik. Uton járók vattok, a' kiken sok szerencsétlenségek történnek. Mert még nem vagyunk hazánkban, hanem az útban.., mellyben maydan a' pokól latrai ütnek reánk, maydan üldözéinek háborúja támad, maydan a' pusztában kell forgodni, vagy más veszedelmet fel venni. Az Izraeliták nak elöször-is a' pusztában kellet szarándokúl lenni, minek-elötte be-vitetnének a' Kanaánnak földére: Ugy a' mennyei hazánkba nem engedtetik be-menés, minek-elötte a' világ pusztájában külömb külömb múnkákon által nem menendünk. Az-okaért a' keresztt viseléséhez idején hozzá alkolmaztassad magadat: Szenvednünk kell a' Királyi-emberrel és a' Királyi-ember fiával: ha önnön magad ágyban nem fekszel, mind-az-által ágyban fekűvő barátid vannak, vagy más veszedelmet kell megkisértened, úgy ugyan, hogy ha most kérdés támasztatnék mindenek állapattya-felől, kétség-nélkül minnyájan sírnanak a' Szent Daviddal: *Ah Uram, nappal és éjjel megnehezedet raytam a' kezed*, Psal.32.v.4.

li áldozatokat tenni néki, minden-nélkül szükölködünk, és fegyverrel s-éhséggel emésztetünk-meg, &c. Ezt szenvedték Szent Cyprianus idejében-is a' szegény keresztyének. Hallyad Szent Cyprianust lib. 5. ad Demetr. §. 3: Christianis imputatis quod minuantur singula mundo senescente. Quod crebriús bella continuant, quod sterilitas & fames solicitudinem cumulant, &c. A' Keresztyénekne tulaydonittyátok, hogy

fia beszéde tehát hogy nemellyektől csak Luther támadásának és tanításának tulaydonitatnak minden háboruságok és nyomoruságok, mint ha csak ő időt kezdettenek és az előt soha sohúl nem vóltanak vólna. De mit csodálkozúnk ezen, ha Jeremiás Próféta-is ugyan ezent hallotta az ég Királynéjának áldozó ag-fatyroktól? c. 44 v. 17: Az időtől-fogva, ugymond, hogy meg-szünttünk áldozni az ég Királynéjának, és ita-

mindenek kisſébbednek vagy fogynak a' világ meg-vénhedvén. Hogy a' hadak gyakorta ſzűntelen vannak, hogy a' ſoványság és az éhség ſzorgalmatoſságot gyűytnek rakáſra, &c. Mind ezekre pedig így felel megh: Hoc ſcias eſſe prædictum, in noviſſimis temporibus multiplicari mala & adverſa varia, &c. Non ſicut tua falſa querimonia & imperitia veritatis ignara jactat & clamitat, iſta accidunt, quod dii veſtri à nobis non colantur, ſed quod à vobis non colatur Deus. Ezt tudgyad, hogy eleve meg-mondatot, hogy az utólsó időkben meg-ſokasúlnak a' gonoſzok és a' külömb külömb nyavalyák, &c. Nem a' mint a' te hamis panaſzolkodáſod és igaſság nem-tudó tudatlanságod hánnya veti és kiáltya, ezek történnének, hogy a' ti Iſtenitek mi tőlünk nem tiſzteltetnek, hanem hogy tőletek az Iſten nem tiſzteltetik. Ugyan ezent felellyük mi-is azoknak, a' kik minket-is haſonlókkal kárhoztatnak.

II. Reſze.

A' mi kereſzt-alat valo hivatalunkról.

Mivel-hogy minnyájan kereſzt-alá vettettünk, annak-okaért a' ſzenvedéſnek igaz meſterségét annyival ſzorgalmatoſsban kell meg-tanúlnúnk. Mert nem elég a' kereſztet viſelni, hanem jól viſelni, a' kedves Iſtennél és fizettetik-meg jutalommal. Ebben pedig a' Királyi-ember adattatik elönkbe követéſre, a' ki nékünk maga példájával regulákat ſzabot elönkbe, mellyeket ſzükség ſzorgalmatoſſan meg tartanúnk.

A' kereſzt regulái.

Az első illyen: Békeséges-türéſſel ſzenvedgyed. Mert a' kereſzt-alat nem kell morgolodnúnk, vagy zugolodnúnk, hanem minden ſzelídséggel kell ſzenvednünk. Semmit nem olvaſúnk a' Királyi-embernek nem-türéſe, vagy türhetetlenkedéſe-felől: az Iſten akarattyában meg-nyugot, és kemény ſzóval illetetvén a' Kriſtuſtól, nem akart véle fedődni. Ez az első jóságos cselekedet, melly meg-kívántatik tőlünk, hogy békéſeges-türők legyünk, és az ősztön-ellen ne rugodozzúnk.

1. Békeséges-türéſſel ſzenvedgyed.

S. Lact. l. 5. div. Inſtit. c. 23: Magna & præcipua virtus eſt patientia. Nagy és leg-főb

A' teſt-

A' teſtnek ugyan nehéz a' kereſzt, és gyakorta morgolódik, mikor a' nyomoruság meg-nevekedik. Móyſes a' puſztában zúgolódék, Num. 11. v. 12. Jób meg-átkozá napját, cap. 3. v. 1. ſeq. Szent Dávid gyakorta meg-kettőztette az ő meddigét, Pſal. 6. v. 4. Mi pedig ellene-állyúnk a' teſtnek, és az ő morgolodását férfiui módon meg-fedgyűk, vagy le-csendeſitsűk, melly annál kűnnyebben meg-léſzen, ha a' kereſztnek fő haſznait meg-gődolándgyuk. Sokak azok, de csak azokat láſſuk-meg, a' mellyeket a' Királyi-embernek példája ád előnkben.

1. *A' kereſzt alázatoſságot ſzűl.* Mert a' Királyi-ember a' fia betegségéből meg-iſmérte az emberi erőtlenséget, mellyet ſe a' nemzetség jeles vólta, ſe a' gazdagságoknak bévőlkődéſe el-nem fordíthat. Sokan tollat emelnének, vagy tennének a' sűvegek megé, ha az Iſten őket a' kereſzt-által le-nem nyomná. Faraó főlőtte igen fel-fuvalkodot vólt, Exod. 5. v. 2. de a' csapáſok-által úgy meg-aláztatot, hogy végezetre a' népnek el-bocsátásával ajánlaná magát. Nabukodonozor kevélykedik vala Bábelnek épitéſeért, Dan. 4. v. 17. de az emberi tárſaságból ki-vettettetvén, végezetre áldotta a' magaſságbélit, v. 31. Antiokus igen igen tiſzteſség kívánó vala, de a' betegség-által úgy le-nyomatot, hogy erőtelenségét igazán meg-iſmérné, 2. Mak. 9. v. 12. Az-okaért a' kevélyek így tanúllyanak a' Szent Dáviddal valláſt tenni, Pſal. 119. v. 71: *Jó nékem, Uram, hogy meg-aláztál engem, hogy meg-tanullyam igaſságidat.*

2. *A' kereſzt* vagy *a' nyomoruság a' Kriſtushoz viſzen.* E' Királyi-ember a' Kriſtus kedveért alíg mozditotta vólna-ki a' lábát házából: de a' fiának betegsége kiűzte őtet és a' Kriſtushoz kéſzeritette futni. Ugyan azont erőséti-meg a' Századoſnak példája, Matth. 8. v. 5. a' Kananæa-é, Matth. 15. v. 5. a' havi-kór attya-é, Matth. 17. v. 14.

jóságos cse lekedet àbé keséges-tűrés.

Bion apud Laërt. l. 4. c. 7. Magnũ malum eſt, non poſſe ferre malũ. Nagy gonoſz, à gonoſzt el-nẽ ſzévedhetni.

Mer a' kereſzt alázatoſságo ſzűl.

A' Kapernaumi Százados neta lámſoha nẽ mondotta vólna ezt, Domine, nõ ſum dignus, Urã, nẽ vagyok méltó, Mat 8. v. 8. ha à ſzolgája betegséget nem ſzenvedet vólna.

A' Kriſtushoz viſzen.

S. Auguſt. in Pſalm. Flagellum interius & exterius glorificat.

Peccatorẽ compellit nolentem, erudit ignorantem, custodit currentem, protegit infirmantem, excitat torpentem, humiliat superbientẽ, purgat pœnitentem, coronat innocentem, initiat ad mortem semper viventem. Az ostor mind belől s-mind kivül meg-dicsőit. A' bűnöst az Istenhez meg-térni készéreti nem akarót, tanittya a' tudatlant, őrizi a' futót, óltalmazza az erőtelent, felindittya a' túnyát, meg-alázza a' kevelyekedőt, meg-tisztittya a' pœnitentia-tartót, meg-koronázza az ártatlant, fel-szenteli a' halálra a' mindenkor élőt.

A' néma sűket-é, Marc. 7. v. 32. és a' Jairus-é, Luc. 8. v. 41. A' testben akadot nyil orvoság keresésre ingerel: Ugy a' fáydalmat szerző háboruság az Istenhez viszen.. A' szarvas egyéb-ként igen fél az embertől, mind-az-által ha az ebektől kénszeritetik, maga akarattya-szerént az emberhez fut: Ugy a' nyomoruságok gyakorta a' Kristushoz kénszerétik menni az embereket, a' kit annak-előtte meg-útáltak. *Unde igitur plangis, quod pateris? Medicina est, non pœna. Honnét siratod azért a' mit szenvedsz? Orvoság, nem büntetés*, úgy mond Sz. Agoston..

Aítatoſsá téſzi.

3. *A' nyomoruság az embereket áitatoſokká téſzi.* A' Királyi-ember már semmit nem gondol a' gyönyörűségekkel és a' világ pompájával, hanem mindenestől azon vagyon, hogy segitséget nyerjen a' Kristustól. Mert ez ereje a' haboruságoknak, hogy a' gyönyörűségektől elvigyenek. Az Isten nyilai élesek; mikor belénk akadnak, gyaknak és a' világ kivánságit meg-törik. A' gyermekek valami keserűség-által választatnak-el a' téytől: Ugy a' hívek is a' kereszt úrőme-által az ideig való gyönyörűségektől el-vonyatatnak. Az Isten nékünk darabos vagy kemény útat csinált, hogy midőn az úton gyönyörködünk, azokról a' mik a' hazánkban vannak el-ne feletkezzünk. Innét igazán mondgya a' b. e. *Luther Márton*:

S. Idiota de Patien. ve. Cont. §. 3: Sicut cibo adhæret vasi in quo coquitur, nisi amoveatur, ac perdit saporé debitum, debitumq; colorem: Sic cor hominis adhæret isti mundo, nisi amoveatur per tribulationes. A' mint az

Qui cruce non premitur, malè vivere creditur ille.

Az az:

A' ki a' kereſztül nem nyomorgattatik,
Az feslettül élni igazán hihetik.

Mert

Mert a' mit cselekeszik a' csép a' maggal, azt cselekeszi a' nyomoruság az igaz férfiúval, azt mondgya Szent *Chryſoſtomus* hom. 5. in Matth.

tik, ha a' tűztől el-nem vétetik, és el-veszti illendő ízit és színét: Ugy az embernek szive-is e' világhoz ragad, ha a' háboruságok-áltaa el-nem vétetik.

4. *A' nyomoruság imádkozni tanít.* Ez ideig a' mi Királyi-emberünk halgatot, már kiált és a' Kriſtuſt segitségül híja. Igy a' kereszt igen jó Tanitó, meſter az imádkozásra. Mikor az Apoſtolok látnák hogy a' tengeren veszedelemben vólnának, kiáltának, Uram, szabadits meg minket el-veszünk, Matth. 8. v. 23. Ugy annál buzgób mindenkor a' könyörgés, mennél nagyob a' kereszt és a' kisértet.

kiálték mikor háborgattatnám, és meg-halgata engem.

Az-okaért mivel-hogy ennyi jók származnak a' kereszttől vagy a' nyomoruságból, bizonyára nincs semmi okúnk a' morgolodásra, sőt inkább békeséges türéssel szenvedgyük, ha valami nyomoruság történik raytúnk. Mert *Deus flagellat, ut emendet, & emendat, ut ſervet*, Az Iſten *meg-oſtoroz, hogy meg-jobbícson, meg-jobbít, hogy meg-tartson*, a' mint szól Szent *Cyprianus*.

aluszol te illy igen? Kelly-fel: híjad segitségül a' te Iſtenedet, talám meg-emlekezik az Iſten mi rólúnk és el-nem veszünk, Jon. 1. v. 6.

Második Regula: Buzgoságoſſan imádkozzál. A' könyörgésről el nem feletkezik a' királyi ember, de látván a' Kriſtuſt, segitségét szorgalmatoſſan kéri. Imádkozni kell a' nyomoruságokban, és az Magaſságbélit könyörgéſſel szorgalmaztatni. Mert ő egyedül a' mi Orvosúnk, Exod. 15. v. 26. és Meſterünk a' meg-szabadításra, Esa. 63. v. 1. és bátorságos erőſség, Nah. 1. v. 7. A' ki azért a' nyomoruságoktól szorongattatik, vagy ha ki önnön maga beteg, vagy házánál betegi vannak, az a'

étek az edényhez ég vagy ragad a' melyben főze-

Imádkozni tanít.

Sz. Dávid Pſal. 120. v. 1. Ad Dominum cum tribularer clamavi & exaudivit me. Az Urhoz

Jonás Prophétának a' Hajos Meſterek mikor tengeri veszedelembe vólnának, így szóllának: Mit

2. Buzgoságoſſan imádkozzál.

S. Auguſt. Oratio oranti eſt ſubſidium. Az imádság a' könyörgőnek vagy az i-

mádkozónak segitség.

Királyi emberrel a' Kristushoz járúllyon és aítatossan mondgya: *Uram* te hatalmas vagy, hogy meg-gyogyíthatsz; és jó, hogy senkit ereje-fölöt nem ostorosz. Segély azért, és gyogyíts-meg, hogy híresítessék-el a' te dicsőséged. Az illyen imádságok által-járják az eget, meg-halgattya az Idvözítő és meg-segít, az ő igéretiszerént, Esa.65.v.24. Ha segítségét hallasztya, szorgalmaztasd könyörgéseddel, míg meg-nem halgattatol. A' királyi-ember kemény igét hallot, v.48: *Ha jeleket és csodákot nem láttok, nem hisztek:* Mind-az által el nem ment, hanem szívet vévén megint könyörgöt, v.49: *Uram, jöj-alá minek-elötte meg-hallyon a' fiam.* Dorgálymeg, *jó Jésus*, a' mikor akarod, okras valamenyiszer tettzik. Most az én nyomoruságom nem engedi a' késedelmet, jöj-el azért és segély, hogy meg-gyógyúllyon a' fiam. *E' könyörgést ki-önt vén*, mindgyárt örvendetes igét hall, v.50: *Menny-el a' te fiad él.* Olly nagy tudni illik az imádságnak ereje, hogy meg-győzze a' győzhetetlent, és meg-kérje minden szükségünket. A' mint az Israel népe meg-veri vala az ellenséget, valameddig Móyses fel-emeli vala a' kezeit, Exod.17.v.11. Ugy ha az Urhoz emeléndgyük-fel mind szívünket s-mind kezeinket, segitség-nélkül soha el-nem bocsáttatunk. Mert nagy az Istennek irgalmassága, mint az első a' szárasságnak idején, Sir.35.v.26.

S. Augusst. in Psal. 65. Ne deficias in Oratione, Deus quod concesserus est si differt, non aufert. Meg ne fogjatkozzál az imádságban, vagy megneszünnjél az imádságtól, az Isten a' mit meg-akar adni, ha hallasztya, meg-nem tagadgya.

S. Jerony-mus in Levit. Móyses ad bel-

la non vadit, sed orat, & tum vincit Israël. Móyses nem mégyen a' badba, hanem imádkozik, és akkor Israel meg-győzi az ellenséget.

3. Erősen hidgy.

Harmadik Regula: Erősen hidgy. Kezdetben úgy láttatik vala, mint ha nem vólt vólna igaz bizodalma a' Királyi embernek, az-okaért mondá Kristus Idvözítönk: *Ha jeleket nem láttok, nem hisztek.* Annak-utánna pedig kedves választ vévén, mindgyárt hün, mint mind egy csodálkozva hozza-elő az Evangelista, v.50:

S. Jeron. epist. 5: Credere & sperare ne-

Hûn az ember a' beſzédnek, mellyet Jeſus monda néki, és mégyen valá. Mert, avagy nem csodálatos dolog-é, annak az embernek, a' ki annak-előtte hitetlen vólt, igének ſzóllására ſzivébe olly erős hitet fogadni, hogy ellene-ſemmit ne diſputállyon, hanem el hidgye, hogy a' Kriſtus jelen nem lévén-is meg-gyogyíthat? Előtte nagy jóságos cselekedet ez, melly avagy csak egyedûl táplál bennünket a' nyomoruságokban. Ez a' győzedelem, melly meg-győzi a' világot, a' mi hitünk, 1. Johan. 5. v. 4. Ha hited léſzen, mindent meg-nyerhetſz, kérhetſz, mint ki-tettzik a' Szentek layſtromából, Heb. 11. Künnyen meg-ſzerezhettyük pedig azt, ha a' Kriſtus igéjére ſzorgalmatoſſan figyelmezünk. Mert ez a' hit éſzköze, mellynek el-kell venni minden kételkedéſt. A' mint a' Királyi-ember mindgyárt hûn az igének, úgy minékünk-is bíznúnk-kell a' Kriſtus mondasában. Kételkedel-é az ő kegyelmes jelen-létéről? Imé az íge, Matt. 18. v. 20: *Ahól hetten vagy hárman ősſze-gyûlnek az én nevemben, ott vagyok közepettek.* Kételkedel-é a' bűnök bocsánattya, felől? Imé az íge, Joh. 20. v. 23: A' kiknek bűnöket meg-bocsáttyátok, meg-bocsáttatnak nékik. Kételkedel-é az Iſtennek ſegítsége-felől? Ime az íge, Eſa. 43. v. 1: Ne félly: mert meg-váltottalak téged, és neveden híttalak téged: enyím vagy te. Annak-okaért ne kételkedgyél, hanem hidgy az Iſtennek igéretének, hogy te felőled-is mondattathaſsék: *Hûn az ember a' beſzédnek, mellyet Jéſus monda néki.*

A' jó ſzerencsés és a' ſzerencsétlen állapatból úgyan, Neſcit homo, utrum amore an odio dignus ſit, Nem tudgya ember, ha ſzeretetre légyen-é méltó, vagy gyűlöségre, a' mint a' bölcs Prædikátor ſzól cap. 9. v. 1. mert azok közönségeſek mind a' jókkal ſ-mind a' gonoſzokkal, v. 2. 3. de idvőſségünk-felől bizonyoſok lehetünk a' Szent Iráſokból a' Szent Lélek vigaſztaláſa által, mint Szent Bernhárd tanittya Ser. 5. in Dedic.

ceſſe eſt, quæ Deus juſſit. Hinni és remélleni ſzükség, a' miket hágy az Iſten.

Id. Fidem ſpes ſequitur. A' hitet a' reménség követi. Ez ha igaz, nyilván kitetzik hogy nem eſzeſek azok, a' kik azt mondgyák hogy bizonyos vóltát idvőzüléſeknek nem hiſzik, hanem reménlik. Non poteſt ſperare, qui non crediderit. Nem remélhet, a' ki nem hiſzen, azt mondgya Gregorius Magn. ſup. Ezech.

III. RESZE.

A' KERESZT-UTAN VALO ILLENDŐ hála-adásról.

A' kőnyőrgésnek ereje.

S. Aug. in quodã Ser. Oratio si pura est, si casta fuerit, cœlos pene trans vacua nõ redibit.

Az imádság ha tiszta, ha szűz lészen, az eget általhatvã üressen viszsza nem tér.

Hálaadók egyűnk.

A' jó-tétemént meggondolván

Cassiod. in Psal. Jugiter sibi subvenire facit, cui collatum beneficium ante oculos semper assistit. Szűn

Dicséretet énekelvén.

A hív kőnyőrgést, mindenkor kegyelmes meg-halgatás fogadgya-bé. Mert a' Királyi-ember meg-nyerte a' mit akart, és a' fiát meg szabadúltnak találta a' hideg lelésből. Bizonyára ô kőnyőrgésnek nagy ereje! ô melly sokat használ az igaznak szűntelen való kőnyőrgése, Jacob. 5. v. 17. Ez választotta két-féle a' tengert, Exod. 14. v. 21: az oroszlányok száját bé-zárta, Dan. 6. v. 22. és a' lánczokat meg-óldotta, Act. 12. v. 5. 6. Az Imádság a' földet bé-sillesztette, Num. 16. v. 31. a' Napot meg-állatta, Jos. 10. v. 12. és tűzet hozot alá az égből, 2. Reg. 1. v. 9. A' meg-halgatás-felől azért ne kételkedgyűnk. Ugy lészen nékűnk a' mint akarjuk, és lészen kedves választúnk. A' keresztnek meg tágítása után pedig el-ne feletkezzűnk a' mi hívatalunkról, hanem illendő hála-adásúnkat mutassuk-meg az Istenhez.

Szokot a' lenni, 1. *Az Isten jó teteményének meggondolásával.* A' Királyi ember meg-kérdi a' szólgákat, és mindenekről tudakozik, hogy jobban jobban meg világosodgyék a' Kristusnak segítsége. Igy gondollyuk-meg, a' míket velűnk cselekedett az Ur, és ismérjűk-meg az ő kegyelmességét. Sokan a' gonoszokból meg-szabadúlván a' Magasságosnak cselekedetire nem vigyáznak, hanem vagy a' szerencsének, vagy az ő eszességeknek írják vagy tulaydoníttyák. Háladatlanság ez, melly az Isten áldásának kút fejét kűnnyen ki-szárasztya.

telenűl meg-segitteti magát, a' kinek a' jó-tétemény mindenkor szemei-előt forog.

1. *Dicséretet énekelvén néki.* Nincs semmi kétség benne, hogy a' Királyi-ember Hála-adó éneket nem

mondot

mondot vólna a' fia megszabaditásáért. Vgy mi-is elvévén a' jó-tétemént, dicsérjük a' jó tévő Urat. Melkizedék, minek-utánna Abrahám Pátriárka meg verte vólna az ellenséget, áldotta az Istent, Gen.14.v.20. Ugy emellyük-fel mi-is a' mi nyelvünket és az Ur nevét hirdessük.

Szent Dávid Psal. 103. v. 2: Áldgyad ő én lelkem az Urat, és el-ne feleytsed semmi adományit vagy jóté-

teményit. Dicsérd én lelkem az Urat, dicsérem az Urat életemben: dicséretet mondok az én Istenemnek valamíg leszek, Psal.146. v. 1.

3. *Az Istent mindenkor tisztelvén.* Nem elég a' szóval való hála-adás: az Istennek fő-képpen a' valoságos tettzik, mikor magúnkat mindenestül ő hozzája fordittyuk, és magúnkat az ő félelmében nevellyük. Megcselekedte ezt a' Királyi ember, a' ki-felől mondatik, v. 53: *hogy hún ő és az ő egész háza népe.* Ez a' leg-jobb hála-adóság, mellynél nincs nagyob, s-Istennek-előtte kedvesbb. Oh melly jól vagyon mind azoknak dólgok, a' kik-felől hasonlót bizonyíthatni és mondhatni: *Credidit hic vir & domus ejus universa. Hún e' ferfiu és az ő egesz háza-népe.*

Az Istent tisztelvén.

S. Chrys. hom. 19. in ep. ad Eph. Pro omnibus quę accidunt oportet gratias agere: Non tantùm verbis neq; linguis, sed rebus & fa-

ctis, & cogitatione & corde. Mindenekről, a' mik raytúnk történnek, hálákat szükségadnúnk: Nem csak szóval, sem nyelvel, hanem dólgokkal és cselekedetekkel, és gondolattal és szívvel.

De erről más időben többet. *Engedgye a' kegyelmes Isten*, hogy a' melly kereszteket reánk ád, igazán viselly ük, hogy a' keresztben segitségét érezhessük, és végezetre meg-szabadúlván illedő hálákat adhassúnk:

Néki légyen dicséret és tiszteség
és véghetetlen hála-adás,
AMEN.

Evangéliom

Sz. HAROMSAG VTAN XXII. VASARNAPRA,

Sz. Matth. 18. az 23. v. szintén a' végig.

A' NAGY ÉS AZ HALA-ADATlan adóſról.

23. AZ-okaért hasonlítatot mē nyeknek Orſzága egy ember-királyhoz, ki ſzámot akara vetni az ő ſzólgaival.

24. Es mikor ſzámot kezdet vólna vetni, eleibe-viteték egy, ki tiz ezer tálentommal tartozik vala néki.

25. Mikor pedig nem vólna honnét meg-fizetne, parancsolá az Ura, hogy eladattatnék ő és az ő felesége, és a' fiai, és mindene a' mie vala, és meg-fizettetnék.

26. Le-borùlván pedig az a' ſzólga, kéri vala ötet, mondván: Légy békével hozzám és mindeneket meg-fizetek néked.

27. Könyörűlvén pedig az Ur azon a' ſzólgán, el-bocsátá ő-

tet, és az adoſságot meg-engdé néki.

28. Ki-menvén pedig az a' ſzólga, találá eggyet a' ſzólga-társai közzűl, ki ſzáz pénzel tartozik vala néki: és meg-fogván foytogattya vala ötet, mődván: Fizeſd-megh a' mivel tartozol.

29. Esle-borúlván a' ſzólga-társa, kérivala ötet, mondván: Légy békével hozzám és mindeneket megfizetek néked.

30. Amaz pedigh nem akara: hanem elméne és veté ötet a' tőmlőczbe, míg meg nẽfizetnéaz adoságot.

31. Látván pedig annak ſzólga-társai a' mik történnek vala, igen meg-ſzomorodának, és el-jővének, és meg-beſzéllék az ő Uroknak mind a' mik lőttek vala.

32. Akkor hívá ötet az Ura, és monda néki: Alnok ſzólga, minden adoſságodat meg engedtem néked, mivel-hogy kértél engẽ.

33. Azért nem kellet vólna-é néked-is könyörűlnöd a' ſzólga-társodõ a' mint én-is könyörűltẽ raytad?

34. Es meg-haraguván az Ura, a' hohéroknak adá ötet, míg meg-nẽ fizetné minden adoſságot.

35. Igy cselekeſzik az én meñyei Atyám-is veletek, ha meg-nẽ bocsátotok ki ki az ő attyafiának a' ti ſzívetekből.

PRÆDIKATZIO.

Két réſzei vannak a' kereſztyén ſzeretetnek.

A Kereſztyén ſzeretetnek fő-képpen két réſzei vannak. 1. A' ſzűkőlkődővel *jól-tenni.* 2. A' gonoſzúl tévőnek *meg-bocsátani.* Amot bévenvaló adakozáſunkat, it ſzelídségűnket mutattyuk meg. Mind a' kettő meg-parancsoltatot Szent Lukátsnál, 6. v. 37. a' holot Kriſtus Idvőzítőnk *réſz ſzerént* azt kívánnya hogy adgyúnk, tudni illik jót, melly-nélkűl a' felebarátúnk ſzűkőlkődik: *réſz-ſzerént* hogy meg-bocsáſsúnk, tudni-illik a' gonoſzt, mellyet ellenűnk cselekedet.

De ritka e' jóságos cselekedet itt e' földőn, fő képpen e' világ utólſó idejében, a' mellyben élűnk, mert a' kereſztyének igen főſvények a' jó-téteményben, nehezek a' meg bocsátáſban. Mert ſokaknak ſzívőkben meg-hűlt a' ſzeretet, Matth. 24. v. 12. és tőbbire a' nadálynak két leányit kővetik, kik mindenkor azt kiáltyák: *Hozz, Hozz,* Prov. 30. v. 15.

A' harag vétke kőzőnséges.

S. Aug. ſup Pſ. Ira turbat oculum odium extinguit. A' harag meg-háboríttya a' ſzemet: a' gyűlőség el-óltya.

Leg-elsőbben pedig kőzőnséges *a' harag vétke,* mellyel a' meg-bántáſok főlőtte igen meg-őregbítetnek és a' meg-békéltetéſnek minden eſzkőzi el-mulattatnak. Rút ſzemet ha vetēdeſz, mindgyárt boſzſzu gyanánt tartatik. Egy kicsinnyé ha meg-bántandaſz bocsánatot alég várhatſz. Mert azokra a' napokra jutottúnk, mellyekben az emberek kevélyek, meg-békéltethetetlenek, a' győnyőrűségeknek inkább, hogy ſem az Iſtennek ſzeretői, 2. Tim. 3. verſ. 2. 4.

Nem nagy gyalázat-é pédig véghetetlenűl haragunni és ſemmi meg-békélléſt be-nem venni? Emberek vagyúnk és gyakorta valami emberi dólgot ſzenvedűnk. E' világon élűnk, és ſokakban vétkezűnk minnyájan, Jacob. 3. v. 2. Miért vagyúnk tehát olly feledékenek a'

mi em-

mi emberi állapatúnkról, hogy egymáſnak meg-bocsátani nem akarunk? Semmi vétek nincs bizonyára nagyob a' második tábla-ellen, mint a' felebarátúnk-ellen való harag-tartás, és akar mi meg-bántáſocskáknak fölötte igen nagyra való magyarázáſa. Nem tettzik az *az Iſtennek*, a' ki irgalmas: nem tettzik *az Angyaloknak*, a' kik ſzelídek és békeségeſek: nem tettzik *minden jámboroknak*, a' kik az egyeneſségben gyönyörködnek: Ennek-fölötte az erőtlenek meg-botránkoztatnak és az ellenkezőinknek patvarkodáſra való alkolmatoſság adatik: meg-háboritatik minden rend-tartás és ſok-féle ártalmak ſzereztetnek. Annak-okaért ſemmi nem lehet vagy éktelembb, vagy ártalmaſbb inkább, mint a' meg-békéltethetetlen elme.

Caſs. ſup. illud Pſal. 4. Iraſc. Melior eſt, qui vincit iram, quam qui capit civitatem.

A' pogány Julius Császár-felől ezt írta bőlcs Cicero: *Nihil ſoles obliviſci, quàm injuriam. Semmit nem ſzoktál elfeleyteni, mint a' boſzſzuságot.* O vayha a' kereſztyének-közőt vólnának ſok illyen Juliuſok! De ezt csak kívánhattyuk, alig remélhettyük. El-hatalmazot ſzéllyel a' ſzíveknek boſzſzontáſa, és ſokak-közzül alig találſz eggyet, a' ki könnyen reá menne, vagy haylandó vólna a' meg-békéléſre.

Jobb a' ki haragját meg-gjőzi, hogy ſem a' ki váraſt veſzen-meg.

Ovid. ep. 3. Vince animos iramq; tuam qui cætera vincis. Haragodat győzd-meg ſ-elmédet, A' ki meggjőztél mindeneket.

Bőlcs Plátó a' ſzólgájára meg-haraguván, az Iſteneknek hálákat hagyot annak adni, mert ha meg-nem haragut vólna, ſoha a' veréſt el-nem kerűlte vólna, Laert. l. 3. Stob. Ser. 20.

Mellyet, mivel-hogy a' *ſzívek-tudó* Idvőzítő eleve látot, prædikátzioinak egyéb réſzei-közőt, akarta lenni azt-is a' réſzt, melly az egy-más meg-bántáſa, vagy egymás ellen való vétkezéſnek meg-bocsátáſáról ſzól. Előnkben adta azt nyilván való igékkel Szent Mathenál 5. v. 23. moſt ugyan azon tanuságot megint elő-beſzélli példa-beſzéd be-takarásában. Mert e' jelen való Szent Evangéliomnak leg-főb czéllya ſemmi nem egyéb, ha-

Az Evangéliomnak ſommája.

nem *az irgalmatlanságról való el-íntés*, és hoszszú-tűréſte és az elmének meg-mértéklésére való fel indítás.

Cui proprium eſt miſereri ſemper & parcere.

Melly véget hogy Idvözítönk el-érjen, ajánllya *elöſzör* az ö mennyei Szent Attyának irgalmaſságát, hogy az ö példajával szelídek és a' meg-bocsátáſra haylandók tanúllyúnk lenni. *Annak-utánna*, ellenkezö-által, a' ſzólgai irgalmatlanságnak példáját mutattya-meg, melly rút dolog légyen nagy adoságnak meg-engedését meg-nyerni, és kicsínt meg-engedni nem akarni.

A' kinek tulaydona irgalmazni mindenkor

és meg-engedni, S. Auguſt. in Medit. cap. 39.

Réſzek.

Az-okaért két réſzei vannak a' mái ſzent Evangéliomnak;

A' *elsö* az Iſtennek nagy adoságnak meg-engedéséről ſzól, mellyet az eſedezö ſzólga ingyen nyert-meg, az 23. v. fogva az 28. v.

Az *utólsó* az emberi keménységről és irgalmatlanságról, mellyet a' ſzólga-társ alávaló adoſságáért méltatlanúl ſzenvedet, az 28. v. fogva ſzintén á' végig.

Propoſitio.

Moſt csak az elsö réſznek *magyarázattyát* veſzszük-fel, és azt három izecskékben foglallyuk, ſzólván.

1. A' *ſzám-adásról*, mellyel ki-ki tartozik.

2. Az *adoſságnak* nagy vóltáról, mellyet meg-nem fizethetünk.

3. A' *mennyei Királynak hozzánk való indulattyáról*, a' ki elöſzör keménységnek és haragnak, mayd hoſzszu-türéſnek és kegyelemnek orczáját mutattya.

Ugyan azont aítatoſſan imádgyuk, hogy mind a' ſzólásban s-mind a' tanulásban ſegéllyen bennünket, az önnön maga tiſzteſségéért és az Anya-ſzent-egy-háznak idvöſſégeért, Amen.

I. RESZE.

A' SZAM-ADASROL MELLYEL MINnyájan tartozúnk.

SZent Péter Apoſtal az elő-járó igékben kérdéſt támaſztot a' boſzſzuságoknak, vagy vétkeknek meg-bocsátásáról: *Ha elég-é, hétſzer meg-bocsátani?* v.21. De Kriſtus Idvözítőnk azt feleli, sőt inkáb hetven hétſzer kell meg-bocsátani, v.22. jelentvén az-által, hogy a' vétkek vagy bűnök bocsánattyát bizonyos ſzámmal nem kellene meg-határozni, hanem valamenyiſzer kéretik kéſz ſzívvel meg-kell engedni. Mellyet hogy bévebben meg-magyarázzon, e' példa beſzédet akarta ide-alá vetni, mellyben mind az irgalmas Királynak példájával, s-mind a' kegyetlen ſzólgának büntetésével, künnyen való meg-bocsátásra indítatúnk.

A' Király példája köről fő képpen hármat kell eſzünkben vennünk. 1. *Hogy* ſzámot kért. 2. *Menyi* vólt a' ſzólga adoſsága, és 3. Micsoda ſzívvel vólt a' Király a' ſzólgához? Mind ezek pedig mivel-hogy homály vagy példa-beſzéd-által mondatnak, idején meg-kell látnúnk mik jelenteſsenek azók-által. Nem-is kell pedig igen meſzſze mennünk, égyenes vagy nyilván-való a' magyarázat, és az Evangéliomi hiſtoriában nem homályoſſan adattatik elénkben.

A' mi a' Királyt nézi, három dólgot kell abban eſzünkben vennünk.

A' Király nem egyéb, hanem önnön maga az Iſten, a' ki reánk bízta az ő javait. Ez végezetre ſzámot veſzen; de ſzámot nem adhatúnk, mert, a' bűn által magúnknak nagy adoſságot ſzerzettünk. El-kellene azért veſznünk, ha a' mennyei Atyának irgalmaſsága ſegítségül nem vólna nékünk. Mert kegyelméből meg-engedi minden adoſságúnkat, ha előtte meg-alázzuk magún-

A' ſzámot vevő Király az Iſten.

kat,

Három elmélkedésre való dolog.

kat, és vétkeinknek bocsánattyát alázatossan kéréndgyük. Igy azért elmélkedésre három dolog adattatik elönkbe. 1. A' szám-adás. 2. Az adosságnak nagy vólta. 3. Az Istennek irgalmasága.

Az ember sáfára vagy házi-gazdája az Istennek.

Hogy pedig az elsőről kezdgyük-el, meg-kell róla emlekeznünk, hogy safárság bízatot reánk, és hogy nē egyéb, hanē házi-gazdái vagyunk a' Magasságbélinek. Ezektől pedig a' kívántatik, hogy híveknek találtassanak, 1. Cor. 4. v. 2. azért dólgokat úgy igazgassák, rendellyék, hogy mindenkor készek legyenek a' szám-adásra. De, ah, kevessen vannak a' kik hivatallyokról meg-emlekezznének: a' napnak élnek, az adatot jók el-vesztetének, és fölötte nagy adosság szereztetik. O ha már egyszer az emberek elméjét által-hatnák, fel-indítanák, vagy az Istennek bévséges igéreti, vagy kemény fenyegetési! De sokakat el-fogot a' testi-bátorság, és mint ha semmi itélet nem vólna, mind a' két fülökre alusznak, az az, bátorságban élnek. Az-okaért vagy hogy csak valami pœnitentia indulattyával illettessünk, indíttassúnk, imé! hogy számot kellessék adnúnk, a' jelen való példa-beszédben elönkben adattatik. El-jö a' nap, el-jö, *Halgatoim*, itéletnek napja, mellyen minnyájan az Urnak itélőszéki eleibe állattatúnk, safárságúnkról való szám-adásnak-okaért. Hogy az bizonnyal meg-lészen, ama' három dólgok, mellyek a' Szent Evangeliomnak kezdetibe be-kebeleztetnek, értésünkre adattatnak, világosson meg-mutattyák.

Mi szorgalmatos lészen pedig az Istennek szám-vétele! Hogy itélet lészen meg-bizonyittya.

I. A' reánk bizot jóknak szám-adása.

Nem mi múnkánk-által nyertük, hanem az Istentől adattattanak és bizattattanak reánk, a' miket birúnk. Minden jó adomány és minden tekélletes ajándék onnét fel-

Nagy testi-bátorságból származot ostobaság úgy élni, mint ha soha né kellene számot adni. Maga csak magúnkon is példát vehetünk. Mert, ha mi számot veszünk azoktól a' kikre javainkat bíztuk: az Istennek inkább tölünk? A' melly kemény, a'

I. A' reánk bizot jóknak szám-adása.

lyűl szál-alá a' világosságnak Attyától, Jacob. 1. v. 17. Mid vagyon a' mit nem vettél volna? 1. Cor. 4. v. 7. Az-okaért minden jók, csak élés-szerént miénk, de eredet-szerént Istené. Innét a' mennyeknek Országa Királyhoz mondatik hasonlitatotnak lenni, *a' ki számot akara vetni az ő szolgaival*, v. 23. A' mint pedig a' Királyok javai nem tulaydonok a' házi-gazdáknak, noha azokat ki-szolgáltattyák: Ugy a' leg-felső Királyoknak Királya sokakat bizot reánk, mind-az által a' mi tulaydonságunkba, vagy hatalmúnkba nem úgy jőnek-által, hogy azokkal szabad légyen akaratúnk-szerént cselekednünk, a' mit akarúnk. Eővé maradnak mindenek, honnét mindenek Urának-is hivattatik, Rom. 10. v. 12. Enyim a' föld kereksége ugy-mond ő, Psal. 50. v. 12. A' mint azért a' Király végezetre számot vészen az ő házi-gazdáitól, vagy gondviselőitől: Ugy kétség nélkűl a' mennyei Királytól az Istentől mi-is feleletre czitáltatúnk, vagy idéztetünk. A' kincs-tartók vagy ispányok-ellen inquirálni, visgálni szoktak, hogy meg-tudattassék, mi módon szolgáltatták-ki a' Fejedelem dólgait: Mi a' Magasságbélinek Kincstartoi vagyúnk, kik esztendőnként elég-bévséges jövedelmet veszünk kezünkhöz. Meg-kell azért látnúnk, hogy el-ne veszessük és meg-ne emészszük, el-ne tékozollyuk a' reánk bizottakat: Mert el jő a' kemény vagy szorgalmatos inquisitionak, visgálásnak ideje, mellyben vagy titokban, vagy boszszu-állás-nélkűl, büntetetlen nem fog semmi maradhatni. Az eszes emberek sokkal szorgalmatosbbak az egyebekének hogy sem a' magokénak meg-tartásában és gondviselésében: Minékünk-is illik eszeseknek lennünk, Matth. 10. v. 17. Mivel-hogy azért az Isten é és így más é a' jók, a' mellyekkel birúnk, miért azokat hogy igazbban nem költyük?

Nincs semmi tulaydonúnk: mert az anyánk méhéből magúnkkal egyebet mezitelenségnél, Job. 1. v. 21. Tim. 6. v. 7. és bűnnél, Psal. 51. v. 7. nem hoztúnk. Azért csak a' mezitelenség és a' bűn sajátúnk: ezek kivűl valamink vagyon, nem tulaydonúnk, hanem Istentől vettűk, 1. Cor. 4. v. 7. még pedigh nem mancipio, nem örökűl, hanem usu, élesűl, a' mint a' versetske-is mondgya: Vitæ; mancipio nulli datur omnibus usu. Innét vagyon hogy mint adoss-

soknak mindent meg-kell térítenünk, és, mint Sáfároknak, mindenekről,

életünkről, cselekedetünkről és el-költöt javainkról számot kelletik adnúnk. Nem adhatúnk pedig: azért a' Publikánussal csak ezt mondgyuk: Domine esto mihi propitius peccatori. Isten légy irgalmas nékem bűnősnek. Luc. 18. v. 13.

2. A' szólgáknak nevezése.

II. A' szogáknak nevezése. Nem mi vagyúnk az Urak, hanem a' mennyei Királynak *szólgainak* hivattatúnk. Már pedig a' szólga nem maga akarattyában vagyon, vagy nem szabad magával, hanem az Urának tartozik szólgálni, és a' reája bízot jókrúl számot adni. Ugyan azon a' mi hívatalúnk is: Ez egész világ semmi nem egyéb, hanem a' Jehovának háza-népe, mellyben szólgáknak akara bennünket lenni. Az-okaért el-ne kölcsük azokat, a' mik az Ur-é: hanem igazán viselly ünk azokról gondot, és azokból híven safárkodgyúnk, hogy ítélet napján meg-ne szégyenüllyünk, és a' kárhozatra ne vetteſsünk.

Svetonius a' Tiberius III. Romai Császárfelől így ír: Dominus appellatus à quodam, denuntiavit ne se ampliùs eō tumeliæ causa nominaret. Az az: Urnak neveztetvén egy némelytől, meg-izente vagy tíltotta hogy többé őtet gyalázatnak-okaért ne nevezze.

Sok-féle okon vagyúnk az Istennek szólgai.

Sok-féle okon vagyúnk pedig az Istennek szólgái. 1. A' *teremtés*-ért, mert ő teremtet minket, Psal. 100. v. 3. és azért szolgák vagyúnk, a' *szűletés* törvénye-szerént mert szólgái szűletünk annak az Urnak, a' ki nékünk testet és lelket adot. 2. Az *el-tartás*-ért, mert mi magúnkat nem táplálhattyuk, nevelhettyük, hanem mindeneket az Urnak bév kezéből veszünk, ugy-mint a' ki minden élő-állatot be tölt áldomással, Psal. 145. v. 16. Igy szólgák vagyúnk a' *szegénység* törvénye-szerént, melly maga készerit bennünket szólgálni és elédelünket az Istentől kérni. 3. Az *igazgatás*-ért, mert az Isten igazgattya minden mi cselekedetinket, ő benne élünk és mozgúnk, Actor. 17. v. 28. Eő igazgattya nyelvünket, Prov. 16. v. 1. és minden lépésinket, Jer. 10. v. 23. honnét szólgák vagyúnk, az *erőtelenség* törvénye-szerént, mivel-hogy

Ha nagy bőcsület, Király, vagy nagy Ur ember hív szólgájának lenni, és occasio emergendi. tiſztelségre, méltóságra való fel-menetelnek alkolmatos-

méltán

méltán vettetnek egyebek-alá, a' kik magokat nem igazgathattyák. 4. A' *váltság*-ért, mert nagy áron váltattúnk meg, 1. Cor. 6. v. ult. tudni-illik a' Kriſtuſnak vérén, 1. Pet. 1. v. 19. Honnét azt mondgya az Ur, Eſa. 44. v. 21: *En ſzólgám vagy te, el-ne feletkezzél rólam.* Az-okaért a' *meg-vétel* és a' meg-ſzabadítás tőrvénye-ſzerént a' Jehovának ſzólgáinak mondatúnk. 5. A' *meg-ſzentelés*-ért, mert bennünket a' ſzőlőjébe hít, Matth. 20. v. 1. befogadot az Anya-ſzent-egy-házba, mint egy ſzent ház népébe, a' holot kinek kinek eleibe-írattatik, mit cselekedgyék, az-okaért ſzólgálúnk *meg-fogadás* tőrvénye-ſzerént, mert ſzólgálatra hívartattúnk, és hív ſzólgálatúnkat igértük.

ſága, mint Joſefnek, Gen. 41. v. 41. ſeqq. és Eſthernek, Eſth. 2. v. 17. példája meg-bizonyittya: menyivel nagyob az Iſtennek ſzólgájának lenni? Mert, Deo ſervire, libertas eſt. Az Iſten-

nek ſzolgálni, ſzabadság. Az Iſten pedig a' ſzolgálatot jóban kívánnya, nem gonoſzban: mert a' gonoſzban vagyon a' valoságos ſzolgálat: a' jóban a' valoságos ſzabadság. Innét igazán mondgya bőlcs Bion: Boni famuli liberi ſunt: improbi verò liberi multis cupiditatibus ſerviunt. A' jó ſzolgák ſzabadoſok: a' gonoſz fiak pedig ſok kívánságoknak ſzolgálnak, Bion lib. de Servit. Az Ur-is azt mondgya, Qui facit peccatum ſervus eſt peccati, A' ki bűnt cselekeſzik, ſzolgája a' bűnnek, Johan. 8. v. 34. Tehát ha ſzabadoſok akarúnk lenni, bűnt ne cselekedgyünk, ſe az Urnak való nevezésben ne gyönyörködgyünk. Ne mondgyuk azt, Dominus ſum. En Ur vagyok: hanem Abrahámmal és Szent Dáviddal azt mondgyuk: Ego ſervus tuus ſum Domine. En te ſzolgád vagyok Uram. Mert e' világi Uraság mulandó. Ma vagyon, ſ-holnap ingyen ſem tettzik. Szent Ambrus így ſzól az Iſtennek való ſzolgálatról: Prudenter ſibi Deus ſervire vult, non ut nimietate ſua debiles fiant, & poſtea medicorum ſuffragia requirant. Okoſſan kívánnya az Iſten tőlünk magának a' ſzolgálatot, hogy feletteb-valoságával magúnkat erőtlenekké ne tegyük, és annak-utánna az Orvoſok ſegitségét ne kívánnyuk, S. Ambroſ. in epiſt. 1. ad Timoth. Mellyből ki-tettzik, hogy nem okos a' Barátok ſzolgálattya. Mert a' feletteb való ſanyargatás-által teſtek erejét el-veſztik, és győrokat meg-veſztik: melly miat oſztán az Orvoſthiják ſegitségül.

Annak-okaért mivel-hogy ennyi módon vagyúnk kőteleſek, méltán meg kell látnúnk, hogy életünket az Urnak akaratthyához ſzabjuk. Eő a' teremtőd és Atyád: azért féllyed őtet. Eő kegyes el-tartó: azért az ő nevét hirdeſſed. Eő hadnagy vagy vezér és igazgató: azért min-

denkor légy engedelmes. Eő a' te Meg-váltód: azért álhatatoſſan ragaſzkodgyál hozzája. Eő meg-ſzentelő: azért ſzót fogadgy és őtet ſoha meg-ne báncsad. És így e' gondolat tőlünk mindenkor meg-tartaſsék: *Servus Dei ſum. Az Iſtennek ſzólgája vagyok*, a' kinek jövendőben ſzámot kell adnom, azért híven ſzolgálok néki, hogy haragját fel-ne gerjeſzſzem, és örök büntetésbe ne eſſem.

Jóſef tilalmas dologra ſzorgalmaztattatván, megemlekezék róla, hogy ő ſzólga vólna, ſazt mondá: *Hogy cselekedhetem e' ſzörnyű gonoſságot?* Gen. 39. v. 9. Mi-is a' mennyei Urnak ſzolgái vagyunk. Mi-is hívattatunk néha néha a' teſtül, a' világtúl és a' Sátántúl az igaz útból való ki-tándorodáſra: de azt felellyük: *A' Jehovának ſzolgái vagyunk*, ehőz adtuk magunkat: Hogy cselekehettyük azért e' ſzörnyű gonoſságot, és hogy vétkezhetünk az Iſten-ellen?

3. Az Iſteni czitálás.

III. Az Iſteni czitálás. Mert a' mondatik a' Király-felől, hogy ſzámot akara vetni a' ſzolgáival. Nem engedi meg nékik hogy mindeneket akarattyok-ſzerént rendellyenek, de végezetre meg-tudakozik felőlök és minden cselekedeteket meg-viſgállya. Olly nagy ugyan az embereknek gonoſságok, hogy előſzőr-is az Iſtennek javait gonoſzúl helyheztetik vagy költik, annak-utánna az el-költöttekről ſzámot nem akarnak adni. Mert némellyek futnak az Adámmal, Gen. 3. v. 7. némellyek tagadáſt téſznek a' Kainnal, Gen. 4. v. 9. némellyek magokat fige-fa levélekkel ékesétik az Evával, Gen. 3. v. 7. De amaʼ leg-főlső Király mind ezeket *elő*-tudgya *vonni* az ő reytekekből. A' futó Adámot viſzſza-híja: a' tagadáſt tévő Kaint meg győzi: az el-tántorodot vagy el-tért Evát megdorgállya, minden bátorságban élőket az itélő-ſzék-eleibe idézi és vonſza, mellyet külömb külömb módon ſzokot cselekedni.

Oh nagy bolondság! Ki kerülheti-el az Iſtén előt való ſzámadáſt, ha az egéſz emberi nézetségnek meg-kel jelenni a' Kriſtuſnak itélő-ſzéki-előt? Rom. 14. v. 20. 2. Cor. 5. v. 10.

1. A' *pa-*

Az Isten idézésének külömb külömb módgyai.

1. A' *pœnitentia prædikátziói*-által, mert egy-házi szolgálatot rendelt, hogy az-által meg-térgye a' világot a' bűnről, Johan.16.v.8. Igy az özön-víz előt valók Noe Pátriárka-által, Gen.6.v.3. Szent Dávid a' Náthán Prófé-ta-által, 2.Sam.12.v.1. A' Ninivebéliek a' Jónás Próféta-által idéztettek, Jon.3.v.4. Az-okaért a' lelki-pásztorok valamenyiszer a' bűnöket szóval öregbétik, vagy feddik, annyiszor gondollyuk-meg, hogy szám-adásra idéztetünk.

1. A' pœnitentzia prædikátioi-által.

2. A' *haragjelei*-által, mikor az égbé, a' levegő-égbé, a' földön és a' tengerben valami csodákat mutat, mellyek a' következendő nyomoruságoknak eleve-hírdetői. Igy Faraót a' veres tengernek két felé való válása-által, Exod. 14.v.22. Bóldisár Királyt a' szokatlan Irás-által, Dan.5. v.5. A' Jerusalembéliéket sok csodák vagy jelek-által idézte, a' minémüek-nélkül nincsenek a' mi ideink is, mellyeket mikor nézünk, bennünket a' szám-adásra újonnan alítsuk híni.

2. A' harag jelei-által.

3. Az *Anya-szent-egy-házi Szám-kivetés*-által. Mert a' ki az Anya-szent-egy-ház testétől el-meczetik, úgy az Istennek itélő-széki-eleibe állattatik. Szám-adásra hívattatol, valamenyiszer a' bűneid meg-kötöztetnek a' földön. A' gonosz útadat azért idején jobbícsd-meg, hogy a' lelked idvözüllyön az Urnak napján, 1.Cor.5.v.5.

3. Az Anya-szent-egy-házi szám-kivetés-által.

4. A' *polgári rend-tartási vádolás*-által. Mert nem mindenkor titokban maradnak a' bűnök: gyakorta kinyilatkoztatnak, és a' Magistrátusnak tudtára adatatnak. Mikor azért törvénybe vonyatatol, úgy itéllyed hogy az Isten eggyütt a' Biró-által idéz téged. Igy idéztettenek Dáthán, Num. 16. v. 4. Akán, Jós.7.v.18. és a' hamis Birák, Dan.13.v.45.

4. A' polgári rend-tartási vádolás-által.

5. *Külömb külömb nyomoruságok*-által. Mert ha a' bátorságban élők se a' prædikátziokkal, se a' csodákkal, jelekkel,

5. Külömb külömb njomoruságok-által.

Ezeck. 14. v. 19: Hogj ha az én négy veſzedelmes itéletimet, a' fegyvert, és az éhséget, és à gonoſz vadakat és a' dőg-halált bocsátom-is Jeruſalemre, hogj ki-őllyem belőle az embert és a' barmot: mind-az-által ha-

lekkel, vagy egyebekkel nem gondolnak, oſztán az Iſten elő-ſzóllíttya az éhséget, a' dőg-halált, a' hadakat, hogy a' hamis ſzolgák a' nyomoruságoktúl ſzorongattatván, el-jőni és jelen lenni kénſzeriteſſenek. Mert a' mint az emberi itéletekben, ha valamelly vakmerőb az első idézéſre ki-marad, akkor a' Biró a' Poroſzlókat és a' ſzólgákat el-küldi, a' kik a' vétkeſt az itélő-ſzék-eleibe erővel vonnyák: Ugy a' ki az Anya-ſzent-egy-házban Móyſeſt nem akarja halgatni, akkor kereſzt-alá vettetik, hogy végezetre alá-ſzállyon az Iſten haragjának meg-iſmerésére. A' ki nem figyelmez az igére, az végre oſtorokat és veréſeket kisért vagy probál-meg, mellyet meg-bizonyithatni *Manaſſeſnek* fogolynak, *Nabukodonozornak* balgatagnak és az *Iſraelitáknak* Aſſyriába vitettetteknek példájával.

gyattatnak ő benne a' kik meg-ſzabaditsák fiokat és leányokat. Szent Theophil. in cap. 24. Matth. Famem & peſtem nunquam aliunde provenire, quàm ex Deo. Az éhség és a' dőg-halál ſoha nem ſzármazik egyébtől, hanem az Iſtentől. Bolondság tehát az-előt ſutni.

6. A' lelki iſméret furdaláſi vagy őſztőnőzéſi-által.

S. Anſel. in epiſt. ad Cor. Conſcientia impiorum magna pœna eſt: piorum verò magnum gau-

6. A' *lelki-iſméret furdaláſi*-által. Noha ez néha néha aluſzik, mind-az-által idejében fel-ſerken és minden vétkeket rakáſra gyűyt vagy meg-őregbít. Szintén ollyan, mint aytó-előt fekű kőlyők, melly fel-ſerkenvén ugat és mardos. Ollyan mint a' *féreg*, melly furdal és ſzűntelen rág. Az Iſten itéletinek és a' pokolbéli bűntetéſeknek prodromuſa, elől-futó kővete. Igy idéztetet Kain, Gen. 4. v. 13. és Akitofel, 2. Sam. 17. v. 23. és Judás Iskáriótes, Matth. 27. v. 3. Azért mikor haſonló fúrdaláſokat ſzenvedſz, magadat megínt idéztetni alítsad.

dium. Az iſtenteleneknek lelkek iſméreti nagy bűntetés: az Iſten-félők-é pedig nagy őrőm. S. Iſidor, lib. 3. de ſum. bon. Nulla pœna gravior, pœnâ conſcientiæ. Nincs ſemmi bűntetés nehezebb a' lelki-iſméret bűntetésénél. Példa erről Kain, Gen. 4. v. 13.

7. A' ſzorongatás, kűzdés és à halál-által.

7. A' *ſzorongatás vagy kűzdés és az halál* által. Ez ſemmi nem egyéb, hanem a' ſzám-adáſra való elő-hívás, Ott minden bűnők elő-jőnek, ott hely heztetett az meg-

itéléſre

itéléſre való itélő ſzék. Ott meg kell Szent Berhárdal vallani: *Perditè vixi. Veſzettül, vagy gonoſzúl éltem.* Azért hogy a' bűn rakáſra ne gyűyteſsék, a' mi ki-menésünkről gyakorta meg-kell emlekeznünk, bölcs Syráknak ama' mondáſa ként, cap.7.v.40: *Memorare noviſſima, & in æternum non peccabis. Meg-emlekezzél utólsó dólgaidról, és örökké nem vétkezel.*

Az embernek halála orájan való küzdéſe és rettegéſe, az Iſten itélő-ſzéki-eleibe való czitálásának első ſzengéje.

S. Cyprian. Memento mortis tuæ, & non peccabis. Meg-emlekezzél halálodról, és nem vétkezel. S. Jeron. in Epiſt. ad Heliod. Quicquid facies, reſpice mortem. Valámit cselekedendesz, a' halálra tekints.

8. A' *fel-támaſztás*-által. Mert mikor ki-kelletik a' koporſokból jőni, akkor az egész teſtnek Birája a' főly hőkben fog ülni, hogy minden mi gondolatinkról és cselekedetinkről ſententziát mondgyon. Akkor a' trombita és az Arkangyal ſzava meg-hallatik: *Surgite mortui, & venite ad judicium. Kellyetek-fel halottak, és jőyjetek az itéletre.* O rettenetes idézés! Akkor ſe el-futáſra, kerüléſre való hely, ſe hallaſztáſra való idő, ſe ſemmi el-paláſtoláſra való alkolmatoſság nem fog adattatni. Mert a' mi a' hamis ſafárról mondatik, v.24. hogy a' Király eleibe vitetett, ugyan ázon fog meg-történni minden kép-mutatókon és pœnitentzia-tartatlanokon-is. Az Iſten eleibe vitettetnek, ha leg-ínkább nem akarnák-is: Ki-nyilatkoztatik a' bűn, ha ſzinte el-titkolándgyák-is. Meg-nyittatnak a' könyvek, mellyekből meg-itéltetnek az élők és a' hóltak, Apoc.20.v.2.12. Vádolni fogják az iſtenteleneket az *Angyalok*, a' kik a' bűnök-által el-üzettettek; A' *lelki-páſztorok*, a' kik meg-csufoltattak; Az *Atyák*, kik meg-utáltattak; Vádolni fog a' *Magiſtratus*, a' ki-ellen pártot ütöttenek; *Felebarátünk*, a' ki meg botránkoztatott: *Minden teremtet-állat*, melly gonoſzúl való éléſre vonyattatott. Belől meg-győz a' lelki-iſmeret: kivől meg-dorgálnak a' gonoſz lelkek, kik mint Iſtennek poroſzlói, a'

8. A' fel-támaſztás-által.

S. Chryſ. ſup. Matt. In illo die nihil eſt quod reſpondeamus, ubi cœlum & terra, aër & aqua & totus mundus ſtabit adverſus nos in teſtimonium peccatorũ noſtrorum, & ſi omnia taceant, ipſæ cogitationes noſtræ & ipſa opera ſpeciáliter ſtabunt ante oculos noſtros, nos ante Deum accuſantes. Az az:

hamis

Azon a' napon nem léſzen ſemmi a' mit feleilyünk: midőn az ég és a' föld a' levegő, vagy élteto-ég és a' víz mind az egéſz világh ellenünk fog állani bi-

hamis ſzolgákat eleibe-hozzák és a' ſzerzet adoſságot ſzorgalmaztatni-fogják. Azért míg az uton vattok, ſzorgalmatoſſan meg-ójátok magatokat, hogy a' vetembe ne eſſetek. Már még a' kegyelemnek ideje vagyon: idején végezzetek azok-felől a' mik a' ti békeségtekre ſzogálhatnak. Magatokat meg-viſgállyátok, hogy benneteket a' Biró valaha ne adgyon a' ſzolgák kezébe, és a' tömlőczbe veteſſetek. *Bizony, bizony*, ugy-mond Kriſtus Idvözítőnk, *ki-nem mentek onnét míg nem meg-fizetitek * az utólsó fillyért.*

zonságúl a' büneinknek, és ha mindenek halgatnának-is, a' mi önnön gondolatink és cselekedetink kivált-képpen fognak a' ſzemeink-előt állani, vádolván bennünket Iſtennek előtte. * Ezek a' Pápáſok Purgátoriumát, mellyről Nilus Arlonicenſis tract. de Ig. Purg. igy ír: Ignem purgatorium & punitionem per ignem temporarium, nos à noſtris Doctoribus non accepimus, neq; Orientalem Eccleſiam ita ſentire ſcimus, ut & aliás diximus. A' Purgatorium tüzét, és az ideig tüz-által való büntetéſt mi a' mi Doktorinktól nem vettük, és tudgyuk hogy a' Nap-keleti Eccleſia ſem vallya, mint máſut-is meg-mondottuk: ſemmiben nem ſegéti: mert nunquam reddituri ſumus, ſoha meg-nem fizettyük, azt mondgya Sz. Theoph. in cap. 12. Luc.]

II. Reſze.

A' Tőlünk szerzet nagy adossagról.

Az Ura itélő-ſzéki eleibe vitetőtt ſzólga-felől mondatik, v. 24: *hogy tíz ezer talentommal tartozot*, melly bizonyára nagy ſumma pénz, úgy hogy azt közönséges ember ſemmi-képpen meg-nem fizetheti. Mert, a' talentom, *Budæus* és a' közönséges bőcsü-ſzerént, hat ſzáz aranyat téſzen: mellyek a' tíz ezerrel multiplicáltatván, vagy meg-vettetvén, hatvanſzer való ſzáz ezer aranyat, vagy a' mint közönséges-képpen ſzoktanak ſzólni, hat millio aranyat téſzen, melly föllyeb mégyen hatvan-

S. Bernh. Ser. 38. ſup Cant. Peccata tua magna ſunt & nimium

tonna-

tonna aranynál, D. Lyseruſnak ſzámlálása-ſzerént, lib. 3. Harm. par. 2. cap. 93. pag. 529.

Ez adoſság-által pedig ſemmi nem egyéb jelentetik, hanem a' mi ſzámlálhatatlan bűneink, a' mellyekkel magúnkat a' mennyei cselédes-gazdának adoſsá tettük. Mert a' *tízezeren* az által-hágáſok, vagy bűnök ſoksága, a' *talentomon* nagysága jegyeztetik. Minnyájan valamenyin éltek, valamenyin élnek, vagy élendők az emberek, méltán hívattatnak Isten adoſſinak, mert a' törvént ſok-képpen meg-ſzegik, és az engedet jókat gonoſzúl költik. Meg-kell vallanúnk Szent Dáviddal: *Ah vétkeztem az Úr-ellen*, 2. Sam. 12. v. 13. Manaſſeſſel: *Vétkeztem a' tenger fövenyének ſzáma-fölött*, 2. Paral. ult. a' Manaſſ. Király imád. Daniel Profétával: *Néked, Uram, igaſság: nékünk pedig orczának piruláſa*, Dan. 9. v. 7. Mert ki mondhattya: Tiſzta az én ſzivem, tiſzta vagyok a' bűntől? Prov. 20. v. 9. Minnyájan vétkeztek, és ſzükölködnek az Isten dicsősége-nélkül, Rom. 3. v. 23. Ha az Isten meg-akarja tartani az hamiſságokat, ki állya-meg? Pſal. 130. v. 3. Egy élő ſem igazúl-meg az ő ſzíne-előtt, Pſal. 143. v. 2. Ezerre eggyet nem felelhetünk, Job. 9. v. 3. Sokakban vétkeztünk minnyájan, Jacob. 3. v. 2. A' Szenteknek-is ſzükség a' bűn bocsánattyáért imádkozni, Pſal. 32. v. 6. Ha azt mondándgyuk, hogy bűnünk nincsen, magúnkat meg-csallyuk, 1. Johan. 1. v. 8. melly igék az Apoſtaltúl nem csak alázatoſſan, hanem igazán-is javaltatnak a' *Milevitánumi* Gyűléſnek mondáſa-ként. Valaki magát vétek-nélkül valónak mondgya lenni, vagy kevély, vagy bolond, Szent *Cypriánus* beſzéde-ſzerént, Ser. de Eleemoſ. Minden bűntől mindeneſtől üreſnek lenni, az Isten az emberi teremészetnek módgya-fölött rendelte, ugy-mond Szent *Nazianzenus*, Orat. 2. in Julian. Ezt az igaz meg nem tagadhattya, mert nincs ſenki bűn-nélkül, mint Szent Ambrus

multa. Nequaquam pro tot & tantis, nec ſi te excories ſufficies ſatis facere. A' te bűneid igen nagyok és igen ſokak. Semmiképpen annyi és olly nagy bűneidért, ha magad meg nyúznád-is eleget nem tehetſz. Nem egygyeznek tehát Szent Bernhárdal a' Pápiſtáknak ſatisfactioi.

S. Aug. tract. 41. in Johan. Quemlibet valdè juſtum diſcutias in hac vita, quamvis jam ſit dignus juſti vocabulo, non eſt tamen ſine peccato.

Viſgálymeg akar melly igen igazat ez

életben ha szinte már méltó-is

brus bizonyíttya, Ser. 19. in Psal. 118.

az igaz igéjére, mind-az-által nincs bűn-nélkül. S. August. tom. 1. lib. Ecclesiast. dogm. cap. 86. Nullus sanctus & justus caret peccato, nec tamen ex hoc desinit esse justus vel sanctus, cum affectu teneat sanctitatem. Egy szent és igaz sincs bűn-nélkül, mind-azáltal abból vagy a' miat nem szűnik-meg igaz vagy szent lenni, holot indulattal tartya a' szentséget.

Nincs semmi föllyeb bévelkedő cselekedet.

Az-okaért tévelegnek a' *Papisták*; a' kik azt alíttyák, hogy a' törvény tekélleteſſen be-töltethetik; hogy többé az Istennek semivel ne tartozzúnk. Tévelegnek leg-először-is a' *Barátok*, a' kik többet látatnak magoknak cselekedni, hogy nem mint kívántatnék tőlök, innét kérkednek az ő *föllyeb bévelkedő*, vagy *tartozás-fölöt való* cselekedetekkel (opera *supererogationis*) mellyek igazbban mondathatnának *opera supererectationis*, *föllyeb-bevelkedő bőfőgés* vagy *böffentés cselekedetinek*; holot semmi nem egyéb, hanem magoknak hizelkedő és Szent Iráſoknak ellenemondó kép-mutatóknak bőfőgési és okádási.

Istenhova tegye a' Barátok esztelen kevélységét

és kevély esztelenségét: Szent Dávid azt mondgya maga-felől: Imperfectum meum viderunt oculi tui. Az én fogyatkozásomat látták a' szemeid, Psal. 139. v. 16. Ők pedig azt alíttyák magok-felől hogy nincsenek semmi hijával.

Ez a' valóságos Nosce teipsum Ismerd-meg magadat. Mert magát embernek is.

Mi inkáb siraſſuk a' természetnek romlását, és ismerjuk-meg az adoſságúnknak nagy vóltát, melly hogy jobban ki-teſsék, kivált-képpen meg-láttyuk menyivel és mellyſok-félével tartozúnk az Istennek. Azt jól megérthettyük, ha *réſz-ſzerént* a' paranesolatokat, *réſz-ſzerént* az Istennek jó-tétemenyit meg-gondolándgyuk.

merni semmi, ha ki magát bűnös embernek-is nem ismeri a' Szent Péterrel, Luc. 5. v. 8.

Cassiod. sup. Psal. 6. Miserere mei Domine, &c. Magno accessus ad

1. A' jó erkölcsökről való Törvénnek tíz *parancsolati* vannak, Exod. 20. v. 15. Deut. 5. v. 6. mellyek két táblára osztatnak, Exod. 32. v. 15. mellyek közzül az *első* az Istennek tiszteletit, az *utólsó* a' felebarátúnk szeretetit írja-elönkbe.

Az

infirmitatis ſuæ. Magna eſt utilitas ſervo DEI, propriam infirmitatem recognoſcere, atq; in ſuis virtutibus ac meritis nullam fiduciam habere. Nagy Iſtenhez való járulás a' maga erőtlenségének meg-iſmeréſe. Nagy haſzna az Iſten ſzolgajának a' tulaydon erőtelenségét meg-iſmerni és a' maga jóságos-cselekedetiben és érdemében ſemmi bizodalmat nem vetni. Vegyék ezt jó néven Caſſiodoruſtól a' Pápáſok.

Deum eſt, cognitio

Az Iſtent tiſztelnünk kell *mind* ſzívünknek belső bizodalmával, mellyről az első parancsolat ſzól: *mind* ſzájúnknak külső vallás-tételével és meg-mértéklésével, mellyről a' máſodik: *s-mind* cselekedettel és a' Szombatnak meg-ſzentelésével, melly a' harmadik parancsolatban kívántatik-meg. Már pedig viſgáld-meg magadat, és menyivel légy adós vagy tartozzál az első táblára nézvé, könnyen eſzedbe veheted. Kicsoda a' ki az Iſtent tellyes ſzívéből ſzeretné? Kicsoda a' ki az ő nevét ſoha heába nem venné és a' Szombat napot ſoha meg-nem ferteztetné? Ha ſzinte meg-nem emlekezhetnél-is az illyenekről, mind-az-által ſzükség imádkoznod az 19. Sólt. 14. ÿből: *Az én titkon valoimból tiſztíts-meg engem, Uram.*

Az első táblának parancsolati.

relinquit. A' ki az Iſtent tellyes ſzívből, és tellyes léiekből és tellyes erejéből ſzereti, nem ád az helyt a' vétkeknek.

Caſſiod. in Pſal. 41: Qui Deum ex toto corde & ex tota anima & ex tota virtute diligit, locum vitiis non

Felebarátúnkat a' mi nézi, annak nevén értettetnek, *vagy* az atyák és a' kik azok helyet vannak, és ezeket tiſztelnünk kell a' negyedik parancsolat-ſzerént, *vagy* akar kik egyebek, a' kiket nem kell meg-sértenünk, ſem *cselekedettel*, *vagy* tulaydon ſzemélyekre nézve, mellyről az ötödik parancsolat ſzól; *vagy* feleségére nézve, mellyről a' hatodik; *vagy* javaira, mellyről a' hetedik; ſem *ſzóval*, hamis tanuság és jó hirében nevében való rágalmazás-által, mellyről a' nyólczadik, ſem *indúlattal*, vagy meg-tíltot kívánsággal, mellyről a' kilenczedik és a' tizedik parancsolat ſzól, a' holot minden kívánság a' gyökerével eggyűt meg-tíltatott. Megínt viſgáld-meg maga-

A' máſodik táblának parancsolati.

S. Aug. Ubi charitas non est non potest esse justitia: dilectio enim proximi malum non operatur.

A' holot nincs a' szeretet, ot igasság nem lehet: mert a' felebarátúnk szereteti, a' gonoszt nem cselekeszi.

Sok-képpen szegjük-meg a' törvént.

Az Istennekkülömb külömb jó-tétemény i.

dat, és meg-látod melly nagy adosságba eytetted magadat. Szám-kivettetet már a' világból a' tekélletes hívség és a' szeretet: felebarátúnk nem segitetik, hanem nyomorgattatik: Ki ki az önnön maga hasznára igyekezik, egyebek javait ki szíja inkáb, hogy sem öregbéti, vagy szaporittya. *Hallyátok az Urnak igejét*; mert törvénye vagyon az Urnak a' földnek lakóival. Nincs igasság, és nincs irgalmasság, és nincs Isteni tudomány a' földön. Az átok és a' hazugság és a' gyilkosság, és a' lopás és a' házasság-törés el-áradtak és a' vér a' vért illette, Ose. 4. v. 1. 2. Sőt az Isten-félők-is, a' kik egyéb-ként szentségre igyekeznek, a' vágyodástól vagy a' kívánságtól nem üressek, mert az ő testekben nem lakozik a' jó, Rom. 7. v. 8. seqq. A' tíz talentom azért a' mellyel tartozúnk, semmi nem egyéb hanem a' *tíz parancsolat*, mellyet fel-bontúnk, és ugyan sok-képpen, *rész-szerént* belső állapatúnk vagy haylandoságúnk-szerént, az eredendő bűn-által, *rész-szerént* cselekedet-szerént, a' gonosz erkölcsök bűnei-által, mellyek *vagy* meg-bocsáthatók, *vagy* halálosok, és cselekedtetnek *mind* el-hagyván a' parancsolatot *s-mind* meg cselekedvén a' meg-tíltot gonoszt, honnét igen nagy és sok-féle adosság kél-fel, mellynek meg-fizetésére elégségesek soha nem lehetünk.

Az Istennek *jó-tétemény it* ha meg-tekíntyük, nagy azoknak rakása, úgy hogy kiáltanúnk kellessék Jákób Pátriárkával: *Domine, minores sumus cunctis miserationibus tuis. Uram, kissebbek vagyúnk minden irgalmasságidnál*, Gen. 32. v. 10. Jókat vettünk tőle *mind* kivált-képpen valókat, mellyekről kiki maga lehet magának jobb bizonysága; *s-mind* közönségeseket, mellyek sokakra terjesztik-ki magokat. Ezek közzül *némellyek* mennyeiek, úgy-mint a' fiúnak váltsága, az igének prædikáltatása, a' Szentségek meg engedése, az örök életnek

el-ké-

el-készétése &c: *némellyek* ideig-valók, mellyek az elmének ajándékiban, a' testnek jó állapattyában, a' szerencse javaiban és ezekhez hasonlókban állanak. Mind ezekkel tartozúnk az Istennek, de nem mindeniket jól helyheztettyuk vagy költyük. Tartozúnk az igének szorgalmatos halgatásával, és a' Sacramentomoknak gyakorta való élésével: de el-mulattyuk. Tartozúnk elménknek ékesítésével és lelkünk tiszta haylékával: de semminek tartyuk. Tartozúnk füleinkkel, nyelvünkkel, szemeinkkel, kezeinkkel, lábainkkal: de azokat nem szabad dólgok élésére adgyuk. Tartozúnk alamisnálkodással, és a' szegények táplálásával: de fösvények vagyúnk, és mennél több vagyon, annál többet kívánnúnk. Igy minden rendnek, idönek és nemnek az Isten adta az ö talentomát: de mindenüt adosság gyüytetik rakásra. A' lelki-pásztorok restek a' prædikállásban, a' juhok, az az, a' halgatók a' halgatásban. A' Magistratusba néha a' jó igazgatás: az kösségben, vagy az alatta-valókban az engedelmesség kívántátik. Az atyák adosságot szereznek a' fölötte való hunyorítás vagy kedvezés-által: a' fiak a' vásotság-által: az Urak a' keménység-által: a' szólgák a' hitetlenség, vagy hívségtelenség-által: a' vének a' fösvénység-által: a' vastag férfiák, a' kevélység-által, az ifiak a' testi kívánságok vagy a' bújaság-által: a' gazdagok a' bújálkodás vagy a' tobzódás-által: a' szegények irégység-által: a' tudósok a' tiszteség kívánás-által: a' tudatlanok párt-ütés-által: minden rendek az el-tántorodás és az ajándékokkal gonoszúl-való éles-által. Ezek ezek ama' talentomok mind árúval igen nagyok, s-mind számmal igen sokak mellyek bennünket külön külön és közönségessen mindeneket le nyönak a' geheńára, hogy ha bocsánatot-alázatossan nem kérendönk, és irgalmaságot az Istentöl ide-

jén nem nyeréndőnk, mellyről az utólsó rész bennünket bévebben meg-tanit.

III. Rész.

A' Mennyei Királynak hozzánk való indulattyáról.

A' Királybã két indulat mutattya meg magát Igasságnak és irgalmasságnak indulattya.

Sokat kellene itt szóllanúnk: de az időnek rővid vólta miat csak a' főb részeket jegyezzük-fel valamenyire.

Kettős indulattya számláltatik pedig elő itt a' Királynak. [1.] Az *igasság*, melly-szerént parancsolá hogy mindene el-adattatnék, v. 25. [2.] Az *irgalmasság*, melly-szerént az esedezőnek minden adosságát meg-engedte.

Kihez hasonló az Isten.

Ugyan azon methóduſt, vagy rendet tartrtya-meg az Isten is. 1. *Előregbéti a' bűnt* a' Törvény-által és igasság erejével büntetést mond vagy rendel. Előkké elakar bennünket vetni, és a' Sátán hatalmasága rabságába adni, mert a' bűnősökre az Isten haragja és boszszúállása jő vagy szál, Rom. 1. v. 18. De 2. *irgalmasságának orczáját mutattya*, és a' bűnöket meg-bocsáttya, ha az adósok [1.] a' szolgával meg-vallyák adosságokat. [2.] ha a' miat valoságos fáydalmat fogadnak szívekben. [3.] ha szívek igaz bizodalmából hivándgyák az Istent segitségül. [4.] ha pœnitentiához illendő gyümölcsöt teremnek, és felebaráttyok fogyatkozáſit minden neheztelés-nélkül meg-bocsáttyuk, melly requisitum, vagy meg-kívánt tulaydonság nem vólt a' mi szolgánkban, és azért végre a' hohéroknak adatot, v. 34. mellyekről mind más időben többet hozhatni-elő.

S. Chrys. hom. 2. in Psal. 50: Quid est peccatum ad Domini misericordiam? Tela araneæ, quæ vento flante nusquam apparet. Micsoda ábűn az Isten irgalmasságához képést? Pók-háló, melly a' szél fúván sohól meg-nem tettzik.

Mi itt lábúnkat nyomban akaſztván, a' mennyei

Király-

Király-előt alázatossan le-burúlúnk és buzgó tőredelmes szível tiszteljük, mondván: *Uram, légy békével hozzánk és könyörülly raytúnk.* A' mivel tartozúnk, meg-nem fizethettzük: Te pedig meg-bocsáthatod, a' mikben vétkeztünk. Azért légy irgalmas hozzánk, és bocsáſd-meg bűnemket, hogy meg-nyerjük a' dicsőséget, és örökké hirdessük a' te kegyelmedet: a' te szent Fiadért, a' mi Urúnk Jesus Kristusért, mi engesztelőnkért, a' ki áldot mind örökké,

A M E N.

§§§§

Evangéliom.

Sz. HAROMSAG VTAN XXIII. VASARNAPRA,

Sz. Matth. 22. az 15. v. az 23.
Sz. Márk. 12. v. 13. Sz.
Luk. 20. v. 20.

A' CSASZARNAK ADANDO ADORÓL.

15. AKkor el-menvén a' Farisæusok tanácsot tartának hogy meg-fognák

őtet beszédében.

16. Es hozzája küldék az ő tanitványokat a' Herodiánusok-

kal, mondván: Mester, tudgyuk hogy igaz vagy, és az Isten útát igasságban tanitod, és nincs néked gondod valákire: mert nem nézed az emberek személyét.

17. Mond-meg azért nékünk mit alitasz: Szabad-é adót adni a' Császárnak avagy nẽ?

18. Értvén pedig Jesus az ő álnokságokat, monda: Mit késértetek engem képmutatók?

19. Mutassátok-meg nékem az adópénzt. Azok pedig elő-hozának néki egy pénzt.

20. Es monda nékik Jesus: ki-é ez a' kép és a' felyül-való irás?

21. Mondának néki: a' Császár-é. Akkor monda nékik: Adgyátok-meg tahát a' mi a' Császár-é a' Császárnak, és a' mi az Isten-é az Istennek.

22. Es halván elcsudálkozának és elhagyván őtet el-menének.

Prædikatzio.

A'betegek-nek két jóságos cselekedeti.

A betegeknek fő-képpen két jóságos cselekedetekre kell nézniek, mellyek közzül *az elsőt* nevezzük türésnek, az *utólsót* engedelmességnek. *Türők* legyenek ha a' szabad akaratból szerzet betegségnek oka meg-mondatik: *S-engedelmesek*, ha az Orvostól orvosság rendeltetik, ha bár az kedvetlen vólna-is'. Az-

on jó-

on jóságos-cselekedetekkel kell bírnúnk miűyájúnknak, mert lelkűnkben betegek vagyúnk, és a' bűn miat roſzſzúl vagyon dolgúnk, úgy hogy az Eſaiás Profétának e' mondását igazán fejezhettyűk ide irásának 1. r. vers. 6. *A' lábúnk talpától fogva teténkig nincs mi bennünk egéség.* Nem vagyúnk pedig probált Orvos nélkűl; El-jőt az Iſten Fia, a' mi gyógyitónk, Exod. 15. v. 26. Ki lankatságúnknak-is okat ki-nyilatkoztatta, és jó orvoſságot-is rendelt. Ezt az-okaért türéſſel kell halgatnúnk, amazt pedig engedelmeſen kel magúnkhoz veñűnk, ha egéségűnkre akarúnk térni. Halálnak és egésége-felől való kétségbe eséſnek jele, ha a' beteg ellene-ſzól az Orvoſnak és meg-utálván vetvén az orvoſságokat ellene-támad: Igy azok-is ſoha meg-nem gyogyíthathatnak, a' kik a' Kriſtuſnak, ama' mennyei Orvoſnak, vakmerő-képpen ellene-álnak.

A' Fariſæuſok gonoſsága.

Erre példát adnak a' *Fariſæuſok*, a' kikről emlekezik e' jelen való Sz. Evangeliom. Ezek mindeneſtűl be-merűltenek vala a' bűnőkbe, honnét egynehányſzor igy mondatik nékiek, Matth. 23. Mind az-által az lelkek igaz Orvoſa magára fel-vette gondgyok-viſelését, és *reſz-ſzerént* a' gonoſz ſzőlő-miveſek példa-beſzéde által őregbétette, bévéttette a' betegség nehéz yóltát, Matth. 21. v. 33. ſeqq. *reſz-ſzerént* a' menyegzőre hivató és mindeneket el-kéſzétő Király példa-beſzéde-által mutatta-meg a' meg gyogyulás módgyát, Matth. 22. v. 1. ſeqq. Ott azért türőknek, s itt engedelmeſeknek kell vala lenniek: de el-mennek ők az ő gonoſságokban és betegségeket annál-is inkáb meg-nehezérik.

Az Evangéliomnak ſommája.

Mert a' mái Szent Evangéliomi hiſtoriából erre tanitatúnk, hogy a' Kriſtus meg-dorgálását nehéz néven vették és az orvoſságot meg-utálván az Orvoſra támadtanak. Ravaſz tanácsot tartának, hogy az ldvőzítőt beſzédében meg fognák. Egybe csatollyák magokat az Hero-

diánuſokkal, hogy annál kűnnyebben meg-nyomorítsák az ártatlant. Hizelkedő ajakakkal ſzólnak, hogy vérſzopáſokat be-fődőzzék elméjekben. Csalárd fogdoſó *kérdéſt* vetnek eleibe, hogy veſzedelmet ſzerezzenek néki a' Csáſzárnál, vagy irégységet a' kőzőnséges népnél. Es ez ſzokáſok a' világ fiainak, hogy mikor meg-akarjuk őket gyogítani, egybe-tanácskozzanak a' gyogyítók veſzedelmére. Melly gonoſságtól hogy magúnkat annál jobban meg-ohaſſuk, e' Szent Evangáliomnak ſzorgalmatos *magyarázattyát* adgyuk.

Réſzek. Két réſzei vannak pedig annak.

Az első, *A' Fariſæuſoknak leſélkedő kérdéſek*, az 15. v. f. a' 18. verſig.

Az utólſó, *A' Kriſtuſnak eſzes feleleti*, az 18. v. f. ſzintén az 23. verſig.

Mi az elsőről elmélkedvén, fő-képpen e' themáról, dologról ſzólúnk:

Propoſitio. *Micsoda bűnei vóltanak a' Kriſtus halálára tanácsot tartó Fariſæuſoknak, és miért kelleſsék magúnkat azoktól mindenkor meg-tartóztatnúnk?*

Kriſtus, az igaſságnak és a' ſzentségnek autora, igazgaſſon bennűnket, hogy igazat tanítsúnk és mindenkor az élet ſzentségére igyekezzűnk, *Amen*.

MAGYARAZAT.

Az eretnekek erkőlcsi. AZ eretnekek-felől kőzőnségeſſen, in genere, ſzokták mondani, hogy: *aſtu ſint vulpes, habitu oves & ferocitate lupi, ravaſsággal rókák, ruházattal juhok és kegyetlenséggel farkaſok.* Mert rókai és felebaráttyok kárára

Innét propter externas ovillæ pellis inſidias, a' kűl- ſzólgáló tanácsokat gődolnak-ki, mellyeket mind-az-által el-titkolnak, és merő Iſteni-félelmet tettetnek magok-felől, a' juhok ruházattya-alat járván, Matth. 7. v. 14. Al-

kolma-

kolmatoſságot nyervén pedig, mindgyárt farkaſok módgyára dühösködnek, és az ártatlan juhok vérét kegyetlenül ſzomjuhozzák, vagy kívánnyák.

meg-iſmerni, azt mondgya Szent Irenæus in Proœmio lib. 1.

Ugyã ezent láthatni a' Fariſæuſokban, az igaz tudománynak meg-veſztegetõiben és igen gonoſz eretnekekben. Mert ezek a' Kriſtus-ellen tanácsot tartanak, mint *rókák*; meg-ſzóllíttyák õtet, mint *juhok*; és azonközben jó híre neve és élte veſztésére igyekeznek, mint *farkaſok*. Tanácsokban ravaſzok, cselekedetekben párt-ütõk, vagy háborúságra igyekezõk, beſzédekben kép mutatók.

monetam. A' ki magát baráttyának tetteti, és nem az, roſzſzab vagy gonoſzſzab annál, a' ki hamis pénzt vér, azt árja bõles Ariſtoteles lib. 9. Ethic.

Melly hogy bévebben meg-mutattaſsék, a' Fariſæuſok fõbb vétkeit, mellyek az Evangéliomnak kezdetiben émlétetnek, rövideden meg-beſzéllyük.

Az elsõ, Kriſtus Idvözitõnk ellen való ſzörnyü gyülöségek. Minek-utánna Kriſtus Ivözitõnknek prædikátzióit hallották vólna, mindgyárt megfogáſa-felõl tarrának tanácsot, és ugyan azon-által ſzörnyü haragos ſzíveket mutatták-meg ellene. Melly gonoſság melly nagy vólt légyen, jól meg-értetik, hogy ha meg-gondollyuk, 1. *Kicsodák* gyülöltek? 2. *Kit* gyülöltek? 3. *Miért* gyülölték?

tinguit. A' meg-aggot ſharag, gyülölség: a' harag meg-háborittya a' ſzemet, a' gyülöség el-óltya, vagy meg-vakíttya.

A' *kik gyülöltek*, Fariſæuſoknak mondatnak, azok tudni-illik, a' kik a' Törvénynek Doktorinak hallattattak, kik a' Móyſes ſzékin ültek, Matth. 23. v. 2. a' kik csodálatos ſzentség ſzínét fitogatták magok-felõl, Matth. 6. v. 5. Azok vóltak a' kik a' tudomány kúlcsait magoknak tulaydoníttyák vala, Luc. 11. v. 52. és közönsé-

sõ juhok ruházattya leſelkedeſe miat, nehéz azokat

Kik ki-tettzenek a Fariſæuſokból.

Qui fingit ſe amicum, & non eſt, pejor eſt eo, qui facit falſam

Négy vétkek a' Fariſæuſoknak.

1. A' Kriſtus-ellen való ſzörnyü gyülöségek.

S. Auguſt. ſup. Pſal. Ira inveterata odium eſt: ira turbat oculum odium ex-

Kik.

Kriſtus Idzítõnktõl,

Duces cœci cœcorũ, vakok vak vezérinek neveztetnek, Matth. 15.v.14. Cœcus cœco ducatum præbens, ambo in foveam cadunt. A' vak ha vakot vezet, mind ketten a' verembe esnek, Ibid. & S. Ambr. lib. de Dig. Sacerd. c. 4.

geſſen vakok vezérinek és a' balgatagok tanitóinak hihetetnek vala lenni, Rom. 2. v. 19. 20. Az-okaért ezeknek az igaſságot be-venni és egyebeknek jo példát kell vala leg-inkáb adni: De már kegyetlen gyũlõséggel égnek, lángolnak, gerjedeznek, és mindeneſtõl kováſzban hevernek.

Kit?

Kicsoda pedig, a' kit gyũlõltek? *Ah iſzſzonyú latorság!* A' Kriſtus, a' Kriſtus, mondok, az, a' mi Immanuelünk, velünk lakó Iſtenünk, Matth. 1. v. 23. a világ Idvõzítõje, Luc. 2. v. 11. Az emberek világoſsága, Johan. 1. v. 9. a' juhok páſztora, Johan. 10. v. 11. az út és igaſság, Johan. 14. v. 6. Jõt vala õ az õrdõg cselekedetinek el-rontására, 1. Johan. 3. v. 8. de õtet meg akarják fogni a' Fariſæuſok. Jõt vala, hogy életet adna, Johan. 10. v. 28. és ezek meg-akarják õlni. Jõt vala, hogy minket fiaivá fogadna, Johan. 1. v. 12. és ezek ki akarják ũzni. Jõt vala, hogy nékünk õrõkké való ſzabadságot ſzerezne, Col. 1. v. 13. és ezek ſzolgálat-alá akarják vetni és a' fejedelemnek birodalma-alá adni, Luc. 20. v. 20. Moſt meg-akarják õtet fogni, de a' ſeregtõl félnek, Matth. 21. v. ult. moſt a' ſzolgájokat el-küldik, hogy meg fognák õtet, Johan. 7. v. 32. moſt kõveket ragadoznak ellene, Johan. 8. v. 59. Már végre meg-fogáſa és tellyeſségeſſen való el-veſztéſe felõl tartanak tanácsot. O hamiſs és valóba õrdõgi gyũlõség, mellynek ellene ſemmi ékes beſzédet nem vethetni, vagy ſemmi ékes beſzéd nem fog!

Méltán nagy latorság azt gyũlõlni, a' ki ſzeret. De így vagyon hogy: Quę quisq; odit periſſe expetit. A' ki kit gyũlõl, veſztét kívánnya, Cic. lib. 2. de Offic.

Miért gyũlõlték.

Mert *micsoda* a' miért a' Kriſtuſt gyũlõlték? Nem vólt ſe tudományában, ſe életében ſemmi meg-fedhetõ. Csak ez botránkoztatta vólt-meg a' gyenge és kedve tõlt Fariſæuſokat, hogy az õ gonoſságokat meg-feddette, és tudományok romláſit, vagy meg-veſzet vóltát olly bát-

Proverb. Veritas odium parit.

ran ki-

ran ki-nyilatkoztatta. Mert *akkor* ugy-mond Szent Mathe, *akkor*, mikor Kristus Idvözítönk meg-feddette őket, *el-menven tanácsot tartának.* Innét vannak amaʼ könyhullatások, sirások, és innét izzadnak már mindeneſtől, holot mind ezek az ő haſznokra és idvőſségekre igazgattattak vala.

vera loquendo vobis. Ellenségtekké lőttem, igazat mondván néktek.

De ez aʼ hív tanitóknak állapattyok, hogy az igaſság útaért, aʼ mellyet tanítnak gyülőségben eſſenek, főképpen azoknál aʼ kik az Eccleſiának titulusával kevélykednek. Példát ád aʼ Romai praxis vagy cſelekedet, aʼ holot aʼ Pápa magát Kriſtus Vikáriusának, Hely-tartojának és Szent Péter Succeſſorának, aʼ holot aʼ Prælatuſok magokat az *Eccleſiának* és aʼ ſzent akolnak ſarkainak nagy dicſekedéſſel mondgyák lenni. De aʼ Fariſæuſokkal gyülőlik aʼ Kriſtuſt, aʼ meg-mutatot igaſságot meg-vetik, és az barátságos meg-dorgáláſból magoknak taplót csinálnak, hogy abból aʼ haragnak és aʼ dühőſségnek tüze felgyúladgyon. Mert mennél ſzorgalmatoſbban tanítaſz, annál inkáb nevekedik aʼ gyülőség, és annál kegyetlenb tanács tartatik. Ha valaki be-akarja rekeſzteni aʼ folyóvíznek folyamát, vagy járását, ha egy-felől ki-rekeſztetik aʼ víz, erőſzakkal máſunnét nyit vagy ſzakaſzt magának őſvént: Ugy aʼ gonoſság egy felől meg-ſzégyenülvén, máſunnét talál magának be-menetelt, aʼ mint Szent *Chryſoſtomus* ſzól, hom. 12. Oper. Imper.

re mundo, quid tibi prodeſt Sacerdotium? Nec enim potes duobus Dominis ſervire. Qui autem vult amicus eſſe hujus ſæculi inimicus conſtituitur Dei. De te Magaſságbéli Iſtennek Papja, ezek közzül kinek kívánſz tettzeni: aʼ világnak, vagy az Iſtennek? Ha aʼ világnak, miért Pap? ha az Iſtennek, miért aʼ minémő aʼ nép, ollyan aʼ Pap-is? Mert ha aʼ világnak akarſz tettzeni, mit haſznál néked aʼ Papság? Mert nem ſzolgálhatſz két Urnak. Aʼ ki pedig eʼ világ baráttya akar lenni, az Iſtennek ellenségévé léſzen, S. Bernh. Epiſt. 42. Iſmét: Certé inter mitratos diſcurrere calamiſtratos non decet. Bizonyára aʼ Püſpök-ſüve-

Mondgy igazat, sbe-törik fejedet. Sz. Pál, Galat. 4. v. 16. Inimicus factus ſum vobis,

Feddette azokat Sz. Bernhárd, mint megbizonyúl eʼ következendő igeiből: Verùm tu Sacerdos Dei altiſſimi, cui ex his placere geſtis: mundo an Deo? Si mundo, cur Sacerdos? Si Deo, cur qualis populus, talis & Sacerdos? Nam ſi vis place-

gűk-kőzőt a' fodorítot hajúknak, vagy a' tollasoknak nem illik futkosni, lib. 4. de Consid. cap. 10. Megínt: Dicite Pontifices, in freno quid facit aurum? Mondgyátok-meg Pápák vagy Papi fejedelmek, metszen az arany a' fékben? Epist. 42. Es ismét: Nec audent apertè causari adversum vos, quibus interim pro sua vita necesse habent potius supplicare. Nem-is mernek nyilván benneteket kárhoztatni, a' kiknek azonkőzben az ő életekért szűkség inkáb alázatossan esedezni, Ib.

Igen meg-ne háborodgyanak pedig e' miát a' lelki pásztorok, vagy reménségeket mindenestől el-ne vessék, mikor illyen dólgok tőrténnek raytok. Ha Kristus Idvőzítőnket gyűlölték a' Farisæusok, miért akarúnk job állapatot meg-kisérteni? Bóldogok vattok midőn szidalmaznak titeket, és űldőznek titeket, Matth. 5. v. 11. Szenvednűnk kell e' világon, mert nem vagyúnk e' világból, Johan. 15. v. 19. Gyűlőségben lésztek mindeneknél az én nevemért, ugy-mond *Kristus* Idvőzítőnk, Matth. 10. v. 22. Mert ez az igasságnak ereje, hogy gyakdosson: Innét ellene-állanak és hátra-rúgnak az istentelenek. Ollyanok mint a' cserebogárok, mellyek meg-sértetvén és el-űzettetvén, gyakortáb viszsza-térnek és nagy haragot fogadnak. Igy vólt eleitől-fogva, s-nem-is várhatúnk egyebet. Kain Abelt, Gen. 4. v. 6. Noét az őzőnvíz-előt valók, Gen. 6. v. 3. Lóthot a' Sodomaiak, Gen. 19. v. 5. Jákóbot Esau, Gen. 27. v. 41. Josefet a' báttyai, Gen. 37. v. 20. Móysest Farao, Exod. 5. & seqq. Dávidot Saul, 1. Sam. 18. v. 8. Illyést Jesabel, 1. Reg. 19. v. 2. Elisæust Benhadáb, 2. Reg. 6. v. 14. Jeremiást Fassur, cap. 20. Keresztelő Szent Jánost Herodes, Matth. 14. v. v. 8. Szent Pált a' hamis atyafiak, 2. Cor. 11. v. 26. az Isten-félőket az istentelenek, az igaz hiten valókat az eretnekek mindenkor gyűlőlik és űldőzik. De ne féllyetek: az Isten velűnk ki álhat ellenűnk? Rom. 8. v. 31. A' mint meg szégyenűltek a' Farisæusok, úgy fogja-meg az Isten a' bőlcseket az ő álnokságokban, Job. 5. v. 13. mert nincs semmi tanács az Ur

ellen,

ellen, Prov. 21. v. 30. Állyatok azért veszteg és lássátok az Urnak nagy dólgait, mellyeket cselekeszik, Exod. 14. v. 13. Erősödgyél-meg, mert veled vagyon az Ur mindenekben, a' mellyekre mégy, Jos. 1. v. 9. Légy az Urnak hív szája, úgy térnek te hozzád a' te ellenségid és te nem térsz ő hozzájok, Jer. 15. v. 19.

2. Istentelen és gyűlöséges tanácskozás.

A' második vétkek Istentelen és gyűlöséges tanácskozás. A' Farisæusok pedig gyűlést hirdetnek, s-nem-is külömben mint ha a' hit vallására vólna szorgalmatos gondgyok, és azon-közben a' Kristus halálára öszve-eskűsznek, és mindeneket les-által cselekesznek. Tudták hogy a' Kristus tudománya és élete bűntelen, vagy fegyhetetlen: Az-okaért beszédében akarják ötet meg-fogni: Magok pedig nem akarnak reája menni, hanem azt tanácsollyák, hogy az ő tanitványokat küldgyék hozzája, hogy ha Kristus Idvözítönk meg-győzetetnék, nagyob gyalázatot; s-ha meg-győzné kissebb dicsőséget vallana, s-nem-is esnék az a Farisæusoknak gyalázattyára. Hogy pedig bizonyságok lenne a' következendő feleletről és nagyob félelmet ütnének Kristus Idvözítönk szívébe, azt itélik, hogy a' Herodiánusokat kellene magok mellé venni, hogy ha Kristus Urunk a' Császár ellen valamit szóllana, mindgyárt meg-fognák ötet, ha a' Sidók szabadsaga-ellen, a' népnél bizonyságok lennének a' Farisæusoknak. Hogy pedig álnokságok ki ne tettzenék, meg-íntik róla a' szolgákat, hogy Kristus Idvözítönknek hizelkedő szóval szólnának és ötet meg-dicsérnék, hogy nyilvábban felellyen, és az ő csalárdságokat eszébe ne vegye, melly okból e' követek Szent Lukátstól *leselkedőknek* hívattatnak, kik magokat igazaknak tettetnék, cap. 20. v. 20.

Illyenek a gonoszságban megáltalkottak ha egy-képen né árthatnak; más képpen igyekeznek ártani.

Ecce sagacitas malignantium! Imé a' gonoszoknak okossága, ugy-mond Sz. Chrys. sup. 22. c. Matth.

A' Farisæusoknak félniek kell vala a' Sadducæusok példájával hogy hason lo-képpen meg-kér-

dettetvén, meg-ne szégyenűlnének: de a' buzgo gonoszság mikor siet magát egybe-csatolni, a' dolog ki-menetelit nem nézi. Malevolentia enim

Es e' vólt

& livor nutriunt impudentiam. Mert a' gonoſság és a' harag táplálják a' ſzemtelenséget, Id. ibid:

Es e' vólt ama' gonoſzok Gyülekezete, mellyben a' fő helyet vagy a' Gubernátorságot az ördög tartotta: és ama' leſelkedő tanácskozás, mellyben a' Kriſtuſnak megfogáſa-felől végeztenek, honnét nyilván ki tettzik hogy a' Fariſæuſok mint egy vadáſzók és madaráſzók gyültenek vólt egybe. Mert a' mint azok titkon vetnek hálót a' vadaknak és a' madaraknak, hogy azokat meg-fogják: Ugy azok-is álnok tanácsokat gondoltak-ki, hogy az ártatlan Kriſtuſt veſzedelembe eytsék.

Kettős tükör fügeſztetik pedig itt ſzemeink eleibe be-nézésre.

A' tévelgő Conciliomokról való hely.

1. *Az tévelygő Conciliomok* vagy *Gyüléſek tükörre*. A' Pápáſok ſokat tulaydonítnak a' Synoduſoknak, Gyüléſeknek, ézazok végezéſinek, mint ha üreſſek vólnának a' tévelygéſtől: de ellenkedő tettzik-ki ez Fariſæuſi gyüléſecskéből, melly bizonyára igen tévelget, mert azt végezte hogy a' Kriſtus meg-fogattaſsék. Egyéb ſok példák-is vannak ugyan ezen dologról a' Szent Iráſokban. A' Baalíták minnyájan kigyók módgyára fúytanak követ az egy Illyés Próféta-ellen, 1. Reg. 18. v. 22. A' négy ſzáz Próféták a' kiket Akáb gyüytőt vólt egybe, hazugságot ſzóllottak, Mikeás egyedül óltalmazván az igaſságot, 1. Reg. 22. v. 13. A' Papok egéſz gyülekezetit az Eſaiás vak és néma ebeknek híja, c. 56. v. 10. Jeremiás Próféta hazugságnak vagy álnokságnak követőinek, cſelekedőinek cap. 6. v. 13. Ezékiel Próféta törvény meg-ſzegőknek és Sanctuarium meg-ferteztetőknek, cap. 22. v. 2. Igy a' Fariſæuſok a' Kriſtus-ellen végeznek, Matth. 26. v. 66. a' Kriſtus fel-támadáſa-ellen, Matth. 28. v. 13. Az Apoſtolok-ellen, Actor. 4. v. 5. Szent Pál-ellen, Actor. 23. v. 2. Tévelget a'

Szent Agoſton többet tulaydonít a Szent Iráſoknak, hogy ſem a' Conciliomoknak, mint ki-tettzik ez igeíből, tom. 6. lib. 3. cont. Maximinum Arian. Epiſc. cap. 14. Sed nunc nec ego Nicenum, nec tu debes Arimienſe

get a' *Nicéai* kőzőnséges Gyűlés, mellynek ellene-vetette magát egyedűl a' Szent Páfnútius, lib. 2. Trip. cap. 14. A' *Kartágobéli* Gyűlés Szent Cypriánus-alat azt végezte hogy az eretnekektől kereſztelteket viſzſzá kell kereſztelni. Az *Aríminiai* be-vette az Arrius káromlását. A' máſodik *Efeſuſi* javallotta az Eutykianiſmuſt, A' *Kalcedoniai* meg-tíltotta a' Papok házaſságát; A' *Laodicéai* nem javallotta a' máſodſzor való házaſuláſt. Az ötödik *Kartágobéli* be-hozta a' hóltakért valo eſedezéſt és Miſe mondáſt. A' *Lateránumi* a' ¶ Tranſubſtantiatiót, a' Végvacsorában a' kenyérnek el-változását meg-erősítette. A' *Conſtantiai* a' Pohárnak vagy a' Kriſtus vérének ſzolgáltatását el-lopta a' közőnséges néptűl. Es ki ſzámlálhatná-elő minden tévelgését a' Pápás Conciliomoknak? Bizonyára haſonlók a' Fariſæuſokhoz, és a' Kriſtuſnak meg-fogáſa és az ő tagainak meg-ölése-felől gyakorta tanácskoznak. Az-okaért mi ez illyen iſtentelen végezéſeket ſemminek tartsuk, mert többet kell hinni az egyűgyű közőnséges rendbeli embernek a' ki Szent Iráſt hoz-elő, hogy ſem a' Szent Irás-nélkűl való egéſz gyűléſnek vagy Conciliomnak, a' mint igazán érti vagy vallya *Panormitanus*, de Elect. cap. ſignificaſti.

tanquam præjudicaturus proferre Concilium: Nec ego hujus autoritate, nec tu illius detineris: ſcripturarum autoritatibus, non quorumq; propriis, ſed utrisq; communibus teſtibus res cum re, cauſa cum cauſa, ratio cum ratione concertet.

¶ Sz. Ambrus idejében a' Tranſubſtantiatio nem vólt az Eccleſiában; mert ő azt nem vallya, mint meg-bizonyúl ez igeiből: Si tanta vis eſt in ſermone Domini Jeſu, ut inciperent eſſe quæ non erant, quanto magis operatorius eſt ut ſint, quæ erant, & in aliud commutentur. Ha annyi ereje vagyon az Ur Jeſus igéjének, hogy lenni kezdének a' mik nem vóltak, menyivel cſelekedendőbb hogy legyenek a' mik vóltak, és máſsá változzanak.

2. *A' leſelkedő eretnekek tűkőre*. Ezek haſonlók a' madaráſzokhoz, és azok tanácsa ſemmi nem egyéb hanem háló, mellyek Fariſæusok módgyára az egyűgyűek meg-fogására vettetnek-meg. Mert a' mint a' háló vagy a' tőr vékonyan ſzokot csináltatni, hogy künnyen meg-ne látaſsék: úgy a' ravaſz és eretneki tanács-

A' leſelkedő eretnekekről való hely. S. Aug. in Definitiő. Hæreticus eſt, qui cőceptam no-

vi erroris perfidiam pertinaciter defendit. Eretnek az, a' ki az úy tévelygésnek elméjében fogadot hitetlenségét vakmerő-képpen óltalmazzi.

is az istenes életnek és a' szeretetnek színével festetik-meg. A' háló vagy a' tőr kies és hozza-édesgető helyen szokot meg-vertetni: úgy az istentelenek-is, a' kik után leselkednek, azoknak nagy titulusokat csapnak fejekhez, és nékik sokat igérnek. A' háló nem Istentől teremtett, hanem emberi mesterségtől találtatott: úgy a' leselkedéseknek-is nem az Isten szerzője, hanem a' Satántól megcsalattatot emberek. Az-okaért annyival szorgalmatosbban ójuk-meg magúnkat, mennyivel többnek tudgyuk lenni az eretnekeknek leselkedésit. Nem Istentől küldetet pásztorok, hanem a' Satánnak madarászi és vadászi. Meg-fogásra igyekeznek, nem tanitásra. Ojátok-meg azért magatokat a' hamis Prófétáktól, Matt. 7.v.15. és azok tanaccsába ne mennyetek, Psal.1.v.1. Ne légyen nékünk gyönyörűségünk a' Patvaros maga hányó bölcsek álnok fogasiba se ne igyekezzünk felebarátúnknak beszédében való meg-fogására. Farisæusi ez szókban való meg-fogás, és keresztyén emberhez nem méltó dolog, sőt ártalmas-is. Mert a' ki egyebeknek ás vermet, maga esik beléje, Prov.26.v.27.

S. Jerón. in epist. ad Galat. Quicunq; aliter scripturam intelligit, quam sensus Spiritus Sancti flagitat, à quo scripta est, licet ab Ecclesia non recesserit, tamen hæreticus appellari potest, & de carnis operibus est eligens, quæ pejora sunt. Valaki külömben érti a' Sz. Irást, hogy sem a' mint a' Szent Lélek értelme kívánnya, a' kitől irattatot, ha szinte el-nem távozot-is az Ecclesiától, mind-az-által eretneknek nevezhetni, és a' test cselekedetiből azoknak választója, a' mellyek gonoszbak. Sz. Irenæus lib.3.cap. 19. az Eretnekek álnokságáról igy szól egy nálánál idősbb ember mondásával: Lacte gypsum malè miscetur. A' gyanta vagy a' Görög-fejér, nem jól egyelitetik-meg a' téyjel.

3. A' Herodiánusokkal való csalárd conspiratio.

Harmadik, A' Herodiánusokkal való gonosz-csalárd egybe-esküvés, vagy őszve-tanácskozás, egybe-gyülés. Mert azt beszélli Szent Máthe. v. 16. hogy a' Farisæusok hozzája küldék az ő tanítványokat a' *Herodianusokkal.* E' pedig *rész-szerént* hivatalnak neve, jegyezvén a' Herodes

adó-

adó-szedő udvari szólgáit: *rész-szerént* szakadásnak, a' kik valami úy tudománt fútanak-vólt fel Herodessel a' Sidó és a' Pogány vallásból, kik, hogy Herodiánusoknak hívattattak bizonysága Szent *Epiphánius* lib. 1 cont. Hæres. cap. 20. Ezek és a' Farisęusok egyéb-ként, egymássnak gyomorbéli ellenségi vóltak, kik életek nemével, tudományokkal, erkőlcsőkkel és vélekedésekkel egy-mással igen ellenkeztenek. Mert a' *Herodiánusok* politicusok, vagy világi emberek vóltak: a' *Farisæusok* pedig sorsal választot Papok. *Amazok* csak a' Sidó valláſt, *ezek* eggyűt a' Pogány valláſt-is vallották. *Amazok* sok traditiokat, vagy emberi hagyományokat tartottak meg: *ezek* szabadabban éltek. *Amazok* a' Csaszárnak való adó-fizetést, úgy-mint a' kitől Herodes tetarka vólt Judæába rendeltetett, szorgalmaztatták: *ezek* ellenben a' Sidó népnek szabadságáért, és minden idegen nemzetből való Magistrátus hatalma-alól fel-szabaditásáért, erősen harczoltak. Noha azért egyéb-ként *örökké-való* vagy *meg-békélhetetlen* ellenségek vóltak, most mind-azáltal egyességyedűl egybe gyűlnek és a' Kristus meg-fogásáról eggyűt végeznek. Ez-is nem kicsiny gonoszság vólt magokat ollyanoknak társúl adni, a' kik mind tudomány meg-veszteto vóltával s-mind gonosz erkőlcsőkkel meg-mételyesedtenek vólt. Kristus Idvőzítőnk Istentől Mesterűl küldetet-vólt, és az ő idvősségekről szorgalmatos gondot viselt, de őtet futtyák: a' Herodianusok fok-képpen tévelygettek és a' Farisæusoknak ellenségi-vóltak; mind-az-által ezeket követik, és ő vélek a' Kristus ellen tartanak tanácsot.

Kik vóltak a' Herodiánusok?

Igy ír Sz. Epiphanius: Post hanc & has sectas rursus septima hæresis erat Herodianorum appellata. Nihil autem hi habebát diversum. sed toti sunt Judęi, vani ac hypocritæ. Verum Herodem putabant hi Christum Dominum, qui in omnibus scripturis, legeq; ac Prophetis expectatur, & ob ipsum decepti, Herodem jactabant.

Ez és e' sectáknak utána megint hetedik eretnekségnek a' Herodiánusok-é neveztetet. Nem vólt pedig ezek között semmi különbség, hanem tellyességesen Sidók, hiúságosok és kép-mutatók. De ezek Herodest alíttyák vala az Ur Kristusnak lenni, a' ki minden irásokban, a' törvényben és a' Profétákban várattattak, és a' miat meg-csalattatván Herodessel disekednek vala.

Az istentelenek öszve társalkodnak.

Szokot szokása ez e' világnak, hogy a' Kristus és az igasság-ellen sokan egybe-gyülly önek, noha egyéb-ként egy-mással ellenkeznek. Mert a'mint egy jóságos cselekedettel közepett helyheztettétél, sok végső dólgok ellenkeznek: Ugy egy az igasság, vétettetvén az Istennek eggyetlen-egy igéjéből, de az-is nem kevés ellenségektől egy-mással fölötte igen ellenközöktől ostromoltatik. Ugyan azon sorsok az Isten félőknek-is: tanácsok kovácsoltatnak-ellenek, öszve-tanácskoznak az istenteleneknek seregi. Mert a' pogányok egybe-gyültek a' Kristus-ellen, Psal.7.v.2. és egyenlő-szívvel tanácskoznak az Isten félők-ellen, Psal.82.v.6. Ha Jerusálemet kell vini, vagy Jerusalem-ellen, kell hadakozni, eggyesül az Israel Királlya és Damascusnak Királlya, Esa.7.v.1. Mikor a' Sidók a' váraſt épitenék, az Arábiaiak és az Ammoniták és az Azotusiak, mindgyárt egybe-gyülének egyenlő-képpen, Nehe.4.v.7.8. Mikor Kristus Idvözítőnknek meg-kell őletetni, Pilátus és Herodes künnyen barátosok lésznek, Luc.23.v.12. Ugy a' Sidok és a' Romai vitézek a' Kristus-ellen, Joh.19.v.2. A' Jerusálemi Scholarkak, vagy Oskolának, Synagogának fejedelmi Szent István-ellen, Act.6.v.9. cap.7.v.54. A' Farisæusok és a' Sadducæusok a' Szent Pál-ellen, Act.21.v.27. cap.24.v.1. Egybe-gyültenek és egybe-csatlották szorgalmatosságokat vagy múnkájokat. Igy régenten az Ariánusok és Eunominianusok, és-annak-utánna a' Meletianusok-is a' katolikusok-ellen eggyeséget szerzettek, a'mint Szent *Nicephorus* bizonyíttya, lib.12. cap.8. a' kiket ma követnek a' Jésuiták és a' Kálviniſták, kik a' Kristus Teste dicsőségének ostromlásában barátságosſan meg-eggyeznek, és ugyan azon fegyverrel harczolnak, mint az Ingolstadiak 1571 esztendőben nyomtatott Thesisinek újonnan-való ki-nyomtatása, és it Vi-

Innét vagyon hogy bennünket a' Kristus miat egyenlő-képpen, egy szájyal,

teber-

tebergában és Genevában való institualása vagy ki-bocsátása-is világoson meg-bizonyíttya. Ezek tudni-illik a' Sámson rókái, mellyek fejekkel egymástól el-váltak, mind-az-által farkokkal egybe-foglaltattak a' kereſztyén Reſpublika vetésének fel-gyúytására, Jud. 15. v. 4. 5.

lélekel Ubiquiſtáknak hínak. Fűleimmel hallottam ſokaktól nem eſzeſſen monda-

ni, hogy örömesbben lennének Pápiſtává hogy ſem Lutheranuſsá. Magá' nem eſzeſſék már Pápiſták ebben. Kiknek itt ellenek vetem, Sz. Theophilactuſt in cap. 19. Johan. Szent Oecumeniuſt in cap. 4. ad Epheſ. Sz. Chryſoſtomuſt hom. de div. Johan. Bap. Szent Paſchaſiuſt lib. de Sacram. Euchariſt. Szent Bernh. Ser. de Cœna Dom. Johan. Hofmeiſterum, ſup. Dom. Voc. Juc. Paulum Kemerium Jeſuitam, in propoſit. a' kik mind egygyig nyilván tanittyák a' Kriſtuſnak emberſége vagy teſte-ſzerént való mindenütt-létét.

Őjuk-meg pedig magúnkat ezektől a' rokáktól, hogy bennünket vigyázatlanokat meg-ne fogjanak: Tartsuk-meg a' békeségnek és a' hitnek eggyeſségét, hogy meg-ne győzetteſsünk az ellenségtől. Gyalázat ezeknek őſzve-tanácskozni, s-nékünk ellenkezni. Bolondság, az ellenség egybe-gyűlvén, a' tanácsot nem akarni egybekőtni. Mindenek el-veſznek vagy el-romolnak, a' holot helye vagyon az egyenetlenségnek. Az Iſten nem viſzſzavonáſ-é hanem békeségé, 1. Cor. 14. v. 33. Azért atyafiúképeſt kell eggyűt laknúnk, ha az Iſtennek ſegitségét kívánnyuk. Hogy ha pedig egy-máſt marjátok, meg-láſsátok hogy egy-máſtól meg-ne emészteſsetek, ugy-mond az Apoſtol, Gal. 5. v. 15.

4. A' kárhozatos kép-mutatás.

Negyedik és utólſó, A' kárhozatos kép-mutatás. Mert főlőtte nagy barátságokat tettetik, és hizelkedő igéket hoznak-elő, Kriſtus Idvőzítőnket *Meſternek* nevezvén, és néki igaſságnak és tekélleteſségnek dicséretit tulaydonítván. Azon-kőzben őtet ſzívekben gyűlőlték, és hogy meg-fognák minden tehetségekkel rayta vóltak. Igy vólt tudni-illik méz a' ſzájban, de méreg a' ſzívben. Téy vólt beſzédekben, de csalárdság

Æneas Syl. de Dictis Frider. Imp. azt írja a' b. e. Fridericus Imp. felől, hogy mi-

dõn a' Tanácsot a' tanács házra fel-hita

cseleketekben. Kivõl juhok ruházattya vólt, de belõl farkasok ragadománya.

vólna, azt kívánta tõlõk, hogy minek-elõtte be-mennének két dólgot tennének-le, és úgy lenne hogy az itéletben senkit meg-nem csalnának. Es mikor meg-kérdetnék micsoda dólgok vólnának azok? azt felelé: Simulatio & dissimulatio. A' tettetés és az el-titkolás. Mert, (azt mondgya vala) Quæ res est, qua homines decipiuntur magis, quam si, aliud cogites, aliud dicas. Mi vólna a' dolog, melly-által inkáb meg-csalattatnának az emberek, mint ha külõmbet gondolsz, külõmbet mondasz.

Közönséges bũn ez.

Atkozot bũn ez, mind-az-által ez emberi életben ennél nincs semmi közönségesb. Gyakorta,

Os nectar promit, mens aconita vomit.
A' szày származtat mézet,
Az elme okád mérget.

S. Chrys. sup. cap. 2. Matt. Herodes devotionem promittit, sed gladium acuit, & malitiam cordis depingit colore humilitatis.

Sokan hasonlók a' *Scorpiokhoz*, a' mellyek nyalnak szájokkal, de meg-csípnek farkokkal. Mint a' *méhek*, mellyek mézet hordanak szájokban, de fúlákot viselnek farkokban. *Audis plerumq; vocem justi, sed non est cor justi.* Gyakorta igaznak szavát hallod, de nem igaz-é a' szív, ugy-mond Szent Agoston in Psal. 139. Még-is gyakorta ki-mégyen Kain Abellel, szeretetit tettetvén, s-azon-közben élete-után leselkedvén, Gen. 4. v. 8. Gyakorta békeségesen szól Joáb Abnernek, hogy õtet ez életbõl künnyebben ki-végezze, 2. Sam 2. v. 27. Gyakorta házelkedve hívattya Absolon Ammont, hogy annak-utánna üsse, 2. Sam. 13. v. 27. 28. Igen sok attyafiai vannak Judás Iskarioteſnek, a' ki barátságoson csokolta-meg a' Kristust, és úgyan azon-által adta õtet a' Farisæusok kezébe, Matth. 26. v. 49. Igy szemben sokan dicsérik és nagy tituluſokat adnak azoknak, a' kiket mind azon-által egyebeknél kárhoztatnak és meg-utálnak. Igy a' Kalvinisták Luthert néha néha magasztallyák, a' kinek mind-az-által kegyetlẽ ellenségi, a' kik mind nevét s-mind tudományát eggyût kívánnák el-nyomni, rekkenteni, sillyesztẽi.

Illyenek mind egygig a' kép-mutatók. Soha azoknak szájok nem eggyez szívekkel: se

Mivel-

magok kűlső viseléſek és kemény vagy alávaló őltőzetek, életekkel. Prodigioſo amictu profitentur vitæ ſanctimoniam, vita non reſpondente. Csodás őltőzetekkel életek ſzentségét vallyák, életek ruházattyoknak meg-nem felelvén: Mint amaz oroſzlány bőrrel dicsekedő, kinek Diogenes ezt felelte: Deſine virtutis ſtramenta pudefacere. Szűnnyél-meg ſzégyent tenni a' jóságos cselekedetek állyavalóján, Laert. lib. 6. c. 2.

Mivel-hogy azért tudgyuk hogy e' ſzokáſa e' világnak, ſzűkség eſzeſsẽ járnúnk, hogy vagy veſzedelẽbe ne eſsűnk, vagy lelkűnk iſméretit meg-ne sértsük. Az-okaért két parancsolatokat kell a' kereſztyéneknek jól eſzekben venni és mindennap cselekedetekkel meg-mutatni.

1. A' *hizelkedőknek ne hidgyenek.* Kriſtus Idvőzítőnk egy csőpnyire ſem indúlt meg a' Fariſæuſok dicséretin, hanem nagy bátor elmével monda: *Mit kisértetek engem kép-mutatók?* v. 18. Igy ne engedgyük magúnkat meg-csalni a' hizelkedő igécskék-által, hanem az ollyaténokat kép mutató késértés gyanánt tartsuk. Mert ſemmi nem egyéb, hanem meg-feſítetett koporſók, mellyek kivől ékeſeknek láttatnak, de belől rakvák minden undoksággal, Matth. 23. v. 27. *Többet, vagy inkáb űldőz a' hizelkedőnek nyelve; hogy ſem az őldőklőnek vagy meg-ölőnek kezе*, ugy-mond Szent *Agoſton* in Pſal. 69. *Plus perſequitur lingua adulatoris, quam manus interfectoris.* Te azért, mint ellenségidtől ód-meg magad azoktól, a' kiknek beſzédi lágyabbak az olaynál, és azok nyilak, Pſal. 55. v. 22. Meg-veſztegetik ki-gondolt, hazug dicséretekkel a' könnyű vagy álhatatlan lelkeket és a' gonoſzúl hívő elméken nagy ſebet vágnak, a' mint Szent *Jeronymus* ínt epiſt. ad Demetr. Mert haſonlók a' *Sáskákhoz*, mellyek az Egyiptziuſokat puſztították: az *ebekhez*, mellyek a' ſebeket nyallyák nem gyogyíttyák, noha ideig meg-hivősétik: és a' *madaráſzokhoz*, a' kik ſipolnak, hogy meg-fogják a' madarakat. Igy hizelkedő ſippal élt a' Satán, hogy meg-fogná Evát, Gen. 3. v. 1. melly meſtersége-által még

Nem kell hinni a' hizelkedőknek.

S. Aug. ſup. Pſal. 69: Adulatio eſt falſa laudis ſeductio. Duo ſunt genera perſecutorum, ſcilicet vituperantium & adulantium. A' hizelkedés, hamis dicséret-által való meg csalás. Két nemei vannak az űldőzőknek, tudniillik ſzidalmazók hizelkedők. Plus &c.

ma-is'

ma-is sok vigyázatlanokat, vagy nem eszesseket nagy veszedelmekbe vét. Innét Antisthenes *Stobæusnál* Ser. 12. a' hizelkedőt a' *Hollónál roszszabnak* igazán mondotta lenni, merr a' holló csak a' hólt embereknek, a' hizelkedő pedig az élőknek-is ki-váyja szemeket, és azokat hizelkedése-által meg-vakíttya. Es *Plutarchus* azt mondgya, hogy a' kik fülöket örömest adgyák a' hizelkedőknek, Semmiben nem különböznek azoktól, a' kik szárokat adgyák a' láb veréssel el-cytőknek. Ollyanok mint a' *disznók*, mellyek mikor vakartatnak és csiklandatnak magokat le-eyteni könnyen meg-engedik.

Futni kell a' képmutatást.

2. A' *kép-mutatókhoz ne hasonlítsák magokat.* Mert nincs semmi vétek útálatosbb mint a' tettetés, vagy képutálás. Utállya az Ur, az álnok férfiat, Psal. 5. v. 7. Prov. 3. v. 32. mert az illyen ravaság gonossággal kőttetet-egybe, Sir. 19. v. 20. 22. Honnét földi, testi és ördögi bölcseségnek nevezteték, Jacob. 3. v. 15. Nem kell pedig, *atyámfiai*, ezeknek így lenni. Vallyon a' kút azon forrásból bocsát-é ki édes és keserű vizet? v. 10. seqq. Csak azok fognak lakni az Urnak haylékában, a' kik igasságot szólnak, és álnokúl nem cselekesznek, Psal. 15. v. 2. Az álnok, vagy csalárd férfiak pedig nem érik az ő napjoknak felét, Psal. 55. v. 24. Meg-szégyenülnek végtére, és nem ritkán önnön magok kárhoztattyák, hogy magok menthetetlenek legyenek. Igy szégyenittettek-meg a' Farisæusok Kristus Idvözítőnktől és kárhoztattattak tulaydon igéjekkel. Mert meg-vallyák hogy *igaz* Mester, a' ki utállya a' hamisságot, és *hív*, a' ki az Isten útát igasságban taníttya; és *bátor*, a' kinek nincs gondgya valakire; és tekélletes, a' ki nem nézi az emberek személyét: melly jóságos cselekedetek igen nemesek vagy jelesek, mellyekkel ha némelly Tanító fel-ékesitetett, abban semmi egyéb nem kívántathatik. Mivel-hogy azért Kristus Idvözítőnket az-

Micsoda a' kép-mutatás.

okkal

okkal mondgyák ékesnek lenni, bizonyára ugyan azonnal vádollyák magokat. Mert ha igaz Mester vólt, miért nem halgatták? Ha az Isten útát igazán tanitotta, miért tanácskoztanak meg-fogatása-felől? Bizonyára így szorittyák-meg magokat a' kép-mutatók, és egyebeket megakarván fogni, a' magok igéitől fogattatnak-meg. Azokaért ki ki igasságot szóllyon felebaráttyával és cselekedgyék tekélletessen. *Az igasságot és a' békeséget szeressetek*, azt kiáltya a' Jehova, Zach. 8. v. 19. Legyen a' ti beszédetek, úgy, úgy, és nem, nem, azt tanittya a' Jehova fia, Matth. 5. v. 37. Tegyétek-le a' hazugságot, és ki ki igasságot szóllyon felebaráttyával, ínt a' Fiunak Apostala, Ephes. 4. v. 25. ha különben cselekeszel, az Istent mindgyárt meg-bántod, lelked isméretit meg-sérted, tennen magadat kárhoztatod, és minden jó emberek-előt lész útálatos.

Proverb. Suo ipsius indicio pijt Sorex. A' harist à maga szaván fogják-meg.

Az-okaért engedgye a' Jehovah, hogy e' Farisæusi vétkektől magúnkat meg-tartoztathassuk, hogy a' Krisstushoz hívek, felebarátúnkhoz jó-akarók, minden ősz-ve-tanácskozástól és tettetéstől üressek, idegenek legyünk, meg-emlekezvén mindenkor az Evangeliomi aphorismusról: *Adgyátok-meg a' mi a' Császár-é a' Császárnak: és a' mi az Isten-é, az Istennek:*

Kinek légyen dicséret és hála,
adás, A M E N.

Evangéliom.

Sz. HAROMSAG VTAN XXIV. VASARNAPRA, SZ.

Matt. 9. az 18. v. az 27. és Sz. Mar. 5. v. 22. Sz. Luk. 8. v. 41.

A' meg-gyogyitatot vér-folyast-szenvedö aſzſzonyról és a' Jairus fel-támaſztot leányáról.

18 Mikor Jeſus ezeket mondaná nékik, imé egy Fejedelem járula-elö, és imádá ötet mondván: Uram, a' leányom moſt hólt-meg: de jere, tedd reá a' kezedet és meg-élled.

19. Es fel-kelvén Jeſus, követi vala ötet és az ö tanitványi.

20. Es imé egy aſzſzony, ki vér-folyáſt ſzenved vala tizen-két eſztendeig, hátúl járula és illeté az ö ruházattya perémét.

21. Mert mondgya vala magában: Ha csak az ruházattyát illetem-is meg-gyógyulok.

22. Jeſus pedig fordúlván és látván ötet, monda: Bizzál leányom, a' te hited meggyogyitot téged. Es

meg-gyogyúla az aſzſzony azon orában.

23. Es midőn Jeſus a' Fejedelem házába jőtt vólna, és látta vólna a' ſipoſokat és a' tolyongó ſereget, monda:

24. Távozzatok-el: mert nem hólt-meg a' leánzó, hanem aluſzik.

25. Es csufollyák vala: és midőn ki-vettetet vólna a ſereg, beméne és a' kezét fogá. És fel-kele a' leánzó.

26. Es e' hir ki-méne egéſz a' földre.

PRÆDIKATZIO.

A' Kriſtus ſegítő.

A Melly dicséretet a' Sóltár-iró kőzönséges-képpen tulaydonít az Iſtennek, azt kivált-képpen igazán tulaydoníthattyuk a' Fiú Iſtennek, tudni-illik, hogy: *óltalma a' ſzegénynek, és ſegitője az alkolmatoſságokban, a' háboruságokban*, Pſal.9.v.10. Mert e' világra jőt, mint igaz Idvőzítő, Luc.2.v.11. Ki az ő hozzája-jővők kőzzűl ſenkit ki nem vét, Johan.6.v.37. hanem mindeneket minden ſzemély-válogatás-nélkűl óltalma-alá fogad.

E' kegyelmes indúlattyát meg-mutattya mind édes *igékkel*, mellyekkel minden munkálkodókat magához-hí, Matth.11.v.28. s-mind *cselekedetekkel* és igen ſok csodákkal, mellyekkel kűlőmb kűlőmb nyavalyás embereknek jó-akarattal lőn ſegitséggel.

Az Evangéliomnak ſommája.

Azok kőzzűl a' mái Szent Evangéliomban kettő adattatik-előnkben, mivel hogy a' vér-folyáſt ſzenvedő

aſzſzony-állatot mindgyárt meg-gyogyítá, és a' Jáiruſnak meg-hólt leányát egy igével fel-támaſztá, mellyel azt jelenté, hogy minden nemzetségben, a' ki őtet féli és igazságot cselekeſzik, kellemetes néki, Actor. 10. v. 35.

Az Evangéliomnak haſzna.

Hallyátok-meg az-okáért ti *férfiak és aſzſzony-állatok.* Egyenlő-képpen vagyon Idvőzítőtök. Jáirus a' Kriſtuſt híja és követé őtet: A' Hæmorrhoúſa a' ruházattya peremét illeti, és meg-gyogyúl. Igy nincs ő nála vagy férfiú vagy aſzſzony-állat, Gal. 3. v. 28. Hallyátok-meg ti *Sidók és pogányok:* Kegyelmes ſegitőtök vagyon. Jáirus a' Synagogának Fejedelme vala, Hæmorrhoúſa pogány aſzſzony-állat volt: s-mind-az-által a' Kriſtus ſegitségét egyenlő-képpen veſzik. Mert ő ama' ſzeglet kő, a' kihez kell folyamni minden népeknek, Eſa. 28. v. 16. Hallyátok-meg ti *gyermekek és vének:* igen igen értelmes orvoſtok vagyon. A' Jáirus leánya, a' ki gyenge-idéjű leánzo vala, viſzſza-hívattatik ez életre: A' Hæmorrhoúſa, a ki valóba idős vala, meg-nyeri egéſségét. Az-okáért a vének az ifiakkal dicsérjék az Ur nevét, Pſal. 148. v. 12. Hallyátok-meg ti *tudóſok és tudatlanok:* igen jó vigaſztalótok vagyon. Jáirus a' fő Oskola-Meſter a' mit kér, meg-nyeri: a' Hæmorrhoúſa, ki együgyű és tudatlan, kedves meg-ſzóllitaſt hall: *Bízzál leányom, a' te hited meg-gyógyitot teged*, v. 22. mert a' jóknak, akar minemüek legyenek, mindenek jóra ſzólgálnak, Rom. 8. v. 28.

Propoſitio.

Igy azért e' Szent Evangéliomban mindenek kettősök. Adatik két-féle *nyomoruság*, két féle *keres*, két-féle *vigaſztalás* és két-féle *ſegitség*, melly okból mind a' két hiſtoriát egybe-kőttyük, és *közönséges-képpen s-egybe kőtve mire tanitsanak bennünket*, hoſzſzab elő-járó beſzéd-nélkül rövideden meg-magyarázzuk.

A' Jeſus Chriſtus ama' jó gyogyító és meg-elevenitő ſegéllyen bennünket, hogy néki kedveſeket, nékünk

pedig

pedigh idvőſségeſeket, mondhaſsúnk, AMEN.

MAGYARAZAT.

AZ Evangéliſták e' hiſtoriát ez igécskén kezdik-el, *Imé*, melly nem csak meg-mutatók-é, hanem inkáb csodálkozók-é, a' kik mind a' Kriſtus jó-vóltát hirdetni, s-mind a' mi figyelmeteſségűnket igyekeznek fel-indítani. Azért ſzorgalmatoſſan halgaſſuk, és mind a' két hiſtoriában emlekezetre méltó mi légyen, figyelmetes elmével gondollyuk-meg.

Leg-előſzőr-is pedig három locuſok vagy dólgok jőnek itt elő, a' mellyek ſzorgalmatos meg-tartáſt érdemlenek, és a' mellyekről rend-ſzerént kelletik ſzólnúnk.

Az első a' nyomoruságokról és az emberi életnek rővid vóltáról. A' nyomoruságokat a' *Hæmorrhoúſa*, az emberi életnek rővid vóltát pedig a' *Jairusnak meg-hólt leánya* példájában láttyuk.

1. A' nyomoruságokról és az emberi életnek rővid vóltáról.

A' Hæmorrhousának nyomoruſági.

S. Bern. in Sent. Triplici morbo laborat genus humanum: principio, medio & fine: id eſt: nativitate, vita & morte. Nativitas immunda: vita perverſa: mors periculoſa.

Bizonyára, nyomorúlt vólt annak az aſszony-allatnak állapattya, mert mind teſti s-mind lelki, mind kűlső s-mind belső nyomoruságokat ſzenved vala. A' *kűlsők* vóltanak, 1. Igen nehez és tiſztátalan betegség, melly a' miat Szent Márktól *oſtornak* vagy nyavalyának neveztetik. 2. Fáydalom és az egéſz teſtének lankatsága, vagy erőtelensége, honnét Szent Márknál 5.v.26. ſokat mondatik hogy ſzenvedet a' ſok Orvoſoktól. 3. A' gonoſznak vagy nyavalyának ſok ideig való tartó vólta, mellyet egéſz tizenkét eſztendeig ſzenvedet, a' mint Szent Matthe a' 20. v. bizonyíttya. 4. A' ſzegénység, mert minden marháját az Orvoſokra költötte vala, Luc.8.v.43. és végtére 5. A' halál, melly ezennel ezennel el-közelget vala, mert ſemmi haſználáſt nem érez vala, hanem inkább gonoſzúl vala, Marc.5.v.26. A' *belsők* vóltanak, 1. Az A-

Venit Kristus & contra triplicem hunc morbũ attulit triplex remedium. Natus est enim, vixit, mortuus est: atq; ejus nativitas purgavit nostram: mors illius de-

nya-szent-egy-ház kivűl való szűletés, mert a' mint Szent Niceforus bizonyíttya lib. 7. cap. 17. pogány nemzet vólt, Filep Királyról neveztetett Cæsareából való. 2. A' lélek győtrelme, a' kegyelemnek el-fogása, és a' nyavalyának sok ideig való tartása miat. 3. A' félelem, mert Kristus Idvőzítőnket nem merte se meg-szólitani se illetni, hanem a' sereg-kőzőt jővén, csak hától illeté az ő rúházattya perémét. Bizonyára ennyi és illyen kűlőmb kűlőmb féle nyomoruságok alá vettetet vólt életében ez aszszony-állat, és azért tűkőre az emberi gyarlóságnak és erőtelenségnek.

struxit: & vita ejus instruxit nostram. Az az: Hármas betegségben munkálodik az emberi nemzetség: kezdetben, kőzépben és végben: az szűletésben, életben és az halálban. A' szűletés tisztátalan: az élet gonosz: a' halál veszedelmes. El-jőt a' Kristus és ez-ellen a' hármas betegség-ellen hármas orvosságot hozot. Mert szűletett, élt, meg-hólt: és az ő szűletése a' mi szűletésűnket meg-tisztította: az ő halála a' mi halálunkat el-rontotta: és az ő élete a' mi életűnket oktatta.

Az emberi életnek műkaí és nyalyaí.

Bizony a' mi életűnk semmi nem egyéb, hanem múnka és fáydalom, Psal. 90. v. 10. Múnkálkodnúnk és szenvednűnk kell mind addig míg élűnk. Győtrődik Jaírus és Hæmorrhoúsa; faydalmat szenvednek a' férfiak az aszszony-állatokkal, a' gazdagok a' szegényekkel, az Anya-szent-egy-háziak, a' kősségbéliekkel, a' tudosok a' deáktalanokkal, a' vének az ifiakkal. Nem vólt, nincs s nem-is lészen olly ember, a' kinek nem kellene meg-kettőztetni Szent Dávidnak ama' mondását: *Uram, nappal és éyjel meg nehezedet raytam a' kezed*, Psal. 32. v. 4. Mert minden tagaink a' mellyeket látúnk betegség-alá vettettek, semmi nem egyéb, hanem epe és takony. Bűdős mag vagyúnk, ganéynak sákja, férgeknek eledele, erőtelenség példája, idő ragadománya, szerencse játékja, álhatatlanságnak képe, irégységnek és nyomoruságnak mértéke. Az ember úgy szűletik a' múnkára mint a' madár a' rőpűlésre, Job. 5. v. 7. Vitézkedés a' mi életűnk a'

Mikor Artaxerxes Királynak egj fő és igen meg-hit baráttya meg hólt vólna: Joniába bőlcs Democritushoz kűldőt hogj ha valami mesterség vólna benne, és valami orvosságot tudna, ké-

fölдön, cap. 7. v. 1. Az aszszony-állattól született ember sok nyavalyákkal el-telik, cap. 14. v. 1. Nagy foglalatosság teremtetett minden embereknek, és nehéz iga az Adám fiaira, Sir. 40. v. 1. Már a' betegségek jönek reánk nagy rohanással: már a' szegénység szorongat: már a' halál az ő útával siet és minden orában el-közelget. S-nem csak testi és külső nyavalyák-alá vettettünk pedig: Bennünk vagyon a' gonoszoknak forrása, a' lélek önnön maga fölötte nagy szorongatásokba vettetett, a' régi eset vétke miat. Mi mindnyájan hasonlók vagyúnk a' Hæmorrhousához, és a' bün vér-folyásában múnkálkdúnk, melly a' Szent Irásban gyakorta vérnek mondatik, ugymint Esa. 1. v. 15. cap. 4. v. 4. cap. 59. v. 3. Ose. 4. v. 2. mind az utálatosságért, mert a' Sidóknál gyülöséges vólt a' vérnek étele, s-mind a' büntetésért, mert a' bünök vérrel töröltetnek-el és fő-vételre méltó büntetést érdemlenek. Az-okaért valaminemő állapattya vólt a' Hæmorrhousának, ollyan, vagy ugyan azon a' miénk-is'. A' vér-folyás azt tisztátalanná tötte: * Ugy mi-is tisztátalanok vagyúnk, és tisztátalan magból fogantattak, Job. 14. v. 4. Sőt a' mi igasságink-is ollyanok mint a' havi folyásosnak ruhája, Esa. 64. v. 6. A' vér-folyás azt lankattá és erőtelenné tette vala: Ugy mi-is a' bünnek tereh miat múnkálkodúnk, Matth. 11. v. 29. nincs békesége csontyainknak a' büneink színe miatt, Psal. 38. v. 4. A' vér-folyás alkolmatlanná tette azt az emberekkel való társolkodásra, mert az ollyan aszszony-állatok a' törvény erejével kirekesztettek a' szent gyülekezetekből, Levit. 15. v. 19. cap. 20. v. 18. Ugy a' bün bennünket el-választ az Istentől, Esa. 59. v. 2. hogy részünk ne légyen az ő fiai társaságában, mert kivül vannak a' tisztátalanok, és minnyájan a' kik szeretik és cselekeszik a' hazugságot, Apoc. 22. v. 15. A' vér-folyás azt nyughatatlanná tette, ugy hogy idesto-

va fu-

sértené-meg, és azt az ő barát-tját támasztaná-fel. Kinek bölts Democritus illyen feleletet tőn: hogy valóságos és nehéz dolgot kívánna tőle. Mind-az-által ha kivánságának engedni akarna à Király, meg késértené a' dolgot. Kinek midőn a' követek mindennel ajánlanák magokat, ezt parancsolá nékik: Triginta nomina eorum, qui ad vicesimum ætatis annum nil dolorum sunt passi, sepulchro insculpantur. Harminczanak nevek iráttassék a' koporsora, a' kik húsz esz-

tendősök lévén, semmi fáydalmat nem szenvedtenek vólna. Szorgalmatossan kerestek, és nem találhattak. Igy nincs senki nyomoruság nélkül.

va futosnék s-mind-az-által semmi segitséget nem talált: Ugy az istentelenek mint a' forró tenger, melly nem nyughatik, Esa. 57. v. 20. Segitséget keresnek az embereknél, de semmi hasznot nem éreznek. A' vér-folyás annak meg-emésztette minden marháját: Ugy valami jó vagyon még az emberben, az a' bűn-által mind megvesztegettetik, mert az elmét meg-vakítya, Ephes. 4. v. 18. és az akaratot a' gonoszra haytya, Gen. 6. v. 5. A' vér-folyás ostor vólt, melly-által nyavalyásúl győttrettetett ez aszszony-állat: Ugy sokak a' bűnősnek ostori, Psal. 32. v. 10. győtrődik minden nap, úgy hogy szűkség annak Sz. Dáviddal kiáltani: *A' lelkem igen meg-háborodot*: de te Uram meddig? Psal. 6. v. 4. A' vér-folyás nem csak egy nehány hét vagy hólnapig tartot, hanem egész tizenkét esztengeig; Ugy a' bűn nem el muló és kőnnyen elenyésző dolog: igen igen vékonyon hozzánk ragadott, Hebr. 12. v. 2. a' testűnkben lakik, Rom. 7. v. 18. úgy hogy valamíg élűnk, szűkség azt velűnk kőrős kőrűl hordoznúnk. Annyík azért és olly nagyok az emberek nyavalyái, hogy azokat elégendő-képpen véres kőnyhullatásokkal sem sirathattyuk-meg.

* A' vér-folyásnak és a' bűnnek őszvehasonlítása.

S. Cyrillus lib. 3. in Levit. Vis tibi ostendam, quæ est anima, quæ tetigit immundũ, & immun-

da facta est, & rursum tetigit mundum & facta est munda? Illa quæ profluviũ sanguinis passa est, &c. Tetigerat peccatum, & idcirco flagellum carnis acceperat. Sed postquam fide plena tetigit fimbriam Jesu, stetit fluxus sanguinis. Akarod-é hogy meg-mutassam néked, melly lélek légyen a' melly a' tisztátalant illette, és tisztátalanná lőtt, és ismét a' tisztát illette, és meg-tisztúlt? Az a' melly a' vér-folyást szenvedte, &c. Illette vala a' bűnt, és azért vette vala-el a' test ostorát. De minek-utánna tellyes hittel illette vólna a' Jesus perémét, meg-álla a' vér-folyás.

B. Solon Herodotusnál lib. 1. clio §. 6. így szól Cræsusnak: Omninò calamitosus est homo. Bizonyára nyavalyás az ember. Homerus így szól az ember felől, Iliad. ρ. Non quidem certè est aliquid miserius homine, Omnium qui spirant & serpunt. Bizonyára nincs ugyan semmi nyavalyásbb az embernél, Mind azok kőzzűl a' mik lehellenek és csúsznak másznak.

Bőlcs Plato lib. 7.

A' miképpen pedig romlandó vagy gyarló; úgy

rövid

rövid sőt igen igen rövid az emberi élet. Midőn leginkáb virágozik, mindgyárt el-ragattatik és el-múlik. A' Jairus leánya csak tizenkét esztendőket élt vólt, Luc. 8. v. 43. és mint egy zöldelló és fel-nevekedő virágocska vólt: gyönyörűsége vólt az attyának, a' ki azt reménli vala hogy rövid nap vőt nyér, és unokái lésznek. De imé! minden reménsége füstbe ment. Meg-hólt a' leánzó, és virágozó idejében végezte-el életét. O meg-csaló reménség! ô embereknek valóban egy szempillantásig tartó élete! Alíg születtünk és megint le-születünk, vagy meg-halúnk. Üveg tenger vagyúnk, melly mikor leginkáb tündöklik, akkor törik-el, Apoc. 4. v. 6. Bóldisár Király mikor gyönyörködnék, el-jövének az ellenségek és meg-ölék őtet, Dan. 5. v. 30. Hamán midőn a' Király lakodalmában vigan laknék, mingyárt az akaszto-fára ragattaték, Esth. 7. v. 1. Mikor a' gazdag szántó-vető ember a' lelke gyönyörűségéről elmélkednék, ugyan azon étszaka el-ragadtaték, Luc. 12. v. 20. Mikor Herodes az itélő székben ülne, az Angyaltól meg-vereték és a' férgektől meg-emésztetek, Actor. 12. v. 21. & 23. Igy nincs semmi álandó az emberi dolgokban. A' ki ma Király, hólnap meg-hal, Sir. 10. v. 12. Ez élet bizonyára árnyék, melly könnyen el-múlik, Job. 14. v. 2. Alom, melly hamar elrőpül, Job. 20. v. 8. Szél, melly hamarsággal el-mégyen, Psal. 78. v. 39. Virág, melly hirtelen el-húl, Psal. 103. v. 15. Takácsnak vászonya, melly hamar el metszetik, Esa. 38. v. 12. Jób. 7. v. 6. Buborék, vagy víz szinén való tayték, melly mingyárt meg-fakad vagy el-oszol, Ose. 10. v. 7. Zúzmaráz, melly a' Naptól meg-emésztetik, Sap. 2. & 3. Pára, melly kevés ideig tettzik, Jac. 4. v. 15. Sőt víz, melly gyorsasággal el-foly, 2. Sam. 14. v. 14.

dem est genus hominum, quale est foliorum. Az ember ugyan ollyan, a' minémő a' levél. Ennek illyen magyarázattyát adgya bőlcs Sirák: Min-

Nat. Hist. in Proem. így ír az ember felől: Summæ inter cuncta animalia imbecillitatis indicium. Minden állatok közőt fölőtte nagy erőtelenségnek jelensége.

Az emberi életnek rőlandó és rövid vólta.

Plato d. l. Nulli vita fragilor. Semmi teremtet állatnak élete nincs oly romlandó, mint az ember-é.

Laërtius lib. 9. c. 11. bőlcs Pyrrho-felől azt írja: hogy csudálkozott Homerusnak e' versetskéjének gyakorta szokta vala beszélleni: Tale qui-

den test mint a' széna meg-avúl, és mint a' gyümölcsöző levél a' zöldellő fán. Némellyek újonnan jönek-ki, és némellyek el-húlnak; úgy a' testnek és vérnek nemzése, eggyik véget ér, és a' másik születik, Sir. cap. 14. v. 18 & 19.

S. Ambrosius Ser. de Quadragesi. Tantis malis hæc vita repleta est, ut comparatione ejus mors remedium putetur esse, non pœna. Nam ideo brevem illam Deus facit, ut molestiæ ejus, quæ prosperitate vinci vel tolli non poterant, temporis exiguitate finirentur. Az az: Annyi gonoszokkal (az az, nyomoruságokkal) töltödöt-meg ez élet, hogy az ő hasonlatosságához képest a' halál orvosságnak, nem büntetésnek alitassék lenni. Mert azért teszi azt az Isten röviddé, hogy az ő bántási vagy nehézségi, mellyek a' jó szerencsés állapat-által meg-nem győzetethettenek vagy le nem vétethettenek, az idönek rövidségéve végeztetnének-el.

Mivel-hogy azért a' Hæmorrhoúsa *a' nyavalyákat* és a' Jairusnak leánya *az élet rövid voltát* állattya szemeink eleibe, már meg-kell látnúnk mi légyen a' mi hívatalúnk. Mert meg-kivántatik tőlünk.

Mi hivatalúnk.

1. Meg-ismerni a' nyavalyák kút-fejét.

1. *A' nyavalyák kút-fejének tudása* vagy *meg-ismerése*, honnét származzanak e' sok nyavalyák. Meg-mutattya azt az Apastal, midőn azt mondgya: *A' bün-által jöt-bé e' világra a' halál*, Rom. 5. v. 12. Mi vétkünk nem az Isten-é, hogy győtrődünk. Eönnön magúnk szerzettük magúnknak mind a' betegségeket s-mind a' halált, mert vétkeztünk. Ez *földgya a' halálnak*, Rom. 6. v. ult. Ezek a ma' férgek, mellyek a' meg-tíltot gyümölcsből termettek, mellyek a' mi szívünket rágják és életünket hertelen meg-emésztik.

2. El-vetni a gonosz indúlatokat.

2. *A' gonosz indúlatoknak el-vetése*. Távól légyen a' kevélység, föld és hamú vagyúnk. Távól légyen a' harag, és a' boszszú-állasnak kívánása, mert sokakban vétkezünk minnyájan, Jacob. 3. v. 2. és úgyan azon nyavalyák-alá vettettünk minnyájan. Távól légyen a' fösvénység, mert mayd el-kell hagynúnk a' mit gyüytünk: és az irígység, mert mingyárt el-múlik e' világi hiuságos dicsőség: és a' türhetetlenkedés, mert el-kell szenvednünk, a' mit el-nem változtathatúnk. Nem múnkálkod-

tál,

tál, vagy betegeskedtél még tizenkét eſztendeig, nem költötted még minden marhádat az Orvoſokra: miért nyikokſz azért, és nem várod az Iſten ſegitségét békeséges türéſſel?

3. *Az áitatos meg-térés.* Mert mivel hogy minden gonoſzok vagy nyavalyák, Iſtennek büntetéſi vagy oſtori, bizonyára ſenkihez nem illik egyébhez, hanem csak ő hozzája folyamodnúnk. Mert ő a' ki meg-vér és meg-gyogyít, ő a' ki meg-ſebeſit, Oſe. 6. v. 1. *Probatus eſt medicus, qui fingit plaſmata, antequam faciat vulnera. Próbált Orvos az, a' ki flaſtromokat csinál, minek előtte ſebet vág,* ugy-mond Szent *Evagrius.* Azért pœnitentzia tartáſúnkat napról napra, vagy holnapról holnapra ne halaſzſzuk, hanem idején térjünk hozzája. Ugy meg-enyhitetnek a' nyavalyák, meg-állattatik a' bün folyás, a' halál álomra változtatik, sőt bóldogabb életre való által-menetelre. 3. Pœnitentiát tartani: S. Auguſt. Ser. 164. de Temp. Quando corrigis, quando mutaris? Cras, inquis. Ecce quotiens dicis, cras, cras, factus es corvus. Ecce dico tibi cum facis vocem corvinam, occurrit tibi ruina. Nam ille corvus cujus vocem imitaris exiit de arca, & non rediit. Az az: Mikor jobbúlſz-meg, mikor változol-el? Hólnap, azt mondod. Imé valamenyiſzer azt mondod, hólnap, hólnap, hollóvá lettél. Imé mondom néked, mikor hollói ſzót téſz, előbbe jő a' veſzedelem. Mert ama' holló, a' mellynek ſzavát követed, ki-ment a' bárkából, és viſzſza nem tért. Item Ser. 16. de Verb. Dom. Cras, cras, corvi vox eſt. Hólnap, hólnap, holló ſzava. Corrige te hodie propter cras. Ma jobbícs-meg magadat a' holnapért. Craſtinum enim diem quis tibi promiſit? Mert ki igérte néked a' hólnapi napot? Id. ib. Euripides: Mortalium nemo eſt, qui craſtinum ſibi audeat polliceri. Nincs ſenki a' halandók-közzül, a' ki a' hólnapi napot merné magának igérni. B. Salamon: Ne glorieris in craſtinum, ignorans quid ſuperventura pariat dies. Ne dicsekedgyél máról hólnapra, nem tudván mit ſzül a' jövendő nap, Prov. 27. v. 1. Enek: Ne hallaſzſzad napról napra, téréſedet ſokára: mert az halálnak ő oráját ſenki nem tudgya: az embert Iſten hirtelen ſzólíttya, nagy hamar meg-kell halnia. Lipſius epiſt. 20: Vita hæc non manſio, ſed via eſt ad alteram vitam. Ez élet nem lakó-hely, hanem a' más életre való út.

4. *A' világnak el-hagyáſa.* Mivel hogy e' világon nincs egyéb ſzenvedéſnél és halálnál, ki itélne a' 4. Es a' világ el-hagyáſa.

hoz ragaszkodni? Kicsoda a' ki üvegẽ épít, vagy a' kristalbã veti reménségét? Már pedig e' világ üveg tenger, Ap. 4. v. 6. Azért avagy nẽ bolondok-é a' kik a' világot és a' világi dólgokat feletteb szeretik? Bizonyára nem egyebet cselekeszsznek, hanem sokideig kivánnak a' tömlöczben lenni, és esztelenül sokáig győtrödni. Fénlik úgyan a' világ dicsősége, és az ő fényeszségével sokakat magához vonszon; de üveg fényeszsége, melly végtére setétséggé változik. A' mint a' meg-gyúytot csöpü hamar el-alusik, úgy a' világ tiszteszsége könnyen el-foly. Azért a' világot szeretni, veszedelmet szeretni; *O amatores mundi, non est requies, ubi quaritis eam! Vitam beatam quaritis in regione mortis: non est hic, Quomodo esset beata vita, ubi non est vita? O világnak szeretői*, nagy szóval kiált Szent Agoston, *nincs nyugadalom a' holot azt keresitek! A' bóldog életet a' halál tartományában keresitek: Nincs itt. Hogy volna boldog élet, a' holot nincs élet?* Az-okaért vegyünk búcsút a' világtól, mindeneknek előtte keresvén az Istennek országát, Matth. 6. v. ult. és foházkodván a' mennyei nyájaskodásunkra vagy polgári rend-tartásunkra, Phil. 3. v. 20. így végtére a' Hæmorrhousával a' mi nyavalyáinkból meg-szabadulunk, és Kristus Idvözitönktől a' Jairus leányával az életre viszsza-hozattatunk.

S. Augusst. Ser. 17. de Verb. Dom Quid est diu vivere, nisi diu torqueri? Quid est aliud diu vivere, nisi quam malos dies malis diebus addere?

Micsoda sok ideig élni, hanem sok ideig győtrödni? Micsoda egyéb sok ideig élni, hanem leggonoszbb napokat a' gonosz napokhoz adni?

A' második locus. A' bétegségeknek és a' halálnak nem hatható gyogyitásáról. A' Hæmorrhousa a' természet eszközében igen bízot, annyira pedig, hogy minden marhaját az Orvosokra vesztegette, mind-az-által semmit nem használt. Mert a' mondatik felőle 1. *Hogy* sokat szenvedet a' sok orvosoktól. Mert ollyan bíztatástól viseltetünk, hogy mikor valami értelmes Orvos felől hallunk, mindgyárt annak segitségét kivánnyuk, és reménlyük, hogy attól meg-segítetünk, noha

2. A' nem hatható gyogyitásról.

sok

sok Orvosokkal élni, semmi nem egyéb, hanem a' *nyavalyákat* rakasra gyüyteni. 2. *Hogy* minden marháját elkőltötte. Mert az Orvosnak munkájáért tiszteséges ajándékot kell adni, mivel-hogy illendő dolog, hogy jutalmát vegye, a' ki nékünk használni igyekezett. 3. *Hogy* semmi hasznát nem érzette, mert az Isten el-fogván aldását, nincs az Orvos hatalmában, hogy a' beteg fel-segíthessék. 4. *Hogy* mindenkor roszszabbúl vagy gonoszbbúl kezd vala lenni, mert nagyob bizodalmát veti vala az Orvosban, hogy sem az Istenben.

Az Orvosság gyakorta haszontalan.

Ovid. l. 1. de Pont. Eleg. 3: Non est in Medico

semper relevetur ut æger: Interdum docta plus valet arte malum. Nincs mindenkor az Orvos hatalmában, a' beteg meg-gyogyitása. Mert néha, a' tudós mesterségnél haralmasbb a' nyavalya.

Hadrianus Imperator halála orájan ezt mondotta: Turba medicorum Cæsarem perdidit. Az Orvosok serege ölte-meg a' Császárt. Dion.

Gyakorra, mint a' gyermek el-vész a' sok bábák közöt, a' mint szokták mondani: úgy vész-el a' beteg a' sok Orvosok közöt. Azért ha betegségedből meg-akarsz gyogyúlni, csak egy értelmes Orvossal élly. Mert a' mint igazán mondgya Verinus:

Impediunt certam medicamina crebra salutem,
Non plures medici, sed satis unus erit.
Nunquam (crede mihi) à morbo curabitur æger,
Si multis Medicis creditur una febris.

Az az:

A' gyakor Orvosság az egéséget meg-bántya.
Nem több, hanem elég egy Orvos gyogyitása.
A' beteg (hidgy ennékem) soha meg-nem gyogyúl.
Ha egy hideg-lelés sok Orvosra szorúl.

Így azért láttyuk, hogy haszontalan minden Orvosság, ha hozzá nem járuland az Istennek áldása. Jeles ajándéka az ugyan az Istennek, mellyet bölcs Syrák fölötte igen ajánl vagy dicsér, cap. 38. és hogy a' Szent Lélek malaszti-közzé számláltatik, 1. Cor. 12. v. 9. mind-azáltal magán semmit nem használ, ha az Isten az ő kegyelmét nem nyújtya, a' mint az ő segitsége-nélkül a' házi dólgok sem nevekednek, Psal. 128. v. 1. se a' szántásnak nincs semmi elömenetele, 1. Cor. 3. v. 7. Az-okaért ne

Sok dolgok kivántatnak ugyan hogy, az Orvosság használlyon: de leg-főképp-

pen a' kő-nyörgés, Syr. 38. v. 9. Jacob. 5. v. 14. Mert ha az Isten terem tője mind

ragaszkodgyunk fölöttéb a' külső eszközökhöz, mert a' betegség sokkal inkáb meg-nevekedik, ha az Orvosok mesterségében inkáb bízunk hogy sem az Istenben, melly dolog meg-történt Asán, egyéb-ként Isten-félő Királyon, 2. Paral. 16. v. 12.

az Orvosnak s-mind az orvosságnak, Syr. 38. v. 1. & 2: az Isten-nélkül az semmit nem használ a' betegnek. Innét vagyon hogy a' gyogyitás a' Szent Irásokban az Istennek tulaydonitatik, Exod. 15. v. 26. Deut. 32. v. 39. Psal. 103. v. 3. Azért hazugsággal gyogyit, a' ki Isten-nélkül gyogyit. Egy Orvos, a' mint Szent Agoston elő-hozza, egy némelly betegnek orvosságot adot vala, mellytől meg-gyogyula a' beteg. Lőn pedig hogy valami idő el-folyván azon betegsége meg-ujúla: az ember azért az előbbi orvossággal éle magától; midőn pedig nem használt vólna néki, álmélkodván rayta, magához hivatá az Orvost és okát kérdé tőle, mi vólna az oka, hogy az orvosság ugyan azon lévén azon betegsége-ellen semmit nem használna néki? Kinek felele az Orvos: Fateor idem fuisse pharmacum, sed ideo non profuit, quia ego non dedi. Meg-vallom, hogy az orvosság ugyan azon vólt, de azért nem használt, hogy azt nem én adtam. Ugy ha nem az Isten adgya az orvosságot, semmit nem használ.

A' cselekedetekben nem kell bizni.

Már pedig a' mi a' Jairust nézi, az Doktora vólt a' Törvénynek és a' külső szentségnek szorgalmaztatója, kétség-nélkül azért minden reménségét az ő jó cselekedetiben helyheztette vólt. De semmit nem használnak azok, a' halált házától meg-nem tilthattyák, és az Istennek haragját el-nem fordíthattyák. A' Törvénynek két kő táblái, mellyek cselekedetet kivánnak, mint egy fénkő gyanánt vannak, mellyhez a' halál az ő fulákját feni, mert a' Törvény az Istennek haragját cselekeszi,, Rom. 4. v. 15. ereje a' bűnnek, 1. Cor. 15. v. 56. és átokkal fenyegeti minden ő által-hágóit, Deut. 27. v. 26. Kicsoda pedig a' ki által nem hágná? Ha azt mondgyuk hogy nincs bűnünk, igasság bennünk nincsen, 1. Johan. 1. v. 8. Es ha szintén neha neha leg-jobban cselekedünk-is, mind-az-által az mind fogyatkozással vagyon és meg-elegyétetett a' gonoszszal. Es ha ugyan tekélletes vólna is, mind-az-által adoság vagy tartozás vólna, és kéntelenek vólnánk meg-

vallani, *Servi inutiles ſumus, Haſzõtalã ſzolgák vagyúnk*, Luc. 17.v.10. Az-okaért nics ſemi érdemek a' cselekedeteknek, ſe ne veſsük azokban reménségünket betegséginknek, kisértetinknek vagy halálúnknak idején. Sokkal inkább pedig idegen és az Iſten igejében előnkben nem ſzabot eſzközőket fel-ne kereſsünk, melly régenten a' Pápaságban cselekedtetett, és mind e' mái napiglan ſzokot cselekedtetni. Erzik azok az emberek a' terméſzetnek nyavalyás betegségét, meg-iſmerik vagy meg-vallyák a' vérfolyáſt és a' halál fulakját: De nem hatható és nem tőrvény vagy igaſság-ſzerént való orvoságokkal élnek. Nemellyek ſzarándokságokat rendelnek vagy veſznek-fel, nemellyek a' Barát csuklyában kereſnek ſegitséget: nemellyek mindennap Miséket halgatnak, viaſz gyertyákat gyúytnak, búcsút veſznek, a' templomok épitésére adakoznak, a' teſteket oſtorozzák, javokat ki-oſztyák és a' Kalaſtromokban el-reytik magokat. E' bizonyára a' Hæmorrhousával minden marháját az Orvoſokra kőlteni. Honnan mind-az-által ſemmi egyéb nem kővetkezik, hanem hogy a' ſzegény emberek ſokaktól ſokat ſzenvedgyenek, és ſemmi kőnnyebséget, hanem ottan ottan nagyok győtrelmet vegyenek. Meg-gazdagíttyák ugyan az ő marhájokkal a' Barátokat, a' lelkek hitetlen vagy hívtalan gondviſelőit; de abból ſemmi vigaſztaláſt nem veſznek, éreznek: meg-nevekedik a' betegség, és végtére meg-halnak nagy fohászkodáſſal bizontalanok lévén, ha mennyekbe, vagy a' Purgatoriumba, vagy a' pokólba menendők-é? Annak-okaért ez akadékokat idején el-kell előlünk vennőnk, hogy főlőttéb ſokat ne tulaydonicsúnk vagy az Orvoſoknak, vagy a' mi jó cselekedetinknek, ſokkal inkáb az idegen és az Iſten igejében ki-nem nyilatkoztatot vagy meg-nem magyarázot ſegitséget imit amot nem kell fel-kereſnőnk.

A' Pápiſták bolődsága.

M. Contadus Hager, ki élt Kriſtus Urúnk ſzületéſe után 1340. eſzt. Herbipolisban Luther Marton előt 223. eſzt. a' Misét huſzon négy eſztendeig tanitotta, hogy nem áldozat az élőkért és a' hóltakért, mint meg-bizonyúl ex bullis Othonis epiſcopi Herbipolenſis, referente

A' har-

Catalogo Teſtium Verit. lib. 18. mihi pag. 1775. Az Indulgentiák, vagy a' búcsú-ellen Doktor Pfennig Naumburgumban Luther előt publicè diſputált, Cat. Teſt. Verit. lib. 19. mihi pag. 1929. A' Purgatoriumot a' mi nézi, noha a' XXII. Vasár. Prædic. pag. 788. Nilus Archiep. Theſſalonicenſis tanubizonság-tételével meg-bizonyitottam, hogy non fuit ab initio, nem vólt eleitől-fogva a' Romai Eccleſiában: mind-az-által itt tettzet többeket melléje adnom, a' kik Luther előt tagadták a' Purgatoriumot. Azok pedig ezek: Ugo Victorius, a' mint Paulus Corteſius Protonot. Apoſt. elő-hozza, quart. Sent. diſt. 3. mihi pag. 90. a' holot igy ſzól: Ugo Victorius, affluens & locuples Theologus, negat ullum certum expiatorem eſſe locum, affirmans iiſdem locis mulctari manes, quibus culpa ſit contracta. Az az. Ugo Victorius, bév és gazdag Theologus, tagadgya hogy valami bizonyos bűnből való meg-tiſztétő hely vólna, megvalván hogy azon helyekben büntettetnének-meg a' lelkek, a' mellyekben vétkeztenek vólna. 2. A' régiek és a' Görögök, a' mint Johannes Roſſenſis irásából bizonyitttya Polydorus Virgil. lib. 8. de Jnv. Rer. cap. 1. Azért azok az indulgentiakat nem vallottak. Mert igy ſzól Roſſenſis: Si tollas Purgatorium, quorſum indulgentiis opus erit? Cœperunt igitur indulgentiæ, poſtquam ad purgatorii cruciatus aliquandiu trepidatum eſt. Ha el-veſzed a' Purgatoriumot, mire valók léſznek az indulgentiák? Azokaért kezdettek az indulgentiák, mikor valamenyi ideig a' Purgatorium gyötrelmétől kezdettenek vólna rettegni. Már pedigh, ha pénzel jár a' búlcsú Romában, a' kinek nem tők az agya, könnyen meg-itélheti, hogy turpis lucri gratia, undok nyereség kedveért, Tit. 1. v. 11. gondolta-ki az a' Simonita a' Purgatoriumot. 3. Johannes Veſſelus, in opuſculo Theolog. Loc. de Purgat. 4. Siricius Papa, a' ki Szent Ambrus, Sz. Chryſoſtomus, Szent Hieronymus és Szent Agoſton idejében élt, a' mint Helvicus irja. Vide D. Baldvini libel. Papa & Papatus prop. glad. jugul. Art. 6. de Purg. mihi pag. 136. 5. Leo I. Pápa, Bald. d. l. 6. Az Aquiſgraniai Synodus, Idem d. l. pag. 138. A' ki többet kiván D. Baldvinuſnak emlétet irását conſulallya, s-többet talál. Mind ezekben azért a' bereg léleknek nincs s-nem-is lehet orvoſsága, melly csak egyedül az Iſtennek irgalmaſsága.

3. Az igaz eſzközökről.

A' harmadik locus'. A' minden nyavalyákban igaz és ſzabad eſzközökről. Meg-mutattyák azokat a' magok példajával Jairus és Hæmorrhoúſa, midőn három mondatik felőlök.

Mellyek az erőtelenségnek megiſmeréſe.

Mert, 1. *Meg-iſmerik erőtlenségeket.* Mert láttya a' Hæmorrhoúſa, hogy heába tanácslotta az Orvoſokat, és Jairus hogy heában való reménségét vetette vólna az

ő cscle-

ő cselekedetiben. Nagyobnak vallyák lenni a' nyavalyát, hogy sem illyen eszközök-által el-üzettethetnék. Ugyan azon kivántatik mi tőlünk-is'. Meg-kell ismernünk a' gonoszoknak, vagy nyavalyáknak nehéz-voltát és a' mi erőnknek erőtelenségét. Miért titkollyuk-el betegségünket, ha meg-akarúnk gyogyítatni? *Notitia peccati est initium salutis. A' bűnnek ismereti az idvősségnek kezdeti*, Szent Bernhárd-ként. Meg-avúlnak a' csontyaink ha halgatúnk, Psal.32.v.3. Meg-nem bocsát az Isten, ha te eléb meg-nem ismerended vétkedet. A' kóldús semmit nem veszen, ha szegénységét meg-nem vallándgya. Ha nem szégyenlettél vétkezni, miért szégyenled a' bűnt meg-vallani? Kövesséd Szent Dávidot, 2.Sam. 12. v. 13. és a' tékozló fiút, Luc. 15. v. 21. és a' Publikánust, Luc. 18. v. 13. Kik minnyájan kegyelmet nyertek, midőn vétkeket meg-vallották vólna.

templomink és házaink ajtajára ezt írnúnk őregebb betűkkel:

Nosce te peccatorem. Ismerd magadat bűnősnek.

Mert, Laudabilior est animus, cui nota est infirmitas sua, quam qui ea non respectat. Dicséretesebb az elme, a' melly ismeri az ő erőtelenségét, hogy sem a' ki azt meg-nem tekinti, ugy-mond Szent Agoston, l. 1. de Trinit.

Bölcs Solon a' Delphis temploma ajtajára őreg arany betűkkel írta vólt e' szép mondást: Nosce te ipsum Ismerd-meg magadat. De minékünk keresztjének-nek sokkal dicséretesb vólna a' mi

2. *A' Krisztushoz folyamodnak.* Mert a' Jairus Krisztus Idvözítőnk hőz járúl, hogy a' leánya meg-szabadítassék a' haláiból: hozzája járúl a' Hæmorrhoúsa-is, hogy vér-folyása meg-állattassék. Járullyúnk mi-is igaz hittel és meg-tartatúnk. A' Krisztus az emberi nemzetségnek eggyetlen egy segitője: s-miért neragaszkodnánk ő hozzája? Ő az engesztelő, Rom.3.v.25. és a' kegyelemnek királyi széki, Hebr.4.v.16. Miért ne keresnénk-meg őtet? Ő a' Dávid házának és a' Jerusalem lakoinak nyilván való kút-feje, Zach.13.v.1. miért ne meritenénk abból? Ennél tette-le az Atya minden ő tellyes vóltát, hogy mi a' malasztért malasztot vennénk, Johan.1.v.16. Csak egyedül ebben vagyon idvősségünk, Actor. 4. v. 12.

A' Krisztusnak megkeresése.

A' pogányok régen ten betegségekbe az Æsculapiushoz folyamodtanak, Cic. l. 3. de Nat. Deor. Ma némellyek hogy az or-

voſság a' betegnek haſznállyó Sz. Kozmához és Szent Domonkoshoz folyamodnak. De minékünk igazabb kereſztyéneknek nem bátorságos egyébhez folyamodnúnk hanem csak az Iſtenhez a' Jeſus Kriſtus-által; követvén

Ez a' mi eggyetlen egy gyogyítónk, Exod. 15. v. 26. a' ki meg-gyogyíttya a' *lélek* betegségit, meg-bocsátván a' bűnöket; *a' teſt* betegségit, egéségét meg-adván; az egéſz *Anya-ſzent-egy-háznak* betegségit, azt hatalmaſon megſzabadítván és az ellenségnek ellene-álván. Ez Orvos minnyájúnknak idvöſséges orvoſságot csinált a' kereſztfa oltárán, miden meg-ſebeſítetett a' mi álnokságinkért, Eſa. 53. v. 5. a' holot ki-ontatot a' vére, melly meg-tiſztít minket minden bűneinkből, 1. Johan. 1. v. 7. Azért minden mi nyomoruságinkban ez Orvoſt kereſsük-megh, mondván a' Joſafát Királlyal, 2. Paral. 20. v. 12: *Domine, cùm ignoramus, quid agere debeamus, hoc ſolum habemus reſidui, ut oculos noſtros ad te dirigamus. Oh mi Urúnk Iſtenünk, mikor nem tudúnk mit cselekedni, csak e' vagyon hátra, hogy ſzemeinket te hozzád emellyük.*

Szent Dávidot, a' ki így ſzól, Pſal. 73. v. 28: Mihi adhærere Deo bonum eſt, ponere in Domino Deo ſpem meam. Nékem jó az Iſtenhez ragaſzkodnom: az Ur Iſtenben helyheztetnem reménségemet.

Az alázatos könjörgés és az erős reménség.

3. *Alázatoſſan könyörögnek és erőſſen reménlenek.* Mert a' Jairus térdre eſvén kéri Kriſtus Idvözítönket, hogy kezeit vetné a' leányára. A' Hæmorrhoúſa hától járúl és foházkodván illeti a' Kriſtus ruházattyának peremét. Azért könyörgéſe mind a' kettönek aítatos vólt. Jairus a' Kriſtus ſzíne-elöt imádkozik, a' Hæmorrhoúſa háta-meget: ama' nyilván és ſzáyjal: ez titkon és ſzívvel. Ez az igen jó eſzköz vagy orvoſság a' nyavalyákban: Ha imádkozol, a' Kriſtus mindgyárt követ, és élevenétö erö mégyen-ki. Kérjétek azért, és el-veſzitek, Matth. 7. v. 7. Kérdgyed az Iſtentöl, és bévséggel meg-adgya, Jacob. 1. v. 5. Mert a' könyörgés mennyeknek országának kúlcsa. *Quamprimùm aſcendit oratio, deſcendit miſeratio. Mihelt fel-mégyen az imádság, alá-ſzál az irgalmaſság,* Szent Agoſton mondáſa-ként. Imádkozzál pedig kételkedés-nél-

S. Chryſ. in cap. 2. Matt. Medici pecuniis: Deus autem ſola oratione placatur.

Az Orvoſok pénzel: az Iſten pedig csak e-

kűl-való reménséggel: mert a' ki kételkedik, semmit nem veszen, Jacob. 1. v. 7. Jairus el-hitte hogy egyedűl a Kristus kezeinek leányára való vetése, elég a' leányának meg-éleſztésére, és a' Hæmorrhoúsa elégendőnek itélte a' Kristus ruházattya peremének illetését egészségének meg adására: E' reménség meg-nem szégyenítette őket, Rom. 5. v. 5. Mert a' leánzó fel-támasztatott, és az asszony meg gyogyítatott. Ha a' segitség mindgyárt kinem tűndőklik, kőnyőrőg szűntelen és tanúlly az Urnak szokását és késedelmeſségét békeséges tűreſſel szenvedni. Nē betegeskedtél még tizē nyólcz esztendeig, mint Æneas, Act. 9. v. 33. nē még tizenkét esztendeig, mint a' Hæmorrhoúsa, még nem harmincz-nyólcz esztendeig, mint ama' beteg, Johan. 5. v. 5. Mind-az-által ezek minnyájan az Urban bíztak, és végtére meg-halgattattak. Az-okaért férfiui módon cselekedgyél, erősődgyék-meg a' szíved és várjad az Urat, Psal. 27. v. ult. Nem hazud: végtére el-jővén el-jő, és nem késik, Hab. 2. v. 3.

gyedűl imádsággal engeſztel-tetik-meg.

Ugyan ezent buzgoságoſſan híjuk segitségűl, hogy meg-állaſſa bennűnk a' bűn folyását, meg-enyhítse ez élet nyavalyáit, hogy a' halált csendes álommá változtaſſa, és végtére bennűnket a' jobb élet birására támaszszon-fel, a' holot többé hátúl nem illettyűk a' ruházattya peremét, hanem jelen színről színre nézzűk, és dicsőségnek énekét énekellyűk a' meg-gyogyításért és a' meg-elevenetésért örökkön örökké, *Amen.*

Evangéliom.

SZ. HAROMSAG VTAN XXV. VASARNAPRA, Sz.

Matt. 24. az 15. v. fog. az 29. v. Sz. Mark. 13. v. 14. Szent Luk. 21. versu 20.

JERUSALEMNEK EL-PUSZTULASAROL, ES AZ UTOLSO ITELETRŐL.

15. Mikor azért láttyátok a' puſztaság utálatoſságát, melly meg-mondatott Dániel Profétától, álván a' ſzent helyen: a' ki ólvaſſa, értse.

16. Akkor a' kik Judæaban vannak fuſſanak a' hegyekre.

17. Es a' ki a' héjazaton, le-ne ſzállyon valamit el-vinni a' házából.

18. Es a' ki a' mezőn, viſzſza ne térjen ruháját el-vinni.

19. Jay pedig a' nehézkeſeknek és a' ſzoptatóknak azokban a' napokban.

20. Imádkozzatok pedig, hogy a' ti fu-

táſtok ne légyen télben, vagy Szombaton.

21. Mert nagy háboruság léſzen akkor, minémű nem vólt világ kezdetitől fogva eddig, nem-is léſzen.

22. Es ha meg nē rővidittettek vólna azok a' napok, egy ēber ſem ſzabadulna-meg: de a' válaſztottakért meg rővidittetnek azok a' napok.

23. Akkor ha ki néktek mondgya: Imé it vagyon a' Kriſtus, vagy amot: ne hidgyétek.

24. Mert támadnak hamis-kriſtuſok és hamis-proféták: és nagy jeleket és nagy csodákat téſznek, úgy hogy tévelygésbe vitteſſenek (ha lehet) még a' válaſztottak-is.

25. Imé eleve megmondottam néktek.

26. Ha azért mondgyák néktek, Imé a' puſztában vagyon, ki nē mennyetek; Imé a' reytek helyekben, ne hidgyétek.

27. Mert a' mint a' villámás ki-mégyen Nap-keletről, és feltettzik Nap nyugatig: úgy léſzen az ember Fiának el-jővetele-is.

28. Valahól a' teſt léſzen, oda gyűlnek a' Saſok-is.

PRÆDIKATZIO.

A Mennyei Atyának egyéb tulaydonsághi kőzőt leg-előſzőr-is, három a' leg főbb. *Az igaz* Az Iſteňek háró fő tulajdonsági.

mondás, Rom. 3. v. 4. *A' jóság*, Matth. 19. v. 17. *Az igasság*, Psal. 119. v. 137. *Igaz mondó* a' jövendő mondásokban; *Jó* és jó-tévő a' pœnitentzia tartókkal: *Igaz* és meg-ítél mindeneket, a' kik vakmerő-képpen ellene-állanak. Ugyan ezen jóságos cselekedetekkel vólt fel-ékesítetet az Istennek Fia, a' mi Idvözítőnk, mellyeket a' mái Szent Evangéliomban eggyűt cselekeszik. Mert 1. *Igaz mondását* meg-mutatta jövendőt mondván, mivel hogy a' tanitványinak jövendőt mond, melly meg-tellyesedésével bizonyossan meg-bizonyítatott. Mert szól *Jerusálemnek el-pusztulásáról*, melly nem sok idő múlva, kevesek vélekedésével, meg-történt. Hozzája adgya *a' világnak utólso el-veszéséről való* jövendő mondását, melly felől, hogy rövid idő múlva meg-lészen, nem kell kételkednünk. Mert a' ki igaz vólt a' többiben, nem hazud ez egyben. Keresétek-fel szorgalmatossan az Ur könyvében, és ólvasátok-meg: azoknak egy héa sem vólt, Esa. 34. v. 16. szükség be-tellyesedni mindeneknek, Luc. 24. v. 44. nē lészen többé semmi heába-való látás, Ezech. 12. v. 24. mert az Ur igéi tekélletseek és igazak, Apoc. 22. v. 6. & 10. Az Ur *promissa non aufert, sed differt, az ő igéretit nem veszi-el, hanem el-hallasztya*, ugy-mond Szent *Agoston* sup. Ps. 39.

Míket mutatot-meg Krístus Idvözítőnk a' mái szent Evangéliomban.

2. *Jóvóltát* meg-mutatta *eleve meg-íntvén*. Mert mivel-hogy az eleve meg-látott nyilak kevesebbé ártanak, innét a' tanitványinak a' Sidók jövendő veszedelmét, nyomoruságit, mindeneknek az utólso itéletet eleve meg-hirdeti, hogy annál jobban hozzá készéthessék magokat, hogy véletlenül el-ne nyomattassanak vagy hirtelen el-ne ragattassanak. Mert semmi dólgot nem cselekeszik az Ur Isten, hanem ha ki-nyilatkoztattya titkát az ő szólgainak, Amos 3. v. 7. Es nem csak eleve meg-mondgya a' veszedelmet, hanem eggyűt a' meg-szabadulásnak

mód-

módgyát-is meg-jelenti, melly bizonyára nagy jóságnak jelensége vagy bizonsága.

3. *Igasságát* meg-mutatta, *bûntetést hirdetvén*. Jerusalem igen kedves váraſa vólt Istennek, melly ben örökſége, Psal. 47. v. 5. kemenczéje és tüze vólt, Esa. 31. v. 9. a' mellynek kapuit minden haylékok-fölött ſzerette, Psal. 87. v. 1 Mivel-hogy pedig a' törvént meg-ſzegte, az Evangéliomat meg-utálta, a' Kriſtuſt meg-ölte, az Apoſtolokat ki-üzte. Imé! nagy háborusága hirdettetik moſt néki, minémü nem vólt világh kezdetitül fogva, hogy igaz büntetését vegyék vakmerőségeknek vagy engedetlenségeknek. Es mivel-hogy a' világ gonoſzban helyheztetett, 1. Johan. 5. v. 19. végtére annak-is veſzedelem hirdettetik, mellyet külömb-külömb zürzavarok és közönséges támadáſok veſznek-elő. *Imé!* ugy-mond Kriſtus Idvözítönk, *eleve meg-mondottam néktek*, hogy tudni-illik ezeket gyakorta meg-gondolnánk, és a' jövendő itéletre magúnkat idején hozzá kéſzétenénk.

Az-okaért méltó ſzorgalmatos elmélkedéſre vagy meg-gondoláſra a' mái ſzent Evangéliom, mellynek *magyarázattyát* ez egy dologba foglallyuk: *Hogy kéſzéthettyük magúnkat méltán a' világ végéhez és az utólsó itélethez?* Adgya az Ur Isten hogj ezekről nagy Isteni félelemmel elmélkdheſsünk, és életünket azok ſzerént jobbéthaſſuk, A. Propoſitio.

MAGYARAZAT.

ELéve meg-mondotta vagy jövendölötte vólt Kriſtus Idvözítönk Jeruſalemnek el-puſztulását, vagy elrontáſát, Matth. 23. v. ult. A' tanitványok pedig mégh moſt-is benne vannak a' világi orſzágról való vélekedésben, és az-okaért mutogattyák a' templomnak nagyságos épületit, Metth. 24. v. 1. mellyeket mind az-által mind el-veſzendőknek, és hogy úy orſzágot kezdendő, nyil-

ván.

ván jelent Idvözítönk v. 2. Az Apoſtolok mind ezeket eggyütt itélvén meg-lenni, azok meg-létele vagy el-végezéſe felöl kérdezkednek, v. 3. és így mind a' két kérdéſt egybe egyelétik a' templom el-puſztulásáról, rontásáról és a' világ végezetiről. Az-okaért Kriſtus Idvözítönk-is az ö feleletiben egybe-foglallya mind a' kettöt, és moſt a' Sidók el-puſztulásáról, moſt az utólsó napról ſzól. Noha annak-fölötte az 15. fogva ſzinte az 23. v. betü-ſzerént csak Jeruſalem romlásáról ſzól, mind-az-által mivel-hogy ez ábrázoláſa a' világ utólsó végezetinek, innét az Atyák azt a' jövendöléſt-is az utólsó napról magyarázták. Azok nyomdokát követvén, az Evangéliomnak elsö réſzét úgy gondollyuk-meg, hogy abból az igaz hozzá készüléſnek leg-főbb requiſitomit, tulaydonságit ſzedegeſsük-ki.

Itélet napjához való igaz készületnek tulajdonsági.

1. Az utálatoſſagnak meg-iſmeréſe.

Elsö A' puſztaság utálatoſságának meg-iſméréſe és utáláſa. *Midön láttyátok a' puſztaság utálatoſságát*, ugy-mond Kriſtus Idvözítönk, v. 15. Az igíkben Sidó ſzólláſnak módgya vagyon, mert az abſtractum concretum helyet helyheztetik, és utálatos puſztaság, vagy puſztító utálatoſság jegyeztetik. Igy mondatik, hamiſság Mammona, az az, hamiſs, Luc. 16. v. 9. veſzedelemnek fia, az az, el-veſzet, 2. Theſs. 2. v. 3. tévelygéſnek hathatoſága, az az, hatható, v. 11.

Két utálatoſság adatik pedig: *eggyik* Jeruſalemnek el-puſztétáſa: *a' máſik* a' világ el-veſzését veſzi-elö. Mind a' kettöről rövideden.

Jeruſalem el-puſztulását elöjáro utálatoſságról való külömbözö vélekedéſek.

A' mi az *elsö* utálatoſságot illeti, ſok-félék arról a' magyarázók vélekedéſi. Az alkolmatoſság ſzármazni látſzatik a' Daniel Proféta meg-külömböztetett jövendö mondáſiból. Mert utálatoſságot emlét, c. 9. v. ult. a' mely helyre néz it Kriſtus Idvözítönk. Emlét iſmet cap. 11. v. 31. a' holot Antiokus Epifaneſről vagyon a' ſzó. Es vég-

tére cap. 12. melly jövendő mondáſt az Antikriſtuſról kell venni. Mind ezeket, mivel-hogy a' magyarázók nem igazán külömböztették vagy válaſztották-meg, innét ſok féle értelembe eſtenek.

1. Szent Irenæus lib. 5. c. 21. az *Antikriſtuſról* magyarázta, kit a' Jeruſalemi templomban itélt hogy fog ülni. *De* mivel-hogy Kriſtus Idvözítönk it a' jelről ſzól, melly Jeruſalem el-puſztulását elő-veſzi, az Antikriſtus pedig még akkor nem támadot vólt, bizonyára e' vélekedés meg nem álhat.

2. Némellyek az *Antiokus Epifanes bálványiról* veſzik az Olympiái Jupiternek álló-képéről, és a' templomnak az által való ſzörnyü meg-ferteztetéséről, 1. Mach. 1. Joſeph. lib. 12. Antiq. cap. 7. De ez mindeneſtől nem javalható, mert ez Antiokus meg-ferteztetéſe a' Kriſtus ſzületéſe-előt vólt, annak pedig a' mellyről a' ſzent Evangeliom ſzól, követni kellet a' Kriſtuſnak mennybe menetelit. Következendő, nem el-múlt, látandó nem látot utálatoſság vólt, mert úgy mond Kriſtus Idvözítönk: *Midőn láttyátok*, melly ſzólláſnak módgya következendő üdőnek elenſége.

3. j A' Scholaſtica hiſtoriának ſzerzője, a' Daniel Próféta hiſtoriájába, c. 10: *a' templom meg-ferteztetéséről* magyarázza, melly Kriſtus halála után történt a' Sidóktól, az áldozatoknak, mellyeket akkor útálni kel vala, vak merő el-nē hagyásával, végezésével. De ezek nē lehettenek bizonyos jelēségi à már már reájok következendő fogságnak, holot Kriſtus Idvözítönk idejében-is haſonlók cselekedtettek, és az ő halála és Jeruſalēnek el-fordítása közöt, negyven eſztendők vettettenek vala közbe, a' melly időtül fogva mindenkor áldoztanak a' Sidók. Hogy lehetet vólna azért jele a' már már el-közelgető el-rontáſnak, puſztuláſnak?

4. Toſtatus és Janſenius *a' mondhatatlan iſzſzonyu gonoſságokról* értik, fő-képpen a' kűlőmb-kűlőmb féle gyilkoſságokról, mellyeket a' templomban belől cselekedtek a' Sidók, és leg-főképpen a' Zeloták (kik felől ír Joſephus lib. 2. de bello Jud. c. 22. lib. 4. c. 5. lib. 5. c. 2.) a' mikor a' Romaiaktól meg-ſzálatot a' váras'. Mert akkor a' Zelóták a' templomba mint egy kaſtélyba be-menvén, azt ſemmi Iſteni tiſztelettűl nem indítatván, undokúl meg-ferteztették. De keménynek láttatik lenni, a' ſzent helyen álló utálatoſságot az el-múló gonoſságokról magyarázni, a' minémüek mivel-hogy annak-előtte-is cselekedtettek, mi modon lehetnek az el-közelgető puſztuláſnak bizonyos jelei? Es noha azok a' gonoſságok utálatoſak vóltak, mind-az-által a' puſztító utálatoſságnak igéje alígh alkolmaztathatik azokhoz, mivel-hogy nem azoknak a' gonoſságoknak cselekedői, vagy ſzerzői hanem a' Romaiak puſztitották-el a' váraſt.

5. Szent Jeronymus és Szent Chryſoſtomus in cap. 24. Matth. és Szent Theodoretns in cap. 9. Dan. e' puſztító utálatoſságot *valami álló képről vagy ábrázatról* magyarázzák, melly a' templomba be-vitetteteett és a' Szent helyre helyheztettetett, melly okból leg-főképpen e' puſztító utálatoſság a' ſzent helyen mondatik állani, a' holot nem ſzükséges, Marc. 13. v. 14. vagy a' ſzárnyakon, a' mint Daniel Profétánál vagyon cap. 9. v. ult. tudni-illik a' Kerubimokén. Már pedig kűlőmb-kűlőmb időben vitettenek-be a' templomba az illyen bálványok. Herodes az arany ſaſt, a' Romai Imperiumnak czimerét a' templomnak leg-nagyob aytaja főlőt helyheztette, Joſeph. lib. 1. Belli Jud. cap. 21. Cajus Caligula azt kivánta hogy az ő ábrázattya, illyen inſcriptioval, vagy feje főlibe való iráſſal, vitettetnék-be a' templomba: *Cajo, illuſtri Jovi. Cajuſnak, a' nevezetes Jupiternek.* De meg-tíltatott vagy

bán-

bántattatot vólt az Petroniusnak a' Syriai tisztartonak esszessége, és Agrippa Királynak esedezése által, Josephlib. 18. Antiq. Jud. cap. 11. & lib. 2. Bell. Jud. cap. 9. Pilatus pedig Kristus Idvözítönk kín szenvedése után a' Tiberius Császárnak czimerét és képét vitte-be a' szent helyre, a' Sidó Törvénynek nagy gyalázattyára a' mint Josephus bizonyíttya lib. 18. Antiq. cap. 4. Egyebek a' Titusnak képéről mágyarázzák, némellyek az Adrianusnak lovas képéről, mellyek mivel-hogy az el-pusztulás után helyheztettek, semmi-képpen azon nem értethetnek. A' több képeket a' mi illeti, azt vetik-ellene némellyek, hogy Jerusalemnek el-fordítása előt sok idővel vitettenek vóltbe, és igy a' reá közelgető veszedelemnek jelei nem lehettenek. A' Császár képe-is, mellyet oda helyheztetett vala Pilatus, ot nem maradot sok ideig, hanem a' Sidók párt-ütése-miat Cæsareaba vitetet által. Sőt fel-jedzettek némellyek, Pilatusnak ez az ő cselekedeti Kristus Idvözítönk halála-előt történt, a' ki mind-az-által a' pusztító utálatosságot egynehány esztendővel az ő menybe menetele-után érti következendőnek. Es hogy vóltak e' képek pusztitás? Mert noha azokal a' templom meg-ferteztetett, mind-az-által el nem pusztúlt. Ez okok szoktak ez ötödik magyarázatnak ellene-vettetni.

Végtére 6. Szent Agoston Epist. 80. *a' Romai hadat* érti, melly minden-felől környül-vötte és szorossan meg-szállotta Jerusalem várasát; melly utálatosságnak hívattatik, mert pogányokból állot, kik a' Sidók-előt utálatos bálványoknak imádói vóltak. Hozzá-adattatik a' pusztítás igéje, mert az a' had végtére meg-vette, fel-dúlta és el-pusztitotta a' váraft és a' templomot. *E' magyarázat* meg-erősítetik leg-elősször a' Szent Lukáts tanúbizonyság tételével, a' ki Kristus Idvözítönknek ezen igéit sokkal világosbban hozza elő, és ez utálatosságot igy ma-

gyarázza-meg, cap. 21. v. 20: *Mikor láttyátok Jerusálemet a' hadtól kőrnyûl-vétetni, akkor tudgyátok, hogy el-közelgetet az ő pusztuláſa.* Az-okaért e' meg-ſzállás jele vólt a' bizonnyal kövétkezendő el-rontáſnak, vagy puſztuláſnak. Es állot a' ſzent helyen, melly Jeruſalem. S-nem is mond ennek ellene a' Daniel ſzárnya, ugy mint a' mellyen a' vitézek ſeregi, nem a' Kerubimok ſzárnyai értetnek.

Azok egyeztetéſe.

Az-okaért e' magyarázat láttatik jónak lenni, a' holot mind-az által eſzünkben kell vennünk, hogy a' föllûl meg-mondot *magyarázatok* valami modō eggjeztethetnek ezzel. Mert az el-forditáſnak jele, *vagy* közel való vólt és polgári rēdtartáſi, tudni-illik à Romaiakel-jövetele és meg ſzálláſa, *vagy* távól való és Anya ſzent egyházi, melly a' templomnak a' pogányi képek által az iſzonatos öldöklések, vér-ontáſok a' bálványozáſok és az utálatos áldozatok által való meg-ferteztetés vólt. Mert hogy ezek az el-puſztuláſt elő-járták és mint egy eleve hirdették, abban nincs ſemmi kétség, és azért nem látom, miért nem értethetnének mind ezek egybe-foglalva az utálatoſságō.

Az utólſo itéletet elő-járó utálatoſságról.

E' vólt az elſő utálatoſság, mellyet eſzekben kell vala tartani a' tanitványoknak, hogy az el-közelgető veſzedelmet annál jobban el-távoztathatnák, melly tanácsot követtenek-is, egyéb Iſten félő Sidókkal eggyût, ugy-mint a' kik a' meg-ſzállás-elől a' Jordánō túl Pella nevő mezō-váraskába futottanak vala, mint Szent Euſebius bizonyittya, lib. 3. cap. 5.

Már pedig, a' mint Jeruſalemnek veſzedelmét nemönemő *utálatoſság* vette-elő, úgy a' világ végezetit-is, mellyről jövendől Daniel Proféta cap. 11. & 12. Mert azt jelenti, hogy el-jő egy némelly, a' ki mindeneket az önnön akarattya-ſzerént fog cselekedni és fel-magaſztallya magát minden Iſten-ellen, cap. 11. v. 36. Ki az Apaſtaltól veſzedelem fiának hívattatik, és az Iſten templomában

mon-

mondatik ülni, 2. Theſſ. 2. v. 4. Ez utálatoſság ſenki nem egyéb, hanem a' Romai Pápa, a' ki a' tudományáravagy tanitására, életére és birodalmára nézve ellenkezik a' Kriſtuſſal, és azért méltán neveztetik *Antikriſtuſnak*. Ez gonoſz és leg nagyob puſztitó és rontó, mert mindeneket el-ront, valamiket az Apaſtalok és az Iſten-félő Doktorok épitettek. Puſztitója *az Iſten dicsőségének*, magát látható Iſtennek nevezvén, a' mint Aventinus írja lib. 7. Annal. *In hujus fronte blaſphemiæ nomen ſcriptum eſt, Deus ſum, errare non poſſum.* *Ennek homlokán a' káromlás neve vagyon írva, Iſten vagyok, tévelygésben nem eshetek.* Puſztitója *a' Kriſtus tiſzteſségének*, érdemét kiſſebbétvén, a' ſzentek ſegitségül való hivását ſzorgalmaztatván és magát az Eccleſiának jegyesének és fejének nevezvén. ¶ Puſztitója, *a' tiſzteletes Szentségeknek*, midőn azoknak erejét az Egyházi-ſzolgának intentiojától vagy igyekezetitől fel függeſzti, vagy el-fogja és a' Laicuſoknak, vagy a' közönséges rendeknek az Urnak Vég-vacsoráját csonkabonkán adgya. Puſztitója *az igaz tiſzteletnek*, mellyet tiſztán babonaságokká, bőgéſekké és játékos nézéſekké változtat. Puſztitója *a' Szent Iráſok könyvének*, mellyet meg-utál, ólvaſni meg-tílt, magyarázatival meg-veſzteget, és tetzéſe-ſzerént magyaráz. Puſztitója *minden rendeknek*, a' mellyek az Ur Iſtentől rendeltettek, mert az Anya-ſzent-egy-házi rendben az uralkodáſt magának ragadgya, a' Polgári-rend-tartáſinak hatalmának jobb réſzét el-foſztya, a' Házi-rend-tartáſiban a' Házaſságokat elſzakaſztya, válaſztya és a' fiakat az attyoknak illendőképpen tartozo engedelmeſség-alól gyakorta fel-ſzabadittya. Somma-ſzerént, el rontya mind valami jó, és ellenben fel-alkottya a' mi gonoſz. Az-okaért ez utálatoſságot futnúnk, e' puſztitót átkoznúnk kell, az Urnak parancsolattya-ſzerént, Eſa. 40. v. 20. & Apoc. 18. v. 4.

A' Pápa rontó és puſztitó.

Gratianus Diſt. 96. c. Satis: Satis evidenter oſtenditur, à ſeculari poteſtate nec ſolvi prorſus nec ligari Pontificé: quem conſtat à pio Principe Conſtantino: quem longè ſuperius memoravimus, Deum appellatum: cum nec poſſit Deum ab hominib9 judicari manifeſtum ſit. Az az: Elég nyilván megmutattatik hogy világhi hatalmaſságtól

a' Pápa mindenestől fogva se meg nem óldoztathatik, se meg nem kötöztethetik: kit, a' mint tudván vagyon, hogy az Isten-félő Constantinus Imperator: kiről sokkal föllyeb emlekeztünk, Istennek nevezet: midőn nyilván vagyon, hogy az Isten embertől meg nem ítéltethetik.

¶ Gelasius Papa apud Gratianum Dist. 2. de Consecr. cap. Comperimus: Comperimus, quod quidam sumpta tantummodo corporis sacri portione, à calice sacrati cruoris abstineant. quod procul dubio: quoniam nescio qua superstitione docentur astringi: aut integra sacramenta percipiant, aut ab integris arceantur: quia divisio unius ejusdemq; mysterii sine grandi sacrilegio non potest pervenire. Az az. Végére mentünk, hogy némellyek csak a' testnek falattyát vévén, a' szent vérnek poharától el-fogják magokat. mellyet kétség-nélkül: mivel-hogy nem tudom micsoda hamis tisztelettel tanítatnak kötelesseknek lenni: vagy az egész szentséget vegyék, vagy az egész szentségtől meg-tiltassanak: mert azon egy szentségnek el-oszlatása nagy szentség-törés-nélkül nem lehet. Honnét ki-tetszik, hogy a' Gelasius Pápa az Ur Vacsorájának egy szín-alat való szolgáltatását nem javallotta. Melly megh-csonkétás nem mind eleitől-fogva vólt a' Romai Ecclesiában, mint meg-bizonyúl Szent Ambrus igeiből apud Niceph. lib. 12. cap. 41. mihi pag. 772. Szent Agostonból, lib. de Fid. ad Pet. Diac. cap. 19. Szent Cyprianusból, Epist. 54. mihi pag. 132. Kiknek hozzájok adom Cassandert-is in Hym. Ecclesiast. de Sacr. Eucharist. in Schol. f. 248. Nem tudom igaz-é avagy nem, de in Catalogo Test. Verit. lib. 18. mihi pag. 1772. azt olvasom, hogy Petrus Johannis Minorita, ki Luther előtt 300. esztendővel élt, a' Pápát Antikristusnak mondotta, és a' Romai Synagogát ama' nagy Babylonnak, Melly miat midőn a' Pápa meg nem ölhette vólna, halála-után a' csontyait meg-égetette. Mások több Papisták bizonyság-tételét hozzák elő, Aug. Apffel. mihi pag. 394. De csak az Isten tudgya, és senki jobban meg nem magyarázza és mutattya mint neve, kicsoda az.

Két titok-szerént való utálatosság.

Meg-cselekedtük azt az Isten kegyelméből; mind-az-által meg-lássuk, hogy más nem kevesebbé iszonyatos *utálatosságba* ne essünk. Mert két titok-szerént való *utálatosság* adatik. 1. Tudománnak, ha hamis. 2. Eletnek utálatossága, ha istentelen és egybe-kőttetett az ige meg-utálásával. Ez utólso igen gyakorlatos e' mi időnkben, melly ben ugyan igével vallyuk az *igaz hitet*, de cselekedettel meg-tagadgyuk. Csak a' napnak élnek, az íntésck meg-utáltatnak, a' tanítók meg-csufoltatnak és a' törvények általkodva meg-szegettetnek. Tobzódni, fársángoskodni, paráználkodni, felebaráttyát meg-csalni, meg-

S. Aug. in cap. 2. epist. 1. Johan. Jam quæramus: quis neget: & non attendamus ad linguam,

fosz-

foſztani, meg-ölni hól ſzéllyel el-áradtak, és a' vér a' vért már régen illette, Oſe. 4. v. 2. Ez az *utálatoſság, ſzerelmes atyámfiai*, a' melly minden Iſteni-félelmet, minden Iſtenes életet és tiſztaſéget el puſztít bennünk. Veſsük-el azért ez utálatoſságot, ha magúnkat az utólſo itéletre igazán hozzá akarjuk kéſzéteni. Nem ſzenvedheti az Iſten az ő igejének meg-utálását; el veſzi megínt ha meg-utállyuk. A' ki a' gonoſságok utálatoſságát ſzereti, végtére a' tévelygéſek utálatoſságába eſik. Gondollyátok-meg a' *Gergeſenuſokat*, a' kik a' Kriſtuſt ki-üzvén vakságban hagyattattak, Matth. 8. v. 28. Gondollyátok-meg a' *Sidókat*. a' kik helyében állottanak a' pogányok, mert azok azt meg vetették, Actor. 13. v. 46. Gondollyátok-meg a' *Nap keleti Eccleſiákat*, mellyek régenten a' Szent Léleknek nevezetes munkálkodó-házai vóltanak, moſtan az Alkoránnak utálatoſságával nyavalyáſul megh-ferteztettettek. Mert mivel-hogy eggyeztenek a' hamiſságban, azért reájok bocsátta az Iſten a' tévelygéſnek cselekedetét, hogy hidgyenek a' hazugságnak, 2. Theſſ. 2. v. 11. Ezek példájával eſzeſek legyetek, hogy minden élet és tudomány utálatoſságát ſzorgalmatoſſan fuſsátok. A' kik penig ez életben ſzeretik a' gonoſságok utálatoſságát, a' más életbe bizonnyal az örök kárhozatra vettetnek.

gadgya: és ne nézzünk a' nyelvre, hanem a' cselekedetekre. Nyugodgyék vagy veſzteglyen csak egy keveſé a' nyelv: az életet kérd-meg. Ha ezt fel-találllyátok: ha nékünk önnön maga a' ſzent Irás mondgya: hogy az ő meg-tagadáſok nem csak nyelvel hanem cselekedettel-is ſzokott lenni, Tit. 1. v. 16: bizonyára ſok Antikriſtuſokat találúnk, a' kik ſzájokkal vallyák a' Kriſtuſt, és cselekedetekkel különböznek a' Kriſtuſtól. Valaki cselekedettel tagadgya a' Kriſtuſt: Antikriſtus az.

S. *Bernhardus* Ser. 1. de Conver. S. Pauli: Nunc quod gravius eſt, ipſi Chriſtum perſequuntur, qui ab eo utique Chriſtiani dicuntur. Amici tui, Deus, & proximi adverſum te appropinquaverunt & ſteterunt: egreſſa eſt iniquitas à ſenioribus, judicibus, vicariis tuis, qui videntur regere populum tuum. Heu, heu, Domine Deus, quia ipſi ſunt in perſecutione tua primi, qui videntur in Eccleſia tua primatum diligere, gerere principatum.

ſed ad facta. Quieſcat paulum lingua: vitam interroga. Si inveneritis hoc: ſi ipſa ſcriptura nobis dixerit: quod negatio eorum non tantum lingua fit, ſed & factis.

Certè invenimus multos antichriſtos: qui ore cõfitentur Chriſtum: & moribus diſſentiunt à Chriſto.

Quisquis factis negat Chriſtum: antichriſtus eſt. Már kereſsük-fel: kicsoda a' ki ta-

Máſo-

Most a' melly sulyosbb, azok üldözik a' Kristust, a' kik ő róla kereszтyéneknek mondatnak. A' te barátid, ô Isten, és a' te felebarátid ellened közelgettek és állottak: ki-ment az álnokság a' vénektől, a' biráktól, a' te vicariusidtól vagy helytartoidtól, a' kik látatnak a' te népedet igazgatni. Hév, hév, Uram Isten, mert azok elsők a' te üldözésedben, a' kik az Ecclesiaban a' főséget látatnak szeretni és fejedelemséget viselni.

S. Chrysostomus hom. 49. in Matth. Exercitus Antichristi sunt omnes hæreses, præcipuè ista, quæ obtinuit Ecclesiæ locum & stetit in loco sancto, ita ut videatur quasi verbum veritatis stetisse, cum non sit verbum veritatis, sed abominatio desolationis, id est, exercitus Antichristi. Az az. Antichristus tábora minden eretnekség, fő-képpen az, a' melly el-foglalta az Ecclesia helyét, és a' szent helyen állot, úgy hogy az igasság igeje láttassék állani, holot nem igasság igéje, hanem pusztaságnak utálatossága, az az, Antikristusnak tábora.

2. A' Sz. Irásokról való szorgalmatos elmélkedés.

Második A' szent irásokról való szorgalmatos elmélkedés. Kristus Idvözítönk a' tanitványit a' Dániel Proféta irására igazíttya, mellyet olvasni akars-pedig úgy olvasni, hogy meg-értessék, mellyel az igére való figyelmezést, és a' Szent Bibliában való aítatos elmélkedést kévánnya. A' Szent Irás az Istennek önnön magának levele, mellyben az idvösségnek és a' kegyessen való életnek módgya meg-mutattatik. A' Szent Irás fegyver, melly a' szivet által-hattya, Esa. 49. v. 2. Tüz, melly meg-melegít és meg-világosit, Jerem. 5. v. 14. étek, melly táplál bennünket, Ezech. 3. v. 3. gyalú, melly meggyalúl vagy simít, Ose. 6. v. 5. orvosság, melly meg-gyogyít, Sap. 16. v. 12. szövétnek, melly igazgat, 2. Pet. 1. v. 19. Az-okaért nagyra böcsüllyük e' szentséges Canont vagy Regulát és gyakorta el-olvassuk. Ezt önnön maga az Isten parancsolta, Deut. 31. v. 25. Esa. 34. v. 16. és az Istennek fia, Johan. 5. v. 39. Meg-cselekedte azt Dávid, Psal. 119. v. 97. Josiás, 2. Reg. 23. v. 2. Eunúkus, vagy a' Szerecsen Királyneának Komornyíkja, Actor. 8. v. 28. és a' Berreabéliek, Actor. 17. v. 11. E' könyvből meríttyük az útnak ismeretit, melly által az örök életre megyünk, 2. Tim. 3. v. 15. Ebből meríttyük az igaz hitet, mellynélkül

Az Isten igejének ajánlása.

Sz. Gregorius Magnus hom. 15. in Mat. egy Romai Servolus nevő férfiú felől, a' ki az ő ifiuságától fogva szintén halála órájáig guttaütésben fekütt, azt irja, hogy:

nélkül Istennél kedvesek nem lehetünk, Johan. 20. v. 3. Hebr. 11. v. 2. 6. Ebből merítünk példákat és parancsolatokat, a' mellyek-által Istenes és tiszteséges életre tanitatúnk, Deut. 29. v. 29. Innét származik a' Bölcseség, melly által meg-választyuk és meg-probállyuk a' lelkeket, 1. Thess. 5. v. 20. 2. Pet. 1. v. 19. Származik innét a' léleknek meg-probált orvossága, élő vigasztalása Psal. 119. v. 49. 50. 92. Innét lelki fegyver vétetik, a' mellyel a' Sátán-ellen és annak pokolbéli seregi-ellen erősen hartzolhatúnk, Ephes. 6. v. 12. seqq. Az-okaért ô melly bóldogok mind azok a' kik szorgalmatossan és áitatossan halgattyák és ólvasják az Isten igéjét, Sir. 14. v. 22. Psal. 1. v. 2. Mert így tanitatúnk-meg igazán, és készíttyük magúnkat méltóképpen itélet napjára, fő-képpen ha nem csak ólvassuk, hanem a' Kristusnak intése-szerént azt érteni-is tanúllyuk, melly az áitatos elmélkedés-által és fő-képpen a' buzgoságos könyörgés-altal szokot lenni, melly mint egy kúlts gyanánt szokot lenni, a' mellyel ama' meg-pecsétlet könyv meg-nyittatik. Tudta ezt Sz. Dávid, azért foházkodik buzgoságossan Psal. 119. v. 34: *Domine, da mihi intellectum & scrutabor legem. Uram, adgy értelmet nékem, és visgálom tôrvényedet.* Kit ha követünk, kétség-nélkül az Isten jelen lészen nékünk, vagy meg-segít bennünket, hogy a' miket olvasúnk, értsük-is, és a' meg-értettek-által minden választottakkal az örök életre épüllyünk.

Nequaquã literas noverat: sed scripturę sacræ sibimet codices emerat & religiosos quosque in hospitalitatem suscipiens, hos coram se legere sine intermissione faciebat. Factumq; est, ut quantũ ad mensuram propriam, plenè sacram scripturam disceret, cũ (ut dixi) literas funditus ignoraret.

Nem tudgya vala az Irásokat, hané megvette vala magának a' Sz. Irások könyveit,

és minden Isten-félő szenteket be-fogadván házába, azokat azokkal ólvasztattya vala magának szüntelen. Mellyből lön, hogy, az ő mértéke-szerént noha (a' mint mondám) nem tudgya vala az Irást, tellyességesen megtanúlná a' szent irásokat.

Idem in Moral. Divinas scripturas sæpiùs lege, imò nunquam de manibus tuis sacra lectio deponatur, in scripturis divinis, per quas solas potes planè Dei intelligere voluntatem, prohiberi quædam, concedi aliqua: suaderi nonnulla: prohibentur mala, præcipiuntur bona, concedũtur media, suadentur perfecta. Az az. A' Szent Irásokat gyakorta ólvassad, sőt kezedből soha le ne tedd a' szent ólvasást, az Istenes irásokban, a'

mellyek által iſmérheted-meg egyedűl tellyeſségeſen az Iſtennek akaratyát, meg-tiltatnak némellyek, parancsoltatnak némellyek, meg-engedtetnek valamellyek, javallattatnak egy némellyek: meg-tiltatnak a' gonoſzok, parancsoltatnak a' jók, meg-engedtetnek a' közép-ſzerént valók, javaltatnak a' tekélleteſek.

S. Auguſtinus lib. 18. de Civit. Dei, cap. 36: Ab hoc tempore apud Judæos reſtituto templo, non reges, ſed principes fuerunt, uſque ad Ariſtobulum: quorum ſupputatio temporum non in ſcripturis ſanctis, quæ canonicæ appellantur: ſed in aliis invenitur, in quibus ſunt & Machabæorum libri: quos non Judæi ſed Eccleſia pro canonicis habet, propter quorundam martyrum paſſiones vehementes atq; mirabiles. Az az. Ez időtűl fogva a' Sidoknál a' templom meg-épitetvén, nem királyok, hanem fejedelmek vóltak ſzintén Ariſtobóluſig: melly időknek ſzámlálása vagy megvetéſe, nem a' Szent Irásokban, a' mellyek Canonikáknak, az az, hit regulásinak neveztetnek: hanem egyéb irásokban találtatnak, a' mellyek közöt vannak a' Makabæuſok könyvei-is: mellyeket nem a' Sidók, hanem az Anya-ſzent-egy-ház tart Kanonikuſoknak, némelly Mártyrok ſzörnyű és csodálatos ſzenvedéſekért. It mint éllyen Sz. Agoſtó ez igékkel, non Judæi, ſed Eccleſia pro canonicis habet, nem a' Sidók, hanem az Anya-ſzent-egy-ház tart kanonikuſoknak, ki-tettzik ezekből, mellyekben a' Raziás cselekedetét 2. Mach. 14. v. 37. ſeqq. kárhoztattya: Neq; fruſtra in ſanctis Canonicis libris nuſquam nobis divinitús præceptum permiſſúmq; reperiri poteſt, ut vel ipſius adipiſcendæ immortalitatis, vel ullius carendi cavendiq; mali cauſa, nobismetipſis necem inferamus. Az az. S-nem heába nem találtatik ſohól a' kanonikus könyvekben nékünk Iſtentől parancsoltatnak és meg-engedtettetnek lenni, hogy vagy a' halhatatlanságnak meg-nyeréſéért, vagy valami gonoſz-nélkűl való el-lételnek vagy el-távoztatásának okáért, önnön magúnknak halált ſzerezzünk, S. Aug. tom. 5. lib. 1. de Civit. Dei, cap. 20. Máſut a' maga meg-öléſt inexpiabile nefas, el-törölhetetlen átoknak vagy gonoſságnak mondgya, tom. 2. Epiſt. 38. Mi módon lehetne azért az a' könyv, melly a' gyilkoſságot az ötödik parancsolat ellen így dicséri-meg: Kardal ſebeſité-meg magát, inkább akarván vitézűl meg-halni: hogy ſem a' bűnösök alá-vettetni, 2. Mach. 14. v. 41. & 42. Non occides: non alterum, ergo nec te. Neq; enim qui ſe occidit, aliud quam hominem occidit. Ne ölly: Ne máſt, azért magadat ſe, úgymond Sz. Agoſton, lib. 1. de Civ. Dei, cap. 20.

Ruſinus Aquileienſis Presbyter in expoſit. Symb. Apoſtol. tom. 3. apud Cypr. lib. 26. §. 36: Sciendum eſt, quod & alii libri ſunt, qui non canonici, ſed eccleſiaſtici à majoribus appellati ſunt: Ejusdem ordinis eſt libellus Tobiæ & Judit & Machabæorum libri, &c. quæ omnia legi quidem in eccleſiis voluerunt, non tamen proferri ad auctoritatem ex his fidei confirmandam. Az az. Tudnúnk illik, hogy egyéb könyvek-is vannak, a' mellyek nem kanonikuſoknak, hanem anya-ſzent-egy-háziaknak neveztettek a' régiektől, &c. Ugyan azon rendből valók a' Tobiás könyvecskéje és Judit-é és a' Machabæuſok könyvei, &c. mellyeket mind akartanak u-

gyan

gyan ólvaſtatni az eccleſiákban, mind-az-által nem elő-hozattatni, hogy azokból a' hit méltosága meg-erősíteſsék. A' ki ezen materiáról többet kéván, ólvaſſa Epiphan. lib. de Menſ. & Pond. Euſeb. lib. 2. cap. 22. & 3. cap. 19. Athanaſ. in Synop. div. Script. m. f. 96. & 97. Cyrill. Catecheſ. 4. m. f. 100. Damaſc. lib. 4. de Orthod. fid. cap. 18. m. f. 366. & 367. Lyr. in Poſtil. Sup. lib. Tob.

A' harmadik, Az igaz Iſtenhez való térés. Mert könnyen történhetik, hogy vétkezhetünk, azért ſzükölködünk minden napi pœnitentia tartás-nélkül, hogy itélet napján méltó-képpen jelenheſsünk-meg. Ugyan ezent jelenti Kriſtus Urúnk-is, azt alíttyák némelly Allegoriákban ſzorgalmatos Atyák, ez igík-által, v. 16: *Akkor a' kik Judæában vannak, fuſſanak a' hegyekre*. Mert, a' mint Jeruſalem meg-ſzálláſakor ſemmi illendőbb eſzköz nem vólt, mint, bátorságos meg-maradáſnak-okaért, a' hegyekre menni: Ugy minek-előtte el-jőjön e' világnak mindeneſtől fogva való el-veſzéſe, bizonyos hegyekre kell mint egy futni, de titok-ſzerént, mellyet a' Szent Atyák így magyaráznak meg. * Három nevezetes hegyek vannak a' Szent Iráſokban. 1. *A' Sinai* hegy, a' mellyről ki-adattatott a' Törvény. 2. *Sionnak* hegye, a' mellyen építetet vólt a' Dávid Király vára. 3. A' *Thábor* hegye, a' mellyen Kriſtus Idvözítőnk meg-dicsőítetött. E' hegyekre kell mennünk, a' töredelmes ſzív-által, a' hit-által, és az életnek meg-újítáſa-által. *El ſzôr* futnod kell *a' Sinai hegyre*, hogy a' törvényről elmélkedgyél, és a' ſzerént visgáld-meg a' te cselekedetidet. Hamaréb meg-látod, melly ſok jókat hattál-el, és melly ſok gonoſzokat cselekedtél. Ezeket meg-iſmerned, ezeket meg-vallanod illik a' Szent Dáviddal, 2. Sam. 12. v. 13. és a' Publikanuſſal, Luc. 18. v. 13. Nem kell pedig e' hegyen meg-állanúnk, mint a' Judás cselekedék, ki az-okaért kétségbe eſék, hanem tovább kell mennünk és a' *Sion hegyére* futnúnk, a' mellyről ki-jőt az Evangéliom, Eſa. 2. v. 4. a' Kri-

3. Az igaz Iſtenhez való térés.

Arcanum ſapientiæ: Pœnitentiam age. Bölcseségnek titka: Tarts pœnitentziát. Mert az örök tüzet az Iſté a pœnitentzia tartatlanoknak készétette, S. Ir. lib. 3. c. 35. El-kerüli pedig azt a ki pœnitentziát tart, Id. c. 37.

* Három nevezetes hegjek a Sz. Iráſokban. A' mellyekre kel titok ſzerént futni.

Az Iſtennek törvénye, a' keresztyén embernek tükre. Mellyben

ſtushoz a' ki az Anya-ſzent-egy-háznak a' titok-ſzerént való Sionnak Királlya és Feje, Pſal. 2. v. 6. Ezt kell igaz hittel meg-fognúnk, ennek érdemével kell magúnkat vigaſztalnúnk, és úgy kérhettyük-meg bűneink bocsánattyát. De még tovább kell mennünk, és a' dicsőséges *Thábor* hegyére kell futnúnk, hogy el-változzúnk, és meg újullyúnk a' teſtnek meg-öldökléſe és a' Szent Léleknek meg-elevenitéſe-által. Uy emberbe kell öltöznünk, a' ki Iſten-ſzerént teremtetett az igaſságban és az igaſságnak ſzentségében, Eph. 4. v. 24. Mert a' mint Kriſtus Idvözítőnk, minek-előtte az Attyának jobjára fel-menne, eléb a' Thábor hegyére ment és ot kezdé magát meg dicsőíteni, Matth. 17. v. 1. Ugy a' kereſztyének-is, ha mennyekben a' következendő dicsőségben akarnak réſzesülni, it előſzör el-kell változniok, és az élet meg-újuláſa-által mint egy meg-dicsőülniek. It kivántatik a' kezdet, hogy amot következzék a' tellyeſség. Az-okaért ez a' hegyekre futni, tudni-illik a' Sinai hegyre a' töredelmes ſzív-által, a' Sion hegyére a' Kriſtuſnak hív meg-fogáſa-által, a' Thabor hegyére az életnek álhatatos meg-jobbitáſa-által.

az ember meg-láthattya magát, minémű ábrázatú meg-romlot természetében, tudni-illik hogy undok, rút, az az, bűnös, Jacob. 1. v. 25. S. Aug. Ser. 237. de Temp. Ezt mindé hizelkedés nélkül meg mutatván: mindgyárt az élő kútfejet is meg mutattya a' Sion hegyén, ki a' Kriſtus, Jo. 4. v. 14. a' mellynek vizével le-

moshatod a' te belső embered ortzájáról azt az undokságot, 1. Johan. 1. v. 7. S. Auguſt. lib. 2. Dulcil. cap. 27. Una ſpes mea, magna valdè miſericordia tua. Az én eggyetlen egy reménségem, a' te igen nagy irgalmaſságod. Id. in Soliloq. Inanis eſt pœnitentia, quam ſequens coinquinat culpa. Heába való pœnitentzia, mellyet meg-undokol a' következendő macula.

S. Baſilius Ser. de Pœnitent. Pœnitentiam non ita commendabimus, ut fratris peccatum promoveamus. Nolumus enim eum, qui deliquit peccato, ſpe pœnitentiæ immorari, ſed magis jacentem erigere ſtudebimus. Deſperatio namq; quæ ab adverſariis introducitur, eum, qui ſemel cecidit, in peccatis volutari ac perdurare: pœnitentiæ verò expectatio jacentem ſurgere & amplius non delinquere hortatur. Az az. A' pœnitentziát nem úgy ajánlyuk, hogy az atyánk-fia bűnét elő-vigyük. Mert nem akarjuk azt a' ki vétkezet a' pœnitentzia reménségével a' bűnben meg-maradni vagy mulatozni, hanem inkáb arra igyekezünk hogy a' bűnben heverőt fel-emellyük. Mert a' kétségben esés, melly az ellenkezőktűl be-hozattatik, azt, a' ki egyſzer el-eſett, a' bűnökben meg-maradni és heverni: a' pœni-

Annak-

tentziának várakodása pedig a' bűnben fekűvőt fel-keléſre és tőbſzőr való nem vétkezéſre ínti.

S. Auguſtinus Homil. 27. lib. quinquag. Homil. Vos facitis ut peccent homines, cum illis promittitis veniam, ſi egerint pœnitentiam. Deſolatio eſt hoc non admonitio. Ti azt cselekeſzitek hogy az emberek vétkezzenek, mikor bocsánatot igértek nékiek, ha pœnitentziát tartándnak. Puſztitás ez, nem íntés. Meg-felel ez ellen-vetéſre, s-mond: Dicunt nos dare peccatis licentiam, quia portum pœnitentiæ pollicemur. Si clauderetur aditus pœnitentiæ, nonne ille peccator magis adderet peccata peccatis, quantò magis ſibi deſperaret ignoſci? Diceret n. ſibi, Ecce peccavi, ecce ſcelus admiſi, jam mihi veniæ nullus eſt locus, pœnitentia infructuoſa eſt, damnatus ſum, quare jam non vivo, ut volo? Azt mondgyák, hogy mi ſzabadságot adúnk a' bűnőkre, mert a' pœnitentziára rév partot igérűnk vagy mutatúnk? Ha be-rekeſztetnék a' pœnitentziára való menetel, az a' bűnős nemde nem annyival inkáb adna-é bűnőket a' bűnőkhőz, a' mennyívelinkáb kételkednék meg-bocsátáſa-felől? Mert azt mondaná magában, Imé vétkeztem, imé gonoſságot cselekedtem, már az én meg-bocsátáſomnak nincs ſemmi helye, haſzontalan a' pœnitentia tartás, el-kárhoztam, már miért ne élnek úgy mint akarom? Ezent felellyűk mi-is azoknak, a' kik minékűnk-is azt mondgyák, hogy a' bűnőkre ſzabadságot adúnk és kaput nyitúnk, mert a' bűnőſöket az Iſtennek irgalmaſságával biztattyuk. Kétségben eſnék a' bűnős és őrőkké el-kárhoznék, mint Kain és Judás Iskariotes, ha el-fognók tőle az Iſtennek irgalmaſságát. Kicsodák vagyúnk mi, hogy az Iſtennek módót ſzabnánk? Az Iſten önnön maga ajánlya irgalmaſságát a' pœnitentzia tartóknak, s-vallyon mi meg-tílthattyuk-é?

Annak-fölőtte pedíg Idvőzítőnk hozzá-adgya, hogy a' tanitványok jól meg-láſsák, *hogy futáſok ne légyen télben vagy Szombaton*, , v. 20. holot az ollyan időben ſok nehézségek ſzoktanak történni. Ugy pœnitentzia tartáſunkat ne halaſzſzuk vénségűnk hideg telére, ne ſzintén Szombatra és halálúnk határára, midőn el-kell temetnűnk és nyugodnúnk. Mert akkor nehezen kerűllyűk-el a' veſzedelmet, holot: *A' kéſő pœnitentzia tartás ritkán igaz.* A' mint télben ſok úton-járók meg-fagynak: úgy a' kik vénségekben akarnak meg-térni, gyakorta mindeneſtűl el-veſznek, mert az igaz hitnek melegségét a' ſzívnek jege miat, ſzívekbe nem foghattyák. A' vitéz, a' ki a' békeségnek idején az ő fegyverét igyekezet mind tiſztán tartani, s-mind kezébe kéſzen venni, a' Hadnagya trom-

A' mint, Serum eſt, tunc vivere incipere, cum deſinendũ eſt, Késő akkor az életet el kezdeni, a' mikor el-kell végezni, Senec. l. de Brev. Vit. cap. 4. Ugy Serũ eſt, tunc

pœnitentiam velle agere, cum moriendũ eſt. Késő akkor akarni pœnitentziát tartani, mikor meg-kell halni.

bitája-által hívattatván, vigadva és ſerényen fút; a' ki pedig kűlőmben cselekedik, mint haſzontalan a' vitézi tiſztből ki-vettetik: Ugy a' gonoſz kereſztyén-is, a' ki cselekedetit idején meg nem gondollya és jobbíttya, az utolſó elő-hivattatáskor mint gonoſz ſzólga az őrőkségből kitagadtatik. A' kinek a' Biró-előt fűggő igye vagyon, minden időben arról gondolkodik, hogy ſzerencsés vége vagy ki-menetele légyen. E' mi tellyes életűnk pedig azért engedtetik nékűnk: hogy a' mi igyűnkről gondolkodgyúnk, melly a' Kriſtus itélő ſzéke-előt fűg, melly előtt minnyájúnknak meg-kell jelennűnk, 2. Cor. 5. v. 10. Az-okaért avagy nem nagy eſztelenség vólna-é csak elsőben akkor gondolkodnúnk a' mi igyűnkről, mikor a' halál által az itéletre hivattatúnk?

Quæ tam ſtulta mortalitatis oblivio, ad ſenectutem differre pœnitentiam, & inde velle pœnitentiam agere, quo pauci vitam perduxerunt? Micsoda halandoságnak bolond feledékensége ez, a' vénségre hallaſztani a' pœnitentia tartáſt, és onnét akarni pœnitentziát tartani, a' hova vagy a' mire keveſſen vihették életeket.

4. A' világi dólgoknak el-hagyáſa.

Negyedik A' világi dólgoknak el-hagyáſa. Ezt jelenti Kriſtus Idvőzítőnk, v. 17. 18. midőn mond: *Akkor a' ki a' héjazaton vagyon, le-ne ſzállyon, valamit el-vinni a' házából: Es a' ki a' mezőn viſzſza ne térjen ruháját el-vinni*: melly igíkkel betű-ſzerént arra ínt, hogy a' meg-ſzállattatáskor az Iſten-félőknek ſemmi ne légyen kedvesebb életeknél, azért gyorſasággal el-fuſſanak, ſemmit nem gondolván az ő házi javokkal, csak életeket és egéſségeket tarthaſsák meg. Haſonló-képpen ha bátorságoſok akarúnk lenni és az utolſó napon meg-állani, a' földi jókról ne legyűnk igen ſzorgalmatoſok. Ha pœnitentziát tartottatok, abban álhatatoſoknak kell lennetek, és nem kell az okádásra és a' világi gondokra viſzſzá-térnetek. Mert ez fölőtte igen veſzedelmes, mint ſokak példái meg-bizonyittyák. Sokan jőttenek-ki a' Pápaságból, de viſzſzá-tértek a' ruhájok el-vitelére, a' méltoságok és a'

S. Bernh. lib. Med. c. 6. Væ tibi, quicunq; es, qui deſideras redire ad vomitũ,

gaz-

gazdagságok keresésére, a' hitet megínt meg-tagadták és örökké el veſztek, mint tudot dolog Spíra Ferentz példájából. Lóth Patriárkának a' felesége midőn csak hátra tekíntet vólna, ſó bálvánnyá változot, Gen. 19. v. 26: Honnét írja Szent Agoſton: *Mutata eſt in ſtatuam ſalis, ut ſale condiret mundum. Sóó bálvánnyá változot, hogy meg-sózná a' világot.* Annak okaért tinéktek-is meg-ſózáſtokra és oktatáſtokra ſzolgállyon, hogy e' világ ſzorgalmatoſságit el-hadgyátok, és mindenkór csak egyedűl a' Kriſtushoz ragaſzkodgyatok. Elég, ha az örök életet meg-nyerjük: a' többit e' világnak hadgyuk. Mert mennyekben vagyon a' mi *polgári rend-tartásúnk*, vagy *nyájaskodásúnk*, Phil. 3. v. 20. it nincs maradandó váraſúnk, Hebr. 13. v. 14. oda-fel kell a' ſzíveinket emelnünk, Col. 3. v. 1. E' világon maradgyanak a' ruhák, és minden kíncsek: elég ha az örök halál veſzedelmét el-kerüllyük és az Iſten fiai ſzabadságába be-fogadtatúnk. Am légyen it ſok-féle a' nyavallya, ot mind-az-által dicsőségben élünk: légyen it fájdalom és ſirás, ot mind-az-által öröm és nevetés léſzen: Utáltaſúnk-meg it a' kevélyektől: ót mind-az-által az Angyalokhoz társúl adattatúnk, és Szombatot Szombatból tartúnk ſzüntelenül.

reverti ad lutum. Jay néked, akar ki légy, a' ki az okádáſra és a' sárra kíván kozol viſzſzatérni.

Melly örömben hogy réſesüllyünk, te cselekedgyed, *oh kegyes Atya*, és adgyad hogy minden utálatoſságot fuſsúnk, a' Szent Iráſt igazán értsük, és egyedül te hozzád térjünk, és a' világiakat el-hagyván mindeneknek-előtte a' te országodat keresſük, és jövendőben örökkön örökké bírjuk,

A M E N.

Evangéliom.

Sz. HAROMSAG VTAN XXVI. VASARNAPRA, SZ.

Matth. 25. az 31. v. fog. szintén a' végig.

AZ UTOLSO ITILET MODGYAról és processusáról.

31. Mikor el-jő az ember fia az ő fölségében, és minnyájan az Angyalok ő véle, akkor ül az ő fölségének székibe:

32. Es eleibe gyűlnek minden nemzetségek, és el-válaszstya őket egymástól a' mint a' pásztor el-választya a' juhokat a' gödöljéktül.

33. Es állattya a' juhokat az ő jobjára, a' gödöljéket pedig balyára.

34. Akkor mond a' Király azoknak, kik az ő jobjára lésznek: Jőjetek-el én Atyámnak áldottai, birjátok a' világ kezdetitől-fogva néktek készittetett országot:

35. Mert éheztem, és ennem adtatok; szomjuhoztam, és in-

nom adtatok; jövevény vóltam és be-fogadtatok engem;

36. Mezitelen és be-födöztetek engẽ: beteg, és meg-látogatatok engem; a' tömlöczben vóltam, és hozzám jöttetek.

37. Akkor felelnek néki az igazak, mondván: Uram, mikor láttúnk téged éhezni, és táplaltúnk téged; szomjúhozni, és italt adtúnk néked?

38. Mikor láttúnk pedig jövevényül, és be-fogadtúnk téged; vagy mezitelenül, és be-födöztünk téged?

39. Vagy mikor láttúnk téged betegen, vagy a' tömlöczben, és hozzád mentünk?

40. És felelvén a' Király, mód nékik: Bizõy mondom nétkek, valamit egjnek az én legkisſebbik atyám-fiaiközzül cselekedtetek, én velẽ cselekedtétek.

41. Akkor mond azoknak-is kik balra léſznek: Mennyetekel tõlem átkozottak az örök tüzre, melly az ördögöknek kéſzíttetett és az õ Angyalinak.

42. Mert éheztem, és nem adtatok ennem; ſzomjuhoztam, és nem adtatok nékem italt;

43. Jövevény vóltam, és be nẽ fogadtatok engem; mezitelen, és bé nem födöztetek engem; beteg és a' tömlöztben, és meg nẽ látogattatok engẽ.

44. Akkor felelnek néki azok-is, mondván: Uram, mikor láttúnk téged éhezni, vagy szomjuhozni, vagy jövevényül, vagj mezitelenül, vagy betegẽ, vagy a' tömlöczben, és nem szolgáltúnk néked?

45. Akkor felel nékik, mondvan: Bizony mondom néktek: Valamit nem cselekedtetek egynek e' kicsinyek-közzül, nékẽ sem cselekedtétek.

46. Es ezek az örök kínba mennek; az igazak pedig az örök életbe.

45.

PRÆDIKATZIO.

Négy féle a' Kristusnak Országa.

AMi Idvözítönk nem csak tanitó és Pap, hanem a' Király titulusával-is gyakorta tisztelteték, Psal. 24 v. 7. Esa. 33. v. 22. Apoc. 17. v. 14. Legelöször-is pedig négy féle Országa vagyon. 1. *Hatalomnak*, az egész világon. 2. *Kegyelemnek*, az Anya-szent-egyházban. 3. *Dicsöségnek*, mennyekben, és 4. *Haragnak*, a' pokolban. A' *ket elsö*, it e' világgal határoztatnak-meg: Az *utólsók* a' következendöben örökké tartanak. Mert ot a' hívek az igaz birónak sententziájából be-mennek a' dicsöségnek országába, melly nékik a' világ kezdetitöl fogva készítetett: de a' pœnitentzia tartatlanok az örök tüzbe küldettetnek. Az *elsö országokról* esztendöben egynehányszor vagyon beszéd: az *utolsókról* ez utólsó Vasárnap szokot tanítatni.

Az Evangéliomnak summája.

Mert a' jelen való textusban azt hallyuk, hogy valaha meg-lészen bizonnyal itélet napja, a' mikor az ember

Fia,

Fia el-jő az ő felségében a' föld kerekségének meg-ítélésére. Ne tévelegjetek: az Isten meg-nem csúfoltatik, Gal.6.v.7. Meg-lészen a' mit eleve meg-mondot, és számot vészen mindenektől, hogy az Isten-félők idvőzüllyenek mennyekben, és az istentelenek meg-büntettessenek pokolban. Krisztus Idvőzítőnk ugyan fel-ment mennyekbe, de el-jő onnét ítélni eleveneket és hóltakat, Actor.1.v.11. Bizonnyal el jő az Ur, hogy ítéletet tégyen mindenek-ellen, Epist. Jud. v. 15. Akkor el-veszi ki ki az ő kezeinek fizetését, Esa.3.v.11. és a' ki boszszúságot tett, viszszá vészi azt a' mit hamissan cselekedett, Colos. 3.v.25. hogy ki-tessék, micsoda külömbség légyen az igaz és az istentelen közőt, Malach.3.v.17. Akkor eggyütt eljőnek mind az Angyalok, akkor a' dicsőségnek Királlya az ő itélő székét a' fölyhökbe tészi, akkor meg-nyittatnak a' koporsók, és minnyájan ő eleibe gyüjtetnek. Ot lészen az Isten-félőknek és a' gonoszoknak el-választása, elő-hozatatnak a' könyvek, és ki-nyilatkoztatnak mindenek cselekedeti. A' hivőknek mondatik, *Jőjetek-el*, és befogadtatnak a' dicsőség Országába: De az istentelenekneke' mondatik, *Mennyetek-el*, és vettetnek a' harag és az őrök kárhozat helyére.

nem általlották itélet napjának esztendejét, hólnapját, hetét, sőt napját-is fel-jedzeni. Ezek-közzül valók azok, a' kik 400. 500. és 1000. esztendővel határozták-meg itéletnek napját. Ez utólsók Kiliastaknak, az az, Ezereseknek mondatnak. De, igazán mondgya Szent Agoston, lib. 18. de Civ. Dei, cap. 35. hogy mind ezeknek újait meg-erőtlenitette a' Krisztus e' feleletivel: Nem ti dólgotok az időket tudni, &c. Actor.1.v.7. Vide August. & lib. 20. de Civit. Dei, cap. 7.

O adná az Ur Isten, hogy e' Prædikátzio mélyen beakadva maradna a' sziveinkben! Igy könnyen ki-gyökereztetnék a' testi bátorságban való élet, le nyomattatnék a' hamisság, és idvősségünket mindenkor félelemmel és rettegéssel cselekednénk, Phil.2.v.12.

Ez-aránt sokan vétkeznek. 1. A' kik itéletnek napját tagadgyák. Illyenek az Albigensisek, Gvidó Carmelit. l. de Hær. A' csalárdsággal járó csufolók, 2.Pet. 3. v. 4. Es ezekhez hasonlók, a' kik a' nyilván való Szent Irásokellen tagadgyák itéletnek napját. 2. Azok a' kik, megint Krisztus Urúnk méltosága-ellen, Mat. 24. v. 36.

Az-okaért méltó elmélkedésre a' mái Szent Evangéliom, mellyről igazán mondgya Szent Agoston: *Si quis de tota Sacra Scriptura nihil aliud sciret, nisi solummodo lectionem hujus Euangelii, satis haberet ad salutem.* Az az. *Ha ki az egész Szent Irásból többet semmit nem tudna, hanem csak egyedûl ez Evangéliomnak olvasását, elégendô volna idvôsségére.*

Részek. Három részei vannak pedig annak. Mert *elôször* meg-irattatik a' Kristusnak El-jövetele és a' jövendô ítéletre való készülete, v. 31. 32. 33.

Továbbá meg-magyaráztatik a' birónak meg-szóllitása, melly a' hívekhez lészen, azok be-fogadásával és a' Kristus feleletével, az 34. v. az 41. v.

Végtére elô-hozattatik az istentelenek-ellen való kemény sententzia, mellyet semmi-képpen el-nem fordíthatnak, az 41. v. szintén a' végig.

Propositio. Mivel hogy pedig egy ízben mindenikről nem szólhatni, csak e' dologról szóllyunk: *Micsoda okokból lehet és kell lenni gyönyörûségesnek és kivánatosnak itelet napjának minden Isten-felôknek?*

A' minden testnek birája adgya az ô malasztyát, hogy ezeket idvôsségesen visgálhassuk-meg, és az ô itélô széke-elôt méltán jelenhessünk-meg, *Amen*.

MAGYARAZAT.

Itélet napját némellyek gyülölik, némellyek kívánnyák. A Minden test itéletiről való Prædikátzio külömbözô indulatokat indít-fel az emberek elmeiben. Mert némellyek szomorkodnak és félnek, némellyek vigadoznak és kívánnyák. Felix, halván Szent Pált a' következendô itéletről disputálni, vagy beszélgetni, meg-rettenvén, felele: *A' mi a' mostant illeti, menny-el: alkolmatos idôben pedig elô-hívatlak téged*, Actor. 24. v. 26. Ellenben az Istenfélôk foházkodnak, és a' Kristusnak nevezetes el-jövetelét a' Szent Pállal kivánnyák, 2. Tim. 4. v. 8. Sôt mennél

szen-

szentebb valaki, annál szorgalmatosbban fel-emeli fejét és a' kedves váltságot várja, Luc. 21. v. 28. Szent Jób az ő nyomorúságinak közepette, ez hit ágazattyával vigasztalta magát, cap. 19. 25. és Szent János az egész Szent Biblia könyvét e' foházkodással rekesztette-bé: *Veni ô Domine Jesu. Jöy-el, ô Uram Jesus*, Apoc. ult. v. 20.

Négy okok, a' mellyekért itélet napja kivánatos lehet az Isten-félőknek.

Az-okaért a' mint az istenteleneknek itélet napját rettegniek kell, úgy az Isten-félőknek szeretniek és kívánniok, melly dolognak ugyan egy nehány okai jelentetnek-meg a' jelen való Szent Evangéliomban, mellyeket tettzik nap világra hoznunk.

1. A' Bírónak személye.

Első oka azért, a' mellynek az utólsó napot az Isten-félőknek kedvessé és kévánatossá kell tenni: A' Birónak személye. Ez nékünk nem lészen ismeretlen vagy reánk haragúvó, hanem igen ismeretes, szerelmetes. Mert atyánk-fia lészen, mi vő-legényünk, mi Immanuelünk és Meg-váltónk. Mert *az ember Fia* mondatik el-jöni a' Szent Evangéliomban, nem hogy ki-rekesztetnék az Isten Fia, holot egy a' Krisztus, és egy a' Fiú, emberségből és Istenségből álló, hanem hogy meg-jelentessék, hogy embersége-szerént jelenik-meg az égh fölyhőjében és itéli-meg a' világot. Mert ez *itélet* látható cselekedet lészen, az Istenség pedig nem láttatik, hanem csak egyedül az emberség, az-okaért e' szerént tészen itéletet. Innét mondatik Szent Jánosnál 5. v. 27. *Hatalmat adot néki hogy itéletet tégyen*, mert *embernek Fia*. Es Actor. 17. v. 31: Az Isten meg-itéli e' világot igasságban a' férfiú-által, a' ki által el-rendelte.

S. Augustin. lib. 20. de Civit. Dei, cap. 6: In ea carne venit judicaturus, in qua venerat judicandus.

Abban a' testben jöel itélni, a'

mellyben el-jőt vala meg-itéltetni. Ad hoc enim ait: quoniam filius hominis. Mert ez-okaért mondgya: mert embernek Fia.

Nagy vigasztalást nyújt ez elmélkedés, és gyönyörüségessé tészi az utólsó napot. Azért mitől félnénk? Mitől rettegnénk? A' mi testünk a' fölyhökben fog-ülni:

Adv. Enek Rettenetes

léſzen a' Kriſtuſnak ſzólláſa, erős ſententziája: de a' jóknak vigaſságára, és minden gonoſzoknak léſzen ſirására.

S. Auguſt. lib. 3. de Sym. Ille judex nec gratia prævenitur, nec miſericordia jam flectitur, nec pecunia corrumpitur, nec ſatisfactione vel pœnitentia mitigatur. Hic dùm tempus habet, agat animam pro ſe pœnitentiam, quamdiu locus eſt miſericordiæ, qa ibi erit locus juſtitię.

Az a' biró ſe kedveskedéſſel meg-nem előztetik, ſe már irgalmaſság-

az embernek Fia, önnön maga az ember, hozzánk haſonló mindeneſtől, Hebr. 4. v. 1. törvént fog-mondani, és azért fölötte keményen nem fog velünk bánni. A' polgári-rendtartáſi dolgokban örülünk, ha a' Biró barátúnk, nem hogy a' törvént el-fordítsa, és a' gonoſzt jónak mondgya: hanem hogy reménlyük, hogy bennünket türéſſel meg-halgat és igaſság-ſzerént való törvént ſzólgáltat. Az-okaért miért ne örülnénk ſokkal inkább, holot tudgyuk, hogy a' minden cselekedeteknek birája, nem csak barátúnk, hanem atyánk fia-is léſzen? Sőt nem csak biró, hanem eggyűt Meg-váltó és Szóſzóló-is, azért ki kételkednék ő benne? Mi páſztorúnk: s az ő juhait el-ſzélheſztené-é? Mi vő legényünk; és az ő ſzerelmesét el-kárhoztatná-é? Szent Jeronymus nagy dólgokat gondólt, midőn meg-emlekeznék róla, hogy az emberi teſt mennyekben, az Atyának jobján uralkodnék: S-miért ne gondolnánk mi nagyobbakat, mikor a' mi teſtünket a' fölyhőben el-jőni, és e' világot meg-itélni hallyuk? Az Iſtennek ábrázattyát ugyan egy ember ſem ſzenvedheti el, Exod. 33. v. 20. és az ő ſzava annyíra meg-rettentette a' Sidokat, hogy ezt mondanák, Exod. 20. v. 19: *Ne ſzólljon nékünk az Ur, hogy talám meg-ne hallyúnk.* De a' világ birája nem jelenik-meg e' formában: El-jő mint embernek Fia, teſtbe fel-öltöztetött, és ugyan abba a' teſtbe, mellyben érettünk ſzenvedett, és a' mennyeknek Országának bezáratott aytaját meg-nyitotta. Ti iſtentelenek reſzkeſſetek és háborodgyatok-meg: mert meg-láttyátok azt, a' kit által-ſzegeztek, Zach. 12. v. 10. Apoc. 1. v. 7. Mi pedigh az Urban örülünk, és vigadúnk az Iſtenben a' mi Jeſuſúnkban, Hab. 3. v. 18. Mert mikor reá nézendönk, a' mi teſtünket és vérünket fogjuk látni, a' ki bennünket el-nem vét, hanem a' helyre viſzen, mellyet el készítetnek eleve mondot lenni, Johan. 14. v 3.

Máſo-

gal meg-nem haytatik, se pénzel még-nem veſztegettetik, se elég-tételiel, vagy pœnitentziával meg-nem engeſztteltetik. It midõn ideje vagyon, tartson magaért a' lélek pœnitentziát, míg helye vagyon az irgalmaſságnak, mert ot helye leſzſz az igaſságnak.

Máſodik oka A' Birónak felsége és dicsõsége. Nem jõ-el alázatoſságban és erõtelenséggel; hanem nagy dicsõséggel jelenik meg az égh fõlyhõjében, hogy az Iſten-félõknek õrõmûl és vigaſztaláſúl légyen. Vigadnak az alatta valók, vagy a' jobágyok, mikor a' Fejedelmet az õ fõlségében láttyák lenni vagy járni: Kriſtus Idvõzítõnk, a' ki a' királyoknak királya és fejedelmeknek fejedelme, az Iſtennek fõlségében jõ-el itélni, a' ki a' ſzólga alázatoſságában jelent-meg meg-itéltetni, a' mint *Remigius* mondgya. Miért ne várnánk azért vidámsággal és vigaſsággal az õ el-jövetelét? 2. A' Birónak felsége és dicsõsege.

S. Auguſt. lib. de Civ. Dei: Tunc manifeſtus veniet inter juſtos judicatu-

rus juſtè, qui occultè venerat judicandus ab injuſtis injuſtè. Az az. Akkor nyilván jõ-el az igazak-közõt igazat itélni, a' ki titkon jõt vala-el a' hamiſſáktól meg-itéltetni.

Három *hozzája adatot dólgai vagy tulaydonsági* vannak pedig e' fõlségnek, mellyek a' hármas Iſteni tulaydonságoknak gyakorlásában állanak. Mert ki-nyilatkoztattya 1. *Végheteten bõlcseségét*, mert meg-iſméri mindeneknek minden cselekedetit és gondolatit. Nem léſzen ſzükséges a' hoſzſzú visgálás, vagy a' bizonyságoknak egybe-gyûytéſe: A' Birónak mindenek nyilván léſznek: mindeneknek beſzédi és cselekedeti tudva léſznek. E' világon mind a' Biró meg-csalattathatik, s-mind a' bûnõk vagy a' latorságok el-titkoltathatnak: de a' Kriſtus elõt nem léſzen ſemmi el-titkolva, mindent tudó, ſenkitõl meg-nem csalattatik. Eõrûllyetek ti Iſten-félõk és ártatlanok. Nyilván való léſzen a' bizonysagok gonoſsága, a' kik hamis tanu-bizonyságot mondottanak: nyilván való léſzen a' Birák hamiſsága, a' kik hamis ſententziát mõdottanak ellenetek. A' Kriſtuſia veſsétek minden gondo-

Mert ki-nyilatkoztatik, végheteten Bõlcseſsége.

S. Auguſt. tom. 9. Homil. de Ovib. c. 6: Non talis judicat, cui aliquid abſcondetur. Nunquid enim Deus judicans quæſiturus eſt teſtes, per quos diſcat quis ſis? Unde

tokat,

potest falli quis sis, qui noverat quid esses futurus? Te interrogat, non alium de te, &c. Interrogat autem te, non ut discat à te, sed ut confundat te. Habentes verò talem judicem, quem nemo contra nos fallit, nemo pro nobis: sic agamus, ut ejus judicium venturum non timeamus, sed expectemus & desideremus. Nem ollyan itél, a' kitől valami el-rőytettetnek. Mert az Isten itélvén avagy fog-é bizonyságokat keresni, a' kiktől meg-tanúllya ki légy? Honnan csalattathatik-meg ki légy, a' ki tudta mi lész? Téged kérd-meg, nem mást te felőled. Meg-kérd pedig téged, nem hogy meg-tanúllya tőled, hanem hogy meg-szégyenícsen téged. Olly biránk lévén pedig, a' kit ellenünk senki, érettünk senki meg-nem csal: úgy cselekedgyünk hogy az ő jövendő itéletitől ne félly ünk, hanem azt várjuk és kivánnyuk.

tokat, ő fel-jedzi a' boszszúságokat, a' mellyek raytatok tétetternek: láttya ő, és idejében boszszúját állya-

Végheteten hatalmát.

2. *Végheteten hatalmát*, melly világoson ki-fog fényeskedni az ő itéletre való felséges el-jöveteléből, mindenek fel-támasztásából, és a' meg-itélendőknek egybehivásából, a' sententziának hatalmas executiojából, vagy kl-szolgáltatásából. Mert meñyekből le-szál *parancsolattal* vagy *ónszoláſnak kiáltásával* és vitézi kiáltással, mellyel betelik az egész világ, 1. Thess. 4. v. 16. meg-hallatik az Arkangyalnak szava és az Istennek trombitája, melly mindeneknek fülőket és szíveket által-hattya: a' világnak egész alkotványa le-omol, az egek nagy sebességgel el-múlnak, az éltető állatok a' hévség miat meg-ólvadnak, a' föld és a' rayta való alkotmányok meg-égnek, 2. Pet. 3. v. 10. A' koporsók meg-nyilatkoznak és a' Biró parancsolattyára minden halottak fel-támadnak. Az Isten a' világot akarván teremteni, ezt mondá: *Légyen*, és imé mindgyárt meg lőtt: Ugy Kristus-is meg-itélvén a' halottakat, ezt fogja mondani, *Térjenek-viszszá*; és imé! mindgyárt viszszá-térnek. O mindenható Biró, a' kinek szavának illyen nagy *ereje* vagyon! De még nē lészē vége: A' mint mindeneket viszszá-hoz az életre, úgy mindeneket az itélő székeleibe állat, el-választya az Istē-félőket az istētelenektől, amazokat jobja ezeket ballya felől állattya, a' holot mindgyárt kettős végezés kővetkezik, *egy ik* kegyelem-é, mely

Innét Sz. Chrysost. hom. 80. in c. 25. Matt. azt mondgya: Horroris undiq; plenus ille dies futurus. Tellyes lészen rettegéssel minden felől az a' nap.

Kettős decrető vagy végezés.

szerént

szerént ezt fogja mondani az Isten-félőknek, Jőjetek-el: a' *másik* harag-é, melly-szerént ezt fogja mondani az istenteleneknek, Mennyetek-el. A' mondatott, mindgyárt meg-lészen. Nem lészen appellálás, nem a' tőrvény szólgaltatásnak hallasztása. Meg-lészen, a' minek meg-kell lenni. A' melly sententziát igazán mondot, azt hatalmason ki-szolgáltattya. *Eőrűllyetek* megint ti Isten-félők, nem erőtelen a' ti birátok, nagy hatalmú: elő hozza az ellenségeket, meg-szégyeníti, és az őrők tűzbe veti. Legyenek hatalmasok a' kegyetlenek, a' kik titeket nyomorgatnak; Hatalmasbb a' KRISTUS, a' ki őket az utólsó itéletkor elő-szóllíttya és kárhoztattya. El-nem futhatnak, mert mindenűt vagyon az ő keze, Psal. 139. v. 9. Nem felelhetnek, mert az Istennel ki vetekedhetik? Job. 9. v. 2. Meg-nem álhatnak, mert a' vastag nem szabadíttya-meg az ő lelkét, Amos 2. v. 14.

Láthatsza Mal. 3. v. 12 Dan. 7. 13. S. Chrys. Hom. lib. 5. in Epist. ad Rom. Ut dives, ut consul, ut Imperator sis, neminem veretur judicii ratio: nullus n. hîc locus

ipsis dignitatibus relictus est. Légy gazdag, légy Polgár-Mester, légy Imperator, vagy Fejedelem, nem fél senkitől az itélet szám-adása: mert ott nincs semmi helye a' méltóságoknak.

Végtére 3. *Véghetetetlen igasságát.* Mert meg-nem vesztegettethetik a' hatalmasok gazdagságival, vagy a' Prokátorok édes beszédivel: igaz itéletet itél, és kinek kinek meg-fizet a' cselekedeti szerént, Rom. 2. v. 6. Ha a' tőrvény meg-tagadtatot tőled e' világon; bízzál; El-jő a' nap, mellyen az igaz biró az ártatlanokat meg-óltalmazza, és a' vétkeseket meg-bűnteti, mellyen az Isten-félőknek jutalmat, és az istenteleneknek kínt itél. It gyakorta nyomorgattatúnk, és kőny-húllatásoк kenyerével étettetűnk, Psal. 80. v. 6. *Vita nostra carcer est. A' mi életűnk tőmlőcz*, ugy-mond Szent Tertullianus. *Diu vivere, est diu torqueri. Sok ideig élni, sok ideig gyötrődni*, azt mondgya Szent Agoston. Micsoda egyéb az élet, hanem múnka és fáydálom? Psal. 90. v. 10. Az igaznak egyűgyűsége it meg-

Igasság.

Judicabit non secundum gratiam, sed secundum justitiam. Nem kedveskedés, vagy kegyelem szerént, hanem igasság szerént fog itélni.

vettetett lámpás, Job. 12. v. 4. 5. *Fidelissimi, afflictissimi. A' leg-hívebbek, leg-nyomorúltabbak.* De bízzatok és erősödgyetek-meg: Hátra vagyon itéletnek napja, mellyen megjelenik az Istennek Fia, a' ki igyünket fogja forgatni, és a' boszszuságok szenvedéséért örökké való dicsőséget ád. Ot el-töröltetnek a' kőny-hullatások, és meg-szünnek a' munkálkodások: Ot a' tömlöczből ki-hozattatunk, és örökké való szabadságban élünk. Vigadot Noe Patriárka, mikor a' bárkából ki kellet menni, Gen. 9. v. 20. E' világ fáydalomnak bárkája. Ki-megyünk abból az utólsó napon, és, az igaz birónak sententziája-által, be-vitettetünk a' mennyei örömnek bárkájába. Ne félly ünk azért e' naptól, hanem azt víg ortzával várjuk mindenkor mondván Szent Bernhárddal:

Desidero te millies,
Mi JESU, quando venies?
Quando me lætum facies?
Az az.
Téged kiválnak ezerszer,
O JESUSOM, mikor jösz-el?
S-engem viggá mikor tészesz?

Harmadik oka, A' mennyei követő seregek méltósága. Mert az Angyalok mind el-jönek véle. Nem szál-alá egyedül, hanem az egész mennyei tábor követi őtet. Az itélő széket környül-veszik az Angyalok, mint egy tábor. Készek lésznek hadakozni a' Krístus dicsőségéért, a' hivekért tanu-bizonyságot tenni: az istenteleneket meg-győzni és el-űzni. Mert a' mint egyébként *szólgáló lelkek*, Hebr. 1. v. ult. Ugy fő-képpen az utólsó itéletkor szólgálni fognak, *mind* az Istennek, ugy-mint poroszlók, vagy Menny Ország szólgai, *mind* miénkünk, ugy-mint bizonyságink és társaink. Mert egy be-

gyüy-

Dies judicii finis est omnium tribulationum piorum: & principium æterni supplicii impiorum. Itéletnek napja vége az Isten-félők minden nyomorúságinak: és kezdete az istelenek örökké való kinnyainak.

Enek: Vége lészen akkor, az itéletnek napján, jóknak nyavalyájoknak, és nagy keserű sirásoknaa: mert örökösi lésznek az örök bóldogságnak.

3. A' mennyei követő seregek méltósága. S. Chrys. hom. 80. in Matt: Adhuc terrorem majorem illo adducit, quia evacuari (ut ita dixe-

gyűytik a' válaſztottakat a' világ négy ſzelciről, Matth. 24. v. 31. A' buzát a' csűrbe gyűytik, a' konkolyt pedig megégetik, Matth. 13. v. 30. Az-okaért a' mennyi Angyalok le-ſzálnak a' Kriſtuſſal, annyi barátink léſznek nékűnk, annyi ellenségi léſznek a' mi ellenségünek. Ha vádol a' Satán, meg-óltalmaznak ők, és felőlűnk bizonyságot téſznek. Mert a' mint éltűnkben mi őrizőink, Pſal. 91. v. 11. és halálúnkban fel-vivőink, Luc. 16. v. 22. Ugy a' feltámadásban bizonyságink és óltalmazoink léſznek. Patvarkodgyanak it az iſtentelenek, vádollyanak a' kegyetlenek, gonoſzúl ſzóllyanak egyebek: Fel-virrad a' nap, mellyen a' Szent Angyalok mellettűnk fognak állani, és tanu-bizonyságot téſznek a' mi ártatlanságúnkról. A' tőrvénybe fogatotnak mi lehet őrvendetesb, mint a' hív tanú-bizonyság? Az ártatlanok-is rettegnek a' tőrvényben: de meg-bátoritatnak a' tanu-bizonyságok ſegitégétől. Már minékűnk is állanúnk kelletik a' Magaſságbélinek itélő ſzéki-előtt, a' mellyről félelem-nélkűl alig emlekezhetűnk-meg. De bátor ſzívűek legyetek: Nem léſztek hívséges tanúk-nélkűl. Emellyétek-fel ſzemeiteket, *Imé!* A' menny-orſzágnak minden tábori, ſeregi jelen vannak, és egyenlő akaratból tanú-bizonyság tételek-által óltalmatokat fel-veſzik. Ot ajánlattatni fog Adámnak pœnitentzia-tartáſa, Abelnek jámborsága, Abrahámnak hite, Jákóbnak álhatatoſsága, Jóbnak békeséges-tűréſe, Joſef ſzűzeſége, Dávidnak Iſteni félelme, Danielnek aítatoſsága, Szent Iſtvánnak és minden mártyromoknak erőſsége. Oh mi bóldogok, a' kiknek a' mennyei lelkek léſznek tanú-bizonysági és baráti! Szentek és igazak, a' kiknek hitelek léſzen. Vaſtagok és hatalmaſok, a' kiknek ellenek nem álhatnak ſemmi kegyetlenek. Az-okaért ezek ſirjanak és rettegjenek; mert annyi ellenkőzőjők léſzen, a' mennyi Angyalokat fognak

rim) cœlos oſtendit: omnes enim Angelierűt cum ipſo, teſtantes, quæ quantaq; miniſterio ſuo, cum à Domino mitterentur ad ſalutem homiűm peracta ſunt.

Mégh nagyobb rettentéſt hoz elő annál, mert (hogy így mondgyam) megűreſiteni mutattya az egeket: mert minden Angjalok véle léſznek, bizonyságot téven, hogj menyik cſe lekedtettenek az ő ſzólgálattyok-által, mikor az Urtól az emberek idvőſségekre küldettetnének.

Hiſtoria: Bernhardus de Buſto in ſuo Roſario,

látni. Mert igaſság, hogy el-hagyattaſſanak azoktól, a' kiket el-hagytanak gonoſzúl, és valaha életek ruſnyaságával rútúl el-üztenek magoktól.

egj némely Iſten-félő Király-felől azt írja, hogj mikor tellyes egéſz életét ſirásban és ſzomoruságban vinné véghez, és az őttse azt ellenzené és ötet azért dorgálná: amaz nagy fohászkodáſokkal ſzenvedvén ſzidalmazását, nem ſok idő múlva, egy éjjel trombitáſokat küldé a' háza-eleibe, a' kik nagy harſogáſt tennének a' háza-előt (mert abban az időben ſzokás vólt, hogy a' kiket halálra ítéltek, azok háza-eleibe éjjel trombitáſokat küldöttek.) Halván azt az őttse, mit cselekedék? meg-háborodik magában, kiált, gyászban öltözik, hamvat hint a' fejére, és első reggel mindgyárt a' Király udvarába mégyen, a' Királynak lábaihoz borúl, és ellene-való vétkének, ha mi vólna, bocsánattyát kéri. Kinek a' Király felelvén, monda: Si tu tantum me metuas fratrem tuum, quem nunquam læſiſti, numquid ego meritò timere debeam diem illum quo coram ſupremo Judice, quem toties offendi, mihi erit comparendum? Si tu in tantum horrueris tubam illam humanam, quis non horreat divinam, qua omnes, qui in monumentis ſunt, audient vocem Filii Dei? Az az. Ha te annyira félſz én tőlem atyádfiától, a' kit ſoha meg-nem bántottál, avagy ennékem nem méltán kell-é félnem ama' naptól, mellyen a' főlső Biró előtt, kit annyiſzor meg-bántottam, meg-kellctik jelennem? Ha te annyira meg-rémültel az emberi trombitától, ki ne rémülne meg az Iſtentől, melly-által minnyájan, a' kik a' koporſokban vannak, meg hallyák az Iſten Fianak ſzavát? Oh bizonyára Iſten-félő Királyhoz illendő felelet! Audite & intelligite hæc Reges & Judices, qui judicatis terram. Hallyátok és értsétek ezeket Királyok és Birák, a' kik a' földet ítélitek.

4. Az ítélő ſzéknek ékeſsége és magaſsága.

Negyedik oka Az ítélő ſzéknek ékeſsége és magaſsága. Mert ülni fog *az ő fölségének ſzékében*. Kettő pedig a' Kristusnak ſzéki: Eggyik *láthatatlan*, melly áll a' mindenható uralkodásban, és a' Kriſtuſnak ſzent Attya jobjára való fel-támaſztásában, melly ſzékére jutot, mikor mennyekbe fel-ment: A' máſik *látható*, mellyben ítélet napján fog ülni, és fölyhőnek hívattatik, Luc. 21. v. 27. Mert az égh fölyhőjében jő-el, Matt. 26. v. 64. és ot alkottya-fel az ő ítélő-ſzékit.

A' fölyhők fel-emeltettek, nem le-nyomattattak. Ugy a' Kriſtuſnak ſzéki-is magas és fölséges léſzen, úgy hogy igazán mondhattyuk az 113. Sóltárból v. 15: Kicsoda mint a' mi Urúnk Iſtenünk, a ki a' magaſságban la-

kik?

kik? Vigadgvúnk e' ſzéknek fölséges vólta miat: Nem jö-el mint erötelen és alázatos biró, hanem az *ö fölségének ſzékiben*. Vigadoz vala Szent Péter, mikor az Iſten dicsöségének valami réſzécskéjét látná a' hegyen, Matth. 17.v.4. Vigadoztanak a' félelem-után a' Jákób Patriárka fiai, mikor Joſefet az öttsöket nagy méltoságban látnák lenni. Mi az utólſó napon a' tellyes dicsöséget, mi Kriſtuſt a' mi atyánkfiát fogjuk látni el-jöni az ö fölségében: Miért ne örülne azért a' mi ſzivünk?

Minnyájan a' földön élök, a' fölyhök-alat laknak: Ugy minnyájan meg-jelennek a' Kriſtus itélö ſzéke-elöt, melly fel-állattatik a' fölyhökben. Kore és Dathan Móyſeſtöl hívattatván, felelének: *Nem megyünk*, Num. 16.v. 12. De mind ezeknek s-mind minden ellenséginknek ſzükség léſzen el jöni az itéletbe: El-nem titkoltathatnak, vagy futhatnak, mert minnyájan a' biró ſzéke-alat léſznek.

Juſtinus Martyr Apol. 2. pro Chriſtianis így ſzól Antoninus Pius Imperatornak: Illud vobis prædicimus, vos minimè evaſuros eſſe futurum judicium Dei, ſi in hac iniquitate perduraveritis. Azt jövendöllyük néked, hogy ſemmiképpen el-nem kerülheted az Iſtennek itéletit, ha ez hamiſságban megmaradſz.

Akkor a' fölyhökböl mindenek és ki ki külön meglátathatnak: Ugy a' Kriſtus-elött ki-nyilatkozva léſznek mindenek. Látni fog bennünket ö juhocskáit, és jobjára állat: látni fogja a' gödölyéket, és veti balára. Ha lappagtál a' világon, elö-vonyattatól az utólſó napon: mert tudgya az Ur kik legyenek az övei, 2.Tim.2. v.9. Magas az itélö ſzék, a' mellyben ülni fog: Lát téged a' földnek akar melly zurdékjában légy el-temettetvén röytökben, meg-lát bizonyára, és minden válaſzottakkal édeſséges ſzóval fog elö-híni: *Jöjetek-el*, mondván, *Jöjetek-el én Atyámnak áldottai, és bírjátok az országot*. Oh édeſséges és mindenkor kivánatos ſzózat!

S. Cyril. Hieroſ. Archiep. Cate. 15: Nedicas, noctè ſum fornicatus &c. & nemo iſtic hominum aderat, ex conſcientia tua judicaberis: in me-

dio cogitationum accusantium & defendẽtium, in die quando judicabit Deus occulta hominum. Judicis tremenda facies, veritatem te fateri coget. Imò verò si reticueris,

mellyet hogy hallyúnk végre, te cselekedgyed *Jesus Kristus*, és adgyad minnyájúnknak, hogy it lélekben buzgók legyũnk, és amot az õrõk életben részesũllyũnk. Melly kivánsággal akarjnk be-rekeszteni és be-pecsételni az Evangéliomi ólvasásnak folyását, és a' Sz. Janossal szivũnk mélységéből fohászkodúnk: *Jöy-el Uram JESUS, jöy-el, és idvõzítsed a' népet, mellyet meg-váltottál*, Amen.

redarguet te. Ne mondgyad, étszaka paráználkodtam &c. és ot nem vólt senki az emberek közzũl, a' te lelked ismeretiből ítéltetel-meg: a' te vádoló és óltalmazó gondolatidnak közepette, a' napon, mikor az Isten meg-ítéli az emberek titkait. A' Birónak rettenetes ortzája fog téged készeriteni, hogy igazat mongy. Sõt pedig ha el-halgatnád-is, megfedd téged.

El-kezdettem, az Isten kegyelméből, és el-végeztem Sz. Lõrincz Martyrom napján: a' reg. 7. és 8. óra közõt.

EGYEDûL AZ ISTENE A' DICSõSEG.

LAJSTROMA
A' ſzent Irásbéli e' könyvben meg-magyarázot lócuſoknak vagy helyeknek.

AZ O TESTAMENTOMBOL.

A' Gen. Moyſ. 1. kön.
Cap. 3. v. 15. pag. 250.
Az Exod.
Cap. 23. v. 8. p. 76.
25. v. 18. p. 513.
33. v. 13. p. 430.
A' Levitic.
Cap. 13. v. 9. p. 660.
19. v. 13. p. 646.
A' Num. 4. kön.
Cap. 21. v. 6. 7. 8. p. 444.
A' Deuter.
Cap. 6. v. 5. p. 646.
A' Joſue.
Cap. 3. v. 5. p. 51.
A' Birák.
Cap. 7. v. 17. p. 99.
A' Király.
1. Reg. 14. v. 8. p. 648.
2. Reg. 23. v. 25. p. 648.
A' 2. Kronik.
Cap. 15. v. 12. p. 648.
A' Sóltár.
34. v. 9. p. 461.
45. v. 3. p. 748.
46. v. 9. 11. p. 62.
51. v. 14. p. 254.
90. v. 16. p. 818.
A' Példab.
Cap. 30. v. 8. p. 718.
Az Enek.
Cap. 2. v. 10. p. 307.
Az Eſa.
Cap. 1. v. 15. p. 819.
4. v. 4. p. 819.
8. v. 14. p. 75.
27. v. 1. p. 755.
28. v. 16 p. 816.
33. v. 22. p. 38.
40. v. 4. p. 609.
59. v. 3. p. 819.
66. v. 11. p. 12.
A' Daniel.
Cap. 2. v. 45. p. 268.
Az Oſe.
Cap. 2. v. 19. p. 756.
4. v. 2. p. 819.
11. v. 4. p. 93.
A' Zaka.
Cap. 9. v. 9. p. 13. 198.
11. v. 7. p. 347. 714.
A' Mala.
Cap. 3. v. 1. p. 101.
A' Sirák.
Cap. 7. v. ult. p. 580.

AZ

AZ UY TESTAMENTOMBOL.

Sz. Mathe.

Cap. 1. v. 18. p. 65.
8. v. 22. p. 311.
10. v. 39. p. 686.
11. v. 28. p. 815.
16. v. 25. p. 674.
22. v. 37. p. 717.

Sz. Luk.

Cap. 3. v. 23. p. 65.
8. v. 11. p. 173.

Sz. Jánoſ.

Cap. 5. v. 25. p. 311.
9. v. 39. p. 79.

Sz. Pál Rom.

Cap. 7. v. 8. 11. p. 79.
8. v. 18. p. 820.

1. Korint.

Cap. 4. v. 2. p. 582.
5. v. 12. p. 704.

1. Theſſal.

Cap. 3. v. 14. p. 703.

1. Timoth.

Cap. 1. v. 19. p. 713.
5. v. 6. p. 311.

Sz. Ján. 1. Lev.

Cap. 2. v. 16. p. 362.
3. v. 1. 8. p. 622.

Sz. Ján. 2. Lev.

Cap. 1. v. 10. p. 703.
és 704.

Mennyei-jel.

Cap. 6. v. 4. 5. 8. p. 564.
20. v. 5. 12. p. 311.

A. M. N. MÚZEUM KÖNYV-TÁRA

LAJSTROMA
A' kivált-képpen való Dólgoknak és Igiknek a' betűk rendi-szerént.

A.

Az utálatoſság két-féle, 836. a' titok-ſzerént való-is két-féle, 842.
A' Kriſtushoz való járulás, 278. 656. 702.
A' Kriſtuſnak cselekedeti mi oktatásúnk, 15. 53. 100. 687.
A' kereſztyéneknek három cselekedeti vannak, 238.
Adám érdemelhette-é a' tekélletes állapatbã az idvőſséget? 518.
Adelhelmuſnak tévelygéſe a' házaſság-felől, 116.
A' csodálkozás micsoda, 66. annak nemei, ibid. és 67. 68. 69. a' Kriſtus ſzűleí-é miném̃ű vólt, 66.
A' Kriſtuſnak el-jővetele két-képpen vétetik, 6. Es három-féle, 38. a' teſtben való el-jővetelinek haſzna, 16. jó hírnek napja, 7. mellyen vigadnúnk kell, 10.
A' Kriſtuſnak itélet napjára való el-jővetelinek módgya, 32.
A' mi vádolónk kicsoda, holot ereje és merészsége meg-irattatnak, 232.
A' hizelkedőknek nem kell hinni, 811. Micsoda a' hizelkedés, ibid. in marg.
A' betegeknek fő-képpen két jóságos cselekedetekre kell figyelmezniek, 796.
Az Egyiptziuſok az emberi ſzívet miért írták torkon fel-fűgeſztvé vagy akaſztva, 291.
A gonoſz indulatokat el-kell vetnünk, 822.
A' Kananeanak nyavalyája két-féle, 240.

Az Anya-ſzent-egy-háznak három nyomorusághi irattatnak-meg, 563. példáztatván a' három Mennyei-jelenéſi lovak-által, 564.
A' nyomorultakat vigaſztallya a' Kriſtus, 304.
Az Iſtennek ſzántó földe hány-féle, 171. az Anya-ſzent-egy-házi ſzántó földnek gondviſeléſe, 172.
Az önnön magunk iſmereti, 53.
Az Iſtennek ſzeretetei két-féle, 420. 421.
A' vitetés mit jegyez, 228.
A' fel-támadás hány-féle, 77. vettetett ſokaknak fel-támadására mit jegyez, ibid.
A' Lélek gyakorta életért helyheztetik a' Sz. Iráſokban, 674.
A' kereſztyén embernek lelke hogy elégíttethetik-meg, 274.
Az Angyalnak meg-jelenéſe mint lött Joſefnek álmában, 84.
Az Apoſtolok minemüek voltak, 402.
Az Eretnekeknek fejedelmek az ördög, 566.
A' Kriſtus fegyvert mutat nékünk a' Satán-ellen, 235. 268.
A' Kriſtus zálogja őt drága kövekkel tündöklik, 756.
A' Szent Háromságról való Articulus igen magas, 431.
A' fősvények el-ſzakadnak az Iſtentől, 672. bálványt tiſztelnek, ibid. az Iſtent meg-tagadgyák, 674. a' pogányokhoz haſonlítatnak, 678.
A' halgatók hivatallya, 7. 8.
Az Iſten igejének halgatóit fel-kell inditani az elejek gyorſaſágának, 201. a' Kriſtus hívségének, 203. 204, az ige méltóságának, 205.
Az Iſten igejének halgatáſa leg-főb eſzköze az idvőſségnek, 200.
Aldanunk kell az Iſtent és felebarátunkat, 74.
A' vén Simeon áldáſa minémő, 73.
Az áldáſnak nemei, ib. az emberi három-féle, ibid.
Az Iſtennek jó-tételényi fok-félék, 792.
A' jó-tételényeket mint kell meg-gondolnunk, 772.
A' mennyei jokat az Iſtentől kell kérni, 384.

Az embernek fő-képpen való javai kettők, 728.
Az Istennek javai reánk bízattattak, 780.
A' világ javaival élnünk kell, 586.
Az Istennek jó-voltát magasztalnúnk kell, 741. *fő-képpen a' templomban*, 742.
Az Isten jo-voltának kûlömb kûlömb jelenségi, 461. *seqq.*
A' jóknak három-féle nemei, 386. *az ideig való jókat hával kell kérni*, 386.
Az emberi életnek rövid volta, 817. 821.
Alhatatosság, a' mind éltig vagy örökké való álhatatosság ajánlattatik, 268.
Anya-szent-egy-ház, micsoda az Anya-szent-egy-ház, 184. *holot vagyon az igaz Anya-szent-egy-ház*, 45. *annak fő jele, ib. szent*, 177. *tekélleteſſen soha nem tiszta*, 570. *két-féle, vitézkedő és győzedelmes*, 182. *A' vitézkedő kûlömb kûlömb hasonlatosságokkal irattatik-meg a' Szent Irásban*, 182. *Kûlső oszlopokból vagy óltalomból gyakorta meg-fogyatkozik*, 153. *gondviselése meg-irattatik*, 191. 192. *bennünket szûl*, 190. *Istennek szánto földe*, 171, *mayd semmi fényessége nincs a' földön*, 185. *változási vannak*, 82. 187. 188. *állapattya kettő*, 187. *javai*, 189. *jeles-volta*, 190. *háborusági a' Krisztus hajocskájában példáztattanak*, 149. *galambhoz hasonlitatik*, 30. *a' Hóldhoz*, 82. *hajocskához*, 30. 356. 501. *varsához*, 607. *szőlőhöz*, 185. *három ideje*, 83. 155. *nyomorgattatik, de meg nem nyomoritattatik*, 79. 154. 160. *az O és Uy Testamentomban*, 763. 764.
Alázatosság, az alázatosságnak gyakorlása, 55. 108. *alázatosok és buzgók legyünk az imádkozásban*, 387.
Artatlanság, a' Krisztus életének ártatlansága, 285. *Két-féle az ártatlanság, emberek és Isten előt való*, 289.
Adosság, a' mi adosságunknak nagy volta meg-irattatik, 789.
Aszszony, az ál-ortzás aszszony mindgyárt meg-szállatot az

Satántól, 217. Három aſzſzonyok az Uy Teſtamentomban emlekezetteſſek és joságos cselekedeteknek példái 240.
Akadék, négy akadéki az Iſten igéje meg-nem őrizésének, 270.
Atya, az Atya igéje ſokakról int bennünket, 388. kegyelmes atya, 390.
Alhatatos, végig álhatatoſoknak kell lennünk, 665. az Iſteni tiſzteletben, 126.666. az Iſteni ſzólgálat futásában, 319.
Alom, vagy történet-ſzerént való, vagy bizonyos, mellynek közönséges-képpen három nemei ſzámláltatnak, 85. természet-ſzerént valók, mellyeket meg-kell tartani, 87. az Iſteneſek vagy az Iſteniek hogy iſmertethetnek-meg, 84.85. ha ſzabad-é álmot kérni és meg-tartani, 87.
Allapat, a' Kriſtuſnak és az Eccleſiának állapattya két-féle, 187. Az emberi életnek három rendbeli állapati, 113. három emlekeztető dólgok-által példáztattak, és Kriſtus Idvőzítőnktől meg-erősítettek, 114. Az első embernek állapattya meg-magyaráztatik, 133. nyomorult állapattyok az embereknek az eſet-után, ibid.

B.

Beelzebub, kicsoda, 265. nevének eredeti, ibid.
Bóldogság, három-féle, 639.
Casaviz mit jegyez, 139.
Beſzélgetés, a' gonoſz beſzélgetéſek meg-veſztegetik a' jó erkőlcsőket, 107.
Bűn bocsánattya kéréſe, 3.
Bizodalom, a' bizodalom lelke a' könyőrgéſnek, 251.
Bak, a' bak árnyéka vólt a' Kriſtuſnak, 230.
Be-menetel, a' Kriſtuſnak be-meneteli ſzabad-akarat-ſzerént való vólt, 298. alázatos, 300. idvőſséges, 302.303.304.
Benne-lakás, a' Szent Háromságnak kegyelem-ſzerént bennünk való lakása, 421.
Betegség, két neme a' betegségeknek. 654.
Békeség, ſok-féle a' békeség, 335.

Bűnös, miért vak a' bűnös, 46. sánta, poklos, siket, &c. 47. a' bűnösöket miért kell fel-serkenteni, 58. minnyájan bűnösök vagyúnk, 789. a' tévelygőknek három neme, 477. 478. A' ki a' bűnöknek adta magát halandó vagy méltó a' halálra, 139. a' bűnöknek meg-ismeréſe és meg-valláſa, 478. 657. 658. az eredendő bűn poklosſághoz ſok-féle okokból haſonlítatik, 134. 135. négy dólgot foglal magában, 527. a' bűn eredeti minden bűnöknek, 628. az első bűnnek oka, 629. a' bűn a' Szent Irásokban gyakorta vérnek mondatik, 819. a' bűnnek és a' vér-folyásnak őszve-haſonlítása, ib. 820. A' cselekedet-szerént való bűn őszve-haſonlitatik a' gutta-ütéſſel, vagy ina-szakadozáſſal, 138. le-veri az embereket, 137.

Botránkozás, a' botránkozáſokat el-kell távoztatnúnk, 48.

Bátorságban élők, a' bátorságban élők pœnitentziát tarcsanak, 8. a' bátorságbã való élet rettentés-által el-távoztattatik, 19.

Belső részek, 532.

Bizonyság, az igaz bizonyságok tulaydonsági, 408.

Bor, a' bornak erei mellyek, 115.

Boszszu-állás, a' kemény boszszu-állás három-féle, 591.

C. Cs. Cz.

Czitálás, gyorſs czitálás, 590. az Istcn itélő széki eleibe sokképpen czitáltatúnk, 591.

Conciliom, a' Conciliomok téveleghetnek, 804. 805.

Csufolók, a' csufolók itélet napjának jeleit meg-nevetik, 28.

Cselekedet, a' Törvénnek cselekedői igazúlnak-meg, 419. 482. Az Istennek cselekedetit csodálnúnk kell, 66. Szombaton micsoda cselekedetek szabadok, 710. A' mi cselekedetink minemőek, 377. két-képpen vétetnek, 490. a' jó cselekedetekben nem kell bíznúnk, 826. 12. de kell azért kővetnúnk, 489. Nincs semmi fellyeb bévelkedő cselekedet, 790.

Csoda, micsoda, 706. némellyek Isteniek, némellyek ördögiek,

45. a' Kriſtuſnak csodai bizonyságai az ô Iſtenségének, az ô és a' Szentek csodai közôt való külömség, 436.

D.

Dicsôült teſtek ajándéki, vagy minémûségi, négy, 331. azokat titok-ſzerént it igyekezzünk meg-ſzerzeni, vagy meg-kereſni, 332.
Donatiſták, a' Donatiſták azt mondották, hogy csak Afrikában vagyon az Urnak mezeje vagy ſzántó-földe, 271
Dárda, az ôrdôgnek három dárdája vagyon, 261.
Deák, a' Deáknak tulaydonsági, 759.

E.

Egyeneſség, az atyaſiak egyeneſsége elônkben adattatik, 268.
E, Gôrôg ige ἐμβάλλω, ki-ûzôm, mit jegyez, 226.
Ecclipſis, az Ecclipſiſek vagy Napban és Hóldban való fogyatkozáſok micsoda jelei az itélet napjának, 2.425.
ἐπιζητεῖν, mit jegyez, 678.
ἐπιείκεια micsoda, 504.
Epicuroſok és Empectâk, 177.
Effata, mit jegyez, 633. ma-is így ſzóllít-meg bennünket a' Kriſtus, 634.
ἔρημος, puſzta, 229.230.
Evangeliom, két Evangeliomok leg-nevezetesbbek, 637. Az Evangeliomnak cselekedeti mellyek, 115.
Elet, életünket meg-kell visgálnünk, 2. 53. 54. Az ideig való életet el-kell hagyni, 302. A' mi életünk út és ſzarándokság, 216. harczolás, 132. 225. vitézkedés, 357. múnka és fáydalom, 818. A' kereſztyén embernek élete evezés, 150. 151. az emberi életnek rôvid és romlandó vólta, 820. 821. Az Iſten-félôk élete e' világon, 30. A' Kriſtus életét kövétnünk kell, 373. ártatlanúl kell élnünk, 289. kegyeſſen, 686.

Eretnek, az eretnekségeknek négy okai, 571. 572. *Miért engedtetnek-meg*, ibid. *Az eretnekek*, 176. *ôt jelek*, 573. & *seqq. erkölcsök*, 789. *ollyanok a' Farisæusokban-is* ib. *hasonlók a' madarászokhoz*, 805. *kivált képpen valók a' Czeremoniákban*, 574. *nem hívattatván önnön magoktól jönek*, ibid. *farkasok*, 571. *Sámsonnak rokái*, 809. *támadtanak Krisztus szûletése-után minden száz esztendôben*, 568. *szabad azokkal társalkodni*, 703.

Ember, az *ember hamu*, 57. *hasonló a' baromhoz*, 110. *kinek az Istentôl három fô tagok ajándékoztattak*, 3. *minden cselekedetiben hármat kell meg-tekínteni*, ibid. *az emberek vagy az Istennek, vagy a' Satánnak edényi*, 401. *természet-szerént minnyájan Lázárok*, 456. *az eset-után a' régiek-ként négy sebek vagyon*, 457. *az embernek kereszтség-elôtt való állapattya*, 439. *három rendbéli állapattya*, 683. *két nemek*, 447. *a' vigasságosokat ôrömesben hallyák*, 10. *Meg irattatására három dologh néz*, 449.

Ellenség, az *egymással mindenestôl ellenkezô ellenségek a' Krisztus-ellen tanácsot tartanak*, 808. *azokhoz való emberség ajánlattatik*, 702.

Eszközök, *segítség kérésre való probált eszközök*, 161. *Lelki gyogyulásnak eszközi*, 140.

Erdem, *a' Krisztusnak érdemét nem kell meg-utálni*, 32.

Engegelmesség, *Józsefnek a' Krisztus attyának engedelmessége meg-irattatik*, 89. *és kövétésre elônkben adattatik*, ib.

El-válás, *az istentelenektôl való el-válás kezdeti az idvôsségnek*, 108.

Elmélkedés, *az oda fel valókról kell elmélkedni*, 191. 217. 279. 360. 385. 633. 688.

Eléve-látás, *az eleve-látot nyilak kevesebbé ártnak*, 834.

F.

Fársáng, *pogányi innep*, 211. *illeni elôszôr-is Egyiptusban*

kezdetet, ibid. el-ínteſe, 212.213.
Fiú, hármak az Iſtennek fiai, 493. ſzőlő veſzſzők, 186. ſzabadságok elő-ſzámlálgattatik, ibid.
Futás, a' Kriſtuſnak futáſa meg-irattatik, 90. miért futot, 91. a' kivel gyakorta futnunk kell, ibid. A' gonoſz társaſságok futáſa, 274. Melly futás engedtetet, melly tíltatott-meg, 92. Az öldözésben jobb el-futni, hogy ſem mint meg-tagadni, ibid.
Fariſæus, a' Fariſæuſok neve honnét mondatik, 609. eredetek, 610. tudományok, 612. életek, 613. nemek, 615. négy privilegiomokhoz ragaſzkodtanak, 617.
Felebarátunknak felebaráttyát ínteni kell, 58.
Fel-támadás, a' Kriſtuſnak fel-támadáſa igaz és egéſz fel-támadás vólt, 316. gyümőlcse, 323. a' lelki fel-támadáſnak oka a' Kriſtus, 77. Az emberek fel-támadáſa kétféle, 309. 311. 312.
Fel-keles, fel-kell kelni a' bűn álmából, 316. 317. mi módon, 77. jó reggel, gyorſan, idején, 318. és eleibe kell menni a' Kriſtuſnak, 2.
Föld, a' föld Kriſtus Idvőzítőnk fel-támadáſakor meg-indúlt, 313. Antiokiában való föld-indulás, 159. A' földieket el-kell hadni, 11.
Félelmes, a' félelmeſeknek és a' kiesiny hitűeknek bizniok kell, 9.

G.

Gondolat, a' gonoſz gondolatokat hogy kell el-nyomni, 739. 740.
Gondviſelés, a' gondviſelés és a' ſzorgalmatoſság két-féle, 670. a' miénk mind hiúságos, 677.
Gazdagság, a' gazdagságok magán nem kárhoztattatnak, 450. azokkal való jól élés ajánlattatik, ibid. A' meg-gazdagulásnak nem ſzabad eſzközi, 503.
Gyermek, a' gyermekek alája vetteſſenek a' ſzűléjeknek, 110. azoknak tanitáſa ſzokot vólt az Iſtē népe-kőzőt, 104. 105.

Gonoſz, az eléve-látot gonoſzok kevesebbé ſértnek, 353. azokat Kriſtus Idvözítönk eléve meg-jövendölte, 411. négy könnyebségit, orvoſságit mutattya, ib. A' gonoſzok nyájaſságát vagy társaságát el-kell távoztatni, 107. meg-kell iſmerni a' gonoſzok kút-fejét, 822.
Gonoſság, az emberek gonoſsága meg-irattatik, 283.
Gutta-ütés, micsoda és hány-féle, 137. A' gutta-ütöt árnyéka a' cselekedet-szerént való bünnek, 136.
Gondviſelés, az Iſtennek gondviſeléſe, 86. 89.

H.

Hadak, ſok-félék irattatnak-meg a' Szent Iráſokban, 223.
Házaſok, a' régiek az úy házaſok-előtt kosárokat vitettek, 123.
Házaſság, a' házaſságnak szerzője, 117. tiſzteleti, ibid. dicséreti, ibid. haſznai, ibid. három dolog szükséges ahoz való készüléshez, 116. Titok-szerént való házaſság három-féle, 118. Az Iſten-félök házaſságának tulaydonsági, 123. A' Házaſságot nem kell a' történetnek, vagy a' vak-szerencsének és a' csillagokból álló éghi jegyeknek tulaydonitani, 119. Az Iſten az Iſraelitáktól a' pogányokkal való házaſságot meg-tiltotta, 122.
Hinni, erőſſen kell hinni, 770. A' hivők csodálkoznak az Iſtennek cselekedetin, 69. 70.
Hit, a' hitnek magaſságát vagy nagy vóltát meg-kell iſmerni, 66. támaſzi, 145. tekélletesſége, 382. három részei, 524. miben áll, 585. ſzem, mellyel a' Kriſtust mind láthattyuk ſ. mind meg-foghattyuk, 640. 641.
Hív, a' hivek fel-magaſztaltatnak a' gonoſzok (az az, a' nyomoruságok) reájok rohanván, 41. 42. a' Pogányoktól ſzamároſoknak hívattattak, 301. három regulát kell azoknak meg-tartaniok, 200.
Halot, a' halottakról jól kell gondot viſelni. 692. 693.
Halá-adoság, halá-adóknak kell lennünk az Iſtenhez, 772.
Halá-adás, halákat kell adnúnk a' jó tétemenyért, 511. mi

módon kell halákat adnúnk, ib. A' halá-adás, 4. két-féle, 254.
Haylék, a' halál-után két haylékok, vagy lakó helyek, 745.
Hamon, mit jegyez, 672.
Herodiánuſok, kik vóltanak a' Herodiánuſok, 807.
Hitetlenség, a' hitetlenségnek jelei, 67.
Haladatlanság, nagy a' világ haladatlansága, 699.
Harag, a' harag kőzőnséges vétek, 776.
Hegy, két nevezetes hegyek, 11. A' Szent Irás hármat mutat a' hova titok-ſzerént kell futni, 847.
Halál, meg-kell halnúnk minnyájúnknak, 689. kőzőnséges-képpen három-féle halál mondatik, 291. a' terméſzet-ſzerént való két-képpen vétetik, 294. vagy a' teſt-é, vagy a' lélek-é, 310. a' halál három-képpen ſóldgya a' bűnnek, 139. a' halál és az élet eleikke adattatnak a' hallgatóknak, 197. a' halálról gyakorta kell elmélkedni, 690. haſznai ez elmélkedéſnek, 691.
Hajó, a' hajócska árnyéka az Anya-ſzent-egy-háznak, 149. 150. a' kereſztyének állapattyát példázza, 148. megutáltatik a' világtól, ſzerettetik a' Kriſtuſtól, 152. támogattatik vagy tartatik, 158. Négy hajocskák nevezeteſſek a' Szent Irásokban, 147. 148.
Hívatal, meg-gyogyulásúnk-után való hivatalúnk, 662.
Hogy, ez igécske gyakorta kővetkezést, vagy ki-menetelt, nem mindenkor okot jegyez, 79.
Háboruság, a' háboruságok, tanitáſok, 236. 360. fölhőcske, 163.
Hamis-proféták mindenkor találtatnak az Anya-ſzent-egy-házban, 566. 567. 568. azoktól való maga meg-ovásnak módgya, 571.
Hartz, harczolniok kell minden kereſztyéneknek, 225. 232. fő-képpen az Egyház ſzólgáknak, 227.
Háló, hálónkat a' Kriſtus nevébe kell meg-ereſztenünk külömb külömb-képpen, 506.

Három ſzáz ſzáz-eſztendei az Uy Teſtamentomnak á nyomoruságokra nézve, 358.763.764.
Hét, két hetek nevezeteſek, 296.
Haſonlatoſság á Saſnak Hollóval való vivásáról, 260.
Hivás, vagy hívatal két-féle, 505. 506. *á ſzemély-ſzerént való-is megínt három-féle, ibid. hivatalúnkban kegyeſſen kell el-járnúnk,* 331. 537. *Hivatalúnkat meg kell gondolnúnk,* 582. *melly kettő,* 583. *kőzőnséges, á melly által négy-féle majorság bízatot reánk, ibid. kivált-képpen való, melly három-féle,* 584. *á kivált-képpen való hivatal miket kiván,* 588.
Hypomóni mit jegyez, 208.

I.

Ige, az Iſten igejének meg-utáláſa, az Iſtent igen meg-bántya, 195. *mellyet ő el-nem ſzenved,* 843. *Az Iſten igejének meg-utálói nem akarnak az Iſtenhez jőni,* 752. *Az Iſten igejét ſzorgalmatoſſan kell halgatni,* 105.200. 291.481.504.512. *á hallot igét meg-kell tartani,* 206. *melly gyűmőlcset békeséges tűrésben terem,* 208. *hatható,* 174.291. *az által ſzűlettetűnk egyedűl újonnan,* 174. 205. *maghoz haſonlitatik,* 173.205. *Miben áll az Iſten igejének prædikálláſa,* 419. *az igejének prædikálláſa,* 735. *ſzorgalmatos elmélkedéſe ajánlattatik,* 844. *méltósága,* 205. *epithetomi, ibid.* 206. *meg-utáláſa bűntettetlen nem hagyatik,* 736.
Iſten, nagyobnak kell lenni az Iſten méltóságának, hogy ſem az akadékok nehézséginek, 90. *az Iſten három fő tulaydonsági,* 833. *Kettő igen nevezetes,* 594. *Á hivó Iſtennek engedgy,* 585. 588. 589. *á kinek tartozúnk tiſztelettel, bizodalommal,* 718. 719. *engedelmeſſég gel,* 720. *á kiben bíznúuk kell, mert fölöttűnk vigyáz,* 88. *á kinek inkáb kell engednűnk, hogy ſem az embereknek,* 107. *Az Iſtent iſmernűnk kell,* 430. *á kinek iſmeretiben áll*

a' mi idvôſségünk, *ibid.* *mint kell meg-iſmernünk*, 585. 643. *Az Atya Iſten Királynak hívattatik*, 749. *a' kinek négy-fele orſzága vagyon*, 750. *jó-tévô*, 751. *gondot viſel rólunk*, 679. *az embereket külömb külömb idôben hîja*, 467. *az embereket hallás vagy halgatás-által téréti-meg*, 200. *nem mingyárt ſegít-meg*, 125. *gyakorta el-hallaſztya és végtére meg-ſegít*, 325. *ſok-képpen ſzabadít-meg bennünket az ellenség kezéből*, 88. *nem hágy-el bennünket*, 341. *eléve meg ínti az ôveit*, 88. *valoságban meg-tellyeséti a' mit egyſzer meg-jövendôlt*, 83. *mindennap téſzen csodákat*, 46. *a' keſerûek kôzzé édeſéket egyelít*, 158. *az Iſten Király ſzámot véſzen*, 779. *bennünket ſok-képpen czitál*, 784. 785. *Az Atya Iſten mi ipánk*, 755. *miért neveztetik embernek*, 464. *ſzíveknek látója*, 88. *irgalmas*, 492. 493. *tiſztelnünk kell*, 111. 718. *három-képpen*, 192. *vôlegénnek is mondatik*, 107.

Imé, *nem csak meg-mutatáſnak*, *sôt inkáb csodálkozásnak és figyelmeteſségnek jele*, 13. 817.

Itélet napjának meg-gondolása, 580.

Innep, *az innep napokon az emberek gyakorta leg-távúl vannak az Iſtentôl*, 103. *Az Innepek meg-innepléſe*, 101. *Az O Teſtamentomban vagy kôzônségeſek*, *vagy Czeremoniáſok vóltak*, *mellyek ôt rendbéliek*. 102. *Az Uy Teſtamentomi innepek*, *ibid.*

Iſtentelen, *az iſtentelenek konkoly*, 177. *ſzédelgô és haytogató fejek*, 178. *futni*, *vagy el kell azokat távoztatni*, 275. *ôſzve-tanácskoznak a' Kriſtus és az ô tagai-ellen*, 808.

Irégység, *az irégyek meg-sértik az Iſtent*, *felebaráttyokat és ônnôn magokat*, 369. *Az irégységnél nincs gyakorlatoſſab vétek*, 68.

Iſrael, *árnyékozása a' Kriſtuſnak*, 93.

Itélet napját a' rendeknek külömb külömb zúrzavari járják-elô,

26. *Közönséges és kivált-képpen való nyomoruságok*, 27. *azoknak okai*, 26.27. *Napját nem kell vakmerő szorgalmatoſsággal viſgálnunk*, 29. *helye*, 32. *látható cselekedet léſzen*, 857.

Itélet, *a' vakmerő itéletet el-kell hagyni*, 494. *két-féle*, 495. *az Anya-ſzent-egy-házi két-féle*, *ibid.* *a' nem ſzabad itélet-is két-féle*, *ibid.* *ſzármazáſa*, *ibid.* 496. *a' vakmerő itélet-ellen regulák*, 497.

Igaſság, *a' világ igaſsága két-fele*, 376. *A' velünk termet igaſság*, *az eredet-ſzerént való igaſság*, 516. *a' Fariſæuſi igaſságnak hat fogyatkozáſi*, 520. *az el-kezdet igaſság*, 525. *miért csak a' belénk óltatot vagy ragadot igaſság az el-kezdés képeſt való igaſság*, 526. *kereſni kell*, 42. *két-féle*, 406. *mindenkor az igaſságra kell igyekeznünk*, 290. *Az igaſság vagy az igaz mondás gyűlöſéget ſzűl*, 283.

Irgalmaſság, *az Iſtennek irgalmaſsága ki-fenyeskedik jó-tetéményiből*, 337. *kérni kell*, 659. *ajánlattatik*, 453. *micsoda*, 492. *melly*, *minémő*, *menyi*, *ibid.* *mikben áll*, 491. *követnünk kell*, 494.

Imádkozás, *ával kell imádkozni*, 144. *ſzüntelen*, 124. 125. 142. 252. *kogy kell imádkòzni*, 247. & ſeqq. *az imádkozáſnak módgya meg-irattatik*, 386. *Az imádság könnyebség a' kereſzt-alat*, 132. *indulat-nélkül nem kedves Iſtennél*, 250. *haſzna*, 253. *az aítatos meg-győzi az Iſtent*, 396. *meg-vidámíttya az embert és elméjét megcsendeséti*, 397. *bizonyságot téſzen az Iſtennek ſzerelméről*, *ibid.* *mennyeknek országának vagy az egeknek kúlcsa*, 830. *A' pogányok nem igazán imádkoznak*, 383.

Iſtenfélő, *az Iſtenfélőknek hozzá kell magokat készéteniek a' ſzenvedéshez*, *vagy türéshez*, 40. *az Iſtenfélők társaságát kell kővetni*, 107. *méltoságok*, 450. *állapattyok*, 802.

Indúlat, 153.

J.

Jó ſzerencsés állapat, a' jó ſzerencsés állapat gyakorta daykája, vagy táplálója a' kép-mutatáſnak, 79.
Jeſuita, a' Jeſuiták ſok-képpen haſonlitatnak a' Fariſæuſokhoz, 616. *a' tudományok vagy tanitások kovász,* 619.
Jóſef, micsoda értelem ſzerént mondatik Kriſtus Attyának, 65.
Julius Császár a' Hajós-Meſtert biztattya, 159.
Jutalom, az Iſtenfélők jutalma nagy mennyekben, 42.
Jel, a' hitetlen csodálkozáſnak három jelei, 67. *Kriſtus Idvözítőnk itélet napjára való el jövetelinek igaz jelei,* 23. *& ſeqq. az utólſó itéletnek jelei, kegyelemnek,* 33. *haragnak,* 34. *ſzomoruságnak jelei,* 35. *némellyek ki-gondolt jelek,* 21. *a' Sidók-é tizenőt, ibid.* 22. *a' Pápiſták-é négy, ibid.*
Jelenés, jelenéſeket kívánni iſtentelenségnek jele, 455.
Jövendő-mondás, a' jövendő-mondáſok négy-képpen tellyeſednek-be, 94.

K.

Kereſztség, micsoda, 213. *gyümölcse kettő,* 323. *állattyaſzerént való réſzei,* 439. *hathatoſága,* 440.
Kereſztelő Szent János példát ád az igaz keſzületre, 52 *és* 53. *a' Meſſiás tiſzteſségét nem akarja fel-venni,* 55.
Kain a' hamis valláſnak attya, 166. *a' Pápáſoknak attya,* 567.
Kalviniſták, el-foſztyák a' Kriſtuſtól a' mindenhatoságot, 31. *egyedül az Igét imádgyák,* 143. 389. *nem hatható igét hirdetnek,* 174. *tagadgyák a' Kriſtuſnak emberſége-ſzerént való ſegitségül hivását,* 248. *ellene-mondanak önnönmagoknak,* 328. *azt alittyák hogy a' Kriſtus teſtének nincs által-ható vékonysága,* 330. *az abſolutum decretomról csácsognak,* 599. *Vallások kétségben eſést tanit,* 47.
Kapernaum miért mondatik Kriſtus várasának, 731
Kiliaſták, meg-hamiſitatik azoknak tévelygéſe, 310. 855.
Kriſtus Idv. meg-iratása, 433. *Iſtensége,* 753. *alázatoſsága, ibid.*

ga, ibid. buzgoságos szeretete, 417. *jóvólta,* 302. *tiszteleſe,* 57.
Kriſtust csak a' Szent Iráſokból kell meg-iſmerni, 643. *a' holot bőcsületnek-okaért mondatik ember fiának,* 186. *bűn-nélkül való,* 286. *igaz,* 16. *adakozo,* 532. *ſziléd,* 16. *ſzegény, ibid. egyedül ő cselekedet mindeneket jól,* 630. *jelnek hívattatik,* 78.
Kriſtus valoságban csodálatos ſok-féle tekíntetre nezve, 70. *mík mondattanak ő felőle,* 71. *a' kiben mindenek nagyok,* 70. *a' ki romlásra tétetőtt,* 75. *ellen-mondás jeleül,* 77.
Kriſtus ki jövendő-el, 43. *el jövőt bőcsületeſſen fogadgyuk,* 14. *halgaſſuk,* 43. *reá kell nézni,* 259. *kereſni kell,* 685. 686. 687. 688. *tiſztelni kell,* 664. *be-kell fogadni és meg-kell fogni,* 308. 644. 734. 735. 736. *tekélleteſſen meg-kell vallani,* 59. 60. *hatható a' Szentségekben,* 75. *ſzeretni kell mindenekne k fölőtte,* 418.
Kriſtus Orvos, 481. 482. 504. 829. *Meg-váltó,* 304. *Idvőzítő,* 16. *jőt idvőzíteni,* 76. *idvőſség hída,* 373. *idvőſség igaz bárkája,* 485. *ſegítő,* 815. 829. 830. *út,* 77. *bennünket az életre ſzűl,* 190. *ſok-fele útai,* 374. *igaſſágnak Napja,* 82. 130. *Doktor,* 432. 435. *igaſságnak Doktora,* 287. *Király,* 14. 302. 854. *mi Királyunk,* 15. *az ő Orſzága menden birodalmakat fellyűl-hallad,* 14. *jelen vagyon az Iſten-félőknek,* 42. 158. *gondot viſel,* 535. *kőzepettünk áll,* 59. *minden gonoſzokból kiſzabadít,* 47. *kéſz a' meg-ſegítésben,* 124. *mert meg-cselekedheti,* 249. *a' kitől ſegítséget kell kérnünk,* 141. *a' háborút el-űzi, és a' csendes, tiſzta időt viſzſzá-hozza,* 162. 163. *Kriſtus eleget tőtt,* 523.
Kriſtus hajós-meſter, 159. *mag-vető,* 168. *Vő-legény,* 753.
Kriſtus miért futot Egyiptusba, 91. *bőlceſéségben és kegyeſségben nevekedet,* 110. *el-fáradván három nyugovó helyei ólvaſtatnak,* 149. *a' Szent Lélektől a' puſztába vitetett,*

228. *és ot miért kisértetett-meg*, 235. *néha alunni látt-tatik*, 156. *csak tettzés vagy tettetés-szerént*, 157. *az álom-után fel-serken*, 161. *miért sírt*, 596. *az ő könyhullatási haſználnak*, 598. *& ſeqq. még ma-is sír*, 601. *négy ízben sírt*, 603. *Kriſtus kín-ſzenvedése*, 219. *mellyben az Iſten titkainak nagy mélysége, ibid. megint megfeſzítetik a' mi baromi életünk-által*, 220.

Kriſtus négy ízben emelte-fel a' ſzemeit, 279.

Kriſtus fel-támadása egy napján négy ízben jelent-meg, 324. *a' be-zárt aytokat által-hatta*, 326. *ſok-féle békeséget hozot*, 335. *meg-győzi és el-üzi az ördögöt*, 267. *fel-magaſztalása*, 442.

Kriſtus fel vagy maga-mellé veſzen minden kereſztyén embert, 213. *e' maga-mellé vételnek vége*, 216. *miért vette maga-mellé a' tanítványokat, ibid.*

Kriſtus példáját követnünk kell, 99. *előttünk jár külömb külömb-féle joságos cselekedetek példájával*, 348. 349. 350.

Kriſtus az életet és a' halált adgya elönkbe, 196.

Kriſtus és a' Beliál egymáſſal ellenkeznek, 465.

Kereſztyén, a' kereſztyén ember ez életben mint egy két életet él, 703.

Kereſztyén embernek két meſterſége, 132, *vigaſztalása*, 158. *tulaydonsági*, 261. 475. 198. 199. 238. 289. *veſzedelmi*, 152.

Kereſztyének, ſzületnek az igéből, 475. *meg-óják magokat a' hamis-próféták tól*, 571. *útban vannak*, 356. *végigh meg kell maradniok a' jóban*, 105. 106. *nevekedniek kell bölcseségben és Iſteni felelemben vagy kegyeſségben*, 110. *alája kell vettetniek az ISTENNEK, az Egyházi ſzolgáknak és a' Magiſtratuſnak*, 109. *Iſtennek ſzlógai ſok-képpen*, 782. *haſonlók a' ſzarándokokhoz, az evezőkhöz és a' vitézekhez*, 356. 357. *ſzenvedniek kell minden kereſztyéneknek*, 762. *és ſírniok*, 355. *ſzorgalma-*

galmatossan múnkálkodniok, 687. *Micsoda a' mi keresztyénségünk*, 585. *sommája*, 637. *részei*, 713. *halálról való elmélkedés*, 685. *A' keresztyén embernek három szükséges*, 375. *A' keresztyének hivatallya*, 289. *jutalma*, 293. *két rendi*, 607. *kérések kettő*, 399. *szarándokságoknak sok-féle nyomoruságí*, 375. 409. 410.

Kiáltás, az Istenhez való kiáltás minden betegségekken jelen való vagy kész orvosság, 659.

Kúlts, az Istennek őt kúltsai vannak, 529.

Kárhoztatás, az ön köztünk való kárhoztatásnak futása, 498. *nem minden kárhoztató*, *ibid.*

Kereszt, a' keresztet mindeneknek kell viselniek, 761. 762. *és ugyan békeséges türéssel*, 766. *tanito Mester a' Kristusra*, 244. 767. *aitatossá tészen*, 768. *imádkozni tanít*, 769. *meg-tágitását mint kell meg-kérni*, 246. 247. *mellynek három regulai vannak*, 766. 769. 770. *Kristus Urúnk meg-jövendöli*, 409. *haszna*, 243. 244. 245. *jutalma*, 364. 365.

Kivánság, a' régiek kivánsági a' Kristus el-jöveteleért, 639.

Ki-menetel, e' világból való ki-menetel, 631.

Képmutatás, a' képmutatás közönséges vétek, 810. *el-kell távoztatni*, 812. *A' képmutatók*, 177. *nem igazán imádkoznak*, 384.

Kép, az Isten képét az ember el-vesztette, 133.

Keresztelő Szent János, kicsoda, 40.

Káphár, kettőt jegyez, 731.

κῦμα, *mit jegyez*, 155.

κωφὸς, *mit jegyez*, 259.

Közbenjáró, az igaz közbenjárónak tulaydonsági, 392. 393.

Keresztyénség, a' keresztyénségnek és a' természetnek két mozdulati, 489.

Kenyér, a' kenyér nevén a' Sidó nyelvnek közönséges tulaydonsága-szerént, közönséges-képpen az étel és ital értetik,

701. hat nemei a' kenyérnek, 273.
Kevesſen miért térnek-meg, 196.
Kisértő, mit jegyez, 232.
Kérés, micsoda a' Kriſtus nevében kérni, 393.
Kegyeſség, a' kegyeſséget vagy az Iſteni ſzolgálatot nem kell a' vénségre hallaſztani, 104.
Könyörgés, hív könyörgés, 5. mint kell könyörögni, 382.660. jelei, 142.143.144. ereje, 772. a' buzgoságos igen jó ſegitség a' nyomoruságokban, 830. Okai, 381. tulaydonsági, 247.249.251.252.382.384. az imádandó és annak felséges vólta, 387, meg-bántási, 394. dicsöreti, 395. haſznai, 396. a' könyörgést ſzorgalmaztatni kell, 769. a' könyörgésnek módgya meg-irattatik, 361.
Kicsiny hitűség, a' vigaſztalás-által el-távoztattatik, 19. futni kell, 228.229.
Király, a' mennyei Királynak két indulattya, 794.
Kigyó, az ertz kigyó a' Kriſtust árnyékozta, 444.
Kivált-képpen való dólgok történtenek, Kriſtus Idvözítönk ſzületése-előt és ſzületése-után, 71.
Kéz-fogás, a' kéz-fogások ne legyenek csufságból vagy tréfából valók, 220. ſzugolyban vagy ſzurdékban valók, 121. titkon valók, ibid. egyenetlenek, 122. azoknak ártalmi, ibid.
Kisértet, nemei a' kisértetnek, 234. az ördögnek kisérteti két-féle, ibid. a' kisértetnek haſznai, 235. 236. az Iſteni három-félé, 252.
Konkoly, micsoda a' konkoly, 176. holot vagyon, 178. honnét vagyon, 179. az iſtenteleneknek konkolyhoz haſonlíttatnak, 177.

L.

Lelki-iſmeret, a' lelki iſmeret végtére fel-ſerken, 786.
Lakodalom, a' lakodalmakkal való jól és gonoſzúl való élés, 701.
λαίλαψ, mit jegyez, 154.

Lázár, honnét mondatik, 455. az Eccleſiának példázattya, 456. joságos cselekedeti, 458. állapattya a' halál veſzedelmében és a' más élet lakó helyében, 459.
Lepedő, vagy lepel, a' bűn lepedőit le-kell tenni, 317.
Legeltetni, annyi mint tanítani, 339.
Laytorja, három titkos laytorja, a' mellyek-által fel-megyünk mennyekbe, 728.
Látás, a' Kriſtuſnak ſok-féle látása adattatik, 640. arra őt dolog ſzükséges, 641. a' látás módgya, 644.

M.

Mennyeiek, a' mennyeieket kell kereſnünk, 217. 191. 688.
Menny Ország, a' mi hazánk a' menny ország, 240. mellyben merő őröm vagyon, 745.
Mondás, a' Kriſtuſnak Apoſtolokhoz való mondáſinak három nemei, 354.
Meg-igazulás, áll kettős nékünk való tulaydonitásban, 524.
Múnka, ez élet múnkái és nyavalyái, 818.
Mammon, mint légyen valaki ſzolgája a' Mammonnak, 672.
Manikæus, a' Manikæuſok azt mondották hagy Kriſtus Idvőzítőnk csak árnyékát vőtte-fel a' teſtnek, 598.
Márkus Arethuſanus meg-mezitelenétetvén meg-nevette a' hohérokat, 403. 404.
Mária, az Anya-ſzent-egy-háznak példázattya, 79. mi módon járta őtet által a' fegyver, ibid.
Márton, Sz. Márton Püſpök hával imádkozot, 144.
Miniſterium, a' Miniſterium, vagy az Egyházi ſzólgálat halláſzáshoz haſonlitatik, 502. A' Miniſteriomnak meg-bőcsülése ajánlattatik, 660. Meg-kell ſzóllitaniok a' bűnősöket, 58. és ugyan külömb külömb módon, 59. Iſtennek követi, 105. azért nagyra kell őket bőcsülleni, 660. 661. Fő-képpen az Egyházi ſzolgáknak kell harczolniok, 227.

Móyses, Kristusnak typusa, 225.
Mennyegző, ki készéti a' mennyegzőt, 749. *mík kivántatnak a' mennyegzőkben,* ibid.
Mi módon, vagy miképpen, kettő találtatik a' Szent Irásokban, 441.
Meg-szentülés, a' mi meg-szentülésünknek két tulaydősági, 417.
Mag, a' mag jedzi mind az Isten igejét, s-mind az ország fiait, 173. *Az Isten igejének magva mi módon hintegettetet minden időben,* 168.169. *a' jó mag az Ország fiai,* 172. *az Isten igejének prædikállása-is,* ibid.
Meg-jelentés, minden hasznos dólgok meg-jelentettek, 29.
Major, négy-féle majorság parancsoltatik az embernek, 583. *seq.*

N.

Nap, a' mindenek helyére állattatás napja közel vagyon, 163. *váltságnak napja,* 31. *a' melly napot némellyek gyülölnek, némellyek várják,* 856. *az Isten-félőknek kívánatos lészen,* 855.
Nyomoruság, vagy nyavalya, az emberi nyavalyákn ak, nyomoruságoknak tükőre, 133.134.135,625.683. *honnét vannak azok,* 627.628.
Nain, neve vagyon ez Sido igéről Naám, 688.
Nikodemus, miért jőt éyjel a' Kristushoz, 432.
Nílus, a' Nílus folyó-víze lakói siketek, 262.

O.

Ok, a' gonoszok okai, honnét vannak, 627.
Orvosság, az Orvosság gyakorta haszontalan, 825.
Okosság, a' mi okosságúnkat fogva kell tartanunk, 89.440.443. *a' Sz. dolgokban semmi,* 318.419. *a' titkokban vak,* 330.
Ország, az Istennek Országa három-féle, 14.680. *négy-féle-is,* 750.854. *az Isten Országának jutalma,* 681. *a' Kristus-é nem e' világból való,* 41.

Oktalan

Oktalan állat, az oktalan állatok néha segitségûl vannak az Isten-félôknek, 457.

ô.

ôrdôg, az ôrdôg ige a' Görög nyelven mit tészen, 266. *bennünket nyomorúltúl gyötör vagy háborgat,* 250. *hatalma és gonoszsága nagy,* 258. *erkölcsös Ur,* 136. *megvakíttya az embereket,* 260. *siketekké,* 261. *némákká,* 264. *és káromkodokká tészi,* 265.

ôrôm, két-féle adatik, az Isten-félôk-é és az istentelenek-é, 10. *az istentelenek-é minemô,* 361. *Sodomai almákhoz hasonlíttatik,* 362. *az Isten-félôk-é minemô,* 365.

ôldôzés, vagy személy-szerént való, vagy közönséges, 92. *az ôldôzéseket Krisztus meg-jövendôli,* 409.

ôltözet, micsoda ôltözet vagy ruházat engedtetik-meg, 451. 452. *A' juh ôltözet vagy ruházat öt részbôl áll,* 576. 577.

P.

Pünkösdi jótétemények hármak, 420.

Prædikátzio, a' kereszttrôl vagy a' nyomoruságokról igével tett prædikátziót, mingyárt a' valósággal való követi, vagy fogadgya-bé, 84.

Puszta, a' Krisztus pusztája a' pœnitentziát jedzi, 231.

Pogány, minden pogányok Görögöknek hívattatnak, 240. 241. *Pogányi dolog az Istennek nagyságos dolgain csodálkozni,* 67. *A' pogányok Papjai szent dologhoz akarván kezdeni, mit cselekedtenek,* 51.

Pokól, a' pokól minemô lako-hely, 745.

Pokolsság, három-féle, 658. *mellyik a' lelki,* 134. *a' pokolsságnak és a' bûnnek ôszve-hasonlítása,* 654.

Pambo Remete aszszony állatot látván sírt, 315.

Pápa, a' Romai Pápa vad-kan, 188. *ronto és pusztito,* 841. *Lætare Vasárnapjan arany rosát szentel,* 272.

Pásztor, é' név tulaydonitatik a' *Magiſtratuſnak*, az *Egyházi ſzolgáknak*, a' *Kriſtuſnak*, méltoság-ſzerént, 339. hívatallya, 7. 348. keresések, 484. három-félék a' pásztorok, 485. A' *Kriſtus* jó pásztor 339. tulaydonsági, 340. 342. 344. jelei, 345.

Szent Polycarpus mondása, 5.

Pœnitentzia, micsoda, 213. tartani kell, 143. 823. nem kell el-hallaſztani, a' pœnitentzia és az élet meg-ujitása ôſzve-kôttettek, eggyût járnak, 489.

Pápiſták, az *Antikriſtuſnak* el-jövetelét csodáſſan írják-meg, 22. a' csoda-tételekről való tévelygések, 45. a' *Kriſtus* gyermekségéről ſokat beſzélnek, 100. kiſſebbétik a Házaſságot, 116. tévelegnek mikor az *Eccleſiát* mindenkor láthatónak mondgyák lenni, 187. mikor a' Szentekhez járulnak, vagy ſegitségûl híják, 248. 389. igazán nem imádkozhatnak, 383. azt alittyák hogy Adám az ártatlanság állapattyában a' jó cselekedetek-által érdemelhette az idvôſséget, 518. meg-hamiſitatnak, 666. tévelegnek alitván hogy a' Törvént tekelletesſen be-tôlthetni, 790, a' *Conciliomokról* való tévelgések, 804. bolondságok meg-irattatik, 827. a' Pápiſta vallás kételkedést tanit, 47.

Parancsolat, nagyobnak kell lenni az Iſten parancsolattyának, hogy ſem az okoſság tanácsának, 89. az Iſten ſzeretetiről való parancsolat mi modon leg-nagyob, 717. minden parancsolatnak vége a' ſzeretet, 475.

Proféta, a' *Proféta* ige homályos, 565.

προφητεύσαι, mit jegyez, 681.

πῶπις micsoda, 75.

Pytagoræuſok, a' *Pytagoræuſok* azt állatták hogy az egeknek kerekségi gyönyörûſéges harmoniával, eggyezô zengéſſel forognak, 263.

Palota, az egéſz világ palotája, *fazékáſnak* múnkálkodó

Purgatorium, a' *Purgatoriumot kik tagadták Luther Marton-előt*, 788. 828.

R.

Részegség, a' *részegségnek meg-iratása*, 453.
Ráka, *mit jegyez*, 522.
Regula, *Gedeon regulája*, 99. *Krisztus példajától vött regulák*, 101.
Romai, a' *Romaiak a' Házasság-törésben ért aszszony állatot ki-úzték*, 215.
Restség, *meg-sirattatik az embereknek restségek az idvősségh dolgaira nézve*, 195.

Sz.

Szokás, a' *meg-általkodot vagy rögzöt szokás nehezen vétetik-el*, 212.
Szív, *hogy kell hozzá készítenünk a' sziveinket*, *valamenyiszer csodálatos dólgok történnek*, 51. *Az emberi szívnek két vétkei*, 19.
Szeretet, *az Isten szeretetinek ajánlása*, 622. *Micsoda az Istennek szereteti*, 646. *mit jegyez és foglal magában*, 718. *okai*, *ibid. módgya*, 647. 723. a' *szeretetnek két czíllya vagy tekínteti*, 585. *felebarátúnknak szereteti*, 648. *módgya*, 649. *Az Atya Istennek szereteti*, 420. a' *szeretet két-féle*, 491. *az egymás szeretet ajánlattatik*, 838. *A' keresztyéni szeretetnek két részei vannak*, 776.
Számkivetés, *két-féle a' számkivetés*, 409. *négy tulaydonsági az igaz számkivetésnek*, 95. *két-fele*, 94. *Halálos vólt az első szűleink-é és minden emberek-é*, *ib. élő a' Krisztus-é*, 95. *Az igaz számkivetetnek vigasztalása négy*, 96.
Szollás, *három rendbéli nemei a' Krisztusról való szóllásnak*, 442.
Szánakodás, a' *Krisztusnak szánakodása nagy vigasztalást szül*,

533. négy okai e' ſzánakodáſnak, 532.
Szûletés, Kriſtuſnak ſzûletéſe két-féle, 70. csodálatos, 51. csodálkoznunk kell azon és arról kegyeſſen kell elmélkednünk, 63. a' Kriſtus ſzûletéſének csodálatos magaſsága, 65. Az embernek ſzûletéſe három féle, 438.
Szem, három-féle, 260. a' ſzemeknek mennyekbe való felemeléſe, 279.
Szûle, a' Kriſtuſnak ſzûlei csudálatos dólgokat hallottanak a' fiok-felől, 65. A' ſzûlék kettővel tartoznak az ő gyermekeknek, 104. hagyattatnak azokat ki-házaſitani és azoknak tiſzteſséges mennyegzőjökről gondot viſelni, 120.
Szenvedés, ſzenvednünk kell ez életben, 132. e' világon-, 802. 818. a' ſzenvedés meſterségét meg-kell tanúlnunk, 766.
Szombat, a' Szombat igéje honnét vagyon, 708. négy nemei, ibid. a' kereſztyéni Szombatnak okai, 710. A' megh-ſzentelés Szombattya két-féle, 708.
Szentség, a' Szentségeket nem kell meg-utálni, 32.
Szent Irás, a' Szent Irást ſzorgalmatoſſan kell ólvaſni, 43. elég alkolmatos eſzközz a' Kriſtus látására, 643.
Szólga, a' fogadot ſzolgak régenten gyermekeknek hivattattak, 136. Sok-féle okon vagyúnk az Iſtennek ſzolgái, 782.
Szorgalmatoſság, a' ſzentségtelen mellyik, 670. el-kell távoztatni, ibid.
Szent Lélek, Vigaſztaló, 375. 403. 425. a' kisértetekben-, nyomoruságokban, a' halállal való küzdésben, 403. 404. meg-békéltető, 426. meg-pecsétlő, ibid. meg-jobbító, 376. tanitó, 377. 426. meg-ſzentelő, 425. Igaſságnak Lelke, 405. és miért, 406. A' Szent Léleknek dicséreti, 405. 407. Ki-öntéſe, 423. álattya, ibid. ſzemélye-ſzerént való meg-válaſztáſa, ibid. hivatallya, 425. ſzentnek mondatik cselekedeti-ſzerént-is, ib. hogy jöyjön hozzánk, belénk és mi érettünk, 415. 416. a'

Szent Léleknek bennünk való lakozásának három jelenségi, 402.403.405.407. honnét ísmertetik-megh hogy a' ſziveinkben lakozik, 401. A' Szent Lélek három uttal tött bizonyságot a' Kriſtuſról, és még ma-is tészen, 407.
Szomoruságh, az Iſtent-felők ſzomoruſága örömre fordúl, 364. s-pedig két-képpen, ibid. 365.
Szőlő, a' ſzőlőnek meg-irattatása, 180. a' ſzent ſzőlőnek négy egymáſtól meg-válaſztot állapattya, 188. Három lelki ſzőlő, 189.
Sáfár, az igaz Sáfároknak három regulát kell meg-tartani, 582.
Sidó, a' Sidók csufos beſzédi, a' fel-támadás-felől, 310.
Samaritánus, az Evangeliomba két nevezetes Samaritánuſok, 652.
Satán, gonoſz akaró, vagy egyebek nyomornságín örülő, 600. két fő fegyveri a' Satánnak, 705.
Schiſmaticuſok, vagy ſzakadás csinálók, 177.
Simonides Filoſofuſnak életről való regulája, 55.
Sitozanion mit tészen, 177.
Sion, az Eccleſiának árnyéka, 11. és a' mennyei tornácznak-is, ibid. némellyeket juttat eszünkbe, ibid. kicsodák a' Sionnak fiai, ibid.
Synagoga, Jeruſalemben ſok Synagogák vóltak, 103.

T.

Test, a' test igéje a' Szent Irásban három-képpen vétetik, 439. annak háborusági, 486.
Társaság, a' gonoſzok társaságát el-kell hadni, 631. 686.
Tőredelmeſség, az igaz tőredelmeſség miben áll, 314.
Társalkodás, az eretnekekkel való külső társalkodáſnak módgya meg-magyaráztatik, 704.
Térés, az Iſtenhez való térésnek igaznak kell lenni, 847. Az igaz Iſtenhez való térésnek tulaydonsági, 478.
Tanitás, két módgya a' tanitásnak. 20.

Tanitók, a' Tanitók ôr-álloi az Anya-szent-egy-háznak, 108. az igaz Tanitók tulaydonsági, 285. három nemek, 573. a' hív Tanitóknak állapattyok, 801.

Tudomány, a' kereſztyéni tudománynak leg-fôképpen két reſzei vannak, 513. 714.

Tulaydonság, tulaydonsága a' Sido és a' Syriai nyelvnek, hogy az Imperfectum, Partcipiomon és Verbum Subſtantivomon mondaſsék ki, 65.

Törvény, a' Törvénynek ötödik parancsolattya ſok-képpen rontatik-meg, 521. 522. 792. igen igen tekélletes engedelmeſséget kiván, 521. 522. A' jó erkölcsökrôl való Törvénynek parancsolati két táblára oſztattatnak, 770. 791. Két fô tekínteti, 717. a' Törvény és az Evangéliom közôt való fô külömség, , 10.

Tenger, három a' titok-ſzerént való tenger, 276.

Titok, a' titkokat hinni és bôcsülleni kell, 69.

Tellyeſség, négy tellyeſség foglaltatik az elsô parancsolatban, 647

Tettetés, a' polgári tettetést futnunk kell, 705. közönséges vétek, 810. 811.

Talentom, micsoda a' talentom, 788.

Templom, a' templomok Iſtennek lako helyei, 105. és gyakorta kell azokat meg-látogatni, 104. A' holot a' Kriſtuſnak temploma láttatik, gyakorta az ördögnek kapólnájais eggyût találtatik, 165. 178. 211. 566.

Teſtamentom, két Teſtamentom, 513.

Theologia, a' Theologiának vagy az Iſtenes tudománynak két réſzei vannak, 713.

Theologus, három dolog téſzen Theologuſsá, vagy téſzi a' Theologuſt, a' Sz. Irás magyarázo Doktor tekélleteſsé, 227.

Titulus, Oculi Vasárnapnak tituluſa meg-magyaráztatik, 256. Lætare, 271. Quaſimodogeniti, 322.

Torpedo, vagy ſárban heverô hal árt meg-illetéſſel, 275.

U.

Uy, az Istennek úja kicsoda, és hogy adatik, 268.631.
Ur, két Urak vannak e' világon, 672. *Az Ur a' jókhoz és az ôtet felôkhôz jô,* 334.
Ut, a' titok-szerént való úti-járásnak hív úti-társa a' Sz. Lélek, 375. *mellyben hármat kell eszûnkben vennünk,* 369.
Utólsó, négy utólsó dólgok, 580.
Ujonnan való szûletés, a' Kereszt-ség-által szokot az lenni, 437. *szûkséges vólta és eszkôze,* 438.
Uy-élet, az úy-élet szorgalmaztatása, 4.
Uton-járó, úton-járók vagyúnk, 765. *három szûkséges az úton-járónak,* 368.

Û.

ûdvôsség, miben áll az ûdvôsségnek módgya, 437.

V.

Váras, a' Krisztusnak várasa mellyik, 734. 735. *Viteberga-is annak neveztetik,* 733. *A' várast négy dolog magasztallya-fel,* 742.
Vacsora, az Istennek vacsorája két-féle, kegyelemnek és dicsôségnek vacsorája, 464. 465.
Vallás-tétel, a' vallás-tétel álhatatosága, 407.
Vétek, az egymás-ellen való vétkeket meg-kell engedni, 779.
Vizek áradása, Thuringiaba minemô vólt, 28.
Világ, a' világ Tenger, 184. *el-kell hagyni,* 214. 371. 823. 850. 851. *semmi nem egyéb hanem puszta,* 230. *pogányokra, Sidókra és Keresztyénekre oszlot,* 746. *A' világnak itéleti a' tudomány-félôl,* 377.
Változás, a' hitben való változás két-féle, 612.
Vô legény, az Isten vô-legény, mi menny-aszszony vagyúnk, 107
Vakmerô, a' vakmerôséget el-kell távoztatni, 228.
Vigyázás, a' ház-tartásban vigyázás kivántatik, 125.

Z.

Zébub, mit jegyez, 265.
ζητεῖν, kereſni, mit jegyez, 680.

V E G E.

Carolus V. Imperator, referente Thuano, lib. 21. Hiſt. ad Ann. 1558. p. 430.

PROPRIIS MERITIS FIDERE, NON FIDEI, SED PERFIDIÆ EST.

Az az:

A' MAGA ERDEMEBEN BIZNI NEM HITNEK, HANEM HITETLENSEGNEK DOLGA.

A' nyomtatásban eſet fogyatkozáſokról.

Lehetetlen dolog hogy a' nyomtatásban fogyatkozás ne eſsék. A' mi fogyatkozáſok eſtek pedigh e' könyvben, a' betük tranſpoſitioját és el-változtatását az értelmes és ſzemes Olvaſó magától-is mindenüt meg-jobbíthattya; e' két derekaſt pedig így jobbítsa:

pag. 85.

Error	*Corr.*
Terméſzet-ſzerént valók.	Történet-ſzerént valók.

pag. 788.

Arlonicenſis.	Archiepiſcopus Theſſal.

A M. N. MÚZEUM KÖNYV-TÁRA